M Th ü Sch 2ii

Diui Thome aquinatis continuum in librum euangelij ſcd̄m matheum

SAnctiſſimo ac
reuēndiſſimo
patri domino
vrbano diuia
prouidentia
pape quarto
frat' thomas
de Aquino or
dinis fratrū
predicatorū
Cum deuota
reuēncia pedū
oſcl̄a beatoꝝ.
Fons ſapiencie vnigenitum dei verbum pre=
ſidens in excelſis. per quod pater ſapienter fece=
rat et ſuauiter diſpoſuerat vniuerſa. in fine tp̄m
carnem ſumere voluit. vt ſub tegumento nature
corporee ſplendorē eius humanus intuitus poſſꝫ
inſpicere. quem in celſitudine maieſtatis diuine
attingere non valebat. Diffuderat ſiquidem radi
os ſuos ſapiencie videlꝫ ſue indicia ſuper oīa opa
que creauit. Quodaꝫ vo ampliori priuilegio ima
ginem ꝓpriam hominum animabus impreſſerat.
q̄tum diligentius expreſſerat in cordibus ipſum
amantium ſm̄ ſui muneris largitatem. Sed quid
eſt hominis anima in tam immenſa creatura. vt
diuine ſapientie veſtigia poſſit ꝯprehendere ad
perfectionem? quinymmo et ſapientie lux infuſa
hominibus per peccati tenebras et occupationū
tp̄alium caligines fuerat obumbrata. et intantū
eſt quorundam cor inſipiens obſcuratum. vt dei
gloriam in ydola vana conuerterent et que non
conueniunt facerent. in ſenſum reprobum incidē
tes. Diuina vero ſapientia que ad ſui fruitionem
hominem fecerat. eum ſui expertem eſſe nō ſinēs
totum ſe in humanam naturam contulit. eā modo
ſibi aſſumendo mirabili. vt errantem hominē ad
ſe totaliter reuocaret. Huius igitur ſapiencie cla
ritatem nube mortalitatis velatam primus apo=
ſtolorum princeps fide conſpicere meruit. et eaꝫ
conſtanter abſqꝫ errore et plenarie ꝯfiteri dicēs:
Tu es xp̄s filius dei viui. O beata confeſſio quam
non caro et ſanguis. ſꝫ pater celeſtis reuelat. hec
in terris fundat eccleſiam. aditum prebet in celū.
peccata meretur ſoluere. et contra eam porte nō
preualent inferorum. Huius igitur fidei ac confe
ſſionis heres legittime. ſanctiſſime pater pro ſtu
dio mens noſtra inuigilat. vt tante ſapiencie lux
fidelium corda perfundat. ꝛ hereticorum ꝯfuret
inſanias. que porte inferorum merito deſignant̄
Sane ſi ſcd̄m platonis ſentenciam beata cenſetur
reſpublica. cuius rectores operam ſapiencie dare
contigerit. illi ſiquidem ſapiencie quam imbecil=
litas intellectus humani erroribus plerumqꝫ cō=
maculat. quantomagis ſub noſtro regimine bt̄us
cenſeri poteſt populus xpriſtianus. vbi tanta di=
ligencia excellentiſſime illi ſapiencie curam impen
ditis. quam dei ſapiencia carnalibus membris in=
duta et verbis docuit et operibus demonſtrauit.
Ex huius ſiquidem diligencie ſtudio veſtre ſancti
tati complacuit mihi committere Mathei euan=
gelium exponendum. quod iuxta ꝓpriam faculta
tem executus ſollicite ex diuerſis doctorum libris
predicti euangelij expoſitionem ꝯtinuaꝫ ꝯpilaui
pauca quidem certorum autorum verbis. vt plu
rimum ex gloſis adijciens. que vt ab eorum di=
ctis poſſent diſcerni. ſub gloſe titulo prenotaui.
Sed et in ſanctorum doctoꝝ dictis hoc adhibui
ſtudium. vt ſingulorum autorum nomina. necnon
in quibus habeantur libris. aſſumpta teſtimonia
deſcribantur. hoc excepto ꝙ libros expoſitionum
ſupra loca que exponebantur. non oportebat ſpe
cialiter deſignari. puta ſicubi nomen inueniatur
Hieronimi de libro mencione non facta. datur in=
telligi ꝙ hoc dicat ſuper matheum. Et in alijs rō
ſimilis obſeruetur. niſi his que de ꝯmentario chri
ſoſtomi ſuper matheum ſumuntur oportuit inſeri
bi in titulo ſuper matheum. vt per hoc ab alijs q̄
ſumuntur de ipſius homeliario diſtinguantur. In
aſſumendis autem ſanctorum teſtimonijs plerūqꝫ
oportuit aliqua reſcindi de medio ad prolixitatē
vitandam. necnon ad manifeſtiorem ſenſum. vel
ſm̄ ꝯgruentiam expoſicionis littere ordinē com
mutari. Interdum etiaꝫ ſenſum poſui. verba dimi
ſi. precipue in omelia chriſoſtomi ꝓpter hoc ꝙ
eſt tranſlatio vitioſa. Fuit autem mea intencio in
hoc ope non ſolum ſenſum proſequi litteralem. ſꝫ
etiam miſticum ponere. interdum etiam errores
deſtruere. necnon confirmare catholicam verita
tem. Quod quidem neceſſarium fuiſſe videtur. qꝛ
in euangelio. precipue forma fidei catholice tra
ditur. et tocius vite regula xp̄iane. Prolixū igit̄
p̄ns opus non videatur alicui. fieri eīn non potuit
vt hec omnia ſine diminutione proſequerer ꝛ tot
ſanctorum ſentencias explicarem omnimoda bre
uitate ſeruata. Suſcipiat itaqꝫ veſtra ſanctitas
p̄ns opus veſtro diſcuciendum corrigendumqꝫ iu
dicio. veſtre ſollicitudinis et obedientie mee fru
ctum. vt dum a vobis emanauit preceptum ꝛ vo
bis reſeruatur finale iudicium ad locum vnde exe
unt flumina reuertantur.

EVangelij pronunciator apertus yſaias
ꝓpheta euangelice doctrine ſublimitatē
nomen et materiam breuiter ꝯprehen
dens Euangelicum doctorem ex pſona
domini alloquitur dicens. Super montē excelſū
aſcende tu qui euangelizas ſion. exalta in fortitu
dine vocem tuam. qui euangelizas hieruſalem. ex
alta. noli timere. dic ciuitatibus iude. ecce deus
veſter. ecce dn̄s deꝰ in fortitudine veniet. et bra
chium eius dominabitur. ecce merces eius cum eo
Vt autem ab ip̄o euangelij nomine ſumamus exor
dium Auguſtinus ꝯtra fauſtum. euangelij nomē
latine interpretatur bonus nuncius vel bona anū
ciatio. quod quidem cum aliquod bonum anuncia
tur ſp dici pōt. ꝓprie tn̄ hoc vocabulum obtinuit
anunciatio ſaluatoris. Narratores q̄ppe originis
factorum dictorum paſſionum dn̄i iheſu xp̄i ꝓprie
dicti ſunt euangeliſte Chri. in omelia. Quid eīn
his bonis nunciatis fiat equale? deus in terra. hō

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

in celo · amicicia dei ad noſtram facta naturam ·
prolixum ſolutum prelium dyabolus ꝯfuſus · mors
ſoluta · paradiſus apertus Et hec omnia ſup̄ dig
nitatem noſtram · et cum facilitate nobis data ſūt
non quia laborauimus · ſ3 quia dilecti ſumus a deo
Aug · in de vera religione · Cum enim omnibus
modis medeatur animus · deus pro tp̄m oportum
tatibus que mira ſapiencia eius ordinantur nullo
modo beneficentius ꝯſuluit generi humano · q̄m
cum vnicus filius conſubſtancialis patri et coeter
nus totum hominem ſuſcipere dignatus eſt · et ver
bum caro factum eſt et habitauit in nobis · ita eñ
demonſtrauit · q̄ꝫ excelſum locum inter creaturas
habeat humana natura in hoc ꝙ hominibus in ve
ro homine apparuit Aug · in ſermone de natiui⸗
tate Demum factus eſt deus homo vt homo fieret
deus · Hoc igitur bonum euangelizandum prenun
ciat ꝓpheta · dicens · Ecce deus veſter · Beda in
epiſtola ad Flauianum · Exinanitio autem illa qua
ſe inuiſibilis viſibilem prebuit · et cauſator ac do
minus omnium rerum vnus voluit eſſe mortalium
inclinatio fuit miſerationis · non defeccio pote
ſtatis Glo · ne ergo ſic deus adeſſe credatur · vt
fieret aliqua diminucio poteſtatis ſubiungit pro
pheta · Ecce dominus ī fortitudine veniet Aug
de doctrina xp̄iana · Non per locorum ſpacia veni
endo · ſ3 in carne mortali mortalibus apparendo ·
Beda in ſermone de domini paſſione · De ineffa
bili autem dei potencia factum eſt · vt dum deus
verus eſt in carne paſſibili · ꝯferatur homini glīa
per contumeliam · incorruptio per ſupplitium · vi
ta per mortem · Aug · de baptiſmo paruulorum
Fuſo eñ ſanguine ſine culpa · omnium culparum ci
rographa deleta ſunt · quibus homines a dyabo
lo antea tenebantur · Glo · quia ḡ per virtutem
xp̄i pacientis homines a peccato liberati · ſui fa⸗
cti ſunt dei · Sequitur · Et brachium eius dñabit̄ ·
Leo papa in ſermone de paſſione · Affuit autē
nobis in xp̄o ſingulare preſidium vt in natura pa
ſſibili mortis conditio non maneret quam impaſſi
bilis eſſentia recepiſſet · Et per id quod non pote
rat mori poſſit id quod mortuum erat ſuſcitari
Glo · Et ſic per xp̄m nobis immortalis glorie adi⸗
tus aperitur · Vnde ſequitur · Et merces eius cum
eo · de qua ſc3 ip̄e dicit Merces veſtra copioſa eſt
in celis Aug contra fauſtum · Eterne eñ vite ꝓ
miſſio · regnumq̄ꝫ celorum ad nouum pertinet te⸗
ſtamentum · tp̄alium vero promiſſiones teſtamen
to veteri continentur · Gloſa · ſic ergo quatuor
nobis de xp̄iſto euangelica doctrina tradit ·
diuinitatem aſſumentem · humanitatem aſſumptā
mortem per quam a ſeruitute eripimur · reſurrecti
onem per quam nobis aditus glorioſe vite aperi
tur · Et ꝓpter hoc in ezechiele ſub figura q̄tuor
animalium demonſtrantur Greg · ſuper Ezech ·
· Ip̄e eñ vnigenitus dei filius veraciter factus eſt
homo · ip̄e in ſacrificio noſtre redemptionis dig⸗
natus eſt mori vt vitulus · Ip̄e per virtutem ſue
fortitudinis ſurrexit vt leo · Ip̄e etiam aſcendens
ad celos eſt eleuatus vt aquila Glo · In q̄ aſcen
ſione manifeſte oñdit ſuam diuinitatem Matheus
ḡ in homine intelligitur quia circa humanitatē
xp̄i principaliter immoratur · Marcus in Leone ·
quia agit de reſurrectione · Lucas in vitulo · quia
agit de ſacerdocio · Johannes in aquila · ſcribens
ſacramenta diuinitatis Ambro · ſuper lucam · Et
bñ accidit vt quoniam euangelij librū ſm̄ matheū
dicimus eſſe moralem · opinio huius premittere
mores eñ ꝓprie dicuntur humani · Figura autem
leonis aſcribitur marco · quia a potencie cepit ex
preſſione diuine · cum dixit · Inicium euangelij hieſu
xp̄i filij dei · Johanni autem figura aquile · eo ꝙ di
uine miracula reſurrectionis expreſſit Greg · in
ſermone domini Hec autem ip̄a vniuſcuiuſq̄ꝫ libri
euangelica exordia teſtantur · nam quia ab huma
na generatione cepit iure per hominem Matheꝰ
Quia per clamorem in deſerto · recte per leonem
Marcus · Quia a ſacrifitio · bñ per vitulum Lucas ·
Quia vero a diuinitate verbi cepit · digne per aq̄⸗
lam ſignificatur Johānes · Augꝰ · de con · euan ·
Vel matheus qui regiā xp̄i perſonam maxime cō
mendauit · per leonem ſignificatur · Lucas autem
per vitulum ꝓpter victimam ſacerdotis Marcus
autem qui neq̄ꝫ ſtirpem regiam neq̄ꝫ ſacerdotalē
narrare voluit · et tamen ī humanis verſatꝰ oñdit̄
hominis figura ſignificatur · Hec autem tria ani
malia leo · homo · vitulus in terra gradiuntur · vñ
iſti tres euangeliſte in iſtis maxime occupati ſunt
que xp̄s in carne op̄atus eſt · At vero iohannes ve
lut aquila volat · et lucem incommutabilis verita
tis accutiſſimis cordis oculis intuetur · Ex quo da
tur intelligi tres euangeliſtas circa actiuam vitā
fuiſſe verſatos · Johē3 vero circa contemplatiuā
Remig · Doctores autem grecorum per hominē
intelligunt matheum · quia genealogiam domini
ſm̄ carnem deſcripſit · per leonem vero iohannem
q2 ſicut leo ſuo rugitu cunctis beſtijs timorē incu
tit ſic et iohannes cunctis hereticis timorē īcuſſit
Per vitulum intellexerunt lucam · quia vitulus ſa
cerdotalis eſt hoſtia · et ip̄e ſp̄ circa templum ⁊ ſa
cerdotium verſatus eſt Et per aquilam marcum ī
tellexerunt · quia aquila in ſcripturis diuinis ſolz
ſignificare ſp̄m ſanctum · qui locutus fuit per ora
ꝓphetarū · et ip̄e a ꝓphetico teſtimonio exorſus ē
Hieronimus · Circa numerum vero euangeliſta
rum · ſciendum eſt plures fuiſſe qui euangelia ſcri
pſerunt · ſicut ⁊ Lucas euangeliſta teſtatur dicēs
Quoniam quidem multi conati ſunt ordinare · ⁊c̄ ·
Et ſicut perſeuerantia vſq̄ꝫ ad pn̄s tp̄s monimen
ta dederant · que a diuerſis autoribus edita diuer
ſarū hereſum fuē principia · vt eſt illud iuxta egi
ptios ⁊ thomam · et mathiam · et bartholomeum ·
xij q̄ꝫ apoſtolorum · et baſilidis atq̄ꝫ apellis et re⸗
liquorum · quos enumerare longiſſimum eſt · eccīa
autem que ſupra petram domini voce fundata eſt
quatuor flumina paradiſi inſtar eructuans q̄tuor
anulos et angulos habet · per quos quaſi archa
teſtamenti et cuſtos legis domini lignis mobili⸗
bus vehitur · Aug · de queſtionibus euangeliſta
rum · Vel quoniam quatuor ſunt partes orbis ter
re · per cuius vniuerſitatem xp̄i eccleſia dilatatur
Alius autem fuit eis ordo cognoſcendi atq̄ꝫ p̄di/
candi · alius aūt ſcribendi · Ad cognoſcendum quiſ⸗
ꝑpe atq̄ꝫ predicandum primi fuerunt · qui ſecuti

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſunt dominum in carne p̄ſentem docentem audier̄t facientemq̨ viderunt· atq̨ ex eius ore ad euangelizandum ſunt miſſi· Sed in conſcribendo euangelio quod diuinitus ordinatum eſſe credendum eſt ex numero eorum quos ante paſſionem dn̄s elegit primum vltimumq̨ locum duo tenuerunt· primū matheus· vltimum iohannes · vt reliqui duo qui ex illo numero n̄ erāt· ſ; tn̄ xp̄m in illis loquentez ſecuti erant tanq̄ filij amplectendi· ac per hoc in loco medio conſtituti vtroq̨ ab eis latere munirentur· Remigius· Matheus quidem ſcripſit in iudea ſub tp̄e Gay caligule imperatoris Marc⁹ in ytalia rome ſub tp̄e Neronis vel claudij · ſcd̄m rabanum· Lucas vero in achaie bocieq̨ ptibus rogatus a theophilo· Et iohannes Epheſi ī aſia minori ſub tp̄e Nerue principis · Beda· Sed tn̄ cum ſint quatuor euangeliſte · non tam quatuor euangelia q̄ vnum quatuor librorum veritati conſonum ediderunt· Sicut eī duo verſus eandem prorſus hn̄tes materiam pro diuerſitate metri ꝛ verborum duo ſunt· ꝛ tn̄ non niſi vnam ↄtinent ſentenciam· ſic euangeliſtarum libri cum ſint q̄tuor vnum ↄtinent euangelium· quia vnam doctrinam faciunt de fide catholica Chri· in omelia· Sufficiebat autem vt vnus euangeliſta omnia dicēt· Sed cum quatuor ab vno ore omnia loquantur· non ſm̄ eadē tp̄a· neq̨ in eiſdem locis ↄuenientes et adinuicem colloquentes maxima fit demonſtracio veritatis· Et hoc ipſum quod in aliquibus modicis diſſonare videntur maximū ſignum veritatis eſt· Si eī per omnia conſonarent· crederent inimici ꝙ ex placito quodam humano conuenientes ſcripſerint que ſcripſerunt· In principalibus quidem que pertinent ad informationem vite ꝛ predicationem fidei nequaq̄ diſſonant· nec in paruo· Si autem in miraculis· hic quidem hoc· ille vero illa dixit· hoc te non conturbet· Si eī vnus oīa dixiſſet ſuperfluus eſſet numerus reliquorum· Si omnes diuerſa· nequaq̄ conſonancie demonſtracio appareret· Si autem aliquid de temporibus· vel modis differenter annunciant· hoc nihil impedit eorum que dicta ſunt veritatem· vt· i· oſ̄ndetur

Aug· de con· euan· Quamuis autem ſinguli eorum ſuum quendam narrandi ordinem tenuiſſe videantur· non tn̄ vnuſquiſq̨ eorum velut alterius precedentis ignarus voluiſſe ſcribere reperitur· vel ignorata pretermiſiſſe que ſcripſiſſe alius inueniē ſ; ſicut vnicuiq̨ inſpiratum eſt non ſuperfluaz cooperationem ſui laboris adiunxit Glo· Sublimitas autem euangelice doctrine · conſiſtit quidem primo in eius excellentiſſima autoritate Aug⁹· de con· euan· Inter omnes eī diuinas autoritates que ſanctis litteris continentur euangelium merito excellit· cuius primi predicatores apoſtoli fuerunt· qui dominum Iheſum ſaluatorem nr̄m xp̄m· etiam in carne p̄ſentem viderunt· Quorum quidem hoc eſt matheus ꝛ iohannes etiam ſcripta de illo que ſcribenda viſa ſunt libris ſingulis ediderunt Ac ne putaretur quod attinet ad percipiendum· ac predicandum euangelium intereſſe aliq̄d vtrum illi annuncient qui eundem dominum hic in carne apparentem ſecuti ſunt· an alij qui ex illis ↄparata fideliter crediderunt diuina prouidencia procuratum eſt per ſpm̄ ſanctum· vt quibuſdam etiam ex illis qui primos apoſtolos ſequebantur· nō ſolum annunciandi· vm̄ etiam ſcribendi euangelium tribueretur autoritas Glo· Et ſic patet ꝙ ſublimitas euangelice autoritatis a xp̄o dependet Et hoc deſignatur in verbis ꝓphete premiſſis· cū dr̄ Super montem excelſum aſcende tu Mons enim excelſus eſt xp̄s· de quo idem yſaias dicit· Erit in nouiſſimis dieb⁹ p̄parat⁹ mons· dom⁹ dn̄i in vertice montium· id eſt ſuper omnes ſanctos qui a monte xp̄o montes dicuntur· quia de plenitudine e⁹ oēs accepimus· Recte autem ad matheum dicitur· Supra montem excelſum aſcende tu· quia ſicut predictum eſt ipe in ꝓpria perſona facta xpriſti vidit· et eius doctrinam audiuit· Aug· de queſt· euan· Illud autem diſcutiendum eſt· quod ſolet nōnullos mouere · cur ipe dominus nihil ſcripſerit· vt alijs de ipo ſcribentibus · neceſſe ſit credere· Sed nequaquaz dicendum eſt ꝙ ipe non ſcripſerit· qn̄ quidez membra eius id operata ſunt· quod dictante capite ↄgnouerunt· Quicquid eī de ſuis factis et dictis nos legere voluit · hoc ſcribendum illis tanq̄ ſuis manibus imperauit· Glo· Secundo etiaz h; euangelica doctrina ſublimitatez virtutis Vnde apoſtolus dicit ꝙ euangelium virtutis dei eſt in ſalutem omni credenti· Et hoc oſtendit propheta in premiſſis verbis· cum dicit· Exalta ī fortitudine vocem tuam· in quo etiam et modū euangelice doctrine deſignat in exaltacione vocis per quam doctrine claritas datur intelligi Aug⁹· ad voluſianum Modus eī ipe quo ſancta ſcript̄a contexitur omnibus acceſſibilis· ea que apte continet· quaſi amicus familiaris ſine fuco ad cor loq̄tur indoctorum · atq̨ doctorum· Ea vero que in miſterijs occultat· nec ipa eloquio ſuperbo erigit quo non audeat accedere mens tardiuſcula et inerudita · quaſi pauper ad diuitem· ſ; inuitat oīs humili ſermone quos non ſolum manifeſta paſcat ſ; etiam ſecreta exerceat veritate· hoc in ꝓmptis quod in reconditis habens· Sed ne aperta faſtidirentur eadez rurſus aperta deſiderantur· deſiderata quodammodo renouantur · renouata ſuauiē intimantur· Hijs ſalubriter et praua corriguntur et parua nutriuntur et magna oblectantur ingenia Glo· Sed quia vox exaltata longius audit̄· poteſt in exaltacione vocis euangelice · doctrine publicatio deſignari· quia non ad vnam tm̄ gentem ſ; ad vniuerſas nationes predicanda mandat̄ Predicate inquit dn̄s euangelium omni creature

Greg · poteſt enim omnis creature nomine· natio gentium deſignari Glo· Tercio autem h; euangelica doctrina altitudinē libertatis Aug · In veteri eī teſtamento ꝓpter tp̄alium bonorum promiſſionem· malorumq̨ ↄminationem · ſeruos parit temporalis hieruſalem · In nouo autem vbi fides impetrat caritatem· qua lex poſſit impleri non magis timore pene q̄ dilectione iuſticie liberos parit hieruſalem eterna· Glo· vnde et hanc ſublimitatem doctrine euangelice ꝓpheta deſiḡt dicens · Exalta noli timere· Reſtat autem videre quibus et qua de cauſa hoc euangeliū ſit ſcriptū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Hiero· Matheus eñ euangelium in iudea hebreo
ſermone edidit ·ob eorum maxime cauſam · qui in
hieruſalem crediderant ex iudeis Cum eñ primo
predicaſſet euangelium in iudea volens tranſire
ad gentes· Primus euangelium ſcripſit hebraice
quod fratribus a quibus ibat inmemoria dereli=
quit· Sicut eñ neceſſe fuit ad confirmationem fi
dei euangelium predicari·ſic et contra hereticos
ſcribi Chri corp9at ſue narrat ōis ordinauit ma
theus· Primum ḡ natiuitatem·deinde baptiſmū·
tercio temtacionem·quarto doctrinā·quinto mi
racula·ſexto paſſionem·ſeptimo reſurrectionē et
aſcenſionem ipſius · non ſolum hyſtoriam de xp̄o
exponere volens per hoc· verum etiam euangeli
ce vite ſtatum docere·quoniam nihil eſt q̄ ex pa
rentibus naſcimur·niſi iterum per aquam et ſp̄m
renati fuerimus ex deo· Poſt baptiſmum autē ne
ceſſe eſt contra dyabolum ſtare· poſt hoc quaſi oī
ſupata temtacione fct9 ydoneus ad docendū Siq̄
dem ſacerdos eſt doceat· et doctrinam ſuam bone
vite quaſi miraculis factis omendet· Si laycus ē
opibus doceat fidem Deinde neceſſe eſt exire nos
de hoc ſtadio mundi· et tunc reſtat vt temtacionū
victoriam reſurrectionis merces ſequatur et glā
Glo· patet igitur ex premiſſis euangelice do=
ctrine materia ſcriptorum euangeliȷ̄· numerus· fi
gura differencia et ordo· euangel ce doctrine ſub
limitas· et quibus hoc euangelium ſit ɔſcriptum ·
et ordo proceſſus ip̄ius Quia faciem hoīs
Matheus ſignificat·
quaſi de homine exor
ſus eſt ſcribē dicens·
Liber generationis·

CAPITV ·I·

Liber gene
rationis ie
ſu xpriſti fi
liȷ dauid· fi
liȷ abraam·

Rabanus· quo ex=
ordio ſatis oñdit ge
nerationem xp̄i ſcd̄m
carnem ſuſcepiſſe nar
randam Chriſoſt·
Iudeis eñ euangeliū
ſcripſit· quibus ſup=
fluum erat exponere
diuinitatis naturam quam cognoſcebant· neceſſa
rium autem fuit eis miſterium incarnationis oſtē=
dere · Iohannes autem cum gentibus euangeliū
ſcripſit· que non cognoſcebant ſi deus filium hȝ ·
ideo neceſſarium fuit primum illis oſtendere · qȝ
eſt filius dei deus· deinde quia carnem ſuſcepit
Rabanus· Cum autem paruam libri particulā te
neat generacio· dixit· Liber generationis· Con=
ſuetudo eñ hebreorum eſt vt voluminibus ex eo
rum principijs imponant nomina ·vt eſt geneſis·
Glo· planior autem ſenſus eſſet· hic eſt liber ge
nerationis Sed hic eſt mos in multis vt viſio yſaie
ſubaudis hec eſt Generationis autem ſingulariter
dicitur· q̄uis multe per ordinem replicentur · qȝ
ꝓpter xp̄i generationem cetere hic inducuntur·
Greg9· in ome· vel ideo librum hunc gn̄ationis
nominat· quia hec eſt tocius diſpenſationis ſuma
et radix bonorum omnium deum hominem factum
eſſe· hoc eñ facto alia ſm̄ rationem ſequebantur·
Remigius· dicit autem liber gn̄ationis hieſu
xp̄i· quia nouerat ſcriptum eſſe · Liber gn̄ationis

Ade· et ideo ſic exorſus eſt vt opponeret librum li
bro· adam nouum ade veteri· quia omnia per iſtū
ſunt reſtaurata· que per illum ſunt corrupta·
Hiero9· In yſaia autem legimus· Gn̄ationem eius
quis enarrabit· non ḡ putemus euangeliſtā pro
phete eſſe ɔtrarium· vt quod ille impoſſibile di=
xit eſſe affatu· hic narrare incipiat· quia ibi de ge
neratione diuinitatis hic de incarnatione dictum
eſt Chri· in omelia· nec tñ parua eſtimes te audi
re hanc audiens gn̄ationem· Eſt eñ valde ineffa=
bile· q̄ deus ex muliere naſci dignatus eſt· et hic
progenitores dauid et abraham· Remigius Si
autem aliquis dixerit quia ꝓpheta de natiuitate
humanitatis dixit· non eſt rn̄dendum nullus gn̄a
tionem domini narrauit ſȝ perrarus quia mathe9
et Lucas Rabanus· In hoc autem q̄ dicit hieſu
xp̄i· regalem et ſacerdotalem in eo exprimit dig
nitatem nam hieſus qui nominis huius preſagiū
pretulit· primus poſt moyſen in populo Iſrahel
ducatum tenuit· Aaron vero miſtico conſecratus
vnguento primus in lege ſacerdos fuit Aug9·
de queſt· noui et ve· te· Quod autem per olei vnctio
nem preſtabat deus illis qui in reges vel ſacerdo
tes vngebantur· hoc preſtitit ſpuſſanctus homi·
xp̄o addita expiatione· Sp̄us eñ ſanctus purifi/
cauit quod de maria virgine in corpus ſaluatoris
profecit· et hoc eſt vnctio corporis ſaluatoris· q̄
re xp̄s eſt appellatus Chri· ſuper matheum· qȝ
vero impia prudencia iudeorum negabat hieſum
de dauid ſemine eſſe natum· ſubdit· filiȷ dauid· filiȷ
abraā· Quare aūt non ſufficiebat dicere illū filiū
abrahe ſolius aut dauid ſolius· quia ad ambos de
xp̄o naſcituro ex eis ꝓmiſſio fuerit facta· ad abra
am quidem ſic· et in ſemine tuo bn̄dicentur omnes
gentes terre· Ad dauid autem ita· de fructu ven=
tris tui ponam ſuper ſedem tuam· Ideo ergo vtriu
ſqȝ filium dixit vt vtriuſqȝ promiſſionem in xp̄o
adimpletos oñderet· Deinde quia xpriſtus tres
dignitates fuerat habiturus· rex· ꝓpheta· ſacer=
dos· Abraam ꝓpheta fuit et ſacerdos· Sacerdos
ſicut deus ad illum dicit in Geneſi Accipe mihi fa
ccam rufam· Sicut ait dominus ad abimelech de
illo· Propheta eſt et orabit ꝓ te· Dauid rex fuit
et propheta· ſacerdos autem non fuit· ideo ḡ am
borum filius nominatus eſt vt vtriuſqȝ patris tri
plex dignitas origiali iure recognoſcētur in xp̄o
Ambro· ſuper lucam· Ideo etiam duos gn̄is au
tores elegit· vnum qui de cognatione populorū
promiſſum accepit · alterum qui de gn̄atione xp̄i
oraculum conſecutus eſt· Et ideo licet ſit ordine
ſucceſſionis poſterior · prior tamen deſcribitur·
quia plus eſt promiſſum accepiſſe de xpriſto· q̄m
de eccleſia que eſt per xp̄m· Pocior eſt eñ qui ſal
uat eo quod ſaluatur Hiero· ordo eñ prepoſte
rus ſȝ neceſſario commutatus· Si eñ primum po
ſuiſſet abraam et poſtea dauid· rurſus ei repeten
dum fuit abraham vt gn̄ationis ſeries texeretur·
Chri· ſuper matheum· Altera autem ratio eſt ·
quia regni dignitas maior eſt q̄ nature · nam et
ſi abraham precedebat in tp̄e· dauid precedebat
in dignitate Glo· quia vero ex hoc titulo appa
ret totum hunc librum conſcribi de hieſu xpriſto

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

neceſſarium eſt p̄cognoſcē quid ſit ſenciendum de
ip̄o· Sic em̄ melius exponi potuerunt que in hoc
libro de eo dicuntur   Aug· de queſt· euan· Error
autem hereticorum· de xp̄o tribus gn̄ibus termia
tur aut de diuinitate· aut de humanitate· aut de
vtroq̄ꝫ falluntur   Aug· de hereſibus· Cherint9
ꝗ̄ ꝛ Ebion· hieſum xpriſtum hominem tm̄ fuiſſe
dixerunt· quos ſecutus paulus Samazaten9 xp̄m
non ſp fuiſſe· ſꝫ eius inicium· ex quo de maria natus
eſt aſſeuerat· nec eū aliquid amplius q̄ꝫ hominez
putat· Et hec heresis poſtea a Photino confir=
mata eſt·   Aug· contra hereticos Johannes aūt
apoſtolus iſtius inſaniaz longe ante ſpūſancto cō
ſpiciens· eum alto impericie ſopore demerſū· ſue
vocis preconio excitat· dicens· In principio erat
verbum· Ei ergo q̄ in principio erat apud deum
non relinquitur in nouiſſimo tp̄e· vt originis ſue
ab homine principium ſumpſerit· Item inquit· p̄r
glorifica me· illa gloria quam habui apud te pri
uſq̄ꝫ mundus fieret· audiat photinus eum gloriaz
an̄ principium poſſediſſe·   Aug· de here· neſtorij
autem peruerſitas fuit vt hominem tantummodo
ex beata maria virgine genitum predicaret· quē
verbū dei non in vnitatem perſone ſꝫ in ſocietatē
ſeparabilem recepiſſet· quod catholicoruꝫ aures
nequaq̄ꝫ ferre potuerunt·   Aug9· ad monachos
Egipti· ait em̄ apoſtolus de vnigenito· q̄ cum in
forma dei eſſet· non rapinam arbitratus eſt eſſe
ſe equalem deo· Quis eſt ꝗ̄ ille qui eſt in forma dī
aut quomodo exinanitus eſt et deſcendit ad hu=
militatem ſm̄ hominis formam· Et quidem· Si
predicti heretici in duos diuidentes xp̄m· id eſt ī
hominem et verbum· hominem dicunt ſuſtinuiſſe
exinanitionem ſeparantes ab eo dei verbum· pre
oñdendum eſt· quia in forma et in equalitate inte
lligitur et fuit patris ſui vt exinanitionis ſuſtine
ret modum Sed nihil creaturarum eſt· ſi ſm̄ p̄priā
intelligatur naturam in patris equalitate· Quō
ergo exinanitus dī et ex qua eminencia· vt eſſet
homo deſcendit· aut quomodo intelligit̄ aſſump
ſiſſe tanq̄ꝫ non habens in principio ſerui formam·
Sed aiunt q̄ verbum patri equale exiſtens habi
tauit in homine nato per mulierem· Et hec eſt ex
inanitio· Certe audio filium dicentem ſanctis apo
ſtolis· Siquis diligit me verbum meum cuſtodiet
Audis quomodo in eis qui ſe diligunt ſe et ſibi co
habitare dixit deum patrem· Putas ꝗ̄ ip̄m exina
nitum et vacuatum· dabimus et ſerui formam ac=
cepiſſe quia in diligentium ſe animabus ſanctis fa
cit manſionem· Quid autem ſpūs habitans in no
bis putatis et ip̄e humanationis diſpenſacōez ad
implet· Abbas yſidorus ad archipre· Vnū ne vni=
uerſa annumeremus· vnum ad quod vniuerſa inten
dunt dicemus· Quia illum qui deus erat humilia
loqui et diſpenſatiuum ſimul et vtile eſt· et nihil
inuiolabili nature preiudicat Eum vero qui homo
eſt diuina et ſupernaturalia quedam loqui ſūme
preſumptionis eſt malum· nam regi quidem licet
etiam et humiliter agē· militi vero non licet im=
periales voces emittē· Si igitur deus erat huma
nitus etiam humilia locum habent Si vero homo
tantum erat excelſa non habent locum·   Aug9·
de hereſibus Sabellium diſcipulum Noeci quidaz
perhibent qui dicebat xp̄m eundem et patrem et
ſpm̄ſanctum   Aug· contra hereticos· Ho9 autem
inſaniſſimam furoris audaciam celeſtium teſtimo
niorum autoritate frenabo· ad demonſtrandam
p̄prie ſubſtancie filij perſonam· non illa que hoī
ſuſcepto congruē cauillatur aſſumens· ſꝫ illa ī me
dium proferens teſtimonia· que ſine vllo ancipi=
tis intelligēcie ſcrupulo diuinitati eius competē
omnes pariter confitentur· In geneſi enim deum
dixiſſe legimus· Faciamus hominem ad ymaginez
et ſimilitudinem noſtram· Ecce pluraliter dicit fa
ciamus· alium videlicet indicans ad quem loquen
tis factus eſt ſermo· Si vnus eſt ad ymaginem ſu
am feciſſe dicētur· nunc autem alius et alteri9 ima
ginem aper eius feciſſe deſcribitur   Glo· alij vero
veram xp̄i humanitatem negauerunt· Valentin9
em̄ dixit xp̄m a patre miſſum ſpiritualevel celeſte
corpus attuliſſe· nihilq̄ꝫ aſſumpſiſſe de maria vir
gine· ſꝫ per illam tanq̄ꝫ per riuum aut fiſtulaz ſine
aſſumpta carne tranſiſſe· Nos autem non ideo cre
dimus natum ex maria virgine· q̄ aliť in vera car
ne exiſtē atq̄ꝫ hominibus app̄arē non poſſet· ſꝫ q̄a
ſic ſcriptuꝫ eſt in ea ſcriptura cui niſi crediderim9
nec xp̄iani nec ſalui eſſe poterimus Si autem de ce
leſti aut aerea vel humida creatura corpus aſſum
tum vellet commutare in humane carnis veriſſi
mam qualitatem· hoc eum potuiſſe facē quis nega
ret   Aug· de hereſibus· Manichei vero dixerunt
fantaſma eſſe dominum hieſum xpriſtum nec femi
neo poſſe naſci ex vtero·   Aug· lxxxiij· queſtion·
Sed ſi fantaſma fuit corpus xp̄i fefellit xp̄us· et
ſi fallit veritas non eſt· Eſt autem veritas xp̄us·
non ꝗ̄ fantaſma fuit corpus eius·   Glo· Et quia
principium huius euangelij· ꝛ etiaz euangelij ſm̄
Lucam manifeſte oñdit xp̄m natum ex femina· ex
quo apparet vera xp̄i humanitas· Ergo vtriuſq̄ꝫ
euangelij principia negant   Aug· ꝯtra fauſtum
Vnde fauſtus dicit euangelium quidem a predica
tione xpriſti et eſſe cepit et nominari· in quo ip̄e
nuſq̄ꝫ ſe natum ex hominibus dicit· At vero ge
nealogia a deo non eſt euangelium· vt nec eius
ſcriptor auſus fuerit eum euangelium nominare
Quid em̄ ſcribit Liber gn̄ationis ieſu xp̄i filij da
uid non ergo liber euangelij hieſu xp̄i· ſꝫ liber ge
nerationis· At vero marcus quia gn̄ationem ſcri
bere non curauit· ſꝫ tm̄ predicationem filij dei qđ
eſt euangelium· vide q̄ꝫ competenter ſit exorſus·
Euangeliū inquit hieſu xpriſti filij dei· vt ꝛ hic
ſatis appareat genealogiam non eſſe euangelium
nanq̄ꝫ ꝛ in ip̄o matheo poſt incluſum Johannem
in carcē tunc legit̄ ihm̄ cepiſſe p̄dicare euāgeliū
regni· Ergo quicquid ante hoc narratur genealo
giam eſſe conſtat non euangelium· Ad iohannem
ergo ꝛ marcum me contuli· quorum mihi princi
pia non immerito placuerunt· quia nec dauid nec
mariam inducunt· nec ioſeph· contra quem augu
ſtinus· Quid ergo reſpondebit apoſtolo dicenti
Memor eſto hieſum xpriſtum reſurrexiſſe a mortu
is ex ſemine dauid ſm̄ euangelium meum· Qđ aūt
erat apoſtoli pauli euangelium· hoc etiam cetoꝝ
apoſtolorum et omnium fideliū· hoc em̄ alibi dicͭ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Siue ego ſiue illi ſic p̄dicauim⁹. Et ſic credidiſtis
ꝓ̄ō ei om̄es illi euangeliū predicauerūt Augu
de hereſib⁹. Arriani aūt patrē et filiū et ſpiritū
ſanctum nolunt eſſe vni⁹ ei⁹dem q̄ʒ ſubſtācie na
ture. aut exiſtencie. Sed eſſe filium creaturam pa
tris. Spiritum vero ſanctum creaturam creature
hoc eſt ab ipſo filio creatum volūt. Chriſtū etiā
ſine anima carnem ſuſcepiſſe arbitrantur Augu
primo de tri. Sed Johannes in eo declarat filiū
non tm̄ deum eſſe. ſʒ etiam eiuſdē cū patre ſubſtā-
cie. q2 cum dixiſſʒ et deus erat verbū. addidit oīa
p ipm̄ facta ſunt vn̄ appet ipm̄ factum non eſſe p
quem facta ſunt omnia Et ſi factus non eſt creat⁹
non eſt. Et ſic eiuſdeʒ cum patre ſubſtancie ē. oīs
enim ſubſtancia que de⁹ non eſt. creatura ē Au
guſtinus contra. Felicianum. Neſcio ei quid nobis
mediatoris pſona contulerit. qui medius noſtrū
non redimēs carnē q̄ ſine anima nec bn̄ficiū poſſit
ſentire ſuſcepit. Si enī venit xp̄s ſaluū facē quod
perierat. quia totus homo periit. totus beneficiō
ſaluatoris indiget. et ideo xp̄us veniendo totum
ſaluat corpus et animam aſſumendo Aug. in li
bro. lxxxiij. queſtionum. Quomodo etiam ipſi re-
ſpondent taʒ manifeſtis obiectionib⁹ ex euangeli
ca ſcriptura. in qua ɔtra eos dominus taʒ multa
commemorat. vt eſt illud. Triſtis eſt anima mea
vſq3 ad mortem. Et poteſtatem habeo ponendi
aīam meam. et multa hmōi. que ſi dicant pabolis
eum locutum eſſe. habemus euangeliſtaꝝ racōs
qui res geſtas narrantes. ſicut eum corpus habu
iſſe teſtantur. ſic eum indicant habē animam per
affectiones que non poſſunt eſſe niſi in anima. eis
enī narrantibus legimus. Et miratus eſt Jheſus et
iratus. et multa hmōi Aug. de hereſibus. apol
linariſte autem ſicut Arriani xp̄m dixerunt carnē
ſolam ſine anima ſuſcepiſſe. In qua queſtione te
ſtimonijs euangelicis victi mentem qua rationał
eſt anima hominis defuiſſe anime xp̄i Sed ꝓ hac
ipm̄ verbum in ea fuiſſe dixerunt. Aug. i libro
lxxxiij. queſtionum. Sed ſi ita eſt beluam quandaʒ
cum figura humani corporis dei verbū ſuſcepiſſe
credētur Aug⁹. de hereſibus. De ipā vero eius
carne ſic a recta fide diſſenſiſſe perhibentur. vt
dicēnt carnem illam et verbum vnius eiuſdemq̄ʒ
ſubſtancie eſſe. contentioſiſſime aſſeuerantes ver
bum carnem factum. hoc eſt. verbi aliquid in car
nem fuiſſe mutatum atq3 conuerſum. non aūt car-
nem de marie carne ſuſcepiſſe. conuerſum atq3 mu
tatum. non autem in carnem de maria ſuſceptam.

Cirillus in epl̄a ad Johannem antiochi Furere
autem arbitramur eos qui ſuſpicati ſunt. q̄ muta
cionis obumbratio circa diuinam verbi naturam
poteſt ɔtingere. manet enī quod eſt ſp̄ et nō mu
tatur. nec conuerſionis eſt capax. Leo ad ɔſtan
tinopoli. nos autem non ita dicimus xp̄m hominē
vt aliquid ei deſit quod ad humanam certum eſt
ptinē naturam. ſiue animam ſiue mentem racio-
nabilem. ſiue carneʒ que non de femina ſumpta ſit
ſʒ facta de verbo in carnem conuerſo atq3 mutato
Que tria falſa apollinariſtarum hereſis tres vari
as protulit partes Leo ad paleſtinos Eutices q̄ʒ
tercium apollinaris dogma delegit vt negata hu
mane carnis atq3 anime veritate totum dn̄m nr̄m
Jheſum xp̄m vnius aſſereret eſſe nature tanq̄ ver
bi diuinitas ipā ſe in carnem animamq̄ʒ verteret
et concipi naſci aut nutriri et cetera hmōi. ei⁹ tm̄
eſſencie fuerit ſcʒ diuine. que nihil horum in ſe ſi
ne carnis recepit veritate. qm̄ natura vnigeniti
natura eſt patris. natura eſt ſp̄ūſancti. ſimulq3 i-
paſſibilis et ſempiterna. Vn̄ ſi ab apollinaris p
uerſitate hereticus iſte deceſſerit. ne conuincētur
deitatem paſſibilem ſentire atq3 mortalem. et tm̄
verbi incarnati. id eſt verbi et carnis vnam au-
det pronunciare naturam. non dubie in manichei
et marcionis tranſit inſaniam. et dn̄m Jheſum xp̄m
ſimilatorie omnia credit egiſſe. nec humanū ipm̄
corpus. ſʒ fantaſticam corporis ſpeciem oculis ap
paruiſſe cernentium Idem ad iulianum. In eo vo
q̄ Eutices in ep̄ali iudicio auſus eſt dicere ante in
carnationem duas fuiſſe in xp̄o naturas. poſt in-
carnationem autem vnam. neceſſarium fuit vt ad
reddendam rationem profeſſionis ſue ſollicitis in
terrogationibus vrgeretur Arbitror enī eum ta
lia loquentem hoc habere perſuaſū q̄ anima quaʒ
ſaluator aſſumpſit p̄uſ in celis ſit commorata. q̄
de maria virgine naſceretur. Sed hoc catholice
mentes aureſq3 non tollerant. quia nil ſecum dn̄s
de celo veniens noſtre conditionis exhibuit. Nec
animam eius que anterior extitiſſet. nec carnem q̄
non materni corporis eſſet accepit. Vnde quod i
Origene merito damnatum eſt qui aīarum anteq̄
corporibus infererentur. non ſolum miras ſed et
diuerſas fuiſſe aſſeruit actiones. neceſſe eſt q̄ in
iſto plectatur. Remigius. Has igitur hereſes i
principio euangelij ſui euangeliſte deſtruunt. nā
matheus cum narrat eum duxiſſe originem per re
ges iudeorum. verum hominem eum oñdit. et vaʒ
carnem habuiſſe. Simil̄r et lucas qui ſacerdotalē
ſtirpem et perſonam deſcribit. Marcus autem cū
ait. Initium euangelij Jheſu xp̄i filij dei. et Johan
nes cum ait. In principio erat verbum. manife-
ſtant eum ante omnia ſecula. ſp̄ fuiſſe deum apud
deum patrem Aug. de ɔ. euan.

Matheus euangeli-
ſta oñdit gn̄ationem
xp̄iſti ſm̄ carnem ſe
ſuſcepiſſe narrandam
a genealogia xp̄iſti
exorſus eſt. Lucas aūt
tanq̄ ſacerdotem in
expiandis peccatis
magis aſſignās nō

Abraam aūt genuit Iſaac. Iſaac autem genuit iacob. Jacob autē genuit Judam et fratres eius.

ab initio euangelij ſui ſʒ a baptiſmo xp̄i gn̄acōes
enarrat vbi teſtimonium iohannes perhibuit. d.
Ecce qui tollit peccata mundi. In gn̄ationibus eē
mathei ſignificatur noſtroꝝ ſuſceptio peccatoꝝ
a dn̄o xp̄o. In gn̄ationibus autem luce ſignificatū
abolitio noſtrorum peccatorum ab ip̄o. Ideo ge
nerationes xp̄i matheus deſcendens enarrat Lu-
cas autem aſcendens. Humanam autem xp̄i gn̄aci
onem matheus deſcendendo deſcribens ad abraaʒ
gn̄aciones commemorat. Aug⁹. ſuper Lucam.
Prior enī abraam meruit fidei teſtimonium. quia
credidit deo et reputatum eſt ei ad iuſticiam. ideo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

etiam auctoꝛ gn̄is debuit ſignificari · quia inſtau
rande eccleſie ſponſionem pꝛimus emeruit · cū dr̄ ·
Bn̄dicentur in te oēs tribus terre · Et iterum · Da
uid delatum eſt ꝙ hieſus filius eius dicētur · Vn̄
huic pꝛerogatiua ſeruatur · vt ab eo gn̄acionis
dominice manaret exoꝛdium Chꝛi · Euangeliſta
igitur matheus gn̄ationem dominice carnis per
ſeriem parentum volens commendare memoꝛie oꝛ
diens a patre abꝛaam dicit · Abꝛaam genuit yſaac
Cur non dixit iſmael quē pꝛimitus genuit · Seqꝫ̄
Yſaac aūt genuit iacob · Cur non dicit Eſau · qui
eius pꝛimogenitus fuit · quia ſcꝫ per illos ad Da
uid peruenire non poſſꝫ Glo · omnes tn̄ fratres
iude cum ip̄o in gn̄atione computat · Quod etiam
ideo factum eſt · quia iſmahel et eſau non reman
ſerunt in cultu vnius dei · fratres vero iude in po
pulo ſunt computati Chꝛi · vel ꝓpterea · xij · pa
triarcharum meminit vt eam que ex pꝛogenitoꝝ
nobilitate eſt elationem auferret · Etem̄ multi ho
rum ex ancillis nati fuerunt · ſꝫ omnes ſimilit̄ erant
patriarche et tribuum pꝛincipes Glo · ideo aūt
iudam nominatim poſuit · quia de illo tm̄ domin9
deſcendit · In ſingulis autem patribus non ſolū dꝫ
notari hyſtoria ſꝫ allegoꝛia et moralitas · Allego
ria quidem in quo vnuſquiſqꝫ patrum xp̄m pꝛefi
guret · Moralitas in hoc notaturꝙ ex ſingulis pa
tribus in nobis aliqua virtus per ſignificationeꝫ
nominis vel exemplum edificetur · Abꝛaam ergo
in multis locis figuram xp̄i poꝛtat et pꝛeterea in
nomine · Abꝛaam em̄ pater multarum gentiūint̄
pꝛetatur · Et xpriſtus eſt pater multoꝝ fideliū ·
Abꝛaam etiam de cognatione ſua exijt · et ī terra
aliena demoratus eſt · et xp̄s derelicto iudaico po
pulo ad gentes per pꝛedicatores ſuos exiuit
Chꝛ · ſuper matheum · Yſaac autem interpꝛetatur
riſus · riſus autem ſanctoꝛum non eſt ſtricta cachin
natio labiorum ſꝫ rationabile gaudium coꝛdis qd̄
fuit miſterium xp̄i · Sicut em̄ ille parentibus in vl
tima ſenectute donatus eſt · leticia ſuis vt cognoſ
ſcatur · quia non erat filius nature ſꝫ gracie · ſic et
xp̄s in nouiſſimo fine pꝛoductus eſt a matre · Iudea
gaudium cunctis · Sed iſte per virginem · ille de
anu · ambo contra ſpem nature Remigius · Iacob
ſupplantatoꝛ interpꝛetatur · et de xpꝛiſto dicitur
Supplantaſti inſurgentes in me ſubtus me · iacob
genuit iudam et fratres eius · Chꝛi · ſup ma
theum · Et noſter Iacob genuit · xij · apoſtolos in
ſpū · non in carne · verbo non in ſanguine · Iudas
autem interpꝛetatur confeſſoꝛ · quoniam xpꝛiſti
erat ymago qui confeſſoꝛ patris erat futurus · d ·
Confiteoꝛ tibi pater domine celi et terre Glo ·
Moraliter autem abꝛaam nobis virtutem fidei p
exempla xp̄i ſignificat · cum de eo legatur Abꝛaaꝫ
credidit deo et reputatum eſt ei ad iuſticiaꝫ Yſaac
ſignificat ſpem quia interpꝛetatur riſus · fuit em̄
gaudiū parentū · Spes vero ſiſt̄ eſt gaudium no
ſtrum dū eterna bona ſperare facit et de eis gau
dere · Abꝛaā ergo genuit yſaac · quia fides gn̄at ſpē
· Iacob autem ſignificat caritatem · Caritas enim
amplectitur duas vitas · actiuam per dilectioneꝫ
pꝛoximi · contemplatiuam per dilectionem dei · ac
tiua per Liam · contemplatiua p rachel ſigficatꝛ ·
Lia enim laboꝛans interpꝛetatur · quia actiua in
laboꝛe eſt · Rachel viſum pꝛincipium · quia p con
templatiuam pꝛincipium id eſt deus videtur · Na
ſcitur ergo iacob de duobus parentibus · qꝛ caritas
naſcitur de fide et ſpe · Quod em̄ credimus et ſpe
ramus diligimus

Iudas autem genuit phares ⁊ zaram · de Thamar Phares aūt genuit eſrō · Eſrō aūt genuit arā · Aram aūt genuit Aminadab · Aminadab aūt genuit naaſon · Naaſō aūt genuit ſalmon · Salmon aūt genuit Booz de Rhaab · Booꝫ autē genuit · Obeth ex Ruth · Obeth aūt genuit Ieſſe · Ieſſe autem genuit Dauid regem

Glo · Pꝛetermiſſis
alijs filijs iacob euā
geliſta iude pꝛoſeqꝫ̄
gn̄ationem dicens · iu
das aūt genuit pha
res et zaram de tha
mar Aug · de ci · dei
Nec iudas pꝛimoge
nitus fuit · nec iſtoꝝ
geminoꝛum aliquis
fuit pꝛimogenit9 iu
de · ſed ante illos iam
tres genuerat · Eos
itaqꝫ tenuit in oꝛdīe
gn̄ationum · p quos
ad dauid atqꝫ inde q̄
intendēt perueniret
Hiero9 · notandum
autem in genealogia
ſaluatoꝛis nullaꝫ ſan
ctarum aſſumi mulie
rum ſꝫ eas quas ſcrip
tura repꝛehendit vt
qui ꝓpter peccatoꝛes
venerat · de peccatri
cibus naſcens omniū peccata deleret · Vnde et in
conſequentibus Rhuth mohabitis ponitur ·
Ambꝛo · ſuper lucam · Lucas autem hic declinauit ·
vt maculataꝫ ſacerdotalis gn̄is ſeriem declararet
Sed ſancti mathei conſilium a rationis iuſticia n̄
abhoꝛret · nam cum euangelizaret ſcd̄m carnē ge
neratum eſſe qui omnium peccata ſuſcipēt ſubie
ctum iniurijs · ſubditum paſſioni · nec hoc quidem
putauit exoꝛtem aſſerendum eſſe pietatis · vt ma
culate qꝫ oꝛiginis non recuſaret iniuriam · Simul
ne pudēt eccleſiam de peccatoꝛibus congregari
cum dominus de peccatoꝛibus naſcētur · Poſtre
mo vt bn̄ficium redemptionis etiam a ſuis maioꝛi
bus inchoaret · ne quis putaret oꝛiginis maculaꝫ
impedimento poſſe eſſe virtuti · nec ſe inſolens de
ſui nobilitate iactaret · Chꝛi · in ome · poſt hoc
monſtratur omnes obnoxios fuiſſe peccatis · iſtat
em̄ thamar foꝛnicatio iudam accuſās et dauid a
foꝛnicata muliere genuit ſalomonem · Si autem a
magnis lex non eſt impleta nec a minoꝛibus · et ſic
omnes peccauerunt · et neceſſaria facta eſt xp̄i p̄
ſencia Ambꝛo · ſuper lucam · Vide autem qꝛ non
ocioſe matheus vtrumqꝫ ſignificauit · cū phares
tantummodo commemorationum cauſa depoſcēt
quia hic in vtroqꝫ miſterium eſt · Per geminos
em̄ gemina deſcribitur vita populoꝛum · vna ſc̄m
legem · altera ſc̄m fidem Chꝛi · ſuper matheum
Per zaram em̄ ſignificatur iudaicus populus qui
pꝛimus apparuit in luce fidei · quaſi de vulua tene
broſa mundi pꝛocedens · et ideo ſignificatus eſt
cocco circumciſionis mutantibus omnibus · qꝛ ip̄e
populus dei erat futurus · Sed poſita eſt aū faciē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eius· lex quaſi ſepes vel materia· Sic ḡ impedit⁹
eſt populus iudaicus per legem· ſꝫ tpibus xp̄i ru
pta eſt ſepes legis que erat inter iudeos et gen
tes ſicut ait apoſtolus· medium parietē maccrie
ſoluens· ſic factum eſt vt gentilis per phares ſig
nificatus· poſtq̄ rupta eſt lex per xp̄i mandata p̄
mus ad fidem procedat· et poſtea ſequitur iudai
cus populus · Sequitur · Phares autem ·
genuit eſrom Glo· iudas genuit phares et zarā
anteq̄ intraret egiptum · in quam ambo poſtea
cum patre tranſierunt· In egipto vero phares ge
nuit eſrom· eſrom autem genuit aram· aram autē
genuit aminadab· aminadab autem genuit naaſō
Et tunc moyſes eduxit eos de egipto· Naaſō aūt
fuit dux ſub moyſe in tribu iuda per deſertum · in
quo genuit Salmon· iſte ſalmon fuit princeps de
tribu iuda· qui cum ioſue terram promiſſionis in
trauit Chri· ſuper matheum· Quoniam autē ex
aliqua cauſa ſm prouidenciam dei poſita horum
patrum nomina credimus · Sequitur· naaſon autē
genuit ſalmon Iſte ſalmon mortuo patre fuit pri
ceps in tribu iuda· qui cum ioſue terram promiſſi
onis intrauit Chri· ſuper matheum· accepit aūt
vxorem nomine rhaab· hec autem rhaab dr̄ fuiſſe
rhaab meretrix de hiericho· que ſuſcepit explo
ratores filiorum iſrahel abſcondit eos et ſeruauit
incolumes· Cum autem Salmon nobilis eēt inter
filios iſrahel· quia de tribu erat iuda· et q͛ filius
principis erat· vidit rhaab ſic fidelem quaſi mag
nam aliquam conſtitutam meruit accipe in vxorē
Forſitan autem et ideo interpretatur Salmon·
quaſi per ip̄m nomen inuitaretur a prouidentia
dei· vt acciperet vas electionis rhaab· Interpreta
tur em̄ Salmon accipere vas· Sequitur Salmon
autem genuit boos de rhaab Glo· iſte Salmon
in terra promiſſionis genuit de illa rhaab boos·
Booz autem genuit obeth ex ruth Chri· ſuper
matheum· Quomodo autem booz accepit vxorem
moabitidem nomine ruth· exponē eſtimaui ſuper
fluum· cum de his ſcriptura ſit omnibus mani
feſta· Hoc autem dicimus ſolum quoniā Ruth p̄
merito fidei ſue nupſit booz· quia deos patꝝ ſuo
rum repulit et deum viuentem elegit· Et booz p̄
merito fidei ſue illam accepit vxorem · vt ex coniu
gio tali ſanctificato genus naſcētur regale Am
broſius ſuper lucam· Quomodo autem ruth · cum
eſſet alienigena iudeo nupſit· et qua ratione i xp̄i
gn̄atione eius putauerit euangeliſta copule com
memorationem eſſe faciendam que legis ſerie mecha
batur· Nos ḡ non de legittima ſaluator gn̄atione
manauit· videtur eſſe deforme· niſi ad apoſtolicā
ſn̄iam reuertaris· quia non eſt lex poſita iuſtis· ſꝫ
iniuſtis· Hec em̄ cum eſſet alienigena et moabitis
preſertim cum lex moyſi prohiberet has nupcias
moabitis· quia excluderet ab eccleſia· quō intro
iuit in eccleſiam· niſi quia ſancta ꝛ immaculata mo
ribus ſupra legem facta eſt · Diffinitionem ergo
legis exceſſit et meruit inter maiores dominici ge
n̄is computari ꝓpter cognationem mentis electa
non corporis· Magnum autem nobis exemplū eſt
q2 in illa noſtrum omnium qui ex gentibus colle
cti ſumus ingrediendi in eccleſiā domini figura
preceſſit Hiero· in ep̄la ad paulinum· Ruth ex
moabitis yſaie explet vaticinium dicentis· Emitte
agnum domine dn̄atorē terre de petra deſerti ad
montem filie ſion· Sequitur· obeth autem genuit
yeſſe Glo· yeſſe pater dauid binominus eſt quia
frequencius vocatus eſt yſaias· Sed q͛ ꝓpheta
vocat eum non yſaias ſꝫ yeſſe dicens· Egredietur
virga de radice yeſſe vt oſ̄deret illam ꝓpheciam
completam in maria et in xp̄o· euangeliſta poſuit
yeſſe· Sequitur· yeſſe autem genuit dauid regē
Remigius· Sed querendum eſt· quare ſanctus
euangeliſta ſolum dauid nominauerit regē· quod
ideo dixit vt oſ̄deret eum primum fuiſſe regem ī
tribu iuda· Ip̄e autem xp̄s eſt phares diuiſor· vt
eſt illud· diuidet agnos ab hedis· eſt et zaram ori
ens· vt eſt illud· ecce vir· oriens nomen eius ē· eſ
rom ſagitta vt eſt illud· poſuit me ſicut ſagittam
electam Rabanus· Vel alterum ꝓpter abundan
ciam gracie· et latitudinem caritatis Aram elect⁹
ſm illud· Ecce puer meus electus vel excelſus ſm
illud· Excelſus ſuper omnes gentes dominus· ip̄e
eſt aminadab id eſt voluntarius· qui dicit· volun
tarie ſacrificabo tibi· Idem eſt et naaſon id eſt au
gurium· qui nouit preterita p̄ncia et futura· Vel
ſerpentinus ſm illud· moyſes exaltauit ſerpentē
in deſerto Eſt et ſalmon id eſt ſenſibilis qui dicit
Ego ſenſi de me virtutem exiſſe Glo· ip̄e accipit
rhaab id eſt eccleſiam de gentibus · Rhaab enim
fames vel latitudo vel impetus· quia eccleſia gen
tium eſurit et ſitit iuſticiam · et impetu doctrine
ph̄os et reges conuertit· Ruth etiam interpreta
tur videns vel feſtinans · et ſignificat eccleſiam·
que puro corde videt deum et feſtinat ad brauiū
ſuperne vocationis Remigius· Eſt et booz in q̄
robur· vt eſt illud· Cum exaltatus fuero a terra·
omnia traham ad me· Eſt et obeth ſeruiens vt eſt
illud· Filius hominis non venit miniſtrari ſꝫ mini
ſtrare· Eſt et yeſſe incenſum· ſm illud· Ignem ve
ni mittere in terram· ip̄e eſt dauid manufortis ſm
illud· Dominus fortis et potens deſiderabilis ſm
illud Veniet deſideratus cunctis gentibus· pulcer
aſpectu· ſm illud· Speciosus forma pre filiis ho
minum Glo· interim videamus quas virtutes iſti
patres in nobis edificent· quia fides· ſpes caritas
omnium virtutum ſunt fundamentum· Sequētes
virtutes ſunt quaſi ſuperadditiones· Iudas inter
pretatur confeſſio· duplex eſt autem confeſſio· eſt
altera fidei· altera peccatorum· Si ḡ poſt tres
ſupradictas virtutes peccatur· neceſſaria eſt nō
ſolum fidei ſꝫ peccatorum confeſſio· Poſt iudā ſe
quitur phares et zaram· phares diuiſio· Zaram
oriens interpretatur· et thamar amaritudo Con
feſſio em̄ gn̄at diuiſionem a viciis et ortum virtu
tum de amaritudine pn̄ie· Poſt phares ſequitur
Eſrom qui ſagitta interpretatur· Poſtq̄ em̄ ali
quis diuiſus eſt a viciis et ſecularibus dꝫ fieri ſa
gitta· vt in aliis vicia predicando perimat Sequi
tur· Aram qui interpretatur electus vel excelſus
quia poſtq̄ aliquis a mundo remotus eſt et aliis
proficit· neceſſe eſt vt deo electus· hominibus ce
lebris· excelſus in virtutibus habeatur · Naaſon
interpretatur augurium · hoc autem augurium

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

non eſt ſeculare· ſ; celeſte· de hoc glãbat᷑ ioſeph
fratribus mandans· Vos detuliſtis ciphum dñi
mei· in q̃ augurari ſolebat· Ciphus eſt diuĩa ſcri/
ptura: vbi eſt potus ſapiẽ· In hac augurat᷑ ſapiẽs
q: ibi videt futura id eſt celeſtia· Sequit᷑· ſalmon
·i· ſenſibilis· Poſtq̃m em̃ aliquis ſtudet in diuina
ſcriptura fit ſenſibilis ·i· diſcernens guſtus rõnis
quid bonum quid malum· quid dulce quid amarꝫ
Sequitur· Booz ·i· fortis· inſtructus em̃ in ſcrip
turis fit ad oĩa aduerſa toleranda fortis Aug9·
ſuper matheum· Iſte aũt eſt fortis filius rhaab ·i·
eccĩe· Rhaab em̃ interpretatur latitudo vel dila/
tata· q: em̃ ex oĩbus finibus terre vocata eſt eccĩa
gentiũ latitudo appellatur· Raban9· Sequit᷑·
Obeth ·i· ſeruitus· non em̃ ydoneus eſt ad ſuitutẽ
niſi qui fortis eſt· que ſuitus gñatur ex rhuth ·i·
deſtinancia· oportet em̃ ꝓmptum eſſe ſuum non
pigrum Chr· ſuper math· Nunc aũt qui diuicias
et non mores· pulcritudinem et non fidem· et qđ
in meretricibus queri ſolet· hoc in coniugib9 op
tant· non gñant ſubditos filios vel ſibi vel deo· ſ;
ↄtumaces et ↄtra ſe et ↄtra deum vt filij eoꝝ ſint
pena religioſitatis eoꝝ· Iſte obeth genuit yeſſe ·i·
refrigerium· Nam quicunq; eſt ſubditus deo ⁊ pa
rentibus ſuis tales filios gñat· deo preſtante· a
quibus refrigeratur Glo· vel yeſſe ·i· incenſum
Si em̃ ſuimus ex amore et timore erit deuotio in
corde que exiguo ⁊ deſiderio cordis ſuauiſſimũ in
cenſum offert deo· Poſtq̃ aũt aliquis idoneus ẽ
ſeruus et ſacrificium deo factus· Sequitur· vt ſit
dauid ·i· manufortis· qui ↄtra hoſtes fortiter di/
micauit· et ydoneos tributarios fecit· Sic ipſe dꝫ
carnales ·i· hoĩes verbo ⁊ exemplo deo ſubiugare

David autem rex genuit Salomonem ex ea que fuit vrie· Salomon autem genuit rhoboam· Rhoboam autem genuit abiaz· Abias autez genuit aſa· Aſa autem genuit ioſaphat·

Glo· ſcđi q̃ȯ tridenarij
gñationis ſeriẽ euan
geliſta decurrit que
a regibus ↄtinetur·
et ideo a dauid inci=
pit qui primus in tri
bu iude regnauit· Ð·
Dauid rex genuit ſa/
lomonem ex eaq̃ fuit
vrie Aug· de ↄ· euã
q: em̃ in gñacõibus
mathei ſignificat᷑ no
ſtroꝝ ſuſcepcio pec/
catoꝝ· ideo ipſe a da
uid per ſalomonem deſcendit· in c9 matre ille pec
cauit· Lucas vero a dauid per nathan aſcendit· ꝑ
quem ꝓphetam deus peccatum illius expiauit q:
in gñacionibus luce ſignificatur abolicio pctoꝝ
Aug· in li· retractati· Dicendum tñ fuit per cui9
noĩs ꝓphaꝫ· ne putaretur idem fuiſſe hõ cũ alter
fuerit· q̃uis et ipſe hoc noĩe vocaretur Remig·
Querendum eſt aũt q̃re euangeliſta betſabee ꝓpo
noĩe non noĩauit ſicut ceteras mulieres· qđ ideo ẽ
q: cetere mulieres q̃uis reprehenſibiles fuiſſent
tñ laudabiles erant virtutibus· Betſabee ṽo non
ſolum fuit conſcia adulterij· ſ; etiam homicidij ma
riti ſui· et ideo ꝓprio noĩe eam non noĩauit in gene
alogia dñi Glo Tacet etiam nomen betſabee vt
noĩando vriam reducat ad memoriã illud maximũ
ſcelus quod in eum fecit dauid Ambr· ſup lucã
At vero ſanctus dauid deo eſt precellencior· q:
hoĩem ſeipſm ↄgnouit et ↄmiſſum ſuper arrepta
vrie vxore peccatum pniẽ curauit lacrimis ab/
luendum· oñdens nobis neminem ꝓpe virtuti debẽ
ↄfidẽ· habemus em̃ aduerſarium magnum q̃ vinci
a nobis ſine dei adiutorio non poſſit· et plerumq;
in illuſtribus viris grauia peccata reperies· vt
quaſi hoĩes temtacioni potuiſſe ſuccumbẽ ↄgno
ſcas· ne virtutibus egregijs pluſq̃ hoĩes credẽt᷑
Chri· ſuper math· Salomon aũt interpretatur
pacificus qm̃ oĩbus in circuitu gentibus pacifi=
catis et tributa reddentibus pacificum habuit re
gnum Salomon aũt genuit roboam· Roboam int᷑
pretatur a multitudine pp̃li· multitudo em̃ mater
eſt ſedicõis q: quod a pluribus peccatur plerꝫq;
manet inindicabile paucitas aũt integra ẽ diſcipliẽ

Ioſaphat autem genuit ioram· Ioram autem genuit oziam Ozias autem genuit ioathan Ioathan aũt genuit achã· Achas autem genuit ezechiam· Ezechias autem genuit manaſſen Manaſſes autem genuit amon· Amon autem genuit ioziaꝫ Ioſias autem genuit iechoniam et fratres eius· in tranſmigratione babilonis·

Hiero9· In quarto
aũt regum volumine
legim9 de Iorã ocho
ziam fuiſſe gñatum·
q̃ mortuo ioſabeth fi
lia Ioraꝫ regis ſoror
ochozie tulit Iohas
filium fratris ſui· et
eum interitioni que
exercebatur ab atha
lia ſubtraxit· Cui ſuc
ceſſit in regnum fili9
e9 Amazias· p9 quẽ
regnauit filius eius
Azarias qui appellat᷑
oſias· cui ſucceſſit Io
athaꝫ filius eius· cer
nis ꝗ q: ſcḋm fidem hy
ſtorie tres reges in
medio fuerũt · q̃s euã=
geliſta pretermiſit·
Ioramq; non genuit
oziam ſ; othozyam et
reliquos q̃s numera
uimus· Vñ q: euangeliſte ꝓpoſitum erat theſſe=
radecades· et in diuerſo tp̃e ſtatu ponẽ in ioraꝫ
gñaſſe miſcuerat impijſſime Iezabel· idcirco vſq;
ad terciam gñationem eius memoria tollitur· ne ĩ
ſancte natiuitatis ordine ponẽtur Hilari9· pur
gate vero labe familie gentilis iam regalis in q̃r
ta gñationum ↄſequentium origo numeratur·
Chr· ſuper math· Quod ſpũſſanctus per ꝓph̃am
ↄteſtatus eſt dicens· vt diſpergẽt oẽm maſculum
de domo achab et Iezabel· impleuit Ieu fili9 nanſi
accepit promiſſionem et vſq; ad q̃rtaꝫ gñationeꝫ
ſedeant filij eius in ſede regni ſuper iſrahel · q̃rta
ꝗ bñdictio facta eſt ſuper Ieu q̃ vindictã fecerat
ſuper domum achab et Iezabel· et vſq; ad q̃rtam
gñacionem precidantur filij eius regum numero ·
et ſic peccatum eius deſcendit in filios e9 ſicut fu
erat ſcriptum· Reddam peccata patrum in filios·
vſq; ad terciam et quartam gñationem Videte ꝗ
q̃ piculoſum eſt inire ↄiugia ex gñe impioꝝ ·
Aug· de queſt· no· et ve· te Vel non immerito ſub
lati ſunt de numero ceteroꝝ· Ochozias Iohas et

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Amazias· Sic em̄ eoꝝ ↄtinuauit impietas vt nul
lum interuallum hẜet· Salomon aūt merito pr̄is
dimiſſus in regno eſt· Rhoboam aūt merito filij·
illi aūt tres maligne agentes euaſi ſunt· Ad ꝓdi-
cionem em̄ gn̄is exemplum eſt qn̄ iugiter maligni
tas panditur Sequitur· Ozias aūt genuit ioathā
Joathan aūt genuit achaz· achaz autem genuit
ezechiam· cui / cum eſſet ſine liberis / dictum eſt· di
ſpone domui tue qꝛ morieris· Jdeo fleuit· non ꝓpt̄
longiorem vitam· cum ſciret inde ſalomonē pla/
cuiſſe deo ꝙ non petiſſet ampliores annos Sȝ qꝛ
dubitabat ne promiſſio dei implētur· cū ſe ſciret
eſſe de dauid· per quem oportebat venire xp̄m· ⁊
ip̄e erat ſine liberis· Sequitur ezechias aūt genu
it manaſſen· Manaſſes aūt genuit amon· amon aūt
genuit ioſiam· Joſias autem genuit iechoniam et
fratres eius in tranſmigratione babilonis Chr·
ſuper matheum· Sed non ſic poſitum eſt in libro
regum· vbi talis eſt ordo· Joſias genuit eliachim·
poſtea vocatum ioachim· Joachim autem genuit
iechoniam· ſȝ ioachim ſublatus eſt de numero re/
gum· qꝛ non ꝑplꝰs dei ↄſtituerat eum in regnum ſȝ
pharo per potentatum· Si em̄ iuſtum fuit vt ꝓpt̄
ſolam ↄmixtionē gn̄is achab tollērentur tres reges
de numero regum· quare non erat iuſtum vt ſic
tollētur ioachim quem pharo vi hoſtili fecerat
regem· Et ſic iechonias qui eſt filius ioachim· ne
pos autem ioſie ſublato patre de numero regum
ip̄e eſt poſitus pro eo· quaſi filius ioſie Hiero⁹
Vel al'r ſciamus iechoniam priorem ip̄m eſſe q̄ȝ
et ioachim· ſcd̄m aūt filium non patrem· q̄ꝝ pri-
mus per K et M· ſcd̄s per ch et n· ſcribitur· quia
ſcriptoꝝ vitio et longitudine tp̄m apud grecos
latinoſqȝ ↄfuſum eſt Ambr· ſuper lucam· Duos
em̄ fuiſſe ioachim regnoꝝ libri indicant· Sic em̄
ſcriptum eſt· Dormiuit ioachim cum pr̄ibus ſuis·
⁊ regnauit ioachim filius e⁹ pro eo· filius aūt eſt
cui hiēmias impoſuit nomen iechoniam· Et bene
ſanctus matheus a ꝓpheta voluit diſcrepare vt ſi
ioachim et iechoniam valēt· ſimul qꝛ maiorē fru
ctum dn̄ice pietatis aſtruxit· Gn̄is em̄ nobilitatē
dn̄s in hominibus non requiſiuit· ſȝ de captiuis ⁊
peccatoribus ↄgrue naſci voluit· qui remiſſionē
veniebat predicare captiuis· nō igitur ſuppreſſit
alterum euangeliſta· ſȝ vtrunqȝ ſignificauit q̄d
vterqȝ iechonias dictus ſit Remig· Sed queri
pt̄ q̄re dicat euāgeliſta eos natos ī trāſmigracōe
cum nati fuiſſent anteq̄ȝ tranſmigratio fuerit fcā
Jdeo autem dicit ad hoc quia ad hoc nati ſunt vt
de regno tocius populi pro ſuis et alioꝝ pecca-
tis captiui ducēntur· Et quia preſcius erat deus
eos eſſe ducendos captiuos· idcirco dixit eos
natos in tranſmigratione· De his autem q̄s ſan-
ctus euangeliſta in genealogia domini ſimul po-
nit ſciendum· quia aut ſimiles fuerunt fama aut in
famia· Judas et fratres eius laudabiles fuerunt fa
ma· ſimiliter phares et Zara· Jechonias et fratres
eius notabiles fuerunt infamia Glo· miſtice aūt
dauid eſt xp̄s qui goliam id eſt dyabolum ſupe-
rauit· Vrias autem id eſt luxuria· id eſt dyabolus
qui dicit Similis ero altiſſimo· cui eccleſiam con-
iugatā xp̄s de ſolario paterne maieſtatis adama
uit· et pulcram factam ſibi matrimonio copulauit
Vel vrias id eſt iudaicus populus· qui per legē
de luce gloriatur· Sed huic xp̄s legem abſtulit·
quam de ſe loqui docuit· Berſabee autem puteus
eſt ſacietatis id eſt abundancia gracie ſpiritalis·
Remigius· Vel berſabee interpretatur pute⁹
ſeptimus· ſiue puteus iuramenti· per quod ſigni/
ficatur fons baptiſmatis· in quo datur donum ſpi
ritus ſeptiformis· et fit ibi adiuratio contra dya/
bolum Eſt et xp̄s Salomō pacificus· ſm̄ illud apo
ſtoli· Jp̄e eſt pax noſtra Eſt et rhoboā latitudo po
puli· ſm̄ illud Multi venient ab oriente et occi-
dente Rabanus· vel impetus populi quia velo
citer conuertit populos ad fidem Remigius· Jp̄e
eſt et abia· i· pater dn̄s· ſm̄ illud· vnus eſt pater
veſter qui in celis eſt· Et iterꝝ· Vos vocatis me
magiſter et dn̄e· Eſt et aſa· i· attollens· ſm̄ illud·
Qui tollit peccata mundi· Eſt et ioſaphat· id eſt
iudicans· ſm̄ illud· omne iudicium dedit filio· Eſt
et Jozam id eſt excelſus· ſm̄ illud· nemo aſcendit
in celum niſi qui de celo deſcendit· Eſt et ozias id
eſt robuſtus dn̄i· ſm̄ illud· Fortitudo et laus mea
dn̄s· Eſt et ioathā ↄſumatus vel perfectus· ſm̄
illud apoſtoli· finis legis xp̄s· Eſt et achaz con-
uertens· ſm̄ illud· Conuertimini ad me Raban⁹
Vel comprehendens· qꝛ nemo nouit patrem niſi
filius· Remigius· Eſt et ezechias fortis dn̄s· vel
dn̄s confortauit· ſm̄ illud· ↄfidite ego vici mūdū·
Jp̄e eſt manaſſes obliuionis ſiue oblitus· ſm̄ illud
Peccatoꝝ vroꝝ non recordabor amplius· Eſt ⁊
Amon fidelis ſm̄ illud fidelis dn̄s in oībus verbis
ſuis· Eſt et ioſias· vbi eſt incenſum dn̄i· ſm̄ illud·
Factus in agonia prolixius orabat Raban⁹· q̄d
ꝑo incenſū oratione ſignificat pſ̄ teſtatur dicēs
Dirigat̄ orō mea ſi· incen· in con· t· Vel dn̄i ſalus·
ſm̄ illud· ſalus aūt mea in ſempiternū erit Remi·
ip̄e iechonias prepans vel dn̄i prepacō ſm̄ illud
ſi abiero ⁊ prepauero vobis locū Glo· moraliter
aūt poſt dauid ſequit̄ ſalomō· q̄ interp̄tat̄ pacifi
cus· tūc em̄ aliq̄s fit pacificus motibus ſedatis il
licitis· ⁊ quaſi iam in eterna t̄nq̄llitate poſitus cū
deo ſeruit· et alios ad eum ↄuertit Seq̄t̄· roboam
· i· ꝑplī latitudo· poſt em̄ non hȝ quod in ſe vincat
amplecti alios dȝ et late ꝑpl'm dei ad ſupna trahē
ſecum Sequit̄· abia· i· pater dn̄s· Jdis em̄ p̄miſſis
pt̄ ſe proficē filium dei· et tunc eſſe aza· i· attollēs
vt de virtute in virtutem ad patrem ſuum aſcen/
dat· et tunc erit ioſaphat· i· iudicans vt alios iudi
cet et a nemine iudicetur· Jta fit iozam· i· excelſus
quaſi in celeſtibus habitans· Vnde efficitur ozias
· i· robuſtus dn̄i quaſi robur ſuum deo attribuens
et in ſuo ꝓpoſito perſeuerans Et ſequitur Joathā
· i· perfectus· qꝛ quotidie in maius perficit· et ſic
fit achaz· i· ↄprehendens Ex opacōe em̄ augmē
tatur agnicio· ſm̄ illud· Annunciauerunt opa dei·
et facta eius intellexerunt Sequitur· Ezechias· i·
fortis dn̄s qꝛ deum fortem eſſe intelligit· et ideo
in amorem eius conuerſus fit Manaſſes· id eſt ob/
liuioſus temporalia tradens obliuioni· et ex hoc
fit amon id eſt fidelis· qui em̄ tp̄alia ↄtēnit neiē
in re ſua defraudat· Et ſic fit Joſias id eſt ſalutē
dn̄i ſecure expectans Joſias· n· ſal⁹ dn̄i interp̄tat̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Et poſt tranſmigra
tionē babilonis Jec
honias genuit ſalati
el · Salatiel autē ge
nuit zorobabel·zoro
babel autem genuit
abiud·Abiud aūtge
nuit elyachim·Elyac
him aūt genuit azor
Azor aūt genuit ſad
och·Sadoch aūt ge
nuit achim · Achim
autem genuit eliud·
Eliud aūt genuit ele
azar ·Eleazar autem
genuit mathā· Ma
than autem genuit
iacob ·

Chri· ſuper matheū
Poſt tranſmigracōz
inter priuatas per=
ſonas · primo ponit
Jechoniaz quaſi pri
uatum et ipſum
Ambro· ſuper lucam
de quo hieremias dicit
Scribe virum iſtum
abdicatum·quia non
exurget ex ſemine eꝰ
ſedens in throno Da
uid · Quomodo autē
ex ſemine ·Jechonie
nullus regnatur ꝯdr
per ꝓphetam· Si em̄
xp̄s regnauit ex ſemi
ne aūt ·Jechonie xp̄s
eſt propheta mentiꝫ
tus eſt Sed illic futu
ros ex ſemine Jecho
nie non negatur · et
ideo de ſemine eꝰ xp̄s
eſt · et ꝙ regnauit
xp̄s non ꝯtra ꝓphe=
tam eſt·non em̄ ſeculari honore regnauit ip̄e em̄
dixit·regnū meum non eſt de hoc mdo ·Jechonias
ergo genuit Salathiel Chri· ſuper matheum·
De Salathiel quidem nihil legimus vel boni vel
mali· tamen putamus ſanctum eum fuiſſe et in cap
tiuitate aſſidue deum petiſſe pro ipa calamitate·
que contigerat iſrahel· ideo peticionem dei eum
appellatum fuiſſe ·interpretatur em̄ peticio dei·
Salathiel autem genuit Zorobabel qui interpre
tatur fluitio poſtpoſita vel ex commixtione· Vel
hic doctor babilonie legitur· Si verum eſt neſcio
quia ſacerdotale et regale genus mixtum eſt in zo
robabel· Reuerſi ſunt filij iſrahel in terram ꝓpriā
quia cum contenderent tres pro ſua ſentencia vi
cit zorobabel·et pronunciata eſt omnibus forcior
veritas eſſe· ꝓpter quod Darius conceſſit ei filios
iſrahel redire in ſua· Et ideo recte ſm̄ prouidenci
am dei nominatus eſt zorobabel·id eſt doctor ba=
bilonie· Que em̄ maior doctrina ꝙ oñdē veritatē
dominatricem eſſe omnium rerum Glo· Sed hoc
videtur eſſe ꝯtrarium generationi que legitur in
paralipomenō dicitur em̄ ibi Jechonias genuiſſe
Salathiel et phadaia·et phadaia zorobabel · et
zorobabel moſollam· Anaman et Salomuth ſoro
rem eorum· Sed ſcimus multa in paralipomenon
vicio ſcriptorum deprauata· vnde multe et inde=
terminate genealogiarum veniunt queſtiones ·
quas iubet apoſtolus euitari· Vel poteſt dici Sa
lathiel et phadaia eundem eſſe quaſi binominum
Vel Salathiel et phadaia fratres eſſe et filios eꝰ
dem nominis habuiſſe et hyſtoriographum ſecu
tum fuiſſe gn̄ationem Zorobabel filij Salathiel·
De abiud vſqꝫ ad ioſeph· nulla hyſtoria inuenitur
in parali pomenon· ſꝫ alij multi annales leguntur
fuiſſe apud hebreos· qui dicebantur verba dierꝫ·
de quibus herodes rex alienigena dr̄ multos com
buſſiſſe vt ordo regie ſtirpis confunderetur Et for
ſitan ·Joſeph nomina parentum ibi legerat vł alio
quo quo modo retinuerat vnde euangeliſta ſeriez
iſtius gn̄ationis poterat ſcire· Notandum tn̄ ꝙ p̄
or Jechonias domini reſurrectio · ſequens domi
preparatio dicitur Vtrumqꝫ autem conuenit dn̄o
xp̄o qui dicit· Ego ſum reſurrectio et vita· et vado
parare vobis locum· Salathiel id eſt peticio mea
deus· illi conuenit qui dicit· Pater ſancte ſerua il
los quos dediſti mihi· Remigius· Eſt etiam zoro
babel id eſt magiſter confuſionis· ſm̄ illud· Mgr̄
voſter cum publicanis et peccatoribus manducat
Ip̄e eſt abiud ·id eſt pater meus iſte·ſcd̄m illud·
ego et pater vnū ſumus· Eſt et eliachim· id eſt de
us reſuſcitans ſm̄ illud· Ego reſuſcitabo eum ī no
uiſſimo die· Eſt et azor id eſt adiutus· ſm̄ illud· q̄
me miſit mecum eſt· Ip̄e eſt et Sadoch iuſtus ſiue
iuſtificatus· ſm̄ illud· Traditus eſt iuſtus pro in
iuſtis Eſt et achim· id eſt frater meus iſte ſm̄ illd̄
Qui fecerit voluntatem patris mei hic meus frat̄
eſt· Eſt etiam eliud· id eſt deus meus iſte· ſm̄ illd̄·
Deus meus et dominus meus Glo· eſt et eleazar
id eſt deus meus adiutor· Eſt et mathan id eſt do
nans vel donatus· ſm̄ illud· Dedit dona homini=
bus· et ſic deus dilexit mundum vt filium ſuum da
ret vnigenitum Remigius· Eſt et iacob ſupplan
tans· quia non ſolum ip̄e ſupplantauit dyabolum·
ſed et huius poteſtatem ſuis fidelibus dedit· ſm̄
illud· ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra
ſerpentes· Eſt et ioſeph ·id eſt apponens ·ſm̄ illd̄
Ego veni vt vitam habeant et abundancius habe
ant Rabanus· Sed videamus quid moraliter iſti
patres ſignificent ·quia poſt ·Jechoniam qui dici
tur preparatio domini ſequitur· Salathiel id eſt
peticio mea deus· Qui em̄ preparatus eſt nō petit
niſi ſolum deum· Sed iterum fit Zorobabel· id eſt
magiſter babilonis ſcꝫ terrenorum hominum· q̄s
facit cognoſcere de deo · quod pater eſt · quod
ſonat abiud· et tunc ille populus reſurget a vicijs
Vnde ſequitur· Elyachim qui reſurrectio interp̄
tatur· Et idem ad bn̄ operandum adiutus · quod
ſonat Azor· Fit Sadoch id eſt iuſtus· et tunc dic̄
fidelis per dilectionem proximi· ip̄e eſt frat̄ meꝰ
quod ſonat achim et per dilectionem dei dic̄ deus
meus· quod ſonat Eliud· Et ſequitur · Eleazar id
eſt deus meus adiutor · quia recognoſcit deū ſuū
adiutorem· Ad quid aūt tendit oſtendit mathan
qui dicitur donum vel donans· expectat em̄ deum
datorem· ſicut luctatus eſt in principio · et vicia
ſupplantauit· Sic et in fine vite quod ad iacob p
tinet· et ſic peruenitur ad ioſeph · id eſt ad au=
gmentum virtutum

Jacob autēz genuit
Joſeph virum marie
de qua natꝰ ē Jeſus
qui vocat̄ criſtus

Glo· poſt omnes
gn̄aciones patrum
ponit vltimo gn̄acio
nem ioſeph viri ma=
rie· ꝓpter quam oēs
alie introducunt̄· d·
iacob autem genuit
ioſeph Hieronimꝰ
Hūc locū obijcit nob̄
iulianus auguſtus diſſonancie euangeliſtarum·
matheus ioſeph filium dixit iacob · et lucas filiū
eum appellauerit Helij· non intelligens conſuetu=

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dinem ſcripturarum· q̄ alter ſm naturam alt̄ ſm
legem ei pater ſit· Scimus enī hoc per moyſen do
iubente preceptum · vt ſi frater aut ꝓpinquus
abſq̄ liberis mortuus fuerit · alius eius accipiat
vxorem ad ſuſcitandum ſemen fratris vel ꝓpinqui
ſui· Sup̄ h̄ affrican9 ſcriptor tp̄m· et euſebi9 ceſa
rienſis pleni9 diſputauerunt· Ex eccleſiaſtica
autem hyſtoria Mathā enim et Melchi diuerſis
tp̄ibus ex vna eademq̄ vxore Eſta nomine ſingu
los filios procrearunt· quia mathā per Salomo
nem deſcendit· vxorem eam primum ceperat· et re-
licto filio vno iacob nomine defunctus eſt· Poſt
cuius obitum q̄m lex viduam alio viro non vetat
nubere· Melchi qui per nathan genus ducit· cū
eſſet ex eadem tribu ſ; non ex eodem gn̄e relictam
Mathe accepit vxorem· ex qua ipe ſuſcepit filium
nomine hely p quos ex diuerſo patrū genere ef-
ficiuntur· Jacob et hely vterini fratres· Quorum
alter id eſt iacob fratris helij ſine liberis defūcti
vxorem ex mandato legis accipiens · genuit· Jo-
ſeph natura quidem germinis ſuum filium· ꝓpter
quod et ſcribitur· Jacob autem genuit ioſeph·
Scd̄m legis vero preceptum helij efficitur fili9
iacob quia frater erat ad ſuſcitandum fratris ſe
men acceperat· et per hoc recta inuenitur atq̄ in
tegra gn̄acio· Et ea quam matheus enumerat et
ea quam lucas qui legalem ſucceſſionē que velut
adoptione quadam erga defunctos conſtat· com
petenti ſatis per hoc deſignauit indicio · obſer-
uans ne in hm̄oi ſucceſſionibus genuiſſe aliquem
nominaret Aug· de con· euan· Commodius enī
fili9 e9 dict9 eſt a quo fuerat adoptat9 q̄ ſi dicēt
ab illo genitus cuius carne non erat natus· Ma-
theus autem dicens Abraam genuit yſaac· et in
hoc perſeuerans donec dicēt· Jacob genuit ioſeph
Satis expreſſit eum patrem produxiſſe· ſe ordi-
nem generatiuum a quo ioſeph non adoptatus ſ;
genitus erat· q̄mq̄ ſi etiam lucas genitum dicēt
ioſeph ab helij· ne ſic nos hoc verbum ꝑturbare
debēt· neq̄ enī abſurde quiſq̄ dicitur non carne·
ſ; caritate genuiſſe quem ſibi filium adoptauerit

Ex eccleſiaſtica hyſtoria· hec autem non nobis ad
ſubitum reperta aut abſq̄ illis autoribus ꝯmen-
tata ſunt· ſ; ipi ſaluatoris noſtri ſm carnem ꝓpin
qui ſeu ſtudio tanti ſeminis demonſtrandi ſeu edo
cendi que ſm veritatem geſta ſunt hec tradiderūt

Aug· de con· euan· Merito autem lucas · q̄ non
ab initio euangelij ſui ſ; ab baptiſmo xp̄i genera-
tiones enarrat tanq̄ ſacerdotem in expiandis pe
ccatis magis aſſignans· adoptionis originem ipe
ſuſcepit· quia per adoptionem efficimur filij dei·
credendo in filium dei· Per carnalem vero gn̄acio
nem quā matheus proſequitur· filius dei poci9
ꝓpter nos homo factus eſt· Satis autem oñdit lu
cas ſe dixiſſe ioſeph filium helij q̄ illi fuerit ado
ptatus· cum adam filium dixerit dei· qui per gra
tiam quam poſtea peccando amiſit· tanq̄ filius ī
paradiſo conſtitutus ſit· Chri· in ome· Poſitis
igitur progenitoribus vniuerſis et finiens in io
ſeph addit· Virum marie· monſtrans q̄ ꝓpter illā
et hunc in genealogia poſuit· Cum autem virum
audieris· tibi ſuſpicio non ſubeat nuptiarum· ſed

recordare conſuetudinis ſcripturarū q̄ ſponſe vx
ores et ſponſi viri vocantur Genadius de eccle
ſiaſticis dogmatibus· natus eſt autem dei fili9 ex
homine· id eſt ex Maria· et per hominem id eſt ñ
ex maria· et non per hominem id eſt ex viri coitu
Sicut ebyon dicit· vnde ſignanter ſubdit de qua
natus eſt hieſus· Aug9· de hereſibus· quod eſt
ꝯtra Valentinum qui dixit xp̄m nihil aſſumpſiſſe
de virgine ſ; per illam tanq̄ per riuum aut fiſtu
lam pertranſiſſe Aug· ꝯtra fauſtum· Cur autē
carnem ex vtero femine aſſumere voluerit · ſūma
conſilij penes ip̄m eſt· ſiue q̄ vtrumq̄ ſexum hoc
modo honorandum iudicauit aſſumendo formam
viri et naſcendo de femina· ſiue aliqua alia cauſa·
quam non temere dixerim Aug· de queſt· no· et
ve· teſt· Quod autem per olei vnctionem p̄ſtabat
deus his qui in reges vngebantur hoc preſtitit
ſpūſſanctus homini criſto· addita expiacione qua
natus eſt xp̄s eſt appellatus· et hoc eſt quod dicit̄
Qui vocatur xp̄s Aug· de con· euan· Non tantū
erat fas· vt eum ob hoc a coniugio marie ſepan-
dum putaret· q̄ non ex eius concubitu ſ; virgo pe
perit xp̄m· Hoc enī exemplo magnifice inſinuat̄
fidelibus coniugatis· et ſeruata pari conſenſu cō
tinentia poſſe permanere coniugium non ꝑmixto
corporis ſexu ſ; cuſtodito mentis affectu· preſerti
quia naſci eius filius potuit · ſine illo ꝯplexu car
nali Aug· de nup· et concu· Omne autē nuptia
rum bonum impletum eſt in illis parentibus xp̄i
fides proles et ſacramentum· prolem ꝯgnoſcim9
ip̄m dn̄m· fidem q̄r nullum adulteriū · ſacram̄tum
quia nullum diuortium Hiero· Querat autē di
ligens lector et dicat · cum ioſeph non ſit pater
domini ſaluatoris· quid pertinet ad dominum ge
nerationis ordo deductus vſq̄ ad ioſeph· Cui re
ſpondebimus primo non eſſe conſuetudinis ſcrip
turarum vt mulierum in gn̄ationibus ordo taxe-
tur· Deinde ex vna tribu fuiſſe ioſeph et mariam
vnde ex lege eam accipere cogebatur vt ꝓpinq̄·
et quod ſimul cenſetur in bethleem vt de vna ſcꝫ
ſtirpe gn̄ati Aug9· de nup· et concu· Fuit et ſe
ries gn̄ationis vſq̄ ad ioſeph perducenda· ne in
illo coniugio virili ſexui vtiq̄ peccatorū pecca-
tori fieret iniuria· cum veritati nihil deperiret·
quia ex ſemine dauid erat et maria Aug9· ꝯtra
fauſtum· Nos ḡ credimus etiam mariam fuiſſe in
cognatione dauid· quia eis ſcripturis credimus q̄
vtrumq̄ dicunt· et xp̄m ex ſemine dauid ſm carnē
et eius matrem mariam non cum viro ꝯcumbendo
ſ; virginem Ar geſte conſilij· cauendus autem ē
et hic neſtorij error qui ſic dicit cum diuina ſcrip
tura dictura eſt· aut natiuitatē xp̄i que ex maria
virgine eſt· aut mortem nuſq̄ videtur ponens de
us· ſ; aut xp̄s aut filius aut dn̄s q̄ hic tria natura
rum ſignificatiua duarum aliqñ quidem h9· aliqñ
vero illius· aliqñ aūt et illius et iſtius· Accipe āt
ad hoc teſtimonium· Jacob genuit ioſeph virum
marie· de qua natus eſt hieſus qui dicitur xp̄us·
Deus enī verbum ſecunda ex muliere non eguit na
tiuitate Aug· contra felicianum· Sed non alius
dei et alius hominis· ſ; idem xp̄s dei et hominis fi
lius fuit· Et ſicut in domino homine aliud anim9

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et aliud corpus· ſic in mediatore dei et hominum
aliud dei filius· aliud hominis filius fuit· vnus tñ
ex vtroq₃ xp̄s dominus fuit· aliud inq̄ꝫ pro diſcre
cione ſubſtancie· non alius pro vnitate perſone·
Sed obijcit hereticus· neſcio quō natum doceaſ-
tis ex tp̄e quem coeternum patri dicitis iam fuiſſe
naſci eñ eſt velud quidam motus rei non extātis
anteq̄ꝫ naſcatur id agens bñficio natiuitatis vt ſit
Quo colligitur eum qui erat naſci non potuiſſe·
ſi naſci potuit non fuiſſe Ad quod Auguſtinus
Fingamus· ſicut pleriq₃ volunt eſſe in mundo aīaꝫ
gñalez· q̄ ſic ineffabili motu ſemīa cuncta viuificeꝫ
vt non ſit concreta cum genitis· nempe cum hec in
vterum paſſibilem materiam ad vſus ſuos forma
tura peruenerit· vnam facit ſecum eſſe perſonam
cuius rei quam non eandem conſtat habē ſuſtanciā
et fit opante anima et paciente materia ex duab⁹
ſubſtancijs vnus homo· cum anima aliud doceatꝰ
aliud caro· ſicq₃ animam naſci fatemur ex vtero q̄ꝫ
ab vtero venientem vitam dicimus contuliſſe cō
cepto· Naſci inq̄ꝫ ex matre dicitur· qui ex hac ſibi
corpus aptauit in quo naſci poſſet· non quia an-
teq̄ꝫ naſceretur· q̄tum ad ſe attinet ipa penitus
non fuiſſet Sic g̃· ymo multo incomprehenſibili⁹
eſt atq₃ ſublimius· natus eſt ſuſceptione perfecti
hominis de matre filius dei· qui per omnipoten
ciam ſingularem omnibus genitis eſt cā naſcēdi·

**Omnes ergo gene-
rationes ab abraam
vſq₃ ad dauid gene-
rationes· xiiij· et a da
uid vſq₃ ad tranſmi-
grationem babilōis
generationes· xiiij·
et a tranſmigratione
babilonis vſq₃ ad xp̄m
generationes· xiiij**

Chri· ſup matheū
Poſitis gñationibus
ab Abraam vſq₃ ad
xp̄m· eas i tres ptes
diuiſit· p gñationes
xiiij· quia ter comple
tis· xiiij· gñationib⁹
numeratus eſt in iu-
deis ſtatus hominū·
Ab abraaꝫ enim vſq₃
ad dauid fuerunt ſub
iudicibus· A dauid
vſq₃ ad tranſmigra-
tioneꝫ babilonis ſub
regibus· A tranſmi-
gracōe vſq₃ ad xp̄m
ſub pontificibus· hoc g̃ vult demonſtrare· ſicut
ſp completis· xiiij· gñacionibus· mutatus eſt ho-
minum ſtatus· ſic completis· xiiij· gñationibus A
tranſmigratione ad xp̄m· neceſſe eſt a xp̄o mutari
ſimilr̄ hominum ſtatum· quod et factum eſt· Poſt
xp̄m eñ omnes gentes· ſub vno xp̄o iudice· rege
et pontifice acti ſunt· Vnde qñ iudices· reges et
pontifices xp̄i dignitatem prefigurabant· ſemp
principia eorum in figura fuerunt xp̄i· Primus
iudicum hieſus naue· Primus regum dauid· Pri-
mus pontificum hieſus filius ioſedech· hoc in fi-
gura xp̄i fuiſſe dubitat nemo Chri in ome· Vel
ideo in tres partes diuiſit omnes gñationes· de-
monſtrans q̄ neq₃ regimine tranſmutato facti ſūt
meliores Sed ſub iudicibus· regibus pontificib⁹
et ſacerdotibus· in eiſdem permanſerunt malis·
Propter quod et captiuitatem babilonis comme
morat· manifeſtans q̄ neq₃ ex hoc ſunt correcti·
Deſcenſus autem in egiptum non meminit· quia
egiptios non adhuc timebant· ſic aſſirios vel par
thos· Et quia illud erat antiquum· hoc autem re
cens· et quia illuc non ꝓpter peccata deducti ſunt
ſicut babilone Ambro ſuper lucam· Illud auteꝫ
non pretermittendum putamus quod a dauid tp̄i
bus vſq₃ ad iechoniam· cum xvij· fuerunt reges iu
dee· xiiij· gñationes matheus poſuit Oportet aūt
cognoſcere poſſe plures eſſe ſucceſſiones paucio
res gñaciones· poſſunt eñ diutius viuere aliquā
ſerius gñare· aut certe penitus exortes exiſtere·
Itaq₃ non que regum eadem gñationum tempora
Glo· vel pt̄ dici tres reges eſſe pretermiſſos vt
ſuperius dictum eſt· Ambro· ſuper lucam· rurſus
g̃ cum a iechonia vſq₃ ad ioſeph gñaciones· xij·
computentur· poſtea· xiiij· gñationes deſcriptas
eſſe commemorauit· Sed ſi diligenter aduertas·
hic q̄ꝫ· xiiij· gñationum poteris inuenire rationeꝫ
Xij· eñ a ioſeph numerantur· xiij· eſt xp̄us· Duos
aūt Joachim· id eſt duos iechonias fuiſſe hiſtoria
indicat· patrem et filium· non igitur ſuppreſſit al
terum euangeliſta· ſꝫ vtrunq₃ ſignificat· Ita addi
to minori Jechonia gñationes· xiiij· computanꝰ·
Chri· ſuper matheum· Vel vnus iechonias bis
numeratur in euangelio· ſemel ante tranſmigraci
onem· iterum autem poſt tranſmigrationem· hic
eñ iechonias cum eſſet vnus duas habuit condi
tiones· fuit eñ ⁊ rex ante tranſmigrationem· q̄ſi
rex factus a populo dei· factus eſt et priuatus p⁹
tranſmigrationem· ideo ante tranſmigrationem
numeratur inter reges quaſi rex· poſt tranſmig̃
tionem autem inter priuatos Aug· in li· de cō·
euan· Vel ideo vnus in illis progenitoribus bis
numeratur· id eſt iechonias a quo facta eſt q̄daꝫ
in extraneas gentes deflexio· qñ i babilonia trāſ
migratus eſt· Vbi autem ordo rectitudine flectiẽ
vt eat in diuerſum tanq̄ꝫ angulum facit Illud aūt
quod in angulo eſt bis numeratur ⁊ hoc iaꝫ xp̄m
prefigurat a circumciſione ad preputium migra
turum et lapidem angularem futurum Remig·
Ideo autem· xiiij· poſuit gñationes· quia denari⁹
ſignificat decalogum· quaternarius vero q̄tuor
libros euangelij· Vnde in hoc oñdit concordiam
legis ⁊ euangelij· Ideo etiam quaternarium nume
rum triplicauit· vt oñderet· quia perfectio legis
ꝓphecie et gracie in fide ſancte trinitatis ꝯſiſtit
Glo Vel in hoc numero ſeptiformis gratia ſpūſ
ſancti ſignificatur· hic eñ numerus ex ſepteꝫ con
ficitur· Quod autem geminatur· ſignificat grām
ſpūſſancti corpori et anime eſſe neceſſariam ad ſa
lutem· Sic ergo hec gñatio diuiditur in tres teſ-
ſaradecades· Prima eſt ab abraam vſq₃ ad dauid
ita q̄ dauid ibi includitur· Sed ſecunda a Dauid
vſq₃ ad tranſmigrationem· ita q̄ dauid ibi non in
cluditur· ſꝫ tranſmigracio ſub eo continetur Ter-
cia eſt a tranſmigratione vſq₃ ad xp̄m· in qua ſi di
camus iechoniam bis numeratum tranſmigracio
incluſa eſt· In prima ſignificantur homines ante
legem· in qua quoſdam homines naturalis legis
inuenies· ſcꝫ abraaꝫ yſaac et iacob· omnes vſq₃ ad
Salomonem· In ſcd̄a ſignificantur homines ſub
lege· omnes eñ qui in ea inueniuntur ſub lege fu
erunt· In tercia homines gracie· quia terminatur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ad xp̄m qui gracie dator fuit. In qua etiam libe-
ratio a captiuitate babilonie facta eſt. ſignificās
liberationem a captiuitate dyaboli per xpiſtum
factam Aug. de con. euan. Cum autem quater-
denas gn̄ationes tribus diſtinxiſſet articulis. non
tn̄ eas dixit in ſumma. vt dicēt. fiunt omnes. xlij.
vnus em̄ in illis progenitoribus bis numeratur.
ſcz. Jechonias. Sic ḡ non. xlij. q̄ faciunt ter. xiiij.
Sed ꝓpter vnum bis numeratum. quadraginta
q vna gn̄acōs fiūt Mathe9 igit̄ q̄ regiā i xp̄o oſti
tuerat inſinuare pſonaꝫ excepto xp̄o. xl. hoīes in
gn̄ationum ſerie numerauit. Numerus em̄ iſte illd
tempus ſignificat q̄ in hoc ſeculo regi nos oꝑtꝫ
a xp̄o. ſm̄ diſciplinam laborioſam quam ſignificat
illa virga ferrea. de qua in pſalmo legitur Reges
eos in virga ferrea. Qd autem numerus iſte hanc
tp̄alem vitam terrenamqꝫ ſignificet. illa interim
cauſa de proximo occurrit. q̄ et tp̄a annorum qua
dripartitis vicibus currunt. et mundus ip̄e q̄tuor
partibus terminatur. ab oriente et occidente. aq̄
lone et meridie. xl. autem quater habent decem.
Porro ip̄a decem ab vno vſqꝫ ad quatuor progre
diente numero conſumantur. Glo. vel denarius
ad decalogum refertur. quaternarius ad p̄ntem
vitam que per quatuor tp̄a tranſit vel per decem
vetus teſtamentum. per quatuor nouum Remi
gius. Siquis autem voluerit dicere. q̄ ſunt. xl. et
due gn̄aciones. q2 non eſt vnus iechonias ſꝫ duo.
Dicendum eſt q̄ et iſte numerus ꝯgruit ſancte ec
cleſie. naſcitur em̄ a ſeptenario et ſenario. nam ſex
ies ſeptem. xl. duo faciunt. Senarius refertur ad
laborem. ſeptenarius vero ad requiē Chr. ſup
matheum. Quoniam
ſuperius dixerat. Ia
cob autem genuit io
ſeph. cui deſponſata
maria genuit ihesum
ne aliquis audientiū
ſic eſtimaret eſſe xp̄i
natiuitatem quō pre
cedentium patrū ip̄e
ordinem narrationis
ſue predicens dicit.
Xp̄i autēꝫ gn̄acio ſic
erat. ac ſi dicat. gn̄atio quidem eorum quos expo
ſuimus patrum ſic fuit quemadmodum retuli. xp̄i
autem generatio non ſic ſꝫ ita erat. Cum eſſet de-
ſponſata mater Chri. in ome. quaſi em̄ aliquid
nouum dicturus premittit modum generationis
dicere nō audiēs virum marie eſtimes natum eſſe
lege nature Remigius. Poteſt autem ad ſuperi
ora referri hoc modo. Sic erat xp̄i generatio. ſic
dixi id eſt abraam genuit yſaac Hiero. Sed q̄re
non de ſimplici virgine ſꝫ de deſponſata ꝯcipitur
primum vt per generationem ioſeph origo ma-
rie monſtraretur. Secundo ne lapidaretur a iu/
deis vt adultera. Tercio vt in egiptum fugiens
haberet ſolatium mariti Martir etiam ignacius
quartam addit cauſam vt partus inquiēs eius ce
laretur a dyabolo. dum eum putat non de virgīe
ſꝫ de vxore generatum. Chri. ſuper matheum.
Ideo autem et deſponſata et domi habita. nam

**Chriſti autē genera
cio ſic erat. Cū eſſet
deſpōſata mater ei9
maria ioſeph anteq̄
conuenirent inuenta
eſt in vtero. habens
de ſpiritu ſancto.**

quemadmodū i ea que in domo viri concipit intel
ligitur conceptio naturalis. ita in ea que extra
domum concipit. eſt ſuſpecta coniunctio Hiero
contra Heluidium. Sciendum autem q̄ heluidius
quidaꝫ homo turbulentus accepta materia diſpu
tandi. blaſphemare contra dei matrem incepit.
Cuius prima ꝓpoſitio fuit. Matheus loquitur ſic
Cum eſſet deſponſata. Ecce inquit habes deſpon
ſatam. non commendatam vt dicitis. et vtiqꝫ non
ob aliud deſponſatam. niſi quoniam nupturam
Origenes. deſponſata fuit quidem ioſeph. non tn̄
in concupiſcencia iuncta Mater eius inquit mater
immaculata. mater incorrupta. mater intacta. mē
eius cuius e9. mater eſt dei vnigeniti domini re
gis omnium plaſmatoris et redemptoris cuncto
rum Cirillus. Quid em̄ videbit aliquis in ſācta
virgine preter alias ſi dei mater non ſit ſꝫ xpiſti
vel domini. vt neſtorius dicit. Nihil em̄ abſurdū
eſt. etiam ſi voluerit quis matreꝫ vniuſcuiuſqꝫ vnc
torum xp̄i nominare genitricem. Sola vero p̄ter
illas ſancta virgo et xp̄i genitrix ſimul et dei ge/
nitrix intelligitur ac dicitur Genuit em̄ non puꝝ
hominem ſm̄ nos ſꝫ incarnatum pocius et hominē
factum ex deo patre verbum. Sed forſitan illud
ais. Dic mihi. putaſne diuinitatis mater facta eſt
virgo? Et ad hoc q̄ꝫ dicimus. quia natum ē ex ip̄a
dei ſubſtancia dei verbum. et ſine principio tp̄is
ſp̄ exiſtens genitori. in nouiſſimis autem tp̄ibus.
qm̄ caro factum eſt. hoc eſt vnitum carni animaꝫ
habenti rationalem natum etiā dicitur carnaliter
per mulierem. Aſſimilatur autem quodammodo
natiuitati que ſm̄ nos hoc ſacramentum. matres
etem̄ terrenorum miniſtrant nature coagulatam.
paulatim carnem perficiendam in ſpecie humana
Immittit autem animali ſp̄m̄ deus. Sed licet ſint
iſte ſolummodo terrenorum corporum matres. at
tamen parientes totum animal et non partem pe
periſſe dicuntur. Tale autem aliquid geſtum per
cipimus in generatione emanuel. natum em̄ eſt ex
patris ſubſtancia dei verbum. Quia vero carnem
aſſumpſit ꝓpriam eam faciens neceſſarium eſt con
fiteri. quia natus eſt ſm̄ carnem per mulierem. q2
igitur et deus vere eſt. quomodo dubitabit qui-
ſpiam ſanctam virginem dei dicere genitricem
Leo papa in ſermone de natiuitate. Non autem te
dei conceptus turbet. partus te non confundat.
auditus. qm̄ virginitas quicquid eſt humani pu/
doris excuſat. aut que hic verecundie leſio vbi in
iit deitas cum amica ſibi ſp̄ integritate ꝯſortium
vbi eſt īterpres āgel9. fides ꝓnuba. diſpēſacio
caſtitas. donatio virtus. iudex cōſciencia. cauſa
deus. conceptio integritas. virginitas partus.
virgo mater Cirillus ad iohannem Antiocenū
Sed ſi de celo et non ex ip̄a ſanctum corpus xp̄i
factum eſſe diceremus vt valentinus quō intelli/
geretur dei genitrix maria. nomen autem matris
oñdit. cum ſubdit maria Beda ſuper lucam. Inter
pretatur autem maria ſtella maris hebraice. dn̄a
ſyriace. quia et luceꝫ ſalutis et dn̄m mundo edidit
Cui autēꝫ deſponſata fuerit oñdit ſubdēs ioſeph
Chri. ſuper matheum. Ideo qꝫ fabro lignario ma
ria deſponſata erat. qm̄ xpiſtus eccleſie ſponſus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

omnium ſalutem hominum operaturus erat per
lignum crucis· Chri·in ome· Quod aūt ſequiẗ·
Anteq̃ꝫ conuenirent non dicitur anteq̃ꝫ duceretur
in domum ſponſi etenī iam intus erat· ꝯſuetudo
enī multociens veteribus erat in domo deſponſa
tas habere· quod et nunc ꝗꝫ fieri videtur · et gnī
Loth intus cum ipō erant Gloſa· Sed dicitur·
anteq̃ꝫ conuenirent ad carnis ꝯmixtionez Chr·
ſup matheū· vt non ex cōpaſſione carnis et ſang=
uinis naſcētur q̄ ex deo nat⁹ eſt· vt carnis et ſang
uinis ſolueret paſſionem· Auguſtin⁹ de nup· ꝛ
ꝯcu· Nuptialis etiā concubitus ibi nō fuit· quia ī
carni peccati fieri non poterat ſine vlla carnis cō
cupiſcencia q̄ accidit ex peccato· ſine q̄ cōcipi vo
luit· q̄ futurus erat ſine peccato· vt hinc etiā do=
ceret omnē que de cōcubitu naſcitur· carnem eſſe
peccati qn̄q̄dem ſola q̄ non inde nata eſt· non fuit
caro peccati· Auguſtin⁹ in ſer · de natiuitate·
Naſcitur eciam ab intacta femina xp̄s quia fas nō
erat vt v̄tus p voluptatem· caſtitas per luxuriā
per corruptionem incorruptio naſcētur· Nec po=
terat niſi nouo ordine aduētare de celo· q̄ vetuſtū
mortis deſtruere veniebat impiū· Regnū igitur
tenuit v̄ginitatis q̄ regē genuit caſtitatis· Ideo
etiā domin⁹ noſter v̄gineū ſibi req̄ſiuit hoſpiciū
habitandi · vt nobis oſtenderet deū in caſto cor=
pore portari debere· Ergo qui ſcripſit lapideas
tabulas ſine ſtilo ferreo· ipe ḡuidauit Mariā ſpū
ſancto· Vnde dicitur· · Inuenta eſt inutero habēs
Hieronim⁹ · Non ab alio inuenta ē niſi a ioſeph
q̄ pene licencia maritali oīa nouerat· Chri· ſup
matheum· Nam ſicut hiſtoria non incredibilis do=
cet· qn̄ geſta ſunt· q̄ refert Lucas· · Ioſeph abſens
erat nec enī conueniēs ē putare· pn̄te Ioſeph in=
troiſſe angelum ad mariam· et dixiſſe q̄ dixit ꝛ ma
riā reſpondiſſe q̄cūqꝫ reſpōdit· Et ſi credam⁹ an=
gelū potuiſſe intrare ad eam ꝛ loq̄· plane tn̄ Mari
am abiſſe ī montana ꝛ manſiſſe cū eliſabeth menſi
bus trib⁹· poſſibile non fuit pn̄te ioſeph· qꝛ necē
erat vt abſentacionis eius et manſionis diutie re
quireret cauſas· Poſtq̃ꝫ autem rediīt peregre p⁹
tot menſes inuenit eam grauidam manifeſte
Chri· in ome· Proprie autem dicit inuenta eſt qđ
de non excogitatis dici conſuetum eſt· Ne autem
moleſtes euangeliſtam interrogando qualiter ſit
natus ex virgine· breuiter expediuit ſe dicens de
ſpūſſancto· quaſi ſpūſſanctus eſt qui eſt hoc mira
culum operatus· Neqꝫ enī Gabriel neqꝫ matheus
amplius dicere potuerunt· Glo· hoc ḡ quod dr
ex ſpūſſancto euangeliſta ex parte ſua addutit·
vt cum dicētur habere in vtero omnis mala remo
ueretur ſuſpicio a mentibus audientium Hiero·
in expoſicione catholice fi· Non autez ſicut quidā
ſceleratiſſime opinantur· ſpm̄ſanctum dicimus fu
iſſe pro ſemine· ſꝫ potencia ac virtute creatoris di
cimus operatum Ambro· in li· de ſpūſancto· qđ
enī ex aliquo eſt· aut ex ſubſtancia eſt· aut ex po=
teſtate eius eſt· Ex ſubſtancia ſicut filius· quia a
patre· ex poteſtate ſicut ex deo omnia· quō et in
vtero habuit maria ex ſpūſſancto Aug· ad Eu/
ſtochium· profecto autem iſte modus quo natus
eſt xp̄s de ſpūſſancto inſinuat nobis gratiam dei
qua homo nullis precedentibus meritis in ipō ex
ordine nature ſue quo eſſe cepit verbo dei copula
retur in tantaz perſone vnitatem vt idem ipe eſſꝫ
filius dei· Sed cum illam creaturam quam virgo
concepit et peperit q̃ꝫuis ad ſolam perſonaz filij
pertinentem tota trinitas fecerit· neqꝫ enī ſepa/
bilia ſunt opa trinitatis· cur in ea faciendo ſolus
ſpūſſanctus nominatus eſt· an et qn̄ vnus trium in
aliquo ope nominatur· vniuerſa opari trinitas ī/
telligitur Hiero⁹· Sed inquit Heluidius· neqꝫ
de non conuenturis euangeliſta dixiſſet · priuſq̃ꝫ
conuenirent· quia nemo de non pranſuro dicit an
teq̃ꝫ prandēt · quaſi ſiquis dicēt anteq̃ꝫ in portu
prandēm ad Affricam nauigaui non poſſet ſtare
ſn̄ia· niſi ei in portu prandendum ſit qn̄qꝫ· Aut nō
pocius ſit intelligendum ſic · qꝫ ante licet ſepe et
conſequenciam indicet· tn̄ nonnunq̃ꝫ ea tm̄ q̄ pri⁹
cogitabantur oñdit· Nec neceſſe ſit vt cogitata ſi
ant Cum ideo aliud interuenerit ne ea que cogita
ta ſunt fierent· Hiero· non ḡ ſequitur· vt poſtea
conuenerit ſꝫ ſcriptura qꝫ factum non ſit oſtendit
Remigius· Vel hoc verbum conueniendi · non
ipm̄ concubitum ſꝫ tp̄s ſignificat nuptiarum· id ē
qn̄ ea que fuerat ſponſa incipit eſſe vxor· Eſt enī
ſenſus· anteq̃ꝫ conuenirent id eſt anteq̃ꝫ rite ſolen
nia nuptiarum celebrarent Aug⁹· de con euan·
Hoc quemadmodum factum ſit quod hic preter/
miſit Lucas· exponit poſt commemoratū ꝯceptū
Iohannis ita narrans· In menſe autem ſexto mi/
ſſus eſt angelus· Et· ī· Spūſſanctus ſuperueniet ī
te· Hoc ḡ eſt quod mathe⁹ commemorauit dicēs
· Inuenta eſt inutero habens de ſpūſſancto· nec cō
trarium eſt quia lucas expoſuit quod matheus p̄
termiſit Sicut non eſt ꝯtrarium quia matheus de
inceps ꝯtiet quod Lucas pretermiſit Sequiẗ enī
· Ioſeph autem vir eius cum eſſet iuſtus vſqꝫ ad eū
locum vbi ſcriptum eſt de magis qꝫ per aliaz viā
reuerſi ſunt in regionem ſuam· Siquis autē velit
vnam narrationem ex omnibus que de xp̄i natiui
tate dicuntur ab alterutro [illegible] pretermittunē ſine
ordinare ſic poteſt· Xp̄i generacio ſic erat Fuit in di
ebus herodis· vſqꝫ ibi Manſit autem maria cum il
la quaſi menſibus tribus· et reuerſa eſt in domum
ſuam· Et tunc addendum eſt quod hic dr̄· Et inuē
ta eſt inutero hn̄s de ſpūſancto Chr· in ome·
Cum dixiſſet euange
liſta qꝫ ex ſpūſancto·
et ſine concubitu in=
uenta eſt inutero ha
bens · ne ſuſpectum
habēs xp̄i diſcipulū
quaſi grandia de ſuo
magiſtro fingentem

Ioſeph aūt vir eius cum eſſꝫ iuſt⁹ ꝛ nollꝫ eā traducere· voluit occulte dimittē eam

introducit ioſeph per ea que paſſus eſt· ad fidem
eorum que dicta ſunt conferentem· vnde dicit · Io
ſeph autem vir eius cum eſſet iuſtus Aug⁹· in
ſermone de natiuitate· Intelligens enī ioſeph ma/
rie vterum grauidari turbatur · qꝫ mariam quam
de templo domini acceperat et nondum ꝯgnoue
rat grauidam ſenciebat· ſecumqꝫ eſtuabat diſpu
tans et dicens· Quid faciam? prodo aut taceo· Si
prodidero adulterio non conſencio · ſed vitium

credulitatis incurro·quia ſm moyſi ſentenciaz la
pidandam eam eſſe cognoſco·Si tacuero malo cõ
ſencio·et cum adulteris porcionem meam pono·
qm̄ ḡ tacẽ malum eſt adulterium prodẽ peius eſt
dimittam eam a coniugio· Ambro·ſuper lucam·
Pulcre autem docuit ſanctus matheus quid facẽ
debeat iuſtus qui obprobrium coniugis depre-
henderit·vt incruentum ab homicidio·caſtum ab
adulterio preſtare ſe debeat·Et ideo dicit·Cum
eſſet iuſtus Vbiqꝫ ḡ in ioſeph iuſti gracia et per
ſona ſeruatur vt teſtis ornetur·Lingua em̄ iuſti
loquitur iudicium veritatis Sed quõ ioſeph cum
crimen celet vxoris iuſtus deſcribitur· Chri·in
ome·In lege em̄ preceptum eſt non ſolum reos·ſꝫ
conſcios criminis obnoxios eſſe peccato Hiero·
Sed ſciendum ꝙ iuſtum hic virtuoſum in omibus
dicit·Eſt em̄ iuſticia et auariciam non habẽ·q vni
uerſalis virtus·Et ſic nomine iuſticie maxime vti
tur ſcriptura·Juſtus igitur exiſtens ideſt benign9
et mitis·voluit occulte dimittere eam que non ſo/
lum traditioni·ſꝫ etiam pene ſm legem obnoxia vi
debatur Sed ioſeph vtrunqꝫ remiſit quaſi ſupra
leg em viuens·Sicut em̄ ſol anteq̃ radios mon-
ſtrat mundum clarificat·Sic et xp̄s anteq̃ naſce
retur multa ſigna perfecte virtutis apparẽ fecit·

Aug·de verbis dñi·vel alr̃·ſi ſolus noſti quia
aliquis peccauerit in te·et cum vis coram hoibus
arguẽ·non es corrector ſꝫ proditor·Vnde vir iu/
ſtus Joſeph tanto flagitio ꝙ de vxore fuerat ſu
ſpicatus magna benignitate pepercit·Eſtuabat
vtiqꝫ certa adulterij ſuſpicio·et tn̄qꝫ ipe ſolus ſci
ebat noluit eam diuulgare ſꝫ occulte dimittẽ vo-
lens prodeſſe peccanti·non punire peccantem
Hiero·Vel hoc teſtimonium marie eſt·ꝙ ioſeph
ſciens illius caſtitatem et admirans qđ euenerat·
celat ſilencio cuius miſterium neſciebat Remig·
Videbat em̄ grauidam quam nouerat caſtam·Et
qꝛ legerat Egredietur virga de radice yeſſe Vñ
nouit Mariam duxiſſe originem·Et legerat etiaz
Ecce virgo concipiet·non diffidebat hanc ꝓphe-
ciam in ea eſſe implendam Orige·Sed ſi ſuſpici
onem in ea non habebat·quõ iuſtus erat vt imma
culatam dimittẽt ꝯ·Jdeo ḡ dimittẽ volebat·qm̄
magnum ſacramentum in ea eſſe ꝯgnoſcebat·cui
approximare ſe indignum eſtimabat Gloſa·Vel
cum vellet eam dimittẽ iuſtus erat·cum occulte
pius notatur eam ab infamia defendens et hꝫ eſt·
cum eſſet iuſtus voluit dimittẽ eam·cum nollet eã
traducẽ in publicum·i·diffamare·voluit hoc face
occulte Ambro·ſuper lucam·Nemo autem quaz
non accepit dimittit·et ideo quaz volebat dimit
tere fatebatur acceptam Glo·vel cum nollet eã
traducẽ in domum ſuam ad cohabitacionem aſſi-
duam Voluit occulte dimittẽ eam·i·tp̄s nuptiaꝝ
mutare·Vera em̄ virtus eſt cum nec pietas ſine iu
ſticia·nec ſine pietate ſeruatur iuſticia que ſepate
abinuicem dilabuntur·Vel iuſtus erat per fidem
qua credebat xp̄iſtum de virgine naſciturum·
Vnde voluit ſe humiliare ante tantam gratiam·

Hec autem eo cogi
tante·ecce angelus
dñi in ſompnis appa
ruit dicens·Joſeph
fili dauid noli timere
accipe mariam ꝯiugẽ
tuam·Qđ enim in ea
natũ ẽ de ſpũſcto eſt

Remigius·Quia ſi
cut dictum eſt·cogi/
tabat ioſeph occulte
mariam dimittẽ·hoc
autem ſi feciſſet·ꝑpau
ci eſſent qui non ma
gis ſuſpicarentur eã
eſſe meretricem q̃m
virginem·idcirco re
pente ꝯſiliũ ioſeph·
diuino mutatum eſt
conſilio·Vnde dicit·

Hec autem eo cogitante Glo·Jn quo notatur ani
mus ſapientis qui nihil temere vult incipere
Chri·in ome·Notatur etiam manſuetudo ioſeph
quia nulli enarrauit ſuam ſuſpicionem·neqꝫ ei que
ſuſpecta erat ſꝫ in ſe cogitabat Aug·in ſermone
de natiuitate·Sed ioſeph iſta cogitante non ti-
meat maria dauid filia·qm̄ ſicut dauid veniã con
tulit ſermo ꝓpheticus·ſic mariam liberat angel9
ſaluatoris·Ecce em̄ iterum virginis ille paranym
ph9 Gabriel aduenit·Vnde ſequitur·Ecce an-
gelus domini apparuit Joſeph Glo·Hoc igitur
verbo apparuit·ſignificatur poteſtas apparentis
qui qñ vult et quõ·exhibet ſe videndum Raban9
Quõ autem angelus ioſeph apparuit demonſtrat̃
cum dicitur·Jn ſomnis·i·quomodo iacob ſcalaz vi
dit per ymaginacionem quandam·oculis cordis
oſtenſam Chri·in ome·ideo autem non apparuit
manifeſte ioſeph ſicut paſtoribus·quia valde fi-
delis erat·paſtores autem indigebant q̃ſi rudes
Virgo autem indiguit quaſi primo de maximis in
ſtruenda·Simil̃r etiam Zacharias indiguit ante
ꝯceptionem prolis mirabili viſione· Glo·appa/
rens angelus nomen exprimit·genus ꝯmemorat·
et timorem excludit dicens·Joſeph fili dauid·Jo-
ſeph eum ex nomine vocat·quaſi notum et familia
rem ſibi oñdit Chr·ſuper matheum·Filium da-
uid eum nominans voluit eum adducẽ in memoriã
promiſſionis dei ad dauid·vt de ſemine eius xp̄us
naſcẽtur Chr·in ome·dicens autem·Noli timẽ·
monſtrat eum iam timẽ·ne offendẽt deum quaſi
adulteram habens·al̃s neqꝫ cogitaſſet eam expel
lere Seuerus·Sponſus etiam ne timeat admo-
netur·quia pius animus dum compatitur plus pa
ueſcit·Ac ſi dicat·hic non eſt mortis cauſa ſꝫ vite
quia que vitam parturit non meret̃ occidi Chr·
ſuper matheum·Dicens etiam ne timeas·ꝯgnito
rem ſe cordis eius oñdẽ voluit·vt per hoc futu/
rorum bonorum·que de xp̄o erat dicturus facẽt
fidem Ambro·ſuper lucam·Non autez te moueat
ꝙ eam coniugem vocat·non em̄ virginitatis ere/
ptio·ſꝫ ꝯiugij teſtificatio·nuptiarum celebratio
declaratur Hiero·ꝯtra Heluidium·Non tamen
eſt putandum ꝙ ex eo ꝙ vxor eſt appellata·ſpõſa
eſſe deſierit·cum hanc eſſe conſuetudinem ſcript̃e
nouerimus ꝙ ſponſus viros·et ſponſas appellet
vxores Sicut deuteronomij teſtimonio approbatur
Siquis inquit inuenerit virginem deſponſataz vi
ro in campo·et vim faciens dormierit cum ea·mo
riatur·quia humiliauit vxorem ꝓximi ſui Chr·
in ome·Dicit autem·Noli timere accipe·id ẽ int9

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

retinē·Iaʒ eñ mente dimiſſa erat Raba·vł noli
timere·accipe eam nupciali conuentu et aſſidua
cohabitacōne· Criſ·ſup matheum·Propter
tres autem cauſas apparuit angelus ioſeph·hoc
dicens eis·Primo ne iuſtus homo ignorans face/
ret rem iniuſtam ex ꝓpoſito iuſto·Deīde ꝓpter ho
norem ipſius matris·nam ſi dimiſſa fuiſſet apud in
fideles turpi ſuſpicione carere non poterat·Ter
cio vt intelligens ioſeph ſanctam ↄceptionem di
ligencius cuſtodiret ſe ab illa ꝙ̄ prius Ideo tñ ñ
ante ↄceptionem virginis venit ad ioſeph vt nec
cogitaret hec que cogitauit·ne pateretur que pa
ſſus eſt Zacharias,culpam infidelitatis incurrēs
de conceptione coniugis iam longeue·Incredibili
or eñ erat res virginem poſſe concipere ꝙ̄ anum
Chr·in ome·Vel ideo turbato iam ioſeph an/
gelus venit vt appareat ioſeph ſapīa·Et vt hoc
ipm fieret ei eorum que dicebantur demonſtracō
Dum eñ audit ab angelo que intra ſe cogitauerat
indubitabile ſignum erat ꝙ a deo mitteretur·cꝰ
ſolius eſt ſcire cordis ſecreta·Sermo etiam euan-
geliſte inſuſpicabilis fit·demonſtrans ioſeph
paſſum·quod improbabile eſt virum pati Virgo
etiam omnem malam ſuſpicionem effugit ex hoc·
ꝙ vir qui zelotipiam paſſus eſt·eam ſuſcepit·et
poſt conceptioneʒ ſeruauit·Ideo autem virgo io-
ſeph hec que angelus nunciarat non dixit·qꝛ non
eſtimabat ſibi credi a ſponſo et maxime iaʒ i ſuſpi
cionem adducto·Virgini autem ante ↄceptioneʒ
anunciat angelus·ne ſi poſt conceptionē deferret
in anguſtia eſſet··Oportebat autem extra tur/
bationem eſſe illam matrem que omnium condito
rem recepit Chri·in ome·non ſolum autem an-
gelus ab iniqua commixtione virginem excuſat·
ſʒ et ſupra naturam ↄcepiſſe demonſtrat·non ſolū
timorem auferens ſʒ et leticiam addens Vnde ſub
dit·Quod eñ in ea natum eſt de ſpūſancto eſt·
Glo·aliud eſt naſci in ea·et aliud ab ea naſci ab ea
eſt prodire in lucem·naſci in ea eſt ideʒ quod con
cipi·Vel ſm preſcientiam angeli quam habet ex
deo cui futurum quaſi preteritum eſt natum dicit̄
Aug·de queſt·noui·et ve·te·Sed ſi de ſpū ſan
cto natus eſt xp̄s cur dictum eſt·Sapiencia edifi
cauit ſibi domum·Quomodo iſta gemina ratione
debet intelligi·Primum eñ domus xp̄i ecclesia ē
quam edificauit ſibi ſanguine ſuo·Deinde poteſt
et corpus eius dici domus eius·ſicut dicitur tem/
plum eius·Factum autem ſpūſancti·factum filij dī
eſt·ꝓpter nature et voluntatis vnitatem·ſiue eñ
pater faciat ſiue filius ſiue ſpūſanctus trinitas ē
que operatur·et quicquid tres fecerint dei vnꝰ
eſt Aug·in Enchiridion·Nunquid tñ ideo dictu
ri ſumus patrem hominis xp̄i eſſe ſpm̄ſanctum vt
deus pater verbum genuerit·ſpūſanctus hoīem
quod ita abſurdum eſt·vt nulle fideles aures id
valeant ſuſtinere·Quō ꝰ dicimus xp̄m natum de
ſpūſancto·ſi non eum genuit ſpūſanctus·an quia
fecit eum·in ꝗ̄tum eñ homo eſt·factus eſt ſic apo
ſtolus dicit Factus ex ſemine dauid·ſcʒ carne·neqʒ
eñ quia mundum iſtum fecit deus·dici eum fas ē
dei filium·aut natum de deo·ſʒ factum vel creatū
vel conditum·Hic autem cum ↄfiteamur eum na-
tum de ſpūſancto·et maria virgine quō non ſit fi
lius ſpūſancti·et ſit filius marie virginis·non ꝰ
ↄcedendum eſt·quicquid de aliqua re naſcitur cō
tinuo eiuſdem rei filium nuncupandum·vt eñ
omittam alr̄ de homine naſci filium·alr̄ capillum
pediculum et lumbricum·quorum nihil eſt filius·
Certe homines qui naſcuntur ex aqua et ſpū·nō
aque filios recte eos dixerit quiſpiam·ſʒ dei pa-
tris et matris eccleſie·Sic ꝰ de ſpūſancto natus ē
et filius dei patris eſt non ſpūſancti Chri·in
ome·Quia hoc quod angelꝰ ad ioſeph dix
erat ſupra humanam cogitacionem et le/
gem nature erat·nō ſolum ex preteritorꝫ
reuelatione ↄfirmat que dixerat·ſʒ etiam
ex futuris dicens·pa

Pariet autem filium et vocabis nomen eꝰ hieſum·ipe eñ ſaluuʒ faciet populum ſuum a peccatis eorum·

riet autem filium Glo Vt eñ non videtur ioſeph
amplius coniugio non eſſe neceſſarius·cum con/
ceptio eſſet facta ſine eius auxilio·oñdit·ꝙ ꝗ̄uis
non ſit neceſſarius conceptui·tñ vtilis eſt ꝓ/
curationi·quia ipa pariet filium·et tunc matri et
filio erit neceſſarius·matri vt ab infamia defen-
dat·filio vt eum nutriat et circumcidat·Que cir-
cumciſio notatur vbi dicit·Et vocabis nomen eiꝰ
hieſum In circumciſione eñ ſolet dari nomen
Chri·ſuper matheum·Non autem dixit·pariet ti
bi filium·ſicut ad zachariam·Ecce elizabeth vx/
or tua pariet tibi filium·quia mulier que ex viro
concipit·marito ſuo filium parit·quia magis ex
illo eſt ꝙ̄ de ipa·hec autem que non de viro con/
ceperat·non viro filium peperit ſʒ ſibi tm̄modo
Chri in omel·Vel indeterminate hoc poſuit·vt
oñdat ꝙ eum peperit orbi terrarum vniuerſo·
Rabanus dicit autem·Vocabis nomen et non im/
pones·quia ab eterno impoſitum eſt· Chriſ·in
ome·Hinc autem oñdit admirabilem eſſe partum
quia deus eſt qui nomen deſuper per angelum mi
ttit·nec nomen quodcunqʒ·ſʒ quod eſt infinitorꝫ
bonorum theſaurus·Ideoqʒ interpretatur illd an
gelus·bonam ſubſtituens ſpem·et ex hoc ad cre/
dendum quod dicebatur inducit Ad talia eñ cre
denda·facilius accedere conſueuimus Hieroni·
Hieſus eñ hebreo ſermone ſaluator dicitur Ethi
mologiam ꝰ nominis ſignificauit dicens·Ipe eñ
ſaluum faciet populum ſuum a peccatis eorꝫ·oſtē
dit eñ eundeʒ tocius mundi ſaluatorem et noſtre
ſalutis autorem·Saluat quidem non incredulos
ſʒ populum ſuum·hoc eſt in ſe credentes ſaluat·
non tam a viſibilibus hoſtibus ꝙ̄ pocius inuiſibi
libus·hoc eſt a peccatis ſaluat non armis pugnā/
do ſʒ peccata relaxando· Seuerus·Veniant et
audiant qui requirunt·quis eſt quem maria genu
it·Ipe eñ ſaluum faciet populum ſuum nō alteriꝰ
ſaluum faciet populum·Vnde a peccatis eorum·
eſſe deum qui peccata donat ſi xp̄ianis nō credis
crede infidelibus vel iudeis dicentibꝰ·nemo pōt
peccata dimittere niſi ſolus deus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

**Hoc autem totum fa-
ctum eſt vt adimple-
retur quod dictum ē
a domino per ꝓphetā
dicentem Ecce virgo
in vtero habebit · et
pariet filium · et voca
bunt nomen eius ema
nuel quod ē interpre
tatum nobiſcum deus**

Remigius Mos fuit
huius euangeliſte ea
que dicit de veteri
teſt · ↄfirmare ꝓpter
iudeos qui ī xp̄m cre
diderant · vt agnoſce
rēt ea eſſe completa ī
gratia euangelij que
predicta fuerant in
veteri teſtamento · et
ſubdit Hoc aūt totū
factum eſt · Queren/
dum autem eſt in hoc
loco quare dixerit ·
hoc totum factum eſſe cum ſuperius ſolam conce-
ptionem narrauerit · Sed ſciendum q̄ hoc ideo di
xit · vt demonſtraret q̄ ante in ꝑſ̄cia dei factum
fuit q̄ fieret apud homines · Siue quia p̄teritaꝝ
rerum erat narrator · totum factum eſſe dixit · qz
qn̄ hoc ſcripſit iam totum factum erat Rabanus
Vel hoc totum factum eſſe dicit q̄ virgo deſpon
ſaretur q̄ caſta ſeruaretur · q̄ grauida inueniret ·
q̄ per angelum reuelaretur · vt adimpletur quod
dictum eſt · Non enī hoc impleretur q̄ virgo con
ciperet et pareret · niſi deſponſata eſſet ne lapida
retur · et niſi ab angelo ſecretum detegeretur · et
ita eam ioſeph acciperet · dimiſſa per infamiaz ef
flueret et lapidacione periret · Si ḡ ante pecca/
tum pareret · caſſaretur ꝓphecia que ait · pariet fi
lium Glo · vel poteſt dici · q̄ vt non ponitur cau
ſaliter · non enī ideo impletum eſt · qz implendum
erat · ponitur autem conſecutiue · ſicut et in geneſi
Suſpendit alterum in patibulo · vt coniecturis ve
ritas probaretur · quia vno ſuſpenſo coniectoris
veritas eſt probata · Sic et in hoc loco intelligē
dum eſt · quod hoc facto quod predictum eſt · pro
phecia impleta eſt Chri · in ome · Vel aliter · qz
vidit angelus abyſſum diuine miſericordie natē
leges ſolutas · et eum qui erat omnibus ſuperior
ad hominem qui erat omnibus inferior deſcēdiſſe
Hec et huiuſmodi vno verbo oſ̄dit dicens · Hoc
autem totum factum eſt · quaſi dicat · ne putas q̄
hec nunc tm̄ deo placeant olim preordinata ſunt
decenter enī angelus non virgini ſʒ ioſeph ꝓphe
ciam inducit · quaſi in ꝓphetis meditanti et experto
et primo quidem virginem coniugem appellaue/
rat · nunc autem virginem cum ꝓphetam inducit ·
vt hoc etiam a ꝓpheta audiret quaſi diu premedi
tatum · Vnde ad fidem eorum que dicebantur in/
ducit yſaiam vel magis deum · non enī dicit · vt im
pleretur quod dictum eſt ab yſaia ſʒ quod dictum
eſt a dn̄o per yſaiam · Hiero · ſuper yſaiam · Cū
autem premittitur in ꝓpheta · Dabit dn̄s ipſe nob̄
ſignum · nouum dʒ eſſe atq̄ mirabile · Si autem iu
uencula vel puella · vt iudei volunt · et non virgo
pariat · quale ſignum poterat appellari · cum hoc
nomen etatis ſit non integritatis · Et reuera v̄go
hebraice bethula appellatur · que in p̄ſ̄ti loco nō
ſcribitur in ꝓpheta · Sed pro hoc verbo poſitum
eſt halma · quod preter · lxx · omnes adoleſcentulā
tranſtulerunt · Porro halma apud eos ambiguū
eſt · dicitur enī et adoleſcentula et abſcondita · ḡ
halma non ſolum puella vel virgo ſʒ virgo abſcō
dita dr̄ et ſecreta · que nunq̄ virorum patuerit aſ
pectibus ſed magna parentum diligencia cuſto/
dita ſit · Lingua q̄z punica que de hebreorum fon
tibus ducitur · ꝓprie virgo halma appellatur In
noſtro q̄z ſermone alma dicitur ſancta · omniumq̄z
pene linguarum verbis vtuntur hebrei · et q̄tum
cum mea pugno memoria nunq̄ me arbitror hal-
mam de muliere nupta legiſſe · ſʒ de ea que eſt vir/
go vt non virgo ſolummodo ſit · ſʒ in annis ado-
leſcencie · poteſt enī fieri vt virgo ſit vetula Iſta
autem virgo in annis puellaribus · vel certe vir-
go non puella que aduc virum noſſe non poſſet
Hiero · ſuper matheum · Pro eo autem q̄ euange
liſta matheus dicit · In vtero habebit · In ꝓpheta ·
quia futura predicit ſignificat q̄ futurum ſit et
ſcripſit · accipiet · Euangeliſta autem quia non de
futuro ſʒ de preterito narrat hyſtoriam · mutauit
accipiet · et poſuit habebit · qui autem habet ne-
quaquam accepturus eſt · Dicit autem · Ecce v̄go
in vtero habebit · et pariet filium · Leo in epl̄ā
ad Flauianum · Conceptus quippe eſt de ſp̄ū ſcō ·
intra vterum virginis matris · que ita illum ſal-
ua virginitate edidit · quemadmodum ſalua vir-
ginitate concepit Aug · in ſer · de natiuitate · qui
enī dirupta corporum membra in alijs poterat re
integrare tangendo quantomagis in ſua matre
que inuenit integra non violauit naſcendo · Cre-
uit enī in eius partu corporis integritas pocius
q̄ decreuit · et virginitas ampliata eſt pocius q̄
fugata Theodorus in ſermone epheſi concilij ·
Quia vero photinus purum hominem dicit qui
natus eſt dei non dicens partum · Et qui ex vulua
proceſſit hominem ꝓponit a deo diuiſum · Dicat
nunc quō natura humana per vuluam virginalez
nata virginitatem vulue ſeruauit incorruptam ·
nullius enī hominis mater virgo permanſit Sed
quia natus eſt carne deus verbum · cuſtodit vir/
ginitatem · ſeipſum per verbum eſſe oſ̄dens · neq̄z
enī noſtrum verbum cum paritur corrumpit men
tem · neq̄z deus verbum partum eligens peremit
virginitatem · Sequitur Et vocabūt nomen eius
emanuel · Chri · in ome · Conſuetudo quidem eſt
ſcripture res que contingunt pro nominibus po
nere · Nichil ḡ eſt aliud quod dicit · Vocabunt no
men eius emanuel · q̄ videbunt deum cum hoībus
Vnde non dicit vocabis ſʒ vocabunt Rabanus ·
Primo quidem angeli pſallentes · Secundo apo-
ſtoli predicantes · ad hoc et ſancti martires · deīde
cuncti credentes Hiero · ſuper yſaiam · lxx · autē
reliqui tranſtulerunt ſimiliter vocabis · pro quo
hic ſcriptum eſt · vocabunt · quod in hebreo non
habetur · verbum enī charatim quod omnes int̄/
pretati ſunt · vocabis · poteſt intelligi et vocabit
q̄ ipſa ſcʒ virgo que concipiet et pariet xp̄iſtum
Emanuel appellatura ſit nomine · quod interpre
tatur nobiſcum deus Remigius Querendum aūt
eſt quis eſt interpretatus hoc nomen · propheta
aut euangeliſta aut aliquis tranſlator · Sed ſcien
dum q̄ ꝓpheta non eſt interpretatus · Sancto āt
euangeliſte quid neceſſe fuerat interpretari cum
ſcriberet hebreo ſermone · fortaſſis qz h̄ nomen

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

obſcurum erat apud hebreos. idcirco dignū erat
interpretacione Sed magis credendum eſt· q̄ ali
quis tranſlator ſit interpretatus · ne habēt hoc
nomen obſcurum apud latinos· hoc deniq̄ȝ nomie
due ſubſtancie diuinitatis ſcȝ et humanitatis in
vna perſona dn̄i noſtri hieſu xp̄i deſignantur· q̄ꝛ
qui ineffabiliter ante omnia ſecula genitus eſt ·a
deo patre· idem ip̄e in fine tp̄m factus eſt· Ema/
nuel· i· nobiſcum deus ex virgine matre· Qd autē
dr̄ nobiſcum deus poteſt intelligi hoc modo nobi
ſcum factus eſt· i ·paſſibilis mortalis et per om̄ia
noſtri ſimilis abſq̄ȝ peccato· ſiue quia ſubſtanciā
noſtre fragilitatis quā aſſumpſit ſubſtancie ſue
diuinitatis in vnitate perſone coniunxit Hiero
ſuper yſaiam· Sed ſciendum q̄ hebrei hoc de Eze
chia filio achaȝ ꝓphetari arbitrantur · q̄ ip̄o re
gnante capta ſit Samaria· quod omnino probari
non poteſt· Siquidem achaȝ filius ioathan reg
nauit ſuper iudeam et hieruſalē annis· xvi· cui ſu
cceſſit in regnum filius eius ezechias annos nat⁹
·xxiiij· et regnauit ſuper iudeam · et hieruſalem·
annis· xxix· Quō ḡ quam vidit primo anno achaȝ
ꝓpheciam de ezechie ↄceptu dr̄ et natiuitate cum
eo tp̄e cum regnare cepat achaȝ iā· ix· eſſet ezech
ias annoꝝ· niſi forte ſextum ezechie regni annum
quo capta eſt Samaria infanciam eius appellari
dicant non etatis ſȝ imperij quod coactum eſſe ac
violentum et ſtultis patet · Quidam de noſtris
yſaiam ꝓphetam duos filios habuiſſe oſtendit Ia
ſuph et emanuel· Emanuel de ꝓphetiſſa vxore ſua
eſſe gn̄atum in typum dn̄i ſaluatoris · hoc autem
fabuloſum eſt Petrus alfonſus· non em̄ ſcitur q̄
aliquis homo illius tp̄is emanuel ſit vocatus Sȝ
obicit hebreus quō ſtare poterit q̄ hoc propter
xp̄m dictum ſit et mariam · cum ab achaȝ vſq̄ȝ ad
mariam multa centena annoꝝ tranſierunt· Sed ſȝ
ad achaȝ loquētur ꝓpheta· non ſolum tn̄ ad eum
vel de ſuo tp̄e dicta eſt ꝓphecia· Propter hoc· n·
dictum eſt· Audite dom⁹ dauid· non audite achaȝ
·Jtem dabit dn̄s ip̄e vobis ſignum· addidit ip̄e· ac
ſi dicēt non ali⁹· ex quo poteſt intelligi ip̄m dn̄m
ſignum eſſe futuꝝ· Qd etiam pluraliter ait vobis
et non tibi· innuitur non ꝓpter achaȝ vel ad ip̄m
ſolum hoc dictum fuiſſe Hiero ſuper yſaiā Eſt
ḡ ſic intelligendum quod dr̄ ad achaȝ· Iſte puer
qui naſcetur ex virgine o domus dauid nunc appel
letur emanuel· i· nobiſcum deus q̄ꝛ a rebus ip̄is ꝓ
babiliter a duobus regibus inimicis liberata pa=
tebit deum te habē p̄n̄tem Poſtea autem vocabit̄
ieſus· i· ſaluator· eo q̄ vniuerſum genus hoīm ſit
ſaluaturus· nō mireris ḡ o domus dauid ad rei no/
uitatem ſi virgo deum pariat· qui tantam habeat
poteſtatem· vt multo poſt tp̄e naſciturus te nunc
liberet inuocatus Aug ↄtra fauſtum· Quis aūt
dementiſſimus dicēt cum manicheo verius eſſe fi
dei de xp̄o ſine teſte non credē· cum apoſtolus di
cat· Quomodo credent ei quem non audierūt aut
quō audient ſine predicante· vt autem non ↄtem
nerentur· neq̄ȝ fabuloſa ducerentur· que apoſtoli
nunciabant· demonſtratur hec a ꝓphetis fuiſſe p̄
dicta Quia etſi atteſtabantur miracula non defui/
ſſent qui magice potencie cuncta illa tribuerent·

niſi talis eoꝝ cogitacio ↄteſtacione ꝓphetica vin
cētur· Magicis tn̄ artibus longe ante q̄ naſcētur
ꝓphetas ſibi ↄſtituē a quibus prenunciaretur· ne
mo vtiq̄ȝ dicēt· Si etiam dixerimus homini gētili
crede xp̄o· quia deus eſt· et reſponderit vn̄ credo
prolataq̄ȝ autoritate ꝓphetarum oñderimus fidē
ꝓphetarum· ex his que ventura cecineru nt eue=
niſſe cernuntur· Credo em̄ q̄ eum non latē t q̄ntas
a regibus h⁹ ſeculi perſecutiones prius ꝑtulerit
xp̄iana religio videat nunc ip̄os reges terre xp̄i
imperio ſubiugatos· omneſq̄ȝ gentes eiſdem ſer=
uientes· que omnia per ꝓphetas fuerīt predicta·
Hoc ḡ audiens de ſcriptura ꝓphetica et cernens
in vniuerſa terra ↄpleta moueretur ad fidem·
Glo Hoꝝ ḡ errorem euangeliſta excludit dicens
vt adimplētur quod dictum eſt a dn̄o per ꝓpham
Prophecia autem alia eſt ex predeſtinacione dei
quam neceſſarium eſt euenire omnibus modis· vt
ſine noſtro impleatur arbitrio · vt illa de qua
modo agimus· Vnde dicit ecce· ad demonſtrandū
certitudinem ꝓphecie· Alia ex preſciencia dei · cui
noſtrum admiſcetur arbitrium ⁊ cooperante gr̄a
ↄſequimur premium· vel ab ea iuſte relicti tormē
tum Alia non ex preſciencia· ſȝ eſt quedam ↄmina
cio more humano facta· ſicut illd· Adhuc· xl· dies
et niniue ſubuertetur intelligendo · niſi niniuite
corrigantur

**Exurgens autem io
ſeph a ſomno fecit ſic
preceperat ei angel⁹
domini· ⁊ accepit ma
riam coniugem ſuam
et non cognoſcebat
eam donec peperit fi
lium ſuum primogeni
tum et vocabit nomē
eius hieſum·**

Remigius· Eo adi
tu rediit vita q̄ ingreſ
ſa ē mors· ꝑ inobiam
em̄ ade oēs perditi
ſumus · Per obiam· Jo
ſeph omnes ad priſti
num ſtatū incipimus
reuocari· Nā his ver
bis magna nobis vir
tus obie ↄmendatur
quibus dr̄· exurgens
autem ioſeph a ſom/
no fecit ſicut prece/
perat ei angelus dn̄i
Glo· non tm̄ quod
precepit angelus fe
cit ſȝ etiam ſicut p̄ce/
pit· Quiſquis etiam
adeo monet̄ ſoluat moras ſurgat a ſōno faciat qd
iubet̄ Et accepit mariā ↄiugem ſuā· Chri · non in
domo accepit eam· nec em̄ adhuc dimiſerat eā de
domo· ſȝ de animo ſuo depoſuerat eam · et iterum
in animum ſuum eam recepit· Remig· vel acce/
pit celebratis nupcijs vt coniux vocaretur· nō tn̄
vt ↄcumbēt· q̄ꝛ ſequitur· et non ↄgnoſcebat eaȝ·
Hiero· ↄtra heluidium· Sed heluidius ſupfluo
labore deſudat· ↄgnoſcendi verbum ad coitū ma
gis q̄ ad ſcientiam eſſe referendum · q̄ſi h̄ quiſq̄ȝ
negauerit· et eas ineptias quas redarguit · aliq̄n
prudens quiſpiā potuerit ſuſpicari· Deinde vult
docē q̄ donec ſiue vſq̄ȝ aduerbium certum tp̄s ſig
nificet· quo ↄpleto fiet aliquid quod vſq̄ȝ ad illd
tp̄s non fiebat· vt hic· Non ↄgnoſcebat eam do/
nec peperit filium· Apparet inquit ↄgnitam eſſe
poſt partum· c⁹ ↄgnitionem filij tm̄ gn̄acio diffe
rebat Et ad hoc approbandum ↄgerit de ſcriptis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

erempla ꝙ̃ plurima· Ad quod reſ̄demus· Et ꝯgno
ſcebat· et vſq; vel donec in ſcripturis dupliciter
intelligenda· et de eo quidem quod ſcriptum eſt
ꝯgnoſcebat ad coitum eſſe referendum· ip̄e diſſe
ruit nullo dubitante· qm̄ ad ſciam ſepe referatur·
vt ibi· Remanſit puer hieſus in hieruſalem ⁊ non
ꝯgnouerunt parentes eius Sic etiam donec ſcrip
tura ſepe certum tp̄s ſicut ip̄e diſſeruit ſignificat
ſepe infinitum· vt eſt illud donec ꝯſeneſcatis ego
ſum· numquid poſtq̃ ꝯſeruerint deus deſiſtet· Et
ſaluator in euangelio· Ecce ego vobiſcum ſu̅ vſq;
ad ꝯſumationem ſeculi· ḡ poſt ꝯſumationem ſecl̄i
a diſcipulis abſcedet· Et apo· oportet illum reg/
nare donec ponat inimicos ſub pedibus eius· nu̅/
quid poſtq̃ illi ſub pedibus eru̅t regnare deſiſt;
Intelligat ḡ ea de quibus poſſet ambigi ſi non fu
iſſent ſcripta ſignificari· Cetera vero noſtre in/
telligencie derelinqui· Iuxta quod euangeliſta il
lud indicat de quo ſcandalum poterat moueri nō
eam ꝯgnitam eſſe a viro vſq; ad partum· vt mul
tomagis intelligēmus ꝯgnitam non fuiſſe poſt
partum Hiero· ſuper matheum· vt quis dicat do
nec ille vixit· non eſt hoc locutus· numquid ꝑ hoc
ſignificaui· quia poſt mortem ille locutus eſt· q̄d
fieri non p̄t· Sicut et ioſeph ante partum credi/
bile fuit vt ꝯgnoſcēt eam q: nondum ꝯgnoſcebat
miſterij dignitatem· poſtq̃ vero ꝯgnouit· q: eſt
facta vnigeniti dei templum· quō poterat hoc
vſurpare· Sed ſequentes Eunomium putant· q:
illi auſi ſunt hoc dicē ꝙ ioſeph hoc auſus fuit· ſic̄
inſanus neminem reputat eſſe ſanum Hiero· ꝯt̄
heluidium· Ad ſummam illud requiro cur ſe abſti
nuerit ioſeph vſq; ad partus diem· reſ̄debit vtiq;
quia angelum audierat dicentem Quod in ea na
tum eſt· Qui ḡ ſomnio tm̄ credidit vt vxorem nō
audēt tāgē· hic poſtq̃ paſtores audierat magos
viderat· miracula tanta ꝯgnouerat· templum dei
ſpūſſancti ſedem dn̄i ſui matrē audebat attingē
Chri· ſuper matheum Poteſt etiam dici ꝙ ver
bum cognoſcendi hic accipit̄ pro agnitione· Ve
eīn non agnouit eam ante c⁹ fuerat dignitatis· ⁊
poſtq̃ peperit tunc cognouit eam· q: ſpecioſior
et dignior facta fuerat q̃ totus mundus· q: quē
totus mundus capē non poterat· in anguſto cubi
culo vteri ſui ſola ſuſcepit Hilarius in ome· Vel
aliṫ· ꝓpter ſanctiſſime marie glorificationem a Io/
ſeph ꝯgnoſci non potuit donec peperit· dominu̅
eīn glorie hn̄s in vtero quomodo cognoſcēt̄ur· ſi
moyſi cum deo colloquentis glorificata eſt facies·
vt non poſſent intendē in eum filij iſrahel· q̄nto/
magis maria agnoſci vel intueri non poterat que
dn̄m potencie in vtero habebat· Poſt partū au̅t
a ioſeph agnita inuenitur ſpecie faciei· non tactu
libidinis Hiero· ſuper matheum· Ex hoc autem
ꝙ dicit filium ſuum primogenitum quidam puer/
ſiſſime ſuſpicantur et alios filios habuiſſe mariā
dicentes primogenitum non dici niſi qui habeat
et fratres· cum hic mos ſcripturarum ſit· vt p̄mo
genitum non eum vocent quem fratres ſequuntur
ſ; eum qui primus natus ſit Hiero ꝯtra heluidiu̅
alioquin ſi non eſt primogenitus niſi quem ſequu̅
tur et fratres· tamdiu ſacerdotibus primogenita
non debentur· q̄diu et alia fuerint̄ procreata·
Glo· vel primogenitus d: inter omnes electos ꝑ
graciam· ꝓp̄e autem vnigenitus dei patris vel ma
rie d:· ſeq̄t· ⁊ vocauit nomen e⁹ ihm̄· Die octauo
quo fiebat circumciſio et nomen imponebatur·
Remigius· Liquet autem hoc nomen fuiſſe notiſſi
mum ſanctis patribus et dei ꝓphetis· maxime illi
qui dicebat· Defecit in ſalutari tuo anima mea· ⁊
exultauit cor meu̅ in ſalutari tuo Et illi q̄ dicebat
Exultabo in deo hieſu meo·

CAPIT· ·II·

Cum ergo natus eſſet ieſus in be thleē iude in diebus herodis re gis· ecce magi ab ori ente venerunt hiero/ ſolimam dicentes vbi eſt qui natus eſt rex iudeorum· vidimus enim ſtellam eius in oriente· et venimus adorare eum

Aug· i ſer· de epiph̄ Poſt miraculum vir ginei partus q̄ vter⁹ diuino numine plen⁹ ſaluo pudoris ſigno· deum hominemq; ꝓ fudit· inter obſcuras cubiculi latebras et preſepis anguſtias ī quibus infinita maie ſtas membris con/ tractioribus ſtabula bat· dum pendet ad vbera et vilē patit̄ deus inuolumenta pannorum· repente nouum de celo ſidus terris effulſit ⁊ toci⁹ mundi diſſipata cali gine· noctem con/ uertit in diem· ne di/ es celaretur in nocte

Vnde euangeliſta dicit· Cum ḡ natus eſſet Re
migius· In principio aute̅ huius euangelice lectio
nis tria ponit· Perſonam· cum dicit· Cum hieſus
natus eſſet· Locum· cum ait· in bethleem iude·
Tempus· cum addit· In diebus herodis regis·
Et hec tria ad ꝯfirmationem narrande rei ponun
tur Hiero· ſuper matheum· Putamus autē ab
euangeliſta primum editum ſicut in hebraico le/
gimus iude non iudee· que eſt eīn aliarū gentium
bethleem· vt ad diſtinctionem eius hic iudee po/
nētur· Iude autem idcirco ſcribitur· quia et aliā
bethleem in iudea legimus in libro ieſu filij naue
Glo Due eīn bethleem ſunt· alia que eſt in ter/
ra zabulon· altera que eſt in terra iuda que prius
vocata eſt effrata· Aug· in li· de con· euange·
De ciuitate autem bethleem matheus lucaſq; con
ſenciunt Sed quō et qua cauſa ad eam venerint·
ioſeph et maria lucas exponit· matheus pretermi
ſit· E contra de magis ab oriente venientibus lu/
cas tacet· matheus dicit Chri· ſuper matheum
Sed videamus quid ad vtilitatem reſpiciat· q̄d
euangeliſta tempus deſignat quo xp̄us naſcitur·
dicens· In diebus herodis regis· quod dicit vt ꝓ
phecīam danielis impletam demonſtraret· que p⁹
lxx· ſeptimanas annorum xp̄m naſciturum eſſe pre
dicit· ꝑſam ex illo tp̄e vſq; ad regnum herodis· lxx
ſeptimanarum anni ſunt conſumati· vel ideo quia
tamdiu iudaica gens ſub iudaicis regibus/ q̄uuis
peccatoribus/ tenebatur· Prophete mittebant̄
ad remedium eius ꝑſunc qm̄ lex dei ſub p̄tate regis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Iniqui tenebatur et iuſticia dei ſub dñacione rōna
premebatur·naſcitur xp̄us· qꝛ magna deſpabilis
infirmitas medicum artificioſiorem q̄rebat·Vel
iđo regis alienigene mentionem fecit vt implētur
ꝓphecia que dixit·Non auferetur ſceptꝝ de iuda
nec dux de femore eius donec veniet qui mittendꝰ
eſt Ambro·ſuper lucam·Fertur autē ꝙ idumei
latrones aſcalonam ingreſſi antipatꝝ inter alios
adduxerunt captiuū·Is igitur imbutus miſterijs
iudeoꝝ hircano iudee regi amicicia copulatur·
Quem pro ſe ad pompeium hircanus direxit·a qꝛ
legationis fructu potitus eſt per eam graciā par
tem regni affectauit·Occiſo autem antipatro fi=
lius eius herodes ſub anthonio ſenatuſconſulto·
iudeis regnare preceptus eſt In quo claret hero
dem nulla affinitate gn̄is iudeoꝝ regnum q̄ſiſſe·
Chri·in ome·dicit autem herodis regis·digni
tatem addens·qꝛ et alius fuit herodes qui iohez
interfecit Chri·ſuper math·cum g̊ hoc tp̄e na
tus eſſet·ecce magi veniunt hoc eſt ꝯfeſtim vt na
tus eſt magnum deum oñdentes in paruulo hoīe
Rabanus·Magi vero ſunt qui de ſingulis rebꝰ
philoſophantur·ſ̄ȝ ſermo omunis magos pro ma
leficiis accipit·qui aſt tn̄ habentur apud gentem
ſuam eo ꝙ ſint ph̄i caldeoꝝ·et ad hꝰ artis ſciam
reges q̄ȝ et principes eiuſdem gentis oīa ſapiunt
et ipi primum ortum dn̄i intellexerunt Aug·in
ſer·de epiph·Iſti autem magi quid fuerint niſi
primicie gentium·iſrahelite paſtores·magi gen/
tiles·illi ꝓpe·iſti longe·vtriqȝ tn̄ ad angularez la
pidem cucurrerunt·Manifeſtatus eſt g̊ iheſus·n̄
doctis nec iuſtis preualet nanqȝ impericia in ruſti
citate paſtoꝝ et impietas in ſacrilegijs magoꝝ
vtroſqȝ ſibi lapis ille augularis attribuit·quippe
qui venerit ſtulta eligē vt ꝯfundēt ſapientes· et
non vocare iuſtos ſ̄ȝ peccatores·vt nullus magnꝰ
ſuperbiret·nullus infirmus deſperaret Glo·hij
autem magi reges fuerūt·qui etſi tria munera ob
tuliſſe dicuntur·non ideo non pluresq̄ꝫ tres fuiſſe
probantur·ſ̄ȝ vt per eos gentes que ex tribus fi=
lijs noe nate ſunt venture ad fidem prefigurarentur·Vel tot fuerunt principes qui plures duxe/
runt in comitatu ſuo Venerīt autem non poſt annū
qꝛ tunc inueniretur in egipto·non in preſepio· ſ̄ȝ
decima tercia die·Ad oñdendum autem vnde veni
rent dr̄ ab oriente Remigius Sciendum eſt aūt
qꝛ varia eſt de magis opinio· quidam eñ dicunt
eos fuiſſe caldeos·Caldei eñ ſtellam pro deo co/
lebant·et idcirco dixerunt ꝙ nuncupatiuis eorum
deus oñderit deum veꝝ natum·Alij vero dicunt
perſas eos fuiſſe·nonnulli dicunt illos de vltimis
finibus terre fuiſſe·Alij vero dicunt illos fuiſſe
nepotes balaam quod magis eſt credendum·Ba
laam eñ inter cetera que ꝓphetauit dixit·Orietꝰ
ſtella ex iacob·Illi vero hn̄tes hanc ꝓpheciam·
mox vt viderunt ſtellam nouam intellexerunt re
gem natum et venerīt Hiero·Et ſic hanc ſtellaȝ
futuram vaticinio balaam nouerant·cꝰ erant ſuc
ceſſores·Sed querendum eſt ſi caldei vel perſe·
aut de vltimis finibus terre fuerīt·quō in taȝ bre
ui ſpacio hieroſolimam venire potuerīt Remig·
Sed ſciendum eſt ꝙ aliqui ſolent dicē· ꝙ puer q̄
tunc natus eſt in tam breui ſpacio tp̄is de vltimis
finibus terre ad ſe perducē potuit Glo vel non
mirandum eſt eos in·xiij·diebus veniſſe in bethleē
cum equos arabicos et dromedarios habēnt·qui
ſcȝ ſunt veloces ad iter Chr·ſuper math·vel p
biennium ante xp̄i natiuitatem profecti ſunt·a ſtel
la eos precedebat·et neqȝ eſca neqȝ potus defecit
in peris eoꝝ Remig·vel ſi fuerīt ſucceſſores ba
laam·reges eoꝝ non longe diſtant a terra pro=
miſſionis·idcirco in tam breui ſpacio tp̄is hieru=
ſalem venire potuerīt·Sed tunc querendum eſt·
quare euangeliſta dicat eos ab oriente veniſſe·
Quod ideo eſt·qꝛ ab illa regione venerīt·que in
orientali parte iudeis poſita eſt·Pulcre autez ipi
ab oriente veniſſe dicuntur qꝛ omnes qui ad dn̄m
veniunt ab ip̄o et per ip̄m veniunt·Ip̄e eñ eſt
oriens·ſ̄m illud·Ecce vir oriens nomen eius Chr
ſuper math·vel ab oriente venerīt vnde dies na=
ſcitur·inde initium fidei proceſſit·qꝛ fides lumen
eſt animarum·ab oriente g̊ venerīt ſ̄ȝ hieroſolimā
Remi·q̄uis dn̄s ibi natus non eſſet·qꝛ lȝ agno/
ſcēnt natiuitatis tp̄s·locum tn̄ non ꝯgnouerunt·
Hieruſalem eñ regia ciuitas eſt· et crediderīt ꝙ
talis puer non niſi in vrbe regia naſci debuiſſet·
Siue ideo venerīt vt adimplētur quod ſcriptum
eſt·De ſion exiuit lex et verbum dn̄i de hieruſalez
qꝛ ibi primo annunciatus eſt xp̄s·Siue vt ſtudio
magoꝝ damnaretur pigricia iudeoꝝ·Venerīt g̊
hieroſolimam dicentes·Vbi eſt qui natus eſt rex
iudeoꝝ Aug·in ſer·de epiph Cum autem ml̄ti
nati atqȝ defuncti eſſent reges iudeoꝝ·Nunquid
quenq̄ꝫ eoꝝ adorandum magi queſierīt· quia nec
quenq̄ꝫ eoꝝ de celo loquentem didicerīt·nō itaqȝ
regi iudeoꝝ quales eſſe illic ſolebāt·hūc tā mag
num honorē longinque alienigene ab eodem reg
no prorſus ab extraneis a ſe deberi arbitrabantur
Sed talem natum eſſe didicerant·in quo adoran=
do ſe ſalutem que ſ̄m deum eſt ꝯſecuturos minime
dubitarent·neqȝ eñ etas erat ſaltem cui adulacō
humana ſeruiret non de membris purpura non in
capite dyadema fulgebat·non pompa famulan/
tium·non terror exercitus·non gl̄ioſa fama preli
orum·hos ad eum viros ex remotis terris cū tan=
to voto ſupplicationis attraxerīt·Iacebat in p̄ſepi
puer ortu recens·exiguus corp̄e· contemptibilis
paupertate Sed magnum aliquid latebat in par
uo ꝙ ille homines primicie gentium· non terra
portante ſ̄ȝ celo narrante didicerant Vnde ſequitꝰ
Vidimus eñ ſtellam eius in oriente Annunciant et
interrogant·credunt et querīt tanq̄ꝫ ſignificātes
eos qui ambulant per fidem·et deſiderant ſpem·
Chri·in ome·Sciendum autem ꝙ priſcillianiſte
hērici·qui naſci vnumquenqȝ hominem ſub ꝯſti=
tucionibus ſtellaꝝ putant·hoc in adiutoriū ſui
erroris aſſumunt·ꝙ noua ſtella exijt·cum dn̄s in
carne apparuit·cꝰ fuiſſe fatū eandem/q̄ apparuit/
ſtellam putant Aug·de con·euan·Et ſ̄m fauſtū
hic ſtella inducitur que ꝯfirmat geneſin vt recte
geneſidium hoc magis nuncupari poſſit q̄ꝫ euan=
gelium Greg·in ome·Sed abſit a fidelium cor=
dibus·vt eſſe quid fatum dicant Aug·de ci·dei
Nam homines qn̄ fatum audiunt vſitata loquēdi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝯſuetudine non intelligunt niſi vim poſitionis ſi
derum qualis eſt qñ quis naſcitur ſiue concipitur
ꝙ aliqui alienant a dei voluntate. Et hij ab auri
bus omnium repellendi ſunt qui qualiumcunqꝫ de
orum volunt eſſe cultores. Aliqui vero ſtellas hāc
putant habē p̄tatē traditam ſibi a ſumma dei po
teſtate. qui magnam celo faciunt iniuriam. In cuiꝰ
velut ſplendidiſſima curia opinantur ſcelera faci
enda decerni. qualia ſi aliqua terrena ciuitas de/
creuiſſet. gñe humano decernente fuerat euerten
da   Chr. ſuper math. Si ergo aliquis adulter aut ho
micida fiat per ſtellaꝫ. magna eſt iniquitas illaꝝ
ſtellaꝝ. magis autē illius qui creauit ſtellas. nā
cum ſit preſcius futuroꝝ deus. ex quo tanta iniq
tas futura erat per ſtellas. ſi voluit ei dare non ē
bonus. Si voluit ei dare et non potuit impotens
eſt. Si etiam ſtelle eſt ꝙ aut mali ſumus aut boni
ergo nec bonum noſtrum laudandum eſt. nec malum
vituperandum. qꝛ nec in nobis eſt voluntarius ac
tus. vt quid enī mali mei penam ſuſcipiam. quod
non voluntate ſꝫ neceſſitate omiſi   Chr. ſup mth
Ip̄a denique mandata dei ne peccent homines aut
hortamenta vt faciant bonum. hanc inſipienciā
deſtruunt. Quis enī iubet aliquem ne faciat ma/
lum. quod non p̄t declinare. aut faciat bonum ad
quod non p̄t peruenire   Greg. inſipientes vero
ſunt et orationes omnibus ſcḋm fatum exiſtentibꝰ
exulat autem et prouidencia dei cum pietate. cum
his et homo organum ſolum inuenitur ſuperni cir
cularis motus. ad hoc enī moueri ad operationes
aiunt. non ſolum partes corporis et anime excogi
taciones. et vl'r. qui hoc dicunt que in nobis ſunt
et ꝯtingentis naturam deſtruunt ea. et nihil aliḋ
eſt hoc ꝙ̄ omnia euertē. vbi etiam de reliquo erit
liberum arbitrium. liberum enī oportet eſſe quod
eſt in nobis.   Aug. in .x. de ci. dei. Non vſquequaqꝫ
autem abſurde dici p̄t. ad ſolas corp̄m differencia
as afflatus q̄ſdā valē ſidēos. ſicut ſolaribus acce
ſſibus et deceſſibus videmus anni tp̄a variari. et
lunaribus incrementis et decrementis augeri. et
minui quedā gn̄a reꝝ ſicut conchas et mirabiles
eſtus oceani. non autem animi voluntates poſi/
cionibus ſideꝝ ſubdi. ꝙ non dicant ſtelle ſignifi
care iſta pocius ꝙ̄ facē. quid eſt quod nunꝙ̄ dicē
potuerīt. cur in vita geminoꝝ. in actionibus. in
euentibus et profeſſionibus. actibus. honoribus.
ceteriſqꝫ rebus ad humanam vitam pertinentibꝰ
atqꝫ in ip̄a morte plerumqꝫ ſit tanta diuerſitas vt
ſimiliores ſint multi extranei ꝙ̄ ip̄i inter ſe gemi
ni per exiguum tp̄is interuallum in naſcendo ſe/
parati In conceptu autem per ꝯcubitum vno etiā
momento ſeminati. Nō ergo conantur efficē de inter
uallo exigui tp̄is quod inter ſe gemini (dum na/
ſcēntur) habuerīt. Si tn̄ valet ꝙ̄ta inuenitur in ge
minoꝝ voluntatibus. actibus. moribus. caſibuſqꝫ
diuerſitas. Quidam vero non aſtroꝝ ꝯſtitucōeꝫ
ſꝫ omnium conexionem ſeriemqꝫ cauſaꝝ. quam dei
ſummi tribuunt voluntati et p̄nti fati nomine ap
pellant. Siquis ergo res humanas fato tribuit quia
ip̄am dei voluntatem vel p̄tatem fati nomine ap/
pellat. ſñiam teneat. linguam corrigat. qm̄ fati
nomen ſolet a loquētibus poni in ſideꝝ ꝯſtitucōe

Vnde voluntatem dei fati vocabulo non nūcupa/
mus. niſi forte vt fatum a fando .i. a loquendo di
ctum intelligamus. Scriptum eſt. Semel locutꝰ
eſt deus. duo hec audiui. Vnde non eſt multū cū
eis de verbi controuerſia laborandum atqꝫ certan/
dum   Aug. ꝯtra fauſtum. Si autem ſub fato ſtel
larum nullius hominis geneſim ponimus liberū
arbitrium voluntatis ab omni neceſſitatis vincu
lo vindicemus. quo minus illius tp̄alem gn̄acōeꝫ
ſub aſtroꝝ ꝯdicione credimus factā. q̄ eſt vniuer
ſoꝝ eternꝰ creator et dn̄s. Itaqꝫ illa ſtella quam
viderunt magi xp̄o ſcḋm carnem nato. non ad de
cretum dn̄abatur. ſꝫ ad teſtimonium famulabatur
Proinde non ex illis erat ſtellis. que ab inicio cre
ature itineꝝ ſuoꝝ ordinem ſub creatoris lege cu
ſtodiuit. ſꝫ nouo virginis partu nouum ſidus ap/
paruit. quod miſterium officij ſui. etiam ip̄is ma/
gis querentibus xp̄m cum ante faciem preiret ex
hibuit. donec eos vſqꝫ ad ip̄m locum. vbi deꝰ ver
bum infans erat preeundo perducēt. Qui autem
aſtrologi ita ꝯſtituerunt naſcencium hominum
fata ſub ſtellis vt aliquam ſtellarum homine aliq̄
nato circuitus ſui ordinem reliquiſſe. et ad eum q̄
natꝰ ē prexiſſe aſſeuēnt. ſortē quippe naſcentis aſ/
troꝝ ordini colligari arbitrantur. non aſtrorum
ordinem ad hominis nati diem poſſe mutari. qua
ꝓpter ſi ſtella illa ex his erat que in celo peragunt
ordines ſuos quō poterat diſcernē ꝙ xp̄s acturus
erat que nato xp̄o iuſſa eſt relinquē quod agebat
ſi autem vt probabilius creditē ad demonſtrandū
xp̄m que non erat. exorta eſt. non ideo xp̄s natus
eſt. qꝛ illa extitit. ſꝫ illa extitit quia xp̄s natus eſt
Vnde ſi dici oportēt non ſtellaꝫ xp̄o. ſꝫ xp̄m ſtelle
fatum fuiſſe dicēmus. Ip̄e quippe illi non illa huic
naſcendi attulit cauſam.   Chr. in ome. Non eſt ſꝫ
etiam aſtronomie opus a ſtellis ſcire eos qui na/
ſcuntur. ſꝫ ab hora natiuitatis futura predicere
hij autem tempus natiuitatis non cognouerunt.
vt hinc ſumentes initium a ſtellarum motu fut̄a
ꝯgnoſcēnt. ſꝫ econuerſo. Dicunt ergo. Vidimus ſtel/
lam eius.   Glo. id eſt ꝓpriam. quia hanc creauit
ad oſtenſionem ſui   Aug. in ſer. de epiph. paſtori/
bus angeli. magis ſtella xp̄m demonſtrat vtriſqꝫ
loquitur lingua celoꝝ. qꝛ lingua ceſſauerat pro/
phetarum. Celos angeli habitant. et ſidera exor
nant. vtriſqꝫ ergo celi enarrant gloriam dei   Greg
Et rationabiliter iudeis tanꝙ̄ ratione vtentibus
rationale animal id eſt angelus predicare debuit
gentiles vero quia ratione vti neſciebant. ad ꝯg
noſcendum dn̄m non per vocem ſꝫ per ſigna p̄du/
cuntur. quia et illis ꝓphecie tanꝙ̄ fidelibus et iſ/
tis ſigna tanꝙ̄ infidelibus data ſunt. Eiſdem aūt
gentibus xp̄m cum perfecte eſſet etatis. apoſtoli
predicant. eumqꝫ paruulum necdum per humā
oris officium loquentem ſtella gentibus denunci
at. quia nimirum rationis ordo poſcebat vt loq̄n
tem iam dn̄m loquentes nobis predicatores. et
necdum loquentem elementa muta predicarent
Aug. in ſer. de epiph. Ip̄e etiam xp̄us expectacio
gentium. de quibus quondam beatiſſimo p̄ri abra
he innumerabilis fuit promiſſa ſucceſſio. non car
nis ſemine. ſꝫ fidei fecunditate gn̄anda. Et ideo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſtellarum multitudini ꝯparata. vt ab oī gentium patre non terrena ſ; celeſtis progenies ſperaret̄ Ad credendum ḡ promiſſe poſteritatis heredes ī ſideribus deſignari. ortu noui ſideris vt in quo celum eſt adhibitum in teſtimonium celi famuletur obſequium Chr. in ome. Qm̄ autem non celeſtiū vna ſtellarum hec fuit manifeſtum eſt. Nulla em̄ alia ſtellarum hac via procedit. hec em̄ ab oriēte in meridiem ferebatur. Ita em̄ paleſtina ad perſidem iacet. Secundo autem tp̄e quo videbat̄. non em̄ in nocte apparuit tm̄ ſ; in media die quod non eſt virtutis ſtelle. ſ; nec etiam lune. Tercio ab eo ꝙ apparebat et occultabatur rurſus. Cum em̄ intrauerāt hieroſolimam occultauit ſeip̄am deinde vbi herodem reliquerunt ſeip̄am monſtrauit. neq; eciā ꝓpriū quendam greſſum habebat. ſ; cum oportebat ire magos. ibat. qn̄ autē ſtare oportebat. ſtabat. ſicut et de columna nubis erat in deſerto. Neq; etiam ſurſum manens partum virginis oſtabat. ſ; deorſum deſcendens hoc faciebat quod non eſt ſtelle motus ſ; virtutis cuiuſdam rationalis Vnde videtur hec ſtella virtus inuiſibilis fuiſſe in talē apparentiam formata Rem. Nonnulli dicunt hāc ſtellam fuiſſe ſpm̄ ſanctum. vt ip̄e qui poſtea ſup baptizatum dn̄m deſcendit in ſpecie columbe. in ſpecie ſtelle apparuit magis. Alij dicunt fuiſſe angelum vt ip̄e qui apparuit paſtoribus apparuerit etiam magis. Gloſa Sequitur etiam. in oriente Vtrum ſtella in oriente orta ſit ꝛc an ip̄i ibi poſiti natam et occidentem viderint ambiguum eſt. Potuit em̄ naſci in oriente et eos in hieruſalē ꝑducē

Aug. in ſer. de epiph. Sed dicturus es. a q̄bus audierunt ꝙ talis ſcʒ ſtella xp̄m natum ſignificaret. profecto ab angelis aliqua monicōe reuelacionis. Queris fortaſſis ab angelis bonis an malis Xp̄m quidem et angeli mali hoc eſt demones filiū dei eſſe confeſſi ſunt. Sed cur non et a bonis audierint qn̄ in xp̄o adorando ſalus eoꝝ iam querebat̄ non iniquitas damnabatur. Potuerunt ḡ illis et angeli dicē. Stella quam vidiſtis xp̄s eſt. ite adorate illum vbi natus eſt. et ſimul iudicate. qualis quantuſq; natus ſit Leo papa in ſer. de epiph. Vel preter illam ſtelle ſpeciem que corporeum incitauit obtuitum fulgencior veritatis radi⁹ eoꝝ corda perdocuit. Et hoc quidem ad illuminacōē fidei pertinebat Aug. in li. de queſ. no. et ve. t. Vel iudeorum natum regem intellexerunt. cū ſtella indice tp̄alis rex ſoleat deſignari Illi em̄ magi caldei non maliuolencia aſtroꝝ curſum ſ; reꝝ curioſitate ſpeculabantur. Sic̄ em̄ datur intelligi traditionem balaam ſequebatur. qui dixit. Orietē ſtella ex iacob. Vnde videntes ſtellam extra ordinem mundi. hanc eſſe intellexerunt quam balaam futuram indicem regis iudeoꝝ ꝓphetauerat.

Leo papa in ſer. de epiph. Potuerunt autē illis credita et intellecta ſufficē vt corꝑali intuitu nō inquirērent quod pleniſſimo viſu mentis inſpexerāt Sed diligencia ſagacis officij ad videndum vſq; ad puerum perſeuerans. noſtri tp̄is hominibus ſeruiebat vt ſicut omnibus nobis profuit ꝙ poſt reſurrectionem dn̄i veſtigia vulnerum ei⁹ thome apoſtoli explorauit manus. ita ad nr̄am vtilitatē ꝓficeret ꝙ in infanciam ip̄ius magoꝝ probauit aſpectus. Vnde dicunt. Venimus adorare eum Chr. ſuper math. Sed nunquid neſciebant. quia in hieruſalem regnabat herodes. nunquid non intelligebant qr quicunq; rege viuente alterum regem pronunciat aut adorat punitur in ſanguine. Sed dum conſiderabant regem futurum non timebant p̄ntem. adhuc non viderant xp̄m. iam parati erant mori pro eo. O beati magi qui ante ꝯſpectum crudeliſſimi regis priuſq; xp̄m cognoſcerent xp̄i facti ſunt ꝯfeſſores.

Audiēs aūt herodes rex turbat⁹ eſt et oīs hieroſolima cum illo et congregans oēs principes ſacerdotū. et ſcribas popl'i ſciſcitabat̄ ab eis vbi xp̄s naſceretur at illi dixerunt ei In bethleem iude Sic em̄ ſcriptū eſt ꝑ ꝓphetam. Et tu bethleem terra iuda neq̄q̄ es minima in principib⁹ iuda Ex te em̄ exiet dux qui regat ꝓp'lm meū iſrahel.

Aug⁹. in ſer. de epipha. Sicut magi deſiderant redemptorem. ita herodes timet ſucceſſorem vn̄ ſequitur audiens aūt herodes rex turbat⁹ eſt Glo. rex dicitur vt ex collatione eius qui queritur hic intelligatur extrane⁹. Chr. ſuper math. Et ideo turbatur audiens regem natum iudeis ex gn̄e iudeorum cum eſſet ip̄e genere idumeus. ne regno reuoluto iteꝝ ad iudeos. ip̄e a iudeis expellētur. et ſemen eius poſt ip̄m precidētur a regno. Sp em̄ grandis ꝑtas maiori timori ſubiecta eſt. Sicut enim rami arborum in excelſo poſitaꝝ etiā ſi leuis aura flauerit mouentur. ſic et ſublimes homines etiam leuis nuncij fama ꝯturbat. humiles aūt ſicut in cōualle plerumq; in tranquillitate conſiſtunt.

Aug. in ſer. de epiph. Quid autem erit tribunal iudicantis qn̄ ſuperbos reges timē faciebat natiuitas infantis. Pertimeant regem ad patris dextram iam ſedentem. quē rex impius timuit adhuc matris vbera lambentem Leo papa in ſermone de epiph. Superfluo tn̄ herodes timore turbaris. non capit xp̄m regia tua. nec mundi dominus poteſtatis tue cepit eſſe ꝯtentus anguſtijs. quē in iudea regnare non vis vbiq; regnat Glo. vl' non ſolum ꝓpter ſe timuit ſ; ꝓpter iram rōnorum. Decreuerant em̄ romani ne quis rex vel deus ſine eoꝝ ꝯſilio dicētur Greg. in ome. Celi autem rege nato rex terre turbatus eſt. quia nimirū terrena altitudo ꝯfunditur. cum celſitudo celeſtis aperit̄

Leo papa in ſer. de epiph. Herodes etiam dyaboli perſonam gerit. c⁹ tunc fuit incentor. ita nūc eſt et defeſſus imitator. Cruciatur em̄ vocatione gencium. et quotidiana poteſtatis ſue deſtructione torquetur Chr. ſuper math. Vterq; ḡ zelo ꝓpo turbatur. et ſui regni ſucceſſorem timebat. Herodes terrenum. dyabolus autem celeſtē Ecce autem et iudaicus populus turbatur. qui magis de auditu iſto gaudē debuerat. quia rex iudeus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſurgẽ dicebatur· Sed turbabantur· quia de ad-
uentu iuſti non poterant gaudẽ iniqui· Aut certe
t̃babant̃· ne forte irat⁹ iudaico regi gen⁹ e⁹ vexa
ret· Vnde ſequitur· Et omnis hieroſolima cũ illo
Glo· volens illi fauẽ quem timebat· popul⁹ eñ
plus iuſto eis fauet quos crudeles ſuſtinet· Seq̃t̃
Et ↄgregans omnes principes ſa· et ſcr· po· Vbi
nota diligenciam inquirentis· vt ſi inuenerit fa-
ciat quod poſtea ſe velle oñdit· ſin autem excuſa-
tus ſit romanis· Remi· Scribe autem dicti ſunt
non tm̃ ab offitio ſcribendi ſ; pocius ab interpre
tacione ſcripturarum· erant eñ legiſdoctores· Se/
quitur Sciſcitabatur ab eis vbi xp̃us naſceretur·
Hic attendendum eſt· q; non dixit· vbi xp̃s nat⁹
eſt· ſ; vbi naſcẽtur· Callide eñ interrogauit eos
vt poſſ; agnoſcẽ ſi de rege nato letarentur· xp̃m
autem vocat quia nouerat iungi regem iudeorum
Chri· ſuper math· Vt quid autem interrogat
herodes qui non credebat ſcripturis? aut ſi creda
bat quõ ſperabat poſſe interficẽ illum q̃; regem
eſſe futurum dicebant· Sed dyabolus inſtigabat· q̃
credebat q; ſcripture non menciuntur· Sic ſunt
omnes peccatores qui hoc ipm̃ quod credunt per
fecte credẽ non permittuntur· quod eñ credunt
veritatis eſt virtus· que non poteſt eſſe occulta·
q; autem non credunt execatio eſt inimici· Si eñ
perfecte credẽnt ſic viuẽnt· quaſi poſt modicum
tranſituri de hoc mundo non quaſi inetemum man
ſuri· Sequitur· At illi dixerunt In bethlee; iude·
Leo papa in ſer· de epiph· Magi quidem hũano
ſenſu· ſignificatum ſibi regis ortum exiſtimauẽrũt
ĩ ciuitate regia eſſe querendum· Sed qui ſerui ſu-
ſceperat formam et non iudicare veñat ſ; iudicari
bethleem preelegit natiuitati· hieroſolimam paſſi
oñi Theodorus· Si eñ maximam romam elegiſ-
ſet ciuitatem potencia ciuium mutacionem orbis
terrarum factam putarent· Si filius fuiſſet impera
toris p̃tati vtilitatem aſcribẽnt· Sed quid fecit·
oĩa egena et vilia elegit· vt diuinitas ↄgnoſcẽtur
orbem tranſformaſſe terrarum· Propterea pauper
culam elegit matrem· pauperiorem patriam· ege
nus fit pecunijs· et hoc tibi exponit preſepe
Greg· in ome· Bene etiam in bethleem naſcitur·
Bethleem quippe domus panis interpretatur·
Ip̃e nanq; eſt qui ait Ego ſum panis viuus qui de
celo deſcendi Chr· ſuper math· Cum autem de
buiſſent celare miſterium regis preſumti a d̃o ma-
xime in ↄſpectu alienigene regis facti ſunt non p̃
dicatores operum dei ſ; proditores miſteriorum eius
et non ſolum manifeſtant miſterium· ſ; etiam pro-
pheticum protulerunt exemplum· Vnde ſub
iungunt Sic enim ſcriptum eſt per prophetam·
ſc; micheam· Et tu bethleem terra iuda Gloſa·
Hoc ſic ponit vt ab eis dictum eſt· qui etſi nõ ver
ba veritatem quodammodo ſenſus ponunt·
Hiero· Vnde hic reprehenduntur iudei de igno-
rancia· qm̃ ꝓpheta dicit· Tu bethleem effrata il
li dixerunt· tu bethleem terra iuda Chr· ſuper
matheum· Sed adhuc ip̃am ꝓpheciam precidẽtes
interficiendorum paruulorum facti ſunt cauſa· Sic
eñ ſcriptum erat· Ex te exiet rex qui paſcet popu
lum meum iſrahel et dies eius a diebus ſeculi· Si
g̃ integram ꝓpheciam protuliſſent· conſiderans
herodes quia venerat rex terrenus· cuius dies a
diebus ſeculi erant inim̃ furorem non exarſiſſet
Hiero· ſuper math· Eſt autem ſenſus ꝓphecie tal'
Tu bethleem terra iuda vel effrata· quod ideo di
citur quia eſt alia bethleem in galgalis ſita· q̃uis
ſis paruus vicus inter milia ciuitatum iuda· tñ ex
te naſcetur xp̃s qui erit dñator iſrahel· qui ſcd̃m
carnem de dauid eſt· de me tñ natus eſt añ ſecula·
Et ideo d̃r· Egreſſus eius ab inicio a diebus eter/
nitatis· quia in principio verbum erat apd̃ deũ·
Sed hoc vltimum/ vt dictum eſt/ iudei tacuerunt
Alia vero mutauerunt vel ꝓpter ignorantiam· vt
dictum eſt· vel ad maiorem manifeſtacionem· vt
herodi alienigene intellectum ꝓphecie aperirẽt·
Vnde pro eo q; propheta dixit effrata· quod
erat nomen antiquum· et forte herodi ignotum·
dixerunt terra iuda· Pro eo autem q; ꝓphecia dix
erat minima es in milibus iuda· volens oñdẽ par/
uitatem eius q̃tum ad populi multitudinem· dixe
runt· Nequaq̃ minima es in principibus iuda· vo
lentes oñdẽ magnitudinem dignitatis prouenien
tem ex dignitate principis naſcituri· quaſi di/
cerent· magna es inter ciuitates· ex quibus prin
cipes prodierunt Remi· Vel talis eſt ſenſus· q̃m
uis minima videaris inter vrbes principatum ha
bentes· tñ non es minima· quia ex te exiet dux q̃
regat populum meũ iſrahel· Dux autem iſte xp̃s
eſt· qui populum fidelem regit et gubernat·
Chr· in om· Intende aũt certitudinem ꝓphecie non
eñ dixit q; in bethleẽ erit· ſ; q; de bethleem exiet
oñdens q; ibi ſolum naſcẽtur· quõ autem h; racõ;
de zorobabel hec dicta eſſe· vt quidam dicunt· nõ
eñ exitus eius fuit a principio ex diebus ſeculi·
Neq; etiam ex bethleem exiuit· cum non in iudea
ſ; in babilonia natus ſit· Eſt etiam ad hoc q; dicit
Nequaq̃ minima es· quia ex te exiet· Nullus enim
alius illuſtrem fecit villam in qua naſcẽtur q̃ xp̃s
Poſt natiuitatem eñ a finibus orbis terrarũ ve-
niunt viſuri preſepe et tugurij locum· Non autẽ
dixit· Ex te exiet filius dei· ſ; dux qui paſcet pp̃l'm
meum iſrahel· Oportebat eñ in principio conde-
ſcendẽ· vt non ſcandalizarentur· et que ad ſalute;
hominum pertinebant predicare· vt magis indu
cerentur· Q̃ autem dicit· qui regat pp̃l'm meum
iſrahel· Iſrahel eñ hic dicit eos qui crediderunt
ex iudeis· ſi aũt non omnes xp̃s rexit eorum eſt accu
ſacio· De gentibus autem interim tacuit· ne ſcan/
dalizaret iudeos· Vide autem mirabilem diſpenſa
tionem· Iudei eñ et magi ſimul ſeinuicem docent·
Iudei a magis audiunt· q; xp̃m in orientis regiõe
ſtella predicabat· et magi a iudeis· quod ꝓphete
antiquitus eum nunciauerunt vt geminato teſti-
monio ↄfirmati ardentiori fide expetẽnt· quem et
ſtelle claritas et ꝓphecie manifeſtabat autoritas
Aug⁹· in ſer· de epiph· Poterat eñ ſtella que
magos perduxit ad locum vbi erat cum m̃re vir-
gine deus infans ad ip̃am eos perducẽ ciuitatem
S; tñ ſubtraxit ſe nec eis prorſus apparuit donec
de ciuitate in qua xp̃s naſcẽtur et ip̃i iudei dicẽnt
in bethleem iude· Similes facti fabris arche noe
qui alijs/ vbi euadẽnt/ preſtiterunt· et ip̃i diluuio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

perierunt· Similes lapidibus miliarijs viam oſtē
derunt· nec ipi ambulare potuerunt· Audierunt
et abierunt inquiſitores· dixerunt et remanſerūt
doctores· Nunc quoqꝫ iudei ſimile aliquid nobis
exhibere non deſinunt· Nonnulli enim paganorū·
quando eis de ſcripturis teſtimonia clara profe=
rimus vt nouerunt xp̄m ante ꝓphetatum ſuſpecti
ne forte a xp̄ianis iſta conficta ſint· malunt credē
codicibus iudeorum· Et ſicut tunc magi fecerant·
Judeos dimittunt inaniter lectitare· ipi pergūt
fideliter adorare·

Tunc herodes clam vocatis magis diligē ter didicit ab eis tem pus ſtelle que apparu it eis· Et mittens eos in bethleem dixit· ite et interrogate dili= genter de puero· et cum inueneritis renū ciate mihi vt et ego veniens adorem eum Qui cum audiſſent re gem abierunt·

Chri· ſup math·
Poſtq̄m audiuit he=
rodes reſponſum du
plici modo credibile
primum quia a ſacer
dotibus fuerat dictū
Deinde q2 exemplo
ꝓphetico fuerat con
probatum· non tamē
ad deuocionem flecti
tur naſcituri regis ſꝫ
ad maliciam interfe=
ctionis eius ꝑ dolum
vidit eñ q2 non po/
terat magos nec blā
dimentis flectē· nec
minis terrere nec au
ro corrumpere vt cō
ſentirent in interfec
tionem regis futuri·
Jdeo illos decipere
cogitauit· Vnde dicitur· Tunc herodes clam vo=
catis magis· occulte autem vocauit eos vt non vi
dēnt iudei quos habebat ſuſpectos· ne forte q̄ſi
regem ſue gentis amantes prodēn toſi ium eius·
Diligenter didicit ab eis tp̄s ſtelle Remig· id
circo diligenter· quia callidus erat· et timebat ne
non reuertēntur ad eum vt tunc ſciret quid agēt
de puero occidendo Aug· in ſer· de epiph· ferme
autem biennio ante viſa eſt ſtella mirantibus q̄d
eſſet· ſꝫ tunc intelligitur indicatum eis cuius eſſet
ſtella que iam diu videbatur quando natus eſt q̄
per illam ſignificabatur· Sed poſtq̄ xp̄o nato re
uelatum eſt magis· venerunt ab oriente· et ·xiij·
die adorauerunt eum queꝫ ante paucos dies natū
fuiſſe didicerunt· Chr· in ome· vel ante multum
tp̄s hec ſtella apparuit· quoniam multum temp9
in itinē erant magi conſumpturi vt confeſtim cū
natus eſſet xp̄o aſſiſtēnt eum in faſcijs adorantes
vt mirabilior apparēt Glo· ſm alios vero a die
natiuitatis xp̄i creditur ſtella tm̄ apparuiſſe· et ꝑ=
acto officio/ cum noua eſſet/ deſijt eſſe Ait enim
Fulgencius· puer natus nouam ſtellam fabricauit
Cognito autem loco· et tempore perſonam pueri
vult non ignorare· vnde dicit· Jte et interrogate
diligenter de puero· illud precepat· quod abſqꝫ
precepto erant facturi Chr· in ome· Non autem
dicit· Jnterrogate de rege· ſed de puero· neqꝫ eñ
principatus nomine eum vocari ſuſtinebat·
Chri· ſuper matheum· Ergo vt ad hoc eos indu=
ceret deuotionem promittebat· et per eam gla/
dium acuebat et maliciam cordis ſui humilitatis
colore depingebat Talis eſt conſuetudo omnium
malignorum· quando aliquem in occulto grauius
ledere volunt· humilitatem illi et amicicias fin
gunt· Vnde dicit· Et cum inueneritis renunciate
mihi· vt ego veniens adorem eum Greg· i ome·
Adorare eum ſe velle ſimulat vt quaſi hunc/ ſi in=
uenire poſſit/ extinguat· Sequitur· Qui cum audi
ſſent regem abierunt· Remig· Audierunt magi
herodem vt querēnt dominum· ſed non vt ad eū
reuertēntur· Significat enim bonos auditores q̄
bona que audiunt a malis predicatoribus faciunt
ſed tamen opa illoꝝ non imitanẽ Chr ſuper

Et ecce ſtella quam viderant· in oriente antecedebat eos vſqꝫ dum veniens ſtaret ſupra vbi erat puer·

matheum· Ex hoc lo/
co oſtenditur· quia
cum ſtella deduxiſſet
magos prope hieru
ſalem abſcondita eſt
ab eis vt relicti a ſtel
la cogerentur in hie
ruſaleꝫ interrogare
de xp̄o ſimul et mani
feſtare ꝓpter duo Primo ad ꝯfuſionem iudeoꝝ·
quia gentiles ſtelle tantummodo viſione confir/
mati xpriſtum per alienas prouincias requirebāt
Et iudei ab infancia prophecias legentes de xp̄o
et in ſuis finibus natum non ſuſceperunt· Demū
vt interrogati ſacerdotes vnde naſcitur xpriſt9
ad preiudicium ſuum reſponderent· de bethleem
quia qui herodem docuerant de xpriſto· ipſi ig=
norabant de illo· Et ideo poſt interrogacionem
et reſponſionem habitam· ſubditur· Et ecce ſtella
quam viderant in oriente antecedebat eos· vt cō
ſiderantes obſequium ſtelle regis intelligēnt di=
gnitatem· Auguſtinus in ſermone de epipha·
Et vt xpriſto plenum redderet obſequium· tem/
perauit gradum donec magos perduceret ad pu
erum· Obſequium prebuit non imperium adduxit
ſupplices oſtendit ampliſſimo lumine· et tecta na
ti confudit· ſicqꝫ diſceſſit· Vnde ſequitur· Vſqꝫ dū
veniens ſtaret ſupra· vbi puer erat Auguſtin9
ſuper matheum· Quid autem mirum ſi ſole iuſticie
orituro ſtella miniſtrabat diuina· Stetit enim ſu
pra caput pueri· quaſi dicens· hic eſt· vt quia lo=
quendo monſtrare nō poterat ſtando demonſtra
ret· Gloſa· Hic autem apparet· q̄ ſtella in aere
poſita erat· et domui in qua puer erat· multum vi
cina· aliter enim domū non diſcreuiſſet Ambro·
ſuper lucam· Hec autem ſtella via eſt· et via xp̄s
quia ſm incarnationis miſterium xp̄us eſt ſtella·
Jp̄e eñ eſt ſtella ſplendida et matutina· Vn̄ vbi
herodes eſt non videtur· vbi autem xp̄us· turſum
videtur et viam monſtrat Remigius· vel ſtella
ſignificat graciam dei· herodes dyabolum· Qui
autem per peccatum ſe dyabolo ſubdit· mox gra/
tiam perdit· Quod ſi per penitenciam receſſerit·
mox graciam inuenit que non dimittit donec per
ducat ad domum pueri· id eſt eccleſiam· Gloſa·
Vel ſtella eſt illuminatio fidei· que ad ꝓximum
ducit· quam dum diuertunt ad iudeos magi amit
tunt· quia dum a malis conſilium querunt· veram
illuminationem perdunt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Videntes autem ſtellam gauiſi ſunt gaudio magno valde· et intrantes domum inuenerunt puerum cū maria matre eius· et procidentes adorauerunt eum· Et apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera ·aurū· thus · et mirram·

Glo· poſtꝙ premiſit ſtelle obſequium· ſubiungit euangeliſta magoꝝ gaudium dicens· Videntes aūt ſtellam · gauiſi ſunt gaudio magno valde Remi· Et ſciendum ꝙ non ſatis fuit dicē euangeliſte · Gauiſi ſunt· ſꝫ addidit · gaudio magno et valde· Chr·ſuper math· Gauiſi ḡ ſunt · quia ſpes eorum non erat decepta · ſꝫ amplius ↄfirmata ꝙ tanti itineris non ſine cauſa ſuſceperūt laborem Glo· Gaudio gaudet· qui ꝓpter deum gaudet· qui eſt verum gaudium· addidit autē et magno· q2 de magno gaudebant· Chr· per miſterium eīn ſtelle intelligebant qm̄ dignitas tūc nati regis excedebat menſuram omnium mundialium regum· addidit etiam valde Remig· quia voluit oñdē ꝙ magis gaudent hoīes de rebus ꝑditis· ꝙ ſꝑ poſſeſſis· Subditur autem· et intrātes domum inuenerūt puerꝝ Leo pp̄· in ſer· de epiph Quantitate paruum aliene opis indiguum· fandi impotentem· et nulla ab humane infancie gn̄alitate diſcretum· q2 ſicut fidelia erant teſtimonia· que in eo maieſtatem inuiſibilis diuinitatis oñderent· ita probatiſſimum debebat eſſe ſempiternā illam eſſentiam filij dei veram ſuſcepiſſe hominis naturam Cum maria matre eius· Chr· ſup mth· Non dyademate coronata · aut in lecto aureo recumbente · ſꝫ vix tunicam habentē vnam· non ad ornamentum corpis· ſꝫ ad tegumentum nuditatis· q̄lem habē potuit carpentarij vxor pegre ↄſtituta Si ḡ regem terrenum querentes veniſſent magis fuiſſent confuſi ꝙ gauiſi· q2 tanti itineris laborem ſine cauſa ſuſcepiſſent· Nunc autem quia celeſtem regem q̄rebant· et ſi nihil regale videbāt in eo tn̄ ſolius ſtelle teſtimonio contenti gaudebant oculi eoꝝ contemptibilem puerꝝ aſpicē· q2 nō potiant ſpūs in corde eoꝝ terribilem eum monſtrabat· Vnde procidentes adorauerunt eum· Vident eīn hominem et agnoſcunt deum· Rabanus· diuino autem nutu factum eſt· ꝙ abierat ioſeph · ne aliq̄ male ſuſpicionis occaſio daretur gētib9 Gloſa· Qui lꝫ morem ſue gentis in donis offerendis ſequantur· Arabes eīn · auro thure et diuerſis gn̄ibus aromatum abundant· tn̄ aliquid miſterij muneribus demonſtrare volebant· Vnde ſequitur· Apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera· aurum thus et mirram Greg9· aurum quippe regi ↄgruit· thus vero in dei ſacrificium ponebatur· mirra autem mortuoꝝ corpa condiuntur Aug in ſer· de epiph· aurum igitur ſoluitur quaſi regi magno· thus īmolatur vt deo· mirra prebet· q̄ſi pro ſalute omnium morituro Chr hec autem et ſi tunc non intelligebant · ſm̄ quale miſteriū iſta gerebant· vel quid ſignificaret vnumquodqꝫ munus eoꝝ nihil ↄtrarium eſt· Gracia eīn que illos hec omnia facē hortabatur ip̄a ordinauerat vniuerſa· Remigius· Et ſciendum· ꝙ iſti non ſinguli ſingula obtulerunt · ſꝫ ſinguli tria · et ſinguli cum ſuis muneribus regem deum et hoīeꝫ predicauerūt Chr· in ome· Verecundentur ḡ marcion et paulus ſamoſetanus qui nolunt vidē que magi viderūt qui eccleſie ſunt progenitores deum in carne adorantes· qm̄ eīn in carne erat · faſcie monſtrant et preſepe· Nō autem non vt purum hoīeꝫ adorant ſꝫ vt deum· demonſtrant dona que deo offerre decens erat· Confundantur et iudei videntes ſe preuentos a magis· et neqꝫ poſt illos venire ſtudent Greg· pt et in his aliud intelligi· Auro nanqꝫ ſapiencia deſignatur Salomone teſte qui ait· theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis· Thure quod deo incenditur · virtus orōnis exprimitur · ſm̄ illud · Dirigatur orō mea ſicut incenſū i ↄſpectu tuo· Per mirram vero carnis mortificacō figuratur· Nato ḡ regi aurum offerimus· ſi in conſpectu eius ſapie lumine ſplendemus· Thus offerimus ſi per orationum ſtudī1 deo redolē valeam9 Mirram offerimus ſi carnis vicia per abſtinenciā mortificamus Glo· tres autem viri qui offerunt ſignificāt gentes de tribus partibus mundi venientes Theſauros aperiunt dum fidem cordis ꝑ ↄfeſſionem oſtendunt· Bn̄ autem in domo docentes ne theſaurum bone ↄſcie iactando ꝓpalemus· Offerunt tria munera· hoc eſt fidem ſancte trinitatis· Vel apertis theſauris ſcripturaꝝ· hyſtoricum· moralem et allegoricum ſenſum offerūt· vel logicam· phiſicam· et hicam· dum illa fidei ſeruire faciunt·

Et reſponſo accepto in ſomnis ne redirent ad herodem per aliaꝫ viam reuerſi ſunt in regionem ſuam

Aug· in ſermone de epiph· herodes impius factus ex timore crudelis voluit deſeuire · Sed quō poterat capere eum· qui ip̄as fraudes venerat amputare· Vt ḡ eius fraus elidētur Sequitur · Et rn̄ſo accepto· Hiero· Qui eīn munera obtulerūt dn̄o· ↄſequenter reſponſum accipiunt Rn̄ſum non per angelum fieri d2· vt meritoꝝ ioſeph priuilegiuꝫ demonſtraretur Gloſa· fiat autem hec reſponſio pēr ip̄m dn̄m· q2 nullus alius viam reuerſionis inſtituit· niſi ille qui dicit· Ego ſum via· non tamen loquitur puer ad eos· ne diuinitas ante tp̄s reueletur· et vt vera humanitas habeatur · Dicit aūt· Et rn̄ſo accepto· Sicut eīn moyſes tacit9 clamat Sic iſti pio affectu interrogabant quid diuina iubēt voluntas· Dicit auteꝫ· Per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam· Quia infidelitati miſcēdi non erant iudeoꝝ Chr· in ome· Intuere auteꝫ magorum fidem qualiter non ſcandalizati ſunt in ſeip̄is dicentes· Si magnus eſt puer hic que neceſſitas fuge eſt· et occulte receſſionis· Hoc enim eſt vere fidei non querē cauſas eoꝝ que vere precipiuntur· ſꝫ ſuaderi ſolum ab eis Chr· ſup mth Si autem magi xp̄m quaſi terrenum regem queſiſſent inuenientes eum apud ip̄m manſiſſent· Nunc autem adorauerunt et reuerſi ſunt· Cum aūt reuſ

fuiſſent· manſerunt colentes deum magis q̄ ante
et predicantes multos erudierīt· Et demum cū tho
mas iuiſſet ad prouinciam illam · adiuncti ſunt et
baptizati· facti ſunt executores p̄dicationis ipſius
Greg. Magnum vero nobis aliquid magi innuūt
q̄ in regionem ſuam per aliam viam reuertuntur
Regio quippe noſtra paradiſus ad quem ieſu cog/
nito redire per viam qua venimus prohibemur·
A regione etenī noſtra· ſuperbiendo viſibilia ſe=
quendo· cibum vetitum guſtando diſceſſimus· Sȝ
ad eam neceſſe eſt vt flendo obediendo · viſibilia
contemnendo atq̄ȝ appetitum carnis refrenando re
deamus Chri· ſuper math· Nec etiam erat poſſi
bile vt q̄ȝ ab herode ad xp̄m veniſſent · redirent
ad herodem· qui enī relicto xp̄o ad dyabolum trā
ſeunt per peccatum· frequenter per penitenciam
reuertuntur ad xp̄m Qui enī fuit in innocencia dū
neſcit quid eſt malum facile decipitur· Sed cū ex
pertus fuerit malum quod inuenit et recordatus
bonum quod perdidit compunctus redit ad deū·
Qui autem relicto dyabolo venit ad xp̄m difficile
redit ad dyabolum· q̄ȝ dum gaudet in bonis que
inuenit et recordatur mala que euaſit difficile re=
dit ad malum

Qui cum receſſiſſent
ecce angelus domini
apparuit in ſomnis io
ſeph dicens· ſurge et
accipe puerum et ma
trem eius · et fuge in
egiptum et eſto ibi·
vſq̄ȝ dum dicam tibi·
futurum enim eſt vt
herodes querat pue=
rum ad perdendum
eum· qui conſurgens
accepit puerum ⁊ ma
trem eius nocte · et ſe
ceſſit in egiptum · et
erat ibi vſq̄ȝ ad obi=
tum herodis vt adim
pleretur quod dictū
eſt a domino· per pro
phetam dicentem· ex
egipto vocaui filium
meum ·

Rabanus· Hic pre
termittit matheꝰ diē
purificationis · ī qua
oportebat primoge
nitum offerri in tem
plo et agnum vl' par
turturum non autem
columbaꝝ· Et q̄uis
timēnt herodem · tñ
nō ſunt auſi tranſgre
di legem· quin ad tē
plum puerꝝ deferrēt
Cum itaq̄ȝ rumor de
puero iam inciperet
dilatari· mittitur an
gelus qui in egiptū
faciat puerum tranſ
portari· Vnde dicit·
Angelus dñi appaiu
it in ſomnis ioſeph
Remigius · Per hoc
q̄ ſemper angelus
ioſeph in ſomnis ap
paruiſſe dr̄ · miſtice
deſignatur· quia illi
qui a curis terrenis
et ſecularibus nego/
cijs quieſcunt · p̄frui
angelica viſione me=
rentur· Dicit ergo ei
Surge et accipe pue
rum et matrem eius·
Hyla · cū deſponſa
tam eam iuſto ſignificabat· coniugeȝ nuncupauit
Sed poſt partum mater tm̄ hieſu oñditur· vt q̄ȝ
admodum iuſto ioſeph deputaretur Marie ī vir/
ginitate coniugium· ita venabilis ꝯoñdētur in ieſu
matris virginitas Chr· ſuper math· Non auteȝ
dicit accipe matrem et puerum eius · ſȝ econuerſo
q̄ȝ non ꝓpter matrem puer natus eſt· ſȝ ꝓpter pue
rum mater prepata eſt· Sequitur· et fuge in egi
ptū Quō aūt filius dei ante hominem fugit aut
quis liberet de inimicis · ſi et ipe inimicos ſuos ti/
met· Et primum quidem oportet vt regulam hu=
mane nature quam ſuſcepit conſeruet· et in hac p
te· q̄ȝ humane nature et puerilitati cōuenit fugē·
p̄tatem minantem· Deinde vt ceteri xp̄iani cum ne
ceſſitas perſecutionis aduenerit fugere non eru=
beſcant Sed quare in egiptum· recordatus eſt· n·
dñs qui non in finem iraſcitur quanta mala fecerit
ſuper egiptum· ideo mittit filium ſuum in eam· ⁊
dat illi magne reconciliationis ſignum· vt decem
plagas egipti vna medicia ſanaret vt ꝑpl's qui añ
fuerat perſecutor populi primogeniti· cuſtos fi=
eret filij vnigeniti vt quia illi violenter damnati
ſunt· iſti cum deuotione ſeruirent· vt iam non irēt
ad mare rubrum demergendi · ſed vocarentur ad
aquas baptiſmatis viuificandi Aug· in ſermone
de epiph· Audi etiam magni miſterij ſacramentū
Moyſes aliqñ in egipto perfidis clauſerat diem·
illuc xp̄s aduemens ſedentibus in tenebris reddi
dit lucem· fugit vt illuminaret non fugit vt latēt
Sequitur· Et eſto ibi vſq̄ȝ dum dicam tibi· futuꝝ
eſt enī vt herodes puerum querat ad perdendum
eum· Putabat enī infelix tyrannus ſaluatoris ad=
uentu regali ſe ſolio detrudendum· Sed non ita
eſt· non ad hoc venerat xp̄s vt alienam gloriaȝ in
uaderet· ſȝ vt ſuam donaret· Sequitur Qui ꝯſur/
gens accepit puerum et matrem eius nocte et ſece
ſſit in egiptum· Hylarius· Seȝ ydolis plenam
Iam enī poſt iudeorum inſectacionem iudeam re/
linquens ignoranti ſeculo colendus infertur
Hiero· Qñ igitur tollit puerum et matrem eius·
vt in egiptum tranſeat · nocte tollit in tenebris·
Quando vero reuertitur in iudeam· nec nox nec te
nebre ponuntur in euangelio Chr· ſuper math
Omnis enī perſecutionis anguſtia nox eſt · refri=
gerium autem dies Rabanus· Vel quia luce ipſa
recedente lucis ipſius mores ī tenebris remanſerūt·
Ipſa vero redeunte illuminantur· Chr· in ome·
Vide autem ſtatim ipō nato tyrannum inſanire· ⁊
q̄ mater cum puero ad extraneam effugatur regi
onem· vt ſi tu incipiens alicui ſpiritali rei deſerui/
re· videaris tribulari· non turberis ſȝ oīa viriliter
feras hoc habens exemplum· Beda· q̄ enī dñs
a parentibus ſublatus eſt in egiptum · ſignificat
electos ſepius maloꝝ improbitate· ſuis effugan=
dos ex ſedibus· vel etiam exilio damnandos Siq̄
dem ipe qui ſuis erat precepturus· cum vos per
ſecuti fuerint in vnam ciuitatem effugite in aliaȝ
primus fecit quod precepit· fugiendo hominem·
quaſi homo in terra· quem ſtella magis paulo añ
adorandum monſtrauit ex celo Remi· Qō auteȝ
dñs in egiptum iturus eſſet predixerat yſaias · cū
ait· Ecce dñs aſcendet ſuper nubem leuem · et in/
gredietur egiptum · et diſperdet ſimulacra egi/
pti· Remigius· Conſuetudo autem fuit iſtius
euangeliſte omnia que dixerat ꝯfirmare· et hoc
ideo q̄ȝ iudeis ſcribebat· ideo ſubiungit · vt adim
plētur quod dictum eſt a dño per ꝓph etam dicē
tem· Ex egipto vocaui filium meum Hieronimꝰ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

de optimo gn̄e interpretandi · Hoc · lxx · interpre
tes non hn̄t · Sed in oſee ꝓpheta iuxta hebraicam
ſcribitur veritatem · qꝛ puer iſrahel ⁊ dilexi eum
Ex egipto vocaui filium meū · Pro q̄ · lxx · tranſtu
lerunt · quia paruulus eſt iſrahel et dilexi eum · ex
egipto vocaui filium meum Hieroꝰ · ſuper oſee ·
Hoc autem teſtimonio vtitur euangeliſta · qꝛ hec
tipice referuntur ad xp̄m Notandum eīn ꝙ in hoc
ꝓpheta · et in alijs ita de aduentu xp̄i et deuocōe
gentium prenunciatur · vt radix hyſtorie penitꝰ
non deſeratur · Chr · in ome · Eſt etiam ꝓphecie
lex multa multociēs dici de alijs · Compleri aūt in
alijs ſicut de Simeone et leui dictum eſt · Diuidam
eos in iacob · et diſpergam in iſrahel quod non in
eis ſꝫ in nepotibus completum eſt quod et h̄ ap-
paret · Xp̄s eīn natura dei filius eſt · et ſic in eo ve
ꝓphecia opletur Hiero · poſſumus autem ⁊ hūc
locum ꝯſolari · et inducemus teſtimonium ex nu/
meris · Deus ex egipto vocauit eum · gloria eius ſi
cut vnicornis Remig · per ioſeph aūt deſignatur
ordo predicatoꝝ · per mariam ſacra ſcriptura · p
pueꝝ noticia ſaluatoris · per perſecucōꝫ herodis
perſecutio quam paſſa eſt eccleſia in hieroſolimis
per fugam ioſeph in egiptum tranſitus predica
torum ad gentes infideles · Egiptus eīn tenebre
interpretatur · Per tp̄s quo fuit in egipto ſpaciū
tp̄is ab aſcenſione dn̄i vſqꝫ ad aduentum antixp̄i
per obitum herodis extinctio inuidie in cordibꝰ ·

Tunc herodes vidēs qm̄ illuſꝰ eſſꝫ a magis iratus eſt valde · Et mittens occidit oīs pueros qui erant in bethleeꝫ ⁊ in omnibꝰ finibꝰ eius · a bimatu et infra ſcd̄m tp̄s qd̄ exquiſierat a magis ·

Chri · ſup math · Poſtq̄ paruulꝰ iheſus magos ſuo imperio ſubiugauit · non po-teſtate corpis ſꝫ grā ſpūs iraſcebatur he-rodes · qꝛ quos ipſe ſedens in throno re-gni ſuadē nō potuit his iheſus paruulus placuit in preſepio iacens · deinde ꝯtem-nentes eum magi ad diderīt cās doloris ·

Vnde dr · Tunc herodes videns · qm̄ illuſus eſſet
a magis iratus eſt valde · Illa eīn regum ira mag
na et inextinguibilis eſt · quam regni zelus accen
dit · Sed quid fecit Mittens occidit oīes pueros
Sicut eīn beſtia vulnerata quicquid oculis eius
occurrit · quaſi autorem ſui vulneris dilaniat · ſic ⁊
ille deluſus a magis iram ſuam ſuper paruulos di
ffundebat · Dicebat eīn cogitans in furore Certe
magi puerum inuenerunt quem regnaturū dice-
bant · Nam rex regni zelo repletus de eis oīa tiet
oīa ſuſpicatur · Ideo ḡ miſit et interfecit omnes
paruulos vt vnum inueniret in oībus · Aug · in
ſer · de epiph · Et dum inſequitur xp̄m regi noſtro
coeuum procurauit exercitum ſtolis victricibus
candidatum · Aug · in ſer · de innocentibus · Ecce
ꝓphanus hoſtis beatis paruulis nunq̄ tm̄ ꝓdeſſe
potuiſſet obſeq̄o · q̄tum profuit odio · Nam q̄tum
ꝯtra eos iniquitas abundauit · tantum grā bene
dictionis effulſit · Idem · o paruuli beati · ille de
veſtra corona dubitabit in paſſione pro xp̄o · qui

ex puulis baptiſmum prodeſſe non exiſtimat xp̄i
nam q̄ natus habē potuit predicatores angelos ·
narratores celos · adoratores magos · potuit et il
lis · ne pro eo ſic morēntur preſtare · ſi ſciret illa
morte perituros · et non pocius maiore felicitate
victuros · Abſit vt ad liberandos hoīes xp̄s veni
ens de illoꝝ premio qui pro illo interficērntur
nihil egerit qui pendens in ligno pro eis a quibꝰ
interficiebatur orauit Rabanus · non eſt autem
ꝯtentus vaſtacione bethleem · ſꝫ adiacencia loca
vaſtauit · nec vllaꝫ miaꝫ etatis habuit · a filio vniꝰ
noctis vſqꝫ ad filiū duoꝝ annoꝝ qui oēs occidit
Vnde ſubdit · In bethleem et in oībus finibus eiꝰ ·
a bimatu et · ī · Aug · in ſer · de epiph · In celo eīn
viderant magi ignotiſſimam ſtellam non añ pau/
cos dies · ſꝫ añ finem biennij ſicut inquirēti herodi
patefecerīt · Vn̄ a bimatu et infra occidit infātes ·
ꝓpter quod ſequitur · ſm tp̄s qđ exquiſierat a ma
gis Aug · in ſer · đ innoc · vel qꝛ timebat ne puer
cui ſidera famulantur · ſpeciem ſuam paulo ſuper
etatem vel · ī · transformaret vel etatem ſui tp̄is oc
cultaret · Ideo videtur pueros a bimatu vſqꝫ ad
pueros vnius diei interfeciſſe Aug · de ꝯ · euan ·
Vel aliq̄ꝝ magis ꝓpinquantium periculoꝝ terro
ribus agitatus Herodes ab illa cura ſcꝫ interfici-
endi pueros mente abrepta in alijs pocius occupa
tur · Vel potuit credē magos fallacis ſtelle viſio
ne deceptos poſtea ꝙ inuenerīt · quem natum pu/
tauerant erubuiſſe ad ſe redire Atqꝫ ita timore de
pulſo a perſequendo puero quieuit · Et ſic ople-
tis diebus purgationis tute cum illo aſcendē po/
tuerunt · Quis eīn non videat vnum illum diem re
gem multis occupatum latē potuiſſe · deinde vul
gatis rebus que in templo dicte facteqꝫ fuerant ·
Herodes ſenſit ſe a magis illuſum · ac deinde ſicut
hic dr · multos infantes occidit Beda in omelia ·
In hac autem morte pueroꝝ oīm xp̄i martirꝝ p̄-
cioſa eſt mors deſignata · Qui paruuli occiſi ſunt
ſignificat per humilitatis meritum ad martirij ꝑ
ueniendum gloriam · Quod in bethleem et i oībus
finibus eius occiſi ſunt · oñdit in iudea vnde eccle
cepit origo et vbiqꝫ per orbem perſecutionem ſe
cuturi · Qui bimi occiſi ſunt · doctrina et opatione
perfectos indicant · Qui vero · ī · ſimplices · ꝙ illi
quidem occiſi ſunt et xp̄iſtus euaſit · inſinuat cor
pora martirꝝ ab impijs poſſe peremi · ſꝫ xp̄m ab
eis non poſſe auferri

Tunc impletum eſt · quod dictum eſt per hiēmiam ꝓphetam · d · Vox in rama audita eſt ploratus ⁊ vlulatus multus · Rachel plorans filios ſuos · ⁊ noluit conſolari · quia non ſunt

Chr · in ome · qꝛ euangeliſta ab horrore impleuit auditorem crudelem occiſionem narrans · rurſus miti/gacionem apponit · oñdēs ꝙ hec non facta ſunt đo nequeūte prohibē atqꝫ ignorāte · ſꝫ per prophetaꝫ predicente · vn̄ dicit tunc impletum eſt Hiero · ſup hiēmiam hoc hiēmie teſtimo/nium matheus non ſm hebraicam veritatem nec iuxta · lxx · protulit ·

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Ex quo perſpicuum eſt euangeliſtas et apoſtolos non interpretacionem alicuius ſecutos·ſʒ tanq̃m hebreos quod legebant hebraice ſuis ſ͛monibus expreſſiſſe· Hiero·ſuper math·Qđ autem dicit̃ in rama non putemus loci nomen eſſe·quod ẽ iux̃ Gaba·ſʒ rama excelſum interpretatur·vt ſit ſenſꝰ vox in excelſo audita eſt·id eſt longe lateqʒ diſp̃ſa Chr·ſuper math·Vel q̃m de morte innocentium mittebatur·ideo in excelſo audiebat̃·ſ͛m illđ Vox pauperis penetrat nubes Qđ autem dic̃ ploratus·fletum paruulorum oñdit·Qđ autem dicit vlulatus matrum ſignificat lamentum In puulis autem mors faciebat finem doloris·In matribus autem ſp̃ per memoriam reparatur·et ideo dicit·vlulatus multus·rachel plorans filios ſuos·
Hiero·de rachel natus eſt benyamin in cuiꝰ tribu non eſt bethleem·Queritur ğ quõ rachel filios iude·i·filios bethleem quaſi ſuos ploret·Rñdebimus breuiter·qꝛ ſepulta ſit iuxta bethleem in effrata·⁊ ex corpuſculi hoſpicio matris nomen accepit·Siue q̃m iuda et benyamin due tribus iuncte erãt·Et herodes preceperat non ſolum in bethleem interfici pueros ſʒ et in omnibus finibꝰ eꝰ Per occiſionem bethleem intelligimus multos ec̃ beniamin fuiſſe ceſos Aug·de queſt no·et ve·t· Vel qꝛ filij beniamin qui ad rachel pertinent olĩ a reliquis tribubus extincti ſunt et i p̃nti et in futuro eraſi Tunc ğ rachel cepit filios ſuos plangẽ q̃n filios ſororis ſue in tali cauſa vidit occiſos·vt eterne vite heredes exiſtẽnt·Cui em̃ aliquid aduerſum eueniat ex felicitate alterius·infauſta miſere luget Remi·Aſſumpſit autem ſanctus euanliſta ad exaggerandam magnitudinem luctus·vt dicẽt etiam rachelem mortuam ploraſſe filios ſuos·et noluit ꝯſolari qꝛ non ſunt Hiero·et hđ ſ͛m duplicem intelligenciaʒ ſiue ꝙ eos in eternum mortuos exiſtimaret·ſiue ꝙ ſe ꝯſolari nollet de his q̃s ſciuit eſſe victuros·vt ſit ſenſus·noluit ꝯſolari de hđ ꝙ non eſſet Hila·non em̃ ñ erant hij q̃ mortui putabant̃·in eternitatis em̃ profectũ ꝑ martirij gloriã efferebant̃·Conſolacio aũt rei amiſſe erat p̄ſtanda·non aucte Hila·ſup math·rachel eccĩe tipum pretulit diu ſterilis nunc fecunde·hꝰ ploratꝰ ex filijs·ñ idcirco qꝛ ꝑemp̃tos dolebat audit̃ ſʒ qꝛ ab his p̄imebat̃ q̃s filios retinẽ voluiſſet·
Rab·vel ſignificat eccĩaʒ quidem plorare ſc̃orꝝ de hđ ſeculo ablacõʒ·ſʒ non ita velle ſe ꝯſolari vt q̃ ſecl'm morte vicer̃t rurſus ad ſecli certamina ſecũ redeant toleranda·qꝛ ñ ſũt vlt̃ reuocãdi in mđm Glo·vel ñ vult ꝯſolari in p̃nti·qꝛ ñ ſunt·ſʒ oẽm ſpem et ꝯſolacõʒ ad eternã tranſmittit vitã Rabñ aũt rachel·qꝛ ouis vel videns đr·eccĩaʒ figurat·cꝰ tõ intencio(vt deum ꝯtemplet̃)inuigilat·⁊ ip̃a ẽ ouis centeſima quã paſtor i hũeris ꝑtat·

Defuncto aũt herode ecce apparuit angłs dñi in ſomnis ioſeph i egipto·d·Surge ⁊ accipe puerum ⁊ matrẽ eius ⁊ vade in terram iſrahel·defuncti ſunt ·n·q̃ q̃rebãt aiaʒ pueri

Ex eccĩaſ·hyſto·Cũ pro ſacrilegio quod herodes in ſaluatorẽ ꝯmiſerat·et ſcelẽ qđ iniq̃ vox eꝰ ꝑegerat·vlcio eum diuina per urgẽt in mortẽ·corpus eꝰ(vt ioſephus refert)morbus inuaſit diuerſus·ita vt dicẽtur a vatibus·ñ morbi corpis hec·ſʒ diuine vlcionis eſſe ſupplicia·Ip̃e aũt furore iã plenꝰ nobiliores ⁊ p̄marios ex oĩ iudea ad ſe colligi et recludi iubet i carcere·mandans ſtatim(vt ſpm̃ exhalaſſet)oẽs interfici·vt eꝰ obitum oĩs iudea deflẽt in vita·Paulo aũt ante ꝙ̃ nouiſſimũ ſpm̃ reddẽt·antipatrꝝ filiũ ſuum iugulauit·pꝰ duos pueros quos añ necauerat·ſcʒ alexandrum et ariſtobolum·Talis igitur herodis filius qui digna ſupplicia ſcelẽ(quod ĩ bethleem erga paruulos geſſerat)⁊ pro inſidijs ſaluatoris exactus eſt·ab euangeliſta deſignat̃·cũ dicit·defũcto aũt herode Hiero·multi ꝑpter ignoranciam hyſtorie labuntur in errorem·putãtes eundem eſſe herodem·a quo in paſſione dñs irridetur·et qui nunc mortuus eſſe refertur·Ergo herodes ille qui cum pilato poſtea amicicias fecit·hꝰ herodis filius eſt·fr̃ archelai·quem tiberiꝰ ceſar lugdunũ relegauit·fratremqʒ eꝰ herodẽ ſucceſſorem regni fecit·Primo ğ herode defuncto·Ecce apparuit angelus dñi in ſom·ioſeph i egi·d·Surge et accipe puerꝝ et matrem eꝰ Dyoni·in celeſti hierarchia·Vide q̃m et ip̃e hieſus ſupceleſtibus eſſencijs exiſtens·ad id quod ſ͛m nos eſt immutabilr̃ veniens non refugit ad ſe ordinatam et aſſumptam humanam ordinacionem·ſed obediẽs ſubditur dei patris per angelos diſpoſitionibus·et per medios ip̃os anunciatur ioſeph a patre diſpoſita filij ad egiptum receſſio·et iterum ad iudeam ex egipto tranſductio Chr·vides em̃ quia ioſeph ad miniſterium marie erat electus·Euntem em̃ illa in egiptum et redeunte quis miniſterium ei tante neceſſitatis impleret·niſi deſponſata fuiſſet·Nam in prima quidem facie maria puerum nutriebat·et ioſeph conſeruabat·Reuera aũt puer et matrem nutriebat et ioſeph tuebatur·Seq̃tur Et vade in terram iſrahel·Quaſi medicus em̃ deſcendit in egiptum·vt viſitaret eam languentem erroribus·non vt remaneret in ea·Reuerſionis at̃ racio aſſignatur·cum ſubditur·Defuncti ſunt em̃ qui querebant animam pueri· Hiero·ex hđ loco intelligimus non ſolum herodem ſʒ etiam ſacerdotes ⁊ ſcribas eo t̃pe necem dñi fuiſſe meditatos Remi·Sed ſi multi fuer̃t·quõ in tam breui ſpacio extincti ſunt·qꝛ(vt dc̃m eſt)herode mortuo occiſi ſunt omnes maiores qui in cuſtodia tenebantur
Chr·ſuper math·Quod đr conſilio factum eſſe quia conſenſerunt herodi vt inquireret puerum·et occideret·quia ſcriptum eſt·Turbatus eſt herodes et omnis hieroſolima cum illo Remigius Aut certe locutus eſt euangeliſta per ſpecieʒ tropi·quando multi ponuntur pro vno·In hoc aũt ꝙ dicit animam pueri·deſtruuntur heretici·q̃ dixerunt xp̄m non ſumpſiſſe animam ſʒ loco anime habuiſſe diuinitatem· Beda in omelia·Qđ autem occiſis pro domino pueris herodes non longe pꝰ obijt·et ioſeph dominum cum matre ad terram iſrahel reduxit·ſignificat omnes perſecutiones·q̃ contra eccleſiam erant mouẽde·ꝑſecutorꝝ morte

vindicandas et pacem eccleſie denuo reddendam
et ſanctos qui latuerant ad ſua loca reuerſuros·
Vel ꝙ defuncto herode redit ad terrã iſrahel ·Je
ſus denunciat ꝙ Enoch et Helia predicantibus
iudei ſopita moderne inuidie flamma fidem veri
tatis accipient

Qui ↄſurgẽs accepit
puerum ·⁊ matrẽ ei9 ⁊
venit in terrã iſrahel
aud iens autem qḋ ar
chilaus regñret in iu=
dea pro herode patre
ſuo timuit illo ire ⁊ ad
monitus in ſomnis ſe=
ceſſit in ꝑtes galilee·
⁊ veniens habitauit
in ciuitate q̄ vocatur
nazareth vt adimplẽ
tur quod dictũ eſt ꝑ
ꝓphetas quoniam na
zareus vocabitur·

Gloſa Angelice ad
monitioni ioſeph nõ
inobediens fuit·Vñ
ſequitur·Qui conſur
gẽs accepit puerum
et matrem eius et ve
nit in terram iſrahel
Non eñ determinaue
rat angelus·in quo
loco terre iſrahel·vt
dubitante ioſeph ite
rum reuertatur a fre
quenciori viſitacione
angeli cercior redde
retur·Vnde ſequit̃·
Audiens autem ꝙ ar
chelaus regnaret in
iudea pro herode pa
tre ſuo timuit illo ire
Ex hiſtoria ioſephi
Habuit ſiquidem he
rodes vxores·x·ex
q̄ꝝ ſeptem nũoſam
ſuſcepit ſobolem· Primogenitus eius antipr̃ ex
Joſide Joſida· Alexander et Ariſtobolus ex Ma=
rianne·Archelaus ex Mathaca Samaritide·He
rodes antipas·qui poſtea Tetrarcha fuit·et phi
lippus ex Cleopatra Hireroſolimitide·Tribus
igitur primis ab herode interfectis et poſt mor=
tem eius occaſione teſtamenti patris Archelao
gubernationem regni vſurpante·et cauſa de ſuc=
ceſſione regni ad ceſarem auguſtum delata·tan/
dem de conſilio Senatus omnem herodis monar=
chiam diſtribuit·mediam partem ſcꝫ ydumeam et
iudeam tradens Archelao ſub nomine tetrarchie
pollicitus ſe facturum eum regem· ſi ſe dignum
prebuiſſet·Mediam vero partem in duas ſecuit
tetrachias·Seceſſitqꝫ galilea in partem herodis
Tetrarche·Jturei vero et Tracomtidis regio
philippo·Factus eſt ergo poſt Herodem defun/
ctum Archelaus·quaſi Dyarchus· quod dominij
genus hic regnum appellat· Auguſtinus de
concordancia euangeliſt· Sed hic aliquis q̄ret
quomodo(ſicut Lucas narrat)ibant parentes ei9
[pn̄cie xp̄i (uncertain reading)] per omnes annos ~~penitencie~~ in hieruſalem·
Si Archelai timore ibi prohibebantur accedere
Hoc diſſoluere non eſt difficile fieri enim poterat
vt per diem feſtum inter tam ingentem turbam
latenter aſcenderent·mox reuerſuri·cum tamen
alijs diebus habitare metuerent·vt nec ſolemnita
te pretermiſſa eſſent irreligioſi·nec in continua
manſione perſpicui·Jſte quoqꝫ intellectus patꝫ·
vt quod Lucas dicit per omnes annos eos aſcen=
dere ſolitos in hieruſalem·Tunc accipiamus fa=
ctum·cum iam non metueretur Archelaus·qui
(ſcḋm hyſtoriam Joſephi)ſolum nouem annis re
gnauit· Sequitur·Et admonitus in ſompnis

ſeceſſit in partes galilee·Sed forte hinc quiſpi=
am moueatur·cum matheus dixerit ideo timuiſſe
Joſeph cum puero redeuntem ire in iudeam quia
cum patre ſuo herode Archelaus filius eius reg=
nabat·quomodo potuit ire in galileam·vbi alius
filius eius Herodes Tetrarcha erat(vt Lucas te
ſtatur)Quaſi vero ipſa ſint tempora quibus pue/
ro timebatur·que Lucas commemorauit·que vſqꝫ
adeo mutata erant·vt in ipſa iudea non rex eſſet
Archelaus·ſed preſes Pylatus· Gloſa·Sed
tunc queritur·Quare non timuit Joſeph in gali=
leam ire·cum et ibi Archelaus regnaret·ſed me=
lius potuit latere cum puero in Nazareth·q̄m in
Hieruſalem·vbi erat caput regni Archelaus
Chriſoſtomus in homelia·Et etiam quia villam
natiuitatis mutauit·res obumbratur·Jmpetus
enim omnis erat aduerſus Bethleem et fines ei9
Venit igitur Joſeph in Nazareth·et periculum
fugiens·et in patriam rediens· Vnde ſequitur·
Et veniens habitauit in ciuitate que vocatur Na
zareth· Auguſtinus de concordancia euan=
geliſtarum·Forte et hoc mouet·quomodo dicat
matheus·propterea cum puero Hieſu parentes
eius iſſe in Galileam·quia metu Archelai in hie
ruſalem ire noluerit·cum propterea magis iſſe
galileam videantur·quia ciuitas eorum erat Na
zareth galilee·Sicut Lucas non tacuit Sed intel
ligendum eſt·vbi angelus in ſompnis in egip
to dixit ad Joſeph·Vade in terram iſrahel·Sic
intellectum primo eſſe a·Joſeph·vt putaret rect9
eſſe pergẽ in iudeam Jpſa eñ primitus intelligi
potuit terra iſrahel·Poſtq̄m vero comperit ibi
regnare Archelaũ noluit obijcere ſe periculo cũ
poſſet terra iſrahel etiam galilea intelligi·quia
et ipſam populus iſrahel incolebat· Quanq̄m
poſſit et aliter ſolui·quia potuit videre parenti
bus xp̄i non eſſe habitandum ibi cum puero niſi in
hieruſalem·vbi erat templum domini·et illuc iui
ſſent·niſi Archelai preſencia terrerentur·Non au
tem diuinitus iubebantur in Judea vel hieruſa lẽ
habitare·vt de Archelao quod timebant ↄtem=
nere·Sed in terra iſrahel·in qua etiam(vt dictũ
eſt)poterat intelligi galilea· Hylarius·Vñ
typica conſeruata eſt Joſeph enim apoſtolorum
tenet ſpeciem·quibus xpriſtus circumferendus ē
creditus·Hij tanq̄m herode mortuo·id eſt popu
lo eius in paſſione domini deperdito·iudeis pre=
dicare ſunt iuſſi·Miſſi enim erant ad oues ꝑditas
domus iſrahel·Sed manente hereditarie infideli
tatis dominatu metuunt·et recedunt per viſum
admoniti ſpũſſancti donum in gentibus contem=
plantes ad eum conferunt xpriſtum· Rabanus·
Vel hec vltima tp̄a eccleſie deſignat·quando plu
rimis iudeorum ad predicacōꝫ enoch et helie con
uerſis ceteris ad inſtinctũ antixp̄i ↄtra fideꝫ pug̃
bunt·Pars igitur iudee in q̄ regnabat archela9
antixp̄i ſequaces oñdit·Nazareth autem galilee·
quo transfertur xp̄s partem eiuſdeꝫ gẽtis(q̄ fidẽ
eſt ſuſceptura)deſignat Vñ galilea trãſmigracio
Nazareth aũt flos ꝟtutum interpretat̃·q: eccia
quo ardencius a terrenis ad celeſtia tranſmigrat
eo magis virtutum flore et germine habundat·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Glo· Huic autem ꝓphete teſtimonium adiun/
git dicens Vt impleretur quod dictum eſt p ꝓphas
Qm̄ nazareus vocabitur· Hieroꝰ· Si fixum de
ſcripturis poſuiſſet exemplum nunq̄ diceret quod
dictum eſt per ꝓphetas· ſ3 ſimplr̄ quod dictum eſt
per ꝓphetam· Nunc autem pluraliter prophetas
vocans· oſtn̄dit ſe nō verba de ſcripturis ſumpſiſſe
Nazareus interpretatur ſanctus· Sanctum autē
dn̄m futurum omnis ſcriptura commemorat· Po
ſſumus et alr̄ dicē q etiam eiſdem verbis iuxta he
braicam veritatem in yſaia ſcriptum ſit· Exiet vir
ga de radice yeſſe· et nazareus de radice ↄſurget·
Chr· in omē· Aut forte legerunt et aliqs ꝓphas
ita dicentes qui non ſunt nobis canonizati· Sicut
Nathan et Eſdra· Et qm̄ hoc prophetatum erat·
manifeſtat philippus dicens ad Nathanaelem· q̄3
ſcripſit moiſes in lege inuenimꝰ ieſum a nazareth
Vnde etiam prius xp̄iani nazarei vocabantur· S3
apud anthiochiam mutatum eſt hoc nomen ⁊ di/
cti ſunt xp̄iani Aug· de con· euan· Hec autē oīa
que ſunt a narratione magoꝝ et deinceps Lucas
tacet· hoc proinde cognoſcendum q deinceps ad
cetera valeat· Sic vnumquenqꝫ euangeliſtarum
contexere narrationem ſuam vt tanq̄ nihil pret/
mittentis ſeries digeſta videatur· tacitis eīn que
non vult dicē ſic ea que vult dicere illis q̄ dicebat
adiungit vt ip̄a ↄtinuo ſequi videantur· Sed cum
alter dicit ea que alter tacuit diligenter ordo con
ſideratus indicat locum vbi ea potuerit a quo p̄=
termiſſa ſunt tranſilire·

CAPIT ·III·

In diebus autem illis
venit iohannes bap
tiſta predicans in de
ſerto iudee et dicens
Penitenciam agite·
appropinquat enim
regnum celorum· hic
eſt enim qui dictus
eſt per yſaiam prophe
tam dicentem· Vox
clamantis in deſerto
parate viam domini
rectas facite ſemitas
eius·

Chri· ſuper math·
Sol appropians an/
teq̄ appareat mittit
radios ſuos· et facit
albeſcere orientem·
vt precedens aurora
aduentum diei demon
ſtret· Sic dn̄s natus
in mundo anteq̄ȝ ap
pareat per doctrinā
ſp̄us ſui fulgore trāſ
miſſo illuminauit io=
hannem vt p̄cedens
ille aduentum anun
ciet ſaluatoris· et ideo
poſt ortum xp̄i enar=
ratum doctrinam eꝰ
enarraturus euange
liſta et baptiſmum in
quo teſtimonium ha
buit de precurſore ⁊
baptiſta p̄mittit· d·
In diebus aūt illis·
venit Iohēs bap̄ta
predicans in deſerto Remigius· His aūt verbis
beati Iohannis· non ſolum tempus et locum et p
ſonam· ſed etiam offitium et ſtudium demonſtrat·
Tempus gn̄ale demonſtrat· cum dicit· In diebus
autem illis Aug· de con· euan· Hoc autem tp̄us
Lucas per terrenas poteſtates expreſſit· cū dixit
anno· xv· Sed intelligē debemus matheum cū di
ceret In diebus illis· In multo longiori ſpacio acci
pi voluiſſe· Mox eīn vt narrauit regreſſum de egi
pto xp̄m· quod vtiqꝫ tp̄e puericie vel infancie fa
ctum eſt vt poſſit ſtare q lucas de illo cum· xij· eēt
annoꝝ narrauit· continuo intulit· In diebus autē
illis non vtiqꝫ puericie tm̄ illius dies inſinuans· ſ3
omnes dies ab eius natiuitate vſqꝫ quo predicare
cepit iohannes Remigius· perſonam oſtn̄dit cum
dicit· Venit iohannes· id eſt manifeſtauit ſe· qui
tamdiu prius latuerat Chr· in omē· Sed quare
neceſſarium fuit vt iohannes xp̄m preueniret ope
rum teſtimonio xp̄m predicante· Primo quidem·
vt hinc xp̄i dignitatem diſcas· q ſicut pater ita ⁊
ip̄e ꝓphetas h3· ſm̄ illud zacharie· Et tu puer ꝓ
pheta altiſſimi vocaberis· Deinde vt nullā cām
inuerecundie iudeis relinquat· quod et ip̄e demō
ſtrat dicens· venit iohannes neqꝫ manducās neqꝫ
bibens· et dicunt demonium habet· Venit filius
hominis manducans et bibens· et dicunt Ecce hō
edax Sed et alr̄ neceſſarium erat ab alio priꝰ dici
que de xp̄o erant· et non ab ip̄o· alias iudei quid
dixiſſent qui poſt teſtimonium iohannis dixerūt
Tu teſtimonium perhibes de teip̄o teſtimonium
tuum non eſt verum Remigius· Officium ſubiū/
git cum dicit bap̄ta· in quo dn̄i viam preparauit
niſi eīn baptizari homines ↄſueſcerent baptiſmū
xp̄i abhorrerent· Studium oſtn̄dit cum ait predi=
cans Rabanus Quia etiam xp̄s predicaturꝰ erat
Poſtq̄ eīn viſum fuit ydoneum tp̄s· ſc3 circa· xxx·
anos icipiēs predicationem ſuam viam dn̄o p̄pa
rauit Rem· Locum ſubiugit dicens· in deſerto iu
dee· Maximus· Vbi ad predicationem eius· nec
inſolens turba perſtreperet· nec infidelis auditor
rediret· Sed hij tm̄ audire poſſent qui predicaci
onem cura diuini cultus expeterent Hiero· ſup
yſaiam· Vel in hoc conſiderandum eſt· q ſalutare
dei et gloria domini non predicatur in hieruſalē
ſ3 in ſolitudine eccleſie· et in deſerta gentium mul
titudine· Hylarius· vel etiam ad iudeam venit
deſertam· dei frequentacione non populi· vt pre
dicationis locus eoꝝ quibus predicatio erat mi/
ſſa ſollicitudinem teſtaretur Glo· vel typice de
ſertum ſignificat vitam a mundi illecebris ſegre=
gatam que penitentibus competit Augꝰ· in li·
de pnīa· Niſi autem peniteat aliquem vite veteris
nouam non poteſt inchoare Hylarius· Et ideo
penitenciam regno celorum appropinquante pro
nunciat· per quam eſt reditus ab errore· recurſus
a crimine· Et poſt viciorum pudorem profeſſio
deſinendi dicens· Penitenciam agite· Chri· ſup
matheum· Vbi manifeſtat in ip̄o principio· quia
benigni regis eſt nuncius· non eīn peccatoribus
minas intendebat· ſ3 indulgentiam promittebat·
Solent reges nato ſibi filio indulgentiam in reg
no ſuo donare ſ3 ante tranſmittunt acerbiſſimos ex
actores· Deus autem nato ſibi filio volens donare
indulgenciam peccatorum premiſit quaſi exacto=
rem exigentem et dicentem· Penitenciam agite·
O exactio que non facit paupes ſ3 diuites reddit·
Nam cum quis debitum iuſticie ſue reddiderit deo
nihil preſtat ſ3 ſibi lucrum ſue ſalutis acquirit· pe
nitencia eīn cor eoꝝ dat· ſenſus illuminat· et ad ſu
ſceptionem xp̄i preparat humana precordia· Vn̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſubiũngit· Approꝑinquabit eñ regnum celorum
Hiero· Prius baptiſta iohãnes regnum celoꝝ
predicat· vt precurſoꝛ dñi hoc honoretur priui=
uilegio· Chr· in ome· Ideoqꝫ quod nunq̃ iudei
audierant neqꝫ etiam a prophetis celos et regnũ
quod ibi eſt predicant· et nihil de cetero de terra
dicit· Sic g̃ ex nouitate eoꝝ que dicuntur exigit
eos ad querendum qui predicatur· Remig· reg
num autem celorum quatuor modis dr̃ xp̃us· ſm
illud· luce· iij· Regnum dei intra vos eſt· Sancta
ſcriptura· ſm illud· mathei· ij Auferetur a vobis
regnum dei· et dabitur genti facienti fructum ei9
Sancta eccleſia· ſm illud math· xxv Simile eſt re
gnum celoꝛum decem virgibus· Supernum ſoliũ
ſm illud Mathei· viij· multi venient ab oriente et
occidente· et recumbent in regno celoꝛum· Et hoc
totum hic poteſt intelligi Glo· dicit autem ap/
propinquabit eñ regnum celoꝛum· quia niſi ap=
propinquaret· nemo redire poſſet· quia infirmi et
ceci via que eſt xp̃s carebant· Aug· de conſenſu
euange· Hec autem verba iohannis alij euangeli
ſte pretermiſerunt· Jam vero quod ſequitur· Hic ē
qui dictus eſt per yſaiam ꝓphetam dicentem Vox
clamantis in deſerto· rectas facite ſemitas eius·
Ambigue poſitum eſt· nec elucet vtꝝ ex perſona
ſua euangeliſta ꝯmemorauit· an ad hec verba ei9
dem iohannis ſecutus adiunxerit: vt totum hoc io
hannes dixiſſe intelligatur· Penitenciam agite·
appropinquabit eñ regnum celoꝝ· Hic eſt enim·
Neqꝫ eñ hoc mouere dꝫ· q2 non ait· ego ſum· ſꝫ h
eſt· Nam et matheus dixit· Inuenit hominem ſe=
dentem in thelonio· et non dixit· Inuenit me· Nā
ſi ita eſt non eſt mirum· ſi et interrogatus quis di
ceret de ſeipo ſicut narrat iohannes euangeliſta
rñdit· Ego vox clamantis in deſerto Gre· i ome·
Scitur autem· quia vnigenitus filius verbum pa
tris vocatur· ſm illud· In principio erat verbũ
Ex ipſa autem noſtra locutione ꝯgnoſcimur· quia
vox ſonat vt verbum poſſit audiri Aduentũ itaqꝫ
domini iohannes precurrens vox dr̃· quia per ei9
miſterium patris verbum ab hominibus auditur·
Chr· ſuper matheum· Vox etiam eſt ſonus con=
fuſus nullum ſecretum cordis oſtendẽs· ſꝫ hoc tm̃
modo ſignificans quia vult aliquid dicere ille qui
clamat· Verbum autem ē ſermo miſterium cordis
aperiens· Ad hec vox inter homines et animalia
communis eſt· verbum autem eſt hominum tantũ
Ideo g̃ iohannes dictus eſt vox non verbum· q2
per eum deus ſua conſilia non demonſtrauit· ſꝫ h
ſolum· q deus aliquid facere in omnibus medi/
tabatur poſtea autem per filium ſuum pleniſſime
miſterium ſue voluntatis aperuit Rabanus qui
recte vox clamantis ob fortitudinem predicacōis
dr̃· Tribus autem modis clamoꝛ accidit· hoc eſt ſi
longe poſitus eſt cui loquatur· ſi ſurdus· ſi per in
dignationē· Et hec humano gñi acciderūt· Glo·
Eſt igitur iohannes quaſi vox verbi clamantis·
verbum eñ clamat in voce· id eſt xp̃s in iohanne·
Beda· Sicut etiam et clamauit in omnibus qui
a principio aliquid diuinitus dixerunt· et tamen
iſte ſolus eſt vox· quia per eum p̃ns verbũ oñdit·
quod alij longe nunciauerunt Greg· ipſe autem
iohannes clamans in deſerto quia derelicte ac de
ſtitute iudee· ſolacium redemptoris annunciat
Remig· Quantum autem ad hyſtoriam attinet
in deſerto clamabat· quia remotus erat a turbis
iudeoꝛum· Quid autem clamet inſinuat cum ſubiũ
git· parate viam domini Chr· ſuper matheum·
Sicut eñ magno regi in expeditionem venturo
preparatores precedunt qui ſordida abluunt· di
rupta componunt· Sic et dñm noſtrum preceſſit
iohannes qui ab humanis cordibus piñe ſcopis·
peccatoꝛum ſordes eijceret· Et que diſſipata fue
runt ſpiritalium preceptorum ordinacione opo/
neret Greg· in ome· Omnis autem qui fidem re
ctam et bona opera predicat· domino ad corda au
dientium viaꝫ parat· rectas domīo ſemitas facit
Dum mundas in animo cogitaciones per ſermo=
nem bone predicationis format Gloſa vel fides
eſt via qua verbum ad coꝛ deſcendit· cum mores
in melius mutantur· fiunt ſemite recte

Ipſe autem iohãnes habebat veſtimētum de pilis cameloꝝ· Et ſonam pelliceam ĉca lumbos ſuos· Eſca āt ei9 erat locuſte ⁊ mel ſilueſtre·

Chr· in ome· poſtq̃
oñdit· q2 ipſe eſt vox
clamantis in deſerto
prudenter ipſe euan=
geliſta ſubiunxit· ipſe
autem iohannes· In
quo oñditur que ſit
vita ipſius· Nam ipſe
quidem teſtificabat̄
de xp̃o· Vita autem
eius de ipo· Nemo āt
poteſt eſſe alterius
teſtis ydoneus· niſi fuerit fidelis Hylarius fue
rat eñ predicanti iohanni ſicut locutio oportuni
oꝛ· ita et veſtitus vtilioꝛ et cibus aptioꝛ Hiero
De pilis enim cameloꝛum habebat veſtimentum
non de lana· aliud auſtere veſtis indicium eſt· alid
luxurie mollioris· Chr· ſuper math· Seruis āt
dei non conuenit habere veſtimentum ad ſpecieꝫ
viſionis· vel ad carnis delectamentum· ſꝫ tm̃ tegu
mentum nuditatis· habebat eñ iohannes veſteꝫ
non mollem neqꝫ delicatam· ſꝫ cilicinam· grauem
et aſperam· et conterrentem coꝛpus pocius q̃ fo
uentem· vt de virtute anime eius ipſe habitus cor
poꝛis loqueretur· Sequitur· et zonam pelliceam
circa lumbos ſuos· Conſuetudo eñ erat apud iu=
deos vt zonis laneis vterentur· Ideo iſte quaſi du
rius aliquid facere volens zona pelliceа cingebat̄
Hiero· Porro quod ſequitur· Eſca eius erat lo=
cuſte et mel ſilueſtre· Habitatoris ſolitudinis cō
gruum eſt vt non delicias ciboꝝ ſꝫ neceſſitates hu
mane carnis expleret Rabanus· Tenui victu cō
tentus· et ex minutis volatilibus et melle inuēto
in truncis arboꝛum· In dictis autem arnulphi gal
liarum epiſcopi reperimus minimum genus locu
ſtarum fuiſſe in deſerto iudee· que coꝛpuſculis in
modum digiti manus exilibus et breuibus ī herb
facile capiuntur· coctequꝫ in oleo pauperē prebēt
guſtum· Similiter narrat in eodem deſerto eſſe ar
bores habentes lata folia et rotunda· lactei colo
ris et melliti ſapoꝛis que natura fragilia manib9
fricantur et eduntur· et hoc eſt quod mel ſilueſtre
dr̃ Remi· ſub hoc autem habitu veſtimentorum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et vilitate ciboꝝ oñdit ſe peccata tocius gñis humani deflere Raba· poteſt et habitus et guſt9 eius qualitatem interne ↄuerſationis exprimere Nam auſterioribus vtebatur indumentis· qz vitã peccantium increpauit· Zona quidem pellicea (q̃ cinctus fuit et helias) mortificationis iudicium ē

Raba· Locuſtas et mel ſilueſtre edebat· qz dulcis ſapiebat turbis predicatio eius· ſʒ citius finem ſortita eſt In melle eñ dulcedo· in locuſtis eſt alacer volatus· ſʒ cito deciduus Remi· per iohannē autem (qui gracia dei interpretur) ſignificatᷣ xp̄s qui mundo graciaʒ attulit· per veſtimentum illi9 deſignatur eccleſia gentium· Hyla ·cum exuuijs immundarum peccudum· quibus gentiles pares extiſtim intur· xp̄i predicator induitur· fitqꝫ ſanctificatum habitu ꝓphetali quicquid in eis vel inutile fuerat· vel ſordidum· zone autem precinctio efficax in omne opus bonum eſt apparat9 vt ad omē miniſterium xp̄i ſimus accincti· In eſum etiam eliguntur locuſte fugaces homini· et ad omnem ad/uentum noſtri ſenſus euolantes· nos ſcʒ qui ab oī ſermone et congreſſu ip̄is quibuſdam corpis ſaltibus efferebamur voluntate vagi· in opibus inutiles· in verbis queruli· ſede peregrini· nunc ſumus ſanctorum alimonia et ſocietas ꝓphetarum· electi ſimul cum melle ſilueſtri· dulciſſimum ex nobis cibum· non ex aluearijs legis· ſed ex truncis ſilueſtrum arborum prebituri Chr· ſuper math

Tunc exibat ad eum hieroſolima et omnis iudea et omnis regio circa iordanem ꝛ baptizabãtur ab eo in iordane confitentes peccata ſua

Cõuerſacõe iohãnis expoſita· ↄuenienter ſubiungit· Tunc exi/bat ad eum Amplius eñ reſonabat ↄuerſatio vite eius in heremo q̃ vox clamoris ip̄ius Chr· in omē· Erat eñ mirabile in humano corpe tantã pacienciam videre· quod vtiqꝫ et iudeos magis attraheb at· magnum helyam in eo viden/tes· Conferebat autem et ſtuporem q̄ derelinq̄rat eos gracia ꝓphetarum· et poſt longum tp̄us reuerſa videbatur ad eos· predicationis etiaʒ modus immutatus ad id proderat· Nihil eñ aſſuetorum apud alios ꝓphetas audiebant puta prelia ꝛ victorias· babilonias et perſas ſʒ celos· et quideʒ illic regnum et ſupplicium gehenne· Dicit autem· Tunc exibat ad eum hieroſolima et omnis iudea· et omnis regio circa iordanem· et baptiz· ab eo in iordane Glo· baptiſmo precurrente non peccata dimittente Remig· baptiſmus eñ iohannis fi/guram gerebat cathecuminorum Naʒ ſicut modo cathecizantur pueri· vt digni fiant ſacramento baptiſmatis· ita iohannes baptizabat· vt baptizati ab eo poſtea deuote viuendo digni fierent accedere ad xp̄i baptiſmum· In iordane aũt baptizabat vt ibi aperirētur ianua regni celeſtis· vbi datus eſt aditus filijs iſrahel terraʒ promiſſionis intrãdi· Sequitur· Confitentes peccata ſua Chriſo· ſuper math· Ad comparationem eñ ſanctitatis iohannis quis poterat arbitrari ſe iuſtum· Sicut eñ veſtis candida ſi fuerit poſita iuxta niuem ad comparacõʒ niuis ſordida inuenietur Sic ad comparationem iohannis omnis homo videbatur immundus· et ideo peccata ſua confitebantur Confeſſio autem peccatorum teſtimonium eſt ↄſciencie timentis deum Perfectus eñ timor ſoluit omneʒ pudorem· illic autem turpitudo ↄfeſſionis aſpicitᷣ vbi futuri iudicij pena non creditur· Et quia ip̄m erubeſcē pena eſt grauis· Ideo iubet nos de9 cõfiteri peccata noſtra vt vēcundiam paciamur ꝓ pena· nam et hoc ip̄m pars iudicij eſt Rabanus· Bñ autem qui baptizandi erant exire ad ꝓphetã dicuntur· quia niſi quis ab infirmitate recedat· pompe dyaboli ac mundi illecebris abrenunciet· baptiſmum ſalubre conſequi non poterit· Bñ aũt in iordane (qui deſcenſio eoꝝ dicitur) baptizantᷣ· quia de ſuperbia vite ad humilitatem vere confeſſionis deſcenderant· Exemplum autem iam tunc confitendi peccata ac meliorem vitam ꝓmittēdi baptizandis dabatur Greg· in paſto·

Videns autem multos phariſeorum et ſaduceorum venientes ad baptiſmum ſuum· dixit eis· progenies viperarum· quis vobis demonſtrabit fugere a ventura ira· Facite ergo fructum dignũ penitencie et ne velitis dicere intra vos· patrem habem9 abraam· Dico enim vobis quia potens eſt deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios abrahe· Iam enim ſecuris ad radicem arboris poſita eſt Omnis enim arbor que non facit fructum bonum excidetᷣ et in ignem mittetur

Pro qualitate audientium formari debʒ ſermo doctorum· vt ꝛ ad ſua ſingulis congruat et tñ a ↄmuis edificationis arce nũq̄m recedat Gloſa· Vnde neceſſe fuit vt poſt doctrinaʒ quaʒ iohannes turbis tradiderat· euangeliſta etiam illius doctrine facētᷣ mencionem qua inſtruxit eos qui prouectores videbantur Et ideo dicit· videns autem multos phar· ꝛ ſaduc· veni· ad baſuum Iſidor9 in liethymolo· Phariſei et ſaducei inter ſe cõtrarij ſunt· Naʒ phariſei ex hebreo in latinum interpretantᷣ diuiſio· eo q̄ tradicionũ et obſeruationum iu/ſticiam preferunt vñ diuiſi vocantur a populo quaſi per iuſticiam Saducei interp̄tantᷣ iuſti Vendicant eñ ſibi quod nõ ſunt corp̄m reſurrectionem negant et animam cum corpore interire predicant· Hij tñ quinqꝫ libros legis reſpiciunt· ꝓphetarum vaticinia reſpuunt Glo· hos ꝰ qui inter iudeos maiores videbantur videns iohannes ad baptiſmum ſuum venire· dixit eis· Progenies viperaꝝ· quis vobis d̄monſtrabit fugē a ventura ira Rem· ↄſuetudo ſcripturaꝝ eſt ab imitacione op̄m nomina imponē· ſm illud· Pater tuus amorreus· ſic et iſti ab imitacione viperaꝝ progenies viperaꝝ dicuntur Chr· ſup

matheum· Sicut em̄ artificioſus medicus (ſi vide
rit egrotantis colorem) intelligit ſpēʒ paſſionis
Sic iohannes venientium ad ſe phariſeorum pra
uas cogitaciones intellexit· forſitan em̄ apud ſe
cogitauerunt· Imus et ꝯfitemur peccata noſtra·
nullum laborem nobis imponit· baptizamur ⁊ cō
ſequimur indulgenciam peccatorum· Inſipiens· nū
quid facta digeſtione impuritatis· non eſt nec̄ria
ſuppoſitio medicine· Sic multa diligencia nec̄ria ē
homini poſt ꝯfeſſionem et baptiſmum vt vulnus
peccatorum perfecte ſanetur Ideo dicit ꝓgenies
viperarum· Natura em̄ viperaꝝ eſt ꝙ ſtatim cum
momorderit hoīeʒ currit ad aquam quā ſi non in/
uenerit moritur· Ideo iſtos dicebat progeniem vi
perarum· qꝛ peccata mortifera committentes cur
rebant ad baptiſmum· vt ſicut vipere per aquam
tm̄ pericula mortis euaderent· Item viperarum
natura eſt rumpe viſcera matrum ſuaꝝ ⁊ ſic naſci
Nūc ǧ iudei aſſidue perſequentes prophetas cor
rumpunt matrem ſuam ſinagogam· ideo ꝓgenies
viperarum nuncupantur Item vipere a foris ſpe
cioſe ſunt et quaſi picte· intus auteʒ veneno reple
te· ita et iſti pulcritudinem ſanctitatis oſ̄debant ī
vultu Rem. Cum ǧ dꝛ· Quis demonſtrabit voƀ
fugē a ventura iraꝰ ſubauditur niſi deus Chri·
ſuper math· Vel quis vobis demonſtrauit· Num
yſaias ꝓpheta? abſit· Si em̄ ipe vos docuiſſet nō
ſpem in aquam ponētis tm̄· ſʒ etiam in opibus bo
nis· Ille em̄ dicit· Lauamini et mundi eſtote· au=
ferte nequiciam ab animabus veſtris· diſcite bn̄fa
cere· Numquid etiam dauid dicens· Lauabis me et
ſuper niuē dealbabor? abſit· ille em̄ ſic dicit pſ̄ea
Sacrificium deo ſpūs contribulatus Si ǧ eſſetis
diſcipuli dauid· cum gemitu ad baptiſmum venire
tis Remig· Si vero quis demonſtrabit ſub fu=
turo legaꝰ ī pe· hic eſt ſenſus Quis doctor quis ꝑ
dicator dabit vobis ꝯſilium? vt poſſitis euadere
irām eterne damnationis Aug· in li· de ciui· dei
Deus autem ꝓpter quandam opm ſimilitudinem·
non ꝓpter affectionū infirmitatem (ſm ſcripf̄as)
iraſcitur· nec tn̄ vlla paſſione turbatur· hoc enim
verbum vindicte vſurpauit effectus· non ille tur
bulentus affectus Si ǧ vultis fugere· facite dig
num fructum penitencie Greg· in ome· in q̄bus
verbis notandū ē· ꝙ non ſolum fructum penitēcie
ſʒ dignos penitencie admonet eſſe faciendos· Sci
endum em̄ eſt· qꝛ quiſquis illicita nulla commiſit·
huic iure ꝯceditur vt licitis vtatur· At ſiquis in
culpam lapſus eſt· tanto a ſe dʒ licita abſcidē q̄nto
ſe meminit et illicita perpetraſſe· Vniuſcuiuſqꝫ ǧ
ꝯſcia ꝯuenitur· vt tanto maiora querat bonorum
opm lucra per pniam· q̄nto grauiora ſibi intulerit
damna per culpam· Sed iudei de gentis nobilita
te glorian tes· idcirco ſe agnoſcē peccatores nole
bant· qꝛ de abrahe ſtirpe deſcenderant· Et ideo
eis recte dicitur· Et ne velitis dicē intra vos· pa=
trem habemus abraam Chri· in ome· Hec auteʒ
dixit· non prohibens illos dicē ex illo ſe eſſe· ſʒ ꝓ
hibet in hoc confidē· virtuti anime nō inſiſtentes
Chr· ſuper math· Quid em̄ prodeſt ei (quem ſor
didant mores) gñacō clara? aut quid nocet illi ge
neracio vilis· quem mores adornant? Melius eſt
em̄ alicui· vt in eo glorientur parentes· qꝛ talem
habent filium· q̄ꝫ vt ipe in parentibus glorietur·
Sic et vos nolite gloriari dicentes· quia patrem
habemus abraam· ſʒ magis erubeſcite· quia filij eſ
tis eius· et ſanctitatis eius non eſtis heredes· De
adulterio em̄ natus videtur qui non aſſimilat pa
trem· Parentum igitur gloriam excludit dicens
Et ne velitis dicē Rabanus· Quia ǧ preco ve=
ritatis ad dignum penitencie fructum faciendum
eos incitare volebat ad humilitatem prouocabat
ſine qua nullus penitē poteſt· ſubdens· Dico em̄
vobis· q̄m potens eſt deus de lapidibus iſtis ſuſci
tare filios abrahe Remig· fertur ꝙ in eo loco ꝑ
dicauit iohannes circa iordanem· vbi (iubente deo)
xij· lapides de medio alueo iordanis ſublati poſiti
ſunt· potuit ǧ fieri vt hos demonſtrando dicēt·
de lapidibus iſtis Hiero· In quo dei indicat po
tenciam· ꝙ (qui de nihilo cuncta fecerat) poſſet ⁊
de ſaxis duriſſimis populū procreare· Prima em̄
ſunt rudimenta fidei credē deum poſſe quicquid
voluerit· Ex lapidibus autem gñari homines ſimi
le eſt ei ꝙ ex ſara proceſſit yſaac· Vnde et ꝓpheta
dicit· Aſpicite ad petram de qua exciſi eſtis· Hꝰ
igitur ꝓphecie eos memores faciens· monſtrat ꝙ
poſſibile eſt nunc etiam ſimile fieri Rabanꝰ vel
alr· Lapidum nomine gentes ſignificate ſunt· que
lapides coluerunt· Chr· ſuper math· Itē lapis
durus eſt ad opus ſʒ cum factum fuerit opus ex eo
deficē neſcit· ſic et gentes cum difficultate credi=
derīt q̄dam tn̄ credētes permanent in eternū ī fide
Hiero· Lege ezechiel Auferā inquit a voƀ cor
lapideum· et dabo vobis cor carneum· In lapide
duricia· in carne mollitudo monſtratur· Raba·
De lapidibus ǧ filij abrahe ſuſcitati ſunt· qꝛ dum
gentiles in abrahe ſemine id eſt in xp̄o crediderīt·
eius filij facti ſunt· cuius ſemini ſunt vniti Sequit̄
· Iam em̄ ſecuris ad radicem arboris poſita eſt
Chr· ſuper math· Securis eſt acutiſſima ira con=
ſumationis· que totum preciſura eſt mundum Sed
ſi poſita ē quare non precidit· qꝛ rationabiles ſūt
arbores· et in poteſtate habent facē bonum· aut
non facē· vt videntes ad radices ſuas poſitā eſſe
ſecurim timeant et faciant fructum· Ergo denun=
ciatio ire quod eſt ſecuris poſitio et ſi malis nihil
agat· tn̄ a malis ſegregat bonos Hiero· in ome
Vel ſecuris eſt predicatio euangelij iuxta hiemiā
qui verbum dn̄i ꝯparat ſecuri cedenti petram·
Greg· in ome· Vel ſecuris eſt redemptor noſter q̄
velut ex manubrio et ferro ex diuinitate conſtans
et humanitate· tenetur ex humanitate· ſʒ incidit
ex diuinitate· Que videlicet ſecuris ad radiceʒ ar
boris poſita eſt· qꝛ etſi per pacientiam expectat·
videtur tn̄ quid factura eſt· Omnis em̄ arbor que
non facit fructum bonum excidetur· et in ignem
mittetur· qꝛ vnuſquiſqꝫ peruerſus paratam ociꝰ
gehenne concremationem inuenit qui hic fructū
boni opis facē contemnit· Securim autem nō iux
ta ramos poſitam· ſʒ ad radicem dicit· cum em̄ ma
lorum filij tolluntur· rami infructuoſe arboris ab
ſcinduntur· Cum vero tota ſimul progenies cum
parente tollitur· infructuoſa arbor a radice abſci
ſa eſt ne remaneat vn̄ ꝑua iteꝝ ſoboles ſuccreſcat

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Chr· in ome· Cum autem dicit· Omnis excludit primatū· qui eſt a nobilitate· quaſi dicat· Et ſi nepos fueris abrae ſuſtinebis penam ſine fructu manens Rabanus· Quatuor autem ſunt ſpecies arborum· quaꝝ vna tota eſt arida· cui aſſimilantur pagani· altera viridis· ſ3 ſine fructu· cui aſſimilantur ypocrite· Tercia viridis et fructuoſa· ſ3 venenoſa· cui aſſimilantur heretici· Quarta viridis eſt et fructum bonum gignit· cui aſſimilantur viri catholici Greg· in ome· Igitur omnis arbor non faciens fructum bonum excidetur· et in igne3 mittetur quia paratam gehenne ꝯcremationem inuenit· qui hic boni operis fructū facē contempnit·

Ego quidem baptiſo vos in aqua in penitē ciam Qui autem poſt me venturus eſt forcior me eſt· cuius non ſum dignus calciamē ta portare· ipſe vos baptizabit in ſpiritu ſancto et igni· et permundabit aream ſuā et congregabit triticum ſuum in horreum paleas autem comburit igni inextinguibili

Glo· q̄ in precedentibus verbis iohānes explicauerat· quod ſ ſummarie de agenda pn̄ia predicauit· reſtabat vt etiam diſtictius predicaret· qd̄ ꝺ regni celoꝝ approximquatione iam dixerat· et ideo dixit· Ego quidem baptizo vos in aqua in pn̄ia3 Greg· in ome· Johannes non in ſpū· ſ3 in aqua baptizat· q̄ peccata ſoluere non valebat· corpa q̄de3 per aquam lauat· ſ3 tn̄ aīas per veniam non lauat· Chr· in ome· Cum eīn nondū eſſet oblata hoſtia neq3 peccatum ſolutum eſſet· nec ſpūs deſcendiſſet in aquam· qualr̄ fieret remiſſio peccatoꝝ· Sed q̄ iudei nequaq̄ ꝓpria ſenciebant peccata· et hoc erat eis cauſa maloꝝ· aduecit iohannes in cognitionē eos ducens ꝓprioꝝ peccatoꝝ penitenciam memorando Greg· in ome· Cur ḡ baptizat qui peccata non relaxat· niſi vt p̄curſoris ſui ordinem ſeruans qui naſcituꝝ naſcendo preuenerat· baptizatuꝝ q̄ꝫ dn̄m baptizando p̄ueniret Chr· ſuper math· Vel miſſus erat iohs ad baptizandum· vt ad baptiſmum venientibus p̄ſenciam filij dei in corpore predicaret· ſicut ipe teſtatur alibi dicens· vt manifeſtetur in iſrahel· iō ego veni in aqua baptizare Aug· ſuper iohēm Vel ideo baptizat· q̄ oportebat baptizari xp̄m· Sed quare non ſolum ipe baptizatus eſt a iohe· ſi ad hoc miſſus erat iohannes per quem baptizaret̄ xp̄s· Quia ſi ſolus dominus baptizatus eſſet baptiſmate iohannis· non deeſſent qui putarent baptiſmum iohannis maiorem eſſe q̄ baptiſmus xp̄i· vſq3 adeo vt ſolus xp̄s eo baptizari meruiſſet· Rabanus· vel ideo baptizat vt penitentes ꝯ ſignaculo ab ipenitentibus ſecernendo ad baptiſmū dirigat xp̄i Chr· ſuper math· Quia ḡ ꝓpter xp̄m baptizabat· ideo ad xp̄m venientibus ipm̄ predicat apparituꝝ et eminenciā p̄tatis e9 anunciat· d· Qui autem poſt me venturus eſt forcior me eſt Remi· Sciendum autem eſt q̄ quinq3 modis veit xp̄s poſt iohannem· naſcendo· predicando· baptizando· moriendo· et ad inferos deſcendendo· Et pulcre dn̄s d̄r forcior iohanne· q̄ ille purus hō· ille vero deus et homo Rabanus Ac ſi iohannes dicat· Ego quidem fortis ſum ad penitenciam inuitando· ille peccata remittendo· Ego regnum celoꝝ predicando· ille donando· ego in aqua baptizando· ille in ſpū Chr· i ome· Cum aūt audieris q̄ forcior me eſt· ne eſtimes ſm̄ ꝯparationem me hoc dicē· neq3 eīn inter ſeruos illius ordinari ſum dignus vt viliſſimam miniſterij ſuſciperem particulam· vnde ſubdit· cuius non ſum dignus calciamenta portare Hylarius· apoſtolis eīn circumferendo predicacionis gloriam delinquens q̄bus ſpecioſis pedibus pacem dei erat debitum nunciare Chr· ſuper math· Vel per pedes xp̄i intelligere poſſumus xp̄ianos· precipue apoſtolos ceteroſq3 predicatores· inter quos erat iohānes baptiſta· calciamenta autem ſunt [illegible]firmitates quib9 operit p̄dicatores· Hec ḡ calciamenta xp̄i omnes predicatores portant· et iohannes etiam portabat· ſ3 ſe dignum non eſſe portare pronunciat· vt maiorem oſ̄deret graciā xp̄i meritis ſuis Hiero in alio euangelio ait· Cuius non ſum dignus ſoluē corrigiam calciamenti· hic humilitas· ibi miniſterium demonſtratur· q̄ xp̄s ſponſus ſit et iohānes non mēatur ſponſi corrigiam ſoluē· ne vocetur domus eius iuxta legem moyſi et exemplum ruth domus diſcalciati Chr· ſuper math Quia vo nemo poteſt dare dignius bn̄ficium q̄ ipe eſt· nec facit alterum· quod ipe non eſt· recte ſubdit· ille vos baptizabit in ſpūſancto et igni· Johannes q̄dem cum ſit corporalis ſpūalem baptiſmum dare non poteſt· ſ3 baptizat in aqua que corpus eſt· Et iō corpus cum corpore baptizat· Xp̄s autem ſpūs ē quia deus eſt· Spūs etiam ſanctus ſpūs eſt· aīaq3 ſpūs eſt Ideo ſpūs cum ſpū ſpm̄ noſtꝝ baptizat Baptiſmus autem ſpūs proficit· quia ingrediens ſpūs circumplectitur in animam· et quaſi muro q̄dam inexpugnabili circuit eam· et non permittit vt carnales ꝯcupiſcencie preualeant contra eam· non quidem facit vt caro non concupiſcat ſ3 tenet animā vt ei non ꝯſenciat· Et quonia3 xp̄s iudex ē baptizat in igne· id eſt in temtacionibus In igne autem baptizare non poteſt homo purus· Ille eīn temptandi habet licenciam· qui remunerandi h3 poteſtatem· hic autem baptiſmus tribulationis id eſt ignis comburit carnem vt non germinet cō cupiſtencias· nam caro ſpiritales quidem penas non timet ſ3 carnales· Ideo ḡ dominus ſup ſeruos ſuos carnales tribulationes mittit· vt timens anguſtias ſuas caro non concupiſcat malum· Vides ergo ſpūs repellit ꝯcupiſcencias et preualē non ſinit· Ignis aute3 ipas concupiſcenciarum radices comburit Hiero· Vel in ſpū ſancto et igni quia ignis eſt ſpūſſanctus· quo deſcendente ſedit quaſi ignis ſupra ſingulos apoſtolorum· Et impletus eſt ſermo domini dicens· Ignem veni mittere in terram· ſiue quia in p̄nti ſpū baptizamur· et in futuro igni· ſm̄ illud apoſtoli· Vniuſcuiuſq3 opus q̄le ſit ignis probabit Chr· in ome· Non aūt dic· Dabit vobis ſpm̄ ſanctum· ſ3 baptizabit vos i ſpū

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ſancto·copiam gracie methaphorice oſtendens·
Per hoc etiam monſtratur·q̄ ſola voluntate etiā
in fide indiget ad iuſtificandum non laboribus et
ſudoribus Et ſicut facile eſt baptizari·ita facile ē
per eum tranſmutari et fieri meliores In igne ve
ro vehemenciam gracie (que vinci non poſſit) de
monſtrat·et vt intelligāt q̄ ſimiles antiquis et
magnis ꝓphetis repente ſuos faciet·ꝓpter h̄ eī̄
ignis meminit·q̄ꝛ plures viſionum ꝓphetalium p
ignem apparuerīt Chꝛ·ſuper math·Patet ḡ q̄
baptiſmus xp̄i non ſoluit iohannis baptiſmum·ſ̄
in ſe incluſit·Qui enim baptizatur in nomine xp̄i·
vtrunqꝫ baptiſmum habet et aque et ſp̄us·quia
xp̄us et ſp̄us erat et corpus ſuſcepit·vt et corpa
le et ſpiritale daret Iohannis autem baptiſmꝰ nō
includit in ſe baptiſmum xp̄i·q̄ꝛ quod minus eſt·
maius in ſe includere non poteſt·Ideo apoſtolus
cum inueniſſet quoſdam epheſios iohis baptiſma
te baptizatos iterum baptizauit eos in nomīe xp̄i
q̄ꝛ in ſp̄u non erant baptizati·qm̄ et xp̄us iterum
baptizauit eos qui a iohanne fuerant baptizati·
ſicut ſermo iohannis demonſtrat dicens Ego vos
baptizo in aqua·ille vos baptizabit in ſp̄u·nec vi
debatur iterꝫ baptizare·ſ̄ ſemel·q̄ꝛ eī̄ amplius
erat baptiſma xp̄i q̄ iohannis·nouum dabatur et
non iteratum· Hylarius·Salutis igitur noſtre
et iudicij tp̄s deſignat in dn̄o dicens·Baptizabit
vos in ſp̄u ſancto et igni·q̄ꝛ baptizatis in ſpiritu
ſancto reliquum ſit conſumari igne iudicij·Vnde
ſubditur·cuꝰ ventilabrū in manu ſua· Rabanus·per
ventilabrum id eſt paleā diſcrecio iuſti examinis
deſignatur·quod habet dn̄s in manu·id eſt in po
teſtate·q̄ꝛ pater omne iudicium dedit filio·Seq̄t
Et permundabit aream ſuam Chꝛ·ſuper math·
Area·id eſt eccleſia·horreum vero regnū celeſte
ager autem hic mundus·Mittens ḡ dn̄s apoſto=
los ceteroſqꝫ doctores quaſi meſſores·p̄cidit oēs
gentes de mundo et in aream eccleſie ꝯgregauit
hic ḡ triturandi ſumus·hic ventilandi·omnes eī̄
homines in rebus carnalibus delectamur·ſicut
grana in palea·ſ̄ qui fidelis eſt ꝛ boni cordis hꝫ
medullam·mox vt leuiter tribulatus fuerit negli=
gens carnalia currit ad dn̄m·Si autem modice fi
dei fuerit vix cum grandi tribulatione·Qui autē
omnino infidelis eſt et vacuus (q̄ntumcunqꝫ ꝯtri=
tus fuerit non tranſit ad deum·Triticum aūt cū
primum trituratum fuerit iacet cum paleis ī vno
loco confuſum·Poſtea autem ventilatur vt ſepa=
retur·Sic et in vna eccleſia fideles cum infidelibꝰ
habentur commixti·Ideo mouetur perſecutio q̄ſi
ventus·vt ventilabro xp̄i iactati·q̄ꝛ iam diſiūc
ti fuerant actibus ſeparentur et locis·Et vide q̄ꝛ
non dixit mundabit aream ſuam·ſ̄ permundabit·
neceſſe eſt eī̄ vt diuerſis modis temptetur ecc̄ia
donec permundetur·Et primum quidem ventila=
uerunt illā iudei·deinde gentiles·modo heretici·
poſtmodum peruentilabit antixp̄s·Sicut eī̄ qn̄
modica eſt aura non permundatur tota tritici ma/
ſſa·ſ̄ leuiores palee iactantur·grauiores autē re
manent·Sic eſt modo modico flatu temtacionis
ſufflante peſſimi homines recedunt·Si autē ſup
uenerit maior tempeſtas·ec̄ illi qui videntur eſſe

ſtabiles ſunt exituri Ideo neceſſaria eſt temtacio
maior vt permundetur eccleſia· Remig·Hanc
etiam aream·id eſt eccleſiā mundat in hac vita cū
vel per iudicium ſacerdotum mali de eccleſia tol=
luntur·vel per mortem de hac vita abſcinduntur
Rabanus Vniuerſalis autem aree purgacio in fi
ne perficietur·qn̄ mittet angelos ſuos filius hoīs
et colliget de regno ſuo omnia ſcandala Greg·
xxxiij·mora·ſ̄am poſt trituram vite p̄ntis·in q̄
nunc triticum ſub paleis gemit·ita illo extremi iu
dicij ventilabro triticum paleaqꝫ diſcernitur·vt
nec in tritici horreum palee tranſeant·nec in pa=
learū ignem horrei grana dilabant·Et hoc eſt qđ
ſequitur·Et ꝯgregabit triticum ſuum in horreū
paleas autem comburet igne inextinguibili·
Hyla·Triticum ſuum perfectos ſcꝫ credentiū fru
ctus dicit celeſtibus horreis recōdendum·paleas
vero infructuoſorū hominum inanitatē Raba·
Vm̄ hoc inter paleas et zizania diſtat·q̄ palee n̄
alio q̄ triticorū ſemine prodeunt·zizania vero de
diuerſo·Palee ḡ ſunt qui fidei ſacramentis imbu
untur·ſ̄ ſolidi non ſunt·zizania vero qui et opere
et profeſſione ſecernuntur a bonorū ſorte Remi·
Ignis autem inextinguibilis eſt pena eterne dāp
nationis·ſiue quia quos ſemel ſuſcepit nunq̄ exti
guit·ſ̄ ſp̄ cruciat·ſiue ad differentiam ignis pur/
gatorij·qui ad tempus accenditur et extinguit·
Aug·de con·euan·Si autem queritur q̄ verba
pocius iohannes baptiſta dixerit·vtrum que ma
theus·an que lucas·an que marcus eum dixiſſe cō
memorat·nullomodo hic laborandum eſſe indicat
qui prudenter intelligit ipſas ſentencias eſſe nece
ſſarias ꝯgnoſcende veritati quibuſlibet verbis fu
erint explicate·Et in hoc apparet non debere eos
arbitrari mentiri·quanq̄ ſi pluribus reminiſcenti
bus rem quam audierunt vel viderunt·non eodē
modo atqꝫ eiſdem verbis eadem res fuerit indica
ta·Quiſquis autem dicit euangeliſtis per ſp̄uſan
cti potenciam hoc potuiſſe concedi·vt nec in gn̄e
verborum·nec in ordine·nec in numero diſcrepa=
rent·non intelligit quanto amplius euangeliſta
rum excellit autoritas tanto magis per eos fuiſſe
firmandam ceterorū hominum veram loquentium
ſecuritatem·Quod autem alius dixit·Cuius non
ſum dignus calciamenta portare·alius vero cal=
ciamenti corrigiam ſoluere·non verbis tm̄ ſ̄ ꝛ re
ipſa videtur aliđ eſſe·Merito ḡ queri pt̄·qđ horū
iohannes dixerit·Vm̄ etiam videtur narraſſe qui
hoc potuit narrare quod ille dixit·qui autē aliud
et ſi non eſt mentitus certe·vel oblitus aliquid ꝓ
alio dixiſſe putabitur·Omnem autem falſitatem
abeſſe ab euangeliſtis decet·non ſolum eam que
menciendo promitur·ſ̄ etiam eam que obliuiſcen
do·ita ſi ad rem pertinet aliquid aliud intelligere
Ex vtroqꝫ dictorum recte exiſtimandum eſt iohēꝫ
vtrunqꝫ dixiſſe·ſiue aliud alio tp̄e ſiue confeſtim·
Si autem nihil intendit iohēs cum de calciamētis
dn̄i dicēt·vbi excellenciam eius et ſuam humilita
tem quodlibet dictorum dixerit·eandem tm̄ ſn̄iam
tenuit·qui etiam verbis ſuis per calciamentorum
commemorationem eandem ſignificacionem humi
litatis expreſſit·Vnde ab eadem voluntate non

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aberrauit· Vtilis ergo modus et memorie commendan-
dus non eſſe mendacium cum quiſq; voluntatẽ eꝰ
explicat· de quo aliquid narrat etiam dicens ali-
quid aliud qȝ ille nõ dixit voluntatem tñ ſuam ex
plicauit eandem quam et ille cuius verba comme
morat· Ita eñ ſalubriter dicimus· nihil aliud eſſe que
rendum ꝙ quid velit ille qui loquitur·

Tunc venit hieſus
a galilea in iordanem
ad iohannem vt bap
tizaretur ab eo· Jo-
hannes autem prohi
bebat eum dicens·
Ego a te debeo bap-
tizari· et tu venis ad
me· Reſpondens hie
ſus dixit ei· Sine mo
do· ſic enim decet nos
omnem implere iuſti
ciaȝ· tunc dimiſit eum

Glo· poſtꝙ predica
tione ſui precurſoris
xp̄s mundo prenunci
atus eſt· tandem qui
diu latuerat· hoībus
ſe manifeſtare voluit
Vnde dicitur· Tunc
venit ieſus a galilea
in iordanem ad iohã
nem vt baptizaretur
ab eo Remigiꝰ· Et
ſciendũ ꝙ in his ver
bis deſcribuntur per
ſone· loca et tempus
et officium· Tempus
cum dicit· tunc· Ra
banus· qñ ſcȝ tricena
rius erat· in quo oñdit
nullum vel ſacerdotẽ
vel predicatorẽ debẽ
inſtitui· niſi ſit perfecte etatis Joſeph tricenariꝰ
regimen egipti ſuſcepit· Dauid ea etate regnum
inchoauit· Ezechiel ſub eodem tpe ꝓphetiam pro
meruit· Chri· in omẽ· q: etiam poſt baptiſmum
hunc legem ceſſare oportebat· hac etate ad bap-
tiſmum venit que poteſt omnia peccata ſuſcipere
vt lege ſuata nullus dicat· quia ideo eam ſoluit
quia implere non potuit Chr· ſuper math Tũc
etiam ſcȝ qñ iohannes predicauerat· Penitenciaȝ
agite vt ↄfirmaret predicationem ipſius· et vt te
ſtimonium acciperet a iohanne Sicut autẽ cum ꝓ
ceſſerit lucifer lux ſolis non expectat occaſum luci
feri· Sed eo procedente egreditur et ſuo lumine
obſcurat illius candorem· Sic et xp̄s non expec-
tauit vt curſum ſuum iohannes impleret ſȝ adhuc
eo docente apparuit· Remig· perſone ponuntur
cum dicit· Venit hieſus ad iohẽm· ideſt deꝰ ad ho
minem· dñs ad ſeruum· rex ad militem· lux ad lucẽ/
nam· Loca deſignantur· cum dicit a galilea in ior
danem· Galilea eñ tranſmigracio interpretatur·
Quicunq; ergo vult baptizari tranſmigret de vicijs
ad virtutes· et veniendo ad baptiſmũ ſe humiliet
Jordanis eñ interpretatur dorſum Aug· Mul
ta autem mirabilia in hoc flumine ſepius facta ẽe
ſcriptura ſancta commemorat Inter cetera dicẽs
· Jordanis ↄuerſus eſt retrorſum· ante quidem re/
trorſũ aque ↄuerſe fuerant modo retrorſum pec-
cata conuerſa ſunt· Sicut etiam helias in iordane
diuiſionem fecit aquarum Et xp̄s in eodem iorda
ne· ſeparationem operatus eſt peccatorũ Rem·
Officium deſignatur· cum ſequitur· vt baptizaretẽ
ab eo Chr· ſuper math· Non vt ip̄e remiſſionem
peccatorum acciperet per baptiſmum· ſȝ vt ſanctifi
catas aquas relinqueret et poſtmodum baptizandis
Aug· Saluator eñ ideo baptizari voluit· nõ vt
ſibi mundiciam acquirẽt· ſȝ vt nobis fluenta mun
daret Ex quo ip̄e in aquam demergitur· ex eo oīm
peccata abluit aqua· Nec mirꝫ ꝙ aquaȝ hoc eſt ſub
ſtanciam corporalem ad purificandam animam di
cimus peruenire· peruenit plane et penetrat con
ſciencie vniuerſa latibula· Quamuis eñ ip̄a ſit ſub
tilis et tenuis· bñdictione tñ xp̄i facta ſubtilior·
occultas vite cauſas ad ſecreta mentis ſubtiliore
rore pertranſit· Subtilior eñ bñdictionum curſꝰ
ꝙ aquarum meatus· Vnde que de ſaluatoris bap
tiſmate bñdictio fluxit· tanꝙ fluuius ſpiritalis om
nium gurgitum tractus vniuerſorum fontium ve
nas impleuit Chr· ſuper math· Adhuc autẽ ad
baptiſmum venit· vt qui humanam ſuſcepit natu
raȝ totum humane nature inueniatur impleſſe mi
ſterium· Nam ꝙuis ip̄e non erat peccator· tñ na/
turam ſuſcepit peccatricem· Propterea et ſi ꝓ ſe
baptiſmate non egebat· tñ in alijs carnalis nãa
opus habebat Aug· in ſer· de epiph· Iteȝ ideo
baptizari voluit· q: voluit facẽ quod faciendum
omnibus imperabat vt bonus magiſter doctrinã
ſuam· non tam verbis inſinuaret· ꝙm actibus exer
ceret Aug· ſuper iohannem· Hinc ergo dignatus
eſt a iohanne baptizari· vt cognoſcẽnt ſerui ꝙn-
ta alacritate debeant currẽ ad baptiſma domini·
qñ ip̄e non dedignatus eſt accipẽ baptiſma ſerui
Hiero Item baptizari voluit· vt baptiſmate ſuo
iohannis baptiſma confirmaret· Chri· in omẽ·
Quia vero baptiſmus penitencie erat et in demõ
ſtracionem delictorꝫ inducebatur· ne aliquis eſti/
maret· ꝙ hac racione xp̄s ad iordanem venit· idõ
venienti dixit· ego a te debeo baptizari· et tu ve-
nis ad me· quaſi dicat· Chr· ſuper math· Vt tu
me baptizes eſt ydonea ratio· vt iuſtus efficiar et
dignus celo Vt autem ego te baptizem que eſt rõ
Omne bonum de celo deſcendit in terram· non de
terra aſcendit in celum Hyla· demq; a iohanne
baptizari prohibetur vt deus· et ita in ſe fieri opor
tere· vt homo docet Vnde ſequitur· Reſpondens
autem hieſus dixit ei Sine modo· Pulcre dixit mõ
vt oñdẽt xp̄m in aqua a iohanne· iohannem a xp̄o
in ſpũ baptizandum· Siue alr· Sine modo vt qui
formam ſerui aſſumpſi expleam et humilitatẽ eiꝰ
alioquin ſcito te in die iudicij meo eſſe baptiſmate
baptizandum· Vel ſine modo (vt dicit dñs) habeo
et aliud baptiſma· quo et baptizandus ſum Tu me
baptizas in aqua· vt ego te baptizem per me in
ſanguine tuo Chr· ſuper math· In quo etiã oñdit
q: poſtea xp̄s baptizauit iohannem· ꝙmuis etiaȝ
in apocrifis libris hoc manifeſte ſcriptum ſit· Sȝ
modo ſine vt iuſticiam baptiſmatis non verbis ſed
factis adimpleam· prius ſuſcipiam· poſtea predi/
cabo· Vnde ſequitur· Sic eñ decet nos omneȝ im
plere iuſticiam Vbi non hoc ſignificat· vt ſi fuerit
baptizatus adimpleat omnem iuſticiam· Sed ſic
id eſt quemadmodum baptiſmatis iuſticiam· ꝑus
factis impleuit· poſtea predicauit· ſic et oẽȝ aliam
iuſticiam· ſm illud· Cepit hieſus facẽ et docẽ Aut
ita· ſic oportȝ vos implẽ oẽȝ iuſticiam· ſic iuſticiã
baptiſmi· id eſt ſm diſpenſacionem humane nãe·
Sicut eñ impleuit iuſticiam naſcendi creſcendi et
ſimilium Hylarius· Erat eñ per eum oīs iplẽda

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

iuſticia· per quem ſolum lex poterat impleri
Hiero·Non autem addit iuſticiam legis ſiue naturę
vt vtrumq; intelligamus Remig·vel ſic·Decet
vos implẽ omnem iuſticiam· id eſt oſtendẽ exem-
plum omnis implende iuſticie in baptiſmo·ſine q̃
non aperitur aditus regni celeſtis· Vel etiam
diſcant ſuperbi exemplum humilitatis·vt non de
dignentur baptizari ab humilibus membris·dum
viderint me baptizatum a te iohanne ſeruo meo·
Illa autem eſt vera humilitas quam comes obe-
diencia ſequitur·vnde ſubditur·Tunc dimiſit eũ·
id eſt ad vltimũ aſſenſum p̃buit vt baptizaret eũ

Baptizatus autem ieſus confeſtim aſcẽdit de aqua·et ecce apti ſunt ei celi et vidit ſpiritum dei deſcendentem·ſicut columbam et venientem ſuper ſe

Aug·in ſer·de epi·
Quia (vt dictum eſt)
cum ſaluator noſter
abluitur·iam tunc no
ſtrum baptiſmum cõ
aqua mundatur vt ſe
curis poſtmodũ po-
pulis lauacri gracia
miniſtrẽt· oportuit
etiam xp̃i baptiſmo
ea deſignari que per
baptiſmum ↄſequũt
fideles·Vnde dicitur·Baptizatus autem hieſus·
confeſtim aſcendit de aqua· Chri·ſuper math·
Factum xp̃i ad miſterium p̃tinet omnium·qui p⁹
modum fuerant baptizandi·Et ideo dixit ↄfeſtim
Et non dixit ſimplr̃ aſcendit·q: omnes qui digne
baptizantur in xp̃o ↄfeſtim de aqua aſcendunt·id
eſt proficiunt ad virtutes·et ad dignitatem ſub-
leuantur celeſtẽ·Qui eñ in aquã ingreſſi fuerãt
carnales et filij ade peccatoris ↄfeſti de aqua aſcẽ
dunt ſpiritales filij dei facti·Si autem quidam ex
ſua culpa nihil proficiunt baptizati·quid ad bap
tiſmum· Rabanus·q: g̃ nobis dñs ſui corporis
intinctu baptiſmi lauacrũ dedicauit·nobis q̃z p⁹
acceptum baptiſma celi aditum patẽ et ſpm̃ſcm̃
demonſtrauit·Vnde ſequitur·Et aperti ſunt ei ce
li Hiero·Non reſeratione elemẽtorum ſʒ ſpiritali
bus oculis·ſicut et ezechiel in principio voluminis
ſui apertos eſſe commemorat Chr·ſuper math
Si eñ ipa creatura rupta fuiſſet·non dixiſſet Ap
ti ſunt ei·q: quod corporaliter aperitur omnib⁹
eſt apertum·Sed dicit aliquis·quid eñ ante ocu
los filij dei clauſi fuerant celi·qui etiam in terra
ↄſtitutus erat in celo·Sed ſciendum q: ſicut ſm̃
diſpenſationem humanam baptizatus eſt·ſic ſcd̃m
humanam diſpenſationem aperti ſunt ei celi·ſm̃
autem naturam diuinam erat in celis Remi Sed
nunquid tunc primo aperti ſunt ei celi·eciam ſcd̃m
humanam naturam·fides eñ eccleſie·et credit et
tenet·q: non minus aperti ſunt ei celi ante q̃ p⁹·
Ideo g̃ dr̃·q: aperti ſunt celi·q: omnibus renaſ-
tis aperitur ianua regni celeſtis Chr·ſup math
Forte eñ erant inuiſibilia quedam obſtacula pri⁹
quibus obſiſtentibus anime defunctorum non pote-
rant introire celos·Nullam eñ aiam ante xp̃m ar
bitror aſcendiſſe in celum·ex quo peccauit adam·
clauſi ſunt celi·Sed ecce baptizato xp̃o aperti ſũt
tm̃·Poſtq̃ vero tyrannum vicit per crucem quia
non erant neceſſarie porte celo nunq̃ claudendo
non dicunt angeli·aperite portas·iam eñ erant
aperte·ſʒ tollite portas·Vel in baptizatis aperi
untur celi et vident ea que ſunt in celo·non carna
libus oculis videndo·ſʒ ſpiritalibus fidei credẽdo
Aut ita Celi ſunt ſcripture diuine·quas omnes le
gunt·non tñ omnes intelligunt·niſi qui fuerunt
ſic baptizati vt accipiant ſpm̃ſanctum·Vnde et
apoſtolis primitus erant clauſe ſcripẽe ꝓphetarum·
Sed accepto ſpũſancto reſerate ſunt eis oẽs ſcrip
ture·Tñ quocunq; modo intelligatur·celi apti
ſunt ei·id eſt omnibus ꝓpter eum·Sicut ſi impe-
rator alicui pro alio petenti dicat·hoc bñficium
non illi do·ſʒ tibi·id eſt ꝓpter te illi· Gloſa·vel
tantus ſplendor circumfulſit xp̃m in baptiſmo vt
empireum videtur celum reſeratum eſſe Chr·
in ome·Si autem tu non vides non incredulus ſis
etenĩ in principijs ſpiritalium rerum ſp ſenſibiles
apparent viſiones ꝓpter illos qui nullam intelli-
genciam incorporalis nature ſuſcipere poſſunt·
vt ſi poſtea non fiant ex his que ſemel facta ſunt·
recipiant fidem· Remig·Sicut autem omnibus
per baptiſmum renatis aperitur ianua regni cele
ſtis·ita omnes in baptiſmate accipiunt dona ſpi-
ritusſancti·Ideo ſubdit·Et vidit ſpm̃ dei deſcen-
dentem ſicut columbam·et venientem ſupra ſe·
Aug·in ſer·de epi·Xp̃s eñ poſtq̃m natus eſt ho
minibus renaſcitur ſacramentis·vt quemadmodũ
tunc eũ miramur incorrupta matre progenitum
ita et nunc ſuſcipiamus illum pura vnda ſubmer-
ſum·Filium eñ genuit mater·et caſta eſt·Xp̃m la
uit vnda et ſancta eſt·Deniq; ſpũſſanctus·q̃ tunc
illi in vtero affuit·modo eum in gurgite circũful
ſit·qui tunc mariam caſtificauit·nunc fluenta ſan
ctificat·Vnde dicit·Et vidit ſpm̃ dei deſcendẽtẽ
Chr·ſuper math·Ideo autem ſpũſſanctus ſpẽz
columbe ſuſcipit·q̃m pre omnibus animalibus h̃
cultrix eſt caritatis·omnes autem iuſticie ſpecies
quas habent ſerui dei in veritate·poſſunt habere
ſerui dyaboli in ſimulacione·Solam aũt caritatẽ
ſancti ſpũs non poteſt immundus ſpũs imitari·iõ
g̃ hanc priuatam ſpeciem caritatis·ſibi ſeruauit
ſpũſſanctus·quia per nullius teſtimonium ſic ↄg-
noſcitur vbi eſt ſpũſſanctus·ſicut per graciam ca
ritatis Rabanus·Significantur eciam quatuor
virtutes in baptizatis per columbam·Columba·n·
ſecus fluenta habitat·vt viſo accipitre mergat
ſe et euadat·Meliora grana eligit alienos pullos
nutrit·non lacerat roſtro·felle caret·In cauernis
petre nidificat·gemitum pro cantu hʒ·Ita et ſan
cti ſecus diuine ſcripture fluenta reſident vt in-
curſum dyaboli euadant·Sanas ſentencias quib⁹
paſcantur·eligunt non hereticas·homines qui di
aboli fuerunt pulli id eſt imitatores·doctrina nu
triunt et exemplo·bonas ſentencias lacerando nõ
puertunt hereticorum more·Ira irracionabili carẽt
·In plagis mortis xp̃i·qui petra firma eſt·nidum
ponunt·id eſt ſuum refugium et ſpem·ſicut cẽ
alij delectantur in cantu·ita ipi in gemitu ꝓ pec
catis Chr·in ome·Veteris etiam recordatur hy
ſtorie in diluuio apparuit hoc animal ramũ ferẽs
oliue·et ↄmunem orbis terrarum tranquillitatẽz
anuncians·que omnia typus erant futurorum·Et eñ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nunc columba apparet· liberatorem nobis demon
ſtrans·et pro ramo oliue adoptionem generi hu
mano affert· Aug·in ſer·de trin·Eſt autem in
promptu intelligere cur ſpūſſanctus miſſus dica
tur·cum in ipm dominum corporali ſpecie velud
columba deſcendit·facta eſt em̄ quedam creature
ſpecis ex tpe·in qua viſibilr oſtenderetur ſpiritus
ſanctus·Hec autem operacio viſibiliter expreſſa·
et oculis oblata mortalib9 miſſio ſpūſſancti dicta
eſt·non vt appareret inuiſibilis eius ſubſtancia· ſȝ
vt corda hominum exterioribus viſis commota·
ad occultam eternitatem conuerterentur·Non aūt
ſic aſſumpta eſt creatura in qua ſpūſſanctus ap/
paruit in vnitatem ſcȝ perſone·ſicut aſſumpta eſt
humana illa forma ex virgine·Neqȝ em̄ columbā
beatificauit ſpūs·aut ſibi in perſone ſue vnitatē
ineternum coniunxit·Proinde quanq̄ illa colum
ba ſpūs dicta ſit·vt oſtenderetur per columbam
ſpm̄ demonſtratum·non tamen ita poſſumus dicē
ſpm̄ſanctum et deum et columbam· ſicut dicimus
filium et deum et hominem·nec ſicut dicimus filiū
agnum dei·non ſolum iohanne baptiſta dicente ſȝ
etiam iohanne euangeliſta vidente agnum occiſū
in apocalipſi·illi quippe viſio pphetica non eſt ex
hibita oculis corporeis per formas corporeas ſȝ
in ſpū per ſpiritales imagines corporum· De illa
vero columba nullus vnq̄ dubitauit quin oculis
viſa ſit·Nec ſicut dicimus filium petram·ſicut ſcri
ptum eſt·petra erat xp̄s·ita poſſumus dicē·ſpm̄
columbam Illa em̄ petra iam erat in creatura·et
per actionis modum nuncupata eſt nomīe xp̄i q̄ȝ
ſignificabat·Non autem ſic illa columba·que ad hȝ
tantummodo ſignificanda repente extitit Magis
autem ſimile hoc mihi videtur flamme illi·que in
rubo apparuit moiſi·et illi quam populus in here
mo ſequebatur·et fulguribus ac tonitruis que fi
ebant dum lex daretur in monte·Ad hoc em̄ rerū
illarum corporalis extitit ſpecies·vt aliquid ſig=
nificaret·atqȝ preteriret· ppter has ḡ corpales
formas miſſus dicitur ſpūſſanctus·Ille vero ſpe
cies corporales· ad demonſtrandum quod opus
fuit ad tempus apparuerunt et eſſe poſtea deſtite
runt Hirero·Sedit autem columba ſup caput
hieſu ne quis putaret vocem patris ad iohannem
factam non ad dominum Vnde ſequitur·Et veniē
te ſuper ſe·Et ecce vox de celis dicens·Hic eſt fi/
lius meus dilectus in quo mihi complacui Non·n·
vt ante per moyſen aut pphetas·nec per typos
aut figuras Aug·in ſer·de epipha·Venturum
in carne pater filium docuit·ſȝ palam veniſſe mon
ſtrauit dicens·hic eſt filius meus dilectus Hil·
Vel vt ex his que conſumebantur in xp̄o cognoſ=
ſceremus poſt aque lauacrum et de celeſtibus por
tis ſanctū in nos ſpm̄ inuolare et celeſtis nos glo
rie vnctione perfundi·et paterne vocis adopcōe
filios dei fieri Hiero·Miſterium autem trinita=
tis in baptiſmate demonſtratur dn̄s baptizatur·
ſpūs deſcendit in habitu columbe patris vox filio
teſtimonium perhibentis auditur Aug·in ſer·
de epipha·Nec mirum ſi in dominico lauacro mi
ſterium non defuit trinitatis·cum noſtrum laua=
crum trinitatis compleat ſacramentum voluit·n·

dominus primo circa ſe exhibere quod erat p9ea
humano gn̄i precepturus Aug·de fide ad pe=
trum·Quamuis autem pater et filius et ſpūſſan=
ctus ſint vna natura firmiſſime tamen tene tres ēe
perſonas·patremqȝ ſolum eſſe qui dixit·Hic eſt fi
lius meus dilectus·Et filium ſolum eſſe ſuper q̄ȝ
illa vox patris inſonuit·Et ſpm̄ſanctum ſolū eſſe
qui in ſpecie columbe ſuper xp̄m baptizatum de=
ſcendit Aug·quarto de trin·Hec autem opera
ſunt tocius trinitatis·In ſua quippe ſubſtancia pr̄
et filius et ſpūſſanctus vnum ſunt·ſine vllis inter
uallis tpm vel locorum·In meis autem vocibus ſe=
parati ſunt pater filius et ſpūſſanct9 nec ſimul di
ci poterunt et in litteris viſibilibus ſua ſeparatim
locorum ſpacia tenuerunt·quia ſimilitudine vtriū
qȝ cognoſcitur inſepabilem in ſeipa trinitatem p
viſibilis creature ſpeciem ſeparabilr demonſtrari·
Nō autem ſolius patris vox ſit·oſtenditur ex hoc
q dicit·hic eſt filius meus Hyla·in li·de trini·
Non ſolum nomine conteſtatus eſt eum eſſe filium
ſȝ pprietate·Multi em̄ nos filij dei ſumus·ſȝ non ta
lis eſt hic filius·Hic em̄ et pprius et verus eſt fi/
lius origine non adoptione·veritate non nuncu=
pacione·natiuitate non creacione Aug ſuper io
hannem·Pater autem diligit filium·Sed quomo
do pater filium·non quomodo dominus ſeruum
quomodo vnicum non quomodo adoptatum·Et
ideo ſubditur·In quo mihi complacui Remigius
Vel ſi ad humanitatem xp̄i referatur· ſi legatur·
·In quo mihi complacui· talis eſt ſenſus·in quo
mihi complacui·quia iſtum ſolum repperi ſine pec
cato·Si vero legatur·In quo mihi complacuit ſb
auditur placitum meum conſtituere vt per eū age
rem que agenda ſunt·id eſt genus humanum re/
dimerem· Auguſt·de conſenſu euangeliſtarum
Hec autem verba et alij duo marcus et lucas ſimi
liter narrant·Sed de verbis vocis que de celo fa
cta eſt narrant locutionem·ſalua tamen ſentēcia·
Quod em̄ matheus ait dictum·hic eſt filius me9
dilectus·et alij duo dicunt·Tu es filius meus di/
lectus ad eandem ſentenciam explicandam valet·
Vox em̄ celeſtis vnum horum dixit·Sed euange=
liſta oſtendē voluit ad id valē quod dictum eſt·h
eſt filius meus·vt illis pocius qui audiebant indi
caretur q ipe eſſet filius dei· atqȝ ita dictum re/
ferre voluit·Tu es filius meus·ac ſi illi diceretur
Hic eſt filius meus·Non enim xpriſto indicabatr·
quod ſciebat ſed audiebant qui aderant·propter
quos vox facta eſt Jam vero quod alius dicit·In
quo mihi complacui·Alius in te complacuit mihi
Si queris quid horum illa voce ſonuerit·quodli=
bet accipe·dum intelligas eos qui non eandeȝ lo
cucionem retulerunt eandem retuliſſe ſentenciam
Nō enim deus in filio ſibi complacuit·admonetur
aliquis ex eo quod dictum eſt·In te complacui·
Quod autem in filio pater placuerit hominibus·
admonetur ex eo quod dictum eſt·In te compla/
cuit mihi·Seu intelligatur hoc dictum eſſe ab oī
bus euangeliſtis·tanq̄m diceretur·In te complaci
tum meum conſtitui· hoc eſt implere quod michi
placet·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

CAPIT ·IIII·

TVnc hieſus duct9 eſt in deſertum a ſpū vt temptaretur a dyabolo· et cum ieiunaſſz quadraginta diebus et quadraginta noctibus poſtea eſurijt·

Chr· ſuper matheum poſtq̄ baptizatus ē dn̄s a iohanne in aq̄ ducitur a ſpū in dſertum vt baptizaretur igne temptacionis· Vnde dr· Tunc ieſus ductus eſt in deſtū a ſpū Tunc ſcʒ qn̄ pē clamauit de celo· hic eſt filius meus dilcs

Chriſo· in omelia· Quiſquis ergo poſt baptiſmum maiores ſuſtines temtacōnes non turberis· etenim ꝓpē h̄ accepiſti arma· vt non vaces ſʒ vt prelieris Ideo autem temptacionem a te deus non prohibʒ primum quidez vt diſcas· qm̄ multo factus es forcior· Deinde vt magnitudine donoꝝ non extollaris· tercio vt dyabolus experiencia cognoſcat· q̄ pfecte ab eo abſceſſiſti · quarto vt p· hoc forcior reddaris· quito vt crediti tibi theſauri ſignū accipias· ſiꝗ eī dyabolus ſuperueniret tibi ad tēptandum· niſi te in maiori honore effectum vidēt·

Hyla· In ſanctificatis em̄ maxime dyaboli temptamenta craſſantur· qꝛ victoria eſt ei magis optata de ſanctis· Greg· in ome· Dubitari autem a quibuſdam ſolet a quo ſpū ſit ductus hieſus in deſertum· ꝓpter hoc quod ſubditur· Aſſumpſit eum dyabolus in ſanctam ciuitatem· Sed vere et abſꝗ vlla queſtione ꝯuenienter accipitur· vt a ſpiritu ſancto ductus eſſe credatur· vt illuc eum ſu9 ſpūs ducēt· quo hunc ad temptandum ſpūs malignus inuenit Aug· in quarto de trinitate· Cur ſeipm̄ ꝗꝫ temptandum prebuit· vt ad ſuperandas temptaciones mediator eſſet· non ſolum per adiutoriū vm̄ etiam per exemplum· Chr· ſuper math· Eſt autem ductus a ſpū ſancto· non quaſi minor maioris precepto· non autem ſolus ductus dicitur· qui alicuius poteſtate ducitur· ſʒ etiam ille qui alic9 racionabili exhortacione placatur· ſicut ſcriptum eſt de andrea q̄ inuenit Symonem fratrem ſuum et adduxit eum ad hieſum Hiero· ſuper matheū Ducitur autem non inuitus aut captus· ſʒ voluntate pugnandi Chr· ſuper math· Ad homines· n· dyabolus vadit vt eos temptet· qm̄ autem aduerſus xp̄m dyabolus ire non poterat· ideo ꝯtra dyabolum xp̄s proceſſit· Vn̄ dicitur· Vt temptaretur a dyabolo Greg· in ome· Sed ſciendum nobis ē qꝛ tribus modis temptacione agitur· ſuggeſtiōe delectacione et conſenſu· et nos cum temptamur plerumꝗꝫ in delectacione· aut in ꝯſenſu labimur· qꝛ de carnis peccato ꝓpagati in nobiſipis etiā gerimus vnde certamina toleramus· Deus vero qui i vtero virginis incarnatus in mundo ſine peccato venerat· nihil ꝯtradictionis in ſemetipo tolerabat· Temtari ḡ per ſuggeſtionem potuit· ſʒ eius mentem peccati delectacio non momordit atꝗꝫ iō omnis dyabolica illa temtacio foris non int9 fuit·

Chr· in ome· Tunc autem maxime inſtat dyabolus ad temtandum· cum viderit ſolitarios· vnde eē in principio mulierem temtauit ſine viro eam inueniens· vnde et ſic per hoc etiam dyabolo datur occaſio temtandi q̄ ducitur in deſertum Gloſa· Hoc deſertum eſt inter hieruſalez et hiericho vbi morabantur latrones· qui locus vocatur dotohim id eſt ſanguinis· ꝓpter effuſionem ſanguinis quā ibi latrones faciebant· vnde et homo cum deſcendiſſet a hieruſalem in hiericho incidiſſe dicitur in latrones gerens figuram ade qui a demonibus victus eſt· Conueniens ḡ fuit vt ibi xp̄s dyabolum ſuperaret· vbi dyabolus hominem ſub figura ſuperaſſe dictus eſt Chr· ſuper math· non ſolum autem xp̄s ductus eſt in deſertum a ſpū· ſʒ et oīs filij dei habentes ſpm̄ſanctum· Non em̄ ſunt ꝯtenti ſedere ocioſi· ſed ſpūſſanctus vrget eos aliquid magnum apprehendē opus quod eſt in deſerto q̄n tum ad dyabolum· qꝛ non eſt ibi iniuſticia q̄ dyabolus delectatur· omne etiam bonum eſt extra carnem et mundum· qꝛ non eſt ſm̄ voluntatez carnis et mundi Ad tale ḡ deſertum omnes filij dei exeūt vt temptentur· vt puta ſi non ꝓpoſuiſti ducē vxorem· duxit te ſpūſſanctus in deſertum· i· ex̄ fines carnis et mundi· vt tempteris a ꝯcupiſcencia carnis ſz quomodo ḡ temptaē libidine cum tota die eſt cum vxore· Scire autem debemus· q̄ filij dei non temptantur a dyabolo niſi in deſertum exierint· filij autem dyaboli in carne et mundo ꝯſtituti conſtringuntur· et parent· Sicut bonus homo ſi vxorem habuerit non fornicatur· ſʒ ſufficit ei vxor ſua· Malus autem etiam habens vxorem fornicatur et non eſt vxore contentus· et ſic in omibus inuenies· Filij ḡ dyaboli non exeunt ad dyabolum vt temptentur· Quid em̄ opus habet ad certamē exire qui non deſiderat vincere· Qui autem glorioſiores ſunt filij dei extra fines carnis exeunt cōtra illum quia victorie gloriā ꝯcupiſcunt· ꝓptea et in hoc loco xp̄s exijt ad dyabolum vt temptaretur ab eo Chr· in ome· Vt aē diſcas q̄ magnum bonum eſt ieiunium· et qualiter ſcutum eſt aduerſus dyabolum· Et qm̄ poſt baptiſmum non laſciuie ſʒ ieiunio intendere oportet· ipē ieiunauit· non eo indigens ſʒ nos inſtruens Chr· ſuper mt he· Et vt quadrageſimi noſtri ieiunij poneret menſuram· xl· diebus et· xl· noctibus ieiūauit Vn̄ ſeq̄r· et cū ieiūaſſz· xl· dieb9 et· xl· noct Chr· in om· Nō autem vltra proceſſit ieiunando q̄ moyſes et helias· ne incredibilis videretur carnis aſſumpcio·

Greg· in ome· Ipſe autem autor omnium· in· xl diebus nullum omnino cibum ſumpſit· Nos quoꝗꝫ q̄tum poſſumus quadrageſime tp̄e carnem nr̄az per abſtinenciam affligamus· Quadragenarius autem numerus cuſtoditur· quia virtus decalogi per libros quatuor ſancti euangelij impletur· Denarius etenim quater ductus in quadragenarium ſurgit· Vel qꝛ in hoc mortali corpore ex quatuor elementis ſubſiſtimus· per c9 voluntatem p̄ceptis dominicis contrahimus· que per decalogum ſunt accepta· Qui ḡ per carnis deſideria deca ꝯgi mandata contempſimus· dignum eſt vt eandem carnem quaterdecies affligamus· Vel ſicut i lege offerre debemus decimas rerum· ita ei offerre cōtendimus decimas dierum· A prima em̄ dominica

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

q̄dragesime vſq3 ad paſcalis ſolēnitatis gaudia
ſex ebdomade veniunt· quaꝝ dies·xl·et duo ſunt
ex quibus ſex dies dñici ab abſtinencia ſubtrahun
tur Remanent g̃·xxxvi·Dum vero per·ccc·⁊·lxv
dies annus ducitur·Nos autem per·xxxvi·dies af
fligimur·quaſi anni noſtri decimas deo damus
Aug⁹·in li·lxxxiij·queſt·vel aſt·omnis ſapiencie
diſciplina eſt creatorem creaturamq3 cognoſcere
Creator eſt trinitas pr̄ et fili⁹ et ſpūſſanct⁹ Crea
tura vero partim eſt inuiſibilis·ſicut aīa·cui ter-
narius numerus tribuitur·Diligere em̄ deum tri
pliciter iubemur·ex toto corde·ex tota anima·et
ex tota mente·Partim viſibilis ſicut corpus·cui q̄
ternarius debetur·ꝓpter calidum et frigidum·hu
midum et ſiccum·denarius g̃ numerus·qui totam
inſinuat diſciplinam quater ductus·id eſt numero
qui corpori debetur multiplicatus·quia ꝑ corp⁹
adminiſtracio geritur·quadragesimum numerum
ↄficit·Cuius partes equales ad quinquagena ꝑ
ueniunt·vnum em̄·⁊ duo·⁊ quatuor·et quinq3·⁊
octo·et decem·et·xx·que ſunt partes quadrage-
narij·ſimul iuncta efficiunt·l·Et ideo temp⁹ quo
ingemiſcimus et dolemus·quadragenario nume-
ro celebratur Status autem beatitudinis in quo
erit gaudium·quinquagesime celebracione prefi
guratur·i·paſca vſq3 ad penthecoſten Aug·in
ſer·de quadrag·non autem qr xp̄s poſt acceptū
baptiſmum ↄtinuo ieiunauit·regulam obſeruacō
nis dediſſe credendum eſt·vt poſt xp̄i baptiſmū
continuo ieiunare neceſſe ſit·Sed qn̄ acriori cer/
tamine cum temtatore ↄfligitur ieiunandum eſt·
vt corpus impleat de caſtigacione miliciam ⁊ ani
mus impetret de humiliacione victoriam Chri·
ſuper matheum·Sciebat autem dñs cogitacōem
dyaboli·qr volebat eum temtare·audierat enim
qr xp̄s natus eſt in hoc mundo angelis predican
tibus·paſtoribus referentibus·magis querenti-
bus et iohanne oñdente·Vnde dñs proceſſit ↄtra
eum non quaſi deus ſ3 quaſi homo·magis aūt q̄ſi
deus et homo·Nam per·xl·dies non eſurire·non
erat hominis·aliqñ aūt eſurire non erat dei·Vñ
eſuriuit ne manifeſte intelligatur deus·et ſic dia
boli ſpem temptandi extingueret·ſuam autem vi
ctoriam impediret·Vnde ſequitur·poſtea eſurijt
Hyla·nam poſt·xl·dies·non in·xl·dieb⁹ eſurijt
Ideo cum dñs eſurijt non imedie ſubrepſit opacō
ſ3 nature ſue hominem dereliquit·Non em̄ erat a
deo dyabolus ſ3 a carne vincendus·qua reꝝ rōne
indicat poſt·xl·dierum ↄſumationem·quibus p⁹
paſſionem in ſeculo erat commoraturus·eſuricio/
nem ſe humane ſalutis habiturum·quo in tempe
expectatum deo patri munus hominem quem aſ-
ſumpſerat·reportauit

Et accedens temp-
tator dixit ei Si fili⁹
es dei·dic vt lapides
iſti panes fiant·Qui
reſpondens dixit·ſcri
ptum eſt·non in ſolo

Chr·ſuper mth·
Quia diabolus vidēs
per·xl·dies xp̄iſtū
ieiunantem deſpera-
uerat poſtq̄ eſurien-
tem ſenſit iteꝝ cepit
ſperare Vñ ſequitur
Et accedens tempta
tor·Si g̃ ieiunaueris
et temteris·ne dicas

pane viuit homo·ſed
in omni verbo·quod
procedit de ore dei·

qr perdidi fructum
ieiunij mei·Nam etſi
non tibi profuit ieiu/
nium tuū vt non tēp
teris·tñ proficiet vt
a temtacionibus non vincaris Greg·in ome·Sz
ſi ip̄m ordinem temtacionis aſpicimus·penſamus
quanta magnitudine nos a temtacione liberamur
Antiquus enim hoſtis primum hominem ex gula
temtauit·cum cibum ligni vetitum ad ↄmedendū
ſuaſit·Ex vana gloria cum dicēt·eritis ſicut dij·ex
auaricia·cum diceret·ſcientes bonum et malum·
Auaricia em̄ non ſolum pecunie ē ſ3 etiā altitudis
cum ſupra modum ſublimitas ambitur Quibus aūt
modis primum hominem ſtrauit·hiſce modis ſe-
cundo homini temtato ſuccubuit·Per gulaꝫ tēp
tat·cum dicit·Dic vt lapides iſti panes fiant Per
vanam gloriam·cum dicit·Si filius dei es·mitte
te deorſum·Per ſublimitatis auariciam·cum reg/
na mundi oñdit dicens·Hec omnia tibi dabo·
Aug·ſuper lucam·Inde autem cepit·vnde iam vi
cerat·ſcz gula·Vnde dixit ei·Si filius dei es·dic
vt lapides iſti panes fiant·Quid autem ſibi vult
talis ſermonis exorſus·niſi qr cognouerat dei fi-
lium eſſe venturum·ſ3 veniſſe per infirmitatē cor
poris non putabat·aliud explorantis·aliud tēp-
tantis eſſe·et deo ſe profitetur credē·et homini
conatur illudē Hyla·Eam g̃ in temptando con-
ditionem opis ꝓpoſuit·per quam in deo ex muta/
cione lapidum in panes virtutem poteſtatis ag
noſceret·et in homine oblectamento cibi pacienci
am eſuriētis illudēt Hiero·ſ3 ex duob⁹ contrarijs
teneris o dyabole Si ad imperium eius poſſunt la
pides panes fieri Ergo fruſtra temptas eum qui
tante potencie ē Si autem non poteſt facere fru
ſtra dei filium ſuſpicaris Chr·ſuper math·ſicut
autem diabolus omnes homines excecabat·ſic mo
do inuiſibilr a xp̄o eſt excecatus·Poſt·xl·em̄ dies
eſurientem ſenſit·et per·xl·dies non eſurientem·
non intellexit cum ſuſpicat⁹ eſt eum non eſſe filiū
dei·non cogitauit qm̄ fortis athleta ad ea q̄ infir
ma ſunt deſcendē pt̄·Infirmus autem ad ea q̄ for
cia ſunt aſcendē non poteſt·Magis g̃ ex eo q̄ per
tot dies non eſurijt intelligere debuit qr deus eſt
q̄ ex eo q̄ poſt tot dies eſurijt·qr homo eſt·Sed
dicit·Moyſes et helias·xl·dies ieiunauerunt ⁊ ho
mines erant·ſ3 illi ieiunantes eſuriebant et ſuſtine
bant·Iſte·xl·diebus non eſurijt ſ3 poſtea·Eſurire
em̄ et non manducare paciencie eſt humane·ñ eſu/
rire autem diuine nature Hiero·ꝓpoſitum autē
xp̄i erat humilitate vincere·Vnde aduerſarium
vicit teſtimonijs legis·non poteſtate virtutis vt
hoc ip̄o et hominem plus honoraret ⁊ aduerſariū
plus puniret·cum hoſtis gn̄is humani non quaſi
a deo·ſ3 quaſi ab homine vinceretur·Vnde ſequi
tur·Cui reſpondens dixit ei·Scriptum eſt·non i
ſolo pane viuit homo·ſ3 in omni verbo quod pro
cedit de ore dei Greg·in ome·Sic g̃ temptat⁹
a dyabolo dñs·ſacri eloquij precepta reſpondit·⁊
qui temptatorem ſuum mergere in abyſſum pote
rat·virtutē ſue potencie ñ oſtendit·quaten⁹ nobis
prebēt exemplum·vt quociens a prauis hoībus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aliquid patimur·ad doctrinam excitemur pocius
q̄ ad vindictam Chr· ſuper math·Non aūt dixit
Non in ſolo pane viuo·ne videatur de ſe dictū ēe·
ſꝫ inedie·non in ſolo pane viuit homo·vt poſſet
dyabolus dicē·Si filius dei ēs·abſcondit ſe·vt n̄
oſtendatur quod poteſt·ſi homo eſt aſtute excu-
ſat ſe·ne oſtendatur non poſſe Rabanus·Teſti
monium autem hoc de deutronomio ſumptum eſt
Ergo ſiqͥs nō veſcitur verbo dei·iſte non viuit qꝛ
ſicut corpus humanum non viuit ſine terreno cibo
ita et anima viuē non poteſt ſine dei verbo· Pro-
cedere autem verbum de ore dei dicitur·cum vo/
luntatem ſuam per ſcripturaꝝ teſtionia reuelat
Chr·ſuper matheū

Tunc aſſumpſit eum
dyabolus in ſanctam
ciuitatem·et ſtatuit
eum ſuper pinnaculū
templi·et dixit ei·Si
filius dei es·mitte te
deorſum·Scriptum
eſt enim·quia angelis
ſuis mandauit de te·
et in manibus tollent
te·ne forte offendas
ad lapidem pedem
tuum·Ait illi iheſus·
Rurſum ſcriptum eſt
Non temptabis domi
num deum tuum·

Cum ex premiſſo rꝑi
rn̄ſo nihil certum di
ſcere dyabolus potui
ſſet·Vtꝝ xp̄us deus
eſſet an homo·aſſum
pſit eum ad aliaꝫ tēp
tacionem dicens apd
ſe·Iſte qui fame non
vincitur·et ſi filius
dei non eſt·tn̄ ſanct9
eſt·valent tn̄ hoīes
ſancti fame n̄ vinci·ſꝫ
poſtq̄ omnem nece-
ſſitatem carnis vicerīt
per vanam gloriā ca
dunt·ideo cepit eum
temptare in glīa va-
na·ꝓpterquod ſequi
tur·Tunc aſſumpſit
eum dyabolus in ſan
ctam ciuitatem·
Hiero9·Aſſumptio
iſta non ex imbecilli
tate dn̄i venit·ſꝫ de inimici ſuperbia·q̄ voluntatē
ſaluatoris neceſſitatem putat Raba·Sancta aūt
ciuitas hieruſalem dicebatur·in qua templū dei
erat·et ſancta ſanctorum et cultus vnius dei·ſm̄
legem moyſi Remigius·In quo oñditur qꝛ dya
bolus fidelibus xp̄i etiam in ſanctis locis inſidiat̄
Greg·in ome·Sed ecce dum dicitur deus homo
in ſanctam ciuitatem a dyabolo aſſumptus·huā-
ne aures audire expaueſcunt·Iniquoꝝ tamen omni
um dyabolus caput eſt Quid autem mirum ſi ſe ab
illo permiſit in montem duci·qui ſe permiſit a mē
bris illius crucifigi Glo·Dyabolus eni ſp ad al
ta ducit eleuando per iactanciam·vt precipitare
poſſit·Et ideo ſequitur·Et ſtatuit eum ſupra pin
naculum templi Remig·pinnaculum ſedes erat
doctorum Templum eni non habebat culmen ere
ctum·ſicut noſtre domus habent·ſꝫ et planū erat
deſuper more paleſtinorum·et in ip̄o templo tria
tabulata erant·Et ſciendum·qꝛ in pauimento pin
naculum erat·et in vnoquoqꝫ tabulato pinnacl̄m
erat Siue ḡ ſtatuerit eum in illo pinnaculo quod
erat in pauimento ſiue in illis que erant in primo
ſecundo vel tercio tabulato·intelligendum eſt ꝙ
in illo ſtatuiſſet eum·vnde aliquod precipicium
eſſe potuit Glo·nota vero hec omnia corporeis
ſenſibus eſſe completa·qꝛ eni verba adinuicem cō
feruntur in ſpecie hominis dyabolum apparuiſſe
veriſimile eſt Chr·ſuper math·Sed forte dicit
quō in corpore conſtitutum videntibus omnib9
ſtatuit ſupra templum Sed forſitan dyabolus ſic
eum aſſumebat vt ab omnibus videtur·Ip̄e aūt
neſciente dyabolo inuiſibiliter ſic agebat vt a ne-
mine videtur Gloſa Ideo autem duxit eum ſupra
pinnaculum cum vellet eum de vana gloria temp
tare·qꝛ in cathedra doctorum multos deceperat
inani gloria·Et ideo putauit iſtum poſitum in ſe-
de magiſterij inani gloria extolli poſſe·Vnde ſeq̄
tur·Et dixit·Si filius dei es mitte te deorſum·
Hiero9·In omnibus eni temptacionibus hoc agit
dyabolus·vt intelligat ſi filius dei ſit·Dicit autē
Mitte te·qꝛ vox dyaboli q̄ ſp hoīes cadē deorſū de
ſiderat ꝑ ei ſuadere poteſt·precipitare non pōt·
Chr·ſuper math·Per hanc autem ꝓpoſicionē
quō poterat cognoſcē ſi eſt filius dei an non·Vo-
lare eni per aerem non eſt ꝓprie opus dei qꝛ nulli
vtile eſt·Si ḡ aliquis volauerit prouocatus ꝓpt
oſtentacionem ſolam hoc facit·et eſt pocius ex di
abolo q̄ ex deo·Si ḡ homini ſapienti ſufficit eſſe
quod eſt·et non eſſe neceſſarium ei apparē quod n̄
eſt·q̄to magis filius dei oſtendē ſe neceſſarium n̄
habet·de quo nemo poteſt tm̄ cognoſcē q̄tus ē
apud ſe Ambro·ſuper lucam Sed qꝛ ſathanas
transfigurat ſe ſicut angelum lucis·et de ſcriptīs
ip̄is diuinis laqueum fidelibus parat·vtitur te/
ſtimonijs ſcripturaꝝ·non vt doceat ſꝫ vt fallat·
Vnde ſubdit·Scriptum eſt enim·qꝛ angelis ſuis
mandauit de te Hiero·Hec·in·xc·pſ̄ legimus·vm̄
ibi non de xp̄o·ſꝫ de viro ſancto ꝓphecia eſt·Male
ḡ dyabolus interpretatur ſcripturas Chr·ſup
math·Vere eni filius dei angeloꝝ manibus non
portatur·ſꝫ ip̄e magis angelos portat·et ſi porta
tur manibus angelorum·non vt offendat ad lapi
dem pedem ſuum quaſi infirmus·ſꝫ ꝓpter honorē
quaſi dn̄s·O dyabole qm̄ fili9 dei manib9 portarī
legiſti·et qꝛ ſuper aſpidē et baſiliſcū calcat·non
legiſti·Sed illud quidem exemplum profert q̄ſi
ſuperbus·hoc autem tacet quaſi aſtutus Chri·
in ome·Intuere etiā·qꝛ teſtimonia a dn̄o allata ſūt
conuenienter·a dyabolo autem indecenter·non eni
qd̄ ſcriptum eſt·Angelis ſuis etc̄ et ſuadet ꝓijcere
ſeip̄m et precipitare Glo·Eſt ḡ ſic exponendum
Ait eni ſcriptura de quolibet bono homine·ꝙ an
gelis ſuis·id eſt adminiſtratoribus ſpiritibus p̄
cepit de ip̄o·ꝙ in manibus ſuis id eſt in auxilijs ſu
is tollent eum et cuſtodient·ne offendat pedē·id
eſt affectum mentis·ad lapidem·id eſt ad veterē
legem ſcriptam in lapideis tabulis Vel per lapi
dem poteſt intelligi omnis peccati occaſio et rui
ne Rabanus·Notandum eſt autem ꝙ ſaluator nr̄
licet permiſiſſet ſe a dyabolo ſupra pinnaculū tē-
pli poni·tn̄ renuit ad imperium eius deſcendē·no
bis exemplum donans·vt quiſquis imperauerit
viam veritatis artam nos aſcendere obtempem9
Si autem vult nos de altitudine veritatis et vir/
tutum ad ima errorisq viciorum precipitare non
illum audiamus Hiero·Falſas autem de ſcriptīs
dyaboli ſagittas·veris ſcriptīaꝝ frangit clipeis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Vnde ſequitur· Ait illi rurſum hieſus ſcriptū eſt Non temptabis dn̄m deum tuum Hyla· dyaboli em̄ conatus contundens et deum ſe proteſtatur· et dn̄m Chr· non autē dixit· non temptabis me dn̄m deum tuum· ſꝫ ita· non temtabis dn̄m deū tuū Quod poterat dicere omnis homo dei temtatus a dyabolo· Qm̄ et qui hominem dei temptat· deum temptat Rabanus· Vel alr̄ ſuggerebatur ei q̄ſi homini vt aliquo ſigno exploraret q̄tum apd̄ deum poſſet Aug· ɔtra fauſtum· Pertinet autem ad ſanam doctrinam qn̄ habet homo quid faciat· non temtare dn̄m deum ſuum Hiero· ꝛ notandū ꝙ neceſſaria teſtimonia de deutꝛonomio tm̄ protulit· vt ſecunde legis ſacramenta monſtraret·

Iterum aſſumpſit eū dyabolus in montem excelſum valde· ꝛ oſtēdit ei oīa regna mundi et gloriam eorum· et dixit illi· Hec omīa tibi dabo· ſi cadens adoraueris me Tunc dicit ei hieſus· Vade ſathana· Scriptum eſt em̄· Dominū deum tuum adorabis· et illi ſoli ſeruies Tunc reliquit eum dyabolus et ecce angeli acceſſerūt ꝛ miniſtrabant ei

Chr· ſuper math· dyabolus ex ſecundo rn̄ſo incertus tranſit ad terciam temptacionem· quia em̄ xp̄us recia ventris diſrupetat recia vane glīe tranſiuerat· ponit ei recia auaricie· ꝓpter quod dicitur Iterum aſſumpſit eum dyabolus in montem excelſum valde· Quem ſcꝫ diabolꝰ circuiens oēꝫ terraꝫ excelſiorem ceteris cognoſcebat· Quanto em̄ excelſior fuerit mons tanto ex eo ſpacioſior terra videtur Vnde ſequitur et oſ̄dit ei oīa regna mundi et glīam eoꝝ· Oſ̄dit autem ita non vt ip̄a regna vel ciuitates eoꝝ· vel p̄plos· vel argentum· vel aurum videt· Sed ꝑtes terre in quibus vnumquodqꝫ regnum vel ciuitas poſita erat· vt puta ſi aſcendens ſuper excelſum locum digito extenſo dicaꝫ tibi· ecce ibi eſt roma aut alexandria· non ſic oſtendo tibi vt ip̄as videas ciuitates· ſꝫ partes terre in quibus poſite ſunt· Sic et dyabolus poterat xp̄o ſinglā loca demonſtrare digito· ꝛ vniuſcuiuſqꝫ regni honores et ſtatum verbis exponere· Nam oſ̄ſum dr· eciā quod exponitur ad intelligendum Orige· ſuper lucam· Vel alr̄· non eſt arbitrandum ꝙ regna ei mundi oſ̄dens Perſarum· verbi gracia regnum iudeorumqꝫ oſ̄derit· ſꝫ oſ̄dit ei regnum ſuū· quō regnaret in mundo id eſt quō alij regnentur a fornicatione· alij ab auaricia Remi· Glām eoꝝ appellat aurum· argentum et lapides precioſos ꝛ tpalia bona Raba· Oſtendit autem hec diabolꝰ dn̄o· non ꝙ ip̄e viſum eius amplificare potuit aut aliquid ignotum demonſtrare· ſꝫ vanitatē pōpe mundane quam ip̄e diligebat· quaſi ſpecioſam ac deſiderabilem verbis oſ̄dens in amorem xp̄o ſuggerens venire volebat Glo· qui non ɔcupiſcēcie oculo intuetur ſicut nos· ſꝫ ſicut medici vident morbos ſine leſione· Hiero· Sequitur· Et dixit illi· Hec omnia tibi dabo· Arrogans et ſuperbus de iactancia loquitur· Non em̄ poteſt omnia regna dare· cum ſciamus pleroſqꝫ ſanctos viros a deo reges factos Chr· ſuper math· Sed ea que per iniquitatem fiunt in mūdo· vt puta per furtū aut ꝑiuria acquiſitas diuicias dyabolus dat· Non ḡ dyabolus quibus vult diuicias dare poteſt· ſꝫ his qui volunt ab illo recipere Remigi· Miranda eē eſt dyaboli demencia· illi promittebat dare regna terrena qui ſuis fidelibus dat regna celeſtia et gloriam mundi ei qui eſt celeſtis glorie dominus

Ambro· Habet autem ambicio domeſticum periculum· vt enim dominetur alijs prius ſeruit· curuatur obſequio vt honore donnetur· et dum vult eſſe ſublimior fit remiſſior· Vnde apte ſubditur· Si cadens adoraueris me Glo· ecce antiqua dyaboli ſuperbia· Sicut em̄ in principio voluit ſe ſimilem deo facere· ita nunc volebat diuinum ſibi vſurpare cultum dicens· Si cadens adoraueris me· Ergo qui adoraturus eſt dyabolum ante corruit Sequitur· Tunc dicit ei hieſus Vade ſathana

Chr· ſuper math· In quo finem temptandi diabolo ponit· ne progrediatur vlterius temptans

Hiero· Non autem (vt pleriqꝫ putant) eadem ſathanas et petrus ɔdemnantur ſn̄ia· Petro em̄ dr· Vade retro me ſathana· id eſt ſequere me qui contrarius es mee voluntati· Hic autem dr· Vade ſathana· et non ei dr retro· vt ſubaudiatur· vade in ignem eternum qui paratus eſt tibi ꝛ angelis tuis Rem· Vel ſm̄ alia exempla· vade retro id eſt reminiſcē recordare in quanta gloria ɔditus fuiſti· et in quantam miſeriam cecidiſti Chr· ſuper math· Videndum autem qr xp̄s cum paſſus fuiſſꝫ temtacionis iniuriam dicente ſibi dyabolo Si filius dei es mitte te deorſum non eſt turbatꝰ neqꝫ dyabolum increpauit· Nunc autem qn̄ dyabolus vſurpauit ſibi dei honorem exaſperatus eſt· et repulit eum dicens· Vade ſathana· vt nos illius diſcamus exemplo· noſtras quidem iniurias magnanimiter ſuſtinē· dei autem iniurias nec vſqꝫ ad auditum ſufferre· qm̄ in ꝓprijs iniurijs eſſe quempiā pacientem· laudabile eſt· Iniurias autem dei diſſimulare nimis eſt impium Hiero· dicens autem dyabolus ſaluatori Si cadens adoraueris me Ecōtrario audit· ꝙ ip̄e magis adorare eum debeat q̄ſi dominum et deum ſuū Aug· ɔtra ſer· arrianoꝝ· Vnde ſequitur· Scriptum eſt em̄· Dn̄m deū tuum adorabis· et illi ſoli ſeruies Vnus dn̄s deus noſter eſt ip̄a trinitas· cui ſoli ſeruitutem pietatis iure debemus Aug· x· de ciui· dei· Nomine autem ſeruitutis cultus deo debitus intelligitur· latriā q̄ppe noſtri vbicunqꝫ ſanctarum ſcripturaꝝ poſitū eſt interpretati ſunt ſeruitutem· Sed ea ſeruitus que debetur hominibus (ſm̄ quam precepit apoſtolus) ſeruos dominis ſuis ſubditos eſſe debere· grece nuncupari ſolet dulia· Latria vero· aut ſp· aut tam frequenter vt pene ſp ea ſeruitus dicitur que pertinet ad colendum deum Chr ſup mth· Diabolus autē (ſicut rationabilr intelligi poteſt) non quaſi obediens precepto receſſit· ſꝫ diuinitas xp̄i et ſp̄ūſſanctus qui erat in eo excuſſit inde dyabolum· Vnde ſequitur· Tunc reliquit eū dyabolꝰ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Quod ad noſtram proficit ꝯſolacionem · quia non
tamdiu homines dei diabolus temptat ꝙdiu vult
ſ3 ꝙdiu xp̄s permittit · Etſi eñ permittit eũ pau
liſper temtare · tñ repellit ꝓpter infirmam naturā
Aug · ix · de ciui · dei · Poſt temtacionem vero ſāc
ti angeli ſpiritibus immundis metuendi dño mini
ſtrabant · ⁊ per hoc magis magiſq3 innoteſcē dat
demonibus quantus eſſet · Vnde ſequitur · et ecce
angeli acceſſerunt et miniſtrabant ei Chr · ſup
math · Non autē dixit deſcendentes angeli · vt oſtē
dat · qꝛ ſp ad miniſterium eius erant in terris · ſed
tunc precipiente dño receſſerunt ab eo · vt locus
dyabolo aduerſus xp̄m daretur · ne forte videns
angelos circa eum non appropinquaret ad eum · In
quibus autem rebus illi miniſtrabant ſcire nō po
ſſumus · vtrum ad ſanationes infirmitatum · an ad
correctiones aīaꝝ · an ad effugationem demo-
num que omnia per angelos facit · vnde eis facien
tibus ipē facere videtur · Tamen manifeſtum eſt ·
ꝙ non ꝓpter neceſſitatem impotencie eius ei mini
ſtrabant · ſ3 ꝓpter honorem poteſtatis ipſius · non
eñ dr ꝙ adiuuent eum ſ3 ꝙ miniſtrent Greg · in
ome · Ex his autem vnius perſone vtraq3 natura
oñditur · qꝛ et homo eſt quem dyabolus temptat
et idem ipē deus eſt cui ab angelis miniſtratur
Chr · ſuper matheum · Nunc breuiter perſtringa-
mus quid ſignificent xp̄i temtaciones · Ieiunium
eſt abſtinencia rei male · eſuries eſt deſiderium eꝰ
vſus eius eſt panis · Qui g̃ peccatum ſibi ꝯuertit
ad vſum · lapidem ꝯuertit in panem · Reſpondeat
g̃ dyabolo perſuadenti · qꝛ non in ſolo vſu illiꝰ rei
viuit homo · ſ3 in obſeruancia mandatoꝝ dei · Cũ
vero quis inflatus fuerit quaſi ſanctus · ductus ē
quaſi ſuper templum · et qñ eſtimauerit ſe ꝯſiſtē
in ſanctimonij ſummitate · poſitus eſt ſupra pinnā
templi · Et hec temptacio ſequitur primam · quia
victoria temtacionis gloriacionem operatur · et
fit cauſa iactancie · Sed vide ꝙ xp̄s ieiuniũ vltro
ſuſceperit · Supra templum autem dyabolus eum
duxit · vt tu ad abſtinenciam laudabilem ſponte ꝓ
cedas · Extolli autem ad faſtigium ſanctitatis nō
acquieſcas · fuge exaltacionem cordis · et non pa
cieris ruinam Aſcenſio autem montis eſt proceſſio
ad altitudinem diuiciaꝝ et glorie huius mundi q̄
de ſuperbia cordis deſcendit · Cum g̃ volueris di
ues fieri quod eſt aſcendere in montem incipis cō
gitare de diuicijs ⁊ honoribus acquirendis · ⁊ tūc
princeps mundi gloriam regni ſui tibi oſtendit ·
Tercio loco prouidet tibi cauſas vt ſi volueris il-
la conſequi ſeruias ei negligens iuſticiam dei ·
Hyla · victo autem a nobis calcatoq3 dyaboli capi
te angelorum miniſteria et virtutum in nos cele
ſtium officia non defutura oſtenditur Augꝰ · de
concor · euan · Lucas has temptaciones non eodē
ordine proſecutꝰ eſt · vnde incertum eſt quid pꝰ
factum ſit vtrum regna terre prius demonſtrata
ſint · ⁊ poſtea in pinnam templi leuatus ſit an ecō
uerſo · Nihil tñ ad rem · dum omnia facta eſſe mani
feſtum ſit Glo · Sed quod dicit lucas magis vi/
detur ſm hyſtoriam eſſe Sed matheus has refert
temptaciones ſm hoc ꝙ in adam facte ſunt ·

Cum autem audiſſet
ieſus ꝙ iohannes tra
ditus eſſet · receſſit in
galileam · et relicta ci
uitate Nazareth ve-
nit et habitauit in ca
pharnaum maritimā
in finibus zabulon et
neptalim · vt adimple
retur quod dictum ē
per yſaiam ꝓphetam
Terra zabulon et ter
ra neptalim via ma-
ris trans iordanem ·
Galilee gentium po-
pulus qui ambulabat
in tenebris vidit lucē
magnam et ſedentibꝰ
in regione vmbre mor
tis lux orta eſt eis ·

Rab · poſtꝙ mathęꝰ
de · xl · dieꝝ ieiunio
et de temtacione xp̄i
et de angeloꝝ mini-
ſterio narrauit · con-
tinuo ſubiecit dicēs
Cum autem audiſſet
hieſus · qꝛ iohannes
traditus eſſet Chr ·
ſuper math Sine du
bio a deo · qꝛ in viꝝ
ſanctum nemo poteſt
aliquid · niſi ēdiderit
eum deus · Sequitur
Seceſſit in galileam
ſc3 de iudea vt paſſio
nem ſuam oportuno
tp̄i reſeruaret Deide
ut nobis fugiendi pe
riculum daret exem-
plum Chr · in om ·
Non eñ accuſabile ē
non proijcē ſeipſum i
periculum · ſ3 inciden
tem non ſtare viriliē
Recedit etiam de iu/
dea iudaicā inuidiā
mitigans ſimul quidē
ꝓphetiam complens · et magiſtros orbis terraꝝ
piſcari ſtudens qui in galilea morabantur · Atten
de etiam quaſi ad gentes abiturus a iudeis acce-
pit cauſam · Etenī cum precurſorem in vincula mi
ſiſſent · impellunt hieſum tranſire ad galileam gē
tium · Glo · Vt autem refert Lucas venit naza-
reth vbi erat nutritus · et ibi intrauit in ſinagogā
vbi legit et dixit multa · ꝓpter que voluerunt eũ
precipitare de monte · et tunc deſcendit caphar-
naum vnde modo ait matheus · Et relicta ciuitate
naza · venit et habi · caphar · Hiero · Nazareth ē
in galilea vicus iuxta montem Thabor · Caphar
naum eſt opidum in galilea gencium iuxta ſtagnũ
Genazareth · et ideo dicit Maritimā Glo · addit
etiam in finibus Zabulon et neptalim · vbi prima
captiuitas hebreorum fuit ab aſſirijs · Vbi g̃ ꝑma
legis obliuio eſt prima euangelij predicatio vt ⁊
de loco quaſi medio diffiueret ad gentes et iude/
os Remi · Reliquit autem vnam ſc3 nazareth · vt
predicando et miracula faciendo plures illumina
ret · In quo facto reliquit predicatoribꝰ exemplũ
vt eo tp̄e et illis in locis ſtudeant predicare · qñ
multis prodeſſe poſſunt · Sequitur · Vt adimple-
retur quod dictum eſt per yſaiam ꝓphetam · Ter
ra zabulon et terra neptalim · In ꝓphecia ita ha-
betur · Primo tp̄e alleuiata eſt terra Zabulon et
terra neptalim · ⁊ nouiſſimo aggrauata eſt via ma
ris trans iordanem galilee gencium Hiero · ſup
yſaiam · Dicit̄ aūt primo tp̄e alleuiata eſſe ab oīe
peccatorum · qꝛ in regionibus duaꝝ tribuum pri
mum ſaluator euangelium predicauit · Nouiſſimo
vero tp̄e aggrauata eſt fides eorum · plurimis iu
deorum in errore permanentibus · Mare autē hic
lacum appellat Genazareth qui iordane influente

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

efficitur· In cuius littore caphar naum et tiberias
et bethſaida·et corozabim ſite ſunt·In qua maxime
regione xp̄s predicauit·vel ſm̄ hebreos i xp̄m cre
dentes·hee due tribus zabulon et neptalim ab aſ
ſirijs capte ſunt·et galilea deſerta eſt·quam pro
pheta dicit eſſe alleuiatam· eo q̄ peccata populi
ſuſtinet·ſʒ poſtea relique tribus que habitabant
trans iordanem et in Samaria ducte ſunt in capti
uitatem·et hoc inquiunt·Scriptura nunc dicit
q̄ regionis eius populus primum captiuatus eſt
ip̄a primum lucem predicantis viderit xp̄i vel ſm̄
nazareos aduenien te xp̄o primo terra zabulon et
neptalim eſt phariſeorum erroribus liberata·p⁹
ea per euangelium apoſtoli pauli ingrauata eſt·
id eſt multiplicata predicatio in terminos genciū
Glo·Hic autem in euangelio diuerſi nominatim
ad idem verbum reducuntur·Ita et terra zabulon
et terra neptalim que eſt via maris que eſt trans
iordanem ſcʒ populus galilee gentium qui ambu
labat in tenebris Hiero·nota autem q̄ due gali
lee ſunt·vna que dr̄ iudeorum·et alia que dr̄ genciū
Diuiſa eſt enī galilea a tp̄e Salomonis qui dedit
·xx·ciuitates in galileam hyram regi tyri·que p̄s
dicta eſt poſtea galilea gentium reliqua iudeorum
Vel legendum eſt Trans iordanem galilee gen/
tium·Ita inq̄ vt populus qui vel ſedebat vel am
bulabat in tenebris lucem viderit·nequaq̄ puam
vt aliorum ꝓphetarum·ſʒ magnam ſcʒ illius qui in
euangelio loquitur·Ego ſum lux mundi·Et q̄ ha=
bitabant in regione vmbre mortis lux orta ē eis·
Inter mortem et vmbram mortis hoc intereſſe
puto·q̄ mors eorum eſt qui cum pecoribus mortis
ad inferos perrexerunt·Vmbra autē mortis eorum
eſt qui dum peccent nondum de hac vita egreſſi
ſunt·poſſunt enī (ſi voluerint) agere penitenciam
Chr·ſuper math·Vel in regione vmbre mortis
ſedebant gentiles q̄ colebant ydola et demones
Iudei autem qui legis op̄a faciebant in tenebris
erant·q̄ dei iuſticia nondum erat eis manifeſta·
Chr·in om·Vt autem diſcas q̄ neqʒ lumē neqʒ
tenebras ſenſibiles ait De lumine dixit·lumē mag
num quod alibi dr̄ lumen verum·Tenebras autē
exponens nominauit vmbraʒ mortis·Deinde mon
ſtrans q̄ non ip̄i querentes inuenerunt·ſed deus
ip̄is apparuit·dixit q̄ lumen ortum eſt et effulſit·
non enī prius ip̄i ad lumen cucurrerunt· Etenī in
vltimis malis homines erāt ante xp̄i p̄ſenciam neqʒ
enī ambulabant in tenebris ſʒ ſedebant·quod ſig
num erat·q̄ non ſperabant liberari Sic enī neſci
entes quo oporteret progredi· ita comprehenſi
a tenebris ſedebant iam non potentes ſtare·Te=
nebras autem vocat hic errorem et impietatem·
Rabanus·Allegorice autem iohannes eſt vox
precedens verbum et alij ꝓphete· Poſtq̄ autem
ꝓpheta ceſſauit et ligatus eſt·acceſſit verbum cō
plens quod predicauerat vox·id eſt ꝓphecia·Et
ſeceſſit in galileam·id eſt de figuris ad veritatē
vel in galileam id eſt in eccleſiam·vbi eſt tranſmi
gracio de vicijs ad virtutes·Nazareth interpre/
tatur flos·Capharnaum villa pulcerrima·Reli=
quit ḡ florem figurarum·quo fructus euangelij
ſignificabat̄·et venit in eccleſiam que eſt xp̄i vir
tutibus pulcra·Et maritima eſt q̄ iuxta fluct⁹ ſe
culi poſita quotidie tunditur procellis perſecuci
onum·Inter zabulon et neptalim ſita eſt·id eſt iu
deis communis et gentibus·Zabulon enī habita
culum fortitudinis dr̄·quia apoſtoli qui de iudea
electi ſunt fortes fuerunt·Neptalim dilatacio q̄
gentium eccleſia per orbem dilatata eſt Aug⁹
de con·euan·Iohannes autem euangeliſta priuſq̄
iret hieſus in galileam dicit de petro· et andrea·
et nathanaele·et de miraculo in chana galilee· q̄
omnia ceteri euangeliſte pretermiſerunt·id ꝯtex
entes ſuis narrationibus·q̄ hieſus reuerſus ſit in
galileā Vnde intelligitur fuiſſe interpoſitos ali
quos dies quibus illa de diſcipulis geſta ſunt· q̄
interponuntur a iohanne Rem·Sed illud ſoler=
cius attendendum eſt·quare iohannes dominum
dicat iſſe in galileam anteq̄ iohannes miſſus fuiſ=
ſet in carcerem·Nam poſt vinum de aqua factū
et deſcenſum eius in capharnaum·et poſt aſcenſū
eius in hieruſalem·dr̄ in euangelio iohannis q̄ re
dijt in iudeam et baptizabat· et nondum miſſus
erat iohannes in carcerem·Hic autem dicitur·q̄
poſtq̄ traditus fuit iohannes ſeceſſit in galileā
Et hoc quidem dicit marcus·Non autē dʒ hoc cō
trarium videri·Nam iohannes primum aduentum
dn̄i in galileam deſcripſit· qui ſcʒ fuit ante incar=
nationem iohannis·Sed et de ſecundo aduētu alibi
facit mencionem·cum ait·q̄ hieſus reliquit iudeā
et abijt iterum in galileam·Et de hoc tm̄ ſecundo
aduentu in galileam·qui ſcʒ fuit poſt incarnacōē
iohannis alij euangeliſte dicunt· Ex eccleſiaſtica
hyſtoria·Iohannem enī tradunt vſqʒ ad vltimū
pene vite ſue tempus abſqʒ vllius ſcripture indi
cijs euangelium predicaſſe·Sed cum trium euan=
geliorum ad ip̄m noticia puenisſet·probaſſe q̄dē
veritatem dictorum·deeſſe tn̄ vidit aliqua·et maxie
que primo predicacionis ſue tp̄e dn̄s geſſerat·
Certum eſt enī q̄ in alijs tribus euangelijs hec vi
dentur ſola ꝯtineri que in eo geſta ſunt anno quo
iohannes baptiſta vel incluſus eſt in carcerē vel
punitus·Matheus enī poſt temtacionem xp̄i ꝯti=
nuo ſubiecit·Audiens autem q̄ iohannes t̄ditus
eſſet·Et marcus ſimilr̄·Lucas vero priuſq̄ aliq̄d
de actibus xp̄i referret· dicit q̄ herodes ꝯcluſit
iohannem in carcere·Rogat⁹ eſt ḡ iohannes apo
ſtolus· vt ea que preterierant priores ante tradi
tionem iohannis ſaluatoris geſta ꝯſcribēt·et ideo
dicit in euangelio ſuo Hoc fecit iniciū ſignorum ih̄s
Chr·ſuper matheū

Exinde cepit hieſus predicare et dicere· Penitenciam agite· appropinquauit enim regnum celorum·

Ille dʒ xp̄i iuſticiam
predicare qui ventri
ſuo ꝯtradicē poteſt·
qui ſeculi iſtius bona
contemnit qui vanā
gloriam non deſid'at·
Et ideo dr̄ Exinde ce
pit hieſus predicare
id eſt ex quo temtatus famem vicit in deſerto·aua
riciam ſpreuit in monte·vanam gloriam repcuſ=
ſit in templo·Vel exinde cepit predicare·ex quo
traditus eſt iohannes·nam ſi predicante iohanne
predicare cepiſſet·vilem reddidiſſet iohānem·q̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

inueniretur predicatio iohannis eſſe ſuperflua·
ꝙtū ad iſtius doctrinam· ſicut ſi vno tꝑe ſol cum
lucifero oriatur· graciam luciferi celat Chr· in
ome· Ideo etiaꝫ non predicauit donec iohannes in
carcēm mittētur· ne ex hoc multitudo ſcindētur·
ꝓpter quod etiam iohannes nullum fecit ſignum·
vt per miracula omnes trahēntur ad xp̄m Rab·
In hoc etiam docet ne quis ab inferiori ꝑſona ſer
monem contemnat· Vnde apoſtolus· Si cui ſeden
ti reuelatum fuerit prior taceat Chr· ſup math·
Sapienter autem inde predicationis ſue ſūpſit
inicium non vt conculcet iohannis doctrinam ſed
vt magis confirmet· et teſtem eum verum fuiſſe
demonſtret Hiero· In quo etiam oſ̄dit ſe eꝰdeꝫ
eſſe dei filium cuius ille fuerat ꝓpheta· Et ideo di=
cit: penitenciam agite Chr· ſuper math· Non·n·
ſtatim iuſticiam predicauit quam omnes cognoſce
bant· ſꝫ penitenciam qua omnes indigebant· quis
ḡ auſus eſt dicē ꝫ volo bonus eſſe et non poſſum·
Penitencia eīn correctio eſt voluntatis· Et ſi vos
mala non terrent· vt ſcꝫ penitenciam agatis· vel
bona delectent· Vnde ſequitur· Appropinquauit
eīn regnum celoꝝ· id eſt beatitudo regni celeſtis
acſi dicat· Parate vos per penitenciam· quia ap=
propinquauit tempus mercedis eterne Rem·
Et notandum· quia non dicit Appropinquauit re
gnum chananeorum aut iebuzeoꝝ· ſꝫ regnum ce=
loꝝ· lex eīn promittebat bona tpalia· ſꝫ dn̄s reg=
na celeſtia Chr· in ome· Conſiderandum etiaꝫ ꝙ
in hac predicatione nihil de ſeipō manifeſte pre
dicabat ꝙ interim ouemens erat· qr nondum d̄ eo
decentem habebant opinionem· Incipiens etiam
nihil graue et onerosum dixit· ſicut iohannes dixe
rat· ſecurim et arborem inciſam· et hmōi· Sed in
principio benigna ꝓpoſuit· regnum euangelizās
Hiero· Miſtice autem iohanne tradito xp̄s in=
cipit predicare quia deſinente lege conſequenter
oritur euangelium

Ambulans autē ihe=
ſus iuxta mare gali=
lee vidit duoſ fratreſ
ſymoneꝫ qui vocaē pe
trus et andream fra=
trem eius mittentes
rethe in mare· erant e
nim piſcatores· et ait
illis· Venite poſt me·
et faciam vos fieri pi=
ſcatores hominuꝫ· At
illi cōtinuo relictis re
thibus ſecuti ſunt eū
Et ꝓcedens inde vi=
dit alioſ duos frēs ia
cobum zebedei et io=
hannem fratrem eius

Chri· ſuper math·
Anteꝙ̄ xp̄s aliquid
dicat vel faciat· vo=
cat apoſtolos· vt ni
hil illos lateat· nec
verboꝝ xp̄i nec opm
vt poſtmodum fidu=
cialiter dicē poſſint·
Non poſſumus· que
vidimus ꝛ audiuimꝰ
non loqui· Hinc eſt
quod dicitur· Ambu
lans hieſus iuxta ma
re galilee Rabanꝰ
Mare galilee· id eſt
quod ſtagnum gena
zareth· mare tyberia
dis eſt lacus ſalinaꝝ
Glo· decenter aūt
per piſcatoria vadit
loca piſcatores piſca
turus· Vnde ſequiē·
Vidit duos fratres·
Simonem qui vocaē
petrus· et andream

in naui cum zebedeo
patre eorum· reficien
tes recia ſua· et voca
uit eos· illi autem ſta
tim relictis retibus ꝛ
patre ſecuti ſunt eum

fratrem eius Remi·
Vidit autem non taꝫ
corporali ꝙ̄ ſpūali·
ad corda coꝝ reſpi/
ciens· Chr· in ome·
In mediis aē opacōi
bus exiſtentibus eos
vocauit· monſtrans
ꝙ omnibus occupa
cionibus ſequelam ſuam preponere oportet· Vn̄
ſequitur· Mittentes recia in mare quod quidē eo
rum officio congruebat· ꝓpter quod ſequitur Erāt
eīn piſcatores· Augꝰ· in ſer· de kal· ianu· Non
eīn elegit reges aut ſenatores· aut philoſophos
aut oratores· ymo elegit plebeios· pauperes· in=
doctos piſcatores Aug· ſuper iohan· Si eīn do
ctus eligētur· fortaſſis ideo ſe dicēt electum quia
doctrina eius eligi meruit· Dn̄s autem noſter ihs
xp̄s volens ſuperborum frangere ceruices· non ꝗ
ſiuit per oratorem piſcatorem· ſꝫ de piſcatore lu=
cratus eſt imperatorem· Magnus ciprianus ora=
tor· ſꝫ prius petrus piſcator· Chri· ſup math·
Future etiam dignitatis graciam artificii opere
ꝓphetabant· nam ſicut qui recia iactat in aqua ne
ſcit quos piſces comprehenſurus eſt· ſic et doctor
qn̄ diuini ſermonis recia ſuper populum iactat·
neſcit qui ſunt acceſſuri ad deum· Sed quoſcunqꝫ
deus excitauerit· illi adherent eius doctrine·
Remig· de his autem piſcatoribus loquitur dn̄s·
per hiēremiam dicens· Mittam in vos piſcatores
meos· et piſcabuntur vos· vnde et hic ſubditur·
Venite poſt me Glo· non tam pedibus ꝙ̄ affectu
et ymitacione· Et faciam vos fieri piſcatores ho=
minum· Chr· ſuper math· id eſt doctores· vt cū
rete verbi dei comprehendatis homines de mūdo
tempeſtuoſo et periculoſo· vbi homines non am=
bulant ſꝫ feruntur· quia dyabolus cum delectacio
ne compellit eos in malo vbi alterutrum homies
ſe comedunt· ſicut piſces forciores deuorant in/
mores· vt tranſlati viuant in terra corporis xp̄i
membra facti Greg· in ome· Nulla autem petrꝰ
et andreas xp̄m miracula facē viderant· nihil ab
eo de premio eterne retribucionis audierant· et
tn̄ ad vnum domini preceptum hoc quod poſſidē
videbantur obliti ſunt· Vnde ſequitur· At illi cō
tinuo relictis retibus ſecuti ſunt eum· In quo affec
tum debemus pocius penſare ꝙ̄m cenſum· Multū
eīn reliquit qui ſibi nihil retinuit· multum dimiſit
qui cum re poſſeſſa concupiſcenciis renunciauit·
A ſequentibus ḡ tanta dimiſſa ſunt· quanta a non
ſequentibus concupiſci potuerunt· Exteriora eīn
noſtra domino· ꝙ̄ntumlibet parua ſufficiunt· nec
perpendit ꝙ̄ntum in eius ſacrificio ſꝫ ex quanto ꝓ
feratur Eſtimacionem quippe precii regni dei n̄
habet· ſꝫ tn̄ valet ꝙ̄ntum habet Chr· ſup math·
Non autem predicti diſcipuli ſecuti ſunt xp̄iſtum
doctoris cupientes honorem· ſed operis lucrum·
Sciebant eīn ꝙ̄m precioſa eſt anima hominis ꝙ̄m
grata eſt apud deum ſalus ipſius et quanta ē mer
ces Chr· in ome· Tante igitur promiſſioni cre/
diderunt· et per ſermones quibus ſunt capti cre/
diderunt ſe alios poſſe piſcari Chri· ſup math·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Hec igitur cupientes ſecuti ſunt omnibus relictis
In quo nos docuerunt • quia nemo poteſt terrena
poſſidere • et perfecte ad celeſtia peruenire Glo
• In his ḡ datum eſt exemplum illis qui cenſum de-
ſerunt pro xp̄i amore Subditur autem exemplum
eoꝝ qui etiaꝫ carnales affectus pro deo poſponūt
Vn̄ dr̄ • et procedens inde vidit alios duos • Nota
vocat binos et binos • ſicut alibi legitur • q̄ miſit
binos et binos ad predicandum Greg • in ome •
Quatinus hic nobis tacitus innuat • qꝛ q̄ caritatē
erga alterum non hꝫ • predicacōis offm̄ ſuſcipere
nullatenus dꝫ • duo em̄ ſunt precepta caritatis • et
minus q̄ inter duos caritas haberi non p̄t Chr •
ſuper math • Super caritateꝫ etiam fraternitatis
recte poſuit fundamenta • vt ex radicibꝰ caritatis
exuberans quaſi humor aſcendat in ramis • et hoc
ſuper naturalem caritatem • vt non ſolum p grām
ſꝫ eciam per naturam ipa caritas firmior habeat̄ •
Vn̄ dicit • fratres ſic em̄ fecit deus • Et in ve • teſt •
ſuper moyſen et aaron fratres ponens edificacōis
inicium • Nam aūt abundancior eſt gracia no • teſt •
q̄ veteris • ideo primum populum edificauit ſup
vnam fraternitatem • hunc autem ſuper duas • Ja
cobum inquit zebedei et iohannem fratrem eius ī
naui cum zebedeo patre eoꝝ reficientes recia ſua
quod eſt maxime paupertatis indicium • vetera em̄
reficiebant • qui noua (vnde emerent) n̄ habebant
Et quod ad maiorem pietatem eorum pertinet in
tanta paupertate ſic ~~proximo~~ patri ſuo ſuccurrebāt vt
ſecum eum baiularent in naui • non vt ille iſtos ad
iuuaret in ope • ſꝫ vt iſti illum ꝯſolarentur ſua pre
ſencia Chr • in ome • Non parua autem eſt hic de
monſtracio virtutis • inopiam facile ferre ex iuſtis
nutriri laboribus • colligari inuicem amoris virtu
te patrem habere ſecum et curare Chr • ſup mth
Eſtimare autem primos velociores ad predican-
dum • qꝛ recia mittebant • Iſtos autem quaſi pigri
ores • qꝛ adhuc recia ꝯponebant • non ſumus auſi •
qꝛ dn̄aꝫ eoꝝ ꝯgnoſcē ſolius eſt xp̄i • Forte ḡ illi
ꝓpter petrum dicti ſunt mittentes recia • qui pre-
dicauit euangelium ſꝫ non ꝯpoſuit • Iſti aūt ꝓpter
iohannem ꝯponentes • qui euangelium compoſuit
Sequitur • et vocauit eos • Erant em̄ habitacione
ciues • dilectione ꝯcordes • artificio pares • frater-
tatis ꝯiuncti pietate • Ideo ſimul vocauit eos • ne
tot bonis ꝯiunctos diſſimilis vocatio ſeparet •
Chr • in ome • Vocando autem nihil eis promiſit •
ſicut prioribus • obuia em̄ eoꝝ qui preuenerant viā
eis preparauerat Sed et multa de ipo audierant • ſcꝫ
tanq̄ familiares et ꝯſanguinitate ꝯiuncti • Sequit̄ •
illi autem relictis retibus et patre ſecuti ſunt eum
Chr • ſuper math Tria em̄ ſunt que relinquē dꝫ
qui venit ad xp̄m actus carnales • qui per recia pi
ſcationis ſignificant̄ • ſubſtanciam mundialem que
per nauem • et parentes qui per patrem • Reliquer-
runt ḡ nauem vt fierent eccleſiaſtice nauis guber
natores • Reliquerunt recia vt non piſces afferrēt
ad ciuitatem terrenam ſꝫ homines ad celeſtem Re
liquerunt vnum patrem vt ſpiritales patres oīm
fierent • Hyla • Eis igitur artem et patriam
domum relinquentibus docemur xpriſtum ſecutī
et ſecularis vite ſollicitudine • et paterne domus

conſuetudine non teneri Remigius • Miſtice aūt
per mare deſignatur iſte mundus • propter ama-
ritudinem et fluctuacionem • Galilea autem que in
terpretatur volubilis ſiue rota • ſignificat mundi
volubilitatem • Ambulauit igitur hieſus iuxta ma
re • dum ad nos per incarnacionem venit • quia nō
carnem peccati ſed ſimilitudinem carnis peccati ſu
ſcepit ex virgine • Per duos fratres • duo populi
deſignantur • qui ab vno deo patre creati ſunt • q̄s
vidit qn̄ eos miſericorditer reſpexit • Per petrum
em̄ qui interpretatur agnoſcens • et dicitur ſimon
ideſt obediens deſignatur iudaicus populus qui
per legem deum agnouit • et preceptis eius obedi
uit • per andream qui interpretatur virilis ſiue de
corus intelligitur gentilis populus qui poſt ag
nitionem dei viriliter in fide permanſit • Nos po-
pulos vocauit • quando predicatores in mundum
miſit dicens • Venite poſt me • id eſt relinquite de-
ceptorem et ſequimini creatorem • De vtroq̄ꝫ etiaꝫ
populo facti ſunt hominum piſcatores • id eſt pre
dicatores • Relictis autem nauibus id eſt carnali-
bus deſiderijs • et retibus id eſt mundi cupiditati-
bus ſecuti ſunt xpriſtum • Per iacobum etiam intel
ligitur iudaicus populus qui per cognitionē dei
diabolum ſupplantauit per iohannem gentilis po
pulus qui ſola gracia ſaluatus eſt • Zebedeus aūt
quem relinquunt et interpretatur fugitiuus ſiue
labens • ſignificat mundum qui tranſit • et dyabo-
lum qui de celis lapſus eſt • Per petrum etiam et
andream mittentes recia in mare • deſignantur illi
qui in prima etate • dum de naui corporis ſui mit-
tunt recia carnalis concupiſcencie in mare huius
ſeculi vocantur a domino • Per iacobum iohannē
reficientes recia deſignantur illi qui poſt pecca-
ta ante aduerſitates veniunt ad xp̄m recuperan-
tes que perdiderunt Rabanus • Due naues duas
eccleſias figurant • eam que ex circumciſione et eaꝫ
que ex preputio vocata eſt • Quilibet etiam fidelis
fit ſimon deo obediendo • Petrus peccatum ſuum
agnoſcendo • Andreas viriliter labores paciēdo •
Jacobus vicia ſupplantando • Glo • et iohannes
vt totum gracie dei aſcribat • Et ideo quater tm̄
vocacio ponitur • per quos predicatores dei qua-
tuor mundi partibus vocatos ſignetur Hylariꝰ
Vel in hoc futurorum euangeliſtarum numerus
figuratur • Remigius • per hos etiam • quatuor
virtutes principales deſignantur • Prudencia em̄
refertur ad petrum propter diuinam ꝯgnitioneꝫ
• Juſticia ad andream • propter operum virilitateꝫ
Fortitudo ad iacobum • ꝓpter dyaboli ſupplantaci
onem • Temperancia ad iohannem • propter diui-
ne gracie effectum Auguſtinus de concordācia
euangeliſtarum • Sane mouere poteſt quomodo
iohannes dicat • non in galilea • ſed iuxta iordaneꝫ
andream ſecutum eſſe dominum cum alio cuius no
men tacetur • Deinde petrum ab illo nomen acce-
piſſe • Ceteri autem tres euangeliſte de piſcacione
vocatos eos dicunt ſatis inter ſe conuenienter ma
xime matheus et marcus • Nam lucas andream nō
nominat qui tamen intelligitur in eadem naui fui-
ſſe • Hoc etiam videtur diſtare • q̄ tm̄ petro a dn̄o
dictum eſſe commemorat lucas ex hoc iam homies

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eris capiens· quod matheus et marcus ambobus
dixiſſe narrant· ſed potuit prius petro dici· ſcđm
lucam· et ambobus poſtea· ſcđm alios duos· Sed
quod de iohanne diximus· diligenter conſideran
dum eſt· cum et locorum plurimum interſit et tem
poris et ipſius vocationis· Sed intelligendum ē
petrum et andream non ſic vidiſſe dominum iux
ta iordanem· vt ei iam inſeparabiliter inhererent
ſed tm̄ cognouiſſe quis eſſet· et eum miratos ad
propria remeaſſe· Forte autem quod pretermiſe
rat recapitulat· quia ſine vlla conſequentis tem
poris differencia dicit Ambulans autem iuxta ma
re· Queri etiam poteſt· quomodo binos et
binos ſeorſum eos vocauerit ſicut narrat matheus
et marcus· cum lucas dicat iacobum et iohannem
tanquam ſocios petri ad adiuuandum vocatos fu
iſſe· et ſimul ſubductis ad terram nauibus xp̄m ſe
cutos· Vnde intelligendum eſt hoc primo eſſe fa
ctum quod lucas inſinuat· et eos ad capturam pi
ſcium ex more remeaſſe· Non enim erat dictum pe
tro· q̄ piſces nunquam eſſet capturus· cum poſt
reſurrectionem hoc fecerit· Sed q̄ homines eſſet
capturus poſtea hoc factum eſt quod matheus et
marcus narrant· Non enim ſubductis ad terram
nauibus tanquam cura redeundi ſecuti ſunt eum·
ſed tanquam iubentem vt ſequerentur

Et circuibat hieſus totaꝫ galileaꝫ docēs in ſinagogis eoꝝ et p̄dicans euangelium regni et ſanans omnē languorem et omneꝫ infirmitatem in populo· Et abijt opinio eius in totam ſiriam· et obtulerunt ei omnes male habentes varijs languoribus et tormentis comprehenſos· et qui demonia habebāt et lunaticos et paraliticos et curauit eos· et ſecute ſunt eum turbe multe de galilea et decapoli et de hieroſolimis et de iudea et de trans iordanem·

Chr· ſuper math·
Omnis rex pugnatu
rus contra aduerſari
um prius congregat
exercitum et ſic vadit
ad pugnam· ſic et do
minus contra dyabo
lum pugnaturus pri
us congregauit apo
ſtolos et ſic cepit euā
gelium predicare·
Vnde ſequitur Et cir
cuibat ieſus Remi·
In quo doctorum vi
ta inſtruitur· Vt em̄
non ſint pigri· docen
tur per hoc quod dr̄
circuibat hieſus·
Chr· ſuper matheū·
Quia em̄ illi vt debi
les ad medicum veni
re non poterant· ipſe
ſicut ſtudioſus medi
cus circuibat grauit̄
egrotantes et domi
nusquidem circuibat
ſingulas regiones· q̄
autem ſunt vnius re
gionis paſtores con
ſiderando dn̄t circui
re populi ſingulas paſſiones· vt ad remedium pa
ſſionis eorum aliquod medicamentum in eccleſia
proferatur Remigius· Vt autem non ſint accep
tores perſonarum docentur predicatores p hoc
q̄ ſubiungitur· totam galileam· Vt autem vacui
non diſcurrant docentur per h̄ q̄ ſubditur docēs
Vt autem non paucis· ſed multis prodeſſe ſtude
ant· monentur per hoc quod ſequitur· in ſynago
gis· Chriſoſtomus in homelia· Hinc etiam
eos erudiebat quod non eſt deo contrarius iude
is predicans et errorum predicator· ſed conſonās
patri aduenit· Remigius· Vt autem non erro
res neque fabulas· ſed ſalutaria predicent· docen
tur per hoc quod ſubditur· Predicans euangeli
um regni· Diſtat autem inter docens et predicās
docens enim refertur ad preſencia· predicans ad
futura· docebat enim de preſentibus mandatis·
predicabat de futuris promiſſis· Chriſoſto
mus ſuper matheum· Vel docebat iuſticias natu
rales· quas ſcilicet ratio naturalis docet· vt caſti
tatem· humilitatem· et huiuſcemodi· quas per ſe
ipſos omnes bona eſſe intelligunt· de quibus ne
ceſſaria eſt doctrina· non tantum propter manife
ſtacionem quantum propter excitacionem cordis
Preualentibus enim delectacionibus carnalibus
ſcientia iuſticie naturalis quaſi in obliuionem de
ducta obdormit· Cum ergo cepit doctor repre
hendere carnalia mala· eius doctrina non nouam
ſcienciam introducit· ſed oblitam commonefacit·
Predicabat autem euangelium annunciando bo
na que antiqui manifeſte nec audierant· vt beati
tudinem celeſtem· mortuorum reſurrectionem· et
huiuſcemodi· Vel docebat interpretando pro
phecias de ipſo· Euangelium predicabat denunci
ando in ſe bona futura· Remigius· Vt autem
doctores doctrinam ſuam virtutibus commenda
re ſtudeant· docentur per hoc quod ſubditur· Sa
nans omnem languorem et omnem infirmitatem
in populo· Infirmitas quidem eſt corporum· lan
guor autem animarum Chriſoſtomus ſuper
matheum· Vel per languorem anime aliquam pa
ſſionem intelligimus· vt auariciam· libidinem· et
huiuſcemodi· Per infirmitatem autem infidelita
tem· per quam aliquis infirmatur in fide· Vel p
languores intelliguntur grauiores corporis pa
ſſiones· per infirmitates autem leuiores· Sicut
autem paſſiones corporales diuinitatis virtute
ſanabat· ſic ſpiritales verbo pietatis· Primo aūt
docet· et poſtea ſanat· propter duo· Primo quia
premittitur· quod magis neceſſarium eſt· Verba
enim pietatis edificant animam non miracula· De
inde quia verba per miracula commendantur· et
non econuerſo· Chriſoſtomus in omelia· Con
ſiderandum autem q̄ vbicunqꝫ legis cuiuſdam in
troductio ſit· ſigna facere deus aſſueuit· pignora
ſue virtutis legem tribuens ſuſcepturus· Hominēꝫ
enim facturus mundum creauit· et tunc illi legem
in paradiſo propoſuit· et quando noe legem la
turus erat· magna ſigna oſtendit· Et ſimiliter iu
deis legem laturus prodigia oſtendit· et tunc le
gem dedit· ita et hic ſublimem illam legem intro
ducturus· miraculoꝝ demonſtracione certificat·
que dicuntur· Quoniam em̄ regnum quod predi
cabat̄ non apparebat· ab apparentibus ſignis ip̄m
manifeſtauit Gloſa· Sed quia predicatores de
bent habere bonum teſtimonium ab hijs qui fo
ris ſunt· ne ſi vita deſpicitur predicatio contemna
tur· Subditur· et abijt opinio eius in totaꝫ ſiriam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Raba ·Syria eſt omnis regio ab enphrate vſq3
ad mare magnum·a capadocia vſq3 ad egiptum in
quā eſt prouincia paleſtina·in qua habitāt iudei
Chr·in ome·Intende autem moderationē euā
geliſte·q2 non vnumquenq3 nobis enarrat cura=
torum·Sed breuibus verbis copioſitatem tranſ=
currit ſignorum·Vnde ſequitur·Et obtulerunt ei
omnes male habentes Remig·per quos varias
vult intelligere infirmitates·ſ3 leuiores·Cum ve
ro dicit varijs languoribus et tormentis compre
henſos·illos vult intelligi·de quibus ſubinfert·
Et qui demonia habebant Glo·languor diutur
nus eſt tormentum morbus acutus·vt dolor late
ris et hmōi·Qui autem demonia habebant·ſunt q̄
a demonibus vexabantur Remig·Lunatici enī a
luna dicti ſunt·que dum menſtruis tpibus creſcit
et decreſcit ipī vexantur Hiero·Demones enim
obſuantes lunaria tpa creaturarum infamare cu=
piebant·vt in creatorem blaſphemie redundarēt
Aug·xxij·de ciui·dei·Illiciuntur tñ demones·ad·
habitandum per creaturas·quas non ipī·ſ3 deus
odidit delectabilib9 pro ſua diuerſitate diuerſis·
non vt aīalia cibis ſ3 vt ſpūs ſignis·que cuiuſq3
delectacioni ogruunt Raba·paliticī autem ſunt
corpe diſſoluti·paraliſis enī grece·latine dicitur
diſſolutio·Sequitur·Et curauit eos Chr·ſuper
math·Cum in quibuſdam locis dicatur multos cu
rauit·hic ſimplr̄ dr·et curauit eos·ſignans q̄ oēs
curauit·Sicut et nouicius medicus intrans ciui=
tatem·omnes ad ſe venientes curat·ppter ſuam
opinionem omendandam Chr·in ome·A nullo
autem eorum fidem exquiſiuit qm̄ nondum virtu
tis ſue demonſtracionem dederat·et in aduenīēdo
et ferendo a longe·non paruam oſtenderant fidē
Sequitur·Et ſecute ſunt eum turbe multe· Ra
banus Que quadripartite ſunt·Alij propter ce=
leſte magiſterium vt diſcipuli·Alij ob curacionē
infirmitatum·Alij ſola fama et curioſitate·volen=
tes experiri an verum eſſet quod dicebatur·Alij
per inuidiam volentes eum in aliquo cape et accu
ſare· Miſtice autem Syria interpretatur elata·
Galilea volubilis vel rota·id eſt dyabolus et mun
dus·qui et ſuperbus eſt·et ad yma ſemper rotat̄
In quo fama xpiſti per predicationem innotuit
Demoniaci enim ſunt ydolatre·lunatici inſtabiles
Paralitici pigri et diſſoluti· Gloſa·Turbe
autem que ſequuntur dominum ſunt de eccleſia·q̄
ſpiritaliter eſt galilea tranſmigrans ad virtutes
Et decapolis decem precepta ſeruans in hiero/
ſolima et iudea·quam viſio pacis et confeſſio illu=
ſtrat·Et trans iordanem·quia baptiſmo tranſito
terram promiſſionis intrat· Remigius·Vel
ſequuntur dominum de galilea·id eſt de volubili
tate mundi et decapoli que eſt regio decem vrbiū
et ſignificat decalogi tranſgreſſores et de hiero
ſolima·quia ſc3 prius in noria pace detinebantur·
et de iudea·id eſt de confeſſione dyabolica·et de
tranſiordane·quia prius erant in paganiſmo con
ſtituti·Sed tranſeuntes per aquam baptiſmi ve
nerunt ad xpiſtum·

CAPIT ·V·

Videns autē
hieſus tur
bas aſcen=
dit in mon
tem·Et cum ſediſſet
acceſſerunt ad eum
diſcipuli eius·et ape=
riens os ſuum doce=
bat eos dicens Beati
pauperes ſpiritu·qm̄
ipſorum eſt regnum
celorum·

Chr·ſuper matheū
Omnis artifex (ſm p̄
feſſionem ſuam) opor
tunitatem opis vi=
dens gaudet·Carpē
tarius enī ſi viderit
arborem bonam con
cupiſcit eam precidē
ad opus artificij ſui·
Et ſacerdos cum vide
rit eccleſiam plenam
gaudet animus eius
et delectatur vt do/
ceat Sic et dominus
videns magnam con
gregacionē populi
excitatus eſt ad docē
dum·Vnde dicit Vi
dens autem turbas
hieſus aſcendit in mō
tem· Aug9·de con·euan·Vel hic poteſt videri
multas turbas vitare voluiſſe et ob hoc aſcendiſ=
ſe in montem vt ſolis diſcipulis loquētur Chr·
in ome·Per hoc autem q̄ non in ciuitate et foro·
ſ3 in monte et ſolitudine ſedit·erudiuit nos nihil
ad oſtentacionem facē et a tumultibus abſcedere
et maxime cum de neceſſarijs diſputare oporteat
Remigius·Hic enī ſciendum eſt q̄ tria refugia
legitur dominus habuiſſe·nauim·montem et de=
ſertum·ad quorū alterum quocienſcunq3 a turbis op
primebatur conſcendebat Hiero·Nonnulli autē
ſimpliciorum fratrum putant dominum ea que ſe
quuntur in oliueti monte docuiſſe·quod nequaq̄
ita eſt·Ex precedentibus enī et ſequentibus in ga
lilea monſtratur locus quem putamus eſſe vel ta
bor vel quemlibet alium montem excelſum Chr
ſuper math·Aſcendit autem in montem primo q̄=
dem vt impleret ppheciam yſaie dicentis·Super
montem aſcende tu· Deinde vt oſtendat quo=
niā in altitudine ſpiritalium virtutum conſiſtere
dr·qui docet dei iuſticiam pariter et qui audit Ne
mo enī poteſt in valle ſtare et de monte loqui·Si
in terra ſtas de terra loquē·Si autem de celo lo
queris in celo conſiſte·Vel aſcendit in montē·vt
oſtendat q̄ omnis qui vult diſcē miſteria verita
tis in montem eccleſie d3 aſcendere·de quo ppha
Mons dei mons pinguis· Hyla·vel aſcendit in
montem·q2 in paterne maieſtatis celſitudine po
ſitus celeſtis vite precepta conſtituit Aug·de
ſer·dn̄i in monte·Vel aſcendit in montem vt ſigni
ficet quia minora erant precepta iuſticie que a do
data ſunt per pphetas populo iudeorum·quē ti
more adhuc alligari oportebat·Per filium autē
ſuum maiora populo quem caritate iam ouenerat
liberari·Sequitur·Et cum ſediſſet acceſſerunt ad
eum diſcipuli eius Hiero·ideo autem non ſtans
ſ3 ſedens loquitur·q2 non poterant eum intelligē
in ſua maieſtate fulgentem Aug·in ſer·domini ī
monte·Vel q̄ ſedens docebat·pertinet ad digni
tatem magiſtri·acceſſerunt autem ad eum diſcipu
li eius·vt audiendis verbis illius hij eſſent in cor
pore viciniores·qui preceptis implendis animo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

approꝑinquabant Rab· miſtice autem ſeſſio dñi incarnacio eius eſt· quia niſi dominus incarnatus eſſet humanum genus ad eum accedē non potuiſſꝫ

Aug· de con· euan· Mouet autem quod matheꝰ in monte dicit hunc habitum eſſe ſermonem a dño ſedente· Lucas autem in loco campeſtri a domino ſtante· Hec igitur diuerſitas facit videri alium fuiſſe illum· alium iſtum· Quid enī prohibet xpiſtū quedam alibi repetē· que ante iam dixerat ꝛ aut iterum facē que ante iam fecerat· Quamq̄ etiam poſſit illud occurrē in aliqua excellenciore parte montis· primo cum ſolis diſcipulis dominum fuiſſe· qn̄ ex eis duodecim elegit· Deinde cum eis deſcendiſſe non de monte ſꝫ de ipā montis celſitudie· campeſtrem locum· id eſt in aliquam equalitatem que in latē montis erat· et multos capē poterat· atqꝫ ibi ſtetiſſe donec ad eum turbe ꝯgregarent̄ ac poſtea cum ſediſſet acceſſiſſe ꝓpinquius diſcipulos eius· atqꝫ ita illis ceteriſqꝫ turbis pn̄tibus vnum habuiſſe ſermonem· quem matheus lucaſqꝫ narrant· diuerſo narrandi modo· ſꝫ eadeꝫ veritate rerum Gre· iiij· mora· Sublimia autem ꝑcepta domino in monte dicturo premittitur· Et apiens os ſuum docebat eos qui dudum aperuerat ora ꝓphetarum Remig· Vbicunqꝫ autem legitur dn̄s aperuiſſe os· inſpiciendum eſt quia magna ſunt q̄ ſequuntur Aug· de ſer· domini in monte Vel dic̄ aperiens os ſuum vt ipā mora commendet aliq̄to longiorem futurum eſſe ſermonem Chr· in ome· Vel hoc dicit vt diſcas qn̄ nunc quidem docebat os aperiens in loquendo· nunc autem vocem que eſt ab operibus emittens Aug· in ſer· dn̄i i mon· Siquis autem pie ſobrieqꝫ conſiderauerit inueniet i hoc ſermone q̄tum ad mores oportunos ꝑtinet perfectum ꝛ vite xp̄iane modū vnde ſic ipē ſermo ꝯcluditur· Omnis qui audit verba mea hec ꝛ facit ea ſimilabo eum viro ſapienti Aug· xi· de ciui· dei· nulla autem eſt cauſa philoſophandi niſi finis boni Qd autem beatum facit ipē eſt finis boni· et ideo a beatitudine incipit dicens· Btī pauperes ſpū Aug· in ſer· domini in monte· preſūpcio quidem ſpūs audaciam et ſuperbiam ſignificat· Vulgo etiam magnum ſpm̄ ſuperbi habē dicuntur· et recte· ſiquidem ſpūs ventus vocatur· quis vero neſciat ſuperbos inflatos dici· quaſi vento diſtentos· Quapꝓpter recte hic intelliguntur pauperes ſpū· humiles et timentes deum· id eſt non habentes inflantem ſpm̄ Chr· in ome· Vel ſpm̄ hic elationem et animum dicit· Qd enī ſunt multi humiles nolentes rerum neceſſitate coacti non eſt laus· Vnde illos beatificat qui ſe ex elacione humiliant Ideo autem hic incipit· radicitus euellēs ſuperbiam· quia hec fuit radix et fons malicie vniuerſe· ꝯtra quam ponit humilitatem· velut quoddam ſtabile fundamentum· qua ſubiecta cum ſtabilitate alia ſuperedificantur· Hac aūt deſtructa pereunt quecunqꝫ congregaueris bona· Chri· ſuper math· Ideo autem non dixit manifeſte· btī humiles ſpū· vt ſic humiles oſtendat· vt ſemper adiutorium dei ſint meditantes Vnde in greco dr̄ Beati mendici vel egeni· Sunt enī multi naturaliter humiles et non ex fide· qui non pulſant adiutoriū dei· ſꝫ ſolum qui ſm̄ fidem ſunt humiles Chri· in om· Vel q: paupes ſpū· hic dicit formidantes ꝛ trementes dei iuſſiones· quō dominus per yſaiam commendat· Quid autem amplius q̄ ſimpliciter humiles· humilium enī hic quidem mediocriter ē hic autem ſuperhabundanter· Augꝰ· Superbi ḡ appetant regna terrarum· ſꝫ humilium eſt regnum celorum Chr· ſuper math· ſiquidem ſicut cetera vicia deponunt ad inferos· maxime tn̄ ſuperbia· Sic et omnes virtutes inducunt in regnū celoꝝ maxime tn̄ humilitas· quia ꝓpriū eſt· vt qui ſe humiliet exaltetur Hiero· vel beati pauperes ſpū· qui ſcꝫ ꝓpter ſpm̄ſanctum voluntarie ſūt paupes

Ambro· de offi· Inde autem incipit beatitudo iudicio diuino· vbi erumna eſtimatur humano· Glo· Pauperibus autem in pn̄ti conuenienter ꝓmittuntur diuicie celi

Beati mites· qm̄ ipſi terram poſſidebunt·

Ambr· ſup lucam Cū ſimplicitate cō tentus fuero inops· ſupereſt vt mores meos temperem· Quid enī mihi prodeſt carere ſecularibus niſi fuero mitis· Congrue igitur ſequitur· Beati mites Aug· Mites ſunt qui cedunt improbitatibus· et non reſiſtunt in malo ſed vincunt in bono malum· Ambr· ſuper lucam· Mitiga ḡ affectum tuum vt non iraſcaris· aut certe iratus ne peccaueris· Preclarum eſt enim motum tpare conſilio· nec minoris virtutis dr̄ prohibere iracundiam q̄ omnino non iraſci· cum plerumqꝫ iſtud leuius hoc forcius eſtimetur Rixentur igitur immites· et dimicent pro terrenis et tpalibus rebus· Sed beati mites qm̄ ipī hereditabunt terraꝫ de qua euelli non poſſunt· Illam inquam terram· de qua in pſ· dr̄· Porcio mea in terra viuencium Significat enī quandam ſtabilitatem hēditatis perpetue· vbi anima per bonum affectum tanq̄ in loco ſuo requieſcit· ſicut corpus in terra· Et inde cibo ſuo alitur· ſicut corpꝰ ex terra· ipā eſt requies et vita ſanctorum· Chr· ſuper math· Vel terra hic (ſicut quidaꝫ dicunt) q̄diu eſt in hoc ſtatu terra mortuorum eſt· quia vanitati ſubiecta eſt· Cū autem liberata fuerit de corruptione fit terra viuorum· vt mortales hereditent immortalem· Alterum exponentem legi quaſi celum in quo habitꝰi ſunt ſancti dicatur terra viuorum· quod quantum ad inferiorem regionem celum eſt· quantum autē ad ſuperius celum dr̄ terra· Alij dicunt quia corpus noſtrum terra eſt· et q̄diu ſubiacet morti terra eſt mortuorum· Cum autem fuerit ꝯforme ſcdm glorie corpis xp̄i erit terra viuoꝝ· Hyla· Vel hēditatem terre mitibus dominus pollicetur· id eſt eius corporis quod ipē aſſumpſit habitaculū q: per manſuetudinem mentis noſtre habitat xp̄s in nobis· nos qꝫ clarificati corporis eius glīa veſciemur· Chr· in ome· Vel aliter· xp̄s hic ſpūalibus ſenſibilia immiſcuit· Qm̄ enī eſtimatur qui mitis ē omnia ſua perdere· ꝯtrarium promittit dicens· q͛ cum ſtabilitate ſua poſſidet· qui non eſt ꝓteruus Qui autem alr̄ eſt multociens animam ꝛ hēditatē paternam perdit· Quia vero propheta dixerat· Manſueti hereditabunt terram· a ꝯſuetis verbis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

conterit ſermonem· Glo· mites etiam qui ſeipos poſſederunt· hereditatem patris in futuro poſſidebunt· Plus autem eſt poſſidere terram q̄m h̄re regnum celorum· Multa em̄ habemus que ſtatim ammittimus

Ambr· ſup lucam Cum hoc feceris· vt ſcꝫ ſis pauper et mitis mementoqꝫ peccator es lugeto peccata· Vn̄ ſequitur· Beati qui

Beati qui lugent q̄m ipſi conſolabuntur ·

lugent· Et b̄n tercia benedictio eſt peccata deflentis· quia trinitas eſt que peccata ↄdonat Hyla· Lugentes em̄ hic dicuntur non orbitates· aut cōtumelias aut damna merentes · ſꝫ peccata vetera flentes Chr· ſuper math· Et qui ſua quidē peccata lugent beati ſunt · ſꝫ mediocriter· Beatiores quidem ſunt qui aliena lugent peccata· t̄les conuenit eſſe omnes doctores Hiero· luctus em̄ hic non mortuorum ponitur omium lege nature · ſed peccatis et vicijs mortuorum· Sic fleuit Samuel ſaulem· et paulus eos qui poſt immundiciam penitenciam non egerunt Chr· ſuper math· Cum aūt ↄſolacio ſit lugencium ceſſacio luctus· qui ſua peccata lugent· conſolabuntur in dulgentiā ↄſecuti Chr· in ome· et licet talibus ſufficiat venia frui non terminat retribucionem in peccatorum remiſſionem· ſꝫ et multarum facit participes ↄſolationum et hic et in futuro Semper em̄ maiores laboribus deus dat retributiones· Chri· ſuper math· Qui vero aliena peccata lugent conſolabuntur· qui cū in ſeculo illo prouidentiam cognouerint dei et intellexerint q̄ qui perierunt non fuerunt di· de c⁹ manu nemo rapere poteſt· de eis luctu derelicto in ſua beatitudine letabuntur Vel alit̄ Aug in ſer· domini in monte Luctus eſt triſticia de amiſſione carorum · Conuerſi autem ad deum ea que in hoc mundo cara habebant amittunt· non em̄ gaudent his rebus quibus ante gaudebant et donec fiat in illis amor eternorum· nonnulla meſticia ſauciantur Conſolabuntur ergo ſpūſancto qui maxime propterea paraclitus nominatur id eſt conſolator· vt tpalē amittentes eterna leticia perfruantur Et iō dicit q̄m ipi conſolabuntur· Glo· vel per luctum duo genera compunctionis intelliguntur· ſcꝫ pro miſerijs huius mundi· et pro deſiderio celeſtium· vn̄ filia caleph petiuit irriguum· ſuperius et inferi⁹ hmōi autem luctus non habet niſi pauper et mitis· qui cum mundum non diligat· q̄ miſer eſt · recognoſcit· et ideo celum concupiſcit· conuenienter ergo lugentibus promittitur conſolacio· vt qui triſtatus eſt in pn̄ti gaudet in futuro Maior eſt aūt retribucio lugentis q̄ pauperis et mitis Plus· n· eſt gaudē in regno q̄m habē et poſſidē Multa· n· cum dolore poſſidemus Chr· in ome· Notandum autem q̄ hanc beatitudinem cum intencione quadam ↄpoſuit· ideo non dixit qui triſtātur· ſed qui lugent· in quo etiam perfectionis ſapiencie magiſterium dedit· Si em̄ qui filios vel alios defunctos lugent· ſm illud tempus non deſiderant pecuniam nec gloriam· nec conuicijs exacuuntur· neqꝫ aliqua alia paſſione capiuntur· Multomagis hec ſeruare dn̄t qui lugent ſua peccata

Beati qui eſuriunt et ſiciunt iuſticiam quoniā ipi ſaturabuntur

Ambro· ſuper lucam Poſtq̄ delicta defleui· eſurire incipio et ſitire iuſticiam· eger enim cum in graui morbo eſt non eſurit Vn̄ ſequitur· Beati qui eſuriunt et ſiciunt iuſticiam Hiero Non nobis ſufficit velle iuſticiam· niſi iuſticie paciamur famem vt ſub hoc exemplo nunq̄m nos ſatis iuſtos· ſꝫ ſp eſurire iuſticie opa intelligamus Chr· ſuper matheum Quoniam omne bonum quod non ex amore ipius boni faciunt homines ingratum eſt ante deū· Eſurit autem iuſticiam qui ſm iuſticiam dei deſiderat conuerſari· Sitit autem iuſticiam qui ſcienciam e⁹ acquirē cupit Chr· in ome· Iuſticiam autē dicit vel vniuerſalem vel particularem auaricie ↄtrariam· quia em̄ de miſericordia dicturus erat· premonſtrat qualiter miſereri oporteat · quia non ex rapina neqꝫ ex auaricia · vnde etiam quod eſt auaricie ꝓprium ſcꝫ eſurire et ſitire iuſticie attribuit· Hyla· Sicientibus autem et eſurientibus iuſticiam beatitudinem tribuit ſignificans extenſam in dei doctrinam ſanctorum auiditatem perfecta in celo ſacietate repleri· Et hoc eſt quod dr· q̄m ipi ſaturabuntur Chr · ſuper math · ſcꝫ largitate remunerantis dei · quoniam maiora erunt premia dei q̄m ſanctorum deſideria Aug· Vel illo cibo ſaturabuntur in pn̄ti· de quo dominus dicit Me⁹ cib⁹ eſt vt faciā voluntatem pr̄is mei · quod eſt iuſticia et illa aqua de qua quiſqꝫ biberit · fiet ei fons aq̄ ſalientis in vitam eternam Chr· in ome· Vel in hoc terrenum premium determinat · qꝫ em̄ eſtimatur auaricia abundantes facē· Ipſe contrarium dicit· q̄ iuſticia hoc operatur· Qui em̄ iuſticiam cupit· omnia cum ſtabilitate hꝫ

Glo· Iuſticia et miſericordia ita coniuncte ſunt vt altera ab altera debeat tpari· iuſticia em̄ ſine mīa crudelitas ē· mīa ſine iuſticia diſſolucio· vn̄

Beati miſericordes · quoniaꝫ ipſi miſericordiam conſequentur ·

de mīa poſt iuſticiam ſubdit dicens· Beati miſericordes Remig· Miſericors dr quaſi miſerum h̄ns cor· qui alterius miſeriam quaſi ſuam reputat · et de malo alterius quaſi de ſuo dolet Hiero· mīa hic non ſolum in elemoſinis intelligitur· ſꝫ in oī pcto factis· ſi alter alterius onera portemus· Aug⁹· Beatos autem dicit eſſe qui ſubueniunt miſeris· q̄m eis ita rependitur· vt de miſeria liberentur· Vn̄ ſequitur· Qm̄ ipi mīam ↄſequentur Hyla Intantū em̄ deus beniuolencie noſtre in omnes delectatur affectu vt ſuam mīam ſit ſolis miſericordibus preſtaturus Chr· in ome· Videtur autem eſſe equalis retribucio· ſꝫ eſt multo maior· Non enim eſt eq̄lis humana miſericordia et diuina Gloſa· merito ergo miſericordibus miſericordia impenditur vt plus accipiant q̄m meruiſſent · et ſicut plus recipit qui vltra ſaturitatem habet· q̄m ille qui habet tantum ad ſaturitatem· Sic maior eſt gloria miſericordie q̄m precedentium

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Beati mundo corde· qm̄ ipi deum videbūt

Ambro·qui miam dē
fert miaꝫ amittit niſi
mundo corde miſere/
atur nam ſi iactanciā
querit nullus eſt fructus·Vnde ſequitur·Beati
mundo corde Glo·Conuenienter autem ſexto lo
co ponitur cordis mundicia qꝛ ſexto die homo cō
ditus eſt ad ymaginem dei· que quidem obtene=
brata erat in homine per culpam· ſꝫ in immundis
corde reformatur per graciam·Merito autem pꝰ
predicta ſequitur· quia niſi illa precedant mōm
cor in homine non creatur Chr·in ome·Mūdos
autem hic ait vel eos qui vniuerſalem virtutē po
ſſident et nullius ſibi malicie conſcij ſunt·Vel eos
qui in ꝑpancia conſiſtunt que maxime neceſſaria ē
ad videndum deum·ſm illud pauli Pacem ſeqmini
cum omnibus et ſanctimoniam· ſ. qua nemo vi/
debit deum·Quia eīn multi miſerentur quidem·ſꝫ
impudica agunt·monſtrans ꝙ non ſufficit primū
ſcꝫ miſereri·hoc de mundicia apposuit Hieronꝰ
Mundus autem deus a mundo corde conſpicitur·
Templum eñ dei non poteſt eſſe pollutum· Et hꝫ
ē quod dicitur·qm̄ ipi deum videbunt Chri ſup
math·Qui enim omnem iuſticiam facit et cogitat
mente ſua deum videt·qm̄ iuſticia figura eſt dei·
deus eñ iuſticia eſt·Scdm ḡ ꝙ aliquis eripuerit
ſe a malis et fecerit bona·ſm hoc deum videt·aut
parum aut amplius·aut interdum aut ſp ſm poſſi
bilitatem humanaꝫ·In ſeculo autem illo mundi cor
de deum videbunt facie ad faciem·non in ſpeculo
et in enigmate ſicut hic Aug·in ſer·dñi in mō·
Stulti autem ſunt qui deum vidē iſtis exteriori/
bus oculis querunt·cum corde videatur ſicut ali=
bi ſcriptum eſt·In ſimplicitate cordis querite illū
hoc eñ eſt ſimplex cor quod mundum cor Aug
vlt·de ciui·dei·Si autem tantum poterunt i cor=
pore ſpiritali oculi·etiam ipi ſpiritales quantum
poſſunt iſti quales nunc habemus· proculdubio
per eos deus videri non poterit Aug·in primo
de trinitate·Hec autem viſio merces eſt fidei· cui
mercedi per fidem corda mundantur ſicut ſcriptū
eſt·Mundans fide corda eorum·hoc autem proba
tur illa maxime ſentencia·Beati munde corde· qm̄
ipi deum videbunt Aug·ſuper G·ad litteram·
Nemo autem videns deum viuit vita iſta·qua mor
taliter viuitur·et iſtis ſenſibus corporis·Sꝫ niſi
ab hac vita quiſqꝫ fundatus moriatur· ſiue exiens
omnino de corpore·ſiue ita alienatus a carnalibꝰ
ſenſibus vt merito neſciat·ſicut ait apoſtolus vtꝝ
in corpore an extra corpus ſit·non in illam ſubue
hitur viſionem Glo·maiorem autem remunera=
cionem iſti habēt ꝙ primi·ſicut qui in curia regis
non ſolum prandet ſed etiam faciem regis videt·

Ambro·ſup lucam·

Beati pacifici·quoniam filij dei vocabunt

Cum interiora tua
vacua feceris ab omī
labe peccati·ne diſ=
ſenſiones otencōeſqꝫ
ex affectu tuo prodeant a te pacem incipe·vt ſic
pacem alijs feras·Vnde ſequitur·Beati pacifici·
Aug·xix··de ci·dei·Eſt autem pax tranq̄llitas
ordinis·Ordo autem eſt parium diſpariumqꝫ ſua
loca tribuens diſpoſicio·Sicut autem nemo ē qui
gaudē nolit·ita nemo eſt qui pacem habē nolit·
quandoquidem ipi qui bella volunt· nihil aliud
ꝙ ad glorioſaꝫ pacem cupiunt bellando ꝑuenire
Hiero·pacifici autem dicuntur beati qui primū
in corde ſuo· deinde et inter fratres diſſidentes
faciunt pacem·Quid eñ prodeſt alios per te pa=
cari·cum in tua anima ſint bella viciorum Aug
in ſer·dñi in monte·Pacifici autem ſunt in ſemet/
ipis·qui omnes animi ſui motus componentes et
ſubicientes racioni carnaleſqꝫ concupiſcencias ha
bentes edomitas·fiunt regnum dei·in quo ita or=
dinata ſunt omnia·vt quod eſt in homine preci/
puum et excellens·imperet ceteris reluctantibus
que ſunt nobis beſtijſqꝫ communia·atqꝫ idipꝫm qꝺ
excellit in homine id eſt mens et racio ſubijciatur
pociori·quod eſt ipa veritas filius dei·Neqꝫ eñ
imperare inferioribus poteſt niſi ſuperioribꝰ ſub
ijciatur·Et hec eſt pax que datur in terra homini
bus bone voluntatis Aug·in li·retractacionum
Non tamen cuiꝙ prouenire poteſt in hac vita vt
lex repugnans legi mentis omnino non ſit in mem
bris·Sed hoc nunc pacifici agunt domando con=
cupiſcencias carnis·vt ad pacem pleniſſimā qñqꝫ
veniatur Chri·ſuper mth·Pacifici aūt ad alios
ſunt·non ſolum qui inimicos in pace reconciliant
ſꝫ etiam illi qui immemores malorum diligunt pa
cem·Pax eñ illa beata eſt que in corde poſita eſt
non tm̄ in verbis·Qui autem pacem diligunt filij
ſunt pacis· Hyla·pacificorum autem beatitudo
adopcionis eſt merces·Et ideo dꝛ· Quoniam filij
dei vocabuntur·Parens eñ omnium deus noſter
eſt·neqꝫ aliꝰ tranſire in nuncupacionem familie eꝰ
licebit·niſi fraterne inuicem caritatis pace viua=
mus Chr·in ome·Vel quia pacifici dicuntur qui
nec litigant·nec odiunt ab inuicem·ſꝫ et ꝯgregāt
litigantes recte filij dei vocantur· quia vnigeiti
hoc eſt opus·congregare diſperſa·et pacificare
contra ſe preliancia Aug·Vel quia in pace per/
fectio eſt·vbi nihil repugnat·pacifici filij dei di=
cuntur·qm̄ nihil reſiſtit deo·Et vtiqꝫ filij dei ſimi
litudinem pacis dñt habē Glo·Maximam ḡ dig
nitatem habent pacifici Sicut qui filius regis dꝛ
in domo regia ſummus eſt·Septimo autem loco
beatitudo hec ponitur· qꝛ in ſabbato vere reqei
dabitur vera pax ſex etatibus tranſactis·

Chr·in ome·Poſita

Beati qui perſecutionem paciuntur·ꝓpter iuſticiam·quoniam ipſorꝝ eſt regnū celorꝝ·

pacificorum beatitu
dine ne aliquis extia=
ret ꝙ ſp pacem ſibi q̄
rere ſit bonū· ſubdit
Beati qui perſecucio
nem paciuntur ꝓpter
iuſticiam hoc ē ꝓpter
virtutem·ꝓpter defenſionem aliorum·ꝓpter pie
tatem·Iuſticiam eñ conſueuit pro omni virtute
anime ponere Aug·in ſer·domini in monte·Pa
ce eñ intrinſecus conſtituta ac firmata quaſcūqꝫ
perſecuciones·ille qui foras miſſus eſt· foriſecꝰ
concitauerit·auget gloriam que ſm deum eſt·
Hiero·Signanter autem addidit ꝓpter iuſticiaꝫ
Multi eñ ꝓpter ſua peccata pſecucōꝫ paciuntur·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et non ſunt iuſti· Simulq̧ conſidera ꝙ octaua ẜe
circumciſionis beatitudo martirio terminetur·
Chr·ſuper math·non autem dixit Beati qui a gẽ
tilibus perſecutionem paciuntur·ne putes illum
ſolum beatum qui perſecutionem patitur ·propẽ
ydola non colenda· Ideo et ab hẽticis perſecutio
nem paciens ꝓpter veritatem non relinquendam
beatus eſt·quia ꝓpter iuſticiam patitur· Sed ⁊ ſi
quis ex potentibus (qui xp̄iani videntur) forſitan
ꝓpter ſua peccata correctus a te·fuerit te perſe⸗
cutus beatus es cum iohanne baptiſta· Si em̄ ve
rum eſt ꝙ ꝓphete martires ſunt· quia ſuis occiſi
ſunt·ſine dubio qui ꝓpter cauſam dei aliquid pati
tur·et ſi a ſuis patitur mercedem martirij habet·
Et ideo non poſuit ſcriptura perſonas perſequẽ⸗
tium· ſ; ſolam cauſam perſecutionis·vt non aſpici
as quid te perſequitur· ſ; ꝓpter quid   Hyla· Sic
ḡ ad poſtremum eos in beatitudine numerat q̄bꝰ
omnia pro xp̄o pati qui iuſticia eſt pronus affec⸗
tus eſt· Hijs igitur et regnum ſeruatur·q: in con
temptu ſeculi ſunt pauperes ſpū· Vnde dicit·qm̄
ipoꝝ eſt regnum celorum· Vel octaua beatitudo
tanq̄ ad caput redit· quia conſumatum ꝑfectũq̧
oñdit et probat· Itaq̧ in prima et in octaua noia/
tum eſt regnum celorum· Septem em̄ ſunt que ꝑ
ficiunt·nam octaua clarificat et perfectum demõ
ſtrat·vt per hos gradus perficiantur et ceteri·
tanq̄ accipiatur rurſus exordium   Ambr·ſuper
lucam· Vel aliť primum regnum celorum ſanctis ꝓ
poſitum eſt in abſolucione corporis ſ̄m poſt reſur
rectionem eſſe cum xp̄o· Poſt reſurrectionem tua;
terram incipies tuam poſſidere abſolutus a mor⸗
te· Et in ip̄a poſſeſſione ꝯſolacõem reperies· Con
ſolacionem ſequitur delectacio· delectacionem di⸗
uina miſeracio· Cui autem miſeretur dominus et
vocat·et ſic vocatus videt vocantem· Qui autem
deum viderit in ius diuine gr̄acionis aſſumitur ⁊
tunc demum quaſi dei filius celeſtis regni diui⸗
cijs delectatur· Ille igitur incipit hic repletur·
Chr·in ome·ne autem mireris ſi ſ̄m vnamquamq̧
beatitudinem regnum non audis·quia cum dicit·
conſolabuntur·mia; conſequitur·et cetera h̄moi
Per hec vniuerſa nihil aliud q̄ regnum celorum
occulte inſinuat·vt nihil ſenſibile expectes· Reg;
em̄ beatus eſt qui in his coronatur·que cum p̄nti
vita diſcedunt   Aug·diligenter autem attendẽ
dus eſt numerus harum ſentenciarum· His enim
ſeptem gradibus ꝯgruit operacio ſpūſſancti ſepti⸗
formis· quam yſaias deſcribit Sed ille a ſummo·
hic ab imo·q: ibi docetur filius dei ad ima deſcen
ſurus·hic homo de imis ad ſimilitudinem dei aſcẽ
ſurus· In his prius eſt timor qui ꝯgruit hoibus
humilibus·de quibus d̄r· Beati pauperes ſpū· id
eſt non alta ſapientes ſ; timentes· Secunda eſt pi
etas que ꝯuenit mitibus Qui em̄ pie querit hono
rat non reprehendit·non reſiſtit quod eſt mitem
fieri· Tercia eſt ſciencia que conuenit lugentibus
qui didicerunt quibus malis nunc vincti ſunt·que
quaſi bona pecierunt· Quarta que eſt fortitudo·
ꝯgruit eſurientibus et ſicientibus·q: deſiderãtes
gaudium de veris bonis laborant ·a terrenis cu⸗
pientes auerti· Quinta ꝯſilium·ꝯuenit miſericor
dibꝰ q: vnicum remedium eſt de tantis malis erui
dimittere alijs et dare·   Sexta eſt intellectus·
et conuenit mundis corde· qui purgato oculo
poſſunt videre quod oculus non vidit· Septima
eſt ſapiencia que conuenit pacificis·in quibꝰ nul
lus motus eſt rebellis· ſ; obtemperant ſpui· Vnum
autem premium quod eſt regnum celorum ·varie
nominatum eſt· In primo ſicut oportebat poſitũ
eſt regnum celorum· quod eſt perfecte ſapiencie
inicium· Ac ſi dicẽtur· Inicium ſapiencie timor dn̄i
Mitibus hẽditas tanq̄ teſtamentum patris cum
pietate querentibus·lugentibus conſolacio·tan
q̄ ſcientibus quid amiſerunt ⁊ in quibus merſi ſũt
Eſurientibus ſaturitas tanq̄ refectio laborantibꝰ
ad ſalutem· Miſericordibus miſericordia tanqua;
optimo conſilio vtentibus·vt hoc eis exhibeatur
quod exhibent· Mundis corde facultas videndi
deum tanq̄ purum oculum ad intelligenda et̄na
gerentibus· Pacificis dei ſimilitudinem· Et iſta q̄
dem·in hac vita poſſunt complere · ſicut ꝯpleta
eſſe in apoſtolis credimus · nam quod poſt hanc
vitam promittitur· nullis verbis exponi poteſt·

Beati eſtis cum male
dixerint vobis homi
nes · et perſecuti vos
fuerint · et dixerint ·
omne malum aduer⸗
ſus vos mencientes
propter me·gaudete
et exultate·quoniam
merces veſtra copio⸗
ſa eſt in celis· Sic em̄
perſecuti ſunt prophe
tas qui fuerunt ante
vos ·

Raba Superiores
ſentencias gn̄aliter
digẽbat · iam icipit
loqui p̄ntes compel
lans·predicens eis ꝑ
ſecutiones·quas pro
nomine eius paſſuri
erant·dicens· Beati
eſtis cũ maledixerint
vobis homines·et ꝑ
ſecuti vos fuerint·⁊
dixerint omne malũ
aduerſus vos   Aug
Queri autem poteſt
quid interſit·ꝙ ait·
Cum vobis maledi⸗
cent·et dicent omne
malum cum maledicẽ
hoc ſit malum dicere
Sed aliť ẽ maledictũ
iactatum cum contumelia coram illo qui maledici
tur·aliť·cum abſentis fama leditur· Perſequi aũt
eſt vim inferre vel inſidijs appetẽ·   Chri·ſuper
matheum· Si autem verum eſt·qm̄ qui calicem aq̄
porrexerit·merces eius non perit· Conſequenter
qui vel vnius leuiſſimi verbi iniuriam fuerit pa⸗
ſſus·vacuus non erit a mercede· Vt autem blaſ⸗
phematus ſit beatus·duo conuenire debent·vt ⁊
mendaciter blaſphemetur·et ꝓpter deum·alioq̄n
ſi vnum defuerit·non eſt beatitudinis merces· Et
ideo dicit· Mencientes ꝓpter me·   Augꝰ· Quod
ꝓpter illos additum puto·qui volunt de perſecu
cionibus et de fama ſue turpitudinis gloriari·et
ideo dicẽ ad ſe pertinere xp̄m· ꝙ multa dn̄r de ilľ
mala·cum et vera dicantur·qñ et de errore illoꝝ
dicuntur· Et ſi aliquando falſa iactantur · non tn̄
ꝓpter xp̄m iſta paciuntur   Greg·ſuper ezechielẽ
Quid autem poterit obeſſe ſi homines vobis de⸗
rogent·et ſola vos ꝯſciencia defendat· Sed tamẽ
linguas detrahentiũ·ſicut noſtro ſtudio ſi demus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

excitare·ne ipſi pereant·ita per ſuam maliciam ex
citatas debemus equanimiter tolerare·vt nobis
meritum creſcat·Vnde et hic dr·Gaudete et exul
tate·qm̄ merces veſtra copioſa eſt in celis Glo
Gaudete mente quidem et exultate corpore·quia
merces veſtra non tm̄ magna eſt ſicut aliorum ſed
copioſa eſt in celis Aug·non hic celos puto dici
ſuperiores partes h⁹ viſibilis mundi non em̄ mer
ces veſtra in rebus viſibilibus collocanda eſt·ſed
in celis dictum puto in ſpiritalibus firmamentis
vbi habitat ſempiterna iuſticia·Sencient ḡ iam
iſtam mercedem qui gaudent ſpiritalibus·Sȝ ex
omni parte perficietur·cum mortale hoc induerit
immortalitatem Hiero·gaudē igiē et exultare
debemus·vt merces nobis in celeſtibus prepare
tur·hoc qui vanam ſectatur gloriam·implē non
poteſt Chri·ſuper math·Quia q̄ntum aliquis
letatur de laude hominum·tantum de vituꝑacōe
triſtatur·Tu in vero gloriam concupiſcis in celo·
obprobria non timeas in terris Greg·ſuper eze
chielem·Aliqñ tm̄ detractores debemus ꝯpeſcere
ne dum de nobis mala diſſeminant eorum qui audi
re nos ad bona poterant·corda innocentum cor/
rumpant Glo·non ſolum autem premio ſed etiā
eos exemplo ad pacienciam prouocat·cum ſubdit
Sic em̄ perſecuti ſunt ꝓphetas·qui fuerunt ante
vos· Remig·magnam em̄ ꝯſolacionem accipit
homo in tribulatione poſitus·dum recordatur pa
ſſiones aliorum·a quibus exemplum paciencie ac
cipit·acſi·d·mementote quia illius vos eſtis apl̄i
cuius et illi fuerunt ꝓphete Chr·in om̄e·Simul
et inſinuat coequalitatem ſui honoris ad patrem
acſi dicat·ſicut illi ꝓpter patrem ita et vos ꝓpter
me pacienini·Cum etiam dixit ꝓphetas qui fuerē
ante vos·monſtrat et ipſos ꝓphetas iam ſanctos
Aug·perſecutionem autem hic ḡnalr̄ poſuit·et
in maledictis et in laceracione fame·

Vos eſtis ſal terre qđ
ſi euanuerit in quo ſali
etur ad nihilum valet
vltra niſi vt mittatur
foras et conculcetur
ab hominibus·

Chr·in om̄e·Quia ex
celſa precepta diſci/
pulis dederat·vt nō
dicerent·qualiter po
terimus ea ſuare eos
laudibus mitigat·d·
Vos eſtis ſal terre·in
quo monſtrat ꝙ nece
ſſario hec iniungit·n̄
em̄ pro vr̄a vita aut
pro vna gente·ſȝ pro vniuerſo mundo vos mitto
Et ſi alios mordentes mala audiatis gaudete·ſȝ
em̄ eſt opus ſalis·mollia mordicare·quare alioꝝ
maledictio nihil vobis nocet·ſȝ eſt teſtis veſtre
virtutis Hyla·Eſt hic ꝓprietas querenda dicto
rum·quam apoſtolorum officium et ipſius ſalis na
tura monſtrabit·hoc igitur in omnem vſum huma
ni generis effectum in corruptionem corporibus
quibus fuerit aſperſum impartit·et ad omnē ſen
ſum conditi ſaporis aptiſſimum eſt·Apoſtoli aūt
ſunt rerum celeſtium predicatores·et eternitatis
velut ſatores·merito ſal terre nuncupati·quia p
virtutē doctrine quaſi ſalientes eternitati corpa
ſeruant Rem·Sal etiam per aquam et ardorem
ſolis·et per flatum venti in naturam alterā com
mutatur·Sic et apoſtolici viri per aquam baptiſ
mi et ardorem dilectionis et flatum ſpiritusſancti
in ſpiritalem regeneracionem commutati ſunt·
Sapiencia etiam celeſtis per apoſtolos pre
dicata exsicat humores carnalium operum aufert
fetorem et putredinem male conuerſacionis a ver
mem libidinoſe cogitacionis·Et illum de quo dic
ꝓpheta·vermis eorum non moritur Rem·Sunt
apoſtoli ſal terre idest hominum terrenorum qui
amando terram terra vocantur Hiero·Vel apl̄i
ſal terre appellantur·quia per illos vniuerſum ho
minum conditur genus Chr·ſuper matheum·
Doctor em̄ cum fuerit omnibus predictis virtuti
bus ornatus·tunc eſt quaſi optimum ſal·et totus
populus de illo conditur videndo eū et audiendo
Rem·Et ſciendum quia nullum ſacrificium offere
batur deo in veteri teſtamento·niſi prius ſale cō
diretur·quia nullus poteſt laudabile ſacrificium
deo offerre abſqȝ ſapore celeſtis ſapiencie Hila
Vn̄ quia conuerſioni homo ſubiacet·ideo aplōs
ſal terre nuncupatos monet in tradite ſibi pote
ſtatis virtute perſiſtere·cum ſubdit·Qđ ſi ſal eua
nuerit in quo ſalietur Hiero·id eſt ſi doctor er
rauerit quo alio doctore emendabitur Aug·et ſi
vos per quos condiendi ſunt populi metu perſe/
cucionum tpalium amiſeritis regna celorum·qui
erunt homines per quos vobis error auferatur·
Alia littera habet·Si ſal infatuatum fuerit oſtē
dens fatuos eſſe iudicandos qui tpalium bonoꝝ
vel copiam ſectantes vel inopiam metuētes amit
tunt terrena·que nec dari poſſunt ab hominibus
nec auferri Hyla·Si autem doctores infatuati
nil ſaliant·et ipſi ſenſu accepti ſaporis amiſſo viui
ficare non poſſunt corrupta redduntur inutiles·
Vnde ſequitur·Ad nichilum valet vltra·niſi vt
mittatur foras·et conculcetur ab hominibus·
Hiero⁹·Exemplum de agricultura ſcriptum eſt·
Sal em̄ vt in condimentum ciborum et ad ſiccan
das carnes neceſſarium eſt·ita alium vſum non hȝ
Certe legimus in ſcripturis vrbes quaſdam ira vi
ctoꝝ ſale ſeminatas vt germen nullū in ipſis orietē
Glo·poſtq̄ ḡ illi qui capita ſunt alioꝝ defece
rint·nulli vſui apti ſunt·niſi ad hoc vt mittantur
foras ab officio docendi Hyla·vel etiam de ec
cleſie promptuariis proiecti pedibus incedenciū
conterantur Aug·non autē calcatur ab hoib⁹
q̄ patiē perſecucōem·ſȝ q̄ pſecucōm timendo infa
tuatur·Calcari em̄ non poteſt niſi inferior Inferi
or autem non eſt qui q̄uis corpore multa ī terra
ſuſtineat·corde tm̄ in celo fixus eſt·

Vos eſtis lux mundi·
Non poteſt ciuitas
abſcondi ſupra mon
tē poſita·neqȝ accen
dunt lucernam et po
nunt eam ſub modio·
ſed ſupra candelabꝝ
vt luceat omnib⁹ qui

Chr·ſuper matheū·
Sicut doctores ꝓpē
bonam ꝯuerſacionem
ſunt ſal quo populus
conditur·ita ꝓpter
verbum doctrine ſūt
lux qua ignorantes
illuminantur·Prius
autem eſt bn̄ viuere
q̄ bene docere·et ideo
p⁹q̄m aplōs dixerat
ſal·ꝯſequenē vocat·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in domo ſunt· Sic lu-
ceat lux veſtra corã
hominibus vt videãt
opera veſtra bona· ⁊
glorificent patrez ve
ſtrum qui in celis eſt·

eos lucem· dicens·
Vos eſtis lux mundi·
Vel quia ſal in eo ſta
tu tenet rem ne ad de
terius mutetur· Lux
autem ad melius per
ducit illuſtrando ꝓpꝰ
quod apoſtoli dicti
ſunt prius ſal ꝓpter
iudeos et ꝓpter populum xp̄ianum· a quibus deꝰ
ꝯgnoſcitur· quos ſeruant in dei ſcia· Lux aũt ꝓpter
gentes quas ad ſcie lumen ꝑducunt Aug· opoꝛ
tet autem hic mundum non celum et terrã ſʒ hoĩes
qui ſunt in mundo intelligi· vel qui diligũt mũdm
quibus illuminandis apoſtoli miſſi ſunt· Hyla·
Natura eñ luminis eſt vt lucem quocunqʒ circum
feratur emittat· illatumqʒ edibus tenebras inte-
rimat· luce illuminante Igitur mundus extra ꝯg
nitionem dei poſitus· obſcurus tenebatur· igno-
rancie tenebris cui per apoſtolos ſcie lumen inue
hitur et cognicio dei daretur· Et de paruis eorũ
corpuſculis quocunqʒ inceſſerint· lux tenebris mi
niſtratur Remi· Sicut autem ſol dirigit radios
ſuos· ita ⁊ dominus qui eſt ſol iuſticie direxit apo
ſtolos ſuos ad effugandas hũani gñis tenebras·
Chr· in ome· Intellige autem q̃ magna eis promit
tit· vt qui in regione ꝓpa cogniti non erant· ad fi
nes orbis terraꝝ eorum veniret fama· Nec perſe
cutiones quas predixerat eos potuerunt occulta
re· ſʒ ꝓpter hoc magis preclari redduntur Hie·
Ne autez apoſtoli abſcondantur ob metum ſʒ tota
libertate ſe prodant· docet eos fiduciam predicã
di· cum conſequenter dicit· non poteſt ciuitas ab
ſcondi ſupra montem poſita· Chr· in ome· Per
hoc etiam eos docet eſſe ſollicitos de ꝓpa vita q̃ſi
in oculis omnium poſitos· ficut ciuitasque ẽ ſupra
montem poſita· vel lucerna ſuper candelabrum lu
cens Chr· ſuper math· Hec autem ciuitas eccĩa
ſanctorum eſt· de qua & glorioſa dicta ſunt de te
ciuitas· Ciues eius ſunt omnes fideles· de quibus
apoſtolus· Vos eſtis ciues ſanctorum· Hec ḡ ciui
tas poſita eſt ſupra montem xp̄m· de quo daniel·
lapis abſciſus ſine manibus factus eſt mons mag
nus Aug· vel poſita eſt ſupra montem id eſt ſup̄
magnam iuſticiaʒ quam ſignificat mons in quo di
ſputat dominus Chr· ſuper math· non poteſt ḡ
ciuitas abſcondi poſita ſupra montem eciam ſi ip̄a
voluerit· Mons eñ qui eam poꝛtat faciat eam oĩ
bus manifeſtam· Sic et apoſtoli et ſacerdotes qui
fundati ſunt in xp̄o non poſſunt eſſe abſconditi· eč
ſi voluerint· quia xp̄s eos manifeſtat Hylarius
Vel ciuitatem carnem quam aſſumpſerat nũcupat
quia ĩ eo per naturam ſuſcepti corporis q̄dam hu
mani gñis ꝯgregacio continetur· et nos per con/
ſoꝛtium carnis ſue ſumus habitacio ciuitatis· Ab-
ſcondi ḡ non poteſt quia in altitudine poſitus cel
ſitudinis dei admiracione opm ſuoꝝ offertur oĩ-
bus contemplandus Chri· ſuper math· Quare aũ
ſanctos ſuos xp̄s manifeſtet· et non ſinat eos eſſe
abſconditos· per alteram comparacionem oñdit·
cum ſubditur· neqʒ accendunt lucernam et ponũt
eam ſub modio ſʒ ſupra candelabꝝ Chr· in ome·
Vel per hoc q̄ dixit· non poteſt ciuitas abſcondi·
demonſtrauit ſuam virtutem· In hoc autem quod
ſubdit· neqʒ accendunt lucernam· eos inducit ad li
beram predicacionem· acſi diceret· Ego quidez lu
cernam accendi· veſtri autem erit ſtudij eam manẽ
ardentem· non ſolum ꝓpter vos· ſʒ ꝓpter alios qui
illuminabuntur· ſʒ et ꝓpter gloꝛiam dei· Chri·
ſuper math· Lucerna eſt verbum diuinum de quo
dictum eſt· Lucerna pedibus meis verbum tuum
Accendentes lucernam ſunt pater et filius ⁊ ſpũſ
ſanctus· Aug· Quid autez putamus dictum eſſe
et ponunt eam ſub modio? vt occultacio tm̃ lucer
ne accipienda ſit· tanq̄ ſi dicẽt· Nemo accendit lu-
cernam et occultat eam· an aliquid etiam modius
ſignificat· vt hoc ſit ponere lucernam ſub modio
ſuperiora facẽ coꝛpis commoda q̄ predicacionez
veritatis· Sub modio ḡ lucernam ponit quiſq̄s
lucem doctrine bone commodis tp̄alibꝰ obſcurat
et tegit· Et bene modius & res coꝛpoꝛalis ſiue ꝓ
pter retribucionem menſure· quia ea quiſquis re
cipit que geſſit in coꝛpoꝛe· Siue quia tp̄alia bõ
que corpoꝛe peraguntur· circa dierum menſuram
quam ſignificat modius inchoantur et tranſeũt·
Eterna vero ſpiritalia nullo tali fine coercentur·
Super candelabrum autem lucernam ponit q̄ coꝛ
pus ſuum miniſterio verbi ſubijcit· vt ſuperioꝛ ſit
predicatio veritatis et inferioꝛ ſeruitus coꝛpis·
Per ip̄am eñ coꝛporis ſeruitutem excelſioꝛ lucet
doctrina· dum per vocem et ceteros coꝛpis motꝰ
bonis opibus inſinuatur diſcentibus· Chr· ſup
math· Vel modij ſunt homines mundiales quoniã
ſicut modij deſuper quidem vacui ſunt· ſubtus aũ
pleni· ſic oẽs mũdi amatoꝛes in rebꝰ ſpiritalibꝰ in
ſẽſati ſũt· In treis aũt ſapiẽtes ⁊ iõ q̃ſi modiꝰ v̄bum
dei tenet abſconditum· q̄n ꝓpter aliq̄ cauſam ter
renam· verbum dei non eſt auſus palam proloqui·
nec fidei veritatem· Candelabꝝ eſt eccleſia que ba
iulat verbum vite et omnis eccleſiaſticus vir
Hyla· Vel ſinagogam dominus modio compauit
que ſuſceptos fructus intra ſe tm̃ receptans· cer-
tum modum diuerſe obſeruancie ꝯtinebat Amb
ſuper lucam Et ideo nemo fidem ſuam intra men-
ſuram legis includat ſʒ ad eccleſiam conferat· in q̄
ſeptiformi ſpũs relucet gracia Beda· in omelia
Vel ip̄e xp̄s accendit lucernam qui teſtam huma
ne nature· flamma ſue diuinitatis impleuit· quam
nec credentibus abſcondere nec modio ſupponere
hoc eſt ſub menſura legis includere vel vnius gẽ
tis terminos noluit cohibere· Candelabꝝ eciam
dicit· cui lucernam ſuperpoſuit· quia noſtris in frõ
tibus fidem ſue incarnacionis affixit Hyla· Vel
lucerna xp̄i ponitur in candelabrum id eſt ĩ ligno
per paſſionem ſuſpenſa que lumen eternum eſt in
eccleſia habitantibus prebitura· Et ideo dicit Vt
luceat hominibus qui in domo ſunt Aug Siquis
eñ domum vult accipere eccleſiam non eſt abſur-
dum· vel domus eſt ip̄e mundus· ꝓpter id quod ſu
perius ait· vos eſtis lux mundi Hyla· Tali etiã
lumine monet fulgere apoſtolos vt ex admiracio
ne operis eoꝛum deo laus imparciatur· Vnde ſeq̄-
tur· Sic luceat lux veſtra coꝛam hominibus· vt vi
deant op̄a veſtra bona· Chꝛi· ſuper matheum·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

id eſt ſic illuminate docentes vt non veſtra tm̄ au
diant verba· ſed vt opa videant· vt quos illumīa
ueritis per verbum quaſi lux· condiatis per exem
plum quaſi ſales· Per illos autem doctores qui do
cent et faciunt magnificatur deus· Nam diſciplīa
dn̄i ex moribus familie demonſtratur· Et ideo ſe=
quitur· Et glorificent patrem veſtrum qui in cel
eſt Aug· Si tm̄modo dicēt vt videant opa vr̄a
bona finem conſtituiſſe videtur in laudibus hoīm
quas querunt ypocrite· Sed addidit· Et glorifi=
cent patrem veſtrum qui in celis eſt· vt hoc ipſū
q̄ homo per bona opera placet hominibus· n̄ ibi
finē oſtituat ſ; referat ad laudē dei· et ꝓptea place
at hominibus· vt in illo glorificetur deus Hyla
Non q̄ ab hominibus oporteat gloriam querere
ſ; vt diſſimulantibus nobis opus noſtrum his inē
quos viuimus in honorem dei eluceat·

Nolite putare· quoni
am veni ſoluere legez
aut prophetas· non
veni ſoluere ſed adim
plere· Amen dico vo=
bis· donec tranſeat
celum et terra· iotha
vnum aut vnus apex
non preteribit a lege
donec omnia fiant· q̇
ergo ſoluerit vnum
de mandatis iſtis mi=
nimis et docuerit ſic
homines· vocabitur
minimus in regno ce=
lorum· Qui autem fe=
cerit et docuerit· hic
magnus vocabitur
in regno celorum·

Glo· poſtq̄ hortat9
eſt audientes vt ſe p̄
pararent ad omnia
ſuſtinenda pro iuſti=
cia a non abſcondent
quod accepturi erāt
ſ; ea beniuolencia di=
ſcerent vt ceteros do
cerent· incipit eos in
formare quid doceāt
tanq̄m ſi quererent·
Quid eſt hoc· q̄ non
vis abſcondi· et pro
quo iubes omnia tol
lerari nunquid aliq̄d
dicturus es extra ea
que in lege ſunt ſcri=
pta· Ideo inquit· no
lite putare qm̄ veni
ſoluē legem· aut pro
phetas Chr· ſuper
matheū· Quod ꝓpter
duas cauſas dic̄· pri
mum vt diſciplōs ſu=
os his verbis ad ſuū
prouocaret exemplū
vt ſicut ipē omnez le
gem adimplebat· ſic
et illi ſtuderent implere· Denicq; futurum erat vt
calumniarentur eum iudei quaſi legem ſoluentem
priuſq̄; incurrat calumniam· calumnie ſatiſfacit·
ne autem putaretur ſic veniſſe· vt ſimpliciter legē
predicaret· ſicut ꝓphete fecerant Rem· duo dixit
Negat veniſſe ſe ſoluere· et affirmat veniſſe ſe im
plere· Et ideo addit· Non em̄ veni legem ſoluē· ſ;
implē Aug· In hac autem ſentencia duplex eſt
ſenſus· Nam adimplere legem· aut eſt addendo ali
quid quod minus habet· aut faciendo quod hab;
Chri· in ome· Impleuit igitur xp̄s prophetas
complendo omnia que per eos de ſeipō fuerant di
cta· Legem autem primo quidem nihil tranſgre=
diendo legalium· Secundo iuſtificando per fidem
quod lex per litteram fatere non valebat Aug9
otra fauſtum· Demum etiam quia ſub gracia poſi
tis in hac mortali vita· difficile erat implē· quod

in lege ſcriptum eſt· non concupiſces Ille per car
nis ſue ſacrificium ſacerdos effectus impetrat no
bis indulgenciam· etiam hinc adimplens legem vt
quod per noſtram infirmitatem minus poſſumus
per illius perfectionem curetur· cuius capitis mē
bra effecti ſumus· Puto etiam ſic eſſe accipiendū·
quod dicitur· non veni legem ſoluē ſed adimplē·
his videl; additamentis que vel ad poſicionem p
tinent antiquarum ſentenciarum vel ad ꝯuerſaci=
onem in eis· Aperuit em̄ dominus etiam iniquum
motum ad nocendum fratri in homicidij gn̄e depu
tari· Maluit ec̄ nos dominus non iurantes non re=
cedē a vero q̄ verum iurantes appropinquare p
iurio· Sed cur o manichei legem non accipitis et
ꝓphetas· cum xp̄s ad eos ſe non veniſſe ſoluē dixe
rit ſ; adimplē· Ad hoc rn̄det fauſtus hereticus·
Quis hoc teſtatur dixiſſe hieſum? Matheus· Quō
ḡ iohannes non id teſtatur· qui fuit in monte?
Matheus hoc ſcripſit· qui poſtq̄ hieſus deſcen=
dit in monte ſecutus eſt eum· Ad hoc auguſtinus
rn̄det· Si nemo de xp̄o vera dixit niſi qui vidit eū
vel audiuit· hodie de eo vera dicit nullus· Cur ḡ
ex ore iohannis non potuit vera matheus audire
de xp̄o· ſi ex libro iohannis poſſumus vera loqui
de eo· nos tanto tpe poſt nati· hinc em̄ non ſolum
mathei· ſ; etiam luce ac marci euangelium· et non
imparem autoritatez receptum eſt· Huc accedit·
quia et ipē dominus potuit narrare matheo quod
egerat anteq̄ eum vocaſſet· Aperte autem dicite
non vos credē euangelio· nam qui in euangelio n̄
niſi quod vultis creditis· vobis pocius q̄m euan=
gelio creditis· Item fauſtus· probemus et mat/
heum hoc non ſcripſiſſe· ſ; alium (neſcio quez) ſub
nomine eius· Quid em̄ dicit· Cum tranſiſſet ihēſus
vidit ſedentem hominem ad thelonium matheum
nomine· Et quis ḡ ſcribens de ſeipō dicat· vidi ho
minē et non vidit· Ad quod auguſtinus ita mat=
heus de ſe tanq̄m de alio ſcripſit· ſicut et iohan=
nes fecit dicens· Conuerſus petrus vidit alium di
ſcipulum quem diligebat hieſus· Manifeſtum eſt
em̄ hunc morem fuiſſe ſcriptorum cum geſta nar=
rarent· Item fauſtus Quid q̄ etiam ex ipō ſermone
quod precepit non putari· quia veniret legem ſol
uere magis intelligi datur· quia ſoluēt· necq; em̄
nihil tale eo faciente iudei ſuſpicari hoc poſſent·
Ad quod auguſtinus· hodie quidem valde infir/
mum eſt· non em̄ negamus iudeis non intelligen=
tibus videri potuiſſe xp̄m detractorem eſſe legis·
et ꝓphetarum Item fauſtus· Quid q̄ eciam lex
et ꝓphete nec adimplecione gaudent· cum in deu
tronomio dicatur Hec precepta que mando tibi
obſeruabis· nec addas q̇cq̄ eis nec minuas· Ad qd̄
auguſtinus· non intelligit fauſtus quid ſit legez
implē· cum hoc de verborum adiectione putat ac
cipiendum· Plenitudo em̄ legis caritas eſt· quam
dominus dedit mittendo fidelibus ſpm̄ ſanctum·
Impletur ḡ lex· vel cum fiunt que ibi precepta
ſunt· vel cum exhibentur que ꝓphetata ſunt Itez
fauſtus· Nō nouum teſtamentum hieſum condidi
ſſe fatemur· quid aliud a deſtructione fatemur ve
teris teſtamenti· Ad quod auguſtinus· In veteri
teſtamento figure erāt futurorum quas reb9 per

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

xp̄m preſentatis auferri oportebat· vt eo ip̄o lex
et ꝓphete implerentur· in quibꝰ ſcriptum eſt· da
turum deum nouum teſtamentum· Item fauſtus·
Hoc igitur ſi dixit xp̄s· aut aliud ſignificaui s dixit
aut (quod abſit) menciens dixit· aut omnino· nec
dixit· ſʒ hieſum quidem mentitum fuiſſe nullus di=
cat· ac per hoc alit dictum eſt· aut nec omnino di/
ctum eſt· me quidem iam aduerſus capituli huius
neceſſitudinem manichea fides reddit hic tutum
q̄ principio mihi non cunctis queex ſaluatoris no
mine leguntur ſcripta paſſim credere perſuaſit·
Eſſe eñ multa zizama q̄ in contagiū boni ſeminis
ſcripturis pene omnibus noctiuagus quidem ſemi
nator inſparſit· Ad quod auguſtinus· Manicheꝰ
docuit impiam peruerſitatem· vt ex euangelio q̄d
hereſim tuam non impedit· hoc accipias· quod aūt
impedit non accipias· Nos autem docuit apoſto=
lus piam prouiſionem· vt quiſquis nobis anuncia
uerit preter id quod accepimꝰ anathema ſit· dñs
autem expoſuit quid ſint zizama· non aliqua falſa
veris ſcripturis immiſſa· ſicut tu interpretaris· ſʒ
homines filios maligni Item fauſtus· Cum te iu
deus interpellabat· cur legis et ꝓphetarum p̄cep
ta non ſerues· que xp̄s dixit non ſe veniſſe ſoluere
ſʒ adimplē· cogeris autem vane ſuperſticioni ſuc
cumbere· aut capitulū profiteri falſum aut te xp̄i
negare diſcipulum· Ad quod auguſtinus· Nul=
las ex hoc capitulo catholici paciuntur anguſti=
as quaſi legis et prophetarum precepta non ſer
uent· quia caritatem dei et proximi habent· in qui
bus preceptis pendet lex et ꝓphete· Et quecūqꝫ
ibi rebus geſtis vel ſacramentorꝫ celebracōibus
vel locutionum modis figurate ꝓphetata ſunt in
xp̄o et eccleſia compleri ognoſcunt· Vnde nec va
ne ſuperſticioni ſuccumbimus· nec iſtud euangelij
capitulum falſum eſſe dicimus· nec xp̄i diſcipulos
nos negamus· Qui ḡ dicit· Si xp̄s legem et pro=
phetas non ſoluiſſet· illa ſacramenta legis et pro
phetarum· in xp̄ianorum celebracionibus perma
nerent· poteſt dicere· Si xp̄s legem et ꝓphetas ñ
ſoluiſſet· adhuc promitteretur naſciturus· paſſu
rus· reſurrecturus· cum ideo magis hoc non ſolue
rit ſʒ adimpleuerit· quia iam non ꝓmittitˀ naſcitꝰ
paſſurꝰ reſurrecturꝰ q̄ illo ſacramēto quodāmodo
perſonabant· Sed anunciatur q̄ natus ſit· paſſus
ſit· reſurrexit· q̄ hec ſacramenta que a criſtianis
aguntur iam perſonant· Patet ḡ quanto errore
delirent· qui putant ſignis ſacramentiſqꝫ mutatis
etiam res ip̄as eſſe diuerſas· quas ritus ꝓpheticꝰ
pronunciauit promiſſas et euangelicus demōſtrat
impletas· Item fauſtus· Querendum eſt· ſi hʒ xp̄s
dixit· cur dixerit· vtrum ne compalpandi iudeorꝫ
furoris cauſa qui ſancta ſua ab eo conculcari vidē
tes· nec audiendum quidem eum exiſtimabant aut
ut nos qui eis credebamus ex gentibus inſtrueret
legis ſubire iugum· Si autem hec ei fuit cauſa di
cendi· illa debet eſſe quam dixi· nec hoc ip̄m menti
tus eſt· Sunt eñ tria genera legum· vnum hebre
orum· quod peccati ac mortis paulus appellat· ali
ud gencium quod naturale vocat dicens· gentes
naturaliter· que legis ſunt· faciunt· Tercium eſt
veritatis· de qua dixit lex· ſp̄us vite· Item ꝓphete
alij ſunt iudeorum· de quibus notum eſt· alij gen/
tium· de quibus paulus dicit· dixit quidem ꝓprius
eorum ꝓpheta· Alij veritatis· de quibus ieſus di=
cit· Mitto ad vos ſapientes et ꝓphetas Et quidē
ſi obſeruaciones hebraicus adimplecionis gracia
protuliſſʒ· dubium non erat· quin de iudeorum le
ge et ꝓphetis dixiſſet· Vbi vero ſola recenſet an=
tiquiora precepta id eſt non occides· non mecha
beris que olim promulgata fuerant· per Enoch et
Seth et ceteros iuſtos cui non videatur hoc eum
dixiſſe de veritatis lege et ꝓphetis· Vbi vero iu=
deorum quedam viſus eſt nominaſſe penitus era=
dicauit p̄cipiendo cōtraria· vt eſt illud oculum ꝓ ocu
lo· dentem pro dente· Ad quod augꝰ· manifeſtū
eſt quam leges et quos ꝓphetas xp̄s non venerit
ſoluere ſʒ adimplere· Ip̄a eñ eſt lex que per moyſē
data eſt· Non autem ſicut fauſtus opinatur· q̄daʒ
dñs adimpleuit que ab antiquis iuſtis iaʒ dc̄a erāt
ante legem moyſi· ſicut non occides Quedam vero
ſoluit· que ꝓp̄a videbantur legis hebreorum· nos
eñ dicimus et hec pro tp̄e bene fuiſſe inſtituta·
et nunc a xp̄o non ſoluta· ſʒ adimpleta· vt patebit
per ſingula· hoc etiam non intelligebant· qui ī ea
peruerſitate manſerunt· vt gentes cogerent iu=
daizare· heretici ſcʒ qui nazarei dicuntur Chri·
ſuper math· Quoniam vero omnia· que ab inicio
mundi vſqꝫ ad finem erant futura· miſtice erant ꝓ
phetata in lege· ne videatur aliquid eorum que fi
unt deus non antea cognouiſſe· propterea dicit·
non poteſt fieri vt tranſeat celum et terra· donec
omnia que in lege ꝓphetata ſunt rebus ip̄is fue=
rint adimpleta· Et hoc eſt quod dicit· Amen q̄p
pe dico vobis· donec tranſeat iotha vnum aut vnꝰ
apex· non preteribit a lege· donec oīa fiant· Re·
Amen hebreus ſermo eſt· et latine dʒ vere fideliter·
ſiue fiat· Duabus autem de cauſis hoc ſermone vti
tur dominus· ſiue ꝓpter duriciam illorum q̄ tardi
erant ad credendum· ſiue ꝓpter credentes vt pro
fundius attenderent ea que ſequuntur Hylariꝰ
Per hoc autem q̄ ait· donec tranſeat celum et ter
ra· celum quidem et terra· maxima elementa nō ar
bitramur eſſe abſoluenda Remig· permanebūt
eñ eſſencialiter ſed tranſibunt per renouationem
Augu· perhʒ autem q̄ ait iotha vnum aut apex
vnus· non tranſibit a lege· nihil poteſt aliud intel
ligi niſi vehemens expreſſio perfectionis· quando
per litteras ſingulas demonſtrata eſt· inter quas
litteras iotha minor eſt ceteris· quia vno ductu
fit· Apex etiam eſt ip̄ius aliqua in ſummo ꝑticula
Quibus verbis oñdit in lege ad effectum· et mini
ma queqꝫ perduci· Raba· Apte aūt grecū iotha
et non ioth hebreum poſuit· quia iotha ī numero
·x· ſignificat· et decalogum legis enumerat· Cu=
iuſquidem apex et perfectio ē euangelium Chri·
ſuper math· Si autem ingenuus homo vel in vili
mendacio inuentus fuerit· erubeſcit· et vir ſapiēs
verbum quod dixit non relinquit in vacuum· quō
verba diuina ſine exitu vacua poterant permanē
Vnde concludit· Qui ḡ ſoluerit vnum de mādatis
iſtis minimis· et docuerit ſic homines minimus vo
cabitur in regno celorum Puto autem q̄ ip̄e dñs
manifeſte hoc oñdit· que ſunt minima mandata·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

monſtrans dicendo·ſiq̃s ſoluerit vnũ de mãdatis
iſtis minimis·id eſt que modo dicturus ſum·
Chr·in ome·Non eñ pro veteribus legibus ħ
dixit ſ; pro his que ipe erat precepturus·Que q̃
dem minimã vocat·licet magna ſint·Sicut enim
multociens de ſe humilia locutus eſt·ita et de ſuis
preceptis humiliter loquitur·vel aliter Chr·
ſuper math·Mandata moyſi in actu facilia ſunt·
non occides·non adulteraberis·Ipa eñ criminis
magnitudo voluntatem faciendi repercutit· et
ideo in remuneracione modica ſunt·in peccato aũ
magna·Mandata autem xp̃i·id eſt·non iraſcaris·
non concupiſcas·in actu difficilia ſunt·et ideo ĩ re
muneracione magna·in peccato autem minima·
Minima igitur dicit iſta xp̃i mandata·non iraſca-
ris·non concupiſcas·Ergo illi qui leuia peccata
omittunt minimi ſunt in regno dei·id eſt qui ira-
tus fuerit et grande peccatum non fecerit·a pena
quidem ſecurus eſt·ſcȝ dampnacionis eterne·non
tñ ſunt in gloria ſcȝ quaȝ conſequuntur illi qui etẽ
hec minima implent Aug·vel econuerſo ea que
precepta ſunt in lege minima dicuntur·que autẽ
xp̃us dicturus eſt·maxima ſunt·Mandata autem
minima ſignificantur·per vnum iotha et vnũ api
cem·Qui g̃ ſoluerit et docuerit·ſic ideſt·ſm quod
ſoluit·minimus vocabitur in regno celorum·Et
fortaſſe ideo non erit quia ibi niſi magni eſſe non
poſſũt Glo·ſoluere autem eſt non agere quod re
cte quis intelligit vel non intelligẽ que deprauaa-
uit·aut minuere integritatem ſupaddicionis xp̃i
Chri·in ome·Vel cum audieris minimum in re-
no celorum·nihil aliud ſuſpicare q̃ ſupplicium et
gehennam·Regnum eñ conſueuit dicẽ·non ſolum
regni vtilitatem·ſ; tempus reſurrectionis·et ad-
uentum xp̃i terribilem Greg·in ome·vel per re
gnum celorum pñs eccleſia intelligenda eſt·in q̃
doctor qui ſoluit mandatum·minimus vocatur q:
cuius vita deſpicitur reſtat vt eius predicacio cõ
temnatur Hyla·Vel minima dicit dñi paſſionē
et crucem·que ſiquis tanq̃ erubeſcenda non confi
tebitur erit minimus id eſt nouiſſimus ac pene nul
lus·Confitenti vero magnam in celo vocationis
gloriam pollicetur Vnde ſequitur·Qui autem fe
cerit et docuerit·magnus vocabitur in regno ce-
lorum Hiero·Sugillat in hoc phariſeos qui cõ
temptis mandatis dei ſtatuebant ꝓprias tradicio
nes q̃ non proſit eis doctrina in populo·ſi puum
quod in lege eſt deſtruant·Poſſumus autem aliter
intelligere q̃ magiſtri erudicio etiam ſi paruo pe
ccato obnoxia ſit·deducat eum de gradu maximo·
nec proſit docere iuſticiam quam minima culpa de
ſtruit·beatitudoq; perfecta ſit·que ſermone do-
cueris opere complere· Auguſtinus Vel aliter
qui ſoluerit illa minima·ſcilicet precepta legis·
et ſic docuerit minimus vocabitur·Qui autem fe-
cerit illa minima·et ſic docuerit·non tam magnus
habendus eſt·ſed tamen non tam minimus q̃ ille
qui ſoluit·Vt autem ſit magnus facere debet et
docere·que xp̃iſtus docet·

Dico autem vobis·
quia niſi abundauerit
iuſticia veſtra pluſq̃m
ſcribarum et phariſe
orum non intrabitis
in regnum celorum·
Audiſtis·quia dictũ
eſt antiquis·non oc-
cides·Qui autem oc-
ciderit reus erit iudi
cio·Ego autem dico
vobis·quia omnis q̃
iraſcitur fratri ſuo·re
us erit iudicio·Qui
autem dixerit fratri
ſuo racha·reus eſt
conſilio·Qui autem
dixerit fatue·reus
erit gehenne ignis·

Hyla·pulcerrimo in
greſſu opus legis ce
pit excedere aditum
in celum apoſtolis·
niſi iuſticiam phariſe
orum anteiſſent de-
nuncians non futurũ
et hoc eſt quod dicit
dico enim vobis·
Chr·ſuper matheum
Iuſticiam autem hic
dicit vniuerſalem vir
tutem·intende autē
gracie additamentũ
diſcipulos enim ſuos
adhuc rudes magiſtris
qui in veteri teſtamẽ
to erant·vult eſſe me
liores·ſcribas autem
ac phariſeos nõ dixit
iniquos·quia non di
xiſſet eos habere iu-
ſticiam·Vide etiam·
quõ iam hic ve·teſta
mentum confirmat·
compacõeȝ faciens
eius ad nouum·plus eñ et minus eiuſdem gñis eſt
ſcribarum autem et phariſeorum iuſticie ſunt mã
data moyſi·ſuper impleciones autem illorum man
datorum ſunt mandata xp̃i·Hoc eſt g̃ quod dicit·
niſi quis legis mandata et hec mea precepta que
ante illos minima exiſtimabantur impleuerit·non
intrat in regnum celorum·quoniã illa de pena li
berant que ſcȝ tranſgreſſoribus legis debetur·ñ
autem in regnum inducunt·hec autem et de pena
liberant et in regnum inducunt·Cum aũt ſit idem
ſoluere minima mandata et non cuſtodire·quare
ſ; de ſoluente dicit q̃ minimus vocabitur in regno
dei·Hic autem de non conſeruante·non introibit
in regnum celorum·Sed vide quia minimum eſſe
in regno·idem eſt et non intrare in regnum·Eſſe
autem aliquem in regno non eſt regnare cum xp̃o
ſ; eſſe tñ in populo xp̃i·tanq̃ ſi dicat de ſoluente
quod inter xp̃ianos quidem erit·tñ minimus xp̃i-
anus·Qui autem intrat in regnum·fit particeps
regni cum xp̃o·Conſequenter et iſte qui ñ intrat
in regnum celorum·gloriam quidem non habe-
bit cum xp̃o erit tñ in regno celorum id eſt in nu-
mero eorum ſuper quos xp̃s celorum rex regnat·
Aug·ix·de ciui·dei·Vel aliter·niſi habũdaue
rit iuſticia veſtra pluſq̃ȝ ſcribarum et phariſeoꝝ
id eſt ſuper eos qui ſoluunt quod docent·quia de
his alibi dictum eſt·Dicunt eñ et non faciunt·ac
ſi dicat·niſi ita abundauerit iuſticia veſtra vt vos
non ſoluatis ſ; faciatis pocius quod dicatis ñ in-
trabitis in regnum celorum·Alio g̃ modo intelli
gendum eſt regnum celorum vbi ambo ſunt et ille
ſcȝ qui ſoluit quod docet et ille qui facit ſ; ille mi
nimus·ille magnus·quod quidem regnum celoꝝ
eſt eccleſia pñs·Alio autem modo regnum celoꝝ
dr̃ quo non intrat niſi ille qui facit·et hoc eſt ec-
cleſia·qualis in futuro erit Aug·contra fauſtum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Hoc autem nomen regnum celorum q̄d taz crebro
nominat dominus· neſcio vtrum in libris veteris
teſtamenti quiſq̄z inueniat· ꝓprie em̄ pertinet ad
reuelationem noui teſtamenti quod ori eius etiaz
nominandum ſeruabatur· quem regem ad regen/
dum ſeruos ſuos vetus teſtamentū prefigurabat
Hic ḡ finis quo precepta referenda ſunt occult9
erat in veteri teſtamento· q̄uis ſc̄m eum etiaz tūc
viuerent ſancti qui futuram reuelacionē videbant
Glo· niſi abundauerit referendum eſt ad intel=
lectum phariſeorum et ſcribarum· non ad otinen=
ciam veteris teſt· Aug· otra fauſtum· Pene em̄
omnia que monuit vel precepit dominus niſi ad=
iungebat· Ego autem dico vobis· inueniuntur in
illis veteribus libris· ſ; q2 non intelligebant ho=
micidium · niſi peremptionem corporis humani·
aperuit dominus omnem iniquum motum ad no=
cendum fratri in homicidij gn̄e deputari· Vn̄ ſub
dit · Audiſtis quia dictum eſt antiquis · non occi=
des· Chri· ſuper math· Volens xp̄s oſtendē· q2
ip̄e deus qui aliquando locutus eſt in lege· et qui
nunc mandat in gracia illud mandatum· quod po
nitur in lege ante omnia· ſcz prohibitiua· que fūt
otra proximum et nunc ponit in principio manda
torum ſuorum· Aug· i· de ciui· dei· Non autem q̄
audiuimus· non occides· virgultum vellere nephas
ducimus· ſ; manicheorum errorem· nec de irracio
nabilibus animalibus dictum intelligimus · quia
iuſtiſſima ordinacione creatoris vita et mors eoꝝ
noſtris vſibus ſubditur· Vnde reſtat q̄ de homi=
intelligamus q̄ dictum eſt· non occides· non altm̄
ḡ nec te· Neq; em̄ qui ſe occidit aliud q̄ hominem
occidit· nequaq̄ autem otra hoc preceptum fece
runt· qui autore deo bella geſſerunt· ac perſonam
gerentes publice poteſtatis iuſtiſſime racionis·
imperio ſceleratos morte punierunt · Et abraam
non ſolum non eſt culpatus crudelitatis crimine·
vm̄ etiam laudatus eſt nomine pietatis · q̄ voluit
filium libenter occidere· hij ḡ excipiuntur quos
deus occidi iubet· ſiue lege data· ſiue ad perſonam
pro tp̄e expreſſa iuſſione· Non autem ipſe occidit
qui miniſterium dat iubenti· ſicut adminiculū gla
dius vtenti· Nec Sampſon alr̄ excuſatur q̄ ſeip̄m
cum hoſtibus ruina domus oppreſſit· niſi q̄ laten
ter ſpūs hoc iuſſerat· qui per illum miracula faci=
ebat Chr· in ome· per h̄ autem q̄ dicit· dictū eſt
antiquis· oſtendit multum tempus eſſe ex q̄ man=
datum hoc acceperant· Hoc ḡ dicit· vt prouocet
tardos auditores ad altiora precepta· ſicut ſi ma=
giſter puerum pigritantem ad excellentiorem do
ctrinam prouocans dicit Multum tempus oſump
ſiſti in ſillabicando· Et ideo ſubdit Ego autem di
co vobis· q̄m omnis qui iraſcitur fratri ſuo· reus
erit iudicio· In quo oſidera legiſlatoris poteſtatez
nullus em̄ antiquoꝝ ita locutus eſt· ſ; ſic· hec dic
dominus· quia illi vt ſerui ea que ſunt domini an/
nunciabant· hic autem vt filius ea que ſūt patris·
que eciam ſua ſunt· et illi conſeruis predicabant·
hic autem ſuis ſeruis legem ponebat Aug9· ix·
de ciui· dei· Due quidem ſunt ſn̄ie philoſophorum
de ani paſſionibus· ſtoicis vero non placet hm̄oi
paſſiones cadere in ſapientem· Peripatetici vero

has paſſiones in ſapientem cadere dicunt · ſ; mo=
deratas rationiq; ſubiectas· ſicut cum ita prebet̄
miſericordia vt iuſticia conſeruetur· In diſcipliā
autem xp̄iana non tam queritur vtꝝ pius animus
iraſcatur aut triſtetur · ſ; vnde Chr· ſuper mth
Qui em̄ ſine cauſa iraſcitur reus erit· Qui vero cū
cauſa non erit reus· nam ſi ira non fuerit nec doctri
na proficit nec iudicia ſtant nec crimina compeſcū
tur· itaq; qui cum cauſa non iraſcitur· peccat· Pa
ciencia em̄ irrōnabilis vicia ſeminat· negligenciā
nutrit· et non ſolum malos ſ; etiam bonos inuitat
ad malum Hiero· In quibuſdam ergo codicib9
additur ſine cauſa· Ceterum in veris definita ſn̄ia
eſt et ira penitus tollitur· Si em̄ iubemur orare
ꝓ perſequentibus omnis ire occaſio tollitur· ira=
ſcendum ḡ non eſt ſine cauſa· quia ira viri iuſticiaz
dei non operatur Chr· ſuper math· Sed tn̄ ira=
cundia que cum cauſa eſt· non eſt iracundia· ſ; iudi
cium· Iracundia em̄ ꝓprie intelligitur commocio
paſſionis· Qui autem cum cauſa iraſcitur ira illius
non eſt ex paſſione ideo iudicare dicitur non iraſci
Aug· in li· de retracta· Illud etiam dicimus in
tuendum · quid ſit iraſci fratri ſuo · q̄m non fra
tri iraſcitur q̄ peccato fratris iraſcitur· Qui ergo
fratri non peccato iraſcitur ſine cauſa iraſcitur
Aug· xiiij· de ciui· dei· Iraſci autem fratri vt cor=
rigatur nullus ſane mentis reprehendit· hm̄oi em̄
motus de amore boni et de ſancta caritate venien
tes vicia dicenda non ſunt · cum rectam rationem
ſequantur Chr· ſuper math Puto autem non de
iracundia carnis loquitur xp̄s· ſ; de iracundia aīe
caro em̄ non poteſt obedire vt non conturbetur·
Cū ḡ homo iraſcitur et non vult facere· quod ira
conpellit· caro eius irata eſt· animus autem eius
non eſt iratus Aug· Sic ḡ in hoc primo ē vnum
id eſt ira ſola· In ſecundo autem ſunt duo· ſcz ira·
et vox que iram ſignat· Vnde ſequitur· Qui autez
dixerit fratri ſuo racha· reus erit concilio· Nōnulli
de greco trahere voluerunt interpretacionez h9
vocis putantes pannoſum dici racha· quō grece
dr̄ pannus rachos· Probabilius autem eſt nō eſſe
vocem ſignificantez aliquid· ſ; indignantis animi
motum exprimentem· Has autem voces gramatici
interiectiones vocant· velut cum dr̄ a dolēte heu·
Chr· in ome· Vel racha eſt verbum otemptus·
et paruipenſionis· Sicut em̄ nos vel famulis vel
iunioribus iniungentes dicimus vade tu dic illi tu
ita et qui ſirorum vtuntur lingua racha dicunt ꝓ
tu· Dominus em̄ et que paruiſſima ſunt euellit· et
cum honore nobiſinuicem vti iubet Hiero· Vel
racha hebreum verbum eſt et dr̄ inanis aut vacu9
quem non poſſumus vulgata iniuria abſq; cere/
bro nuncupare· Signanter autem addidit qui di
xerit fratri ſuo· Frater em̄ noſter nullus eſt· niſi q̄
eundem nobiſcum h; patrem· Chr ſuper math·
Indignum autem dicere hominem vacuum qui h;
in ſe ſpm̄ ſanctum Aug· In tercio autem ſignifi=
cantur tria· ira et vox que iram ſignificat· et in vo
ce vituperacionis expreſſio· Vnde dr̄· Qui autem
dixerit fatue reus erit gehenne ignis Aug· gra
dus itaq; ſunt in iſtis peccatis primo vt quiſquis
iraſcatur· et motum retineat corde receptū· Iam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſi exterſit vocem non ſignificantem aliquid · ſed animi motum ipſa eruptione teſtantem plus eſt quam ſi ira ſurgens ſilencio primeretur · Sed adhuc plus eſt ſi etiam verbum proferatur · quod iam certam vituperacionem deſignat Chr. ſuper mth. Sicut autem nemo eſt vacuus qui habet ſpiritum ſanctum · ita nemo eſt vacuus qui xpiſtum cognoſcit · Sed ſi racha idem eſt quod vacuus quantum ad ſenſum verbi vnum eſt dicere fatue et racha · ſed differunt quantum ad dicentis propoſitum · racha enim verbum vulgare erat apud iudeos · quod non ex ira neque ex odio · ſed ex aliquo motu vano dicebant magis fiducie cauſa quam iracundie · Sed iracundie cauſa non dicitur quare peccatum eſt · quia contencionis cauſa dicitur non edificationis · Si enim nec bonum verbum dicere debemus niſi pro edificatione · quanto magis illud quod in ſe naturaliter malum eſt · Aug9 · vide etiam nunc tres reatus · iudicij · concilij et gehenne ignis · in quibus quoſdam gradus factos admonet a leuioribus ad grauiora · nam in iudicio adhuc defenſionis locus datur · ad concilium autem pertinere videtur ſentencie prolacio · quando inter ſe iudices conferunt · quo ſupplicio dampnari oporteat · In gehenna vero ignis certa eſt dampnatio et pena dampnati · Vnde patet quantum interſit inter iuſticiam phariſeorum et xpi · Ibi enim occidentem reum facit iudicio · Hic autem ira facit reum iudicio · quod horum trium leuiſſimum Rab. Gehennam hic ſaluator inferni cruciatum nominat · quam nomen traxiſſe putant a valle idolis conſecrata que eſt iuxta hieruſalem repleta olim cadaueribus · quam et ioſiam contaminaſſe in libro regum legimus Chr. in omelia · Hic autem primum gehenne nomen poſuit · poſtquam de regno celorum ſupra dixerat · oſtendens quod illud dare eſt ex ſuo amore · hoc autem ex noſtra deſidia Multis autem hoc graue videtur · ſi pro ſolo verbo tantam paciemur penam · propter quod quidam dicunt hoc hyperbolice dictum eſſe Sed timeo ne verbis hic noſmetipſos decipientes illic ope vltimum paciamur ſupplicium · Non ergo eſtimes hoc eſſe onerosum · plures enim penarum et peccatorum a verbis habent principium · etenim parua verba multociens homicidium pepererunt et ciuitates integras euerterunt · nec enim paruum eſtimes fratrem ſtultum vocare · auferens ei prudenciam et intellectum quo homines ſumus et ab irrationabilibus diſtamus Chr. ſuper math · Vel reus erit concilio · id eſt vt ſit vnus ex concilio eorum qui aduerſus xpiſtum fuerint ſicut apoſtoli in ſuis canonibus interpretantur · Hylarius Vel qui ſpiritu ſancto plenum conuicio vacuitatis inſinuat fit reus conſilio ſanctorum contumeliam ſpiritus ſancti ſanctorum iudicium animaduerſione luiturus Aug9 · Quiſquis autem dixerit · quo grauiori ſupplicio punitur homicidium ſi gehenna ignis punitur conuicium · cogit intelligi eſſe differenciam gehennarum Chr. in om. Vel iudicium et concilium ſunt pene in preſenti gehenna autem pena futura · Ideo autem ire iudicium appoſuit · vt oſtendat quod non eſt poſſibile hominem totaliter eſſe ſine paſſionibus · ſed refrenare eas poſſibile eſt · et propterea determinatam penam non appoſuit · ne videretur totaliter iram prohibere · Concilium autem poſuit nunc pro iudicio iudeorum · ne videatur ſemper noua inducere Aug9 · In iſtis autem tribus ſentencijs ſubaudicio verborum intuenda eſt · habet enim prima ſentencia omnia verba neceſſaria vt nihil ſubaudiatur · Qui iraſcitur inquit fratri ſine cauſa · ſecundum quoſdam · In ſecunda vero · cum ait · Qui autem dixerit fratri ſuo racha · ſubauditur ſine cauſa · nam in tercia vt ait Qui autem dixerit fatue duo ſubaudiuntur · fratri ſuo et ſine cauſa · et hoc eſt vnde defenditur · quod apoſtolus galathas vocat ſtultos quos etiam fratres nominat · non enim id facit ſine cauſa ·

Si ergo offers munus tuum ad altare et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduerſum te · relinque ibi munus tuum ante altare · et vade prius reconciliare fratri tuo · et tunc veniens offeres munus tuum

Aug · Si iraſci non eſt phas fratri · aut dicere racha · aut fatue · multo minus in animo tenere aliquid vt in odium indignacio conuertatur · et ideo ſubdit · Si ergo offers munus tuum ad altare · et ibi recordatus fueris · quia frater tuus habet aliquid aduerſum te Hiero · non dixit ſi tu habes aliquid aduerſus fratrem tuum ſed ſi frater tuus habet aliquod aduerſum te · vt durior tibi reconciliacionis imponatur neceſſitas Aug9 · Tunc enim ipſe habet aduerſus nos · ſi nos eum in aliquo leſimus · Nam nos aduerſus illum habemus · ſi ille nos leſerit · vbi non eſt opus pergere ad reconciliacionem · Non enim veniam poſtulabis ab eo qui tibi fecit iniuriam · ſed tantum dimittas ſicut tibi a domino dimitti cupis quod ipſe commiſeris Chr. ſuper math · Si autem illa te leſerit · et prius rogaueris magnam habebis mercedem · Chr. in ome · Sed ſi aliquis propter amorem proximi ei reconciliari non curat · ad hoc eum inducit vt ſaltem eius opus non remaneat imperfectum · et precipue in loco ſacro · Vnde ſubdit · Relinque ibi munus tuum ante altare · et vade prius reconciliari fratri tuo Chr. ſuper math · Ecce a diſcordantibus accipere non vult ſacrificium · Hinc ergo perpendite quantum ſit malum diſcordie · propter quod et illud abijcitur per quod culpa relaxatur · Vide autem miſericordiam dei quomodo hominum vtilitates amplius aſpicit quam ſuos honores · plus enim diligit concordiam fidelium quam munera · quamdiu enim fideles homines aliquam diſſenſionem habuerint · munus eorum non ſuſcipitur · oracio enim non exauditur · Nemo enim inter duos inimicos poteſt eſſe fidelis amicus amborum · Ideo et deus non vult eſſe amicus fidelium quamdiu fuerint inter ſe inimici · Et nos ergo fidem deo non ſeruamus ſi inimicos eius diligimus · et amicos eius odimus · Qualis autem preceſſit offenſio · talis debet ſequi reconciliatio · Si cogitatu offendiſti · cogitatu reconciliare · Si verbis offendiſti · verbis reconciliare Si operibus offendiſti · operibus reconciliare · Omne enim peccatum quomodo committitur · eomodo de ipſo penitencia agitur · Hyla · Reconciliata autem humana pace reuerti in diuina

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ſubet in dei caritatem de caritate hominum tran=
ſituros·Et ideo ſequitur·Et tunc veniens offeres
munus tuum Aug⁹·Si autem quod hic dr acci
piatur ad litteram·fortaſſis aliquis credit ita fi/
eri oportere ſi frater ſit preſens· non em̄ diucius
differri poteſt·cum munus tuum relinquere ante
altare iubearis Si vero de abſente·et qd fieri pt
etiam tranſmare·conſtituto aliquid tale veniat ī
mentem abſurdum eſt credere ante altare munus
relinquendum·quod poſt ťras et maria pertrata
offeras deo·et ideo prorſus intro ad ſpiritalia re
fugere cogimur·vt (quod dictum eſt) ſine abſur/
ditate poſſit intelligi·Altare itaqȝ ſpiritalē fidez
accipere poſſumus·Munus em̄ quod offerimus
deo·ſiue doctrina·ſiue oracio·vel quicquid aliud
deo acceptum eſſe non poteſt·niſi fide fulciatur·
Si gͦ frēm in aliquo leſimus ꝑgendum eſt ad recō
ciliationem·non pedibus corporis·ſȝ motib⁹ ani·
vbi te humili affectu proſternas frēm in conſpectu
eius·cui munus es oblaturus·Ita em̄ et ſi preſens
ſit poterit eum non ſimulato animo lenire veniā
poſtulando·atqȝ inde veniens id eſt intencionem
reuocans ad id quod agere ceperat·offeras mu=
nus tuum·

**Eſto conſenciens ad=
uerſario tuo cito dum
es in via cum eo·ne
forte tradat te aduer
ſarius iudici·et iudex
tradat te miniſtro et
in carcerem mittaris
Amen dico tibi·non
exias inde donec no=
uiſſimum reddas qua
drantem·**

Hyla·qz nullum
tp̄s vacuum affectum
placabilitatis dn̄s eē
permittit cito invite
noſtre via reconcilia
ri nos aduerſario p̄=
cepit ne in mortis tē
pus non inita pace
tranſeamus·Et ideo
dicit·Eſto ꝯſenciens
aduerſario tuo·cito
dum es cum eo in via
ne forte tradat te ad
uerſarius iudici·
Hiero·pro eo q̄ nos
habemus in latinis
codicibus ꝯſenciens·
in grecis ſcriptum
eſt Synocon·quod interpretatur beniuolus aut
benignus Aug⁹·Sed videamus quis ſit aduerſa
rius·cui iubemur eſſe beniuoli·aut em̄ dyabolus
eſt aut homo·aut caro·aut deus·aut preceptū e⁹
Sed dyabolo non video qualr̄ iubeamur eſſe beni
uoli aut ꝯſencientes·Vbi em̄ beniuolencia ibi ami
cicia·nec quiſq̄ȝ dixerit amiciciam cum diabolo eſſe
faciendam neqȝ ꝯcordare·cum illi expedit cui ſeī
renunciando bellum indiximus·neqȝ conſentire illi
dȝ·cui ſi nunq̄ȝ ꝯſenſiſſemus·nunq̄ȝ in iſtas incidi=
ſſemus materias· Hiero·quidam tn̄ dicunt a ſal
uatore precipi vt ſimus beniuoli erga dyabolum
ne faciamus eum penam ſuſtinere pro nobis·quez
dicunt ꝓ nobis eſſe torquendum·ſi ei ꝯſenſerim⁹
vicia ſuggerenti quidaȝ caucius diſputant in bap
tiſmate ſingulos pactum inire cum dyabolo ei ab=
renunciando Si gͦ ſeruauerimus pactum beniuoli
et ꝯſencientes ſumus aduerſario et nequaquaȝ in
carcere recludendi· Aug·non autem video quō
accipiam ab homine nos iudici tradi·vbi xp̄m iu/
dicem intelligo·ante cuius tribunal omnes exhi=
beri oportet·Quō autem iudici traditurus eſt qui
ante iudicem pariter exhibetur·et etiam ſi occidē
do quis nocuerit homini·non erit iam temp⁹ quo
ꝯcordet cum eo in via·id eſt in hac vita·nec tamē
ideo non ſanabitur penitendo·Carni vero multo
minus video·quomodo ꝯſencientes eſſe iubeam̄·
magis em̄ peccatores ei ꝯſenciunt·Qui vero ſer
uituti eam ſubiiciunt non ei conſenciunt ſȝ eam ſibi
conſentire cogunt Hiero·Quō etiam caro mittē
da erat in carcerem ſi anime non conſenſerit cum
anima et caro pariter recludende ſint·nec quicq̄ȝ
poſſit caro facere niſi quod animus imperauerit
Aug·fortaſſis gͦ iubemur ideo conſentire quia
peccando receſſimus vt aduerſarius noſter dici po
ſſit·dum nobis reſiſtit·Deus em̄ ſuperbis reſiſtit
Quiſquis gͦ in hac vita non fuerit reconciliat⁹ deo
per mortem filij eius tradetur ab illo iudici·id eſt
filio cui pater iudicium dedit Quomodo autez pt
recte dici homo eſſe in via cum deo·niſi quia deus
vbiqȝ eſt·aut ſi non placet dici impios eſſe cū deo
qui vbiqȝ preſto eſt·ſicut non dicimus cecos eſſe
cum luce·que eos circumfundit·Vnum reliquum
eſt vt hic aduerſarium preceptū dei intelligam⁹
quod aduerſatur peccare volentibus·et datum ē
nobis ad hanc vitam·vt ſit nobiſcum in via·cui
oportet nos conſentire cito·legendo·preaudiēdo
defēndo ei culmē autoritatis vt q̄ aliqs intelligit
non oderit ꝓpter hoc q̄ aduerſatur peccatis ſuis·
ſȝ magis diligat ꝓpter correctionem·Quod vero
obſcurum eſt·oret vt intelligat· Hiero·Sed ex
precedentibus manifeſtus eſt ſenſus·q̄ dominus
nos ad ꝯcordiam proximi cohortatur·ſtaȝ ē dēm
eſt·Vade reconciliari fratri tuo Chr·ſup math·
Feſtinat em̄ dominus·vt ad amiciciam feſtinemus
inimicorum noſtrorum q̄mdiu viuimus in hac vi/
ta·ſciens q̄m periculoſum eſt ſi vnus ex inimicis pa
ce non facta mortuus fuerit Si em̄ inimicantes ꝑ
mortem iueritis ante iudicem tradet xp̄o ꝯuincēs
te reum iudicio eius·Tradet autem te iudici etiaȝ
ſi te prius rogauerit·Qui em̄ rogat prius inimi=
cum·reum facit eum ante deum Hyla·vel aduer
ſarius tradet vos iudici·quia manens in eum ſimul
tatis veſtre ira vos arguit· Aug·iudicem intel
ligo xp̄m·pater em̄ omne iudicium dedit filio·mi=
niſtrum autem intelligo angelum·et angeli inq̄t
miniſtrabant ei·et cum angelis ſuis venturum cre
dimus ad iudicandum Vnde ſequitur et iudex tē dat
te miniſtro Chr·vel miniſtro id eſt angelo pe=
narum crudeli·et ille mittet te in carcerem gehē
ne·Vnde ſequitur·Et in carcerem mittaris Aug
Carcerem autem intelligo penas videlȝ tenebra=
rum·Et ne quis iſtum carcerem contemneret·ſeq̄
tur·Amen dico tibi·non exies inde donec reddas
nouiſſimum quadrantem Hiero·quadrans gen⁹
nummi eſt·quod habet duo minuta·hoc eſt gͦ nō
egredieris de carcere donec etiaȝ minuta peccata
perſoluas· Aug⁹ aut em̄ pro eo poſitum eſt q̄
nihil relinquitur impunitum·ſicut cum volumus
exprimere aliquid ita exactum vt nihil relinque=
retur·dicimus vſqȝ ad fecem·Vel ſignificanť ſub
nomine quadrantis nouiſſimi terrena peccata·
Quarta em̄ pars elementorum huius mundi et ea

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nouiſſima terra inuenitur In hoc autem q̄d dictū eſt ſoluas· ſignificatur pena eterna· Sicut aūt poſitum eſt· donec vbi dictū eſt· Sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos ſub pedibus tuis Nō enī cum fuerint inimici ſub pedibus poſiti deſinit regnare· Sic et hic accipi poteſt· Non exies inde donec ſolueris nouiſſimum quadrantem ſꝑ non exiturum· quia ſoluet ſꝑ nouiſſimum quadrantez· dū ſempiternas penas peccatorum terrenorum luit·
Chr· ſuper mathe· Vel ſiquidem in hoc ſeculo ſi pacem feciſſes eē grauiſſimi operis potis accipe indulgenciam· Si autem ſemel condemnatus fueris miſſus in carcerem non ſolum de grauibus peccatis· ſꝫ etiam de verbo ocioſo· quod pt̄ ſignificari ꝑ quadrantem· exigentur a te ſupplicia· Hyla· qz enī caritas plurimum peccatorum tegit nouiſſimū pene quadrantem ſoluemus· niſi precio ipſius culpa criminum redimatur· Chr· ſuper math· Vel anguſtie huius mūdi appellantur carcer· in quas plerumqꝫ peccantes mittuntur a deo Chr· i om· Vel loquitur hic de iudicibus qui ſunt in mundo iſto· et de via que eſt ad hoc iudicium· et de carcē iſto· vt non ſolum a futuris ſꝫ a p̄ntibus auditorē inducat que ſunt ante oculos· et magis ꝯſueuerūt mouere· ſicut et paulus dicit· Si malefeceris· time poteſtatem· non enī ſine cauſa gladium portat·

Audiſtis quia dictum eſt antiquis· non mechaberis· Ego autez dico vobis· quoniam omnis qui viderit mulierem ad concupiſcē dum eam iam mechatus eſt eam in corde ſuo·

Chr· in ome· poſtq̄ dn̄s primum mandatum adimpleuit· ſcꝫ non occides· ordinate procedit ad ſcd̄m dicens· Audiſtis· qz dictum eſt antiquis non mechaberis· Aug· de x· chordis· id eſt non ibis ad aliquam aliam· preter vxorem tuam· ſi enim hoc exigis ab vxore· non vis hoc reddē vxori· cum debeas in virtute precedere vxorem· Turpe autem eſt vt vir dicat· non poſſe fieri q̄d femina facit vir non poteſt· Noli autem dicere· Vxorem non habeo ad meretricem pergo· nec hoc preceptum violo quod d̄r· non mechaberis· iam enim noſti precium tuum· iam noſti quid manduces· q̄d bibas· Abſtine ḡ te a fornicationibus· Cum enim imaginem dei (quod es tu) corrumpis· per fornicaciones et defluencias libidinis· ipſe eciam dn̄s q̄ ſcit quid tibi ſit vtile hoc preceptum· ne per illicitas voluptates corruat templum eius quod eſſe cepiſti Aug· ꝯtra fauſtum· ſꝫ qm̄ putabant phariſei tm̄modo corporalem cum femina illicitaꝫ cō/mixcionem vocari mechiam· demonſtrauit dominꝰ talem ꝯcupiſcenciam nihil aliud eſſe dicens· Ego autem dico vobis· qz Oīs qui viderit mulierē ad ꝯcupiſcendum eam· iam mechatus eſt eā in corde· Q̄d autem lex precipit non ꝯcupiſces vxorem proximi tui videbatur iudeis intelligendum eſſe de ablatione non de concubitu Hiero· Inter paſſionez et ꝓpaſſionem hoc intereſt q̄ paſſio reputatur ꝓ vicio· Propaſſio lꝫ vicij culpam habeat· tn̄ non tenetur in crimine· Ergo qui viderit mulierem et aīa eius fuerit titillata· hic ꝓpaſſione percuſſus eſt Si ḡ ꝯſenſerit· de ꝓpaſſione tranſiuit ad paſſionem· et huic non voluntas peccati eſt· ſꝫ occaſio· Quicunqꝫ igitur viderit ad concupiſcendum· id ē ſi ſic aſpexerit vt concupiſcat et facere diſponat· iſte recte mechatus d̄r in corde ſuo Augꝰ· Nam tria ſunt quibꝰ impletur peccatum· ſcꝫ ſuggeſtio que per memoriam fit· ſiue per corporis ſenſus· quod ſi frui delectauerit· delectacio illicita refrenanda eſt· Si aūt conſenſio facta fuerit plenū peccatum eſt· verumtn̄ delectacio ante ꝯſuetudinē vel nulla eſt vel tenuis· cui conſentire peccatum ē Si autem et in factum proceſſerit· videtur ſaciari et extingui cupiditas· Sed poſtea cum ſuggeſtio repetitur· maior accenditur d̄lectacio que adhuc minor eſt q̄ illa que in ꝯſuetudinem vertitur quā vincere difficile eſt· Grego· xxi· mora· Quiſquis vero incaute exterius reſpicit· plurimumqꝫ in delectacione peccati cadit atqꝫ obligatus deſiderijs incipit velle quod noluit· Valde nanqꝫ eſt q̄ caro deorſum trahit· et ſemel ſpecies forme cordi per oculos alligata· vix magni luctaminis manu ſoluitur· Prouidendum ergo nobis eſt· qz intueri non dꝫ quod non licet ꝯcupiſci· Vt ḡ munda mens in cogitacione ſeruetur· a laſciuia voluptatis ſue deprimendi ſunt oculi quaſi quidam raptores ad culpam Chr· in om· Si ḡ ꝯtinue velis oculos pulcris faciebus infigere· capieris omnino· et ſi bis vel ter· fortaſſis poſſis continere· non enī es extͣ humanam naturam Qui autem flammam ſemel accendit etiam viſa muliere abſente format apud ſe imaginem turpium actionum· a quibus multociēs procedit ad opus Q̄d ſi aliqua ſe ornando oculos hominum ad ſe attraxerit· etiam ſi nulli plagaꝫ intulerit penam pacietur extremam Venenum enim fecit· et ſi nullus qui bibat inuentus ſit· Quod aūt viris dicit hoc etiam ad feminas loquitur· Capiti enim loquens et corpori perſuadet·

Quod ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te erue eum ⁊ proijce eū abſ te· expedit enim tibi vt pereat vnum membrorum tuorum q̄ totum corpus tuū mittatur in gehennā ⁊ ſi dextra manus tua ſcandalizat te abſcinde eam et proijce abſ te· expedit enim tibi vt pereat vnum membrorum tuorum· q̄m totum corpus tuum eat in gehennam·

Glo· quia non ſolum peccata vitanda ſūt ſꝫ et occaſiones peccatorꝫ tollende· pꝰq̄ docuit vitare mechie peccatum non ſolum in opere ſꝫ etiaꝫ i corde Conſequenter docet occaſiōes peccatorꝫ abſcindere dicens· q̄ ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te Chr· ſuper mathe· Sed ſi (ſm̄ ꝓphetam) non eſt ſanitas in carne noſtra· quot mēbra quis hꝫ· dꝫ abſcindē vt ſm̄ maliciam carnis ſufficiat pena mēbrorum· Sꝫ videamꝰ ſi ſic poſſibile eſt intelligē de oculo corpali· vel manu· ſicut

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Totus homo cum ꝯuerſus fuerit ad deum mortuꝯ
eſt peccato· ſic et oculus cum deſierit male aſpicẽ
eiectus eſt peccato· Sed neq̨ ſic conuenit· Si em̄
dexter oculus ſcandalizat ſiniſter quid facit nunq̄
ꝯtradicit dextro vt quaſi innocens reſeruetur·
Hiero· In dextro ḡ oculo et dextera manu et fra
men et vxoris et liberoꝝ atq̨ affinium et ꝓximoꝝ
innuit affectus· quem ſi ad contemplandam veraȝ
lucem nobis impedimento cernimus· dēmus trun
cari hmōi porciones Aug· Quemadmodum aūt
in oculo ꝯtemplacio· ſic in manu actio recte intel
ligitur· per oculum autem intelligimus dilectiſſi
mum amicum· Solet enim ab eis (qui vehementer
volunt exprimere dilectionem ſuam) ita dici· dili
go eum vt oculum meum· Oportet auteȝ intelligi
per oculum amicum ꝯſiliarium· qꝛ oculus iter de
monſtrat Qd autem additum eſt dexter· fortaſſe
ad augendam vim dilectionis valet· Dextrum em̄
oculum homines magis formidant amittere· vel
quia dexter eſt· intelligitur conſiliarius in rebus
diuinis· Siniſter autem oculus eſt ꝯſiliarius ī re
bus terrenis· vt ſic ille ſit ſenſus· Quicquid illud
eſt quod ita diligis· vt pro dextro oculo habeas·
ſi ſcandalizat te· id eſt ſi impedimento eſt tibi ad
veram beatitudinem eijce eum· et proijce abs te·
De ſiniſtro autem ſcandalizante ſuperfluum erat
dicere· quando quideȝ nec dextero parcendum eſt
Dextera aute manus accipitur dilectus adiutor ī
diuis opibꝯ ſiniſtᷓ aūt ī opibꝯ q̄ huic vite ꝗ corpi ſūt
neceſſaria Chꝛ· ſuper math· Vel aliť vult xp̄s vt
non ſolum de periculo noſtri peccati curemus· ſed
etiam ne ad nos pertinentes turbe aliquid agant
Vtputa ſi habes aliqueȝ amicum qui res tuas bn̄
aſpicit ſicut ꝓprius oculus· aut qui procuret res
tuas quaſi ꝓpria manus· ſi eum agnoueris aliquid
turpiter agere· proijce eum longe abs te qꝛ ſcan
dalizat te· quia non ſolum pro peccato noſtro· ſed
etiam proximorum (quos prohibere poſſumus) da
bimus rationem Hyla· Fit ḡ innocencie gradus
celſior· Carere em̄ non ſolet ꝓprijs vicijs· ſi extrin
ſecus incidentibus ammonemur Hiero· Vel aliť qꝛ
ſupra de concupiſcencia mulieris dixerat· recte
nunc cogitationem ꝗ ſenſum in diuerſa volitantē
oculum nuncupauit Per dexteram aūt et ceteras
corporis partes voluntatis ad effectum inicia de
monſtrantur Chꝛ· ſuper math· Oculus enim iſte
carnalis ſpeculum eſt interioris oculi· Habet aūt
et corpus ſuum ſenſum· quod eſt oculus ſiniſter· ꝗ
appetituȝ quod eſt manus ſiniſtra· Partes aūt aīe
dextre vocantur· qm̄ in libero arbitrio anima eſt
creata· et ſub lege iuſticie vt recte videat et agat
Pars autem corporis que non hȝ liberꝝ arbitriū·
et eſt ſub lege peccati ſiniſtra dr· Non autem car
nis ſenſum vel appetitum precidere iubet· Deſide
ria em̄ carnis retinere poſſumꝯ vt non faciamꝯ qꝺ
deſiderat caro· precidere autem non poſſumus vt
non deſideret· Qm̄ autem ex ꝓpoſito volumus malū
et cogitamus· tunc dexter ſenſus et dextera volun
tas nos ſcandalizant· Et ideo hic precidere iubet
Poſſunt em̄ precidi ꝓpter arbitrij libertatem Vel
aliť· Omne bonum gn̄aliter quod nos vel alios ſcā
dalizat· precidere debemus a nobis· Sicut ſi viſi

to aliquam mulierem cauſa religionis bonus re
ſpectus eſt oculus dexter· ſȝ ſi aſſidue viſitans de
cidi in laqueum deſiderij eius· Vel etiam quidā vi
dentes ſcandalizātur· dexter oculus ſcandalizat·
quod bonum eſt ſcandalizat oculus em̄ dexter eſt
bonus reſpectus id eſt intencio· manus dextra bō
voluntas Glo· vel oculus dexter eſt vita contem
platiua que ſcandalizat in deſidiam mittendo vel
arroganciam Vel cum ex infirmitate contemplari
ad purum non valemus· Dextra autem manus eſt
bona operatio vel vita actiua que ſcandalizat dū
per ſeculi frequencia et occupacionis tedio illaq̄a
mur· Siquis ḡ non poteſt frui contemplatiua n̄
torqueat occaſio ab actiua· Vel nedum occupatur
actibus areſcat ab interna dulcedine Rem· Sed
quare eijciendus ſit dexter oculus· et dextera ma
nus abſcindenda· et manifeſtat cum ſubdit· expe
dit em̄ Chꝛ· ſuper math· Qm̄ em̄ alter alterius
membra ſumus· melius eſt vt ſine vno tali mēbro
ſaluemur· q̄ꝫ vt volentes tales habere et ipi pere
amus cum eis· Vel melius eſt vt ſine vno reſpectu
aut vno bono ope ſaluemur· q̄ꝫ dum omnia opera
bona volumus facere cum omnibꝯ peramus

Dictum eſt autem· Quicunq̨ dimiſerit vxorem ſuam det illi libellum repudij· ego autem dico vobis· quia omnis qui dimiſerit vxorem ſuam excepta cauſa fornicacionis facit eam mechari ꝗ qui dimiſſam duxerit· adulterat·

Glo· docuerat ſupe
rius dominus alienaȝ
vxorem non eſſe ꝯcu
piſcendam· ꝯſequenť
hic docet ſuam n̄ eſſe
dimittendam dicens·
Dictum eſt aūt· quiſ
cunq̨ dimiſit vxoreȝ
ſuam det illi libellum
repudij Hiero· In
poſteriori parte iſtū
locum plenius dn̄s ꝗ
ſaluator exponit· q̄ꝫ
moyſes libellum re
pudij dari iuſſerit·
ꝓpter duriciā cordis
maritoꝝ n̄ diſcidiū
concedens· ſȝ auferens homicidium· Chꝛ· ſuper
math· Qm̄ em̄ moyſes filios iſrahel eduxit in egip
to· gn̄e quidem erant iſrahelite· moribus aūt egi
pcij· ꝓpter mores gentilium ꝯtingebat vt vir odi
ret vxorem· et quia dimittere illam non permitte
batur· paratus erat interficere eam· aut aſſidue
affligere· Ideo iuſſit dari libellum repudij· non qꝛ
bonum erat· ſȝ quia remedium erat mali peyoris·
Hyla· Sed dn̄s equitatem in omnes concilians
manere eam maxime in coniugioꝝ pace precepit·
Vnde ſubdit· Ego autem dico vobis· quia omnis
qui dimiſerit vxorem ſuam Aug· contra fauſtū·
Quod hic precepit dominus de vxore non dimit
tenda non eſt ꝯtrarium ei quod lex precipit vt ma
nicheus dicebat· neq̨ em̄ ait lex· Qui voluerit di
mittat vxorem· cui eſſet ꝯtrarium non dimittere·
Sed vtiq̨ nolebat dimitti vxorem a viro· q̄ hanc
interpoſuit moram· vt in diſcidium animus pre
ceps libelli conſcriptione refractus abſiſteret· p̄
ſertim quia (vt perhibent apud hebreos ſcribē
lr̄as hebreas) nulli phas erat niſi ſcribis ſolis qui
excellentiorem profitebantur ſciam· Ad hoc igiť

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ler mittere voluit eum · quem iuſſit libellum dare
repudij ſi dimiſiſſet vxorem · qui inter ipm et vxo
rem pacifice agendo concordiam ſuaderent et li/
bellum non ſcriberent · niſi in aīo nimis peruerſo
oſilium ocordie non valeret Sic ꝗ neqꝫ primoꝝ
hoīm legem per verboꝝ additamenta impleuit ·
neqꝫ illam que per moyſen data eſt · quaſi ꝯtrari
orum oppoſitionem deſtruxit · vt manicheus dice=
bat · ſꝫ pocius omnia ex hebreoꝝ lege ꝯmemorata
ita ꝯmendauit vt quicquid ex perſona ſua inſup
loqueretur vel ad expoſitionem requirendam va
leret · Siquid illa obſcure poſuiſſet vel ad tucius
obſeruandum quod illa voluiſſet · Aug · de ſer ·
do · in mon · Qui ꝗ dimittendi moram queſiuit · ſig
nificauit ꝙ̄tum potuit duris hominibus ſe nolle
diſcidium · Dn̄s ꝗ ad illud ꝯfirmandum vt n̄ facile
vxor dimittatur · ſolam cauſam fornicacionis exce
pit · dicens · excepta cauſa fornicationis · ceteras
vero vniuerſas moleſtias (ſique forte extiterint)
iubet pro fide ꝯiugali fortiter ſuſtineri · Chri ·
ſuper mathe · Si em̄ extraneoꝝ vicia ſupportare
debemus · dicente apoſtolo · inuicem onera veſtra
portate · ꝙ̄tomagis vxorum · vir autem xp̄ianus n̄
ſolum ſe inquinare non dꝫ · ſꝫ nec alijs inquinandi
occaſionē prebere · alioquin illoꝝ crimen ad iſtiꝰ
redundat peccatum · qui alijs cōmittendi criminis
factus eſt cauſa · Qui ꝗ dimittens vxorem occaſio
nem dedit adulteriorum ꝯmittendorum · vt et illa
adulteretur in alterum · et alter in illam pro adul
terijs huiꝰ ꝯdemnatur · Et ideo dicit · ꝙ qui dimi
ſerit vxorem ſuam facit eam mechari Augꝰ · de
ſer · do · in mon · Vlterius etiam mechum dicit viꝝ
qui eam duxerit que dimiſſa eſt a viro · ſcꝫ per li/
bellum repudij · Et ideo ſubdit · et qui dimiſſā du
xerit adulterat Chr · in ome · Non em̄ dicas · qm̄
vir ſuus eā dimiſit · qꝛ etiam poſtꝙ̄ dimiſſa eſt re
manet dimittentis vxor · Aug · de ſer · do · Huiꝰ
autem rei apoſtolus terminum oſ̄dit · qui tamdiu
obſeruandum dicit ꝙ̄diu vir eius viuit · Illo autē
mortuo dat nubendi licenciam · Si autem non ꝯce
ditur alteri nubere mulieri viuente viro a quo re
ceſſit · multominus phas eſt illicita cū quibuſlibꝫ
ſtupra ꝯmittē · neqꝫ etiam ꝯtra iſtud preceptum
quo dn̄s dimitti ꝯiugem vetat · facit · qui cum ea
non carnaliſ ſꝫ ſpiritaliſ viuit · cum non eā dimittat
Beatiora nanqꝫ ſunt ꝯiugia eoꝝ · qui inter ſe pa=
ri ꝯſenſu ꝯtinenciam ſeruant · Oritur autem hic q̄
ſtio · cum dominus cauſa fornicacionis permittat
dimitti vxorem · qualiſ hic intelligenda ſit forni=
cacio · vtrum vt eam fornicacionem credamus di=
ctam que ſtupris ꝯmittitur · an quemadmodum
ſcripture ſolent fornicacionem vocare omnem il
licitam corruptionem · ſicut eſt ydolatria vel aua=
ricia · et omnis iam tranſgreſſio legis per illicitā
ꝯcupiſcenciam · Sed ſi lꝫ (ſꝫm apoſtolum) vt dimit
tatur ꝯiunx infidelis · q̄uis melius ſit non dimit=
tere · et tn̄ n̄ lꝫ (ſꝫm preceptum dn̄i) vt dimittaꝛ con
iunx niſi cauſa fornicationis · Fornicatio etiam eſt
ip̄a infidelitas · porro ſi infidelitas fornicatio ē ·
et ydolatria infidelitas et auaricia ydolatria · non
eſt dubitandum et auariciam fornicationem eſſe ·
Quis ꝗ iam quamlibet illicitam concupiſcenciam
pꝛ recte a fornicationis gn̄e ſeparē · ſi auaricia for
nicatio eſt Aug · in li · retractacio · Nolo tamē pu
tare lectorem in re tam difficili iſtam ſibi diſputa
cionem noſtram debere ſufficere · Non enim omne
peccatum fornicacio eſt ſpiritalis · Neqꝫ em̄ omnē
peccantē deus perdit · qui quotidie ſanctos ſuos
exaudit dicentes · dimitte nobis dꝫ ita noſtra · cū
perdat omnem qui fornicatur ab eo · vtrum etiā
ꝓpter hanc lꝫ dimittē vxorem · latebroſiſſima eſt
queſtio · licere tn̄ ꝓpter iſtam que in ſtupris com=
mittitur nulla queſtio eſt Aug · in li · lxxxiij · q̄ſt ·
Si em̄ aliquis aſſerat ſolam fornicationem domi=
num admittere ad cauſam relinquende coniugis ·
que concubitu illicito perpetratur · pꝛ dicē dn̄m
de vtroqꝫ fideli dixiſſe · vt neutri liceat alterum re
linquere niſi cauſa fornicationis Aug · de ſer · do ·
Non autem tn̄ fornicantem vxorem dimittē con=
ceditur · ſꝫ quiſquis eam ꝗ̄ vxorem dimittit · a qua
ip̄e cogitur fornicari · cauſa fornicationis vtiqꝫ di
mittit · non tn̄ illius ſꝫ et ſue · illius · qꝛ fornicatur ·
ſue ne fornicetur Aug · de fide et opibus · Eodē
etiam modo rectiſſime dimittit ſi viro ſuo dicat nō
ero vxor tua · niſi mihi de latrocinio diuicias con/
greges · aut ſiquid aliud vel facinoroſum vel fla=
gicioſum in viro nouerit · Tunc em̄ ille cui hoc
vxor dicit · ſi veraciter penitens eſt menbꝝ quod
eum ſcandalizat amputabit Aug · in ſer · d · i mō ·
Nihil autē eſt iniquius q̄ꝫ fornicationis cauſa vx
orem dimittē · ſꝫ et ip̄e committitur fornicari · occur
rit em̄ illud in quo alteꝝ iudicas teip̄m condem=
nas · De eo autem ꝙ dicit · Et qui dimiſſam duxerit
adulterat · poteſt queri · vtrum ſicut mechaꝛ ille ·
qui eam ducit · ſic et illa quam ducit · Iubetur em̄ ab
apoſtolo et illa manere innupta · aut viro reconci
liari · ſꝫ tn̄ ſi diſceſſerit a viro Multum aūt intereſt
vtrum dimittat · an dimittatur · Si em̄ ip̄a virum
dimiſerit et alteri nupſerit videtur cupiditate mu
tandi coniugij virum priorem reliquiſſe · que adul
terina cogitacio eſt · Sed ſi dimittatur a viro inue
niri non pōt · quō cum vir et mulier pari conſenſu
miſceantur vnus eoꝝ mechatus ſit et non alter ·
Huc accedit qꝛ ſi mechatur ille ducendo eam que
dimiſſa eſt a viro · ip̄a facit eum mechari · quod hic
dominus vetat

Iterum autem audi
ſtis · quia dictum eſt
antiquis · Non periu=
rabis · reddes autem
dn̄o iuramenta tua ·
Ego autem dico vo=
bis · non iurare omni
no · neqꝫ per celum qꝛ
thronus dei eſt · neqꝫ
per terram · quia ſca=
bellum pedum eius eſt
neqꝫ per hieroſolimā

Glo · docuerat
ſupra dominus n̄ eſſe
iniuriam proximo in
ferendam ꝓhibendo
iram cum homicidio ·
concupiſcenciam cum
adulterio · et dimiſſio
nem vxoris cū libello
repudij · Nunc autem
conſequenter docet
ab iniuria dei abſtinē
dum · cum prohibet
non ſolum periurium
tanq̄m malum ſꝫ etiā
iuramentum tanquā
mali occaſionem · Vn̄
dicit · Iteꝝ audiſtis
qꝛ dictum eſt antiq̄s
Non periurabis dicit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quia ciuitas eſt mag
ni regis·neq; per ca=
put tuum iuraueris·
quia non potes vnum
capillum album facē
aut nigrum·Sit aūt
ſermo veſter·eſt eſt·
non non·Quod autē
his abundancius eſt
a malo eſt·

ē̄m in leuitico·non p
iurabis in nomīe meo
et ne creaturas face=
rent ſibi deos·prece
pit reddere deo iura
menta et non iurare
per creaturas·Vnde
ſubditur·reddes aūt
dn̄o iuramenta tua·i·
ſi iurare otigerit per
creatorem iurabis·n̄
per creaturaȝ·Vnde
dr in deutr· dominū
deum tuum timebis
et per nomen ei9 iura
bis Hiero·Hoc autem quaſi paruulis fuerat le=
ge oceſſum·vt quomodo victimas imolabant deo
ne eas ydolis imolarent·ſic et iurare permitteren
tur in deum·non q̄ recte hoc facerent ſȝ q̄ meli9
eſſet deo hoc exhibere q̄ demonijs· Chri·ſuper
math·Nemo em̄ frequenter iurat qui non aliqn̄ p
iuret·ſicut qui fecit oſuetudinem multa loqui·ali
qn̄ loquitur importuna Aug·otra fauſtum·qr
vero periurare graue peccatum eſt·longius aūt
remotus eſt a periurio·qui nec iurare oſueuit·q̄
qui verum iurare procliuis eſt· maluit nos dn̄s n̄
iurantes recedere a vero·q̄m verum iurantes ap/
propinquare periurio·Vnde ſubdit·Ego autem
dico vobis·non iurare omnino Aug·in ſer·do·i
monte·In quo phariſeorum iuſticiam·que eſt nō
oiurare·ofirmat·Non em̄ pt̄ periurare qui non iu
rat·ſȝ qm̄ ille iurat·qui adhibet deum teſtem·con
ſiderandum eſt ne otra hoc preceptum dn̄i ap̄lus
feciſſe videatur·quia ſepe hoc modo iurauit·cum
dixit·Que ſcribo vobis ecce coram deo quia non
mencior·Et teſtis eſt michi deus cui ſeruio in ſpū
meo·niſi forte quis dicat tunc cauendum eſſe iura
tionem cum aliquid dr per quod iuratur· vt nō iu
rauerit qr non dixit per deum·ſȝ dixit teſtis ē mihi
deus·ridiculum eſt hoc putare·Sȝ tn̄ ſciat h̄ nō
iuraſſe apoſtolum dicentem·q̄tidie morior p gl̄ā
veſtram fr̄es·Nō ne quis ita exiſtimet dēm tanq̄
ſi dicētur Veſtra gloria me fecit q̄tidie mori·Gre
ca exemplaria diiudicant·in quibus(quod ſcriptū
eſt)non niſi a iurante dr Aug·otra mendac·Sȝ
pleraq; in verbis intelligere n̄valentes in factis
ſanctorum colligimus ·quemadmodum oporteat
accipi qd̄ facile in aliam partem ducētur·niſi exē=
plis reuocaretur Iurauit ap̄ls in ep̄lis ſuis· ⁊ ſic
oñdit quō accipiendum eſt quod dictum eſt·Dico
autē vobis·non iurare omnino·ne ſcȝ iurando ad
facilitatem iurandi veniatur·ex facilitate aūt iu=
randi veniatur ad oſuetudinem·a conſuetudine in
periurium decidatur· ⁊ ideo non inuenitur iuraſſe
niſi ſcribens vbi conſideratio cautior non hȝ ling
uam precipitem· ⁊ tn̄ dn̄s oīno ait non iurare·non
em̄ conceſſit vt id licēt ſcribentibus·ſȝ qr p̄cepti
violati reum paulū·preſertim in ep̄lis oſcriptis
nephas eſt dicē·intelligendum eſt illud·qd̄ poſi
tum eſt omnino ad hoc poſitum·vt q̄tum in te eſt
non affectes vbi quaſi pro bono cum aliq̄ delecta
tione appetas iuſiurandum Aug·contra fauſtum

In preſcriptis g̃ vbi eſt conſideracio maior p̄lib9
locis apoſtolus iuraſſe inuenitur·ne quiſq; puta=
ret·etiam verum iurando peccari·ſȝ pocius intel=
ligeret humane fragilitatis corda non iurando tu
cius a periurio oſeruari Hiero·demq; oſideraq̄
hic ſaluator non per deum iurare prohibuit · ſȝ p
celum·per terraȝ et per hieroſolimam·et p caput
tuum·hanc em̄ per elementa iurandi peſſimam cō
ſuetudinem ſp habere iudei noſcuntur·Qui aūt iu
rat·aut veneratur aut diligit eum per quē iurat·
·Iudei autem per angelos et vrbem hieruſalem et
templum et elementa iurantes·creaturas venera
bantur dei honore cum in lege preceptum ſit·vt
non iuremus niſi per dn̄m deum noſtrum Aug·d
ſer·do·in monte·Vel ideo additum eſt·neq; p ce
lum·qr iudei non putabant ſe teneri iureiurando·
ſi per iſta iuraſſent·ac ſi dicat Cum iuras per celū
et terram·non te arbitreris non debē dn̄o iuſiuran
dum tuum·qr per eum iurare ouinceris c9 celum
thronus eſt·et c9 terra ſcabellum eſt·quod non ē
ſic dictum quaſi habeat deus collocata membra i
celo et in terra vt nos cum ſedemus·ſȝ illa ſedes di
iudicium ſignificat·Et qm̄ in hoc vniuerſo mūdi
corpore maximam ſpeciem celū hȝ·ſedē in celo dr
tanq̄ p̄ſencior ſit excellenti pulcritudini vis diuina
Terramq; dr calcare q̄ minimam ſpēȝ ordinet in
extremis·Spiritales aūt ſanctas aīas celi noīe ſig/
nificat et terre peccatrices qm̄ ſpiritalis oīa iudi
cat·peccatori aūt dictum eſt·terra es et in terrā
ibis·Et qui in lege manere voluit·ſub lege ponē
Et ideo ogruenter dr·Scabellum pedum eius Se
quitur·neq; per hieroſolimam qr ciuitas ē magni
regis·quod melius dr q̄ dicēt mea·cum tn̄ hoc di
xiſſe intelligatur·et qr ipē vtiq; eſt dn̄s·dn̄o iuſ=
iurandum dȝ qui per hieroſolimam iurat·Sequit̄
neq; per caput tuum iuraueris·Quid em̄ poterat
quiſq; magis ad ſe pertinere arbitrari q̄m caput
ſuum·Sed quō nr̄m eſt ·vbi poteſtatem faciendi
vnum capillum albuȝ aut nigrum non hēm9 ꝓpter
quod dr·qr non potes vnum capillum albū facē
aut nigꝝ·g̃ deo dȝ iuſiurandum quiſquis etiam p
caput ſuum iurare voluerit·Et hinc etiam cetera
intelliguntur Chr·in ome·Attendite aūt q̄ ele
menta mundi extollit·non ex ꝓpa natura ſȝ ex hītu
dine quam hn̄t ad deum·ne ydolatrie daret̄ occa
ſio Rab·q̄ aūt iurare prohibuit·quō loq̄ opor/
teat docuit ſubdens·Sit autem ſermo veſter eſt ē
non non·id eſt quod eſt ſufficiat dicē eſt·quod nō
eſt ſufficiat dicē non eſt·Siue ideo dr bis eſt ē·nō
non·vt quod ore affirmas·opibus probes· et qd̄
verbis negas factis non ofirmes Hyla·Vel aliter·
·In fidei ſimplicitate viuentibus iurare opus nō ē
cum quibus ſp quod eſt eſt·quod non non·et per
hoc eorum et opus et ſermo omnis in vero eſt·
Hiero·Euangelica igitur veritas non recipit iura
mentum cum oīs ſermo fidelis pro iureiurando ſit
Aug·q̄ꝓpter qui intelligit non in bonis ſed in
neceſſarijs iuracōȝ hn̄dam refrenet ſe q̄ntum pōt
vt non ea vtatur niſi necitate· cum videt pigros
eſſe homines ad credendū·quod vtile eſt credere
niſi iuratione firmetur·Hoc g̃ eſt bonum ⁊ appetē
dum qd̄ hic dr·Sit ſermo vr̄ eſt eſt·non non·q̄ aūt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

his abundancius eſt · a malo eſt · id eſt ſi iurare co-
geris · ſcias ꝺ neceſſitate venire infirmitates eoꝝ
quibus aliquid ſuades · que vtiq; infirmitas malū
eſt · itaq; non dixit · quod amplius eſt malum eſt · tu
enī non malum facis qui bn̄ vteris iuratione · vt al
teri perſuadeas quod vtile perſuadeas · ſ; a malo
eſt illius cuius infirmitate iurare cogeris · Chr · in
ome · Vel a malo · i · ab infirmitate eoꝝ quibus lex
iurare permiſit · Ita enī xp̄s non monſtrat veterē
legem dyaboli eſſe · ſ; a veteri imperfectōe ducit
ad abundanciam nouitatem

**Audiſtis q; dictū eſt
oculum pro oculo · et
dentē pro dente · ego
aūt dico vobis · nō re
ſiſtere malo · ſed ſiquis
te percuſſerit ad dex-
teram maxillam tuam
prebe ei et alteram · ⁊
ei qui vult tecum iudi
cio ꝯtendere ⁊ tunicā
tuam tollere dimitte
ei ⁊ pallium · ⁊ q̄cunq;
te angariauerit mille
paſſus · vade cum eo
alia duo · Qui aūt pe-
tit a te da ei · ⁊ volēti
mutuari a te ne auer
taris**

Glo · q; ſuperius
docuerat dn̄s nō eſſe
proximo iniuriam in-
ferendam · nec irreue
renciam dn̄o · ꝯſequē
ter hic docet qualit
ſe xp̄ianus hr̄e dēat ·
ad iniuriam ſibi infe-
rentes · Vnde dicit ·
Audiſtis q; dictum ē
oculum pro oculo · et
dentem pro dente
Aug · ꝯtra fauſtum ·
Quod quidem ad re-
primendas flammas
odioꝝ in ſemuicem
ſeuientium · et immo-
deratos aīos refre-
nandos ita p̄ceptum
eſt Quis enī facile cō
tentus eſt tm̄ reponē
vindicte q̄tum acce-
pit iniurie · Nonne vi
demus leuiter leſos
hoīes · molliri cedem ·
ſitire ſanguinem · vix
q; inuenire in malis
inimici vnde facientur Huic igitur immoderate ac
iniuſte vlcioni lex iuſtum modum figens penaꝫ ta
lionis inſtituit · hoc eſt vt qualem quiſq; inſtituit
iniuriam tale ſupplicium pendat · quod non fomes
ſ; limes furoris eſt · non vt id quod ſopitum erat
hinc accenderetur · ſ; ne id (q; ardebat) vltra extē
deretur · Impoſita eſt enī iuſta vindicta que iuſte
debetur ei qui paſſus fuerit iniuriam · Qꝺ aūt de-
betur · etſi benigne remittitur · non tn̄ inique repe
titur · Itaq; cum peccet qui immoderate vult vin
dicari · non peccet autem qui iuſte vult vindicari
remocior eſt a peccato qui non vult omnino vindi
cari · Et ideo ſubdit · Ego aūt dico vobis · n̄ reſiſtē
malo · poteram autem et ego ſic ponē · Dictum eſt
antiquis · Non iniuſte vindicabis · Ego autēꝫ dico
vobis · ne vindicetis quod adimplecio eſt · Si per
hec verba q; legi defuit a xp̄o additum mihi videtē
ac non pocius id quod lex volebat efficē · ne iniuſte
ſe quiſq; vindicaret · ꝯſeruari tucius ſi omnino ſe
non vindicaret Chr · ſuper math · Sine hoc enī
mandato legis mandatum ſtare non pt̄ · q; ſi ſm
legis mandatum oībus reddē mala p̄ malis cepimus
oēs efficiemi mali eo q; per ſequentes abundēt Si
aūt ſm xp̄i preceptum non reſiſtitur malo · ⁊ ſi ma
li non leniuntur · tn̄ boni permanebūt boni Hiero

dn̄s g̃ nr̄ viciſſitudinēꝫ tollens truncat inicia pec
catoꝝ · In lege nanq; culpa emendatur · hic pec-
catoꝝ auferuntur exordia Glo · vel pt̄ dici q; dn̄s
hoc dixit iuſticie veteris legis aliquid addens ·
Au · ꝺ ſer · d · in mo · Phariſeoꝝ enī iuſticia minor ē
non excedē vindicte modum · et hoc eſt pacis in-
choacio · Perfecta autem pax eſt talem penitus nol
le vindictaꝫ · Intra illud g̃ primum qꝺ preter legē
eſt vt maius malum pro minori malo reddatur · ⁊
hoc quod dn̄s perficiendis diſcipulis dicit · ne p̄
malo vllum malum reddatur · Medium locū tenet
vt tm̄ reddatur q̄tum acceptum eſt · per quod a
ſumma diſcordia ad ſummam ꝯcordiam tranſitus
factus eſt · Quiſquis enī malum prior infert maxi
me a iuſticia diſtat · Quiſquis aūt nulli prior male
fecit ſ; tn̄ leſus rependit grauius · receſſit aliq̄ntū
a ſumma iniquitate · Qui vero tm̄ reddit quantum
accepit iam aliquid donat · Iuſtum eſt enī cū; qui
leſit prior grauior ledi Hanc g̃ inchoatam iuſticiam iu
ſticiam ille perficit qui legem venit implē · Duos
autem gradus qui interſint intelligendos reliq̄t
Nam eſt qui non reddat tm̄ ſ; minus · ⁊ hinc aſcen
dit qui omnino nil rependerit quod paꝝ videtur
dn̄o niſi et amplius paratus ſis ſuſcipe Qua p̄pter
non ait non reddere malum pro malo ſ; non reſiſtē
aduerſus malum · vt non ſolum non rependas · qꝺ
tibi fuerat irrogatum · ſ; eciam non reſiſtas · quin
aliud irrogetur · Hoc enī eſt quod ꝯuenienter ex-
ponitur · Sed ſiquis te percuſſerit in dexterā ma
xillam tuam · prebe ei et alteram · Quod ad miaꝫ p̄
timere hij maxime ſenciunt · qui eis (quos multum
diligunt) ſeruiunt · vel prauis vel phreneticis · a
quibus multa ſepe paciuntur · et ſi eoꝝ ſalus id ex
igat prebent ſe etiaꝫ vt plura paciantur · Docet g̃
dn̄s medicus aīaꝝ vt diſcipuli ſui eoꝝ q̄ꝝ saluti
ꝯſulere vellent · imbecillitates equo aīo tolerarēt
Omnis nanq; improbitas ex imbecillitate aīi venit
q; nihil innocencius eſt eo qui in virtute p̄fectus
eſt Aug · ꝯtra menda · Ea vero que in nouo teſt ·
a ſanctis facta ſunt · valent ad exempla intelligen
darum ſcripturaꝝ que in preceptis digeſta ſunt
velut cum legimus in euangelio · Accepiſti alapā
exemplum aūt pacie nullum q̄ꝫ ipſius dn̄i excellen
cius inuenimus · et ipſe cum alapa percuſſus eſſet n̄
ait · ecce alteram maxillam · ſ; ait Si male dixi ex p̄
bra de malo · ſi aūt bene quid me cedis · Vbi oñdit
illam p̄paracōꝫ alterius maxille in corde faciendā
Aug · in ſer · do · in monte · Paratus enī fuit dn̄s
non ſolum in alteram maxillam cedi p̄ ſalute oīm ·
ſ; in toto corpe crucifigi · Queri aūt pōt · quid ſit
dextera maxilla · Sed cum facies ſit qua quiſq; ꝯg
noſcitur in faciem cedi · ſm apl'm eſt ꝯtemni ac de
ſpici · Sed qm̄ facies non pt̄ dici dextra et ſiniſtra
et tn̄ nobilitas eſt ſm deum et ſm ſeculum ita di-
ſtribuitur tanq̄ꝫ in dextram maxillam et ſiniſtram
vt in quocunq; diſcipulo xp̄i ꝯtemptum fuerit q;
xp̄ianus eſt multomagis in ſe ꝯtemni patus ſit · ſi
quos hmōi ſeculi honores hꝫ · Oīa at in quibus im
probitateꝫ aliq̄ꝫ patimur · in duo gn̄a diuiduntur
qm̄ vnum eſt quod reſtitui non pt̄ · alterꝫ quod pt̄
Sed in illo q; reſtitui non pt̄ vindicte ſolaciū q̄ri
ſolet · Quid enī prodeſt q; percuſſus repercutit ·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nunquid ꝓpterea quod in corpore leſum eſt reſti
tuitur· ſ tumidus animus talia fomenta deſidat·
Chr· ſuper math· Nunquid autem ſi repcuſſeris
cum opeſcuiſti eum vt te non percuciat· ſ magis
excitaſti eum vt adhuc percuciat· Nam iracundia
per iracundiam non opeſcitur ſ amplius irritatur
Aug· in ſer· do· in mon· Vnde dñs pocius miſe
ricorditer perferendam alterius infirmitatem iu
dicat ꝗ alieno ſupplicio ſuam mitigandam· Neqꝫ
tñ hic ea vindicta prohibetur que ad correctionē
valet· Ipa eñ pertinet ad miſericordiam· nec im
pedit illud ꝓpoſitum quo quiſqꝫ paratus eſt ab eo
quem correctum eſſe vult plura deferre Requirit
tñ vt et ille vindicet· cui reꝝ ordine poteſtas da
ta eſt· et ea volũtate vindicet· qua pater in filiũ
paruulum quem odiſſe non poteſt· Sancti autem
viri nonnulla peccata morte punierunt· quo et vi
uentibus vtilis metus incutteretur· et illis q̃ mor
te puniebantur· non ipa mors noceret· ſ peccatũ
quod augeri poſſet· ſi viuerent· Inde eſt ꝙ helias
multos morte affecit· de quo cum exemplum cepi
ſſent diſcipuli· reprehendit in eis dñs non exem-
plum ꝓphete ſ ignorantiam vindicandi· animad
uertens eos non amore correctionis ſ odio deſide
rare vindictam· Sed poſtꝗ eos docuit diligere
proximum· infuſo etiam ſpũſancto· non deferunt
tales vindicte· Nam et verbis petri ananias et vx
or eius exanimes ceciderunt· Et paulus apoſtolꝯ
tradidit quendam ſathane in interitum carnis· et
ideo quidam aduerſus corporales vindictas que
ſunt in ve· teſtamento neſcio qua cecitate ſeuiant
quo animo facta ſunt neſcientes Aug· ad bonifa
cium comitem· Quis autem mente ſobrius regibꝯ
dicat· non ad vos pertinet quis velit eſſe ſiue reli
gioſus· ſiue ſacrilegus· quibus dici non poteſt Nõ
autem ad nos pertinet in regno veſtro quis velit
pudicus eſſe aut impudicus Melius eſt quidem ad
deum colendum homines duci· ꝗ pena compelli·
Multis autem profuit quod experimento proba-
mus prius dolore vel timore cogi· vt poſtea poſ
ſint doceri· aut quod iam verbis didicerant· ope
ſectari Sicut eñ meliores ſunt quos dirigit amor
ita plures ſunt quos corrigit timor Agnoſcant in
apl̃m paulum prius cogentem xp̃m et poſtea do-
centem Aug· in ſer· do· in mo· Tenebitur ẽ hoc
iniuriaꝝ gñe quod per vindictam luitur iſte mo-
dus a xp̃ianis· vt accepta iniuria non ſurgat odiũ
ſ paratus ſit animus plura pati· nec correctionē
negligat· que vel ꝯſilio vel autoritate vti põt
Hiero· Scd̃m aũt miſticos intellectꝯ percuſſa dex
tra nr̃a non dẽmus ſiniſtram prebere· ſ alteram ẽ
eſt alteram dexteram· Iuſtus eñ ſiniſtram nõ hꝫ
Si nos hereticus in diſputacione percuſſerit· et
dextrum dogma voluerit vulnerare· opponat̃ ei
aliud de ſcripturis teſtimonium Aug· in ſer· do·
in mon· Aliud aũt iniuriaꝝ genus eſt qd̃ integꝝ
reſtitui poteſt· cꝯ due ſunt ſpẽs· vna ad pecuniã
altera ad opa pertinet· Vnde de primo hoꝝ duo
rum ſubdit· Et ei qui vult tecum in iudicio ꝯtendẽ
et tunicã tuam tollere· dimitte ei et pallium Sicut
ẽ quod poſitum eſt de percuſſa maxilla oĩa ſignifi
cat que ſic ingeruntur ab improbis vt reſtitui nõ

poſſint· niſi vindicta· ita quod poſitum eſt de ve-
ſtimento· oĩa ſignificat que poſſunt reſtitui ſine
vindicta· et hoc etiam ad preparacionem cordis· nõ
ad oſtenſionem opis preceptum recte intelligitur·
Et quod de tunica et veſtimento dictum eſt in oĩ-
bus faciendum eſt· que aliquo iure tpali nr̃a eſſe
dicimus· Si eñ de neceſſariis hoc imperatum eſt
ꝗto magis ſuperflua ꝯtemnere ꝯuenit· Et ẽ ipſe
ſignat· cum dicit· Qui vult tecũ in iudicio ꝯtendẽ
Oĩa ẽ intelliguntur de quibus in iudicio nobiſcũ
ꝯtendi pt̃· Sed vtrũ et de ſeruis accipiendum ſit·
magna queſtio eſt· Non enim xp̃ianum oportet ſic
poſſidere ſeruum quõ equum· ꝗuis fieri poſſit vt
maiori precio valeat equus ꝗ ſeruus· Sed ſi ſuꝯ
rectius a te regitur ꝗ ab illo qui eũ cupit auferre
neſcio vtrum quiſꝗ audeat dicere eum vt veſtimẽ
tum debẽ ꝯtemni Chr· ſuper math· Indigna al
res eſt vt homo fidelis ſtet in iudicio añ ꝯſpectũ
iudicis infidelis· Vel ſi fidelis certe ſecularis· et q̃
te venerari debuerat· ꝓpter dignitatem fidei· iu-
dicat te ꝓpter neceſſitatem cauſe et perdes digni
tatem xp̃i ꝓpter negocium mundi· Deinde cum e
ſubitum irritacio cordis eſt et cogitacionũ malaꝝ
Nam ſi videris ꝙ cauſa tue fraudibꝯ aut pecuniis
expugnetur· et ſimilr̃ tu cauſe tue adeſſe feſtinas et
ſi ab inicio hoc ꝯſiliũ non habuiſti Aug· in enche
ridion· Et ideo prohibuit hic dñs ſuos de ſecula-
ribus rebus cum aliis habere iudicium· tñ cũ apl̃s
ſinit in eccleſia talia iudicia finiri inter fratres frĩ
bus iudicantibus· extra eccleſiam vero terribilr̃ ve-
tat· manifeſtum eſt quid ſm̃ veniam ꝯcedatur in-
firmis Raba· in mora· Sed tñ quidam dũ tpalia
nobis rapiunt ſolummodo ſunt tollerandi· quidã
vero ſunt ſuata caritate prohibendi· non ſola cu-
ra ne noſtra ſubtrahantur· ſ ne rapientes nõ ſua
ſemetipſos perdant· Plus eñ ipis raptoribus de-
bemus metuere· ꝗ rebus irracionabilibus inhiare
Cum autem pro terrena re pax a corde cũ ꝓximo
ſcinditur· apparet ꝙ plus res ꝗ proximus amatur
Aug· in ſer· do· Tercium vero iniuriaꝝ genus
quod ad operam pertinet ex vtroqꝫ ꝯfectum ẽ· et
cum vindicta et ſine vindicta reſtitui poteſt· nam
qui angariat hominem et cogit ſe improbe adiuua
ri ab inuito· et penã improbitatis pt̃ luere et opaꝫ
reddere· In hoc ẽ gñe iniuriaꝝ dñs docet animum
xp̃ianum eſſe pacientiſſimum· et ad plura pferẽda
paratum· Vñ ſubdit· Et quicunqꝫ te angariauerit
mille paſſus vade cum illo alia duo· et hoc vtiqꝫ
monet non tam vt pedibus agas ꝗ vt aĩo ſis patꝯ
Chr· in ome· Angariare eñ eſt iniuſte trahere
et ſine ratione vexare Aug· de ſer· do· in mo· Sic
ẽ dictum putamus Vade cum illo alia duo· ſ· milia
vt tria ꝯpleri voluerit· quo numero ſignificatur
perfectio vt meminerit quiſquis hoc facit· perfec
tam ſe implere iuſticiam· ꝓpter quod et tribus ex
emplis hoc preceptum inſinuauit· et in hoc tercõ
exemplo ſimplo duplum additur vt triplũ ꝯpleat̃
Vel per ẽ accipitur ꝙ in precipiendo tanꝗ tole-
rabilius incipiens paulatim creuerit· Nam primo
preberi voluit alteram maxillam cum fuerit dextra
percuſſa· vt minꝯ perferre paratus ſis ꝗ ptuliſti
Deinde illi q̃ tunicam vult tollẽ iubet et palliũ di

mitti· vel veſtimentum ſcḋm aliā trāſlationem· Quod aūt tantundem eſt aut non multo amplius· Tercio ḋ mille paſſibus quibus addenda dicit duo milia vſq̧ ad duplum perducit· ſꝫ qm̄ parū eſt non nocere niſi etiā bn̄ficium preſtes ꝯſequenter adiungit et dicit· qui aūt petit a te da ei Chr· ſuper math· q: diuicie noſtre non ſunt ſꝫ dei Deus enim diſpenſatores diuiciarū ſuarū voluit eſſe nos non dn̄os Hier· Sed ſi de elemoſinis tm̄ dictum intelligamus· in pluribus pauperibus hoc ſtare non pt̄· ſꝫ vt diuites ſi ſp dederint ſp dare non poterunt Aug· in ḋ· do· Dicit ḡ omni petenti da non oīa petenti vt id des quod dare honeſte potes et iuſte· quid enim ſi pecuniam petat· qua innocentem coneť opprimere· Quid ſi ſtuprum petat· Dandum eſt ḡ ꝙ nec tibi nec alteri noceat· q̄ꝫtum ab homine credi pt̄· et cū negaueris quod petit· iudicanda eſt iuſticia vt nō eum inanem dimittas· et aliqn̄ melius aliqd̄ dabis cum petentem iniuſte correxeris Aug· ad vin cē· Vtilius enim eſurienti panis tollitur ſi de cibo ſecurus iuſticiam negligat· q̄ꝫ eſurienti panis frangitur vt vi iniuſticie ſeductus acquieſcat Hiero· pt̄ enim intelligi de pecunia doctrine que nunq̄ꝫ deficit ſꝫ q̄ꝫto plus datur· tanto amplius duplicatur Aug Quod aūt ait· Et volenti mutuari a te ne auertaris· ad aīm referendum eſt· Hylarem enim datorem deus diligit· Mutuatur autem oīs qui accipit· et ſi ipſe non ſoluturus ſit· quia miſericordibus deus plura reſtituit· aut ſi non placet accipere mutuantem niſi eum qui accipit redditurus intelligendū eſt dn̄m ipſa duo gn̄a preſtandi eſſe ꝯplendum· Nā aut donamus aut redditiuro ꝯmendamus· Recte ḡ ad hꝫ beneficij genus hortando dicit· ne auertaris· i· ne ꝓpterea voluntatem alienes· quaſi deus non redditurus ſit· cum homo reddiderit· Cum enim ex precepto dei facis· infructuoſum eſſe non pt̄ Chriſ· ſuper math· ḡ iubet nos xp̄s mutuum dare· n̄ tm̄ ſub vſuris· q: qui ſic dat non ſua dat ſꝫ aliena tollit de vno vinculo ſoluit et multis alligat· et n̄ ꝓpter dei iuſticiam dat· ſꝫ ꝓpter ꝓprium lucrū· Similis eſt etiam pecunia vſuraria aſpidis morſui· Nam ſicut venenum aſpidis latenter oīa membra corrumpit ſic et vſura omnes facultates ꝯuertit in debitum

Aug· ad marcel· Obijciunt aūt qdam ꝙ hec xp̄i doctrina reipublice moribus nulla ex parte ꝯueniat· nam quis inquiunt tolli ſibi ab hoſte aliqd̄ paciatur· vel romane prouincie depredicatoribus n̄ male velit belli iure reprehendere· Sunt aūt iſta precepta pacie ſp̄ in cordis preparacōe retinenda· ipſaq̧ beniuolencia ne reddatur malum pro malo ſp in voluntate ꝯplenda eſt Agenda ſunt aūt multa et cum inuitis benigna quadam aſperitate plectentis· ac per hoc ſi terrena reſpublica· ꝑcepta xp̄iana cuſtodiat· et ipſa bella ſiue non beniuolencia non gerentur· vt ad impietatis iuſticieq̧ pacatam in ſocietatem victis facilius ꝯſulatur· Nā cui licencia iniquitatis eripitur vtiliter vincitur· qm̄ nihil eſt infelicius felicitate peccancium· qua penalis nutritur impunitas· et mala voluntas velut hoſtis interior roboratur

Audiſtis quia dictū eſt· diliges proximū tuum· et odio habebis inimicum tuum· Ego autem dico vobis· diligite inimicos veſtros· benefacere his qui oderunt vos et orate pro perſequentibus et calumniantibus vos· vt ſitis filij patris veſtri qui eſt in celis· qui ſolem ſuū oriri facit ſuper bonos et malos· et pluit ſuper iuſtos et iniuſtos Si enim diligitis eos qui vos diligunt quam mercedem habebitis nonne et publicani hoc faciunt Et ſi ſalutaueritis fratres veſtros quid amplius facietis· nonne et ethnici hoc faciunt· eſtote ergo vos perfecti· ſicut et pater veſter celeſtis perfectus eſt·

Glo· docuit dn̄s ḋ iniuriā inferenti nō eſſe reſiſtendū· ſꝫ ad plura pferenda paratū eſſe· Nūc aūt vlterius docet iniuriā inferentibus impendendum eſſe caritatis affectū ſimul et effectū· Et cum pmiſſa ad ꝯplemētū iuſticie legis ptineāt ꝯuenienter hꝫ vltimum ptinet ad implecōez caritatis· q̄ ſcḋm apl'm eſt legis plenitudo· dicit ḡ audiſtis q: dcm̄ eſt· diliges ꝓximum tuū Aug· in pmo ḋ do ſana Quod aūt nullū hoīem excepit· q̄ pcepit ꝓximum diligere dn̄s in pabola ſemiuiui relicti oñdit dicēs ꝓximū q̄ erga illū extitit miſericors· vt eū intelligamus proximū cui exhibēdū eſſꝫ miſericordie officiū· ſi indigēt· Quod nlli negandū eſſe q̄s n̄ videat· dn̄o dicēte bn̄facite his q̄ oderūt vos Aug· de ḋ· d· in mon· Gradū aūt eſſe i phariſeorū iuſticia q̄ ad legē veterē ptinēt hic intelligitur ꝙ multi etiā eos a q̄bus diligūtur oderūt Aſcēdit ḡ aliquātū gradum qui proximū diligit· ꝗuis ad hoc oderit inimicum· Vn̄ ad hunc gradum deſignandum ſubditur· Et odio habebis inimicum tuū· Que vox n̄ eſt accipienda vt iubentis iuſto· ſꝫ permittentis infirmo Aug· ꝯtra fauſtu· q̄ro aūt a manicheis cur ꝓpriū velint eſſe legis moyſi· qḋ dcm̄ eſt antiquis oderis inimicum tuum· an et paulus n̄ dixit hoīes quoſdam deo odibiles· Querendū eſt ḡ quō intelligatur exemplo dei· cui dixit paulus quoſdā odibiles odio habendos inimicos· Et rurſus exēplo dei· qui facit ſolem ſuum oriri ſuper bonos et malos diligendos inimicos Hec itaq̧ regula eſt qua et oderimus inimicum· propter id quod in eo malum eſt· id eſt iniquitatem· et diligamus inimicū propter id quod in eo bonum eſt· id eſt racionabilem creaturam Audito igitur et non intellecto quod antiquis dictum erat oderis inimicum tuum ferebantur homines in hominis odium· cū n̄ deberent odire niſi vicium· Hoc ḡ corrigit dn̄s· cū ſubdit· Ego aūt dico vobis diligite inimicos veſtros vt qui iam dixerat· Non veni ſoluere legem ſꝫ implere· Precipiendo vtiq̧ vt diligamus inimicos· cogēt nos intelligē quō poſſemus vnū eundēq̧ hoīez et odiſſe ꝓpter culpam· et diligē ꝓpt naturam·

Glo· Sed ſciendum eſt in toto corpe legis non
eſſe ſcriptum· odio hēbis inimicum tuum· ſ; hoc dr
ꝙ tum ad tradicionem ſcribaꝝ· quibus viſuȝ eſt ſ;
addendum· qꝫ dñs precepit filijs iſrahel perſequi
inimicos ſuos et delē amalech de ſub celo Chri·
ſuper math· Sicut eñ quod dictum eſt· non ꝯcu
piſtes· non dictum eſt ad carnem ſ; ad aīaȝ· ſic ⁊ in
hoc loco caro quidem inimicum ſuum diligē ñ pt·
aīa autem pt· qꝫ dilectio vel odium carnis in ſenſu
eſt· aīe vero in intellectu· Cū ꝙ nocemur ab aliq̄·
et ſi ſentimus odium non tñ exequi volumus ꝯgno
ſce· qꝫ caro noſtra odit inimicum· aīa vero diligit

Greg· xxi· mora· Inimici aūt dilectio tunc vera
citer cuſtoditur· cū non de profectu eiꝯ cōtriſtam̄· nec de
ruina illius letam̄· Non eñ amat aliquis quē ñ vult
eſſe meliorem· eumq; ſtantem voto perſequit̄· quē
cecidiſſe gratulatur· Euenire tñ pleruq; ſolet· vt
non amiſſa caritate et inimici nos ruina letificet ⁊
rurſum eꝯ gloria ſine inuidie culpa ꝯtriſtet· Cum
et ruente eo quoſdam bñ erigi credimus· et profi
ciente illo pleroſq; iniuſte opprimi timeamus· Sꝫ
ad hoc ſeruanduȝ eſt diſcrecōis examen· ne (cū nr̄a
odia exeq̄m̄) fallam̄ ſub ſpē vtilitatis aliene· oportȝ
etiam penſare quid debemus ruine peccatoris· ⁊ quid
iuſticie ferientis· Naȝ cū peruerſum quemq; omps
percutit et ꝯgaudendum eſt iuſticie iudicis· ⁊ cō
dolendum miſerie pereuntis Glo· q̄ aūt ſunt ꝯtra
eccīaȝ tribus modis ei aduerſant̄· odio· verbis· cru
ciatu corpis· Econtra diligit· Vnde dr· Diligite
inimicos veſtros· bñ facit· Vnde ſequitur· bñ faci
te his qui oderunt vos· orat Vñ ſequitur· ⁊ orate
pro perſequen· et calum· vos Hiero· multi ꝑcep
ta dei imbecillitate ſua non ſanctoꝝ viribus eſti
mantes impoſſibilia putant eſſe que precepta ſūt
et dicunt ſufficere virtutibus non odiſſe inimicos
Ceteꝝ diligē plus precipi q̄ humana natura pa
ciatur· Sciendum eſt ꝙ xp̄m non impoſſibilia pre
cipere· ſ; perfecta que fecit dauid in ſaul ⁊ abſolō
Stephanus q; martir pro lapidantibus depcatꝯ
eſt· Et paulus anathema cupit eſſe pro perſecuto
ribus ſuis· Hoc aūt ihēſus et fecit et docuit dicēs
Pater ignoſce illis Aug· in enchiridion· Sed ꝑ
fectorum ſunt iſta filioꝝ dei· quo quideȝ ſe dȝ oīs
fidelis extendē· et humanū aīm ad hunc affectum
orando deum· ſecumq; luctando perducē· Tñ hoc
tam magnum bonum tante multitudinis non eſt·
q̄tam credimus exaudiri· cum in oroe dr· Dimitte
nobis debita noſtra ſicut et nos di· de· n· Augꝯ
in ſer· d· in mon· Oritur aūt hic queſtio q̄ huic ꝑ
cepto dñi quo nos hortatur orare pro inicis mlte
alie ſcripē ptes videnī aduerſe· qꝫ ī ꝓphetis iue
niuntur multe imprecationes aduerſus inimicos·
vt eſt illud· Fiant filij eius pupilli· Sed ſciendum
q̄ ꝓphete ſolent figura imprecantis futura ꝑdicē
Sed illud magis mouet quod dicit iohannes· Eſt
autem peccatum ad mortem· non pro illo dico· vt
oret quis· aperte eñ oñdit eſſe alienos fratres ꝓ
quibus orare nobis ñ precipitur ꝑ hec q̄ premit
tit· Siquis ſcit peccare fratrem ſuum· cum dñs eē
pro perſecutoribꝯ nos iubeat orare Nec iſta q̄ſtio
ſolui poteſt· niſi fateamur aliqua peccata eſſe in
fratribus que inimicoꝝ perſecutione ſūt grauiora

Nam et ſtephanus orat pro eis a quibus lapidat̄
qꝫ nondum xp̄o crediderat· Et apoſtolus paulus
non orat pro alexandro· qꝫ frater erat· et per iui
denciam fraternitatem oppugnando peccauerat·
pro quo aūt non oras iam non ꝯtra illum oras· ſ;
quid agimus de his· ꝯtra quos oratum a ſanctis
accipimus· non vt corrigēntur· Naȝ hoc modo ꝓ
ip̄is pocius oratum eſt· Sed ad illam vltimā dam
nationem non ſicut ꝯtra dñi traditorem ꝑ ꝓphaȝ

Nam illa predictio futurorum non optacio ſu
pplicij fuit· Sed ſicut in apocalipſi legimus· mar
tires orare vt vindicentur· ſ; hic non oportet mo
ueri· Quis eñ audeat affirmare· vtꝝ ꝯtra ipſos
hoīes· an ꝯtra regnū peccatum pecierint· Nam
ip̄a eſt iuſticie et mīe vindicta martirum· vt euer
tatur regnum peccati· quo regnante tanta ꝑpeſſi
ſunt· deſtruitur aūt partim correctione hominū·
partim damnatione perſeuerantium in peccato·
Nonne tibi videtur paulus in ſeip̄o ſtephanum vi
dicaſſe cum dicit· Caſtigo corpus meum et in ſerui
tutem redigo· Aug· de que· no· ⁊ ve· te· Vel aīe
occiſoꝝ clamant vindicari ſe poſtulantes· ſic ſāg
uis abel clamauit de terra· non voce ſ; racōe· Naȝ
et opus opificem laudare dr· per hoc ip̄m q̄ viden
tem ſe oblectat· non eñ tam impacientes ſunt ſan
cti· vt vrgeant fieri quod ſciunt tp̄e prefinito fu
turꝝ Chr· in ome· Vide aūt quot gradus aſcen
dit· et quaſi nos in ip̄m virtutis verticem ſtatuit
Primus gradus eſt non incipe iniuſticiam· Scds
equalem non vindicari· Tercius· non facē vexāti
que quis paſſus eſt· Quartus exponere ſeip̄m ad
paciendum mala· Quintus amplius ſe tribuere q̄
ille vult qui fecit mala· Sextus non odio habē eū
qui hoc operatur· Septimus diligē· Octauus bñ
facere· Nonus pro ip̄o orare· Et qꝫ magnum erat
preceptum· preclaꝝ premium ſubdit· ſcȝ fieri ſimi
les deo Vnde dicit· vt ſitis filij patris veſtri qui ē
in celis Siquis eñ precepta dei cuſtodiat et filiꝯ
dei efficitur· Ergo non in natura filius eſt hic· ſcȝ
de quo loquitur ſ; arbitrio ſuo Aug· in ſer· do·
in monte· Ex illa aūt regula intelligendum eſt· q̄
hic dr· qua et iohannes dicit· Dedit eis poteſtatē
filios dei fieri Vnus eñ naturaliꝫ filius eſt· nos aūt
poteſtate accepta efficimur filij· inq̄tum illa que
ab eo precipiuntur implemus Itaq; non ait· facite
iſta qꝫ eſtis filij· ſ; facite iſta vt ſitis filij· Cum aūt
ad hoc nos vocat ad ſimilitudinem ſuam vocat Vñ
ſequitur· Qui ſolem ſuum facit oriri ſuper bonos
et malos· et pluit ſuper iuſtos et iniuſtos· Poteſt
autem per ſolem intelligi non iſte viſibilis· ſ; ille
de quo dr· Vobis qui timetis nomen dñi· orieꝫ ſol
iuſticie ⁊ per pluuiam irrigacio doctrine ṽitatis
qꝫ et bonis et malis apparuit et euangelizatus eſt
xp̄s Hyla· Vel in baptiſmi et ſpūs ſacramento
tribuit ſolem et pluuiam Augꝯ· Vel pōt accipi
ſol iſte viſibilis et pluuia qua fructus gignuntur
qꝫ iniqui in libro ſapiencie plangunt· Sol non or
tus eſt nobis· Et de pluuia ſpiritali dr· Mandabo
nubibus meis ne pluant ſuper eam· Sed ſiue hoc·
ſiue illud magna dei bonitate fit que nobis imitā
da precipitur· Non aūt ait qui facit ſolem oriri ſ;
addidit ſuum· id eſt quē ip̄e fecit vt hāc meneret

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quanta liberalitate ex precepto e⁹ p̄ſtare debemus
que non creamus ſꝫ ex muneribus e⁹ accipimus
Aug· ɔ̄tra vincencium· Sed ſicut iſta dona e⁹ lau
damus· ita etiaꝫ flagella e⁹ in eos quos diligit co
gitemus· Vnde non oīs qui parcit amicus eſt· nec
oīs qui verberat inimicus· Melius eſt eīm cum ſe⸗
ueritate diligē q̄m cum lenitate decipe Aug· i
li· de ci· dei· Caute aūt dix̄ ſup iuſtos ꝛ iniuſtos· n̄
ſuper iuſtos vt iniuſtos· qꝛ omiaꝫ bona deus non
ꝓpter omnes dat· ſꝫ ꝓpter ſanctos· ſicut ꝛ flagella
ꝓpt̄ peccatores· ſꝫ in bonis non ſepat peccatores
a iuſtis· ne deſperent· nec in malis iuſtos a pecca/
toribus ne glorientur· Maxime cum malis bō nō
proſint· que male viuentes ad preiudicium ſuum
percipiunt· nec bonis mala noceant· ſꝫ magis pro
ſint ad iuſticie lucrum Chr· ſuper math· Nam bo
nus tp̄alibus bonis non extollitur· nec malis fran
gitur· malus autem ideo hm̄ōi felicitate punitur
qꝛ felicitate corrumpitur Vel ideo iſta tp̄alia bō
et mala vtriſqꝫ voluit eſſe ɔ̄munia· vt nec bona cu
pidius appetantur· que mali habere cernunt̄· nec
mala turpiter euitentur· quibus et boni afficiunt̄
Glo· amare autem amantem nature eſt· inimicū
vero amare eſt caritatis· Et ideo ſequitur· Si eīm
diligitis eos qui vos diligunt· quam mercedē ha
bebitis ſcꝫ in celo· De his eīm dr· recepiſtis merce
dem veſtram· Sed tm̄ hec oportet facē· illa n̄ amit
tere Raba· Si g̃ peccatores erga dilectores ſu
os natura duce voluit eſſe bn̄ficī· multomagis vos
maioris dilectionis ſignum amplecti debetis· etiā
non amantes· Vnde ſequitur· Nonne et publicani
hoc faciunt· id eſt qui publica vectigalia exigunt
vel qui publica negocia ſeculi vel lucra ſectantur
Glo· Si vero pro his tm̄ oraueritis· qui aliqua
affinitate vobis coniuncti ſunt· quid amplius hꝫ
bn̄ficium veſtrum q̄ꝫ infidelium Vnde ſequitur· ꝛ
ſi ſalutaueritis fratres veſtros tm̄ quid amplius
facietis· Salutacio eīm eſt quedam ſpecies orōnis
Nonne ethnici hoc faciunt Raba· id eſt gentiles
nam ethnos grece latine gens dr· qui tales ſunt
vt fuerunt geniti· ſcꝫ ſub peccato Rem· qꝛ vero
perfectio dilectionis vltra dilectionem inimicoꝝ
non poteſt procedē· Ideo poſtq̄m dn̄s precepit
diligē inimicos ſubiunxit· Eſtote g̃ et vos pfecti·
ſicut et pater veſter celeſtis perfectus eſt· Ipſe
quidem perfectus eſt vt omp̄s· homo autem vt ab
omnipotente adiutus· Nam ſicut q̄nqꝫ in ſcriptis
pro veritate et equalitate accipitur· vt ibi Sicut
fui cum moyſe ita ero et tecum· aliq̄n autem pro ſi
militudine· vt hic Chr· ſuper math· Sicut enim
filij carnales ſimulant patres in aliquo corpis ſi
gno· ita filij ſpiritales deum in ſanctitate

Attendite ne iuſticiā
ueſtram faciatis corā
hoibus vt videamini
ab eis· alioq̄n merce⸗
dem non hēbitis apd̄
patrem veſtrum qui
in celis eſt

Glo· poſtq̄ xp̄s legē
(q̄ꝫtum ad precepta)
impleuit· incipit nūc
eam adimplere· q̄ꝫtū
ad promiſſa vt pro ce
leſti mercede p̄cepta
dei faciamus· non ꝓ
terrenis que lex pro
mittebat Omnia aūt
terrena ad duo poti
ſſima reducuntur· ſcꝫ ad humanam gloriam et ad
terrenorum affluenciam· quoꝝ vtrumqꝫ in lege
promiſſum eſſe videtur· De glā eīm dr in deutro·
Faciet te dn̄s excelſiorem cunctis gentibus q̄ ver
ſantur in terra· De affluencia vero tp̄alium ibidē
ſb̄dit̄· abundare te faciet dn̄s in oībus bonis· ꝛ iō
dn̄s hec duo ab intencione fidelium excludit· ſcꝫ
gloriam et terrenoꝝ affluenciam· Sed ſciendum·
ꝙ appetitus glorie ꝓpinqu⁹ eſt virtuti Chr· ſup
math Vbi eīm res agit̄ glorſa· ibi facili⁹ inuenit lo
cum gloriationis occaſio· Et ideo intencionem glē
primo dn̄s excludit Pre oībus eīm vicijs carnalib⁹
periculoſius hoc eſſe in hoibus intellexit· Cū eīm
oīa mala ſeruos dyaboli vexent concupiſcencia va
ne glorie magis vexat ſeruos dei q̄ꝫ ſeruos diaboli
Aug· in li· de ſen· proſpe· Quas etiam vires no
cendi· habeat humane glorie amor· non ſentit niſi
qui ei bellum indixerit· qꝛ et ſi cuiq̄ꝫ facile eſt lau⸗
dem non cupere dum negatur· difficile tm̄ eſt ea n̄
delectari cum offertur Chr· ſuper math· Intuē
aūt qualiter incepit velut de fera aliqua difficile
ɔ̄gnita diſputans ꝛ apta furari eum qui nō valde
vigilat· Occulte eīm ingreditur et oīa que intus
ſunt· inſenſibilr̄ aufert Chr· in ome· Et ideo hoc
caucius cauendum mandat dicens Attendite ne iu
ſticiam veſtram faciatis coram hoibus· cor autem
noſtrum attendē debemus· Inuiſibilis eīm eſt ſer
pens quem obſeruare iubemur et latenter ingre⸗
ditur et ſeducit· Sed in corde mundo ſi ſurrepcio
inimici ſucceſſerit mox homo iuſtus diſcernit quia
ſpū alieno pulſatur· Si autem cor fuerit iniquita
tibus plenum· ſuggeſtionem dyaboli non facile i
telligit· Et ideo premiſit· ne iraſcaris· non ɔ̄cupi
ſcas· Quia qui malis iſtis ſubiectus eſt· cor ſuū nō
poteſt attendē· Sed quō poteſt fieri vt non corā
hoibus elemoſinam faciamus· aut ſi fiat· quō non
ſenciemus· Si eīm p̄ñte aliquo occurrerit pauper
quō dabitur ei abſconſe· ſꝫ educendo eum in ſecre⸗
to videtur· qꝛ datur· Sed ɔ̄ſidera quia non dixit·
nec tm̄ coram hominibus faciatis· ſꝫ addidit vt vi
deamini ab eis· Qui g̃ non ideo facit vt ab hoibus
videatur· et ſi coram hoibus fecerit· non tm̄ coram
hoibus feciſſe videtur· Qui eīm aliquid facit ꝓpt̄
deū neminem vidit in corde ſuo niſi deum ꝓpter quē
facit Sic artifex eum ſp̄ hꝫ pre oculis qui ſibi op⁹
faciendum commiſit Greg· Si g̃ dantis gloriam q̄
rimus· et publicata noſtra opera in ɔ̄ſpectu illi⁹
occulta ſeruamus· Si vero per hoc noſtram laudē
ɔ̄ſpicimus· foras ab eius ɔ̄ſpectu iam fuſa ſunt· et
ſi a multis ignorentur· ſꝫ valde perfectoꝝ eſt ſic
ɔ̄ſtī ope auctoris gloriam querē· vt de illata laude
priuata neſciant exultacione gaudē q̄ꝫ infirmi· qꝛ
perfecte ɔ̄temnendo non ſuperant· neceſſe eſt vt
bonum quod operantur abſcondant Aug· de ſer·
do· in monte· In hoc vero ꝙ dicit· Vt videami ab
eis addens· apparet hoc eum prohibuiſſe vt ibi fi/
nem noſtri ꝓpoſiti collocemus· Nam et apoſtolus
qui dicit· Si adhuc hoibus placērem xp̄i ſeruus nō
eſſem alio loco dicit· Ego hoibus per oīa placeo
Quod non ideo facit· vt placeret hoibus· ſꝫ deo·
ad c⁹ amorem corda hoim volebat ɔ̄uertē· ex eo
ꝙ eis placebat· Sicut non abſurde loqueretur· q̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

diceret· In hoc ope quo nauem quero·non nauem quero·ſꝫ patriam Aug·de ver·do·dicit autē vt videamini ab eis·qꝫ ſunt quidam qui ſic faciunt iuſticiam coram hoībus vt non videantur ab eis · ſꝫ vt ipa opa videantur·et gloꝛificetur pater qui ī celis eſt·non em̄ ſuam iuſticiam deputant · ſꝫ eius cuius fide viuunt Aug·de ſer·do·in monte· In hoc eciam ꝙ addit·alioquin mercedem non habebitis apud patrem veſtrum qui in celis eſt· nihil aliud demonſtrat·niſi illud nos cauere oportere·ne humanam laudem pro noſtroꝝ opm mercede queramus· Chr·ſuper math·Quid autem a deo recipies·qui deo nihil dediſti·naꝫ qđ ꝓpter deum fit deo datur et ab eo recipitur·quod autēꝫ ꝓpter homines fit inventos effunditur Que eſt autē ſapiencia res dare et verba vacua ꝯparare·et mercedem dei ꝯtemnere· Vel illū aſpice a q̃ laudeꝫ expectas·qui te ꝓpter deum facere putat·alioquin vituperaret te magis·Ille autem qui plena q̃deꝫ voluntate ꝓpter homines facit·ille ꝓpter hoīes feciſſe videtur·Si autem per alicuius coꝛ cogitacio vana aſcendit deſiderans hominibus apparere Anima auteꝫ intelligens ꝯtradicit·ille non ꝓpter homines feciſſe videtur·quia quod cogitauit paſſio carnis eſt· quod eligit iudicium anime·

Cum ergo facis elemoſinam noli tuba canere ante te ſicut ipocrite faciūt in ſinagogis et vicis vt honorificentur ab hoībus Amen dico vobis receperunt mercedem ſuam·Te autem faciente elemoſinam neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextra tua vt ſit elemoſina tua in abſcondito et pater tuꝰ qui videt in abſcondito reddet tibi·

Aug·de ſer·dn̄i Gn̄aliter ſupra dn̄s iuſticiam nominauit·cum dixit·attendite ne iuſticiam veſtram·Nūc autem per partes exequitur Chr·ſuper mathe·Ponit autem tria forcia bona·id ē elemoſinam·oꝛationē et ieiunium·ꝯtra tria mala aduerſus q̃ dn̄s temtacionis bellum ſuſcepit· Pugnauit em̄ pro nobis cōtra gulam in heremo·cōtra auariciam ſupra montem·Contra vanam gloꝛiam ſupꝛa templum·Eſt ḡ elemoſinaque diſpergit ꝯtra auariciam·que ꝯgregat· Ieiunium ꝯtra gulam·quia eſt ei ꝯtrarium·Oracio vero ꝯtra vanam gloꝛiam qꝛ cum omne malum ax malo naſcatur·ſola vana glā de bono procedit·ideo non deſtruitur per bonū· ſꝫ magis nutritur·Nullum ḡ remedium poteſt eſſe ꝯtra vanam gloꝛiam niſi oꝛacio ſola· Ambr·oīs autem ſnīa diſcipline xp̄iane in miſericoꝛdia et pietate·et ideo ab elemoſina incipit dicens·Cum ḡ facis elemoſinam noli tuba canere ante te Gloſa Tuba em̄ eſt omnis actus vel ſermo per quē opis iactancia demonſtratur·puta qui facit elemoſinaꝫ qn̄ aliquem videt pn̄tem·vel intercedente aliquo aut honeſtiori perſone que poteſt retribuere alꝯs at non facit Sꝫ et ſi in loco ſecreto fecerit·eo ꝓpoſito vt laudabilis videatur·tuba eſt Augꝰ·Sic ḡ ꝙ dicit·Noli tuba canere ante te·ad hoc reſpicit quod ſuperius ait·Attendite ne iuſticiam veſtram faciatis coꝛam hominibus· Hiero·qui at tuba canit elemoſinam faciens ypocrita eſt·Et ideo ſubdit·Sicut ypocrite faciunt Iſidorus·Nomen ypocrite tractum eſt a ſpecie eoꝝ·qui in ſpectaculis ꝯtecta facie incedunt diſtinguentes vultuꝫ vario coloꝛe·vt ad perſone quam ſimulant coloꝛē ꝑueniant·modo in ſpecie viri modo in feminē vt fallant populum dum in ludis agunt Aug·de ſer·do·in mon·Sicut ḡ hypocrite id eſt ſimulatores tanq̃ imitatores perſonarum aliarum agunt ꝑtes illius quod non ſunt Non em̄ qui agit partes agamenonis vere ipe eſt ſꝫ ſimilat eum·ſic et ī eccl̄ijs in omni vita humana qui ſe vult videri quod non eſt ypocrita eſt·Similat em̄ ſe iuſtum et non exhibet qui totum fructum in laude hominum ponit·

Glo·et ideo ſubdit loca publica·cum dicit·In ſinagogis et vicis· Et finē intentum·cum ſubdit·Vt honoꝛificentur ab homibus Gre·xxxij·moꝛ· Sciendum vero eſt·ꝙ ſunt nonnulli·qui et ſanctitatis habitum tenent·et perfectionis meritum exequi non valent·quos nequaquam credendum eſt intra ypocritarum numerum currere·quia aliud ē infirmitate·aliud callida ſimulacione peccare· Aug·de ſer·do·in mon·Tales autem qui ſimulatione peccant·ab inſpectoꝛe coꝛdis deo mercedē non capiunt·niſi fallacie ſupplicium·Et ideo ſubdit Amen dico vobis·receperunt mercedem ſuam· Hiero·Non dei mercedem ſꝫ ſuam·Laudati em̄ ſūt ab hominibus·quoꝝ cauſa exercuere virtutes· Aug·de ſer·d·in mon·Hoc autem reſpicit ad illđ quod ſupra poſuit·Alioquin mercedem non habebitis apud patrem veſtrum·Sic ḡ non quō illi elemoſinam facias·ſꝫ quō facienda ſit iubet ꝯuenienter cum dicit·Te autem faciente elemoſinaꝫ neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextra tua· Chr·in ome·Hoc autem per ſuperabundanciam dr·ac ſi dicat Si poſſibile eſt teipm̄ ignorare·et ipas manꝰ latere·poſſibile eſſet·ſtudioſiſſimū eſt tibi Chr· ſuper matheum apoſtoli autem interpꝛetantur ī li·canonum ſic·Dextera eſt populus xp̄ianus·qui eſt ad dexteram xp̄i·Siniſtra autem eſt oīs ꝑplus qui eſt ad ſiniſtram·Hoc ḡ dicit ne xp̄iano elemoſinam faciente·qui eſt dextra·infidelis aſpiciat q̃ eſt ſiniſtra Aug·in ſer·do·in monte·Sed ſm̄ h̄ videbitur nulla eſſe culpa velle placere fidelibꝰ cum tn̄ in quoꝛumlibꝫ hominum laudem finem boni opis ꝯſtituere prohibeamur·Vt autem te imitentur quibus facta tua placuerunt·non tm̄ fidelibus ſꝫ etiam infidelibus exhibendum eſt ·Si autē (vt alij dicunt) ſiniſtraꝫ inimicum putaueris·vt neſciat inimicus tuus cum elemoſinam facis·cur ipſe dn̄s inimicis iudeis circumſtantibus miſericoꝛdit ſanauit homines·Deinde quō cum ipo inimico faciemus·vt illud impleamus preceptum·Si eſurierit inimicus tuus ciba illum·Tercia opinio eſt ridenda eoꝝ qui dicunt·ſiniſtre nomine vxorē ſignificari·vt qm̄ in re familiari tenaciores pecuniarum ſolent eſſe femine·lateat eas cum aliquid viris egenis impendunt·ꝓpter domeſticas lites No

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

autem ſolis viris hoc preceptum datum eſt· ſʒ etiā
feminis· Cui ergo ſiniſtre iubetur femina occultare
opus mie ſue· an etiam vir ſiniſtra erit femine · qđ
ſi quiſpiam putat· cum preceptum ſit talibus vt ſe
inuicem bonis moribus lucrifaciant · non ſibi dnt
occultare bona opa ſua· nec furta facienda ſunt·
vt promereatur deus· Mđ ſi occultandum eſt ali⸗
quid q̄ diu alterius infirmitas id equo aio non pt
ſuſtinere· q̄uis non illicite fiat· non tn̄ femina per
ſiniſtram ſignificari facile apparet tocius capitli
ſignificatione· Et etiam qm̄ ſiniſtram vocet · qđ
em̄ in ypocritis culpatum eſt· q ſcʒ laudes hoim
querunt· hoc tn̄ facere vetaris· Qua ꝑpter ſiniſtra
videtur ſignificare delectacionē laudis· Dextera
autem ſignificat intencionem implendi precepta
diuina· Cum ergo oſcie faciendi elemoſinam miſcet ſe
appeticio laudis humane· fit ſiniſtra oſcia dextre·
Neſciat ergo ſiniſtra id eſt non ſe miſceat oſcie tue lau
dis humane appeticio· Dn̄s autem noſter multo/
magis prohibet ſolam ſiniſtram in nobis operari
q̄ eam miſceri opibus dextre· Quo autem fine hoc
dixerit· oñdit cum ſubdit· Vt ſit elemoſina veſtra
in abſcondito· id eſt in ip̄a bona oſcia que hūanis
oculis demonſtrari non pt· nec verbis aperiri· qm̄
quidem multi multa menciuntur· Sufficit aūt tibi
ad promerendum premium ip̄a oſcia· ſi ab eo expe
ctas premium· qui ſolus oſcie inſpector eſt· Et h̄
eſt quod ſubditur· Et pater tuus qui videt in ab
ſcondito reddet tibi Multa latina exemplaria hn̄t
reddet tibi palam Chr· ſuper math· Impoſſibi
le eſt em̄ vt opus bonum hois in abſcondito dimit
tat deus· ſʒ in hoc ſeculo manifeſtat et illo glori/
ficat· q2 gloria dei eſt· ſicut ⁊ dyabolus maifeſtat
malum· in quo malicie eius oſtenditur virtus ꝓpe
autem publicat deus omne bonum in ſeculo illo c9
bona non ſunt omunia bonis et malis· Ideo cui⸗
cunqʒ illic bn̄fecerit deus· manifeſtum eſt q2 pro
mercede iuſticie ſue meruit illud· Merces aūt iuſti
cie in hoc ſeculo manifeſta non eſt quia hic non ſo
lum boni ſʒ etiam mali ſunt diuites Aug· de ſer·
dn̄i in monte· Sed in grecis exemplaribus · q̄ ꝓpa
ſunt non inuenimus palam Chr· in ome· ſi ergo vis
habere inſpectores eoꝝ que facis· ecce habes n̄
ſolū angelos aut archangelos ſʒ deū vniuerſoꝝ

CAPIT · ·VI·

Dum oratis
non eritis
ſicut hypo
crite · qui
amant in ſinagogis·
et in angulis platea
rum ſtantes orare vt
videantur ab hoibus
Amen dico vobis re
cepert mercedē ſuaʒ

Chr· ſuper math·
Salomon dicit· ante
oroꝫ ꝑpara aiaʒ tuā
Quod quidem facit·
q̄ faciens elemoſinaʒ
venit ad orationem·
bona em̄ opa excitāt
fidem cordis· ⁊ dant
ofidenciam aie apud
deum orandi · Ergo
elemoſina prepacio ē
oronis · et idem dn̄s
poſt elemoſinam con
ueniente r de oracōe
nos inſtruit Aug9
de ſermone d· in mo·
Non aūt hoc monet
nunc vt oremus · ſed
quō oremus · ſic nec
ſuperius vt faciamus
elemoſinā· ſʒ quo aio
faciamus Chr· ſup
math· Eſt autem or̄o
quaſi quoddam ſpiri
tale tributum · quod
aīa offert deo de vi/
ſceribus ſuis Quanto

Tu aūt cum oraueris
intra in cubiculū tuū
et clauſo oſtio tuo ora
prēʒ tuū in abſcondi
to· ⁊ pr̄ tuus qui vidʒ
in abſcondito reddet
tibi

ergo glorioſior ē tanto caucior eſt ſeruanda ne ꝓpter
hoies facta vileſcat et ideo dic Cū oratis nō eritis
ſicut hypocrite · Chri· in omelia· hypocritas
vocat· qui deum ſe fingentes orare homines cir/
cumſpiciunt· Et ideo ſubdit · q̄ amant ī ſinagogis
orare · Chri· ſuper mathe· Puto autem non ad
locum hoc refert dn̄s· ſʒ ad ꝓpoſitum orantis· In
conuentu em̄ fidelium orare laudabile eſt· ſicut di
ctum eſt· In eccl̄ijs benedicite deum· Qui ergo ſic orat
vt ab hominibus videatur · non deum aſpicit ſed
homines· Et ideo q̄tum ad ꝓpoſitum ſuum in ſyna⸗
goga orat Cuius autem orantis mens ſolum aſpi
cit deum· q̄uis in ſinagoga oret· tn̄ apud ſe in ſe⸗
creto videtur orare· Sequitur· Et in angulis pla
tearum· vt videantur abſconſe orare· et ſic dupli
citer laudantur· et quia orant· et q2 abſconſe orāt
Glo· Vel anguli platearum ſunt vbi via p tranſ
uerſum greſſum ducitur et quadriuium reddit
Chr ſuper math· Eo ergo ꝓpoſito in conuentu vetat
orare vt a conuentu videatur· Vnde ſubditur· vt
videantur ab hominibus· Orans ergo nichil nouum
faciat quod aſpiciant homines· vel clamando vel
pectus percuciendo· vel man9 extendēdo Aug
de ver· do· non autem videri ab hoibus nephas ē
ſʒ ideo hoc agere· vt ab hominibus videaris
Chr· in ome· A vana em̄ gloria vbiqʒ erui bonum
eſt· maxime autem in oratione· Si em̄ in hoc cogi
tacionibus circumferimur· ſi ad orandum ingreſſi
fuerimus· hanc habentes egritudinem quāſi in/
telligemus ea que a nobis dicuntur Aug· de ve·
do· Sic etiam fugiendum eſt hominum ſcienciam·
ſi hoc animo aliquid fiat vt fructus expectet pla
cendi hominibus · Vnde ſubditur· Amen dico vo/
bis· receperunt mercedem ſuam Chr· ſup math
Vnuſquiſqʒ em̄ vbi ſeminat ibi metit· Vnde q̄ ꝓpt
hominem orant non ꝓpter deum· ab hominibus n̄
a deo laudantur Chr· in ome· Dicit aūt· recepert
q2 deus retributionem· que eſt ab ip̄o tribuē vellʒ
illi autem eam · que eſt ab hominibus · vſurpant·
Quō autem orandum ſit ſubiungit dicens Tu aūt
cum oraueris intra in cubiculum tuum· et clauſo
oſtio ora patrem tuum in abſcondito Hiero· hoc
ſimplr intellectum erudit auditorem · vt vanam
orandi gloriam fugiat Chr· ſuper math· Vt ne
mo ſit tibi niſi ille qui orat· et ille quē orat Teſtis
em̄ orantem grauat· non adiuuat Cyprianus de
oracione dn̄ica· In abditis etiam locis orare ma⸗
gis conuenit fidei· vt ſciamus dn̄m vbiqʒ eſſe pre
ſentem et maieſtatis ſue plenitudine occulta pe/
netrare· Poſſumus etiam intelligere et oſtium do
mus os corporis· vt non clamoſa voce orem9 deū
ſʒ tacito corde ꝓpter tria· Primo q2 deus nō voce
clamoſa pulſandus eſt· ſʒ oſcia rc̄a placandus ē· q̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſt cordis auditor · Secundo qꝛ ſecretas oracões
tuas non oportet alteꝝ ſcire niſi te et deū Tercio
quia clamoſe orans· alteꝝ iuxta te non permittis
orare· Cum ſummo etiam eſt orandum ſilencio· vt
ipſos qꝫ inimicos noſtros· qui orantibus nobis ma
xime inſidiantur·lateat noſtre peticionis intencio

Aug9· in ſer·do·in mont·Vel per cubicula nr̄a
ſunt intelligenda corda noſtra· de quibus dicitur
Que dicitis in cordibus veſtris et in cubilib9 vr̄is
ↄpungimini· hoſtium eſt carnalis ſenſus foris ſūt
oīa tp̄alia·que per ſenſum cogitaciones nr̄as pe=
netrant·et turba vanoꝝ fantaſmatum orantibus
obſtrepunt· Cypri·de or̄one dn̄ica·Que autem
ſegnicia eſt alienari ꝗ capi ineptis cogitacionib9
et ꝓphanis cum dn̄m deprecaris·quaſi ſit aliđ qđ
magis debeas cogitare q̄ꝫ cum deo loquaris·quō
te audiri a deo poſtulas·cum teip̄m non audias ꝫ
eſt ab hoſte non cauere·hoc eſt deum neglig̃ētia
or̄onis offendere Aug·de ver·do·Claudendum
eſt ḡ oſtium·id eſt carnali ſenſui reſiſtendum·vt
or̄o ſpiritalis dirigatur ad patrem·q̄ ſit ī intimis
cordis vbi oratur pater in abſcondito·Vnde ſeq
tur·Et pater tuus qui videt in abſcondito reddet
tibi Remi·Et eſt ſenſus·Sufficiat tibi vt ille ſo=
lus nouerit tuam oracionem·qui oīm corda nouit
occulta·quia ip̄e qui eſt inſpector erit exauditor·

Chr·in ome·Non autem dixit·gratis dabit·ſed
reddet tibi·Etenī debitorem ſeip̄m tibi ↄſtituit

Orantes autem noli
te multum loqui ſicut
ethnici faciunt·putāt
enim q̄ in multiloquio
ſuo exaudiantur·No
lite ergo aſſimilari eis
Scit enim pater vr̄
quid opus ſit vobis
anteq̄m petatis eum

Aug·in ſ·d·i mō·
Sicut ypocritarum
eſt prebere ſe ſpectā
dos in oracione·quoꝝ
fructus eſt placere
hominibus ita ꝗ eth
nicorum id eſt genti
lium in multiloquio
ſe putare exaudiri·et
ideo ſubditur·Oran=
tes autem nolite mul
tum loqui Ex colla
cionibus patrum·Fre
quenter enī ſꝫ breuit̃
eſt orandum ne immorantibus nobis·inſerē aliq̄d
noſtro cordi inſidiator poſſit inimicus Aug9·ad
probā·Non tn̄ (vt quidam putant) hoc orare in
multiloquio ſi diutius oretur Aliud eſt ſermo mul
tus·aliud diuturnus affectus·Nam et de ip̄o dn̄o
ſcriptum eſt q̄ pernoctauerit in orando·et q̄ pro
lixius orauerit vt nobis preberet exemplum· Di=
cuntur fratres in egipto·crebras quidem habere
or̄ones·ſꝫ eas tn̄ breuiſſimas et rapti quodammō
iaculatas·ne illa vigilāter erepta (que oranti plu
rimum eſt neceſſaria) per productiores moras·
hebetetur intencio·ac per hoc ip̄i ſatis oſtēdunt
hanc intencionem ſic eſſe obruendam ſi perdurare
non poteſt·ita ſi perdurauerit non cito eſſe rum/
pendam· Abſit autem ab oracione multa locucio
ſꝫ non deſit multa precatio ſi feruens perſeuerat ī
tencio·Nam multum loqui ·eſt in orando rem nece
ſſariam ſuperfluis agere verbis· Multum autem
precari eſt eum quem precamur diuturna cordis
excitacione pulſare Nam plerumqꝫ hoc negocium

plus gemitibus q̄ꝫ ſermonibus agitur · plus fletu
q̄ꝫ affatu Chr·in ome·Diſſuadet igitur per hoc
inanem locutionem in orando·puta cum non peti=
mus decencia a deo·potentatus et glorias·inimi
cos ſuperare· et pecuniarum abundanciam ·Iu
bet ergo hic non longas oraciones facere· Lon=
gas autem dico non tp̄e·ſꝫ multitudine eoꝝ que
dicuntur·permanere tn̄ oportet eos qui petunt·
Orationi enī (ait apoſtolus) inſtantes·non tn̄ iu=
bet decem milium verſuum oracionem ↄponere et
cordetenus enunciare quod occulte inſinuat·cum
dixit·nolite multum loqui Glo·damnat autem
multiloquium orationis veniens de infidelitate·
Vnde ſequitur·Sicut ethnici faciunt·Gentilib9
enī erat neceſſaria verborum multiplicitas ꝓpter
demones qui neſcirent quid illi peterent·niſi illo
rum verbis inſtructi·Vnde ſequitur· Putant enī
q̄ in multiloquio ſuo exaudiantur· Aug·de ſer·
do·in mon·Et reuera omne multiloquium a genti
libus venit·qui exercende lingue pocius q̄ꝫ mun=
dando animo dant operam · et hoc ſtudij genus
etiam ad deum prece flectendum transferre conā
tur· Greg·xxxiij·mora·Sed veraciter orare eſt
amaros in compunctione gemitus et non ↄpoſita
verba reſonare·Et ideo ſubditur·Nolite ḡ aſſimi
lari eis Aug·de ſer·do·in mon·Si enī verba mul
ta ad id proferuntur·vt inſtruatur ignarus quid
eis opus eſt ad rerum omnium conditorem Vnde
ſequitur·Scit enī pater veſter quid opus ſit vo=
bis anteq̄ꝫ petatis eum Hiero·conſurgit autem
in hoc loco quedam hereſis ph̄oꝝ quoꝝ dogma
peruerſum·dicentium·Si nouit deus quid orem9
et anteq̄ꝫ petamus·ſcit quo indigeamus·fruſtra
ſcienti loquimur·Quibus reſpondendum eſt·non
narratores eſſe ſꝫ rogatores Aliud eſt enī narrare
ignoranti·aliud petere ſcienti Chr·in ome·non
ḡ oras vt doceas·ſꝫ flectas vt familiaris efficiaris
ↄtinuitate interpellacionis vt humilieris vt re=
memoreris peccatoꝝ tuoꝝ· Aug·de ſer·do·in
mon·Nec etiam verbis nos agere debemus apud
deum·Et vt impetremus quod volumus·ſꝫ reb9
quas non animo gerimus ꝗ intencione cogitacōis
cum dilectione pura et ſupplici affectu· Aug·ad
probā·Sed ideo per certa interualla tp̄m·etiam
verbis rogamus deum·vt illis rerum ſignis nos
ip̄os ammoneamus·q̄ꝫtum qꝫ in hoc deſiderio pro
fecerimus·nobiſip̄ſis innoteſcamus·et ad hoc au=
gendum noſipſos acrius excitem9·ne varijs curis
(quod tepeſcere cepat) omnino frigeſcat et peni
tus extinguatur·niſi crebrius inflammetur·Nob
ḡ neceſſaria ſunt verba·quibus commoueamur·et
inſpiciamus quid petamus·non quibus dominum
ſeu docendum ſeu flectendum eſſe credamus Aug
de ſer·do·in mōte·Sed rurſus queri poteſt·ſiue
rebus ſiue verbis orandum ſit ꝯ quid opus ſit ip̄a
oracione ſi deus iam nouit quod nobis neceſſariū
ſit·niſi quia ip̄a orationis intencio cor noſtrum ſe
renat et purgat·capaciuſqꝫ efficit ad excipienda
diuina munera que ſp̄ualr̄ nobis infunduntur·Nō
enī ambitione precum nos exaudit deus qui ſemp
paratus eſt dare ſuam lucem·ſꝫ nos non ſp̄ parati
ſumus accipere cum inclinamur in aliam·Fit ḡ ī·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

oracione ꝯuerſio cordis ad deum·et purgatio in-
terioris oculi cum ea que cupiebantur · tēpaliter
excluduntur vt acies cordis ſimplicis ferre poſſit
ſimplicem lucem et in ea manere cum gaudio· quo
beata vita perficitur·

Sic vos orabitis· Pater noſter qui es in celis·

Glo· Inter ſaluta/
ria monita ꝗ diuina
quibus conſulit cre-
dentib9 formaꝫ oran
di ꝯpoſuit·et orōnes
ꝯpoſuit breuib9 ver
bis vt ſit fiducia cito
annuendi· quod breuiter vult rogari· Vnde dicit·
Pater noſter qui es in celis   Ciprianus de orōne
domica· Qui fecit viuere·docuit et orare·vt dum
oracione quam filius docuit apud patrem loq̄m̄·
facilius audiamur· Amica et familiaris oracio eſt·
dn̄m de ſuo rogare·agnoſcat pater filij ſui verba
cum precem facimus·et cum ip̄m habeamus aduo
catum apud patrem pro peccatis noſtris·quando
peccatores pro delictis noſtris petimus·aduoca
ti noſtri verba promamus   Glo·non tn̄ his ſolis
verbis oratur·ſꝫ et alijs ſub eodem ſenſu ꝯceptis
quibus cor noſtꝝ accenditur   Aug·de ſer·do·
in monte Cum autem in omni deprecatione beni-
uolencia conciliāda ſit eius quem deprecamur·
Deinde cum quid deprecemur · per laudem illius
ad quem oracio dirigitur ſolet beniuolencia conci
liari·et hoc in oracionis principio poni ſolet· In
quo dn̄s noſter nichil aliud nos dicere iuſſit·niſi
Pater noſter qui es in celis· Multa quidem dicta
ſunt in laudem dei·nuſq̄ꝫ tn̄ inuenitur preceptum
populo iſrahel vt dicerent Pater noſter· ſꝫ eſt eis
inſinuatus vt dn̄s tanq̄ꝫ ſeruis· Sꝫ de populo xpīano
apoſtolus dicit q̄ꝫ ſpm̄ adoptionis accepit·in quo
clamamus Abba pater· quod non eſt meritorum
noſtroꝝ· ſꝫ gracie quam in oratione ponimus·cū
dicim9 pater·quo nomine et caritas excitatur·q̄d
em̄ carius dꝫ eſſe filijs q̄ꝫ pater·et ſupplex affectus
cum homines dicunt deo·pater noſter·et quedaꝫ
impetrandi preſumpcio· Quid iam non det filijs
petentibus cum hoc ip̄m ante dederit vt filij eſſent
Poſtremo q̄ta cura animum tangit vt qui dicit·
pater noſter·tanto patre non ſit indignus Admo
nentur etiam hinc diuites vel genere nobiles·cuꝫ
facti fuerint xp̄iani·non ſuperbire aduerſus pau
peres vel ignobiles·qm̄ ſimul dicunt deo· pater
noſter· Quod non poſſunt pie ac vere dicere·niſi
ſe fratres eſſe ꝯgnoſcant   Chr·in ome·Quod·n·
nocumentum eſt ex inferiori ꝯgnatione·cum ſm̄
ſupiorem ꝯomnes ſimus copulati·qui etiam patrē
dixit·et peccatorum remiſſionem et adoptionem
et hereditatem et fraternitatem que eſt ad vnige
nitum·et ſpūs largitionem·per vnam hanc confe
ſſus eſt nuncupacionem· Non em̄ poſſibile eſt euo
care deum patrem · niſi eum qui eſt omnibus iſtis
bonis potitus· Dupliciter igitur orancium erigit
ſenſum et dignitate eius qui inuocatur et magni
tudine bn̄ficioꝝ quibus orans potit9 eſt   Cipr·
de oratione dn̄ica· Non autem dicimus pater me9
ſꝫ pater noſter·qꝛ pacis et vnitatis magiſter no-
luit ſigillatim et priuatim precem fieri·vt q̄s cum
precatur·pro ſe tm̄ precetur· Publica em̄ eſt nob
et communis oracio·et qn̄ oramus·non pro vno tm̄
ſꝫ pro populo toto oramus·qꝛ totus popul9 vnū
ſumus· Sic em̄ vnum orare pro omnibus voluit·
quō in vno omnes ip̄e portauit   Chr·ſup math
Pro ſe em̄ orare neceſſitas cogit·pro altero aūt
caritas fraternitatis hortatur· Dulcior autem ē
ante deum oracio·non quaꝫ neceſſitas tranſmittit
ſꝫ quam caritas fraternitatis commendat   Glo·
Dicitur eciā pater noſter·quod commune eſt oīb9
non pater meus quod ſoli xp̄o ꝯuenit·qui eſt fili9
per naturam   Chr·ſuper math·addit auteꝫ qui
es in celis·vt ſciamus nos habere p̄rem celeſtem·
et erubeſcant ſe terrenis rebus ſubſternere· qui
patrem habent in celis   Ex colla·patrum·Et vt
ad illam regioneꝫ in qua patrem noſtrum commo
rari fatemur·ſummo deſiderio ꝯperemus·   Chr·
in om· In celis ḡ cum dicit·non illic deum conclu
dens hoc ait·ſꝫ a terra abducens orantem ꝗ excel
ſis regionibus affigens   Aug·de ver·do·in mō·
Vel dr̄ eſſe in celis · id eſt in ſanctis et iuſtis· Non
em̄ ſpacio locorum continetur deus· Sunt quidē
celi excellencia mundi corpa·et ſi in eis locus dei
eſſe credatur·melioris meriti ſunt aues·quaꝝ vi-
ta eſt deo vicinior· Non autem eſt ſcriptum Prope
eſt dn̄s excelſis hominibus aut eis qui in montib9
habitant·ſꝫ ꝯtritis corde· Sed ſicut terra appella
tus eſt peccator·cui dictum eſt·terra es ꝗ in ter/
ram ibis· Sic celum iuſtus econtrario dici poteſt
Recte ḡ dr̄·qui es in celis·tantum em̄ ſpiritaliter
intereſſe videtur inter iuſtos et peccatores·q̄tū
corpali inter celum et terram· Cuius rei ſignifi/
cande gracia orantes ad orientem conuertimur·
vnde celum ſurgit·non tanq̄ꝫ deus ibi ſit ceteras
mundi deſerens partes·ſꝫ vt admoneatur animus
ad naturam excellentiorem ſe ꝯuertere · id eſt ad
deum·cum corpus eius quod eſt terrenum·ad cor
pus excellentius id eſt ad corpus celeſte ꝯuertit·
Conuenit etiam vt omnium ſenſibus et paruuloꝝ
et magnoꝝ bene ſenciatur de deo·et ideo qui nō
dum poſſunt aliquid corporeum cogitare·tolera
bilior eſt illoꝝ opinio ſi deum in celo pocius eſſe
credant q̄ꝫ in terra

Sanctificetur nomē tuum·

Aug·Dictum eſt q̄s
ſit qui petitur et vbi
habitet· Iam videa/
mus que ſint petēda
Primum autem oīm
que petuntur hoc ē·
Sanctificetur nomen tuum· quod non ſic petitur·
quaſi non ſit ſanctum dei nomen· ſꝫ vt ſanctum ha
beatur ab hominibus·id eſt ita innoteſcat deus·
vt non eſtimetur aliquid ſanctius   Chr·in ome·
Vel rogare iubet orantem per noſtram glorifica
ri vitam·ac ſi dicat· Ita fac nos viuere · vt p̄ nos
vniuerſa te glorificent·ſanctificetur em̄ id eſt q̄d
glorificetur · Digna eſt autem deum dep̄cantis
oracio nihil petere ante patris gloriam· ſꝫ omnia
eius laudi poſtponere   Ciprianus·Vel aliť· Non
optamus deo vt ſanctificetur oracionibus noſtris
ſꝫ vt nomen eius ſanctificetur in nobis· Quia enim
ip̄e dixit Sancti eſtote·quia ego ſanctus ſum · id
petimus et rogamus·vt qui in baptiſmo ſanctifi
cati ſumus·in eo q̄ꝫ eſſe cepetimus·perſeueremus

Aug⁹· de perſeuerancia· Cur autem perſeuerancia iſta poſcitur a deo· ſi (vt pelagiam dicūt) non datur a deo· An et iſta irriſoria peticio eſt· cum id ab eo petitur· quod ſcitur non ip̄m dare· ſʒ ip̄m non dante eſſe in hominis poteſtate   Ciprianus· et hoc etiam vt ſanctificemur quotidie deprecamur· Opus em̄ eſt nobis continua ſanctificatione· vt qui quottidie delinquimus· delicta noſtra ſanctificatione aſſidua purgemus·

Gloſa· Congrue ſequitur vt poſt adoptionem filiorum regnum petamus quod filijs debetur· Vnde ſequitur·

Adueniat regnum tuum·

Adueniat regnum tuum   Auguſtinus de ſer· domini in monte Quod non ita dictum eſt quaſi deus nunc non regnet etiam in terra· ſēpeʒ in ea regnauerit· Adueniat ḡ accipiendum eſt vt manifeſtetur hominibus· Nulli autem licebit ignorare regnum dei· Cum em̄ vnigenitus non ſolum intelligibiliter· ſed etiam viſibiliter venerit iudicare viuos et mortuos· tunc autem eſſe futurum iudicij diem dominus docet· cum euangeliū predicatum fuerit in omnibus gentibus· q̄ res pertinet ad ſanctificationem nominis dei·   Vel gn̄aliter pro tocius mundi petit regno· vt dyabolus in mundo regnare deſiſtat· Vel vt in vnoquoqʒ regnet deus· et non regnet peccatum in mortali hominum corpore   Ciprianus· vel nr̄m regnum petimus aduenire a deo· nobis repromiſſum et xp̄i ſanguine acquiſitum vt qui in ſeculo ante ſeruiuimus poſtmodum (xp̄o dn̄ante) regnemus   Aug· ad probā· Regnum nanqʒ dei veniet ſiue velimus ſiue nolimus· Sed deſiderium nr̄m ad illud regnum excitamus· vt nobis veniat atqʒ in eo regnemus   Ex collationibus patrum Vel quia nouit ſanctus teſtimonio conſciencie ſue· cū apparuerit regnum dei· eius ſe futurum eſſe conſortem   Hiero· Attendendum auteʒ q̄ grandis audacie ſit et pure conſciencie poſtulare regnum dei· iudicium non timere·   Cyprianus· poteſt eē et ip̄e xp̄us eſſe regnum dei· quem venire quotidie cupimus· cuius aduentus· vt cito nobis rep̄ſentetur optamus· Nam cum reſurrectio ipſe ſit· quia in ipſo reſurgimus· ſic et regnum dei pōt intelligi· quia in illo regnaturi ſumus· Bene aūt regnum dei petimus id eſt celeſte· quia eſt et terreſtre regnum· Sed qui renunciauit iam ſeculo· maior eſt etiam honoribus eius et regno· Et iō qui ſe xp̄o et deo dedicat· non terrena ſʒ celeſtia regna deſiderat   Aug⁹· de perſeuerancia· Cum autem petitur· adueniat regnū· t· quid orant q̄ iam ſancti ſunt· niſi vt in ea ſanctitate que iā illis data eſt perſeuerent· Neqʒ em̄ alr̄ veniet dei regnum· quod his qui perſeuerant vſqʒ in finem· certum eſt eſſe venturum

Auguſtinus· In illo beatitudinis regno vita beata perficietur in ſanctis ſic nunc in celeſtib⁹ angelis· Et ideo poſt

Fiat voluntas tua· ſicut in celo et in terra·

illam peticionem qua dicimus· adueniat regnum tuum· ſequitur· Fiat voluntas tua ſicut in celo et in terra· id eſt ſicut in angelis qui ſunt in celo voluntas tua fit vt te perfruantur· nullo errore obnubilante eoꝝ ſapienciam· nulla miſeria impediente eorum beatitudinem· ita fiat in ſanctis tuis qui in terra ſunt et de terra quantum ad corpus attinet facti ſunt· Item fiat voluntas tua recte intelligitur· obediatur preceptis tuis· ſicut ī celo et in terra· id eſt ſicut ab angelis ita ab hominibus· non q̄ ip̄i faciant vt velit deus· ſʒ q̄ faciūt quod ille vult· id eſt faciunt ſm̄ voluntatem eius

Chr· in ome· Vide autem ꝯſequenciam optimā q̄ em̄ ꝯcupiſcere docuit celeſtia· per h̄ q̄ dictū eſt· Adueniat regnum tuum· anteq̄ͣ ad celum ꝑueniatur· ip̄am terram iuſſit fieri celum· per hoc q̄ dicit· Fiat voluntas tua ſicut in celo et ī terra

Hiero⁹· Erubeſcant autem ex hac ſentencia q̄ quotidie ruinas in celo fieri menciuntur   Aug⁹ de ſermone domini in monte· Vel ſicut in celo et in terra· id eſt ſicut in iuſtis ita in peccatoribus tanq̄ͣ ſi diceret· faciant voluntatem tuam ſicut iuſti· ita etiam peccatores· vt ad te conuertantur· ſiue ita vt ſua cuiqʒ tribuantur· quod fiet extremo iudicio· vel per celum et terram accipiamus ſpiritum et carnem· Et quod dicit apoſtolus mēte ſeruio legi dei· videamus factam dei voluntatem in ſpū· In illa autem immutacione que promittitur iuſtis· fiet voluntas tua ſicut in celo et in terra· id eſt ſicut ſpūs non reſiſtit deo· ita et corpus non reſiſtit ſpūi· Vel ſicut in celo et ī terra· id eſt ſicut in ip̄o hieſu xp̄o· ita et in eccleſia· tanq̄ͣm in viro qui patris voluntatem impleuit· ita et in femina que illi deſponſata eſt Celum em̄ et terra conuenienter intelligitur quaſi vir et femina· quoniam terra celo fecunditate fructifera eſt·   Ciprianus· Non ḡ petimus vt deus faciat quod vult· ſʒ vt nos facere poſſumus· quod de⁹ vult· Quod vt fiat in nobis opus eſt dei voluntate· id eſt opera eius et protectione· quia nemo ſuis viribus fortis eſt· ſʒ dei miſericordia tutus

Chriſ· in ome· Virtus em̄ non eſt noſtri ſtudij ſolum· ſʒ ſuperioris gracie· Rurſum autem h̄ orationem pro orbe terrarum cuilibet nr̄m iniunxit Neqʒ em̄ dixit· Fiat voluntas tua in me vel in nobis· ſʒ vbiqʒ terrarum vt ſoluatur error et plantetur veritas et expellatur malicia· et reuertatur virtus· Et ſic iam non differt celum a terra· Aug⁹ de bono perſeuerancie· Ex hoc autem euidenter oſtenditur ꝯtra pelagianos inicium fidei eſſe donum dei· quando pro infidelibus (vt habē fidem incipiant) ſancta orat eccleſia· Cum etiam in ſanctis iam ſit facta dei voluntas· cur (vt fiat) adhuc petunt· niſi q̄ perſeuerent in eo quod eſſe ceperunt·   Chr· ſuper matheum· Communiter autem accipi debet quod ait· Sicut in celo et in terra· id eſt ſanctificetur nomen tuum ſicut in celo, et in terra· Adueniat regnum tuum ſicut in celo et in terra· Fiat voluntas tua ſicut in celo et in terra· Et vide q̄ͣ caute locutus eſt· Non dixit· Pater ſanctifica nomen tuum in nobis Adueniat regnum tuum ſuper nos· Fac voluntatem tuam in nobis· Nec iterum dixit· Sanctificemus nomen

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tuum·ſuſcipiamus regnum tuum·faciamus volun
tatem tuam·ne hoc aut dei tantum aut hominis
tm̄ eſſe videatur·ſꝫ medie dixit et imperſonaliter
Nam ſicut homo non poteſt facere bonum niſi ha
buerit adiutorium dei·ſic nec deus bonum opera
tur in homine niſi homo voluerit Auguſtinꝰ

Panem noſtrum ſuperſubſtancialeʒ da nobis hodie·

Hec ergo tria que
in premiſſis peticio/
nibus petuntur·hic
inchoantur·et q̄tū
cunqꝫ proficimus·au
gentur in nobis·Per
fecte vero quod in alia vita ſperandum eſt·ſp
poſſidebuntur·Reliquis vero quatuor que ſe=
quuntur petuntur tp̄alia·que ꝓpter eterna con
ſequenda ſunt neceſſaria·Panis em̄ qui conueni
enter petitur·hic eſt neceſſarius·Sequitur em̄·
Panem noſtrum ſuperſubſtancialem da nob̄ ho=
die· Hiero·Q̄d nos ſuperſubſtancialem expri
mimus·in greco habetur ephuiſion·qd̄ verbum
lxx·interpretes peruiſion frequentiſſime tranſ=
ferunt·Conſiderauimus ergo in hebreo et vbi=
cunqꝫ illi peruiſion expreſſerunt nos inuenimus
ſogolla quod ſimmachꝰ exeriton·id eſt precipu
um vel egregium tranſtulit·licet in quodam lo
co peculiarem interpretatus ſit·Quando ḡ peti
mus vt peculiarem vel precipuū nobis dominꝰ
tribuat panem illum petimus·qui dicit in euan=
gelio·Ego ſum panis viuus qui de celo deſcēdi
Chr·Nam panis vite xp̄s eſt·et panis hic oīm
non eſt ſꝫ noſter eſt·Hunc autem panem dari no
bis quotidie poſtulamus·ne qui in xp̄o ſumus et
eucariſtiam quotidie accipimus intercedente ali
quo grauiori d̄licto a celeſti pane prohibeamur
et a xp̄i corpore ſeparemur·Petimus ḡ vt qui ī
xp̄o manemus·a ſanctificatione eius et corpe nō
recidamus Aug·de bono perſeuerancie·Perſe=
ueranciam ḡ a domino ſancti poſcunt·qn̄ petunt
ne a xp̄i corpore ſeparentur·ſꝫ in ea ſanctitate p
maneant vt nullum crimen admittant· Chriſ·
Vel panem ſuperſubſtancialem poſuit·hoc eſt
quotidianum· Ex collacionibus patrum·Cum
dicit hodie·oſtendit eum eſſe quotidie ſumenduꝫ
omniqꝫ tp̄e hec oracio debet profundi·quia non
eſt dies qua non opus ſit nobis huius panis per
ceptione·cor interioris hominis confirmare·
Auguꝰ·in ſer·do·in monte·Sed contra hoc illi
mouent queſtionem qui in orientalibus partibꝰ
non quottidie cene domini communicant·qui de
hac re ſuam ſentenciam defendunt·vel ip̄a auto
ritate eccleſiaſtica·ꝙ ſine ſcandalo iſta faciunt·
Neqꝫ ab eis qui eccleſijs preſunt facē ꝓhibent·
Sed vt de iſtis nil in aliquam parteꝫ deſeramus
illud certe debet occurrere cogitantibus reglāꝫ
nos orandi a domino accepiſſe quam tranſgredi
non oportet·Quis ergo audeat dicere·ſemel tm̄
nos orare debere orationem dominicam·aut ſi
iterum et tercio vſqꝫ ad eam tm̄ horam·qua cor
pori domini communicanus Non em̄ poſtea dicē
poterimus da nobis hodie quod iam accepimꝰ
Aut poterit quiſqꝫ cogere·vt vltima parte diei
ſacramentum illud celebremus· Ex coll̄·patꝝ·

Licet iſtud quod d̄r hodie ad preſentem vitam
poſſit intelligi·id eſt dum in hoc ſeculo omora=
mur preſta nobis hunc panem Hieroꝰ·de ſer·
do·in monte·Poſſumus ſuperſubſtancialeꝫ panē
et aliť intelligere·qui ſuper omnes ſubſtancias
ſit et vniuerſas ſuperet creaturas·ſcꝫ domini
Aug·ſuper lucam·Vel quotidianum panem acci
piamus ſpiritalem·precepta ſcꝫ diuina·que q̄=
tidie oportet meditari et operari Greg·xxiij·
mor·Noſtrum autem hunc panem dicimus·et tm̄
vt detur oramus·quia dei eſt ex vi nature·et nr̄
eſt per acceptionem Hieroꝰ·alij ſimpliciter pu
tant ſm̄ apoſtoli acceptionem dicentis·Haben/
tes victum et veſtitum his contenti ſimus·de p̄
ſenti tm̄ cibo ſanctos curam gerere·Vnde in po
ſteriorībus preceptuꝫ eſt·nolite cogitare de cra
ſtino· Aug·ad probā·Sic ḡ hic ſufficientiam
petimus a perte que excellit·i·nomine panis to
tam ſignificantes· Chr·ſuper mathcum·Non
ſolum autem oramus ideo·panem noſtrum da no
bis hodie vt habeamus quod manducemus·qd̄
certe eſt inter iuſtos et peccatores·ſꝫ vt quod
manducamus de manu dei accipiamus·qd̄ eſt tm̄
ſanctorum·Nam illi deus dat panem qui cum iu=
ſticia preparat·Dyabolus autem ei qui p̄parat
cū peccato Vel ita vt dum a deo datur·ſanctifica
tus accipiatur·et ideo addidit noſtrum·i·quem
nos habemus paratum illum da nobis vt a te ſāc
tificetur·ſicut ſacerdos panem accipiens a laico
ſanctificat et porrigit ei·panis em̄ offerentis ē·
ſꝫ quod ſanctificatum eſt beneficium eſt ſacerdo=
tis·Dicit autem noſtrum ꝓpter duo·primo quia
omnia que nobis deus dat·per nos alijs dat·vt
de eo quod accipimus partem impotentibus fa/
ciamus·Qui ḡ de laboribus ſuis indigentibus n̄
preſtat·non tm̄ panem ſuum manducat ſꝫ alienū
Deinde qui de iuſticia acquiſitum panem mandu
cat ſuum panem manducat·qui autem cum pecca
to alienum· Aug·de ſer·domini in mon·Forte
auteꝫ aliquis moueatur·cur oremus pro his adi
piſcendis que huic vite ſunt neceſſaria·ſicut eſt
victus et tegumentum·cum dominus dicat·No=
lite ſoliciti eſſe quid edatis·aut quod induamini
non poteſt autem quiſqꝫ de ea re pro qua adipi/
ſcenda orat non eſſe ſollicitus Augꝰ·ad probā
Sed ſufficientiam vite non indecenter vult quiſ
quis vult et non amplius·Hec autem ſufficiēcia
non appetitur ꝓpter ſeipām·ſꝫ ꝓpter ſaluteꝫ cor/
poris et ꝯgruentem habitum perſone hominis·
quo habitu non ſit inconueniens eis cum quibꝰ
honeſte viuendum eſt·Iſta ergo cum habentur
vt teneantur cum non habentur vt habeantur·
orandum ē Chr·in om·Conſiderandum eſt aūt
ꝙ poſtq̄ dixit·Fiat voluntas tua ſicut in celo et
in terra·Et quia hominibus loquebatur i terra
carne indutis et non potentibus habere eandem
impaſſibilitatem cum angelis·condeſcendit iam
infirmitati noſtre·que neceſſario indiget cibo·et
ideo pro pane iuſſit oracionem facere·non pro
pecunijs neqꝫ laſciuia·ſꝫ ſoluꝫ pro pane q̄tidiano
et neqꝫ hoc ſufficit·Sed appoſuit·da nob̄ hodie·
vt non oneramꝰ noſ ip̄os ſolicitudine ſupuenientis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

diei Chꝛ·ſuper matheum·Et ſic pꝛima facie videntur hec verba ſonare·vt qui hoc dicunt non hēant in craſtinuꝫ ꝑparatū·Nō ſi ita eſt oro iſta aut paucis pt̄ ꝯuenire ſicut aplīs·q̄ docēdi grā oī tpe vagabant̄ aut foꝛſitan nulli·Doctrinaꝫ at̄ xp̄i ita dēmus aptare vt oēs in ea proficiant·
Cipꝛi·Diurnum ḡ cibum diſcipl's xp̄i dꝫ petere ne in longum deſiderum peticiōis extendat·qꝛ ꝯtrarium ſibi fit et repugnans·vt queramus in ſeculo diu manē qui petimus regnum celoꝝ velociter aduenire·vel addit q̄tidianum·vt tm̄ q̄s manducet q̄tum rō naturalis exigit·non q̄tū laſciuia carnis impellit·Si em̄ in vno ꝯuiuio tantū expendas q̄tum ſufficere tibi pōt centū diebus iam nō quotidianum cibum manducas ſꝫ multoꝝ
Hiero·Jn euangelio at̄ quod appellatur ſm̄ hebreos pro ſuperſubali pane moar·repit̄ qd̄ ē craſtinum·vt ſit ſenſus·panem nr̄m craſtinum·i·futuꝝ da nobis hodie

Et dimitte nobis debita noſtra·ſicut et nos dimittimus debitoꝛibus noſtris·

Cipꝛi·pꝰ ſubſidium cibi petitur ⁊ venia delicti·vt qui a deo poſcitur in deo viuat nec tm̄ p̄ſiti vite ſꝫ et̄ne ꝯſulat̄·ad quaꝫ venire pt̄ ſi peccata donent̄·q̄ ꝺbita dn̄s appellauit ſic alibi dic· Dimiſi tibi om̄e debitū qꝛ rogaſti me Vn̄ ſequit̄ dimitte nob̄ debita nr̄a·q̄re neceſſarie ⁊ ſalubꝛit̄ ammonem̄ q̄ pcōꝛes ſumus q̄ pro pcīs rogare ꝯpellim̄ Et ne q̄s ſibi quaſi innocens placeat ⁊ ſe extollēdo plus pereat·inſtruit̄ ſe peccare q̄tidie dum pro peccatis q̄tidie iubet̄ oꝛare Augꝰ de bono perſeuerā·Hoc at̄ telo pelagiani ꝯfodiūt̄ hētici q̄ audēt dicē hoīeꝫ iuſtū i hac vita hr̄e nullum oīno peccatum·Et in talibus hoībus eſſe iā in p̄ſti tpe eccīaꝫ ñ hn̄tem maculaꝫ aut rugam
Chꝛ·in ꝯme·Nīn vero fidelibus hec oro ꝯuenit et leges eccleſie docent et orōis principium·qd̄ docet deum pr̄em vocare·Qui ḡ fidelibus iubet remiſſionem peccatoꝝ petē demr̄at q̄ poſt baptiſmū ꝯtingit peccata dimitti ꝯtra nouacianos·
Cipri·q̄ ḡ pro peccatis nos oꝛare docuit·pr̄nam miam promiſit·ſꝫ plane addidit legeꝫ certa ꝯdicione nos ꝯſtr̄gens vt ſic nob̄ debitū dimitti poſtulemus·ſm̄ q̄ et ip̄i debitoꝛibus nr̄is dimittimus·et hoc eſt q̄ dicit·ſicut ⁊ nos di·de·nr̄is
Greg·x·mor·Vt profecto bonum qd̄ a deo compuncti petimus h̄ pꝛimū proxīo ꝯuerſi faciamus
Aug·de ſer·d·hoc non de pecūia ē ſꝫ de oībꝰ que in nos quiſqꝫ peccat·ac p h̄ etiaꝫ de pecūia peccat nāqꝫ in te q̄ pecuniaꝫ tibi debitā cū hēat vn̄ reddere ñ reddit·Nō peccatum ſi ñ dimiſeris ñ poteris dicē dimitte n·d·n·ſ·et n·d·d·n· Chꝛ ſuper math·Cum q̄ ḡ ſpe oꝛat q̄ inimiciciā huat aduerſus altm̄ a q̄ foꝛſitan leſus eſt·ſicut em̄ ip̄e oꝛans mentitur·dic̄ em̄ remitto et ñ remittit·ſic et a deo petit indulgenciam et ñ illi indulget̄·ſꝫ multi nolentes dare veniaꝫ peccantibus in ſe·fugiunt iſtam orōꝫ oꝛare ſtulti·pꝛimo qꝛ·q̄ non ſic oꝛat vt docuit xp̄s non eſt xp̄i diſcipulꝰ·ſcd̄o qꝛ nec pt̄ libenter exaudit orōꝫ quā filiꝰ ñ dictauit

Cogſcit em̄ pr̄ filij ſui ſenſus et verba·neqꝫ ſuſcipit q̄ vſurpacio hūana excogitauit ſꝫ q̄ ſapia xp̄i expoſuit Aug·in ench·tn̄ qꝛ h̄ tā magnū bonū ſcꝫ dimittē debita et diligē inimicos tante multitudis non eſt q̄taꝫ credimus exaudiri·cū i orōe ē·dimit·n·d·n·ſ·et n·di·d·n·proculdubio ꝟba ſponſionis hꝰ implent̄·ſi hō nondū ita pficit vt diligat inimicū tn̄ qn̄ rogatur ab hoīe q̄ peccauit in euꝫ vt ei dimittat·dimittit ex corde·qui et̄ ſibi roganti vtiqꝫ vult dimitti·Jaꝫ vero qui eū in quem peccauit ſi peccato ſuo mouet̄ vt roget·ñ adhuc reputandus eſt inimicus·vt eum diligē ſit difficile·ſic difficile erat qn̄ inicicias excebat

Et ne nos inducas in temptacionem·

Chꝛ·ſup mathe·qꝛ multa magfica ē mandauit hoībus vt deū pr̄eꝫ ſuū dicant vt regnum dei petāt venire Jō nunc additur huīlitatis doctrina·cū ē·⁊ ne nos indu in tem· Aug·de ſer·d·in mon·Nōnlli ꝯdices hn̄t ⁊ ne nos inferas i temtacōꝫ·qd̄ tantundeꝫ valē arbitroꝛ·Nam ex vno greco verbo vtrūqꝫ eſt tranſlatū·multi at̄ interpretando ita dicunt Ne nos paciaris induci in temtacōꝫ·exponentes quō dēm ſit inducas·ñ em̄ p ſeip̄m inducit deus ſꝫ induci patitur eum q̄ꝫ ſuo auxilio deſeruerit· Cipꝛi·q̄ in parte oñdit̄ ꝯtra nos nihil aduerſarium poſſe niſi deus an̄ permiſit·vt oīs timoꝛ nr̄ et deuccio ꝯuertatur ad deū Aug·de ſer·d·Aliud eſt at̄ induci in temtacōꝫ alīd tētari Naꝫ ſine temtacōe probatus eſſe nemo pt̄·ſiue ſibi ip̄ſi ſiue alij·Deo at̄ ante oēs temtacōes quiſqꝫ notiſſimus eſt·Non ḡ h̄ oꝛatur vt non temtem̄ ſꝫ vt non inferam̄ in temtacōꝫ tanq̄ ſi quiſpiā cui neceſſe eſt igne exainare·non oꝛat vt igne ñ contingatur·ſꝫ vt non exuratur·Jnducim̄ em̄ ſi tāles inciderint q̄s ferre non poſſumus Aug·ad ꝓbā Cū ḡ dicimus·ne nos indu·in tem·nos āmonem̄ h̄ petē ne deſti eꝰ adiutoꝛio alicui temtacōi vel ꝯſenciamus decepti vel cedamus afflicti Cipꝛ·in q̄ ammonem̄ infirmitatis et imbecillitatis nr̄e ne quis ſe inſolenter extollat·vt dū ꝓcedit huīl' et ſubmiſſa ꝯfeſſio·et dat̄ totuꝫ deo q̄cq̄d ſuppliciter petitur ip̄ius pietate preſtetur· Aug·de bo·pſeuer·Cum at̄ ſcīi petunt ne nos inferas in temtacōꝫ·q̄d aliud q̄ vt in ſcītate perſeuerent oꝛant Si at̄ h̄ ſibi ꝯceſſo q̄dem eſſe de dei dono cū ab illo poſcit̄ demr̄atur·nemo ſanctoꝝ non tenet vſqꝫ in finem perſeueranciam ſcītatis·Neqꝫ em̄ quiſqꝫ in ꝓpoſito xp̄iano pſeuerare deſiſtit·niſi i temtacōꝫ primitus inferat̄ Jō ḡ petimꝰ ne inferam̄ in temtacōꝫ·vt hoc non fiat·et ſi fit deꝰ nō pmittit vt fiat·Nihil em̄ fit niſi quod aut ip̄e facit aut fieri permittit·Potens ergo eſt a malo i bonum flectere·voluntates et lapſum ꝯuertere ac dirigere in ſibi placitum greſſum Cui non fruſtra ē·ne nos inferas in temtacionem·Nam qui in temtacionem ſue malevoluntatis non infertur in nulla pꝛoꝛſus infertur·Vnuſquiſqꝫ em̄ temtatur a ꝯcupia ſua·Voluit ḡ deus a ſe poſci ne inferamur in temtacionem·quod poterat nobis ⁊ nō oꝛantibus dari·quia voluit nos admoneri a quo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

bñficia accipiamus. Attendat g̃ eccia q̃tidianas
orões ſuas. orat vt increduli credant. Deus g̃ cõ
uertit ad fidem orat vt credentes perſeuerent.
Deus ergo dat perſeueranciam vſq; in finem.

Sed libera nos a malo amen.

Aug. de ſ. d. orandũ
eſt non ſolum vt ñ in
ducamꝰ in malũ q̃ ca
remus ſ; ab illo eẽ li
beremꝰ. in qđ iam in
ducti ſumus. et iõ ſequit. ſ; libera nos a malo.
Chr. in ome. Vel malum h̃ dyabolum vocat ꝑpt
excellenciam malicie. ñ que ex nãa eſt ſ; q̃ ex ele
ctione. et q: ad nos impacabile bellum h; ꝓpter
hoc dixit. libera nos a malo Cipr. pꝰ oĩa q̃dem
ſ;dicta in ɔſumacõe orõis venit clauſula vniuer
ſas ptes nr̃as collecta breuitate ɔcludens ꝗ nihil
eñ remanet qđ vltra adhuc dẽat poſtulari. cum
ſemel protectõz dei aduerſus malũ petamꝰ qua
impetrata ɔtra oĩa que diabolus et mđs opat.
ſecuri ſumus. q̃s eñ de ſeculo metus eſt. cꝰ in ſe
culo deus tutor eſt Aug. ad probam. Et h̃ vlti
mum qđ in orõe dñica poſitum eſt tam late patz
vt hõ xpianus in q̃libet tribulacõe ɔſtitutus in
h̃ gemitus edat et in h̃ lacrimas fundat hinc ex
ordiatur. in h̃ terminet orõz. Vñ ſequitur. amen
q̃ deſiderium orantis exprimitur Hiero. Amen
eñ quod in fine ɔſtat ſcriptum. ſignaculum eſt
dñice orõis. qđ aq̃la interpretatꝰ eſt fidelr̃ qđ
nos vere poſſumus dicẽ. Cipr. qđ mirꝝ ſi talis
orõ eſt quaz deus docuit. qui magiſterio ſuo oẽz
precem nr̃az ſalutari ſermone breuiauit. Hinc p
yſaiaz fuerat ante predĩm. ſmonem breuiatum
faciet deus ſuper terraz. ñã cum dñs ihs xp̃s oĩ
busveñit vt colligẽt doctos pit er atz indoctos
oĩ ſexui atq; etati precepta ſalutis ediderit ꝑcep
torꝝ ſuorꝝ fecit grande ɔpendiũ. vt in diſcipliã
celeſti diſcenciũ memoria ñ laboraret ſ; qđ eſſet
ſimplici fidei neceſſariũ velocit diſcẽt Aug. ad
probã q̃libet aũ alia verba dicamus que affectus
orantis vel precedendo format vt clareat vel cõ
ſequendo attendit vt creſcat. nl aliud dicimꝰ q̃
qđ in iſta orõe dñica poſitũ eſt. ſi recte et ɔgru
enter oramus. q̃ eñ dic. Clarificare in oibꝰ gen
tibus ſicut clarificatus es in nob. q̃ aliud dic q̃
ſanctificetur nomen tuũ. q̃ dic. Greſſus meos di
rige ſm eloquiũ tuũ. quid aliud dicit q̃ fiat vo
luntas tua. q̃ dicit. oſtende faciem tuã ⁊ ſalui eri
mus. quid aliud dic q̃ adueniat regnũ tuũ. q̃ dic
pauptatem et diuicias ne dederis mihi. q̃ aliud
dic q̃ panem nr̃m q̃. da n. h. q̃ dicit. Mẽnto dñe
dauid et oĩs man. eiꝰ. Et ſi red. retri. mihi mala.
q̃ aliud dic. q̃ dimitte n. d. n. ſ. et n. d. d. q̃ dicit.
Aufer a me ɔcupiſcẽs ventris. q̃ aliud dicit q̃ ne
nos indu. in tem. q̃ dic. erue me ab inimicis meis
deus meus. q̃ aliud dic q̃ libera nos a malo. Et ſi
per omĩa precationum ſanctarꝝ verba diſcurras
nihil inuenies qđ in iſta orõe dñica non ɔtineat
Quiſquis aũt id dic qđ ad euangelicaz iſtã ꝑcez
ptinẽ ñ poſſit carnalr̃ orat. qđ neſcio quõ non
dicatur illicite. qñ renatos dñs non niſi ſpiritalr̃
docet orare. q̃ aũt dic in orõe. dñe multiplica di
uicias meas et honores meos auge. et h̃ dic eorꝝ

hñs ɔcupiaz. ñ id attendens vt ex his ſm deum
proſit hoibus. Puto eũ ñ inuenire in orõe dñica
q̃ poſſit h̃ vota aptare. Quãobrem pudeat ſaltẽ
petẽ quod non pudet cupẽ. Aut ſi et h̃ pudet
et cupiditas vincit. melius h̃ petetur. vt etiã ab
iſto cupiditatis malo libet. cui dicimus liba nos
a malo Aug. de ver. d. Videt eẽ iſte nũs peticõ
num ſeptenario btitudinũ ɔgruẽ. ſi eñ timor di
ẽ quo bti ſiunt paupes ſpũ. qm̃ ipoꝝ eſt regnũ
celoꝝ. petamus vt ſanctificetur in hoibus nomẽ
dei timore caſto ꝑmanẽte in ſcl̃a ſclõꝝ. ſi pietas
eſt q̃ bti ſunt mites. petamus vt veniat regnum
eius vt miteſcamus. nec reſiſtamus. Si ſcia eſt q̃
bti ſũt qui lugent. oremus vt fiat voluntas eius
ſicut in celo et in ter. q: cum corpus tanq̃ terra
ſpũi tanq̃ celo ɔſenſerit non lugebimꝰ. Si forti
tudo eſt q̃ bti ſunt q̃ eſuriunt. oremus vt panis
nr̃ q̃tidianus det nob hodie. q̃ ad pleniſſimaz fa
cultatem venire poſſumus. Si ɔſiliũ eſt q̃ bti ſũt
miſericordes. qm̃ ipoꝝ miſerebit. dimittamꝰ de
bita vt nob nr̃a debita dimittant. Si intellectꝰ
eſt q̃ bti ſunt mđo corde oremus ñ induci i temta
cõz. ne hẽamus duplex cor. tpalia et terrena ſe
ctando. de q̃bus temtacõs fiũt in nobis Si ſapiã
eſt q̃ bti ſunt pacifici. qm̃ filij dei vocabunt. ore
mus vt liberemꝰ a malo. Ipa eñ liberacio libos
nos faciet filios dei Chr. in ome. q: vero ſolici
tos nos fecerat inimici memoria. in h̃ q̃ dixerat.
libera nos a malo. rurſus audaciaz prebet per h̃
q̃ in q̃buſdaz libris ſubdit. qm̃ tuũ eſt regnũ ⁊
virtus et glã. q: ſi eꝰ eſt regnũ nullũ formidare
oportet eũ. Et q̃ preliat ɔtra nos ſit ei ſubiectꝰ
Cũ aũ virtus eꝰ et glã ſint infinita. ñ ſolũ a mal
eruẽ pt. ſ; eẽ facẽ glõſum Chr. ſup mat. Hec eẽ
ad precedentia ptinent. Qđ eñ dic. tuũ eſt reg
num. rñdet ad illud qđ dixerat. adueniat regnũ
tuũ. ne aliq̃s dicat. g̃ deus ñ h; regnũ in terra.
Qđ aũ dic Et virtus. rñdet ad id qđ dixerat. Fiat
voluntas t. ſ. in c. et in t. ne aliq̃s dicat q̃ deus ñ
pt facẽ quod vult. Qđ vero dic. et glã. rñdet ad
oĩa que ſequunt in q̃bus gloria dei apparet.

Si eñ dimiſeritis ho mibus peccata eoꝝ dimittet ⁊ vobis pr̃ vr̃ celeſtis đlicta vr̃a ſi aũt ñ dimſeritis hoi bus nec pr̃ vr̃ dimit tet vobis pc̃ta veſtra

Raba. p h̃ q̃ dñs dix
erat amen ſignificat
indubitanter illis a
dño ɔferri oĩa q̃ rite
poſtulant. q̃ ɔdicõis
addite ſuare pactuz
non neglig. Vñ ſub
dit. ſi eñ dimiſeritis
hoibus pc̃ta eoꝝ di
mittet et vob pr̃ vr̃
celeſtis delicta vr̃a
Aug. Vbi non eſt ꝑ
tereundũ q̃ ex oibus his ſniis q̃bus nos dñs ora
re precepit. eam potiſſimũ ɔmendandaz eſſe in
dicauit. q̃ pertinet ad remiſſiõz pc̃torꝝ. in q̃ nos
miſericordes eſſe voluit. qđ eſt vnũ ɔſiliũ miſeri
as euadendi Chr. ſup math. Non aũ dixit vt pꝰ
nobis deus dimittat et poſtea nos debitoribus
nr̃is. Scit eñ dñs hoies eſſe mendaces. qm̃ et ſi
acceperit remiſſiõz pc̃ti ſui. ipi ſuis debitoribꝰ
ñ dimittũt. Iõ ſic dic. vt prius dimittamus poſt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

petamus dimiſſiōꝫ· Aug· in ench· Quiſquis aūt
roganti et pcti ſui penitenti ex corde non dimit-
tit nullomō eſtimet a dño ſua peccata dimitti· Et
iō ſubdit· Si aūt non dimiſeritis hoībus nec pater
vr̄ di· voƀ p· v· Cipr· Excuſacio em̄ tibi nulla ē
in die iudicij · cū ſm̄ tuaꝫ ſnīaꝫ iudiceris et qd̄ fece
ris hoc ipſe paciaris Hiero· ſi aūt h̄ qd̄ ſcriptum ē
Ego dixi dij eſtis· vos aūt ſicut hoīes moriemini· ad
eos dr̄· q̄ ꝓpter peccata hoīes ex dijs eſſe meruerūt
Recte ḡ et hij q̄bus peccata dimittunt̄· hoīes ap
pellati ſunt Chr· in ome· Iō aūt celoꝝ et pr̄is
meminit vt ex h̄ prouocet auditoreꝫ· Nihil em̄ ita te
deo aſſimilat· ſicut iniuriaꝫ tibi facientibus ignoſcē
Inconueniens eſt aūt ſi talis patris filius exiſtēs
feralis efficit̄ et ad celū vocatus terrenū quendā
et vite hꝰ ꝓpriū hēat ſenſum

Cū aūt ieiunatis noli te fieri ſic ipocrite triſtes· exterminant em̄ facies ſuas vt appareant hoibus ieiunātes Amen dico vobis receperunt mercedē ſuā

Chr· q2 orō illa
iam fortis eſt q̄ fit in
ſpū hūili et corde cō
trito· qui aūt delicijs
fruit̄ ſpm̄ hūilem et
ꝯtritum hr̄e non pt̄·
maifeſtū eſt qm̄ orō
ſine ieiunio gracilis ē
et infirma ⁊ ideo qui
cūq3 pro aliq̄ neceſſita-
te voluerit orare· ieiu
nium cū orōe iungerit
q2 ieiuniū adiutoriū
eſt orōnis· Vn̄ ꝯſequent̄ dñs p9 doctrinā de orōe
ſubiungit doctrinaꝫ de ieiunio· d· Cū aūt ieiunatis
nolite fieri ſic ypo· t· Sciebat em̄ dñs glaꝫ vanaꝫ
ex oī bono procedē· iō ſpmaꝫ vane gl'e q̄ naſcitur
in terra bō iubet precidē ne ſuffocet ieiunij fructū
Non aūt pt̄ fieri vt n̄ ſenciatur q̄ ieiunat· ſꝫ melius
eſt vt ieiuniū te oñdat q̄ꝫ tu ieiuniū Non aūt pt̄ fieri
vt ſit hilaris q̄ ieiunat· iō non dixit· nolite eſſe triſ-
tes ſꝫ nolite fieri triſtes· Qui em̄ per impoſturas
aliq̄s fallentes apparent· illi n̄ ſunt triſtes ſꝫ fiunt
Qui aūt naturalr̄ ꝓpter aſſiduum ieiuniū triſtis eſt
non fit triſtis ſꝫ vere eſt· Vn̄ ſubdit· Exterminant
em̄ facies ſuas vt appa· ho· ie· Hiero· verbum ex-
terminant qd̄ in eccl'aſticis ſcripturis vicio inter
pretum tritū eſt· aliud multo ſignificat q̄ꝫ vulgo
intelligit̄· Exterminant̄ quippe exules q̄ mittunt̄
extra terminos· ꝓ quo ſmone demoliunt̄ ſp accipe
dēmus· Demollitur aūt ypocrita faciem ſuam· vt
triſticiaꝫ ſimulet· et aīo forte letante luctū geſtat
in vultu· Greg· viij· mora· Nam ora palleſcunt·
corpus debilitate quatitur· pectus interrūpenti
bus ſuſpirijs vrgetur· nihilq3 tanto labore aliud
niſi eſtimacio hūana cogitatur Leo pp̄· Non ſunt
aūt caſta ieiunia que n̄ de rōne veniunt ꝯtinencie
ſꝫ de arte fallacie· Chr· ſup math· ſi ḡ q̄ ieiunat
et triſteꝫ ſe facit ypocrita eſt· q̄to magis iniquior
eſt· qui n̄ ieiunat ſꝫ argumentis quibuſdā in facie
ſua pingit venalem pallorem quaſi ieiunij ſignum
Aug· de ſer· d· in mon· in h̄ aūt capitl'o maxime
aduertendum eſt· non in ſolo reꝝ corpearꝝ nitore
atq3 pōpa· ſꝫ etiā in ipis ſordibus luctuoſis eſſe po-
ſſe iactanciam· et eo periculoſiorem· q̄ ſub nomine
ſuitutis dei decipit· Qui ḡ immoderato cultu cor
poris atq3 veſtit9 vel ceteraꝝ reꝝ nitore fulgꝫ
facile ꝯuincitur rebus ipis pompaꝝ ſeculi eſſe ſe
ctator· nec quenq̄ fallit doloſe imagine ſctitatis·
Qui aūt i profeſſione xp̄ianitatis debilitato ſqua
lore ac ſordibus intentos in ſe hoīm oculos facit·
cum id voluntate faciat non neccītate paciatur ce-
teris eꝰ operibus pt̄ ꝯgnoſci vtꝝ hoc ꝯtemptu ſu
perflui cultus an ambicōe aliq̄ faciat· fructus aūt
ieiunij ypocritaꝝ manifeſtat̄· cum ſubinfertur vt
appareant hoībus ieiunantes· Amen dico voƀ rece
perūt mercedem ſuaꝫ· i· quam deſiderauerunt·

Tu aūt cū ieiunas vnge caput tuū ⁊ faciē tuā laua· ne videaris hoīb9 ieiunans ſꝫ pr̄i tuo q̄ eſt i abſcōdito ⁊ pater tuus qui vidꝫ i abſcōdito reddꝫ tibi

Glo· docuit dñs q̄d n̄
eſt faciendū· mō docꝫ
q̄d eſt faciendū· d· tu
aūt cum ie· v· c· t· ⁊· f
t· l· Aug· de ſer· d·
in mon· q̄ri aūt ſolꝫ q̄d
ſit qd̄ hic dr̄· non em̄
q̄ſq3 recte preceperit
q̄uis faciem q̄tidiana
ꝯſuetudine lauemus
vnctiſq3 capitibus cū
ieiunam9 nos eſſe de
bere qd̄ turpiſſimum oēs fatent̄ Chr· ſup math
Item ſi ideo iubet nos non fieri triſtes ne p triſti-
ciam appaream9 hoībus ieiunare· ſi vnctio capitis
et locio faciei a ieiunantib9 ſp ſeruentur· nihiloī9
erunt ſigna ieiunij Hiero· ſꝫ loquit̄ iuxta rituꝫ ꝓ
uincie paleſtine vbi diebus feſtis ſolent vngere
capita· Precipit ḡ vt qn̄ ieiunamus letos et feſti
uos nos eſſe monſtremus Chr· Vel ſimplex ḡ in
terpretacio eſt h9 qm̄ per aggregacōꝫ intelligē
da ſunt iſta ſic cetera ant̄dcā· tanq̄ ſi dicat· ſic lōge
te facere dēs ab oſtentacōe ieiunij tui vt ſi poſſet
fieri qd̄ tn̄ non docꝫ· ea etiā facias q̄ diuerſo luxurie
et epulacōis vident̄ eſſe indicia· Vn̄ ſequitur· ne
videaris hoīb9 ie· Chr· in om· in elemoſina q̄d ē
non ſimplr̄ h̄ poſuit· ſꝫ dixit elemoſinaꝫ non eſſe fa
ciendam coram hoībus· apponens vt videm̄i ab eis
In ieiunio aūt et orōe nihil tale addidit· quaꝫ ele-
moſinaꝫ quidem impoſſibile eſt oīno latē· Orōꝫ aūt
et ieiunium poſſibile eſt Non paruus aūt fructus eſt
humanaꝫ glaꝫ ꝯtemnē· ꝑ h̄ em̄ aliq̄s a graui hoīm
ſeruitute liberat̄· et ꝓpꝰ virtutis operator efficit̄
eam amans non ꝓpter alios ſꝫ ꝓpter ſeipam· Sicut
em̄ nos ꝯtumeliam eſtimamus· cum non ꝓpter nos
ſꝫ ꝓpter alios diligim̄· ita nec virtutem oportꝫ ꝓpē
alios ſequi· nec deo ꝓpter hoīes obedire· ſꝫ ꝓpter
ſeipm̄· Iō ſequitur· ſꝫ pr̄i tuo q̄ eſt in abſcondito
Glo· id eſt pr̄i tuo celeſti qui eſt inuiſibilis· vel q̄
habitat in corde per fideꝫ· deo aūt ieiunat q̄ pro e9
amore ſe macerat· et qd̄ ſibi ſubtrahit alt̄i largit̄
et pr̄ tuus q̄ eſt in abſ· r· t· Remi· ſufficit em̄ tibi
vt q̄ eſt inſpector ꝯſcie ſit et remunerator Glo· ſpi
ritalr̄ aūt facies aīe ꝯſcia intelligit̄· ſicut em̄ in con
ſpectu hoīm gr̄oſa eſt facies pulcra· in oculis dei
ſpecioſa eſt munda ꝯſcia· Has facies ypocrite q̄ ꝓpē
hoīes ieiunant· exterminant· fallē volentes deuꝫ
et hoīes· Nam ſp vulnerata eſt ꝯſcia e9 qui peccat· ſi
ḡ abſtuleris neq̄ciaꝫ ab aīa tua lauaſti ꝯſciaꝫ tuaꝫ
et bn̄ ieiunas Leo pp̄ in ſer· de ieiunio Impleri
·n· dꝫ ieiuniū n̄ ciboꝝ tm̄modo parcitate· ſꝫ maxime
priuacōe viciorꝝ· Nā cū oblis caſtigacio iſta ſumat̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vt carnaliū ↄ̄ſiderioꝝ fomites ſubtrahanť· nullū magis ſectandū eſt ↄſcie genus· q̄ vt ſp ſimus ab iniuſta voluntate ſobrij· et ab inhoneſta actione ieiuni· q̄ deuocio non ſecernit inualidos· qꝛ eciam in languido corpe ptaie integritas r epiri Chr· ſuper math· ſpiritali aūt caput tuū xp̄ ↄ9eſt· ſicientē pota· eſurientez ciba· et ſic oleo mīe vnxiſti caput tuū· i· xp̄m q̄ clamat in euāgelio· qd vni ex minimis meis feciſtis mihi feciſtis Chr· in ome· Illud em̄ ieiunium deus apbat qd ante oclos ei9 man9 elemoſinaꝝ leuat· H em̄ qd tibi ſubtrahis alteri largire· vt vnde tua caro affligitur inde egentis pri caro reparetur Aug· de ſ· d· Vel caput recte accipimus rōz qꝛ in aīa preeminet et cetera hoīs membra regit· vngē ḡ caput ad leticiam ptinet· Interius ḡ gaudeat de ieiunio ſuo q̄ ieiunando ſe auertit a volūtate ſeculi· vt ſit ſubditus xp̄o Glo Ecce n̄ oīa in no· te· ad lr̄az accipiunť Ridicl'm em̄ eſt in ieiunio oleo delibari· ſ ſpū amoris e9· c9 paſſionibus dēmus pticipare nos macerando mens dz inungi Chr· ppe aūt dz faciem q̄dem lauare· caput aūt non lauare ſ vngē· q̄diu em̄ ſumus i corpore ↄſcia nr̄a ſordida eſt in peccatis· Caput aūt nr̄m xp̄s peccatum n̄ fecit

Nolite theſaurizare vobis theſauros i terra· vbi erugo ⁊ tinea demolit̄ · ⁊ vbi fures effodiunt ⁊ furantur Theſaurizate vobis theſauros in celo vbi neq erugo neqz tinea demolit̄· et vbi fures non effodiūt neqz furantur· vbi eſt theſaurus tu9 ibi eſt coꝛ tuū

Chr· in ome· p9q̄ vane glīe expulit egritudinē optime iā ſermonē de ↄtemptu diuiciaꝝ inducit· nihil em̄ ita pecunias ↄcupiſcē facit· vt glīe cupido· ppter h nanqz famloꝝ greges ⁊ auro optos equos ⁊ argēteas menſas expetunt hoīes· n̄ vt vtilitatem aut voluptatē impleant· ſ vt mltis oñdanť· ⁊ h eſt q̄ dic nolite theſa· v· t· i t· Aug· de ſ· d· ſi em̄ eo corde quiſqz opeť aliq̄d vt terrenū cō modū adipiſcať· n̄ erit cor mūdm qd in tra volutať Sordeſcit em̄ aliq̄d cū inferiori miſceť natē q̄uis in ſuo gñe n̄ ſordide· qꝛ eē de puro argento ſordidatur auꝝ ſi miſceať· ita et ai9 nr̄ terrenoꝝ cupiditate ſordeſcit· q̄uis terra in ſuo ordine mūda ſit·

Chr· ſup mat· vel aliť qꝛ ſ dn̄s nihil d elemoſina vel orōe vel ieiunio docuerat ſ ſimlacōz eoꝝ opeſcuit tm̄· ſnunc ſm tria predicta tres ↄſequen cias introducit doctrine· q̄ꝝ prima ptinet ad elemoſinam q̄ eſt h· nolite the· v· t· ſ· t· vbi primo dat ↄſilium vt elemoſina fiat· vt ſit ordo narracōis talis Cum facis elemoſinaz· noli tuba canē añ te ⁊ p9ea ſubſequiť· nolite theſ· v· t· in t· Scd̄o oñdit q̄ eſt vtilitas in elemoſina facienda Tercio vt neqz tioꝛ inopie accidentis impediat voluntatē elemoſine faciende Chr· in ome· dicens aūt· nolite the· v· t· in ter· ſubdit· vbi erugo et tinea demolit̄· vbi demonſtret theſauri qui eſt h nocumentū· et e9 q̄ eſt in celo· vtilitatē· et a loco et ab his q̄ nocent· q· d q̄d formidas ne pecunie ↄſumanť· ſi elemoſinā dederis· itaqz da elemoſinam et addicōz accipient· et em̄ que in celis ſunt apponenť· qd ſi n̄ dederis pereunt· et n̄ dixit· alijs derelinq̄s· qm̄ in h delectabile eſt hoībus Raba· tria aūt ponit ſm tres diuerſitates diuiciaꝝ metalla erugine veſtes tinea demoliunť· ſunt aūt alia q̄ neqz eruginem neqz tineā timent· ſicut lapides p̄cioſi· Et iō ponit gn̄ ale detrimentū ſcz fures· q̄ oēs diuicias rape poſſunt Chr· ſup math· alia lr̄a hz vbi tinea et ↄmeſtura exterminant· oīa em̄ bō mūdi tripliť tollit interit9 Aut em̄ a ſemetipis veteraſcunt· et tineant ſi ē veſtimenta· aut ipis dn̄is luxurioſe viuentibus ↄmedunť· aut ab ex̄neis vel dolo vel vi vel calumnijs· vel alio iniq̄ mō diripiunť· q̄ oēs fures dicuntur· qꝛ per iniq̄tatez feſtinant aliena facē ſua· ſ dices ſnunq̄d oēs q̄ hec hn̄t perdent ea· Interim q̄dez dicam· qꝛ et ſi non oēs perdunt· tn̄ multi pdt· Vere aūt et male ſuatas diuicias· et ſi non corpaliť· ſpiritaliter pdidiſti qꝛ non proficiunt tibi ad ſalutis vſum ꝛ Raba· allegorice aūt erugo ſignificat ſupbiam· q̄ decorem virtutum obfuſcat· Tinea q̄ veſtes latenter rodit inuidia eſt· q̄ bonum ſtudiū lacerat· et p ↄpactoz vnitatis diſſipat· Fures ſunt heretici et demones q̄ ſp ad h ſunt intenti vt ſpiritalibus ſpolient Hila· ceteꝝ laus celeſtis eterna eſt· nec furto ſurrepenti ſubtrahenda· nec tinea ⁊ rubigine inuidie excidenda· Et iō ſequiť· theſaurizate aūt vobis theſauros in celis· vbi neqz erugo neqz tinea demolitur· et vbi fures non effodiunt· neqz furanť Aug· de ſ· d· in mon· Celum aūt h loco non corporeū accepim· qꝛ oīne corpus p terra hn̄dum eſt· Totū em̄ mūdm dz ↄtemnē q̄ ſibi theſaurizat in illo celo· de q̄ dēm eſt· Celuz celi dn̄o· i· in firmamēto ſpiritali· celum em̄ et terra tranſibunt· Non aūt in eo q̄ tranſit collocare dēmus theſauꝝ nr̄m· ſ i eo q̄ ſp manet Chr· ſup mat· q̄d ḡ meli9 eſt· an in terra reponē· vbi incertus eſt ↄſeruacōnis euentus· an in celo vbi eſt certa cuſtodia· que aūt ſtulticia eſt illic relinq̄re· vn̄ exiturus es· ⁊ illic non pmittē q̄ iturus es· illic ḡ ſubaz tuaz colloca vbi patriaz hēs Chr· in om· q̄a tn̄ non oīs terren9 theſaurus erugine aut tinea deſtruiť· aut per fures aufertur· et iō aliud inducit· d· Vbi eſt theſaurus tu9 ibi eſt cor tuū· acſi dicat· et ſi nihil prioꝝ veniat· n̄ puam ſuſtinebis iacturam inferioribus affixus· ⁊ eoꝝ ſeruus factus et a celeſtibus cedēs et nihil excelſoꝝ cogitare potens Hiero· Hoc aūt non ſolum de pecunia ſ de cunctis poſſeſſionibus ſenciendum eſt· Guloſi em̄ deus venter eſt· Laſciui theſaur9· ſunt lubrica amoris libido huic ſeruit vnuſquiſqz a quo vincitur· Ibi ergo habet cor vbi et theſaurum Chr· ſuper math· Vel aliť ponit nunc que ſit vtilitas in elemoſina facienda· Qui em̄ collocat theſauros in terra· non hz quid ſperet in celo· Vt quid ergo aſpiciat in celum vbi nihil repoſitum habet· Vnde dupliciter peccat· Primo quia mala congregat· Secundo quia cor habet in terra· Et ex contrarijs cauſis dupliciter bene facit qui theſaurizat in celo·

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Lucerna corpis tui ē ocľs tuus· ſi ocľs tuꝰ fuerit ſimplex· totum corpꝰ tuū erit lucidū ſi aũt ocľs tuus neq̄ꝫ fuerit· totū corpus tuū tenebroſuꝫ erit Si ergo lumen tuuꝫ qd̄ ī te eſt tenebre ſunt: ipe tenebre quante ſunt·

Chri· in ome· poſtq̄ꝫ fecit mencōꝫ de intellectu in ſeruitutē redacto ⁊ captiuato qꝛ h̄ ñ multis facile cognoſcibile erat· ad exteriorez doctrinā ꝑnſ ponit· d· Lucēna corporis tui ē ocľs tuꝰ· acſi· d· ſi non noſti ꝙ eſt iactura intellc̄us a corpalibus h̄ diſce· Qd̄ eñ ē ocľs corpi· h̄ eſt intellectus aie· ſicut g̃ ocuľ orbatis· multū opacōis reliq̄ꝝ mbroꝝ amittitur lūie eis extincto· ita et mente corrupta multis malis vita tua impletur Hiero· h̄ g̃ totū ꝑnſfert ad ſenſum quō eñ corpus totū eſt in tenebris ſi oculus non fuerit ſimplex· ita ſi aīa principalem fulgorē ſuuꝫ ꝑdiderit· vniuerſus ſenſus vel ſenſualis ꝑs aie in caligine ꝯmorabiť· Vñ diť· ſi g̃ lumen qd̄ in te eſt tenebre ſunt· ipe tenebre q̄ꝫte ſūt· i· ſi ſenſus qd̄ lumen eſt aie vicio caligať ipa putas caligo quibus tenebris obuolueť Chr· videť aũt ꝙ ñ de corpali oculo h̄ loquať nec de h̄ corpe qd̄ videť d̄ foris alioq̄n dixiſſꝫ· ſi oculus tuus ſanus fuerit aut infirmus· nunc aũt dicit ſimplex et neq̄ꝫ· ſi aũt benignum oculū h̄ꝫ et infirmū· nunq̄d corpus eꝰ in lūie eſt? Aut ſi malignū et ſanū· nunq̄d corpus eꝰ in tenebris eſt Hiero· ſꝫ ſolent lippientes lucernas vidē nunc roſas· ſimplex aũt oculus et purus· ſimplicia intuetur et pura Chr· ſup mat· vel dꝛ oculus ñ a foris ſꝫ abintus· Lucerna eñ eſt mens ꝑ quā aia videt deū· q̄ g̃ cor h̄ꝫ ad deū illius ocľs lucidus ē · i· illiꝰ mens mūda eſt· ñ terrenis ꝯcupiſcencijs ſordidata· Tenebre aũt in nobis ſunt ſenſus carnales· q̄ ſꝑ deſiderant q̄ ſunt tenebraꝝ· Qui g̃ h̄ꝫ oculuꝫ mūdm̄· i· mentez ſpiritalez· corpus ſuū ꝯuat lucidū · i· ſine peccato Et ſi eñ caro deſiderat mala v̄tute tñ diuini tioris repcutit eaꝫ· Qui aũt h̄ꝫ oculum· i· mentez aut maliḡtate tenebroſaꝫ· aut ꝯcupiā turbulentaꝫ· tenebroſum poſſidet corpus· ñ eñ reſiſtit carni qñ ꝯcupiſcit ꝑuerſa· qꝛ non h̄ꝫ ſpem in celo· que preſtat nob̄ virtutez vt ꝯcupiſcencijs reſiſtamus· Hila· vel aľr de offō lumīs ocľi lumen cordis expreſſit· qd̄ ſi ſimplex et lucidum manebit claritatez eterni lumīs corpi tribuit et ſplendorē origis ſue corruptioni carnis infundet· ſcꝫ in reſurrectōe· ſi aũt obſcuꝝ pc̄tis et voluntate erit· vicijs mentis natura corpis ſubiacebit Aug· de ſ· d· Vel aľr· oculū h̄ accipe dēmus intencōꝫ nr̄aꝫ· q̄ ſi mūda fuerit et recta· oīa opa nr̄a q̄ ſm̄ eam opamꝰ bō ſūt q̄ q̄dez oīa totū corpꝰ appellauit qꝛ ⁊ apl̄us mēbra nr̄a diť q̄daꝫ opa vbi ait· mortificate mbra vr̄a· fornicacōꝫ ⁊ immūiciaꝫ· Non g̃ q̄d q̄ſqꝫ faciat ſꝫ q̄ aīo faciat ꝯſiderānduꝫ eſt· h̄ eſt eñ lumē ī nob̄ qꝛ h̄ nobis manifeſtū eſt bono aīo nos facē qd̄ facimus omē eñ qd̄ manifeſtať lumen eſt· ipa vero facta q̄ ad hoim ſocietatez procedť· incertuꝫ nob̄ hñt exituꝫ· et iō tenebras eas vocauit· non eñ noui cū pecuniam porrigo indigenti q̄d ſit inde facturus· Si g̃ ipa cordis intencio q̄ tibi nota eſt ſordidať appetitu reꝝ tpaliuꝫ· magis ipm̄ fc̄m cuiꝰ m̄ cꝫ eꝰ ē exitꝰ· ſordidū erit· qꝛ et ſi bñ alicui ꝑueniat qd̄ tu ñ recta intencōe facis· quō tu fec̄is imputabiť tibi ñ quō illi ꝑuenit ſi aũt ſimplici intencōe· i· fine caritatis opa nr̄a fiant· tūc mūda ſunt ⁊ placēt ī ꝯſpectu dei Aug ꝯtra men· ſꝫ ea q̄ ꝯſtat eē pc̄ta nulla velud bō intencōe facienda ſūt· ea q̄ppe opa hoim· ſi cās habuerit· bōs vel malas· nunc ſūt bō nūc mala q̄ ñ ſūt per ſeipa pc̄ta ſic victuꝫ prebere paupibus bonum eſt ſi fiat mīe cā· malū aũt ſi fiat cā iactancie· Cū vero opa ipa pc̄ta ſunt· vt furta ſtupra et hmōi· q̄s dicat cauſ̄ bonis eſſe facienda vel pc̄ta ñ eſſe· q̄s dicat furemꝰ diuitibꝰ vt hēamꝰ q̄d demus paupibus Greg· xxviij· mo· Vel aľr Si lumen qd̄ in te eſt· i· ſi h̄ qd̄ nos bñ agere cepimꝰ ex mala intencōe obfuſcamus· ipa q̄ mala eſſe non ignoramus eē cū facimus q̄ꝫte tenebre eēt Rem· Vel aľr· fides lucerne aſſimilať· qꝛ ꝑ eam greſſus interioris hoīs· i· actio illuiať ne offendat ſm̄ illd̄ Lucerna pedibus meis verbū tuū· q̄ ſi fuerit mūda et ſimplex totuꝫ corpus luciduꝫ erit· ſi vero ſordida totum corpus erit tenebroſū· Vel aľr· per lucernā intelligiť rector ecc̄ie· q̄ bñ oculus dꝛ qꝛ ſalutaria plebi ſubiecte preuidē dꝫ· q̄ per corpꝰ intelligiť· Si g̃ rector ecc̄ie errauit q̄ꝫtomagis errabit populus ei ſubiectus

Nemo pť duobꝰ dñis ſeruire· aut eñ vnum odio hēbit ⁊ alťm diliget· aut vnū ſuſtinebit et alťm ꝯtemnet· non poteſtis deo ſeruire et mammone·

Chr· ſup mat· Superius dixerat dñs· ꝙ q̄ h̄ꝫ mentē ſpiritalez ille pť corpus ſuum ꝯuare ſine pc̄to· q̄ aũt ñ h̄ꝫ ñ pť· Cꝰ rōꝫ ſubiungit· d· nemo pť duobus dñis ſ· Glo· Vel aľr· qꝛ dc̄m eſt ſ ꝙ ꝓpter itencōꝫ tpalium bō mala ſūt Vñ poſſꝫ aliq̄s dicē· ego faciā bō ⁊ ꝓpť tpalia et ꝓpter celeſtia· Conť qd̄ dñs ait· ñ poteſtis duobus dñis ſer· Chr· in om· Vel aľr· In anterioribꝰ auariciam ꝯpreſſit tirannidez ꝑ multa et magna· ſꝫ adhuc alia apponit ampliora· non eñ in h̄ ſoluꝫ nobis nocent diuicie ꝙ latrones aduerſus nos armant· et ꝙ intellēm obtenebrant· ſꝫ eč a ſeruitute dei nos expellunt· ⁊ h̄ probat a ꝯibus ꝯcepcōibꝰ · d· nemo pť duobus do· ſ· Duos aũt diť· q̄ ꝯtraria iniungunt· ꝯcordia eñ multos vnū facit· qd̄ oñditur per h̄ ꝙ ſubdit· aut eñ vnū odio hēbit· Ideo aũt duo ponit vt monſtret facilem eſſe ꝑnſmutacōꝫ ad melius Si eñ dicas· ſeruus factus ſū pecuniaꝝ amando ſcꝫ eas monſtrat· ꝙ poſſibile eſt ad aliud venire· ſcꝫ non ſuſtinendo ſeruitutē ſꝫ ꝯtemnendo

Glo· vel duo tangē videť ſeruienciuꝫ gn̄a· q̄dā eñ ſeruiunt lib̄aľr ex amore· q̄dam ſeruiľr ex tiore Si g̃ aliq̄s ex amore ſeruiat vni ꝯtrarioꝝ dñoꝝ necē eſt vt alteꝝ odio hēat· ſi vero ex timore ſeruiat· necē eſt vt duꝫ vnū ſuſtinet alteꝝ ꝯtemnat· Res aũt terrena vel deus ſi in corde hoīs dñetur· ad ꝯtraria ex vtroqꝫ trahiť hō· Nam deus trahit ad ſupiora ſibi ſeruientē· res vero terrena ad inferiora· Et iō q̄ſi ꝯcludens ſubdit· Non poteſtis deo

ſeruire et mammone. Hiero. mammona ſermone
ſiriaco diuicie nuncupantᷣ. Audiat ergo hoc auarus qui
cenſetᷣ vocabulo xpiano. n̄ poſſe ſe ſil' diuicijs xpoq̧
ſeruire. et tn̄ n̄ dixit. q̄ hȝ diuicias ſȝ q̄ ſeruit diui=
cijs. Qui em̄ diuiciaꝝ ſeruus eſt diuicias cuſtodit
vt ſeru9. q̄ aūt ſeruitutis excuſſit iuguȝ diſtribuit
eas vt dn̄s Glo. per mām̄ona eē intelligitᷣ diabo
lus q̄ p̄eſt diuicijs. n̄ qꝛ poſſit eas dare niſi qn̄ de9
pmittit. ſȝ qꝛ per eas hoīes fallit Aug. de ſ. d.
in mon. Qui em̄ ſeruit mām̄one. i. diuicijs illi vtiq̧
ſeruit. qbus rebus iſtis terrenis merito ſue puer
ſitatis ꝑpoſitus p̄nceps h9 ſeculi a dn̄o dr̄ Vel alr̄
qui ſint duo dn̄i oñdit cū dr̄. Non poteſtis deo ſer
uire et mām̄one. ſcȝ deo et dyabolo. Aut ergo hunc
odio hēbit hō. ⁊ alteꝝ diliget. i. deum. aut altm̄
pacietᷣ et altm̄ otemnet. Patitur em̄ duꝝ dn̄m qſ
quis ſeruit mām̄one. ſua em̄ cupiditate implicat9
ſubditᷣ dyabolo et n̄ eum diligit. ſic q̄ ancille alie=
ne oiunctus eſt ꝑpter ocupiaȝ durā patiᷣ ſuitutē
et ſi n̄ diligat eū c9 ancillam diligit. Dixit aūt altm̄
otemnet non odio hēbit. nul9 em̄ vera oſcia deū
pt̄ odiſſe. otemnit aūt. i. non timet eū. cum quaſi de
e9 bonitate ſecurus eſt.

**Ideo dico vobis ne ſo
liciti ſitis aīe vr̄e quid
manducetis neq̧ cor
pori vr̄o q̄d induami
nonne aīa plus eſt q̄
eſca ⁊ corpus plus q̄
veſtimentum.**

Aug. de ſ. d. i m.
Quia ſupi9 docuerat
dn̄s qꝛ q̄ſquis vult di
ligere deū et cauē ne
offendat. nō ſe arbi=
tretᷣ duobus dn̄is po
ſſe ſuire. ne forte q̄=
uis iaȝ ſupflua non q̄
ranᷣ. ꝑpter ipa tn̄ ne
ceſſaria cor duplicetᷣ
et ad ea deflectenda
torq̄aᷣ intencio. ſub
iungit. d. iō dico vobis
ne ſoliciti ſitis aīe vr̄e quid manducetis. neq̧ corpi
vr̄o quid induami. Chr. in ome. n̄ hoc dicit qꝛ aīa
cibo indigeat. incorpea em̄ eſt. ſȝ ſm̄ oñeȝ locut9
eſt oſuetudinem. alr̄ em̄ non pt̄ morari in corpe.
niſi eo cibato Aug. vel aīaȝ in hoc loco ꝑ aīali vi=
ta poſitam nouerimus Hiero9. In nonnullis co
dicibus additū eſt. neq̧ quid bibatis. ergo quod
oībus natā tribuit et iumentis et beſtijs hoīb9 q̧
omūe eſt. h9 cura penitus liberamᷣ. Nos aūt hic dr̄
de carnali cibo et veſtimento accipiamus. Ceteꝝ
de ſpiritalibus cibis et veſtimētis ſp dēmus eſſe ſo
liciti Aug. de hēſibus. Dicuntur aūt euchite q̄dā
hētici opinantes mōchū non licē ſuſtentādē vite
ſue cā aliq̄d opari. atq̧ ita ſeip̄os profiteri vt oī=
no ab opibus vacent Aug. de opibus mōchoꝝ
Inquiūt em̄ non de hoc ope corpali. in q̄ vel agcole
vel opifices laborant p̄cepit apl's. cuȝ dixit. Qui
n̄ vult opari non manducet. Neq̧ euangelio poſſȝ
oīno eſſe otrarius vbi ait dn̄s. iō dico vobis ne ſo
liciti ſitis In verbo ergo apli predicto. ſpiritalia opa
dēmus accipe. de q̄b9 alibi dr̄. ego plantaui. apol
lo rigauit. Et ita ſe arbitranᷣ aplicē ⁊ euangelice
obtpare ſnīe. cum euangeliū credāᷣ de non curāda
corpali vite h9 indigencia precepiſſe. et aplm̄ de
cibo ſpiritali dixiſſe. q̄ non vult opari n̄ manducȝ
Prius ergo demēᷣ emus aplm̄ opa corpalia ſeruos dei
opari voluiſſe. Premiſerat em̄. d. Ipi ſcitis quō
oporteat vos imitari. qꝛ non inq̄eti fuimus inter
vos. neq̧ panem ab aliq̄ gr̄tis manducauimus ſȝ in
labore et fatigacōe die ac nocte laborantes. ne q̄ȝ
vr̄m grauaremus. non qꝛ non habuimus ptatem. ſȝ
vt noſipſos formaȝ daremus vobis q̄ nos imitare
mini. Nā et cū eſſemus apud vos hoc denunciabam9
vobis. qm̄ ſiq̄s non vult opari non manducet quid
ad hoc dici pt̄ qn̄ exemplo ſuo docuit quid p̄cepit
ſcȝ corpalr̄ opando. Naȝ q̄d corpalr̄ oparetᷣ oñdi
tur in actibus vbi dr̄ qꝛ manſit cū aq̄la et vxore e9
priſcilla opus faciens apud illos. erant em̄ taber=
naculoꝝ artifices. et tn̄ aplo tanq̄m predicatori
euangelij militi xp̄i plantatori vinee. paſtori gre
gis. oſtituerat dn̄s vt de euangelio viuēt. qui tn̄
ſtipendium ſibi debitū non exegit. vt ſe formā da
ret eis. q̄ ex gē indebita cupiebant. Audiant ergo q̄
non hēnt hanc ptatem quā ille hēbat. vt tm̄mō
ſpiritalr̄ opantes manducent panem a corpali la=
bore gratuituȝ Si aūt euangeliſte ſunt miſtri alta
ris. diſpenſatores ſacramentoꝝ hn̄t hanc ptateȝ
ſi ſaltem hēbant aliq̄d in ſeculo. q̄ facile ſine opifi
cio ſuſtentarent hanc vitā. q̄d oūerſi ad deū indi
gentibus diſptiti ſūt. et credenda eſt coꝝ infirmi
tas et ferenda. Nec attendendū in q̄ loco hoc q̄d ha
bebant ipenderint. cū oīm xp̄ianoꝝ ſit vna reſp.
ſȝ q̄ veniunt ad profeſſiones ſeruitutis dei. ex vita
ruſticana et ex opificiū exercicio et plebeio labore
ſiq̄ minus opentur. excuſare nō pn̄t. Nullo. n. mō
decet vt in ea vita vbi ſenatores ſiūt laborioſi ibi
fiant opifices ocioſi. et q̄ veniunt relictis delicijs
ſuis q̄ fuerāt predioꝝ dn̄i. ibi ſint ruſtici delicati.
At cū dn̄s ait. nolite ſoliciti eſſe. non hoc dicᷣ vt iſta
non ꝑcurent q̄tuȝ necitas eſt vn̄ honeſte poterīt
ſȝ vt non iſta intueanᷣ ⁊ ꝑpter iſta faciant q̄cq̄d in
euangelij predicacōe facē iubenᷣ. eaȝ nanq̧ inten
cōȝ paulo ſuperius oculū vocauerat Chr. i ome.
Vel pt̄ alr̄ otinuari. cū em̄ docuiſſet dn̄s pecuniā
deſpicē. ne aliq̄ dicēnt. q̄lr̄ poterimus viuē ſi oīa
ꝑiecerimus. ſubiungit. d. iōq̧ dico vobis. Glo.
id eſt cura tpali ne retrahamī ab eternis Hier.
precipitᷣ ergo nobis. ne ſoliciti ſimus q̄d omedamus
qꝛ in ſudore vultus p̄parem9 nobis panē. ergo labor
exercend9 eſt. ſolicitudo tollenda Chr. ſup mat.
Non em̄ ſolicitudibus ſpiritalib9 ſȝ laborib9 cor=
palibus accipiendus eſt panis q̄ laborantibus ꝑ
p̄mio diligencie deo preſtante abundat. et negli
gentibus ꝑ pena deo faciente ſubducitᷣ. ofirmat
aūt ſpem nr̄aȝ dn̄s. primo de maiori ad min9 deſcē
dit. d. Nonne aīa plus eſt q̄ eſca. ⁊ corpus plus q̄
veſtimētuȝ Hiero. q̄ maiora p̄ſtitit. vtiq̧ ⁊ minora
preſtabit Chr. ſup mat. niſi em̄ voluiſſȝ oſuari
q̄d erat non crearet. q̄d aūt ſic creauit vt per eſcaȝ
ſeruetur. necē eſt vt det ei eſcaȝ q̄diu vult eſſe q̄d
fecit Hila. vel alr̄. qꝛ corruptus circa futuroꝝ cu
ram infideliū ſenſus eſt calūmanciū q̄ in reſurrec
tione corpm ſpēs ſit futā. q̄ i ſuba eternitatis ali
moria. Iō ſubſeq̄nter dr̄. nonne aīa plus ē q̄ eſca
Non em̄ patiᷣ ſpeȝ nr̄aȝ futuri in reſurrectōe cibi
et potus et veſtitus ſolicitudine demorari ne re/
dempti in corpus atq̧ aīaȝ contumelia in non effi
ciendis leuioribus inferatur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Reſpicite volatilia celi· quoniam non ſe-runt neq̃ metunt· ne q̃ congregant in hor rea· Et pater veſter celeſtis paſcit illa· nõ ne vos magis pluris eſtis illis· Quis autẽ veſtrum cogitans põt adijcere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum

Chr· poſtq̃ ↄfirma-
uit ſpem nrãm de ma
iore ad minus deſcen
dens· Deide ↄfirmat
de minori ad maius
aſcendens· cum dicit
reſpicite volatilia ce
li· qm̃ non ſerũt neq̃
metunt· Aug⁹· de
opibus mõchorum·
Quidam ſe dicũt ꝓpt
ea opari non debere
q: nec volucres celi
ſeminant neq̃ met[illegible]t
Cur ĝ non attendunt
q̃d ſequiẽ· neq̃ ↄgre
gant in horrea Cur ĝ iſti manus ocioſas et pl[illegible]na
repoſitoria volunt hr̃e· cur deniq̃ coquũt· hec em̃
aues non faciunt· aut ſi reperiunt· q̃bus ꝟ perſua/
deant vt eis per ſingulos dies eſcas afferant pre
paratas ſaltem ſibi de fontibus aquam afferũt ⁊ re
ponunt· q̃d volatilia non faciũt· ꝟ ſi nec aqua ſit i
vaſa cogunẽ implẽ· et iaʒ illos q̃ tunc erant hiero
ſolime nouo ĝdu iuſticie ſupgreſſi ſũt q̃ demiſſo ſi
bi ex grecia frumẽto panẽ fecerũt aut facẽ curauerũt
q̃d aues ñ faciũt· ꝑ̃ñõ poſſunt aũt iſta ſuare vt ſcʒ
nihil in craſtinũ reponant q̃ ſe per multos dies a
ↄſpectu hoim̃ ſepatos et nulli ad ſe prebentes ac
ceſſum includẽ ſeipos viuentes in mag̃ intencione
orõnuʒ· An forte q̃ ſunt ſanctiores eo ſũt volucri-
bus diſſimiliores· Q̃d ĝ dicit de volatilibus celi·
ad ꝟ dic̃ ne quiſq̃ putet deũ ſeruoꝝ ſuoꝝ necc̃ia
ñ curare cũ e⁹ prouidencia vſq̃ ad iſta gub̃nãda
ꝑueniat Neq̃ em̃ ñ ip̃e paſcit eos q̃ manib⁹ opanẽ
neq̃ ec̃ q: deus dixit Inuoca me in die tribulacõis
et eruã te· ñ debuit fugere apl̃s ꝟ expectare vt cõ
prehendẽtur· et eũ de⁹ ſic̃ tres pueros de medijs
ignibus liberaret· ſicut em̃ q̃ fugientibus ſanctis
hmõi q̃ſtioneʒ obijceret· rñderent ñ ſe oportuiſſe
temptare deũ ꝟ tũc talia deũ ſi vellet eſſe factuꝝ
vt eos liberaret ſic̃ danielẽ a leonibus· et petꝝ a
vincul̃· cũ ipi q̃d facerent non hr̃ent· Cum võ eis
fugaʒ in ptatem dediſſet· et̃ ſi liberarenẽ ꝑ illam
ñ niſi ab ip̃o liberari ſicut ſeruis dei valentib⁹ ma
nibus ſuis victũ tranſigẽ· ſi ex euangelio mouerit
q̃ſtioneʒ de volatilibus que ñ ſeminant neq̃ metũt
facile rñ debẽ· Si nos per aliq̃ infirmitatẽ aut oc
cupacõẽ ñ poſſum⁹ opari· ille nos paſcet ſic̃ aues
q̃ nihil opanẽ· Cum aũt poſſumus ñ debemus temp
tare deum· q: hec q̃ poſſumus e⁹ muñe poſſumus
et cum ꝟ viuimus illo largiente viuimus· q̃ largi
tus eſt vt poſſimus· et ille nos paſcit a q̃ aues pa-
ſcunẽ· ſic̃ d̃r· Et pr̃ vr̃ celeſtis paſcit illa· non ne vos
m· p· e· illis Aug· de ſ· d· in mo· id eſt cari⁹ vos
valetis· q: rõnale aĩal ſic̃ eſt hõ· ſublimi⁹ ordiaẽ
in reꝝ natura q̃ irrõnalia· ſicut ſunt aues Aug·
xi· de c· dei· Plerumq̃ tñ carius ↄpatur equus q̃
ſeruus et gemma q̃ famula· ñ rõ ne ↄſiderantis ſed
neccitate indigentis ſeu voluptate cupientis
Chr· oĩa em̃ aĩalia deus ꝓpter hoiem fecit· hoiem
aũt ꝓpter ſe· q̃to ĝ precioſior eſt hois creatio tan
to maior eſt dei ſolicitudo de ip̃o· Si ĝ aues non
laborantes inueniũt eſcas· hõ non inueniẽt· cui d̃⁹
dedit et opandi ſciam et fructificandi ſpem Hie·
Sunt aũt q̃dam qui dum volunt terminos patꝝ
excedere· et ad alta volitare in ima mergunẽ· Vo
latilia celi angelos eſſe volunt· ceteraſq̃ in dei mi
niſterio fortitudines que abſq̃ cura dei ſui alanẽ
prouidencia· ſi ꝟ itaq̃ eſt vt intelligi volũt· quõ
ſequiẽ dc̃m ad hoies nõ ne vos magis pluris eſtis
illis· Simplr̃ ĝ accipiunt· Q̃d ſi volatilia abſq̃ cu
ra et erumnis dei alunẽ prouidencia q̃ hodie ſunt
⁊ cras ñ erunt q̃to magis hoies q̃bus eternitas re
promittiẽ Hyla· põt aũt dici ꝙ ſub noĩe volucrum
exemplo nos immũdoꝝ ſpũum hortaẽ quibus ſine
aliq̃ negocio querendi et ↄgregandi· viuendi tñ
tribuitur de eterni ↄſilij ptate ſb̃a· atq̃ vt ad im-
mũdos iſtud ſpũs referaẽ· oportune adiecit· nõ ne
vos magis pluris eſtis illis de ↄpacõis p̃ſtancia
dr̃nam nequicie et ſanctitatis oñdens Glo· ñ ſolũ
aũt exemplo auiũ ꝟ experimento docet ꝙ ad ꝟ ꝙ ſu
mus et viuimus nr̃a cura non ſufficit ꝟ diuina pro
uidencia opatur· d· Quis aũt vr̃m cogitans· põt ad
ijcere ad ſtaturam ſuam cub· vnũ Chr· ſup mat·
Deus em̃ eſt qui per ſinglõs dies incremẽta corpis
tui facit te ñ intelligente· Si ĝ in teip̃o quotidie
dei ꝓuidencia opatur· quõ in neceſſarijs tuis ceſſa
bit· Si aũt vos cogitando modicã ꝑteʒ corpi vr̃o
addere ñ poteſtis· quõ cogitando ſaluandi eſtis i
toto Aug· de ſer· d· in mo· Vel põt referri ad ſe-
quencia· ac ſi· d· non eſſe cura nr̃a factũ vt ad hanc
ſtaturam veniret corpus nr̃m· ex ꝟ intelligi põt ꝙ
ſi velletis adijcere vnum cubitũ ñ poſſetis· Illi ĝ
tegendi corpis curam relinq̃te· c⁹ cura factum ẽ
vt eſſet tante ſtature· Hyla· ſicut fidem vitalis
ſub̃e nr̃e de documẽto ſpũum ſeruauit· ita opinioẽ
futuri habitus iudicio oĩs intelligencie dereliquit
Cum em̃ vniuerſoꝝ corpm q̃ vitaʒ hauſerũt diuer
ſitatem in vnum ꝑfectũ viꝝ ſit excitaturus ſolus
q̃ potens ſit ad vniuſcuiuſq̃ proceritateʒ cubitum
vnum et altm̃· terciumue preſtare· d· veſtitu· i· de
ſpecie corpoꝝ cum eius ↄtumelia ambigimus qui
et equalem omnem hoiem efficiat· tantũ menſure
eſt humanis corpibus additurus· Aug· vlt· de
ci· dei Sed ſi xp̃s in ea menſura corpis in qua mor
tuus eſt reſurrexit· nephas eſt dicere· cum reſur/
rectionis omnium tp̃s venerit acceſſuraʒ corpi e⁹
eam magnitudinem quam non habuit· quando in
ea diſcipulis in quo notus erat apparuit· vt lon/
giſſimis fieri poſſit equalis· Si autem dixerimus
ad dominici corpis modum· etiam minimorum ma
iorumq̃ corpora redigenda peribit· de multoꝝ
corporibus perplurimum· cum ip̃e nec capillum
perituꝝ eſſe promiſit Reſtat ĝ vt quiſq̃ recipiat
ſuã menſurã· quã vel habuit in iuuentute ſi ſenex ẽ
mortuus vel fuerat habiturus ſi eſt an̄ defunctus
Et ideo ñ eſt dc̃m ab aplõ in menſurã ſtature· ꝟ in
menſuraʒ etatis plenitudis xp̃i q: reſurgent cor
pora mortuoꝝ in iuuenili etate et robore ad quã
xp̃m perueniſſe ↄgnouimus Chr· in home·
Poſtq̃ monſtrauit· ꝙ
ñ oportet nos pro ci-
bo eſſe ſolicitos· ad
id (quod leuius eſt)

Et de veſtimento q̃d ſoliciti eſtis· Conſide

rate lilia agri quomõ creſcunt· non laborãt neqꝫ nent· Dico autẽ vobis quoniam neqꝫ ſalomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut vnum ex iſtis· ſi autem fenum agri qđ hodie eſt · et cras in clibanum mittitur · deus ſic veſcit· quantomagis vos modice fidei·

pertranſit · neqꝫ enĩ ita neceſſarium eſt indumentum ſicut cibꝰ Vñ dicit· et de veſtimẽto qđ ſoliciti eſtis Non aũt hic vtitur exemplo volucꝝ vt induceret pauonem et cignum · a q̃bus erat ſimilia exẽpla accipere ſꝫ vtitur exemplo liliorꝝ· ꝺ· Conſiderate lilia agri· vult ex duobus monſtrare ſupabundanciaꝫ ſcꝫ a munificẽcia pulcritudis et a vilitate participancium tali decore Aug· de ſ· ꝺ· in mo· ꝺ̃pa aũt documẽta ñ ſic allegorice diſcucienda ſunt· vt q̃ramus qđ ſignificent aues celi· aut lilia agri poſita ſũt enĩ vt ꝺ rebꝰ minoribꝰ maiora pſuadeãt̃

Chr· ſup math· lilia enĩ ſtatuto tpe formanẽ in frondibꝰ· veſciunt̃ candore· implent̃ odoribus· ⁊ qđ terra radici ñ dederat deus inuiſibili opacõne largit̃· In oĩbus aũt eadeꝫ plenitudo ſeruat̃ vt ñ ab euentu facta putent̃· ſꝫ dei ꝓuidencia intelligant̃ eſſe diſpoſita· ꝺꝺ aũt ñ laborant viros ꝯfortat· ꝺꝺ vero neqꝫ nent· mlr̃es Chr· in ho· hãt dicẽs ñ opus prohibuit ſꝫ ſolicitudinẽ· ſicut et ſ̃ cum de ſeminacõe loq̃ret̃ Chr· Et vt magis dei ꝓuidenciam in ipis ꝯmendet· q̃ oẽm hũanam ſupat induſtriam ſubdit· dico aũt vobis qm̃ nec ſalomon in oĩ glã ſua cooptus eſt· ſicut vnum ex iſtis· Hieroꝰ Reuera enĩ qđ ſericũ· q̃ regũ purpura· q̃ pictura pt̃ floribꝰ ꝯpari· qđ ita rubꝫ vt roſa qđ ita candꝫ vt liliũ· viole vo purpurã nllõ ſupari murice oculoꝝ magis q̃ ſmoĩs iudiciũ ẽ Chr· in om· q̃tũ enĩ ꝺ̃ritatis ad mendaciũ tm̃ veſtimentoꝝ ⁊ floꝝ ꝺ̃na eſt· Si g̃ ſalomon a floribus ſupatus eſt qui oĩbus regibus fuit preclarior· q̃to tu veſtiũtis poteris vincere floꝝ decorem· eſt aũt ſalomon ſuperatus a floꝝ decore· ñ ſemel tm̃ neqꝫ bis ſꝫ per totum tp̃s ſui regni· Et h̃ eſt qđ dicit In omĩ glã ſua· qui nec in vno die ita decoratus eſt vt flores

Chr· ſup mat· vel h̃ dicit· qꝛ ſalomon et ſi laborabat tm̃ iubebat· Vbi aũt iuſſio· illic et miniſtrancium offenſa et iubentis ira freq̃nter inuenitur· h̃ aũt qñ neſciuit ſic ornantur Hila Vel lilia intelligenda ſunt angeloꝝ celeſtiũ claritates· quibꝰ a deo gl̃e candor indutus eſt· ñ laborant auteꝫ neqꝫ nent· qꝛ virtutes angeloꝝ ex ea quam adepte ſũt originis ſue ſorte vt ſint ſp accipiunt· et cum in reſurrectiõe ſiles hoĩes angel' erũt ſpare nos celeſtis gl̃e voluit opimentum exemplo angelice claritatis Chr· ſup mat· ſi aũt floribus terrenis ſic occurrit deꝰ q̃ nati ſũt· vt tm̃modo videant̃ ⁊ peant hoĩes negliget· q̃s ſic creauit vt ñ pro tpe videãt̃ ſꝫ vt perpetuo ſint· Et h̃ eſt q̃ dicit· Si aũt fenuꝫ agri quod hodie eſt · ⁊ cras in clibanũ mittit̃ deꝰ ſic veſtit· q̃tomagis vos modice fidei Hie· cras aũt in ſcripturis futuꝝ tp̃s intelligitur · dicente iacob· exaudiat me cras iuſticia mea· Glo· aliȷ̃ libri hñt in ignem vel in aceruũ q̃ hꝫ ſpẽꝫ clibani·

Chr· in om̃e· non aũt lilia iam ea vocat ſꝫ fenum agri· vt eoꝝ vilitatem oñdat· Sed et aliam vilitatem appoñit· ꝺ· que hodie ſũt· et ñ dixit · cras ñ erunt· ſꝫ quod eſt multo deficiencius q̃ in clibanũ mittit̃· Nd aũt dicit q̃tomagis vos occulte inſinuatur hũam gn̄is honor · ac ſi· ꝺ· vos q̃bus aĩam dedit· corpus plaſmauit· ꝓphetas miſit ⁊ vnigenitum filium tradidit· Glo· dicit aũt modice fidei· qꝛ modica fides eſt que nec de minimis certa eſt· Hila· vl' ſub noĩe fenĩ gentes nũcupant̃· ſi igit̃ gẽtibus· idcirco tm̃ indulget̃ eternitas corpalis· vt mox igni iudicij deſtinent̃· q̃m ꝓphanũ eſt ſanctos de glã et'nitatis ambigẽ· cũ iniq̃s et'nitatis opus preſtet̃ ad penaꝫ Remi· ſpiritalr̃ aũt p volatilia ſancti viri deſignant̃· q̃ ex aq̃ ſacri baptiſmatis renaſcuntur· et deuocõe terrena deſpiciũt ⁊ celeſtia petunt q̃bus pluris dicunt̃ eſſe apli · qꝛ pñcipes ſũt oĩm ſanctoꝝ· per lilia etiam ſancti viri intelligunt̃· q̃ abſqꝫ labore legalium cerimoniaꝝ ſola fide deo placuerũt· de quibus ꝺꝛ· dilectꝰ meus mihi paſcit̃ inter lilia· Sancta eẽ eccia per liliũ intelligitur ꝓpter candorem fidei· et odorem bone ꝯuerſacõis· de qua ꝺꝛ· Sicut liliũ inter ſpinas· Per fenum deſignant̃ infideles· de q̃bus ꝺꝛ· aruit fenum et flos eius cecidit· Per clibanum eterna damnatio· vt ſit ſenſus· Si deus infidelibus tribuit bona tpalia· quantomagis tribuet nobis eterna·

Nolite ergo ſoliciti eſſe dicentes q̃đ manducabimus aut quid bibemus aut quo operiemur· hec enĩ oĩa gẽtes inquirunt· ſcit enĩ pater veſter· quia oĩbus his indigetis · q̃rite autem primum regnum dei et iuſticiaꝫ eius· ⁊ hec omnia adiȷ̃cientur vobis·

Gloſa· Poſtquam ſigillatim de victu et veſtitu ſolicitudineꝫ excluſerat argumento ab inferioribꝰ ſũpto hic conſequenter vtrumqꝫ excludit dicens Nolite ergo ſoliciti eſſe dicentes q̃đ manducabimus · aut quid bibamus · aut quo operiemur· Raba· Ideo autem h̃ dominus repetiuit · vt oſtenderet hanc rem eſſe pneceſſariã et vt arcius eã in cordibꝰ nr̃is inculcarẽt Nondũ vo q̃ ñ ait nolite q̃rẽ aut ſoliciti eẽ ꝺ cibo aut potu aut indumẽto· ſꝫ q̃đ manducetis aut q̃đ bibatis· aut q̃đ veſtiami· vbi mihi videnẽ argui qui ſũpto victu vel veſtimẽto ꝯi lautiora ſibi vel auſteriora his cũ q̃bus vitaꝫ ducunt alimenta vel indumenta req̃runt Glo· eſt etiam alia ſolicitudo ſuꝑflua ex vicõ hoim qñ recisa pecuniã pluſqꝫ neceẽ reſuãta dimiſſis ſpitalibꝰ ill' intẽti ſũt· q̃ſi ꝺ bonitate ꝺi deſpãtes· ⁊ h̃ ꝓhibet̃· vñ ſ ꝺdit̃· h̃· n· oĩa gẽ· inq̃· Chr· ſup mat· qꝛ ĩ rebꝰ hũanis fortũaꝫ credit̃ eẽ ñ ꝓuidenciã neqꝫ iudicõ ꝺi vitas ſuas gubernari exiſtiant ſꝫ incẽto duci euẽtu· ⁊ iõ merito timẽt ⁊ deſpãt· q̃ſi q̃ neieꝫ hñt gubnãtẽ· q̃ aũt credit ſe dei iudicõ gubnari· eſcã q̃deꝫ ſuã in manũ ꝺi omittit Vñ ſequit̃· ſcit enĩ pt̃ vr̃ qꝛ oĩbus his indigetis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Chr· in ome· Non aūt dixit deus · ſcit deus ꝫ ſcit pr̄ vr̄ vt eos in maiorem ſpem ducat· ſi em̄ pr̄ eſt· non poterit deſpicē filios· cum nec hoīes patres h̄ ſuſtineāt· Dicit aūt qm̄ his indigetis vt magis ſolicitudinez abiicias q2 neceſſaria ſunt· Qualiter em̄ eſt pater q̄ ſuſtinet eē necc̄ria filiis non dare· ſi autem eſſent ſuperflua· non ita oportēt ↄſidere·

Aug· xv· de tri· Non aūt iſta ex aliq̄ tpe ↄguit deus ꝫ futr̄a oīa tp̄alia· atqꝫ in eis eē q̄d et qn̄ ab illo petituri eramus ſine inicio aūt preſciuit· Aug xii· de ci· dei· Qd aūt dicunt quidaz hec dei ſcīa nō poſſe ↄprehendi· q2 infinita ſunt reſtat eis dicē ꝙ non oēs numeros de9 nouerit q̄s infinitos eſſe certiſſimū eſt· Infinitas aūt numeri non eſt inconprehenſibilis ei· c9 intelligencie non ē nūs· q̄ ꝓpt̄ ſi q̄cq̄d ↄſcia ↄprehendit̄ ſcientis ↄprehenſione finitur· profecto oīs infinitas q̄ddaz ineffabili mō deo finita eſt· q2 e9 ſcīe incomprehenſibilis ñ eſt·

Greg· niſenus in li· de hoīe qm̄ aūt eſt ꝓuidēcia per hm̄oi ſigna demr̄atur· permanencia em̄ vniū ſoꝝ et maxime eoꝝ q̄ ſunt in gñacōe ꝗ corrupcōe et poſicio et ordo eoꝝ que ſunt· ſp̄ cuſtodituri9 ſm̄ eundem modū qualr̄ perficētur nullo ꝓuidēte Sed quidem dicunt deo curā eſſe exitium ꝑmanēcie in vniuerſali et h9 ſolius prouidenciaz hr̄e Singularia vero fieri vt ↄtingit· Tres aūt cauſas ſolas vtiqꝫ quis dicet ñ fiendi prouidenciā ſinglāriū Aut em̄ h̄ quod eſt ignorare deum · qm̄ bonum ē pticularium diligenciaz hr̄e aut non velle· aut nō poſſe· ꝫ ignorancia oīno aliena eſt a beata ſuba· Qualr̄ em̄ latebit deum q̄d nec hō ſapiens ignorabit· ꝙ ſingularibus deſtructis vniuerſalia deſtruentur· nihil aūt prohibꝫ oīa indiuidua perire· nulla ꝓcurante potencia· ſi aūt ñ vult · ꝓpter duas fit cās· aut ꝓpter pigriciaz· aut ꝓpter indecenciaz Pigricia aūt a duobus gñatur · aut em̄ voluptate aliq̄ attr̄cti pigritam̄· aut ꝓpter timorē deſiſtim9 q̄ꝝ neutꝝ phas eſt cogitare de deo Si aūt dicant non decere deum· indignuz em̄ eſſe tāte btītudis ꝓuis ↄdeſcendē· q̄lr̄ ñ inconueniens eſt artificem q̄dem procurantem vlia nihil particularium neqꝫ puiſſimuz derelinq̄re ſine procuracōe ſcientem ꝙ ad totū proficit ps· ↄditorem v̄o deū artificibus enunciare indoctiorē· Si aūt non pt̄· imbecillis eſt deus et impotens bn̄facere Si v̄o incōprehēſibil' nob' eſt ſinglāriū prouidencie rō· non ꝓpt̄ea oportet dicē· q2 ñ eſt ꝓuidencia· ita em̄ dicent q2 nūm hoīm ignoramus neqꝫ hoīes eſſe Chr· ſup math Sic g̊ qui credit ſe dei iudicio gubernari· eſcā ſuā in manu dei ↄmittat· cogitet aūt de bono et malo de q̄ niſi ſolicitus fuerit neqꝫ malum fugiet · neqꝫ bonum apprehendet· Et ideo ſubditur· Querite aūt primum regnum dei et iuſticiam eius· Regnuz dei eſt retribucio bonoꝝ opm̄· iuſticia aūt e9· via pietatis per quam itur ad regnum· Si g̊ cogites q̄l' erit glā ſanctoꝝ neceſſe eſt vt aut ꝓpter timorem pene recedas a malo· aut ꝓpter deſiderium gl'e feſtines ad bonum· et ſi cogitaueris q̄ ſit dei iuſticia q̄d ſcꝫ odit deus et quid amat· iuſticia ip̄a oſ̄dit tibi vias ſuas que amantes ſe ſequit̄· Non aūt dati ſumus rōꝫ ſi paupes ſumus aut diuites· ꝫ ſi bn̄ vel male egerim9 q̄d eſt in nr̄o arbitrio Glo· vel dic̄ ſuper iuſticiam e9· q· d· vt per eū non ꝑ vos iuſtifitis Chr· ſuper math· Terra aūt eē ꝓpter pcc̄a hoīm maledicitur vt non germinet· ſm̄ illud· Maledicta terra in ope tuo· bn̄dicit̄ aūt cū bō fecimus Querite g̊ iuſticiam et non deerit tibi panis· Vnde ſeq̄t̄· et hec oīa adiicientur vob' Aug· de ſ· d· in mō· ſcꝫ tp̄alia q̄ h̄ maīfeſte oſ̄dit· non eſſe tlīa bō nr̄a ꝓpter que bn̄facere dēamus ꝫ tm̄ neceſſaria eē Regnum vero dei et iuſticia e9 bonum nr̄m eſt vbi finis ↄſtituendus eſt Sed q2 in hac vita militam9 vt ad illud regnum ꝑuenire poſſumus · que vita ſine his neceſſariis agi non pt̄· apponent̄ inquit h̄ vobis· Cum aūt dixit illud primum ſignificauit q2 h̄ poſteri9 q̄rendū eſt ñ tpe ꝫ dignitate· illd tanq̄ bonum nr̄m hoc tanq̄ neceſſarium eſt · Neqꝫ enim verbi grā dēmus euangelizare vt manducemus· q2 ſic vilius haberemus euangelium q̄ cibum· ſed ideo manducamus vt euangelizemus· Querentib9 aūt primum regnum dei ꝗ iuſticiam e9· i· h̄ preponentibus ceteris rebus vt h̄ ꝓpter cetera q̄ramus ñ dꝫ ſ beſſe ſolicitudo ne neceſſaria deſint· Et ideo ait· hec omīa adiicientur vobis· i· ↄuenienter ſine vllo vr̄o impedimento· ne cum iſta queritis illuc abuertamini· aut ne duos fines ↄſtituatis Chr· in ome· et non dixit· dabunt̄ ꝫ apponent̄· vt dicas q2 pn̄cia nihil ſunt ad magnitudinem futurorum

Aug· de ſer· d· in mon· Cum aūt legimus ī fame et ſiti apl'm laboraſſe· non exiſtimemus · h̄ dn̄i promiſſa titubaſſe· qn̄ quidem iſta ſint adiutoria Medicus iſte cui nos totos ↄmiſim9 nouit qn̄ apponat et qn̄ detrahat ſicut nobis indicat expedire Si i· n· nobis aliqn̄ defuerit q̄d plezꝫ ꝓpt̄ nr̄az exercitacōꝫ de9 ſinit ñ debilitat ꝓpoſitū nr̄m ꝫ examinatū confirmat ·

Nolite ergo ſolliciti eſſe in craſtinū· craſtin9 em̄ dies ſolicitus erit ſibiipſi Sufficit enim diei malicia ſua

Glo· prohibuerat ſolicitudinem pn̄tium reꝝ modo prohibet ſolicitudinem futoꝝ variam ex vicio hoīm prouenientē· cuꝫ dic̄ Nolite g̊ ſoliciti eſſe ī craſtinum Hiero9· Cras in ſcripturis futurꝫ tp̄s intelligitur dicente iacob· Exaudiet me cras iuſticia mea· et in ſamuele fantaſmate phitoniſſa· loquitur ad ſaulē Cras erit mecum de pn̄tibus g̊ ↄceſſit debere eſſe ſolicitos qui futura prohibet cogitare· Sufficiat em̄ nobis pn̄tis tpis cogitacio· futr̄a · que incerta ſunt deo relinq̄mus· Et h̄ eſt q̄d d2· craſtinus em̄ dies ſolicitus erit ſibiip̄i· i· ip̄e afferet ſolicitudinē ſuam ſecum Sufficit em̄ diei malicia ſua· h̄ maliciā non ↄtrariaz virtuti poſuit· ꝫ laborez et afflictōꝫ et anguſtiam ſeculi Chr· in ome· Nihil em̄ ita dolorem infert aīe vt ſolicitudo et cura· Cum autez dicat ꝙ craſtina dies erit ſolicita de ſeip̄a volens manifeſtius facere quod d2· Proſopopeiam facit tpis ſm̄ multoꝝ ↄſuetudinem loquens ad plebē imperfectaꝫ· vt em̄ eos magis moueat ip̄os dies ↄquerentes inducit pro ſupflua cura· Nunq̄d em̄ dies non ſufficiens hꝫ onus id eſt curam ſuaꝫ· quid igitur cum aggrauas magis· curam que ptinet ad alium diem apponendo· Chr· ſup math· Vel

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

alr· per hodie hec ſolum ſignificantur · q̄ hēmus
in vita pn̄ti nec̄ria· Q̄d aūt dicit cras qd ſupfluū
eſt oſ̄dit· Dicit ḡ nolite ſoliciti eſſe in craſtinū· i·
nihil curetis ſup id hr̄e quod neceſſariū eſt vob̄
ad vitam q̄tidianam· Q̄d em̄ ſuperfluum fuerit qd
eſt cras curabit ſe· Et h̄ eſt q̄ dicit· Craſtinus em̄
dies ſolicitus erit ſibiipi· ac ſi dicat· Superflua cū
cogitaueris ipa ſe curabūt· te q̄dem eis n̄ fruente·
inuenient dn̄os multos qui ea procurent· Quid ḡ
curas de illis q̄rꝝ p̄tatem es alijs dimiſſurus· Su
fficit ·n· diei malicia ſua· q· d· ſufficit tibi labor q̄z
pateris ꝓpter neceſſaria noli de ſupfluis laborare
Vel alr̄· Aug· de ſer· d· in mon· non dr̄ craſtinus
dies niſi in tpe vbi p̄terito ſuccedit futurꝝ· Ergo
cuz aliquid boni opamur non terrena· ſʒ eterna co
gitemus craſtinus em̄ dies ſolicitus erit ſibiipi· i·
cum oportuerit ſumas cibū et hmōi ſcʒ cum nece/
ſſitas vrgere cepetit· Sufficit em̄ diei malicia ſua
·i· ſufficit q̄ iſta ſumere neceſſitas vrgebit · quam
maliciam nomiat· qr̄ penalis eſt nobis· p̄tinet em̄
ad mortalitatem quam peccando meruimus· huic
ḡ pene tpalis nec̄citatis noli addē aliquid grauiꝰ
vt non ſolum eam paciaris· ſʒ etiaz ꝓpter hanc ex
plendam milites deo· Hic eſt cauendum ne cum vi
derimus aliquez ſeruū dei prouidē · ne iſta nec̄ria
deſint vel ſibi vel eis quorꝝ cura ſibi omiſſa eſt iu
dicemus eum otra dn̄i precepta facē et de craſtio
eſſe ſolicitum· Nam et ipe dn̄s· cui miſtrabant an=
geli· ꝓpter exemplum loculos hr̄e dignatus eſt·
Eſt in actibus aplorꝝ ſcriptum ea q̄ ad victū ſunt
neceſſaria· procurata eſſe in futurꝝ ꝓpter imminē
tem famam· non ḡ h̄ dn̄s increpat ſiquis humano
more iſta procuret· ſʒ ſiquis ꝓpter iſta militet deo
Hila· h̄ ec̄ totum ſub dicti celeſtis ſignificancia
otinetur· Jubem̄ igit̄ non ambire de futuris· Sa
tis em̄ vite nr̄e malicia dierꝝ quibus viuimus · ſcʒ
peccata ſufficiunt· vt otra hec purgat̄ d· o· s vite
nr̄e meditacio laborq̄z verſetur· Ceſſante aūt cura
nr̄a ipa futura ſolicita ſunt dum nobis eterne clari
tatis profectus deo procurante proponitur·

CAPIT· ·VII·

Nolite iudi
care vt nō
iudicemini
in quo em̄
iudicio iudicaueritis
iudicamini ꝛ in q̄ men
ſura menſi fueritis ·
remecietur vobis·

Aug· de ſ· d· in mon·
qr̄ cum iſta tpalia ꝓ
curauit in futurꝝ· in
certum eſt q̄ aio fiat
cū poſſit ſimplici cor
de fieri duplici opor
tune h̄ loco ſubiecit·
nolite iudicare· Vel
alr̄ Chr· in omelia
Hucuſq̄z expoſuit cō
ſequenciam ad eciam
pertinentem· Nūc aūt
incipit exponē oſeq̄n
tiam ad orōz reſpici=
entem· q̄ eſt doctr̄ia
h̄ q̄dāmodo pſorōis
vt ſit ordo narracōis talis· dimitte nobis debita
noſtra· Et ſequitur· nolite iudicare vt non iudic·
Chr· ſup mat· ſʒ ſi iudicare prohibet qua conſe
quentia Paulus in corinth̄ iudicat fornicantem·
Et petrus ananiam et ſaphiram mendacij arguit
Sed q̄dez hunc locum ſm̄ hmōi ſenſum exponunt
qr̄ dn̄s h̄ mandato non prohibet xp̄ianos ex beni
uolencia alios corripere· ſʒ ne per iactanciam iuſti
cie ſue xp̄iani xp̄ianos deſpiciant ex ſolis plerū q̄z
ſuſpicionibus odientes ceteros et odemnantes· et
ſub ſpecie pietatis ꝓpriū odium exequentes Chr·
in om· Vnde non dixit· ne q̄ſcere facias peccantē
ſʒ ne iudicaueris· h̄ eſt ne amarus fias iudex· corri=
pe quippe non vt hoſtis expetens vindictam ſʒ vt
medicus inſtituens medicinam Chr· ſup math·
ſʒ vt non ſiquidem corripent xp̄iani xp̄ianos oueit
ſermo qui dicit· nolite iudicare· Sed ſi non ſic cor/
ripuerit· nunq̄d ꝓpter hoc oſeq̄ntur indulgenciā
peccatorꝝ· qr̄ dc̄m eſt· non iudicabimi· Quis enim
oſequit̄ indulgenciaz mali p̄oris qr̄ non addidit
alterꝝ malum· Hoc aūt diximus volentes oſ̄dere
qr̄ hic ſermo non eſt poſitus de proximis non iudi
candis qui peccant in deum ſʒ qui in nos peccant
Qui em̄ non iudicat ꝓximum ꝓpter peccatum i ſe
omiſſum· illum nec deus iudicat ꝓpter peccatuz· ſʒ
dimittit ei debitum ſicut et ipe dimiſit Chri· in
ome· Vel alr̄· non ſimplr̄ vniuerſa peccata iubet n̄
iudicare· ſʒ his q̄ multis malis ſunt pleni· et alios
pro minimis iudicant· hanc prohibicōz facit· Sic
et paulus non ſimplr̄ prohibet iudicare eos q̄ pec
cant ſʒ diſcipulos iudicantes de mgr̄is redarguit
docens vt eos qui ſ̄ nos ſunt non iudicemus
Hiero· Vel alr̄· iudicari de ſponſionibus ſuis deū
vetat· qr̄ vt iudicia ex incertis rebus inter hoīes
ſumunt̄· ita et h̄ iudicium aduerſus deū ex ambigu
itate ſuſcipitur· quod penitus repellit a nobis·
vt conſtans pocius fides retineatur· qr̄ non ſic in
certis rebus peccatum ſit ꝑperam iudicaſſe· ſʒ ſi in
his rebus dedero iudicium· inicium ſit criminis
Aug· de con· euan· Vel alr̄· h̄ loco nihil aliud pre
cipi exiſtimo· niſi vt ea facta que dubium eſt quo
aio fiant in meliorem p̄tem interpretem̄ · Deus aūt
que non poſſunt bono aio fieri· ſicut ſunt ſtupra·
blaſphemie et hmōi· nobis iudicare permittit̄· De
factis aūt medijs q̄ poſſunt bono et malo aio fieri
temerariū eſt iudicare· maxime vt odemnemꝰ Duo
aūt ſunt in quibus temerariū iudiciū cauē dēmus·
cū incertum ſit q̄ aio quicq̄ factū eſt· vel cū incer
tum eſt q̄lis quiſq̄z futurus eſt· qui nunc vel malꝰ
apparet· Non ḡ reprehendamus ea que nec ſcimus
q̄ aio fiant· neq̄z ita reprehendamus q̄ manifeſta
ſunt vt deſperemus ſanitatē· Pt aūt mouē qd ait·
·In q̄ iudicio iudicaueritis iudicabimi· Nunquid ſi
nos temerario iudicio iudicauerimus· temē eciam
de nobis deus iudicabit· aut nunq̄d ſi mſura iniq̄
menſi fuerimus· et apud deum eſt iniqua menſura
vnde nobis remeciat̄· Nam menſure noīe ipm iudi
ciū ſignificatum arbitror· ſʒ h̄ dc̄m eſt qm̄ temeri
tas q̄ punis aliū ipa te puniat neceſſe eſt· Iniq̄tas
em̄ ſepe nihil nocet ei q̄ patitur iniuriam · ei vero
qui facit neceſſe eſt vt noceat Aug· xxi· de ci· di
Dicunt aūt aliq̄ quō vm̄ eſt quod ait xp̄us · vt in q̄
menſura menſi fueritis remecietur vobis· ſi tpale
peccatum ſupplicio puniatur eterno Nec attendūt
non ꝓpter eq̄le tpis ſpacium· ſʒ ꝓpter viciſſitudiez
mali· i· vt qui mala fecerit mala paciat̄ eandē dic=
tam menſuram fuiſſe· Quis in ea re hoc ꝓpe poſſit
accipi· de qua deus cum h̄ dicēt loquebatur· ideſt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

de iudicijs et ↄdemnacōibus· Proīde q̄ iudicat ⁊
ↄdemnat iniuſte· iudicaꝛ̄ et ↄdemnaꝛ̄ iuſte in eadē
menſura recipit· q̄uis non hoc qꝺ dedit· Judicio
enī̄ fecit quod inīquū ē Judicio patiꝛ̄ qꝺ iuſtū eſt

Quid autem vides feſtucā in oculo fr̄is tui· et trabem in ocl̄o tuo non vides· Aut quomodo dices fratri tuo· ſine eijciam feſtucam de oculo tuo et ecce trabs eſt in oculo tuo· hypocrita eijce primum trabem de oculo tuo· et tunc videbis eijcere feſtucam de oculo fr̄is tui

Aug· de ſer· do· qꝛ
de temerario et inīq̄
iudicio dn̄s nos ām̄o/
uerat· maxime aꝛ̄ hij
temere iudicant q̄ de
incertis et facile rep̄
hendūt q̄ magis amāt
vitupare ⁊ damnare
q̄ emendare atqꝫ cor
rigere· quod vicium
vel ſupbia eſt vel in
uidencia ↄſequenter
ſubijcit ⁊ dicit· quid
aūt vides feſtucam ī
oculo· f· t· et t· in oc·
t· non vides Hiero·
Deus loquitur· Qui
cum mortali crimine
detineaꝛ̄ obnoxi mi=
nora peccata fr̄ibus
non ↄcedunt vt ſi forte ira ille peccauerit tu odio
reprehendas· Quantum aūt inter feſtucā ⁊ trabē
tantum inter iram diſtat et odium· odium enī̄ ira
inueterata eſt ffieri aūt pōt vt ſi iraſceris hoī velis
eum corrigi· non aūt ſi eum oderis Chr· in ome·
Multi eciam hoc faciunt qui ſi viderint mōchum
ſuperfluum veſtimentum hn̄tem· aut copioſiori ci
bo potitum· amari fiunt accuſatores quotidie ip̄i
rapientes et crapulā pacientes Chr· ſup mat·
Vel aliꝛ̄ hoc qꝺ hic dr̄ doctoribus ↄuenit Om̄e enī̄
peccatum diiudicatur modicum aut magnum· ſm̄
peccantis perſonam· Laici enī̄ peccatum modicū
eſt ⁊ feſtuca q̄tum ad peccatum ſacerdotis· quod
trabi ↄparatur Hyla· vel aliꝛ̄· peccatum in ſpm̄
ſanctum eſt diuine virtutis p̄tatem negare et xp̄o
ſubā abnuere eternitatis per quem qꝛ in hoīem
venit deus· hō rurſus veniret in deū· Ergo q̄ta
inter feſtucam et trabem dr̄na eſt· tantum oñdit
peccatum in ſpm̄ ſanctum· ceťa crimina excedere·
vt cum infideles delicta corpis alijs exprobrant
onus peccati quod de promiſſis dei ambigunt in
ſe ante non videant in oculo trabē· tanq̄ ī mentis
acie incidente Sequitur· aut quō dices fratri tuo
ſine eijciam feſtucam de oculo tuo· et ecce in oculo
tuo trabs eſt· Chr· id eſt cum qua facie arguis
peccatum fratris tui· ip̄e aūt in eodem peccato vꝛ̄
ī maiori exiſtens Aug· de ſer· do· Primū ḡ cogi
temus· cum aliquem reprehendere nos neceſſitas
coegerit· vtꝝ tale ſit vicium qꝺ nunq̄ habuimus
Et tunc cogitemus et nos hoīes eſſe et hr̄e potui
ſſe· vel tale quid habuimus et iam non habemus·
et tunc tangat memoriam oīs fragilitas· vt illam
correctionem non odium ſꝫ mīa precedat· Si autē
inuenerimus nos in eodem vicio eſſe ñ obiurgem⁹
ſꝫ ↄgemiſcamus et ad pariter conandum inuitem⁹
Raro aūt et ex magna neceſſitate obiurgaciones
adhibende ſunt in quibus non nobis ſꝫ vt dn̄o ſer
uiatur inſtemus· Chri· ſup math· Vel aliꝛ̄· Quō
dicis fratri tuo· i· quo ↄpoſito putas ex caritate·
vt ſalues proximum tuum· non qꝛ teip̄m ante ſal=
uares· Vis ḡ non alios ſanare· ſꝫ per bonā doctri
nam malos actus celare· et ſcie laudem ab hoib⁹
querere· non edificacōꝫ mercedis a deo et es ypo
crita· Vnde ſequitur· ypocrita eijce primū trabē
de oculo tuo Aug· de ſer· do· Accuſare enī̄ vicia
offī̄ eſt bonoꝝ quod cū mali faciūt alienas ptes
agunt· ſicut ypocrite qui tegunt ſub pſona quod
ſunt· et oñdunt in perſona quod non ſunt Chr·
in ome· Et notandum q̄ vbicunqꝫ vult monſtrare
magnum aliquod peccatum a ↄtumelia incipit· ſic
ibi· Serue neq̄ omne debitum dimiſi tibi· Et ideo
hic dicit· ypocrita eijce primum Etenī̄ que ſui ip̄i⁹
ſunt· magis aliquis nouit· q̄ que ſunt alioꝝ et q̄
maiora ſunt magis videt q̄ que minora· et ſeip̄m
magis diligit q̄ proximū· Et ideo iubet eum qui
obnoxius eſt multis peccatis· non amaꝝ eſſe iudi
cem delictoꝝ alterius ⁊ maxime cum fuerint pua
quidem ab arguendo aut a corrigendo auertens·
ſꝫ prohibet ↄpa ↄtemnere et alienis inſilere· opor
tet enī̄ vt primo cum diligencia inueſtiges q̄ tua
ſunt· et tunc que proximi ſunt diſcuties Et ideo ſe
quitur· Et tunc videbis eijcere feſtucam de oculo
fr̄is tui Aug· de ſer· d· in mon Auferentes enim
de oculo nr̄o trabem inuidencie vel malicie vel ſi=
mulacōis· videbimus eijcē feſtucā de oculo fr̄is·

Nolite ſanctum dare canib⁹· neqꝫ mittatis margaritas veſtras ante porcos· ne forte ↄculcent eas pedib⁹ ſuis· et conuerſi diſ=rumpant vos·

Aug· de ſer· do· ī mō·
qꝛ p̄t aliq̄s p nomen
ſimplicitatis ad quā
per ſuperiora indux
erat decipere· vt ſic
putetur vicioſum
eſſe aliqn̄ verum oc/
cultare quō vicioſū
eſt falſum dicere· rēc
ſubiungit· nolite ſan
ctum dare canibus·
neqꝫ mittatis marga
ritas vr̄as ante porcos Chr· ſup math· vel aliꝛ̄·
Juſſerat ſuperius dn̄s diligē inimicos ⁊ bn̄facere
his q̄ peccant in nos ne ḡ cogitarent ſacerdotes
etiam que dei ſunt eis ↄicare talem cogitacionem
ↄpeſcuit· d· Nolite ſanctum dare canibus· acſi· d·
Mandaui vobis diligere inimicos et bn̄facere eis
de vr̄is corpalibus bonis· non tn̄ de meis ſpirita
libus paſſim· qm̄ in natura vobiſcum ↄmunes ſūt
non in fide et deus carnalia bn̄ficia dignis et in=
dignis ſiliꝛ̄ preſtat· non autem gracias ſpiritales
Aug⁹· de ſer· d· in mon· Querendum aꝛ̄ eſt quid
ſit ſanctum· quid margarite· quid porci Sanctum
eſt quod corrumpe nephas eſt· C⁹ ſceleris volū
tas rea tenetur q̄uis illud incorruptibile maneat
Margarite autē ſunt quecunqꝫ ſpiritalia magni
eſtimanda ſunt· Licet itaqꝫ vna eademqꝫ res et ſāc
tum et margarita dici poſſit Sed ſanctum dr̄ ex eo
q̄ non dꝫ corrumpi· margarita vero ex eo q̄ non
dꝫ ↄtemni· Chri· ſup math· vel aliꝛ̄· ſanctum eſt·
ſicut baptiſmus grā corpis xp̄i et hmōi· Miſteria
aūt veritatis margarite ſunt· qꝛ ſicut margarite
incluſe cochleis poſite ſunt in profundo maris ſic
miſteria diuina vbis incluſa· poſita ſūt ī altitudīe

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſenſus ſacre ſcripture Chr· in ome· Que quidem
his qui bone mentis ſunt et intellectum hñt reue-
lata honeſta apparent· his aũt qui inſenſibiles ſũt
magis videntur reuerenda· cuꝫ ignorantur Aug
de ſer· d· Canes aũt pro impugnatorib9 veritatis
Porcos pro contemptoribus poſitos ñ incongrue
accipimus· Quapropter qꝛ canes exiliunt ad dilace-
randum· qꝛ aũt dilacerant integꝝ eſſe non ſinunt
dixit· Nolite ſanctum dare canibus· qꝛ quantum i
ipis eſt ſi fieri poſſet conantur perimere veritatem
Porci aũt ꝗuis non ita vt canis morſu appetant·
paſſim tñ calcando inquinant· Et ideo dicit· Neqꝫ
mittatis mar· v· ante porcos Rab· vel canes ſũt
ad vomitum reuerſi· porci nondum conuerſi· ſꝫ in lu
to viciorꝝ verſati Chr· vel aliť· Canis et porc9
immunda aĩalia ſunt ſꝫ canis ex oĩ parte· qꝛ nec ru
minat· nec vngulam findit· porcus aũt ex parte·
nam vngulam hꝫ fiſſam· ſꝫ non ruminat· propter qđ
canes puto intelligendos· gentiles vel hereticos
oĩno immđos· et propter act9 et propter fidẽ· porcos
aũt hereticos· qꝛ nomen dñi inuocare videntur·
Non eſt ꝰ ſanctum dare canibus· qꝛ baptiſmus et
alia ſacramenta non ſunt danda niſi fidem hñtib9
Item miſteria veritatis· i· margarite ñ ſunt dãde
niſi deſiderantibus veritatem· et cum hoc racõne
humana viuentibus· Si eñ porcis ea miſeris· id ẽ
ſcenoſe vite delectacõe grauatis· ñ intelligerent
precioſitatem eaꝝ· ſꝫ eſtimant eas ſimiles ceteris
fabulis mđialibus et eas actibus ſuis carnalibus
conculcant Aug· de ſer· do· Calcari eñ dr quicqđ
contemnitur· Et ideo dr· ne forte conculcent eas pedi
bus ſuis· Glo· dicit aũt ne forte qꝛ reſipiſcere
poſſunt ab immđicia Aug· Quod auteꝫ ſequitur
Et conuerſi diſrumpant vos· Non ait ipas margari
tas· illas eñ conculcant· et cum conuertunť vt adhuc
aliquid audiant· diſrumpunt eum a quo miſſas mar-
garitas conculcãt· ñ eñ facile inuenerit qđ ei ꝗtũ
eſſe poſſet· que magno labore inuenta contemnanť·
Qui ꝰ tales docent quõ non diſrumpantur indig
nando et ſtomachãdo non video Chr· ſup mat·
Vel porci non ſolum carnalibus actibus margari
tas conculcant· ſꝫ eciam poſt modicum conuerſi per in
obediam rumpunt prebitores eaꝝ· Frequenter
auteꝫ et ſcandalizati calumniantur eos quaſi dog
matum nouorꝝ ſeminatores· Canes eciam concul-
cantes ſancta ſordidis actibus diſputacionibus
ſuis· rumpunt predicatorem veritatis· Chri· in
ome· Et bene dixit· conuerſi· Fingunt eñ manſuetu-
dinem vt addiſcant· deinde cum didicerint detra
hunt Chr· ſup math· Rõnabiľ aũt margaritas
dari porcis prohibuit qꝛ ſi porcis minus immđis
mitti vetantur· ꝗto magis canibus plus immđis
De ſancto aũt dando idem eſtimare ñ poſſum9· qꝛ
frequenter eč bñdictõꝫ dam9 peccorꝝ more viuẽ
tibus xpianis· non qꝛ merentur accipe· ſꝫ ne forte
plenius ſcandalizati diſpereant· Aug· de ſ· do·
Cauendum eſt ꝰ ne qđ aperiatur ei qui non capit
melius eñ querit id quod clauſum eſt· ꝙ id quod
apertum eſt· aut infeſtat per odium vt canis· aut
negligit per contemptum vt porcus· Non eſt auteꝫ
conſequens vt ſi verꝝ occultatur· etiam falſuꝫ dicať
qꝛ dñs ꝗuis nihil mentitus ſit· vera tñ aliq̃ occul
tauit· ſm illud· Adhuc habeo vobis multa dicere
q̃ non poteſtis portare mõ· Sed ſi aliq̃s nõ capit
propter ſordes mundandus eſt· vel verbo· vel ope
ꝗtũ fieri pť a nob· Qđ aũt dñs q̃dã dixiſſe inueniť
que multi qui aderant· vel reſiſtendo vel contem-
nendo non receperunt· non putandus eſt ſanctum
dediſſe canibus· aut margaritas ante porcos mi
ſiſſe Dedit eñ eis qui capere poterant et ſimul ad
erant· quos propter aliorꝝ immđiciam negligi non
oportebat· et ꝗuis temptantes eum in ipis q̃ eis
rñdebant contabeſcerent· alij tñ qui poterant cape
ex illorꝝ occaſione multa vtiliter audiebant· Qui
ꝰ nouit quid rñdeat dꝫ rñdere ſaltem propter illos
quibus deſperacio ſuboritur· ſi propoſitam q̃ſtioneꝫ
ſolui non poſſe crediderint· et hoc de rebus ad in
ſtructionem ſalutis pertinentibus· De ſupuacuis
aũt et noxijs nonnihil dicendum eſt· ſꝫ hoc ipm ex
plicandum eſt· cur inquirenti talia non oporteat
reſpondere

**Petite et dabitur vo
bis· querite et inuenie
tis· pulſate et aperie
tur vobis· Omnis eñ
qui petit accipit· et q̃
querit inuenit· et pul
ſanti aperietur·**

Hiero· qꝛ carnalia
ꝰ vetuerat poſtulari
quid petere deẽamus
oñdit· d· petite et da
bitur vobis Aug·
de ſer· do· Vel aliť· cũ
preceptum eſſet· ne
ſanctum dareť cani-
bus· et ne margarite
ante porcos mitta nť
potuit auditor ſue ig
norancie conſcius dicẽ
quid ſanctũ me dare
canibus vetas· cum adhuc me habere non videaꝫ
et ideo oportune ſubiecit· d· Petite et accipietis·
Chr· ſup math· Vel aliť· qm̃ ad ſignificandam
orõꝫ quedam dederat eis mandata· d· nolite iudi-
care· competenter adiungit· petite et dabitur vobis
· q· d· Si hanc clemenciam ſeruaueritis ad inicos
quicq̃d clauſum vobis videtur· pulſate et aperieť
vobis Petite ꝰ precibus die ac nocte orantes· q̃ri
te ſtudio et labore· nec eñ laborantes circa ſcrip
turas acquirimus ſciam ſine grã dei· nec graciam
acquirimus niſi ſtuduerimus· nedum dei negligen
tibus detur· Pulſate aũt orõne et ieiunijs et ele-
moſinis· Sicut eñ qui pulſat hoſtium non tñ vo-
ce clamat ſꝫ manu Sic et qui bona opa facit pulſat
opibus bonis· Sed dices· Hoc ipm peto vt ſciam
et faciam· quõ ꝰ poſſum facẽ priuſq̃ꝫ accipiã Sed
quod potes fac· vt amplius poſſis· et quod ſcis
ſerua· vt amplius ſcias· Vel aliť· cum dixiſſet ſ oi-
bus vt indulgerent inimicis· et poſtea phibuerit
ne ſub obtentu dilectionis ſancta canibus darent·
nunc dat eis bonum conſilium· vt petant deum pro
illis et dabitur eis· querant eos q̃ perierant in
peccatis et inuenient· Pulſent eos qui in errori-
bus ſunt concluſi· et aperiet eos deus vt hẽat ſmo
eorꝝ ad animas eorꝝ ingreſſum· Vel aliť· qm̃ maio
ra erant mandata ſupius poſita ꝙ virtus hũana·
tranſmittit eos ad deum· c9 grẽ nihil impoſſibile
eſt· d· Petite et dabitur vobis· vt qđ ex hoĩbus
conſumari non pť per grãm dei adimpleatur· Cum
eñ alia aĩalia deus muniuerit veloci pedũ curſu·
aut velocibus pennis· aut vnguib9 aut dentibus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aut cornibus. hoīez ſoluz ſic diſpoſuit vt virtus il lius ſit ipē vt infirmitatis ſue neceſſitate coactus· ſp̄ neceſſarium habeat dn̄m ſuum· Glo· petimus aūt fide· querimus ſpe· pulſamus caritate· Primū petere debes· vt habeas· poſt querē vt inuenias inuenta obſeruare vt introeas Remi· vel aliter· Petimus orando· querimus recte viuendo· pulſa/ mus perſeuerando Aug· de ſer· d· in mon· peticō aūt pertinet ad impetrandam ſanitatem aī vt ea que precipiuntur implere poſſimus · Inquiſitio aūt ad inueniendam veritatem· Sed cum q̄ſq3 ve ram viaz inuenerit puenīet ad ipām poſſeſſionem que tm̄ pulſanti aperietur Aug· in li· retractac· Operioſe q̄dem iſta tria quid inter ſe dr̄ant ·ſic ex ponendum putaui· ſ3 lōge meli⁹· ad inſtantiſſimā petitōnem omnia referuntur· vnde poſtea conclu dit dicens ·dabit bona petentib⁹ ſe Chr· in ho· Per h̄ g̃ q̄ addidit· querite et pulſate· cum inſtan cia multa et robore peti iuſſit· Qui em̄ querit oīa alia proijcit a mente· et ad illud ſoluz afficitur q̄d queritur· Qui aūt pulſat cum vehemencia et feruī da mente venit Chr· ſup math· Quia vo dixerat Petite et accipietis· ne forte peccatores audiētes dicerent· ad h̄ dn̄s dignos hortatur· nos aūt in/ digni ſumus· Ideo repetit vt tam iuſtis q̄ pecca toribus miāz dei ɔmendet· Et ideo dicit· omis qui petit accipit· i· ſiue iuſtus ſit ſiue peccator· tm̄ pe tere non dubitet vt oſtet nemīnez ſperni· niſi qui petere dubitauit a deo· Non enim credibile eſt vt opus pietatis quod exhibetur bn̄faciendo inīcis· deus iniungat hoībus· ipē aūt non faciat cum ſit bonus Aug· ſup iohēz· Vnde et peccatores ex/ audit deus Si em̄ peccatores non audiret fruſtra publicanus dixiſſet· Dn̄e ꝓpicius eſto mihi pctori et ex iſta ɔfeſſione meruiſſet iuſtificationē Aug· in li· ſn̄iaꝝ proſperi Fidelis aūt ſupplicans deo pro neceſſitatibus h⁹ vite et miſericorditer auditur· et miſericorditer nō auditur· Quid em̄ infir mo ſit vtile magis nouit medicus q̄ egrotus· Si aūt id poſtulat· quod deus et precipit et promittit ·fiet oīno quod poſcit· q2 accipiet caritas q̄d petit ve ritas Aug· ad paulinum et hieraſiam· bonus aē dn̄s qui non tribuit ſepe quod volumus vt quod mallem⁹ attribuat Aug· de ver· do· pſeuerācia etiam opus eſt vt accipiamus q̄d petimus Aug· de ſer· do· Cum em̄ deus aliq̄n tardius dat· ɔmen det dona· non negat ·diu deſiderata dulcius obti nentur ·cito autē data vileſcunt· Pete g̃ et quere iuſta· Petendo em̄ et querendo creſcis vt capias· Seruat tibi deus quod non vult cito dare · vt tu diſcas magna magne ɔſiderare· Ideo oportet ſp̄ orare et non deficere

Aut quis ē ex voƀ hō quē ſi pecierit fili⁹ ſu⁹ panē· nunq̄d lapidez porrigit ei· aut ſi piſcē pecierit nunq̄d ſerpē tem porrigit illi· Si ergo vos cuz ſitis ma li noſtis bona data da re filijs vr̄is· q̄to ma giſ pr̄ vr̄ qui in celis eſt· dabit bona peten tibus ſe ·

Aug· de ſer· d· Sicͭ ſupioribus egit de volatilibus celi et de lilijs agri· vt ſpes de minorib⁹ ad maiora ɔſurgeret ·ita et in h̄ loco · cum dicit· Aut quis ex vobis homo Chr· ſup matheū· ne forte em̄ aliq̄s con ſiderans quanta eſt dr̄na inter deū et ho minem· et ponderans peccata ſua dū deſpe rat impetrare· nec in cipiat petere patruz et filioꝝ ſilitudinem introduxit vt ſi ꝓpter peccata nr̄a deſpera mus ꝓpter pr̄nam bo nitatem dei ſperemus Chr· in ome· Duo autem oportet adeſſe oranti· et petere vehementer· et q̄ oportet petere· Hec aūt ſunt ſpiritalia· Etem̄ ſa/ lomon quia peciit quod petere oportebat velocit̄ accepit· Que aūt petere oportet ſub ſimilitudine panis et piſcis oſn̄dit· Panis em̄ eſt verbuz de no ticia dei patris Lapis eſt omne mendacium quod h3 ſcandalum offenſionis ad aīam Rem· Piſcem aūt poſſumus intelligere verbum de xp̄o· ſpentē aūt ipm̄ dyabolū· Vel per panem intelligitur do ctrina ſpiritalis· per lapidem ignorancia· p piſcē vnda baptiſmatis ſacri· per ſerpentem aſtucia dy aboli ſiue infidelitas· Raba· vel panis qui ē oīs cibus· caritatem ſignificat· ſine qua alie virtutes nihil valent· Piſcis ſignificat fidem que ex aqua baptiſmatis orta eſt· Et in medijs fluctibus h⁹ vi te pulſatur· et tn̄ viuit· Lucas aūt addidit terciuz ſc3 ouum quod eſt ſpes aīalis vnde ſpez ſignificat Contra caritatem ponit lapidem· i· odij duriciaz Contra fidem ſerpentem· i· perfidie venenū· ɔtra ſpem ſcorpionem· i· deſperacionem que retro pū git ſicut ſcorpio Remig· Eſt g̃ ſenſus· Non eſt ti mendum q̄ ſi petamus a deo patre panem· i· doc trinam vel caritatem· q̄ porrigat lapidem· i· q̄ p mittat cor nr̄m ɔſtrigi aut frigore odioꝝ aut du ricia mentis· Vel ſi q̄ pecierimus fidem ipē nos p mittat perire veneno infidelitatis· Vnde ſequit· Si g̃ vos cum ſitis mali· Chri· in ome· Hec aūt dixit· non detrahens humane nature· neq3 malum ɔſidens omne genus humanuz· ſ3 ad dr̄naz bonita tis ſue dilectionem pr̄nam maliciam vocans tanta eſt ſupabundancia amoris ipius ad homīes· Quia q̄tum ad ɔparacō3 dei qui ſolus ſingulariter bonus eſt omnes mali videntur· ſicut ad ɔparacionez ſolis omne lucidum videtur obſcuꝝ Hiero· vel ī apo ſtoloꝝ poſitione omne hoim genus damnatur c⁹ ab infancia cor ad malum appoſitum eſt vt in geñ· legitur· Nec miꝝ hoīes h⁹ ſeculi dici malos cum et apoſtolus memoret· qm̄ dies mali ſunt Aug⁹ de ſer· do· vel malos appellauit h⁹ ſeculi dilecto res· vnde et bō que dant· ſm̄ coꝝ ſenſum bō dicen da ſunt· q2 hoc pro bonis hn̄t · quanq̄ et in reꝝ natura iſta bō ſint ſc3 tpalia· Et ad iſtam vitaz in firmam pertinencia Aug· de ver· do· Bonū em̄ quod facit bonos deus eſt· Auꝝ aūt et argentum bonum eſt· non q̄ te faciat bonum · ſ3 vnde facias bonum· Mali g̃ cum ſimus et bonum pr̄em hēam⁹ non ſp̄ mali remaneamus· Aug· de ſer· do· Si g̃ cum ſimus mali· nouimus id dare quod petim⁹· q̄n to magis ſperandū eſt da tuꝝ deū nobis bona pe tentibus Chr· ſup math· qm̄ aūt non oīa peten tibus preſtat· ſ3 bō tm̄modo· ideo ɔuenienter ad/ didit bō Glo· a deo em̄ non niſi bō percipimus·

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

qualiacunq̃ nobis videant̃· oĩa eñ dilectis ĩ bonũ
coopant̃ Rem· Et ſciendũ q̄ vbi math̃s ſic dicit
Dabit bõ· lucas dicit· dabit ſpm̃ bonum· ſ; non d;
videri contrarium· q; cuncta bona que hõ a deo
accipit per graciam ſpiritusſancti dantur·

Oĩa ergo quecunq̃ vultis vt faciant vob̃ hoĩes ⁊ vos facite eis hec eſt eñ lex et pphe

Aug· de ſer· d· Firmi/
mitas quedam et va
lencia ambulandi per
ſapi: viam in bonis
moribus ↄſtituta eſt
quibus perducuntur
hoĩes vſq; ad mũda
tionẽ et ſimplicitatẽ
cordis· de qua iam diu loquens ita ↄcludit· Omĩa
ḡ quecunq̃ vultis· Nemo eñ eſt qui velit quenq̃
duplici corde ſecum agere Chr· ſup math· Vel
alr̃· ſ̃ ppter ſanctificandam oroẑ mandauit vt non
iudicent hoĩes eos qui peccant in ip̃os· Et q; ab
ordine narrationis ſue recedens introduxit alia q̄
da; nunc ad mandatũ q̄ ceperat· rediens ait· Oĩa
quecunq̃ vultis· i· non ſolum mando· nolite iudi=
care· ſ; et oĩa quecunq̃ vultis vt faciant vobis ho
mines et vos facite eis· et tunc impetrabilr̃ pote=
ritis orare Glo· vel alr̃· oĩm bonoꝝ ſpiritalium
diſtributor eſt ſpũſſanctus vt opa caritatis imple
antur· Vnde ſubdit· Oĩa ḡ Chr· in ome· Vel alr̃
vult dñs demr̃are qm̃ oportet hoĩes et ſuperius
inquirere auxilium· et que a ſeip̃is ſunt ſi͛ inferre
Vnde cum dixiſſet· Petite querite et pulſate· doc;
aperte ip̃os hoĩes ſtudioſos eſſe· et ideo ſubdit
Oĩa quecunq̃ Aug· de ver· do· Vel alr̃· promiſe
rat ſe dñs petentibus bõ largituꝝ· vt aũt ille ag
noſcat mendicos ſuos agnoſcamus et nos noſtros
Excepta eñ ſuba facultatu;· tales ſunt qui petũt
quales a quibus petunt· Quam fronte; habes pe
tendi ad deum tuum· qui non agnoſcis parem tuũ
Hinc eſt quod in prouer· d; · Qui obturat aurem
ſuam ad clamorem paup̃is· et ip̃e clamabit· et non
exaudietur· Quid aũt petenti proximo debeamus
impendere· vt et ip̃i audiamr̃ a deo· ex h̃ ↄſiderare
poſſumus quod ab alijs volumus nobis impendi·
Et ideo dixit· oĩa ḡ quecunq̃ vultis Chr· in ho·
non ſimplr̃ dicit oĩa ſ; addidit ḡ· q· d· Si vultis au
dire cum illis· que dixi et hec facite· Non aũt dixit·
quecunq̃ vis effici tibi a deo hec fac ad p̃ximum
vt non dicas qualr̃ hoc eſt poſſibile· Sed ait· que
cunq̃ volueris effici tibi a ↄſeruo· hec et circa p̃xi
mum oſ̃dere Aug· de ſer· do· Quidam latini co=
dices hñt additum bõ quod additum puta ad ma
nifeſtacionem ſñie· Occurrebat eñ q̄ ſi quiſq̃ fla
gicioſe aliquid erga ſe fieri velit· et ad h̃ referat
iſtam ſñiam· vt hoc prior illi faciat a quo ſibi fieri
cupit· ridiculum eſt hunc putare iſtam impleſſe
ſñiam· Intelligendum eſt aũt perfectam eſſe ſñiam
etiam ſi h̃ non addatur· Qd eñ dictum eſt· oĩa que
cunq̃ vultis· non vſitate ac paſſim· ſ; p̃pe dictum
accipi oportet Voluntas nanq; non eſt niſi in boĩs
nam in malis cupiditas p̃pe dr̃· non voluntas· Nõ
q; ſic ſp loquantur ſcripture· ſ; vbi oportet ibi oĩ
no p̃pm̃ verbum tenent· vt non aliud intelligatur
Cipri· de oroe dñica· Cum aũt dei verbum dñs
ihs xp̃s oĩbus venerit preceptoꝝ ſuoꝝ fecit g̃nde
ↄpendium· cum dixit· Quecunq̃ vultis vt faciant
vobis hoĩes et vos facite eis· Vnde ſubdit· Hec ẽ
eñ lex et pphete· Chr· ſup math· Nam quecũq;
lex et pphete ſparſim in oĩbus preceperunt ſcrip
turis in hoc ↄpendioſo ↄtinentur mandato· quaſi
innumerabiles arboꝝ rami in vna radice Greg·
x· mora· Qui eñ cogitat vt ea alteri faciat· q̄ ip̃e
ſibi ab altero fieri expectat· penſat nimiꝝ vt mal͛
bona· et bonis meliora reddat· Chr· in ome· Vñ
manifeſtũ eſt etiam· qm̃ ex nobis que deceant oẽs
ſcimus· et non eſt poſſibile ad ignorancia; refugẽ
Aug· de ſer· do· Videtur aũt hoc preceptũ ad
dilectionem proximi pertinere· non autem ad dei
cum in alio loco duo eſſe precepta dicat· in quib᷒
lex pendet et pphete· Cum aũt hic non addit tota
lex· quod ibi addidit· ſuauit locum alteri p̃cepto·
quod eſt de dilectione dei Aug· viij· de tri· vel
alr̃· Ideo ſcriptura tm̃ dilectionem proximi ↄme=
morat cum dicit· oĩa quecunq̃ vultis· q; qui pro=
ximum diligit· ↄſequens eſt· vt et ip̃a; precipue
dilectionem diligat· deus autem dilectio eſt· Con
ſequens eſt ḡ vt precipue diligat deum·

Intrate per anguſtã portam q; lata porta et ſpacioſa via ducit ad perdicionẽ et multi ſunt qui intrant p ea; Qm̃ anguſta porta ⁊ arta via q̄ ducit ad vitam et pauci ſũt qui inueniunt eam·

Aug· de ſ· d· in mo·
Admonuerat ſupius
dñs ad hñdũ cor ſim
plex et mũdũ· in quo
queritur deus· ſ; q̄a
hoc paucoꝝ eſt· iam
incipit de inueſtigan
da ſapia loqui· cui in
ueſtigande et ↄtem=
plande talis oculus
per oĩa ſupiora per=
ductus eſt· q̄ videri
iam poſſit arta via et
anguſta porta Vnde
ſubdit· Intrate per
anguſtam portam· Glo· vel alr̃· Et ſi difficile ſit
vt alij facias quod tibi vis fieri· tñ ſic faciendu; eſt
vt intremus per anguſta; portã Chr· ſup mat·
Vel alr̃· Tercia hec ↄueniencia ad iuſticia; ieiunij
pertinet· vt ſit ordo narracionis talis· Tu autem
cum ieiunas vnge caput tuum· et poſtea ſequatur
Intrate per anguſtam porta;· precipue eñ tres
ſunt naturales paſſiones et intime carnis· Primo
eſca et potus· deinde amor viri ad mulierem· Ter
cio loco ſomnus· Et ideo grauius eſt eas a natura
carnali precidere q̄ ceteras paſſiones Et ideo nul
lius paſſionis abſtinencia ſic ſanctificat corp᷒· ſic
q̄ homo ſit caſtus ieiunus et in vigilijs pſeuerãs
ḡ ppter oẽs has iuſticias· et precipue ppter labo
rioſiſſimum ieiunium dicit· Intrate per anguſta;
portam· Porta perditionis eſt dyabolus· per q̄;
introitur in gehennam· porta vite eſt xp̃s· p quẽ
introitur in regna celeſtia· Lata aũt porta d; eſſe
dyabolus· non magnitudine p̃tatis extenſus· ſed
effrenate ſuperbie licencia dilatatus· Porta aũt
anguſta d; xp̃s non paruitate p̃tatis exiguus ſed
humilitatis rõe collectus· q; quem totus ñ capit
mũdus· ſeip̃m intra anguſtias vteri virginalis inclu
ſit· Via aũt perditionis eſt oĩs iniquitas· Dicitur
aũt ſpacioſa· q; non eſt intra regulam diſcipline

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

incluſa et ambulantes in ea qcqd eos delectauerit hoc ſequunt᷑· Via aūt vite dr̄ eſſe omīs iuſticia· et ꝓpter ꝯtrarias cāſ eſſe arta· Conſiderandum aūt qꝛ niſi quis ambulauerit per viaꝫ· non pt̄ ꝑuenire ad poꝛtam· Qui eīn non ambulant ꝑ viam iuſticie impoſſibile eſt vt vere xp̄m ꝯgnoſcant Similiter nec incurrit in manus dyaboli· niſi qui in via ambulat peccatoꝝ· Greg· ſup ezechielem· qm̄uis aūt caritas ſit lata tn̄ per anguſta et ardua hoīes ducit a terra· Satis anguſtum eſt oīa p̄termittē· vnum ſoluꝫ diligere· proſpera non ambire· aduerſa non timere Chr· in ome· Sꝫ cū poſtea dicat· Jugum meuꝫ ſuaue eſt et onꝰ meū leue· qualiter hic anguſtam viaꝫ eſſe ait et artam Sed et hic mōſtrat eam leuem eſſe et ſuauē· qm̄ via eſt et poꝛta ſic̄ et altera q̄ lata et ſpacioſa dr̄· ipa via ⁊ poꝛta ē· Hoꝝ aūt nihil manſuꝝ eſt· ſꝫ oīa ptranſeūt Tranſire aūt labores et ſudores ⁊ in bonū finem deuenire· ſ· i vitaꝫ· ſufficiens ē mitigare eos q̇ agones paciunt᷑· Si eīn tempeſtates nautis et vulnera militibus leuia ſunt ꝓpter ſpem premioꝝ ꝑeunciuꝫ multomagis cum celuꝫ p̄iacens fuerit et immoꝛtalia premia· nullum aliqs ſenciet imminentiuꝫ periculoꝝ· Sed et hoc id eſt anguſtam vocare· maxime ad faciendum eam leuem conferebat· Vigilare eīn eos preparabat· Hꝫ eīn dn̄s dicit erigens nr̄m deſideriū q̇ eīn in agone certat· cū viderit p̄ncipē admirantem labores agonū animoſior fit Ne igit᷑ meſti ſimus cū multa nobis hic ꝯtigerint triſtia· qꝛ arta eſt via ſꝫ non ciuitas· Jdeo neqꝫ hꝫ quietem oportet expectare neqꝫ ibi triſte aliqd p̄ſtolari Dicens aūt· qm̄ pauci ſūt qui inueneꝛt eā· rurſus hic multoꝝ deſidiam ſignificauit ⁊ audientes erudiuit· non multoꝝ proſperitatibus attendē ſꝫ paucoꝝ laboꝛibꝰ Hiero· ſignificanter igit᷑ de vtꝛoqꝫ locutus dixit· q̄ per latam multi ambulant· anguſtam pauci inueniunt· Latam eīn n̄ querimus· nec inuencione opus eſt· ſponte ſe offert et errantiuꝫ via eſt Anguſtam vero nec oēs inueniunt nec qui inuenerint ſtatim ingrediuntur per eam· Siqdem multi inuenta veritatis via· capti voluptatibꝰ ſeculi de medio itinē reuertunt᷑ Chr· ſup math·

Attendite a falſis ꝓphetis qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium· Intrinſecus aūt ſunt lupi rapaces· A fructibus eoꝛum cognoſcetis eos· Nunqd colligunt de ſpinis vuas· aut de tribulis ficus· Sic omnis arboꝛ bona fructus bonos facit· mala autēꝫ arboꝛ malos fructus facit· Non poteſt arboꝛ bona fructus malos facere· nec arboꝛ mala fructus bonos facere· Omnis arboꝛ que non facit fructuꝫ bonum excidetur et in ignem mittetur· Igitur ex fructibus eoꝝ ꝯgnoſcetis eos·

Supra mandauerat apl̄is dn̄s· ne elias· oꝛ̄ones et ieiunia coram hoīb᷒ ſic̄ ypocrite faciant· Et ideo ad ꝯgnoſcendum qꝛ hec oīa in ypocriſi fieri poſſunt loqtur· d Attendite a falſis ꝓphetis Aug· de ſer· do· Vel alr̄· cū dixiſſꝫ dn̄s paucos eſſe qui inueniunt anguſtam poꝛtam et artaꝫ viaꝫ ne heretici q̇ pleꝝqꝫ ſe ſꝫ noīe paucitatis ꝯmendant · ſe nobis ſupponant· ſtatim ſubjicit dicens· attēdite a falſis ꝓphetis Chr· in ome· Vel alr̄ qꝛ dictuꝫ eſt q̄ anguſta eſt poꝛta· ſꝫ ⁊ multi ſūt qui peruertunt eaꝫ que illuc fert viā Jdeoqꝫ induxit· attēdite a falſis ꝓphetis Jn quo vt maiorem ſolicitudinem hēant meminit eoꝛum que in patribus eoꝝ facta ſunt· falſos ꝓphetas vocans· et eīn tūc talia ꝯtigerunt Chr· ſup mat· Qd aūt ſcriptum eſt· ſ· qꝛ lex et ꝓphete vſqꝫ ad Johannem dr̄· quia ꝓphecia de xp̄o non erat futura poſt eum· ꝓphete aūt et fuer̄t et ſunt· ſꝫ qui non ꝓphetarent de xp̄o ſꝫ qui interp̄tarentur ea que de xp̄o ab āntiquis fuerent ꝓphetata· i· doctoꝛes eccleſiaꝝ· Nec enim pt̄ quis ꝓpheticos interp̄tari ſenſus niſi ꝑ ſpm̄ ꝓphecie· Sciens ḡ dn̄s futuros eſſe falſos doctoꝛes here̾um diuerſarum ammonet· d· Attendite a falſis ꝓphetis· Quia eīn non erant futuri maīfeſti gentiles· ſꝫ abſconditi ſub noīe xp̄iano· non dixit· aſpicite ſꝫ attendite vbi eīn res certa eſt· aſpicitur · i· ſin pſr̄ videtur· vbi aūt incerta attenditur id ē caute ꝯſideratur· Jtem dicit· attendite· qꝛ firma tutela ſalutis eſt ſcire quem fugias· Non auteꝫ ſic admonet attendite· quaſi inuito deo dyabolus hereſes introducat· ſꝫ eo permittente qꝛ eīn non ſine iudicio vult ſeruos ſuos habere· ideo miſit temptacionem· qꝛ vero non vult eos per ignoranciam perire· ideo premonet· Ne aūt aliquis hereticus doctoꝛ dicat· qꝛ non dixit nos falſos ꝓphetas· ſed gentilium et iudeoꝝ doctores ideo addidit· Qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium· Oues enim xp̄iani dicuntur· Veſtimentum aūt ouile eſt ſpēs xp̄ianitatis et ſimulate religionis· Nulla aūt res ſic exterminat bonum ſicut ſimulacio· Nam malum ſub ſpecie boni celatum· dum non ꝯgnoſcitur non cauetur· Et ne adhuc dicat hereticus· quia de veris doctoꝛibus loquitur· qui tn̄ pc̄tores ſunt Jdeo addit· intrinſecus autem ſunt lupi rapaces Catholici· at doctores et ſi fuerīt peccatores· ſerui quidem carnis dicuntur· non tn̄ lupi rapaces qꝛ non hn̄t ꝓpoſitum perdere xp̄ianos· Manifeſte ḡ de hereticis doctoꝛibus dicit· quia eo propoſito ſpeciem̄ xp̄iſtianorum ſuſcipiunt · vt xp̄ianos iniquo ſeductionis morſu dilament· de qbus dixit apl̄us· Scio qꝛ poſt diſceſſum meum intrabunt in vos lupi graues· non parcentes gregi Chri· in ome· Sed tn̄ videtur falſos ꝓphetas hic non hereticos inſinuare· ſꝫ eos quidem qui vite ſunt coꝛrupte· ſꝫ facie qdem virtutis induunt᷑· qꝛ induxit A fructibus eoꝝ ꝯgnoſcetis eos Apud hereticos eīn eſt multociens et vitam inuenire· apud hos aūt quos dixi nequaqꝫ Aug· de ſer· d· Vñ rectiſſime queritur· qs fructus nos attendere voluerit Multi eīn quedam in fructibus deputant· q̄ ad veſtitū ouium pertinent· et hꝫ mō de lupis decipiunt᷑· ſecuti eīn ſunt vel ieiunia vel elemoſinas vel oꝛ̄ones q̄ pretendūt hoīb᷒ placere cupientes eis qbus iſta

difficilia videntur·Vñ ḡ non ſunt fructus·de q̄bꝰ
ꝯgnoſci iſtos monet Iſta eñ que cū bono aīo fiūt
ſunt ꝓpe ouibus veſtes·Cum aūt malo in errore ñ
aliud q̄ lupos tegunt Sed ñ ideo dñr oues odiſſe
veſtimentum ſuum q̄ plerūq3 illo ſe occultāt lupi
Qui ḡ ſunt fructꝰ q̄bus ꝯgnoſcamus arborē malā
dic̄ aplūs·manifeſta ſunt opa carnis·que ſunt for
nicacio·inmūdicie·Qui ſunt fructus quibus ꝯgno
ſcamus arborem bonam·idem aplūs oñdit dicens
Fructus aūt ſpūs ſūt caritas·gaudium·pax Chr·
ſup mathe·Fructus eē eiꝰ·eſt ꝯfeſſio eꝰ fidei·Qui
eñ ſm deum vocem humilitatis et vere ꝯfeſſiōis
emittit·ouis eſt·qui aūt ꝯtra veritatem blaſphe/
mus vlulat ꝯtra deum·lupus eſt Hiero·et ſic ḡ
pt̄ de oībus intelligi·quod h̄ de falſis ꝓphetis dr̄
qui aliud habitu ac ſermone promittunt aliud ope
demōſtrant·ſpecialr̄ de hereticis intelligendū videt̄
qui videntur ꝯtinencia ac ieiunio quaſi q̄dam pie
tatis veſte ſe circundare·intrinſecus aūt habentes
aīm venenatū·ſimpliciorū frm corda decipiunt
Aug·de ſer·do·in mon·Sed ex opibus omci pōt
vtrū exteriorem cultum ambicōe aliqua faciāt·cū
eñ ceperint aliquibus temtacionibus ea ipa vel
ſubtrahi vel negari que iſto velamine vel ꝯſecuti
ſunt vel ꝯſeq̄ cupiebāt·tunc neceſſe eſt vt appareat
vtrū lupus in ouina pelle ſit·an ouis i ſua Greg
·xxxi·mora·ypocrita etiam ſancte eccie pace ꝓmitt̄
idcirco añ oculos nr̄os religione veſtit̄·Si q̄ vo
fidei temtacio erumpat·ſtatim lupi mens rabida
habitu ſe ouine pellis expoliat·q̄tumcunq3 ꝯtra
bonos ſeuiat·perſeq̄ns demōſtrat Chr·in ho· faci
le eē ypocrite capiunt̄ via eñ quā iuſſi ſunt ambu
lare laborioſa eſt·ypocrita aūt laborare nō vtiq3
eliget·Deinde vt ñ dicas·qm̄ impoſſibile eſt ꝯg
noſcere tales·rurſum rōē ab huāno exemplo ponit
·d·Nunquid colligunt de ſpinis vuas·aut de tri/
bulis ficus Chr·vua in ſe miſterium xp̄i h3 ſicut
eñ botrus multa in ſe grana ligno mediante ſuſpen
dit·ſic et xp̄s multos ſibi fideles per lignū crucis
tenet adiunctos Ficus aūt eſt eccia que multos fi
deles tenet dulci quodā caritatis amplexu·ſicut
ficus multa grana vno tegmine tenet incluſa·Sūt
ḡ ficus ſigna hec caritatis quidem in dulcedine·
vnitatis aūt in ꝯiunctione granorū·In vua autē
pacie quid ſignum eſt·q2 in torcular mittit̄·gau
dij aūt·q2 vinū letificat cor hoīs·ſinceritatis q2
non eſt aq̄ permixtum·ſuauitatis aūt in delectacōe
Spine aūt et tribuli ſūt heretici·ſicut ḡ ſpina vl̄
tribulus ex quacunq3 pte h3 aculeos·ſic et ſer· os
dyaboli·ex q̄cunq3 parte ꝯſideraueris iniquitatis
pleni ſunt·Non pñt ḡ huiōi ſpine et tribli eccīaſti
cos fructus proferre·Qd aūt particulariter ſub ſili
tudine ficus et vitis ſpine et tribuli dixerat·oñdit
ꝯſequenter vlr̄ eſſe verum·cum dicit·Sic oīs ar
bor bona fructus bonos facit·mala aūt arbor fru
ctus malos facit Aug·de ſer·d·In h̄ aūt loco illorū
error cauendus eſt·qui de duabus arboribꝰ duas
naturas opinant̄ eſſe·quarū vna ſit dei altera vo
non·Non aūt eos adiuuare duas iſtas arbores dōm
eſt q2 de hoībus eum dicere planū eſt·ſiquis pre
cedencia et ꝯſequencia legerit Aug·xij·de ci·di
hoībus aūt predictis ipe nature diſplicent·ñ eas

ꝯſiderantibus ſm vtilitatem ſuam·Non autem ex
ꝯmodo vel incommodo nr̄o·ſ3 per ſeipās ꝯſidera
ta natura dat artifici ſuo gloriā·Nature igit̄ oēs
qm̄ ſūt et ideo hñt modum ſuum ſpēm ſuā et q̄n
dam ſecum pacem ſuam profecto bone ſūt Chr·
Vt aūt nullus dicat·qm̄ mala arbor fert quidem
fructus malos·fert aūt et bonos·Et ſic difficilis
ſit ꝯgnicio·duplici prolacione exiſtente·Ideo ſb̄
iungit·non pt̄ arbor bona fructus malos facere·
neq3 arbor mala fructus bonos facē Aug·de h·
d·Ex hoc verbo putant manichei neq3 aīā malā
fieri poſſe vt in melius ꝯmutetur·neq3 bonam in
deterius·quaſi dictum ſit·Non pt̄ arbor bō mala
fieri·neq3 mala fieri bona·ſ3 ita dictū eſt·Non pt̄
arbor bona fructus malos facere·nec econuerſo·
Arbor quippe eſt ipa aīa·id eſt ipe homo·fructꝰ
vero opa hoīs Non ḡ pt̄ malus homo bona opari
neq3 bonus mala·Ergo ſi vult malus bona opari·
prius bonus fiat·Quamdiu aūt quiſq3 malus eſt·
non pt̄ facere fructus bonos·Sicut aūt pōt fieri·
vt quod fuit nix non ſit·non aūt vt nix ſit calida·
ſic poteſt fieri vt qui malus fuit non ſit malus·nō
tñ fieri pt̄ vt malus benefaciat·q2 et ſi aliq̄n vtil̄
eſt non hoc ipe facit·ſ3 fit de illo diuina ꝓuidēcia
procurante Raba·homo aūt ipe arbor bona vel
mala dr·ꝓpter voluntatem bonam vel malam·fru
ctus aūt ſunt opa que nec bona male voluntatis ēe
poſſunt·nec mala bone voluntatis Aug·ꝯt̄ iul̄
Sicut autem manifeſtū eſt ex voluntate mala tan
q̄ ex arbore mala fructꝰ eꝰ fieri oīa opa mala·ſic
ipam voluntatem malam vnde dices eſſe exortā
niſi quia voluntas mala angeli ex angelo·ex hoīe
hoīs orta eſt·Quid aūt erant hec duo anteq̄ in eis
iſta mala orirentur niſi bonum opus dei·et bona
atq3 laudanda natura·Ecce ḡ ex bono oritur ma
lum·nec fuit oīno vñ oriri poſſit·nec ex bono ipā
dico voluntatem malam·qm̄ nullum malū ꝑceſſit
non opa mala que non ſunt niſi ex voluntate mala
tanq̄ ex arbore mala·nec ideo tanq̄ ex bono potu
it oriri voluntas mala·q2 bonum factum eſt a bo
no deo·ſ3 q2 de nihilo factū ē non de deo Hier·
querebamus aūt ab hereticis qui duas in ſe ꝯtra
rias dicunt eſſe naturas·ſi iuxta intelligenciā eorū
arbor bona malos fructus facē nunq̄ pt̄·quomō
moyſes arbor bona peccauerit ad aq̄ ꝯtradictōis
petrus q3 in paſſione dñm negauerit·d·Neſcio ho
minem Aut qua ꝯſequencia ſocer moyſi arbor ma
la qui in deum iſrahel ñ credebat dedit conſilium
bonum Chr·in ome·Quia vero punire non iu
ſſerat falſos ꝓphetas·ideo terret eos ſm penam·
que eſt a deo·d·oīs arbor que non facit fructum
bonum excidetur et in ignē mittetur·quibus ver
bis et iudeos inſinuare videtur·Ideoq3 verbo
rum iohannis baptiſte meminit per eadē verba
penam eis ſubſcribens·Etenī et ille hoc dixit ad
iudeos·ſecurim et arborem inciſam·et ignem inex
tinguibilem ꝯmemorans·Siquis aūt diligenter
inueſtigabit·due pene ſūt et excidi et comburi·q̄
eñ obruitur et a regno excitetur oīno·que pena
difficilior eſt·multi aūt gehennā ſolū abhorrēt
Ego aūt caſum illius glīe multo amariorem penā
gehenne eſſe dico·Qd enim paruum vel magnum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

malum non ſuſciperet·Pater vt videat et pociat̄ dulciſſimo filio· hoc itaqꝫ in glā illa putemus·Nō em̄ aliquis filius ita ſuauis eſt patri vt illoꝝ bonoꝝ requies et diſſolui et eſſe cum xp̄o·intollerabilis quidez pena eſt a gehenna·ſꝫ ſiqs decē mille ponat gehennas nihil tale dicit quale eſt a beata gloria illa excidere et odio hr̄i a xp̄o Glo·ex premiſſa aūt ſimilitudine ↄcludit quod ſ̄ iaꝫ dixerat quaſi manifeſtum dicens Igitur ex fructibus eoꝝ ↄgnoſcetis eos

Non omnis qui dicit mihi domine domine intrabit in regnuꝫ celorum·ſed qui facit voluntatem patris mei· qui in celis eſt ipē intrabit in regnum celorum·Multi dicent mihi in illa die·domine domine· nonne in nomine tuo prophetauimus et in nomine tuo demonia eiicim⁹ et in nomine tuo virtutes multas fecim⁹ Et tunc confitebor illis·quia nunq̄m noui vos·diſcedite a me q̄ operamini iniquitatē

Hiero⁹·Sicut ſ̄ dixerat eos qui hn̄t veſtem bone vite nō recipiendos propter dogmatum neqciam ita nunc econtrario aſſerit·nec his quidē accommodandam fidem·qui cuꝫ polleāt integritate doctrine mal' opib⁹ deſtruūt· vtrumqꝫ em̄ dei ſuis neceſſarium eſt vt et opus ſermone a ſmo opibus ↄprobetur· Et ideo dicit·Nō oīs qui dicit mihi domie dn̄e intrabit i regnū celoꝝ Chr·in ho· Vbi iudeos maxime tangere videtur in dogmatibus oīa ponentes·Vn̄ et paul⁹ eos incuſat dicens· ſi aūt tu iudeus ↄgnominaris et requieſcis in lege Chr·ſuper mat·Vel aliť·qm̄ falſos ꝓphetas a veros ex fructibus eoꝝ docuit diſcernendos·h iam manifeſtius docet qui ſunt fructus quib⁹ diſcernunt̄ probi doctores et reprobi Aug·de ſer·do·Cauendum em̄ eſt in ipō xp̄i noīe ab hereticis vel q̄buſlibet male intelligentibus et ſeculi h⁹ amatoribus ne decipiam̄·Et ideo dicit·non oīs qui dicit mihi dn̄e dn̄e·Sed merito pt̄ moué quō huic ſn̄e ↄueniat illud apl̄i·Nemo pt̄ dicere dn̄m ihm̄·niſi in ſpūſancto·Non em̄ poſſumus dicere illos qui n̄ intrant in regnum celoꝝ hr̄e ſpm̄ ſcm̄ Sed apoꝓpe poſuit hoc verbum dicit·vt ſignificet voluntatem atqꝫ intellectum dicentis·Ille em̄ ꝓpe dicit qui voluntatem ac mentem ſuam ſono vocis enunciat·dn̄s aūt gn̄alť hic poſuit verbum dicendi Videtur em̄ etiam ille dicere·qui nec vult nec intelligit quod dicit Hier·moris eſt em̄ ſcripturaꝝ dicta pro factis accipe·ſm quem ſenſuꝫ dic̄ apl's Confitentur ſcire deum factis aūt negant Amb· Omne etiam veꝝ (a quocunqꝫ dicatur) a ſpūſcto ē

Aug·de ſer·do·Non ḡ putemus ad illos fruct⁹ de quibus ſ̄ dixerat pertinere·ſiquis dn̄o nr̄o dicat dn̄e dn̄e·et ex eo nobis arbor bona videatur·ſꝫ illi ſunt fructus facere voluntatem dei·Vn̄ ſequit̄ Sed qui facit vo·p·m·q̄ in c·eſt·ipē int·in re·ce·

Rem·Celeſtis em̄ regni iter obia voluntatis ſi non nuncupacio repertura eſt Chr· ſup mat·q̄ aūt eſt voluntas dei ipſe dn̄s docet·Hoc eſt inq̄t voluntas eius qui miſit me·vt oīs qui videt filiuꝫ et credit in eum habeat vitam eternam·Credulitatis aūt verbum et ad ↄfeſſionem reſpicit·et ad actum·Qui ḡ n̄ ↄfitetur·aut non ↄuerſat̄·ſm verbum xp̄i non intrabit in regnum celoꝝ· Chr·in ome·non aūt dixit·qui facit voluntatem meam·ſꝫ patris·qm̄ interim ↄueniens erat prius h ſuſcipi ad imbecillitatem eoꝝ·ſꝫ et per h illud occulte inſinuauit·Non eſt em̄ alia voluntas filij·q̄ que eſt patris Aug·de ſer·do·Illud aūt ad rem ptinet ne decipiam̄·non ſolum noīe xp̄i per eos qui nomē hn̄t et facta non agunt·ſꝫ et̄ quibuſdam factis atꝫ miraculis·qualia ꝓpter infideles cum fecerit dn̄s monuit tn̄ ne talib⁹ decipiam̄·arbitrantes ibi eē inuiſibilem ſapiam·vbi miraculuꝫ viſibile videm⁹ Vnde adiungit et dicit·Multi dicent michi in illa die Chr·in ome·vides qualiť latenter iam ſeipm̄ introducit·q: em̄ oēꝫ ↄpleuit ſermonem·mōſtrat ſeipm̄ iudicem eſſe·Q̄ð em̄ pena expectat eos qui peccant iam ante monſtrauit·quis aūt ē q̄ punit·h iam reuelat dicens·multi dicent mihi in illa die

Chr·ſup mat·Qn̄ ſcꝫ venerit in maieſtate p̄ris ſui qn̄ iam nemo auſus eſt garrula ↄtencione ſermonum aut mendacium defendere aut ↄtradicere veritati·qn̄ opa ſinguloꝝ loquentur·et ora tacebunt·nec alter pro altero interueniet·ſꝫ ſinguli ſibi timebunt In illo em̄ iudicio non erunt teſtes adulatores hoīes ſꝫ angeli veraces·Iudex aūt dn̄s iuſtus·Vnde ꝓpe timencium hoīm et anguſtias pacientum vocem expreſſit dicens·dn̄e dn̄e·non em̄ ſemel ſufficit illi dicere dn̄e·quem necitas tioris aſtringit Hyla·Gloriam aūt ſibi ex verbi intencione preſumūt in doctrine ꝓphecia et demonioꝝ fuga et opm̄ virtutibus·atqꝫ hinc ſibi regnū celorum pollicentur·d·Nonne in noīe tuo ꝓphetaui⁹·

Chr·in ome·Sed ſunt quidam qui dicunt·qm̄ mencientes hij h dixert̄·ideo ſaluati non ſunt·ſꝫ n̄ auderent iudice preſente ad ipm̄ hoc dicere Sed et ipā rn̄ſio et interrogacio oñdit eos t'lia feciſſe· Quia em̄ hic mirabiles erant apud oēs miracula facientes·illic aūt vident ſeipos punitos admirātes dicunt·Dn̄e·nonne in noīe tuo·Quidam autez dicunt·qm̄ non in tp̄e in q̄ hec miracula faciebāt· iniqua agebant·ſꝫ poſtea·Sed ſi hoc erit rurſus quod dn̄s volebat monſtrare non ↄſtat·q: ſcꝫ neqꝫ fides neqꝫ miracula valent·bō vita non exiſtēte· quod et paulus dicit·ſi habuero fidem vt montes transferam·caritatem aūt non habuero nihil ſū·

Chr·Sed ↄſidera·q: in noīe dicunt non in ſpū· ꝓphetant em̄ in noīe xp̄i·ſꝫ in ſpū diaboli·quales ſunt diuinatores Sed ſic diſcernuntur qm̄ dyabolus interdum falſa dicit·ſpūſſanctus nunq̄·Conceſſum eſt aūt et dyabolo interdum vera dicē·vt mendacium ſuum rata veritate ↄmendet·Demoīa aūt eiiciunt in noīe xp̄i hn̄tes ſpm̄ inimici·magis aūt non eiiciunt ſꝫ eiicere videntur colludentibus ſibi demonibus faciunt et virtutes·i·miracula·n̄ vtilia et neceſſaria ſꝫ inutilia et vacua· Aug·de ſer·do·Legant em̄ q̄ta fecerint reſiſtentes moyſi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

magi egipcioꝝ Hiero. vel aſt. Prophetare vel
virtutes facere et demonia eijcere. etiam diuina
virtute interdum non eſt eius meriti qui opatur.
ſꝫ vt inuocatio nois xp̄i hoc agit. vel ob ꝯtempla
tionem eorum qui inuocant. aut vtilitatem eoꝝ
qui vident et audiunt ꝯceditur. vt lꝫ hoies deſpi-
ciant ſigna facientes. tñ deum honorant. ad cꝰ in
uocacionem fiant tanta miracula. Nam et Saul et
balaam et cayphas ꝓphetauerunt. Et in actibus
apoſt. Filij ſene videbantur eijcere demonia. et iu/
das apoſtolus cum aio proditoris multa ſigna in
ter ceteros apoſtolos feciſſe narratur Chri. in
ome. qꝛ eñ non oēs ad oia apte ſe hēbant. ſed hij
quidem erant vite pure. fidem aūt non tantaꝫ ha
bebant. hij aūt ꝯtrarium. ideo deus illos probos
ꝯuertebat vt multam oñderet fidem. hos aūt ꝑ
hoc ineffabile ſignoꝝ donum vt fierent meliores
euocabat. Vnde et cum multa copia hanc graciaꝫ
eis dabat. Dicunt eñ virtutes multas fecimus. ſꝫ
qꝛ circa eum qui eos ita honorauit. ingrati facti
ſunt. recte ſequitur. Tunc ꝯfitebor illis. qꝛ nunꝙ
noui vos. Signanter dicit. tunc ꝯfitebor. qꝛ mul
to tpe añ dicere diſſimulauerat Chr. Grandem
eñ iram grandis dilacio precedere dꝫ. q̄ iuſtius
facit dei eſſe iudicium. et digniorem interitū pec
catorum. Sciendum aūt ꝙ peccatores neſcit deꝰ
qꝛ non digni ſunt vt ꝯgnoſcant̄ a deo. Non qꝛ oi
no ip̄os non ꝯgnoſcat. ſꝫ qꝛ ſuos eſſe illos non ꝯg
noſcit. Sed videtur eos non ꝯgnoſcere. qꝛ ñ eos
diligit. ſicut eē non videntur deum ꝯgnoſcere qui
non colunt eum digne Chr. in ome. Dic̄ aūt eis.
Nunꝙ noui vos. quaſi non ſolum in tpe iudicij. ſꝫ
neqꝫ tunc cum miracula faciebatis. Multos eñ et
hic iam odio hꝫ et ante puli cōꝫ auertit Hiero.
Obſerua eē lꝫ ꝙ dicit. nunꝙ noui vos eſſe contra
q̄ſdam dicentes ꝙ oēs hoies ꝯuerſati ſunt inter
rōnabiles creaturas Greg. xx. mora. Hac aſ ſnīa
datur intelligi ꝙ in hoibus caritas. humilitas. ñ
aūt debeant virtutum ſigna venari. Vñ nunc ſcta
eccia. etiam ſiqua ſunt hereticoꝝ miracl̄a deſpicit
qꝛ h ec ſ nctitatis ſpēm non eſſe ꝯgnoſcit. Proba
cio q̄dem ſanctitatis non eſt ſigna facere ſꝫ ꝓmū
vt ſe diligere De deo vera. de proximo meliora q̄
de ſeip̄o ſentire Aug. ꝯtra aduerſarium legis et
ꝓphetaꝝ. Abſit aūt vt ſm manicheos iſta de pro
phetis ſanctis dñs dixerit. ſꝫ dictum eſt de his q̄
poſterius euangelium predicatum in eiꝰ noie ſibi
loqui vident̄. neſcientes quid loquantur Hila.
Sic aūt ypocrite gl̄ati ſunt quaſi aliquid ꝓpm ſit
que loquuntur. aut faciunt. et non oia virtus dei
inuocata pficiat. cꝰ doctrine ſciam eiectio afferat
demonioꝝ fugam xp̄i nomen exagitet. De noſtro
igit̄ ē bt̄a illa et̄nitas ꝓmēnda malū oīme vitemꝰ
agamuſqꝫ pociꝰ q̄d vult q̄ q̄d pt̄ gl̄eñ. repudiās
igit̄ eos ac expellēs ꝓpt̄ opa iniq̄tatis dic̄. diſcedi
te a me q̄ op. iniq̄ Hier. ñ dix̄ q̄ opati eſtis iniq̄ta
tem. ne videret̄ tollē pniaꝫ. ſꝫ q̄ opamī. i. q̄ vſqꝫ in
p̄ñteꝫ horaꝫ cū iudicij tp̄s aduenit. lꝫ non hēatis
facultatem peccandi. tñ adhuc habetis affectum
ꝑ. Chr. nam mors quidem animam a carne ſepat.
anime autem propoſitum non immutat.

Omnis ergo qui au-
dit verba mea hec ⁊
facit ea aſſimilabit̄
viro ſapienti. qui edi
ficauit domū ſuam ſu
pra petram et deſcen
dit pluuia et venert̄
flumina et flauerunt
venti. et irruerunt in
domum illam. et non
cecidit. Fundata eñ
erat ſupra petram. ⁊
omnis qui audit ver
ba mea hec et non fa-
cit ea ſimilis erit viro
ſtulto qui edificauit
domum ſuam ſup are
nam et deſcendit plu
uia et venerunt flumi
na et flauerunt venti
et irruerunt in domū
illam et cecidit ⁊ fuit
ruina eius magna

Gre. in ome. quoniaꝫ
quidam futuri erant
que dicta ſunt a dño
admirantes. oñſionē
autē que eſt per opa
non tribuentes ſꝫ pre
ueniens eos dicit ois
ḡ qui audit v̄ba mea
hec et facit ea. aſſimi
labitur viro ſapiēti.
Chr. non aūt dixit.
Eſtimabo euꝫ qui au
dit et facit virum ſa-
pientem. ſꝫ aſſimilabi
tur viro ſapienti. ḡ
qui ſimilatur hō eſt.
Cui autē aſſimilatur
xp̄o. Xp̄s aūt eſt ſapi
ens vir qui edificauit
domum ſuaꝫ. i. ecciaꝫ
ſupra petram. i. ſup̄
fortitudinem fidei.
Vir aūt ſtultus. i. dy
abolus. q̄ edificauit
domū ſuā. i. oēs impi
os ſuper arenam. i. in
conſtanciam infideli
tatis. aut ſuper car-
nales hoies q̄ dicunt̄
arena ꝓpter ſterilita
tem. Et qꝛ non cohe
rent ſibi ſed ſunt per
diuerſas opiniones diſperſi et qꝛ ſunt inuiabiles
Pluuia aūt eſt doctrina que irrigat hoieꝫ. nubes
aūt eſt a quibus pluuia fluit. quidam a ſp̄ūſancto
excitantur. ſicut apl̄i et ꝓphete. Et quidam a ſp̄ū
dyaboli. ſicut ſunt heretici. Venti autē boni ſunt
ſp̄ūs diuerſaꝝ virtutum. vel angeli q̄ inuiſibilit̄
in ſenſibus hoim opant̄ et adducunt ad bō Venti
aūt mali. ſunt ſp̄ūs immūdi. Flumina aūt bona ſunt
euangeliſte et doctores populi. flumina mala ho
mines immūdo ſp̄ū pleni. et verboſitate inſtructi.
ſicut phariſei et ceteri ſecularis ſcie profeſſores.
de quoꝝ ventre exeunt flumina aq̄ mortue. eccle
ſiam ḡ quam xp̄s fundauit. non pluuia mendacis
doctrine corrumpit. neqꝫ dyabolicus flatus im-
pellit. neqꝫ violentorum fluminuꝫ impetꝰ mouet
Nec eſt ꝯtrarium ꝙ quidam de eccia cadunt. Non
eñ oēs qui xp̄iani dicuntur xp̄i ſunt. ſꝫ nouit dñs.
qui eius ſunt. Sed ꝯtra domum quam edificauit
dyabolus deſcendit pluuia vere doctrine. Venti
. i. ſpiritales gracie aut angeli. flumina quatuor
euangeliſte et ceteri ſapientes. et ſic cecidit dom
us. id ē gentilitas. vt ſurgeret xp̄s et facta eſt eiꝰ
ruina magna. ſolutis erroribus conuictis menda-
cijs et ydolis in toto mūdo deſtructis. xp̄o ḡ ſimil̄
eſt qui audit verba xp̄i et facit ea. ip̄e eñ edificat
ſupra petram. i. xp̄m qui eſt omne bonū vt in qua
cunqꝫ ſpecie boni aliquis edificauerit ſupra xp̄m
edificaſſe videatur. Sicut aūt eccleſia edificata a
xp̄o diruí non pt̄. ſic talem xp̄ianum qui ſe edifica
uit ſup xp̄m. nulla aduerſitas deijcere pt̄. ſm illd̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Quis nos ſeparabit a caritate xp̄i · Dyabolo autē
eſt ſimilis qui audit verba xp̄i et non facit Verba
eni̅ que audiuntur et non fiunt ſeparata ſunt et di
ſperſa · et ideo aſſimilantur arene Arena etiam eſt
oīs malicia vel eē mūdialia bō Sicut aūt domus dia
boli deſtructa eſt · ita tales ſupra arenam fundati
deſtruunt̄ cadē · Et eſt ruina magna ſi de funda
mento fidei aliquid ruine fuerit paſſus Non aūt ſi
fornicatus fuerit · aut homicidium fecerit quia hꝫ
vnde per pn̄iaꝫ ſurgat · ſicut et dauid Raba · vel
ruina magna intelligenda eſt qua deſtructurus ē
dn̄s audientibus et non facientibus · Ite in ignem
eternum Hiero · vel aſt · ſup arenam que fluida ē
et in vnam copulam non pt̄ redigi oīs hereticoꝝ
ſermo edificatur vt corruat Hila · vel aſt in plu
uijs blandaꝝ · et ſenſim illabentium voluptatum
illecebras ſignificat · quibus primū fides riuis pa
tentibus immadeſcit · poſt quas fluuioꝝ ꝯcurſus
· i · grauioꝝ cupiditatum motus incurrit vt exide
tota ventoꝝ vis circumflancium deſeuiat · i · vni-
uerſus dyabolice p̄tatis ſpūs inferat̄ Aug · Vel
aſt · pluuia cum in mali alicꝰ ſignificacōe ponitur
caliginoſa ſuperſticio intelligitur Rumores aūt
hoīm ventis ꝯpantur · fluuius aūt carnalibus cō
cupiſcencijs tanq̄ fluentibus ſuper terram et qui
proſperitatibus inducitur · quoꝝ nihil metuit · q̄
fundatam hꝫ domum ſupra petraꝫ · i · qui non ſolū
audit preceptum dn̄i ſꝫ etiam facit · Et in his oībꝰ
periculoſe ſubijcit qui audit et non facit · Non eni̅
quiſqꝫ firmat in ſe que dn̄s precipit vel ipe audit
niſi faciendo · Conſiderandum aūt eſt qꝛ cū dixit ·
Qui audit verba mea hec · ſatis ſignificat iſtū ſer
monem oībus preceptis · quibus xp̄iana vita for-
matur eſſe perfectum vt merito qui ſm ea viuere
voluerint comparentur edificanti ſupra petram ·

Et factum eſt cum cō
ſumaſſet hieſus ver-
ba hec · admirabant̄
turbe ſuper doctrina
eius · Erat eni̅ docens
eos ſicut poteſtatem
habens · et non ſicut
ſcribe eoꝝ ⁊ phariſei

Glo · poſita doctria
xp̄i effectum doctrie
ipius in turbis oñdit
dicens · Et factum eſt
cum ꝯſumaſſet ieſus
verba hꝫ admirabant̄
turbe ſup doct · eius ·
Raba · Conſumacō
hec ad perfectionem
verborum et integri
tatem dogmatis per
tinet · Qd̄ aūt dr̄ tur
bas admirari aut infi
deles in turba ſignificat · qui ob hoc ſtupebant qꝛ
non credebant verbis ſaluatoris · aut que oēs ge
neraliter demr̄at · qui excellenciam tante ſapie in
eo venabantur Chr · ſup mat · placatus rōnabilē
hoīs intellectus laudē gn̄at · victus aūt admiracōꝫ
Quicq̄d eni̅ digne laudare non poſſumꝰ admiramꝰ
Admiracio tm̄ eoꝝ magis ad glāꝫ xp̄i pertinebat
q̄ ad fideꝫ ipoꝝ ſi eni̅ credent in xp̄m n̄ mirarent̄
Illud eni̅ mouet admiracōꝫ · quod ſupat facientis
aut dicentis perſonam · et ideo quod a deo factuꝫ
aut dictuꝫ eſt · n̄ admiramꝰ · qꝛ oīa minora ſunt q̄m
dei potencia · Turbe aūt erant q̄ mirabant̄ · id eſt
pp̄ls vulgaris · non pn̄cipes pp̄li qui non diſcendi
ſtudio audire ſolebant · Populus aūt ſimplex ſim
plicite audiebat · ſꝫ eoꝝ ſilencium ſi illi interfuiſ-
ſent ſuis ꝯdicionibus ꝯturbaſſent · Vbi · n · eſt ma
ior ſcīa illic forcior malicia · q̄ eni̅ feſtinat eſſe por
n̄ eſt ꝯtentꝰ eſſe ſcd̄s Aug · de ꝯ eua · i · Ex eo aūt qd̄
hic dr̄ pt̄ videri diſcipl̄oꝝ turbam deſeruiſſe · ex q̄
bus illos · xij · elegerat in montem ex pluribus · q̄s
apl̄s noīauit · quod matheus hic pretermiſit · So
lis eni̅ diſcipulis in monte videtur hieſus hunc ha
buiſſe ſermonem · quem matheus interpoſuit ⁊ lu
cas tacet · Et deinde cum deſcendiſſet in loco cam
peſtri habuiſſe alteꝝ ſilem · de q̄ matheus tacet ·
lucas nō tacet · Quāq̄ eē illd̄ poſſit occurrē · q̄ ſic
ſꝫ dictum eſt apl̄is ceteriſqꝫ turbis pn̄tibus vnum
habuiſſe ſermonem · quem matheus lucaſqꝫ narra
runt diuerſo narrandi mō · ſꝫ eadē veritate ſn̄iaꝝ
et ſic planum eſt quod hic dr̄ de admiracōe turbe
Chr · in ome · cāꝫ aūt admiracionis ſubdit dicēs
Erat eni̅ docens eos ſicut p̄tatem hn̄s · et n̄ ſic ſcr ·
eoꝝ et pha · Si aūt hanc p̄tatem videntes ꝑ opa
ſcribe eum a ſe abigebant vbi ſola verba erant po
teſtatem manifeſtancia · qualr̄ ſcandalizati hic fui-
ſſent · ſꝫ turbe hꝫ non paſſe ſunt · Cum eni̅ aīa beni/
uola fuerit facile perſuadetur a ſmonibus verita
tis · Erat aūt p̄tas docentis vt multos eoꝝ capet
et in admiracōꝫ eoꝝ mitteret · ita q̄ ꝑpter delecta
cionem eoꝝ que dicta erant · neqꝫ tacentem dimit
tebant · Vnde et ſecute ſunt eum deſcendentem de
monte · Stupebant aūt eꝰ maxime p̄tatem · qꝛ nō
ad alium referens · vt ꝑphete et moyſes dixerunt ·
que dixit · ſꝫ vbiqꝫ oñdit ſe eum eſſe · qui hꝫ dn̄ium
et eni̅ legē ferens ꝯtinue apponebat Ego aūt dico
vobis Hiero · qꝛ quaſi deus et dn̄s ipius moyſi
pro libertate voluntatis ſue · vel ea que minꝰ vi-
debantur addebat in lege · vel ꝯmutans ꝑdicabat
in populo · vt ſꝫ legimus dc̄m eſt antiquis · ego aūt
dico vobis · Scribe aūt ea tm̄ docebant q̄ ſcripta
ſunt in moyſe et ꝑphetis Greg · xxiij · mora · vel
ſingulariter xp̄s ex bō p̄tate locutꝰ eſt · qꝛ ex infir
mitate mala · nulla ꝯmiſit · Nos aūt qꝛ infirmi ſu-
mus · ex ꝑpa infirmitate penſemus · q̄ docendi or/
dine infirmis fratribus ꝯſulamus · Hyla · Vel in
verboꝝ virtutibus effectum p̄tatis metiebantur
Aug · de ſer · do · Hoc eſt eni̅ quod in pſ̄ · ſignifi
catur fiducialr̄ agam in eo · Eloquia dn̄i · eloquia
caſta · argentum igne examinatum terre probatuꝫ
ſeptuplum ꝑpter quem nūm admonitus ſum oīa
iſta precepta ad ſeptem illas referre ſn̄ias · quas i
principio ſermonis hꝰ poſuit ſcꝫ de btītudinibꝰ
Quod eni̅ aliquis fratri iraſcatur ſine cauſa vel ra
cha dicat · vel fatuum eum appellet · ſuperbiſſime
admittitur · ꝯtra quod eſt vnum remedium · vt ſu-
pplici aīo veniaꝫ deprecetur · qui non iactācie ſpū
inflatur · Beati ergo pauperes ſpū q̄m ipoꝝ ē regnuꝫ
celoꝝ · Conſentit aūt aduerſario · i · verbo dei re-
uerenciam exhibendo · quiſquis ad teſtamentum
patris opiendum · non litibus acerbus · ſꝫ pietate
mitis acceſſerit · Beati ergo mites q̄m ipi hereditate
poſſidebunt terram Quiſquis eē carnalem delecta
cionem ꝯtra rectam voluntatem ſuam rebellare
ſentit exclamet · Infelix ego hō quis me liberabit
de corpe mortis hꝰ · et ita lugendo imploret con
ſolatoris auxilium · Vnde bt̄i qui lugent · q̄m ipſi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝯſolabuntur· Quid aūt laborioſius cogitari pt̄ q̄
vt viciosa ꝯſuetudine ſupanda p̄cidant intra ſe
membra impediencia regnū celoꝝ nec dolore fra
gatur tolleret in ꝯiugali fide oīa· que q̄uis ſint
moleſtiſſima crimen tn̄ fornicationis n̄ hn̄t· veruꝫ
loquatur ꝙ non in ꝯ̄ōibus crebris· ſꝫ in moꝝ ꝓ
bitate ꝯmendet· Sed quis tantos labores inire au
deat· niſi flagret amore iuſticie· quaſi fame ac ſiti
vehementi attentus· Bti g̊ qui eſuriunt et ſiciunt
qm̄ ipi ſaturabuntur· Quis aūt pt̄ paratus eſſe ab
infirmis iniurias ſuſtinere· petenti a ſe tribuē· di
ligere inimicos· bn̄facere his qui ſe oderīt· orare
pro perſequentibus· niſi perfecte mīcors· Beati
g̊ miſericordes· qm̄ ipi mīam conſequentur· Mūdum
aūt cordis oculum hꝫ qui finem bonoꝝ opm̄ ſuo
rum· non in eo ꝯſtituit vt hoib⁹ placeat· neqꝫ vt
ꝯparꝫ ea que huic vite ſunt neceſſaria· neqꝫ temē
aīm hoīs ꝯdemnat· et quicquid exhibet hoī hac in
tencione exhibet· qua ſibi vult exhiberi· Beati g̊
mūdo corde· qm̄ ipi deum videbūt· Oportet etiā vt
per mūdum cor inueniatur arta via ſapie· cui peruer
ſoꝝ hoīm decepcōes obſtrepunt quas euadere ē
venire ad pacem ſapie· Beati g̊ pacifici· qm̄ filij
dei vocabuntur· ſꝫ ſiue iſte ordo ꝯſiderandus ſit ſi
ue alius· facienda ſunt que audiuimus a dn̄o ſi vo
lumus edificare ſ̄ petram·

CAPIT· ·VIII·

CVm autem deſcendiſſet de mō
te· ſecute
ſunt eum turbe multe
Et ecce leproſus ve
niens adorabat eum
dicens Domine ſi vis
potes me mundare·
Et extendens manuꝫ
tetigit eum· dicens·
volo mundare· ⁊ con
feſtim mundata eſt le
pra eius· et ait illi ihe
ſus· Vide nemini di
xeris· ſed vade oſtn̄de
te ſacerdotibus· et
offer munus tuum qd̄
precepit moyſes in te
ſtimonium illis·

Hiero⁹· Poſt
predicationem atqꝫ
doctrinam ſignorum
offertur occaſio vt ꝑ
virtutum miracla ꝑ
teritus apud audien
tes ſermo firmetur·
Chri· qꝛ em̄ quaſi
ꝑtateꝫ hn̄s docebat
vt n̄ eſtimaret̄ ꝯſilio
eſſe hic doctrine mo
dus opibus hoc ideꝫ
facit· quaſi ꝑtatem
hn̄s curare· Et ideo
dicit· Cuꝫ aūt deſcen
diſſet de monte ſecu
te ſunt eum tur· mul·
Orige· Docēte em̄
dn̄o in monte diſcipli
erant cum ipo· q̄bus
erat datum celeſtis
doctrīe noſſe ſecreta·
Nunc aūt deſcendēte
eo de monte turbe ſe
cute ſunt eum· que in
montem aſcendē ne
quāꝗm poterant· qꝛ
quos delictoꝝ ſarci
na deprimit· ad miſte
rioꝝ ſublimia ſcandē
non valent· Deſcen
dente aūt dn̄o· hꝫ eſt
inclinante ſe ad infir
mitatem et impotenciam ceteroꝝ· miſertus eſt in
perfectioni eoꝝ vel infirmitati· ſecute ſunt eum
turbe multe· q̄daꝫ ꝓpter caritatem· pleriqꝫ ꝓpter
doctrinam· nonnulli ꝓpter curacōꝫ et admiracōeꝫ

Aymo· vel aliter· per montem in quo dn̄s ſedet· ce
lum intelligitur· de quo ſcriptum eſt· Celum mi
hi ſedes eſt· Sed cum dn̄s in monte ſedet ſoli di
ſcipuli ad eum aſcendunt· qꝛ anq̄ꝫ fragilitatis nr̄e
humanitateꝫ aſſumeret· notus erat tm̄ in iudea de
us· At vero poſtq̄ꝫ de monte ſue diuinitatis deſcē
dit· et humanitatis nr̄e fragilitatem aſſumpſit·
magna turba nationum ſecuta eſt eum· Demr̄atur
aūt doctoribus· vt in predicatione ſua ſermonem
habeant tpatum· Et ſicut viderint vnumquenqꝫ
capere poſſe· ita et verbum dei anuncient· Aſcen
dunt em̄ in montem doctores· cum perfectioribus
excellencia precepta oſtn̄dunt· deſcendunt vero cū
infirmioribus leuiora demr̄ant Chr· ſup math
·Inter ceteros aūt qui montem non aſcenderant· ꝗ
leproſus ſurſum aſcendere non valebat· q̄ſi pecca
toꝝ baiulans pond⁹· Lepra em̄ eſt peccatū aīa
rum nr̄aꝝ· Ideo g̊ dn̄s de altitudine celi· quaſi d̄
excelſo monte deſcendit· vt lepram peccatoꝝ nr̄o
rum mūdaret· Et ideo quaſi iam preparatus deſcē
denti occurrit· ꝓpter quod dr̄· et ecce leproſus ve
niens Orige· deorſum currit et in monte nichil
dicit· qꝛ tp̄s eſt oī rei ſub celo· tp̄s doctrine ⁊ tp̄s
curacōis· In monte docuit aīas curauit· corda ſa
nauit· quibus ꝯpletis· ſicut de celeſtibus mōtib⁹
ad ſaluandos carnales deſcendente· venit ad eum
leproſus et adorabat eum anteq̄ꝫ petēt· adorare
cepit· cultum oſtn̄dens Chr· ſup math· Non enim
illum petebat quaſi hoīem artificem· ſꝫ adorabat
eum quaſi deum· oracio autem perfecta eſt fides
et confeſſio· Vnde leproſus fidei opus ado
rans impleuit· ſꝫ opus ꝯfeſſionis impleuit in ver
bis· Vnde adorabat eum dicens Orig· Dn̄e per
te oīa facta ſunt· tu g̊ ſi vis potes me mūdare· Vo
luntas tua opus eſt· et opa tue volūtati obediūt
Tu prius naaman ſyrum per heliſeum a lepra mū
daſti· et mō ſi vis potes me mūdare· Chr· in ho·
Non dixit· ſi rogaueris deum· neqꝫ ſi oraueris· ſꝫ ſi
volueris potes me mūdare· Neqꝫ dixit· dn̄e munda
ſꝫ ei totum ꝯcedit· et dn̄m eum facit· et ꝑtateꝫ vni
uerſoꝝ ei attribuit Chr· ſup math· Et ita ſpiri
tali medico ſpiritalem offerebat mercedem· Naꝫ
ſicut medici pecunijs iſte orōne placatur· Nihil in
dignius offerimus deo q̄ꝫ orōnem fidelem· In hoc
aūt ꝙ dicit· Si vis· non dubitat xp̄i voluntatē ad
oīne opus bonum paratam· ſꝫ qꝛ non oībus expe
dit corpalis integritas· neſciebat vtꝝ ei expedie
bat curacio illa· Dicit· g̊ ſi vis· aſi· d· Credo· quia
quod bonum eſt vis· ignoro aūt ſi eſt mihi ꝙ deſi
dero bonum· Chr· in ho· cum aūt voluntate ac
ſermone purgare poſſet manus appoſuit tactum·
Vnde ſequitur· et extendens manum tetigit eum·
vt oſtn̄dat· qm̄ non ſubiacet legi· et qm̄ mūdo iaꝫ ni
hil eſt inmūdum· Heliſeus aūt obſeruans legis dili
genciaꝫ· non exiuit et tetigit naaman· ſꝫ mittit eū
ad iordanem lauandum· Dn̄s aūt monſtrat qm̄ nō
vt ſeruus ſꝫ vt dn̄s curat et tangit· Non em̄ manus
a lepra facta eſt inmūda· ſꝫ corpus leproſum a ma
nu ſancta ꝯſtitutum eſt mūdum· Non em̄ corpa ſoluꝫ
curaturus venit· ſꝫ et aīam in veraꝫ ſapiaꝫ ductur⁹
Sic igitur manibus non lotis iam non manducare
prohibebat· ita et hic erudit· qm̄ oportet anime

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

lepꝛam formidare ſolam · qđ eſt peccatum · Lepꝛā
aūt coꝛpis nullum impedimentum eſſe ad virtutē
Chꝛ · ſup math · Quamuis aūt lrāꝫ legis ſoluerit
ꝓpoſitum tñ eius non ſoluit · Ideo tñ lex iuſſit non
tangere lepꝛam · qꝛ non poterat facē vt lepꝛa nō
ſoꝛdidaret tangentē · ꝗ vetuit tangē lepꝛam · non
vt lepꝛoſi non ſanarentur · ſꝫ vt tangentes non in
quinarentur Iſte aūt tangens · non inquinatus ē
a lepꝛa · ſꝫ ipſam lepꝛam mundauit tangendo ·
Damaſce · Non eñ deus ſolum erat · ſꝫ homo Vnde
per tactum et per ſermonem diuina ſigna opabāt
vt eñ per oꝛganum · ita per coꝛpus diuine perfi=
ciebantur actiones Chꝛ · in ho · Cum aū lepꝛoſū
tangit nullus eum incuſat · qꝛ nondum inuidia de
tenti erant auditoꝛes Chꝛ · ſup mat · Sin autem
tacite eum curaſſet · quis ſcire poterat · cꝰ virtute
ſanatus eſſꝫ · Igitur voluntas mūdandi facta ē ꝓpter
lepꝛoſum · verbum aū ꝓpter ſpectantes Ideo dixit
Volo mūdare Hiero · ñ aū vt pleriqꝫ latinoꝝ pu
tant iunctim legendum eſſe · volo mūdare · ſꝫ ſepatī
volo · deinde imperans dicat mūdare Ille eñ dixat
ſi vis · dñs rñdit volo · ille pmiſerat potes me mūda
re · dñs dixit mūdare · Chꝛ · in ho · nuſqꝫ aū videt̄
hꝫ verbum dicere ꝗuis magna ſigna faciens · ſꝫ hic
ꝓpt̄ea appoſuit volo vt opinioꝫ pleb̄ et lepꝛſi de
eius pt̄ate ꝯfirmaret Chꝛ · in ome · ceſſit aū man
dati natura cum decenti velocitate · ⁊ ideo ſeqtur
Et ꝯfeſtim mūdata eſt lepꝛa eius · ſꝫ hꝫ ꝙ dicꝯfeſtim
multum eſt tardius velocitate q̄ ſcḋm opus ē facta
Orig · qꝛ eñ non dubitauit credē · non tardatur
ſanacio · qꝛ non diſtulit ꝯfeſſioꝫ ñ differtur mūdacō
Aug · de ꝯ · euan · hꝰ aūt lepꝛoſi mūdati q̄ꝫ lucas
meminit · non ſane hꝫ oꝛdine ſꝫ vt ſolent pret̄miſſa
recoꝛdari · poſterius facta preoccupari · ſicut diui
nitus ſuggerebant̄ · vt antea ꝯgnita · poſtea re=
coꝛdando reſcribēnt · Chꝛ · in ho · curans aūt eꝰ
coꝛpus iubet nulli dicē · Vñ ſequit̄ · et ait illi ieſus
Vide nemi dixeris · Quidaꝫ igit̄ aiunt · qm̄ ideo iu
ſſit hoc vt ñ malignenē circa eꝰ purgacioneꝫ · Mđ
inſipienter dꝛ · non eñ ita mūdauit · vt dubitabilis
eſſet mūdacio · ſꝫ nulli dicere iubet · docens ñ diligē
oſtentacoꝫ et honoꝛem · Quaꝛ igitur alij ſanato
iubet dicere Sed in hꝫ erudiuit nos bone mentis eē
Non eñ illic diuulgari ſe iuſſit · ſꝫ dari gloꝛiaꝫ deo
Per lepꝛoſum ꝗ hunc inſtruit nos non eſſe vane
gloſos · per illum aūt non eſſe ingratos · ſꝫ oīa ad
laudē dei referre Hiero · et reuera · q̄d erat nc̄e
ꝙ ſermone iactaret · qđ coꝛpe pꝛeferebat Hila ·
Vel vt ſalus hec non offeretur pociuſqꝫ q̄reret̄ ·
ſilencium imperat · Sequit̄ · ſꝫ vade oñde te ſacer ·
Hier · mittit aūt eum ad ſacerdotes · pꝛimū ꝓpt̄
humilitatem · vt ſacerdotibus deferre videatur ·
deinde vt videntes lepꝛoſum mūdatum ſi credēnt
ſaluatoꝛi ſaluarentur · Si vero non credēnt inexcu
ſabiles fierent · ⁊ ſimul ne quod in eo ſepiſſime cri
minabantur legem infringē videṫur Chꝛ · i ho ·
Neqꝫ eñ vbiqꝫ eam diſſoluebat · neqꝫ vbiqꝫ cuſto
diebat · ſꝫ qñqꝫ quidem hꝫ qñqꝫ illud faciebat i vno
quideꝫ future · ſapie pꝛeparans viam · in altero aū
inuerecundam iudeoꝝ cohibens linguam et ꝯde
ſcendens imbecillitati eoꝝ · Vñ apl̄i apparent qñꝫ
quidē obſeruantes legē · qñꝫ aū eā pret̄mittētes

Orige · vel mittit ad ſacerdotes vt ꝯgnoſcāt qꝛ
non per legis ꝯſuetudinem mūdatus eſt · ſꝫ per gr̄e
opacoꝫ Hier · erat aū in lege preceptū vt q̄ mūda
ti fuerant lepꝛa offerēt munera ſacerdotibus Vñ
ſequitur · et offer munus tuum · qđ pre · m · in t · ill̄
Chꝛ · non ſic intellige · qꝛ hoc moyſes precepit
in teſt · illis · ſꝫ v · offer tu in teſt · ill̄ Chꝛ · in om ·
preuidens eñ xp̄s eos ex hꝫ nihil pꝛofecturos · nō
dixit in emendacoꝫ eoꝝ · ſꝫ in teſtimoniū · i · in accu
ſacoꝫ et atteſtacoꝫ · qm̄ que a me erant fienda · oīa
facta ſunt · et lꝫ eos preuiderim non emendari · non
tñ dimiſi que facere opoꝛtebat · Illi aūt in ꝓpa mā
ſerunt malicia · Non aūt dixit · munꝰ qđ ego iubeo
ſꝫ qđ moyſes iuſſit vt interim tranſmittat ad legē
et iniquoꝝ obſtruat oꝛa · vt eñ non dicāt · qm̄ ſa
cerdotum gl̄āꝫ rapuit · opus q̄dem ip̄e impleuit ꝓ
bacionem aūt illis ꝯceſſit Orig · vel offer munꝰ
tuum · vt oēs qui vident te poꝛtare miraculo cre
dant Chꝛ · ſup math · Vel ideo iubet offerri mu
nera · vt ſi poſtmodum eum expellere vellent · dice
ret eis munera quaſi a mūdato accepiſtis ⁊ quō me
quaſi lepꝛoſum expellitis · Hila · vel legendū eſt
ꝙ moyſes precepit in teſt · illis · qꝛ quod moyſes
in lege precepit teſtimonium eſt non effectus ·
Beda · in om · Si quem aū moueat quō dñs cū vide
atur moiſi ſacrificium appꝛobare · id eccleſia ñ reci
piat meminerit · ꝙ nondum xp̄s coꝛpus ſuū obtu
lerat per paſſionem in olocauſtum · Non aū opoꝛ=
tebat auferri ſignificancia ſacrificia prius q̄ illđ
quod ſignificabatur ꝯfirmatum eſſet teſtimonio
apoſtoloꝝ predicanciū et fide credentiū ꝓpꝛloꝝ
Vir aū iſte genus humanū deſignat · qui non ſoluꝫ
lepꝛoſus · vm̄ etiam iuxta euangelium luce · plenꝰ
lepꝛa fuiſſe deſcribitur · Oēs eñ peccauer̄t ⁊ egēt
gl̄a dei · illa ſcꝫ vt extenta manu ſaluatoꝛis hꝫ eſt
incarnato dei verbo humanāqꝫ ꝯtingente naẗaꝫ
ab erroꝛis pꝛiſci vanitate mūdentur · et qui diuciꝰ
abhoīabiles et a caſtris populi dei eiecti iā aliqñ
templo redditi ⁊ ſacerdoti queant offerre coꝛpa
ſua hoſtiam viuentem · illi ſcꝫ cui dꝛ · tu es ſacerdos
ineternum Rem · Moꝛaliꝛ aū per lepꝛoſum deſig
natur peccatoꝛ · Nam peccatum inmūdam et varīā
aīaꝫ facit · qui ante xp̄m procidit · qñ de priſtinis
peccatis ꝯfunditur · et tñ dꝫ ꝯfiteri · et remedium
pn̄ie poſtulare · Nam lepꝛoſus vulnus oñdit ⁊ re/
medium poſtulauit · Extendit aūt dñs manum · qñ
auxilium diuine miſeracōis impendit · et ſtatim cō
ſequitur remiſſionem delictoꝝ · Nec dꝫ eccīe eideꝫ
reconciliari niſi iudicio ſacerdotis

Cum autem introiſ=
ſet capharnauꝫ · acce
ſſit ad eum centurio ·
rogans eum · et di=
cens · domine puer me
us iacet in domo pa
raliticus · et male toꝛ
quetur · et ait illi hie
ſus · ego veniam et cu

Chꝛ · ſuper matheuꝫ
Poſtq̄ dñs diſcipu=
los docuit in monte ·
lepꝛoſum aū ſanauit
ſub monte · venit ca=
pharnaum in miſte=
rio · qꝛ pꝰ iudeoꝛum
mūdacionem venit ad
gentes Augꝰ · Ca=
pharnaum vero que
villa pigwedinis int̄
pretatur ſiue ager ſo
lacōis eccleſiam que

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

rabo eum · et reſpondens centurio ait illi Domine non ſum dignus vt intres ſub tectum meum · ſed tm̄ dic verbo · et ſanabitur puer meus · Nam et ego homo ſum ſub poteſtate conſtitus · habens ſub me milites · et dico huic vade et vadit · et alij veni · et venit · et ſeruo meo fac hoc et facit ·

ex gentibus eſt collecta ſignificat · q̄ ſpirituali pinguedine eſt repleta · ſm̄ illud Sicut adipe et pinguedine repleatur aīa mea · et inter preſſuras ſecli de celeſtibus ꝯſulat̄ ſm̄ illud · ꝯſolacōnes tue letificauer̄t aīam meam · Vñ dr̄ · cū aūt introiſſz capharnaū acceſſit ad eū centurio Aug · de ver · d · Iſte centurio de gentibus erat · Jam em̄ de iudea gens habebat militem rōm imperij Chr · ſup mat · Centurio at̄ iſte primus fructus ex gentibus ad cuius fidei ꝯpacōz oīm iudeorum fides infidelitas eſt inuēta · qui neqꝫ xp̄m audiuit docentem · neqꝫ leproſum cū mūdaret̄ aſpexit · ſꝫ audita tm̄modo ſanitate leproſi · plus credidit q̄ audiuit · erat em̄ in miſterio gentium futuratuꝫ que neqꝫ leḡe aut ꝓphetas legerant de xp̄o · neqꝫ ip̄m xp̄m mirabilia facientem vider̄t · Acceſſit g̊ rogans eum et · d · Dñe puer meus iacet in domo paraliticus et male torquetur · vide at̄ bonitatē centurionis qui pro ſalute ſerui ſolicite feſtinabat q̄ſi non dampnum pecunie ſꝫ ſalutis paſſurus in morte illius · Nullam em̄ dr̄am eſtimabant inter ſuum et dn̄m · qz et ſi dignitas in hoc ſeculo diuerſa eſt inter illos · vna tm̄ eſt illis natura Fidem aūt centurionis vide · qz non dixit Veni et ſalua eum · qz et illic cōſtitutus in oī loco erat pn̄s ſapiam autem · qz non dixit · hic cōſtitutus ſalua euꝫ · ſciebat em̄ qz potens eſt ad faciendum · ſapiens ad intelligendum · miſericors ad exaudiendum · ideo infirmitatem tm̄ expoſuit · remedium aūt ſanitatis in p̄tate mie eius dimiſit · d · et male torquetur · In quo apparet qz diligebat eum · Nam vnuſquiſqꝫ quem diligit · et ſi modice fuerit tediatus · grauius eum putat habē q̄m hꝫ Raba · oīa iſta cum dolorem ꝯgnoiauit et iacentem et paraliticum et male detentum · iō vt aīe ſue anguſtias demōſtraret et dn̄m ꝯmoueret · ſic dn̄t oēs ꝯdolere ſeruis et eoꝝ curaꝫ hr̄e Chr · i ho · Quidam aūt dicunt · q̄m excuſans ſe in hoc cāz dixit · ꝓpter quam n̄ ip̄m adduxit · Neqꝫ em̄ poſſibile erat diſſolutuꝫ eum cum torq̄retur · et ad vltimas eſſet expiracōs portari · Ego aūt ſignum hoc eſſe magne fidei dico · qz em̄ ſciebat qꝫ ſola iunctio ſufficeret ad reſtauracōz iacentis ſuperfluum eſtiabatum duce Hyla · iacentes aūt in ſeculo et peccatoꝝ morbis diſſolute ſpiritalit̄ gentes eſtiande ſunt oībus vndiqꝫ membris fluidis · et ad ꝯſiſtēdi offm̄ gradiendiqꝫ corruptis · quaꝝ ſalutis ſacrm̄ in puero centurionis expletur · q̄m ſatis dictū ſit · principem eſſe gencium crediturāꝝ Quis aūt ſit h̄ princeps canticū moyſi in deutro · docet vbi ſcꝫ dr̄ · Conſtituit terminos gencium iuxta nūm angeloꝝ Remi · vel per centurionem deſignant̄ · qui p̄mi ex gentibus crediderūt · et perfecti in virtutibus fuer̄t · Centurio em̄ dr̄ qui centum militibꝰ preeſt · Centenarius aūt nūs perfectus eſt · Recte g̊ centurio pro puero ſuo rogat · qz primicie gentium pro ſalute tocius gentilitatis deuꝫ rogauer̄t Hiero · · Videns aūt dn̄s centurionis fidem humilitatem et prouidenciam ſtatim ſe ituꝝ eſſe ꝓmittit · Vnde ſequitur · Et ait illi ieſus · Ego veniā et curabo eum Chr · in ho · Qd̄ nunq̄ fecit hic facit ieſus · vbiqꝫ em̄ ſequitur voluntatem ſupplicācium · hic aūt p̄ſilit et non ſolum curare ꝓmittit · ſꝫ ire ad domum · Facit hoc vt diſcamus centurionis virtutes Chriſ · ſup math · Niſi em̄ ille dixiſſet veniam ⁊ curabo eū · Nunq̄ iſte r̄nderet · Non ſum dignꝰ deinde · q̄m ꝓ ſuo petebat · ideo ire ꝓmiſit · vt nos doceat · nos colere magnos · et ꝯtemnē modicos · ſꝫ paupes et diuites ſimiliter honorare Hiero · Sicut aūt in centurione ꝯmendamus fidem · eo qꝫ credit paraliticum a ſaluatore poſſe ſanari · ita ptꝫ huilitas in hoc qꝫ ſe iudicauit indignū cuius tectum dn̄s intraret · Vnde ſequit̄ · Et r̄ndens centurio ait illi · Dñe non ſum dignus vt intres ſub tectum meum Raba · ꝓpter ꝯſciam em̄ vite gentil̄ grauari ſe magis dignacōe putauit q̄ iuuari cuius et ſi fide preditus non dum tm̄ erat ſacris munctus · Aug · de · ver · d · Dd̄o aūt ſe indignum · preſtitit dignum · n̄ in cuius parietes · ſꝫ in cuius corde verbi dei xp̄s intraret · Neqꝫ hoc diceret cum tanta fide et huilitate niſi illum quem timebat intrare domum ſuā corde geſtaret · Nā non erat magna felicitas ſi iheſus intraret in parietes eius ⁊ non eſſꝫ in pectore eius · Seuerianꝰ Miſtice aūt hoc tectum corpꝰ eſt · quod regit aīam · quod libertatem mentis celeſti viſiōe in ſe ꝯcludit · ſꝫ deus neqꝫ habitare carnem · neqꝫ tectum nr̄i corpis dedignat̄ intrare Orig · nunc eē q̄n ſancti et deo acceptabiles ecclīaꝝ antiſtites ſub tectum tuum intrant · tunc ibi d̄ per eos dn̄s ingreditur · et tu ſic eſtimes · quaſi dn̄ꝫ ſuſcipiens Et q̄n corpus et ſanguinem dn̄i manducas ⁊ bibis tunc dn̄s ſub tectum tuum ingreditur · et g̊ huilians teip̄m dicas · Dñe non ſum dignus · Vbi em̄ indigne ingreditur ibi ad iudicium ingreditur accipienti Hiero · prudencia aūt centurionis apparꝫ in hoc qꝫ vltra corpis tegimen latentem vidit diuinitatem · Vnde ſubiungit · Sed tm̄ dic verbo et ſanabitur puer meus Chr · ſup mat · Sciebat em̄ q̄m aſtabāt illi inuiſibil̄r angeli miſtrantes · q̄ omne verbum eius vertunt in opus · qꝫ etſi angeli ceſſant tm̄ infirmitates preceptis eius viuacibus expellunt̄ Hyla · dicit eē centurio pueꝝ voce poſſe ſanari qz ſalus gentium oīs ex fide eſt · et preceptis dn̄i vita eſt vniuerſoꝝ · Et ideo ſubiungit · d · Nam et ego homo ſum ſub p̄tate ꝯſtitutus hn̄s ſub me milites · Et dico huic vade et vadit · et alij veni ⁊ venit · et ſeruo meo fac hoc et facit Chr · ſup mat · p̄ris et filij miſterium ſp̄ūſancto ſuggerente depinxit · aċſi diceret · Et ſi ego ſum ſub p̄tate alterius tm̄ habeo p̄tatem iubendi eis qui ſub me ſunt · ſic ⁊ tu q̄uis ſis ſub p̄tate p̄ris · ſcꝫ ſm̄ q̄ tum hō hēs tm̄ p̄tatem iubendi angelis · Sed forte dicet ſabellius volens oñdere eundem eſſe patrem qui et filius eſt ſic hoc eſſe intelligendū · Si ego ſub p̄tate ꝯſtitutꝰ

poſſum iubere q̃to magis tu qui ſub nulli⁹ pt̃ate Sed hanc expoſicõ3 non recipit textus· Ne enim dixit ·ſi ego hõ ſub pt̃ate· ſ3 dixit· nam et ego hõ ſub pt̃ate· in q̃ ptz q̃ inter ſe et xp̃m non ↄpacõis dr̃ia3 fecit· ſ3 rõ3 ſilitudinis introduxit Aug· de ver· do· ſi ego hõ ſub pt̃ate iubendi habeo pt̃ate3 quid tu potes cui oĩm ſeruiũt pt̃ates Glo potes per angeloꝝ miniſteria ſine corpis p̃ñcia dicere infirmitati vt recedat· et recedet· et ſanitati vt veniat et veniet Aymo xp̃ñt at p ſubiectos cẽturiõis virtutes naturales intelligi in quibus plĩmi gentilium pollebant· Vel ec̃ cogitacões bone aut male Malis aũt dicamus vt recedant· et recedent· bonas aũt vocemus et venient· Seruo q̃3 nr̃o· i3 eſt corpi· vt ſubijciatur voluntati diuine Aug⁹· de ↄ· euan· huic aũt quod hic dr̃ videtur repugnare quod ait lucas· Cum audiſſet centurio de ieſu· miſit ad eum ſeniores iudeoꝝ rogans eum· vt veniret et ſaluaret ſeruum eius· et iteꝝ q̃ cum longe eſſet a domo· miſit ad eum centurio amicos dicens Dñe noli vexari· non eñ ſum dignus vt ſub tectũ meũ intres Chr· in omē· Quidam aũt dicunt· q̃ñ nõ eſt idem ille et hic· quod multas ↄiecturas habet De illo eñ ait q̃ñ ſinagogam noſtram conſtruxit et gentem diligit· De iſto aũt ip̃e hieſus ait· neq3 in iſrahel tantam fidem inueni· Vnde videt̃ iudeũ illum eſſe· Mihi aũt videtur idem hic et ille eſſe· Sed q̃ñ lucas dicit q̃ miſit vt veniat· blandicias iudeoꝝ inſinuauit· Conueniens eñ eſt credere cẽturionem volentem abire prohibitũ eſſe a iudeis blandientibus et dicentibus· q̃ñ nos adimus et adducimus· Sed q̃ñ ab eoꝝ imminencia erutus eſt tunc miſit dicens· Ne eſtimes q̃ ꝑpter deſidiam nõ veni· ſ3 q2 me indignum eſtimaui· vt te in domum meam ſuſciperem· Quod aũt matheus ait· non per amicos· ſ3 per ſeip̃m hoc eum dixiſſe nihil ↄtrarium eſt· vtreq3 eñ deſiderium viri rep̃ñtauit· Et q̃ñ de xp̃o decentem opinionem hẽbat· Cõueniẽs aũt eſt ↄparari· et ip̃m poſtq̃ miſit amicos· aduenientem per ſe hec dicere Si aũt non h3 dixit lucas neq3 illud matheus· non ſibi ↄtradicunt· ſ3 ↄplent que ab inuicem derelinquebant̃ Aug· de ↄ· euã matheus ergo acceſſum centurionis ad dominum per alios factum· ↄpendio dicere voluit· q2 fidẽ eius (qua vere ad deum acceditur) laudauit· vt diceret· Non inueni tantam fidem in iſrahel· Lucas aũt ideo totum (q2 geſtum eſt) aperuit· vt ex hoc intelligere cogeremꝰ· quaſi eum acceſſiſſe dixerit mathe⁹· qui mentiri non potuit Chr· in ho· neq3 eñ eſt ↄtrarium q̃ fabricauit ſinagogam ſm̃ lucã et q̃ hic oñditur non eſſe iſrahelita· Poſſibile eñ eſt iudeum non exiſtentem et ſinagoga3 fabricaſſe et gentem diligere

Audiens aũt ih̃s· miratus eſt· et ſequentibus ſe dixit· amẽ dico vobis· ñ inueni tantã fidem in iſrael· Dico aũt vobis q̃ multi ab oriente et occidente venient et recumbent cum abraam yſaac et iacob in regno celoꝝ filij aũt regni eijcient̃ i tenebras exteriores ibi erit fletus et ſtridor dentium· et dixit ih̃s centurioni· vade ſicut credidiſti fiat tibi· et ſanatus eſt puer ex illa hora·

Chr· in ho· Sicut (quod leproſus dixerat de xp̃i pt̃ate· Si vis potes me mũdare) xp̃i voce ↄfirmat̃· ↄ· volo mũdare· ita et hẽc tu· de x̃ pt̃ate teſtãtẽ non ſolum ñ accuſauit ſ3 etiam ↄmendauit· Sed et amplius aliq̃d fecit· intencionem eñ laudis euãgeliſta ſignificans dicit· audiẽs aũt ih̃s miratus eſt Orige· attende q̃ tuꝫ ſit aut quale· qd̃ de⁹ vnigenitus miratur· auꝝ· diuicie· regna· principatus in ↄſpectu e⁹ ſunt tanq̃ vmbra· vel terminos decidens· Nihil q̃ hoꝝ in ↄſpectu dei mirabile eſt· quaſi magnum vel precioſum· ſ3 tm̃ fides hanc mirat̃ hõs notificãs hanc acceptabile3 ſibi eſtimat Aug· ſup Geñ· ↄt̃ manicheos Quis aũt illo fecerat illam fidem niſi ip̃e qui admirabatur· Quod ſi et alius eam feciſſet vt quid miraretur· qui preſcius erat· Q3 q̃ miratur dñs nobis mirandum eſſe ſignificat· quibus adhuc opus eſt ſic moueri· oẽs eñ tales motus e⁹ non perturbati animi ſigna ſunt ſ3 docentes magiſterium Chr· i ho· Vnde plebe oĩ p̃ñte admiratus eſſe dr̃· et alijs exemplum dedit vt eum mirentur· Sequitur eñ· Et ſequentibus ſe dixit· Amen dico vobis· non inueni tanta3 fidem in iſrahel Aug· ↄtra fauſtum· fidẽ laudat illius· non aũt deſercõ3 milicie imperauit· Hiero· hoc aũt de p̃ñtibus loquitur· ñ de oĩbus retro patriarchis et ꝓphetis Chr· ſup matheũ Credidit eñ andreas· ſ3 iohe dicente· Ecce agnus dei credidit petrus· ſed euangelizante ſibi andrea credidit philippus· ſ3 legendo ſcripturas nathanael et prius ſignum diuinitatis accepit· Et ſic fidei ↄfeſſionem obtulit Orig· Jayrus iſrahelis princeps pro filia ſua petens· non dixit· dic verbo ſ3 veni velociter· Nicodemus de fidei ſacramento audiens ait· Quõ pt̃ hoc fieri Maria et martha dicunt Dñe ſi fuiſſes hic frater meus non fuiſſ3 mortuus· quaſi dubitantes q̃ vbiq3 poſſet adeſſe dei potencia Chr· ſup mat aut ſi volumus fideliorẽ putare iſtum q̃ apoſtolos· ita teſtimonium xp̃i intelligendum eſt· q̃ vnumquodq3 bonum hominis ſm̃ qualitatem perſone illius laudatur· ruſticum eñ dicere aliquid ſapienter· magnum eſt quod de ph̃o non eſt mirum· Sic de centurione dc̃m eſt· in nullo tantam fidem inueni in iſrahel Chr· in ho· Non eñ erit equale iudeum credere et gentilẽ· Hiero· Vel forte in centurione fides gentium preponitur iſrahel· Vnde ſubdit· Dico aũt vobis· q̃ multi ab oriente et occidente venient Aug⁹· de ver· do· Non oẽs ait· ſ3 multi· tñ ip̃i ab oriente et occidente· iſtis duabus partibus totus orbis deſignatur Aimo· Vel ab oriente veniunt q̃ ſtatim illuminati tranſeunt· ab occidente hij q̃ pſecucõ3 vſq3 ad mortem tolerauerunt pro fide· Vel ab oriente quis venit cum ab infancia deſeruire incipit Ab occidente dum in ip̃a decrepita etate ad deum ↄuertitur Origenes· Sed quõ alibi dicit q̃ pauci ſunt electi per diuerſas eñ gñaciones pauci electi ſunt· ſimul vero ↄgregati in tp̃e viſitacõis

ſMulti inuenientur· Sequitur· Et recumbent non
carnal̃r iacentes ſꝫ ſpiritual̃r requieſcentes· ñ tpal̃r
potantes ſꝫ eternal̃r epulantes· cum abraã yſaac
et iacob in regno celoꝝ· vbi lux· exultacio· glã et
longeuitas vite eterne Hiero· qꝛ aũt de9 abraã
celi conditor pater xp̃i eſt· idcirco in regno celoꝝ
eſt· et abraam cum q̃ accubiture ſunt naciones· q̃
crediderĩt in xp̃m filium creatoris Aug· de ver·
do· Sic aũt videmus xp̃ianos vocatos ad celeſte
conuiuium· vbi eſt panis iuſticia· potus ſapiã· ita vi
demus et iudeos reprobatos· Vnde ſequitur filij
aũt regni eijcientur in tenebras exteriores· iudei
ſcꝫ qui legem acceperĩt· qui celebrant figuras oim
futuroꝝ que cum pñcia non agnouerĩt Hier vl̃
filios regni dicit iudeos· qꝛ in eis deus añ regñuit
Chr· in ome· vel filios regni eos dicit· quibus
regnum erat preparatum· q̃ et magis eos morde
bat· Aug9· contra fauſtum· Si g̃ non commendauit
moyſes pplõ iſrahel dñi· niſi deum abraam yſaac et
iacob· cumq̃ ipm xp̃us commendat· non eſt conatus
illum ppl̃m auertere a deo ſuo· ſꝫ ideo minatus eſt
eos ituros in tenebras exteriores· q̃ auerſos vide
ret eos a deo ſuo In c9 regno gẽtes vocatas ex to
to orbe terraꝝ recubituras dicit cum abraã yſaac
et iacob· non ob aliud· q̃ q̃ fidẽ tenuiſſent dei abra
ham yſaac et iacob Quibus non quaſi in morte cor
rectis· vel poſt paſſionem ſuam iuſtificatis teſti
monium dñs perhibebat Hiero· Tenebre autẽ
exteriores dicuntur· qm̃ qui a dño expelliẽ foras
reliq̃t lumen Aymo· quid aũt ibi paſſuri ſint· ma
nifeſtat cum ſubdit· ibi erit fletus et ſtridor den
tium· Per metaphoram em̃ membroꝝ penas de
ſcribit tormentoꝝ· Solent em̃ oculi fumo tacti la
crimas pducere· dentes vero a nimio frigore ſtri
dere· oñditur g̃ q̃ reprobi in inferno et calorem
intollerabilem et frigus ſuſtinebunt· ſm̃ illd̃ iob
Tranſiẽt ab aq̃s niuiũ ad calorẽ nimium Hier· ſi
aũt fletus oculoꝝ eſt et ſtridor dencium· oſſa de
monſtrat· vera eſt corpoꝝ et eorundẽ mẽbroꝝ
(que ceciderant) reſurrectio· Raba· vel ſtridor
dentium prodit indignantis affectum· eo q̃ ſero
vnumquenq̃ peniteat· ſero ſibi iraſcatur· q̃ tam
pertinaci improbitate deliquit Rem· vel aliter
Tenebras exteriores appellat exteras nationes·
Q̃tum em̃ ad hyſtoriam attinet predicit dñs hijs
verbis interitũ iudeorum qm̃ pp̃ter infidelitatẽ
ducendi erant captiui et diſpergendi per diuerſa
regna terraꝝ flet9 em̃ ab igne ſolet fieri· ſtridor
dentiũ a frigore· Illis g̃ aſcribiẽ fletus· qui in cali
dioribus locis habitant ſicut in india et ethiopie
Stridor vero dentium illis aſcribitur· qui in fri
gioribus locis commorantur ſicut eſt hyrcania et ſci
thia Chr· ſup mat· Ne quis aũt exiſtimet blan
diciaꝝ eſſe hec verba· qꝛ dictum erat· credẽ facit
ſignum· Vnde ſequitur et dixit iheſus centurioni
Vade et ſicut credidiſti fiat tibi Raba· q· d· ſm̃
menſuram fidei fiat tibi et iſta gracia· Pt aũt me
ritum dñi eciam famulis ſuffragari· non ſolum me
rito fidei· ſꝫ et̃ ſtudio diſcipline· Vnde ſequitur· et
ſanatus eſt puer ex illa hora· Chr· in ome· Vbi
velocitatem admirare· Neq̃ em̃ ſolum curare· ſed
inopinate· et in momento tp̃is hoc facere v̾tutẽ

xp̃i oñdebat Aug· de ſer· d· ſicut em̃ dñs domum
centurionis corpe non intrauit ſꝫ abſens corpore
pñs maieſtate pueꝝ ipm ſanauit· Sic et in ſolo
iudaico pplõ corpe fuit· apud alias gentes· nec de
virgine natus eſt· nec paſſus eſt· nec hũana ptu
lit· nec diuina mirabilia fecit· et tñ impletum eſt·
quod dictum erat· Populus quem non cognoui ſer
uiuit mihi· in auditu auris obediuit michi· Judea
em̃ gens cognouit· et crucifixit· orbis terraꝝ au
diuit et credidit

Et cum veniſſet ih̃s i
domum petri· vidit
ſocrum eius iacentẽ
et febricitantem· et te
tigit manum eius· et
dimiſit eam febris· et
ſurrexit· et miniſtra
bat eis·

Aug· poſtq̃ oñdit
matheus p leproſũ
totum genus hũanũ
ſanatum· et in ſeruo
centurionis gentilis
ppl̃i ſanacoẽ· conſeq̃nt
per ſocꝝ petri deſig
nat curacoẽ ſinagoge
cum dicit· Et cum ve
niſſet iheſus in domũ
petri· Prius aũt nar
rat de ſeruo qꝛ mai9
miraculum fuit et ma
ior grã in gentili con
uerſo· Vel qꝛ in fine ſeculi Sinagoga eſt plenarie
conuertenda· cum plenitudo gencium ſubintrauerit
Domus aũt petri et in bethſaida erat Chr· i ho·
Sed cur intrauit in domum petri· mihi videtur ci
bum aſſumpturus· vnde ſequiẽ· et ſurrexit et mini
ſtrabat eis Apud diſcipulos em̃ diuertebat hono
rans eos· et audiores ex hoc faciens Attende aũt
petri ad xp̃m reuerẽciam· hñs em̃ ſocꝝ domi febri
citantem· ñ traxit eum in domum ſꝫ expectauit do
ctrinam compleri et alios curari· Ab exordio em̃ eru
diebaẽ que alioꝝ erant ſibi ip̃i preponere· q̃circa
neq̃ ip̃e eum inducit· ſꝫ xp̃s ſponte audiuit· p9q̃
dixit centurio· non ſum dignus vt intres ſub tec
tum meum· monſtrans q̃tum largiebatur diſciplõ
Non eſt aũt dedignatus ſub vilia tuguria piſca
toꝝ intrare· erudiens per oĩa humanum conculcare
tumorem· Et q̃nq̃ quidẽ ſolum verbis curat· q̃nq̃
aũt etiam manum extendit· Vnde et hic dr· Et te
tigit manum e9· et dimiſit eam febris· Non enim
volebat ſp cũ ſupabundancia miracula facẽ opor
tebat interim latere· Tangens aũt corpus non fe
brem extinxit ſolum· ſꝫ et puram tribuit ſanitatem
Quia em̃ egritudo curabilis erat· modo curacõis
ſuam virtutem oñdebat· faciendo quod ars medici
nalis non opatur· vt ſcꝫ ſimul perfectã reſtituat
ſanitatem· Vnde euangeliſta hꝫ innuens dic̃ q̃ ſur
rexit· et miniſtrabat eis Hier· naẽa em̃ hominũ
iſtiuſmodi eſt· vt poſt febrẽ magis laceſcant cor
pora· et incipiente ſanitate egrotacõis mala ſen
ciant· Veꝝ ſanitas que confertur a dño· tota ſil̃ re
dit Chr· in ome· In hꝫ igitur q̃ dr· q̃ ſurrexit et
miniſtrabat eis· et xp̃i virtutis ſignũ eſt et diſpo
ſicionis mulieris quã erga xp̃m oñdebat Beda
in ho· Miſtice aũt domus petri lex vel circumciſio
eſt Socrus eſt ſinagoga· que quodãmodo eſt mẽ
eccie petro commiſſe· hec febricitat· qꝛ inuidie eſti
bus laborabat· p ſeq̃ns ecciã· c9 manũ dñs tãgit
q̃n carnalia e9 opa in ſpiritalem vſum conuertit
Rem· vel p ſocꝝ petri pt̃ itelligi lex q̃ ſm apl̃m

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Infirmabat̄ p carnē·i·carnalem intelligēciā·ſʒ cū dn̄s p miſteriū incarnacōis viſibilis in ſinagoga apparuit et ope legē impleuit et ſpūalē intelligē da docuit mox ipa ſociata grā euāgelij tm̄ robur accepit vt q̄ fuerat miſtra mortis ⁊ pene p⁹ modū fieret vite ⁊ glīe Ra·vel vnaq̄q; aīa q̄ carnis cō cupiſcencijs militat q̄ſi febrib⁹ eſtuat·ſʒ maū mie diuine tacta ɔualeſcit et p ɔtinencie frena carnis laſciuiā ɔſtrīgit et mb̄ris qb⁹ ſuierat iniquitati ſer uit iuſticie Hil·vel in ſocrū petri viccioſa infide litatis eſtuat affectio cui adiacet libtas volūtatis q̄ nos ſibi ɔiugij ſocietate ɔiūgit·ſʒ ingreſſu dn̄i i petri domū·i·in corpe curat̄ infidelitas pctor̄ calore eſtuās et ſaluata officij famlātu miſtrat Aug·de ɔ·euā·h̄ aūt qn̄ factū ſit·i·p⁹ q̄d vel añq̄d n̄ expreſſit math̄·n̄ em̄ poſt q̄d narrat̄·poſt h̄ eē factū neċe ē intelligat̄·ſſimiḡ tn̄ iſte h̄ recoluiſſe intelligit̄ q̄d prius omiſerat·ſſaʒ id marc⁹ narrat añq̄ illd de mūdato leproſo ɔmemoret q̄ p⁹ ſmo nem in monte habitum (de q̄ ipē tacuit) videt̄ in poſuiſſe·Itaq; et lucas h̄ p⁹ factū narrat de ſocro petri p⁹ q̄d et marc⁹ añ ſermonē eē q̄ʒ prolixum interpoſuit q̄ p̄t idem videri·q̄ʒ dic̄ habitū in mō te math̄·Quid aūt intereſt q̄s q̄ loco ponat ſiue q̄d ex ordine inſerit ſiue q̄d omiſſuʒ recolit·ſiue q̄d p⁹ ea factū añ preoccupat dū tn̄ n̄ aduerſet̄ ead̄ alia narranti nec ſibi nec alteri·q̄ em̄ nulli⁹ in p̄tate eſt res oportune ɔgitas q̄ quiſq; ordine recordet̄ ſatis pbabile eſt q̄ vnuſquiſq; euāgeliſtar̄ eo ſe ordine credidit debuiſſe narrare q̄ voluiſſet deus ea q̄ narrabat e⁹ recordacōi ſuggē·Qua ppt̄ vbi ordo tpm̄ n̄ apparet nihil nr̄a int̄ eſſe dʒ·quē nar randi ordinē q̄libʒ eor̄ tenuerit Chr·in ho·

Veſpe aūt facto obtu lerūt ei multos demo nia hn̄tes·⁊ eijciebat ſpūs verbo ⁊ oēs ma le hn̄tes curauit vt ad implēt̄ q̄d dc̄m eſt per yſaiā pphām dicentē ipē infirmitates nr̄as accepit vt egrotaci ones noſtras portauit

q̄ multitudo creden ciū erat iaʒ acta neq; tpe impellente·a xp̄o abſcedē paciebant̄· veſpe ei īfirmos ad ducunt·Vn̄ d̄r·veſpe aūt fa·ob·ei m·de·h· Aug·de ɔ·euan·p h̄ aūt q̄ dicit veſpere aūt facto ad ei⁹dem diei tp̄s h̄ ptinē ſatis iu dicat̄ q̄uis neċe n̄ ſit vbi d̄r veſpe facto e⁹ dē diei veſpm accipe Rem· xp̄s aūt dei fi lius autor hūane ſa lutis fons et origo toci⁹ pietatis celeſtē medicinā oībus tribuebat·Vn̄ ſeq̄t̄·et eijciebat ſpūs verbo et oēs male hn̄tes curauit·demōes em̄ ⁊ morbos ſolo verbo repellebat·vt his ſignis ⁊ virtutib⁹ oñderet ſe ad ſalutē hūani gn̄is pueniſſe Chr·i ho·Intende aūt q̄ntā multitudinē curatā trāſcurrūt euangeliſte·n̄ vnūquēq; curatū enarrantes·ſed vno verbo pelagus ineffabile miracular̄ inducē tes·Ne aūt magtudo miraculi incredulitatē immit tāt ſi tantā plebē et varias egtudines vno tpis mom̄to curauit inducit pphām atteſtantē his que fiebant·Vn̄ ſubdit̄·vt adimplēt̄ q̄d dc̄m eſt per yſaiā pph·d·ipē infirmitates nr̄as accepit Ra·

n̄ vt ſibi hr̄et ſʒ vt nobis auferret et egrotacōnes nr̄as portauit vt q̄d pro imbecillitate viriū ferre n̄ poteramus ille pro nobis portaret· Rem·q̄ hūane nat̄e infirmitatem ad h̄ ſuſcepit vt nos in firmos facēt fortes atq; robuſtos Hyla·⁊ paſ ſione corpis ſui ſm̄ pphām dicta infirmitates hu mane imbecillitatis abſorbuit Chr·in ho·h̄ aūt de pctis magis a ppha dc̄m eſſe videt̄·q̄ſt igitur euangeliſta de egtudinib⁹ h̄ exponit·ſʒ ſciendum q̄ vel hiſtorie h̄ teſtimoniū adaptauit·vel oñdit q̄m plures egtudinū ex peccatis ſūt aīalib⁹ ſſaʒ ⁊ ipa mors a pctis hʒ radicē Hier·attendenduʒ aūt q̄ oēs n̄ mane·n̄ meridie·ſʒ ad veſpā curantur qn̄ ſol occubiturus eſt et qn̄ granū tritici i terra morit̄ vt multos afferat fruct⁹ Ra·ſolis em̄ oc cubit⁹ paſſiōē ⁊ mortē deſiḡt illi⁹·q̄ dix·q̄diu ſū in mūdo lux ſū mūdi q̄ tpalē viuens in carne paucos iudeor̄ docuit·Calcato aūt regno mortis oībus p orbem gentilibus fidei dō pmiſit· Chr·in ho·

Videns aūt ih̄s t̄bas multas circū ſe iuſſit diſcipulos ire trāſfre tū·⁊ accedens vnus ſcriba·ait illi·magiſ ter ſeq̄r te quocunq; ieris ⁊ dixit ei ih̄s vul pes foueas hn̄t·⁊ vo lucres celi nidos·fili⁹ aūt hoīs n̄ hʒ vbi ca put ſuū reclinet·ali⁹ aūt de diſciplis e⁹ ait illi dn̄e pmitte me pri mū ire ⁊ ſepelire prēm meū·ih̄s aūt illi·ſeq̄re me ⁊ dimitte mortu os ſepelire mortuos ſuos·

q̄ xp̄s n̄ ſoluʒ corpa curabat ſʒ aīaʒ emen dabat·et verā ſapiaʒ monſtrare voluit·nō ſolū egtudines ſoluē do·ſʒ eē nihil ad oſtē tacionē faciendo·Et ido d̄r Vid ens aūt ih̄s tur bas multas circa ſe· iuſſit diſc·ire trāſfre· Faciebat aūt h̄ et ſit moderata nos cape docens ⁊ inuidiā iu daicā mitigās ⁊ do cēs nos nihil ad oſtē ta cōē facē Rem·vel h̄ fecit q̄ſi hō volens turbar̄ importuni tatē declinare·erāt aūt ei affixi admirātes eū et vidē ipm̄ volen tes·q̄s em̄ diſcedet a tali miracula opan ti·q̄s n̄ in faciem eius ſimplicē vel lʒ videre et os talia lo quens· Si em̄ moyſes glificatā facieʒ hēbat·et ſteffan⁹ ſicut angeli intellige ɔn̄ē dn̄ atorē q̄lē decens ē tunc apparuiſſe Vnde ppheta dicit Specioſus for ma pre filijs hoim Hila·diſcipulor̄ aūt nomen non·xij·tm̄ aplis ɔuenire eſtimandum eſt·ſſā pre ter apoſtolos plures fuiſſe diſcipulos legimus Chr·in ho·manifeſtum eſt aūt alium eſſe diem·q̄ iuſſit ire tranſfretum·non eum qui ſequitur illum in quo ſocrus petri ſanata eſt·quo die marcus lu caſq; eum in deſertum exiiſſe affirmant Aug·de ɔ·euan·vide aūt qualr̄ turbas n̄ ſimplr̄ abijcit·vt non offendat·Non em̄ dixit recedite ſʒ vltro diſci pulos iuſſit abire ſpem dans turbe eundi eē illuc· Rem·Sed quid inter iuſſionem dei et tranſfre tacionem geſtum ſit·euangeliſta ſtuduit manife ſtare·cum ait·Et accedens vnus ſcriba ait illi·Ma giſter ſequar te q̄cunq; ieris· Hiero·iſte ſcriba

qui tm̄ lr̄am nouerat occidentem ſi dixiſſet · Dn̄e
ſequar te quocunqꝫ ieris · non fuiſſet repulſus a do
mino · ſꝫ quia magiſtrum vnum de pl̄ibus eſtimat
et litteratoꝛ erat et non ſpiritalis auditor · ideo n̄
habet locum in quo poſſit iħus reclinare caput
ſuum · Oñditur aūt nobis et ob hoc ſcribam repu
diatum · q̄ ſignoꝝ videns magnitudinē ſequi vo
luerit ſaluatorem · vt lucra ex opeꝝ miraculis q̄re
ret · ſꝫ ideꝫ deſiderans quod et ſimon magus a pe
tro emere voluerat Chr · in ho · Vide etiaꝫ q̄t9
eſt tumor · ita em̄ aduenit et locutus eſt · ſicut de=
dignans cum turba anumerari · ſꝫ oñdens qm̄ ſup
multos eſt ipe · Hyla · Vel alr̄ iſte ſcriba qui eſt
vnus ex doctoribus legis an ſit ſecuturus interro
gat quaſi lege non ɔtmeret̄ hunc eſſe quem vtilr̄
ſequatur · Igitur infidelitatis affectum ſub diffi
dencia interrogacionis expreſſit quia fidei aſſum
ptio non interroganda eſt ſed ſequenda Chriſ
in homelia · Reſpondet autem ei xp̄iſtus non ad
interrogacionem verborum ſed ad conſilium ob=
uians mentis · Vnde ſequitur · Et dicit ei Iheſus ·
Vulpes foueas habent et volucres celi nidos · fi=
lius autem hominis non habet vbi caput ſuum re
clinet · Acſi dicat · Hieronimus · Quid me ꝓpter
diuicias et ſeculi lucra cupis ſequi · cum tante ſim
paupertatis vt nec hoſpiciolum quidem habeaꝫ
et tecto vtar non meo · Chriſoſtomus in ho=
melia · Hoc autem non erat auertentis · ſed argu
entis quidem malum conſilium · concedentis auteꝫ
ſi vellet cuꝫ paupertatis expectacione ſequi xp̄m
Et vt diſcas eius maliciam audiens hoc et coꝛrec
tus non dixit · paratus ſum ſequi · Auguſtinus
de ſermone domini · Vel aliter · Filius hominis nō
habet vbi caput reclinet · ſcilicet in fide tua · vul/
pes enim habent foueas in coꝛde tuo · qꝛ doloſus
es · volatilia celi habent nidos in corde tuo · quia
elatus es · Doloſus et elatus · non me ſequeris quō
em̄ doloſus ſequit̄ ſimplicitatem · Gregoꝛius
decimonono moꝛalium · Vel aliter · vulpes valde
fraudulenta ſunt animalia · que in foſſis vel ſpecu
bus abſconduntur · Cunqꝫ apparuerint · nunquam
rectis itineribus · ſed tortuoſis anfractionib9 cur=
runt · Volucres vero alto volatu ſe ſubleuant · No
mine ergo vulpium doloſa atqꝫ fraudulenta · no=
mine autem volucrum hec eadem ſuperba demo=
nia deſignantur · acſi dicat · fraudulenta atqꝫ ela/
ta demonia in corde tuo inueniunt habitacionem
ſuam · humilitas autem meam requiem in ſuper=
ba mente non inuenit · Auguſtinus de queſtio ·
euangel̄ · Intelligitur em̄ miraculis motus ꝓpter
inanem iactanciam eum ſequi voluiſſe · quam ſigni
ficant aues · Finxiſſe autem diſcipl̄i obſequium que
fictio vulpium noīe ſignificata eſt Raba · heretici
aūt in ſua verſucia ɔfidentes ſignificant̄ ꝑ vulpes
et maligni ſpūs per volucres celi · que in corde iu
daici pp̄li foueas et nidos · i · domicilia habebant ·
Sequit̄ Alius aūt de diſcipulis illius ait illi · Dn̄e
permitte me ire primum et ſepelire patrem meum
Hier · Quid ſimile eſt inter ſcribam et diſcipulū ·
ille magiſtrum vocat · ille dominum ɔfitet̄ Hila ·
Iſte pietatis occaſione ad ſepeliendum pr̄em ire
deſiderat · ille ſecuturum ſe quolibet eſſe ꝓmittit ·

non magiſtꝝ querens ſꝫ ex magiſtro lucꝝ / Iſte eſt
diſcipulus non interrogat an ſequet̄ · iam em̄ ſeq̄
ſe oportere credidit · ſꝫ pmitti ſibi orat ſepelire
patrem · Aug · de ver · do · Dn̄s aūt qn̄ parat ho
mines · euangelio nullam excuſacōꝫ vult interponi
carnalis h9 t̄palisqꝫ pietatis · et ideo ſequit̄ · iħs
aūt dixit ei · ſequere me · et dimitte mortuos ſepeli
re mortuos ſuos · Chr · in ho · Hoc aūtem dixit · n̄
iubens ɔtemnere amorem qui eſt ad parentes · ſꝫ
monſtrans qm̄ nihil celeſtibus negocijs nobis ma
gis neceſſarium eſſe opoꝛtet · Et qm̄ cū toto ſtu=
dio his iungi debemus · et neqꝫ paꝝ tardare · etiā
ſi valde ineuitabilia et incitancia fuerint q̄ attra/
hunt · Quid em̄ magis neceſſarium erat q̄ ſepelire
patrem · Quid etiam facilius · neqꝫ em̄ t̄ps multum
ɔſumendum erat · per hoc eē eum dn̄s a multis mal̄
eripuit · puta luctibus et meroribus · ⁊ ab his que
hinc expectantur · Poſt ſepulturam em̄ neceē iam
erat · et teſtamenta ſcrutari · et hēditatis diuiſionē
et alia hmōi · et ita fluctuacōs ex fluctuacōib9 ei
ſuccedentes a longe eū a veritatis abducē poꝛtu ·
ſi aūt adhuc tumultuaris · excogita qm̄ multi īfir
mos n̄ permittunt ſcire · nec ad monumentū ſeq̄ ·
eē ſi pr̄ aut mr̄ aut filius ſit qui defunctus eſt · Nec
ex hoc incuſantur crudelitatis · ſꝫ ɔtrarium crude
litatis eſſet · Et multo maius malum eſt abducere
hoīem a ſpiritalibus ſermonibus · et maxime cū fu
erint qui hoc compleant · Erant em̄ q̄ oplet̄i erāt
h9 funeris ſepulturam · Vnde dicit · Dimitte mor
tuos ſepelire mortuos ſuos Aug · de ver domi ·
· q · d · pater tuus mortuus eſt · Sunt alij mortui q̄
ſepeliunt mortuos ſuos quia infideles ſunt Chr
in ho · In quo monſtrat qm̄ hic moꝛtuus n̄ erat ei9
Etem̄ qui defunctus erat · ſicut eſtimo de numero
infidelium erat · Si aūt admiraris iuuenem · qm̄ ꝓ
negocio ita neceſſario interrogauit iħm et n̄ ſpon
tanee abijt multo magis admirare qm̄ ⁊ ꝓhibitus
permanſit qd̄ non erat magnitudinis cū nō ꝓpter
deſidiam fecerit ſꝫ vt nō intercideret negociū ma
gis neceſſarium Hila · item qꝛ accepimus in dn̄i
ce oīois exordio ita primum precandum · Pr̄ nr̄ q̄
es i · c · Et in diſcipulo credētis pp̄li pſona ē · admo
netur q̄ pr̄ ſibi viuus in celis eſt · Deinde inter fi/
delem filium patremqꝫ infidelem ius patrum no=
uimus non relinqui Admonuit eē non admiſceri me
morijs ſanctoꝝ moꝛtuos infideles et etiaꝫ eos eſſe
mortuos qui extra deuꝫ viuunt · et idcirco mortui
ſepeliantur a mortuis · qꝛ per dei fidem viuos vi/
uo opoꝛteat adherere Si aūt mortuū ſepelit mor
tuus non dēmus curam habere mortuoꝝ ſꝫ viuen
cium · Nedum ſolliciti ſumus de mortuis noſqꝫ mor
tui appellemur · Mortui eē mortuum ſepeliunt · cū
peccatoꝛes peccatorib9 fauent · Qui em̄ peccarēt
laudibus proſequunt̄ extinctum ſub verboꝝ ſuoꝝ
aggere abſcondunt Rab · notandū eſt i hac ſnīa
qꝛ aliqn̄ minora bona pretermittēda ſunt pro vti
litate maioꝛum Aug · de ɔ · euan · Qd̄ aē matheus
dicit tunc iſtud geſtum eſſe qn̄ iuſſit vt irent tranſ
fretum · Lucas vero ambulantibus illis in via non
eſt contrarium · quia viam vtiqꝫ ambulabant · vt
venirent ad fretum ·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Et aſcēdente eo in na
uiculā ſecuti ſunt eū
diſcipuli eꝰ ⁊ ecce mo
tus magnus factꝰ eſt
in mari ita vt nauicl'a
opireť fluctibus· ipe
vero dormiebat ⁊ ac-
ceſſerūt ad eū diſcipl'i
eꝰ ⁊ ſuſcitauerūt eū·d·
dn̄e ſalua nos pimus
Et dixit eis q̇d timidi
eſtis modice fidei· tūc
ſurgens impauit ven
tis ⁊ mari ⁊ facta ē trā
quillitas mag̃· porro
hoīes mirati ſunt·d·
qualis eſt hic· qꝛ obe
diunt ei venti ⁊ mare

Orig· cū multa mag̃
et miranda oſ̄diſſet
xp̄s in terra· tranſijt
ad mare vt ibidem ex
cellencia opa demon
ſtraret q̄tenus terre
mariſq; dominū ſe eē
cunctis oſ̄deret· Vn̄
Sr· et aſcendente eo i
nauiculā ſecuti ſunt
eum diſcipuli eꝰ Non
imbecilles ſed firmi ⁊
ſtabiles in fide· Hij
g̊ ſecuti eum· non tm̄
greſſus eꝰ ſequētes
ſ; magis ſanctitatem
comitantes Chriſ
accepit aūt diſciplo̅s
ſecū ⁊ in naui· vt ad
vtraq; eos erigeret·
et ad h̄ ꝙ in piculis
non ſtupeſcēnt· et ad
h̄ ꝙ in honoribꝰ mo-
derata de ſe autumēt
vt eīn non magna de
ſe ſapent· ꝓpter h̄ ꝙ alijs dimiſſis eos retinuerat·
permittit eos fluctuari· Vbi eīn miraculoꝝ oſ̄ſio
erat plebem permittit adeſſe· vbi aūt temtacionū
et timoꝝ arreptio· atlethas orbis terraꝝ quos
excitaturus erat hos ſolos aſſumit Orig· Ingreſ-
ſus g̊ nauiculam fecit turbari mare· Vnde ſequiť
Et ecce motus magnus factus eſt in mari· ita vt na
uicula operiretur fluctibus· Hec tempeſtas nō ex
ſe orta eſt· ſ; pꝰtati paruit impantis· qui educit vē
tos de theſauris ſuis· Facta eſt aūt tēpeſtas mag̃
vt magnum opus oſ̄dereť· qꝛ q̄to magis fluctus
nauicl'e irruebant· tanto magis diſciplo̅s timor cō
turbabat· vt plus deſiderarent ſe liberari p mira
bilia ſaluatoris Chr· qꝛ eīn viderāt alios xp̄i bn̄
ficia accepiſſe non aūt ſiē aliq̇s eſtimat q̄ in alieis
corpibus fiunt ⁊ q̄ in ſeipo· oportuit p familiarē
ſenſum eos potiri bn̄ficijs xp̄i· et ideo voluit hāc
fieri tempeſtatem· vt per liberacōe manifeſtiorē
accipiant bn̄ficij ſenſum· Erat aūt hec turbacio ty
pus futuraꝝ temtacionū· de q̇bꝰ paulus diť nolo
vos ignorare fr̄es qm̄ g̃uati ſūꝰ ſ̄ virtutē· Vt g̊
daret tp̄s formidini· ſequiť· ipe vero dormiebat·
ſi eīn vigilante eo facta fuiſſet tēpeſtas· vel non
timuiſſent vel non rogaſſent· Vel neq; poſſe ipm
tale aliq̇d facē crederent Orig· eſt aūt res mira
bilis et ſtupenda· is qui nunꝙ dormit neq; dormi
tat dormire Sr· Dormiebat quidem corpe· ſ; vigi
labat deitate· demr̄ans qꝛ veꝝ hūanū portabat
corpꝰ qd corruptibile induerat· corpe itaq; dor
miebat vt aplo̅s facēt vigilare· ⁊ ne oēs nos vnꝙ
aīo dormiamꝰ Tanto aūt metu diſcipuli fuerāt cō
territi et pene aīo alienati vt irruerent in eum ⁊ n̄
modeſte ac leuiter ſuggererent ſ; turbulenť ſuſci
tarent eum· Vn̄ ſequiť· et acceſſerunt· ad· eum· d·
eꝰ et ſuſ· e· d· dn̄e· ſal· nos pe· Hier· hꝰ ſigni ty
pum in yona legimꝰ qn̄ ceteris piclitantibus ipe
ſecurus eſt et dormit et ſuſcitať Ori· o veraces
diſcipl'i· ſaluatorem vobiſcū hētis et de piculo ti-
metis· vita vobiſcū ē et de morte ſoliciti eſtis· Sz
r̄ndeant puuli ſumus et adhuc infirmi· iō q; timꝰ
Vn̄ ſequiť· et diť eis ihs· q̇d timidi eſtis mo· fidei·
q·d· ſi potentē me ſup terrā ꝯgnouiſtis q̄re nō
creditis ꝙ in mari potens ſim· et ſi mors irrueret
nonne debuiſtis eā ꝯſtantiſſime ſuſtinē· q̄ modicū
credit argueť· q̄ nihil credit ꝯtemneť· Chr· in
ho· ſi aūt aliq̇s dixerit qm̄ n̄ fuit modice fidei acce
dentes excitare ihm h̄ ſignū fuit ꝙ non decentē
de ipo opinōe hēbant· Nouerant ꝙ excitatus po
terat mare increpare· nondū aūt ꝙ dormiens· ꝓpť
h̄ eē neq; pn̄tibus turbis h̄ ſignum fecit vt n̄ accu
ſenť modice fidei ſ; diſcipulos ſolū accipiens cor-
rigit et prius ſoluit turbacōe aq̄ꝝ Vn̄ ſequiť· tūc
ſurgens impauit ventis et mari· et facta ē t̄n· ma·
Hier· ex h̄ aūt loco intelligimus· ꝙ oēs creatꝰe
ſenciāt creatorē· q̇bus eīn impať ſenciūt impantē
non errore hereticoꝝ q̄ oīa putant aīancia ſenſibi
lia eſſe· ſ; maieſtate ꝯditoris q̄ apud nos inſenſibi
lia ſūt· illi ſenſibilia ſunt Orig· impauit g̊ vētis
⁊ mari· et de magno vento facta eſt t̄nq̄litas mag̃
Decet eīn magnum magna facē· et iō qui mag̃fice
prius ꝯturbauit profundū maris· nunc iteꝝ t̄nq̄l
litatem magnam fieri iuſſit vt diſcipl'i nimiū ꝯtur
bati magnifice letarentur Chr· in ho· in h̄ eciā
oſ̄ditur ꝙ oīs ꝯfeſtim ſoluta eſt tempeſtas· ⁊ neq;
ſeit as turbacōis remanſit· qd q̇dem extneum erat·
Cū eīn naťaliť fluctuacio terminať vſq; ad multū
tp̄s aq̄ ꝯcuciunť ſ; h̄ ſiľ oīa ſoluebanť· vn̄ quod de
pr̄e dēm eſt dixit· et ſtetit ſp̄ūs procelle· h̄ xp̄us
ope impleuit· ſolo eīn verbo et p̄cepto ſedauit ⁊
refrenauit A viſu eīn et a ſomno ⁊ excitādo nauigio
q̄ aderāt eū hoīez eſtimabāt ꝓpter h̄ i admiracōe
ceciderūt· Vn̄ ſequiť· porro hoīes admirati ſūt· d·
q̄lis eſt h̄ qꝛ venti ⁊ mare obediūt ei Glo· chriſ·
ponit hanc l'raz· q̄lis eſt h̄ hō· ſomnus eīn ⁊ quod
apparebat hoīez demr̄abat ſ; mare ⁊ t̄nq̄llitas deū
oſ̄debat Ori· ſ; qui hoīes mirati ſunt n̄ putes h̄
aplo̅s ſignificatos· nuſq; eīn inuenimꝰ p̄ť honorē
ꝯgnoīari et dn̄i diſcipulos ſ; ſp aut apl'i aut diſci-
puli noīanť Mirabanť g̊ hij hoīes q̄ cū eo nauiga
bant q̄ꝝ erat nauicl'a Hier· ſi aūt q̇s ꝯtencioſe
voluerit eos q̄ mirabanť fuiſſe diſcipulos r̄ndebi-
mus recte hoīes appellatos· qꝛ necdū nouerāt po
tenciam ſaluatoris Orige· non aūt interrogantes
dicūt· q̄lis eſt iſte· ſ; aſſerentes qꝛ iſte talis eſt cui
mare et venti obediunt· Qualis g̊ eſt iſte· i· q̄tus
q̄ fortis· q̄ magnus Iubet oī creature et non ſup
grediť iuſſiōe eꝰ· ſoli hoīes reſiſtunt· et iō in iudi
cio dānabunť Miſtice aūt oēs in ſancte eccīe nauicl'a
cū dn̄o p hūc vndoſum ſupnaramus mōm· ipe aūt
dn̄s pie obdormit ſomno· paciā nr̄am et impioꝝ
pn̄iā expectās Hyl· vel dormit eo ꝙ ſomno nr̄o
ꝯſopiať in nobis· Maxime aūt aliud accidit· vt a
deo auxilium in piculi metu ſperemꝰ· atq; vtinā
vel ſpes ſera ꝯfidat ſe piculum poſſe euadē xp̄i in
tra ſe vigilante virtute Ori· alacriter g̊ acce
damꝰ ad eū cū ꝓpħa dicentes· Exurge q̄re obdor
mis dn̄e· et ipe impabit ventis· i· demonibus· qui
ꝯcitant fluctus· i· pn̄cipes hꝰ mōi ad pſecucōes
ſanctis immittendas· facitq; t̄nquillitatē magnā

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

circa corpus et ſpm̄ · pacē eccīe et ſerenitatē mūdo
Raba · vel alr̄ · mare eſt eſtus ſeculi · nauicl̄a quā
xp̄s aſcendit intelligit̄ arbor crucis · c⁹ auxilio fi
deles (tranſactis mūdi fluctibus) ꝑueniunt ad cele/
ſtem p̄riam · q̄ſi ad littus ſecurꝫ · mq̄ xp̄us vna cum
ſuis aſcendit · Vnde prius ait · q̄ vult venire poſt
me abneget ſemetip̄m et tollat crucē ſuā ⁊ ſequat̄
me · Cuꝫ g̊ xp̄s in cruce poſitus fuiſſet · mot⁹ mag
nus factus eſt · q: ꝯmote ſunt mentes diſcipuloꝝ
de e⁹ paſſione et nauicula operta eſt fluctibus q:
tota vis perſecucōis circa crucem xp̄i fuit vbi ſcꝫ
morte occubuit · Vnde dc̄m eſt · ip̄e v̊o dormiebat
ſuum dormire mori eſt · Excitant aūt diſcipli dn̄m
dum turbati morte · maximis votis reſurrectōꝫ q̄=
runt · d · ſalua reſurgendo q: perimus turbacione
tue mortis · Ip̄e vero reſurgens increpat duriciā
cordis eoꝝ vt alibi legit̄ Imꝑauit aūt ventis · q:
dyaboli ſupbiam ſtrauit · Impauit mari · q̄ veſanā
iudeoꝝ diſiecit · ⁊ facta eſt t̄nquillitas magna q:
ſedate ſunt mentes diſcipuloꝝ viſa reſurrectione ·
Glo · vel nauicula eſt eccīa p̄ns in q̄ xp̄s cū ſuis
mare ſeculi tranſit · aq̄s ꝑſecutoꝝ ꝯpeſcit · vnde
mirem̄ et gr̄as agamus

Et tunc cū veniſſꝫ ibꝫ
t̄nſfretū in regionem
gerazenoꝝ occurrer̄t
ei duo hn̄tes demonia
exeūtes de monumētis
ſeui nimis · ita vt nemo
poſſet t̄nſire ꝑ viā illā
Et ecce clamauer̄t · d ·
q̄d nob̄ ⁊ tibi ih̄u fili
dei veniſti huc an̄ tp̄s
torq̄re nos · Erat aūt n̄
longe ab eis grex por
corū multorū paſcēs
Demōes aūt rogabāt
eū · d · ſi eijcis nos mit
te nos in gregeꝫ por
corū · ⁊ ait illis Ite at
illi exeuntes abierūt
in porcos · et ecce ma
gno impetu abijt to=
tus grex preceps i ma
re ⁊ mortui ſunt i aq̄s
Paſtores aūt fugier̄t
⁊ venientes in ciuita
tem nunciauer̄t oīa · ⁊
de his q̄ demonia ha
buerant ⁊ ecce tota ci
uitas exijt obuiaꝫ ih̄u

Chr · in ho · q̄daꝫ
hoīes xp̄m hoīeꝫ eſſe
dicebant · venerūt de=
mones · diuinitatem
e⁹ diuulgantes · vt q̄
mare procelloſum et
rurſus quietum non
audierant · demones
audirent clamantes ·
Vnde dr̄ · et cum veni
ſſet tranſfretum i re/
gionem gerazenoꝝ ·
occurrer̄t ei duo ho=
mines hn̄tes demoīa
Rab · geraza vrbs
eſt arabie trāſiordā=
nem · iuncta monti ga
laad · quem tenuit tri
bus manaſſe n̄ longe
a ſtagno tiberiadis ·
in quo porci precipi
tati ſunt · Aug · de
con · euan · Qd autem
matheus duos dicit
fuiſſe q̄ demonia pa/
ciebantur · Marc⁹ aūt
et lucas vnū ꝯmemo
rant · intelligas vnū
eorum fuiſſe perſone
alic⁹ clarioris et fa=
moſioris · queꝫ regio
illa maxime dolebat ·
et pro c⁹ ſalute plu/
rimum ſatagebat · de
q̄ facti h⁹ fama pre/
clarius fragrauit
Chr · in ho · vel lucas
et marcus vnū eorum
ſeuiorem elegerunt ·
vn̄ et e⁹ calamitateꝫ

⁊ viſo eo rogabāt vt
trāſiret a finib⁹ eorū ·

exprimunt Lucas · n ·
dicit q̄ ruptis vincu
lis agebat̄ in deſerto ·
Marcus aūt q̄ et la/
pidibus ſeip̄m intercidebat · Nec tn̄ dicunt q̄ vn⁹
ſolus erat ne matheo ꝯtraria dicere viderent̄ · p
h̄ aūt q̄ ſubditur d monumentis exeuntes · pnicio
ſum dogma imponē volebant · ſcꝫ q̄ aīe morientiū
demones fiant · Vn̄ multi aruſpicum occidūt pue=
ros vt aīaꝫ eoꝝ coopantem hēant · ꝓpter quod ⁊
demoniaci clamant · qm̄ aīa illius ego ſum · Non eſt
aūt aīa defuncti que clamat · ſꝫ demon h̄ fingit vt
decipiat audientes Si em̄ in alterius corpus aīaꝫ
mortui poſſibile eſſet intrare · multomagis in cor
pus ſuuꝫ · ſꝫ neqꝫ hꝫ rōꝫ mīq̄ paſſam aīam coopari
iniqua ſibi facienti · Vel hoīem poſſe virtutem in
corpoream in aliam tranſmutari ſubaꝫ · ſcꝫ aīaꝫ in
ſubaꝫ demonis · Neqꝫ em̄ in corporibus hoc machi=
nari quis pt̄ · vt in hoīs corpus faciat aſini corp⁹
Neqꝫ em̄ rōnabile eſt aīam a corpe ſepatam h̄ iam
oberrare · iuſtoꝝ em̄ aīe in manu dei ſunt Vnde ⁊
que prauoꝝ · neqꝫ em̄ male ſunt Sed et que pecca
catoꝝ ſunt ꝯfeſtim hinc abducunt̄ · Et h̄ manifes
ſtum eſt ex lazaro et diuite · q: vero nullus eos af
ferre audebat ad xp̄m ꝓpter ſeuiciam hos demoni
acos · xp̄s ad eos vadit · Que q̄dem eoꝝ ſeuicia de/
ſignatur · cum ſubditur · Seui nimis · ita vt nemo
poſſet tranſire per viam illaꝫ · Sed q: alios ꝓhi
bebant pertranſire · obſtruentē igit̄ viā inuener̄t
Etem̄ flagellabantur inuiſibil̄r · intollerabilia pa
cientes ex xp̄i p̄ncia · Vnde ſequit̄ · et ecce clamaue
runt · d · Quid nobis et tibi hieſu fili dei Hier · non
eſt aūt voluntatis iſta ꝯfeſſio (quam p̄miū ſeq̄tur
ꝯfitencium) ſꝫ neceſſitatis extorſio · que cogit inui
tos · velut ſi ſerui fugitiui poſt multum tp̄is dn̄m
ſuuꝫ videant · nihil aliud niſi de verberibus depre
cantur Sic et demones cernentes dn̄m in terris re
pente verſari ad iudicandos ſe veniſſe credebant
Ridiculum aūt putant quidam ꝺmonia ſcire filiū
dei et dyabolum ignorare · eo q̄ minoris malicie
ſint iſti q̄ ille c⁹ ſatellites ſunt · cum oīs ſcia diſci=
puloꝝ ad mgr̄m referenda ſit Aug · xij · de ci · di
Tantum aūt innotuit eis deus · q̄tum voluit · tm̄
aūt voluit q̄tum oportuit · Innotuit g̊ eis non p
id q̄ vita eterna eſt · et lumen quod illuminat pios
ſꝫ per quedam tp̄alia ſue virtutis effecta · et occul
tiſſime p̄ncie ſigna · q̄ angelicis ſpiritib⁹ eē malig
nis pocius q̄ infirmitati hoīm p̄nt eſſe perſpicua
Hiero · Sed tn̄ tam demones q̄ dyabolus ſuſpi=
cari magis filium dei q̄ noſſe intelligendi ſunt ·
Aug · in li · de queſt · no · et ve · te · Qd aūt demones
clamant Quid nobis et tibi hieſu fili dei · magis ex
ſuſpicione q̄ ex ꝯgnicōe dixiſſe credendi ſunt · Si
em̄ ꝯgnouiſſent nūq̄ dn̄m gl̄e crucifigi ꝑmiſiſſent
Rem · Sed q̄cienſcunqꝫ e⁹ virtute torquebantur
et miracula facientem videbant · eſtimabant eſſe fi
lium dei · poſtq̄ videbant eum eſurire · et his ſimilia
pati dubitabant · et credebant hoīem puꝝ · Conſi
derandum eſt q̄ etiaꝫ iudei increduli dicētes xp̄m
in beelzebub eiciſſe demonia · et arriani dicentes
eum eſſe creaturam · non ſolum iudicio dei · ſꝫ etiaꝫ
demonuꝫ ꝯfeſſione damnari merentur q̄ xp̄m filiū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dei dicunt· Recte aūt dicunt· q̄d nobis et· hoc eſt nihil ɔ̄neeſt nr̄e malicie et tue gr̄e· qꝛ (ſm apl̄m) nulla ſocietas eſt lucis ad tenebras Chr· in ho· vt aūt non videret̄ adulacōnis hoc eſſe· ab expi-encia clamabant· d· Veniſti ante tp̄s torquē nos·

Aug· viij· de ci· dei· ſiue qꝛ ſubitum illis fuit q̄d futuꝝ q̄dem ſꝫ tardius opinabant̄· ſiue qꝛ pdicōꝫ ſuam hanc ip̄am dicebant· qꝛ fiebat vt eoꝝ ɔgcio ſpneretur· et h̄ erat ante tp̄s iudicij q̄ eterna dam nacione puniendi ſunt Hiero· p̄ñcia em̄ ſaluato ris tormenta ſunt demonum Chr in ho· non aūt poterant dicere ſe non peccaſſe qꝛ eos xp̄s inuene rat mala opantes et facturam dei punientes· Vñ eſtimabant ꝓpter ſupabundanciam maloꝝ que fe cerant q̄ non expectaret̄ in eis tp̄s extreme puni cionis que erit in die iudicij· Aug9· de ɔ· euan· Q̄d aūt verba demonum diſſimode ab euangeliſtis ſunt dicta non hꝫ aliquid ſcrupuli· cum vel i vnaꝫ redigi ſn̄iaꝫ· vel oīa dicta p̄nt intelligi· nec quia pluralr̄ apud ma· apud illos aūt ſinglārit̄ loquit̄· cum et ip̄i narrent q̄ interrogatus quis vocaret̄· legionem ſe eſſe rn̄dit· eo q̄ multa eſſent demonia Sequitur· erat aūt non longe ab eis grex porcoꝝ multoꝝ paſcens· Demones aūt rogabant eum· d· Si eijcis nos hinc mitte nos in porcos Gre· xxij mor· Scit em̄ dyabolus qꝛ quodlibet agere ex ſe metip̄o non ſufficit· qꝛ nec per ſemetip̄m in eo q̄d eſt ſp̄us exiſtit Rem· ſꝫ ideo non peciert̄ vt in ho mines mitterent̄· qꝛ illum c9 virtute torq̄bantur humanam ſp̄em geſtare videbant· Nec eciā peciert̄ vt in peccora mitterentur· qꝛ peccora dei p̄cepto mūda ſunt aīalia· et tunc in templo dei offerebant̄ pre alijs aūt immūdis in porcos mitti pecierūt· qꝛ nullum aīal immundius eſt porco Vnde et porcus ē quaſi ſpurcus eo q̄ in ſpurcicijs delectet̄ Sic et demōes ſpurcicijs peccatoꝝ delectāt̄· Non aūt pe cierunt vt in aerē mitterent̄ ꝓpter nimiam cupidi tatem nocendi hoībus· Sequitur· et ait illis· Ite

Chr· in ho· non aūt hoc fecit ieſus· quaſi a de-monijs perſuaſus· ſꝫ multa huic diſpenſans· vnum quidem vt inſtruat magnitudinem nocumenti de monum q̄ illis hoībus inſidiabantur· aliud vt di-ſcant oēs· qm̄ neqꝫ aduerſus porcos audent· niſi ip̄e ɔceſſerit Tercium vt oñderet q̄ grauiora i illos hoīes opati eſſent q̄ in porcos· niſi eſſent homies illi inter calamitates· diuina prouidencia adiuti· magis em̄ odio hn̄t hoīes q̄ irrōnabilia· per hoc aūt manifeſtum eſt qm̄ nullus eſt qui non paciat̄ diuina prouidencia· Si aūt non oēs ſic· neqꝫ ſcd̄m vnū moduꝫ· et hec etiaꝫ prouidencie maxima ſpes eſt· ad id aūt quod vnicuiqꝫ expedit prouidencia oñditur Cum predictis aūt et aliud ex hoc dicim9 qm̄ non ɔiter oīm prouidet ſolum· ſꝫ ſingulariter vniuſcuiuſqꝫ q̄d in demoniacis his aliq̄s aſpiciet manifeſte· Qui olim ſuffocati eſſent niſi diuina ꝓ uidencia potiti eſſent· ꝓpterea eciā ɔceſſit abire in gregem porcoꝝ vt qui regiones habitabāt illas diſcant e9 virtutem· vbi em̄ nullus eū ɔgnouerat fulgere faciebant miracula vt eos in ſue diuinitatis ɔgnicōꝫ trahat Hiero· non q̄ vt ɔcedēt ſalua-tor demonibus q̄d petebant· dixit ite· ſꝫ vt per in terfectionem porcoꝝ· hoībus ſalutis occaſio pre beretur· Seq̄t̄· At illi exeuntes· ſ· ab hominibus abiert̄ in porcos· et ecce magno impetu abijt tot9 grex preceps in mare· et mortui ſunt in aq̄s· Eru-beſcat manicheus ſi de eadem ſub̄a et ex eodē ori gine hoīm beſtiarumqꝫ ſunt aīe· quō ob vni9 hoīs vel duoꝝ ſalutem· duo milia porcoꝝ ſuffocantur

Chr· in om· ideo aūt porcos demones occidert̄ qꝛ vbiqꝫ hoīes in meſticiam mittere ſtudent et de perdicione letant̄ Damni eciā magnitudo augebat e9 q̄d factum erat famam· A multis em̄ diuulga-batur· ſcꝫ ab his qui curati erant· a porcoꝝ dñis et a paſtoribus· Vñ ſequit̄· paſtores aūt fugerunt et ve· in ciui· nun· oīa· et de his q̄ demonia habue-rant· et ecce tota ciuitas exijt obuiam ieſu· Sꝫ cū deceret eos adorare et admirari virtutem emit-tebunt eum a ſe· Vnde ſequit̄· et viſo eo rogabant eum· vt tranſiret a finibus eoꝝ· Intuere aūt et xp̄i manſuetudinem poſt virtuteꝫ· qꝛ em̄ bn̄ficia adep ti abigebant eum· non reſiſtit· ſꝫ receſſit· Et eos q̄ indignos ſe nunciauert̄ doctrina e9 derelīq̄t· dās eis doctores liberatos a demonibus et porcorum paſtores· Aug· vel q̄ rogant vt tranſeat fines eoꝝ· non de ſuperbia hoc faciunt· ſꝫ d̄ humilitate qua ſe indignos dñi p̄ñcia iudicabant· ſic et petr9 ait· Exi a me dñe· qꝛ vir peccator ſum Raba· In terpretatur aūt geraza colonum eijciens vel adue na ꝓpinquans· h̄ eſt gentilitas que dyabolum a ſe eiecit· Et que prius longe modo facta eſt prope· poſt reſurrectionem viſitata a xp̄o p predicatorē Ambr· ſup lucam· duo q̄ demoniaci figuram pp̄li gentilis accipiunt· qm̄ cum tres filios noe gn̄auit Cam Sem iaphet· Sem tm̄modo familia in poſſe ſſionem aſſita eſt dei· ex duobus aūt alijs nacionū pp̄li pullularūt Hyla· vnde extra vrbem· i· extra legis et ꝓphetarum ſinagogam duos hoīes i mo-numentis demones detinebant· duaꝝ ſcꝫ gentiuꝫ origines intrā defunctoꝝ ſedes et mortuoꝝ reli quias obſederant· efficientes pretereuntibus viaꝫ vite p̄ntis infeſtam· Raba· vel non immerito in monumentis illos habitaſſe ſignificauit· quid em̄ aliud ſunt corpa perfidoꝝ niſi quedam defuncto rum ſepulcra· in quibus non dei ſermo ſꝫ aīa peccā tis morte recluditur· Dicit aūt ita vt nemo poſſit tranſire per viam illam qꝛ ante aduentum ſaluato ris inuia gentilitas fuit· vel per duos iudeos et gentes accipe· q̄ non hitabant in domo· i· in ɔſcia ſua non requieſcebant· In monumentis manebant · i· in opibus mortuis delectabantur· nec ſinunt p viam fidei· quam viam iudei impugnant aliqueꝫ tranſire Hyla· occurſus aūt eoꝝ ɔcurrenciū ad ſalutem voluntas iudicatur· videntes aūt demōes non ſibi iam locum in gentibus derelinqui· vt pa ciatur habitare ſe in hereticis deprecantur· q̄b9 occupatis in mare· i· cupiditatem ſeculareꝫ demo num precipitantur inſtinctu cum reliq̄ꝝ gencium infidelitate moriuntur· Vel porci ſunt q̄ luculen-tis delectantur actibus Nam niſi quis porci more vixerit· non in eum dyaboli accipiunt poteſtateꝫ· aut ad probandum tm̄ non ad perdendum accipient Q̄d aūt in ſtagnum precipitati ſunt porci· ſignifi cat etiam q̄ liberato populo gencium a dñacione demonum in abditis agunt ſacrilegos ritus ſuos·

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

qui xp̃o credẽ noluerũt· ceca et ꝓfũda curioſitate
ſubmerſi· Qd aũt paſtores porcoꝝ fugientes iſta
nunciant· ſignificat quoſdã a primates impioꝝ
quãq̃ꝗ ſanã legẽ fugiant· potenciã tñ xp̃i ſtupen
do p̃dicare ñ ceſſant· Qd aũt magno tiore pcuſſi
rogant vt ab eis diſcedat ſignificat multitudinez
vetuſta ſua vita delectatã honorare qdez ſe nolle
xp̃ianam legem diiudunt q eam implere non pñt
Vel vrbs illa iudaici pp̃li habuit ſpẽzque xp̃i opi
bus auditis· dño ſuo obuiaz pergit prohibens ne
fines ſuos vrbemq; otingeret· neq; eñ euangelia
recepit

CAPIT· ·IX·

Et aſcen-
dens i na
uiculã trãſ
fretauit ⁊
venit in ciuitatẽ ſuaz
et ecce offerebant ei
paraliticum iacentez
in lecto· videns aũt ihs
fidem illorũ dixit pa-
ralitico· ↄfide fili· re
mittuntur tibi pcc̃a
tua· Et ecce qdam de
ſcribis dixerunt intra
ſe h blaſphemat· ⁊ cũ
vidiſſz ihs cogitacõ
nes eorũ dixit vt quid
cogitatis mala in cor
dibus veſtris· qd eſt
facilius dicere· dimit
tuntur tibi pcc̃a tua·
an dicere ſurge ⁊ am
bula· Vt aũt ſciatis·
qm̃ fili9 hoĩs hz ptatẽ
dimittendi pcc̃a· tũc
ait palitico· ſurge tol
le lectum tuũ ⁊ vade i
domũ tuam ⁊ ſurrexit
et abijt in domũ ſuaz
Videntes aũt turbe·
timuerunt ⁊ glorifica
uerunt deuz· q dedit
ptatez talem hoĩbus

Chr· in omelia·
Monſtrauit ſuperi9
xp̃s ſuaz virtutem p
doctrinam qñ docuit
eos· vt ptatem hñs
p leproſum qñ dixit
volo ñ dare· per cen
turionem· qui dixit·
Dic verbo et ſanabit
puer meus· per mare
quod verbo refrena
uit· per demones qui
eum ↄfitebantur· hic
aũt rurſus alio maio
ri modo inimicos ei9
cogit ↄfiteri eq̃litatẽ
honoris ad patrem·
Vñ ad h oñdendum
ſubditur· ⁊ aſcẽdens
in naujculaz tranſfre
tauit et ve· in ci· ſuaz
Nauigium aũt intrans
pertranſit· qui pede
mare poterat ptran
ſire· Non eñ ſp mira-
bilia volebat facere
ne incarnacõis noce-
ret rõni Johes epũs
Creator autẽ rerum
orbis terre dominus
poſtea q ſe ꝓpt nos
nr̃a anguſtauit i car-
ne cepit hr̃e patriaz
humanam· cepit ciui
tatis iudaice eẽ ciuis
parentes hr̃e cepit·
parentuz oĩm ip̃e pa
rens vt attrahẽt ca-
ritas qs diſperſerat
metus Chr· in ho·
Ciuitatem aũt ſuam
hic capharnaũ dicit
alia eñ eum ſuſcepe-
rat naſcentem ſcz be-
thleem· alia eum nu-
triuit ſcz nazareth·
aliam autem habuit
ↄtinue habitantem·
ſcz capharnaum·

Aug· de con· euan· vel aũt quod matheus h ſcribit
de ciuitate dñi· Marcus aũt de capharnaum diffi-
cilius ſolueret Si matheus nazareth nominaret
nunc vero cum potuerit ip̃a galilea dici ciuitas x̃
qr in galilea erat nazareth· ſicut in vniuerſũ reg
num romanum in tot ciuitatibus ↄſtitutum dr mõ
rõna ciuitas· Quis dubitauerit vt veniens in ga-
lileam dñs recte diceret veniſſe in ciuitatem ſuam
In quocunq; eſſet oppido galilee preſertim qr et
ip̃a capharnaum extollebatur in galilea vt tanq̃
metropolis haberet· vel ciuitatem e9 Hier· nõ
aliaz intelliganius q nazareth· vnde et nazaren9
appellatus eſt Aug· de ↄ· euan· Et ſm h dicim9
matheum pretermiſiſſe que geſta ſunt· poſtea q
hieſus venit in ciuitatem ſuam donec veniret ca-
pharnaum et hic adiunxiſſe de ſanato paralitico·
ſicut in multis faciunt pretermittentes media tan
q hoc ↄtinue ſequatur· quod ſine vlla pretermi-
ſſionis ſignificacõe ſubiungunt· et h modo h ſub-
ditur· et ecce offerebant ei paraliticum ia· in le·
Chri· in ome· Paraliticus aũt hic alter eſt p̃ter
eum qui in iohe ponitur· ille qdem in natatorijs
iacebat· hic aũt in capharnaum· Et ille famlis ca-
rebat· hic aũt hẽbat eos qui ſui curam habebãt·
qui et portantes eum attulerũt Hiero· obtulerũt
aũt ei iacentẽ in lecto· qr ip̃a ingredi ñ valebat
Chr· in ome· non aũt vbiq; ab egris ſolum querit
fidem· puta cum inſaniunt· vel aliter ab egritudine
in exceſſu fuerint mentis· Vnde et ſubdiĩ· videns
aũt ihs fidem illoꝝ Hier· non e9 qui offerebaẽ
ſz eoꝝ qui offerebant Chr· in ome· qr igiĩ tan
tam oñdunt fidem monſtrat et ip̃e ſuaz virtutem·
cum oĩ ptate ſoluens peccata· Vnde ſequiĩ· Dixit
paralitico· ↄfide fili· remittuntur tibi peccatã
Johes ep̃s· q tum valet apud deum fides ꝓpa ap8
quem ſi valuit aliena vt intus et extra ſanaret ho
minem· Audit veniam et tacet paraliticus· nec vl
lam rñdet gr̃am· qr plus corpis q aĩe tendebat
ad curam· Meritoq; xp̃s offerencium recipit fidez
non vecordiam iacentis Chr· vel erat magna fi
des· etiaz h9 infirmi· non eñ pmiſiſſet ſe ſubmitti
vt alius euangeliſta dicit per tectum non credens
Hiero· o mira humilitas· deſpectum et debilem
totis mbroꝝ ↄpagibus diſſolutum filium vocat
quem ſacerdotes non dignabantur attingẽ· aut
certe ideo filium· quia dimittuntur ei peccata
ſua· vbi datur nobis intelligencia ꝓpter peccata·
pleraſq; euenire corpoꝝ infirmitates· ⁊ idcirco
forſitan prius dimittuntur peccata vt cauſis debi
litatis ablatis ſanitas reſtituatur Chr· in ome·
Scribe aũt diffamare volentes etiam nolentes fe
cerunt clarere quod factum eſt· Eoꝝ eñ emulaci
one ad ſigni oñſionem vſus eſt xp̃s· Hoc eñ ẽ ſup
abundancia e9 ſapie q ſua p inimicos manifeſtat·
Vñ ſequiĩ· ecce qdam de ſcri· dix· intẽ ſe h blaſ·
Hiero· Legimus in ꝓphecia· ego ſũ q deleo oĩes
iniq̃tates tuas· Conſeq̃nter ḡ ſcribe qr hoĩez pu
tabant· et verba dei ñ intelligebant· arguunt euz
vicio blaſphemie· Videns aũt cogitacõs eoꝝ oſtẽ
dit ſe deũ· qui pt cordis occulta ↄgnoſcere· et q8
ammodo tacens loquiĩ· eadem potencia q cogita
ciones vr̃as intueor poſſum et hoĩbus delicta di-
mittere· Ex vobis intelligite qd paliticus ↄſeq̃ĩ·
Vnde ſequiĩ· Et cũ vidiſſet ihs cogitacões eoꝝ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dixit Vt q̄d cogitatis mala in cordibus veſtris Chr· in ho· non quidem eoꝝ deſtruxit ſuſpicōz q̄ ſcꝫ cogitabant eū predicta dixiſſe vt deum· ſi eñ non eſſet eq̄lis deo patri opoꝛtebat eum dicē longe ſum ab hac ꝑtate ſcꝫ dimittendi pcta· Nunc aūt ↄtrarium firmauit ſua voce et miraculi oñſione Vñ ſubdit· Quid eſt facili⁹ dicē dimittuntur tibi peccata tua· an dicere ſurge et ambula· Quanto q̄deꝫ aīa corpe pocior eſt· tanto peccatuꝫ dimittē mai⁹ eſt q̄ꝫ corpus ſanare Sed q: illud q̄dem non manifeſtum· hoc aūt manifeſtum facit minus quod eſt manifeſtius vt demr̄et maius et non manifeſtum Hiero· vtꝝ eñ ſint paralitico peccata dimiſſa ſolus nouerat qui dimittebat· Surge aūt et ambula· tam ille qui ſurgebat q̄ꝫ hij qui ſurgentem videbant poterant ꝓbare· q̄ꝫq̄m eiuſdem virtutis ſit et corpis et aīe vicia dimittere· Inter dicere aūt et facere multa diſtancia eſt· Fit ḡ carnale ſignuꝫ vt probetur ſpirituale Vñ ſequit̄· vt aūt ſciatis q̄m filius hoīs hꝫ ꝑtatem in terra dimittendi pcta· Chr· in ho· Supra q̄dem palitico n̄ dixit· dimitto tibi peccata· q: vero ſcribe reſiſtebant· altiorem ſuam potenciam demr̄at· d· q̄ꝫ filius hoīs hꝫ ꝑtatē dimittendi peccata· Et vt oñdat ſe patri equaleꝫ non dixit q̄ꝫ filius hoīs indiget aliq̄ ad dimittendū peccata· ſꝫ q̄m hꝫ Glo· hec aūt verba vt ſciatis poſſūt eſſe xp̄i vel euangeliſte· q̄ſi euangeliſta dicēt· Ipi dubitabant eum peccata dimittē· ſꝫ vt ſciatis q̄m filius hoīs hꝫ ꝑtatem· ait paralitico· Si autē xp̄s dicatur pronunciaſſe hec vba ſic intelligetur Vos dubitatis me poſſē peccata dimittere· ſed vt ſciatis q̄m filius hoīs· Que quidem ōro impfecta eſt· ſꝫ ſubditur actus loco ↄſeq̄ntis· Vñ dr· Tunc ait paralitico· ſurge et tolle lectum· ⁊c· Ioh̄ ep̄us Vt quod fuit teſtimonium infirmitatis ſit probacio ſanitatis· Et vade in domū tuam ne xp̄iana fide curatus moriaris in perfidia iudeoꝝ Chr in ho· h̄ aūt precepit vt n̄ eſtimet̄ phantaſia eſſe quod factum eſt· Vñ ad veritatem facti oñdendā ſubdit̄· Et ſurrexit et abijt in domuꝫ ſuaꝫ· Sed tñ aſtantes hoīes adhuc deorſum trahunt̄· Vñ ſeq̄t̄ videntes aūt turbe timuer̄t et glificauer̄t deum q̄ dedit talem ꝑtatem hoībus· Si eñ bñ cogitaſſent apud ſe agnouiſſent q: filius dei erat· Interim eñ non puum erat eſtimare oībus hoībus maiorem eē a deo venire Hyla· miſtice aūt a iudea repudiatus in ciuitatem ſuam reuertit̄ Dei ciuitas fideliū plebs eſt· in hanc ḡ introiuit ꝑ nauim· i· ecciam vect⁹ Io· ep̄s· non aūt xp̄s indiget naui ſꝫ nauis xp̄o· q: ſine celeſti gubernacōe nauis eccleſie per mūdanum pelagus ad celeſtem portum non valet puenire Hyla· In palitico aūt gentium vniuerſitas offertur medenda· hic itaq̄ꝫ angelis miſtrandus offertur· hic filius nuncupat̄· q: dei opus eſt huic remittunt̄ aīe peccata que lex laxare non poterat· Fides eñ ſola iuſtificat· deinde virtuteꝫ reſurrectōis oñdit· cuꝫ ſublacōe lectuli infirmitatē corpibus docuit defuturaꝫ Hiero· iuxta tropologiam aūt interdum aīa iacens in corpe ſuo virtutibus diſſolutis a perfecto doctore dño offert̄ curanda· vnuſquiſq̄ꝫ eñ eger petende ſalutis petitores dꝫ adhibere per q̄s actuum nr̄oꝝ clauda veſtigia verbi celeſtis remedio reformēt̄ Sūt igit̄ monitores mentis· qui aīm auditoris ad ſupiora erigit̄· q̄uis exterioris corpis debilitate torpentē Io· ep̄s· Dñs aūt in h̄ ſeculo inſipientium voluntates n̄ q̄rit· ſꝫ reſpicit ad alterius fidem· nec medicus languencium reſpicit voluntatem· cū ↄtraria requirat infirmus· Raba· Surgē aūt eſt aīam a carnalibus deſiderijs abſtrahere· Lectum tollere eſt carnē a terrenis deſiderijs ad voluntatē ſpūs attollere· Domum ire ad padiſum redire· vel ad internam ſui cuſtodiam ne iteꝝ peccet· Greg⁹ xiij· vel per lectum voluptas corpis deſignatur· iubetur itaq̄ꝫ vt hoc ſanus portet vbi infirm⁹ iacuerat· q: oīs qui adhuc vicijs delectat̄ infirmus iacet in voluptatibus carnis· ſꝫ ſanatus h̄ portat· q: eiuſdem carnis ↄtumelias poſtmodū tollerat· quod intus prius deſiderijs requieſcebat Hila· vidētes aūt turbe timuer̄t· magni eñ timoris res eſt· non dimiſſis a xp̄o peccatis in mortē reſolui· q: nullus eſt in domū eternaꝫ reditus· ſi cui indulta non fuerit venia delictoꝝ· Ceſſante aūt timore honor reddit̄· q̄ꝫ ꝑtas hoībus hac vita data ſit ꝑ verbum eius et peccatoꝝ remiſſionis et corpoꝝ reſurrectionis et reuerſionis in celum·

Et cū trāſiret ih̄s inde vidit hoīeꝫ ſedentē in theloneo matheū noīe ⁊ ait illi· ſeq̄re me ⁊ ſurgēs ſecutus ē eū Et factū ē diſcūbente eo in domo· ecce multi publicani ⁊ pctōres venientes diſcūbebāt cū ih̄u ⁊ diſcipl'is e⁹· Et videntes phariſei dicebāt diſcipul' e⁹ q̄re cū publicanis ⁊ pctōrib⁹ māducat magiſter veſter· At ih̄s audiens ait· n̄ eſt op⁹ valentib⁹ medic⁹· ſꝫ male hn̄tibus· eūtes aūt diſcite q̄d eſt· miam volo ⁊ n̄ ſacrificiū· nō eñ veni vocare iuſtos ſed peccatores

Chr· in om· cum xp̄s feciſſet miraculum n̄ ꝑmanſit in eod loco· ne iudeoꝝ zelū accenderet amplioreꝫ· hoc et nos faciamus n̄ obſtīate obſiſtentes eis q̄ inſidiantur· cū dr· Et cū tranſiret inde ih̄s ſcꝫ a loco vbi miraculum fecerat· vidit ho· ſe· in th· math· n· Hiero· ceteri euangeliſte ꝓpter verecūdiam et honoreꝫ mathei noluer̄t eū noīe appellare vulgato· ſꝫ dixer̄t Leui· duplici eñ vocablō fuit· ipe aūt matheus ſm illd ſalomonis· iuſtus accuſator ē ſui· matheū ſe et publicanū noīat vt oñdat legentibus nullum debere a ſalute deſperare· ſꝫ ad meliora ↄuerſus· cū ipe de publicano in apoſtolū ſit repente mutatus Glo· dicit aūt ſedentē i theloneo· i· in domo vbi vectigalia ↄgregant̄· Erat enim Theloneⁱrius dictus a telon grece quod eſt vectigal· Chr· in ho· ꝑ h̄ ḡ monſtrat vocantis virtutē· q̄m non deſiſtenteꝫ a periculoſo offō ex medijs ipm euulſit malis· ſicut et pauluꝫ adhuc inſanientē· Et iō ſequit̄· et ait illi, Seq̄re me Sic vidiſti vocātis virtutē ita addiſce

vocati obiaꝫ · ꝰNeqꝫ eṁ reſiſtit neqꝫ domū abire ro
gauit et ſuis h̄ dicare · Rem · hūana eē picula q̄
ei a pn̄cipibus accidere poterant · puipendit dum
officij ſui rōes ipfectas reliq̄t Vn̄ ſeq̄tur · et ſur-
ſecu · eſt eū · et q: terrena lucra deſeruit · ideo iure
factus eſt dn̄icoꝝ talentoꝝ diſpenſator Hier ·
Arguit aū in h̄ loco purphirius et iulianus augu
ſtus · vel impericiam hiſtorici mencientis vel ſtul
ticiam eoꝝ q̄ ſtatim ſecuti ſūt ſaluatorem · q̄ſi irrō
nabr̄ quemlibꝫ vocantē hoīeꝫ ſint ſecuti · cū tante
virtutes tantaqꝫ ſig̃ precellerint · q̄ aplo̅s (an̄q̃
credent) vidiſſe n̄ dubium eſt · Certe fulgor ipē ꝛ
maieſtas diuinitatis occulte · q̄ eē in facie refulge
bat hūana videntes ad ſe trahē poterat in prio
aſpectu · Si eṁ ex magnete lapide hec eſſe vis dr̄
vt ferrum trahat q̃to magis dn̄s oīm creaturaꝝ
ad ſe trahē poterat q̄s volebat Chr · in ho · Sꝫ
cur n̄ cum petro et iohe et alijs eum vocauit · qm̄
durius adhuc diſpoſitus erat · ſꝫ poſt multa mira
cula · et multam xp̄i famam · qn̄ aptiorem eum ad
obiaꝫ ſciuit · q: intima cordis nouit Aug · de ɔ ·
euan · Vel probabilius videt̄ q̄ hec pretermiſſa re
cordando matheus ɔmemorat · q: an̄ ſermonē ha
bitum in monte credendum eſt vocatum eſſe mat ·
in eo q̄ppe monte tūc lucas ɔmemorat · xij · electos
q̄s et aplo̅s noīat Glo · Matheus eṁ vocacōem
ſuam refert inter miracula · magnum eṁ miracl̄m
fuit q̄ publicanus factus eſt aplus Chr · in ho ·
Quid aū q̄ de alijs aplis nobis n̄ dr̄ qualr̄ qn̄ ſūt
vocati · niſi de petro et andrea et iacob · iohanne
et math · Hij eṁ maxime erant in ɔuenientibus et
hūilibus ſtudijs ꝰNeqꝫ enim telonei offō eſt aliq̄d
deterius neqꝫ piſcacōe vilius Glo · ɔgruam aūt
celeſtis bn̄ficij vicem impendens mathe⁹ xp̄o ma
gnum ɔuiuium in domo ſua pauit vt illi ɔmdaret
ſua tp̄alia a q̄ expectabat perpetua bō Vn̄ ſequit̄
Et factum eſt diſcūbente eo in domo Aug · de ɔ ·
euan · Hic matheus n̄ expreſſit in c⁹ domo diſcum
bebat ih̄s vnde poſſet videri non h̄ ex ordine ſub
iunxiſſe · ſꝫ q̄d alio tp̄e factum eſt recordatus in̄ter-
poſuiſſe · niſi marcus et lucas q̄ h̄ oīno ſilr̄ narrant
manifeſtarent in domo leui h̄ eſt mathei diſcubui
ſſe ih̄m Chr · in ho · honoratus aū matheus ingre
ſſu xp̄i in domum e⁹ oēs publicanos q̄ erant e⁹dē
artis ɔuocauit · Vn̄ ſequit̄ · ecce multi publicani ꝛ
pc̄tores venientes diſcūbebant cū ih̄u et di eius ·
Glo · Publicani eṁ vocant̄ q̄ publicis negocijs
implicant̄ q̄ ſine peccato vix aut nunq̃ pn̄t tracta
ri · et pulcꝝ fuit preſagium · q: q̄ apl̄s et doctor
gencīū erat futurus in prima ſua ɔuerſione peccā
tium gregem p⁹ ſe trahit ad ſalutem · Et vt iaꝫ p
ficeret exemplo q̄d pficē dēbat et verbo Hier ·
Tercul ianus hos dicit fuiſſe ethnicos dicēte ſcri
ptura n̄ erit vectigal pēdēs ex iſrahel q̄ſi mathe⁹
non fuerit iudeus · dn̄s aū n̄ ɔuiuat̄ cū ethnicis cū
id maxime cauēt ne legem ſoluē videret̄ · q̄ et diſci
pulis precepit · In viam gencium ne abieritis · Vi
derant aū publicanū a pc̄tis ad meliora ɔuerſum ·
locum inueniſſe pn̄ie · et ob id eē ipi n̄ deſperāt ſa
lutem Chr · in ho · Vn̄ acceſſer̄t ad redemptorem
nr̄m et n̄ ſolum ad colloq̄ndū ſꝫ eē ad ɔueſcendum
recepti ſūt · non ſolum deputans aut arguens ini-

micos ſꝫ eē ɔueſcens em̄dabat multociens eos qui
male diſpoſiti erant · p h̄ docens nos qm̄ oīne tp̄s
et oīne opus pt̄ nobis tribuē vtilitatem · h̄ aū vi-
dentes phariſei indig̃ti ſunt · de q̄bus ſubditur · ꝛ
videntes pha · dice · diſci · e⁹ Quare cū pub · ꝛ pec ·
mand · mgr̄ · vr̄ · ꝰNotandū q̄ cū diſcipli viſi ſūt pec
care xp̄m alloquunt̄ dicentes · Ecce diſcipli tui fa-
ciunt q̄d non lꝫ facere in ſabbato · h̄ apud diſcipu-
los xp̄o detrahūt · q̄ oīa malignanciū erant et volen
tium ſepare a doctore corda diſciploꝝ · Raba ·
Duplici aū errore tenebant̄ · q: et ſe iuſtos arbr̄-
bant̄ · q̄ ſuperbie faſtu a iuſticia longe diſceſſerāt
et eos criminabant̄ iniuſtos · q̄ reſipiſcendo a pc̄tis
iuſticie appinq̄bant Aug · de ɔ · euan · Lucas aūt
aliq̃to differencius h̄ videt̄ ɔmemoraſſe · ſm̄ quē
phariſei dicunt diſciplis · q̄re cū publicanis et pec
catoribus manducatis et bibitis · xp̄o et diſciplis
e⁹ h̄ obiectum inſinuans · ſꝫ cū diſciplis dicebatur
magis mgr̄o obijciebat̄ quē ſectando imitabātur
Vna eſt g̃ ſn̄ia et tanto melius inſinuata q̃to q̄b⁹
dam verbis manente veritate mutata Hier · neqꝫ
vero in priſtinis pmanentes veniūt ad ih̄eſū · vt
phariſei et ſcribe murmurant · ſꝫ pn̄iaꝫ agētes q̄d
et pn̄s ſermo dn̄i ſignificat · Vn̄ ſequit̄ · At ih̄eſus
audiens ait · n̄ eſt opus valentibus medic⁹ ſꝫ male
hn̄tibus Raba · ſeip̄m medicū dicit q̄ miro medi
candi gn̄e ꝓpter iniq̄tates nr̄as vulneratus eſt vt
vulnus peccatoꝝ nr̄oꝝ ſanaret · Sanos q̄deꝫ eos
appellat · q̄ ſuaꝫ volentes ſtatuē iuſticiam vere dei
iuſticie ſubiecti non ſunt · Male hn̄tes eos vocat q̄
ſue fragilitatis ɔſcia deuicti nec per legē vidētes
ſe iuſtificari penitendo ſe ſubmittunt gracie dei
Chr · in ho · poſtq̃ aū a oībus opinionibus eos al-
locutus eſt · alloq̄tur eos ex ſcripturis · cū dic · euntes
aū diſcite q̄d eſt · miaꝫ volo et nō ſacrificiū Hie ·
De ꝓpha ſcꝫ oſee ſumens teſtimoniū ſugillat ſcri-
bas et phariſeos q̄ iuſtos ſe eſtimātes peccatoꝝ
et publicanorum conſorcia declinabant ·
Chr · in ho · acſi dicat · cur accuſatis me qm̄ pecca
tores corrigo · g̃ et deum pr̄em ex h̄ incuſate · Sic̄
eṁ ille vult peccatoꝝ emendacōꝫ · ita et ego · Et
ſic oñdit non ſolū non eſſe ꝓhibitū q̄d incuſabant
ſꝫ et ſm̄ legē mai⁹ eſſe ſacrificio · non eṁ dix · miaꝫ
volo et ſacrificiū ſꝫ h̄ minūit illd̄ aū eiecit Glo · n̄
tn̄ reſpicit deus ſacrificiū ſine mia · Faciebant aūt
phiſei ſepe ſacrificia in tēplo vt iuſti apparerent
coraꝫ pplo ſꝫ n̄ exercebāt mie opa in q̄b⁹ ꝓbatr̄ va
iuſticia Ra · admonet itaqꝫ eos vt p opa mie ſibi
metip̄is ſupne mie p̄mia req̄rāt ꝛ n̄o tēptis paupm
necitatib⁹ p oblacōꝫ ſacrificioꝝ ſe deo placē ɔfi-
dant · vn̄ dic · euntes ſcꝫ a temeritate ſtulte vitupa
cōis ad diligēciorē ſcripr̄e ſcr̄e meditacōꝫ q̄ miaꝫ
maxie ɔmdat · vn̄ ꝛ ſuū de mia exēplū eis ꝓpoit · ɔ ·
ꝰNō · n · veni voc · iuſt · ſꝫ pec · Aug · de ɔ · euā · lucas
addidit in pn̄iaꝫ · q̄d ad explanandā ſn̄iaꝫ valꝫ · ne
q̄ ſcꝫ pc̄tores ob h̄ ip̄m q̄ pc̄tores ſūt diligi arbi-
trer̄ a x̄o · cū et illa ſilitudo de egrotis bn̄ intimet ·
q̄d velit de⁹ vocādo pc̄tores tanq̃ medic⁹ egros
vtiqꝫ vt ab iniq̄tate tanq̃ ab egritudie ſalui fiāt q̄d
fit p pn̄iaꝫ Hila · oīb⁹ aū xp̄s venerat · quō g̃ non ſe
iuſtis veniſſe dicat · erāt g̃ q̄b⁹ neceē n̄ erat vt veiret
ſꝫ nemo iuſtus ex lege eſt · oñdit g̃ inanem iuſticie

iactanciā qꝛ ſacrificijs īfirmis ad ſalutē mia erat
vniuerſis in lege poſitis neccīa. Chꝛ· in ho· Vñ
promiceuidet ad eos loq̄ns· ſic cū dr· ecce iaȝ adaȝ
factus ē q̄ſi vnus ex nob· qm̄ em̄ nullus iuſt9 erat
in terra paulus ſigficat· d· Oēs peccauerīt ⁊ egēt
gſā dei· Jn h̄ aūt illos mitigauit q̄ vocati erāt· q· d
tm̄ venio ab hoīare pctores q̄ ppt eos ſolos aduen
Ra· vel qꝛ iuſti erāt ſic nathanael ⁊ iohs bapta
ñ erāt ad pniaȝ inuitādi· vel ñ veni vocare iuſtos
falſos q̄ de iuſticia ſua gl̄ant vt phiſeos· ſȝ illos q̄
ſe pctores recogſcūt· p mat· aūt et publicanoꝝ vo
cacōȝ fides gencīū exp̄mit̄ q̄ pri9 mdi lucris inhia
bant· et nūc ſpiritalr̄ cū dño reficiunt̄ p ſupbiam
phiſeoꝝ· ⁊ inuidia iudeoꝝ de ſalute gencīū· vl' mat·
ſigficat hoīeȝ t'ren̄s lucris inhiātēȝ q̄ȝ videt ihs
dū oclo mīe reſpicit· mat· em̄ in̄pretat̄ dōtus· le
uita aſſumpt9 penitēs aūt a maſſa pditoꝝ aſſumit̄
et gr̄a dei eccīe donat̄· et ait illi ihs ſeq̄re me· vel
p p̄dicacōȝ vl' p ſcripture admonicōȝ vel p īternā
inſpiracōȝ

Tūc acceſſerūt ad eū
diſcipl'i iohis· d· q̄re
nos ⁊ phiſei ieiunam9
freq̄nter· diſcipuli aūt
tui ñ ieiunāt· ⁊ ait ill'
ihs· nūq̄d pñt filij ſpō
ſi lugēq̄diu cū ill' ſpō
ſus eſt· veient aūt dies
cū auferet̄ ab eis ſpō
ſus· ⁊ tūc ieiunabūt· ne
mo aūt imittit omiſſu
raȝ pāni rudis in veſti
mentū vet9· tollit em̄
plenitudīeȝ e9 a veſti
mēto ⁊ peyoꝛ ſciſſura
fit· neqȝ mittūt vinū
nouū in vtres vet'es·
alioq̄n rūpunt̄ vtres
⁊ vinū effūdit̄ ⁊ vtres
peunt· ſȝ vinū nouū in
vtres nouos mittit̄ ⁊
ambo conſeruantur·

Glo cū de ouiuio
pctoꝝ ⁊ d pticipacōe
rñdiſſȝ eis d omeſtōe
cū aggrediūt̄· vñ dr
tūc acce· ad eū di· io·
d· q̄re nos ⁊ ph· ie· f·
di· aūt tui ñ ie· Hier·
ſupba īterrogacio ⁊
ieiunij rep̄hendēda ia
ctancia· nec poterāt
diſ· ioh ñ eſſe ſub vi=
cio q̄ iūgebant̄ phari
ſeis q̄s a iohe nouant
odēnatos ⁊ calūnia=
bant̄ eum q̄ȝ ſciebant
mgr̄i vocib9 p̄dicatū
Ra· qꝛ aūt dcm̄ tale
eſt ex q̄ tu vt medic9
h̄ facis· ſȝ cur diſ· tui
dimittētes ieiunium
talib9 menſis accedūt
deinde incuſacōeȝ ex
ope augē volētes p̄
mo ſeipos ponunt et
deinde phiſeos· ieiu
nabant illi q̄dem a le=
ge diſcētes ſic ⁊ p ha
riſe9 dixit· ieiuno bis
i ſabbo· ipi aūt a iohe·
Chr· in ho· iohs em̄
vinū ⁊ ſicerā ñ bibit
qd abſtinēcie meritū
auget· cui nulla eſt potencia natr̄e· Dñs aūt q̄ pctā
pt̄ odonare cur a pctoribus mendicātib9 declina
ret· q̄s abſtinentibus potat facē iuſtiores· Jeiuñat
aūt xp̄s ne p̄ceptū declines· mādūcat aūt cū pctori=
bus vt gr̄aȝ et ptatem intelligas· Aug· de cō·
euan· ſȝ cū mat· tm̄ diſ· io· h̄ dixiſſe phibeat· v'ba
q̄ apd marcū legunt̄ magis indicāt alios h̄ dixiſſe
De alijs· i· ouiuas· de diſ· io· et phiſeis· qd lucas
euidenci9 exp̄ſſit· q̄ alios de alijs dixiſſe narrauit·
Vñ g̃ mat· dic̄ Tūc acce· ad eū di· io· niſi qꝛ et ipi
aderant· et oēs certatim vt q̄ſqȝ potat h̄ obiecerūt

Chr· in ho· Vel lucas dic̄ q̄ phariſei h̄ dixerūt· h̄
dr q̄ diſ· io· qꝛ phiſei illos acceperūt ad dicendum
q̄ poſtea i herodianis fecerūt· ſȝ oſiderandū q̄ qñ
pro ex̄neis ſic pro publicanis ſermo erat· vt eoꝝ
turbatam mitiget aīaȝ vehemēcius improbrantes
incuſauit· vbi aūt diſciplos ouiciabant̄ cū manſue/
tudine rñdet· Vñ ſeq̄t̄· et ait illis ihs· nunq̄d pñt
fi· ſpon· lug· q̄diu cū il· eſt ſpon· Prio q̄dē ſeip̄m
medicū vocauerat· h̄ aūt ſponſū in memoriā redu=
cens verba io· q̄ dixit q̄ hȝ ſponſā ſponſus ē· Hie
ſponſus xp̄s ē· ſponſa aūt eccīa· de h̄ ſpiritali onu=
bio apl'i ſūt creati q̄ lugē ñ pñt q̄diu ſpōſū i thala
mo vidēt ⁊ ſciūt ſponſū eſſe cū ſpōſa· qñ vero t'nſie
rūt nupcie ⁊ paſſiōis ac reſurrectōis tp̄s aduenit
tūc ſpōſi filij ieiunabāt· et h̄ eſt qd ſubdit̄ veient
aūt di· q· auf· ab eis ſp· et tūc ie· Chri· in ho· qd
aūt dic̄ tale eſt gaudij eſt pñs tp̄s et leticie· ñ g̃ in
troducenda ſūt triſticia· etem̄ ieiuniū triſte eſt nō
natr̄alr̄· ſȝ illis q̄ imbecilli9 adhuc diſpoſiti ſūt· his
em̄ q̄ ſapiaȝ otēplari deſidant delectabile eſt· Vñ
ſm opiōȝ illoꝝ h̄ dix̄ p h̄ aūt mōſtrat q̄ñ gule erat
qd fiebat· ſȝ diſpenſacōis c9daȝ Hie· nōnulli aūt
idcirco putant dies· xl· paſſiōis ieiunia debē omit
ti· lȝ ſtati dies penth· ⁊ ſpūſſctus veiens inducat
nob feſtiuitatē· Ex hmōi occaſione teſtionij mon=
tan9 priſca et maximilla· ec̄ p9 penth· faciūt qua
drageſimaȝ q̄ ablato ſpōſo filij· ſpōſi dēant ieiu=
nare· eccīe aūt oſuetudo ad paſſiōȝ dñi et reſurrec
tionē p hūilitatē carnis venit vt ſpiritalis ſang
uine ieiunio corpis prepeñ Chꝛ· in ho· rurſus
aūt aliq̄bus exēplis ofirmat hūc ſmonē cum dic̄· ne
mo aūt mittit omiſſurā pāni rudis in veſtimtū ve
tus· tollit em̄ plenitudinē e9 a veſtimto et peyoꝛ
ſciſſura fit· q· d· nondū effecti ſūt fortes mei diſci=
puli· ſȝ adhuc multa indigēt odeſcenſiōe· nonduȝ
ſunt p ſpm̄ renouati· Sic aūt diſpoſitis ñ opoꝛtȝ g̃
uedinem imponere preceptoꝝ· Hoc aūt dixit re/
gulam dans ſuis diſcipulis vt diſcipulos ex vni=
uerſo orbe terraꝝ cum manſuetudine ſuſcipiant
Rem· veſtimentum vetus diſcipulos ſuos vult in=
telligi· qꝛ nondum per oīa erant innouati· Pannū
rudem· i· nouum· appellat nouam gratiam· i· euan=
gelicam doctrinam· cui9 quedam pticula eſt ieiu=
nium· Et ideo non ouenie bat vt ſeuioꝛa precepta
ieiunij illis omitterentur ne forte auſteritate ieiu
nij frangerentur et fidem perderent quam habe=
bant· Jdeo ſubdit· tollit em̄ plenitudinem eius a
veſtimento et peyoꝛ ſciſſura fit Glo· q̄ſi diceret
· Jdeo rudis pannus id eſt nouus non dȝ poni in ve
ſtimento veteri· qꝛ tollit ſepe a veſtimento pleni
tudinem eius· id eſt perfectionem· et tunc fit pey
or ſciſſura· Graue em̄ onus rudi iniunctum· illud
boni quod prius inerat ſepe deſtruit Remigi9
Duabus aūt ſimilitudinibus poſitis ſcȝ nuptiaꝝ·
et de panno rudi· et de veſtimento veteri· nunc
terciam ſimilitudinē de vtribus et de vino· Neqȝ
mittunt vinum nouum in vtres veteres· Vtres ve
teres appellat ſuos diſcipulos qui nondum pfecte
erant innouati· Vinum nouum appellat pleni tudi
nem ſpūſſancti et profunda celeſtium miſterioꝛuȝ
que tunc diſcipuli ferre non poterant· ſed poſt re
ſurrectionem vtres noui facti fuerunt· et vinum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nouū receperīt · qn̄ ſpūſſanct9 repleuit corda eoꝝ
Vnde q̄dam dixerunt · oēs iſti muſto pleni ſunt
Chr · in ome · Hmc et nos cauſam docuit humiliū
verboꝝ · que otinuo ad eos dicebat ꝓpter imbe/
cillitatem ipoꝝ Hiero · vel aſſ per veſtimentū
vetus et vtres veteres · dēmus intellige ſcribas
et phariſeos · pticula veſtimenti noui et vinū no
uum ſunt precepta euangelica ſencienda · que non
pn̄t ſuſtinere iudei · ne maior ſciſſura fiat · tale q̄d
et galathe facere cupiebant · vt cū euangelio le
gis precepta miſcerent · et in vtribus veteribus
mitterent vinum nouū · Sermo igit̄ euangelicus
apl̄is poci9 q̄ ſcribis et phariſeis eſt infundend9
q̄ maioꝝ tradicionibus deprauati ſinceritatē p̄
ceptoꝝ xp̄i non poterant cuſtodire Glo · per h̄
g̃ ſignificat q̄ apl̄i non erant in veteribus obſer/
uancijs detinen̄ i quos oportebat gr̄e nouitate p
fundi Aug · in ſer · de quadrageſima · Vel aliter
Omnis qui recte ieiunat aut animam ſuam in gemi
tu oꝛōis et caſtigacōe corporis humiliat · aut ab
illecebra carnali ſpiritalis ſapie delectacione ſu
ſpenditur · de vtroq3 aūt ieiunij gn̄e dominus hic
rn̄det · Nam de primo q̄ h3 aīe humiliacionē dicit
Non pn̄t filij ſponſi lugere · De illo q̄ h3 epulum
mentis conſequenter locut9 eſt dicens · Nemo mit
tit commiſſuram panni rudis · Deinde q2 ſponſus
ablatus nobis eſt · vtiq3 lugendum eſt · Et recte lu
gemus ſi flagramus deſiderio eius · Beati quibus
licuit eum ante paſſionem tunc habere preſentem
Interrogare ſicut vellent · audire ſicut deberent ·
Illos dies concupierunt videre patres ante ad/
uentum eius · neq3 viderunt quia in alia diſpenſa
cione ſunt ordinati per quos venturus annunciare
tur · non a quibus veniens audiretur · in nobis aūt
illud impletum eſt quod ipe dicit · Venient dies
quando deſiderabitis videre vnum de diebus
iſtis et non poteritis · Quis ergo hic non lugebit
qui non dicat · Facte ſunt mihi lacrime mee panes
die ac nocte · dum dicitur michi quottidie vbi eſt
deus tuus · Merito ergo apoſtolus cupiebat diſ
ſolui et eſſe cum xp̄o Aug · de con · euang · Quod
ergo dixit matheus lugere · vbi marcus et lucas
dicunt ieiunare · ſignificat de tali ieiunio dominū
locutum · quod pertinet ad humilitatem tribula
cionis vt illud alterum quod pertinet ad gaudiū
mentis in ſpiritalia ſuſpenſe et ob hoc alienate a
corporalibus cibis · poſterioribus ſiītudinib9 ſig
nificaſſe intelligatur · id oñdens q̄ circa corpus
occupatis · et ob hoc veterem ſenſum habentibus
hoc genus ieiunij ↄgruat Hyla · miſtice vero q̄
pn̄te ſponſo ieiunandi neceſſitatem diſcipulis nō
eſſe rn̄det · pn̄te ſue gaudium et ſacramentū ſcti ci
bi edocet · quo nemo ſe pn̄te id eſt in ↄſpectu men
tis xp̄m habituri ↄtinens indigebit · q̄ eo carens
ablato aūt ſe ieiunaturos eſſe dicit · q2 omnes non
credentes reſurrexiſſe xp̄m habituri non eſſent ci
bum vite · In fide eni̅ reſurrectionis ſacramentum
panis celeſtis accipitur Hiero · vel cum propter
peccata a nobis receſſerit tunc indicendum eſt ie
iunium tunc luctus eſt recipiendus Hyla · ponit
eciam exempla · quib9 oñdit infirmitates vetuſta
te peccatoꝝ et aias et corpa noue gr̄e ſacramēta
non cape Raba · Cum aūt date ſint diuerſe ſimili
tudines ad idem differt tn̄ · Veſte eni̅ qua foris te
gimur opa bona ſignificat q̄ foris agimus · vinum
quo intus reficimur feruor eſt fidei et caritatis · q̄
intus reformeni̅

Hec illo loq̄nte ad eos
ecce pn̄ceps vn9 acce
ſſit · ⁊ adorabat eū · d ·
dn̄e filia mea mō defū
cta ē ſ3 veni ipone ma
nū ſup eā ⁊ viuet · ⁊ ſur
gens ih̄s ſeq̄bant̄ eū
diſ · e9 · ⁊ ecce mlr que
ſanguinis fluxū paci
ebat̄ · xij · ān̄is · acceſſit
retro ⁊ tetigit ſimbriā
veſtimēti ei9 · dicebat
· n · int̄ ſe ſi tetigero tm̄
veſtimēta e9 ſalua ero
At ih̄s ↄuerſus vidēs
eā3 dixit · ↄfide filia · fi
des tua te ſaluā fecit
⁊ ſalua facta eſt mlr
ex illa hora ·

Chr in ho · poſt ſer
mones op9 adiūxit in
quo amplius phiſei
obſtruerentur · eo q̄
qui aduenit ad mira
culum petendum ar
chiſinagogus erat et
luctus magnus quia
puella virgo ita erat
et · xij · annoꝝ qn̄ inci
pit eſſe flos etatis · et
ideo dr̄ · hec illo loq̄n
te ad eos · ecce pn̄c
ceps acceſſit · Aug ·
de ↄ · euan · dicunt aūt
hoc et marcus et lu/
cas · ſ3 ab iſto ordine
iam recedunt · eo eni̅
loco hoc inſerunt vbi
poſt expulſa demonia
et in porcos miſſa tnſ
fretando redit a re
gione gerazenorum ·
Et per hoc q̄d marc9
dicit intelligendum
eſt h̄ factū eſſe p9q̄
venit rurſus hieſus
tranſfretum · Sed quantum poſt non apparet · niſi
aūt fuiſſet aliq̄d interuallum · n̄ eſſet qn̄ fieret · q̄d
narrat mathe9 in ↄuiuio domus ſue · poſt h̄ factū
ↄtinue ſequit̄ de archiſinagogi filia · ſi eni̅ loq̄nte
eo de panno nouo et vino nouo acceſſit princeps
nihil aliud factoꝝ dictoꝝ q̄ ce9 interpoſitum eſt
In narracōe aūt marci pz locus vbi alia interponi
potuit · ſilr̄ aūt et lucas non renitit̄ matheo · q̄ eni̅
adiunxit · et ecce vir cui nomen erat iayrus nō ↄti
nuo accipiendum eſt factum · Sed poſt illud de cō
uiuio publicanoꝝ vt narrat matheus dicens · hec
illo loq̄nte ad eos · ecce pn̄ceps ſc3 iayrus archiſi
nagogus acceſſit et adorabat eū · d · Dn̄e filia mea
mō defuncta ē · Conſiderandū eſt aūt · ne repugn̄re vi
deat̄ q̄ alij duo euangeliſte morti iā ꝓximā · n̄ tn̄
mortuā eā dicāt vſq3 adeo vt dicāt veiſſe · p9ea q̄
mortuā nūciarēt · et ob h̄ n̄ debē vexari mgr̄m itel
ligendū ē breuitatis cā matheū h̄ poci9 dicē volu
iſſe rogatū dn̄m facē q̄d ipm feciſſe maifeſtū ē · vt
ſc3 mortuā ſuſcitaret Attēdit · n · n̄ vba pr̄is de filia
ſua · ſ3 q̄d potiſſimū ē volūtatē · ita eni̅ deſpauat
vt poci9 eā vell3 reuiuiſcē n̄ credēs viuā poſſe īue
niri q̄ morientē reliq̄rat Duo itaq3 poſuerūt q̄d dix
erit lucas · Mat · aūt q̄d voluerit atq3 cogitauit · ſane
ſi q̄ſcq3 illoꝝ duoꝝ pr̄e3 ipm nomē oraſſet dixiſſe vt
vexaret̄ ih̄s q̄ puella mortua fuiſſ3 repugn̄rent e9
cogitacōi verba q̄ poſuit math · Nūc v° n̄ legit̄ q̄
ſuis nūciātib9 ille ↄſenſerit · Hic aūt rē preciaȝ di
ſcim9 · nihil in e9 q3 vbis debē inſpicē niſi volun
tatē e9 cui dn̄t vba ſeruire · Nec mentiri quenq̄ ſi
alijs verbis dixerit · q̄ ille voluerit c9 vba n̄ dicit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Chri. in om. Vel hoc qđ pn̄ceps dixit de morte
puelle eſt agere calamitatē. Etenī conſuetudo eſt
rogātibꝰ extollere ſermone ꝓpria mala. ⁊ amplꝰ
aliquid eo quod eſt dicere. vt magis attrahant
eos quibꝰ ſupplicant. Vnde ſubiungit. Sed veni
impone manū ſup eam. et viuet. Vide aūt eiꝰ groſ
ſitiem. Duo enī expetit a xp̄o. et accedere ip̄m et
manum imponē. Hoc etiam ſyrus ille naaman ⁊ a
ꝓpheta expedebat. Etenī et viſu indigēt et ſenſi
bilibꝰ rebꝰ qui groſſiꝰ diſpoſiti erant. Remi.
Miranda eſt aūt pariter atq₃ imitanda dn̄i humi
litas et mā̄ſuetudo. Nam mox vt rogatus eſt. ro
gantē cepit ſequi. Vnde ſubdit. Et ſurgens ieſus
ſequebatᷣ eum. Hic ſubditos ⁊ p̄latos pariter in
ſtruxit. ſubditis exemplū obedientie reliquit. Pre
latis vero inſtantiam et ſollicitudinē docēdi de
mōſtrauit vt quotienſcū₃ audierint aliquē mor
tuum in anima. ſtatim adeſſe ſtudeāt. Et cum eo
ibant diſcipuli eius. Chriſ. in ome. Et marcus
quidem et lucas dicūt qm̄ tres accepit diſcipl̄os
ſc₃ petrū. iacobū. ⁊ iohānem. matheū autem non
aſſumſit. ampliorē eius ꝯcupiſcētiā immittēs. Et
quia impfectiꝰ adhuc diſpoſitꝰ erat. ꝓpter h̄ enī
illos honorat. vt alij ſimiles illis efficiantᷣ. Suffi
ciebat enī interim matheo videre. ea que facta ſūt
circa ſanguinis fluxū patientē. de qua ſubditur.
Et ecce mulier. que ſanguinis fluxū patiebatᷣ xij.
annis. acceſſit retro et tetigit fimbriā. veſtimēti
eius. Hierom. Hec autem mulier ſanguine flu
ens. non in domo. non in vrbe accedit ad dominū
quia iuxta legem vrbibus excludebantᷣ. ſ₃ in itinē
ambulāte dn̄o. vt dū pgit ad aliā. alia curaretur
Chriſ. Ideo autem non libera ꝓpalatōe ad xp̄m
venit. quia verecundabatᷣ ꝓpter paſſionē immun
dam ſe exiſtimās. Etenī apud legem multa immun
ditia eſtimabatᷣ. eſſe hec paſſio. ꝓpter hec latet et
occultatᷣ Remi. In quo laudāda ē eius humili
tas. quia non ad faciē acceſſit. ſed retro. et indig
nam ſe iudicauit pedes domini tangē. Et nō ple
nitudinē veſtimēti tetigit. ſed tantūmō fimbriā
Habuit enī dn̄s fimbriā iuxta legis p̄ceptū. Pha
rizei etiā fimbrias habebāt. quas magnificabāt
in quibꝰ etiam ſpinas appendebant. Sed fimbrie
domini non habebāt vulnerare. ſed potiꝰ ſanare.
Et ideo ſequitᷣ. Dicebat enī intra ſe. quia ſi tetige
ro tantū feſtimentū eius. ſalua ero. In quo fides
eius admiranda eſt. quia deſperans de ſalute me
dicoꝝ. in quo ſua erogauerat. vt marcꝰ dicit. in
tellexit celeſtem adeſſe medicū. et in eo totā ſuam
intentionem collocauit. Et ideo ſaluari ꝓmeruit.
Vnde ſequitᷣ. At ieſus ꝯuerſus et videns eā dixit
Confide filia. fides tua te ſaluam fecit Rabanꝰ
quid eſt ꝙ eam ꝯfidere iuſſit. que ſi fidem non ha
beret. ſalutem ab eo non quereret ſed robur ⁊ pſe
uerantiā fidei ab ea expoſtulauit. vt ad certam ⁊
veram pueniat ſalutē. Chriſ. in ome. Vel quia
formidoloſa erat hec mulier. ꝓpter hoc ait. ꝯfide
Et filiā eā vocat. qꝛ fides eā filiā fecerat. Hie.
Non aūt dixit. quia fides tua te ſaluā factura eſt. ſ₃
ſaluā fecit. In eo enī ꝙ credidiſti. iā ſalua facta es
Chri. i ome. Nondū tn̄ pfectā de xp̄o opiniōe₃
habebat. quia nequaꝙ̄ eſtimaſſet eū latere. ſ₃ xp̄s
non dimiſit eā latere. nō quaſi gloriā ꝯcupiſcēs
ſed multoꝝ cauſa. Primo enī ſoluit timorē mulie
ris. ne a ꝯſcientia pungatᷣ quaſi donū furata. Se
cundo eam emēdat. de hoc ꝙ eſtimat ſe latē Ter
tio omnibꝰ fidem eius oſtendit. vt eam emulentᷣ.
Quarto dedit in hoc ſignū. ꝙ monſtrauit ſe noſſe
oīa nō minꝰ eo ꝙ fontē ſanguinis ſiccauit. de q̄ ſe
quitᷣ. Et ſalua facta ē mulier. ex illa hora. Glo.
intelligēdū ē ex illa hora ex q̄ tetigit fibriā. nō ex
illa hora ex q̄ ieſus ꝯuſus ē ad eā. iā enī ſalua fac
ta erat. vt alij euāgeliſte maīfeſte oſ̄dūt ⁊ ex ver
bis dn̄i ꝓpēdi pt. Hila. In quo magna v̄tutis
dominice admiratio eſt. cū₃ poteſtas intra corpꝰ
manens rebꝰ caducis efficatiā adderet ſanitatis.
et vſq₃ in veſtiū fimbrias opatio diuina ꝓcederē
non enī ꝯprehenſibilis erat deꝰ. vt corpe claude
retur. Aſſumpto nanq₃ corpis. non naturā virtu
tis incluſit. ſ₃ ad redemptiōe₃ noſtram fragilitatē
corpis v̄tus aſſumpſit. Miſtice aūt pn̄ceps h̄ lex
eſſe intelligitᷣ. que dn̄m orat. vt plebi quam ip̄a
xp̄o eius aduentꝰ expectatatō e p̄dicata nutrierat
vitā mortue reddat. Raba. vel archiſinagogꝰ
ſig̅t moyſen. et dicitᷣ iairꝰ. id eſt illuminās. ſiue il
luminatꝰ. quia accepit verba vite dare nobis ⁊ p
hoc cunctos illuminat. Ip̄e a ſpiritu ſancto illumi
natus. Filia igitur archiſynagogi. id eſt ip̄a. Sy
nagoga velut duodecimo etatis anno. id eſt tpe
pubertatis. poſtq̄ ſpiritalē ſobolē deo generare
debebat. erroꝝ lāguore conſternata eſt Ad hāc
pn̄cipis filiā dum ꝓperat dei verbū. vt ſaluos fa
ceret filios iſrahel. ſancta eccleſia ex gentibꝰ con
gregata que interioꝝ lapſu criminum deperibat
paratam alijs fide pcepit ſanitatē. Notādum aūt
ꝙ dum archiſynagogi filia fit duodenis. et mulier
hec ab annis. xij. ſanguine fluxit eo tempe quo h̄
nata eſt. illa cepit infirmari. vna enim pene ſecl̄i
etate et ſynagoga ex patriarchis cepit naſci. et
gentiū exterarū natio ydolatrie ſanie fedari. Na₃
fluxus ſanguinis biffariā poteſt intelligi. hoc eſt
ſuper ydolatrie pollutione et ſup his que carnis
et ſanguinis delectatōe geruntᷣ. Et ſic q̄diu ſyna
goga viguit. laborauit eccleſia. ſed illoꝝ delicto
ſalus gentibꝰ facta eſt. Accedit aūt et tangit do
minū eccleſia. cum ei p fidē appropinq̄t. Glo. Cre
didit. tetigit. dixit. qꝛ his tribꝰ. fide v̄bo et ope
omnis ſalus acquiritᷣ Raba. Accedit autē retro
ſiue iuxta hoc ꝙ ip̄e ait. Si quis mihi miniſtrat.
me ſequatᷣ. ſiue quia p̄ſentem dn̄m in carne non vi
dens. pactis ia₃ ſacramētis incarnationis illiꝰ ad
agnitionis eius gr̄am puenit. Vn̄ et fimbriam ve
ſtimenti tangit. quia cum xp̄m in carne gētilis po
pulus non vidiſſet. verba incarnatōis recepit. ve
ſtimentū enī xp̄i dicitᷣ miſteriū incarnatōis eius.
quo diuinitas induta eſt. fimbrie veſtimēti. verba
de incarnatione eius depēdentia. Non autē veſtē
ſed fimbriā tangit. quia non vidit in carne dn̄m. ſ₃
ſuſcepit p apl̄os incarnatōis verbū. Beatꝰ q̄ vl̄
extremam partē verbi fide tangit. Non aūt in vr
be. ſed in itinere pgente domino ſanatᷣ. Vn̄ apl̄s.
Quia indignos vos iudicatis vita eterna. ecce cō
uertimur ad gentes. gentilitas autem ex hora do
minici aduentꝰ cepit habere ſalutem.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Et cum veniſſet ie
ſus in domū principis
et vidiſſet ibi tibici-
nes et turbā tumultu
antē· dicebat· recedi
te· Non eſt eñ puella
mortua· ſed dormit· ⁊
deridebāt eum· Et cū
eiecta eſſet turba intra-
uit Et tenuit manum
eiꝰ et dixit· puella ſur
ge· et ſurrexit puella
Et exijt fama hẽ in vni
uerſaz terrā illam·

Gloſa· Poſt mulie
ris emoroiſſe curatio
nē ſequit̃ de mortue
curatōe· vnde dicit̃·
Et cuz veniſſet ieſus
in domum pñcipis·
Chriſ· in omelia·
Conſiderandū autez
ꝙ ꝓpter hoc tardius
vadit et pl̃a loquit̃
mulieri curate· vt ꝑ
mittat mori puellaz
et ſic manifeſta fiat
reſurrectionis demō
ſtratio · Et ſimilr̃ et i
lazaro · vſqz ad terti
am diem manſit · Se
quitur Et cū vidiſſz
tibicines et turbā tu
multātem qd̕ eſt mor
tis demonſtratio Ambro· ſup lucā· More enim
veteri tibicines ad excitādos luctꝰ in mortuis fe
rebant̃ adhiberi· Chriſ· Sed xp̄s tibias vniūſas
ꝓiecit · parentes autē puelle introduxit· ne poſſz
dici ꝙ aliter curauit · ſed et ante ſuſcitatōez puel
le ſmone ſpem erigit· vñ ſequit̃· Dicebat recedi-
te· nō eſt eñ mortua puella· ſed dormit Raba·
quaſi diceret· vobis mortua eſt· deo aũt qui ſuſci
tare poteſt· viuit tā in anima ꝙ̃ in corpe Chri·
Per hoc autē et tumultū mentis remouit eoꝝ qui
aderant· et oñdit· qm̄ facile eſt ei mortuos ſuſcita
re· quod vtiqz in lazaro fecit dicēs lazarꝰ amicus
noſter dormit· Et ſimul docuit · qꝛ eñ et ipſe erat
moriturꝰ in alioꝝ corporibꝰ inſtruxit diſcipulos
ꝯfidere et viriliter ferre mortē· Et eñ eo accedē
te iam mors ſomnꝰ erat · Hoc aũt dño dicente de
ridebant̃· Vnde ſequit̃· Et deridebāt eum Chri·
in ome· Non autē increpauit deriſionez· vt et ipſa
deriſio · et tibie ⁊ alia vniūſa demōſtratio fiāt mor
tis· Quia eñ multotiēs poſtꝙ̃ facta ſunt miraclā
non credūt hoies antea eos conuincit ꝓprijs ratōi-
bus· Quod et in lazaro fecit· cum dixit· vbi poſui
ſtis eum· vt qui dixerūt· veni et vide· et qm̄ vetz
et quadriduanꝰ eñ eſt· nō amplꝰ poſſint· nō cre
dere qm̄ mortuū ſuſcitauit Chri· Non aũt erāt
digni· vt viderent miſteriū reſurgētis· qui reſu-
ſcitatē indignis ꝯtumelijs irridebāt· et ideo ſeqꝰ-
tur· Et cū eiecta eſſet turba intrauit et tenuit ma
num eius et ſurrexit puella· Chriſ· Non quidē
aliam ſupinducēs animā eam ſuſcitauit· ſed eaz ꝗ
exierat reinducēs· et velut ex ſomno erigēs vt añ
viam faciat ꝑ viſum fidei reſurrectionis· et nō ſo
lum puellā reſuſcitat· ſed et cibū ei iubet dari · vt
alij euāgeliſte dicūt· vt non videatur phantaſma
eſſe· quod factū eſt· ſequit̃· Et exijt fama hec i vni
uerſam terrā illā· Glo· Qd̕ ad magnitudinem ⁊
nouitatē miraculi ꝑtinet· et ad manifeſtā verita-
tem ipſius· ne ꝯfictū puteẽ· Hila· Miſtice autez
dñs domū pñcipis ſcꝫ ſynagogā ingredit̃ Cui in
canticis legis ymnꝰ luctuū ꝑſonabat Hierom·
Vſqz eñ hodie iacet in domo pñcipis mortua et ꝗ
videntur magiſtri tibicines ſunt· carnez lugubre
canētes· Turba quoqz iudeoꝝ· nō eſt turba cre-
dentium· ſꝫ tumultuātiū· ſed cum intrauerit pleni
tudo gentiū· tunc omnis iſrahel ſaluꝰ fiet Hyla·
Vt aũt rarꝰ ex lege credentiū electōis numerus
poſſet intelligi turba oīs expulſa eſt· quam vtiqz
ſaluari dñs optaſſet· ſꝫ irridēdo dicta geſtaqz eiꝰ
reſurrectōis non fuit digna ꝯſortio· Hieromꝰ·
Tenuit aũt manū eiꝰ· et ſurrexit puella· quia niſi
prius mundate fuerint manꝰ iudeoꝝ que ſanguie
plene ſunt· Synagoga eoꝝ mortua nō ꝯſurget·
Hila· Exeūte autē fama in vniūſam terrā illam
electionis ſalꝰ donū xp̄i atqz opa ꝑ̄dicant̃ Ra·
Moraliter aũt puella in domo mortua· eſt anima
mortua in cogitatōe· Dicit aũt ꝙ puella dormit·
quia qui peccāt in pñti· adhuc ꝑ penitentiaz reſu
ſcitari poſſunt· Tibicines ſunt adulatores· qui fo
uent mortuā· Greg· Foras autē turba eijcit̃· vt
puella ſuſciteẽ· quia niſi ꝑus a ſecretioribꝰ cordis
expellat̃ ſecularium multitudo curaꝝ anima que in
trinſecꝰ iacet mortua· non reſurgit· Raba · In
domo autē puella paucis arbitris ſurgit iuuenis
extra portā· Et lazarꝰ corā multis· quia publica
noxa publico eget remedio· leuis leuiori· ⁊ ſecre-
ta poteſt deleri penitentia· Hiero· Priori ſig
no de pñcipis filia ⁊
morboſa muliere cō-
ſequēter ſignū de du
obus cecis adiungit̃
vt quod ibi mors et
debilitas hic cecitas
demōſtraret· Et ideo
dicit̃· Et tranſeunte
inde ieſu· ſcꝫ a domo
pñcipis· ſecuti ſūt eū
duo ceci clamantes ⁊
dicentes · Miſerē no
ſtri fili dauid Chri·
Nō autem parua hic
iudeoꝝ accuſatio ē·
cum hi quidē oculis
carētes ex auditu ſo
lo fidem ſuſcipiant·
Non autez illi hñtes
viſum atteſtant̃ mi-
raculis· que fiebant
Vide autē et eoꝝ de
ſiderium· neqꝫ eñ ſim
pliciter acceſſerunt·
ſꝫ cū clamore ⁊ nihil
aliud ꝙ̃ miſericordiaz
poſtulātes Filiū aũt
Dauid vocabant· qꝛ
nomē honoris eſſe vi
debat̃ Remi· Recte ergo filiū Dauid vocāt· qꝛ
virgo maria de ſtirpe Dauid· originē duxit Hie
Audiāt marcion et manicheꝰ ⁊ ceteri hētici· Qui
vetus laniant teſtamētum· et diſcāt ſaluatorē ap
pellari filium dauid· Si eñ non eſt natꝰ in carne·
quō vocat̃ filiꝰ dauid· Chriſ· Cōſiderandū aũt
ꝙ multotiēs dñs voluit rogatꝰ ſanare · vt nō ali
quis eſtimet eum ꝓpter captādam honoris mag-
nificentiam ad miracula ſiliire· Hiero· Et tamen ro

Et trāſeūte inde ie
ſu ſecuti ſunt euz duo
ceci· clamātes et dicē
tes· Miſerē noſtri fili
dauid· Cum autez ve
niſſet domum acceſſe
rūt ad euz ceci Et dix
it eis ieſus· Creditis
quia hec poſſum facē
vobis· Dicunt ei· vti
qꝫ domine· Tunc teti
git oclos eoꝝ· dicēs
Secundū ſidē veſtrā
ſiat vobis· Et aperti
ſunt oculi eoꝝ· Et cō
minatꝰ eſt illis ieſus·
dicens· Videte ne qs
ſciat Illi aũt exeūtes
diffamauerūt eum in
tota terra·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

gantes non curanē in itinere. non tranſitorie .
vt putabant. ſed poſtꝙ venit in domū illam acce
dunt ad eum. vt introeant et ꝑmum eoꝝ diſcutiē
fides. vt ſic fidei vere lumē accipiāt Vnde ſequiē
Cum autem veniſſet domū acceſſerūt ad eum ceci
et dixit eis ieſus. Creditis. quia hec poſſum facē
vobis. Chriſ. Rurſuȝ aūt hic erudit nos gl'iaȝ
multitudinis expellere. quia eīn ꝓpe erat domus.
ducit eos illuc ſingulariter curatur9. Remigi9
Qui autem cecis reddere poterat viſum. nō igno
rabat. ſi crederēt. ſed ideo interrogauit. vt fides
eoꝝ que geſtabaē corde. dum ꝯfiterenē ore. dig
na fieret ampliori mercede. ſcḋm illud apoſto. Ore
ꝯfeſſio fit ad ſalutē. Chriſ. Et non ꝓpter h' ſo
lum. ſed vt oſtenderet. qm̄ digni erāt curatione.
et vt nō ali quis dicat. qm̄ ſi miſericordia ſolū ſal
uabat oēs ſaluari oportebat. Ideo etiā fidē ab eis
expetit. vt ad excelſi9 eos reducat. Quia eīn dixe
rant eum filium Dauid. erudit ꝙ oportȝ de eo ma
iora ſentire. Vnde non dixit. Creditis. quoniam
non poſſum rogare patrē. ſȝ creditis. qm̄ poſſum
hoc facere. de quoꝝ ꝯfeſſione ſequiē. Dicūt ei. vti
qȝ dñe. Non vltra filium dauid eum vocāt. ſȝ alti9
eleuanē. et dñationē ꝯfitenē. Et tunc iam ipē im=
poit eius manum. Vnde ſequiē. Tunc tetigit ocu
los eoꝝ dicens. Secundū fidem veſtrā fiat vob.
Dicit autem hoc. fidem eoꝝ affirmās et cōteſtās
quoniā non adulationis erant verba que dixerāt
Poſtea curationē ſubiūgit. dicens. Et aperti ſunt
oculi eoꝝ. Deinde poſt ſanatōeȝ iubet nulli dicē
et non ſimpliciter iubet. ſȝ cum multa vehementia
Vnde ſequiē. Et cōmina t9 ē eis ieſus. dicens. Vi
dete. ne quis ſciat. Illi autem exeūtes diffamaue
runt eum in tota terra. Hiero. Domin9 quidem
ꝓpter humilitatē fugiens iactantie gloriaȝ hoc
p̄ceperat. et illi ꝓpter memoriā grē non poſſunt
tacere bñficium. Chriſ. Quod autē alteri dixit
Vade et annūtia gl'iam dei. nō eſt ꝯtrariū. erudit
eīn nos ꝓhibere eos qui volūt nos ꝓpter nos lau
dare. Si autē ad domini gloriaȝ referē. non debe
mus prohibere. ſed magis iniūgere vt hoc fiat.
Hila. Vel ſilentiū cecis dñs impat. quia aploꝝ
ꝓprium erat p̄dicare. Greg. Querendū autem
nobis eſt. quid ſit hoc. ꝙ ipē oīnipotens. cui hoc
eſt velle quod poſſe. et taceri virtutes ſuas vo/
luit. et tñ ab eis qui illumiati ſūt. q̄ſi inuit9 iudi
caē. niſi ꝙ ſeruis ſuis ſequētib9 exemplū dedit vt
ipī quidem ꝟtutes ſuas occultari deſiderēt. ⁊ tñ
vt alijs eoꝝ exemplo ꝓficiāt. ꝓdantur inuiti. Oc
cultentur ergo ſtudio. neceſſitate publicenē ⁊ eo
rum ocultatio ſit cuſtodia ꝓpria. eoꝝ publicatio
ſit vtilitas aliena. Remig. Allegorice autem p
hos duos cecos duo populi deſignātur. id eſt iu/
daicus et gētilis. vel duo ppl'i iudaice gentis. Naȝ
tempe Roboā. regnū eius diuiſuȝ eſt in duas par
tes. De vtroqȝ autem ppl'o in ſe credente xp̄s illu
minauit. In domo p quā intelligiē eccleſia. quia
abſqȝ vnitate eccleſie. null9 ſaluari poteſt. Illi aūt
qui ex iudeis crediderunt aduentū dñi. p vniuer/
ſum orbem diffamauerūt. Raba. Domus autem
p̄ncipis ſynagoga eſt ſubdita Moyſi. Dom9 ieſu
celeſtis eſt hieruſalē. Domino ergo p hoc ſeculuȝ

traſeunte et in domū ſuā reuertēte duo ceci ſecuti
ſunt eum. quia p̄dicato euāgelio p aploſ multi ex
iudeis et gentib9 ceperunt eum ſequi. Sed poſt/
ꝙ in celum aſcenderat intrauit in domū id eſt in
eccleſiam. et ibi illumiati ſūt. Remi. Pulcre illu
minātis cecis muto. loquelam reddidit. et obſeſſum a demōe curauit. In quo fac to oñdit ſe dñm vir= tutum et celeſtis me dicine autorem. Naȝ et per yſayam dictū eſt. Tunc aperienē oculi cecoꝝ. ⁊ aures ſurdorum patebunt et apta erit lingua mutoꝝ. Vnde dicit Egreſſis autē illis. ecce obtulerūt ei ho minē demoniū habē tem. Hiero. Quod

Egreſſis autem ill' Ecce obtulerūt ei ho minem mutum demo= nium habentē. et eiec to demonio locut9 eſt mut9. Et mirate ſunt turbe. dicentes. Nun ꝙ apparuit ſic in iſra= hel. phariſei aūt dice bāt. In p̄ncipe demo nioꝝ eijcit demones.

autem dicitur grece. Cophos. magis tritum eſt
ſermoni omuni. vt tam ſurdus ꝙ mut9 intelliga
tur. Sed moris eſt ſcripturaꝝ Cophon indiffe
renter vel ſurdum vel mutum dicere. Chriſo9.
Non autē nature erat hec paſſio. ſed ex demonis
inſidijs. Ideoqȝ et alijs indiguit qui euȝ inducēnt
Neqȝ enim p ſeipm rogare poterat. ſine voce exi
ſtens. neqȝ alijs ſupplicare demone animā. cū ling
ua colligātē ꝓpter hoc neqȝ expetit fideȝ ab eo ſȝ
confeſtiȝ egritudinē ſanat. Vnde ſequitur. ⁊ eiec
to demonio locut9 eſt mut9. Hila. in quo rerū
ordo ſeruat9 eſt. Nā demon p̄us eijciē. et tūc reliq̄
corporis offitia ſuccedūt. Sequiē. Et mirate ſūt
turbe dicētes. Nunꝙ apparuit ſic in iſrahel Cri.
Preponebat quidem ceteris eū. nō quia curabat
ſolum. ſȝ qm̄ facile et velociter. et infinitas egri=
tudines. et inſanabiles ſanabat. Hoc autem maxi
me pheriſeos contriſtabat quoniā oīnibus eum
ꝓponebant. non ſolum his qui tunc erant. ſȝ a his
qui vnꝙ geniti fuerāt in iſrahel. Vnde phariſei
cōgcati ecōtrario detrahebāt. Propter qd ſeq̄=
tur. Phariſei autē dicebāt In p̄ncipe demonioꝝ
eijcit demones. Remig. Scribe nanqȝ ⁊ phari
ſei. facta domini negabāt que poterant. et q̄ non
poterāt negare. in ſiniſtrā partem interp̄tabanē
ſcḋm illud pſalmi. In multitudine ꝟtutis tue mēti
enē tibi inimici tui. Chriſ. Eoꝝ autē dicto. q̄d
eſt demēti9. Non eīn ꝯfingi pōt ꝓicere demonem
alterū demonē. Suis eīn applaudere ꝯſueuit. non
diſſoluē ſua. Xp̄s autē non ſolum demōes eiciebat
ſed et leproſos mundabat. et mortuos ſuſcitabat.
⁊ peccata ſoluebat. et regnū dei p̄dicabat ⁊ ad pa
trem hoies adducebat. que demon neqȝ poſſȝ fa
cere neqȝ vellet. Raba. Miſtice autem ſicut in
duob9 cecis ſignat9 eſt vterqȝ pplus iudeorum ⁊
gentium. ita in hoie muto ⁊ demoniaco generali
ter ſignatū eſt omne gen9 humanū. Hila. Vel
in muto ⁊ ſurdo ⁊ demoniaco gētiū plebs indiga
toti9 ſalutis inferē. omnib9 eīn vndiqȝ malis cir
cūleſſa totius corpis vicijs implicabaē. Remig

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Gentilis eñ ꝑplus mut9 erat· q2 in ꝯfeſſiõe vere
fidei et in laude ſui creatoris os aperire nõ poteſ
rat· ſiue quia mutis ydolis cultum impendebat·
Similis illis factus demoniac9 erat ·quia ꝑ mor
tem infidelitatis dyaboli imperijs ſubditus erat·
Dei autē cognitiõe· ſuꝑſtitionū oĩm veſania effu
gata et viſus et audit9 et ſermo ſalutis inuehitur
Hiero· Sicut eñ ceci lumē recipiūt· ſic et muti
ad loquendū lingua laxat̄· vt ꝯfiteat̄ eum quē an
tea denegabat· In turba autem admirāte ꝯfeſſio
nationū eſt· Phariſei autē ꝑ ſuā calumniā vſqꝫ ho
die iudeoꝝ infidelitatē demonſtrāt· Hila· Ad
mirat õez aūt turbe talis ꝯfeſſio ſubſecuta eſt· Nū
ꝗ apparuit ſic in iſrahel ·quia is cui ꝑ legē nihil
opis afferri potuit· verbi v̓tute ſaluat̄ Remig·
Illi vero qui mutū ſaluādum domino obtulerūt
intelligunt̄ apl̄i et ꝑ̄dicatores· qui aſpectib9 diui
ne pietatis gentilē ꝑplīn ſanandū obtulerūt Au·
de con· euā· Quod aūt hic dicit̄ de duob9 cecis et
demonio muto· ſolus mathe9 poſuit · Illi eñ duo
ceci· de quib9 alij narrāt· non ſunt iſti· ſꝫ tñ ſimile
factum eſt· ita vt ſi ipē mathe9 nõ etiā illius facti
meminiſſet· poſſet putari· hoc qđ nūc narrat dic
tū fuiſſe etiā ab alijs duob9· Quod ꝯmendare me
morie diligēter debem9 eſſe quedā facta ſimilia·
quod ꝓbat̄ nõ eſſe idez· Cum ipē euāgeliſta vtrū
qꝫ ꝯmemorat ·vt ſi quādo talia ſingula apud ſinſ
gulos inuenerim9· atqꝫ in eis ꝯtrariū qđ ſolui nõ
poſſit occurrat ·non eſſe factum idem· ſed aliud ſi/
mile· vel ſimiliter factum·

Et circuibat ieſus
ciuitates omnes ⁊ ca
ſtella docens· in ſyna
gogis eorum ⁊ predi
cans euāgeliuꝫ regni
⁊ curās omnē lāgorē
et omnē infirmitatem
Videns autē turbas·
miſertus eſt eis ·quia
erāt vexati ⁊ iacētes
ſicut oues non hn̄tes
paſtorez· Tunc dicit
diſcipulis ſuis· meſſis
quidem multa· opa̓rij
autez pauci· Rogate
ergo dominuꝫ meſſis
vt mittat oparios in
meſſem ſuam·

Chriſ· Soluit domiſ
nus ipō facto redar
guere accuſationem
phariſeoꝝ dicentiū
In principe demoni
oꝝ eicit demonia· de
mon eñ cõuitiū paſ/
ſus non bn̄facit· ſꝫ no
cet eis qui eum inho
norāt· Domin9 autē
ꝯtrariū facit· q̇ poſt
cõuitia et cõtumeliſ
as· non ſolum nõ pu
nit· ſed etiā nec mere
pauit· Quin immo be
neficia ꝓ̄ſtitit· Vnde
ſequit̄ ·Et circuibat
ieſus oēs ciuitates·
et caſtella In q̄ eru/
dit nos accuſatorib9
noſtris retribuere ñ
accuſationes· ſꝫ bene
ficia · Qui eñ p9 acſ
cuſationem deſiſtit a
bn̄ficio· mõſtrat qm̄
ꝓpter hoim laudem
bn̄facit · Si vero ꝓ
ter deum bn̄facis cõſeruis· quicqđ illi fecerit · nõ
deſiſtis bn̄faciens· vt maior ſit merces Hierom·
Vides autē ꝙ eq̄liter et vicis et vrbib9 et caſtel
lis· id eſt et magnis et ꝑuis euāgeliū ꝑ̄dicauerit·
vt non ꝯſideraret nobiliū potentiā· ſꝫ ſalutē credē
tium· Sequit̄· Docens in ſynagogis eoruꝫ hoc ſcꝫ
habens opis quod mādauerat pater ·Et hāc eſu
riem· vt doctrina ſaluos faceret infideles· Doceſ
bat autē in ſynagogis euangeliū regni· Vnde ſe/
quit̄ Et ꝑ̄dicans euāgeliū regni· Remi· Intelli
gendū eſt dei· Quāuis eñ annūtient bona tempo
ralia· tñ non dicit̄ euāgeliū · Hinc eſt ꝙ lex nõ no
minat̄ euāgeliū· quia ſuis obſeruatorib9 nõ ꝓmit
tebat bona celeſtia· ſed terrena · Poſt ꝑ̄dicationē
autē et doctrinā· curabat omnē lāgorē et omnem
infirmitatē· vt quib9 ſermo non ſuaſerat· opa ꝑſ
ſuaderēt· Vnd ſequit̄· Curās omnē langorē ⁊ om
nem infirmitatē· quod ꝺ ipō ꝓprie dicit̄ nihil q̇ ꝑ
pe ei impoſſibile eſt· Gloſa· Langorē vocat di/
uturnā infirmitatē· Infirmitatē autē leues morſ
bos· Remig· Sciendum eſt autē· quia illos q̇s
corpe ſanabat forinſec9· mēte ſanabat intrinſec9
Alij vero hoc facere non poſſunt ſua ꝑ̄tate· ſꝫ per
dei gratiā· Chri· Non autē in hoc ſtat xp̄i boni
tas· ſed et aliā ꝓuidentiā circa eos oſtēdit ·viſce
ra miſericordie ēca eos expēdens· Vnde ſequitur
Videns aūt turbas· miſert9 eſt eis· Remig· per
quod officium boni paſtoris magis ꝙ̄ mercenarij
in ſe xp̄s oſtēdit· Quare aūt miſert9 ſit ſubiūgit·
Quia erant vexati et iacentes ſicut oues nõ hn̄tes
paſtorē· Vexati quidem a demonib9· ſiue q2 a diſ
uerſis infirmitatib9 erāt attriti· Raba· vel vex
ati ꝑ diuſos errores· et iacentes· i· torpētes· non
enitentes ſurgē· Et cum haberēt paſtores erant
q̄ſi non haberēt paſtorē Chriſ· Hec pn̄cipū iuſ
deoꝝ erat accuſatio· qm̄ paſtores exiſtētes ea ·q̄
lupoꝝ erāt· oñdebāt· Non ſolum eñ nõ emendaſ
bant multitudinez· ſꝫ et nocebāt eoꝝ ꝓfectui · Il
lis eñ admirantibus ⁊ dicentib9 Nunꝗ apparuit
ita in iſrahel· ecõtrario dicebāt· qm̄ in pn̄cipe de
monioꝝ eicit demonia· Remi· Poſtꝗ autem di
fili9 de celo ꝓſpexit in terrā· vt audiret gemitus
compeditoꝝ· mox multa meſſis cepit augeri Tur
be nāqꝫ humani gn̄is fidei non appropinquaſſent·
niſi quia autor humane ſalutis de celis ꝓſpexit in
terram· Et ideo ſequit̄· Tunc dixit diſcipulis ſuis
Meſſis quidem multa· opa̓rij autē pauci Gloſa
Meſſis ergo dicunt̄ hoies· qui poſſunt meti a pre
dicatorib9· ⁊ de collectione ꝑ̄ditoꝝ ſeparari ·vt
grana excuſſa a paleis poſtea in horreis reponā
tur· Hiero· Meſſis multa ꝑploꝝ ſignat multitu
dinē· opa̓rij pauci penuriā magiſtroꝝ Remig·
Paru9 eñ erat numer9 apoſtoloꝝ ad compatōꝫ
tantaꝝ ſegetum · Hortat̄ aūt dñs ſuos ꝑ̄dicatoſ
res· id ē apl̄os· et eoꝝ ſequaces· vt quottidie ſui
numeri augmentat õez expoſcant· vnde ſubdit· Roſ
gate ergo dñm meſſis· vt mittat oparios i meſſez
ſuam· Chriſ· Latenter ſeipm̄ dñm oñdit· Ipſe
eniꝫ eſt qui meſſis eſt dñs· Si eñ metē miſit· que
apl̄i non ſeminauerūt· manifeſtū eſt qm̄ nõ aliena
metere miſit· ſed ea que ipē ꝑ ꝓphetas ſeminauit·
Sed cum· xij· apl̄i ſint opa̓rij dixit· Depcamini do/
minū meſſis vt mittat oparios in meſſez ſuā· et tñ
nullū eis adiecit· qui ſcꝫ eos iam· xij· exiſtentes mł
tiplicauit· non numeꝝ adijciens · ſꝫ v̓tutem largi
ens· Remig· vel tunc augmentat9 eſt qñ deſig
nauit· et alios· lxxij· ⁊ qñ ſunt facti multi ꝑ̄dicato
res· ſpirituſancto deſcēdēte ſuꝑ credentes· Oñdit

autē ꝙ magnū donū ſit hoc ſcʒ vt aliquis habeat virtutē decenter p̄dicandi · p hoc ꝙ dicit hoc eſſe orandū · Cōmemorat autem in hoc loco verboꝝ · Johānis de area et vētilabro et palea et frumento Hila · Miſtice aūt ſalute gentibꝰ data ciuitates omnes et caſtella oīa v̄tute et ingreſſu criſti illuminanẽ · ⁊ omnē infirmitatē veterē langoris euadūt · Jmmūdi autē ſpūs dominātē violētia vexatam ⁊ ſub legis onere egrotā plebē dn̄s miſeretur · quia nullus adhuc eis paſtor erat cuſtodiam ſancti ſpiritus redditurꝰ · Erat aūt dom iſtius copioſiſſimꝰ fructus cuiꝰ copia haurientiū multitudinē vincit · nā ꝙtumlibet aſſumatẽ a cūctis · ad largiendū · tn̄ ſemp exuberat · et quia plures eſſe vtile eſt per q̄s miniſtreẽ · rogari dn̄m meſſis iubet · vt ad capeſcēdum · qd̄ ꝑparabaẽ donū ſpiritus ſancti · Meſſoꝝ copiā deꝰ preſtet · per orationem eñ hoc munꝰ a deo effundiẽ ·

CAPITV · X ·

Et conuocatis duodecim diſcipulis ſuis · dedit illis poteſtatem ſpirituū immūdoꝝ vt eicerēt eos · ⁊ curarēt omnē lāgorē · ⁊ omnē infirmitatē · Duodecim aūt apl̄oꝝ nomia ſunt hec · Primꝰ Symō · qui diciẽ Petrꝰ ⁊ Andreas frater eiꝰ Jacobꝰ zebedei ⁊ Johānes frater eiꝰ Philippꝰ ⁊ Bartholomeꝰ Thomas ⁊ matheus Publicanꝰ Jacobꝰ Alphei et Thadeus Symon Chananeus et iudas ſcariothes · qui et tradidit eū ·

Gloſa · A curatione ſocrꝰ petri vſqʒ huc cōtinuatōeʒ habuerūt relata miracula Et fuerūt an̄ ſermōʒ in monte habitū facta · quod ex electōne Mathei que inter ipſa referẽ indubitanter habemꝰ fuit eñ vnus de · xij · electus in monte ad apoſtolatū · hic aẽ redit ad ordinem rei ſicut geſta eſt · poſt curatuʒ centurionis ſeruum · dicens · Et conuocatis · xij · diſciplis Remi · Narrauerat eñ ſuperius euangeliſta · qr cohortatꝰ eſt dominus diſcipulos rogare dn̄ʒ meſſis · vt mitterʒ oꝑarios in meſſem ſuam Et qd̄ hortatꝰ eſt · hoc nūc implere videẽ · Duodenarius eñ numerꝰ ꝑfectus eſt · Naſciẽ aẽ a ſenario · qui ꝑfectionem habet · eo ꝙ ex ſuis partibꝰ · q̄ ſunt vnū · duo · et tri · in ſe ipm̄ formaẽ · Senariꝰ aūt numerus duplicatꝰ · duodenarium gignit · Glo · Nue quidē duplicatio ad duo p̄cepta caritatis · vel ad duo teſtamenta ꝑtinere videtur Raba · Duodenariꝰ etiā numerꝰ qui cōficiẽ ex ternario et q̄ternario deſignat eos per quatuor mūdi climata · fidē ſancte trinitatis p̄dicaturos · Jſte etiā numerꝰ ꝑ multas figuras · in veteri teſtamēto p̄ſignatꝰ eſt · Per · xij filios iacob · per · xij · pn̄ceps filioꝝ iſrahel · p · xij · fōtes viuētes · in helym · p · xij · lapides in rationali · Aarō per · xij · panes ꝓpoſitōis · p · xij · exploratores a moyſe miſſos · per · xij · lapides vnde factuʒ eſt altare per · xij · lapides ſublatos de iordane · p · xij · boues qui ſuſtinebāt mare eneum · Jn nouo etiā teſtamēto · per · xij · ſtellas in corona ſponſe · p · xij · fūdamēta hieruſalē que vidit iohannes et p · xij · portas ·

Chriſ · Non ſolum aūt eos ↄfidere fecit eorum miniſteriū vocādo miſſionē in meſſem · ſʒ et faciendo eos potentes ad miniſteriū · Vn̄ ſequiẽ · Dedit illis poteſtatē ſpirituū immūdoꝝ · vt eicerēt eos et curarent omnē lāgorem et omnē infirmitatem

Remi · Jn quo aperte demonſtraẽ · quia vexatio turbaꝝ non fuit tantū vna aut ſimplex · ſʒ varia ⁊ hoc eſt miſereri turbis · dare diſcipulis poteſtatē curādi et ſanandi eos · Hiero · Benignꝰ enim et clemēs dn̄s ac magiſter non inuidet ſeruis · atqʒ diſcipulis v̄tutes ſuas · et ſicut ip̄e curauerat omnem langorē et infirmitatē · Apl̄is q̄ʒ ſuis tribuit poteſtatē · vt curent omnē lāgorem et infirmitatem · Sed multa differentia eſt inter habere ⁊ tribuere · donare ⁊ accipere · Jſte quodcūqʒ agit · poteſtate domini agit · Jlli ſi quid faciūt · imbecillitatem ſuā et virtutē dn̄i ↄfitenẽ dicentes · Jn nomie ieſu ſurge et ambula · Cathalogus autem apoſtoloꝝ ponẽ · vt extra hos qui pſeudo apl̄i ſūt excludanẽ · Vnde ſequiẽ · Duodecim aūt apl̄oꝝ nomina ſūt hec · Primꝰ Symon · qui vocaẽ Petrꝰ · et Andreas frater eiꝰ · Ordinē quideʒ apl̄oꝝ et meritū vniuſcuiuſqʒ illiꝰ fuit diſtribuē q̄ cordis arcana rimaẽ · Primꝰ ſcribiẽ Symon cognoīe Petrꝰ ad diſtinctionē alteriꝰ Symonis qui appellaẽ · Chananeus de vico Galilee Chana · vbi dominus aquas cōuertit in vinū · Raba · Jdem eſt aūt grece ſiue latine Petrꝰ · qd̄ Syriace Cephas · Et in vtraqʒ lingua nomē a petra deriuatū eſt · Nec dubiuʒ qn̄ illa de qua paulus ait · Petra autem erat criſtus ·

Remi · Fuerunt autē nōnulli · qui in hoc nomine greco ſcʒ ⁊ latino quod eſt petrꝰ · q̄rentes hebraice lingue interp̄tatōeʒ dixerūt · ꝙ interp̄taẽ diſcalciās vel diſſoluens · vel agnoſcens · Sed illi · q̄ hoc dicunt · duabꝰ teneneẽ ↄtrarietatibꝰ · Prima eſt ex proprietate hebraice lingue · in qua · p · non exp̄mitur · ſʒ loco eiꝰ · f · poniẽ · Vnde pylatum dicunt filatū · Secūda ex interp̄tatōe euāgeliſte · qui narrat dn̄m dixiſſe · tu vocaberis Cephas · Et ip̄e de ſuo addit · quod interp̄taẽ Petrꝰ · Symon autem interp̄taẽ obediens · Obediuit eñ verbis · Andree et cum eo venit ad xp̄m · ſiue qr obediuit p̄ceptis diuinis · Et quia ad vnius iuſſionis vocē ſecutꝰ eſt dn̄m · Siue vt quibuſdā placet · interp̄tatur deponēs merorem · et audiens triſtitiā · Domino eñ ſurgente · depoſuit meroreʒ dn̄ice paſſionis · et triſtitiā audiuit · dicente ei dn̄o alius te cinget · et ducet · quo tu non vis · Sequiẽ · Et Andreas frater eiꝰ · Chriſ · Non parua aūt ⁊ hec laus eſt · Petrū eñ denominauit · a virtute · Andream vero a nobilitate que eſt ſm̄ moreʒ · in hoc ꝙ cum fratrē Petri dixit Marcꝰ aūt poſt duos vertices ſcʒ petrū et Johānem Andreā numerat · hic auteʒ non ita · Marcꝰ eñ ſm̄ dignitatem eos ordinauit ·

Remi · Andreas aūt interp̄taẽ viril̄ · Sicut eñ apud latinos a viro deriuaẽ virilis · ita apud grecos ab aner deriuaẽ · Andreas · Bene autē virilis dicitur · quia relictis omnibus ſecutus eſt xp̄m · et

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

virıliter in mandatis eius pſeuerauit• Hiero•
Euangeliſta aūt paria iuga aploꝝ queq; ↄſociat
Jungit eñ petrū et Andreā fratres•non tam car
ne ꝙ ſpiritu•Jacobū et iohānem•qui patrē corpo
ris relinquētes verū patrē ſecuti ſunt Vñ ſequit̄
Jacobꝰ Zebedei et iohānes frater eiꝰ•Jacobum
quoq; appellat Zebedei•quia et aliꝰ ſequit̄ Jaco/
bus alphei Chriſ•Vide aūt quia nō ſm digni=
tatem ordinat•Mihi eñ videt̄ Johānes nō alijs
ſolum•ſed etiā fratre maior eſſe• Remi• Interp̄
tatur autem iacobꝰ ſupplātans•ſiue ſupplantator
quia non ſolum vicia carnis ſupplātauit•ſ; etiā eā
dem carnem Herode trucidante ↄtempſit•Johā
nes interp̄tat̄ dei gratia•quia p̄ oībus diligi a do
mino meruit•vñ ob p̄cipui amoris grām ſup̄ pec=
tus domini in cena recubuit•Sequit̄ Philippꝰ et
Bartholomeꝰ•Philippꝰ interp̄tat̄ os lāpadis•ſi
ue lampadarꝝ•quia lumē quo illuminatꝰ eſt a dño
mox inuento fratri ꝑ offitiū oris ſtuduit ꝓpinare
Bartholomeꝰ•ſyrū nomē eſt non hebreū Et inter
pretat̄ filiꝰ ſuſpendētis aquas id eſt xp̄i •qui cor
da ſuoꝝ predicatoꝝ de terrenis ad celeſtia ſuble
uat et ſuſpendit•vt quo magis celeſtia penetrāt
eo corda ſuoꝝ auditorū guttā ſancte p̄dicatōis•
magis inebrient et infundāt•Sequit̄ Thomas ⁊
matheꝰ publicanꝰ• Hiero•Ceteri euāgeliſte in
cōiunctione nominū p̄mum ponūt Matheū et po
ſtea thomā•Nec publicani nomē aſcribūt•ne anti
que ↄuerſatōis recordantes ſigillare euāgeliſtā
viderent̄•Jſte vero et poſt Thomam ſe ponit et
publicanū appellat•vt vbi abūdauit peccatū•ſu=
perabundet•et gratia• Remig̃ Thomas autem
interp̄tat̄ abyſſus ſiue geminus•qui grece dicit̄
Didimꝰ•Bene aūt didimꝰ et abyſſus interp̄tat̄•
quia quo diutiꝰ dubitauit•eo profundiꝰ affectū
dominice paſſionis credidit• et miſteriū diuinita
tis agnouit• Vnde dixit dñs meus et deus meus•
Matheꝰ autē interp̄tat̄ donatꝰ•quia dei munere
de publicano euāgeliſta factus eſt• Sequit̄•et ia
cobus alphei et Thedeus• Raba•Jſte Jacobꝰ eſt
qui in euangelijs frater domini nominatur• et
etiā; in epiſtola ad galathas•quia maria vxor al
phei ſoror fuit marie matris dñi•quam iohannes
euāgeliſta mariā cleophe nominauit•fortaſſe quia
idē; cleophas et alpheꝰ eſt dictꝰ•Vel ipā maria
defuncto Alpheo poſt iacobum natum•nupſit cle
ophe• Remig̃•Et bene dicit̄ filiꝰ Alphei•id eſt
iuſti•ſiue docti•quia non ſolū vitia carnis ſupplan
tauit•ſ; etiā curā carnis ↄtempſit ſtā cuiꝰ meriti fu
erit•teſtes ſūt apoſtoli•qui eum ep̄m hieroſolimi
tane eccleſie ordinauerūt •Vñ et eccleſiaſtica hy
ſtoria inter cetera de eo dicit•quia carnem nunꝙ̄
comedit et vinū et ſicerā non bibit•Balneis et li/
neis veſtibꝰ non eſt vſus die noctuq; flexis geni=
bus orabat•Adeo etiā magni meriti fuit•vt ab om
nibꝰ iuſtꝰ vocaret̄ Thadeus autē ipē eſt quē Lu
cas iudam Jacobi et fratrē iacobi appellat•cuius
ep̄la in eccleſia legit̄•i qua ſe fratrē iacobi noīat•
Augꝰ•de con•euā•Nonnulli autem codices hñt
Lebbeum•Quis autē vnꝙ̄ ꝓhibuit duobꝰ•vel tribꝰ
nominibꝰ vnum hoīem vocari• Remig̃•Judas
autem interp̄tatur ↄfeſſus•eo ꝙ filiū dei cōfeſſus
ſit• Raba•Thadeꝰ aūt ſiue Lebbeus interp̄tat̄
corculus•id eſt cordis cultor•Sequitur•Symon
Chananeus et iudas ſcariothes qui tradit eum•
Hie•Symon Chananeꝰ•ipē eſt qui ab alio euā
geliſta ſcribit̄•Zelotes Chana quippe zelus inter
p̄tatur•Judas autem ſcariothes•vel a vico in quo
ortus eſt•vel ex tribu Jſachar vocabulū ſumpſit•
vt quodā vaticinio in ↄdempnationē ſui natꝰ ſit
Jſachar eñ interp̄tatus eſt merces•vt ſignifice
tur precium ꝓditoris• Remi•Interp̄tatur aūt
ſcarioth memoria dñi•quia ſecutꝰ eſt dñm•ſiue me
moriale mortis quādiu meditatꝰ eſt in corde ſuo•
vt dñm traderet in mortē•ſeu ſuffocatū•quia ſe=
ipm ſtrāgulauit•Et ſciendū ꝙ duo diſcipuli h̃ no/
mine ſunt vocati•per q̄s omes xp̄iani deſignātur
Per iudam iacobi illi qui in ↄfeſſione fidei pſeue=
rauerāt•Per iudam Scariothē illi qui relicta fid̃
retro ↄuertunt̄• Gloſa•Duo et nominatim expri
mūtur•vt iugalis ſocietas approbetur• Auguꝰ•
xviij•de ciuita•dei•Elegit ergo hos in diſcipulos
quos ⁊ aplos nominauit humiliter natos•inhono
ratos•illiteratos•vt quicquid magnū eſſent•et
facerent ipē in eis eſſet vt faceret•Habuit inter
eos vnum quo malo vtens bñ et ſue paſſionis im
pleret diſpoſitum•et eccleſie ſue tolerandoꝝ ma
loꝝ p̄beret exemplū• Raba•Qui etiā non ꝑ im
prudentiā inter aplos eligit̄•Magna eſt eñ veri
tas•quā nec aduſarius miniſter infirmat•Voluit
etiam a diſciplo ꝓdi•vt tuo vitio ꝓditꝰ modeſte
feras tuum erraſſe iuditiū•periſſe beneficium•

Hos duodecim mi
ſit iheſus•precipiēs eis
et dicens•Jn viā; gē
cium ne abieritis•⁊ in
ciuitates•ſamarita=
norum ne intraueritis
ſed pocius ite ad oues
que perierūt domus
iſrahel•Euntes autē;
p̄dicate dicētes quia
appropinꝗuit regnū;
celoꝝ Jnfirmos cura
te•mortuos ſuſcitate
leproſos mūdate•de=
monia eijcite•gratis
accepiſtis g̃tis date•

Gloſa•Quia mani
feſtatio ſpiritus•vt
aplus dicit ad vtili=
tatem eccleſie datur
poſt datam apoſto/
lis poteſtatē•mittit
eos vt poteſtatē; ad
alioꝝ vtilitatē exe=
quātur•Vñ dicitur•
Hos•xij•miſit ieſus
Chriſ• attendite
aūt opportunitatem
miſſionis Poſtꝙ̄ eñ
viderent mortuū ſu
ſcitantē mare incre=
pantē ⁊ cetera huiꝰ
modi•et ſufficienter
v̾tutis eiꝰ d̾mōſtra
tionē ſuſceperant•ꝑ
verba ⁊ opera•tunc
eos mittit• Gloſa•
Mittens autē docet
eos quo eāt•q̄d pre
dicent•et q̄d faciant•Primo quidem quo eāt•Vñ
dicitur•Precipiens eis et dicens•in viam gentiū
ne abieritis•⁊ in ciuitates ſamaritanoꝝ ne itraue
ritis•ſed potius ite ad oues•que perierūt domus
iſrahel• Hiero•Non eſt autem ↄtrariꝰ locus iſte
ei p̄cepto quo poſtea dicitur•Eūtes docete omes
gentes•quia hoc ante reſurrectionem illud poſt
reſurrectionē p̄ceptum eſt•Et oportebat p̄mum
aduentum xp̄i nuntiare iudeis•ne iuſtam haberēt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

excuſationez dicentes · ideo ſe dñm reieciſſe · qꝛ ad
gẽtes et ſamaritanos aplõs miſerit · Chriſ · ideo
etiã pmo ad iudeos mittit · vt q̃ſi quadã paleſtra
in iudea exercitati · ad agones orbis terraꝝ mẽ-
rẽt · et velud quoſdã pullos deducẽs · ad volãdum
eos inducẽs Gre · i om · vł qꝛ p⁹ ſoli iudee voluit
et poſtmodũ gentib⁹ p̃dicari · q̃tin⁹ redempto-
ris noſtri p̃dicatio a ꝓprijs repulſa · gentiles po
pulos quaſi extraneos quereret · Erant etiã tunc
quidam qui de iudea vocandi eſſent · et de gen-
tilib⁹ vocãdi non eſſent · qui nec ad vitã reparari
mererent̃ · nec tñ grauı⁹ de ꝯtempta p̃dicatione
iudicari · Hila · Legis etiã lectio obtinere p̃uile
gium · euãgelij debebat · hoc minus iſrahel ſcele-
ris ſui excuſationẽ habitur⁹ ꝙ plus ſedulitatis i
admonitione ſenſiſſet · Chriſ · Item ne eſtima/
rent · quia xp̃o ꝯtiebant̃ · et demoniacũ eum vo
cabãt · ꝓpter hoc eos odio haberet · p̃mum eos
emendare ſtuduit · et ab oĩb⁹ alijs diſciplõs ad-
ducens eis medicos et doctores mittit · et nõ ſolũ
ꝓhibuit alijs annũtiare anteq̃ iudeis · ſꝫ neqꝫ viã
que ad gentes fert ptingere ꝯcedebat · quod ſig
nat cum dicit · In viam gentiũ ne abieritis · Et qꝛ
ſamaritani cõtrarij erant iudeis · q̃uis faciliores
eſſent vt cõuerterent̃ ad fidem · tñ neqꝫ ſamarita-
nis priuſq̃ꝫ iudeis p̃dicari pmiſit · Vnde dicit et in
ciuita · ſama · ne intraue · Gloſa Samaritani qui
dem fuerũt gẽtiles dimiſſi in terra iſrahel a rege
aſſyrioꝝ p⁹ captiuitatẽ ab eo factam et multis
periculis coacti ad iudaiſmũ ſunt ꝯuerſi · circũciſi
onem et quinqꝫ libros moyſi recipiẽtes cetera ve
ro omnino abhorrẽtes · vnde iudei ſamaritanis nõ
coutebant̃ · Chri · Ab his ergo diſciplõs auer/
tens ad filios iſrahel mittit · quos oues ꝑeuntes
vocat · non abſcõdens · vndiqꝫ veniam eis excogi
tans et attrahẽs eoꝝ mentem · Hila · Qui tamẽ
licet oues vocant̃ · in xp̃m lupoꝝ ac vipaꝝ lingu
ĩis et faucib⁹ ſeuierunt · Hierom · Iuxta tropo
logiã vero p̃cipit̃ nobis · qui xp̃i cẽſem̃ noĩe ne in
viã gẽtiũ et hẽticoꝝ ambulem⁹ errore vt quoꝝ
religio ſepata eſt · ſeparet̃ ⁊ vita Glo · Poſtq̃
aũt docuit eos quo eant · inſinuat quid predicent
Vnde ſubdit̃ · Euntes aũt p̃dicate · dicentes · quia
appropinq̃uit regnũ celoꝝ · Raba · Hic appropin
quare dicitur regnũ celoꝝ per collatã nobis fidẽ
inuiſibilis creatoris nõ autẽ aliqua motõne elec
toꝝ · Recte autẽ celi vocant̃ ſancti · qui deum fide
retinent et diligunt caritate · Chriſ · in omelia
Vides miſterij magnitudinẽ · vides aplõꝝ digni
tatem nihil ſenſibile p̃cipiunt̃ dicere · vt moyſes
et ꝓphete · ſed noua quedã et inopinata · Illi em̃
terrena bona p̃dicauerunt · hi autẽ regnũ celoꝝ ·
et omnia que illic ſunt bona · Greg · in ome · Ad
iuncta ſunt a p̃dicatorib⁹ ſanctis miracula · vt fidẽ
verbis daret virtus oñſa · et noua facerẽt · q̃ noua
p̃dicarent · Vnde ſequit̃ · Infirmos curate · mortu
os ſuſcitate · leproſos mundate · demones eicite ·
Hiero · Ne em̃ hominib⁹ ruſticanis et abſqꝫ elo/
quij venuſtate indoctis et illiteratis nemo crede
ret · pollicentib⁹ regna celoꝝ · dat ꝑtatez p̃dicta
faciendi⁊ magnitudinẽ ꝓmiſſoꝝ ꝓbet magnitu
do ſignoꝝ · Hila · Tota autẽ virtutis dominice
poteſtas in aplõs refert̃ · et qui in adam imagine
et ſimilitudine dei erant figurati · nunc ꝑfectã xp̃i
ymaginẽ ſortiunt̃ · et quicquid maloꝝ ade corpi
ſathane inſtinct⁹ intulerat · hoc rurſum xp̃i de cõ
munione dñice poteſtatis emendẽt Gre · in om ·
Hec autem ſigna in exordio eccleſie neceſſaria fue
runt · vt em̃ fides creſceret credentium miraculis
erat nutriẽda · Chriſ · Poſtea aũt ſteterunt re
uerentia fidei vbiqꝫ plãtata · Si aũt ⁊ poſtea fac
ta ſunt · pauca et rara fuerunt · Cõſuetudo em̃ eſt
deo talia facere cum aucta fuerint mala · tunc em̃
ſuam demõſtrat potentiã · Greg · in ome · Sãc
ta tñ eccleſia quottidie ſpiritaliter facit q̃ tũc p
apoſtolos corpaliter faciebat Que nimirum mira
cula tanto maiora ſunt · quãto per hec non corpa
ſed anime ſuſcitant̃ · Remi · Infirmi quippe ſunt
ignaues · qui non habẽt vires bene viuẽdi · Lepro
ſi ſunt immũdi ope vel delectatione carnali · Mor
tui ſunt qui opa mortis agunt · Demoniaci ſũt in
poteſtatem dyaboli redacti · Hiero · Et quia ſp
dona ſpiritalia · ſi merces media ſit · viliora ſiunt ·
adiungitur auaritie cõdemnatio cum ſubdit · Gra
tis accepiſtis gratis date · Quaſi diceret · Ego ma
giſter et dñs abſqꝫ p̃tio vobis hoc tribui · ergo ⁊
vos ſine p̃tio date · Gloſa · Hoc autẽ dicit ne iu-
das qui loculos habebat de p̃dicta poteſtate pe
cuniam ꝯgregare vellet damnãs et hic ꝑfidiam
ſimoniace hereſeos Grego · in ome · Preſciebat
nanqꝫ nõnullos donũ accepti ſpiritus in vſum ne
gotiationis inflectẽ · et miracloꝝ ſigna ad aueri
cie obſequiũ declinare Chriſo · Vide autẽ quali
ter moꝝ diligentiam non min⁹ habet q̃ ſignoꝝ
mõſtrans q̃m ſigna ſine his nihil ſunt · Etem̃ ſup
biam eoꝝ ꝯprimit dicens · Gratis accepiſtis · et
ab amore pecuniaꝝ mũdos eſſe ꝑparat · dicẽs Gra
tis date · Vel vt non videat̃ eoꝝ eſſe beneficium
ait · gratis accepiſtis · quaſi diceret · nihil vos de
veſtro largimini ſuſcipiẽtib⁹ · neqꝫ em̃ mercede ·
hoc accepiſtis · neqꝫ laborãtes in ea gratia · gra
tis em̃ accepiſtis · ita igit̃ alijs date · neqꝫ em̃ eſt
condignum pretium eorum inuenire ·

Nolite poſſidẽ aurũ · neqꝫ argentũ neqꝫ pe cuniã in zonis veſtris Non peram in via ne qꝫ duas tunicas · neqꝫ calciamenta · neqꝫ vir gã · Dign⁹ eſt em̃ op arius cibo ſuo ·

Chriſ · Quia ſpiri
talium mercationem
ſupra dñs prohibue
rat · ꝯſequenter radi
cem oĩm maloꝝ euel
lens ait · Nolite poſſi
dere aurum neqꝫ ar
gentum Hieron ·
Si em̃ ſic p̃dicãt · ve
p̃tium non accipiant
ſupflua eſt auri ⁊ ar
gẽti nũmorũqꝫ poſ
ſeſſio · Nam ſi hoc ha
buiſſent · videbãtur non cauſa ſalutis hominum ·
ſꝫ cauſa lucri p̃dicare · Chriſ · Per hoc ergo pre
ceptum p̃mo quidẽ diſciplõs facit non eſſe ſuſpec
tos · Secundo ab omni eos liberat ſollicitudine ·
vt vacatõꝫ omnẽ tribuãt verbo dei · Tertio docꝫ
eos ſuam virtutẽ · Hoc nempe eis poſtea dixit · nũ
quid aliquid defuit vobis · q̃n miſi vos ſine ſaccõ
et pera · Hiero · Qui aũt diuitias detrũcauerat

que per auꝝ ꝛ argentū et es ſignanᷓ· ꝓpe modū
ꝛ vite neceſſaria amputat· vt apl̄i doctores vere
ligionis· qui inſtituebant oīa dei ꝓuidentia gu
bernari ſeipos oñderēt nihil cogitare de craſtino
Glo· Vnde addit· Neqȝ pecuniam in zonis vr̄is
Duo em̄ ſunt gn̄a neceſſarioꝝ· vnū quo emuntur·
neceſſaria· quod intelligiᷓ p pecuniam in zonis·
aliud ip̄a neceſſaria qd̄ intelligiᷓ p perā· Hie·
Per hoc aūt ꝙ dicit Neqȝ perā in via· arguit phi
loſophos qui vulgo appellantur bactre operite· ꝙ
ꝯtemptores ſeculi et oīa ꝓ nihilo ducentes· cella
rium ſecum vehāt· Sequiᷓ· Neqȝ duas tunicas In
duab9 tunicis duplex mihi videᷓ innuere veſtim̄
tum· Non ꝙ in locis ſcythie et glatiali viuētibus
vna quis tunica debeat eſſe ꝯtent9· ſȝ ꝙ in tunica
veſtimentū intelligam9· ne alio veſtiti aliud no=
bis futuroꝝ timore reſeruem9· Sequiᷓ Neqȝ cal
ciamēta Et plato etiā p̄cipit illas duas corporis
ſūmitates non eſſe velandas nec aſſuefieri debere
mollicie capitis et pedum· cum em̄ hec habuerint
infirmitatē cetera robuſtiora ſunt Sequiᷓ· Neqȝ
virgam· Qui em̄ dn̄i habem9 auxiliū· baculi p̄ſidi
um cur q̄ram9· Remi· Oñdit etiā dn̄s his verb
qȝ ſācti p̄dicatores reuocati ſūt ad p̄mi hoīs dig
nitatē· qui q̄ diu celeſtes poſſedit theſauros iſta
non ꝯcupiuit· ſed mox peccādo illa amiſit· iſta deſi
derare cepit· Chriſ· in omē· Felix autem ē iſta
cōmutatio· Nam ꝓ auro et argento et huiuſmodi
acceperūt poteſtatē curandi infirmos· ſuſcitandi
mortuos et alia huiuſmodi· Vnde non a p̄ncipio·
dixit eis· Non poſſideatis aurum· vel argentū· ſȝ
quando dixerat leproſos mūdate demones eicite
Ex quo patet ꝙ angelos eos ex hoībus· vt ita di
cam· conſtituit ab omni ſoluēs vite hui9 ſollicitu
dine vt vna ſola detineanᷓ cura que eſt doctrine·
A qua et eos ſoluit dicens· Ne ſolliciti ſitis· q̄d lo
quamini· quare qd̄ videᷓ eſſe valde oneroſum· et
graue· hoc maxime leue eis oñdit et facile· Nichil
em̄ eſt ita iocundū vt a cura et ſollicitudine eru=
tum eſſe et maxime cū poſſibile fuerit ab hac eru
tos in nullo minorari deo p̄nte et ꝓ oīb9 nobis
effecto· Hiero· Et quia nudos q̄dammō expe/
ditos ad p̄dicandū apl̄os miſerat et dura videba
tur eſſe conditō magiſtroꝝ· ſeueritatē p̄cepti· ſe
quenti ſententia temꝑauit dicens· Dign9 eſt enī
operari9 cibo ſuo· Quaſi· d· Tantū accipite· quan
tum in veſtitu et victu vobis neceſſariū eſt Vnde
apl̄us hn̄tes victū et veſtitum his ꝯtenti ſimus· ꝛ
alibi ꝯmunicet his q̄ cathetizaᷓ ei q̄ cathetizat in
oīb9 boīs· vt quoꝝ diſcipl̄i metūt ſpiritalia ꝯſor
tes· faciāt eos carnaliū ſuoꝝ non in auaritiā· ſȝ in
neceſſitatē· Chriſ· A diſcipl̄is aūt apl̄os cibari
oportebat· vt neqȝ ip̄i magna ſaperent aduerſus
eos qui docebanᷓ· ſicut oīa p̄bentes ꝛ nihil acci/
piētes· neqȝ rurſus illi abſcedāt quaſi ab his de
ſpecti· Deinde· vt non dicāt apl̄i· Mendicantes ḡ
nos iubet viuere· et in hoc verecūdarentur· Mon
ſtrat hoc eis debitū eſſe operarios eos vocans· et
quod datur mercedē appellans· Non em̄ q̄ apl̄oꝝ
in ſermonib9 operatio erat eſtimare debebāt verū
eſſe beneficiū qd̄ p̄ſtabāt· Et ideo dicit· Dignus
eſt operarius cibo ſuo· Hoc autē dixit· Non quidem
oſtendens tanto pretio apoſtolicos dignos eſſe
labores· ſed apl̄is legem inducens ꝛ tribuentib9
ſuadens· quia quod ab ip̄is daᷓ· debitū ē· Chr·
Non ergo eſt venale euāgeliū· vt ꝓ tempalib9 p̄
dicetur· Si em̄ ſic vendūt· magnā rem vili vēdūt
Accipiant ergo p̄dicatores ſuſtentatōez neceſſi/
tatis a populo· mercedē diſpēſatōis a deo· Nō em̄
a p̄plo redditᷓ quaſi merces illis· qui ſibi i caritate
euāgelij ſeruiūt· ſed tanq̄ ſtipendium datur· quo
vt poſſint laborare paſcanᷓ· Aug9· de cō· euā·
Vel aliter Cum dixerat dn̄s apl̄is· Nolite poſſidē
aurum· ꝯtinuo ſubiecit· Dign9 eſt operari9 cibo ſuo
vn̄ ſatis oſtēdit· cur eos poſſidē hoc ac ferre no=
luerit· non quo neceſſaria nō ſint ſuſtētatōi hui9
vite· ſed quia ſic eos mittebat· vt eis hoc deberi
demōſtraret ab illis quib9 euāgeliū credentib9
annuntiarēt tanq̄ ſtipendia militātib9· Apparet
aūt hic nō p̄cepiſſe dn̄m· ita tanq̄ euāgelice viuē
aliunde non debeāt q̄ eis p̄bentib9· quib9 annū
tiant euāgeliū· Alioquin ꝯtra hoc p̄ceptū fecit
Paulus qui victum de manuum ſuaꝝ laborib9 trā
ſiebat· Sed apparet poteſtatem dediſſe apoſtolis
dn̄m in qua ſcirent ſibi iſta deberi· Cū autem a dn̄o
aliquid impatur· niſi fiat· inobedientie culpa eſt·
Cum autem a dn̄o p̄tas datur· licet cuiqȝ non vti
et tanq̄ de ſuo iure recedere· Hoc ergo ordināſ
dn̄s ꝙ qui euāgeliū annūtiant de euāgelio viuāt
illa apoſtolis loquebaᷓ vt ſecuri non poſſiderent
neqȝ portarent huic vite neceſſaria· nec magna·
nec minima· Ideo poſuit· nec virgā· oſtendens a
fidelibus ſuis omnia deberi miniſtris ſuis nulla ſup
flua requirentib9· hanc ergo p̄tatem virge noīe
ſignauit· cum dixit ſm̄ marcum· ne quid tollerent
in via· niſi virgā tm̄· Sed et calciamēta· cum dicit
math9 in via non eſſe portāda· curā ꝓhibuit qua
ideo portanda cogitanᷓ· ne deſint Hoc de duab9
tunicis intelligendū eſt ne quiſq̄ eoꝝ p̄ter eam·
qua eſſet indut9 aliam portandā putaret ſollici=
tus· ne opus eſſȝ cum ex poteſtate illa poſſit acci
pere· Proinde marc9 dicendo calciari eos ſanda
lis vel ſoleis· aliquid hoc calciamentū miſtice ſig
nificatōis hr̄e admonet· vt pes neqȝ tect9 ſit deſu
per neqȝ nudus ad terram· id eſt nō occulteᷓ euā
gelium· nec terrenis ꝯmodis innitanᷓ· Et ꝙ non
portari duas tunicas· ſed exp̄ſſius indui ꝓhibet·
monet non dupliciter· ſed ſimpliciter ambulare·
ita dominū oīa dixiſſe nullo modo dubitandū ē
partim ꝓprie· partim figurate· Sed euāgeliſtas
alia iſtum· alia illum inſeruiſſe ſcriptis ſuis· Quiſ/
quis aūt putat· non potuiſſe dn̄m· in vno ſermone
quedam figurate quedam ꝓprie ponē eloquia ce
tera eius inſpiciat· et videbit q̄ temē atqȝ ineru
dite abitreᷓ· Quia em̄ dn̄s monet· vt neſciat ſini=
ſtra quid facit dextra· ip̄as elemoſinas· et quicq̄d
hic aliud p̄cipit figurate accipiendum putabit·
Hiero· Hec hyſtorice dixerim9· cetera ſm̄ ana/
gogē· Non licet magiſtris aurū et argentū ꝛ pe
cuniam que in zonis eſt poſſidē· Aurum ſepe legi
mus· ꝓ ſenſu· argentū· ꝓ ſermone· es pro voce·
hec non licet vobis ab alijs accipe· ſed data a dn̄o
poſſidere· neqȝ hoc hereticoꝝ et philophorum
peruerſeqȝ doctrine ſuſcipe diſciplinas· Hila·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Quia vero zona miniſterij apparat⁹ eſt ⁊ ad efficatiā opis pᵃ̄ŋ̄cīo· p hoc q̄ eris in zona inhibetur poſſeſſione· quid in miniſterio venale ſit· admonemur· Admonem̄ etiā nec perā hr̄e in via· curā ſcʒ ſecularis ſubſtātie relinquēdā· q̄ꝛ om̄is theſaur⁹ in terra pnitioſus eſt cordi illic futuro· vbi cōdatur theſaur⁹· Dicit aūt non duas tunicas· ſufficit em̄ nobis ſemel xp̄s indut⁹ ne ve poſt intelligentiā· veram altera deinceps vel hēſis vel legis veſte induam̄· Non caltiamēta· q̄ꝛ in ſancta t̄ra peccatoꝝ ſpinis atq̄ʒ aculeis nō obſeſſa· vt moyſi dictū eſt· nudis pedib⁹ ſtaturi· admonem̄ non aliū greſſus noſtri hr̄e· q̄ꝫ quē accepim⁹ a xp̄o apparatum· Hiero· Vel docet dn̄s pedes noſtros mortiferis vincul̄ n̄ alligari· ſed ſāctā terrā ingredientes eſſe nudos neq̄ʒ hr̄e virgā q̄ vertat̄ in colubrū· neq̄ʒ in aliquo p̄ſidio carnis niti· q̄ꝛ huiuſmōi v̄ga et bacul⁹ arūdine⁹ ē· q̄ʒ ſi paululū p̄ſſeris frangit̄· ⁊ manū trāſforat incūbentis Hila· P̄tatis aūt heſterne iure nō ſum⁹ indigni· habēte virgā de radice yeſſe·

Inq̄ᵐcūq̄ʒ autē ciuitatē aut caſtellū int̄ueritis· interrogate· q̄s in ea dignus ſit· et ibi manete donec exeatis· Int̄ntes autē in domū ſalutate eaʒ dicentes· Pax huic domui· Et ſiquidē fuerit dom⁹ illa digna veniet pax veſtra ſup eaʒ· Si aūt nō fuerit digna· pax veſtra ad vos reuertet̄· Et quicūq̄ʒ n̄ receperit vos· neq̄ʒ audierit· ſermōes vr̄os· exeūtes foras d̄ domo vel ciuitate· excutite puluerē de pedib⁹ veſtris Amē dico vobis tolerabili⁹ erit terre ſodomoꝝ ⁊ gomorreoꝝ in die iuditij· q̄ꝫ illi ciuitati·

Chriſ· in ome· Quia dixerat ſupius· dn̄s dign⁹ eſt oparius cibo ſuo· ne crederet̄ ꝓpter h̄ oīm eis ianuā apire· multā diligentiaʒ hic iubet facere d̄ hoſpite eligēdo· Vn̄ dicit̄· In q̄m cūq̄ʒ ciuita· aut caſ· intra· interro· quis in ea dig· ſit· Hie· Apl̄i nouā introeuntes vrbem ſcire non poterāt· quis talis eſſet· Ergo fama hoſpes eligēd⁹ eſt populi ⁊ iuditio vicinorum· ne p̄dicatoris dignitas· ſuſcipientis infamia deturpetur Chri· in ome· Qualiter ḡ ip̄e xp̄s apud publicanū manebat· q̄ꝛ ſcʒ dignus effect⁹ erat ex ꝯuerſiōe· hoc etiā nō ſolū in gl̄iam eis ꝓderat ſʒ in cibatōeʒ Si em̄ dignus eſt· omnino dabit cibū· et maxie cū nihil amplius neceſſarijs peteret̄ Intende aūt q̄ualr̄ oībus eos denudās· omnia eis dedit· ꝑmittēs in domib⁹ eoꝝ· q̄ docebantur manere· Ita em̄ et ip̄a a ſollicitudibus eruebant̄· et alijs ſuadebāt· q̄m̄ ꝓpter eoꝝ aduenerāt ſalutem ſolā· in hoc q̄ nihil deferebāt· et nihil āpli⁹ neceſſarijs expetebāt· Et nō ad om̄es ſimpl̄r itroibant· Non em̄ ſignis ſolū volebat eos claros apparē· ſʒ magis v̄tute· Nihil aūt ita v̄tutē deſignat ſicut non ſupfluis vti· Hila· Hoſpes vn⁹ etiam eligit̄ non tbuēs bn̄ſitiū ei qui apd̄ ſe māſur⁹ eſt· ſʒ accipiēs· Hic em̄ d̄r· q̄s in ea dign⁹ ſit· vt magis ſe nouerit accipe gr̄am· q̄ꝫ dare Hie· i ome· Intende aūt q̄ꝛ nondū oīa eis tribuit· neq̄ʒ em̄ eis largitur vt ſciāt· q̄s ſit dign⁹· ſʒ iubet ſcrutari Nō ſolū aūt dignos iubet q̄rere· ſʒ neq̄ʒ de domo in domū trāſmutari· cum ſubdit· Et ibi manete· donec exeatis· vt neq̄ʒ ſuſcipientē ꝯtriſtēt· neq̄ʒ ip̄i opinioꝫ accipiāt leuitatis aut gule· Ambro ſup lucam· Non ergo ocioſe dom⁹ q̄ꝫ ingrediant̄ apl̄i eligēda diſcernit̄· vt mutādi hoſpitij cauſa non ſuppetat· Non tn̄ eadem cautio receptori mandat̄· ne dū hoſpes eligit̄· hoſpitalitas minuat̄· Sequit̄· intrātes aūt in domū· ſalutate eaʒ dicētes· pax huic domui· Glo· Quaſi diceret· pacē hoſpiti p̄camini vt ſopiat̄ oīs repugnātia ꝯtra veritatē· Hier· in hoc etiā occulte ſalutatōneʒ hebrei· ac ſiri ſmonis exp̄ſſit· Q̄d em̄ hebrei dicit̄ chere et latine· aue hoc hebraico ſyroq̄ʒ ſermone appellat̄ ſalemlach· ſiue ſamalalach· i· pax tecū Q̄d aūt p̄cipiti tale ē· Introeūtes aūt pacem imp̄camini hoſpiti ⁊ q̄ntuʒ in vobis eſt diſcordie bella ſedate· Si autē ꝯtra fuerit ꝯd̄dictio vos mercedē habebitis de illata pace· illi qui hr̄e noluerūt· bellū poſſidebūt· vn̄ ſequit̄· Et ſi quidē fuerit domus illa digna veniet pax vr̄a ſup eam· ſi aūt nō fuerit digna pax veſtra ad vos reuertet̄ Remi· Quia ſcʒ aut erit q̄ſq̄ʒ p̄deſtinat⁹ ad vitā et celeſte verbū· Sequit̄ q̄ audit· aut ſi null⁹ audire voluerit ip̄e p̄dicator ſine fructu nō erit· quia ad eum pax reūtit̄· q̄n̄ ei a dn̄o ꝓ labore ſui opis recōpenſat̄ Chr· in omel· Inſtruit ḡ eos dn̄s q̄ nō ꝓpter hoc expectēt ab alijs p̄ſalutari· q̄ꝛ docebāt· ſʒ antecedē ſalutatione aliōs honorādo· Deinde mōſtrat q̄ nō ſola ſalutatō ſʒ bn̄dictio· p hoc q̄ dicit· Si fuerit dom⁹ digna veniet ſup eā Remi· Docuit ergo dn̄s diſcipl̄os ſuos offerre pacē in introitu domus· vt ſalutatōe pacis eligeret̄ dom⁹ digna vl̄ hoſpes· ac ſi patēter diceret· oīb⁹ offerte pacem· quia aut accipiēdo dignos· aut nō accipiēdo indignos ſe maīfeſtabūt· Q̄uis em̄ fama ꝓpl̄i dign⁹ electus ſit hoſpes· tn̄ ſalutand⁹ eſt vt magis ſua dignitate p̄dicatores vocent̄· q̄ꝫ vltro ſe ingerere videant̄· Hec aūt pax paucoꝝ verboꝝ ad totā exploratōeʒ digne dom⁹· vel hoſpitis p̄t referri· Hyla· Salutant ergo apl̄i domū cū pacis affectu· ſʒ ita vt potius pax dicta ſit· q̄ꝫ data Porro aūt pacem ꝓpriā que viſcera miſeratōis ſūt non oportere in eam veire niſi ſit digna· q̄ ſi digna repta nō fuerit· ſacramentū pacis celeſtis intra ꝓpriā aploꝝ ꝯſcientiā ē cōtinenduʒ· In eos aūt qui celeſtis regni p̄cepta reſpuerint· egreſſu aploꝝ et ſigno pulueris a pedibus excuſſi eterna maledictio relinquat̄ Vn̄ ſequitur· Et quicunq̄ʒ non receperint vos· neq̄ʒ au· ſer· ve· ex fo· de do· vel de ciuitate· excutite pulureʒ de pedib⁹ vr̄is· Exiſtente em̄ in loco cum loco videt̄ eſſe ꝯmunio· Totū ḡ q̄d eſt illi⁹ dom⁹ excuſſo pulué pedū relinquit̄· nihilq̄ʒ ſanitatis de inſiſtentiū aploꝝ veſtigijs mutuat̄ Hiero· Puluis etiā excutit̄ de pedib⁹ in teſtimoniū labori ſui· q̄ ingreſſi ſint ciuitatē et predicatio apl̄ica ad illos

vſq; puenerit Siue excutitᷣ puluis· vt nihil ab eis
accipiāt· nec adiunctū quid neccīa qui euangeliū
ſpreuerint· Raba· Vel alr̄· pedes diſcipulorum
ipm̄ opus inceſſumq; predicationis ſignt̄· puluis
vero quo aſpguntᷣ· terrene leuitas ē cogitacōis
a qua eciā ſummi doctores immunes eſſe nequeūt
cum pro auditoribus ſoliciti ſalubribus curis in=
tendūt· et quaſi per itinera n dī· ꝑmo calcaneo ter
re puluerem legunt· Qui ḡ ſpreuerint doctrinā
docentium ſibi labores et pericula te diumq; ſolli=
citudinum ad teſtimoniū ſue damnacōis inflectūt
Qui vero receperint verbū· afflictōes curaſq; doc
toꝝ quas ꝓ ſe tolerabūt in argumētū ſibi ver=
tunt hūilitatis· et ne leuis culpa videatᷣ eſſe Apo
ſtolos nō recipe ſubdit· Amē dico vobis· tolerabi
li⁹ erit terre· Sodomoꝝ et gomorreoꝝ in die iu
dicij q̄ȝ illi ciuitati Hiero· Quia ſodomitis ꝛ go
morreis nō fuit p̄dicatū· huic aūt cū p̄dicatū ſit·
non recepit euāgeliū Remi· Vel quia ſodomite
et gomorrei inter vitia carnis et hoſpitales fuiſ/
ſe leguntᷣ· q̄uis nō tales hoſpites receperint ſicut
apl̄i· Hiero· Si aūt tolerabili⁹ erit terre ſodo=
moꝝ q̄ȝ illi ciuitati· que ñ recipit euāgeliū· ergo
inter peccatores ſupplitia diuſa ſūt· Remi· Spi
ialr̄ tn̄ ſodoꝝ et gomorreoꝝ mentōez facit· vt p
h̄ demōſtret· qꝛ illa peccata ſūt deo magis odibi
lia· que ſūt ɔtra naturā· ꝓ quib⁹ delet⁹ eſt mun
d⁹ aquis diluuij· q̄tuor ciuitates ſubūſe· et mun=
dus quotidie diūſis malis affligitᷣ· Hila· Miſti
ce aūt inſtruit· nos dn̄s nō immiſceri eoꝝ domibus
aut familiaritatib⁹· q̄ xp̄m aut inflectantᷣ· aut ne
ſciunt et ī quacūq; ciuitate inīrogare· q̄s eoꝝ ha
bitatōe ſit dign⁹· i· ſicubi eccleſia ſit et xp̄s habi/
tator· Neq; quoq̄ȝ alibi trāſire· qꝛ hec ē dom⁹ dig
na et iuſt⁹ hoſpes· Judeoꝝ aūt plures erāt futuri
quoꝝ tant⁹ in fauorē legis affect⁹ eſſet· vt q̄uis
p admiratōez opm̄ in xp̄m credidiſſent· tn̄ i legis
opib⁹ morarentᷣ· Alij v̄o explorāde libertatis q̄
in xp̄o ē curioſi trāſire ſe ad euangelia ex lege eēnt
ſimlāturi· Multi etiā in hēſim p intelligētie puer
ſitatez traducerentᷣ· Et quia iſtiuſmōi om̄es penes
ſe eſſe veritatē catholicā mētiuntᷣ· domo ipa· id ē
eccleſia caute vtendū eſt.

Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio lu poꝝ· eſtote ergo pru dentes ſicut ſerpētes ꝛ ſimplices ſicut co lū be· Cauete aūt ab hoi bus· Tradent ei vos in conſilijs et in ſinago gis ſuis ꝛ flagellabūt vos et ad p̄ſides ꝛ ad reges ducemi ꝓpt̄ me i teſtioniū illꝭ ꝛ gētib⁹

Chriſ· in ome· Quia
ſuperi⁹ apl̄oꝝ remo
uit ſollicitudinem et
ſignoꝝ eos ɔſtione
armauit ɔſequenter
p̄dicit eis mala q̄ de=
bebāt eis ɔtingere·
ꝑmo quidē· vt diſce
rēt p̄ſcientie ei⁹ vir
tutē· Scd̄o vt null⁹
ſuſpicaretᷣ· q̄m ꝓpt̄
imbecillitatem magi
ſtri hec eis ſupueni=
rēt mala· Tertio vt
ipi ſuſtinētes nō ob
ſtupeſcerēt dū iopi
nabilr̄ et p̄t̄ ſpē euei
rēt q̄rto vt i h̄ audiē
tes nō turbentᷣ in tpe crucis Deinde vt diſcāt q̄m
noua hec p̄lij lex eſt· Nudos eīn mittit· a ſuſcipienti
bus iubet cibari· Neq; in hoc ſiſtit· ſȝ vlteri⁹ ſuam
virtutē oñdit· d· Ecce ego mit· vos ſic oues i me·
lup· Vbi ɔſiderādū· q̄ȝ nō ſimplr̄ ad lupos· ſed in
medio lupoꝝ mittit· vt hic ſuā v̄tutē magis d̄mō
ſtrēt cū oues lupos ſupauerint· etiā in medio lu
poꝝ exiſtētes· ꝛ plimos morſus accipiētes ab eis
nō ſolū ñ ɔſūmuntᷣ· ſȝ et illos ɔertūt· Multo aūt mi
rabili⁹ eſt· ꝛ mai⁹ trāſmutare mētes eoꝝ· q̄ȝ inter
ficē eos· Inter lupos aūt ouiū māſuetudinē eos do/
cet oñdere· Greg· in om· Qui eīn locū p̄dicatoris
ſuſcipit mala inferre non debet· ſȝ tolerare· vt ex
ipa ſua māſuetudie iram ſeuientiū mitiget· ꝛ pec
catoꝝ vulnera ipe i alijs afflictōib⁹ vulnerat⁹ ſa
net· q̄m et ſi qn̄ zel⁹ rctitudis exigit· vt erga ſub
ditos ſeuiat furor ipe d̄ amore ſit ñ d̄ crudelitate
q̄ti⁹ ꝛ iura diſciplie foris exhibeat ꝛ it⁹ patna pi
etate diligat q̄s foris caſtigat Multi aūt cū regimi
nis iura ſuſcipiūt· ad lacerādos ſubditos inardeſ=
ſcūt trorē ptatis exhibēt· dn̄i videri appetūt· pa
tres ſe eſſe mime recognoſcūt hūilitatis locū i ela
tōe dn̄atōis imutāt· ꝛ ſi qn̄ extrīſec⁹ blādiuntᷣ· itri
ſec⁹ ſeuiūt· de q̄b⁹ d̄r· Veniūt ad vos i veſtimētis
ouiū· intrīſec⁹ aūt ſūt lupi rapaces· ɔſ̄ q̄ nob ɔſide
randū eſt· qꝛ ſic oues int̄ lupos mittuntᷣ· ſenſū ſer
uantes innocētie· morſū malitie ñ habeā⁹ Hie·
Lupos aūt ſcribas ꝛ phariſeos vocat· q̄ ſūt clerici
iudeoꝝ· Hila· Lupos eciā ſigficat oēs hos qui
veſano furore in aplos de ſeuituri erāt Chri· in
ome· Maloꝝ aūt erat eis ɔſolatio mittētꝭ vt⁹· Et
ideo añ oīa poſuit· d· Ec· e· mit· v· ſ̄· ſi· d· ne tremini
q̄m i medio lupoꝝ mittimi· poſſū eīn facē vt ni=
hil mali ſuſtineatis· ñ ſolū lupis ñ ſuppoſiti· ſȝ leo
bus terribiliores effecti· Sȝ ita expedit fieri· hoc ei
vos clariores fac· ꝛ meā v̄tutē magis diuulgat·
Deinde vt aliq̄d etiā a ſeipis inferāt· ꝛ nō ſine cā
coronari eſtimentᷣ ſubdit· Eſto· ḡ pru· ſi· ſ· ſim· ſic
co· Hie· Vt p prudentiā deuitēt inſidias· p ſim=
plicitatē nō faciā malū· et ſerpētis aſtutia ponitᷣ
in exemplū· qꝛ toto corpe occultat caput· vt illō
in q̄ vita eſt ꝓtegat· Ita nos toto piclō corpis·
caput nr̄m q̄ xp̄s ē cuſtodiam⁹· i· fidē xp̄i integram
ꝛ incorruptā ſuare ſtudeam⁹ Rab· Solet etiā
ſerpēs eligē ſtrictas rias p q̄s trāſiēs veterē pel
lē exuat· Similr̄ p̄dicator trāſiēs p anguſtā viā ve
terē hoiem oio deponat· Remi· Pulcre etiā dn̄s
p̄dicatores ſerpētis prudētiā monz hr̄e· qꝛ p̄mus
hō p ſpentē decept⁹ ē· ac ſi· d· qꝛ hoſtis callid⁹
fuit ad decipiēdū vos prudētes ſitis ad liberādū
Jlle laudauit lignū· vos laudate crucis virtutem
Hila· Jlle aūt in p̄mo molliorīs ſex⁹ aggreſſus ē
et ɔmūionē imortalitatis ſpopōdit· pari ḡ oppor
tunitate introſpecta vni⁹ cuiuſq; naťa ꝛ volūtate
v̄boꝝ adhibēda prudētia ē· ſpes futuroꝝ bono
rū reuelāda· et q̄d ille mētit⁹ eſt· nos p̄dicem⁹ ex
v̄o ſm ſpōſiōz dei āglis ſiles futos eē· q̄ credāt
Chr· i ho· ſic aūt prudētiā ſpētis optȝ hr̄e vt i p̄nci
palib⁹ ñ ledam̄ ſic ꝛ ſiplicitatē colūbe i ñ vidicādo
cū iiuſta patim̄ neq; p iſidias alicui nocēdo Re· iō
aūt dn̄s h̄ duo ſociauit qꝛ ſiplicitas abſq; prudēcia
facile d̄cipi pt̄ ꝛ prudēcia piclōſa ē niſi ſiplicitate
tperᷣ alicui nocēdo Hier· ſiplicitas aūt colūbaꝝ ex
ſpūſſcī ſpē d̄mrāt Vñ dic ap· malicia puuli eſtote

Chriſ. in ome. Quid aūt durius his fiet iuſſionibus. Nō eñ ſufficiēs eſt pati mala. ſʒ neqʒ turbari conceditur. quod eſt colūbe. Ira eñ non p irā. ſed per māſuetudinē extinguit. Raba. Quod autē lupi de quibus ſup̄ dixerat ſint hoies oſtēdit. cum ſubdit. Cauete autē ab hoībus. Glo. Ideo aūt neceſſarium eſt. vt ſitis ſicut ſerpētes. id eſt aſtuti. Nam ſcḋm ſuā cōſuetudinē tradēt vos. p̄mū in cōſilijs ꝓhibendo. ne predicetis in noīe meo. De inde incorrectos flagellabūt vos. tādē ad reges et p̄ſides ducemini. Hyla. Qui extorquere ſilētium veſtrū. aut ꝯniuentiā temptant. Chriſ. in omelia. Mirandū eſt autē q̄liter hoc audiētes non ſtatim abſceſſerant hoies. qui ſtagnuʒ illud nunq̄ egreſſi fuerant circa qḋ piſcabant̄. qḋ non virtutis eorum erat ſolum. ſed ſapientie doctoris. Vnicuiqʒ eñ maloꝝ mitigationē adiungit. Vnde et hic dicit. ꝓpter me. Non eñ parua ꝯſolatio eſt ꝓpter xp̄m pati. qm̄ non vt pniciōſi et nociui hec patiebant̄. Et iterum addidit. In teſtimoniū illis

Grego. Qui ſcilicet pſequēdo mortē intulerūt vel qui vidēdo nō ſunt mutati. Mors quippe ſanctorum bonis eſt in adiutoriū. malis in teſtimonium vt inde peruerſi ſine excuſatione pereant. vñ electi exemplum capiunt vt viuunt Chriſ. in omelia Hoc autem eos ꝯſolabat̄. non q: alioꝝ cupiebāt penā. ſed vt ꝯfidentiā habeant. quoniā vbiqʒ eū habent p̄ntem et p̄ſcientē. Hila. Non ſolum aūt hoc teſtimonio excuſatio ignorate diuinitatis adimenda eſt pſequētib9. ſed etiā gentib9 via pandenda credendi xp̄m ptinaciter. inter ſeuientium penas confeſſoꝝ vocib9 predicatum. et hoc eſt qḋ ſubiungit gentibus.

Cum aūt tradent vos. nolite cogitare. quomō aut quid loquamini. dabit̄ enim vobis in illa hora q̄d loquamini. Non enim vos eſtis q̄ loquimini ſed ſpirit9 patris veſtri q̄ loquit̄ in vobis

Chriſ. in omelia. Cum p̄miſſis ꝯſolati omib9 non paruaʒ et aliaʒ apponit. vt eñ non dicerent. qualit̄ ſuadere poterimus hominibus talib9 pſequentib9. pſecutionibus exiſtentibus. Iubet eos de r̄n̄ſiōe ꝯfidere dicens. Cuʒ autem tradent vos. nolite cogitare. quō aut quid loquamini Remi. Duo autem dicit. quō aut quid. quoꝝ vnum refert̄ ad ſapiētiā. alterū ad oris officiū. Quia eñ ipſe ſubminiſtrabat verba que loquerent̄. et ſapientiā. qua ea ꝓferrent. non fuerat neceſſe. ſanctis p̄dicatoribus. quid loquerent̄. aut quō. Hiero. Cum eñ ꝓpter xp̄m ducam̄ ad iudices voluntatē tantū nr̄am p xp̄o debem9 offerre. Ceterū ipſe xp̄s. qui in nob habitat. loquit̄ p ſe. et ſpūſſancti in r̄ndēdo gratia miniſtrabit̄. Hila. Fides eñ nr̄a omnib9 preceptis diuine voluntatis intenta. ad reſponſionē ſcientie inſtruetur. in exemplo habens abraā cui poſtulato ad hoſtiā Iſaac. nō defuit aries ad victimā. Et ideo ſequit̄. Non eñ vos eſtis qui loquimini. ſʒ ſpiritus patris veſtri. qui loquit̄ in vob.

Remi. Et eſt ſenſus. Vos acceditis ad certamen ſed ego ſum qui p̄lior. Vos verba editis. ſʒ ego ſum qui loquor Hinc paul9 ait. An experiētiaʒ queritis eius qui in me loquit̄ xp̄s. Hiero. Per hoc aūt ad ꝓphetaꝝ eos dignitatē reduxit. qui ſcʒ dei ſpiritu ſunt locuti. Cuʒ aūt hic dicat. ne ſolliciti ſitis. quid loquamini. alibi dicit̄. Parati ſp ad ſanctificatōeʒ omni poſcēti vos ratione de ea que in vobis eſt ſpe. Cum eñ in medio amicoruʒ certamē erit. iubem̄ eſſe ſolliciti. Cum autē ē iudicium terribile et plebes inſaniētes et timor vndiqʒ auxilium a xp̄o p̄betur. vt ꝯfidenter loquant̄. et non obſtupeſcāt.

Glo. Premiſſa conſolatione. ſubdit g̃uiora pericula Vñ dicit̄

Tradet autēʒ frater fratrē in mortē. et pater filiū. et morte eos affitiēt. et eritis odio om̄ib9 hominib9. ꝓpter nomē meum. Qui autem pſeuerauerit. vſqʒ in finem. hic ſaluus erit.

Tradet autēʒ frater fratrem in mortem et pater filiū et ſurgēt filij in parentes et morte eos afficient. Greg. in omelia. Minorē eñ dolorem ingerunt mala q̄ ab extraneis. maiorem que ab illis patimur de quoꝝ mētib9 p̄ſumebam9. quia cum damno corpis mala nos cruciāt caritatis amiſſe.

Hiero. Hoc autem in pſecutōibus fieri crebro videmus. nec vllus eſt inter eos fidus affect9 quorum diuſa eſt fides Chriſ. Deinde qḋ eſt multū horribili9 appoſuit. dicēs. Et eritis odio omnib9 homib9. vt eñ ꝯmunes orbis terraꝝ hoſtes ita eos expellere tēptabāt Hinc eciā rurſus apponit̄ ꝯſolatio cum dicit. ꝓpter nomē meū. Et cum hoc rurſus aliud ꝯſolatoꝝ ponit̄ cum ſubdit̄ Qui aūt pſeuerauerit vſqʒ in finē. hic ſalu9 erit. Quoniam eñ ꝯſueuerūt multi in p̄ncipio quidē eſſe vehem̄tes poſtea vero diſſolui. ꝓpter hoc ait. quoniam finem requiro. Que eñ vtilitas eſt ſeminū in p̄ncipio quidē floreſcētiū. poſtmodū autem tabeſcentium. Propter hoc ſuffitientē pſeuerātiam expetit ab ipis. Hie. Non eñ cepiſſe. ſʒ pfeciſſe v̄tutis eſt. Remi nec inchoantib9. ſʒ pſeuerātibus p̄miū tribuit̄. Chriſ. ne aūt aliquis dicat. quia oia xp̄s i aplōs fecit. nihil mirabile eſt tales illos eſſe effectos. nihil patiētes oneroſū. ꝓpter h̄ ait q: pſeuerātia eius eſt opus. Et ſi eñ ex p̄mis exuti fuerint piculis alijs difficiliorib9 ꝯſeruantur et poſt illa rurſus alia ſuccedēt et nō ſtabūt quin inſidias paciant̄ donec viuūt. Et hoc occulte inſinuat dicens. Qui pſeuerauerit vſqʒ in finē. hic ſalu9 erit. Remi. Id eſt qui p̄cepta fidei nō deſeruerit. et in pſecutōibus nō defecerit. ſalu9 erit. q: pro pſecutōib9 terrenis. pcipiet p̄mia regna celeſtis. Et notandū q: finis non ſp ſignat ꝯſumptōeʒ. ſed aliquando pfectionē. Iuxta illud. Finis legis xp̄s eſt. Vnde etiam poteſt eſſe ſenſus. Qui perſeuerauerit vſqʒ in finem. id eſt in xp̄o. Aug9. xxj. de ciuita. dei. In xp̄o nanqʒ pſeuerare eſt in fide ei9 permanere. que per dilectionem operatur.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Cum autē pſequent̄ vos in ciuitate iſta. fugite in aliam. Amē dico vobis. non cōſu mabitiſ ciuitates iſra hel donec veniat filiꝰ hominis.

Chriſ. in omelia. Poſtq̄ ꝑ dixit terri bilia illa que pꝰ cru cem et reſurrectionē ⁊ aſcenſionē eis erāt vētura. ruſus ducit eos ad manſuetiora. Non em̄ iuſſit eos ad perſecutionē auda citer ire. ſed fugere Vnde dicit Cum aūt pſequentur vos in ciuitate iſta. fugite in aliā. q̄a em̄ interim ꝓ̄ncipiū erat ↄuerſiōis eoꝝ. ↄdecente vtit̄ ſermone. Hiero. Hoc em̄ ad illud tempus referenduꝫ eſt. cum ad ꝑdicatōeꝫ apl̄i mittebant̄ quibus et ꝓ̄prie dictum eſt. In viam gentiū ne abi eritis. q̄ pſecutōeꝫ timere non debeāt. ſꝫ declinaē Quod quidem videmꝰ in ꝓ̄ncipio feciſſe creden tes qn̄ orta hieroſolimis pſecutione diſperſi ſunt in vniūſam iudeaꝫ. vt tribulationis occaſio fieret euāgelij ſeminariū. Augꝰ. contra fauſtū. Neq̄ tū ſaluator nō poterat tueri diſciplos ſuos. q̄bꝰ fugere ꝑcipit. Et huiꝰ rei por exemplum ꝑbuit. ſꝫ inſtruebat hoīs infirmitatē. ne deum temptare audeat. qn̄ habet quid faciat. vt qđ cauere opor tet. euadat Augꝰ. ꝑmo de ciui. dei. Potuit aūt eos ammonē. vt ſibi manꝰ inferrēt. vt non in ma nus pſequētium deuenirent. Porro ſi hoc ille non iuſſit aut monuit. vt hoc modo ſui ex hac vita emi grarent. quibꝰ migrātibꝰ ſe māſionē eternā ꝑpa raturū eſſe ꝓmiſit. quelibet exēpla apponāt gen/ tes que ignorāt deum. Manifeſtū eſt hoc nō licē credentibꝰ vnum verū deum. Chriſ. in omelia Ne aūt dicant. quid igit̄ ſi pſecutōeꝫ paſſi fugeri mus. et ruſus hinc nos abiecerint. hūc deſtruens timorem ait. Amen dico vobis. nō ↄſūmabitis id ē nō ꝑuenietis me circūeuntes paleſtinā. donec vos aſſumā. Raba. Vel ꝑdicit. q̄ non ante ꝑdicatōi bꝰ ſuis ad fidem ꝑducēt omnes ciuitates iſrahel. q̄ reſurrectio dn̄i fuerit ꝑpetrata. Et in toto orbe terraꝝ ꝑdicandi euāgeliū ꝑ fas ↄceſſa. Hilar. Vel aliter. ex vna in aliā fugam ſuadet. q꞉ ꝑdica tio eius primū a iudea effugata tranſit ad gretiā Deinde diūſis intra gretie vrbes apl̄oꝝ paſſioni bus fatigata. Tertio in vniūſis gentibꝰ demora tur. ſꝫ vt oñderet gentes quidē apl̄oꝝ ꝑdicationi credituras. verum ⁊ reliquū iſrahel crederēt eſſe auditui ſuo debitum ait. Nō ↄſūmabitis ciuitates iſrahel. id eſt poſt plenitudinē gentiuꝫ quod erit reliquū iſrahel ad implenduꝫ numerū ſanctorum futuro claritatis xp̄i aduētu eſt in eccleſia ↄuocā dum. Augꝰ. in ep̄la ad honorat. Faciāt ḡ ſerui xp̄i quod ꝑcepit. vel ꝓmiſit ſicut ip̄e fugit ī egip tum. fugiāt omnino de ciuitate in ciuitatē. quādo eoꝝ quiſq̄ ſpiritaliter a pſecutoribus queritur vt ab alijs qui non ita requirunt̄. non deſerat̄ ec cleſia. ſꝫ prebeāt cibaria ↄſeruis. quos aliter viuē non poſſe nouerunt. Cum autē oīm. id eſt epiſco/ poꝝ clericoꝝ et laycoꝝ eſt ↄmune periclm̄ hi. q̄ alijs indigent non deſerant̄ ab his quibꝰ indigēt aut igit̄ ad loca munita omēs trāſeāt. aut qui ha bent neceſſitatē remanēdi non relinquant̄ ab eis per quos illorum eccleſiaſtica eſt ſupplēda neceſſi tas. vt vel pariter viuāt vel pariter ſufferāt qđ eos paterfamilias volet pati. Remi. Preterea ſciendū eſt. q̄ ſicut ꝑceptum pſeuerādi in pſecuti onibꝰ ſpecialiter ad apl̄os ꝑtinet ⁊ ad eoꝝ ſucceſ ſores viros fortes. ſic licet licētia fugiēdi ſatis cō uenit infirmis in fide. quibꝰ ↄdeſcēdit piꝰ magi ſter. ne ſi ſe vltro ad martiriū obtuliſſent. fortaſ ſis poſiti in tormentis negarēt. leuiꝰ em̄ erat fu gere q̄ negare. Sed q̄uis fugiendo pfecte fidei ↄſtantiā in ſe nō oñderēt tamē magni meriti erāt qm̄ oia ꝓ xp̄o parati erāt deſcerē. ſcꝫ fugiendo. Niſi aūt illis licentiā fugiendi dediſſꝫ. dicerēt eos aliqui alienos eſſe a gloria regni celeſtis. Hier. Spiritaliter autē poſſumꝰ dicere cum pſecuti nos fuerit in vna ciuitate. hoc eſt in ſcripturaꝝ libro vel teſtimonio. nos fugiamꝰ ad alias ciuitates. id eſt ad alia volumina. Q̄uis em̄ ↄtentioſus fuerit ꝑſecutor. an̄ ꝑſidiuꝫ ſaluatoris aduenıet. q̄ aduer ſarijs victoria ↄcedatur.

Non eſt diſcipulꝰ ſup magiſtrum. nec ſeruꝰ ſuper dominū ſuū. ſuf ficit diſcipulo. vt ſit. ſicut magiſter eiꝰ. Et ſeruꝰ ſicut dominꝰ eiꝰ Si patremfamilias. Beelzebub vocaue rūt. quātomagis do meſticos eius.

Chriſ. in om. Quia futurum erat. vt diſci puli cum ꝓmiſſis pſe cutionibꝰ etiā diffa mati. malā opinioēꝫ paterent̄ qđ multis oneroſiꝰ eſſe videba tur. hic eos ↄſolat̄ a ſeip̄o. et ab his que de ip̄o ſūt dicta. Cui ↄſolationi nulla po terat eſſe equalis. Hiero. Dn̄s em̄ lu men eternū. dux cre/ dentiū. ⁊ immortali tatis parēs diſciplis ſuis in futuraꝝ paſſionū ſolatiū an̄ ꝓmiſit. vt glo rie loco amplectam̄ ſi dn̄o noſtro vel paſſionibus adequem̄. Vn̄ dicit Nō eſt diſciplus ſup magiſtrū nec ſeruꝰ ſup dn̄m ſuum. Chriſ. in ome. Intelli gendū donec fuerit diſciplus et ſeruꝰ. non eſt mḡr ſup magiſtrū et dn̄m. ſcđm honoris naturam. Nec mihi ea que raro ↄtingūt hic obicias. ſed ab his q̄ ſunt in pluribꝰ ſuſcipe hunc ſermonē. Remi. Magiſtrū aūt ⁊ dn̄m ſemetip̄m appellat. Per ſuū et diſcipulū ſuos vult intelligi apl̄os. Glo. Qua ſi diceret Ne indignemini tolerare que tolero. q꞉ dn̄s ſum faciēs qđ volo. et magiſter docēs. quod vtile ſcio Remi. Quia hec ſentētia minꝰ videba tur ſupioribꝰ verbis ↄgrua quo tendāt verba ma nifeſtat cum ſubdit̄. Si prem familias Beelzebub vocauerūt q̄ntomagis domeſticos eiꝰ. Chriſo. in ome. non dixit ſeruos. ſed domeſticos. vt multam ad eos familiaritateꝫ oñderet. ſicut et alibi dixit. Non dicam vos ſeruos. ſꝫ amicos meos Remig. Quaſi. d. vos ergo tempales honores ⁊ humanā gloriam nō queratis. dum me videtis ꝑ irriſiōes et obprobria genꝰ humanū redimē. Chriſo. in ome. Non ſolum aūt dixit. ſi domꝰ dn̄m ↄuiciati ſūt. ſed ip̄am ſpeciē ↄuitij ponit. qm̄ beelzebub eū vo cauerūt Hie. Beelzebub ydolū eſt acharon. qđ vocat̄ in regnuꝫ volumine ydolū muſce. Beel ip̄e bel ſiue bal. zebub aūt muſca dicit̄ Principē ergo

demonioꝝ ex ſpurciſſimi idoli appellabāt vocabulo· qui muſca dicit̄ ꝓpter immūditiā· que extermi nat ſuauitatē olei·

Ne ergo timueritis eos Nihil em̄ opertum quod non reueletur et occultū qđ nō ſciat̄· Qđ dico vobis in tenebris· dicite ī lumine· et qđ in aure auditis· p̄dicate ſup tecta· Et nolite timē eos qui occidunt corpus· animā aūt non poſſūt occidere· Sed poti9 timete eū qui poteſt· et animā et corp9 perdere in gehennam·

Remi· Poſt p̄miſſaꝫ ꝯſolationē aliam nō minorē ſubiungit· dicens· Ne ergo timueritis eos ſcꝫ pſecutores· Quare autē non eſſet timendū maniſeſtet cuꝫ ſubiungit Nihil em̄ optuꝫ· qđ non reuelet̄· et occultum quod non ſciat̄· Hiero· Quō ergo in p̄nti ſeculo multorum vitia naſciūtur· ſed de futuro tempe ſcribit̄· qn̄ iudicabit deus occulta hoim et illuiabit latebras tenebraꝝ et manifeſta faciet ꝯſilia corꝺium· Et eſt ſenſus· Nolite timē pſecutorum ſeuitiam et blaſphemantiū rabiē· quia veniet dies iuditij in quo et veſtra virt9 et illoꝝ neq̄tia demonſtrabitur·
Hilari9· Igit̄ nō minas non ꝯuitia· nō poteſtates inſertantiū monet eſſe metuēdas· quia dies iudicij nulla ſꝫ fuiſſe· atqꝫ inania reuelabit Chri· in ome· Vel aliter figura quidem eoꝝ que dicūt̄ vniūſalē videt̄ ennūtiatōeꝫ hēre· veꝝ non de omnib9 reb9· ſed de premiſſis ſolū dictuꝫ eſt· quaſi diceret· Si doletis audiētes ꝯuitia· hoc cogitate quia et ab hac ſuſpitione poſt parū eruemini· Vocant quidē vos ariolos et magos ꝛ ſeductores· ſꝫ expectate parum et ſaluatores vos orbis terraꝝ vniūſi dicent· cuꝫ p ipos apparueritis bn̄factores nec illoꝝ attēdunt ſmonib9 hoies· ſꝫ reꝝ ūitati· Remi· Quidā autē dicunt q̄ hís v̄bis pmiſerit dn̄s diſcipliſ ſuis· q̄ p eos eſſet reuelāda oīa occulta miſteria· que ſub velamine lr̄e legis latebant· Vnde aplos dicit· Cū ꝯuerſi fuerint ad xp̄ꝫ tunc auferet̄ velamē· Et eſt ſenſus Quare debetis timē vr̄os pſecutores· cum tāte ſitis dignitatis· vt p vos occulta miſteria legis et ꝓphetaruꝫ ſint manifeſta· Chri· in ome· Deinde quis eos ab oī timore liberauerat et altiores obprobrijs fecerat· nunc opportuno tpe eis loquit̄ de libera ꝓpalatione· q̄ eſt in p̄dicatōe· dicēs· Qđ dico vobis in tenebris· dicite in lumine· et qđ in aure auditis p̄dicate ſuper tecta· Hila· nō legim9 dn̄m ſolitū fuiſſe noctib9 ſmo cōnari· et doctrinā in tenebris ēdidiſſe· ſꝫ hoc dicit· qꝛ oīs ſmo eius carnalib9 tenebre ſūt· et verbū eius in fidelib9 nox eſt· Itaqꝫ id ab eo· qđ dictum eſt cū libertate fidei et ꝯfeſſione eſt loquēdū· Remi· Eſt ergo ſenſus· Quod dico vobis in tenebris id eſt inter iudeos incredulos· vos dicite in lumie id eſt fidelibus p̄dicate· et qđ in aure auditis· id eſt qđ dico vobis ſecrete p̄dicate ſup tecta id ē palā corā oīb9 Solem9 em̄ dicere· In aurē loquit̄ illi id eſt ſecrete· Raba·

Sane qđ ait· Predicate ſup tecta· iuxta morem ꝓuintie paleſtine loquit̄· vbi ſolēt in tectis reſidē· qꝛ nō ſunt cacumiata· ſꝫ eq̄lia Ergo p̄dicabitur in tectis· qđ cūctis audientib9 palā dicet̄· Gloſa· Vel aliter· Qđ dico vobis in tenebris· id eſt dum adhuc in timore carnali eſtis· Dicite in lumine id eſt in fiducia veritatis· cum a ſpūſancto eritis illūminati Et quod in aure auditis· id eſt ſolo auditu pcipitis· Predicate ope ꝯplēdo· Sup tecta· id ē qđ vos erudiui in paruulo iudee loco vniūſis vrbibus in toto mūdo audacter edicite· Chriſo· in om· Sicut aūt qn̄ dicebat· qui credit in me opera que ego facio et ille faciet· Et maiora his faciet· ita ꝛ hic mōſtrat· qm̄ oīa per eos opat̄· etiā pl9 q̄ p ſeipm̄· Quaſi diceret· pn̄cipiū ego dedi· ſꝫ qđ pl9 eſt· p vos explē volo· hoc aūt nō inīūgētis ē ſolum· ſꝫ et futuꝝ p̄dicētis et oñdentis· qm̄ oīa ſuperabūt· Hyla· Cōſtant̄ ḡ ingerēda ē dei cognitio· Et ꝓfundū doctrine euāgelice ſecretū lumine p̄dicatōis reuelandū· nō timendo eos quib9 cū ſit licētia ī corpa tm̄· in aīam ius nullū ē· Et ideo ſubdit̄ Et nolite timē eos qui occidūt corp9· aīaꝫ aūt non poſſunt occidē Chri· in ome· Vide qualiter oībus eos ſtatuit ſuperiores· nō ſolicitudīeꝫ ſolū et maledictōeꝫ· neqꝫ pericl̄a· ſꝫ et ipam q̄ omnibus videt̄ terribilior mortē ſuadē ſꝓpter dei timorē ꝯtemnē· vn̄ ſubdit· Sed poti9 eū timete· q̄ pt̄ ꝛ aīam et corp9 perdē in gehennā· Hiero· Nom̄ gehēne in veterib9 libris ñ inuenit̄· ſꝫ p̄mo a ſaluatore ponit̄· Queram9 ḡ q̄ ſit hui9 ſmonis occaſio ydolū Baal fuiſſe iuxta hieruſalē ad radices mōtis moria in quib9 ſilea fluit· nō ſemel legimus· Hec vallis et parua cāpi planities irrigua erat ꝛ nemoroſa· plenaqꝫ delicijs· et loc9 ī ea ydolo ꝯſecrat9· In tantā aūt ꝓplis iſrahel demētiā venerat· vt deſta tēpli vicinea· ibi hoſtias imolaret et rigorē religionis delitie vincēnt· filioſqꝫ ſuos incenderēt demōi· et appellabat̄ loc9 ipe gehenō id ē vallis filioꝝ ennō· Hoc regum volumē ꝛ paralipomenō· ꝛ hieremias ſcribūt pleniſſime ꝛ cōmiat̄ de9 ſe locū ipm̄ ipletuꝝ cadauerib9 mortuoꝝ· vt nequaq̄ vocet̄ tophet et baal· ſꝫ vocetur poliandriū· i· tumulus mortuoꝝ· Futura ḡ ſupplicia et pene ꝑpetue quib9 pctōres cruciandi ſūt huius loci vocablō denotant̄ Aug9· xiij· de ciuita· dei Hoc aūt nō āteа fiet q̄ aīa corpi fuerit coplāta vt nulla direptōe ſepent̄· ꝛ tn̄ tūc recta mors aie đr· qꝛ nō viuit ex deo· mors aūt corpis· qꝛ in damnatōe nouiſſima q̄uis hō ſētire nō deſinat· tn̄ qꝛ ſenſus ipe· nec volūtate ſuauis· nec q̄ete ſalubris· ſꝫ dolore penal̄ eſt mors poti9 appellata q̄ vita·
Chri· in ome· Vide aūt rurſus· qꝛ nō ꝓmittit eis libarionē a morte· ſꝫ ſuadet ꝯtemnē mortē· quod multomai9 eſt q̄ erui a morte· ꝛ quod hoc ſmōe ea que de immortalitate ſūt dogmata eis infingit

Nonne duo paſſeres aſſe veneunt· et vnus ex illis non cadet ſup terram ſine patre ve-

Chriſ· in omelia· Poſtq̄ timorē mortis excluſerat ne eſtimarēt apl̄i· q̄ ſi mētſicerent̄· eſſent derelicti a deo rurſus ſermonem de ꝓuidētia

ſtro. Veſtri aūt capilli capitis. oēs nume rati ſūt. Nolite ergo timere multis paſſeri bꝰ meliores eſtis vos

dei īduerit dicēs. nōne duo paſſeres aſſe veneunt. et vnus ex illis. nō cadet ſuper terrā. ſine patre ve/ ſtro Hiero. Et eſt ſenſus. Si parua animalia abſqꝫ deo non deciduūt autore et in oībꝰ eſt ꝓuidentia. et q̄ ī his peritura ſint ſine dei voluntate nō pereunt. Vos qui eterni eſtis nō debetis timē ꝙ abſqꝫ dei viuatis ꝓuidentia. Hila. Miſtice aūt qđ vēdit̄ corpꝰ atqꝫ aīa eſt. ⁊ cui vendit̄ pctm̄ eſt. Qui ergo duo paſſeres aſſe veneūt ſeipos pcto minimo vendunt. natos ad volādū et ad celū pēnis ſpiritalibꝰ efferendos. ſꝫ capti pcījs pſētiū voluptatū et ad luxū ſecli venales. totos ſe talibꝰ actionibꝰ mūdinant̄ dei autē voluntatis ē. vt vnꝰ ex ill' magis euolet Sꝫ lex ꝯſtitutōe dei pfecta decernit. vnum ex eis potiꝰ decidē. Quēadmodū em̄ ſi euolarent. vnum eſſent fieretqꝫ corpꝰ ſpiritale ita pctoꝝ ptio vēditis. aīa terrenā ꝯtrahit ex vitioꝝ ſorde materiam. ſitqꝫ vnū ex illis. qđ cdat̄ in terrā. Hie. qđ aūt ait. Vr̄i aūt et capilli capitis oēs numerati ſunt Immenſaꝫ dei erga hoīes oñdit ꝓuidentiā ⁊ ineffabilē ſignat affectū. ꝙ nihil nr̄oꝝ deum lateat.

Hila. in nūm em̄ aliqđ colli. diligētie ē Chri. Vñ h̄ dixit nō ꝙ pylos deꝰ nūet. ſꝫ vt diligentem cognitōꝫ et multā ēca eos ꝓuidētiā oñdat Hie. Derident aūt intelligētiam eccliaſticā in h̄ loco. q̄ carnis reſurrectōeꝫ negāt. q̄ſi nos ⁊ capillos qui numerati ſunt. et a tōſore deciſioēs dicamꝰ reſurgē. cū ſaluator nō dixerit Vr̄i aūt et capilli oēs ſaluā. i ſūt. ſꝫ numerati ſūt. Vbi numerꝰ eſt ſciētia nūeri demōſtrat̄. nō eiuſdē nūeri ꝯſeruatō Au. vltimo de ciui. dei Quāuis de ip̄is capill' poſſit inq̄ri. vtrū redeat q̄cq̄d tondētibꝰ decidit. qđ ſi re/ dituꝝ ē. q̄s nō exhorreat illā deformitatē Semel aūt intellecto. ita nihil pituꝝ eſſe in corpe. ita vt deforme nihil ſit in corpe. ſimul intelligit̄ ea que deformē factura fuerāt enōmitatē maſſe ip̄i acceſſura eſſe. nō locis q̄bꝰ mēbroꝝ forma turpet̄. Velut ſi de limo vas fieret. qđ rurſus in eundē limum redactum. totum de toto iterū fieret. non eſſet neceſſe vt illa ps limi q̄ in anſa fuerat ad anſaꝫ rediret. aut q̄ fundū fecerat. ip̄a rurſus faceret fūduꝫ dum tm̄ totū reuertētur in totū. i. totꝰ ille limꝰ in totū vas. nulla ſui pte pdita remearet. Quapropter ſi capilli totiēs tōſi ad ſua loca deformiter redeūt. q: in eandē carnē. vt quencūqꝫ locū ibi corporis teneāt. ſuata partiū ꝯgruētia materie mutabilitate vertent̄. Quāuis qđ dic̄. Capillꝰ capitis vr̄i nō pibit. nō ꝺ lōgitudīe. ſꝫ de nūo capillorū poſſet intelligi. Vñ et hic dicit̄. Capilli capitis vr̄i numerati ſunt Hila. Neq̄ em̄ dignū negotiū peritura numerare. Vt igit̄ nihil ex nobis pituꝝ eſſe cognoſcēmꝰ ip̄o capilloꝝ nr̄oꝝ ſupputatoꝝ nūo iudicat̄. Nullꝰ igit̄ corpoꝝ nr̄oꝝ caſus eſt ptimeſcēdꝰ. Et ideo ſubdit̄. Nolite ꝰ timē multis paſſeribꝰ meliores eſtis vos. Hier. In quo manifeſtiꝰ ſupior expoſitōis ſenſus expſſus eſt. ꝙ timē nō debeāt eos qui poſſunt corpꝰ occidē. qm̄ ſi ſine dei ſciētia parua q̄ꝫ aīalia nō decidūt. quāto magis hō qui ap̄lica vultꝰ ſit dig̃tate Hila. vl' cum dicit plurimis vos anteſtare paſſeribus. oñdit multitudini infideliū electōeꝫ fideliū. pſſe. quia his caſus in terra eſt. illis volatꝰ in celum Re. Miſtice aūt xp̄s caput eſt. ap̄li capilli. qui pulcre numerati dicunt̄. q̄a noīa ſcōꝝ ſcripta ſūt in celis

Omnis ergo qui conſitebit̄ me corā hominibꝰ. cōfitebor ⁊ ego eum coram patre meo qui eſt in celis Qui aūt negauerit me coram hominibꝰ. negabo et ego eum coraꝫ patre meo qui eſt in celis.

Chriſ. Expelēs dominꝰ timorē. q̄ diſcipuloꝝ ꝯcutiebat animā. p ea q̄ ꝯſequunt̄ rurſus eos cōfortat. nō ſolum timorē expeliens. ſꝫ et ſpe pmioꝝ maioꝝ eos erigēs in liberā ꝓpalatōeꝫ veritatis. dicēs. Omis ꝰ qui ꝯfitebit̄ me coram hoībꝰ. ꝯfitebor ⁊ ego eū corā patre meo qui eſt in celis.

Hila. Hoc ꝯcludēdo dic̄. quia doctrinis talibus ꝯfirmatos oportet liberā de deo ꝯfitendi hr̄e cōſtantiā. Remi. ꝯfeſſio aūt hic illa intelligenda ē de q̄ dic̄ ap̄lus Corde credit̄ ad iuſtitiā. ore fit cōfeſſio ad ſalutē. Ne ꝰ aliq̄s putaꝫ ſe abſqꝫ oris cōfeſſione poſſe ſaluari. non ſolū ait Qui me ꝯfeſſus fuerit. ſꝫ addit. Corā hoībꝰ. Et iteꝝ addit. Qui aūt negauerit me corā hoībꝰ. negabo ⁊ ego eum corā pr̄e meo. qui eſt in celis Hila. In q̄ oñdit q̄les nos teſtes hoībꝰ fuerimꝰ. tales apud deum pr̄em teſtimoīo eius vſuros. Chriſ. in omelia. Vbi ꝯſiderandū eſt. q: in pena ampliꝰ ē ſupplitiū et in boīs maior retributō. q̄ſi. di. Supabundaſti pus. me hic ꝯfitēdo aut negādo. Supabūdabo ⁊ ego ineffabiliter tibi maiora dādo. Illic em̄ ego te ꝯfitebor. aut negabo. ꝓpter h̄ ſi feceris aliquid bonū. ⁊ nō ſuſcepis retributōeꝫ. ne turberis Cū additamēto em̄ in futuro tpe retributio te expectat. Et ſi feceris aliq̄d malū. ⁊ ñ exolueris vīdictā nō ꝯtēnas. Illic eī te excipiet pēa. ñ ēnſmuteris ⁊ melior fias. Raba. Et ſciēdum ꝙ negare ꝙ deꝰ ñ ſit nec pagani pñt. ſꝫ ꝙ ñ ſit deꝰ filiꝰ ⁊ pr̄ negari ab infidelibꝰ pt. Cōfitebit̄ ꝰ aliq̄ꝫ filiꝰ apđ pr̄eꝫ. q̄ p filiū habebit acceſſuꝫ ad pr̄em. et q: filiꝰ dicet Venite bñdicti pr̄is mei. Re. Negabit aūt negātē ſe. q: p ip̄m ñ hēbit acceſſuꝫ ad pr̄eꝫ. ⁊ a ꝯſpectu ſue dignitatis ⁊ pr̄is repellet̄. Chr. Ideo aūt ñ ſolū fidē q̄ ē ſm̄ mentē. ſꝫ ⁊ ꝯfeſſiōeꝫ exigit oris. vt erigat nos in libam ꝓpalatōeꝫ ⁊ ap̄liorē amorē excelſos nos faciēs. hec aūt v̄ba ad vniūſos loquit̄. ⁊ i pſona ap̄loꝝ loq̄t̄ ſolū. Nō eī ſolos ap̄los. ſꝫ ⁊ diſcipl'os eoꝝ fac viriles. q̄ nūc h̄ ſuat. ñ ſolū cū libera ꝓpalatōe docebit. ſꝫ et oībꝰ facile ſuadebit. huiꝰ em̄ v̄bi obſuatio multos ad ap̄los addurit Ra. vel ꝯfitet̄ q̄s ieſū ea fide q̄ p dilectōꝫ opat̄. mādata eiꝰ fidelit̄ iplēdo. negat qui pceptis ñ obedit.

Nolite arbitrari quia pacē venerīꝫ mittē in terrā. Non veni pacē

Hie. ſup̄ dixerat. qđ dico vobꝭ in tenebris dicite in lumīe Nunc infert. q̄d pꝰ p̄dicatōnē ſequat̄. dicens

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mittē ſʒ gladiū· Veni eṁ ſepari hoīeʒ aduſꝰ prēm ſuū· ⁊ filiaʒ aduſus matrē ſuā· ⁊ nurū aduſꝰ ſocrū ſuā· ⁊ inimici hoīs· domeſtici eiꝰ

Nolite abitrari quia pacē venerim mittē in terrā· Nō veni pacem mittē ſʒ gladiū·
Glo· vl' aliter ɔtinua· Sicuti mors nō debʒ attēdere· ſic nec carnal' affectꝰ Cri· Qualit' g' eis iniūxit vt in vnāquanqꝫ domū ingredictes pacē indicerēt· Qualit' etiā ⁊ angeli dixerūt· Glia in excelſis deo· et in terra pax hoībꝰ· Nō hec maxie eſt pax cū id qd egrotat incidit· cū id qd litē infert ſeparat̄· Ita eṁ poſſibile erit celū t're copulari· Nā ⁊ medicꝰ ita reliquū ɔſeruat corpꝰ cū id qd īſanabile ſe hēt abſciderit· Ita q̇dē et in t'ri Babel geſtū eſt Malā ei pacē bona diſſonātia ſoluit Ita ⁊ paulus eos q̇ aduſus eū ɔſonabāt· diuiſit· Nō ei vbiqꝫ ɔcordia bonū ē· Nā ⁊ latrōes ɔſonabāt· Hoc aūt p̄liū nō ē ſui ꝓpoſiti· ſʒ illoꝝ ɔſilij· Hie· Ad fidē eṁ xp̄i totꝰ orbis ɔtra ſe diuiſus ē Vnaq̄qꝫ domꝰ ⁊ infideles habuit et credētes· ⁊ ꝓpterea bellū miſſum eſt bonū· vt rūperet̄ pax mala· Chri· Hoc aūt dixit q̄ſi diſciplos ɔſolās ac ſi· di· ne turbemini q̄ſi p̄ter ſpē his ɔtingētibꝰ· ꝓpter h̄ eṁ veni· vt p̄liū mittā· Et n̄ dixit p̄liū· ſʒ qd difficilīꝰ ē gladiū Voluit eṁ aſperitate v̄boꝝ eoꝝ excitare auditū vt nō in difficultate reꝝ deficiāt· ne aliq̇s dicat· qꝫ blāda ſuaſit· et difficilia occultauit· Meliꝰ eſt i rebꝰ māſuetudinē vidē qꝫ in verb̄· Et ꝓpt' hoc in his nō ſtetit· ſʒ exponēs p̄lij ſpetiē oñdit h̄ eſſe ciuili bello difficiliꝰ· dicēs· Veni eṁ ſepare hoīem aduſus prēm ſuū ⁊ filiā aduerſus mr̄em ſuā et nurū aduerſus ſocrū ſuā· in quo oñdit qꝫ nō ſolū i familiaribꝰ erit h̄ p̄liū· ſʒ in amātiſſimis ⁊ valde neceſſarijs· qd maxie xp̄i v̄tutē oñdit qꝫ diſcipli h̄ audiētes· ⁊ ip̄i ſuſcepert̄· ⁊ alijs ſuaſerūt Quāuis aūt nō ip̄e xp̄s hāc ſepatōeʒ fecerit· ſʒ illoꝝ malitia tñ dic̄ ſe facē ſm ſcripture ɔſuetudinē Scriptū ē eṁ· Dedit eis deꝰ oclōs vt n̄ videāt· Hoc aūt maxime oñdit vetꝰ teſtamentū nouo eſſe cognatū Etei in iudeis vnꝰ q̇ſqꝫ primū interficiebat· qñ vitulum fecerūt· ⁊ qñ belphegor imolauert̄· Vñ vt monſtraret eundē eē cui h̄ et illa placuert̄ ꝓphetie meminit· d· Et inimici hoīs demeſtici eiꝰ· Et in iudis t'ṗe aliq̇d ɔtigit· Erāt eṁ ꝓphete ⁊ pſeudo ꝓphete ⁊ plebs ſcindebat̄ ⁊ domꝰ diuidebant̄· et hi quideʒ his credebāt· alij aūt ill' Hie· hic aūt locꝰ ꝓpe hiſdē verb̄ in michea ꝓpheta ſcribit̄· Et notāduʒ vbicūqꝫ d veteri inſtrumēto teſtimoniū ponit̄ vtrū ſenſus tm̄ an ⁊ v̄ba ɔſentiāt· Hila· Miſtice aūt gladiꝰ celoꝝ oīm accutiſſimū ē in q̇ ius p̄tatis et iuditij ſeueritas et aiauſio pctoꝝ· Dei igit̄ verbū nūcupatū meminerimꝰ i gladio q̇ gladiꝰ miſſus eſt in terrā· i· p̄dicatō eiꝰ hoīm cordibꝰ infuſa· Hic igit̄· v habitātes in vna domo diuidit· tres i duo et duo in tres· et tria ad hoīem referimꝰ· i· corpꝰ et aīam ⁊ volūtatē· Nā ⁊ corpi aīa data eſt· ita et p̄tas hoī vtēdi vtroqꝫ vt vellet idulta eſt· At ob illd lex ē ꝓpoſita volūtati· Sʒ h̄ tm̄ in ill' dep̄hendit̄· q̇ p̄mi a do figurati ſūt Sʒ ex pcto atqꝫ ifidelitate p̄mi pentis ſequētibꝰ gñatōibꝰ cepit eſſe corpis nr̄i p̄t pctm· mat' aie ifidelitas· Voluntas aūt ſua vicuiqꝫ adiacʒ· g' iā vnꝰ domꝰ q̄nqꝫ ſūt· cū g' innouam̄ baptiſmi lauacro p v̄tutē v̄bi ab origīnis nr̄e pctis ſepam̄· recīſi qꝫ q̄dā obſectōe gladij dei a p̄ris ⁊ mr̄is affectōibꝰ diſſidemꝰ· fitqꝫ g' uis i domo vna diſſenſio· ⁊ dōeſtica nouo hoī erūt inimica· qꝫ ille manē i ſpū̄s nouitate gaudebit Ea v̄o q̄ a ꝓſapie antiq̇tate deducta ſūt· ɔſiſtē i his quibꝰ ablectant̄· ɔcupiſcūt· Au· de q̄ſ· euā· Vel aliť· Veni ſepare hoīem aduerſus prēm ſuū· qꝫ renūciat q̇s dyabolo q̇ fuit filiꝰ eiꝰ· Et filiā aduerſꝰ mr̄em ſuā· Plebs dei aduerſus mūdanā ciuitatē· h̄ eſt pnitioſā ſocietatē gn̄is hūani qꝫ nūc babiloīa nūc egipto· nūc ſodoma· nūc alijs atqꝫ alijs noībꝰ ſcripta ſignat· Nuꝝ aduerſus ſocrū ſuā· Eccleſiaʒ aduerſus ſynagogā· q̇ ſm carnē xp̄m pepit ſpōſū eccľie· Diuidunt̄ aūt in gladio ſpū̄s qd eſt v̄bū di Et inimici hoīs domeſtici eiꝰ· cū q̇bꝰ añ ɔſuetudine iplicatꝰ erat Ra· Nulla eṁ apud eos iura cuſtodiri pn̄t· int' q̇s fidei bellū ē· Glo· vel aliť h̄ dic̄· q̄ſi· d· Nō ad hoc iter hoīes veni vt carnales affectꝰ ɔfirmē· ſʒ ſpiritali gladio· vñ recte d'r· Et inimici hoīs dōeſtici eiꝰ· Greg· iiij· mo· Callidꝰ nāqꝫ aduerſariꝰ cū a bonoꝝ cordibꝰ repelliſſe cōſpicit eos q̇ ab illis valde diligūt̄ exq̇rit· ⁊ p eoꝝ verba blādiēs loquit̄ qui plꝰ ceteris amat̄ vt dū vis amoris cor p̄forat· facile p̄ſuaſiōis eiꝰ gladiꝰ ad intime rectitudinis muniminia irrumpat·

Qui amat patreʒ aut matreʒ pluſqꝫ me· nō ē me dignꝰ· Et q̇ amat filiuʒ aut filiaʒ ſup me nō ē me dignus· Et q̇ nō accipit crucē ſuaʒ et ſequit̄ me· non ē me dignus· Qui inuenit animā ſuā· p̄det eā· et q̇ p̄diderit aīam ſuaʒ ꝓpter me inueniet eā·

Hie· Quia añ p̄miſerat· Nō veni paceʒ mittē· ſʒ gladiū ⁊ diuidē hoīeʒ aduerſus prēm ⁊ mr̄eʒ ⁊ ſocꝝ ne q̇s pietatē religioni añferrʒ· ſubiecit dicēs· q̇ amat prēm· aut mr̄em plꝰ qꝫ me· nō eſt me dignꝰ· Et in cātico legimꝰ cātícoꝝ· Ordinauit i me caritatē Hic ei ordo in oī affectu neceſſariꝰ ē· Ama poſt deū prēm aut mr̄em· aut filios· Si aūt neceſſitas venerit vt amor parētuʒ aut filioꝝ di amori ɔparet̄· ⁊ n̄ poſſit vtrūqꝫ ſaluari odiū i ſuos· pietas i deū ē Nō g' ꝓhibuit amari p̄reʒ aut mr̄eʒ· ſʒ ſignāť addidit plꝰ qꝫ me Hil Illi eṁ q̇ dōeſticas hoīm caritates dilectōi eiꝰ p̄tulerit· futuroꝝ bonoꝝ indigni erūt hēditate·
Chr· ſi aūt palꝰ iubet p oīa pentibꝰ obedire non mireris· In ill' eṁ ſolū dic̄ obediendū q̇ nō nocēt pietati· etem̄ ſcm̄ eſt oēʒ eis aliū reddē honorē· Cū aūt āpliꝰ debito exierit· n̄ oporꝫ aſſentire· ſūt aūt h̄ veteri teſtameto ɔſonātia· etem̄ illic eos qui ydola colebāt· n̄ odio hr̄e ſolū· ſʒ ⁊ lapidare dn̄s iubet ⁊ in deutronomio d'r Qui dixerit p̄ri ſuo ⁊ mr̄i ſue· neſcio vos· et filibꝰ ſuis ignoro illos· hi cuſtodiert̄ eloq̇ū tuū Glo· videt̄ aūt vt in p̄libꝰ accidē vt pentes plꝰ diligāt filos qꝫ filij diligāt eos· ⁊ ideo g'datiʒ poſtqꝫ ſuū amorē amori pentū eē ꝑponendū docuit· de cʒ ɔſequēter p̄ferendū eē filioꝝ

amori dicēs· Et qui amat filiū aut filiā ſup me ñ· ē me dignꝰ Raba·p qđ ſignat illū dino ꝯſortio eē indignū ·q ꝯſāguitatis carnalē amorē ꝑponit ſpiritali amori dei Chr· Demde vt ñ moleſte ferant illi ſcꝫ qbꝰ amor dī ꝑferē·ad altiorē adducit ſmonē·aīa eī nihil eſt familiariꝰ alicui· Sꝫ tñ et hāc nō ſimplr eā hrī odio iuſſit·ſꝫ vt eā qs tdat in occiſiōes ꝛ ſāguies ꝯñdēs q ñ ſolū ad mortē oportet eſſe patū·ſꝫ ad mortē violētā ꝛ exe ꝑbratiſſimā ſcꝫ mortē crucis·vñ ſequit Et q nō accipit crucē ſuā ꝛ ſequit me·nō ē me dignꝰ·Nihil aū adhuc eis de ꝑpa dixerat paſſiōe·ſꝫ iterū i his eos erudit vt ſmonē de paſſiōe eiꝰ magis ſuſcipiāt· Vel qui xpi ſūt·crucifixerūt corpꝰ ſuū cū viciis et ꝯcupiſcētiis Et indignꝰ ē xpo·q nō crucē ſuā in q ꝯpatimī ꝯmorimī·ꝯſepelimī·ꝯſurgimꝰ accipiēs·dñni ſit ſecutꝰ i h ſacmēto fidi ſpūs nouitate victurꝰ Gre· in om·Crux q̄ppe a cruciatu dr·Et duobꝰ modis crucē dñi baiulamꝰ·cū aut p abſtinētiā carnē affligimus·aut p ꝯpaſſiōeꝫ ꝓximi neceſſitatē illius nrām putamꝰ·Sciendū vo ē q ſūt nōnulli·q carnis abſtinētiā nō ꝓ deo·ſꝫ ꝓ inam glīa exhibēt et ſūt nōnulli q ꝯpaſſiōeꝫ ꝓxio·ñ ſpiritalr·ſꝫ carnalr impēdūt·vt ei ñ ad vtutē·ſꝫ qſi miſrādo ad clpas foueāt·hi itaqꝫ crucē vidēt ferre ſꝫ dñm ñ ſequūt Et ideo ait·Et ſequit me· Chri·q vo ꝑcepta h q̄ in iūgūt oneroſa videbāt·poit ꝛ vtilitatē eoꝝ maximā exiſtentē d·Qui inuenit aīam ſuā pdet eam qſi·d·nō ſolū h q ꝑmiſſi nō nocēt·ſꝫ maxie ꝓderūt ꝯtraria vo nocebūt Et h vbiqꝫ fac·Ab his em q hoīes ꝯcupiſcūt inducit·ſic ſi dicat·Propt qđ nō vis ꝯtemnē aīam tuā·q diligis eā·q̄ ē ca ꝓpter h ꝯtemne·ꝛ tūc ei maxie ꝓderis Remi·Aīa aūt in hoc loco ñ ſubſtātia eſt intelligēda·ſꝫ h vita pñs Et ē ſenſus· Qui inuenit aīam ſuā·ſcꝫ hāc pñtē vitā·i·qui hāc lucē ꝛ eiꝰ dilectōeꝫ ꝛ voluptates ad hoc deſiderat·vt ſp inuenire poſſit·iſtā quā ſp ſeruare cupit pdet·et aīam ſuā eterne damnatōi ꝑparat Raba·vl aliter·qui ſalutē aīe ſue qrit·eternā perdē·h eſt in mortē dare nō dubitat· Vtriqꝫ aū ſenſui ꝯgruit·apte qđ ſequit·Et qui pdiderit aīam ſuā ꝓpter me·inueniet eā· Remi·id ē q hāc tpalē lucē et eiꝰ dilectōes et voluptates tpe pſecutōis ꝓpt ꝯfeſſiōꝫ nois mei ꝯtēpſerit aīe ſue inueniet etnā ſalutē Hil·ſic g ꝓficit lucꝝ aīe i mortē ꝛ dānū i ſalutē·detrimēto em breuis vite fenꝰ imortalitatis acquiritur·

Qui recipit vos·me recipit Et qui me recipit·recipit eū qui me miſit Qui recipit ꝓphetā i noīe ꝓphete·mercedē ꝓphete accipiet Et qui recipit iuſtū in noīe iuſti mercedē iuſti accipiet·Et quicūqꝫ potū dederit vni ex minimis iſtis calicē aq frigide tm̄ in noīe di

Hie Dñs ad ꝑdicationē diſciplos mittēs docꝫ picla ñ timēda affectū ſbicit rligiōi auꝝ ſtulerat·es de zona excuſſerat dura euāgeliſtaꝝ ꝯditio Vñ g ſūptꝰ·vñ victꝰ neceſſaria·q̄t· Et ideo auſteritatē ꝑceptoꝝ·ſpe tpat ꝓmiſſoꝝ·inquiēs·q recipit vos·me recipit· vt i ſuſcipiēdis aplis vnuſqſqꝫ credentiū· xpꝫ ſe ſuſcepiſſe arbitreē Chr·ſufficiētia

ſcipuli· Amē dico vobis·ñ pdꝫ mercedē ſuā

ſiq̄dē erāt ꝑmiſſa ad ꝑſuadēdū eis q erāt aplos ſuſcepti· qs ei eos q ita erāt fortes ꝛ oēs ꝯtēnebāt vt alij ſaluat eē ñ ſuſcipet ꝯi cū deſiderio ꝛ ſupiꝰ q̄dē penā ꝯminatꝰ ē his q ñ recipēt h aū retbucōꝫ ꝓmittit recipiētibꝰ ꝛ ꝑmo q̄dē ꝓmittit honorē ſuſcipiētibꝰ aplos vt xpꝫ ſuſcipiāt ꝛ eē prem·vñ ſubdit·Et q me re·rec·eū q me mi·Quid aū huic honori fiet eq̄le·vt qs prem ꝛ filiū recipiat Hila·in qbꝰ vo bis docet etiā in ſe mediatoris offitiū·q cū ſit receptꝰ a nob·atqꝫ ipē ꝓfectus ex do ſit·deꝰ p illū īnfuſus i nob ſit·et p hūc ordinē grāꝝ ñ aliđ aplos recepiſſe q deꝰ ꝛ i illis xps et i xpo deꝰ hitat Chr·ꝓmittit aū pꝰ h et aliā retbutōeꝫ·d·Qui reci·ꝓ·in no·ꝓ·mer·ꝓphe·ac·nō aū ſimplr dixit·Qui ſuſcipit ꝓphetā·aut q ſuſcipit iuſtū·ſꝫ addit in noīe ꝓphe·ꝛ in noīe iuſti·h ē·ſi ñ ꝓpt vite hꝰ emīnētiā·neqꝫ ꝓpt aliud tpaliū ſuſceperit·ſꝫ qa vel ꝓpha ē vl iuſtꝰ· Hie·vel aū·q ad ſuſceptōeꝫ mgroꝝ diſcipulos ꝓuocauerat·poterat credētiū occulta eē rnſio·g ꝛ pſeudo ꝓphās et iudā ꝓditorē debemꝰ ſuſcipe·vñ dñs dicit ñ ꝑſonas ſuſcipiēdas eē·ſꝫ noīa· Et mercedē ñ pire ſuſcipiētis·licet indignꝰ fueit q ſuſceptꝰ ſit Cri· Dic aū·mercedē ꝓphe·ꝛ mercedē iuſti accipiet·i· q̄lē decēs ē accipe eū q ſuſcipit ꝓphaꝫ vl iuſtū vl q̄leꝫ ꝓpha aut iuſtꝰ ē acceptꝰ Chr·ideo·ñ ei vt mercedē d ꝓpha vel de iuſto·ſꝫ mercedē ꝓphe vel iuſti·Iſte em fortaſſe iuſtꝰ ē·ꝛ q̄nto i h mūdo nihil poſſidꝫ tāto loq̄ndi ꝓ iuſtitia fiduciā maioreꝫ ht·hūc cū ille ſuſtētat·q i h mūdo aliq̄d poſſit et illiꝰ iuſtitie libertatē·ſibi pticipē fac·ꝛ cū eo piē iuſtitie ꝑmia recipit·qꝫ ſuſtētādo adiuuit·Ille ꝓphecie ſpū plenꝰ ē·ſꝫ tñ corporeo egꝫ alimēto·Etſi corpꝰ ñ reficit·certū ē q vox ipa ſubtrahat·q igit ꝓphe alimēta tbuit vires illi ad loq̄nduꝫ dedit Cū ꝓpha g mercedē ꝓphe accipiet·q h añ dī oclos exhibuit·qđ audiuit Hie·miſtice aū q ꝓpham recipit vt ꝓphaꝫ·et itelligit euꝫ de futuris loquēteꝫ h ꝓphe mercedē accipiet·Igit iudei carnalr itelligētes ꝓphas mercedē·ñ accipiēt ꝓphaꝝ Remi· Nōnulli vo ꝓphaꝫ itelligūt dñm ieſuꝫ xpꝫ d q moyſes dic· ꝓpham vob ſuſcitabit deꝰ·qꝫ ſilr iuſtuꝫ itelligūt·q ī ꝯpabilr iuſtꝰ ē·q g in noīe iuſti ꝛ ꝓphete·ſcꝫ·xpi ꝓphaꝫ vel iuſtū ſuſcipit ab eo recipiet remuñatōꝫ·ꝓ cuiꝰ amore recipit Hier·poterat aū aliqs cauſauri et dicē pauptare ꝓhibeor vt hoſpitalr eē ñ poſſiꝫ et hāc excuſatōꝫ leuiſſimo exēplo diluit·vt calicē aq frigide toto aīo porrigāꝰ·d·ꝛ qui·p·d·vni ex m·iſt·aq fri·c·tā·i no·d A·di·vo·ñ pdet mer·ſu·Frigide iqt ñ calide·nec in calida·pauptatis ꝛ penurie lignoꝝ occaſio q̄reret Re·Dic aū mi·i·ñ ꝓphe ñ iuſto ſꝫ alicui ex m· vbi nota deū magis ad piū affectuꝫ dātis reſpicē q ad q̄ntitatē rei exhibite Vel mi·ſunt·q nihil penitꝰ hñt i h mūdo ꝛ iudices erit cū xpo Hil·vl ꝑui dēs pſes fuꝫos tm̄ appellatos noīe glōſos ei vo vite ſue ope i ꝓbabiles·obſeq̄ū·qđ ipis ſb religionis opinione delatū ē mercede ñ fraudat·Nā licet ꝛ ipī minimi eſſent·i·peioꝝ vlti·ñ inanía tñ i eos etiā leuia ſub frigide aq noīe deſigāta offitia eē decerit·ñ ei pctis hoīs·ſꝫ diſcipli noī honor ꝑſtatꝰ ē

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

CAPIT· XI

ET factum eſt cum cōſummaſſet Jheſus p̄cipiens duodecim diſcipulis ſuis· tranſijt inde vt doceret et predicaret in ciuitatib⁹ eorum·

Raba· Poſt quaꝫ diſcipulos ſuos dn̄s ad predicandū mittens· premiſſis verbis eos iſtruxit· ip̄e etiam quod docuerat verbis factis impleuit· offerens primam predicacioneꝫ iudeis· Et hoc ē qđ dicitur· Et factuꝫ ē cuꝫ cōſummaſſꝫ ih̄s Dicit autem· Tranſijt inde· Criſ· in homel· qꝛ enim eos miſit ſubtraxit ſeip̄ꝫ dans locum eis et tempus facere que iniunxerat Eo enim p̄ñte et curante null⁹ ad diſcipulos vellet accedere· Remi· Pulchre autem de ſpirituali doctrina qua ſcꝫ ap̄lós inſtruxerat ad generalem tranſit in ciuitatibus predicando· quia in ꝟ de celis ad terras deſcendit vt omnes illuminaret· In quo facto monentur etiam ſancti predicatores vt omnibus prodeſſe ſtudeant

Johannes autē cū audiſſet in vinculis opera criſti· mittēs duos de diſcipulis ſuis ait illi· Tu es qui venturus es an alium expectamus· Et reſpondens Jheſus ait illis Euntes renūciate iohanni que audiſtis et vidiſtis· Ceci vident claudi ambulant· lepſi mundantur· Surdi audiūt· mortui reſurgunt paupes euāgelizantur· Et beatus ē qui non fuerit ſcandaliſatus in me·

· Gloſa· Poſuerat ſupra euangeliſta quomō per miracula et doctrinam criſti tam diſcipuli ꝙ turbe inſtruebātur nunc oſtendit quoſmodo hec iſtructō vſqꝫ ad diſcipulos Johannis puenerit qui ad xp̄m emulacionem habere videbātur· Vnde dicit· Johannes auteꝫ cū audiſſet in vinculis opera xp̄i mittēs duos ex diſcipuliſſuis ait illi· Tu es qui venturus es· an alium expectamus· Greg· Querendum autem nobis eſt Johannes ꝑpheta et pluſquampropheta qui venienteꝫ ad baptiſmū dominum oſtendit dicens· Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi· cur in carcere poſitus mittēs diſcipulos requirit· Tu es qui venturus es an alium expectamus· tanꝙ ſi ignoraret quem oſtendat· et an ipſe ſit neſciat· quem ipſe ꝑphetizando· baptizando· oſtendendo· ipſum eſſe clamauerat· Ambro· Nonnulli autē hoc ſic intelligūt· Magnum quidem ita ꝑphetam eſſe Johannem· vt criſtum agnoſceret remiſſionem peccatorum futuram· ſꝫ tamen tanquam pium vatem quē venturū crediderat nō crediſſe moriturū· Non igitur fide ſꝫ pietate dubitauit· Dubitauit etiam et petrus dicens· Propiti⁹ tibi eſto dn̄e· nō fiet ꝟ

Criſ· in home· Sed non vtiqꝫ hoc habet racionem Johannes em̄ neqꝫ hoc ignorabat· ſꝫ hoc p̄mum teſtatus eſt dicens· Ecce agnus dei q̄ tollit peccata mundi· Agnum em̄ vocans· crucē diuulgat· Nec aliter ꝙ p crucem peccatū abſtulit mundi· Qualiter autē maior ꝑpheta eſt hic ſi neqꝫ que ꝑphetarum ſunt· noſcit· Et yſaias dicit Sicut ouis ad occiſionem duct⁹· Grego· i homel· Sed aliter hec queſtio ſoluit̄ ſi geſte rei tēpus penſatur· Ad iordanis em̄ fluenta poſitus quia ip̄e redēptor mundi eſſet· aſſeruit· miſſus vero in carcere an ip̄e veniat· reqrit· nō qꝛ ip̄m eſſe mūdi redēptorem dubitat· ſꝫ querit vt ſciat ſi is q̄ p ſe in mundum venerat· p ſe etiā ad inferni clauſtra deſcendat· Hiero· Vnde nō ait· tu es qui veniſti· ſꝫ tu es qui ventur⁹ es· Et eſt ſenſus Manda michi qꝛ ad inferna deſcenſur⁹ ſum vtrū te et inferi⁹ debeam nunciare· an aliū ad ꝟ ſacramenta miſſur⁹ es· Criſ· in homel· Sꝫ q̄liter et hoc habet racionē· Cui⁹ em̄ grā nō dixit· tu es qui ventur⁹ es in infernū· ſꝫ ſimpliciter qui venturus es· q̄uis et deriſibilius videat̄ ꝙ ꝑpter hoc ei dixerit· vt et illuc abiens p̄dicaret/ preſens em̄ vita grē tēp⁹ eſt· poſt obitū autem iudiciū eſt et pena· q̄re in nullo cpus erat p̄curſore illic· Sed aliter ſi infideles p⁹ mortem credentes eſſent ſaluandi· null⁹ pibit· aliqn̄ omēs em̄ penitebit tūc et adorabūt Om̄e em̄ genu flectetur· celeſtiū· terreſtriū· et infernoꝝ· Glo· Conſiderandum aūt eſt ꝙ nō ideo Hieronimus et Gregori⁹ dixerūt ꝙ iohānes aduētum criſti in infernum p̄nūciatur⁹ eſſet· qꝛ ei⁹ p̄dicacione aliqui non credētes ouerterentur ad fidē· ſꝫ vt iuſtis in expectacione criſti manentib⁹ ex in tio aduentu cōſolacionē afferret· Hylari· certum eſt tñ ꝙ q̄ venturū vt precor nūciauit· ꝯſiſtēteꝫ vt propheta nouit· adeūtem vt ꝯfeſſor veneratus eſt· eius habūdanti ſcientie error non obrepſit· Nec ſane credi poteſt· ſpūſſancti graciā i carcere poſito defuiſſe· cū apoſtolis virtutis ſue lumen eſſet in carcere poſitus miſtratur⁹· Hiero Nō ḡ q̄ſi ignorās interrogat· ſꝫ q̄uo ſaluator interrogat vbi ſit Lazar⁹ poſitus· vt qui locū ſepulchri indicabāt· ſaltem ſic pararent̄ ad fidē· vt viderent mortuū reſurgentē· Sic et Johānes interficiendus ab Herode diſcipulos ſuos mittit ad xp̄m· vt p hanc occaſionem vidētes ſigna atqꝫ virtutes crederent in eum· et magiſtrū interrogantes ibi diſcerēt· Quod aūt haberēt diſcipuli Johannis aliquid mordacitatis ex inuidia aduerſus dn̄m· ſup ior quoqꝫ interrogacō ꝟ mōſtrauit cum dixerūt· Quare nos et pharisei ieiunam⁹ frequenter· diſcipuli aūt tui nō ieiunāt

Criſ· i homel· Donec igitur Johānes erat cū ip̄is· ſuadebat eis ꝯtinue de criſto· quia autē iā erat obiturus· ampli⁹ ſtudiū facit· Etenim formidabat· ne relinquat i diſcipulis ſuis pnicioſi dogmatis cōdicionē· et maneāt abiecti a criſto· cui et a principio om̄es ſuos afferre ſtuduit· Si aūt dixiſſet eis abite ad ip̄m qui a melior me eſt· non vtiqꝫ pſuaſiſſet· ſꝫ eſtimarent̄ hūilia ꝟ ſe ſenciēs

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

hoc dicere·et ſic m igis eſſent et aſſiri · Quid igi
tur facit·expectat ab eis audire q̄ criſtꝰ miracu
la facit·neq̄ȝ omnes miſit·ſȝ duos quoſdam q̄s no
uerat fortaſſis alijs pſuaſibiliores exiſtētes vt in
ſuſpicabilis interrogacō fieret·et ex rebus ipis
diſcerent diſtanciam int̄ eū et iſm Hila·Johā
nes igit̄ non ſue·ſȝ diſcipulorū ignorancie ↄſulit
Vt em̄ ſciret nō aliū a ſe p̄dicatū ad opa eiꝰ intu
enda·diſcipulos ſuos miſit vt autoritatē dictis
ſuis illiꝰ opa ↄferrēt·Nec criſtus aliꝰ expectare
tur·q̄ cui teſtimoniū opa preſtitiſſent Criſ·in
homel·Xp̄s aūt mentē noſcens·Johānis·nō dix
it·quoniā ego ſū·qꝛ p hoc rurſus obſiſterꝫ ħ au
dientibus Excogitaſſent em̄ et ſi non dixiſſent q̄d
iudei ad ip̄m dixerūt·Tu de te ip̄o teſtimonium
phibes·Et ꝓpter hoc a miraculis fecit eos diſce
re inſuſpicabilem doctrinā faciēs et manifeſtio
rē·Teſtimoniū ei q̄d eſt a rebꝫ·credibiliꝰ eſt teſ
ſtimonio q̄d eſt a verbis·Vn̄ ↄfeſtim curauit ce
cos et claudos et alios multos·non vt doceret·
Johānē ſcientē·ſȝ hos q̄ dubitabāt·Et ideo ſeq̄
tur·Et reſpondēs·Jh̄s ait illis Eūtes renunciate
Johanni que audiſtis et vidiſtis·Ceci vidēt·clau
di ambulant·leproſi mūdant̄·ſurdi audiūt·mor
tui reſurgūt·paupes euangelizant̄· Hieroni·
Quod p̄miſſis nō minꝰ eſt·Paupes aūt euāgeli/
zatos intellige·vel paupes ſpiritu·vel certe o
peribus paupes Vel nulla int̄ nobiles et ignobi
les·inter diuites et ignotos·in p̄dicacōe diſtan
cia ſit·hec magiſtri rigorē·hec p̄ceptoris ↄpro
bāt veritatē·qn̄ oīs apud eū qui ſaluare poteſt
eq̄lis eſt· Criſ·q̄ aūt ait·Et beatus eſt q̄ non
fuerit ſcādalizatꝰ i me·internūcios percutit·quia
enim ſcādalizabātur i ipſo·dubitacionē eorū non
diuulgās·et ſoli eoꝝ cōſciēcie derelinquens·re
darguciōnē eoꝝ latenter induxit· Hyla·Itaq̄ȝ
cui rei iohānes cauiſſꝫ·oſtēdit dicēs·bonos eos
in q̄bus aliq̄d in ſe ſcādali nō fuiſſet·q̄a metu eiꝰ
ſcꝫ ne ſcādalizarētur·diſcipulos ſuos iohānes vt
xp̄m audirēt·miſit· Grego·Vel aliter·Infide
lium mēs graue in xp̄o ſcādalū ptulit·cū eū ecīā
poſt tot miracula moriētē vidit·Vn̄ paulꝰ dicit
Nos predicamꝰ xp̄m crucifixū·iudeis q̄dem ſcan
dalū·Quid ergo eſt dicere·Beatus q̄ non fuerit
ſcādalizatus in me·niſi apta voce abiectionē mor
tis ſue hūilitatemq̄ȝ ſignare ac ſi patenter dicat·
Mira quidē facio·ſȝ abiecta perpeti non dedig/
nor·Quia g̃ moriēdo te ſubſeq̄r·cauēdū valde ē
hōibus·ne in me mortem deſpiciant qui ſigna ve
nerant̄· Hila·Prebet̄ etiam miſtice in his q̄ in
iohāne geſta ſunt intelligēcia āplior·vt ꝓphe
ta ip̄o codicōis ſue genere ꝓphetizaret qꝛ in eo
forma legis lata eſt·Criſtū em̄ lex āńūciauit·et
remiſſionē peccatoꝝ predicauit·et regnū celo
rum ſpoſpondit·Et iohānes totū hoc opus leg̃
expleuit·Igitur ceſſante iam lege q̄ peccans ple
bis incluſa·ne xp̄s poſſet intelligi quaſi vinculis
et quaſi carcere ↄtinebatur ad euāgelia ↄtuēda
lex mittit·vt infidelitas fidē dictoꝝ ↄtēplet̄ i fa
ctis· Ambroſiꝰ ſup Lucā·et fortaſſe iſti diſci/
puli quos miſit·fūt duo populi vnꝰ qui ex iudeis
credidit·Alter qui ex gentibus·

Illis aūt abeuntibus
cepit·Iheſꝰ dicē ad
turbas de Johanne
Quid exiſtis in deſ̄tū
vidē arūdinē vēto a
gitatā·Sȝ q̄d exiſtis
videre hominē molli
bus veſtitū·Ecce qui
mollibus veſtiuntur i
domibus regum ſunt·
Sed q̄d exiſtis vide
re ꝓphetam·etiam di
co vob̄ et pluſ q̄ ꝓphe
tam·Hic enim eſt·de
quo ſcriptū eſt·Ecce
ego mitto angelū me
um ante faciem tuam
qui preparabit viam
tuam ante te·

Criſ·Quātū ad di
ſcipulos·Johannis
ſatis actū erat·Cer
tificati em̄ d̄ xp̄o p
ſigna que viderant
receſſerūt Sȝ opor
tebat etiā turbaſ ſa
nari·que ex interro
gacōe diſcipulorū
Johānis multa icō
ueniencia ſubintel
lexit·igrans int̄ ē
tis ↄſiliū·Poterāt
vtiq̄ȝ dicere·Qui tā
ta teſtatus d̄ criſto
aliter pſuaſus ē·i ū
et dubitat vtrū ſit
ip̄e·Nūquid g̃ alte
ratꝰ ad iſm ħ dicis
Nūquid timidior a
carcere factꝰ Nūq̄d
vane et inanit̄ prio
ra dixit· Hila·Ac
ne illud q̄d imedia/
te premiſerat refer
ri poſſit ad Johānē
tāq̄ȝ ſcandalizatus eſſet de criſto ſubditur·Illis
aūt abeūtibus cepit Iheſus dicere ad turbas de
Johanne· Criſoſtomꝰ·in homelia·Propt̄ hoc
aūt abeuntibꝰ eis vt non videat̄ homini adulari
Corrigēs autē plebē·nō ducit in mediū ſuſpicio
nem eoꝝ·ſed ſolucionē cogitacionū eoꝝ inducit
que eos in cogitacionē mittebat·demonſtrans ſe
noſſe occulta·Neq̄ȝ em̄ dixit ſic iudeis quid cogi/
tatis mala·et ſi em̄ mala cogitauerint·non tn̄ ex
malicia·ſȝ ex ignorācia·Vnde nō loquit̄ eis dure
ſed reſpōdet p iohāne oſ̄dens q̄ nō excidit a p̄o
re opinione·Hoc aūt docet·nō ſolū ꝓprio verbo
ſȝ eorū teſtimonio·Nō tātum p ea q̄ dixerūt·ſed
p ea q̄ egerūt·Ideoq̄ȝ ait·Quid exiſtis in deſ̄tū
videre·ac ſi diceret·Propter q̄d ciuitates dimit
tētes cōueniſtis in deſ̄tū Nō em̄ plebs tanta cū
tanto deſiderio in heremū veniſſet niſi magnum
quēdā et mirabilē et petra ſolidiorē ſe videre ex
iſtimās· Gloſa·Nō aūt tūc exierāt in deſ̄tū ad
hoc vt viderēt Johānem·Nec em̄ erat tūc in de
ſerto·ſed in carcē·ſȝ p̄teritum refert·q̄a frequē
ter exierat populus in deſertū videre·Johannem
cum adhuc eſſet in deſerto· Criſ·in homelia
Et vide q̄a om̄eȝ aliā maliciā pret̄mittēs remouꝫ
a Johāne leuitatē de q̄ turbe dubitabāt dicens
Arūdinem vento agitatā· Grego·in homelia·
Quod videlicet ń aſſerēdo·ſed negando intulit·
Arundinē quippe mox vt aura cōtingit i partem
flectit·per q̄m carnalis animꝰ deſignatur q̄ mox
vt fauore vl detractione tangit̄ in ptem q̄ālibꝫ
declinat̄·Arundo ergo vento agitata·Johānes
non erat quē a ſtatus ſui rectitudine nulla rerum
varietas inflectebat·ac ſi dn̄s diceret· Hiero·
Nunquid ob hoc exiſtis in deſertum vt videritis
hominē calamo ſimilē qui omni vento circūferēt̄
et leuitates mētis de eo ābigeret q̄ȝ ātea p̄dicarꝫ

An forſitan ſtimulus inuidie cōtra me cogit̄ et p̄
dicacio ei⁹ vanā ſectatur gloriā vt ex ea querat
luc̄. Cur diuicias cupiat. vt affluat dapibꝫ. locu
ſtis veſcit̄ et melle ſilueſtri. an vt nobili⁹ veſtia
tur pili camelorū ſūt tegimē eius. Et iō ſubdit.
Sꝫ qd exiſtis videre. hōiem mollibꝫ veſtitū.
Criſ. in homel. Vel aliter ꝙ nō ſit. Johānes ſilis
calamo mobili p veſtrū ſtudiū ſignificaſtis ſcꝫ in
dſertū exeūtes. Nō tn̄ pt̄ aliquis dicere qd Johā
nes quidē ꝯſtans erat. ſꝫ poſtea laſciuie fuiēs fa
ctus eſt mobilis. ita aliq̄ ſūt mobiles p naturā. a
lij vero laſciuie fuiēdo mobiles fiūt Johānes at̄
neqꝫ natura mobilis erat. ꝓpt̄ qd dixerat. Nō exi
ſtis videre arūdinē vēto agitatam. Neqꝫ laſciuie
dans ſeipꝫ pdidit quā habebat excellenciaꝫ. Qd
ei nō fuierit laſciuie. mōſtrat ſtola ſolitudo et car
cer. Si ei vellet mollibꝫ veſtiri. n̄ heremū inhabi
taſſet. ſꝫ regū pallacia Vn̄ ſequit̄. Ecce q̄ mollibꝫ
veſtiūtur. i domibꝫ regū ſūt. Hiero. Ex h̄ oñdi
tur. rigidā vitā et auſterā p̄dicacionē vitare de-
bere. aulas regū et molliū hōinū pallatia declia
re. Greḡ. in homel. Nemo aūt exiſtimet in fluxu
atqꝫ ſtudio p̄ciosarū veſtiū peccata deſſe. qꝛ ſi h̄
culpa nō eſſet. nullo mō. Johānem dn̄s de veſtim
ti ſui aſperitate laudaſſet. Et neq̄q̄ Petr⁹ femias
a p̄cioſarū veſtiū appetitu ꝯpeſceret dicēs. nō in
veſte p̄cioſa. Aug⁹. iiij. de doctrina criſtiana.
Tamen in omnibꝫ talibus non vſus rerū. ſꝫ libi-
do vtentis in culpa eſt Quiſquis ei rebꝫ reſtrict
us vtit̄ q̄ ſe hn̄t mores eoꝝ cū q̄bꝫ viuit aut itē
perans. aut ſupſticioſus eſt. Quiſquis vero ſic vti
tit̄. vt metas ꝯſuetudinis bonoꝝ int̄ q̄s verſat̄.
excedat. aut aliqd ſignat. aut flagicioſus ē. Cri
ſo. in homel. A loco autē et veſtimētis et a ꝯcurſu
hoinū. ei⁹ moribꝫ deſignatis inducit iā et ꝓphe-
tam cū eſſe dicens. Sꝫ qd exiſtis videre ꝓphetaꝫ
Dico vobis etiā pluſq̄ ꝓphetam. Grego. Pro
phete em̄ miſteriū eſt ventura p̄dicere nō etiā d
mōſtrare. Johānes g̃ pluſq̄ ꝓpheta eſt. qꝛ eum
q̄ꝫ p̄currendo ꝓphetizauerat ec oñdēdo nūciabat
Hiero. In quo etiam ceteris ꝓphetis maior ē
Et qꝛ ad p̄uilegiū ꝓphetale etiam baptiſmi ac-
ceſſit p̄miū. vt ſuum dn̄m baptizaret Criſ. i ho
mel. Deinde mōſtrat. ſcdm quid eſt maior. dicens
Hic eſt em̄ de quo ſcriptū ē Ecce mi. angelū meū
ante faciē tuā Hiero. Vt em̄ meritorū. Johānis
augmētū faceret de Malachia teſtimoniū infert
in quo etiam angel⁹ p̄dicat̄. Angelū autē h̄ dici
Johānē. nō putem⁹ nature ſocietate. ſꝫ officij di-
gnitate. id eſt nūcium q̄ vēturum dn̄m nūciauit
Grego. q̄ em̄ grece angel⁹ h̄ latine nuncius dici
tur. Recte g̃ q̄ nūciare ſupnuꝫ nuncium venerat.
āgelus vocat̄. vt dignitatē ſuet in noīe quam ex
plet in operacione. Criſ. in homel. Monſtrat
igitur ſcdm quid eſt maior Johannes prophetis
ſcdm id ſcilicet ꝙ eſt ꝓpe xp̄m. Et ideo dicit mitto
ante faciem tuā. h̄ eſt ꝓpe te. Sic em̄ q̄ prope cur
rum regis incedūt. alijs ſunt clariores ita et Jo-
hānes prope xp̄i p̄ſenciā. Glo. Deide alij pro
phete miſſi ſūt vt aduētū xp̄i ānūciarent. Iſte at̄
vt prepararꝫ viā ip̄i⁹. Vn̄ ſequit̄. Qui prepara
bit viā tuā an̄ te. id ē p̄uia reddet tibi corda audi
torum penitēciā p̄dicando et baptiſando. Hila.
Miſtice at̄ deſertuꝫ ſpiritusancto vacuuꝫ ē ſencie
duꝫ in q̄ habitacō dei nulla ſit In arundine hō ta
lis oſtenditur de gloria ſeculi vite ſue manitate
ſpecioſus. In ſe autem fructu veritatis cau⁹. ex-
terior placens et null⁹ interior. ad omnē vento-
rum motum id eſt inmundoꝝ ſpirituū inflacī mo
uend⁹. neqꝫ ad ꝯſiſtēdi firmitateꝫ valens. et anie
medullis inanis. Veſte at̄ corp⁹ q̄ induit̄ aia ſig
nat̄. qd luxu. ac laſciuijs molleſcit In regibꝫ t̄nſ
greſſoꝝ angeloꝝ nuncupacō eſt. hi em̄ ſeculi ſūt
potentes. mundiqꝫ dominātes. Ergo veſtiti mol
libus in domibꝫ reguꝫ ſunt id ē illoꝝ q̄bꝫ p luxū
fluida et diſſoluta ſunt corpora. patet eſſe demo-
num habitacionē. Grego. Johannes etiā molli
bus veſtit⁹ nō fuit. quia vitam peccancium non
blandimētis fouit. ſꝫ rigore aſpere inuectōnis i-
crepauit. dicens. Genimina viparum ⁊c̄.

Amen dico vobis. nō
ſurrexit maior iter na
tos mulierū. Johāne
baptiſta. Qui aūt mi
nor ē in regno celoꝝ.
maior eſt illo.

Criſ. Premiſſa ꝯ
mendacōe. Johānis
ex prophete teſtio
nio. nō hic ſtetit. ſꝫ
iam ſentēciam ꝓpāꝫ
de ip̄o īducit dicēs
Amen dico vobis. n̄
ſurrexit maior iter
natos mulierū. Jo-
hannes baptiſta. Raba. Ac ſi diceret. Quid di-
cerē p ſingula d ꝯmēdatōne. Johānis. Amē dico
vobis inter natos mulieꝝ. int̄ natos inq̄t mulie
rum. n̄ virginū. mulieres em̄ ꝓpe corrupte vocā-
tur. Si aūt Maria aliq̄n mulier in Euangelio nū
cupatur. ſciēdum eſt interp̄tem mulierem p feia
poſuiſſe. ſicut ibi. Mulier ecce fili⁹ tuus Hiero
His ergo p̄fertur hoib⁹. qui de mulieribus nati
ſūt et de cōcubitu viri. et nō ei qui nat⁹ eſt ex vir
gine et ſpiritusancto. q̄uis in eo ꝙ dixit. Nō ſur-
rexit inter natos mulierum maior. Johanne bap-
tiſta. non ceteris prophetis et patriarchis. Johā
nem pretulit. ſꝫ Johāni ceteros exequit. Non em̄
ſtatim ſequit̄ vt ſi alij maiores eo nō ſūt. ille ma-
ior alioꝝ ſit. Criſ. ſup Matheuꝫ Sꝫ tanta cuꝫ
ſit iuſticie altitudo vt in illa nemo poſſit eſſe pfe
ctus niſi ſolus deus puto ꝙ omnes ſācti q̄ntuꝫ ad
ſubtilitatem diuini iudicij inuicem ſibi inferiores
ſūt aut p̄ores. ex quo intelligim⁹. quoniam qui
maiorem ſe nō habet maior omnibus eſt Criſ.
in homel. Ne autem rurſus ſuphabundancia lau-
dum pareat aliquid incōueniens iudeis. Johāneꝫ
p̄ferentibus criſto ꝯueníenter hoc remouꝫ dicēs
Qui auteꝫ mior eſt i regno celoꝝ. h̄ maior ē illo
Aug⁹. ꝯtra aduerſarium legis et prophetarū
Argumentat̄ auteꝫ ex h̄ hereticus ita velut raci
ocinando tanq̄. Johānes non ptineat ad regnum
celoꝝ. et ob hoc multo min⁹ ceteri prophete il-
li⁹ populi quibꝫ maior eſt. iohānes. Hec autem
verba dn̄i duobꝫ modis pn̄t intelligi. Aut em̄ re
gnum celorum appellauit hoc qd nōdum accipi⁹
de quo in fine dicturus eſt. Veite bn̄dicti patris
mei pcipite regnum. Et quia ibi ſunt angeli. qui
bus in eis minor maior ē quolibet iuſto portāte
corpus quod corrumpitur Aut ſi regnum celoꝝ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

intelligi voluit eccleſiā· cui9 filij ſunt ab īſtitucōe
generis hūani vſq3 nūc oīs iuſti· dñs ſeip3 ſigna
uit· qui naſcendi tempore minor erat ·Johāne· ma/
ior autē diuinitatis eternitate· et dominica ꝑtate
Proinde· ſcdm priorē expoſicōe3 ita diſtinguit͛·
Qui minor eſt ī regno celoꝝ· ac deinde ſubinfert͛·
maior ē illo· Scdm hāc aūt poſteriorē ita· qui autē
minor ē· ac dīnde ſubīfertur· ī regno celorū maior
eſt illo· Criſo· Dicit aūt in regno celoꝝ id eſt in
ſpiritalibus et vniuerſis q̄ ſunt ſcdm celu3· Quidā
autē dicūt quoniā de apoſtolis hoc dixit xp̄s·

Ieroni· Non aūt ſimpliciter intelligam9· q͛ om
nis ſanct9 q̄ iā cum domino ē ſit maior illo qui ad
huc conſiſtit in ꝑlio· Aliud eſt eñi victorie coronā
poſſidere· aliud adhuc in acie dimicare

A diebus autem iohā
nis baptiſte vſq3 nūc
regnum celoru3 vim
patitur ⁊ violenti ra
piūt illud· Omnes ei
ꝓphete et lex vſq3 ad
iohāne3 ꝓphetizaue-
rūt· Et ſi vultis ɼcipe
ipſe eſt helias· q̄ vētu
rus eſt Qui habet au
res audiendi audiat·

Glo· Quia dixerat
ſuperius· qui minor
eſt ī regno celoꝝ· ē
maior iohāe· ne vidē
ē iohānes a īgno ce
lorū eſſe alien9 ſb re
mouz· ſubdēs· A die
b9 aūt Johānis bap
tiſte vſq3 nunc· reg
nū celoꝝ vim patiē
et violēti rapiunt il/
lud· Grego· ꝑ reg
num celorū ſupnum
ſoliū ſignaē· cū quo
peccatores quolib3
facinore polluti ad
penitēciā īdeūt et ſe
metipſos corrigūt· q̄ſi pctores in locum alienum
intrāt· et violent͛ regnū celoꝝ rapiūt· Hiero·
Si aūt prim9 Johānes baptiſta penitēciā popu
lis nūciauit· dicēs penitēciā agite· appropinquit
ei regnū celorū· cōuenient͛ a dieb9 illi9 regnū ce
loꝝ vim patiē et violēti rapiūt illud· Grandis ē
eñi violētia· in terra nos eſſe generatos et celorū
ſedem querē· ⁊ poſſidere ꝑ virtutē que nō tenui9
per naturam· Hilari9· Vel alit͛· Dñs apoſtolos
ire ad oues ꝑditas Iſrahel iuſſerat· ſed omnis ſſ
ꝑdicatō ꝓfectū publicaīs et pctorib9 afferrebat
itaq3 vim regnū patiē· ⁊ violēti diripiūt· q̄a glia
iſrahel a patribus debita· a ꝓphis nūciata a xp̄o
oblata fide gēciū occupaē et rapiē Chu· Vl ra
piūt regnū dei ꝑ fidem xp̄i oīs q̄ cū feſtinatōne
venerūt Vn̄· d· a dieb3 iohis vſq3 nunc Et ita ipel
lit et feſtinare facit ad fidē ſuā· Simul et his que
antea dicta ſūt a iohāne· opitulatur· Si ei vſq3 ad
iohānem oīa cōpleta ſūt ipſe eſt q̄ vētur9 eſt· Vn
de ſubdit Omnes ei ꝓphete et lex vſq3 ad iohānem
ꝓphetizauerūt· Hiero· Nō q͛ poſt iohānē exclu
dat ꝓphas· Legim9 ei in actibus apoſtolorum et
Agabū prophetizaſſe ⁊ quatuor virgines filias
Philippi· Sed vt lex et prophete quos ſcriptos
legimus· quicquid prophetizauerunt de domino
vaticinati ſūt· Quādo ergo dicit͛ vſq3 ad Johānē
prophetizauerūt· Chriſti temp9 oſtendit͛· et q̄3
illi dixerūt eſſe uēturum· Johānes veniſſe oſtēdit
Chriſo· Deinde aliā coniecturā ſui aduētus ponit
dicens· Et ſi vultis recipe ipſe eſt helias qui ven
turus eſt· Dicit dñs in malachia· Mittam vobis·
Heliam Theſpitē· Et de iſto dicit Ecce ego mitto
angelū meū ante faciē tuā· Hieroni· Helias ergo
Johānes dicit͛ nō ſm ſtultos ph̄os ⁊ q̄ſdā heu-
cos q̄ reuerſionē aiaꝝ introducūt· ſed q͛ iuxta ali
ud teſtimoniū euāgelij venerit in ſpiritu et virtu
te Helie et eandē ſpirit9 ſancti vel graciā habue
rit vel mēſurā· S3 et vite auſteritas· rigorq3 mē
tis Helie et Johānis pares ſūt· Vterq3 in hēmo
vterq3 zona pellicea cingebat͛· Ille qm̄ rege3 ach
ab et ieſabel impietatis arguit fugere cōpulſus ē
· Iſte q2 herodis et herodiadis illicitas arguit nu
pcias· capite truncatur· Criſ· Et bñ dixit ſi vul
tis recipere· libertatem oñdens et voluntaria3 ex/
petens mentem· Eſt ei ille h et hic ille· quia ꝑcur-
ſores facti ſunt vtriq3 Hiero· Hoc autē quod di/
ctum eſt· Ipſe eſt helias· miſticum eſſe ⁊ egere ītel
ligencia· ſequens domini ſmo demonſtrat dicens·
Qui habet aures audiendi· audiat· Remigius·
Ac ſi dicere3· Qui habet aures cordis audiēdi id ē
intelligendi intelligat· qui non dixit· Johāne3 Eli
am eſſe in ꝑſona· ſ3 in ſpiritu· Hilarius· Tot9 h

Cui autem ſimilē eſti-
mabo gn̄aconem iſtā
Similis eſt pueris ſe
dentibus in foro q̄ cla
mantes coeq̄libus di
cūt· cecinimus vobis
⁊ non ſaltaſtis· Lamē
tauim9 et non planxi
ſtis· Venit enim iohā
ne3 neq3 manducans
neq3 bibens· et dicūt
demonium habet· ve
nit filius hominis mā
ducans et bibens et
dicūt· Ecce homo vo
rax et potator vini·
publicanorum et pec
catorum amicus· Et
iuſtificata eſt ſapien
cia a filijs ſuis·

ſmo· īfidelitatis ob-
probriū eſt et de af
fectu ſupioris queri
monie dſcendit quia
inſolens plebs per/
diūſa ſmonū gr̄a do
cta non fuerit Cri·
Vnde et interrogaci
ne vtit͛ monſtrans q̄
niam michil quod de
beret fieri ad ſalutē
eoꝝ· derelictum eſt·
dicens· Cui autem ſi
milem eſtimabo ge-
neracionē iſtā· Glo
Quaſi dicere3· Tant9
eſt Johānes· ſ3 vos
nec ſibi nec michi vo
luiſtis credere· et iō
cui vos ſimiles eſti/
mabo· Per generaci
onem accipit cōmuni
ter et iudeos et ſecū
iohanne· Remigi9
Mox autē ſibiipſi re
ſpond3· ſubiungens
Similis ē pueris ſe
dentib3 in foro q̄ cla
mantes coequalib3 dicūt· Cecinimus vobis et nō
ſaltaſtis· lamentauim9 et non planxiſtis· Hila· In
pueris prophete ſignanē· qui in ſimplicitate ſen/
ſus vt pueri ꝑdicauerūt· et in medio ſinagoge tā
q͛ in publico fori cōuentu coarguūt· q͛ cantanti
bus ſibi officio corpis non obſecundauerint· et q͛
dictis ſuis non paruerint· ad cantanciu3 eñi mod
ſaltanciū motus aptaē· Prophete eñi ad cōfeſſio
nem pſallendi deo ꝓuocauerūt· vt cantico Moyſi
tenet͛· vt Eſaie· vt Dauid· Hiero· Dicunt ergo·
Cecinimus vobis et non ſaltaſtis id eſt ꝓuocaui
mus vos· vt ad noſtru3 canticū bona opa facētis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et noluiſtis. Lamentati ſum9 ꝛ vos ad penitenciã
ꝓuocauim9 Et nec hoc quidem facere voluiſtis.
ſpernentes vtrãq; ꝑdicacionez tam exhortacio-
nis ad uirtutes ꝙ penitencie poſt pcta. Remi
gius. Quid eſt aũt ꝙ dicit coequalibz? Nũquid in
fideles iudei coequales erant ſanctis ꝓphetis? ſʒ
hoc dicit. Quoniã de vna ſtirpe orti fuerunt.
Ihero. Pueri eciã ſunt. de quibz yſaias loquit̃
Ecce ego et pueri mei quos dedit michi domin9
Iſti ergo pueri ſedent in foro vbi multa venalia
ſũt et dicunt. Criſo. Cecinimus vobis ꝛ non ſal
taſtis hoc eſt remiſſam vitã oſtendi. et non pſua-
ſi eſtis. Lamentauim9 et non planxiſtis. hoc eſt
johannes durã ſuſtinuit vitam et non attendiſtis
Non autẽ dicit Ille illud et ego hoc. ſʒ ↄmunit̃.
quia vna intencio vtriuſq; erat. Vnde ſequit̃. Ve
nit em̃ johãnes neq; manducans. neq; bibens et
dicunt. demoniũ habz. Venit filius hominis ꝛc.
Aug9. contra fauſtuz. Vellẽ aũt vt michi Ma
nichei dicerent. qd manducabat et quid bibebat
criſtus. qui i compacõe johãnis non manducãtis
neq; bibentis hic ſe dixit manducantẽ ac bibentẽ
Non em̃ dictum eſt ꝙ johãnes oĩno non biberet.
ſʒ ꝙ vinũ et ſicerã nõ biberet. Bibebat ergo aq̃
Cibus autẽ eius non omnino nullus erat. ſʒ locu-
ſta et mel ſilueſtre. Vnde ergo dictus eſt nõ man
ducans neq; bibẽs. niſi quia illo victu quo iudei
vtebant̃ ñ vtebat̃. hoc ergo dñs niſi vteret̃. non
in eius comparacione manducans bibenſq; dice
ret̃. Mirũ aũt ſi nõ manducãs dicit̃ q̃ locuſtas et
mel comedit. et manducans dicit̃ qui pane et olẽ
contentus eſt. Criſ. Dicit ergo. Venit jheſus.
Ac ſi dicat. Per contrariã viã venim9 ego et Jo-
hannes. et idem fecimus. ſicut ſi venatores p du-
as contrarias vias aliqd animal inſeq̃ntur. vt in
alteruz incidat. Vniuerſuz aũt hominũ genus ie-
iuniuz et durã vitaz admirat̃. Et ꝓpter hoc diſpẽ
ſatum eſt a ꝑma etate ita nutriri johãnem. vt per
hoc digna fide eſſent q̃ dicerent̃ ab ipõ. jnceſſit ſi
quidem dominus p hanc viaz. quando. xl. diebz
ieiunauit. ſed tamen ꝛ aliter docuit ꝙ ſibi eſſʒ cre
dendum. Multo em̃ maius erat ꝙ teſtaretur pro
eo Johannes qui per hanc viam inceſſerat. q̃
ꝙ ipſe per hanc viam incederet. Aliter Johan
nes nichil plus oſtendit preter vitã et iuſticiam
Xpus autez et a miraculis teſtimoniuz habebat.
Dimittens ergo iohannem ieiunio fulgere. ipſe
contrariã inceſſit viam. ad menſam itrans publi-
canoꝝ et manducãs et bibens Jero. Si ergo ie
iunium vobis placet. cur iohãnes diſplicuit? ſi ſa
turitas cur filius hominis? quoꝝ alterũ demoni
um habentẽ alterũ voracem et ebriuz nũcupaſtiſ
Criſ. Qualem igit̃ iam excuſacõnem accipient.
ꝓpter hoc ſubdit et iuſtificata eſt ſapiẽcia a filijs
ſuis. hoc eſt. et ſi vos pſuaſi non eſtis. ſʒ me iaz in
cuſare non habetis. qd et de patre ait ꝓpheta. vt
iuſtificeris in ſmonibz tuis. Et ſi em̃ nichil in vo
bis expleat̃ a procuracõne dei q̃ eſt circa vos. om
nia q̃ ſunt ex pte ſua cõplet. vt in uerecũdis. neq;
vmbraz relinq̃t ingrate dubitacionis. Jhero.
juſtificata eſt ergo ſapiencia a filijs ſuis id eſt dei
diſpenſacio atq; doctrina. Vel ipſe criſt9 q̃ eſt di

virt9 ꝛ dei ſapiencia. iuſte feciſſe ab aplis ſuis fi
lijs comprobatus eſt. Hila. Eſt aũt ipſe ſapien
cia. non ex effectu ſed ex natura. Plures em̃ dictũ
apoſtolicum ꝙ ait criſtum dei ſapienciam et dei
virtutez his modis ſolent eludere ꝙ in eo ex uir
gine creando efficax dei ſapiencia et virtus exti
terit. Sed ne tale poſſet intelligi. ipſum ſe ſapiẽ
ciam nuncupauit eam in ſe q̃ non ſunt eius oñdens.
Non em̃ idem opus virtutis et virtus. Et efficieſ
diſcernitur ab effectu. Aug9. Vel iuſtificata ẽ
ſapiencia a filijs ſuis quia ſancti apli itellexerũt
regnuz dei non eſſe in eſca et potu. ſʒ in equanimi
tate tolerãdi quos nec copia ſubleuat. nec depri
mit egeſtas. Vnde et Paulus dicebat. ſcio abun-
dare et penuriã pati. Hiero. jn quibuſdã libriſ
legit̃. juſtificata eſt ſapiẽcia ab opibz ſuis. Sapi
encia nãq; non querit vocis teſtimoniũ. ſʒ operuz
Criſ. Si aũt exempla vilia ſunt de pueris. nõ
mireris. ad imbecillitatem enim audiencium loq̃
batur. ſicut ezechiel multa dicit exempla iudeis
conueniencia dei magnitudine indigna. Hila.
Miſtice aũt iudeos nec johãnis ꝑdicacio inflexit
quibz et lex grauis viſa eſt. potibz. cibiſq; ꝑſcri-
ptis et difficilis ꝛ moleſta. peccatũ in ſe qd ſmo
niũ nuncupat habens. quia p obſuancie difficul
tatem neceſſe eis eſſʒ in lege peccare. rurſuſq; in
criſto euangelij ꝑdicacio vite libertate non pla-
cuit. p quã difficultates legis et onera laxata ſũt
Et ad eaz publicani peccatoreſq; crediderũt Atʒ
tot ꝛ tantis admonicõnuz generibz fruſtra habi
tis nec p graciã iuſtificant̃. et a lege ſũt abdicati
et iuſtificata eſt ſapiencia a filijs ſuis. ab his ſcʒ
qui regnum celoꝝ fidei iuſtificacõne diripiunt.
ↄfidentes iuſtum ſapiencie opus ꝙ munus ſuũ ad
fideles a cõtumacibz tranſtulerit.

Tũc cepit exprobra
re ciuitatibz in quibz
facte ſunt plurime vir
tutes ei9 quia ñ egiſ
ſent penitenciam Ve
tibi corozam Ve tibi
bethſaida quia ſi i ty
ro et ſydone facte eſ
ſent virtutes que fac
te ſunt i vobis Olim
in cilicio et cinere pei
tenciam egiſſent Ve
runtamẽ dico vobis
tyro et ſydoni remiſſi
us erit in die iudicij.
q̃ vob. Et tu caphar
naũ. nũq̃d vſq; i celũ
exaltabis vſq; in iſer
num dſcendes. Quia
ſi in ſodomis facte ſu

Glo. Hucuſq; iu-
os cõmuniter icrepa
uerat. nũc autem q̃ ſi
nominatim quaſdam
ciuitates increpat q̃
bus ſpecialit̃ ꝑdica-
uerat. nec tñ conuer
ti volebant. Vñ dici
tur Tũc cepit expro
brare ciuitatibz i qui
bus facte ſunt pluri-
me virtutes eius q̃
non egiſſent pñiam.
jero. Exprobacio
em̃ ciuitatũ Coroza
in et bethſaide ꝛ ca
pharnaum. capituli
hui9 titulo pandit̃.
ꝙ ideo exprobraue-
rat eis quia poſt fa-
ctas virtutes et ſigna
q̃ plurima. non ege-
rint penitenciaz. Vñ
ſubdit̃. Ve tibi coro
zain. Ve tibi bethſa
ida. Criſ. vt autẽ
dicas nõ a natura ip-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

iſſent virtutes · que
facte ſunt in te · forte
manſiſſent vſqꝫ ī hāc
diem · Veruntamē di
co vobis ꝙa terre ſo
domoꝝ remiſſius erit
ī die iudicij ꝙ̄ tibi ·

ſos eſſe malos · poſt
nomen ciuitatis ſcili
cet bethſaida · a qua
qñꝫ ꝓceſſerunt apo
ſtoli · etenim Philip
pꝰ et duo binarij pñ
cipaliū apoſtolorū ·
hinc fuerunt ſcꝫ Pe
trus et Andreas Ja
cobus et iohannes ·

H jero · Sed p hoc ꝙ dicit · ve · hev: bes Gali
lee a ſaluatore planguntˀ · ꝙ poſt tanta ſigna atꝫ
virtutes non egerint penitētiā · Raba · Coro
zaim āt que interp̄tatur miſteriū meum · et beth
ſaida que domus fructuū vel domus venatorum
dicitur ciuitates ſunt galilee ſite in littore maris
galilee · Plangit ergo dominꝰ ciuitates ꝙ̄ quon
dam miſteriū dei tenuerūt · et virtutū iaꝫ fructuū
gignere debuerūt · et in quas ſpiritales venato
res ſunt miſſi · Hiero · Et preferuntˀ eis tyrus et
ſidon vrbes ydolatrie et vicijs dedite · Et ideo ſe
quitur · qꝛ ſi in tyro et ſidone facte eſſent virtuteſ
que facte ſunt in vobis olim in cilicō et cinere pe
nitentiā egiſſent · Greg · xxv · mora · In cilicō ꝙ̄
dem aſperitas et punctio peccatoꝝ · in cinere aūt
puluis oſtenditur mortuoꝝ · Et idcirco vtrūqꝫ ꝟ
adhiberi ad penitentiā ſolet · vt in pūctione cili
cij cognoſcamꝰ quid p culpam fecimus · et in fa
uilla cineris ꝓpendamꝰ · quid p iudiciū facti ſu
mus · Raba · Tyrus autem et ſidon ſunt vrbes
phenicis · Interp̄tatur autem tyrus anguſtia et
ſidon venacō · et ſignat gentes quas venator dia
bolus in anguſtia peccatoꝝ comp̄hendit · ſed ſal
uator iheſus p euangelium abſoluit · Hiero · ꝙ̄
rimus aūt vbi ſcriptum ſit ꝙ in corozaim et beth
ſaida dominꝰ ſigna fecerit · Supra legimus · Et
circuibat ciuitates omnes et vicos curans omneꝫ
infirmitatem · et reliqua · Inter ceťas ergo vrbes
et viculos exiſtimandum eſt ī corozaim et ī beth
ſaida dominū ſigna feciſſe · Aug · de pſeueran
tia · Non ergo verum eſt ꝙ his temporibꝫ et his
locis euāgeliū eiꝰ predicatū non eſt · in quibꝫ ta
les omnes futuros eſſe preſciebat · quales multi ī
eius corporali preſentia fuerint · qui in eum nec
ſuſcitatis ab eo mortuis credere voluerūt · Ecce
enī dominꝰ atteſtatur ꝙ tyrij et ſidonij acturi eſ
ſent magne humilitatis penitentiam · ſi in eis fa
cta eſſent diuinarum ſigna virtutū · Porro ſi etiā
ſm facta que facturi eſſent ſi viuerent · mortui iu
dicantur · ꝓfecto quia fideles futuri erant iſti · ſi
eis cum tantis miraculis euangelium fuiſſet p̄di
catum · non ſunt vtiqꝫ puniendi · et tamen in die iu
dicij punientur · Sequitur enim · veꝝtamen dico
vobis · Seuerius ergo punietur illi · iſti remiſſiꝰ
Hiero · Qd ideo eſt qꝛ tyrus et ſidon naturalem
tantum legeꝫ calcauerant · Iſte vero ciuitates pꝰ
trāſgreſſionem naturalis legis et ſcripte etiaꝫ ſi
gna que apud eos facta ſunt paruipenderunt ·
Raba · Impletum autem hodie videmus dictuꝫ
ſaluatoris · qꝛ ſcꝫ Corozaim et bethſaida p̄ſente
domino credere noluerunt · Tyrus auteꝫ et ſidon
poſtea euāgelizantibꝫ diſcipulis crediderunt

Remi · Capharnaū autem metropolꝭ erat gali
lee · et inſignis ciuitas illius prouincie · Et iō do
minꝰ ſpecialiter mencōnem illius facit dicens · et
tu capharnaū · nūquid vſqꝫ in celum exaltaberis
vſqꝫ ad infernum deſcendes · Hiero · In altero
exemplari repimus · Et tu capharnauꝫ que vſqꝫ
ad celum exaltata es · vſqꝫ ad inferna deſcendes
Et eſt duplex intelligentia · vel ideo ad inferna
deſcendes · qꝛ contra predicacōnem meam ſuper
biſſime reſtitiſti · vel ideo qꝛ exaltata vſqꝫ in ce
lum meo hoſpicō et meis ſignis atꝫ virtutibꝫ tm̄
habens priuilegium maioribus plecteris ſuppli
cijs ꝙ his quoqꝫ credere noluiſti · et ideo ſequitˀ
Quia ſi in ſodomis facte eſſent virtutes que facte
ſūt in te · forte manſiſſent vſqꝫ in hūc dieꝫ · Cri
ſoſtomꝰ · In quo augetur eoꝝ accuſacō · et enī ma
xima malicie demonſtracō eſt · cū nō ſolum his ꝙ̄
tunc erant · ſed his qui nunꝙ̄ fuerant mali appa
rent deteriores · Remi · Non ſolum autem Tyri
et ſidonis · ſed ipſa ſodomoꝝ et gomorreorum
fecerunt leuia peccata per cōparacōnē Hiero ·
· In capharnaum autem que interp̄tatur villa pul
cerrima condemnatur hierꝉm · cui dicitˀ p Ezech ·
· Iuſtificata eſt ſodoma ex te · Remi · Ideo auteꝫ
dominꝰ qui omnia nouit · in hoc loco verbum du
bitatiuū poſuit ſcꝫ forte · vt demōſtraret · quia li
berum arbitrium conceſſuꝫ eſt hominibꝫ · ſequitˀ
Veꝝtamen dico vobis qꝛ terre ſodomoꝝ remiſ
ſiꝰ erit in die iudicij ꝙ̄ tibi · Et ſciendum eſt ꝙ no
mine ciuitatis vel terre · non edificia vel domoꝝ
parietes dominꝰ increpat · ſed homines in eis cō
morantes ſm ſpeciē tropi ꝙ̄ eſt metonomia · In
qua p hoc qd continet · id qd continetur oſtēditˀ
Per hoc autem ꝙ dicit · Remiſſiꝰ erit in die iudi
cij · apte demonſtrat · qꝛ diuerſa ſupplicia in infer
no · ſicut et diuerſe ſunt manſiones in regno celo
rum · Hiero · Querat autem prudens lector et
dicat · Si tyrus et ſidon et ſodoma potuerūt agē
penitentiam ad predicacōnem ſaluatoris ſigno
rumqꝫ miracula non ſunt in culpa ꝙ non credide
rūt · ſed vicij ſilencium in eo eſt qui acturis peni
tentiā noluit predicare · Ad qd facilis et aperta
eſt reſponſio · ignorare nos iudicia dei · Et ſingu
laꝝ eius diſpenſacōnū ſacramēta neſcire · ꝓpoſitˀ
fuerat deum videre fines non excedere · ne iuſtaꝫ
phariſeis et ſacerdotibꝫ occaſionem pſecucōnis
daret · Vnde et aplis precepit · in viam gentiū ne
abieritis · Corozaim et bethſaida damnantur · ꝙ
preſente domino credere noluerunt · tyrꝰ et ſidō
iuſtificantur ꝙ aplis illiꝰ crediderūt · Non ꝙ̄ras
tempora cum credentiū intuearis ſalutem · Re
mi · Soluitur autem et aliter · fortaſſis erant plu
rimi in corozaim et bethſaida qui credituri erāt
et erant multi in tyro et ſidone · qui non erant cre
dituri · Et ideo non erant digni euangelio · Domi
nus ergo ideo habitatoribꝫ corozaim et betſai
de predicauit vt illi qui credituri erāt crederēt
et habitatoribꝫ tyri et ſidonis predicare noluit
ne forte illi qui non erant credituri · contemptu
euangelij deteriores facti atrocius punirentur ·
Aug · de pſeuerantia · Quidam auteꝫ diſputator
catholicus non ignobilis · hunc euangelij locum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſic expoſuit· vt diceret preſciſſe dominum tyrios
et ſidonios a fide fuiſſe poſtea receſſuros· cum fa
ctis apud ſe miraculis credidiſſent· et mia pocı⁹
non eum illic iſta feciſſe qm̄ grauiori pene obno
xıȷ fierent· ſi fidem quā tenuerant reliquiſſent· q̄z
ſi eam nullo tempore tenuiſſent· vel aliter· p̄ſcı
uit ꝓfecto deus beneficia ſua· quibꝫ nos libera/
re dignat̄· hec aūt eſt predeſtinacō ſanctorū p̄
ſcia ſcꝫ et apparicō beneficoꝝ dei· qui bꝫ certiſſi
me liberant̄· quicūqꝫ liberant̄· Ceteri autem non
niſi in maſſa pdicōnis iuſto diuino iudicō relin
quant̄· vbi tyrıȷ relicti ſunt ⁊ ſidonıȷ· qui etiā cre
dere poterant· ſi multa xp̄i ſigna vidiſſent· ſꝫ qm̄
vt crederēt non eis erat datuꝫ· et vnde crederēt
eſt negatum· Ex quo apparet habere quoſdaꝫ in
ipſo ingenio diuinū naturalit̄ munus intelligē
tie quo moueant̄ ad fidem· ſi congrua ſuis menti
bus· vel audiant verba vel ſigna conſpiciant· et
tamen ſi dei altiori iudicō a pdicōnis maſſa n̄ ſūt
gracie p̄deſtinacōe diſcreti· nec ipſa eis adhiben
tur vel dicta diuina vel facta p que poſſent cre
dere· ſi audirent vtiqꝫ talia vel viderēt in eadem
pdicōnis maſſa relicti ſunt· etiam iudei qui n̄ po
tuerūt credere factis in cōſpectu ſuo tā magnis
clariſqꝫ virtutibus Cur em̄ non poterāt credere
non tacuit euāgelium dicens· Cū aūt tāta ſigna
feciſſet coram eis nō poterāt credere· quia dixit
yſaias· Excecaui oculos illorum et induraui cor
eoꝝ· Non erāt ergo ſic excecati oculi nec ſic idu/
ratū cor tyrioꝝ et ſidonioꝝ q̄n credidiſſent· ſi q̄
lia viderūt iſti ſigna vidiſſent· ſꝫ nec illis ꝓfuit·
q̄ poterant credere· qꝛ p̄deſtinati non erant· nec
iſtis obfuiſſet q̄ non poterāt credere· ſi ita prede
ſtinati eſſent· vt eos cecos domin⁹ illuminaret et
induratis cor lapideū vellet auferre· Aug· de
con· euā· Hoc aūt qđ hic dicitur· etiam lucas cō/
memorat cōtinuatum cuidam ſmoni domini etiaꝫ
hec ex ipſi⁹ ore ꝯiungens· Vnde magis videtur
ipſe hoc ordine illa cōmemorari quo a domio di
cta ſunt· Mathe⁹ aūt ſue recordacōnis ordinem
tenuiſſe· aut ſi illud qđ matheus ait· Tunc cepit
exprobrare citatibꝫ· ſic accipiend̄ putant· vt pū
ctum ipſum tp̄is voluiſſe credatur exprimē· in ſꝫ
qđ eſt tunc· Vt autem tempus aliqn̄ lacius q̄ hec
multa gerebant̄ ⁊ dicebant̄· Quiſquis ergo hoc
credit credat hoc eſſe bis dictuꝫ· Cū em̄ et apud
vnū euangeliſtam inueniant̄ quedā que bis dixe
rit dn̄s ſicut apud lucam de non tollenda pera in
via· Quid miꝝ ſi aliquid aliud bis dictū· ſigilla
tim a ſingulis dicitur eodem ordine quo dictū ē·
Et ideo diuerſus ordo apparet in ſingulis· qꝛ et
tunc quando ille et tūc qn̄ iſte ꝯmemorat dictū ē

Reſpondens ihesus dixit· Confiteor tibi pater domine celi et terre quia abſcondiſti hec a ſapientibus et prudentibus et reuelaſti ea paruulis·

Chriſ· Quia ſciebat
dn̄s multos de ſupio
ri queſtione dubita/
turos ſcꝫ q̄ iudei cri
ſtum nō receperunt
quem gentilitas taꝫ
prona ſuſcepit rn̄dꝫ
hic cogitacōnibꝫ eo
rum· et ideo dicit· re
ſpondēs ihesus dixit

ita pater· quoniaꝫ ſic fuit placitum an̄ te·

Cōfiteor tibi pater
domine celi et terre
Glo· id eſt q̄ facis
celos ⁊ relinquis in
terrenitate quos vis· vel ad lr̄am· Auguſt· de
ver· dn̄i· Si xp̄s dixit confiteor· a quo longe eſt
omne peccatū confeſſio non eſt ſoli⁹ peccatoris·
ſed aliqn̄ etiam laudatoris· Cōfitemur ergo ſiue
laudantes deum· ſiue accuſantes noſmetipſos· Di
xit ergo· Confiteor te· id eſt laudo te· non accuſo
me· Hila· Audiant ergo qui ſaluatorem n̄ natū
ſed creatum calūniantur q̄ patrem ſuū vocet celi
et terre dn̄m· Si em̄ et ipſe creatura eſt ⁊ creat̄a
conditorem ſuū patrem appellare poteſt· ſtultuꝫ
fuit· non et ſui et celi et terre dn̄m vel p̄rem ſimi/
liter appellare· Gracias aūt agit q̄ apl̄is aduēt⁹
ſui apuit ſacramenta· que ignorauerūt ſcribe et
pharıſei· qui ſibi ſapientes videnī et in ꝯſpectu
ſuo prudentes· Et ideo ſequit̄· Quia abſcondiſti
hec a ſapientibꝫ et prudentibꝫ et reuelaſti ea par
uulis· Aug· de ver· dn̄i· nomine ſapientuꝫ ⁊ pru
dentū · ſupbos intelligi ipſe expoſuit · cū ait· Re
uelaſti ea paruulis· quid em̄ eſt paruulis niſi hu
milibꝫ· Greg· xxvıȷ· mora· Nō em̄ non ſubiūxit
reuelaſti ea ſtl̄tis· ſed puulis· tumorem ſe dānaſ
ſe innotuit · non acumen· Chriſ· Vel dicens ſa
pientes· nō veram ſapiētiam dicit· ſed eam quam
videbant̄ ſcribe et phariſei ab eloquentia habē·
ꝓpter hoc neqꝫ dixit· reuelaſti ea ſtultis· ſꝫ puuliſ
id eſt informibus aut ruſticis· In q̄ erudit nos p
omnia ab elacōne erui· humilitatem aūt zelare·
Hila· Celeſtium ergo verboꝝ arcana atꝫ vir
tutes· ſapientibꝫ abſcondūtur· et puulis reuelan
tur· puulis malicia non ſenſu· Sapientibus vero
ſtl̄ticie ſue p̄ſumpcōne non ſapientie cauſis· Cri
ſoſtom⁹· Reuelatum autem eſſe his dignuꝫ eſt le
ticia· Occultari aūt his non leticia ſꝫ lacrimis di/
gnum eſt· Non ergo ꝓpter hoc letatur· ſed qm̄ q̄
ſapiētes n̄ ꝯgnouerūt· ꝯgnouerūt hi Hila· Facti
autem hui⁹ equitatem dn̄s paterne voluntatis
iudicō confirmat· vt qui indignant̄ puuli in deo
fieri· ſtulti deinceps in ſapientia ſua fiant· Et ıđo
ſubdit̄· ita pater· qm̄ ſic placitum fuit ante te·
Greg· xxv· mora· · Quibꝫ verbis exempla hu
litatis accipim⁹· ne temere diſcutere ſupna conſi
lia de alioꝝ vocacōne· alioꝝ vero repulſione p̄
ſumam⁹· oſtendens q̄ iniuſtū eſſe non poteſt qđ
placuit iuſto· Hiero· In his etiam verbis· blā
dientis affectu loquit̄ ad patreꝫ vt ceptū i apl̄is
compleat̄ beneficiū· Chriſ· Hec autem q̄ dn̄s
diſcipulis dixit ſtudioſiores eos fecerūt· qꝛ enim
ꝯſequens erat eos de ſe magna ſapere· qꝛ demo/
nes abigebant· ideo hinc eos reprimit· reuelacō
em̄ erat qđ eis factum eſt non illoꝝ ſtudiū· ideo
qꝫ ſcribe ſapientes et prudentes exiſtimantes ſe
eſſe exciderūt ꝓpter ꝓprium timoreꝫ· vnde ſi ꝓpt̄
hoc ab eis abſcondita ſūt dei miſteria timete dic̄
et vos et manete puuli· hoc em̄ fecit vos reuela
cione potiri· Sicut autem cū paulus dicat· Tra
didit illos deus in reprobum ſenſum· Non hoc di
cit inducens deum hoc agentem· ſꝫ illos q̄ cauſaꝫ
tribuerūt· ita et hic· abſcōdiſti hec a ſapiētibus

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

et prudentibꝫ· Et ꝓpter quid abſcondita ſunt ab
illis· audi paulum dicentem· qm̄ q̄rentes ꝓpriam
iuſticiam ſtatuere iuſticie dei nō ſunt ſubiecti·

Chriſ· Quia dixerat
Confiteor tibi pater
qm̄ abſcondiſti hec
a ſapientibꝫ· vt non
eſtimes qm̄ ita gr̄as
agit patri· ſicut ſi ip
ſe ſit hac virtute pri
uatus· cōſeq̄nter ad
iungit· Omnia mihi
tradita ſunt a patre
meo· Cū autem audieris qm̄ tradita ſūt· nihil hu
manū ſuſpiceris· vt enī non duos deos ingenitos
eſſe eſtimes hāc ponit dictōnem· ſimul enī cū ge
nitus eſt oīm dn̄ator fuit. Hiero· Alioq̄n ſi iuxta
noſtram fragilitatē ſentire volum9· cum ceperit
habere qd accipit· incipiet non habere qd dedit
Vel tradita ſibi omnia· non celū ꝛ terra et elemen
ta intelligēda ſūt et cetera que ipſe fecit ꝛ condidit
Sed hi qui p filiū acceſſum habent ad patrē·

Omnia mihi tradita ſunt a patre meo· Et nemo nouit filium niſi pater· neqꝫ patrem niſi filius· et cui voluerit filius reuelare·

Hila· vel hoc dicit ne quid in illo min9 q̄ qd ī
deo eſt eſtimaretur· Aug· contra maximinū· Nam ſi
min9 habet in poteſtate aliquid q̄ pater· nō ſūt
eius omnia que habet pater Gignendo enī dedit
pater potentiam filio· ſicut omnia q̄ habet in ſub
ſtantia ſua gignendo dedit ei quē genuit de ſub
ſtantia ſua· Hila· Deinde in mutua cognicōne pa
tris et filij dat intelligere non aliud in filio q̄ qd
in patre extitiſſe· ſequitur enī· Et nemo nouit filiū
niſi pater neqꝫ patrē quis nouit niſi fili9 Chriſ·
Ex eo enī q̄ ſolus patrem nouit· latenter oſtendit
euſdem ſe eſſe ſubſtācie· ac ſi diceret· Quid mirum ē·
ſi oīm ſum dn̄ator cū aliquid aliud maius habeam
ſ. ſcire patrem et euſdem eſſe ſubſtancie· Hi
lari9· Eandē enī vtriuſqꝫ in mutua cognicōe do
cet eſſe ſubſtantiā· cū qui filiū cognoſceret· patrē
quoqꝫ cogniturus eſſet in filio· q2 omnia ei a p̄re
ſunt tradita Chriſ· Cum aūt dicat· Neqꝫ p̄rem
aliquis cognoſcat niſi fili9· non hoc ait· qm̄ eū oēs
oīno ignorent· ſed qm̄ cognicōne qua ipſe eū nō
uit nullus eum ſcit· qd et de filio dicendum eſt· ne
qꝫ etiam de ignoto quodā dō hoc dixit· ſicut mar
cion ait· Demqꝫ ꝓpter ſubſtancie inſepabilitatē
ſufficienter aliq̄n nominatur· vel ſolus pater vel
ſolus fili9· nec inde ſepatur vtriuſqꝫ ſpūs q̄ ꝓprie
dicitur ſpūs veritatis· Hiero· Erubeſcat ergo Euno
mius heretic9 tanq̄ ſibi noticiā patris ꝛ filij q̄n
tam alterutrū inter ſe habent vendicās· q̄ ſi inde
contendit et ſuā cōſolatur inſaniam· quia ſequitur·
Et cui voluerit fili9 reuelare· aliud eſt nature eq̄
litate noſſe qd noueris· aliud reuelātis dignacōe·
Aug· vij· de ciuitate· Reuelatur autem pater per
filiū id eſt per verbū ſuū Si enī hoc verbū quod
nos proferim9 temporale et tranſitoriū ꝛ ſeipſū
oſtendit· ꝛ illud de quo loq̄mur· q̄ntomagis ver
bum dei· p quod facta ſunt omnia· qd ita oſtēdit
patrem ſicuti eſt pater· q2 et ipſum ita eſt et hoc
eſt qd pater· Aug· de q̄ſti· euā· Cum aūt diceret
Nemo nouit filiū niſi pater· non dixit· et cui volue
rit filiū reuelare pater· Qd non ita intelligendū
eſt quaſi filius a nullo poſſit agnoſci niſi a p̄re ſo
lo· Pater aūt non ſolum a filio· ſed etiam ab eis q̄
bus reuelauerit filius· Sic enī potius dictum eſt
vt intelligam9 patrem et ipſū filiū p filiū reuela
ri· q2 ipſe eſt menti noſtre lumen· vt qd poſtea in
tulit· et cui voluerit filius reuelare· non tm̄ p̄rē
ſed etiam filium accipiam9· Ad totū enī qd dixit
illatum eſt· Verbo enim ſuo ſe pater declarat· Ver
bum autem non ſolum qd per verbū declaratur·
ſed etiam ſeipſum declarat· Chriſ· Si ergo pa
trem reuelat· et ſeipſum reuelat· ſed hoc quidem
vt manifeſtū dimiſit· illud autem poſuit· q2 ſcili
cet poterat eſſe dubiū· Per hoc etiam inſtruit q̄
adeo cōcordat patri q̄ non eſt poſſibile aliquem
venire ad patrem niſi p filiū· hoc enī maxime ſcā
dalizabat q̄ videbatur deo contrari9· et iō p omīa iſ
deſtruē ſtuduit·

Chriſ· Per ea
que dicta ſunt in de
ſiderium ſui diſcipu
los conſtituerat oſten
dens ineffabilē ſuā
virtutem· nūc autem
eos ad ſe vocat· di
cens· Venite ad me
omnes qui laboratis
et onerati eſtis Au
guſtin9· de ver· dn̄i
Quare enim omnes
laboramus niſi quia
ſum9 homines mor
tales lutea vaſa por
tantes que faciūt in
uicem anguſtias· ſed
ſi anguſtentur vaſa
carnis· dilatentur ſpacia caritatis· Ad quid ergo
dicit· Venite ad me omnes qui laboratis niſi vt nō
laboretis· Hila· Legis etiam difficultatibꝫ labo
rantes et peccatis ſeculi oneratos ad ſe aduocat·

Venite ad me omnes qui laboratis et onerati eſtis· et ego reficiam vos Tollite iugum meum ſup vos· et diſcite a me· q2 mitis ſum ꝛ humilis corde· Et inuenietis requiem animabꝫ veſtris· Iugū enī meū ſuaue eſt· et onus meū leue·

Hiero· Grauia enī eſſe onera pc̄ti ꝛ zacharias
ꝓpheta teſtatur· iniq̄tatem dicens ſedere ſup ta
lentū plumbi· et pſalmiſta compleuit· Iniq̄tates
mee aggrauate ſunt ſup me· Grego· Aſperum
etiam iugum et durū ſuitutis pondus eſt ſubeſſe
tpalibus ambire terrena· retinere labentia· velle
ſtare in non ſtantibꝫ· Appetere quidem trāſeūtia
ſed cū tranſeūtibꝫ nolle tranſire· Dum enim contra
votum cūcta fugiūt que pri9 mentē ex deſiderio
adepcōnis afflixerant· poſt ex pauore amiſſionis
premūt· Chriſ· non aūt dicit· Venite ille et ille
ſed omnes qui in ſolicitudibꝫ· qui in triſticijs· qui
in peccatis eſtis· non vt expetā noxas· ſed vt ſol
uam peccata· Venite non quoniā indigeo veſtra
gloria· ſed q2 volo veſtram ſalutem· Vnde dicit·
et ego reficiam vos· non dixit· ſaluabo ſolum· ſed
qd multo amplius erat· reficiam vos id eſt omni
quiete conſtituam· Raba· nō ſolum exonerabo·
ſed interna refectōne ſaturabo· Remig· Venite
dicit non pedibꝫ ſed moribꝫ· non corpore· ſꝫ fide
Iſte nāqꝫ eſt ſpiritalis acceſſus· quo quiſqꝫ deo
appropinquat· Et ideo ſequitur· Tollite iugū meū
ſup vos· Raba· Iugum xp̄i eſt euāgelium xp̄i
qd iudeos et gentes in vnitate fidei coniūgit et

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſociat. Hoc autē ſup nos iubent ſumere. idest in
honore habere. ne forte ſubtus ponentes id eſt
illud praue contemnētes. lutulentis pedibus vi/
cioꝝ conculcemus. Vnde ſubditur. Diſcite a me.
Aug. de verbis dñi. Non mundū fabricare. nō
in ipſo mundo miracula facere. ſed q2 mitis ſū et
humilis corde. Magnus eſſe vis. a minimo incipe.
Cogitas magnam fabricam conſtituē celſitudis.
de fundamento prius cogita humilitatis. et q̄n/
to quiſq3 vult ſupimponere maiꝰ edificiū. tanto
altius fodiat fundamentū. Quo aūt ꝑuenturū eſt
cacumen noſtri edificij vſq3 ad cōſpectum dei.
Raba. Diſcendū ergo nobis eſt a ſaluatore no
ſtro. vt ſimus mites moribus et humiles mentib3
neminem ledamꝰ. neminē cōtemnamꝰ. et virtutes
quas foris oſtendimus in opere. intus teneamus
in corde. Chriſ. Et ideo incipiens diuinas le/
ges ab humilitate incipit. Et maximum premiū
ponit dicens. Et inuenietis requiem animab3 ve
ſtris. hoc maximum eſt premium. Non enim alteri
efficeris vtilis ſolum. ſed teipſū requieſcere facis
et ante futuram hanc tibi dat repromiſſionem. In
futuro autem ꝑpetua gaudebis requie. Chriſ.
Et ne formidarent. quia dixerat. onus et iugum.
Subdit. Iugum enī meum ſuaue eſt. et onus meū
leue. Hila. Iugi autē ſuauis et leuis oneris blā/
dimenta ꝓponit vt credentib3 eius boni ſcienciā
preſtet. qđ ipſe ſolus nouit in patre. Gre. iiij.
mora. Quid graue mentis noſtre ceruicib3 impo/
nit. qui vitare omne deſideriū qđ ꝑturbat. preci
pit. Qui declinare laborioſa mundi huius itinera
monet. Hila. Et quid iugo ipſo ſuauiꝰ. qđ onē
leuius. probatum fieri. ſcelere abſtinere. bonum
velle. malum nolle. amare omnes. odiſſe nullum.
eterna conſequi. preſentib3 non capi. nolle infer
re alteri qđ ſibi perpeti ſit moleſtum. Rabanꝰ
Sed quō iugum xpi ſuaue cum ſupra dicatur. ar/
ta eſt via que ducit ad vitam. ſed qđ anguſto vi/
cio incipitur. ꝓceſſu temporis ineffabili dilectio
nis dulcedine dilatatur. Aug. de ver. domini.
Item qui iugum dñi intrepida ceruice ſubierūt.
tam difficilia ꝑicula paciūtur. vt non a laborib3
ad quietem. ſed a quiete ad laborem vocari vide
antur. Sed profecto adeſt ſpūſſanctus. qui in ex
terioris homis corrupcōne interiorem renouaret
de die in diem. et guſtata requie ſpiritali in afflu
entia deliciarum dei in ſpe beatitudis. omnia pre
ſentia deliniret. aſpera et omnia grauia releuaret
ſecari et vri ſe homines paciuntur. vt dolores nō
eterni. ſed aliq̄nto diuturnioris vlceris acrior3
doloꝝ precō redimantur. quib3 tempeſtatibus
vel penis importuni ſunt mercatores vt diuicias
venturas acquirant. Sed qui has non amāt eađ
grauia paciūtur. Qui vero amant. eadem quidē
ſed non grauia pati videntur. Omnia enī ſeua et i/
mania prorſus facilia et ꝓpe nulla efficit amor.
q̄nto ergo facilius ad veram beatitudinem cari/
tas facit. qđ ad miſeriam q̄ntū potuit cupiditas
fecit. Hiero. Quomodo etiam leuiꝰ eſt lege euā
geliū. cū in lege homicidiū et adulteriū. in euan/
gelio ira ocupiaq3 puniantur. In lege enī multa p̄/
cepta ſunt que apłus non poſſe compleri plenſ/
fine docet. In lege opera requirūtur. In euāgelio
voluntas queritur. que etſi effectum nō habue/
rit. tamen premiū non amittit. Euāgeliū ea pre/
cipit que poſſumus. ne ſc3 concupiſcamus hoc in
noſtro arbitrio eſt. lex cū volūtatem non puniat
punit effectum. ne adulterium facias. Finge in ꝑ
ſecucōne aliq̄ virginem proſtitutam. hec apud
euangelium quia voluntate non peccat. virgo ſu
ſcipitur. in lege quaſi corrupta repudiatur.

CAPI. XII.

In illo tem
pore abijt
iheſus ſab
bato ꝑ ſa
ta. Diſcipuli autē eiꝰ
eſurientes ceperunt
vellere ſpicas et man
ducare. Phariſei aūt
videntes dixerunt ei
Ecce diſcipuli tui fa
ciunt. quod non licet
eis facere ſabbatis.
At ille dixit eis. Non
legiſtis quid fecerit
dauid quando eſurijt
et qui cum eo erant.
Quomodo intrauit i
domum dei. et panes
ꝓpoſicōnis comedit.
quos non licebat ei
edere neq3 his qui cū
eo erant. niſi ſolis ſac
dotibus. Aut non le
giſtis in lege. q2 ſab
batis ſacerdotes i tē
plo ſabbatum violāt
et ſine crimine ſunt.
Dico autē vobis q2
templo maior eſt hic
Si autē ſciretis q̄d
eſt. Miſericordiā vo
lo et non ſacrificium
Nunq̄ condemnaſſe
tis innocentes. Do
minus enim eſt filius
homis. etiā ſabbati

Glo. Narrata predi/
cacōne cum miracul'
vniꝰ anni ante q̄ſtio
nem iohānis factis
Tranſit ad ea que fa
cta ſunt in alio anno
ſc3 poſt mortem ioh̄
qn̄ iam in omnibus
xpo contradicitur.
Vn̄ dicit. In illo tpe
Abijt iheſꝰ ſab. ꝑ
ſata. Aug. Hoc aūt
qđ hic ſequitur. ſine
vlla repugnantie q̄/
ſtione cōmemoratur
a marco et a luca. ſed
illi non dicūt. In illo
tempore. Vnde for/
taſſis matheꝰ rei ge
ſte hic ordinem te/
nuit. illi autem recor
dacōnis ſue niſi laci
us accipiatur qđ di
ctum eſt. In illo tpe
id eſt quo hec multa
et diuerſa gerebant̄
Vnde concipit̄ iſta
omnia poſt mortem
iohānis cōpleta eſſe
Cū enī iohannes di
ſcipulos ſuos ad cri
ſtum miſiſſet. credit̄
poſt paululum decol
latum fuiſſe. Vn̄ cū
dicitur. In illo tēpe
interminatū tempꝰ
ponē videt̄. Chriſ.
Quare autem ꝑ ſata
ſabbato eos ducebat
qui omnia preſciuit
niſi q2 volebat ſoluē
ſabbatum. volebat q̄
dem ſed non ſimplici
ter. Ideoq3 non ſine
cauſa id ſoluit. ſ3 dās
occaſionē3 rōnabilē
vt et legē3 ceſſare fa
ciat. et legem nō of/
fendat. Et ideo hic
vt iudeos mitiget.
nature neceſſitatē ꝑ
mittit. Et hoc eſt qđ dicitur. Diſcipuli āt eius eſu
rientes ceperunt vellere ſpicas et manducare.

q̃uis in peccatis que manifeſta ſunt· nulla ſit ex-
cuſacõ· neqꝫ ei occidẽs ad ſui occiſionẽ pt̃ furorẽ
ꝑtendẽ· neqꝫ q̃ adulterat ꝯcupiam· ſꝫ nec vllã aliaꝫ
cãꝫ· ħ tñ famẽ iducẽs diſcipłos ab oĩ accuſacõe li
berat· Hiero· Vt aũt i alio euãgeliſta legim⁹·
ꝓpt̃ nimiã iportuitatẽ nec veſcẽdi q̃dẽ hẽbãt lo
cũ· et iõ q̃ſi hoĩes eſuriebãt· Nõ aũt ſpicas ſege-
tũ manibꝫ ꝯfricãt· ⁊ in eiſdẽ ꝯſolantur· vite au-
ſterioris indiciũ ẽ· nõ ꝑ ꝑatas epulas· ſꝫ ſimplicẽ
cibũ q̃rentiũ· Criſ· Tu ãt admirare diſcipulos
q̃ ita erãt oppreſſi· et nullã corꝑaliũ hẽbant curã
ſꝫ ꝯtemnebãt carnalẽ menſã ⁊ fame oppugnabãt
nec tñ deſiſtebãt a xp̃o· ñ ei eos cogẽt vehement̃
eſuries· neq̃q̃ ħ feciſſent· Quid aũt phariſei ad ħ
dicerẽt· ſubdit̃· Phariſei aũt vidẽtes dixerũt ei·
Ecce diſcipuli tui faciũt qđ ñ licet facẽ ſabbatis·

Aug· ꝯ oꝑi· mo· De ſabbato ãt poci⁹ q̃ꝫ ꝯ furto
diſcipul' dñi iudei calũniati ſũt· q2 ꝓplo iſrael ꝑ le
gẽ ꝑceptũ ẽ vt i agris ſuis furẽ nl'lũ tenerẽt· ñ q̃
ſecũ aliq̃d vellꝫ auferre· nã q̃ nĩl aliud attigiſſꝫ q̃ꝫ
q̃ comediſſꝫ liberũ· ipuitũq3 abire ſinerẽt Hiero·
Nõ xo q̃ ꝑmi apli ſaluatoris lraꝫ ſabbati ꝯſtru-
xiht aduerſ⁹ ebionitas· q̃ cũ cet̃os recipiãt apłos
Paulũ tanq̃ traſgreſſorẽ leg̃ repudiãt· deide ad
excuſacõꝫ eoꝝ ſubdit̃· at ille dixit eis· nõ legiſtis
q̃d fecit dđ q̃ñ eſuriit· Ad ꝯfutãdã ſiq̃dẽ calũniã
phariſeoꝝ vet̃is recordat̃ hiſtorie q̃ñ dđ fugiẽs
ſaulẽ veit i nobbã ⁊ ab achimelech ſacẽdote ſuſce
pt⁹ poſtulauit cibos q̃ cũ panes laicos ñ hẽret· ꝯ
dit eis ꝯſẽctos panes q̃bꝫ ñ licebat veſci ñ ſol' ſac̃
dotibꝫ et leuitis· meli⁹ arbitrat⁹ de famis piculo
hoĩes liberare q̃ꝫ deo ſacr̃ficiũ offerre· hoſtia eñ
deo placabil' ẽ hoim ſal⁹· Opponit ḡ dñs et dicit·
Si ⁊ dauid ſãct⁹ ẽ· ⁊ achimelech põtifex a vobiſ
nõ repꝛhendit̃ ⁊ legis vtriq3 mãdatũ ꝓbabili ex-
cuſacõe traſgreſſi ſũt· et fames in cã ẽ· Cur eãdeꝫ
famẽ nõ ꝓbatis in apl̃is· quã ꝓbatis i cet̃is· q̃ꝫ q̃ꝫ
et in ħ mľta diſtãcia ſit· iſti ſpicas i ſabbato maũ
ꝯfricãt· illi panes comederũt leuiticos· Et ad ſab
bati ſolẽnitatẽ accedebãt neomeniaꝝ dies· q̃bus
req̃ſit⁹ i ꝯuiuio fugit ex aula regia· Chriſ· Ex
cuſãs aũt diſciplos dauid i mediũ· adducit etenim
mľta ꝓphẽ hui⁹ erat gl̃ia apđ iudeos· nec poteſt
reſpõderi qđ dauid ꝓpħa erat· q2 nec ꝓpter ħ ei lice
bat ſꝫ ſacẽdotibꝫ ſolis· Tãto aũt magis diſcipulos
ab accuſacõne liberat· q̃nto maior iuenit̃ q̃ ħ fec̃·
Sꝫ etſi dauid ꝓpħa erat· nõ tñ q̃ cũ ipſo erant·

Hiero· Obſ'ua tñ q̃ panes ꝓpoſicõis nec dauid
nec pueri ei⁹ accepiũt· anteq̃ꝫ mũdos ſe a mulieri-
bꝫ eſſe reſpõderint· Chriſ· Sꝫ dic̃ aliq̃s· Quid
eſt exemplum ħ ad id qđ q̃rit̃· Nõ ei dauid ſabba-
tũ traſgreſſ⁹ ẽ· ſꝫ in ħ oñdit̃ xp̃i ſapia q̃ ad exem
plũ fert ſabbatis mai⁹· Neqꝫ ei ẽ eq̃le traſgredi
ſabbati diẽ qđ mľtociẽs factũ ẽ· et ſacrã illã tan-
gẽ menſã qđ nulli fas erat· Deide rurſ⁹ et aliť ſol
uit· pncipaliorẽ iducens ſolucõeꝫ· cũ dic̃· aut ñ le
giſtis i lege q2 ſabbatis ſacẽdotes i tẽplo ſabbatũ
violãt et ſine crimĩe ſũt· Hiero· acſi dicẽt· Calũ-
niami diſciplos meos cur ſabbato ſpicas triuerĩt
famis neceſſitate cogẽte cũ ipſi ſabbatũ violẽtis
in tẽplo imolãtes victimas· cedẽtes thauros· ho
locauſta ſup lignoꝝ ſtruẽ incẽdio ꝯcremãtes et

iuxta alteri⁹ euãgelij fidẽ circũciditis pueros in
ſabbato vt dũ aliã legẽ ſuare cupitis ſabbat̃ de-
ſtruatis· Nunq̃ aũt leges dei ſibi ꝯtrarie ſunt· et
prudẽter vbi diſcipli ſui argui pot̃ant traſgreſſi-
onis et achimelech et dauid dic̃ exẽpla ſectãtes·
Verã aũt et abſq3 neccitatis obtẽtu ſabbati ꝑuari-
cacõeꝫ in ipſos refert q̃ calũniã fecerãt Chriſ·
Ne ãt m dicas q̃m afferre i mediũ aliũ peccãtẽ ñ
eſt erui ab accuſacõe· Cũ ei ñ accuſat̃ q̃ fec̃ excuſa
cio fit ẽca id qđ factũ ẽ· Veꝝ ħ hic ñ ſuffic̃· ſꝫ qđ
mai⁹ ẽ dixit q̃ ſine crimĩe ſũt· vide aũt q̃ꝫta poſuit
locũ vbi dic̃· in tẽplo· tẽp⁹ cũ dic̃ ſabbatis· Legiſ
remiſſionẽ cũ dic̃· violãt et nõ ſolũ ſoluũt· et q̃ ñ
liberant̃ a pena· ſꝫ a culpa liberati ſũt Vñ dic̃ ſine
crimĩe ſũt· Neqꝫ ãt ħ ſm ſil'e ẽ ꝑori qđ dix erat de
dauid· Illud ei et ſemel factũ ẽ et a dauid ñ ſacẽdo
te et neccitas fuit· ħ aũt ſm ſingulo ſabbato ⁊ a ſa
cerdotibꝫ et ſm legẽ· et iõ nõ ſm veniã vt in ꝑi-
mo exẽplo· ſꝫ ſm legẽ ſũt diſcipli ab accuſacõe li-
berati· ſꝫ nunq̃d diſcipli ſũt ſacẽdotes· ymo ſũt ſac̃
dotibꝫ maiores· ipſe eñ aderat q̃ tẽpli ẽ dñs q̃ ve
ritas ẽ et ñ tip⁹· et iõ ſubdit̃· Dico ãt vobis q2 tẽ
plo maior eſt ħ· Hiero· ħ ñ ꝓnomẽ ſꝫ adũbiũ lo
ci legẽdũ eſt· q̃ maior tẽplo ſit loc⁹ q̃ dñm tẽpli
teneat· Aug· de q̃ſti· euã· Notãdũ ãt vnũ exem-
plũ datũ eſſe regie ꝑtatis de dauid· alteꝝ ſacẽdo
talis de his q̃ ꝓpt̃ miſteriũ tẽpli ſabbata violant
vt multominn⁹ ad ipſũ euulſaꝝ ſabbato ſpicarum
crimẽ ptineat· q̃ ver⁹ rex et ver⁹ ſacẽdos ẽ· deide
q2 ḡue audiẽtibꝫ videbat̃ eſſe qđ dixerat· rurſus
ꝯuocat ad miam ſmonẽ cũ q̃dã vehemẽtia indu-
cens· cũ dicit· Si aũt ſciretis q̃d ẽ· miam volo et ñ
ſacr̃ficiũ nunq̃ ꝯdẽnaſſetis inocẽtes· Hiero· q̃d
aũt eſt· miam volo et ñ ſacrificiũ· ſ' dixim⁹· qđ ãt
dic̃· nunq̃ ꝯdẽnaſſetis inocẽtes· de apl̃is itelligẽ
dũ eſt· ⁊ eſt ſenſus· Si miam comprobaſtis achi-
melech q̃ piclitantẽ fame dauid refocillauit· q̃re
meos diſcipulos condemnatis· Chriſ· Vide ãt
rurſus qualiter ad veniam ducens ſmonẽ diſcipu
los rurſus venia ſupiores oſtẽdit in ħ qđ dic̃ eos
innocẽtes· Nõ q̃deꝫ ſupra et de ſacẽdotibus dixe
rat· Deinde et aliã cauſã dic̃ q̃re ſũt innocẽtes· di
cens· Dñs eñ eſt fili⁹ hoĩs etiã ſabbati· Remi·
Filiũ autem hoĩs ſeipſum appellat· et ẽ ſenſ⁹· Ille
quẽ vos puꝝ hoĩeꝫ putatis de⁹ eſt oĩm creat̃aꝝ
dñs et etiã ſabbati· et iõ pt̃ legẽ mutare pro ſua
volũtate q2 fec̃ eã· Aug· ꝯt̃ fauſtũ· Diſciplos
aũt ſuos vellẽ ſpicas ſabbato ñ ꝓhibuit· vt inde
ꝯuincẽt et pñtes iudeos et futos manicheos qui
herbã ñ euellũt· ne hoĩcidiũ ꝑpetrẽt· Hila· Mi-
ſtice ãt i pncipio ẽ ꝯtuendũ ſmonẽ hũc ita ceptũ
eſſe· In illo tp̃e· q̃ ſcꝫ deo pñi graꝫ· data gẽtibus
ſalute ꝯfeſſus ẽ· ager aũt mũd⁹ ẽ· ſabbatũ ociũ ẽ
Seges credituroꝝ ꝓfect⁹ i legis ocio dñi pro
greſſ⁹ i hũc mũduꝫ eſt eſuries· Eſuries fames eſt
ſcꝫ ſalutis hũane· Raba· Spicas vellũt dũ ſin
gulos hoĩes a t̃rena intencõne retrahũt· Fricant
dũ a ꝯcupia carnis mẽtes exuũt· grana comedũt·
dũ emẽdatos in corp⁹ eccl̃ie traiciũt· Aug·
De queſti· euã· Nullus aũt tranſit in corpus criſti
niſi carnalibꝫ ſpoliatus fuerit indumẽtis· ſm illđ
apoſtoli· Exuite vos veterem hominem· ſabbato

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

hoc agunt ſcilicet ſpe quietis eterne ad quã alios
inuitant. Raba. Item ambulant per ſata cũ dño
qui in ſcripturarum meditacõne delectanť. Eſu-
riunt dum panem vite id eſt dei amorem ĩ eis eue-
nire deſiderant. Vellunt ſpicas et terunt. dum te-
ſtimonia diſcutiũt donec inueniant qđ latebat in
lr̃a. et hoc ſabbato. dum a turbidis cogitacõnibꝫ
vacant. Hila. Phariſei qui penes ſe clauem ce-
lorum eſſe exiſtimabant illicita agere diſcipulos
arguũt. quos dñs factorum in quibꝫ ſub rerũ ar-
gumento ꝓphecie rõ continetur. admonuit atqꝫ
vt oſtenderet oĩm rerum efficientiũ ſpeciem futu-
ri operis continere adiecit. Si aũt ſciretis quid ẽ
miſericordiã volo. Opus eñ ſalutis noſtre non ĩ
ſacrificõ legis ſꝫ in mĩa eſt. Et lege ceſſante et dei
bonitate ſaluamur. Cuiꝰ rei donũ ſi intellexiſſent
nunq̃ ↄdemnaſſent innocentes. id eſt aplõs ſuos
quos inſimulaturi erant tranſgreſſe legis iuidia
cũ ſacrificõꝝ vetuſtate ceſſante vniuerꝭ per eos
miſericordie nouitas ſubueniret.

**Et cum inde tranſiſſꝫ
venit in ſinagogam
eorum. et ecce hõ ma
num habens aridam.
et interrogabãt eum
dicentes. Si licꝫ ſab
batis curare vt accu
ſarent eum. Ipſe aũt
dixit eis. Quis erit ex
vobis homo qui ha-
beat ouem vnam. et ſi
ceciderit hec ſabba
tis in foueam nõne te
nebit et leuabit eam.
Quãto magis melior
homo oue. itaqꝫ licet
ſabbatis benefacere
Tunc ait homi. Extẽ
de manum tuam et ex
tendit. ꝛ reſtituta eſt
ſanitati ſicut altera**

Hiero. Quia deſtru-
ctionem ſabbati qua
diſcipulos arguebãt
ꝓbabili exemplo ex
cuſauerat. ipſũ calũ-
niari volunt. Vñ dr
Et cũ inde tranſiſſet
venit in ſinagogam
eoꝝ. Hila. Hec ei
que premiſſa ſunt in
campo dicta geſta-
qꝫ ſunt. et poſt hec
ſinagogam ingredi
tur. Aug. de con-
euan. Poſſet aũt pu-
tari eodem die factũ
et de ſpicis et đ iſto
ſanato. qm̃ et ſabba
tum hic ↄmemoraẽ.
niſi lucas aperuiſſꝫ
alio ſabbato factum
fuiſſe. Proinde q̃ di
cit matheꝰ. Et cum
inde tranſiſſet venit
in ſinagogaꝫ eorũ.
Non quidem venit ñ
cum inde tranſiſſet.
ſꝫ poſt quot dies ĩ ſi-
nagogã eoꝝ vene-
rit poſtea q̃ a ſegete
illa tranſiit. an recta continuoqꝫ illuc ierit. nõ ex
preſſum eſt. Ac ꝑ hoc locus datur narracõi luce
qui dicit alio ſabbato huiõi manum fuiſſe ſanatã.
Hila. Ingreſſo autẽ ſinagogam hominẽ aride
manus offerunt interrogantes an curare ſabba-
tis liceret. occaſionem arguendi euꝫ ex reſpõſiõe
querẽtes. Vnde ſequiť. Et ecce homo manũ hñs
aridam. et interrogabant eum dicentes. Si licet
ſabbato curare. Chriſ. Non aũt interrogãt vt
addiſcant. ſꝫ vt accuſent eum. Vnde ſequiť. vt ac-
cuſarent eum. q̃uis et ipſum opus ſufficeret ſi ac-
cuſare volebant. Sed et ꝑ verba volebant capcõ-
nem inuenire maiorem copiam argucõnum ſibi ꝓ
parantes. Hiero. Et interrogant vtꝝ liceat cu-
rare ſabbatis. vt ſi non curauerit crudelitatis aut
imbecillitatis. ſi curauerit tranſgreſſionis vicio
eum accuſent. Aug. Sed poteſt mouere q̃modo
matheꝰ dixerit q̃ ipi interrogauerũt dñm ſi licet
ſabbato curare. Cum marcus et lucas illos pociꝰ
a domino interrogatos eſſe phibeant. licet ſabba
to benefacere an male. itaqꝫ intelligendum eſt. q̃
illi priꝰ interrogauerũt dñm ſi licet ſabbato cu-
rare. Deinde intelligens cogitacõnes eoꝝ aditũ
accuſandi q̃rentiũ ↄſtituit in medio illũ quẽ erat
ſanaturus. Et interrogauit que marcus et Lucas
eum interrogaſſe cõmemorant. et tũc illis tacen-
tibꝫ ꝓpoſuit ſiĺitudinem de oue. et cõcluſit q̃ licꝫ
ſabbato benefacere. vnde ſequiť. Ipe autem dixit
illis. Quis erit ex vobis homo qui habeat ouem
vnam. Hiero. vbi ſic ſoluit ꝓpoſitam q̃ſtionem.
vt interrogantes auaricie ↄdemnaret. Si vos in
quit in ſabbato ouem et aliud qđlibet animal ĩ fo
ueam decidens eripere feſtinatis. non animali. ſed
veſtre auaricie ↄſulentes. q̃nto magis ego hoĩeꝫ
qui multo melior eſt oue debeo liberare Raba.
Competenti ergo exemplo ſoluit q̃ſtionem eorũ
vt eos oſtendat ſabbatum violare in ope cupidi-
tatis. qui eum violare arguũt in ope caritatis.
legem male interp̃tantes. qui dicunt in ſabbato
a bonis feriandum. in quo a malis tm̃ feriandum
eſt. Vnde opus ſeruile non facietis in eis. hoc eſt
peccatũ. Sic in eterna requie a malis tm̃ feriabi
tur. non a bonis. Aug. Propoſita aũt ſiĺitudine
de oue concludit q̃ liceat ſabbato benefacere di
cens. itaqꝫ licet ſabbato benefacẽ Chriſ. Inten-
de autem qualiter vane excuſacões de ſolucõne
ſabbati inducit. ſed q: iam inſanabiliť egrotabat
ad opus proceſſit. vnde ſequitur. Tunc ait hoĩ.
Extende manum tuam et extendit. et reſtituta eſt
ſanitati ſicut altera. Hiero. In euangelio quo
vtuntur nazarei et ebionice. quod vocatur apliqꝫ
mathei autenticum. homo iſte qui aridam hꝫ ma-
num. cementarius ſcribiť iſtiꝰ modi vocibꝫ auxili
um precans. Cementariꝰ eram manibꝫ victum q̃-
ritans. precor te iheſu vt mihi reſtituas ſanitatẽ
ne turpiter mendiceꝫ cibos. Raba. Sabbatis ãt
precipue docet et opatur iheſus non ſolum ꝓpť
ſpiritale ſabbatum. ſꝫ etiam ꝓpter celebriorẽ pplĩ
conuentum querẽs ſalutem oĩm. Hila. Miſtice
autem poſt reditum de ſegete ex qua iam apoſto
li fructus ſacõnis acceperãt. ad ſinagogaꝫ venit
iam illis meſſis ſue opus paraturus. quia plures
poſtmodum vnacum apľis extiterũt qui curaban-
tur. Hiero. Vſqꝫ autem ad aduentum dñi ſal-
uatoris arida manus in ſinagoga iudeoꝝ fuit et
dei opera non fiebant in ea. Poſtq̃ autem ille ve
nit in terras. reddita eſt in apľis credentibꝫ dex-
tera. et operi priſtino reſtituta. Hila. Curacio
autem omnis in verbo eſt et manus ſicut alťa red
ditur. id eſt ſimilis miſterio aploꝝ in officiũ da-
te ſalutis efficitur. docetqꝫ phariſeos egre ferre ñ
oportere opacõnem humane ſalutis in apľis. cuꝫ
ipſis ad officiũ euſdem miniſteriũ manꝰ ſit refor
manda ſi credant Rabanꝰ. vel aliter. homo qui

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

habebat manum aridam humanum genus īdicat
ſterilitate boni opis arefactum ꝑ manum ad po/
mum extenſā· quā ſanauit manus inocens ī cruce
extenſa et bene manꝰ in ſinagoga erat arida· quia
vbi maiꝰ donum ſcīe· ibi grauius eſt inexcuſabil
noxe periculum· Sananda aūt manus arida iubet̄
extendi· qꝛ infructuoſe debilitas anime· nullo me
liꝰ ordine ꝙ̄ elemoſinaꝝ largitate curatur· Ha/
bebat autem homo dexteram manū langdam q̇a
ab elemoſinis torpebat· ſiniſtram ſanam quia ſue
vtilitati intendebat· ſ; veniente dn̄o dextera ſana
tur vt ſiniſtra· qꝛ qđ congregauerat auide modo
diſtribuit caritatiue·

Exeuntes autē phari
ſei conſilium faciebāt
aduerſus euȝ· quomo
do eum pderent· Jhe
ſus autem ſciens ſeceſ
ſit īde· ⁊ ſecuti ſunt eū
multi ⁊ curauit eos om
nes ⁊ precepit eis ne
manifeſtum eum face
rent vt adimpleretur
qđ dictum eſt ꝑ yſaiā
ꝓphetam dicentē Ec
ce puer meus quē ele
gi· Dilectus meus in
quo bene complacui
anime mee Ponā ſpi
ritum meum ſup eum
et iudiciū gentibȝ nū
ciabit Non contēdet
neqȝ clamabit neqȝ
audiet aliquis in pla
teis vocem eius· Arū
dinem quaſſataȝ non
confringet· et lignuȝ
fumigans non extin
guet donec eiciat ad
victoriam iudiciuȝ et
in nomine eius gētes
ſperabunt

Hila· Inuidia facti
phariſeos cōmouet
quia contuentes ho
minem ī corpore deū
in opibus nō intelli
gebāt· vnde dicitur·
Exeuntes auteȝ pha
riſei conſilium facie=
bāt aduerſus eum· q̇
modo eum perderēt
Raba· Exeuntes di
cit· quia eoruȝ mens
a domino auerſa fuit
cōſiliū fecerunt quō
vitaȝ pderent· non q̇
modo ipſi vitam iue
nirent Hila· Sciēſ
qȝ eoꝝ conſilia ſeceſ
ſit· vt a conſilijs ma=
lignantiū ꝓcul abeſ
ſet· vnde ſequit̄· jh̄s
autem ſciens ſeceſſit
inde· Hiero· Sci=
ens ingꝫ eoꝝ inſidi/
as receſſit vt phari=
ſeis contra ſe occaſi/
onem impietatis au=
ferret· Remi· Siue
ſeceſſit inde quaſi hō
fugiens inſidias ſuo
rum pſeq̄ntium· ſiue
qꝛ non erat tempus
neqȝ locus paciendi
Non em̄ capit perire
ꝓphetā extra hierl'ȝ
ſicut ipſe dicit· Decli
nauit etiaȝ dn̄s odio
ſe pſequentes· et ꝑ
uenit illuc vbi inue=
nit pluimos ſe ꝑ amo
rem diligentes· Vn̄
ſequit̄· et ſecuti ſūt eum multi· Quē phariſei vna=
nimi conſilio pdere querūt· turba indocta vnani
mi dilectōne ſequit̄· vnde mox ſui deſiderij conſe
quūtur effectum· Nam ſequit̄· et curauit eos oēs
Hila· His autem quos curauit ſilentiū impera
uit· vnde ſequit̄· Et precepit eis ne manifeſtū eū
facerent· Nam ſalus vniuiqȝ reddita erat ſibiipſi
teſtis· ſ; iubendo ſilentiū teneri· et gloriandi d̄ ſe
iactantiam declinat· et nihilominꝰ cognicōnē ſui
preſtat· in eoipſo cū admonet de ſe taceri· qꝛ ob=
ſeruacō ſilencij ex re que ſit ſilenda ꝓficiſcitur·
Raba· In hoc etiam nos inſtruit· ne cuȝ aliquid
magni fecerimꝰ laudem foris queramꝰ Remi·
Ideo etiam precipit vt non manifeſtarent eū· ne
pſequētes ipſum deteriores fierent Chriſ· De
inde vt non turberis in his que fiūt ī inſania opi
nabili phariſeoꝝ inducit ꝓphetam hoc predicen
tem· Tanta erat em̄ ꝓphetaꝝ diligentia· vt neqȝ
hoc derelinquāt· ſed et vias eius et tranſitus ꝓ
phetizarent et intencōnem cū qua hoc faciebat·
vt diſcas q̄m om̄ia a ſpiritu ſācto loquebant̄· Si
em̄ cogitacōes hominum impoſſibile eſt ſcire mł
to magis xp̄i intencōnem niſi ſpūſſanctus reuela
ret· ſequit̄ ergo· vt impleretur qđ dictuȝ eſt per
yſaiam ꝓphetam dicentem· Ecce puer meus queȝ
elegi· Remi· Dn̄s quidem ih̄s xp̄s puer omipo=
tentis dei dictus eſt· non ſ̄m diuinitatem ſ; ſ̄m aſ
ſumpte carnis diſpenſacōnem· qꝛ cooꝑante ſpū
ſancto carnem ſuſcepit ex virgine abſqȝ macula
peccati· quidam libri habent electus quem elegi
Electus enim fuit a deo patre· id eſt predeſtiatꝰ
vt eſſet filius dei ꝓprius non adoptiuus· Raba·
Quem elegi dicit ad opus qđ nemo alius fecit· vt
redimeret genus humanum· ⁊ pacificaret mūdū
cum deo· ſequit̄ dilectus meus· in quo bene cōpla
cui anime mee· qꝛ ipſe ſolus eſt agnus ſine macl'a
peccati de quo pater dicit· Hic eſt filius meꝰ dile
ctus in quo mihi bene complacui· Remi· Quod
autem dicit· anime mee· non ita intelligendum eſt
ꝙ deus pater animā habeat· ſ; tranſlatiue anima
in deum aſcribitur· vt ꝑ eam demonſtraret̄ dei af
fectus nec mirum ſi anima tranſlatiue in deo dicat̄
cum etiam cetera corpis mēbra ei aſcribantur·
Chriſ· Hoc autem in principio ꝓpheta ponit
vt diſcas qꝛ hoc qđ hic dicitur fuit ſ̄m conſilium
patris· Dilectus em̄ ſ̄m conſilium eiꝰ qui diligit
facit· ſ; iterum electus non vt aduerſarius ſoluit
legem· neqȝ vt inimicꝰ exiſtens legiſlatori· ſ; vt
ei concordās· qꝛ ergo dilectus eſt· Ponā ſpiritū
meum ſuper eum· Remi· Tūc etiam deus pater
poſuit ſpiritum ſuū ſuper eum cū oꝑante ſpūſan
cto ſuſcepit carneȝ ex virgine· et mox vt homo fa
ctus eſt plenitudinem ſpūſſancti ſuſcepit· Hie·
Ponitur aūt ſpūſſanctus non ſuper dei verbuȝ ſ;
ſup vnigenitum qui de ſinu patris ꝓceſſit· ſ; ſup
eum de quo dictum eſt· Ecce puer meus· Quid āt
ꝑ ipſū facturus ſit· ſubdit̄· Et iudiciū gentibȝ nū
ciabit· Aug· xx· de ci· dei· qꝛ ſcȝ iudiciū prenun
ciauit futurum qđ gentibȝ erat occultuȝ Criſ·
Deinde humilitatem eius manifeſtās dicit· Non
contendet· qꝛ ſicut illi placuit oblatus eſt· et ma
nibȝ pſequentiū ſe vltro obtulit· Neqȝ clamabit
Quia ſicut agnus coram tondente ſe obmutuit· ne
qȝ audiet aliquis in plateis vocem eius Hiero·
Lata enim eſt ⁊ ſpacoſa via que ducit ad pdicōeȝ
et multi ingrediūtur ꝑ eam q̇ multi ñ audiūt vo
cem ſaluatoris qꝛ non ſunt in arta via· ſed ī ſpacō
ſa· Remi· Platea nāqȝ grece· latine latitudo di
citur· In plateis ergo vocem eius nemo audiuit
quia ſuis dilectoribus non delectabilia ī h̄ mūdo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝓmiſit ſed aſpera. Chriſ. Volebãt autem dñs
ꝑ huiõi manſuetudinẽ curare iudeos. ſed licʒ iſti
renuerent. non tamen eis reſtitit eos deſtruendo
Vnde et eius virtutem et illoꝝ imbecillitatẽ ꝓ/
pheta oſtendens dicit. arũdinem quaſſatam non
confringet. et lignum fumigans non extinguet.
Hiero. Qui peccatori non porrigit manuʒ nec
portat onus fratris ſui iſte quaſſatum calamum
confringit. et qui modicam ſcintillam fidei cõtem=
nit in puulis iſ lignum extinguit fumigãs. Au
guſtinꝰ. xx. de ci. dei. vnde pſecutores iudeos q̃
calamo quaſſato ꝑdita integritate et ligno fumã
ti amiſſo lumine compati ſunt. non contriuit. non
extinxit qꝛ pepcit eis qui nondum cõſueuerat iu/
dicare. ſʒ iudicari ab eis Aug. de queſti. euanʒ.
In ligno etiam fumigante notandũ eſt. qꝛ deſer
tum lumen facit pudore. Chriſ. vel in hoc ꝙ
dicit. arundinem quaſſataʒ non cõfringet oſtẽdit
ꝙ ita facile erat ei omnes eos frangere ſicut arũ/
dinem. et non ſimpliciter arũdinem ſʒ iam cõtritaʒ
In hoc autem ꝙ dicit. Lignum fumigans non exti
guet. demonſtrat et illoꝝ furorem accenſũ ⁊ vir
tutem xp̄i potentem ad extinguendũ huiõi furõ
rem cũ omni facultate. vnde in hoc multa mãſue=
tudo xp̄i oſtenditur. Hilariꝰ. vel ꝑ hoc ꝙ dic̃.
Arũdinẽ q̃ quaſſata eſt non eſſe cõfractam. oſtẽdit
caduca et quaſſata gentiũ corpora non fuiſſe con
trita. ſed in ſalutem pocius reſuata. Per hoc aũt
ꝙ dicit. lignum fumigantibʒ nõ extinctum. oſtẽ
dit exiguitatem ignis iam cũ fumigãtibus in li=
gno non extinctam id eſt iſrael ex reliquijs vet'is
gracie ſpiritum non ablatum qꝛ reſumendi tocius
luminis in tempore penitentie ſit facultas. Ra
ba. vel ecõuerſo. Arũdinem quaſſatam vocat iu=
deos quos a uento agitatos et quaſi abinuicẽ diſ
ſipatos. nõ ſtatim dñs cõdemnauit. ſed pacienter
ſupportauit. Lignum aũt fumigans vocat popu/
lum de gentibʒ congregatũ. qui extincto natura/
lis legis ardore fumi amariſſimi et oculis noxij
tenebroſeqʒ caliginis inuoluebat̃ erroribʒ que ñ
ſolum non extinxit et redigit in cinerem. ſed econ
trario de pua ſcintilla ⁊ pene moriente maxima ſu
ſcitauit incendia. Sed poſſet aliquis dic̃. Quid
igitur. ſemꝑ hec erũt. et feret vſqʒ in finem eos q̃
ſic inſidiantur et inſaniũt. abſit. Sed cuʒ ſua omĩa
facta erũt. tunc et illa oꝑabitur. et hoc ſignauit.
dicens. Donec eijciat ad victoriaʒ iudiciũ. acſi di
cat. Cũ ea que ex ſe ſũt omnia cõpleuerit tunc ꝑ=
fectam vlcionem inducet. Tũc em̃ puniẽt̃ cum
claram fecerit ſuam victoriam vt non relinquat̃
eis in uerecũdia cõtradictõis occaſio. Hilariꝰ
Vel donec eijciat ad victoriam iudiciũ. ſublata. ſ.
mortis poteſtate iudicium ⁊ claritatis ſue reditũ
introducat. Raba. Vel donec illud iudiciũ qđ
in eo agebatur. ad victoriã ꝑueniret. qꝛ poſtq̃
mortem reſurgẽdo ſuꝑauit. expulſo principe hꝰ
mundi victor ad regnum redijt. i patris dextera
ſedens. donec ponat ſub pedibʒ omnes inimicos
ſuos Chri. Sed non in hoc ſtabunt ea que ſunt
diſpenſacõis vt ſolum puniant̃ qui non credide
rũt. ſed et orbem terraꝝ ad ſe trahet. Vñ ſequit̃
Et in nomine eius gentes ſperabũt. Aug. xx. đ

ci. dei. hoc aũt vltimum iam videmꝰ impletum. et
ſi per hoc qđ negari non poteſt. credit̃ et illđ qđ
impudenter a quibuſdam negatur nouiſſimũ iudi
ciũ qđ ponet in terra. cum venerit ipſe đ celo. qđ
em̃ ſperaret gentes in xp̄i nomie ſperaturas. qñ
tenebat̃. ligabatur. cedebatur. illudebat̃. et cru
cifigebat̃. qñ et ipſi diſcipuli ſpem ꝑdiderant.
quã in illo habere iam ceperant. ꝙ tũc vix vnus
latro ſperauit in cruce. Nũc ſperant gentes lõge
lateqʒ diffuſe. et ne ineternum moriantur. ipſa in
qua mortuꝰ eſt. cruce ſignantur. Nullꝰ igit̃ dubi
tet ꝑ iheſum xp̄m nouiſſimũ futuꝝ eſſe iudiciuʒ.
Remi. Sciendum eſt autem qꝛ non ſolum iſtiꝰ lo
ci ſenſus. ſʒ et multoꝝ alioꝝ hoc teſtimonio con=
firmatur. Nam ꝙ dicit. Ecce puer meꝰ ad illuʒ rẽ
fertur vbi dixerat. pater hic eſt filiꝰ meꝰ. ꝙ võ
ait. Ponam ſpiritum meũ ſup eum ad hoc refert̃.
ꝙ ſpũſſanctus deſcẽdit ſuper dñm baptizatũ Qđ
aũt ſubiũgit. Iudiciũ gentibʒ nũciabit. refertur
ad id qđ infra dicitur. Cum ſederit filiꝰ hominis
in ſede maieſtatis ſue. Qđ autem ſubdit. Non con
tendet neqʒ clamabit. ad hoc refertur ꝙ dominꝰ
pauca reſpondit principi ſacerdotum et pilato.
herodi vero nulla. Qđ vero dicitur. Arũdinem
quaſſatam nõ confringet. ad hoc ꝑtinet ꝙ dñs ſu
os pſecutores declinauit. ne fierent deteriores.
Qđ vero dicit in nomine eius gentes ſperabunt.
ad hoc ꝙ ip̄e dixit. Euntes docete omnes gẽtes

Tunc oblatus eſt de
monium habens cecꝰ
et mutus. Et curauit
eum. ita vt loqueret̃
et vidẽt. Et ſtupebãt
omnes turbe ⁊ dice=
bant. Nunquid hic ẽ
filius dauid. Phari=
ſei autem audientes
dixerunt. Hic non eij
cit demones niſi in bel
zebub principe demo
niorum.

Chriſ. Confutaue
rat ſuperiꝰ dominꝰ
phariſeos. xp̄i mira=
cula calũniantes. ex
hoc ꝙ ſabbatũ ſc ſuẽ
videbatur. ſed quia
maiore nequicia ipa
criſti miracula đ ma
virtute facta peruer
tebant. attribuẽtes
ea inmundo ſpiritui.
Ideo euãgeliſta pre
mittit miraculum ex
quo blaſſemandi oc
caſionem ſumpſerũt
dicens. Tũc oblatꝰ
eſt ei demoniuʒ hñs
cecus et mutꝰ. Re
mi. Qđ autem dicit.
tunc ad ſuperiora re
fertur. qñ ſanato homine qui habebat manũ ari/
dam exiuit de ſinagoga. Siue ꝙ dicit. tũc poteſt
referri ad laciꝰ atʒ ꝓlixius tempꝰ. vt ſit ſenſꝰ tũc
qñ hec vel illa dicebantur vel gerebant̃. Cri=
ſoſtomꝰ. Miranda eſt autem nequicia demonis.
vtꝝqʒ ingreſſum opilauit ꝑ quẽ ille erat credi=
turus ſcilicet et auditum et viſum. ſʒ criſtus vtꝝ/
qʒ apuit. vnde ſequitur. Et curauit eum ita vt lo=
queret̃ et videret Hiero. Tria aũt ſigna ſimul
in vno hominẽ ꝑpetrata ſunt. cecus videt. mutus
loquitur. poſſeſſus a demone liberatur Qđ ⁊ tũc
quidem carnaliter factum eſt. ſed q̃tidie cõplet̃ ĩ
conuerſione credentiũ vt expulſo demone pͥmũ
fidei lumen aſpiciant. Deinde ĩ laudes dei tacẽtia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝑrius oꝛa laxentur· Hila·Non autem ſine rōne
cū turbas omnes curatas in cōmuni dixiſſet nunc
ſeoꝛſū demoniū hn̄s cecus ⁊ mutus offert̄·Opoꝛ
tebat em̄ vt poſtq̄ manꝰ aride homo oblatꝰ eſt
qui in ſinagoga curabatur in viꝛꝰ huiꝰ hoīs
foꝛma gentiū ſalus fieret·vt qui erat habitacō d̄
monij et cecus et mutus deo capax pararet̄ ⁊ de/
um contineret·in xp̄o·et xp̄i opera dei confeſſio=
ne laudaret· Aug·de q̄ſtio·euang·Demonium
em̄ habens cecꝰ et mutus qui nō credit et ſubdi=
tus eſt diabolo qui non intelligit et non ꝯfitetur
ipſam fidem·vel qui non dat laudem deo· Aug·
de con·eua·Hoc autem non iſto oꝛdine ſed poſt
multa alia Lucas cōmemoꝛat et mutum dicit tm̄
et non cecum·Sed etiā ex eo q̄ aliquid tacꝫ d̄ alio
dicere putandꝰ eſt·Ea em̄ ſequētia et ipſe ꝯtexit
que matheus· Hila·Stupuerūt facti iſtiꝰ opꝰ
turbe ſed phariſeoꝝ ingraueſcit inuidia·vnde ſe
quit̄·Et ſtupebant omnes turbe et dicebāt·nun=
quid iſte eſt filiꝰ dauid· Glo·ob miſericoꝛdiam
et beneficia filiū dauid pꝛedicant· Raba·Tur/
be autem que minus erudite videbant̄ dn̄i ſemꝑ
facta mirantes·illi contra vel q̄ negare nequiue
rant ſiniſtra interp̄tacōne peruertē laboꝛabāt q̄
ſi hec non diuinitatis·ſed inmūdi ſpūs opa fuiſſent
id eſt beelzebub qui deꝰ erat acharon·vn̄ ſequit̄
Phariſei aūt audientes dixerūt·hic non eijcit de
mones niſi in beelzebub pꝛincipe demonioꝝ·
Remi·Beelzebub autem ipſe eſt beel et baal et
beelphegoꝛ·Beel fuit pater nini regis Aſſirio=
rū·Baal deꝰ eſt·q̄ꝛ ī excelſo colebatur·Beelphe
goꝛ a loco id eſt a mōte phega·zebub·ſeruꝰ fuit
Abimelech filij gedeonis qui occiſ·lxx·fratribꝫ
edificauit templum baal·et conſtituit eū ſacerdo
tem in ipſo ad abigendas muſcas que ibi congre
gabant̄·ꝓpter nimiū cruoꝛem victimaꝝ·Zebub
nāqꝫ muſca dicitur·Beelzebub ḡ vir muſcaꝝ int̄
pꝛetatur·Vnde ꝓpter ſpurciſſimū ritum colendi
dicebant eum eſſe pꝛincipem demonioꝝ·Nihil ḡ
ſoꝛdidiꝰ inuenientes qd̄ domino obicerent dice/
bant eum in beelzebub eijcere demonia·Et ſciend̄
q̄ non eſt legendū per·d·vel·t·in fine·vt quedā
mendoſe exemplaria habent·ſed per·b·

Jheſus autem ſciens
cogitaciones eoꝝ di
xit eis·Omne regnuꝫ
contra ſe diuiſum de=
ſolabitur·et omnis ci
uitas vel domus diui
ſa contra ſe non ſta=
bit·Etſi ſathanas ſa=
thanam eijcit aduer
ſus ſe diuiſus eſt·quō
ergo ſtabit regnum
eius·

Hiero·phariſei opa
dei pꝛincipi demoni
oꝝ d̄putabant·qui
bus dn̄s nō ad dicta
ſed ad cogitata re=
ſpondit vt vel ſic cō
pellerent̄ credē po=
tētie eius qui coꝛdis
videbat occulta·vn̄
dicitur·Jheſus autē
ſciens cogitacōnes
eoꝝ dixit eis· Cri
ſoſtomꝰ·Superiꝰ q̄
dem et de hoc criſtū
accuſauerāt·quia in
beelzebub eijceret d̄
monia·ſed tūc quidē
eos non increpauit
concedēs eis et a plibus ſignis ꝯgnoſcere eiꝰ vir
tutem·et a doctrina dicere eiꝰ magītudinē·Sꝫ q̄ꝛ
ꝑmanebāt eadem dicentes iam icrepat eos q̄uis
eoꝝ accuſacō valde irrōnabilis eſſet·inuidia aūt
non querit quid dicat·ſed ſolum vt dicat·Neqꝫ tn̄
xp̄s eos contempſit·ſed reſpondet cū decenti mā
ſuetudine·docens nos mites eſſe inimicis ⁊ n̄ tur
bari·etiam ſi talia dicant·que nos in nobis nō re
cognoſcimꝰ·neqꝫ habent aliquam rōnem·Jn q̄
etiam oſtendit mendacia eſſe que ab ipſis ſunt di
cta Neqꝫ eſt demoniū habentis tantā oſtendē mā
ſuetudinē et cogitacōnes ſcire·Et q̄ꝛ valde irrō=
nabilis erat eoꝝ ſuſpicō et multitudinē timebāt
non audebāt publicare xp̄i accuſacōnem·ſꝫ i men=
te voluebāt·ꝓpter qd̄ dicit·ſciens cogitacōes eo
rū·Jpſe autem accuſacōnem non quā in rn̄dēdo
inde ponit·neqꝫ diuulgat eoꝝ nequiciā·ſolucōꝫ
aūt inducit·Studiū em̄ eis erat ꝓdeſſe peccātibꝫ
nō publicare·Non aūt reſpondet eis a ſcripturis
q̄ꝛ non attenderent·aliter exponētes·ſed a cōmu
nibꝫ opīonibꝫ·Non em̄ ita exterioꝛa pꝛelia corrū
punt·ſicut ea que interioꝛa·hoc em̄ fit in coꝛpo/
ribꝫ et in omnibꝫ rebꝫ·ſed interim a magis ꝯgni
tis exempla ducit dicens Omne regnum contra ſe
diuiſum deſolabitur·Nihil em̄ eſt in terra regno
potenciꝰ·ſed tn̄ ꝑ altercacōnez perit·Quid autē
dicendum eſt de ciuitate vel de domo ſiue magnū
ſiue puū fuerit contra ſeipſū pugnans perit· Hi
lariꝰ·Vnde domus et ciuitatis eadeꝫ eſt hic rō q̄
eſt regni·ꝓpter qd̄ ſequitur·Et omnis ciuitas vl̄
domꝰ diuiſa ꝯtra ſe non ſtabit· Hiero·Quō eīꝫ
ꝯcoꝛdia pue res creſcunt·ſic diſcoꝛdia maxie dila
bunt̄· Hila·Sermo aūt dei diues eſt et vel ſim
pliciter intellectꝰ vel inſpectꝰ interiꝰ ad omneꝫ
ꝓfectum eſt neceſſariꝰ Relictis ergo his que ad
ꝯmunem intelligentiam patent·cauſ̄ interioꝛibꝫ
imoꝛemur·Reſponſurꝰ em̄ dn̄s ad id qd̄ de beel=
zebub erat dictum in ipſos quibꝫ reſpondebat re
ſponſionis ꝯdicōnem retoꝛſit·lex em̄ a deo eſt·et
regni iſrael pollicitacō ex lege eſt·ſi regnum le=
gis ꝯtra ſe diuidit̄ diſſoluat̄ nccē ē·et ſic iſrael a/
miſit ⁊ legem q̄n implecōnem legis in xp̄o plebs
legis impugnat·Sed ciuitas h̄ hierl̄m indicatur
que poſtq̄ i dn̄m ſuū furoꝛe plebis exarſit ⁊ apo/
ſtolos eiꝰ cū credentiū turbis fugauit poſt diui
ſionem non ſtabit·atqꝫ ita q̄ ꝑ hāc diuiſionē mer
conſecutum eſt·ciuitatis illiꝰ denūciatur excidiū
Deinde aſſumit·Etſi ſathanas ſathanam eijcit ad
uerſus ſe diuiſus eſt·quō ergo ſtabit regnuꝫ eiꝰ
Hiero·Acſi diceret ſi ſathanas pugnat contra
ſe et demon inimicꝰ eſt demoni·deberet iam mun
di venire conſumacō·Nec habent in eo locum ad
uerſarie poteſtates quaꝝ inter ſe belluꝫ pax ho=
minum eſt· Glo·Neceſſaria ergo complexione
eos arguit·Vel em̄ criſtus in virtute dei demōes
eijcit·vel in pꝛincipe demonioꝝ·ſi in virtute dei
fruſtra calūniantur·Si in pꝛincipe demonioꝛum
regnū eiꝰ diuiſum eſt·nec ſtabit·et ideo a regno
eius recedant qd̄ innuit ſibi eos elegiſſe·dum i ſe
non credunt· Chriſ·vel ſic·Si diuiſus eſt im/
becillioꝛ factus eſt·et perit·ſi autem perit qualit̄
poteſt alium pꝛoijcere· Hila·Vel alit̄·ſi ad di/
uiſionem ſuam coactus eſt demon vt demones ꝑ=

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

turbaret. hinc quoqꝫ eſtimandum eſt plus in eo
qui diuiſerit ꝙ in his qui diuiſi ſūt eſſe virtutis.
ſ regnū diaboli diuiſione facta a criſto ē diſſolutū
Hiero. Si aūt putatis o ſcribe et pharisei ꝙ re
ceſſio demonum obediencia ſit in principē ſuū vt
homines ignorantes fraudulenta ſimulacōne ꝯ
ludantur. qꝺ poteſtis dicere de corpoꝝ ſanitati
bꝫ quas dn̄s ꝑpetrauit. Aliud eſt ſi mēbroꝝ qꝫ
debilitates a ſpiritaliū virtutū inſignia demoni
bus aſſignetis.

Et ſi ego i beelzebub
eijcio dmones. filij ve
ſtri i quo eijciūt. ideo
ipſi iudices veſtri erūt
Si autem ego in ſpi
ritu dei eijcio demōes
igitur peruenit i vos
regnum dei

Chriſ. Poſt p̄mam
ſolucōnem venit ad
ſecūdam. p̄maꝫ mani
feſtiorem dicens. et
ſi ego in beelzebub
eijcio demones filij
veſtri in quo eijciūt
ideo ipſi iudices vr̄i
erunt. Hiero. Fili
os iudeoꝝ vel exor
ciſtas legis gentis
illiꝰ ex more ſignat
vel apl̄os ex eorum
ſtirpe generatos. ſi
exorciſtas qꝛ ad inuocacōnem dei eijciebāt demo
nes. coartat phariſeos interrogacōne prudenti.
vt ꝯfiteantur ſpūſſancti eſſe opus eorum. Si ex
pulſio inqt demonum in filijs veſtris deo non de/
monibꝫ deputatur. quare in me idēꝫ opus nō ean
dem habet et cauſā Ergo ipſi veſtri iudices erūt
non poteſtate. ſed cōpacōne. dum illi expulſiōeꝫ
demonum deo aſſignant. vos principi demonioꝝ.
Si autē et de apl̄is dictum eſt. qꝺ de magis intel
ligere debemꝰ ipſi erūt iudices eoꝝ. qꝛ ſedebūt
in xij. ſolijs iudicantes. xij. tribꝫ iſrael. Hilariꝰ
Idcirco autem digne iudices ſunt in eos cōſtitu
ti. quibꝫ id dediſſe xp̄s aduerſus demones pote
ſtatis repitur qꝺ ipſe eſt negatus habuiſſe Ra
ba. Vel qꝛ apl̄i bene ſibi conſcij erant nihil male
artis ſe ab eo didiciſſe. Chriſ. Non ergo dixit
diſcipuli mei. neqꝫ apl̄i. ſed filij veſtri. vt ſiquidē
voluerint reuerti ad illoꝝ dignitatem. multam
hinc accipiāt occaſionem. ſi aūt ingrati fuerint.
neqꝫ verecundam habent excuſacōnem. Eijciebāt
autem apl̄i demones. qꝛ acceperant poteſtatē ab
ipſo. et tamen nihil eos incuſabant. Non enī rebꝫ
ſed pſone xp̄i aduerſabant̄. Volens igit̄ mōſtra/
re qm̄ inuidie erant que dicebantur de xp̄o. apo/
ſtolos in mediū ducit. Rurſus autem ad ſui ꝯgni
cionem inducit eos demonſtrans qm̄ ꝯ̄ pis aduer
ſantur bonis et contrariantur ſue ſaluti cum dece
ret eos letari ꝙ magna bona illis aduenerat do
naturꝰ. Vnde ſequitur. Si aūt ego in ſpiritu dei
eijcio demones. igitur ꝑuenit in vos regnum dei
Per hoc aūt demonſtrat ꝙ magne virtutis opꝰ
eſt demones eijcere. et non cuiꝰlibet gracia. Et
ob hoc quidem ſillogizat dicens. Ergo ꝑuenit in
vos regnum dei. ac ſi dicat. Si hoc eſt ꝑfecto fi/
liꝰ dei aduenit. hoc autem obumbrate dicit. vt nō
illis ſit graue. Deinde vt eos alliciat nō dixit ſim
pliciter ꝑuenit regnum. ſed in vos. quaſi diceret
Vobis venīūt bona. ꝓpter qꝺ veſtram impūgna
tis ſalutem. Hoc enī eſt ſignum a ꝓphetis tradi/
tum preſentie filij dei tanta fieri poteſtate diuina.
Hiero. Regnum enī dei ſeipſū ſignat ꝺ qꝫ i alio
loco ſcriptum eſt. Regnū dei intra vos eſt. a me
dius ſtat inter vos. quem neſcitis. Vel certe illꝺ
regnum qꝺ et iohānes et ipſe dn̄s predicauerat
Penitentiā agite appropinquabit enī regnū ce/
loꝝ. Eſt et terciū regnū ſcripture ſācte. qꝺ auferē
a iudeis. et traditur genti facienti fructus eiꝰ.
Hila. Si ergo diſcipuli operantur per criſtuꝫ
et ex ſpiritu dei xp̄s operatur. Adeſt regnum dī
in apl̄is mediatoris officō tranſfuſum. Diminucō
regni diaboli eſt augmentacō regni dei. Aug.
de con. euā. Vnde poteſt etiam hic eſſe ſenſus. ſi
ego in beelzebub eijcio demones. etiam ſm̄ vr̄aꝫ
ſentenciā ꝑuenit in vos regnum dei. qꝛ regnum
diaboli ſtare non poteſt. quē aduerſū ſe diuiſum
fatemini. Regnum enī dei nūc dixit quo dampnan
tur impij. et a fidelibꝫ de peccatis ſuis penitēciaꝫ
agentibus nunc ſecernūtur.

Aut quomodo poteſt
quiſꝙ intrare i domū
fortis. et vaſa eius di
ripere. niſi prius alli
gauerit fortem. ⁊ tūc
domum illiꝰ diripiet

Chriſ. Poſita ſcd̄a
ſolucōne inducit et
terciam dicens. Aut
quō poteſt quiſqꝫ in
trare in domum for
tis. Qꝺ enī non poteſt
ſathanas ſathanam
eijcere manifeſtū ex
dictis eſt. Sed qm̄
neqꝫ alius poteſt eū
eijcere niſi prius eum ſupauerit. omnibꝫ eſt mani/
feſtum. conſtituit̄ ergo ꝙ et antea cū manifeſtio
ri abundantia. Dicit enim caute abſiſto ab hoc ꝙ
vtar diabolo coadiutore ꝙ prelier cum eo et li
gem eum. et huiōi cōiectura eſt ꝙ vaſa eius diri/
pio. Et ſic ꝯtrariū eius ꝙ illi temptabāt dicē. de
monſtrat. Illi enim volebāt oſtendere ꝙ non ꝓpa
virtute eijcit demones. Ipſe aūt oſtendit ꝙ non
ſolum demones ſed et eoꝝ principem ligauit qꝺ
manifeſtum eſt ab his que facta ſunt. Qualit̄ enī
principe non victo hi qui ſubiacent. demones di
repti ſunt. Hoc autem mihi ꝓphecia videtur eſſe
qꝺ dicitur. Non enī ſolum demones eijcit. ſꝫ et er/
rorem vniuerſū orbis terraꝝ abiget et machina
cionem diaboli diſſoluet. Et non dixit rapiet ſed
diripiet. oſtendens ꝙ hoc cum poteſtate fiet.
Raba. Domus illiꝰ mundus eſt qui in maligno
poſitus non creatoris dignitate. ſed magnitudie
delinquētis alligatus eſt. fortis et religatꝰ i tar
taꝝ et dn̄i pede contritꝰ. Non aūt debemꝰ eſſe ſe
curi. aduerſariꝰ noſter fortis victoris qꝫ vocibꝫ
comprobatur. Chriſ. Fortem autem euꝫ vocat
antiqꝫ oſtendens tirānidem que ex noſtra deſidia
nata eſt. Auguſ. de que. euā. Quos ſcꝫ ipſe tene
bat. ne poſſent viribꝫ ſuis ab illo ſe hoīes eruere
ſed ꝑ graciam dei. vaſa eius dicit omnes īfideles
Alligauit autem fortem ꝙ poteſtatē illi ademit
impediendi volūtatem fideliū aſſequendo criſtū
et obtinendo regno dei. Raba. Domum ſ eius
diripuit. qꝛ ereptos a diaboli laqꝛis eos qꝫ ſuos
eſſe preuidit. eccleſie adunauit. Vel qꝛ omnes mū
di partes apoſtolꝭ et eoꝝ ſucceſſoribꝫ aduertēdū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

diſtribuit· Oſtendit igitur p manifeſtā pabolaꝫ dicens ꝙ non cōcordat in fallaci opacōne cū demonibꝫ vt calumniabanť· ſed virtute dignitatis homines a demonibus liberauit·

Qui non eſt mecum ɔtra me eſt· et qui non ɔgregat mecū ſpgit

Chriſ· Poſita tercia ſolucōne hic poit q̄ſtam dicens· Qui non eſt mecū· contra me eſt· Hila· In quo oſtendit longe a ſe eſſe vt aliquid a diabolo mutuatū ſit poteſtatis· et ex hoc ingentis periculi res intelligiť male de eo opinari cum quo non eſſe idipſū eſt qꝺ contra eſſe· Hiero· Non tamen putet hoc quiſꝗ de hereticis dictum et ſciſmaticis· q̄ꝗ ꝙ et ita ex ſuperfluo poſſet intelligi· ſed ex cōuenientibꝫ textuqꝫ ſmonis ad diabolū refertur· eo ꝙ non poſſint opera ſaluatoris· beelzebub operibꝫ ɔparari· Ille cupit animas hoim tenere captiuas· dn̄s liberare· Ille predicat ydola· hic vnius dei noticiam· Ille trahit ad vicia· hic reuocat ad virtutes· Quomō ergo pn̄t inter ſe habere ɔcordiam· quoꝝ opera ſunt diuerſa Chriſ· Qui ergo non mecum cōgregat· neqꝫ mecum eſt· non erit mihi ɔparādus vt mecum demones eiciat· ſed magis deſiderat q̄ mea ſūt ſpargere· ſed dic mihi· Si oportuerit cū aliquo preliari· qui nō vult tibi auxiliari· hoc ipſo non eſt aduerſum te· ipſe etiam dn̄s alio loco dixit· Qui non eſt aduerſum nos· ꝓ nobis eſt· Sꝫ n̄ eſt ɔtrariū hoc qꝺ hic diciť· Hic em̄ loquiť ꝺ diabolo aduerſario exiſtente· ibi aūt de homine qui in pte erat cum eis· de quo dictum erat· Vidimꝰ quendam in nomine tuo eicientem demonia· videtur aūt iudeos hic occulte īſinuare cū diabolo ſtatuens eos· Ipſi em̄ aduerſus eum erant ꝛ ſpargebant que ipſe congregabat Sed et decens eſt credere hoc de ſeipſo dixiſſe qꝛ aduerſus diabolū erat· et que illius ſunt diſpgebat·

Ideo dico vobis· omne peccatū et blaſfemia remittetur hominibꝫ· Spūs aūt blaſfemia non remittetur Et q̄cūqꝫ dixerit verbum contra filiū hominis remittetur ei· Qui autem dixerit cōtra ſpiritum ſanctum verbum non remittetur ei· neqꝫ in hoc ſeculo neqꝫ in futuro·

Chriſ· Quia dominꝰ phariſeis excuſando reſponderat· iaꝫ eos terret· Eſt enim hoc correctōnis nō parua ps· non ſolum excuſando reſpondere ſed et cōtrariari·

Chriſ· Phariſeorum em̄ ſentenciā et eoꝝ qui ita cum his ſenciūt puerſitatem ſeueriſſima definicōe cōdemnat· peccatorum oim veniaꝫ promittens· et blaſfemie ſpūs indulgentiam abnegans· ideo dicit dico vobis oīe peccatum et blaſfemia remittetť hominibus Remig· Sciendum eſt tamen ꝙ non paſſim quibuſcūqꝫ dimittitur· ſed illis qui pro ſuis reatibꝫ dignaꝫ penitenciaem egerint· Deſtruitur autem his verbis error· nouaciani qui dicebat ꝙ fideles poſt lapſum p pn̄iam non poſſunt ſurgere· neqꝫ peccatorum ſuoꝝ veniam promereri· maxime illi qui ī pſecucōne poſiti negabant· ſequiť· ſpūs autē blaſfemia non remittetur· Aug· Quid em̄ intˀeſt ad rem vtrū dicatur· ſpūs blaſfemia non remittetur an dicatur qui blaſfemauerit in ſpiritumſanctum non ei remittetur· vt lucas dicit· niſi forte ꝙ eadē ſentencia apcius iſto modo ꝙ̄ illo diciť· Et alium euāgeliſtā non deſtruit alius ſed exponit· Spūs em̄ blaſfemie clauſe dictum eſt· qꝛ non eſt expreſſum cuiꝰ ſpiritus· et ideo ad huiōi expoſicōꝫ ſubditur· Et quicūqꝫ dixerit verbum contra filiū hominis· remittetur ei· Ideo poſt vniuerſalem commemoracōnem omnis blaſfemie eminenciꝰ voluit exprimere blaſfemiam que dicitur contra filium hoīs· quam in euāgelio ſm iohannem valde ğuem oſtendit· vbi ait ꝺ ſpiritu ſancto· Ille arguet mundum de peccato· de iuſticia· et de iudicō· De peccato quidem· qꝛ non credūt in me· Sequitur· Qui autem dixerit contra ſpiritūſanctum verbū· non remitteť ei neqꝫ in hoc ſeculo neqꝫ in futuro Non ergo hec dicitur ꝓpterea qꝛ in trinitate maior eſt filio ſpiritusſanctus qꝺ nullus vnq̄ vel hereticꝰ dixit· Hila· Quid autem tam extra veniā eſt ꝙ̄ in xp̄o negare qꝺ dei eſt· ꝛ conſiſtenteꝫ in eo paterni ſpiritus ſubſtanciam adimere· cum in ſpiritu dei omne opus conſummet· et in eo deꝰ ſit mundum reconcilians ſibi· Hiero· Vel ita locus iſte eſt intelligendus· Qui verbum dixerit cōtra filiū hominis ſcandalizatus carne mea· et me hominem tm̄ arbitrans· talis opinio atqꝫ blaſfemia q̄ꝗ culpa non careat erroris· tamen habꝫ veniā ꝓpter corporis vilitatem· Qui autem maīfeſta intelligens opera dei cū dei virtutem negare non poſſit eadem calūniať· ſtimulatus inuidia ꝛ xp̄m dei verbum et opa ſpūſancti dicit eſſe beelzebub iſti non remittetur· neqꝫ in hoc ſeculo neqꝫ in futuro· Augꝰ· de con· euan· Sed ſi hoc ꝓpterea dictum eſſet· profecto de omni blaſfemia taceretur· et hec ſola remiſſibilis videretur· que contra filiū hominis dicitur· quaſi cum homo ſolum putatur Cum vero premiſſum ſit· omne peccatum ꝛ blaſfemia remittetur hominibus ꝓculdubio et illa blaſfemia que contra patrem dicitur· illa generalitate concludiť· et tamen hec ſola irremiſſibilis deffinitur· que dicitur contra ſpiritumſanctum· nunqd nam et pater formam ſerui accepit· q̄ſi ſit maior ſpūſanctus· Quis etiam non conuincitur dixiſſe· verbum contra ſpiritumſanctum anteꝗ̄ xp̄ianus vel catholicus fieret primo ipſi pagani cū dicūt xp̄m magicis artibus feciſſe miracula· nōne ſimiles ſunt his qui dixerunt eum in principe demonioꝝ eieciſſe demonia· Iudei etiam ꝛ quicūqꝫ heretici ſpiritūſanctum confitentur· ſed negant eū ꝫ eſſe in corpore xp̄i quod eſt eccleſia catholica ſimiles ſunt phariſeis qui negabant ſpiritū eſſe in xp̄o· Quidam etiam heretici ipſum ſpiritumſāctū vel creaturam eſſe contendūt ſicut arriani· Eunomiani· et macedoniani· Vel eū prorſus ita negāt vt deum negent eſſe trinitatem· ſed ſolum patreꝫ eſſe deum aſſeuerant· et ipſum aliqn̄ vocari filiuꝫ aliqn̄ ſpiritū ſanctū· ſicut ſabelliani· Photiniani

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quoqȝ patrem ſolum eſſe dicentes deum. filium
vero non niſi hominem negant oino terciam eē p
ſonam ſpiritūſanctum. Maifeſtum eſt igitur a pa
ganis iudeis et hereticis blaſſemari ſpiritūſanctuȝ
Nunquid ergo deſerendi ſunt et ſine vlla ſpe de/
putandi. quibȝ ſi non eſt dimiſſum verbum qđ di
xerunt contra ſpiritum ſanctum inaniter eis ꝓmit
titur qꝫ in baptiſmo ſiue in eccleſia remiſſionē ac
cipiant peccatoꝝ. nō enim dictum eſt. non remit
tetur ei in baptiſmo. ſed neqȝ in hoc ſeculo neqȝ ī
futuro. Et ſic illi ſoli eſtimandi ſunt ab huiōi gra
uiſſimi peccati reatu liberi qui ab infantia ſunt ca
tholici. Nōnullis autem videtur eos tm̄mō pec
care in ſpiritum ſanctum qui lauacro regeneracō
nis abluti in eccleſia. et accepto ſpirituſancto ve
lut tanto poſtea dono ſaluatoris ingrati. morti/
fero aliquo peccato ſe imerſerunt. qualia ſunt ꝟ
adulteria vel homicidia. vel ipſa diſceſſio a noīe
xpiano ſiue catholica eccleſia. Sed iſte ſenſus vn̄
probari poſſit ignoro cum et penitentie quoꝝcū
qȝ criminum locus in eccleſia non negetur. et ip
ſos hereticos ad hoc vtiqȝ corripiēdos dicat apo/
ſtolus. ne forte det illis deus penitentiam ad co
gnoſcendā veritatem. Poſtremo nō ait dominus
qui fidelis catholicus dixerit verbum cōtra ſpi
ritumſāctum. ſed qui dixerit. hoc eſt quicūqȝ dixe
rit. non remittetur ei neqȝ in hoc ſeculo neqȝ ī fu
turo. Aug̃. de ſermone domi in monte. Vel alit̃
dicit johannes aplus eſt peccatum ad morteȝ. nō
ꝓ eo dico vt roget quis. peccatum aūt fratris
ad mortem dico etiam. cū poſt agnicōnem dei p
graciaȝ domini noſtri ihesu xpi quiſq̄ɜ oppugnat
fraternitatem. aut aduerſus ipſam graciam qua
reconciliatꝰ eſt deo inuidentie facibus agitatur.
Huiꝰ peccati tanta labes eſt. vt deprecandi hui/
litateȝ ſubire non poſſit. etiam ſi peccatū ſuū ma/
la conſcia et agnoſcere et annunciare cogatur. qs
mentis affectōnem ꝓpter peccati magnitudinem
iam damnacōnem aliquos habere credendus eſt
Et hoc fortaſſe eſt peccare in ſpiritumſanctum id
eſt p maliciam ⁊ inuidiam fraternam impugnare
caritatem. poſt acceptam graciam ſpirituſſancti.
qđ peccatum dominꝰ neqȝ hic. neqȝ in futuro ſe/
culo dimitti dicit. Vnde queri poteſt vtꝝ in ſpi/
ritumſāctum iudei peccauerint qn̄ dixerunt. qꝫ in
beelzebub principe demonioꝝ dn̄s demonia ex
pellebat. vtꝝ enim hoc in ipſū dn̄m dictum acci
piamꝰ. quia de ſe dicit alio loco. Si patrem fami
lias beelzebub vocauerunt q̄ntomagis domeſti
cos eius. an qm̄ de magna inuidentia dixerāt. ing̃
ti tam preſentibȝ beneficijs. q̄uis nōdū xpiani fue
rint. non ꝓpter ipſam inuidentie magnitudinē in
ſpiritumſāctum peccaſſe credendi ſunt. Non enim
hoc colligitur de verbis domini. Videri tam̄ pt̄
adhuc eos monuiſſe vt accedāt ad graciam nō ita
peccent vt nunc peccauerūt. Nunc enim in filium
homis dixerunt verbum neq̄ɜ et poteſt eis dimit/
ti ſi conuerſi fuerint. et ei crediderint. Si aūt poſt
q̄ ſpiritum ſanctum accepint. fraternitati inuidē
et graciam quā accepunt oppugnare voluerint.
non eis dimitti. neqȝ in hoc ſeculo. neqȝ in futō.
Nam ſi eos ſic haberet cōdemnatos. vt nulla ſpes
reliqua illis eſſet. non adhuc monendo iudicaret
cū addidit dicens. Aut facite arborem bonaȝ ⁊c̃.

Aug̃. in libro retract. Hoc autem non ꝯfirmaui
quia hoc putare me dixi. ſed tamen addendū fuit
ſi in hac tam ſcelerata mentis puerſitate finierit
hanc vitam. qm̄ in quocunqȝ peſſimo in hac vita
conſtituto non eſt vtiqȝ deſperandum. nec pro il/
lo imprudenter oratur. de quo non deſperat̃.

Aug̃. de verbis dn̄i. Eſt autem magnū ſecretum
huiꝰ queſtionis. Lumen ergo expoſicōnis a dn̄o
queratur. Dico autem caritati veſtre. forte in oī/
bus ſcripturis ſanctis nulla maior queſtio. nulla
difficilior inuenitur. Prius ergo vt aduertatis
admoneo non dixiſſe dn̄m. omnis blaſſemia ſpiri/
tus non remittetur. neqȝ dixiſſe. qui dixerit qđcū
qȝ verbum contra ſpiritumſāctum. ſꝫ qui dixerit.
verbum. Quapropter non eſt neceſſe vt omneȝ blaſ
femiam et omne verbum qđ dicitur contra ſpiritū
ſāctum remiſſionem quiſq̄ɜ exiſtimet non habere.
Sed neceſſe eſt plane vt ſit aliquod verbum qđ
ſi dicatur contra ſpiritumſāctum nullam remiſſio
nem mereatur. Solent enim ſcripture ita loqui vt
qn̄ aliquid ſic dicitur vt neqȝ ex toto neqȝ ex pte
dictum ſit. non ſit neceſſe vt ex toto fieri poſſit vt
ex parte non intelligatur. Sicut cum dn̄s dixit iu
deis. Si non veniſſem et locutꝰ eis. nō fuiſſeȝ pe
catum non haberent. Non em̄ ita dictuȝ eſt vt ſine
vllo oīno peccato vellet intelligi futuros fuiſſe
iudeos. ſꝫ eſſe aliquod peccatum. qđ non haberēt
niſi xp̄s veniſſet. Quis autem ſit iſte modus ꝯtra
ſpiritumſanctum ordo poſtulat vt dicamus. in ſi
nuatur ſiquidem nobis ī patre autoritas. in filio
natiuitas. In ſpūſancto patris filijqȝ cōmunitas.
Qđ ergo cōmune eſt patri et filio p hoc nos vo
luerunt habere ꝯmunionem et inter nos et ſecuȝ.
Caritas enim dei diffuſa eſt in cordibȝ noſtris p
ſpiritumſāctum qui datus ē nobis. et qꝛ peccatis
alienabam̄ a poſſeſſione bonoꝝ veroꝝ. caritas
operit multitudinem peccatoꝝ. Qđ enim criſtus
ſpiritu ſācto peccata dimittat. hinc intelligi pot̃
qꝫ cum dixiſſet diſcipulis. Accipite ſpiritumſāctū
continuo ſubiecit. ſi cui dimiſeritis peccata. dimit
tētur illi. Primum itaqȝ credentium bn̄ficium eſt
in ſpūſancto remiſſio peccatoꝝ. contra hoc donū
gratuitum loquitur cor impenitens. Ipſa ergo
impenitentia eſt ſpūs blaſſemia que non remitte
tur neqȝ in hoc ſeculo neqȝ in futuro. Contra em̄
ſpiritumſāctum quo peccata dimittunt̃ verbū val
de malum. ſiue cogitacōne ſiue lingua ſua facit. q̄
ſm̄ duriciam cordis ſui et cor impenitens theſau
rizat ſibi iram in die ire. Hec omino impenitentia
non habet remiſſionem. neqȝ in hoc ſeculo neqȝ ī
futuro. quia penitentia impetrat remiſſionem in
hoc ſeculo. que erit in futuro. Sed iſta impenitē
tia q̄ndiu quiſq̄ɜ in hac carne viuit non poteſt iu
dicari. De nullo enim deſperandum eſt. q̄ndiu pa
ciencia dei ad penitentiam adducit. Quid em̄ ſi iſti
quos in quecūqȝ genere erroris notas. et tanq̄m
deſperatiſſimos damnas. anteq̄ɜ iſtaȝ vitā finiāt
agant penitentiam inueniāt veram vitam in futō
Hec autem blaſſemia q̄uis prolixa et pluribus
verbis contexta ſit. ſolet tam̄ ſcriptura etiā mlta

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

verba verbū appellare· Neq3 eñ vnum verbū lo
cutus eſt dñs cum ꝓpheta· et tamen legitur· ver
bum qđ factum eſt ad illū vel ad illum ꝓphetam·
Hic autē fortaſſis aliquis querat· vtꝝ tm̄modo
ſpūſſanctus peccata dimittat· an et pater et filiꝰ
Ipſe eñ filiꝰ de patre dicit· Dimittet vob̄ pr̄ vr̄
peccata veſtra· et de ſe ait· Filiꝰ hominis ptātē
habet in terra dimittendi peccata· Cur ergo illa
impenitentia que nunq̄ dimittitur· ſolum ad ſpūs
ſancti blaſfemiam dicitur ptinere· tanq̄ ille qui in
hoc impenitentie peccato fuerit obligatus· dono
ſpūſſancti reſiſtere videatur· q᷑ eo dono fiat re-
miſſio peccatoꝝ· Sed peccata q̄ preter eccłiā
nō dimittunt̄ i eo ſpū dimitti oportebat q̄ in vnū
eccłia ꝯgregat̄· Remiſſio ḡ peccatoꝝ quā tō tri
nitas facit· ꝓprie ad ſpiritumſāctū dicitur ptinē
Ipſe eñ ſpūs adopcōnis filioꝝ i quo clamāmꝰ
abba pater· vt ei poſſimꝰ dicere· Dimitte nobis d
bita noſtra· et in hoc cognoſcimꝰ ſicut dicit johā
nes· qm̄ xp̄s manet in nobis de ſpūſancto quē de
dit nobis· Ad ipſum etiam ptinet ſocietas q̄ effi-
cimur vnum corpus vnici filij dei· qđāmodo ſocie
tas patris et filij eſt ipſe ſpūſſanctus· Quiſquis
ergo reus fuerit impenitentia cōtra ſpiritumſan
ctum· in quo vnitas et ſocietas ꝯmunionis cōgre
gatur eccleſie nunq̄ illi remittitur· Chriſ· vel
aliter ſm̄ primam expoſicōnem· judei quidē igno
rabāt xp̄m quis eſſet· Spūs autem ſancti ſufficiēs
acceperūt experimentum· etenī ꝓphete p eum locu
ti ſunt· Qđ ergo dicit hoc eſt· Eſto q᷑ me offendi
tis ꝓpter carnem circūpoſitam· nūquid et de ſpiri
tuſancto habetis dicere· qm̄ ignoramus eum ꝓpt̄
hoc non ignoſcibilis eſt vobis hec blaſfemia· et
hic et illic dabitis vindictam· Quia eniꝫ demones
eijcere et ſanitates pficere ſpūſſancti eſt· Non ḡ
mihi contumelias infertis ſolum· ſed ſpirituiſan-
cto· Ideoq3 vobis ineuitabilis erit condemnacō
et hic et illic· Etenī hominum hi quidem hic ſolū
puniunt̄· ſicut qui indigni pticipauerūt miſterijs
apud Corinthios· hi autem illic ſoluꝫ· ſicut diues
in inferno· Ubi autem hic et illic· ſicut ipſi iudei q̄
et hic intollerabilia paſſi ſunt hierl'm capta· et
ibi difficilimaꝫ ſuſtinent penam· Raba· In hac
autem autoritate extinguit̄ hereſis Origeīs qui
aſſerit poſt multa ſecula omnes peccatores veniā
conſecuturos· que refellitur p hoc qđ dicitur· q᷑
non remittet̄· neq3 in hoc ſeculo neq3 in futuro·
Greḡ· in dyalogo· Datur etiam intelligi quaſ
dam culpas in hoc ſeculo· quaſdā vero in futuro
relaxari· Qđ enim de vno negatur de quibuſdam
concedit̄· Sed tamen hoc de puis minimiſq3 pctīs
fieri poſſe credendū eſt· ſicut eſt aſſiduus ocioſus
ſermo· imoderatus riſus· vel peccatum cure rei fa
miliaris· que vix ſine culpa vel ab ipſis agit̄· qui
culpam qualiter debeant declinare ſciūt· Aut in
non grauibus culpis error ignorantie· que etiaꝫ
poſt mortem grauant ſi non i hac vita adhuc po/
ſitis minime fuerint relaxata· Hoc ſciendum eſt quia
illic ſaltem de minimis nil quiſq3 purgacionis ob/
tinebit· niſi qui hoc bonis actib3 in hac vita poſi
tus vt obtineat promeretur·

Aut facite arborem
bonam et fructū eius
bonum· aut facite ar
borem malaꝫ ⁊ fructū
eius malum· Siquidē
ex fructu arbor ꝯgno
ſcitur· progenies vi-
perarum· Quomō po
teſtis bona loqui cuꝫ
ſitis mali· Ex abundā
tia enim cordis os lo
quitur· Bonus homo
de bono theſauro pro
fert bona· et malꝰ hō
de malo theſauro p-
fert mala·

Chriſ· Poſt priores
rdargucōnes rurſꝰ
eos aliter confūdit·
Hoc autem facit nō
vt ſeipſum ab accuſa
cōne liberet· ad hoc
eñ ſufficiebāt pora·
ſed eos corrigē vo-
lens· Vñ dicit· Aut
facite arborem bonā
et fructum eius boñ·
Aut facite arborem
malam et fructuꝫ eiꝰ
maluꝫ· ac ſi dicat· nul
lus veſtrum dixit q᷑
malum eſt aliquos a
demone liberare· ſꝫ
q̄ opibus non male
dicebant· ſed diabo-
luꝫ dicebāt hoc opā
tem· demonſtrat q᷑
hec accuſacō eſt pre
ter conſeq̄ntiam rerū et p̄ter omnes concepcōnes
Talia autem confingere eſt imenſe verecundie·
Hiero· Conſtringit ergo eos ſilogiſmo quem
greci vocant a ficton· nos ineuitabilem poſſumꝰ
appellare· qui interrogatos hinc inde concludit·
et in vtroq3 cor imprimit· Si inquit diabolꝰ ma
lus eſt· bona opera facere non poteſt· Si aūt bō
ſunt que facta cernitis· ſequit̄ vt non ſit diabolꝰ
qui illa fecit· neq3 ei fieri poteſt vt ex malo bonū
aut ex bono oriatur maluꝫ· Chriſ· Etenī arboris
diiudicacō a fructu apparet· non fructus ab arbo
re· Vnde ſequit̄· Siquideꝫ ex fructu arbor ꝯgno
ſcitur· Etſi enim arbor fructus eſt cauſa· ſed tamē
fructus arboris eſt demonſtratiuꝰ· vos aūt con
trariū facitis· In opibus eñ nihil accuſare habē
tes contrariam de arbore fertis ſentenciā· me de-
moniacū appellantes· Hila· Sic ergo in p̄ſens
iudeos refellit qui cū intelligerēt xp̄i opa vltra
humanam eſſe virtutem· Noluerūt tamen ea q̄ dei
ſunt confiteri· futuram vero omnem fidei puerſi/
tatē coarguit· eoꝝ ſcꝫ qui diuinitatē et ꝯmunio/
nem paterne ſubſtancie dño detrahētes in diuer-
ſa hereſum ſtudia ceciderūt· neutꝝ facientes nec
inter gentes ſub venia ignoracōnis habitantes
nec in veritatis cognicōne verſantes· arborem ſe
in corpore poſitum ſignāt· q̄ p interiorē virtu-
tis ſue fecūditatem exeat vbertas hominis in fru
ctus· igitur arbor bona facienda cū fructib3 bo-
nis eſt· aut mala conſtituenda cū malis fructibus
non q᷑ arbor mala poſſit ꝯſtitui que bona eſt· nec
ecōuerſo ſꝫ vt per hanc ſignificantiā intelligēmꝰ
xp̄m· aut tanq̄ vtilem relinquēduꝫ· aut tanq̄ bo
num bonoꝝ fructuū vtilitate retinendū· Ceterū
mediū ſe agere et in xp̄m aliqua deferre· Negare
que maxima ſūt· venerari tanq̄ deū· Si ꝯmunione
ſpoliare· blaſfemia ſpiritus eſt· vt cum p admira
cionē tantoꝝ opeꝝ dei nomen detrahere non au
deas· p maliuolentiā mentis generoſitatē eiꝰ ab
negata paterne ſubſtancie cōmunione deturpas
Aug· de verbis dñi· Vel in hoc admonuit nos

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dñs· vt bone arbores ſimus· et bonos fruct9 pro ducere poſſimus· Vbi em̄ ait· Facite arborem bonam et fructum eius bonum· eſt preceptū ſalubre cuj obediencia eſt neceſſaria· Qd aūt dicit· facite arborem malam et fructum eius malum· non preceptum eſt vt faciatis· ſed monicō vt caueatis· otra hos enim dixit qui putabant ſe cum mali eēnt bona loqui poſſe· Prius em̄ eſt mutandus homo· vt opera mutentur· Si enim manet homo ī eo ꝙ malus eſt· bona opera habere non poteſt· Si manet in eo ꝙ bonum eſt· mala opera habere nō poteſt· Omnes ergo malas arbores xp̄us inuenit· ſʒ dedit poteſtatem filios dei fieri credentibꝫ in nomine eius· Chriſ· Qui vero non ꝓ ſeipſo ſed ꝓ ſpū ſācto facit ſermonem· eos ꝯuenienter increpat dicens ꝓgenies viparum· quō poteſtis bona loqui· cum ſitis mali· Hoc autem dixit et eos incuſās et eoꝝ que dicta ſunt demonſtracōnem ex ipſ ꝑben s· q̄ſi dicēt· Ecce vos cum ſitis arbores male· non poteſtis ferre fructum bonum· Non ergo miror ꝙ hec loquimi· etem̄ male nutriti eſtis a maſ ꝓgenitoribus et mentem malam habetis· et vide ꝙ non dixit· Qualiter poteſtis bona loqui cū ſitis ꝓgenies viparum· Nihil enim hoc ad illud ptinet· ſed qualiter poteſtis bona loqui cū ſitis mali· Progenies aūt viparum dixit· qꝛ in ꝓgenitoribꝫ gloriabantur· vt ergo excluderet eoꝝ ſupbiam· ſepauit eos a cognacōne abraam· attribueſ eis ꝓgenitores ſimiliū moꝝ· Vel ꝓgenies viparum· id eſt filios et imitatores diaboli eos appellat qꝛ ſcienter bonis opibus detrahunt quod diabolicum eſt· vnde ſequitur· Ex abundantia em̄ cordis os loquitur· jlle homo ex abūdancia cordis loquitur· qui non ignorat ex qua intencōe v̄ba promant̄· qd ap̄ci9 oſtendere volens· ſubiūgit· Bonus homo de bono theſauro ꝓfert bona et malus homo ꝺ malo theſauro ꝓfert mala· theſaurus cordis intencō eſt cogitacōnis ex qua internus arbiter iudicat ꝓuentum operis vt aliqñ maiora minorem habeant mercedem· aliqñ ob incuriam cordis tepidi· maioꝝ virtutū opera oſtētantes· minora a dño premia ſorciūtur Chriſ· Ex his etiam demonſtrat ſuā deitatem ſcientē cordis occulta· qm̄ non verboꝝ ſolum· ſed etiā malarum cogitacōnū exoluent vindictam· Eſt aūt nature ꝯueniencia ſuperemanantis intus nequicie v̄ba p os extra effundi· Quare cum audieris hoīem male loquentem multo ampliorem eſtimes nequiciam q̄ꝫ verba demonſtrant· Qd em̄ exteri9 dicit̄· eſt ſupeffluentia eius qd intus eſt· jn quo eos vehementer tetigit· Si em̄ qd dictū eſt ab eis ita ē malum· excogita radix vel boꝝ q̄ꝫ magna eſt· Cōtingit autem hoc decenter· Lingua enim confuſa multociens non repente effundit nequiciam· Cor autem nullum hominū habens teſtem ſine timore quecūqꝫ vult ꝑturit mala· dei em̄ non multa cura eſt ei· Sed cū augetur multitudo maloꝝ que intus ſūt· que interim occultabant̄· extra per verba ꝓuenīūt· Et ideo dicit· ex abundantia cordis os loquitur· et ꝙ homo de theſauris cordis loquit̄· Hiero· Jn hoc autem ꝙ dicit· Bonus homo de bono theſauro ꝛc̄· Vel ipſos iudeos deum blaſfemantes oſtendit ꝺ quali theſauro blaſfemiā proferant· Vel cū ſuperiori queſtione heret ſentencia ꝙ quō non poſſit bonus homo ꝓferre mala· nec malus bona· ſic non poſſit xp̄s mala nec diabolus bona opera facere· Chri· Poſt ꝑmiſſa eis domin9 mlꝉtum timorem incutit oſtendens ꝙ vltimā dabunt vindictaꝫ q̄ talia deliquerūt· vn̄ dicit· Dico em̄ vobiſ ꝙ omne verbū ocioſum qd locuti fuerit homines· reddēt rōnem de eo in die iudicij· Hiero· Et ē ſenſus· Si ocioſum verbum qd nequaq̄ꝫ edificat audientes· non eſt abſqꝫ piculo eius qui loquitur· et in die iudicij reddet vnuſquiſqꝫ rōnem ſmonum ſuorū· q̄ntomagis vos qui opera ſancti ſpūs calūniami et dicitis me in beelzebub ejcere demonia reddituri eſtis rōnem calūnie veſtre· Chriſ· Nō aūt dixit qd locuti eſtis vos ſimul quidem omne hominū erudiens gen9· ſimul autem min9 oneroſum faciens ſuū ſermonem· ocioſum aūt verbuꝫ eſt qd mendax eſt· qd calūniam habet· Quidam auteꝫ dicunt· qm̄ et vanum· quale eſt qd riſum mouet inordinatum· vel turpe· vel inuerecundū· Grego· in ome· Vel ocioſum verbum eſt· qd aut vtilitate rectitudis· aut rōne iuſte neceſſitatis caret quod ſcꝫ ſine vtilitate et loquentis dicit̄ et audientis· ſi omiſſis ſerijs de rebꝫ friuolis loquam̄· et fabꝉas narrem9 antiquas· Ceteꝝ qui ſcurrilia replicat· et cachinnis ora diſſoluit· et aliquid ꝓfert turpitudis· hic non ocioſi verbi ſʒ crimīnoſi tenebitur reus Remi· Ex ſuperioribꝫ autem verbis adhuc ſequens dependet ſentencia cū dicitur· Ex verbiſ enim tuis iuſtificaberis et ex verbis tuis ꝯdēnaberis· Non eſt autem dubiū· quia vnuſquiſqꝫ ꝺ v̄bis ſuis malis que loquit̄ condemnabit̄· Verūtn̄ quia ex bonis verbis non iuſtificat̄ quis niſi ex intimo corde et deuota intencōne ea proferat· Chriſ· Vide autem quia non eſt oneroſum hoc iudiciū· non ex quibꝫ alius dixit ꝺ te· ſed ex quibꝫ ipſe locutus es ſentencias iudex feret· Non igit̄ accuſatos timere oportet· ſed accuſantes· Nō em̄ illi coguntur accuſare· ſed pro his malis que audeirūt· ſed hi pro his que maledixerunt· Chriſ· Quia dñs ſuperius multociēs v̄bis inuerecūdā phariſeoꝝ obſtruxerat linguam· ruſus ad opera veniūt· quod admirās euāgeliſta dicit· Tūc rn̄derunt ei quidam de ſcribis et phariſeis dicētes Magiſter volumus a te ſignum videre·

Dico autem vobis ꝙ omne verbuꝫ ocioſuꝫ quod locuti fuerit homines reddent rōneꝫ de eo ī die iudicij· Ex verbis enim tuis iuſtificaberis· ⁊ ex verbis tuis condemnaberis·

Tunc reſponderūt ei quidam de ſcribis et phariſeis dicētes· magiſter volumus a te ſignum videre· Qui reſpondens ait illis Generacio mala et adultera ſignum querit· et

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſignum non dabitur ei · niſi ſignum jone ꝓphete · Sicut enī fuit jonas in ventre ceti tribus diebus ⁊ tribꝫ noctibꝫ · ſic erit filius hominis in corde terre tribus diebꝫ et tribus noctibus ·

Tūc ſcilicet cū flecti oportebat eū admirari · cū obſtupeſcē · ſed tūc a malicia nō deſiſtūt dicūt · n · volumꝰ a te ſignum videre vt eum capiāt · Hiero · Signa poſtulant quaſi que viderant · ſigna n̄ fuerint · ſed in alio euāgeliſta quid petant plenꝰ explicat̄ · volumus a te ſignum videre de celo · vel in morē helie ignem de ſublimi venire cupiebāt · vel ſiſtu dinem ſamuelis tempore eſtiuo contra naturaꝫ loci mugire tonitrua · coruſcare fulgura · ymbres ruere quaſi non poſſint et illa calūniari et dicere ex occultis et varijs aeris paſſionibꝫ accidiſſe · Nā qui calūniaris ea que oculis vides manu tenes · vtilitate ſentis · quid facturꝰ es in his que de celo veniūt · vtiqꝫ reſpōdebis et magos in egipto multa ſigna feciſſe de celo · Chriſ · Verba aūt eoꝝ adulacōne et ironia ſūt plena · et prius quidē cōuiciabant̄ demoniacū eum dicentes · nūc aūt adulantur · vocantes eum magiſtꝝ · ꝓpter hoc ⁊ dn̄s eos vehementer arguit · Vnde ſequitur · Qui reſpondens ait illis · Generacō mala et adultera ſignum querit · et qͥdem cū ei cōuiciabant̄ · māſuete eis reſpondebat · cū aūt adulabant̄ cōuiciōſe dmōſtrans ꝙ vtraqꝫ paſſione erat ſuperior et neqꝫ conuicijs in iram deducit̄ · neqꝫ ab adulacōne mollit̄ · Qd aūt dicit · tale eſt · Quid mirū ſi hoc in me facitis · qui ignotus ſum vobis · cū in patreꝫ cuiꝰ tantam accepiſtis experientiam hoc idem feciſtis · derelicto eo ad demones currentes · Propter hꝰ aūt eos dicit generacōneꝫ malā quia ingrati ſemꝑ facti ſunt circa benefactores et bn̄ pacientes deteriores ſūt · qd eſt vltime malicie · Hiero · Egregie aūt dixit et adultera · quia dimiſerat virum et iuxta ezechielem multis ſe amatoribꝫ copulauit · Chriſ · Vnde et monſtrat ſe patri equalem ſi ei nō credē generacōnem adulteram facit · Raba · Deinde reſpondere incipit non eis ſignum de celo qd indigni erāt videre · ſed de profundo inferni tribuens · Diſcipulis aūt ſuis ſignum de celo dedit · quibꝫ eternam beatitudinis gloriam et priꝰ in monte figuraliter · et poſt veraciter in celum ſup leuatus oſtendit · vnde ſequit̄ · Et ſignum nō dabitur ei niſi ſignum jone ꝓphete · Chriſ · Quia non vt eos induceret ſigna faciebat · Sciebat enim eos lapideos eſſe · ſed vt alios emendet · aut qm̄ nō acciperent ſignum · quale eſt illud qd petebāt · Signum enī eis factum eſt · qn̄ ꝑ ꝓpriaꝫ penā cognouerūt eiꝰ virtutem · Hoc igitur occulte inſinuās dicit · ſignum non dabitur ei · acſi dicēt · multa bn̄ficia demonſtraui · nihil hoꝝ vos allexit ad venerandā meam virtuteꝫ quā cognoſcetis ꝑ penā qn̄ ciuitatem veſtram in terram ꝓiectam videbitis · Interim aūt ſermonem de reſurrectōne interponit quem cognituri erant ꝑ ea que poſtea erāt paſſuri · dicens · niſi ſignum jone ꝓphete · Crux enim ꝑfecto credita non eſſet · niſi ſigna teſtancia habuiſſet · Hac autem nō credita et reſurrectio vtiqꝫ credita non eſſet · ꝓpter hoc et ſignum hoc vocat et figuram in mediū fert vt veritas credatur · vnde ſequitur · Sicut fuit jonas in ventre ceti tribꝫ diebus et tribꝫ noctibꝫ · Raba · Oſtendit iudeos ad inſtar niniuitaꝝ criminoſos et niſi peniterēt · ſubuerſioni proximos · ſed ſicut illud denūciatur ſupliciū et demonſtratur remediū · ita iudei non debent deſperare veniam · ſi ſaltem poſt xp̄i generacionem egerint pn̄iam · Jonas enī id eſt columba vel dolens · ſignum eſt eius ſuper quem deſcendit ſpiritus ſanctus in ſpecie columbe · et qui dolores noſtros portauit · Piſcis qui jonam deuorauit in pelago ſignificat mortem quam xp̄us paſſus eſt in mundo · Tribus diebus et noctibꝫ fuit ille in ventre ceti et iſte in ſepulchro · Ille eiectus eſt in aridam · iſte reſurrexit in gloriaꝫ · Aug · de cō · euā · Quidam autem modum locucōis ſcripture neſcientes · noctem voluerunt aduertere tres illas horas a ſexta vſqꝫ ad nonam · quibꝫ ſol obſcuratꝰ ē · Et diem tres horas alias · quibꝫ iterꝫ terris ē redditus · id eſt a nona vſqꝫ ad eius occaſum ſequitur enī · nox futura ſabbati · qua cū ſuo die cōputata erunt iam due noctes et duo dies · Porro aūt pꝰ ſabbatum ſequitur nox prime ſabbati · id eſt ſuccedentis diei dominici in qua tūc dominꝰ reſurrexit · Erunt ergo due noctes et duo dies · et vna nox etſi tota poſſet intelligi · nec oſtenderemus ꝙ illud diluculum ꝑs eius extrema ſit · quapropter nec annumeratis illis ſex horis quaꝝ tribus tenebratus eſt · et tribꝫ illuxit conſtabit racō triū dierum et trium noctiū · Reſtat ergo vt hoc inueniatur illo ſcripturaꝝ vſitato loquendi modo quo a ꝑte totum intelligitur · Hiero · Non ꝙ omnes tres dies et tres noctes in inferno fecerit · ſed ꝙ in ꝑte paſceues et dominice et tota die ſabbati tres dies et tres noctes intelligantur · Aug · iiij · de trini · Ipſum enī triduū non plenum et totum fuiſſe ſcriptura teſtis eſt ſed primus dies a ꝑte extrema totus annumeratus eſt · dies vero terciꝰ a ꝑte prima et ipſe totus · medius autem inter eos · id eſt ſecundus dies abſolute totus · xxiiij · horis ſuis · xij · nocturnis · et xij · diurnis · Nox enim vſqꝫ ad diluculum · quo domini reſurrectio declarata eſt · ad tercium ꝑtinet diem · Sicut enī primi dies ꝓpter futurum hominis lapſum a luce in noctem · ita iſti ꝓpter hominis reparacōnem a tenebris in lucem computantur · Chriſ · Non aūt manifeſte dixit ꝙ reſurgeret quia eum deriſiſſent · ſed occulte inſinuat · vt et illi crederent qd preſciuit · Non aūt dixit · in terra · ſed in corde terre · vt et ſepulcrū oſtendit et ꝙ nullus ſolam mortis apparentiam ſuſpicetur · Et tres dies ꝓpter hoc poſuit · vt credat̄ ꝙ mortuꝰ eſt · ſed ipſa figura veritatem demōſtrat · Nō enim fuit jonas in ventre ceti in fantaſia ſed in veritate · Neqꝫ figura fuit in ꝟitate et ꝟitas in imaginacōne · ꝓpter qd manifeſtum eſt ꝙ filij ſūt diaboli marcōnem ſequentes · qui xp̄i paſſionem fantaſticam eſſe aſſeruit · et ꝙ pro eis eſſet paſſurus licet eis non ꝓficeret · oſtendit ꝑ hoc ꝙ innuit ꝙ illi generacōni ſignum daretur jone ꝓphete ·

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Viri niniuite ſurgẽt in iudicō cũ generaci one iſta et cōdemna bunt eam. quia pñiaꝫ egerunt in predicaci one jone. Et ecce pl9 ꝙ jonas hic. Regina auſtri ſurget in iudi cio cũ generacōe iſta et condẽnabit eam. quia veit a finibꝫ ter re audire ſapientiam ſalomōis. et ecce pl9 ꝙ ſalomon hic.

Chriſ. Ne aliqs eſti maret ꝙ talia deinceps futura eſſent i iudeis q̃lia niniuitis contigerãt. vt ſicut jonas illos ꝯuertit et ciuitas fuit a picu lo libata. ita iſti p9 reſurrectōneꝫ ꝯuer terent̃. dñs nũc totũ ꝯtrariũ oñdit. q̃m ã ſcꝫ ex bñficō paſſio nis nullũ fructũ pce perũt. ſꝫ et ĝuia pa cient̃. vt i fra oñdit. p exemplũ demōis. Interim aũt oſtẽdit ꝙ iuſte pacient̃. dicens. Viri niniuite ſurgent i iudicō cũ generacōe iſta. Remi. Oſtẽ dit aũt dñs his verbis vnã eſſe maloꝝ et bono rum reſurrectōneꝫ futurã ꝯtra q̃ſdã hẽticos qui dixerũt vnã eſſe reſurrectōeꝫ bonoꝝ ⁊ alterã ma loꝝ. Deſtruit̃ etiã his verbis fabulã iudeoꝝ q̃ ſolẽt dicẽ ꝙ añ iudiciũ mille ãnis celebret̃ reſur rectō apte his verbis oſtẽderis. qꝛ mox vt cele brabit̃ reſurrectō celebrabit̃ et iudiciũ et cōdem nabũt eã. Hiero. Nō ſentẽcie ꝓlate. ſꝫ ꝯpacōis exemplo. vñ ſubdit. qꝛ pñiaꝫ egerũt in pdicacō ne jone. et ecce pl9 ꝙ jonas hic. Hic aduẽbiũ loci nō ꝓnomẽ itelligas. jonas ẽm lxx interpretes triduo predicauit. ego tãto tpe. jlle aſſirijs gẽti icredu le ego iudeis ꝑlō dei. jlle voce locut9 ẽ ſimplici. nihil ſignoꝝ faciẽs. ego tãta faciẽs beelzebub calũniaꝫ ſuſtineo. Chriſ. Nō autẽ hic ſtat dñs ſꝫ et aliã ãnunciacōnẽ adiũgit dicẽs. Regina auſtri ſurget i iudicō cũ generacōne iſta ⁊ condẽnabit eã qꝛ veit a finibꝫ t̃re audire ſapiaꝫ ſalomonis. Iſtud pl9 fuit ꝙ pri9. jonas em̃ ad illos abijt. re gina aũt auſtri nō expectauit ſalomonẽ ad ipſam ire. ſꝫ ipſa ad eũ acceſſit. et mulier et barbara. et tamen remota nō mortẽ formidãs ſola cupidine verboꝝ ſapientũ. jbi ergo mulier aduenit. hic ego veni. Et ipa q̃dẽ a finibꝫ terre ſurrexit. ego aũt ciuitates et caſtra circueo. Et illa quidẽ de arbo ribꝫ et lignis diſputauit. ego aũt de ineffabilibus miſterijs. Hiero. eodem ergo modo ꝯdẽnabit. Regina auſtri ꝑlm iudeoꝝ. q̃ ꝯdemnabũt viri niniuite iſraelẽ icredulũ. iſta eſt regia ſaba. de q̃ in regũ volumĩe. et in palippo. legim9. q̃ p tãtas difficultates gẽte ſua et impio delictis. veit in iu deam ſapiam audire ſalomonis. et ei multa mune ra obtulit. In niniue aũt et regia ſaba occulte fi des nacōnũ preferẽ iſraeli. Chriſ. Niniuite ſig ficant eos q̃ peccare deſiſtũt. regia vero eos qui peccare neſciũt. Pñia em̃ pctm abolet. ſapia ca uet. Remi. Pulcre aũt eccĩa de gẽtibꝫ ꝯgrega ta. regina dicitur. qꝛ mores ſuos regẽ nouit. De q̃ pſ. Aſtitit regia a dextris tuis. Auſtri aũt regi na eſt. qꝛ ardore ſpũſſancti ſupabũdat. Auſtri ei ventus calid9 ſigficat ſpirituſſãctũ. ſalomon autẽ qui interpretatur pacificus ſigficat xp̃m de quo dictum eſt. Ipſe eſt pax noſtra.

Cum immundus ſpũs exierit ab homie am bulat p loca arida q̃ rens requiem et nō in ueit. tũc dicit. Reuer tar in domum meam vnde exiui. et veniens inuenit eam vacantẽ ſcobis mundatã ⁊ or natam. Tũc vadit ⁊ aſſumit ſeptem alios ſpũs ſecũ nequiores ſe. et intrãtes hitant ibi et fiunt nouiſſima hominis illi9 peiora priorbꝫ. ſic erit gene racōni huic peſſime

Chriſ. Quia dñs di xerat iudeis. Viri ni niuite ſurgẽt i iudi cio et ꝯdẽnabũt ge neracōꝫ iſtã. ne ꝓpt̃ tpis tardacōꝫ ꝯtem nerẽt. et fierẽt pig ores. oñdit ꝙ nō ſo lũ in futō ſeculo. ſꝫ et hic ĝuiſſi ma paciẽ tur. futũꝫ i eis penã ſub q̃dam enigmate ſubdẽs. vñ dic̃. Cuꝫ aũt immund9 ſpũs exi erit ab hoie. Hiero. quidã iſtũ lcũ d hẽ ticis dictũ putãt ꝙ immund9 ſpũs q̃ i eis añ hitauerat qñ gen tiles erãt. ad ꝯfeſſio nẽ vẽ fidei ejciatur. Poſtea vo cũ ſe ad hereſim trãſtulerit. et ſimulatis ꝟtutibꝫ ornauerit domũ ſuã tũc alijs ſeptem neq̃ ſpiritibꝫ adiũctis. reuertat̃ ad eos dyabol9 et hitet in illis. fiãtq̃ nouiſſima eoꝝ peiora ꝓoribꝫ. Multo q̃dẽ peiori ꝯdicōe hẽ tici ꝙ gẽtiles qꝛ i illis ſpes fidei i iſtis eſt pugna diſcordie cũ hic intelligẽtia plauſum q̃ndaꝫ et colo rem doctrine pferat. neſcio an hẽat veritatem. Ex eo em̃ ꝙ finita vel pabola vel exẽplo ſequit̃. ſic erit generacōi huic peſſime. ꝯpellim̃. non ad hẽticos et q̃ſq̃ homĩes. ſꝫ ad iudeoꝝ ꝑlm refer re pabolã. vt ꝯtext9 loci nō paſſiu9 et vag9 i di uerſũ fluctuet atqꝫ inſipientiũ more turbetur. ſꝫ herens ſibi vl̃ ad priora vel ad poſteriora reſpõ deat. imũd9 ſpũs exijt a iudeis qñ acceperunt le gem. Expulſus autẽ a iudeis. ambulauit p gẽtiũ ſolitudies. vñ ſequit̃. Ambulat p loca arida que rẽs ſibi reqeꝫ. Remi. Loca arida appellat corda gentiũ ab oĩ humore ſalutariũ aq̃ꝝ. hic eſt ſacraꝝ ſcripturaꝝ et ſpiritaliũ donoꝝ et ab infuſiōe ſãcti ſpũs aliena. Raba. Vl̃ loca arida ſũt corda fide liũ q̃ a mollicie fluxe cogitacōis expurgata calli dus inſidiator explorat ſi q̃s greſſus ibi figere poſſit. ſꝫ caſtas mentes effugiẽs diabol9 in ſolo corde ꝓuoꝝ gratã ſibi pt̃ inuenire q̃eteꝫ. vñ ſeq tur. Et nō inueit. Remi. Putabat aũt diabolus ſe ꝑpetuã q̃etẽ poſſe habere in gẽtili ꝑlō. ſꝫ ſub dit̃. Et nō inuenit qꝛ apparẽte dei filio p miſteriũ icarnacōis ſue gẽtilitas credidit. q̃ cũ dño credi diſſet. ille nō inuẽto loco inacōnibꝫ dixit. Reuer tar ad domũ meã vñ exiui. habeo iudeos q̃s ãte dimiſerã. Et veniẽs inueit vacantẽ ſcobis mũda tã et ornatã. Vacabat em̃ templũ iudeoꝝ ⁊ xp̃m hoſpitẽ nō hẽbat. dicentẽ. Surgite et abeamus hic. qꝛ igit̃ et dei et angeloꝝ ꝑſidia ñ habebãt. et ornati erãt ſupfluis adornacōnibꝫ legis et tra dicōnibꝫ phariſeoꝝ. reuertit̃ diabol9 ad ſedẽ ſu am ꝑſtinã. et ſeptenario nũo ſibi addito demonũ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

habitāt pſſimā domū• et fiūt nouiſſima illius pͦrī
peiora prioribꝫ• Multo em̄ nūc maiore demonum
nūo poſſidenť• blaſſemātes ī ſinagogis ſuis xp̄m
ihesū q̄ ī egipto ꝑ oſſeſſi fuerāt añ legis noticiā
qꝛ aliud eſt venturꝝ ñ crede• aliud nō ſuſcepiſſe
q̄ venerit• Septenariū aūt nūm adiūctum diabo=
lo• vel ꝓpť ſabbatū intellige• vel ꝓpť nūm ſpūſ=
ſancti• vt quō in yſa• ſup florez qui de radice ieſſe
deſcēdit ſeptē ſpūs ꝟtutū deſcendiſſe narrantur
ita ecōtrario vicioꝝ nūs in diabolo ↄſecrat9 ſit•
Pulcre aūt ſeptē ſpūs aſſumi dicūtur• vel ꝓpť vio
lacōez ſabbati• vel ꝓpť crimialia pcc̄a q̄ cōtraria
ſunt ſeptez donis ſpūſſancti• Chriſ• Vel hic pe
nam eoꝝ demōſtrat• Dicit em̄ q̄ ſicut demoniaci
cū liberati fuerit ab īfirmitate ſi deſidiores effici
ant̄• grauiorē attrahūt aduerſus ſe fantaſiā• ita
in vobis fiet• Etem̄ añ detinebami a demone q̄ñ
ydola adorabatis• et filios veſtros demonibꝫ oc=
cidebatis• ſꝫ tñ nō dereliqui vos• ſꝫ expuli demonez
illū p ꝓphetas• et p meipſum rurſus veni āplius
expurgare vos volēs• qꝛ igiť ñ vultis attendē
ſꝫ in maiorē excidiſtis neq̄ciaꝫ• Grau9 em̄ ē occi/
dere xp̄m q̄ ꝓphas• ꝓpter h̄ difficiliora paciemi•
Que em̄ ſub veſpaſiano et tito ↄtigerūt eis• mul=
to grauiora fuerūt his q̄ paſſi ſunt in egipto• et
in babilone et ſub antiocho• Nec hoc ſolū oſten/
dit• ſꝫ q̄m ab omi ꝟtute erūt deſolati• et demonū
actibꝫ occupabiles magis q̄ añ• Hoc aūt nō ſolū
ad illos ſꝫ ad nos etiā dicta eſſe rōnez hꝫ• ſi illumi
nati• et a p̄oribꝫ eruti malis rurſus ab eadē poſſi=
deam̄ nequicia Etem̄ difficilior iam erit pena po
ſterioꝝ pc̄ioꝝ ꝓpter q̄d palitico xp̄s dixit• Ecce
ſanus fact9 es• noli peccare ne deteri9 tibi aliq̄d
ↄtingat• Raba• Hō em̄ q̄libet ad fidem ↄuerſ9
eſt a q̄ diabol9 p baptiſmū eijcitur• q̄ eiect9 inde
loca arida pagrat• id eſt corda fideliū Greg•
xxiij• mora• Loca em̄ arentia atꝫ in aq̄ſa ſūt corda
iuſtoꝝ q̄ diſciplme fortitudinē ab oī carnalis cō
cupiſcētie hūore ſiccanť• Loca vero humētia ſūt
terrenoꝝ hoīm mentes q̄s humor carnalis ↄcu=
piſcētie qꝛ replet fluidas facit• in q̄bꝫ diabol9 ini
quitatis ſue veſtigia tāto altius impmit• q̄nto in
eiſdem mētibꝫ pes tranſit9 illi9 q̄ſi in fluxa terra
deſcendit• Raba• Rediens aūt ad domū ſuā vñ
exiuerat• inuenit eā vacantē a bonis actibꝫ p ne/
gliengētiā ſcobis mūdatā ſcꝫ a vicijs p̄ſtinis per
baptiſmū ornatā• ſimulatis ꝟtutibꝫ p ypocriſim•
Aug• de q̄ſti• euā• Vñ p h̄ verba ſignat dñs q̄ſ
dā ita credituros vt nō poſſint ferre laborē ↄti=
nencie et ad ſeculū redituri ſūt• q̄d dicit• Aſſumit
ſecū alios ſeptē• intelligiť qꝛ cū q̄s ceciderit d̄ iu
ſticia eē ſimulacōnē habebit• Cupiditas em̄ ēriiſ
expulſa p pñiam ↄſuetis opibꝫ cū nō inuenerit ī
quibꝫ delectacōibꝫ ↄq̄eſcat• auidi9 redit• et rur/
ſus occupat mtē hoīs negligētia ſi ſubſecuta eſt
vt nō introducētur tanq̄ hitator mūdate domui
ſermo dei p ſanā doctrinā• q̄m ñ ſolū habebit illa
vij• vicia• q̄• vij• ꝟtutibꝫ ſūt ↄtraria ſpiritalibus
ſꝫ eē p ypocriſim ſeipſas habē ꝟtutes ſimulabit•
ꝓpterea aſſumptis ſecū• vij• alijs neq̄oribꝫ hoc ē
ipſa ſeptenaria ſimulacōne redit ipſa ↄcupiſcētia
vt ſint nouiſſima hoīs illi9 peiora p̄oribꝫ Greg

vij• mora• Pleꝝqꝫ eē fit vt cū mens ex ipſo exerci
cio ſui ꝓfect9 extolliť• Cūqꝫ ſe iam q̄ſi de ꝟtuti
bꝫ erigit ſeuienti ↄtra ſe aduerſario aditū pādat
tantoqꝫ ſe vehementi9 in ei9 ↄfractōne exhibet
q̄to et grauī9 qꝛ vel ad modicū ſūat ꝓiect9 dolꝫ
hila• Nuia predicta

Adhuc eo loquente
ad turbas ecce mať
eius et fratres ſtabāt
foris querētes loqui
ei• Dixit autez ei q̄dā
Ecce mater tua ꝛ fra
tres tui foris ſtant q̄
rentes te• At ipſe re=
ſpondens dicenti ſibi
ait• Que eſt mať mea
et q̄ ſunt fratres mei
Et extendens manuꝫ
in diſcipulos ſuos• di
xit• Ecce mater mea•
ꝛ fratres mei• Quicū
cūqꝫ enim fecerit vo
lūtatem patris mei q̄
in celis eſt• ipſe meus
frater et ſoror et ma
ter eſt•

omia ī paterne maie
ſtatis ꝟtute loq̄bať
nūciāti ſibi q̄ foris
an ſē atꝫ fratribus
expectareť• q̄d rſpō
derit euāge• demon
ſtrat• ſubdēs• adhuc
eo loquēte ad turbaſ
ecce mr̄ ei9 et fratreſ
foris ſtabāt q̄rētes
loqui ei• Aug• d̄ ↄ•
euā• Hoc ſine dubio
ↄuenient geſtum in
tellig̃ debem9• pre
miſit em̄ cū ad h̄ nar
randū tranſiret• Ad
huc eo loquente ad
tbas q̄d eſt• adhuc
in ſi q̄ñ illud loq̄bať
ſtā et marc9 p9 illd̄
q̄d de blaſſemia ſpi
ritusſancti retulerat
dixit• Et veniūt mr̄
ei9 et fratres• Lucaſ
aūt nō hui9 rei geſte
ordinē tenuit• ſꝫ pre
occupauit h̄ et recor
datū ante narrauit•

Hiero• ↄtra heluidiū• Hinc heluidij vna ꝓpoſi
cio ſumiť• ex hoc q̄ fratres dñi in euāgelio noian
tur• Vñ inq̄t fratres dñi dicti ſūt q̄ nō erāt frēs•
Sꝫ iā nunc ſciendūꝫ eſt q̄tuor modis ī ſcripťis di
uinis fratres dici• natā• gēte• ↄgnacōe• et affectu
Natura vt eſau et iacob• Gente• vt oīs iudei fra
tres inť ſe vocanť• vt in deutronomio• Nō potis
ↄſtituere ſup te hominez alienū q̄ nō eſt frať tu9
Porro ↄgnacōne fratres vocanť qui ſūt de vna
familia• ſic in Geñ• Dixit autē abraam ad loth• nō
ſit rixa inť te et me• q̄m fratres ſum9• Affectu eē
fratres dicūtur q̄d ī duo diuiditur• ī ſpēale et cō
mune• In ſpeciale• qꝛ oīs xp̄iani fratres dicunť
vt ſaluator dič• Vade dic fratribꝫ meis• porro in
ↄmune• qꝛ oīs hoīes ex vno p̄re nati pari inter
nos germanitate ↄiūgim̄• ſic ibi Dicite his q̄ ode
runt vos fratres noſtri vos eſtis• Interogo ergo
iuxta quez modū fratres dñi ī euāgelio appelleť
iuxta naturā• ſꝫ ſcriptura non dič nec marie eos vo
cans filios nec ioſeph• iuxta gentez• ſꝫ abſurdūꝫ ē
vt pauci ex iudeis vocati ſint fratres• cū oīs qui
ibi fuerunt• fratres potuerit appellari• iuxta affe
ctum humani iuris et ſpirit9• veꝝ ſit qui magis
erāt fratres q̄ apli• q̄s dñs docebat intrīſec9 aut
ſi oīs qꝛ hoīes ſūt fratres• ſtultūꝫ fuit nunciare
q̄ſi ꝓpriuꝫ• Ecce fratres tui querūt te• Reſtat igi
tur vt frēs eos ītelligas appellatos a ↄgnacōne
nō affectu• non gentis priuilegio• nō natura•

Hiero· ſup matheū· Quidā vero fratres dñi
de alia vxore ioſeph filios ſuſpicanť· ſeq̄ntes de
liramenta apocrifoꝝ· et q̄ndā mecham vel eſchā
mulierculā confingentes· nos aūt fratres domini·
non filios ioſeph ſed conſobrinos ſaluatoris ſoro
ris marie matˀ tere domini filios intelligim9 · que
eſſe dicitur mater iacobi minoris et ioſep ꝛ iude·
q̄s in alio euāgelio loco fratres dñi legim9 appel
latos· fratres aūt cōſobrinos dici omnis ſcripťa
demonſtrat· Chriſ· Vide autem et fratꝝ ei9
elacōnem· Cum em̄ deceret eos ingredi et audire
cum turba· vel ſi hoc non vellent· expectarent fi=
nem ſermonis et tūc eum adire· hi extra eū vocāt
et coram omnibꝫ hoc faciunt· et ſupfluū honoris
amorem oſtendētes et monſtrare volentes ꝙ cū
omni poteſtate xp̄o aliq̄d iniūgūt· q̄d ꝛ euange/
liſta oſtendit hoc ipſum obſcure inſinuans cū dič·
Adhuc eo loquente· acſi dicēt· Nūquid non erat
tempus aliud· Quid aūt et loqui volebant ſi pro
veritatis dogmatibꝫ omunit̄ hoc ꝓponere opor
tebat vt et alios lucrarentur· Si aūt de alijs ſibi
ipſis ptinentibus· non oportebat ita feſtinanter
vocare· Vnde maifeſtū eſt· q̄m ſolū ex vana gl̄ia
hoc faciebant· Aug· de natura et gracia· Si in
quit dicatur de fratˀbꝫ de ſācta v̄gine maria ꝓpť
honorē xp̄i nullā prorſus cū de pc̄tis agiť habē
volo q̄ſtionē· Inde em̄ ſcim9 ꝙ ei plus gr̄e col=
latū fuerit· ad vincendū omni ex pte pc̄tm· ꝙ cō
cipe et parē meruit eū quē ꝯſtat nullū habuiſſe
pc̄tm· ſequiť· Dixit aūt ei q̄dam· Ecce matˀ tua et
fratres tui foris ſtāt q̄rentes te· Hiero· Vide
tur m̄ iſte q̄ nūciat nō fortuitu et ſimpliciť nūcia
rē· ſꝫ inſidias tendē· vtꝝ ſpirituali opi carnē et ſā
guinē pferat· Vn̄ et dn̄s n̄ ꝙ mr̄ē negat et ꝛ fr̄es
exire ꝯtempſit· ſꝫ q̄ rn̄deret inſidiātı· Chriſ· ne
q̄ aūt dixit· vade dic ei q̄m n̄ eſt mr̄ mea· ſꝫ ad eū
q̄ nūciauāt extendit ſmonē· ſequiť enim· At ipe
rn̄dens dicēti· ait· q̄ eſt mr̄ mea· et q̄ ſūt fr̄es mei·
Hila· Nō aūt faſtidioſe de mr̄e ſua ſenſiſſe exiſti
mādus eſt· cui in paſſione poſit9 marie ſolicitudi
nis tribuit affectū· Chriſ· Nā ſi negare vellet
mr̄ē· tūc vtiq̄ negaſſet q̄n iudei exprobrabant
ei· Hiero· Nō ḡ iuxta marcōnē et manicheū ma
trē negauit· vt nat9 de fantaſmate putareť· ſed
apl̄os ꝯgnacōni p̄tulit· vt et nos in ꝯpacōe dile
ctōis carni ſpiritū p̄feram9· nec maternū ꝯfutat
obſequꝫ pietatis· cui9 p̄ceptū eſt· hōra p̄rē tuū
et mr̄ē tuā· ſꝫ paternis ſe miſterijs vel affectib9
āpli9 q̄ matˀnis debē demōſtrat· vn̄ ſeq̄tur· Et ex
tēdēs manū i diſcipl̄os dixit· Ecce mr̄ mea et fr̄es
mei· Greg· in omē· Fideles q̄dē diſcipl̄os fr̄es
noiare dignat9 ē dn̄s dicēs· ite nūciate fr̄ibꝫ meiſ
Qui ḡ frater dn̄i fieri ad fidē veniēdo potuit· q̄=
rendū quō eť eſſe poſſit mr̄· Sꝫ ſciend̄ nobis ē q̄
q̄ xp̄i fratˀ vľ ſoror ē in credēdo mr̄ efficiť p̄dicā
do q̄ſi ei pit dn̄m quē cordi audiētis ifūdit· et mr̄
ei9 efficiť· ſi p ei9 vocē amor dn̄i in proximi mēte
gn̄ať· Chriſ· Cū his āt q̄ dicta ſūt et aliud nos
docꝫ videlicꝫ i nulla ꝯgnacōne ꝯfidētes v̄tutem
negligē· Si em̄ mr̄i nihil ꝓdeſt mr̄ē eſſe n̄ v̄t9
adeſſꝫ· q̄s vtiq̄ ali9 p ꝯgnacōē ſaluabiť· vna ei
nobilitas ſola ē· dei facē volūtatē· et iō ſequitur

Quicūq̄ em̄ fecit volūtatē p̄ris mei q̄ in celˀ eſt·
Multe mulieres beatificauerūt ſanctā v̄ginē illā
et ei9 vterꝝ· et optauerūt tales fieri mr̄es· Quid ē
igiť q̄d ꝓhibeat· Ecce latā vobis ꝯſtituit viā ꝛ
licꝫ n̄ mlieribꝫ ſolū· ſꝫ et viris fieri mr̄ē dei Hie·
Dicam9 aūt et aliť· ſaluator loquiť ad ťbas· intū
ſec9 erudit nacōes· mr̄ ei9 et fr̄es iſ eſt ſinagoga
et ꝑplus iudeoꝝ foris ſtāt Hila· Cū itaq̄ igre
diendi ad eū haberent vt ceteri ptatem· ſꝫ quia
in ſua veit et ſui eū nō recepūt· igreſſu ei9 atq̄
aditu abſtinēt· Gre· vn̄ et mr̄ ei9 cū q̄ſi n̄ agſcit̄
foris ſtare phibeť· q̄ videlicꝫ ſinagoga ab auto
re ſuo n̄ recogſciť· q̄ legis obſuacōnē tenēs ſpi
ritalē itellectū pdidit· et ſe ad cuſtodiā lr̄e foris
fixit· Hiero· Cūq̄ rogauerit et q̄ſierint et nū/
ciū miſerint reſpō ſuꝫ accipient· liberos eos eē ar
bitrij · et intrare poſſe ſi velint et ipſi credere·

CAPI· ·XIII·

In illo die exiens iħs de domo· ſedebat ſe
cus mare et congre=
gate ſunt ad eum tur
be multe· ita vt in na
uiculā aſcendēs ſede
ret· et omis turba ſta
bat i littore ꝛ locut9
eſt eis multa i pabolˀ
dicens Ecce exijt qui
ſeminat ſeminare ſem
ſuū· et dū ſemiat q̄dā
ceciderūt ſec9 vi ā et
venerūt volucres celi
et comederūt ea· alia
āt ceciderūt in petro
ſa vbi nō habebāt ť=
ram multā· et ꝯtinuo
exorta ſunt q̄ n̄ habe
bāt altitudinē terre·
Sole aūt orto eſtua
uerunt· et que non ha
bebāt radicē aruerūt
Alia aūt ceciderūt in
ſpinas· et creuerunt
ſpine et ſuffocauerūt
ea· Alia aūt cecidert
in terram bonā et da
bant fructum· Aliud
centeſimū· aliud ſexa

Chriſ· Poſtq̄ icre=
pauat eū qui mr̄is et
fratꝝ p̄ntiaꝫ nūcia=
uit· dehic fec̄ q̄d illi
cupiebāt· exijt· ſ· do
mū· p̄mo ſanās egtu
dinē vane gl̄ie fratꝝ
ſcd̄o decentē honorem
exhibēs mr̄i· vn̄ d̄r·
In illo die exiēs iħe
ſus d̄ domo· ſedebat
ſec9 mare· Aug· d̄
cō· euā· cū dič· in il/
lo die· ſatis indicat·
aut iſ ꝯſeq̄nť geſtuꝫ
p9 p̄miſſa· aut n̄ mul
ta intˀponi potuiſſe·
n̄ forte dies more ſc
pturaꝝ tēp9 ſigſfi=
cet· Raba· Nō ſolū
aūt v̄ba et facta dn̄i
veꝝ eť itinera ac lo
ca i q̄bꝫ v̄tutes opa
tur· et predicat· cele
ſtibꝫ ſūt plēa ſacr̄mē=
tis· P9 ſmonē q̄ppe
i domo hitū· vbi ne/
fāda blaſfeia demoi
um hr̄e dict9 ē· egre
diēs docebat ad ma
re vt on̄dēt ſe ťlicta
ob culpam pfidie iu
dea ad gētes ſaluan
das eē trāſituꝝ· gē
tiliū ei corda diu ſu/
pba et icredula meri
to timidis amariſq̄
fluctibꝫ maris aſſimi
lanť· Demū v̄o dn̄i
p fidē fuiſſe iudā q̄s
neſciat Hiero· Cō
ſiderandū eť ꝙ ꝑplˀs
dn̄i iheſu non potat
intrare · nec eſſe ibi
vbi apl̄i audiebant

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

geſimū• aliud triceſi mū Qui hꝫ aures au diendi audiat•

miſteria• Jdcirco mi ſeratoꝛ dñs egredit̃ de domo ſua et ſedet iuxta hoc ſeculi ma‑ re• vt cōggentur ad
eū multe turbe et audiāt in littore que intus non
merebant̃ audire• vñ ſequit̃• Et cgregate ſūt ad
eū t̃be multe• ita vt ī nauiculā aſcēdens ſedēt• et
oīs t̃ba ſtabat ī littore• Criſ• Hoc āt ñ ſimpli
cit̃ euāgeliſta poſuit• ſꝫ vt mōſtraret ꝙ dñs h̄ fe
cerit• volēs cū diligētia h̄ ſpectacl'ꝫ ſtatuē vt nl'
lū mittat pꝰ dorſū• ſꝫ oēs corā facie h̄eat• Hila•
Sediſſe āt dñm ī naui et t̃bas foris ſtetiſſe ex ſub
iectis rebꝫ ẽ rō• jn pabol' ei erat locuturꝰ et facti
iſtiꝰ gñe ſigſicat eos q̄ ex̃ eccleſiā poſiti ſūt nullā
diu ꝟmoīs poſſe cape itelligētiā• Nauis ei ecclie
typū ꝓfert• int̃ q̄m ꝟbū vite poſitū ē ⁊ ꝓdicatū
his q̄ ex̃ ſūt• et arene mō ſteriles itelligē ñ pñt•
Hiero• Jh̄s eẽ in medijs fluctibꝫ ē• hicinde mari
tundit̃• et ī ſua maieſtate ſecurꝰ appꝛopinq̄re fac
t̃re nauiculā ſuā vt pꝑl's neq̄q̄ piculū ſuſtinēs ñ
tēptacōibꝫ ēcūdatꝰ q̄s ferre ñ poſſet• ſtat ī litto
re fixo g̃du vt audiat q̄ dicunt̃• Raba• vl' ꝙ aſcē
dēs nauē ſedebat ī mari• ſigſicat ꝙ xp̄us ꝑ fidem
aſcēſurꝰ erat ī mētes gētiliū et ecclīaꝫ collecturꝰ
ī mari• i• ī medio nacōnū ꝯt̃dicentiū• t̃ba ꝟo que
ſtabat ī littore q̄ neqꝫ ī naui• neqꝫ ī mari erat• ge/
rit figurā recipiētiū ꝟbū di et iā fide a mari• i• a t̃
ꝓbis ſepatoꝝ• ſꝫ nec dū miſterijs celeſtibꝫ ībuto
rū• ſequit̃• et locutꝰ ē eis mł'ta ī pabol'• Criſ•
Q̄uis ī mōte ita ñ fecit• ñ ei ꝑ pabolas ꝟmonē ꝯte
xit• Tūc ei t̃be ſole erāt et plebs icōpoſita• h̄ āt
et ſcibe et phariſei• ñ ap̄t h̄ āt ſolū ī pabol' loquit̃
ſꝫ vt maifeſtioꝛē ꝟmonē faciat et āplioꝛē mēoꝛiaꝫ
iponat• et ſub viſu res reducat• Hie• Et notādū
ꝙ ñ oīa locutꝰ ſit eis ī pabol' ſꝫ mł'ta• Si ei dixiſſꝫ
cūcta ī pabolis abſqꝫ emolumēto pꝑli receſſiſſent
ꝑſpicua miſcet obſcuris vt ꝑ ea q̄ itelligūt ꝓuo‑
cent̃ ad eoꝝ noticiā q̄ ñ intelligūt• t̃ba eẽ ñ vniꝰ
ſentēcie eſt• ſꝫ diuſaꝝ ī ſingul' volūtatū• Vñ loq̄t̃
ad eā ī multis pabol' vt iux̃ varias volūtates di‑
uerſas recipiāt diſcipliās• Criſ• ꝓmā āt pabo
lā poīt eā q̄ faciebat auditoꝛē attencōꝛeꝫ• qꝛ eñ
ſub enigmate erat t̃ctaturꝰ erigit mētes audiētiū
ꝑ ꝓmā pabolā• dicēs• ecce exijt q̄ ſemiat ſemiare ſe
mē ſuū• Aug• Sigſicat̃ āt ſatoꝛ iſte q̄' ſemiat eẽ
filiꝰ dei et pñs ī pꝑlis ſemiare ꝟmonē• Criſ• vñ
aūt exijt q̄ vbiqꝫ pñs ē• l' q̄lit̃ exijt• ñ loco• ſꝫ icar/
nacōne• ꝓpinq̄oꝛ factꝰ nobis ꝑ hitū carnis• qꝛ ei
nos int̃re ñ poſſumꝰ ad eū pcc̄is nr̄is ꝓhibētibꝰ
nobis igreſſuꝫ• ipſe ad nos egredit̃• Remi• Vel
exijt cū relicta iudea ꝑ ap̄los ad gētes tranſiuit•
Hiero• vel intꝰ erat domi ꝟſabat̃• loq̄bat̃ diſci
pul' ſacm̄ēta• Exijt g̃ de domo ſua vt ſemiaret in t̃
bis• Aug• Cū at̃ audieris q̄n exijt q̄ ſemiat vt ſe
minet ñ eſtiēs eſſe ꝓdēptitatē ꝟmois E g̃dit̃ ei ml'
tociēs q̄ ſemiat et ad aliā rē• vel vt ſcindat t̃rā vl'
vt malas icidat herbas• l' vt ſpinas euellat• vl' vt
aliā talē q̄ndā diligētiā exhibeat• h̄ āt ad ſeminā
dū exiuit• q̄d igit̃ fit de ſemie iſto• tres depeūt ꝑ
tes• et vna ſaluat̃• et h̄ ñ eq̄lit̃• ſꝫ cū dr̄ia q̄dā• Vñ
ſequit̃• Et dū ſemiat q̄dā ceciderūt ſecꝰ viā Hie•

Hāc pabolā ad ꝓbandā hēſim ſuā valētinꝰ aſſu
mit tres itroducēs eſſe natās• ſpiritalē• natalez•
vel aīalez atꝫ t̃renā• cū h̄ q̄tuoꝛ ſint• vna iux̃ viā•
alia petroſa• t̃cia plena ſpinis• alia t̃ra bō• Criſ•
Sꝫ ꝟm h̄ q̄lit̃ h̄ret rōeꝫ mt̃ ſpinas ſemiare et ſuꝑ
petrā et ī via• Jn ſemibꝫ q̄deꝫ et t̃ra matialibꝫ ñ
h̄ret vtiqꝫ rōeꝫ• ñ eñ ē in ꝑtate petre fieri terrā•
neqꝫ vie ñ eſſe viā• neqꝫ ſpine ñ eſſe ſpinā• Jn aīa
bꝰat̃ et doctrinis multā hꝫ h̄ laudeꝫ• Poſſibile eſt
ei petrā fieri t̃rā pinguē• et viā ñ viſ conculcari et
ſpinas deſtrui• Nō igit̃ plꝰ ſemis pijt• ñ eſt ab eo
q̄ ſemiat• ſꝫ a ſuſcipiēte t̃ra• i• ab aīa• Jpe eñ q̄ ſe‑
miat ñ diuitē ñ paupeꝫ diſcernit• ñ ſapientē• neqꝫ ī
ſipienteꝫ ſꝫ oībꝫ loq̄bat̃ q̄ a ſeipō erāt oplēs• ꝓui‑
dens tñ q̄ futa erāt vt liceat ei dicē• q̄d me opoꝛ
tuit facē et ñ feci• jō āt ñ dic̄ maifeſte• q̄n h̄ acce
ꝑūt deſides et ꝑdidert̃• h̄ āt diuites et ſuffocaue
rūt• h̄ aūt molles et ꝑdidert̃• qꝛ ñ voluit eos ve‑
hement̃ tangē vt ñ ī diffidentiā mittat• Per hāc
eẽ pabolā diſciplos erudit et ſi pl'es audientium
eos fuerint q̄ peūt vt ñ ꝓp̄t h̄ deſides ſint• qꝛ nec
ꝓp̄t h̄ dñs q̄ oīa preuidit• deſtitit a ſeminādo•
Hiero• Obuia aūt h̄ eſſe ꝓmā pabolā• q̄ cū in‑
terꝓtacōe ſua poſita eſt• et cauendū eſt vbicūqꝫ
dñs expoīt ꝟmones ſuos ne vel aliud vel q̄d plꝰ
vel minꝰ ꝓſumas itelligē ꝙ ab eo expoſitū ē•
Raba• Que ꝟo tacita nr̄e itelligentie dēliquit
ꝯſtrīgenda ſūt breuit̃• Via ē mens ſedula malarū
cogitacōnū meatu trita atꝫ arefacta• petrā duri/
ciā ꝓteruē mentis terrā leuitateꝫ aīe obediētis•
Soleꝫ dic̄ feruoꝛeꝫ ꝑſecucōis ſeuientis• Altitudo
t̃re eſt ꝓbitas aīe diſciplinis celeſtibꝫ iſtitute• Jn
q̄ expoſicōne dixīꝰ• qꝛ neq̄q̄ ipſe res nimia cad
qꝫ ſigſicacōne ſꝑ allegoꝛice ponant̃• Hiero• ꝓ
uocam̄ aūt ad dictoꝝ intelligētiā• q̄ciens hiis ꝟ‑
monibꝫ ꝯmonem̄ q̄ ſequitur• Qui hꝫ aures audiē
di audiat• Remi• Aures audiēdi ſunt aures mē
tis ſcꝫ intelligendi et faciendi que iuſſa ſunt•

Et accedētes diſcipu li dixerūt ei• q̄re in pa bolis loq̄ris eis• q̄ re ſpōdēs ait illis• quia vobis datū ē noſſe mi ſteria regni celoꝝ• ill' āt nō eſt datū• q̄ ei hꝫ dabit̃ ei• et abūdabit Qui āt non hꝫ• et q̄d hꝫ auferet̃ ab eo• jō ī pabolis loquoꝛ eis qꝛ vidētes ñ vidēt• ⁊ au dientes nō audiūt• ne qꝫ itelligūt• vt adiple atur ī eis ꝓphia yſaie dicentis• auditu audi etis et ñ intelligetis ⁊ vidētes videbitis

Gloſa• Jntelligē tes diſcipuli eſſe ob ſcura que a domino populo dicebantur Voluerunt domino intimare ne parabo‑ lice loqueretur• Vn de dicitur• Et acce dentes diſcipuli di/ xerunt ei• Quare in parabolis loqueris eis• Criſoſtomus• Vbi dignum eſt ad mirari diſcipulos q̄ re diſcere cupiētes ſciunt quando inter rogare oporteat• nō enim coram omnibꝫ hoc faciunt• Et hoc oſtendit Matheus• cum dicit• Et accedē tes• marcꝰ āt manife ſtiꝰ demōſtrat dicēſ ꝙ ſigl'arit̃ acceſſert

et non videbitis. In
craſſatum eſt eniꝫ cor
pplī huiꝰ. et auribꝫ ḡ
uiter audierūt. et ocu
los ſuos clauſerūt. ne
qn̄ videant oculis et
auribus audiāt. ⁊ cor
de intelligant et con
uertantur ⁊ ſanē eos
Veſtri autem btī ocu
li quia vident. et au-
res veſtre quia audi-
unt. Amen quippe di
co vobis. quia multi
pphete et iuſti cupie-
runt videre que vide
tis. et non viderūt. ⁊
audire que auditis. ⁊
non audierunt.

Hiero. Querendū
eſt aūt quō accedāt
tūc ad eū. cū iheſus
in naui ſedebat. niſi
forte intelligatˀ ꝙ
dudū cū ipſo nauem
oſcēderint. et ibi ſtā
tes ſup intˀp̄tet acō
ne pabole ſciſcitati
ſūt. Remi. Dicit ḡ
euāgeliſta. acceden
tes. vt oſtendēt ꝙ
ſollicitati ſūt ſiue po
terāt accedē corpe.
q̄uis eſſet aliqđ vel
breue ſpaciū intˀ eos
Chriſ. Cōſiderā-
da eſt aūt et eoꝝ re
ctitudo q̄liter mltā
ꝓ aliis hn̄t curā. et
priꝰ q̄ alioꝝ ſunt. q̄
rūt. et tūc q̄ ſunt ip
ſoꝝ. nō em̄ dixerūt
in pabolis loq̄ris no
bis. ſꝫ in pabolis lo-
queris illis. Qui re-
ſpondens ait illis. qꝛ vobis datū eſt noſſe miſte
riū regni celoꝝ. Remi. Vobis inq̄ q̄ mihi ad-
heretis. et i me creditis. miſteriū aūt regni celo
rū appellat euāgelicā doctrinā. Illis aūt ſcꝫ q̄ fo
ris ſunt. et in eū credē nolūt. ſcribis ſcꝫ et phari
ſeis et ceti ſi i infidelitate pſeuerātibꝫ non eſt da
tum. Accedamꝰ ḡ cū diſcipulis ad dn̄m puro cor
de. vt nobis euāgelicā doctrinā interpretari di
gnetˀ. iuxta illud. Qui appropinq̄t pedibꝫ eiꝰ ac-
cipiēt de doctrina ipiꝰ. Chriſ. Hoc aūt dixit.
nō neceſſitatē inducēs neqꝫ fatū. ſꝫ mōſtrās. qm̄
illi quibꝫ nō eſt datū cā ſibi ſunt vniuſoꝝ malo
rū. et oſtendē volēs. qm̄ ognoſcē diuina miſte-
ria donū dei eſt. et gr̄a deſup data. nō tn̄ ꝓpt̄ hoc
liberꝝ arbitriū deſtruitˀ. et hꝫ ex his q̄ ſequuntur
maifeſtū eſt. Vt em̄ neqꝫ iſti deſperēt neqꝫ illi pi
gritentˀ. audiētes qm̄ eis datū eſt. demonſtrat a
nobis principiū hoꝝ eſſe cū ſubdit. Qui em̄ ha-
bet dabitˀ ei. et abūdabit. Qui aūt nō hꝫ. ⁊ qđ hꝫ
auferetˀ ab eo. ac ſi dicēt. Cū aliquis deſiderium
habūit et ſtudiū dabūtur ei et vniuerſa que a đo
ſunt. Cum aūt his vacuꝰ fuerit et q̄ ad ſe ptinent
nō inferat. neqꝫ q̄ a deo ſunt ei danˀ. ſꝫ et qđ ha-
bet auferetur ab eo. non deo auferente ſꝫ ſe indi-
gnū faciente his q̄ hꝫ. Vn̄ et nos ſi viderimꝰ ali-
quem deſidioſe audientē et exhortātes ꝙ atten-
dat nō ei pſuaſerimꝰ. ſileamꝰ. qꝛ ſi magis imorati
fuerimꝰ. intendetˀ ei deſidia. Studentē aūt diſcē
allicimꝰ et multa effundimꝰ. ⁊ bn̄ dixit ſm̄ euāge
liſtā qđ videtˀ habere. neqꝫ etiā hoc ipſum habꝫ.
Remi. Qui etiā hꝫ ſtudiū legēdi dabitˀ ei ⁊ fa-
cultas itelligēdi. Et q̄ nō hꝫ legēdi ſtudiū. hꝫ qđ
ꝑ naturā bonā videtˀ eſſe auferetˀ ab eo. Vel qui
hꝫ caritatē dabūtur ei cetere v̄tutes. et q̄ nō hꝫ.
auferetˀ ab eo qꝛ abſqꝫ caritate nullū bonū ēē po
teſt. Hiero. vel apl̄is in xp̄o herentibꝫ ↄceditur.
Iudeis v̄o q̄ nō crediderūt in filiū dei. etiā ſi q̄d
ꝑ nature bonū poſſidēt tollitˀ. neqꝫ em̄ pn̄t aliq̄d
ſapienˀ intelligē. qꝛ ſapie nō hn̄t caput. Hila.
Fidē etiā iudei nō hn̄tes. Legē q̄ꝫ quā habuerūt
ꝑdiderūt. et iō ꝑfectū fides euāgelica hꝫ donū.
qꝛ ſuſcepta nouis fructibꝫ ditat. Repudiata v̄o
etiā veteris ſubſtācie opes detrahit. Chriſ. vt
aūt manifeſtiꝰ qđ dixerat fiat. ſubdit. ideo in pa
bolis loq̄r eis qꝛ vidētes nō vidēt. et audiētes n̄
audiūt neqꝫ intelligunt. Et ſi q̄dem nature hꝫ exce
cacō eſſꝫ. apire eoꝝ oculos oportebat. Quia v̄o
voluntaria eſt hꝫ excecacō ꝓpt̄ hꝫ nō dixit ſimplici
ter nō vident. ſꝫ vidētes non vidēt. Viderūt eniꝫ
demones exeūtes et dixerunt. in beelzebub eiicit
demonia. audiebant ꝙ ad deū eos attrahebat. et
dicūt. Non eſt hic hō a deo. qꝛ ḡ ↄtraria his que
videbāt et audiebāt enūciabāt. ꝓpt̄ hoc ipſuꝫ vi
dere et audire eis afferˀ. nihil em̄ hic ꝓficiūt. ſꝫ
in iudiciū magis incidūt. vn̄ et a pn̄cipio non eis
pabolice loq̄batur. ſꝫ cuꝫ multa certitudīe. qꝛ āt
audita et viſa ꝑuerterunt iā in pabolis loquitˀ.
Raba. Et notanduꝫ eſt qꝛ nō ſoluꝫ q̄ loq̄batˀ. ve
rū etiā q̄ faciebat pabole fuerunt. id eſt ſigna ſpi
ritaliū reꝝ. qđ liquido oſtēdit. cuꝫ dic̄. vt viden
tes nō videāt. verba nāqꝫ videri nō potˀant. ſꝫ au
diri. Hila. Hoc de his loquitˀ q̄ ſtāt in littore.
et diuidunˀ a iheſu et ſonitu fluctuuꝫ pſtrepēte
nō audiūt q̄ dicunˀ. Chriſ. Deinde vt nō dice-
rent. qm̄ vt inimicꝰ noſter nobis detrahit. ꝓphe
tam inducit eadem ſentenciantē. vnde ſequitˀ. vt
impleatur i eis ꝓphecia yſaie dicentis. Auditu au
dietis et nō intelligetis. et vidētes videbitis. et
non videbitis. id eſt auditu audietis verba. ſꝫ nō
intelligetis v̄boꝝ archana. Vidētes videbitis
carnē ſcꝫ et nō videbitis. hꝫ eſt nō intelligetis di-
uinitatē. Chriſ. Hoc autem dixit qꝛ ipſi ſibi ab
ſtulerūt vidē et audire aures et oculos ſibi clau-
dentes et cor incraſſantes. Nō em̄ ſolū nō audie-
bant. ſꝫ et grauiter audiebāt. vn̄ ſequitˀ. Incraſſa
tum eſt cor pplī huiꝰ. et auribꝫ grauitˀ audierunt
Raba. Incraſſatum eſt em̄ cor iudeoꝝ craſſitu
dine malicie. et abūdātia peccatoꝝ grauitˀ v̄ba
dn̄i audierūt. qꝛ ingrati ſuſcepunt. Hiero. Ac
ne forte arbitrenˀ craſſitudinē cordis et ḡuitatē
auriū nature eſſe non volūtatis. ſubiūgit culpam
arbitrii et dicit. Et oculos ſuos clauſerūt Criſ.
In hꝫ autē intenſā eoꝝ nequiciā oſ̄dit et auerſiōꝫ
cum ſtudio. vt autē attrahat eos ſubdit. Et ↄuer
tanˀ et ſanē eos. in q̄ demōſtrat qꝛ ſi ↄuerterenˀ
ſanarenˀ. Sic ſi aliquis dicēt. Si rogatus eſſem
ↄfeſtim donaturꝰ eram. oſtēdit q̄liter aliq̄s ſibi re
ↄciliettˀ. ita et hic cum dicit. ne qn̄ ↄuertanˀ ⁊ ſa
nem eos. demonſtrat qm̄ et ↄuerti poſſibile eſt ⁊
pn̄iam agētes ſaluari. Aug. de q̄ſti. euā. Vel
aliter. oculos ſuos clauſerunt ne qn̄ oculis vide
ant. id eſt ipſi cā fuerūt. vt deꝰ eis oculos claudēt
Aliꝰ em̄ euāgeliſta dic̄. excecauit oculos eorum.
Sꝫ vtꝝ vt nunq̄ videāt. an v̄o ne vel ſic. vel ſic
aliqn̄ videāt. cecitate ſua ſibi diſplicētes et ſe do
lentes. et ex hꝫ humiliati atꝫ ↄmoti ad ↄfitendū
peccata ſua et pie q̄rendum deū. ſic em̄ marcꝰ hoc
dicit. Ne qn̄ ↄuertantur et dimittantur eis pc̄ta.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Vbi intelligunē peccatis ſuis meruiſſe vt non in
telligerēt· et tñ hoc ipſū miſericordie eis factū vt
peccata ſua ꝯgnoſcerēt· et ꝯuerſi veniā mererēt
Qd aūt johānes hunc locū dicit ꝓpterea nō pote
rant credere· qꝛ iterū dixit yſaias· Excecauit ocu-
los eoꝝ vt non videāt oculis et nō intelligāt cor
de· et ꝯuertanē et ſanē eos· aduerſari videē huic
ſentencie et oīno cogere vt qꝺ hic dictū ē· ne qñ
oculis videāt· nō accipiaē ne vel ſic aliqñ oculis
videāt· ſȝ prorſus vt nō videāt· cū ſiquidē apte di
cit ita vt oculis nō videāt· et qꝺ ait· ꝓpterea ñ po
terāt credē· ſatis oſtendit nō ideo factā excecacō
nem vt ea cōmoti et dolentes ſe nō intelligere cō
uerterenē aliqñ ꝑ pñiam· nō eñ poſſent h̄ facere
niſi prius crederent · vt credēdo conuerterentur
et conuerſione ſanarentur · et ſanitate intellige-
rent· ſed ideo pocius excecatos vt nō crederent·
Dicit eñ aptiſſime· ꝓpterea nō poterāt credere·
qñ ita eſt q̇s non exurgat in defenſionē iudeorū
et eos extra culpam fuiſſe ꝓclamet· q̄ nō credide
rūt· ꝓpterea eñ non poterāt credē· qꝛ excecauit
oculos eoꝝ· ſȝ qm̄ pocꝰ deus extra culpam debȝ
intelligi· cogimur fateri alijs q̇buſdam pctīs ita
eos excecari meruiſſe· qua tñ excecacōe non pote-
rant credere· Verba eñ johannis iſta ſūt· nō po/
terāt credē· qꝛ iterū dixit yſaias· Excecauit oclōs
eoꝝ · Fruſtra itaqȝ conamur intelligē ideo fuiſſe
cecatos vt ꝯuerterenē· cū ꝯuerti nō poterāt· q̇a
non credebāt et ideo credere nō poterāt qꝛ exce
cati erāt· an forte nō abſurde dicimꝰ quoſdā iu-
deoꝝ fuiſſe ſanabiles· ſed tanto tumore ſupbie
piclitatos vt eis expediret p̄mo nō credē· vt nō
intelligerēt dñm loq̄ntem ꝑabolas · quibȝ nō in
tellectis nō in eū crederēt· Nō credentes aūt cuȝ
ceteris deſperatis crucifigerēt eum· atȝ ita poſt eiꝰ
reſurreccōnem ꝯuerterenē qñ iam de reatu mortiſ
dñi amplius humiliati diligerent· a q̄ ſibi tm̄ ſce/
lus dimiſſum eſſe gauderent· qm̄ tāta eoꝝ ſuper
bia tali humiliacōne eſſet deijcienda· qꝺ incōgrue
dictū eſſe quilibȝ arbitreē ſi nō ita ꝯtigiſſe i acti
bȝ apl̄oꝝ maifeſte legerit· Nō ḡ abhorret quod
ait johānes· ꝓpterea nō poterāt credē· qꝛ exceca
uit oculos eoꝝ vt nō videāt· Ab ea ſentēcia qua
intelligimꝰ ideo excecatos vt ꝯuerterenē· hoc eſt
ideo eis ꝑ obſcuritates ꝑabolaꝝ occultatas ſen-
tencias dñi vt poſt eiꝰ reſurreccōnem ſalubriore
pñia reſpicerēt· qꝛ ꝑ obſcuritatē ſmonis exceca/
ti· dicta dñi nō intellexerūt et ea non intelligēdo
nō in eū crediderūt· nō credendo eū crucifixerunt
atȝ ita poſt reſurreccōnem miraculis que in eius
nomine fiebant· exterriti maioris criminis reatu ꝯ
pūcti ſunt et ꝓſtrati ad pñiam· Deinde accepta i
dulgentia ad obedientiā flagrātiſſima dileccōne
ꝯuerſi· quibuſdam autem nō ꝓfuit illa cecitas ad
ꝯuerſionē· Remi· Et q̄ntū ad hoc poteſt h̄ ſen-
tencia ſic intelligi· vt in omnibȝ ſubaudiatur non
hoc modo· ne qñ oculis videāt et ne qñ auribȝ au
diant et ne qñ corde intelligāt· et ne qñ ꝯuertan
tur et ſanem eos· Gloſa· Sic ergo oculi eoruȝ
qui vident et nolūt credere ſūt miſeri· veſtri autē
beati· vnde ſequiē· veſtri aūt beati oculi qꝛ vidēt
et aures veſtre quia audiūt· Hiero· Niſi aūt ſu/
pra legiſſemus auditores ad intelligentiaȝ ꝓuo
catos ſaluatore dicente· Qui habet aures audiēdi
audiat· putaremꝰ nūc oculos et aures que btitu
dinem accipiūt corporales intelligi· Sed mihi vi-
denē oculi illi beati· qui xp̄i pn̄t agnoſcē ſacram̄
ta· et ille beate aures de quibȝ yſaias loquiē· do
minꝰ apposuit mihi aurem Glo· Mens eñ ē ocu
lus q̇ naturali vigore ad itelligendū aliquid diri
gitur· auris qꝛ alio docente diſcit· Hila· Vl' apo
ſtolici tp̄is beatitudinē docet q̄ꝝ oculis atqȝ au
ribȝ contigit dei ſalutare viſere et audire ꝓphetis
atqȝ iuſtis cupiētibȝ videre et audire in plenitu-
dine temporꝝ deſtinatum· vnde ſequiē· Amen q̇p
pe dico vobis· qꝛ multi ꝓphete et iuſti cupierunt
videre q̄ vos videtis· et nō viderunt· et audire q̄
vos auditis· et nō audierūt· Hiero· videtur aūt
huic loco illud eſſe ꝯtrariū· qꝺ alibi dicitur· Ab
raam cupiuit videre diem meū· vidit et gauiſꝰ eſt
Raba· Yſaias q̇ȝ et micheas ⁊ multi alij ꝓphete
viderūt gloriam dñi · qui etiā ꝓpterea videntes
appellati ſunt· Hiero· Non aūt dixit ꝓphete et
iuſti· ſed multi· Inter multos enim poteſt fieri vt
alij viderint· alij non viderit· licet et in h̄ ꝑiculo
ſa ſit interp̄tacō · vt inter ſanctoruȝ merita diſcre
cionem q̄libet facere videamur · ſ· q̄ntū ad fidem
de xp̄o habitam· Ergo abraam vidit in enigmate
nō vidit in ſpecie vos autem in p̄ſentiaꝝ tenetis
et habetis dñm veſtꝝ· et ad volūtatem interro
gatis ⁊ cōueſcimini ei· Chri· Hec ḡ q̄ apl̄i viderēt
et audierūt p̄ſentiā ſuā dic̄· miracula vocē· ⁊ doct̄
nam· In hoc autem non ſolū malis· ſed his qui bo
ni fuerant· eos p̄ponit· Et eñ antiq̇s iuſtis beatio
res eos dic̄· qm̄ nō ſolū q̄ iudei nō viderant hi vi
dent· ſȝ et q̄ iuſti et ꝓphete cupierūt vidē et non
viderūt· Illi eñ fide ſolū ꝯſiderauerūt· hi autȝ
viſu et multo maifeſtius· Vides aūt qualiter ve
tus teſtamentū copulat nouo· Non eñ ſi ꝓphete
alieni cuiuſdam et contrarij dei ſerui fuiſſent· cri
ſtum cupiuiſſent·

Vos ergo audite pa
bolā ſeminātis· Om
nis q̇ audit verbū re
gni et nō itelligit· ve
nit malꝰ et rapit qꝺ ſe
minatū ē in corde eiꝰ
Hic eſt q̇ ſemiatꝰ eſt
ſecus viā· Qui aūt ſu
pra petroſaȝ ſemiatꝰ
eſt hic eſt q̇ verbū au
dit· et ꝯtinuo cū gau
dio ſuſcipit illud Nō
hȝ aūt in ſe radicē ſȝ
eſt tp̄alis Facta autē
tribulacōne et pſecu
cione ꝓpter verbum

Glo· Dixerat ſu
perius qꝛ iudeis nō
eſt datū noſſe regnū
dei· ſȝ apl̄is· Et ideo
ꝯcludit dicēs· Vos
ergo audite ꝑabolā
ſeminātis· q̇bȝ ſcilicȝ
cōmittuntur celi mi
ſteria· Aug· ſuper
Geñ· ad lrām· viij·
qꝺ narrauit euāgeli
ſta factū eſt· dñm ſcȝ
talia locutum fuiſſe·
Ipſiꝰ aūt dñi narra
cio ꝑabola fuit· de q̄
nunq̄ exigitur vt ea
ad lrāȝ facta mōſtrē
tur· q̄ ſmone ꝓferū
tur· Glo· vñ ꝑabo
lā exponens ſubdit·
Omnis qui audit ver
bū rgni ⁊ ñ itelligit
Sic ꝯſtruendū eſt·
Omnis q̇ audit v̄bū

cõtinuo ſcandalizatᷣ. Qui aũt eſt ſeminatꝰ in ſpinis. hic ē q̄ verbũ audit ⁊ ſolicitudo ſeculi iſtius. et fallacia diuiciaꝝ ſuffocat verbũ et ſine fructu efficitur. Qui vero i terrã bonã ſeminatꝰ eſt hic eſt q̄ verbũ audit ⁊ intelligit. et fructũ affert. Et facit aliud quidē centeſimum. aliud ſexageſimũ. aliud vero triceſimum.

regni. id eſt pdicacione meã q̄ ad regnũ celoꝝ adipiſcenduꝫ valet et n̄ intelligit. Quõ aũt n̄ itelligat ſubiũgit. Venit em̄ malus id eſt diabo/lꝰ. et rapit qđ ſeminatũ eſt in corde eꝰ. Oĩs in q̄ q̄ talis ē. hic eſt q̄ ſecꝰ viã ſemia/tus eſt. Notandũ aũt ꝙ ſeminatuꝫ diuerſis modis accipiᷣ. dicitᷣ em̄. et ſemē ſeminatᷣ et ager ſeminatꝰ qđ vtrūq; hic inuenitur. Vbi em̄ ait. rapit qđ ſeminatũ ē. de ſemie intelligēdũ eſt. vbi aũt ſequitᷣ. Secꝰ viã ſeminatꝰ ē. n̄ de ſemine. ſꝫ de loco ſeminis itelligēdũ eſt. id eſt homine q̄ eſt q̄ſi ager diuini verbi ſemine ſeminatꝰ. Remi. His aũt verbis expoit. dñs quid ſit ſemē. verbũ ſcꝫ regni. id eſt euãgelice doctrine. Sũt em̄ nõnulli q̄ verbum dei nulla cordis deuocõne ſuſcipiũt. et ideo ſemē verbi dei qđ in eoꝝ cordibꝫ ſeminatᷣ. demones q̄ſi ſemē vie trite. ſubito auferũt. ſequitᷣ. Qui aũt eſt ſemiatꝰ ſup petrã. hic verbũ audit ⁊c̄. Semē em̄ verbũ di qđ in petra id eſt corde duro et indomito ſemiatᷣ fructificare nõ pt̄. q2 multa eſt eiꝰ duricia et parũ celeſte deſideriũ. vñ ꝓpt̄ nimiã duriciã nõ hñt in ſe radiceꝫ. Hiero. Attende aũt qđ dictuꝫ ſit ꝯtinuo ſcãdalizatᷣ. Eſt ergo aliq̄ diſtãcia int̄ eũ q̄ multis tribulacõibꝫ penisq; ꝯpellitᷣ xp̄m negare et eũ qui ad pmã pſecucõꝫ ſtatiꝫ ſcãdalizatᷣ ⁊ corruit. de q̄ hic loquitᷣ. ſequitᷣ. Qui aũt ſeminatꝰ ē in ſpinis. mihi videtᷣ et illud qđ iuxta literaꝫ ad adam dicitᷣ. Int̄ ſpinas et tribulos panem tuũ mãducabis. hic ſignificare miſtice ꝙ quicũq; ſeculi ſe dederit voluptatibꝫ. curiſq; iſtiꝰ mũdi. panē celeſtem et cibũ veꝝ int̄ ſpinas comedit. Raba. Recte aũt ſpine vocantᷣ q2 cogitacõnũ ſuaꝝ pũctõibꝰ mentē lacerãt et q̄ſi ſtrãgulãdo ſpũales v̄tutes fructꝰ gignē nõ pmittũt. Hiero. Et eleganter adiũxit. Fallacia diuiciaꝝ ſuffocat verbũ. Blãde em̄ ſunt diuicie. aliud agētes. aliud pollicentes. Lubrica eſt illaꝝ poſſeſſio. dũ huc illucq; circũferũtur. et inſtabili gradu vel hñtes deſerũt. vel nõ hñtes reficiũt. Vñ et dñs diuites aſſerit difficulter intrare i regnũ celoꝝ. ſuffocãtibꝫ diuicijs verbũ dei et vigorē v̄tutũ emolientibꝫ. Remi. Et ſciendũ q2 his tribꝫ gñibꝫ terre neq̄ ꝯphendunᷣ oẽs q̄ verbũ dei audire pñt ſꝫ tñ ad ſalutem pducē nõ valēt. Excipiũtur gētiles q̄ nec audire meruerũt. ſequitᷣ. Qui v̄o in terrã bonã ſeminatus eſt. Terra bõ eſt fidelis ꝯſcia electoꝝ. ſiue mēs ſãctoꝝ. q̄ v̄bũ dei cũ gaudio et deſiderio. et cordis deuocõne ſuſcipit. et int̄ pſpera et aduſa viriliᷣ ꝯſeruat. et ad fructũ pducit. vñ ſequitᷣ Et facit fructũ aliud cētesimũ. aliud ſexageſimũ. aliud vero triceſimũ. Hiero. Et notandũ ꝙ ſicut in terra mala tres fuere diuerſitates ſcꝫ ſecꝰ viã et petroſa et ſpinoſa loca. Sic in terra bõ trina diuerſitas eſt. cēteſimi. ſexageſimi. et fructꝰ triceſi/mi. Et in illa aũt et in iſta nõ mutatᷣ ſubſtãcia. ſed volũtas. et tã incredulorꝝ q̄ credentiũ corda ſũt qui ſemē recipiũt. vñ pmo dixit. Venit malꝰ ⁊ rapit qđ ſeminatũ ē in corde eiꝰ et ſecũdo et tercio ait. Hic eſt q̄ verbũ audit. In expõne q̄ꝫ terre hoē iſte eſt q̄ audit verbũ. Primũ ḡ debemꝰ audire. deinde intelligē. pꝰ itelligēcias fructꝰ reddē doctrinaꝝ. et facē vel cēteſimũ fructuꝫ vel ſexageſimuꝫ atꝫ triceſimum. Aug. xxi. de ci. dei. Quidã putãt hic ſic eſſe itelligēduꝫ. ꝙ ſancti ꝓ ſuoꝝ diuſitate meritoꝝ. alij tricenos homines liberēt. alij ſexagenos. alij cētenos. qđ in die iudicij futurum ſuſpicari ſolēt nõ poſt iudiciuꝫ. q̄ opinione q̄dam cũ videret homines ipunitatē pũſſime pollicentes eo ꝙ oẽs iſto mõ ad liberacõeꝫ ptinē poſſe videantᷣ. rñdit bñ pociꝰ eſſe viuendũ vt int̄ eos quiſq; repiatᷣ. q̄ ꝓ alijs int̄ceſſuri ſũt liberãdis ne tã pauci ſint vt cito ad nũm ſuũ puenientes multi remaneãt q̄ erui iã de penis illoꝝ int̄ceſſione n̄ poſſint. et in eis inueniatᷣ q̄ſquis ſibi ſpeꝫ fructuꝫ alieni. temeritate vaniſſima pollicetᷣ. Remi. Triceſimũ ḡ fructũ facᷣ. q̄ fidē ſãcte trinitatis docet. Sexageſimũ v̄o qui pfectõeꝫ bonoꝝ opum cõmendat. Senario em̄ nũo oĩs mundi ornatꝰ ꝯpletus eſt. Centeſimuꝫ aũt fructuꝫ facᷣ qui vitã eternã ꝓmittit. Cētenariꝰ em̄ de leua trãſit ad dextram. Per leuã aũt vita pñs deſignatur. p dextrã futura. Aliter ſemē v̄bi dei triceſimuꝫ fructuꝫ facᷣ q̄ñ bonã cogitacõnē gignit. Sexageſimũ q̄ñ bonã locucionē. Cēteſimũ q̄ñ ad fructũ boni opis pducit.

Aug. de q̄ſti. euã. vel aliter. Centeſimꝰ fructꝰ ē martiriuꝫ ꝓpt̄ ſãctitatē vite vel ꝯtemptũ mortis. Sexageſimꝰ v̄ginũ. ꝓpt̄ ociũ interiꝰ. q2 non pugnãt ꝯtra ꝯſuetudinē carnis. Solet em̄ ociuꝫ cõcedi ſexagenarijs pꝰ miliciã vel pꝰ actões publicas. Triceſimꝰ v̄o ꝯiugatoꝝ. q2 hec eſt etas pliantiuꝫ ipſi hñt acriorem ꝯflictũ. ne libidibꝫ ſupentur. Vel aliter ꝯfligendum ē cũ amore tpaliũ bonoꝝ vt rõ vincat aut ei edomitꝰ ſubituſq; eſſe vt cuꝫ ſurgē cepit facile repmatᷣ. aut ita extinctus vt ſe oĩno nulla ex pte ꝯmoueat. Ex q̄ fit vt ipſã etiam mortē ꝓpt̄ v̄itatē alij fortiᷣ ſpernãt. alij equanimiᷣ alij libentᷣ. q̄ tria gñia fructus ſunt terre tricesimi et ſexageſimi et cēteſimi. In hoꝝ aliq̄ gñe inueniēdꝰ eſt tpe mortis ſue. ſiq̄s de hac vita recte cogitat emigrare. Vel cēteſimꝰ fructꝰ v̄gibꝫ ſexageſimus viduis et ꝯtinētibꝫ. triceſimꝰ ſãcto mr̄imonio deputatᷣ. Nã ipa digitoꝝ ꝯiũctio ⁊ q̄ſi molli ſe oſculo ꝯplectēs et federãs. maritum pingit et ꝯiugē ſexaginta ad viduas. eo ꝙ in anguſtia et tribulaci/one ſint poſite. vnde et inferiori digito depmũtᷣ q̄nto maior eſt difficultas ex pte q̄ndã voluptatis illecebris abſtinere. tanto maiꝰ et premium. Porro centeſimꝰ nũs a ſiniſtra tranſit ad dextrã et hiſdem quidem digitis non eadem manu circu/lum faciens. exprimit virginitatis coronam.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Ali am pabolam ꝓpo ſuit illis dicens· Si= mile factū eſt regnuꝫ celoꝝ· hoi q̄ ſemiauit bonū ſemē i agro ſuo Cū aūt dormirēt ho mies veit inimic9 ei9 et ſupſemiauit ʒiʒaia ī medio tritici· ⁊ abijt Cū aūt creuiſſet her= ba et fructuꝫ feciſſet· tūc apparuerūt et ʒi= ʒania · accedētes aūt ſerui patfſaiłias dixe rūt ei· Dn̄e nōne boū ſemē ſemiaſti in agro tuo· vñ ergo ʒiʒania et ait illis· inimic9 hō h̄ fec̄· Serui aūt dixe rūt ei Vis imus et col ligim9 ea· et ait· nō ne forte colligētes ʒiʒa nia eradicetis ſimł cū eis et triticū Sinite vtraqꝫ creſcere vſqꝫ ad meſſeꝫ et i tpe meſ ſis dicā meſſoribꝫ col ligite pmū ʒiʒania et alligate ea in faſcicu los ad oburendū Tri ticū aūt ꝯgregate in horreum meum

Chriſ· In p̄cedenti pabola locutus eſt dn̄s de his q̄ verbuꝫ dei nō ſuſcipiūt· hic aūt de his q̄ ſuſcipi= unt corruptiuū ſmo nē· Etem̄ h̄ē diabo/ lice ma chinacōis ve ritati ſp errorē inſe rē· vñ dr̄ aliā pabo/ lam ꝓpoſuit illis di= cens· Hiero· Pro= ponit autem aliā pa bolam q̄ſi diues paf familias· inuitatos diuerſis reficiens ci bis vt vnuſquiſqꝫ ſe cundū naturā ſui ſto machi varia alimen at ſu cipet· nō auteꝫ dixit alteram· ſꝫ aliā Si eīn̄ ꝓtuliſſet al= teram· expectare ter ciā nō poteram9· p̄/ miſit aliā vt plures ſequanť· Que autem ſit pabola oſtēditur cū ſubdiť· Siłe fcm eſt regnū celoꝝ·

Remi· Regnū ce= loꝝ appellat ipſum filiū dei· q̄ regnum ſiłe dicit̄ eſſe hoi· q̄ ſemiauit bonū ſemen in agro ſuo Chriſ Deinde modū īſidia rum diaboli oſtē dit· dicens·· Cū aūt dor mirent homies veit inimic9 ei9 et ſuper ſeminauit ʒiʒania in medio tritici ⁊ abijt Demōſtrat h̄ ꝙ er= ror p9 veritatē exiſtit· q̄ ad rerum exitus teſtať Etenim poſt ꝓphetas fuerunt pſeudo ꝓphete· et poſt aplos pſeudo apoſtoli· et poſt xp̄m antixp̄s niſi eīn̄ diabolus viderit quid imitetur vel quibꝫ inſidietur non temptat· Quia igitur vidit ꝙ hic reddit ī fructu centū· ille· lx· ali9· xxx· ⁊ nō poťat rapē et ſuffocare q̄ radicatū erat· p aliā decep= cōnem inſidiať interſerens ſua· multis ea ſiłitudibꝫ colorans· vt facile ſurripiat his qui abiles ſunt ad decepcōnem· ꝓpter hoc non dixit· quod ſemiet aliquod aliud ſemen· ſed ʒiʒania que ſm viſum aſ ſimulantur quodāmodo frumento· Hinc etiā appa ret diaboli malignitas· Tunc enim ſeminauit qn̄ vniuerſa erant completa vt magis noceret agri/ cole ſtudio· Auguſtinus de q̄ſtionibꝫ euāgeli· Dicit autem· cum dormirent homines· quia cū ne gligenci9 agerent prepoſiti eccłie aut dormicōꝫ mortis acciperent apli venit diabolus· et ſupſe/ minauit eos quos malos filios domin9 interpre tatur· Sed recte queritur· vtruꝫ heretici ſint aut male viuentes catholici· Sed ꝙ dicit eos in me= dio tritici ſemmatos quaſi videntur illi ſignifica ri· qui vnius ꝯmunionis ſunt· Verūtamen q̄niam agrum ipſum non eccleſiam ſed hunc mundum in terpretatus eſt· vnde intelliguntur heretici· q ī hoc mundo permiſcenť bonis· vt illis qui in ead fide mali ſunt· palea pocius ꝙ̄ ʒiʒania deputenť quia palea etiam fundamentum habet cū frumen to· radicemqꝫ ꝯmunem· Sciſmatici autē videntur ſpicis corruptis etiam ſimiliores vel paleis ari= ſtarum fractis vel ſciſſis et d̄ ſegete abiectis· nec tamen conſequens eſt vt omnis hereticus vel ſciſ maticus ab eccleſia corporaliter ſeparetur· mł̄tos enim portat eccleſia quia non ita defendunt falſi tatē ſentēcie ſue· vt intentā mł̄titudineꝫ faciāt q̄ ſi fecerit tunc pelluntur· Cum ergo diabol9 aſper ſus paruis erroribus falſiſqꝫ opinionibꝫ ſuperſe minaſſet· hoc eſt precedente nomine xp̄i hereſes ſupieciſſet· magis ipſe latuit atqꝫ occultiſſim9 fa ctus eſt· Hoc eſt enim quod dicit· et abijt· ꝙ̄ꝙ̄ in hac parabola dominus ſicut in expoſicōne cō clu ſit· non quedam ſed omnia ſcandala et eos qui faci unt iniquitatem ʒiʒanioꝝ nomine ſignificaſſe in telligitur· Chriſoſto· Ex poſterioribus auteꝫ diligenter hereticorum formam deſcribit dicēs· Cum autem creuiſſet herba et fructuꝫ feciſſet· tūc apparuerunt et ʒiʒania· In principio enim hereti ci obumbrant ſeipſos· Cum autem multam accepe rit libertatem ⁊ ſermone aliquis cum eis pticipa uerit· tunc venenum effundunt· Auguſtin9 de queſtionibꝫ euangeliſtarum· vel aliter· Cum hō ſpiritalis eſſe cepit diiudicans omnia· tunc ei er rores icipiunt apparē Diſcernit eniꝫ quidquid au dierit· aut legerit abhorrere a regula veritatis· ſed donec in eiſdeꝫ perficiatur ſpiritalibꝫ· poteſt eum mouere· quare ſub nomine xp̄iano tam mł̄te hereticorum extitere falſitates· Vnde ſequitur· Accedentes autem ſerui patriſfamilias· dixerunt ei· Domine nōne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo· vnde ergo ʒiʒania· Vtrum autem ipſi ſint ſer ui quos poſtea meſſores appellat an quia in expo ſicōne pabole meſſores dicit eſſe angelos ꝑ̄ec q̄ſ ꝙ̄ dicere facile auſus fuerit angelos neſciſſe· quiſ ʒiʒania ſupſeminauerit· magis oportet intelligi homines ipſos fideles ſeruoꝝ nomine hoc loco ſignatos· ꝑ̄ec mirum ſi et bonum ſemen ipſi dicun tur· Ex diuerſis enim ſignificacōnibus vna res diuerſas ſimilitudines recipit· ſicut et de ſe ait ꝙ ipſe ſit ianua ꝙ ipſe ſit paſtor· Accedūt āt ad deū ſine corpore· ſed corde et mentis deſiderio· q̄ do cente intelligunt diaboli caliditate hoc eſſe fcm· Vnde ſequitur· et ait illis· inimicus homo hoc fe cit· Hieronimus· Diabolus ꝓpterea inimic9 hō appellatur· qui deus eſſe deſijt· ⁊ in· ix· pſal· ſcrip tum eſt de eo· Exurge domine· non ꝯfortetur hō Quāobrem non dormiat qui eccleſie p̄poſit9 eſt· ne p illius negligentiam inimicus homo ſuperſe= minat ʒiʒania hoc eſt hereticorum dogmata· ini micus autem vocatur ꝓpter iacturam quā infert hominibꝫ· Vexacō em̄ diaboli aduerſus nos eſt· Principiū aūt vexacōnis factū eſt ñ ab inimicicia

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

que eſt ad nos. ſed que eſt ad deum Auguſtinꝰ
de queſtionibus euangeliſtarum. Cum autē ſui
dei cognouerint hanc excogitaſſe diabolum frau
dem. cum contra tanti nominis autorem nihil ſe
valere ſentiret. vt fallacias ſuas eodē nomie ob
tegeret. poteſt ſibi ſuboriri volūtas vt tales ho
mines de rebus humanis auferant ſi aliquam tē=
poris habeant facultatem. ſed vtrum facere de=
beant. iuſticiam dei conſulunt. Vnde ſequitur.
Serui autem dixerunt. Vis imus et colligimꝰ ea
Chriſoſtomus. Vbi intuenda eſt ſeruorum di
ligentia et dilectio. etenim feſtinant zizania euel
lere quod monſtrat eorum de ſemine ſolicitudinē
Ad hoc enim ſolum reſpiciunt. non vt aliquis pu
niatur. ſed vt ſeminata non peant. Quid autē do
minus reſponderit. ſubditur et ait. non. Hie/
ronimus. Datur enim locus penitencie et monemꝰ
ne cito amputemus fratrem. quia fieri poteſt vt
ille qui hodie noxio depuatus eſt dogmate cras
reſipiſcat. et defendere incipit veritatem. vn̄ ſub
ditur. ne forte colligentes zizania. eradicetis ſi=
mul et triticum. Auguſtinus de concor. euange
liſtarum. in quo eos pacientiſſimos et tranquil=
liſſimos reddit. hoc enim dicitur. quia boni dum
adhuc infirmi ſunt. opus habent in quibuſdam
malorum cōmixtione. ſiue vt per eos exerceant̄.
ſiue vt eorum comparacōne magna illis exhorta
cio fiat. inuitantur ad melius. aut forte ſimul era
dicatur triticum cum auferantur zizania. quia ml̄
ti primo zizania ſunt. et poſtea triticū fiunt. qui
niſi pacienter cum mali ſint. tollerentur. ad lau/
dabilem mutacōnem non perueniunt. ita ſi euulſi
fuerint. ſimul eradicatur et triticum. quod futuri
eſſent ſi eis parceretur. Ideo dicit non eſſe tales
auferendos de hac vita. ne cum malos conatur i
terficere. bonos interficiat quod forte futuri ſint
aut bonis obſit. quibus et inuitis vtiles ſunt. ſed
tunc opportune hoc fiet. cum iam de fine non re/
ſtat. vel tempus cōmutande vite vel proficiendi
ad veritatem ex occaſione atq̄ȝ comparacōne alie
ni erroris. et ideo ſubdit. Sinite vtraq̄ȝ creſcere
vſq̄ȝ ad meſſem. id eſt vſq̄ȝ ad iudicium Hiero.
Videtur autem hoc eſſe contrarium illi precepto
Auferte malum de medio veſtrum. Si enim pro=
hibetur eradicacō et vſq̄ȝ ad meſſem tenenda eſt
paciencia quomodo eiciendi ſunt quidam de me/
dio noſtrum. Sed inter triticum et zizania qd̄ nos
appellamus lolium. q̄ndiu herba eſt et necdū ca=
lamus venit ad ſpicam. grandis ſimilitudo eſt et
in diſcernendo aut nulla aut per difficilis ſubſtā=
cia. Permonet ergo dominus. ne vbi quid am=
biguū eſt cito ſentenciam proferamus. ſed deo iu
dici reſeruemus vt cum dies iudicij venerit. ille
non ſuſpicōnem criminis. ſed manifeſtum reatum
de ſanctorum cetu eiciat. Auguſtinus contra
epiſtolam parmeniani. Cum enim quiſq̄ȝ xp̄iano/
rum intus in eccleſia conſtitutorum in aliquo tali
peccato fuerit deprehenſus. vnde anathemate
dignus habeatur. fiat hoc vbi periculum ſciſma
tis non timetur cum dilectione non ad eradican=
dum. ſed ad corrigendum. Quod ſi ſe non agnoue
rit. neq̄ȝ penitendo correxerit. ipſe foris exiet. et

per propriam voluntatem ab eccleſie cōmunione di
rimetur. Vnde dominus cum dixiſſet. Sinite vtra=
q̄ȝ creſcere vſq̄ȝ ad meſſem. ſubiūxit cauſaȝ dicēs
ne forte cum vultis colligere zizania. eradicetis
ſimul et triticum. Vbi ſatis oſtendit cum metꝰ iſte
non ſubeſt. ſed omnino de frumentorum ſtabilita
te certa ſecuritas manȝ. id eſt quando ita cuiuſq̄ȝ
crimen notum eſt et omnibus execrabile apparet
vt vel nullos prorſus vel non tales habeat de/
fenſores p quos poſſit ſciſma contingere. nō dor
miat ſeueritas diſcipline. in qua tanto eſt effica/
cior emendacō prauitatis. q̄nto diligentior fuit
obſeruacō caritatis. Cum vero idem morbꝰ plu=
rimos occupauerit. nihil aliud boni reſtat q̄ȝ do
lor et gemitus. Sic igitur miſericorditer corri/
piat homo. quod poteſt. qd̄ autem non poteſt.
pacienter ferat. et ex dilectōne gemat atq̄ȝ luge/
at. Donum ille deſuper emendet et corrigat. atȝ
vſq̄ȝ ad meſſem differat eradicare zizania et pale
am ventilare. Turba autem iniquorum cum facꝰ
tas eſt in populis promendi ſermonem generali
obiurgacōne ferienda eſt. et maxime ſi occaſio=
nem atq̄ȝ opportunitatem prebuerit aliquod do
mini deſuper flagellum quo eos appareat pro ſu
is meritis vapulare. tunc enim aures humiles p̄
bet enim dare ſermone calamitas auditorum et fa
cilius in gemitu confitendi q̄ȝ in murmura reſiſtē
di afflicta corda compellit. q̄ȝ q̄ȝ etſi nulla calami
tas tribulacōnis premat. cum facultas detur vti
liter corripitur in multitudine multitudo. Nam ſi
cut ſeparata ſeuire. ſic in ipſa congregacōne ob/
iurgata gemere conſueuit Chriſoſtomus. hoc
autem dixit dominus prohibens occaſiones fieri
Neq̄ȝ enim oportet interficere hereticum quia
prelium inexpugnabile in orbem terrarum indu
ceretur. et ideo dicit ne eradicetis ſimul cum eis
frumentum. id eſt ſi moueritis arma et occidētis
hereticos neceſſe eſt multos ſanctorum ſimul ſub
mitti. Non ergo detinere hereticos et abſcidere
liberam eorum propalacōnē et ſinodos et ſtudia
diſſoluere prohibet ſed interficere et occidere.
Auguſtinus ad vincentium. Hec autem primi
tus mea ſentencia erat. neminem ad vnitatē xp̄i
eſſe cogendum. verbo enim agendum. diſputaci
one pugnandum. racione vincendum. ne fictos
catholicos haberemus. quos apertos hereticos
noueramus. Sed hec opinio mea non contradicē
tium verbis. ſed demonſtrantium ſuperabat̄ exē
plis. Harum enim legum terror quibus promul
gandis reges ſeruiunt domino i timore. ita pro
fuit vt nunc alij dicant. iam hoc volebamus. Sed
deo gracias qui nobis occaſionem prebuit. et di
lacōnum morulis amputauit. Alij dicant hoc eē
verum iam ſciebamus. ſed neſcio qua conſuetudie
tenebamur. gracias deo qui vincula noſtra dirū
pit. Alij dicant. Neſciebamus hoc eſſe veritatem
nec eam diſcere volebamus. Sed ad eam cogno
ſcendam metus fecit intentos. gracias domino
qui negligentiam noſtram ſtimulo terroris excuſ
ſit. Alij dicant. nos falſis rumoribus terrebamur
intrare. quos falſos eſſe neſciremꝰ niſi intraremꝰ
nec intraremus niſi cogeremur. gracias deo qui

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

predicacōnem noſtram flagello abſtulit· expertos docuit q̄ꝫ vana et inania de eccleſia ſua mendax fama iactauerit· Alij dicant putabamus quidē nihil intereſſe vbi fidē xp̄i teneremꝰ· ſed gr̄as domino qui nos a diuiſione collegit· et hoc vni deo congruere vt in vnitate colatur· oſtendit· Seruient ergo reges terre xp̄o leges edendo p̄ xp̄o· Auguſtinus ad bonifacium comitem· Quis autem veſtrum velit non ſolum aliquem hereticorum perire· verum etiam aliquid perdere· ſed aliter non meruit habere pacem domus dauid niſi abſolon filius eiꝰ in bello quod contra patrē gerebat fuiſſet extinctus· q̄uis magna cura mandauerit ſuis· vt eum q̄ntum poſſent· viuū ſaluūq3 ſeruarent· et eſſet cui penitenti paternus affectꝰ ignoſceret· Quid autem ei reſtitit· niſi perditum flere· et ſui regni pace acquiſita ſuam meſticiam conſolari· Sic ēgo catholica mater eccleſia ſi aliquoꝝ perdicōne tam multos ceteros colligit· dolorem materni cordis lenit· et ſanat cunctorum liberacōne populorum· vbi eſt autem quod iſti clamore conſueuerunt liberum eſt credere· cum vim xp̄us intulit· quem coegit· ecce habent apoſtolū paulum agnoſcant in eo prius cogentem xp̄m et poſtea docentem prius ferientem et poſtea conſolā tem· Mirum autem eſt· quomō ille qui pena corporis ad euangelium coactus intrauit plus illis omnibus qui ſolo verbo vocati ſunt in euangelio laborauit· Cur ergo non cogeret eccleſia perditos filios vt redirent· ſi perditi filij coegerūt alios vt perirent· Sequitur· Et in tempore meſſis dicam meſſoribus· Colligite primum zizania· et alligate ea in faſciculos et comburatis· Hiero· Meſſis autem appellatur tempus metendi· p meſſem autem deſignatur dies iudicij· in quo ſeparandi ſunt boni a malis· ſed ꝓpter quid dicit· Chriſoſtomus· Colligite primum zizania vt non timeant boni quaſi ſimul cum zizanijs tollatur frumē tum Hieronimus· Quod autem dicit zizanioꝝ faſciculos igni tradi et triticum cōgregari i horrea· manifeſtum eſt hereticos quoſq3 et ypocritas gehenne ignibus concremandos· Sanctos vero qui appellantur triticum· horreis id eſt celeſtibus manſionibus recipi Auguſtinus de queſtionibus euangeliſtarum· Queri autem poteſt· Cur non vnum faſcem aut vnum aceruū zizanioꝝ fieri dixerit· niſi forte ꝓpter varietatem hereticorum non ſolum a tritico ſed etiam a ſeipſis diſcrepantium· Ipſa vniuſcuiuſq3 hereſeos in quibꝰ ſigillatim ſua cōmunione diſiuncti ſunt· nomine faſciculoꝝ deſignauit· Vt etiam tunc incipiant alligari ad comburendum cum a catholica cōmunione ſegregati ſuas ꝓprias quaſi eccleſias habē ceperint· vt combuſtio earum ſit in fine ſeculi nō alligacō faſciculorum· Sed ſi ita eſſet· non tā multe reſpiciendo· et in catholicam remeando ab errore diſcederēt· q̄ ꝓptē ea alligacō faſciculoꝝ i fin profutura eſt· vt non confuſe· ſed pro modo peruerſitatis ſue· vniuſcuiuſq3 erroris pertinacia puniatur· Rabanus· Et notandum q̄ꝫ vbi dicit Seminauit bonum ſemen· notat bonam voluntatem que in electis eſt· Vbi vero dicit· inimicus· Cautelam habendam intimare voluit· de qua creſcentibus zizanijs quaſi pacienter ferens ait· Inimicus homo hoc fecit· pacientiam nobis cōmendauit· Vbi vero ait· Ne forte colligentes zizania donauit nobis diſcrecōis exemplū· quādo āt ſubiungit· Sinite vtraq3 creſcere vſq3 ad meſſem· commendauit longanimitatem· ad vltimum iuſticiam cum dicit· Alligate ea in faſciculos ꝛc̄·

Aliam parabolā propoſuit eis dicēs· Simile eſt regnum celorū grāno ſinapis qđ accipiens hō ſeminauit in agro ſuo· qđ minimū q̄dem ē oībus ſemibꝰ Cū autē creuerit maius ē omnibꝰ oleribꝰ ꝛ ſit arbor ita vt volucres celi veniāt· et habitent in ramis eius·

Chriſ· Quia dn̄s dixerat q̄ꝫ de ſemine tres partes pereūt· et ſaluatur vna· et in ipa rurſus que ſaluatur· multa efficiē̄ iactura ꝓpter zizania· que ſuperſeminantē· ne diceret Qui ergo erunt et q̄nti fideles conſequenter hunc timorem aufert p parabolam ſinapis· Et ideo dicitur· Aliam parabolam ꝓpoſuit eis dicens· Simile ē regnum celorum grāno ſinapis· Hiero· Regnum celorum predicacō euangelij eſt et noticia ſcripturarum que ducit ad vitam· de qua dicitur ad iudeos· Auferetur a vobis regnū dei huiꝰmodi ergo regnum celorum eſt ſimile grano ſinapis· Auguſtinus de queſtionibꝫ euangeliſtaꝝ· Granum nāq3 ſinapis ad feruorem fidei pertinet Vel eo q̄ꝫ dicatur venena expellere· ſequitur· Qđ accipiens homo ſeminauit in agro ſuo· Hieronimus Homo qui ſeminat in agro ſuo a pleriſq3 ſaluator intelligitur qui in animis credentium ſeminat ab alijs ipſe homo ſeminans in agro ſuo id eſt in corde ſuo· Quis autem eſt iſte qui ſeminat niſi ſenſus noſter ꝛ animus· qui ſuſcipiens granū predicacōnis et fouens ſementem humore fidei facit in agro ſui pectoris pullulare· ſequitur· Qđ minimum quidem eſt omnibus ſeminibus· predicacio euangelij minima eſt omnibus diſciplinis ad p̄mam quidem doctrinam fidem non habet veritatis hominem deum· deum mortuum· et ſcandalum crucis predicans· Confer huiuſmodi doctrinam dogmatibus philiſophorū et libris eoꝝ ꝛ ſplēdori eloquentie compoſicioniq3 ſermonum et videbis q̄nto minus ſit ceteris ſeminibus ſemen euangelij· Chriſoſtomus· Vel minimum ſemen euangelij· quia diſcipuli vniuerſis erant imbecilliores· ſed tamen quia magna erat virtus in eis· expanſa eſt eorum predicacō vbiq3 terrarum· ꝛ ideo ſequitur· Cum autem creuerit maius eſt omnibus oleribus· id eſt dogmatibus Auguſtinꝰ de queſtionibus euangeliſtarum· Dogmata aūt ſunt placita ſectarum· id eſt vt placuit ſectis·

Hieronimus· Philoſophorum enim dogmata cum creuerint nihil mordax· nihil vitale demonſtrat· totum flaccidum marcidumq3 ebulit i olera et in herbas que cito areſcunt et corruūt predicacio autem euangelica que parua videbatur in

principio·cum vel in animaꝫ credentis· vel in totum mundum ſata fuerit·non exurgit in olera· ſꝫ creſcit in arborem·ita vt volucres celi·quas vel animas credētiū vel fortitudines dei ſeruicō mācipatas ſentire debemus ·veniant et habitent in ramis eius·Vnde ſequitur·Et fit arbor ita vt volucres celi veniant et habitent in ramis eius·Ramos puto euangelice arboris·qui de grano ſinapis creuerint·dogmatum eſſe diuerſitates·in quibus ſupradictarum volucrum vnaqueꝗ requieſcit ·Aſſumamus et nos pennas columbe vt ad alciora volitantes poſſimus habitare ī ramis huiꝰ arboris et nidos nobis facere doctrinarum·terrenaꝗ fugientes·ad celeſtia feſtinare· Hilariꝰ Vel grano ſinapis ſeipſum dominꝰ comparauit· acri ſemini et omnium ſeminum minimo·cuius virtus preſſuris accenditur· Gregorius xix·moralium·Ipſe quidem eſt granum ſinapis qui in orto ſepultura plantatꝰ arbor magna ſurrexit Granum nanꝗ fuit cum moreretur·arbor cum reſurgeret·Granum per humilitatem carnis arbor ꝑ potentiam maieſtatis· Hilarius· Granum igitur hoc poſtꝗ̄m in agro ſeminatuꝫ fuit·id eſt vbi a populo comprehenſus et traditus morti tanꝗ̄ in agro fuit ſacōne quadam corporis conſepultꝰ vltra menſuram omnium olerum excreuit·et vniuerſam prophetarum gloriam excedit· Oleris ei vice tanꝗ̄ egroto iſrael data eſt predicacō prophetarum ſed iam in ramis arboris celi volucreſ inhabitant· apoſtolos ſcilicet ex xpriſti virtute protenſos ·et mundum inumbrantes in ramis intelligimus ·in quo gentes in ſpe vite aduolabūt et aurarum turbine·id eſt diaboli ſpiritu flatuꝗ vexate tanꝗ̄ in ramis arboris conquieſcent·

Gregorius·xix·moralium·In iſtis etiam ramis volucres requieſcunt·quia ſancte anime quibuſdam virtutum pennis a terrena cogitacōe ſe ſubleuant·in eorum dictis atꝗ ꝯſolacōibus ab huiꝰmodi fatigatōne vite reſpirant·

Aliam parabolam locutus eſt eis· Simile eſt regnum celorum fermento quod acceptum mulier abſcōdit in farine ſatis tribus donec fermentatum eſt totum·

Chriſoſtomus·Ad idem oſtendendum dominus apponit parabolam de fermento·Vnde dicitur·aliam locutus eſt eis·ſimile eſt regnuꝫ celorum fermento·Quaſi diceret·Sicut fermētum multam farinaꝫ tranſmutat in ſuam virtutem·ita et vos totum mundum trāſmutabitis · Et vide criſti prudentiam · Ea enim que ſunt nature inducit demonſtrans · quoniam ſicut illa poſſibile eſt fieri·ita et hoc·Non autem dixit· ꝙ poſuit ſimpliciter·ſed abſcondit· acſi diceret·Ita et vos cum ſubiecti fueritis impugnatoribus veſtris tūc eos ſuperabitis· Et ſicut fermentum ſuffoditur quidem·non autem deſtruitur·ſed paulatim ad ſuum habitum omnia tranſmutat·ſic et in predicacōne veſtra continget·non itaꝗ quia multas dixi ſuruenturas vobis vexacōnes·timeatis·ita enim fulgebitis et omnes ſuperabitis· Tria autem ſata hꝯ pro multis poſuit·Hunc enim numerum determinatum·pro multitudine indeterminata accepit·

Hieronimus· Satum autem eſt genus menſure iuxta morem prouincie paleſtine vnum et dimidium modium accipiens· Auguſtinus de queſtionibus euangeliſtarum·Vel fermentum dicit dilectionem eo ꝙ ferueſcere facit·et excitat· Mulierē ſapientiam dicit·in farine autem ſatis tribus intelliguntur· vel tria illa in homine·ex toto corde ex tota anima et ex tota mente·vel tria illa fructifera·centeſimum·ſexageſimum· et triceſimum · Vel tria illa genera hominum Noe·Daniel·⁊ job·

Rabanus·Dicit autem· donec fermentetur totū quia caritas in noſtra mēte recondita eo vſꝗ creſcere debit·vt totam mentem in ſui perfectōnem cōmutet quod hic inchoatur·in futuro vero perficitur· Hieronimus·Vel aliter mulier iſta que fermentum accipit·et abſcondit·predicacō michi videtur apoſtolica vel eccleſia de diuerſis gentibus congregata·hec tollit fermentum· itelligētiam ſcilicet ſcripturarum et abſcondit illud in farine ſatis tribus vt ſpiritus anima et corpus in vnum redacta non diſcrepent inter ſe· Vel aliter legimus in plasone tria eſſe ī anima·racionale iraſcibile·et concupiſcibile· Et nos ergo ſi acceperimus fermentum euangelicum ſacrarum ſcripturarum·in racione poſſideamus prudentiaꝫ in ira odium contra vicia ·in deſiderio cupiditatem virtutum·et hoc totum fiet per euangelicam doctrinā quam nobis mater eccleſia preſtitit·dicam ⁊ quorundam intelligentiam·mulierem iſtam et ipſi eccleſiam interpretantur·que fidem hominis farine ſatis tribus ꝯmiſcuit·ſcilicet credulitati patris et filij et ſpiritusſancti·Cum in vnum fuerit fermētata·non nos ad triplicem deum ·ſed ad vnius diuinitatis perducit noticiam · Pius quidem ſenſus ſed nunꝗ̄m parabole et dubia enigmatum intelligentia poſſunt ad autoritatem dogmatum proficere· Hilarius·Fermento ſe dominus comparauit·Fermentum enim de farina eſt quod virtutem acceptam aceruo ſui generis reddit·hoc autē fermentum acceptum mulier ſinagoga·ſcilicet per iudicium mortis abſcondit·hoc aut in farine menſuris tribus·id eſt legis prophetarum euangelioꝝ equalitate coopertum·omnia vnum fecit vt quid lex conſtituit·prophete nunciauerunt idipſū euāgeliorum profectionibus expleatur·ꝙ̄ꝗ̄ ad triū gentium vocacōnem ex Sem·Cham· et japhet· tres menſuras farine eſſe referendas ſenſiſſe multos memini· Sed neſcio an hoc ita opinari racō ꝑmittat·cum et ſi omnium gentium vocacio ſit·in his tamen xp̄s non abſconſus ſit· ſed oſtenſus·et in tanta infidelium multitudine fermentatum eſt totum·

Hec omnia locutꝰ eſt iheſꝰ in parabolis ad turbas ⁊ ſine ꝑabolis

Chriſoſtomus · Pꝰ ꝑmiſſas parabolas ne aliquis opinaretur ꝙ xp̄s noua induceret· induxit euāge

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

non loquebatᷣ eis vt i pleretur quod dictuꝫ eſt per ꝓphetam dicē tem· Aperiam in pa= rabolis os meum·eru ctuabo abſcondita a conſtitucione mundi

liſta ꝓphetam etiam hunc predicentem· doctrine modum·Et ideo dicit·Hec omia locutus eſt ihesꝰ in parabolis ad turbas Marcus autem ait· quoniam ſicut pote= rant audire· loque/ batur eis ſermonem in parabolis · vnde non mireris ſi de regno diſpu tans grani et fermenti meminit· hominibus eniꝫ loquebatur ydeotis et indigentibus ab his indu ci· Remigius·Parabola grece·latine dicitur ſi militudo·per quam veritas demonſtratur·Oſten dit quippe in ipſa ſimilitudine quaſdam figuras verborum et imagines veritatis. Hieronimus· Non autem diſcipulis ſed turbis parabolas loq= batur·et vſqꝫ hodie turbe in parabolis audiunt· Et ideo dicitur·et ſine parabolis non loquebatur eis· Chriſoſtomus·Quāuis enim multa ſine pa rabolis turbis dixerit ſed tamen tunc nihil Au guſtinus de concordantia euangeliſtarum·Vel ſic dicitur·non quia nihil ꝓprie locutus eſt·ſed quia nullum fere ſermonem explicauit· vbi non per pa rabolam aliquod ſignificauit· quāuis in eo aliqua et ꝓprie dixerit ita vt ſepe inueniatur totꝰ ſermo eius parabolis explicatus · Totus autem ꝓprie dictus nullus inueniatur· Explicatos autem ſermo nes dico quando ex aliqua occaſione reruꝫ incipit loqui quovſqꝫ terminet quidquid ad ipſam rem pertinet·et tranſeat ad aliud· Nonnumquam ſane alius euangeliſta correxit· quod alius diuerſis tempo/ ribus dictum indicat·Non enim omnino ſecundum reruꝫ geſtarum ordinem·ſed ſecundum ſue quiſqꝫ recordacōis facultatem narracōnem quam exorſus eſt nomina uit·Quare autem in parabolis loqueretur mani/ feſtat euangeliſta cum ſubdit·vt adimpleretur quod dictum eſt per prophetam dicentem· apiaꝫ in parabolis os meum eructuabo abſcondita a cō ſtitucōne mundi· Hieronimus·Hoc teſtimoniū de·lxxvij·pſalmo ſumptum eſt·Legi in nonnullis codicibus eo loco vbi nos poſuimus et vulgata edicio habet·vt adimpleretur quod dictum eſt per prophetam dicentem·ibi ſcriptum eſt p yſa· prophetam dicentem· Remigius·vnde porphi rius obiecit fidelibus·euangeliſta veſter tante iſ= ſipientie fuit·vt quod reperitur in pſalmis· ipſe deputauerit yſaie· Hieronimus·Quia ergo mi nime inueniebatur i yſaia·arbitror poſtea a pru= dentibus viris eſſe ſublatum· ſed mihi videtur in principio ita editum·quod ſcriptum eſt per pro phetam Aſaph dicentem·Septuageſimus ei ſep timus pſalmus de quo ſumptum eſt hoc teſtimo/ nium Aſaph ꝓphete inſcribitur·et primum ſcrip torem non intellexiſſe Aſaph et putaſſe ſcripto= ris vicium atqꝫ emendaſſe nomen yſaie·cuiꝰ voca bulum manifeſtius erat·Sciendum eſt itaqꝫ quod nō ſolum dauid· ſed etiam ceteri quorum in pſalmis et ymnis et canticis dei preſcripta ſunt nomina· prophete ſunt appellandi·Aſaph videlicet et idi= thum·et Oſraites·et reliqui quos ſcriptura com memorat·Quodqꝫ in perſona domini dicitur·ape riam in parabolis os meum·Conſiderandum attē cius et inueniendum deſcribi egreſſum iſraelis ex egipto·et omnia ſigna narrari que in Exodi conti nentur hiſtoria· Ex quo intelligimus vniuerſa il la que ibi ſcripta ſunt parabolice ſencienda et ma nifeſtare abſcondita ſacramenta·Hoc enim ſalua tor edicturum ſe eſſe promittit·dicens· aperiam i parabolis os meum· Gloſa· quaſi diceret· Qui prius locutus ſum per prophetas ·modo i ꝓpria perſona aperiam os meum i parabolis·et eructua bo de theſauro mei ſecreti ·emittam miſteria que abſ condita erant a conſtitucōne mundi·

Tunc dimiſſis turbis venit in domum et ac ceſſerunt ad euꝫ diſci puli eiꝰ dicētes·Ediſ ſere nobis parabolaꝫ zizaniorum agri ·qui reſpondens ait· Qu ſeminat bonuꝫ ſemen eſt filius hois · Ager autem eſt mūdus·bo nū vero ſemen hi ſunt filij regni·zizania aūt ſt filij neqꝫ Inimicꝰ autem qui ſeminauit ea ·eſt diabolus·meſ= ſis vero conſumacō ſe culi· Meſſores autem angeli ſunt·Sicut er go zizania colligunt vt igni comburantur ſic erit in conſumaci= one ſeculi·Mittet fili us hominis angelos ſuos·et colligēt de re gno eius omnia ſcan dala·⁊ eos qui faciūt iniquitateꝫ·et mittēt eos in caminuꝫ ignis ibi erit fletꝰ ⁊ ſtridor dentium Tunc iuſti fulgebunt ſicut ſol in regno patris eorum Qui habet aures au diendi audiat

Chriſoſtomus·Lo cutꝰ fuerat dominꝰ turbis in parabolis vt eos ad interrogā dum induceret· et quāuis multa in parabolis dixiſſet·nullus tamē eū interrogauit·et ideo eos dimiſit·vnde ſe= quitur·Tunc dimiſ/ ſis turbis venit in domum·nullus autē eum ſcribarum ſequi tur·vnde manifeſtū eſt quod ꝓpter nihil ali ud prius ſequebantur quam vt eum caperent in ſermone· Hiero· Dimittit aūt turbas et domum reuertitur · vt accedant ad eum diſcipuli· et ſecreto interrogent · que populꝰ nec mereba tur audire·nec pote rat· Rabanus·Mi= ſtice autem dimiſſa turba tumultuantiuꝫ iu deorum ingreditur eccleſiā gentium et fi delibus exponit ſacra menta celeſtia· vnde ſequitur· Et acceſſe= runt ad eum diſcipli eius dicentes · Ediſ ſere nobis parabolā zizaniorum agri· Chriſoſtomus·Cū aliquando volentes diſcē formidauerint interrogare·nunc li bere interrogant· et confiſi ſunt quoniaꝫ audierant·vobis da tum eſt noſſe miſte rium regni dei·ideo qꝫ ſingulariter inter rogant·non multitudinem emulātes quibus non erat datum · Dimittunt autem pabolam fermenti

et ſinapis. vt manifeſtiores. interrogant autem
de parabola zizaniorum. quia habet conuenientiā
ad premiſſam parabolam de ſemine. et aliq̄d am-
plius oſtendit. dominus autem que eſſet parabola
exponit. vnde ſequitur. Qui reſpondens ait eis.
Qui ſeminat bonum ſemen eſt filius hominis.

Remigius. Ideo autem dominus ſe filium homi
nis appellauit. vt hoc iudicio nobis exemplū hu
militatis relinqueret. Siue quia futurum erat vt
heretici negarent eum verum hominem eſſe. ſiue
vt per humanitatis fidem poſſimus conſcendere
ad diuinitatis cognitōnem. ſequitur. Ager autē
eſt mundus. Gloſa. Cum autem ipſe ſit qui ſemi
nat agrum ſuum. manifeſtum eſt q̄ preſens mun/
dus eſt eius. ſequitur. bonum vero ſemen hi ſunt
filij regni. Remigius. id eſt ſancti et electi vi-
ri qui inter filios regni computantur Auguſti
nus contra fauſtum. zizania autem exponit domi
nus non aliqua falſa veris ſcripturis immiſſa ſicut.
Manicheus interpretatur. ſed hoīes filios ma
ligni id eſt imitatores diabolice falſitatis. vnde
ſequitur. Zizania autem ſunt filij neq̄m. per quos
omnes impios et malignos vult intelligi. Au-
guſtinus de queſtionibus euangeliſtarum. Omis
autem immundicia in ſegete zizania dicuntur. Se-
quitur. Inimicus autem qui ſeminauit ea eſt dia-
bolus. Criſoſtomus. Etenim hoc diabolice eſt
machinacōnis veritati ſemper inſerere errorem.
Sequitur. Meſſis vero cōſūmacio ſeculi eſt. Alio
autem loco ait de ſamaritanis loquens. Leuate o-
culos veſtros et conſiderate regiones. quoniam
iam albe ſunt ad meſſem et rurſus. Meſſis quidē
multa. operarij autem pauci. In quibus verbis.
meſſem dicit iam adeſſe. Qualiter ergo hic eā di
cit eſſe futuram. Sed ſciendum q̄ in alia ſignifica
cione meſſem dicit. vnde et ibi dicit. q̄ alius eſt q̄
ſeminat. et alius eſt qui metit. hic autem eundem
dicit eſſe qui ſeminat. et qui metit. quoniam ibi n̄
ad ſui differentiam. ſed apoſtolorum prophetas
induxit. Etenim ipſe xpriſtus per prophetas ſe/
minauit in iudeis et ſamaritanis. Idem ergo nomi
nat ſemen ſm̄ aliud et aliud. Cum enim de obedi-
entia loquatur et perſuaſione ad fidem hic vocat
meſſem. ſicut in quo totum perficitur. Sed cum in
quirit de fructu aut icōnis verbi dei. tūc conſūma
cionem dicit meſſem ſicut hic. Remigius. Per
meſſem enim deſignatur dies iudicij in quo ſepan
di ſunt boni a malis. quod fiet miniſterio angelo
rum. Vnde infra dicitur. q̄ veniet filius hominis
cum angelis ſuis iudicare. ꝓpter quod ſequitur.
Meſſores autem angeli ſunt. Sequitur. Sicut ḡ
zizania colliguntur. et igni comburuntur. ſic erit
in conſūmacōne ſeculi. Mittet filius hominis an-
gelos ſuos et colligent de regno eius omnia ſcan
dala. et eos qui faciunt iniquitatem. Auguſti.
xx. de ciuitate dei. Nunquid de regno illo vbi ſunt
nulla ſcandala. De regno ergo iſto eius quod eſt
hic. ſcilicet eccleſia colligentur. Auguſtinus.
de queſtionibus euangeliſtarum. Quod autē pri
mo ſepantur zizania. hoc eſt quia tribulacōne p̄
cedente ſepabuntur impij a pijs. quod per bonos
angelos intelligitur fieri. quia officia vindicte
poſſunt implere boni bono animo. quomodo lex.
quomodo iudex. officia vero miſericordie mali im
plere non poſſunt. Chriſoſtomus. Vel poṫ
intelligi de regno celeſtis eccleſie et tunc oſtendi
tur hic duplex pena. videlicꝫ q̄ excidunt a gloria
in hoc q̄ dicit. Et colligerēt de regno eius omīa
ſcandala. ſcilicet ne ſcandala in regnum eiꝰ intrēt
Et hoc q̄ comburuntur. in hoc quod ſubdit. Et
mittent eos in caminum ignis. Hieronimus.
Omnia autem ſcandala referuntur ad zizania hoc
autem quod dicit. Et colligent de regno eius om
nia ſcandala. et eos qui faciunt iniquitatem inē
hereticos et ſciſmaticos qui faciunt iniquitatem
voluit diſtinguere. vt per eos qui faciunt ſcāda
la intelligantur heretici. per eos vero qui faciūt
iniquitates intelligantur ſciſmatici. Gloſa. Vel
aliter per ſcandala poſſunt intelligi illi qui pre
bent proximo occaſionem offenſionis aut ruine. p
facientes iniquitatem quoſcunqꝫ peccantes.

Rabanus. Obſerua q̄ dicit. Et eos qui faciunt
iniquitatem. non qui fecerunt. quia non qui cōuer
ſi ſunt ad penitentiam. ſed ſolum qui permanent i
peccatis. eternis cruciatibus mancipandi ſunt.

Hieronimus. Vide autem ineffabilem dei amo
rem ad homines. Eſt enim ad beneficia promptꝰ
et ad penam tardus. Cum enim ſeminat per ſeip
ſum ſeminat. cum autem punit per alios. Mittit
enim ad hoc angelos ſuos. ſequitur. ibi erit fletus
et ſtridor dentium. Remigius. His verbis dmō
ſtratur vera corporum reſurrectio. nihilominus
oſtenditur per hoc duplex pena inferni. ſcilicet
nimij caloris et nimij frigoris. Sicut autem ſcan
dala referuntur ad zizania. ita iuſti reputantur in
filios regni. de quibus ſequitur. tunc iuſti fulge
bunt ſicut ſol in regno patris eorum. In preſenti
enim ſeculo fulget lux ſanctorum coram homini
bus. poſt conſūmacōnem autem mundi ipſi iuſti
fulgebunt. ſicut ſol in regno patris ſui Chriſo.
Non quia ita ſolum ſicut ſol. ſed quia hoc ſidere a
liud magis luculentum non noſcimus cognitis no
bis vtitur exemplis. Remigius. Quod autē di
cit. tunc fulgebunt. intelligendum eſt q̄r et nūc
fulgent in exemplum aliorum. ſed tunc fulgebūt
ſicut ſol ad laudandum deum. Sequitur. Qui ha
bet aures audiendi audiat. Rabanus. Id eſt q̄
habꝫ intellectum. intelligat quia miſtice hec om
nia intelligenda ſunt.

**Simile eſt regnū ce
lorū theſauro abſcō
dito in agro. quem q̄
inuenit homo abſcon
dit. et pre gaudio illi
us vadit et vēdit vni
uerſa q̄ habet et emit
agrum illum**

Chriſoſtomus.
Parabole quas ſup̄
dominus poſuerat d̄
fermento et ſinapi.
ad virtutem euange
lice predicacōnis re
feruntur. quoniam
ſupabit orbem ter
rarum. Nunc autē vt
precioſitatem et ma
gnificentiam eius d̄e
oſtenderet. ꝓponit
parabolam de the
ſauro et margarita.
dicens. Simile eſt regnum celorum theſauro ab
ſcondito i agro. Predicacō eī euangelij occl'tata

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſt in mundo· etſi non vendideris omnia· ſi emes
eam· et cum gaudio hoc oportet facere· Vnde ſe
quitur· Quem qui invenit homo abſcondit· Hi
larius· Hic quidem theſaurus gratis invenitur·
Euangeliorum enim predicacō in abſoluto eſt· ſʒ
vtendi et poſſidendi huiuſmodi theſauri cum a
gro poteſtas non poteſt eſſe ſine precio· quia ce
leſtes diuicie non ſine damno ſeculi poſſidentur·
Hieronimus· Quod autem abſcondit non de in
uidia facit· ſed more ſeruantis et nolentis perdē·
abſcondit in corde· quem priſtinis pretulit facul
tatibus Gregorius in omel'· Vel aliter· theſau
rus in agro abſconditus eſt celeſte deſiderium·
Ager vero in quo theſaurus abſconditur· eſt di
ſciplina ſtudij celeſtis· quem ſcilicet theſaurū cuʒ
invenit homo abſcondit ſcilicet vt ſeruet· quia ſtu
dium celeſtis deſiderij a malignis ſpiritibus cu
ſtodiri non ſufficit ei qui hoc ab humanis laudi
bus non abſcondit· In preſenti etenim vita quaſi
in via ſumus qua ad patriam pergimus Maligni
autem ſpiritus iter noſtrum quaſi quidam latrun
culi obſident Depredari ergo deſiderant qui the
ſaurum publice portant in via· Hoc autem dico·
non vt proximi noſtri opera noſtra non videant·
ſed vt per hoc quod agimus· laudes exterius nō
queramus· Celorum autem regnum idcirco terre
nis rebus ſimile dicitur· vt ex his que animus no
uit ſurgat ad incognita· vt per hoc quod ſcit notum
diligere· diſcat ignotum amare· Sequitur· Et p̄
gaudio illius vadit et vendit vniuerſa que habʒ
et emit agrum illum· Agrū profecto venditis om
nibus comparat· Qui voluptatibus carnis renū
cians· cūcta ſua terrena deſideria per diſcipline ce
leſtis cuſtodiam calcat· Hieronimus· Vel the
ſaurus iſte in quo ſunt omnes theſauri ſapientie·
et ſciencie abſconditi· aut deus verbum eſt qui in
carne xpriſti videtur abſconditus· aut ſancte ſcri
pture in quibus repoſita eſt noticia ſaluatoris
Auguſtinus de queſtionibus euangeliſtarum·
Hunc autem theſaurum dixit in agro abſconditū
ſcilicet duo teſtamenta in eccleſia· que cum quis
ex parte intellectus attigerit ſentit illic magna
latere et vadit et vendit omnia ſua et emit illū· i·
contemptu temporalium compat ſibi ociuʒ vt ſit
diues cognicōne dei·

**Iterum ſimile eſt re
gnum celorum homi
ni negociatori querē
ti bonas margaritas
Inuenta autem vna
precioſa margarita
abijt· et vendidit om
nia q̄ habuit et emit
eam·**

Chriſoſtomus
Euangelica predica
cio non ſolum lucruʒ
multiplex prebet· ſʒ
et precōſa eſt vt mar
garita· Vnde poſt
parabolam de the
ſauro ponit parabo
lam de margarita di
cens· Iterum ſimile
eſt regnum celorum
homini negociatori
In predicacōne enī
duo oportet adeſſe·
ſcilicet ab huius vi
te negocijs ſeparī et vigilantem eſſe quod nego
ciacio deſignat· vna autem eſt veritas et non pti
at· et propter hoc vna margarita dicitur inuenta

Et ſicut qui margaritam habet· ipſe quidē nouit
quod diues eſt· alijs vero non eſt cognitus multoci
ens eam manu detinens propter eius paruitatē· ita
eſt in predicacōne euangelij· Qui enim eam deti
nent· ſciunt ſe diuites eſſe· Infideles autem hunc
theſaurum neſcientes diuicias noſtras ignorant
Hieronimus· Bone autem margarite poſſunt
intelligi lex et prophete· Audi ergo marcion et ma
nichee quod bone margarite ſūt lex et prophete· Vna
ergo precōſiſſima margarita eſt ſciencia ſaluato
ris et ſacramentum paſſionis et reſurrectōnis il
lius· Quod cum invenerit homo negociator ſimi
lis pauli apoſtoli· omnia legis prophetarumqʒ mi
ſteria et obſeruacōnes priſtinas in quibus incul
pate vixerat· quaſi purgamenta contemnit vt ip
ſum lucrifaceret· non quo invencio bone marga
rite condemnacō ſit veterum margaritarum· ſed
quo comparacōne eius omnis alia gēma ſit vili
or· Gloſa· Vel per margaritam precōſam itel
ligitur celeſtis vite dulcedo· quam inventam om
nia vendens emit· quia qui celeſtis vite dulcedi
nem in quātum poſſibilitas admittit perfecte co
gnouerit· ea que in terris amauerat· libent cūcta
derelinquit· deforme conſpicitur quicquid de ter
rene rei placebat ſpecie· quia ſola precioſe mar
garite claritas fulget in mente· Auguſtinus de
queſtionibus euangeliſtarum· Vel homo cū que
rat bonas margaritas· invenit vnam precioſam
quia querens homines bonos cum quibus vtilit
viuat invenit vnum ſine peccato iheſum xpriſtū·
aut precepta querens· quibus ſeruatis cum homi
nibus recte conuerſetur· invenit dilectōnem pro
ximi· In quo ex vno dicit apoſtolus omnia conti
neri· aut bonos intellectus querens invenit illuʒ
vnum quo cuncta continentur· In principio ver
bum quod eſt lucidum candore veritatis· et ſoli
dum firmitate eternitatis· et vndiqʒ ſibi ſimile
pulcritudine veritatis qui deus penitrata teſtu
dine intelligendus eſt· Quolibet vero illorum
trium ſit· vel ſi aliud occurrere potuerit· quod mar
garite vnius precioſe nomine ſignificetur· preci
um eius eſt noſipſi· qui ad eam poſſidendam non
ſumus liberi niſi omnibus pro noſtra liberacōne
contemptis· que temporaliter poſſidentur· Ven
ditis enim rebus noſtris nullum aliud preciuʒ ma
ius accipimus quam noſipſos· quia talibus implica
ti noſtri non eramus vt rurſus nos pro illa mar
garita demus· non quia tantum valet· ſed quia plus
dare non poſſumus·

**Iterum ſimile eſt re
gnum celorum ſagene
miſſe in mare· et ex oī
genere piſcium congre
ganti Quā cuʒ imple
ta eſſet· educentes et
ſecus littus ſedentes·
elegerunt bonos in
vaſa ſua· malos autēʒ**

Chriſoſtomus· Poſt
quam per predictas pa
rabolas euangelicam
predicacōnem cōmē
dauerat· vt non cōfi
damus in predicacio
ne ſolum· neqʒ fidem
nobis eſtimemus ſuf
ficere ad ſalutē· aliā
parabolaʒ terribilē
ſubdit dicens· iteruʒ
ſimile eſt regnum ce
lorum ſagene miſſe i

foras miſeruut. Sic erit in conſumacione ſeculi. Exibunt angeli. et ſeparabunt malos de medio iuſtorū et mittēt eos in caminum ignis. ibi erit fletus et ſtridor dētiū

mare. Hieronimus Impleto enim jeremie vaticinio dicentis. Ecce ego mittā ad vos piſcatores multos. Poſtꝙ autē audierunt petrus ⁊ andreas. jacobus et johannes. ſequimini me faciam vos piſcatores hominum. cōtexerunt ſibi ex veti et ex nouo teſtamento ſagenam euangelicorū dogmatum. et miſerunt eam in mare huius ſeculi. q̄ vſqȝ hodie in medijs fluctibus tenditur. capiens de ſalſis et amaris gurgitibus quidquid incidit. id eſt bonos hoīes et malos. et hoc eſt ꝙ ſubdit. Ex omni genere piſcium congreganti. Chriſoſtomus. vel aliter. ſancta eccleſia ſagene comparatur. quia et piſcatoribus eſt commiſſa et per eam quiſqȝ ad eternum regnum a preſentis ſeculi fluctibus trahitur. ne eterne mortis profundo mergatur que ex omni genere piſcium cōgregat qr ad peccatorum veniam ſapientes et fatuos liberos et ſeruos. diuites et pauperes. fortes ⁊ infirmos vocat. Que ſagena ſcilicet tunc vniuerſaliter completur. cum in fine ſuo humani generis ſūma concluditur. vnde ſequitur. Quam cum impleta eſſet educentes et ſecus littus ſedentes elegerunt bonos in vaſa ſua. malos autem foras miſerunt. ſicut enim mare ſeculum. ita ſeculi finem ſignificat littus maris. In quo ſcilicet fine boni piſceſ in vaſis eliguntur mali proiciuntur foras quia et electus quiſqȝ in tabernacula eterna recipitur et interni regni luce perdita ad exteriores tenebras reprobi protrahuntur. Nunc enim malos boroſqȝ cōmuniter quaſi permixtos piſces fidei ſagena continet. ſed littus indicat ſagena Eccleſie quid trahebat Hieronimus. Dum eniȝ ſagena extrahetur ad littus tunc verum ſecernendorum piſcium iudicium demonſtrabitur. Chriſoſto. Quid autem diſtat hec parabola a parabola zizaniorum. Etenim illic hi quidem ſaluantur. hi aūt pereunt. ſicut et hic. Sed illic quidem ꝓpter prauorum dogmatum hereſim et in anteriori parabola de ſemine. quia non attendebant que dicebanē Hic autem ꝓpter vite nequiciaȝ ꝓpter quam ꝗuiſ et piſcacione capti. id eſt cognicione dei fruētes non poſſunt ſaluari. Ne autem audiens ꝗniam malos foras miſerunt eſtimes hanc penam nō eē periculoſam. per expoſicōnem eius grauitatem oſtendit. dicens. ſic erit i ꝯſūmacōe ſecli. Exibunt angeli. ꝗuis alibi dicat. ꝙ ipſe ſegregabit eos. ſicut ſepat paſtor oues. hic āgelos hoc facere dicat. ſicut in parabola zizaniorum. Gregorius. in omel. Timēdum eſt autem hoc pocius ꝗ exponendum. Aperta enim voce tormenta peccantium dicta ſunt. ne quis ad ignorantie ſue excuſacionem recurreret. ſi quid de eterno ſupplicio obſcure diceretur. Rabanus. Cum enim venerit finis mundi. tunc verum ſecernendorum piſcium iudicium demonſtrabitur. et quaſi i quodam quietiſſimo portu boni mittentur in vaſa celeſtiū māſionum. malos autem torrendos et exiccandos. gehenne flāma ſuſcipiet.

Intellexiſtis hec omnia. dicunt ei. etiā ait illis. jdeo omnis ſcriba doctus in regno celorum ſimilis ē homi patrifamilias. qui ꝓfert de theſauro ſuo noua et vetera.

Chriſoſtomus. Recedētibus turbis dominꝰ diſciplis i parabolis loquitur. ex q̄bus ſapiencōres ſūt facti ita ꝙ intelligē que dicuntur. Quo ē ca dicit eis intellexiſtis hec omia. dicūt ei etiam Hieronimꝰ Ad apoſtolos enim ꝓprie ſermo eſt. q̄s non vult audire tm̄ vt populum. ſed etiam intelligere vt magiſtros futuros. Chriſoſtomus. Deinde quia intellexerunt. rurſus eos laudat. Vnde ſequitur. ait illis. jdeo omnis ſcriba doctus in regno celorum ſimil eſt homini patrifamilias. qui profert d theſauro ſuo noua et vetera. Auguſtinus. xx. de ciuitate dei. non dixit vetera et noua. quod vtiqȝ dixiſſet niſi maluiſſet meritorum ordinem ſeruare ꝗ temporum. Manichei etiam dum ſola dei promiſſa noua tenere ſe arbitrantur. remanent in vetuſtate carnis et nouitatem inducunt erroris. Auguſti. de queſtionibus euangeliſtarum. Vtrum autem iſta concluſione exponere voluit. quē dixerit theſaurum in agro abſconditum. quoniam ſancte ſcripture intelliguntur. que nomine duorum teſtamētorum noui et veteris concluduntur. an oſtendē voluit eum doctum habendum in eccleſia q̄ etiam ſcripturas veteres parabolis explicatas intellexerit. ab iſtis nouis accipiens regulas. quia ⁊ iſta dominus per parabolas enūciauit. vt ſi ipſe in q̄ illa complentur et manifeſtantur. per parabolas adhuc loquiē. donec paſſio eius velum diſcindat vt nihil ſit occultum. quod non reueletur. multo magis illa que tam longe de illo ſcripta ſunt pabolis operta eſſe nouerimus. que cū iudei ad lraȝ accipiant. noluerunt eſſe docti in regno celorum.

Gregorius. Sed ſi per nouum et vetus quod dicitur. vtrūqȝ teſtamentum accipimus. Abraam doctum fuiſſe denegamus. qui noui et veteris teſtamenti et ſi facta nouit minime verba nunciauit. Moyſen quoqȝ docto patrifamilias comparare non poſſumus. quia et ſi teſtamentum edocuit vetus. noui tamen dicta non protulit. ſed i eo quod hic dicitur. intelligi valet quia non de his q̄ fuerant. ſed de his qui eſſe in eccleſia poterant loq̄batur. qui tunc noua et vetera proferunt cū vtruſqȝ teſtamenti predicamenta vocibus et moribus loquūtur. Hilarius. Diſcipulis enim eſt locutus quos ſcribas ꝓpter ſcienciam nuncupat. eo ꝙ intellexerint ea. que ille noua ⁊ vetera. id eſt in euāgelijs. et lege protulit que ſunt et euiſdem patſfamilias. vniuſqȝ vtraqȝ theſauri. ipſos etiā ſub patrisfamilias nomie ſibi comparat. eo ꝙ doctnā de ſpūſancti theſauro ſuo. nouorum ac veterum ſunt adepti Hieronimus. Vel apoſtoli iſtructi ſcribe dicuntur. quaſi notarij ſaluatoris. q̄ verba

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

illius et precepta ſignabant i tabulis cordis car
nalibus regnorum celeſtium ſacramentis·et pol
lebant operibus patriſfamilie· ejcientes de the
ſauro doctrinarum ſuaruꝫ noua et vetera vt q̄dq̄d
in euangelio predicabant legis et ꝓphetaruꝫ vo
cibus comprobarent·Vnde et ſponſa dicit in cā
tico canticorum·noua cum veteribus fratruelis
meus ſeruaui tibi· Gloſa·Vel aliter·vetus ē vt
pro culpa humanum genus ieterna pena intereat·
et nouum vt conuerſus in regnum viuat·Priꝰ au
tem de regni ſimilitudine theſaurum inuentum
ac margaritam bonam protulit poſtmodum iſer
ni penas de malorum combuſtione narrauit ad q̄
in concluſione ſubiungit· jdeo doctus ſcriba·ac ſi
dicat·jlle in ſancta eccleſia doctus predicator eſt
qui et noua ſcit proferre de ſuauitate regni·et ve
tuſta dicere de terrore ſupplicij·vt vel pene ter=
reant quos premia non inuitant·

Et factum eſt cum cō
ſūmaſſet iheſus para
bolas iſtas tranſijt i
de et veniens in patri
am ſuam·docebat eos
in ſinagogis eorum·
ita vt mirarentur et
dicerent·Vnde huic
ſapientia·hec et vir
tutes·Nonne hic eſt
fabri filius·nonne ma
ter eiꝰ dicitur maria
et fratres eius jacobꝫ
et joſeph ⁊ ſimon ⁊ iu
das·et ſorores eiꝰ nō
ne omnes apud nos
ſunt Vnde ergo huic
omnia iſta·et ſic ſcan
dalizabantur i eo ihe
ſus autez dixit eis·nō
eſt ꝓpheta ſine hono
re niſi in patria ſua et
in domo ſua·Et non
fecit ibi virtutes mul
tas ꝓpter incredulita
tem eorum·

Hieronimus·Poſt
parabolas quas do=
minus ad populum
eſt locutus·et quas
ſoli apoſtoli intelli=
gunt·tranſijt in pa=
triam ſuam·vt ibi a/
percius doceat·Et
hoc eſt quod dicitur
Et factum eſt cum co
ſūmaſſet iheſus pa=
rabolas iſtas trāſijt
inde et veniens in
patriam ſuam doce/
bat eos in ſinagogiſ
eorum Auguſtinꝰ
de concor·euan·A
ſuperiori ſmone pa=
rabolarum iſtarum
ſic tranſit·vt non o=
ſtendat conſeq̄ntis
ordinis neceſſitateꝫ
preſertim qꝛ marcꝰ
ab iſtis parabolis n̄
in q̄d matheus·ſed
in aliud intendens
in quod et lucas·ita
contexuit narracōeꝫ
vt credibilibus oſtē
datur hoc eſſe pociꝰ
conſequenter geſtuꝫ
quod ipſi duo conſe=
quenter adiungunt
de naui·ſcilicet in q̄
dormiebat iheſus·⁊
de miraculo expulſo
rum demoniorum·q̄
matheus ſuperius recolens interpoſuit· Chri·
Patriam autem eius hic nazareth vocat·nō enim
fecit virtutes multas·ſed in capharnaum fecit mł
ta ſigna·ſed doctrinam eis oſtendit non minorem
admiracōnem habentem q̄ ſigna· Remigius·
Jn ſinagogis autem docebat·vbi plurimi conue/
niebant·quia ꝓpter multorum ſalutem de celis de

ſcendit ad terras·ſequitur ita vt mirarentur ⁊ di
cerent·vnde huic ſapientia hec et virtutes Sapi
entia refertur ad doctrinam·virtutes vero ad mi
raculorum operacōnem· Hieronimus·Mira ſtl
ticia nazarenorum·mirantur Vnde habeat ſapiē
tiam ⁊ virtutes·ſed error in promptu eſt quia fa
bri filium ſuſpicantur·vnde et dicunt·nōne hic ē
fabri filius Chriſoſtomus·Per oīa ergo erāt
inſenſati vilipendentes eum ab eo qui eſtimabāt
eſſe pater·q̄uis multa horum exempla habētes
in antiquis temporibus et patrum ignobiliuꝫ no
biles videntes filios·etenim dauid cuiuſdaꝫ agri
cole ieſſe fuit filius·et amos cuiꝰdam paſtoris et
ipſe paſtor·Oportebat enim ꝓpter hoc maxime
eum honorare·quoniam a talibus exiſtens talia lo
quebatur·Etenim hoc erat manifeſtum·quoniaꝫ
non ex humana diligentia erat·ſed ex diuina gra
cia· Auguſtinus in ſermone de nati·Eſt aūt pa
ter xpriſti faber deus qui tocius mundi opera fa
bricatus eſt·archā Noe diſponebat·Moyſi taber
naculū ordinauit·Archā teſtamēti iſtituit·fabꝝ
dixerim qui mentem rigidam explanat·ac cogita
ciones ſuperbas excidit· Hilarius·Fabri etiaꝫ h̄
erat filius ferrum igne vincentis racōne·ſeculi v
tutem iudicio decoquentis maſſamq̄ꝫ formantis i
omne opus vtilitatis humane·formam ſcilicꝫ cor
porum noſtrorum in diuerſa mēbrorum miniſte
ria·et ad omnia eterne vite opera fingentis·

Hieronimus·Cum auteꝫ errent in patre·nō eſt
mirandum ſi errent in fratribus vnde ſubdit·Nō
ne eius mater dicitur maria et fratres eius jacobꝫ
et joſeph·et ſimon et iudas·⁊ ſorores eius nonne
apud nos omnes ſunt· Hieronimus contra hel
uidium·fratres domini hic appellantur filij ma-
tere eius marie et hec eſt mater jacobi et joſeph·
vxor alphei·et hec dicta eſt maria jacobi minoris

Auguſtinus de queſtionibus euangeliſtarum·
Non ergo miruꝫ eſt dictos eſſe fratres domini ex
materno genere quoſcunq̄ꝫ cognatos cum etiam
ex cognatione joſeph dici potuerint fratres eius
ab illis qui eum patrem domini eſſe arbitrabant

Hilarius·Jn honoratur ergo dominus a ſuis ⁊
q̄q̄ docendi prudentia et operandi virtus admi
racōnem commoueret·non tamen credunt hec in no
mine domini agere et paterne artis quodam ob
probrio laceſſcūt·Jnter tot ergo magnifica que
gerebat corporis eius contemplacione commoue
bantur·et ideo dicunt·vnde huic omnia iſta·ſeq
tur·Et ſic ſcandalizabantur in eo· Hieronimus
Error iudeorum ſalus noſtra ē et hereticoꝝ cō
demnacō·intantum enim cernebant hominē ihm
xp̄m vt putarent filiuꝫ fabri· Chriſoſtomꝰ·Jn
tuere enim xp̄i manſuetudinem conuiciatus eſt·ſꝫ
cum multa manſuetudine reſpondit·vnde ſequitꝰ·
jheſus autem dixit eis·Non eſt ꝓpheta ſine hono
re·niſi in patria ſua et in domo ſua· Remigius
Prophetam ſeipſum appellat·quod ⁊ moyſes ma/
nifeſtat cum dicit·ꝓphetam ſuſcitabit deus de fra
tribus veſtris vobis·et hoc ſciendum eſt quia n̄
ſolum xp̄s qui eſt caput omnium ꝓphetarum·ſed
etiam hieremias daniel ⁊ ceteri minores ꝓphete
maioris honoris et dignitatis fuerūt apd̄ exteros

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝙ apud ſuos. Hieronimus. Propemodum eñ
naturale eſt ciues ſemp ciuibꝫ inuidere. nõ eñ cõ
ſiderant preſentia viri opa. ſed fragilis recordã-
tur infancie. q̃ſi nõ et ipſi p eoſd etatum gradus
ad maturam etatem venerint. Hila. Inhonora
bilem etiã ꝓphetam in patria ſua eſſe reſpondit.
qꝛ in iudea eſſet vſqꝫ ad crucis ſentenciam cõdem
nandꝰ. et qꝛ penes ſolos fideles dei virtꝰ. et ꝓpt̃
eoꝝ incredulitatẽ opibꝫ diuine ꝟtutis abſtinuit
vñ ſequit̃. Et non fecit ibi virtutes multas ꝓpt̃
incredulitatẽ eoꝝ. Hiero. Nõ qd etiã incredul̃
facẽ nõ potuit virtutes multas ſed ꝙ ne multas
faciẽs virtutes ciues incredulos cõdemnaret.

Chriſ. Si aũt admiracõ eis aduenıebat ex mi-
raculis. q̃re nõ multa fecit. qꝛ nõ ad oſtenſionem
ſuam inſpiciebat ſꝫ ad ea que alijs erãt vtilia. hoc
igit̃ nõ ꝓueniente deſperit qd erat ſuiip ſiꝰ. vt ñ
penã eius augeat. Cur igit̃ vel pauca fecit ſigna
vt non dicãt. ſi vtiqꝫ facta eſſent ſigna nos credi
diſſemus. Hiero. Pot̃ etiã alit̃ intelligi ꝙ ih̃s
deſpiciat̃ in domo et in patria ſua. h̓ eſt i pplo iu/
deoꝝ. et ideo ibi pauca ſigna fecerit. ne penitꝰ in
excuſabiles fierent. Maiora aũt ſigna q̃tidie i gẽ
tibꝫ p aplõs facit. non tam in ſanacõne corporum
ꝙ animarum ſalute.

CAP. .XIIII.

In illo tpe audiuit herodes te-
trarcha famam iheſu et ait pue
ris ſuis. Hic eſt joh̃eſ
baptiſta. ipſe ſurrexit
a mortuis. et ideo vir
tutes opantur in eo.
Herodes tenuit johã
nem et alligauit euꝫ
et poſuit euꝫ in carce
rem ꝓpter herodiadẽ
vxorem fratris ſui. di
cebat eñ illi johãnes
Non licet tibi habẽ
eam et volẽs eũ occi
dẽ timuit pplm quia
ſic ꝓph̓aꝫ eũ habebãt

Glo. Quia ſup̃ euan-
geliſta oñderat quõ
phariſei xp̃i miracl̓a
calũniant̃. conciues
aũt eiꝰ hic admiran/
tes xp̃ꝫ tñ ɔtẽnebãt
refert nũc q̃m opini
onem exauditis mira
culis herodes d̓ xp̃o
ɔceperat. vñ dicit̃.
In illo tẽpe audiuit
herodes tetrarcha
famã iheſu Chriſ.
Nõ abſqꝫ cauſa h̓ tẽ
pꝰ euangeliſta deſi-
gnat. ſed vt diſcas ti
ranni ſupbiã ⁊ negli
gẽtiã. Neqꝫ eñ a pñ
cipio didicit ea que
erãt a xp̃o. ſꝫ pꝰ plu
rimũ tẽpꝰ. ſic etiam
multi q̃ in poteſtati-
bꝫ ſũt. multa electõe
circũdati huiõi tar-
de addiſcũt. qꝛ ñ mł
taꝫ hoꝝ faciũt curã
Aug. de cõ. euan.
Dixit aũt matheꝰ. in
illo tpe nõ i illo die
vel ipſa hora. Nã et marcꝰ hoc q̃dem in eodẽ mõ
dicit. ſed nõ eodẽ ordine. ſꝫ poſtq̃ diſcipulos ad
predicãduꝫ miſit nulla tñ facta neceſſitate q̃ hoc
cõuenient̃ geſtum eſſe intelligẽtur. Lucas eẽ nar
randi eũ ordinẽ tenet quẽ et marcus. nec ipſe tñ
reꝝ geſtaꝝ ordinẽ fuiſſe eundeꝫ credi cogit.
Chriſ. Vide g̃ ꝙ magnũ q̃d eſt virtꝰ. nã et de
functũ joh̃eꝫ herodes formidauit. et de reſurre-
ctione philoſophat̃. et ideo ſequit̃. Et ait pueris
ſuis. h̓ eſt joh̃es baptiſta. ipſe ſurrexit a mortuis
et ideo virtutes opant̃ in eo. Raba. Sꝫ q̃nta ẽ
inuidia iudeoꝝ ex iſto loco docem̃. joh̃em enim a
mortuis potuiſſe reſurgẽ nullo atteſtante hero-
des alienigena nũciauit. iudei ꝟo xp̃m quẽ ꝓph̓e
eoꝝ predixerãt nõ reſurrexiſſe ſꝫ furti ablatũ eẽ
credẽ malũt. in q̃ inſinuat̃ ꝙ ꝓnpcõr eſt aĩmꝰ gẽ
tiuꝫ ad credulitatẽ ꝙ iudeoꝝ. Chr. Quidã aũt
eccl̓iaſticoꝝ int̃pretũ querit q̃re herodes iſta ſit
ſuſpicatꝰ. vt putet johãnem a mortuis ſurrexiſſe
q̃ſi alieni erroris nobis reddẽda ſit rõ aut ex his
ꝟbis habeat occaſionẽ hereſ. Methemſicozeos.
q̃ poſt mł̓tos ãnoꝝ circulos i diuſa corpa dic̃ ai-
mas inſinuari. cũ eo tpe q̃ joh̃es decollatꝰ eſt dñs
xxx. ãnoꝝ eſſet. Raba. Bñ aũt de reſurrectõis
ꝟtute oẽs ſenſerũt ꝙ maioris potentie ſint ſan
cti futuri cũ a mortuis reſurrexerint ꝙ fuere dum
adhuc carnis infirmitate grauarent̃. ꝓptea dicit
Et ideo ꝟtutes opant̃ in eo. Aug. de ɔ. euã. Lu
cas ãt dic̃. Et ait herodes. joh̃eꝫ ego d̓collaui. q̃s
eſt iſte de q̃ audio talia. qꝛ ergo heſitãteꝫ Lucãs
ɔmẽorauit herodẽ. intelligẽduꝫ eſt. aut pꝰ hanc
heſitacõnẽ ɔfirmaſſe in aĩo ſuo qd ab alijs diceba
tur cũ dixit pueris ſuis. ſic h̓ mathꝰ narrat. h̓ eſt
joh̃es baptiſta. ita ꝓnunciãda ſunt h̓ verba vt he
ſitantẽ adhuc indicẽt. vtroqꝫ enim mõ ꝓnunciari
poteſt. vt aut ɔfirmatum eum ex alioꝝ ꝟbis ac-
cipiamꝰ. aut adhuc h̓ eũ heſitantẽ vt lucas ɔme-
morat. Remi. Forte aũt q̃ret aliquis. q̃re dicat
mathꝰ. In illo tpe audiuit herodes. cũ lõge ſu
periꝰ dicat ꝙ mortuo herode reuerſus eſt dñs ex
egipto. Sꝫ h̓ q̃ſtio ſoluit̃ ſi intelligat̃ duos fuiſ-
ſe herodes. mortuo nãqꝫ priore herode ſucceſſit
ei archelaus filiꝰ eius. qui poſt. x. annos relega-
tus eſt apud viennam vrbeꝫ gallie. Deinde ceſar
Auguſtus iuſſit diuidi illud regnũ in tetrarchiaſ
et tres ptes dedit filijs herodis Iſte ergo hero
des q̃ joh̃eꝫ decollauit eſt filiꝰ maioris herodis
ſub q̃ dñs natꝰ ẽ. et vt h̓ oſtẽderet euãgeliſta ad
didit tetrarcha. Glo. Quia ꝟo dixerat de opio-
ne reſurrectõis joh̓is. cũ nihil de morte dixiſſet.
ideo reuertit̃ et narrat. q̃liter obiret Chriſ. Et
hãc hiſtoriam nobis euãgeliſta ñ principalit̃ in
ducit. qꝛ totũ ſtudiũ fuit ei dicẽ d̓ xpriſto ⁊ nihil
aliud niſi ad h̓ ɔferre debẽt. Dicit ergo. herodes
tenuit joh̃eꝫ et alligauit eũ. Aug. de con. euã.
Lucas quidẽ nõ eodẽ ordine id recordat̃. ſꝫ circa
baptiſmũ q̃ dñs baptizatꝰ eſt. vñ h̓ preoccupaſ-
ſe intelligit̃ vt narret. qd multo pꝰ factum eſt.
Cũ eñ ɔmemoraſſet joh̓is verba de dño. ꝙ venti/
labꝝ in manu eiꝰ ſit. ɔtinuo h̓ ſubiecit. qd nõ ɔti
nuo factũ eſſe joh̃es euãgeliſta exponit. cũ cõme
moret poſtea ꝙ baptizatꝰ eſt ih̃s iſſe eũ in galile
am. et pot̃ rediſſe i iudeã. et ibi baptizaſſe ẽca ior-
danẽ anteq̃ joh̃es in carcereꝫ miſſus eſſet Sꝫ nec
mathꝰ nec marcꝰ eo ordie de johãne i carcerem
miſſo in ſua narracõe poſuerũt. q̃ factũ apparet in
eoꝝ ſcriptis. nã et ipſi dixerunt tradito johanne
dñm iſſe in galileã. et poſt multa q̃ fecit ibi ex oc
caſione fame venientis ad herodẽ de xp̃o narrant
oia que de johãne fuerũt incluſo et occiſo. Cauſã

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

autem quare poſitus ſit in carcerē oſtendit cum
dicit ꝓpt̄ herodiadē vxorez fratris ſui·dicebat ei
illi johānes·nō licz tibi habere eā· Hiero·Ve
tus narrat hiſtoria philippum herodis maioris
filiū fratrē hui⁹ herodis duxiſſe vxorē herodia
dem filiā arethe regis arabum·poſtea vo ſocerꝝ
ei⁹ exortis q̄buſdā otra generꝝ ſimultatibꝫ tuliſ
ſe filiā ſuā·et in dolorē p̄oris mariti herodes ini
mici eius nupcijs copulaſſe·ꝗ johānes baptiſta q̄
venerat in ſpū et virtute helie·eadez autoritate
q̄ ille achab corripuerat·et jezabel arguit herod̄
et herodiad̄ ꝙ illicitas nupcias fecerit·et ñ liceat
fratre viuente germano vxorem eius ducere·ma
lens periclitari apud regem·q̄ꝫ ꝓpt̄ adulacōne eſſe
imemor preceptorꝝ dei· Chriſ·nō tñ vxori lo
quit̄ ſed viro ei⁹·qm̄ principalior erat hic· for
ſan em̄ legem iudeorꝝ tenebāt et ideo johānes eū
ab adulterio prohibuit·ſequit̄·et volēs eum oc
cidere timuit pp̄l'm· Hiero· Sedicōnem q̄dē po
puli verebat̄ ꝓpter johānem a quo ſciebat turbas
in iordane plimas baptizatas ſed amore vinceba
tur vxoris·ob cui⁹ ardorem etiam dei p̄cepta ne
glexerat· Glo· Timor enim dei corrigit· timor
hoīm differt·ſed voluntatem non aufert·vnde et
audiores reddit ad crimē quos aliquando ſuſpē
dit a crimine·

Die aūt natalis hero dis ſaltauit filia hero diadis in medio ⁊ pla cuit herodi· Vñ cū iu ramento pollicit⁹ eſt ei dare qd̄cūqz poſtu laſſet ab eo· At illa p̄ monita a matre ſua· Da mihi inquit hic i diſco caput johāīs baptiſte·et contriſta tus eſt rex ꝓpter iuſiu randum· aut ꝓpt̄ eos qui pit̄ recumbebant iuſſit dari·miſitqꝫ et decollauit johannez in carcere·et allatum eſt caput eius i diſco et datum eſt puelle et tulit matri ſue·Et ac cedētes diſcipuli ei⁹ tulerunt corpus eius et ſepelierunt illud·⁊ venietes nūciauerūt iheſu

Chriſ·Poſtq̄ꝫ enar
rauit euangeliſta in
carceracōnem johan
nis· proſequitur de
occiſione ipſi⁹ dicēs
Die autez natalis he
rodis ſaltauit filia
herodiadis i medio
Hieronim⁹· Nullū
inuenimus alium ob
ſeruaſſe diem natalis
ſui niſi herod̄ et pha
raonem· vt quorum
erat par impietas eſ
ſet vna ſolēnitas·
Remigius·Et ſcien
dum ꝙ conſuetudo ē
non ſolum diuitū ſed
etiam pauperum mu
lierꝝ·ita pudice fili
as ſuas nutrire· vt
vix ab extraneis vi
deant̄· Hec autez im
pudica mulier impu
dice filiam ſuā nutri
uit·quam nō docuit
pudorem ſꝫ ſaltacōꝫ
nec min⁹ reprehen
dend⁹ eſt herodes q̄
oblit⁹ eſt domū ſuaz
eſſe aulam regiā quā
predicta mulier fece
rat theatrum·Vnde
ſequitur·Et placuit
herodi· Vnde cū iuramento pollicitus eſt ei dare
qd̄cunqz poſtulaſſet ab eo· Hiero·Ego aūt nō

excuſo herodem ꝙ inuitus et nolens ꝓpt̄ iuramē
tum homicidiū fecerit·qui ad hoc forte iurauit vt
future occaſionis machinas prepararet·alioquin ſi
ob iuſiurandū feciſſe ſe dicit ſi matris ſi patris po
ſtulaſſet interitum facturus fuerat an non· qd̄ in
ſe ergo repudiaturus fuit·contemnere debuit in
ꝓpheta· Yſidorus·In malis ergo promiſſis re
ſcinde fidem·impia eſt promiſſio que ſcelere adim
pletur·illud non eſt obſeruandum ſacramentuz q̄
malum incaute promittitur·Sequitur·At illa p̄
monita a matre ſua·da mihi inquit hic in diſco ca
put johāīs baptiſte Hieronimus·Herodias ei
timēs ne herodes aliquando reſipiſceret·vel phi
lippo fratri amicus fieret·atqꝫ illicite nupcie repu
dio ſoluerentur·monet filiam vt in ipſo ſtatim cō
uiuio·johāīs caput poſtulet·digno operi ſalta
cionis dignū ſāguinis premium· Chriſoſtom⁹
Duplex eſt aūt hic puelle accuſacō et quoniaꝫ ſal
tauit·et quoniam ita ei placuit·vt occiſionem ex
peteret in mercedem·Vide autem qualiter crude
lis et qualiter mollis eſt herodes·Seipſū em̄ ob
noxiū iuramento facit·illam aūt dñam peticōis cō
ſtituit· Qui ergo ſciuit qd̄ ex ei⁹ peticōne malum
eueniebat triſtat⁹ eſt·vñ ſequit̄·Et oſ ſtat ⁹c rex
Virt⁹ em̄ etiā apud malos admiracōe et laudib⁹
digna eſt· Hiero·vel alit̄· Cōſuetudis ſcriptu
rarū eſt vt opinionē multorꝝ ſic narret hiſtoricus
quō eo tempore ab homibꝫ credebat̄· ſic joſeph
ab ipſa q̄ꝫ maria appellabat̄ pater iheſu· ita et nūc
herodes dicit̄ contriſtatus·quia hoc diſcumben
tes putabant· Diſſimulator em̄ mentis ſue et arti
fex homicidij triſticiam preferebat in facie·cuz le
ticiā habēt in mente·ſequit̄·ꝓpt̄ iuſiurādūz· aut
ꝓpter eos q̄ piter recūbebāt iuſſit dari·ſcel⁹ excu
ſat iuramēto·vt ſub occaſione pietatis impi⁹ fiet
Qd̄ aūt ſubijcit·Et ꝓpt̄ eos q̄ piter diſcumbebāt·
vult oīs ſceleris ſui eſſe oſortes· vt in luxurioſo
ouiuio cruente epule deferrent̄ Chriſ·Si autē
teſtes habē piuracōis formidauit·q̄ntomagis ti
muiſſe oportebat tā inique occiſiōis tātos teſtes
habē· Remi·Sꝫ in eo min⁹ peccatū factū eſt cā
maioris peccati·Nam quia libidinoſam volunta
tem non extinxit·jdcirco ad luxuriam peruenit·
Et quia luxuriam non coercuit·jdeo ad reatum ho
micidij deſcendit·Vnde ſequitur·Miſitqꝫ et decol
lauit johannem in carcere·et allatum eſt caput
eius in diſco· Remig· Legimus in rōna hiſto
ria flaminiū ducem Romanorum ꝙ accubanti iu
xta meretricule que nunq̄m vidiſſe ſe diceret ho
minem decollatum·accenſus ſit·vt reus quidam
capitalis criminis in conuiuio truncaretur·a cen
ſoribus pulſum curia ꝙ epulas ſanguini conmi
ſcuerit et mortem·quamuis noxij hominis in al
terius delicias p̄ſtitit·vt libido et hoīcidiū pari
ter miſcerentur·Quanto ſceleracior herodes et
herodias ac puella que ſaltauit precium ſangui
nis pecijt caput Prophete· vt haberent in po
teſtate linguam que illicitas nupcias arguebat·
Sequitur·Et datum eſt puelle·et tulit matri
ſue Gregorius in moralibus· Sed non ſine
admiracione grauiſſima perpendo·ꝙ ille ꝓphe
cie ſpiritu intra matris vterum impletus quo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

inter natos mulierum nemo maior ſurrexit· ab ini
quis in carcerem mittitur· et pro puelle ſaltu ca/
pite truncatur· et vir tante ſeueritatis pro riſu cō
pium moritur· Nunquid nam credimꝰ aliquid fuiſ
ſe quod in eius vita illa ſic deſpecta mors tergēt
Sed idcirco deus ſuos ſic premit in infimis· quia
videt quomodo remuneret in ſūmis· Hinc ergo
vnuſquiſq; colligat· quid illi ſint paſſuri quos re
probat· ſi ſic cruciat quos amat· Grego· xxix·
mora· Neq; autē iohannes de confeſſione xpristi
ſed iuſticie veritate requiſitus occubuit· ſed quia
xpriſtus eſt veritas vſq; ad mortem pro xpriſto
quaſi pro veritate peruenit· Sequitur· Et acce/
dentes diſcipuli eius tulerunt corpus eius et ſepe
lierunt illud· Hieronimus· In quo ipſius iohā
nis et ſaluatoris diſcipulos intelligere poſſumꝰ
Rabanus· Narrat autem ioſephus vinctum ho=
minem in caſtellum macheronta adductum· ibiq;
trūcatū· eccleſiaſtica vero narrat hiſtoria ſepult̄ eū
in ſebaſtia vrbe paleſtinorum· que quondam ſa=
maria dicta eſt· Chriſoſtomus· Intende autem
qualiter diſcipuli iohannis iā magis familiares
facti ſunt ihū· Ipſi enim ſunt qui annūciauerunt
ei quod factum eſt de iohanne· Vnde ſequit̄· Et
venientes nunciauerunt ihū· Etenim vniuerſos
dimittentes ad ipſum confugiunt· et paulatim pꝰ
calamitatem et reſponſionem a xpriſto datam di=
recti ſunt· Hilarius· Miſtice autem iohannes p̄
tulit formam legis· quia lex xp̄m predicauit· et io
hannes profectus ex lege eſt xpriſtum ex lege p̄
nuncians· Herodes vero princeps eſt populi· et
populi princeps ſubiecte ſibi vniuerſitatis nom̄
cauſamq; complectitur· iohannes ergo herodem
monebat· ne fratris ſui vxorem ſibi iūgeret· Sūt
enim atque erant duo populi circūciſionis et
gentium· Hi igitur fratres ex eodem ſunt humaī
generis parente· ſed iſraelem lex admonebat· ne
opera gentium et infidelium ſibi iūgeret· que ipſi
tanq̄ vinculo coniugalis amoris annexa eſt· Die
autem natalis id eſt rerum corporalium gaudijs
herodiadis filia ſaltauit· Voluptas enim tanq̄m
ex infidelitate orta per omnia iſrael gaudia totis
illecebris ſue curſibus offerebatur· cui ſe etiam ſa
cramento venalem populus addixit· Sub pecca=
tis enim et ſeculi voluptatibus iſraelite vite eterne
munera vendiderūt· Hec matris ſue id eſt infide
litatis inſtinctu orauit deferri ſibi caput iohānis
id eſt gloriam legis populus boni eius qđ ī lege
erat conſcius· voluptatis condicōibus non ſine
periculi ſui dolore concedit· ſcitq; ſe talem precep=
torum gloriā oportuiſſe concedere· ſed peccatis
tanq̄ ſacramento coactus et principū adiacentiū
metu atq; exemplo deprauatus et victus illece
bris voluptatis meſtus obtemperat· igitur int̄ reli
qua diſſoluti populi gaudia· in diſco iohannis ca
put offertur· damno ſcilicet legis voluptas cor
porum et ſecularis luxus augetur· igitur p puel
lam ad matrem defertur· ac ſic probroſus iſrael
etiam voluptati et infidelitati ſue gloriam legis
adduxit· Finitis igitur legis temporibus et cum
iohanne ſepultis et diſcipuli eius res geſtas do
mino annūciant ad euangelia ſcilicet ex lege veni
entes· Hieronimꝰ· Vel aliter nos vſq; hodie
cernimus in capite iohannis ꝓphete iudeos xp̄m
qui caput ꝓphetarum eſt perdidiſſe· ſed et liguā
et vocem apud eos perdidit ꝓphecia· Remigiꝰ
Vel aliter decollacio iohannis ſignat minoracōē
fame illius qua eſtimatur a populo xp̄s· ſicut ex
altacō domini in cruce ſignat profectū fidei· Vn̄
iohannes· Illum oportet creſcē· me autem minui·

Quod cum audiſſet iheſus· receſſit inde in nauicula in locum deſertum ſeorſū· Et cū audiſſent turbe ſecute ſunt eū pedeſtres de ciuitatibus et exiens· vidit turbam mlt̄am et miſertus eſt ei us et curauit langui dos eorum·

Gloſa· Saluator au
dita nece ſui bapti
ſte receſſit in locum
deſertum· vnde ſeq
tur· Quod cū audiſ
ſet iheſus· receſſit in
de in nauicula in lo
cum deſertum ſeorſū
Auguſtinus de cō
cor· euangeliſtarum
Hoc autem continuo
poſt iohannis paſſi
onem euangeliſta fa
ctum eſſe cōmemorat
vnde poſt hec facta
ſunt illa que primo
narrata ſunt· quibꝰ
motus herodes dixit· hic eſt iohannes· Illa enī
poſteriora debent intelligi que ad herodem ptu
lit fama vt moueretur· et heſitaret quiſnam iſte
eſſe poſſet· de quo audiret talia cum iohannē ipe
occidiſſet Hieronimus· Non autem receſſit in lo
cum d̄ſertum· vt quidam arbitrantur timore mor
tis· ſed parcens inimicis ſuis ne homicidiū homi
cidio iūgerent· vel in diem paſche ſuum interitū
differens· in quo ꝓpter ſacramentum imolandꝰ ē
agnus et poſtes credentium ſanguine reſpergen
di· Siue ideo receſſit vt nobis preberet exemplum
temeritatis vltro ſe tradentium vitande· quia nō
omnes eadem conſtantia perſeuerāt in tormentis
qui ſe torquendos offerunt· Ob hanc cauſā ī alio
loco precipit· Cum perſecuti vos fuerint in iſta
ciuitate· fugite in aliam· vnde eleganter quoq;
euangeliſta non dicit· fugit in locum deſertum· ſ;
receſſit vt pſecutores vitauerit· mag̃ q̄ timuerit·
Poſt etiam aliam ob cauſam audito iohānis inte
ritu receſſiſſe in deſertum locum vt credentium ꝓ
baret fidem· Chriſoſtomus· Vel ideo hoc fecit
quia plura humanius vult diſpēſare nondū tpe
exiſtente denudandi ſuam manifeſte deitatē· ꝓpt̄
quod et diſcipulis dixit· q̄ nulli dicerent q̄ ipſe
eſſet xp̄s· poſt reſurrectōnem enim volebat h̄ fie
ri manifeſtum· ideo autem q̄uis per ſe nouerit qđ
factum eſt· tamen anteq̄ nunciaretur ei· non receſ
ſit vt demonſtraret per omnia incarnacōis veri
tatem· non enim ſolo viſu· ſed operibus hoc credi
volebat· Recedens vero non abijt in ciuitatem· ſ;
in deſertum· in nauigio vt nullus ſequeret̄· Tur
be autem neq; ita deſiſtunt· ſ; ſequūtur· Et neq;
qđ geſtum eſt de iohāne eos terruit· vnde ſequi
tur· Et cū audiſſent turbe ſecute ſūt eū pedeſtres
de ciuitatibus· Hieronimus· Secute ſunt autē
eum pedeſtres non in iumentis· non in vehiculis·
ſed ꝓprio labore pedū· vt ardorē mētis oſtēdent

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Chriſoſtomus· Et ꝓpter hoc ſtatim retribucōeꝫ
acceperunt· vnde ſequitur· Et exiens vidit turbā
multam· et miſꝫtus eſt ei· et curauit languidos eo
rum· Etſi enim multa erat affectio eorum qui ciui
tates dimittebant· et diligenter eum querebant·
ſꝫ tamen que ab ipſo fiebant· omnis ſtudij ſuper
cedunt retribucōnem· jdeoqꝫ cauſam talis curacō
nis miſericordiam ponit· Eſt autem magna mīa
ꝙ omnes curat et fidem non expetit· Hilarius·
Miſtice autem dei verbum lege finita· nauem cō
ſcendens eccleſiam adijt· in deſertum deſcendit·
Relicta quippe conuerſacione iſrael in uacua diui
ne cognicōnis pectora tranſit· Turba auteꝫ hoc
audiens dominum de ciuitate ſequitur in deſꝫtum
de ſinagoga videlicet ad eccleſiam tendens quaꝫ
videns· miſertus eſt et omnem languorem infir
mitatemqꝫ curat· obſeſſas ſcilicet mentes et corda
infidelitatis vicio ad intelligentiam noue predi
cacōnis emendat· Rabanꝰ· Illud quoqꝫ notan
dum ꝙ poſtꝙ̄ dominus in deſertum venerit ſecu
te ſunt eum turbe multe· Nam anteꝙ̄ veniret in ſo
litudinem gentium· ab vno tantum populo cole
batur· Hieronimus· Relinquūt auteꝫ ciuitates
ſuas· hoc eſt priſtinas conuſacōnes et varietates
dogmatum· Egreſſus autem ihesus ſignat ꝙ tur
be quidem habebant eundi voluntatem· ſed pue
niendi vires non habuerunt· ideo ſaluator egre
ditur de loco et obuiam pergit·

Veſpere autem facto
acceſſerunt ad euꝫ di
ſcipuli eius dicentes·
Deſertus eſt locus· ⁊
hora iam preterijt·
Dimitte turbas vt e
untes ī caſtella emāt
ſibi eſcas· jheſus autē
dixit eis· Non habēt
neceſſe ire date illis
vos māducare· reſpō
derunt ei nō habemꝰ
hic niſi quinqꝫ panes·
et duos piſces· Qui
ait eis· Afferte illos
mihi· Et cum iuſſiſſet
turbam diſcumbē ſu
per fenum· acceptis
quinqꝫ panibus ⁊ duo
bus piſcibus· aſpiciēs
in celum benedixit ac
fregit· et dedit diſci
pulis panes· Diſcipu
li autem turbis et mā
ducauerunt et ſatura
ti ſunt omnes· et tule
runt reliquas· duode
cim cophinos fragm̄
torum plenos· Mādu
cantium auteꝫ fuit nu
merus quinqꝫ milia vi
rorum· exceptis muli
eribus et paruulis

Chriſoſtomus· Tur
batum fideꝫ oſtēdit
ꝙ dn̄m etiam fameꝫ
paciētes expectabāt
vſqꝫ ad veſperam· ⁊
jdeo ſequitur· Veſpe
autem facto· acceſſe
runt ad eum diſcipli
eius· dicentes· Deſꝫ
tus eſt locus· Ciba
turus quideꝫ eos do
minꝰ expectat roga
ri· quaſi vbiqꝫ nō in
ſiliens prior miracu
la ſed vocatus· jdeo
autē nullus de turba
accedit· venerabanꝫ
em̄ eum abundanter
et neqꝫ famis ſenſū
accipiebant amore ī
ſtancie· ſꝫ neqꝫ diſci
puli accedentes di
cūt Ciba eos· adhuc
em̄ impfectius erāt
diſcipuli diſpoſiti· ſꝫ
dicunt· deſꝫtus ē lo
cus· qđ em̄ videbanꝫ
iudeis in heremo eē
miraculum· cuꝫ dice
rent· Nunquid poť pa
rare menſā in deſꝫto
hoc et per opa oſtē
dit· ꝓpter hoc auteꝫ
et in deſꝫtum eos du
cit· vt ſine omni ſuſ
ſpicione fit hoc mira
culum et nullus eſti
met ex caſtello aliꝗ
ꝓpe exiſtenti inferri
aliquid ad menſam·
ſꝫ quis deſertꝰ ſit lo
cus· tamē qui nutrit
orbem terraꝝ adeſt
et ſi hora iā ꝑterijt·
vt dicunt· tamē qui
non erat ſuppoſitꝰ lo
quebatur· et ꝗuis preueniens diſcipulos dominꝰ
mltos ifirmos curauit tn̄ iterum ita impfecti erāt
ꝙ neqꝫ qđ de panibus facturus erat poterāt eſti
mare· Vnde ſubdunt· dimitte turbas· vt euntes ī
caſtella emant ſibi eſcas· Vide autem magiſtri ſa
pienciaꝫ· Non em̄ ſtatim dixit eis· Ego cibabo eos
neqꝫ em̄ hoc facile ſuſcepiſſent· ſed ſubditur· jhs
autem dixit eis· Non habent neceſſe ire· date illis
vos manducare Hieronimus· In quo prouocat
aplos ad fraccōnem panis· vt illis ſe non habere
teſtantibus magnitudo miraculi nocōr fieret·

Auguſtinus de concor· euan· Poteſt autem mo
uere· ſi dominus ſm̄ narracōnem johannis ꝓſpe
ctis turbis queſiuit a philippo· vnde illis eſce da
ri poſſent· quomodo ſit verum qđ matheus ſꝫ nar
rat prius dixiſſe domino diſcipulos· vt dimittēt
turbas quo poſſent alimenta emere de proximis
locis· Intelligitur ergo poſt hec verba dominū
inſpexiſſe multitudinem et dixiſſe philippo· qđ jo
hannes cōmemorat· Matheus autem ⁊ alij pteř
miſerunt· et oīno in talibus queſtionibus· nemi
nem moueri oportet· cū ab alio euangeliſtaꝝ di
citur· qđ ab alio pretermittitꝫ Chriſoſtomꝰ· Di
ſcipuli vero neqꝫ ꝑ premiſſa verba directi ſunt·
ſed adhuc vt homī loquūtur· vnde ſequitꝫ· Reſpō
derunt ei· Non habemus hic niſi quinqꝫ panes et
duos piſces· Addiſcimꝰ autem in hoc diſcipulorū
phiaꝫ· qualiter cōtempſerunt eſcam· Duodecim
em̄ exn̄tes quinqꝫ panes habebāt· et duos piſces
Contemptibilia enim illis erāt corpalia et a ſpi
ritalibus poſſidebanꝫ· Quia igitꝫ diſcipli adhuc
ad terram trahebanꝫ· iam dn̄s inducere incipit ꝗ̄
ab ipſa erāt· vnde ſequitꝫ· Qui ait eis· afferte illos
mihi huc· Propter qđ aūt nō facit panes ex nihi
lo quibꝫ turbam paſcat· vt ſcꝫ obſtruat marcōis
et manichei os· qui creaturas alienant a deo· et ꝑ
opa doceat qm̄ oīa ꝗ̄ videnꝫ eiꝰ opa et creacōes
ſūt et vt oſtēdat qm̄ ipē eſt ꝗ fructꝰ tradidit· qui
dixit a principio· terra germinet herbā virentem
neqꝫ em̄ ſꝫ minꝰ illo eſt· Nō em̄ minꝰ eſt de qn̄qꝫ
panibꝫ facē panes tantos· et de piſcibꝫ ſiliť· ꝙ̄ de
terra educere fructū· et ab aquis reptilia alia ani
mata· qđ demōſtrabat eū eſſe dn̄m terre et maris·
Oportet autem erudiri diſcipulorū exemplo· qm̄
etſi pauca habuimꝰ oportet ea retꝫbuē īdigētibꝰ
Iuſſi nāqꝫ diſcipuli afferte qn̄qꝫ panes nō dicūt
Vn̄ mitigabimꝰ famē nr̄am· ſꝫ obediūt confeſtim
Vn̄ ſequitꝫ· Et cū iuſſiſſet turbaꝫ diſcumbē ſup fe
num· acceptis qn̄qꝫ panibus et duobus piſcibus·
aſpiciens in celū bn̄dixit ac fregit· Quare aſpexit

in celum et benedixit. Oportebat nāqȝ credi ꝺ eo
quoniam a patre eſt. et qm̄ ei equalis eſt. equali
tatem demonſtrabat cū poteſtate omnia faceret
A patre aūt eſſe ſe monſtrabat. per hoc qꝺ ad ip
ſū omnia referens faciebat inuocās euȝ ad ea que
fiebant. Et ideo vt vtꝝqȝ oſtendat. nunc quidem
poteſtate nūc autēȝ orans miracula facit. Deinde
cōſiderandum ꝙ in minoribus reſpicit in celum.
In maioribus aūt cum poteſtate omnia facit. Nā
enim peccata dimiſit. mortuos ſuſcitauit mare re=
frenauit. occulta cordium redarguit. oculos ꝺi
dit cecinati. que ſolius dei ſunt nequaꝗ̄ videtur
orans. Nā autem panes multiplicari fecit. quod
his omnibus minus eſt. tūc reſpexit in celum. vt
diſcas qm̄ et in minoribꝰ non aliunde virtutem
habet ꝙ̄ a patre. Simul autem erudit nos. non p̄
us tangere menſam. donec gracias egerimus ei.
qui cibum dat nobis. ꝓpter hoc etiam et in celuȝ
reſpicit. aliorum enim ſignorum multorum exem/
pla habebant diſcipuli. huiꝰ autem nullū. Hie
ronimꝰ. Frangente autem domino ſeminariuȝ fit
ciborum. Si enim fuiſſent integri et nō in fruſta
diſcerpti et non diuiſi in multiplicem ſegetēȝ. tan
tam multitudinem alere non poterant. Turbe āt
a domino per apoſtolos alimenta ſuſcipiūt. vnde
ſequitur. Et dedit diſcipulis panes. diſcipuli aūt
turbis. Chriſoſtomus. In quo quidem non ſolū
eos honorauit. ſed voluit vt hoc miraculo facto
non increduli fiant. neqȝ obliuiſcant̄ eius cum p̄/
terierit manibus ipſiꝰ teſtantibus. ideoqȝ turbas
dimittit prius famis ſenſum accipe et diſcipulos
accedere et interrogare. et ab ipſis accepit paneſ
vt multa eſſent teſtimonia eius. qꝺ fiebat et mul=
tas rememoracōnes haberent miraculi. ex hoc āt
ꝙ nihil ampliꝰ ꝙ̄ panes et piſces eis dedit. et ex
hoc ꝙ omnibus ꝯmuniter ea appoſuit. humilita=
tem p ſimoniam. et caritatem que omia eſtimarēt
ꝯmunia. eos erudiuit qꝺ et a loco docuit. cuȝ ſup
fenum eos diſcumbere fecit. non enim nutrire ſo=
lum corpora volebat. ſed et animā erudire. paneſ
autem ꝛ piſces in diſcipulorum manibus augebā
tur. vnde ſequitur. Et manducauerūt omnes et ſa
turati ſunt. ſed neqȝ vſqȝ ad hoc ſtetit miraculuȝ
ſed et ſupabundare fecit. non panes integros. ſꝫ
fragmenta vt oſtendat. qm̄ illi panes neqȝ q̄ntū
reliquie erant. et vt abſentes diſcant quod factū
eſt. et ne vllus qꝺ factum eſt eſtimet eſſe fantaſiā
vnde ſequitur. Et tulerunt reliquias. xij. cophinoſ
plenos fragmentorū Hieronimus. Vnuſquiſqȝ
enim apl̄orum de reliqijs ſaluatoris implet cophi
num ſuū. vt ex reliquijs doceat veros fuiſſe panes
qui multiplicati ſunt. Chriſoſtomus. Propt̄ ħ
enim et duodecim cophinos ſupabundare fecit.
vt et iudas ſuū cophinum portaret Accipiēs aūt
fragmenta dedit diſcipulis et non turbis que ad
huc imꝑfectius diſpoſite erant ꝙ̄ diſcipuli iuxta
numeꝝ quinqȝ panum et comedentiū virorꝫ. v.
milium multitudo eſt. vnde ſequitur. Manducan
tiū autem fuit numerus q̄nqȝ milia virorꝫ excep
tis mulieribus et paruulis. Chriſoſtomus. hoc
enim erat plebis maxia laus qm̄ mulieres ꝛ viri
aſtabant quando he reliquie facte ſunt. Hila.
Non autem quinqȝ panes multiplicantur in pl̄es
ſed fragmentis fragmenta ſuccedunt. Creſcit de
inde materies neſcio vtꝝ in menſarum loco aut ī
ſumentium manibus. Rabanus. Hoc autem mira
culum ſcripturus iohannes premiſit. quia proxi
mum eſſet paſca. Matheus vero et marcus hoc in
terfecto iohanne continuo factum eſſe ꝯmemorat
Vnde colligitur īminente paſcali feſtiuitate fuiſ
ſe decollatuum. et anno poſt ſequente. cum paſca
le tempus rediret miſterium dominice paſſionis
eſſe completum. Hieronimus. Omīa aūt ħ ple
na miſterijs ſunt. hoc enim facit dominus n̄ mane
non meridie. ſed veſpere. quando ſol iuſticie occu
buit. Remigius. Per veſperam enim mors do
mini deſignatur. Quia poſtꝙ̄ ille verus ſol ī ara
crucis occubuit. famelicos ſaciauit. Vel p veſpe
ram vltima etas ſeculi deſignatur. in qua filiꝰ ꝺi
veniens. turbas in ſe credentium reficit Raba.
Qꝺ autem diſcipuli rogant dn̄m vt dimittat tur
bas vt emant ſibi cibos per caſtella. ſignat faſti
dium iudeorum contra turbas gentium. quos iu
dicabant magis aptos vt quererēt ſibi cibum in
cōuenticulis phariſeorum ꝙ̄ diuinorum librorꝫ
vterentur paſtu. Hilarius. Sed dominꝰ reſpō
dit. Non habent neceſſe ire. cōſequens eos quibꝰ
medetur. venalis doctrine cibo non egere. neqȝ
neceſſitatem habere regredi ad iudā ciboſqȝ mer
cari. iubetqȝ apoſtolis vt eſcam darent. Nunquid
autem ignorabat non eſſe qꝺ dari poſſet. ſed erat
omnis typica racio explicanda. Nondum enim cō
ceſſum apoſtolis erat ad vite eterne cibum cele
ſtem panem perficere ac miniſtrare. quoꝝ reſpō
ſio ad ſpiritalis intelligentie ordinem tendit. qr
adhuc ſub quinqȝ panibus. id eſt quinqȝ libris
legis continebant̄. et piſcium duorum. id eſt pro
phetarum et iohannis predicacōibꝫ alebantur
Rabanus. Vel per duos piſces et ꝓphetias et
pſalmos habemus. Totum enim vetus teſtam̄tuȝ
in his tribus completur. lege ꝓphetis et pſalmiſ
Hilarius. Hoc igitur primū quia in his adhuc
erant apoſtoli obtulerunt ſed ex his euangelioꝝ
predicacō in maiorem ſue virtutis abundantiam
creſcit accumbere poſt hoc ſupra fenum populꝰ
iubetur. nō iam in terra iacens. ſed lege ſuffultuſ
et tanq̄m terre feno fructibꝰ operis ſui vnuſquiſ
qȝ ſubſternitur. Hieronimꝰ. Vel diſcumbē iu
bentur ſuper fenum. et ſm̄ alium euangeliſtaȝ p
q̄nquagenos et centenos. vt poſtꝙ̄ calcauerint
carnem ſuā et ſeculi voluptates quaſi arens fenū
ſibi ſubiecerint. tunc per quinq̄genarij numeri p̄
ſentiam ad perfectum cēteſimi numeri culmē aſcē
dant. aſpicit autem ad celuȝ. vt illic dirigēdos o
culos doceat. Frangit̄ aūt lex cum ꝓphetis. et in
eius medio proferunt̄ miſteria. vt qꝺ integrum
non alebat. diuiſum p ptes alat gentiū multitudi
nem. Hilarius. Dantur aūt apl̄is panes. qr per
eos erāt diuine gr̄e dona reddēda. Idē aūt eden
tium numerus inuenitur. q̄ futurꝰ fuerat creditu
roꝝ. Nā ſicut in libro Act. ꝯtinetur ex iſrael ꝓpl̄i
infinitate viroꝝ q̄nqȝ milia crediderūt Hiero.
Comederūt aūt q̄nqȝ milia virorū qui in pfectū
virum creuerant. Mulieres autem et puuli ſexus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

fragilis et etas minoꝛ numero indigni ſunt. Vñ et in ꝑumeroꝝ libro. Fui mulieres et paruuli et vulgus ignobile abſqʒ numero pretermittit.

Rabanus. Turbis autem eſurientibꝫ non noua creat cibaria. ſed acceptis eis que habebāt diſci/puli benedixit. quia veniens in carne. non alia ꝙ̄ que pꝛedicta fūt predicabat. Sed legis et ꝓphe=tarum ſcripta miſterijs grauida eſſe demonſtrat Qḋ autem ſupeſt turbis a diſcipulis tollitur. q̄a ſactioꝛa miſteria. que a rudibus capi nequeunt. non ſūt negligenter habenda ſʒ per. xij. apoſtl̄os qui per. xij. cophinos ſignantur. et ab eoꝛuʒ ſuc=ceſſoꝛibus diligent̄ inquirēda. Cophinis enī ſui lia opa agunt̄. et deus infirma mūdi elegit. vt cō fundat foꝛtia. Quinqʒ autem milia pro quinqʒ ſen ſibus coꝛpoꝛis hi ſūt. qui in ſeculari habitu. exte rioꝛibus recte vti nouerunt.

Et ſtatim iuſſit iheſꝰ diſcipulos aſcendere in nauiculā et ꝑcedē eum tranſfretum. do nec dimitteret t̄bas. Et dimiſſa turba aſcē dit in montē ſolꝰ oꝛa re. Veſpere aūt facto ſolus erat ibi. naucu la autem ī medio ma ri iactabat̄ fluctibus Erat enim ventꝰ con trariꝰ. Quarta autē vigilia noctis veit ad eos ambulans ſupra mare. et videntes eū ſupra mare ambulan tem turbati ſunt dicē tes. qꝛ fantaſma eſt. et pre timore clama uerūt. Statimqʒ ihs locutus eſt eis dicens Habete fiduciā. ego ſum nolite timere. Re ſpondēs aūt petrꝰ di xit. Domine ſi tu es iu be me ad te venire ſu per aquas At ipē ait veni. et deſcendēs pe trus de nauicula am bulabat ſuper aquas vt veniret ad iheſum Videns autem ventū validuʒ timuit. Et cū cepiſſet mergi. clama uit dicens. Domie ſal uum me fac. et ꝯtinuo iheſus extendens ma num apprehendit euʒ et ait illi. Modice fidi q̄re dubitaſti. ⁊ cū aſcē diſſet ī nauiculā ceſſa uit ventꝰ. q̇ aūt ī na uicula erāt. venert̄ et adorauert̄ eū dicētes Vere filiꝰ dei es.

Chriſoſto. Diligentem examina/cionem eoꝛum q̄ fa/cta erant tradere vo lens eos qui ꝑmiſſuʒ ſignum viderant iuſ ſit a ſe ſepari. quia et ſi preſens viſus fuiſ ſet fantaſtice et non ī veritate feciſſe mi= raculum diceret̄. nō tamen vt abſens. Et ideo dicitur. Et ſtati compulit iheſus di/ſcipulos aſcendere ī nauiculam. et prece= dere eum tranſfretū donec dimitteret t̄= bas. Hieronimus. Quo ſmone oſtēdit̄ inuitos eos a domio receſſiſſe dum amoꝛe ꝑceptoꝛis. ne ad pū ctum quideʒ tempo= ris ab eo volunt ſe= parari. Chriſoſto. Conſiderandū auteʒ qꝛ cū dominꝰ magna operat̄. dimittit tur bas. docens nos nuſ ꝙ̄ gl̄iam multitudis proſequi. neqʒ attra here multitudinem. Et iteꝝ docet. non debere turbis nos ꝯ miſcere continue. ne qʒ fugere multudi= nē ſemp. ſed alt'utꝝ vtiliter facere. vnde ſequitur. Et dimiſſa turba aſcendit ī mon tem ſolus oꝛare. In quo nos docet qꝛ ſo litudo bona eſt cum nos deū intpellare opoꝛteat. apt̄ ẜ etiā ad deſertum vadit. et ibi pnoctat dum oꝛat. erudiens nos ī oꝛacōne tranq̄llita= tem querē et a tēpe et a loco. Hiero. Qḋ autē aſcendit ſo lus oꝛare nō ad eum referas qui de q̄nqʒ panibꝫ q̄nqʒ milia hoīʒ ſaciauit ſʒ ad eū qui audita moꝛte jo hānis ſeceſſit in ſoli tudinē. nō q̄ pſonaʒ dñi ſepemꝰ. ſʒ q̄ opa eius int̄ deū homieʒ qʒ diuiſa ſūt Aug de con. euā. Pt autē hoc videri ꝯtrariū qꝛ mathēꝰ dimiſſis turbis eū dicit aſcendē ī montē. vt illic ſolus oꝛaret. johēs aūt in mōte fuiſſe cū eaſdem turbas pauit. Sʒ cū et ipſe johēs dicat poſt illud miraculū fugiſſe eū in montē. ne a t̄bis teneret̄. q̄ eū volebāt facere regē. vtiqʒ manifeſtū eſt qꝛ de monte ī planioꝛa deſcenderat. qñ illi panes miſtrati ſunt. nec illḋ repugnat qꝛ mathēꝰ dixit. aſcendit in montē ſolꝰ oꝛare. johēs aūt cū cognouiſſet inquit qꝛ venturi eſſent. vt facerēt eū regem. fugit iteꝝ in monteʒ ipſe ſolꝰ. neqʒ enī cauſe oꝛādi ꝯtraria eſt cā fugi endi. qñquidē et hic dñs docet hāc eſſe nobis ma gnā cauſā oꝛādi. qñ eſt cā fugiēdi. nec illud ꝯtra riū eſt. qꝛ mathēꝰ priꝰ dixit eū iuſſiſſe aſcendere diſcipl̄os ī nauiculā. ac deinde dimiſſis t̄bis aſcen diſſe in montē ſolꝰ oꝛare. johēs ꝟo priꝰ eū fugiſ ſe cōmemorat ſolū in montē. ac deinde. Vt autem ſero factū eſt inq̇t deſcēderūt diſcipl̄i eiꝰ ad mare et cū aſcendiſſent ⁊c. Quis eī nō videat ẜ recapi tulādo johānē poſtea dixiſſe factū a diſcipul̄ qḋ iam iheſꝰ iuſſerat anteq̄ fugiſſʒ in montē. Hie. Recte aūt q̄ſi inuiti et retractantes apl̄i a dño re ceſſerāt. ne illo abſente naufragia ſuſtinerēt. ſeq̄ tur enī. Veſpe aūt facto ſolꝰ erat ibi. id eſt ī mō te. nauicula āt ī medio mari iactabat̄ fluctibꝫ erat enī ventꝰ ꝯtrariꝰ. Chriſ. Rurſꝰ aūt diſcipl̄i tē peſtatē ſuſtinēt ſicut et priꝰ. ſʒ tūc quideʒ hn̄tes eū in nauigio ẜ paſſi ſūt. nūc āt ſoli exn̄tes. Pau latim enī ad maioꝛa eos duc̄ et ad ferenduʒ oīa vi rilit̄ inſtruit. Hiero. Dño q̇dē ī mōtis cacumīe ꝯmoꝛāte ſtati ventꝰ ꝯtrariꝰ oꝛit̄ et t̄bat mare. et piclitant̄ apl̄i. et tādiu imminens naufragiū pſe uerat. q̄ndiu ihs veniat. Chriſ. Tota auteʒ no cte dimittit eos fluctuari. erigēs eoꝝ coꝛpus ti moꝛē in maiꝰ ſui deſideriū inmittēs eos et ī memo riam ꝯtinuā. apt̄ ẜ nō ꝯfeſtiʒ eis aſtitit. vñ ſequi tur. Quarta āt vigilia noctis veit ad eos āmbulās ſup̄ mare. Hiero. Stacōnes enī et vigilie milita res in trina hoꝛaꝝ ſpacia diuidūtur. qñ ḡ dicit. Quarta vigilia noctis veniſſe ad eos dñm. oñdit. tota nocte piclitatos. Chriſ. Erudiēs eos nō cito ſolucōeʒ inq̄rē aduenietiū maloꝝ. ſʒ ferre ea q̄ ꝯtingūt virilit̄. qñ aūt putauerunt erui. tūc in tenſus eſt timoꝛ. vñ ſequit̄. Et vidētes eum ſupra

mare ambulantem turbati ſunt dicentes q̄ fantaſ-
ma eſt· et pre timore clamauerunt· Semꝑ eñ hoc
dominꝰ facit cū ſolututus ſit mala aliqua· diffici/
lia et terribilia inducit· Quia eñ non eſt longo tē
pore temptari cū finiendi ſunt agones iuſtorū·
volens amplius eos lucrari auget eorꝫ certamia
q̄d et in abraam fecit· vltimū certamen temptacō
nem filii ponens Hiero· Confuſus autē clamor
et incerta vox magni clamoris indicium eſt· Si
autem iuxta marcōnem et manicheum dñs noſter
non eſt natus ex virgine· ſ; viſus in fantaſmate·
quomō nunc apli timent ne fantaſma videant·
Chriſ· Xpriſtus ergo non priꝰ ſe reuelauit di
ſcipulis donec clamauerūt· q̄nto eñ magis inten
debat̄ timor· tanto magis letati ſūt in eius p̄ntia·
vnde ſequit̄· Statimq; ih̄s locutus eſt eis dicēs
Habete fiduciam ego ſum· nolite timē· hoc autē
verbum et timorem ſoluit· et fiduciam prepauit·
Hiero· Nō autem dicit· ego ſum· nec ſubiungit
quis ſit· vel ex voce ſibi nota poterant intelligē·
eū· qui p obſcuras noctis tenebras loq̄batur· vel
ipſum eſſe ſcire poterāt· quē locutum ad moyſen
nouerāt hoc· dicēs filiis iſrael· qui eſt miſit me ad
vos· In omnib; aūt locis ardentiſſime fidei inue-
nit̄ petrus· Eodem igit̄ fidei ardore q̄ ſemꝑ nūc
q̄; tacentib; ceteris credit ſe poſſe facere p volū
tatem magiſtri· q̄d nō poterat p naturam· vñ ſe-
quit̄· Reſpondens aūt petrꝰ dixit· Domine ſi tu
es iube me venire ad te ſup aquas· q̄ſi diceret· tu
p̄cipe et illico ſolidabūtur· vñ et leue fiet corpꝰ
q̄d per ſe graue eſt· Aug· de ver· do· Non enim
poſſum hoc in me ſed in te· agnouit petrꝰ q̄d ſibi
eſſet a ſe· q̄d ab illo· cuiꝰ volūtate ſe credidit poſ
ſe· q̄d nulla hūana infirmitas poſſet· Chriſ· vi
de aūt q̄ntus eſt feruor q̄nta fides· nō dixit ora
et dep̄care· ſed iube· Non eñ ſolū credidit q̄m
poteſt xp̄s ambulare ſuper mare· ſ; q̄m poteſt et
alios inducē· et ꝯcupiſcit velociter ad eum ire· ſ;
eñ tam magnum queſiuit ꝓpter amorem ſolū nō
ꝓpter oſtentacōnem· Non eñ dixit· iube me ire ſu
per aq̄s· ſed iube me venire ad te· Patet autē ꝙ
cum in miraculo ſuppoſito oſtenderit ꝙ dominat̄
mari· nūc ad mirabiliꝰ ſignū eos inducit· vñ ſeq̄
tur· At ille ait· veni· et deſcendēs petrus de naui
cula ambulauit ſup aq̄s vt veniret ad ih̄m Hie·
Qui putāt domini corpꝰ ideo nō eſſe verꝫ· q; ſup
molles aq̄s q̄ſi molle et aereū inceſſerit· reſpōde/
ant quō ambulauit petrꝰ· quē vtiq; verꝫ hoiem
nō negabūt· Raba· Deniq; theodorus ſcripſit
corꝑale pōdꝰ ñ habuiſſe dñm ſ̄m carnē· ſ; abſq;
pondē ſup mare ambulaſſe ſ; ꝯtrariū fides catho
lica p̄dicat· Nā dioniſiꝰ dicit· ꝙ ñ infuſis pedibꝰ
corꝑale pondꝰ hñtib; et mat̄iale onus deambula
bat ſup vndā· Chriſ· Petrꝰ aūt q̄d maiꝰ ē ſu-
perans· ſ· vndā maris· a minori turbat̄· ſ· a vēti
impulſu· vñ ſequit̄· Videns aūt ventū validū ti
muit· talis eſt eñ natura hūana vt multociēs in
magnis recte ſe hñs in minorib; rep̄hēdat̄· hoc
āt ꝙ petrꝰ timuit dñiā monſtrabat mg̃ri et diſci
pli· ſ; et alios diſciplōs mitigabat· Si eñ i duob;
fratrib; ſeſſuris ad dexterā moleſtati ſūt· mlt̄o mag
ſ; moleſtati fuiſſet· nōdū eñ erāt ſpū pleni· pꝰ ea
vero ſpiritales effecti· vbiq; petro primatum ꝯ
cedunt· et in ꝯcōib; eū p̄mittūt· Hieroni·
Paululū etiā relinq̄tur in temptacōne· vt auge
atur fides et intelligat ſe nō facilitate poſtulaci
onis· ſ; potentia domi ꝯſeruatū· Ardebat eñ in
animo eiꝰ fides· ſ; humana fragilitas in ꝓfundū
trahebat Aug· de ver· do· Preſumpſit ḡ petrꝰ
de dño· titubauit vt hō ſed rediuit ad dñm· Vñ ſe
quit̄· Et cum cepiſſet mergi· clamauit dicens· dñe
ſaluū me fac· nūquid aūt dominꝰ deſererēt tituban
tem quē audierat inuocantē· vnde ſequit̄· Et con
tinuo ih̄s extendens manū apprehēdit eū Chri·
Ideo autē non iniūxit ventis quieſcē· ſ; extendēſ
manum apprehendit eum· q̄m illiꝰ fide opus erat
Cum eñ que a nobis ſunt· defecerint· tūc ea que
a deo ſunt· ſtāt· Vt igit̄ mōſtraret q; nō venti im
miſſio ſ; illiꝰ modica credulitas piculum opabat̄
ſubdit̄· Et ait illi· Modice fidei q̄re dubitaſti· In
quo manifeſtat· q; neq; ventus nocē potuiſſet· ſi
fides firma fuiſſet· Sicut autē pullum añ tempus
ex nido exeūtem et caſurū mater alis portās rur
ſus ad nidum reducit· ita et xp̄s fecit· vñ ſequit̄·
Et cum aſcendiſſet in nauicula ceſſauit ventus· q̄
autem erāt in nauicula· venerunt et adorauerunt
eum dicētes· Vere filiꝰ dei es Raba· Nō quidē
de nautis intelligendū eſt· ſiue de aplis· Chri·
Vide autē q̄liter paulatim ad id q̄d eſt excelſius·
vniuerſos ducebat· Supra eñ increpauit mare
Nunc autē magis virtutē ſuam demōſtrat ſup ma
re ambulādo· et aliī hoc idem facē iubendo· et pi
clitantē ſaluando· ideoq; dicebant ei· Vere filius
dei es· q̄d ſupra non dixerant· Hiero· Si ergo
ad vnum ſignum tranquillitate maris reddita q̄
poſt nimias ꝓcellas interdum et caſu fieri ſolet
naute atq; rectores vere filium dei ꝯfitentur cur
arrius ipſū in eccleſia predicat creaturā Aug·
de ver· do· Miſtice autē mons altitudo eſt· Quid
autē altius celo in h̄ mundo· q̄s v̄o i celū aſcēdit
nouit fides noſtra Cur autē ſolus aſcendit i celū
q; nemo aſcendit in celū· niſi qui de celo deſcēdit
q̄uis et cū in fine venerit et nos in celū leuaue-
rit· etiā tūc ſolꝰ aſcēdet· q; caput cum corꝑe ſuo
vnꝰ eſt xp̄s· nūc aūt ſolū caput aſcendit· aſcēdit
aūt orare· q; aſcēdit ad p̄rem ꝓ nobis intꝑellaē
Hila· Vel ꝙ veſpere ſolꝰ eſt· ſolitudinē ſuā in
tp̄e paſſionis oſtendit ceteris trepidacōe dilapſis
Hiero· Aſcendit etiā i montē ſolꝰ· q; turba ad
ſublimia ſeq̄ non pt̄· niſi docuerit eā iuxta mare in
littore Aug· de v̄· do· Verū tñ dū xp̄s orat i ex
celſo nauicula turbat̄ magnis fluctibus i ꝓfūdo
et q; inſurgūt fluctꝰ· pt̄ iſta nauicula ꝯturbari· ſ; q;
xp̄s orat nō pot̄ mergi· Nauiculā q̄ppe eccleſiā co
gitate· ꝯturbulentū mare hoc ſeculū· Hila· Nō
autē nauē ꝯſcendē diſciplōs iubet· et ire trāſfretū
dū ꝯturbas ip̄e dimittit· et dimiſſis ꝯturbis aſcendit i
montē orare· eſſe intꝰ eccleſiā iub;· et piculū fie
ri vſq; i id tēpꝰ q̄ reuētens in claritatis aduentu
p̄plō oi q̄ ex iſrael erit reliq̄ ſalutē reddat· cuiuſq;
pc̄ta dimittat dimiſſoq; eo vel in celeſte regnum
pociꝰ admiſſo agens deo patri gr̄as in gl̄ia eius
et maieſtate ꝯſiſtat· ſ; inter h̄ diſcipuli vento ac
mari ꝯferunt̄· et totis ſeculi motib; inmūdo ſpiritu

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aduerſante iactanꝰ• Aug•de•v̄•do• Nō em̄ ali
quis impie volūtatis maxie ptātis pſecucōne in-
dicit eccleſie•ſup nauiculā grandis vnda ꝯſurgit
Raba•Vn̄ bn̄ dicit•qꝛ nauis erat ī medio mari•
et ipſe ſolꝰ in t̄ra•qꝛ nōnunq̄ ecclesia tātis p̄ſſu-
ris ē afflicta vt eā dn̄s deſeruiſſe videat̄ ad t̄pꝰ
Aug•de•v̄•do•Venit āt dn̄s ad viſitādos diſci
pulos ſuos q̄ t̄babant̄ ī mari•q̄rta vigilia noctis
id eſt extrema pte noctis•vigilia ei vna tres ho-
ras hꝫ•ac p h̄ nox q̄tuor vigilias hꝫ• Hila•pri
ma igit̄ vigilia fuit legis•ſcd̄a ꝓphaꝝ•t̄cia cor/
poralis aduētꝰ•q̄rta ī reditu claritatis• Augu•
de•v̄•do•Quarta igit̄ vigilia noctis h̄ eſt pene
iā nocte finita veniet in fine ſecli•iniq̄tatis nocte
trāſacta ad iudicand̄ viuos et mortuos•veīt aūt
mirabilit̄•ſurgebāt ei fluctꝰ ſ₃ calcabant̄• Quan
tūlibet em̄ ptates ſecli ꝯſurgāt•p̄mit eaꝝ caput
nr̄m caput• Hila•Veniēs āt xp̄s in fine eccleſiā
feſſā₃ et antixp̄i ſpū et toci ꝯſeculi motibꝫ iueniet
circūactā₃•Et qꝛ de antixp̄i ꝯſuetudie ad omnem
t̄ptacōnū₃ nouitatē ſollicitī erūt•etiā ad dn̄i ad
uentū expaueſcēt•f̄las reꝝ imagies metuētes•ſ₃
bonꝰ dn̄s timorē₃ depellet•dicēs• Ego ſū et ad/
uentꝰ ſui fidē metū naufragij imminētis repellet•
Aug•de q̄•euā•vel q̄ dixerūt diſcipl̄i fantaſma
eſſe ſignat•qꝛ q̄dē q̄ ceſſerint diabolo de xp̄i ad/
uentu dubitabūt•q̄ āt petrꝰ iplorat auxiliū a do
mino ne mergat̄•ſignat q̄buſdā t̄bulacōibꝫ eē pꝰ
vltimā pſecucōe₃ purgatū in eccl̄ia•qd̄ et paulus
ſignat•dicēs ſaluꝰ erit•ſic tn̄ q̄ſi p igne• Hila•
Vel q̄ petrꝰ ex oī ꝯſiſtentiū in naui n̄ro r̄ndē au
det et iuberi ſibi vt ſup aq̄s ad dn̄m veīat p̄dicat̄
q̄ paſſiōis t̄pe volūtatis ſue deſignat affectū dū
veſtigijs dn̄i ihērēs ad ꝯtēnendā mortē conatus
eſt•ſ₃ īfirmitatē fute t̄ptacōis timiditas eiꝰ oſtē
dit•p metū ei mortis vſq₃ ad negādi nccītatē co-
actꝰ ē•clamor āt eiꝰ p̄n̄ie ſue geitꝰ ē Raba•Re
ſpexit dn̄s ad p̄n̄ia₃ ꝯūtit•manū extēdit•ꝛ indul-
gentiā t̄buit•et ſic diſcipulꝰ ſalute₃ iuenit•qꝛ nō
eſt volētis neq₃ currētis•ſ₃ miſerētis dī• Hilar•
Nō āt trepidāti petro v̄tutē veniēdi ad ſe dn̄s n̄
induc•ſ₃ manū app̄henſā ſuſtinuit•h̄ eſt rō•ſolus
em̄ paſſurꝰ ꝓ oibꝫ•oim pc̄ta ſoluebat•nec ſociu₃
admittit q̄dq̄d vniūſitati p̄ſtat̄ ab vno• Aug•d̄
v̄•do•In vno eē aplō•i•petro in ordie aploꝝ pri
mo et p̄cipuo•in q̄ figurabat̄ eccl̄ia vtrūq₃ genꝰ
ſigficandū fuit•i•firmi ī h̄ q̄ ſup aq̄s āmbulauit•et
īfirmi in h̄ q̄ dubitauit•nā et vniciq₃ ſua cupidi
tas t̄peſtas ē•amas deū•ambulas ſup̄ mare•ſub
pedibꝫ tuis eſt ſeculi timor•amas ſeculū abſorbꝫ
te•S₃ cū fluctuat cupiditate cor tuū•vt vincas
tuā cupiditatē•iuoca xp̄i d̄initatē• Raba•Ade-
rit āt dn̄s ſi ſopitis t̄ptacōnū piculꝭ ꝓtectōnis
ſue fiduciā retꝛbuat•et h̄ diluculo appropinq̄nte•
Cū ei hūana fragilitas p̄ſſuris obſita ſuaꝝ viriū
puitatē ꝯſidat•erga ſe tenebras cernit•Cū autē
mentē ad ſupnū p̄ſidiū erexerit•repēte exortū lu
ciferi ꝯſpic•q̄ totā vigiliā matutinā illuīat•nec
mirandū ſi aſcēdēte nauiculā dn̄o vētꝰ ceſſauit•ī
q̄cūq₃ ei corde dn̄s p gr̄a₃ adē•mox vniūſa bella
q̄ſcūt• Hila•Aſcēſu eē xp̄i ad naui ventū ꝛ ma/
re eſſe ſedatū pꝰ claritatis ſue reditū et̄na eccl̄ie

par et trāquillitas indicat̄•et qꝛ tūc maifeſtius
adueniet•recte admirātes vniūſi locuti ſūt•vē fi-
liꝰ dei es•Cōfeſſio eni₃ vniūſoꝝ tūc abſoluta et
publica erit dei filiū nō iā ī huīlitate corporea ſ₃
in glīa celeſti•pacē eccl̄ie reddidiſſe• Aug•de q̄•
euā•Signat̄ ei claritatē eiꝰ tunc manifeſtam fu
turam p ſpeciē iā videntibꝫ q̄ p fidē nūc āmbulāt•

Et cu₃ tranſfretaſſet
venerūt ī terrā gena
zareth• Et cū cogno
uiſſent eū viri loci illi
us•miſerūt ī vniuerſā
regionē illā•ꝛ obtule
runt ei oīs male ha-
bentes et rogabant
eū vt fimbriā veſtim̄
ti eius tangerēt•et q̄
cunq₃ tetigerunt ſal
ui facti ſunt•

Remi•Narrauerat
ſupiꝰ euāgeliſta do
minū iuſſiſſe diſcipu
los ſuos aſcēdē ī na
uiculā et p̄cedē eum
trāſfretū•nūc aūt in
icepta intencōe pſe
uerans dic̄ q̄ trāſfre
tando puenerit dicēſ
Et cū trāſfretaſſ₃ ve
nerūt in t̄rā genaza
reth Raba•Terra
genazar iux̄ ſtagnu₃
genazareth a loci
ipſiꝰ natā nomē tra
hēs q̄ criſpātibꝫ aq̄ſ
d̄ ſeipſo ſibi excitare
aurā p̄hibet̄•greco
ei₃ vocabulo q̄ſi generās ſibi aurā dicit̄ Chri•
Mōſtrat aūt euāgeliſta q̄ pꝰ mlt̄ū t̄ps ad ptes
illas xp̄s veīat•et iō ſeq̄t̄•et cū coguiſſent eū vi
ri loci illiꝰ•miſerūt ī vniūſā regiō₃ illā• Hie•Co
gnouerūt āt eū rumore•n̄ facie•l̄ ēte ꝓ ſignoꝝ ma
gtudie q̄ ppetrābat ī ꝑlīs vultu plimis notꝰ erat
ꝛ vide q̄ta fides ſit hoi₃ t̄re genazaret vt n̄ p̄ſē
tiū tm̄ ſalute ꝯtēti ſint•ſ₃ mittāt ad alias p̄cuit̄ ci
tates• Chr•neq₃ ei ſiliē vt p̄ꝰ ad domos t̄hebāt
et tactū māꝰ iq̄rebāt•ſ₃ cu₃ maiori fide eū allicie-
bāt•vn̄ ſeq̄t̄•et obtulerūt ei oīs male hn̄tes ꝛ ro-
gabāt eū vt fibriā veſtimēti eiꝰ tāgent•mlr̄ ei₃ q̄
fluxū ſāgīs paciebat̄•vniūſos hāc ſapia₃ edocu
it•vt•ſ•tāgēdo fibriā veſtimēti xp̄i ſaluarēt̄•Pt₃
eē q̄ t̄ps q̄ xp̄s abſēs fuit•n̄ ſolū fid̄ eoꝝ n̄ diſſol
uit•ſ₃ ꝛ maiorē rddidit cꝰ v̄tute oēs ſaluati ſt̄•et
iō ſeq̄t̄•ꝛ q̄cūq₃ tetigerūt ſalui fc̄i ſt̄• Hie•ſi āt ſci
remꝰ q̄d ī n̄ra linḡ r̄ſonat genazaret ītelligēmus
quō ih̄s p typū aploꝝ et nauis eccl̄ia₃ d̄ pſecuci
onis naufragio liбatā trāſducat ad littꝰ•ꝛ ī t̄n-
q̄lliſſimo portu faciat r̄q̄eſcē Ra•Genazar ei int̄
ptat̄ ortꝰ p̄ncipiū tē āt plēa nob̄ t̄buet̄ trāq̄llitaſ
qn̄ padiſi p xp̄₃ nob̄ r̄ſtituet̄ hēditas•ac p̄me ſto
le iocūditas• Hil•vl̄ alit̄•ꝑmitis leḡ t̄pibꝫ ꝛ ex
iſrael•v•milibꝫ viroꝝ int̄ eccl̄ia₃ collocatiſ iā cre
dētiū ꝑl̄s occurrit iā ip̄e ex lege p fidē ſaluꝰ re
liq̄s ex ſuis īfirmos egrotoſq₃ offerūt dn̄o•oblati
q₃ fibas veſtimētoꝝ ꝯtigē optabāt ſalui p fide₃
furi ſ₃ vt ex veſte rō fibrie ita ex dn̄o n̄ro ih̄u xp̄o
ſci ſpūs gr̄a v̄tꝰ exijt q̄ aplīs data•ip̄os q₃ taq̄
ex eod̄ corpe exeūtibꝫ ſalutē his q̄ ꝯtigē cupiūt
ſb̄miſtrāt• Hie•l̄ fibriā veſ•eiꝰ minimū mādatū in
tellige•qd̄ q̄ trāſgſſꝰ fūit miꝰ vocabit̄ ī r̄gno ce
loꝝ•l̄ aſſūpcō₃ corpis p quā veimꝰ ad v̄bū dei
Chr•Nos āt n̄ ſolū fibriā•ā veſtimēt̄ x̄ hēꝰ•ſ₃ eē
corpꝰ eiꝰ vt coēdamꝰ•ſi g̃ q̄ fiba₃ veſ•eiꝰ tetigerūt
tātā accepūt v̄tutē•mlt̄o mag̃ q̄ totū ip̄m ſumēt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

CAPITV• XV•

TVnc acceſ
ſerunt ad
euz ab hie
roſolimis
ſcribe ⁊ phariſei dicē
tes• Quare diſcipuli
tui trāſgrediunť tra
dicōnes ſenioꝝ• Non
enī lauant manꝰ ſuas
cum panē manducāt
Ipē autē rn̄dens ait
ill'• Quare ⁊ vos trāſ
gredimi mādatū dei
ꝓpter tradicōez vr̄az
Nā deꝰ dixit• Hono
ra pr̄em tuuz ⁊ mr̄em
Et q̇ maledixerit pr̄i
vel mr̄i morte moriať
Vos aūt dicitis Qui
cunqȝ dixerit pr̄i vel
mr̄i• Munꝰ qd̄cūqȝ ē
ex me tibi ꝓderit ⁊ nō
honorificabit patrez
ſuū• aut matrē ſuā• et
irritū feciſtis mādatū
dei ꝓpter t̄dicōz vr̄am

Theophilus• Ho
mines genazaret• et
minus docti credunt
ſed qui ſapiētes vidē
tur aduenīūt• Iuxta
illud Abſcōdiſti a ſa
piētibꝰ ⁊ prudētibꝰ
et reuelaſti ea puul'
Vn̄ dicit̄ Tūc acceſ=
ſerūt ad eū ab hiero
ſolimis ſcribe ⁊ pha
riſei• Aug• de con•
Euā• Iſta aūt ꝯſerit
euāgeliſta narracō=
nis ſue ordinē dicēs
Tunc acceſſerunt vt
quantū ipſe trāſitus
indicat rerū eciā cō
ſeqnciū ordo ſeruet̄•
Chꝛ• Propter hoc
autē euangeliſta hic
tempꝰ deſignat• vt
oſtendat ineffabilez
illoꝝ nequiciā nulli
cedentē• Tūc enī ve
nerē qn̄ plurima ſig
na opatus eſt• qn̄ in
firmos ex tactu fim=
brie curauerat Quod
aūt ab hieroſolimis
veniſſe dicunť ſcribe
et phariſei• ſciendū ē
ꝙ p omēs t̄bus erāt
diſſeminati Sed qui
in metropoli habita
bāt• peiores alijs e=
rant• velut ampliori
fructes honore ⁊ maiorē ſupbiā poſſidētes Re
duabꝰ aūt decauſ rephēdunť• ⁊ qꝛ ab hieroſolis
venerāt• i• a loco ſācto deſcēderāt• ⁊ qꝛ ſeniores
ꝑpli et legis doctores erāt et nō ad diſcendū• ſed
ad rephendendū dn̄m venerāt• ſubdit̄ enī• Dicen
tes• quare diſcipli tui trāſgrediunť t̄dicōes ſeni
oꝝ• Hie• Mira phariſeoꝝ ſcribarūqȝ ſtulticia
dei filiū arguūt• q̄re t̄ditiones hoim ⁊ p̄cepta nō
ſeruet• Chꝛi• Vide autē q̄liter et a ſua interro
gacione capiunť• Nō enī dicūt• Quare trāſgredi
unť legē moyſi• ſȝ t̄ditionē ſenioꝝ Vn̄ manifeſtū
eſt ꝙ multa noua inducebant ſacerdotes• quāuis
moyſes dixerit• nō adicietis ad verbū qđ ego ꝓpo
no vobis hodie• et nō auferetis ab eo• ⁊ qn̄ opor=
tebat eos ab obſeruacōibꝰ liberari• tūc amplio=
ribꝰ obſeruacōibꝰ ſe alligabāt timētes ne aliquis
eoꝝ pn̄cipatū auferret• terribiliores eſſe volen=
tes• qꝛ et ipi eſſent legiſlatores• Re• Que aūt
fuerint t̄dicōes• manifeſtat marcꝰ• Cuȝ ait pha
riſei et oīs iudei• niſi crebro lauēt manꝰ ſuas• nō
māducāt panē• vn̄ ⁊ hic diſciplos rephendūt• di
centes• Nō enī lauāt manꝰ ſuas cū panē māducāt
Chꝛ• Verba enī ꝓphetaꝝ carnaliter accipien=
tes• ꝙ dictū erat lauamini• et mūdi eſtote de cor=
pore ſolum lauando ſuabāt• et iō ſtatuerant non

niſi lotis manibꝰ māducandū eſſe• Hie• Manus
autē• ideſt opa non corpis• ſȝ anime lauāde ſūt vt
fiat in illis verbū dei• Chꝛ• Ideo aūt diſcipli nō
lotis manibꝰ māducabāt• qꝛ iam ſupflua deſpici
ebāt• ea ſolum q̄ ſūt neceſſaria attēdentes• ⁊ neqȝ
lauari• neqȝ nō lauari ꝓ lege hn̄tes• Sȝ vt ꝯtin=
gebāt• alterutꝝ faciētes• Qui enī et neceſſariū ci=
bū contēpnebāt• q̄liter ēca hoc ſtudiū haberent
Re• Vel rephendebāt phariſei diſcipulos dn̄i•
nō de iſta lauacōe q̄ ꝯſueto more cōgruis et ne=
ceſſarijs tēporibꝰ agit̄ Sed de illa ſupflua• q̄ ſ ſu
perſticioſa t̄dicōe ſenioꝝ fuerat repta• Chꝛ•
Xp̄s aūt nō excuſauit• ſed ꝯfeſtim reacuſauit• de=
mōſtrās• qm̄ eū qui magna peccat ꝓ puis pecca
tis alioꝝ ſollicitū eſſe nō optet• Vn̄ ſequit̄• Ipſe
autē rn̄dens ait ill'• Quare et vos trāſgredimini
mādatū dei• ꝓpter t̄dicōez vr̄am• Nō aūt dicit• ꝙ
bn̄ faciūt trāſgrediētes• vt nō det eis occaſionez
calūnie• neqȝ tn̄ vitupat qđ ab aplis factū eſt• ne
approbȝ eoꝝ t̄dicōes Neqȝ rurſus accuſat ſeiores
quia ſic iniuriatorem eum repuliſſent• ſȝ increpat
eos qui aduenerāt• tangēs eciam ſeniores• qui ta
lē t̄dicōez ſtatuerāt dicēs• Hie• Cuȝ vos ꝓpter
tradicōez hoim p̄cepta dei negligatis• q̄re diſci=
pulos meos arguēdos creditis• ꝙ ſenioꝝ iuſſa p=
uipendūt• vt dei p̄cepta cuſtodiāt• Nā deus dixit
Honora pr̄em ⁊ mr̄em• honor in ſcripturis nō tm̄
in ſalutacōibꝰ ⁊ officijs deferēdis q̄tū in elemo=
ſinis ac oblacōe ſentit̄• Honora inq̇t aplus vidu=
as q̄ vere vidue ſūt• hic enī honor• donū intelligi
tur• p̄cepat ḡ dn̄s vel in becillitates vl' etates vel
penurias pentū ꝯſiderās vt filij honorarēt• et in
vite neceſſarijs miſtrādis pentes ſuos• Chꝛi•
Voluit aūt mōſtrare• ꝙ pentes eſſent valde hono=
rādi• p hoc ꝙ adiūxit et p̄miū ⁊ penam• ſȝ dn̄s hic
p̄miū p̄termittens• qđ honorantibꝰ repromittit̄
ſcȝ eſſe longeuū ſup terrā• ponit qđ terribiliꝰ ē•
ſcȝ penā• vt et ipos ſtupefacerȝ• ⁊ alios atterrerȝ
Vn̄ addit• Et qui maledixerit patri vl' mr̄i• morte
moriat̄• In quo demōſtrat eos morte dignos eſſe
Si enī qui v̄bo dehonorat parentē• morte punit̄
multomagis vos q̇ ope et nō ſolum dehonoratis
parētes• ſȝ et alios hoc docetis• Qui igit̄ neqȝ vi=
uē debetis• q̄liter meos diſciplos incuſatis• Quō
aūt dei mādatū t̄nſgrediant̄• manifeſtat cum ſub
dit• Vos autē dicitis• Quicūqȝ dixerit pr̄i vel mr̄i•
munꝰ qđcunqȝ eſt ex me tibi ꝓderit• Hier• Pre
miſſam enī ꝓuidētiſſimā dei legem• volētes ſcribe
phariſeiqȝ ſubuertē• vt impietatē ſub noīe pieta
tis inducerēt• docuerūt peſſimos filios• vt ſiquis
ea q̄ parētibꝰ offerēda ſūt• deo voluerit vouere•
qui verꝰ eſt pater• oblacio dn̄i p̄ponat̄ parentum
muneribꝰ• Glo• vt ſit ſenſus Qđ ego offero đo
et mihi et tibi ꝓderit• Et iō nō debes ſumere• ſcȝ
res meas in tuos vſus• ſȝ pati vt đo offerā Hie•
Vel certe ipi pentes q̄ deo cōſecrata cernebant•
ne ſacrilegij crimē incurrerēt• declināntes egeſta
te cōficiebanť• atqȝ ita fiebat• vt oblacō liberoꝝ
ſub occaſione tēpli ⁊ dei in lucra cederet ſacerdo
tum• Glo• Vt ſit ſēſus• Quicūqȝ• i• quiſqȝ veſtrū
o iuuenes dixerit• i• dicē poterit• vel dicet pr̄i vel
matri• o pater• munꝰ qđ eſt deo ex me iā deuotuȝ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝓderit tibi admiratō· quaſi diceret et non debes
timere· ne ſis reus ſacrilegij ·Vel poteſt legi per
defectū hoc mō· Quicūqꝫ dixerit patri· et cetera·
ſubaudi faciet dei mādatum· vel cōplebit legem
vel erit dignꝰ vita eterna· Hiero· Poteſt autē
et hūc breuiter habere ſenſum Cōpellitis inquit
filios· vt dicant parētibꝰ ſuis· quodcūqꝫ donum
oblaturꝰ eram deo· in tuos cōſūmis cibos · tibiqꝫ
ꝓdeſt o pater et mater· q̄ſi diceret non Glo· Et
ſic ꝓpter iſtas pſuaſiones auaricie vr̄e ille iuuenis
nō honorificabit p̄rēma mr̄eꝫ· vnde ſequitᷣ Et nō
honorificabit patrē et matrē· Quaſi diceret vos
filijs iſta peſſima ſuaſiſtis et ꝓpter hoc filiꝰ po=
ſtea patrē et mr̄em nō honorificabit ·et ita māda
tū dei de ſuſtentandis parētibꝰ feciſtis irritum
ꝓpter tradicionē vr̄am· ſ· auaricie vr̄e ſeruiētes·
Augꝰ cōtra aduerſariū legis ⁊ ꝓphetaꝝ· Eui
denter aūt hic xp̄s oñdit et illā eſſe dei legē quā
hereticꝰ plaſphemat· et iudeos habere ſuas tra=
dicōnes a libris ꝓpheticis et legittimis alienas ·
quas apl̄us appellat ꝓphanas fabulas et viles·
Augꝰ· Contra fauſtū· Multa eciā nos hic dn̄s
docet et iudeos· a deo ſuo ſe nō auertere· ⁊ eiꝰ mā
data nō tm̄ ſe non infringere· veꝝ eciā illos a qui
bus infringerentᷣ· arguē· ⁊ nō niſi ꝑ moyſen iſta
mādaſſe· Augꝰ· de q̄· Euā· Vel aliter Munus qd̄=
cūqꝫ ex me eſt· tibi ꝓderit ideſt munꝰ qd̄ offers cā
mei· ad te iam ptinebit· quibꝰ v̄bis ſignificāt filij
iam ſibi non neceſſe eſſe parentū ꝓ ſe oblacōeꝫ· ꝙ
ad eaꝫ etatē peruemſſent· vt poſſent iā ipi offerre
pro ſe· In hac ergo etate cōſtitutos · vt poſſent
parentibꝰ ſuis hoc dicere· cum hoc dixiſſent ne=
gabant phariſei reos eſſe· ſi parentibꝰ nō preſt a
rent honorem·

Hypocrite · Bene ꝓphetizauit de vobis yſaias dicēs Populꝰ hic labijs me honorat cor autē eoꝝ lōge eſt a me· Sine cauſa aūt colunt me · docentes doctrinas et mādata hoim· Et conuocatis ad ſe turbis dixit eis· Audite ⁊ intelligite · nō qd̄ itrat ī os· coinq̄nat hoiem· ſed qd̄ ꝓcedit ex ore ·hoc coinq̄nat hominem·

Criſ· Monſtraue=
rat dn̄s · ꝙ phariſei
nō erant digni accu
ſare tranſgrediētes
mādata ſenioꝝ· cum
dei legē deſtruerent
Rurſus aūt demō=
ſtrat hoc ipm ⁊ a ꝓ=
pheta· Vn̄ dicit· Hy
pocrite bene ꝓphetiza
uit de vobis yſaias di
cens · Populꝰ hic la
bijs me honorat· cor
aūt eoꝝ lōge ē a me
Remi ·Hypocrita
dicitᷣ ſimulator· quia
aliud ope ſimulat· ⁊
aliud corde geſtat ·
Iſti ergo bene ypo=
crite dicuntᷣ q2 ſub ho
nore di trena ſibi luc
accumulare cupiunt Ra· Preuidit autem yſaias
ſimulacionē iudeoꝝ· ꝙ dolo pugnarēt cōtra euā
geliū ·Et ideo dixit ex ꝑ ſona dn̄i· Populꝰ hic la
bijs me honorat ⁊c· Re· Iudeoꝝ nāqꝫ ꝓlus la
bijs et ore deo apropinq̄re et honorare eum vide
batᷣ· quia vniꝰ dei cultū ſe habere glīabatᷣ· ſꝫ cor
de lōge a d̄o receſſit ·q2 viſis ſignis atqꝫ miraclis
nec diuinitatē eiꝰ cognoſcere· nec eū ſuſcipe volu
erunt· Ra· Item labijs eum honorabāt· qn̄ di=
cebāt ·Mgr̄· ſcimꝰ· quia verax es· ſꝫ cor eoꝝ lon=
ge ab eo fuit· miſerūt inſidiatores · vt eū caperēt
in ſermone· Gloſa· Vel cōmēdando exteriorem
mundiciā· eū honorabāt· ſꝫ dum interiori q̄ vera
eſt· carebāt cor eoꝝ lōge erat a deo· ⁊ illis talis
honor inutilis erat· Vn̄ ſequitᷣ Sine cauſa autem
colūt me· docētes doctrinas et mādata hominuꝫ·
Ra· Non enī habebūt mercedē cū veris cultori
bus docētes doctrinas et mādata hoim· cōtemp=
tis p̄ceptis diuinis · Augmētata ḡ accuſacione
phariſeoꝝ a teſtimonio ꝓphete· Et illis nō emē=
datis· iam eis nō loq̄tur ·ſed turbis· Vn̄ dicit ·Et
cōuocatis ad ſe turbis· dixit eis ·Audite et intel=
ligite Quia turbis dogma excelſū et multa philo
ſophia plenū ꝓpoſiturꝰ erat· non ſimpliciter hoc
enūciat ſed ſuſceptibilis facit ſmonē· p̄mo quidē
et ore ⁊ ſollicitudine exhibita circa turbas· quod
oſtendit euāgeliſta dicēs· Et cōuocatis ad ſe tur
bis ·deinde eciā ſuſceptibilē facit ſermonē ex tpe
quia poſt mortuos ſuſcitatos· poſt victoriā ꝯtra
phariſeos habitā· tūc legē ꝓponit· vt faciliꝰ ſu=
ſcipiatᷣ Et non ſolū ſimpliciter turbas aduocauit
ſed eciā eos attētiores fecit· in hoc ꝙ dixit Audi
te et intelligite· i· attēdite· et erigamini mēte ad
hoc audiēdū· Nō autē dixit eis ·Nichil eſt obſer=
uacio eſcaꝝ· neqꝫ ꝙ moyſes male iniūxerat· ſed ꝑ
modū admonicōis et cōſilij a reꝝ ipaꝝ natura te
ſtimoniū accipiens ait· Nō qd̄ intrat in os coinq̄
nat hoiem· ſꝫ qd̄ ꝓcedit ex ore· hoc coinq̄nat ho=
minē· Hieronimꝰ habet ꝯmunicat· Hiero· Ver
bum cōmūicat ꝓpe ſcripturaꝝ eſt· ⁊ ꝓprio ſermo
ne non teritᷣ· populꝰ aūt iudeoꝝ cū p̄tē dei ſe eſ
ſe iactās· cōmunes cibos vocat· q̄bꝰ oīes vtuntᷣ
hoies· v̄bi gr̄a· Suillā carnē· oſtreas· lepores et
iſtiuſmōi animācia q̄ vngl'āꝫ nō fidūt nec rumināt
nec ſquamoſa ī piſcibꝰ ſūt· Vn̄ et in actibꝰ aploꝝ
ſcriptū eſt· Qd̄ deꝰ ſāctificauit· tu ne cōmune dix
eris· Cōmune ergo qd̄ ceteris hominibꝰ patꝫ· et
quaſi nō a p̄te dei ꝓ mūdo appellatᷣ· Augꝰ cōtra
fauſtū· Teſtamēto aūt veteri nō eſt ꝯtraria iſta
ſentēcia· quia dn̄s dicit· Nō qd̄ intrat in os· In q̄
apoſtolꝰ dicit· Oīa mūda mūdis· et oīs creatura
dei bona eſt· Si poſſunt hoc apoſtolū de ipis dix
iſſe naturis ītelligāt manichei· illas aūt litteras
ꝓpter q̄ſdā p̄figuracōes tēpori ꝯgruētes anima
lia· quedā nō natura· ſꝫ ſignificacōe inmūda dix=
iſſe· Itaqꝫ v̄bi gr̄a· Si de porco et agno requiratᷣ
vtꝝ natura mundū eſt· quia natura oīs creatura
dei bona eſt· q̄dā vero ſignificacōe agnꝰ mundꝰ·
porcꝰ immūdꝰ eſt tanq̄ ſi ſtultū et ſapientē dice
res· vtrūqꝫ hoc v̄buꝫ natura vocis et lr̄aꝝ ſilla=
barū quibꝰ ꝯſtat· vtiqꝫ mūdum eſt· ſignificacōe
autē vnū hoꝝ verbū qd̄ dicitᷣ ſtultꝰ immūdū dici
poteſt· non natura ſui· ſed qm̄ quoddā inmundū
ſignificat ·Et fortaſſe qd̄ eſt in reꝝ figuris por=
cus· hoc eſt in hoim gn̄e ſtultꝰ· ⁊ tā illud animal
q̄ iſte due ſillabe qd̄ dicitᷣ ſtultꝰ q̄ddam vnū idē=
qꝫ ſignificāt· Inmundū quippe illud aial in lege po
ſitū eſt· eo ꝙ nō ruminet· nō autē hoc eiꝰ viciū ·
ſed natura eſt· Sunt aūt hoies qui ꝑ hoc animal

ſignificanē immūdi ꝓprio vicio nō natura· Quicū libēter audiāt verba ſapiencie· poſtea de hijs omnino non cogitāt ·Quod enī vtile audieris vel ud ab inteſtino memorie · tanꝗ ad os cogitacionis recordādi dulcedine reuocare·Quid aliud eſt · ꝙ ſpiritaliter ruminare·Quod qui faciunt·illoꝝ aīalium genere figuranē·Hec autē ſimilitudines reruz in locucionibꝰ vel obſeruacōibꝰ figuratis racionales mētes vtiliter ⁊ ſuauiter mouēt· Sed poſtea ꝓpheticis multa talia nō tm̄ audienda· verū eciā obſeruanda p̄cepta ſūt Tempꝰ enī erat·quo nō tantū dictis·ſꝫ eciaz factis ꝓphetizari oportebat ea que poſteriore tpe fuerāt reuelāda ·Quibꝰ per xp̄m atqꝫ in xp̄o reuelatis fidei gencium onera obſeruacionū non ſunt impoſita ꝓphecie tn̄ eſt autoritas cōmēdata·Requiro aūt a manicheis· vtrū iſta domini ſentēcia ꝗ dixit ·nō īqnari hijs ꝗ in os eius intrāt· vera aut falſa ſit ·Si falſa dicūt·cur eam eoꝝ doctor adimātꝰ a xp̄o prolatā dicēs ·ad expugnandū vetꝰ teſtamentū obiecit· Si aūt vera eſt· cur aduerſus eam credūt ſe coinq̄nari Hie· Opponat autē prudēs lector ⁊ dicat Si qᵭ intrat in os nō coinq̄nat hoīem· q̄re ydolothetis nō veſcimur ·Sciendū igiē ꝙ ipi quidē cibi ⁊ oīs dei creatura p ſe mūda ſit·ſꝫ ydoloꝝ ⁊ demonū inuocacio ea facit immūda apud eos·ſcꝫ qui cum cōſciencia ydoli ydolathetū māducāt·Et ꝯſciēcia eorum cum ſit infirma polluitur· vt apoſtolꝰ dicit ·

Re·Quicūqꝫ aē tāte fidei eſt·vt intelligat creaturam dei nullo mō īq̄nari poſſe ·ſāctificeē cibus p verbū dei· et oracionē·et comedat quicq̄d vult· ita tn̄ ꝙ hec licēcia offendiculum nō fiat infirmis ·vt apl̄ſtolꝰ dicit·

Tūc accedētes diſcipuli eiꝰ dixerunt ei Scis qꝛ phariſei audito hoc verbo ſcādalizati ſunt At ille reſpōdēs ait·Ōis plātacio quā nō plātauit paē meꝰ celeſtis·eradiceē ſinite illos·Ceci ſunt· et duces cecoꝝ Cecꝰ ſi ceco ducatuz p̄ſtet· ambo i foueā cadunt·

Hiero· Ex vno ſermone dn̄i oīs ſupſticio obſeruacionū iudaicaꝝ fuerat eliſa· qui in cibis ſumēdis abominādiſqꝫ religionē ſuā ſitā arbitrabanē· Chriſ· Premiſſa itaqꝫ cuz audiſſent phariſei ·michil cōtradixerūt illi ·qꝛ vehemēter eos cōuicerat· nō redarguendo ſolū· ſed et dolum illoꝝ ꝓpalādo· ſꝫ ſcādaliſati ſūt phariſei· ſcꝫ·nō aē ēbe·vn̄ dē· tūc accedētes diſcipli eiꝰ· dixerē ei· Scis qꝛ phariſei audito hoc verbo ſcādalizati ſunt Hiero ·Quia crebro teriē in eccleſiaſticis ſcripturis ſcādalū breuiter dicendū quid ſignificat·ſcādalū nos offendiculum vel ruinam et impactionē pedis poſſumꝰ dicere·Quādo ergo legimꝰ· Quicūqꝫ ſcādalizauerit·Hoc intelligimꝰ·Qui dicto vel facto occaſionē ruine dederit· Chri·Xp̄s autē non ſoluit phariſeoꝝ ſcandalū ·ſed magis eos increpauit·Vn̄ ſequiē·At ille rn̄dens ait·Omnis plātacio quam nō plātauit pater meꝰ celeſtis eradicabiē Hoc aūt manichei de lege dictum eſſe dicunt· Sed cōfutāt eos que antea dicta ſunt· Si enī de lege dixiſſet· qualiter ſupius ꝓ lege pugnaſſet· dicēs· q̄re trāſgredimini mandatū dei· ꝓpter tradicionez vr̄am· Qualiter eciā ꝓphetā induxiſſet in mediū· Si eciā deꝰ dixit Honora patrē ⁊ matrē· q̄liter hoc qᵭ in lege dictū ē· nō eſt dei plātacio· Hilari· Dicēs ꝙ omnez plātacionē· que nō a p̄re ſit· docet tradicōez hominū eradicādū· cuiꝰ fauore legis p̄cepta tranſgreſſi ſūt· Remi· Oīs eciā falſa doctrina et ſuperſticioſa obſeruacio cum ſuis actoribꝰ pmanē nō poteſt· Et quia a deo patre nō eſt· cum eiſdem eradicabiē· Illa ergo ſola pmanebit· ꝗ a deo p̄re eſt· Hie· Nunquid ꝙ eradicabiē et illa plātacō de qua apoſtolꝰ ait· Ego plantaui· Apollo rigauit · Sꝫ ſoluiē q̄ſtio ex eo ꝙ ſequiē deꝰ incrementum dedit· Dicit et ipe· dei agꝰcultura · dei edificacio eſtis· Et alibi coopatores dei ſumꝰ Si autem coopatores dei plātante paulo et rigāte apollo· deus cum opatoribꝰ ſuis plantat et rigat· Abutunē· aūt hoc loco qui diuerſas naturas introducūt· dicentes Si plātacio quā nō plātauit pater eradicabiē· ergo quā ille plātauit nō pōt eradicari· Sed audiāt illud hieremie· Ego vos plātaui vineā verā· quomō verſi eſtis in amaritudinē vitis aliene· Plātauit quidē deus ⁊ nemo pōt eradicare plātacōez eiꝰ· Sed qm̄ iſta plātacio in voluntate ꝓprij arbitrij eſt· nullꝰ aliꝰ eā eradicare poterit· niſi ipa ēbuerit aſſenſſuz Glo· Vel plātacio iſta doctores legis ſignificat cum ſeq̄cibꝰ ſuis· qui xp̄m non habebāt fūdamentū Quare aūt ſūt eradicādi· ſubdiē · Sinite illos· Ceci ſūt et duces cecoꝝ· Raba· Ceci quidē ſūt ·ideſt luce mandatoꝝ dei p̄uati et ſunt duces cecoꝝ· quia alios in p̄cipiciū trahāt errantes· ⁊ in errorē mittentes· Vnde ſubdit· Cecus aē ſi ceco ducatū p̄ſtet· ambo in foueā cadūt· Hiero· Hoc eciam eſt qᵭ apl̄us precepat· hereticū hoīem poſt p̄mam et alteram correctionē deuita· ſciēs ꝙ puerſus ſit huiuſmōi in hūc ſenſū et ſaluator p̄cipit doctores peſſimos dimittēdos arbitrio ſuo ·ſciens eos difficulter ad veritatem poſſe retrahi·

Reſpondēs autem petrꝰ· dixit ei· Ediſſere nobis pabolā iſtaz At ille dixit· Adhuc et vos ſine intellectu eſtis· non intelligitis· quia omne qᵭ in os intrat· in ventrē vadit· et in ſeceſſum emittiē Que autē ꝓdeunt de ore· de corde exeunt· et ea coinq̄nat hoīem De corde eniz exeunt cogitacōes male· ho-

Remi· Conſueuerat dn̄s pabolice loqui· et ideo petrꝰ cū audiſſꝫ qᵭ intrat in os nō coinquinat hominē putauit illū pabolice fuiſſe locutū Et iō interrogauit· vt ſubdiē · Rn̄dens autē petrꝰ· dixit ei · Ediſſere nobis pabolam iſtaz· Et quia ex pſona ceteroꝝ· hoc dixerat · Idcirco ſimlꝰ cum alijs a dn̄o rep̄henſus eſt Vn̄ ſequitur· At ille dixit· Adhuc et vos ſine intellectu eſtis Hiero· Corripiē autē a dn̄o

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

micidia·adulteria for
nicacões· furta· falſa
teſtimonia·blaſpheie
Hec ſunt que cõinqui
nãt hoiem ·Non lotis
autẽ manibꝰ mãduca
re nõ cõinqnat hoiez

quare pabolice dic=
tum putet·qꝺ pſpi=
cue locutus eſt·Ex q̃
aīaduertimꝰ vici
oſum eſſe auditorem
qui aut obſcura mani
feſte · aut manifeſte
dicta·obſcure velit i
telligere Chri·vł
ideo dominus incre=
pat eum·quia non erat ex incertitudine·quod q̃=
ſierat · ſed ex ſcandalo · quo ſcandalizatus erat·
Turbe em̃ nõ intellexerãt·quod dictum erat·di=
ſcipuli aũt ſcãdalizati fuerãt·Vñ a pn̄cipio quaſi
ꝓ phariſeis interrogare volebant·Sed quia au
dierãt eum magna dicentẽ·omis plantacio·⁊c̃ re
preſſi fuerũt·Sed petrꝰ qui vbiqꝫ feruẽs erat·
ita ſilet·quẽ dñs increpat·⁊ increpacioni racõez
addidit dicẽs Non intelligitis·quia om̃e qꝺ in os
intrat·i· ventrẽ vadit·⁊ in ſeceſſum emittiꝛ·Hie
Ex hac ſentẽcia quidã calũniãꝛ ꝙ dñs phiſice di
ſputacõis ignarꝰ·putet om̃es cibos in ventrem
ire ⁊ in ſeceſſum digeri Cũ ſtatim infuſe eſce ꝑ ar
tus ⁊ venas ac medullas·Neruoſqꝫ fundanꝛ·Sed
ſciendũ ꝙ tenuis humor ⁊ liquẽs eſca cũ in venis
et artubꝰ cõcocta fuerit Et digeſta·per oculos
meatꝰ corpis q̃s greci poros vocant·ad inferio
ra dilabiꝛ·et i ſeceſſum vadit Augꝰ·de vera re
ligione·Alimẽta carnis corrupta·i·amittẽcia for
mam ſuam in membrorꝝ fabricã migrant·⁊ cor=
rupta reficiũt in aliam formã ꝑ conuenienciã trã
ſeũcia·Et ꝑ vitalẽ motũ diiudicanꝛ quodãmodo
vt ex eis in ſtructurã huiꝰ pulcri viſibilis q̃ ap=
ta ſunt·aſſumanꝛ·non apta vero ꝑ ↄgruos mea=
tus abicianꝛ·quorꝝ aliud veculẽtiſſimũ redditur
terre ad alias formas aſſumẽdas·Aliud ꝑ totum
corpꝰ exhalat·Aliud tocius animalis latẽtes ner
uos accipit·Et inchoaꝛ in ꝓlem· Chri·Cũ aũt
hoc dñs dicit·adhuc diſcipłis ſcꝺm iudaicã infir=
mitatẽ reſpondet·Dicit em̃·qm̃ cibꝰ nõ manet·
ſed egrediꝛ·Quãuis et ſi maneret·nõ faceret im
mũdum·ſꝫ nõdum hec audire poterãt·ꝓpter hoc
aũt et moyſes ꝑ tantũ tempꝰ dicit eſſe immũdos
quãtum cibꝰ intꝰ manet·In veſpe em̃ iubet laua
ri et mũdum eſſe quaſi tempꝰ digeſtiõis et egeſti
onis dimeciẽs· Augꝰ·quinto de trinitate·Duo
aũt quedã homis ora dñs cõplexus eſt·vnũ cor=
poris·aliud cordis·Nam cum dixit Om̃e qꝺ in os
intrat ⁊c̃·aptiſſime demõſtrauit os corpis·At i
eo qꝺ ſequiꝛ·os cordis oſtendit dicens·Que aũt
procedũt de ore·de corde exeũt·et ea coinquinãt
hominem· Chriſ·Que em̃ cordis ſunt intus in
homine manẽt·et exeũcia inquinãt nõ manencia
ſolum·Immo tũc magis cum exierũt·Vñ ſubiũxit
De corde em̃ exeunt cogitacõnes male·quas pmo
poſuit·quia hoc erat iudaicum vicium·qui ſcilicet
ei inſidiabanꝛ· Hiero·Principale igiꝛ aĩe nõ
ſecundũ platonẽ i cerebro eſt·ſed iuxta criſtũ in
corde·Et arguẽdi ſunt ex hac ſentencia·qui cogi
tacõnes a dyabolo immitti putãt·et nõ ex ꝓpria
naſci volũtate·Dyabolꝰ adiutor eſſe et intentor
malarum cogitacionũ poteſt·auctor eſſe nõ põt·

Si autẽ ſemp in inſidijs poſitꝰ leuẽ cogitacionuz
noſtrarꝝ ſcintillã ſuis fomitibꝰ inflãmauerit·non
debemꝰ opinari eũ quoqꝫ occulta cordis rimari·ſꝫ
ex corpis habitu et geſtibꝰ eſtimare·quid verſe
mus intrinſecꝰ·Verbi gr̃a·Si pulchrã mulierez
nos crebro viderit inſpicẽ·intelligit cor ab ocułr
vulneratũ· Glo·Excogitacõibꝰ aũt malis ꝓue
niunt ⁊ mala facta·et mala verba·que lege ꝓhi
benꝛ·Vñ ſubdit·Homicidia·que ꝓhibenꝛ illo le
gis p̄cepto·non occides·adulteria·fornicacões
que intelligunꝛ ꝓhiberi illo p̄cepto·nõ mecha=
beris·furta·que ꝓhibenꝛ illo p̄cepto Non furtũ
facies·Falſa teſtimonia·cõtra illud p̄ceptũ·Non
dices aduerſus ꝓximũ tuũ falſũ teſtimoniũ·Blaſ
phemie·cõtra illud p̄ceptũ·Nõ aſſumas nomẽ di
in vanũ Remi·Nominatis aũt vicijs que diuina le
ge ꝓhibenꝛ·pulchre dñs ſubiũgit·Hec ſũt que
coinqnant hominẽ·i·immũdum ⁊ impurũ reddũt
Glo·et quia huiuſmõi verba dñi ex phariſeorꝝ
nequicia occaſionẽ ſumpſerant·qui t̃dicões ſuas
diuinis p̄ceptis p̄ferebãt ↄſequẽter ↄcludit inco
ueniencíã t̃dicõis p̄miſſe dicens·Non lotis autez
manibus mãducare nõ coinqnat hoiem· Chriſ
Nõ aũt dixit eſcas in lege ꝓhibitas mãducare nõ
coinqnat hoiem·vt non poſſent illi cõtradicere ſꝫ
cõcludit de illo·de quo diſputacio erat·

Et egreſſus ĩde ihe
ſus·ſeceſſit i ꝑtes tirij
⁊ ſydonis·Et ecce mu
lier chananea a finibꝫ
illis egreſſa clamauit
dicens ei·Miſerere
mei domie fili dauid·
filia mea male a de=
monio vexatur·Qui
non reſpondit ei ver=
bum Et accedẽtes di
ſcipuli eiꝰ·rogabant
eum dicentes·Dimit
te eam·q̃a clamat pꝰ
nos·Ipe aũt reſpon=
dens ait·Non ſuz miſ
ſus niſi ad oues que ꝑ
ierũt domus iſrahel·
At illa venit·⁊ adora
uit eum·dicens·Dñe
adiuua me·Qui reſpõ
dẽs ait·Non eſt bonũ
ſumere panẽ filiorum
et mittere canibꝰ At
illa dixit·Eciã domie
Nam et catelli edunt

Hie·Scrib ⁊ pha
riſeis·et calũniatori
bus derelictis·trãſ
grediꝛ in ꝑtes tyri·
et ſidonis vt tirios ſi
doniosqꝫ curaret Et
ideo dr̃·Et egreſſus
inde iheſus ſeceſſit i
partes tyri·⁊ ſidõis
Remi·Tirꝰ ⁊ ſidõ
ciuitates fuere gen=
tiliũ·Nam tirus me=
tropolis fuerat cha
naneorꝝ·Sidõ t̃minꝰ
cananeorꝝ reſpiciẽs
ad aqlonẽ· Chriſo
Cõſiderãdum aũt ꝙ
qñ ab eſcarum obſer
uacõne iudeos eripu
it·tũc et gentibꝰ ia=
nuã aperuit Sicut ⁊
petrꝰ pus in viſione
iuſſus eſt hanc legez
ſoluẽ·et poſt ad cor
neliũ mittiꝛ·Si quis
autẽ querat·Cum di
ſcipulis ſuis dixerit·
In viã genciũ ne abi
eritis·q̃liter ãbulat
viam Primũ quidez
dicemꝰ quia nõ erat
obnoxiꝰ p̄cepto·qꝺ
diſcipulis dederat·
Secundo aũt·q: ne=
qꝫ vt p̄dicaturꝰ abijt
Vñ et marcus dicit·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

de micis· que cadūt d͛
mēſa dñoꝝ ſuoꝝ Tūc
rñdēs ihūs· ait illi· O
mulier· mag͂ eſt fides
tua· fiat tibi ſicut vis
Et ſanata eſt filia ei⁹
ex illa hora

Quoniam occultauit
ſeipm̄· Remi· Iuit
aūt vt tirios ſidonioſ
q̄ꝫ curaret· ſiue vt fi=
liam hui⁹ mulieris li
beraret a demonio· q̄
ten⁹ ꝑ eius fidē ſcri=
baꝝ ꝛ phariſeorum
nequiciā cōdemnaret
De qua quidē mulie/
re ſubdit͛ Et ecce mu
lier chananea a finib⁹ illis egreſſa Chriſ· Dicit
autē euāgeliſta eam chananeā· vt oñdat ꝟtutem
p̄ſencie xpi· Chananei eñ qui expulſi fuerant· vt
non ꝑuerterēt iudeos· hij iudeis appurūt prudē
ciores· vt exirēt a terminis ſuis et accederent ad
xpm̄· Cum autē humiliter acceſſiſſet· nichil aliud
q̄ꝫ miſericordiā popoſcit· Vñ ſequit͛· Clamauit di
cens ei· Miſerere mei dñe fili dauid· Glo· Mag=
na fides chananee hic notat͛· deum credit· vbi do
minū vocat· hominez vbi dicit filiū dauid· Nihil
ex merito poſtulat· ſed ſolā miſericordiā dei effla
gitat· dicēs· Miſerere· Nec dicit miſerere filie· ſꝫ
miſerere mei· qꝛ dolor filie dolor eſt matris· et vt
magis eum ad cōceſſionē moueat· totū ei dolorez
enarrat· Vñ ſequit͛· Filia mea male a demonio vex
atur· In quo vulnera medico detegit· et magni=
tudinē et qualitatē morbi· Magnitudinē cū dicit
male vexat͛ Qualitatē cū dicit a demonio· Ori
ge· in ho· Vide aūt prudenciā femine· nō iuit ad
homines ſeductores· nō q̄ſiuit inanes ligaturas·
ſed oīnes relinquēs dyaboli cult⁹ venit ad dñm·
Non petiuit iacobum· nō rogat iohānem· nō ac=
ceſſit ad petrū· ſuſcipit in ſe penitēcie patrocini
um· et ſola cucurrit ad dñm· Sed vide mercatum
negociū· Petit· et lamentū ſuū ꝓducit in clamo=
rem· Et amator hominū deus nō rñdꝫ verbū· vñ
ſequit͛· Qui nō reſpōdit ei verbū Hiero· Nō aū
de ſupbia phariſaica· nec de ſcribaꝝ ſupcilio· ſed
ne ip̄e ſentencie ſue ꝯtrari⁹ videret͛ ꝑ quam iuſſe
rat· In viam gencium ne abieritis· Nolebat eñ oc
caſionē calūmantib⁹ dare· ꝑfectamq̄ꝫ ſalutē paſ
ſionis reſurrectionis tempi reſeruabat· Gloſa
Differēdo eciā et nō rñdendo· paciencīā mulieris
et pſeuerāciā nobis oñdit· Ideo eciā nō rñdit· vt
diſcipuli ꝓ ea rogarēt· oñdens ꝑ hoc neceſſarias
eſſe p̄ces ſanctoꝝ ad aliquid impetrādum· Vñ
ſequit͛· Et ecce diſci· eius· rogabāt eum dicentes·
Dimitte eam· quia cla· poſt nos· Hiero· Diſci=
puli adhuc illo tempe miſteria dñi neſcientes· vel
miſericordia moti· rogabāt ꝓ chanenea muliere·
Vel importunitate ei⁹ carere cupiētes· Aug⁹·
de con· euā· Affert autē aliquā repugnācie que=
ſtionē q̄ꝛ marcus in domo dicit fuiſſe dominū· cum
ad illum venit mulier ꝓ filia ſua rogās· Mathe⁹
aūt poſſet intelligi· de domo tacuiſſe et eandē tñ
rem cōmemoraſſe· Sed qm̄ dicit diſcip̄los domino
ita ſuggeſſiſſe· Dimitte illā· qm̄ clamat poſt nos
nihil videt͛ aliud ſig͂ficare q̄ꝫ poſt ambulātē dñm
mulierē iſtā dep̄catoriā vocem miſiſſe· Intelligē
dum eſt g͂ dixiſſe quidez marcū q̄ꝛ intrauerit· vbi
erat ihūs· cum eum p̄dixiſſet fuiſſe in domo· Sed
quia matheus ait· Non reſpondit ei verbū· dedit
agnoſcere q̄ꝛ tacuerūt ambo· et in eo ſilēcio egreſ
ſum fuiſſe ihēſū de domo illa· atq̄ꝫ ita cetera· con
texunt͛ que iam in nullo diſcordāt· Chriſ· Eſti
mo aū ꝛ diſcip̄los ad calamitatē mulieris eſſe tri
ſtatos· ſed tñ nō ſunt auſi dicere· Da ei hāc grām·
ſed dimitte eam· ſicut nos cuꝫ volum⁹ alicui pſua
dere· multociēs cōtraria dicim⁹· Ipſe autē rñdēs
ait· Non ſuꝫ miſſus niſi ad oues que pierūt dom⁹
iſrahel· Hiero· Non aūt hoc dicit· q̄n ad gētes
miſſus ſit· ſꝫ q̄ꝛ p̄mum ad iſrahel miſſus eſt· vt ill͛
non recipiētib⁹ euangeliū iuſta fieret ad gentes
tranſmigcio· Remi· Specialiter eciā miſſus eſt
ad ſalutem iudeoꝝ· vt eciam corpali p̄ſencia eos
doceret· Hiero· Signanter autem dixit· ad oues
perditas domus iſrahel· vt eciā ex hoc loco erro
neam ouē de alia pabola intelligamus· Chriſ·
in ho· Sed quia mulier vidit nihil poſſe ap̄los in
verecūda facta eſt· Añ eñ neq̄ꝫ in cōſpectū ve
nire audebat· Vnde dictum eſt· Clamat poſt nos
Quādo aūt videbat͛· vt anguſtiata recederꝫ· tūc
ꝓpius venit· Vnde ſequit͛· At illa venit et adora
uit eum· Hiero· Nota q̄ꝛ iſta chananitidis pſe=
uerāter p̄mū filiū dauid· Deinde dñm vocat· ꝛ ad
extremū· deū adorauit· Chriſ· Ideoq̄ꝫ nō dixit·
roga vel dep̄care deum· ſꝫ dñe adiuua me· Quan=
to aūt magis mulier multiplicabat ſupplicacionē
tanto et ip̄e multiplicabat negacionē· Et nō ad=
huc iudeos oues vocat· ſꝫ filios· illā autē canem·
Vnde ſequit͛· Qui rñdens ait· Non eſt bonū ſumē
panē filioꝝ· et dare canib⁹· Glo· Filij ſunt iudei
generati· ꝛ nutriti ſub cultu vni⁹ dei ꝑ legē· Pa
nis eſt euāgeliū miracula· ꝛ alia que ad ſalutē no
ſtrā ꝑtinēt· nō eſt ergo ꝯuenīēs· vt a filijs aufe=
rant͛· ꝛ dent͛ gētib⁹ qui ſūt canes· donec iudei re
pudient· Raba· Canes aūt gētiles ꝓpter ydola
triā dicunt͛· qui eſui ſanguinis dediti et cadaueri
bus mortuoꝝ· vertunt͛ i rabiē Chriſ· Vide autē
mulieris prudenciam· qualiter neq̄ꝫ cōtradicere
auſa eſt· neq̄ꝫ triſtata eſt in aliorum laudibus
neq̄ꝫ moleſtata in ꝓprio vicio· Vñ ſequit͛· At il=
la dixit· Eciam dñe· nā et catelli edunt de micis q̄
cadunt de menſa dominoꝝ ſuoꝝ· Ille dixit· Non ē
bonū· hec autē· vtiq̄ꝫ dñe· Ip̄e iudeos filios vocat
hec autē dominos· Ip̄e canē nominauit· hec autē
et opus canis adiecit· Ac ſi dicat· Si canis ſū· nō
ſum aliena· Canē me dicis· ergo nutri me vt canē
Non poſſum relinquere mēſam dñi mei Hiero·
Mira aūt hui⁹ mulieris· fides paciēcia et humili=
tas p̄dicat͛· Fides q̄ credidit ſanari poſſe filiā ſuā
Paciencia qua tociens cōtempta in p̄cib⁹ pſeue=
rat· Humilitas q̄ꝛ ſe nō canib⁹· ſed catulis comp
at· Scio me inquit filioꝝ panē nō mereri· nec in=
tegros capere poſſe cibos· nec ſedē poſſe cum pa
tre· ſꝫ contēta ſum reliquijs catuloꝝ· vt ꝑ humili
tatē micaꝝ ad panis integri veniā magnitudinē
Criſ· Propter hoc aūt xp̄s tardabat p̄ſciebat
eñ eam hoc dicturā· nec occultare volebat tantā
mulieris ꝟtutē· Vnde ſequit͛· Tūc rñdens Jeſus
ait illi· O mulier magna eſt fides tua· fiat tibi ſi=
cut vis· ac ſi dicat· Fides tua maiora hijs audire
pōt· veꝝ interim fiat tibi ſic vis Vide aūt q̄liter

non parum et hec mulier intulit in filie medicinã
Propter hoc eñ neq; xp̃s dixit • ſana ſit filia tua
ſed magna ẽ fides tua• fiat tibi ſicut vis• vt diſcas
qm̃ ſimpliciter loquebat̃• et non adulacõis• ʒ mul
te fidei erãt verba ipſius• Hec aũt xp̃i vox ſimil'ẽ
illi voci q̃ dixit • fiat firmamentũ et factũ eſt • vñ
ſequit̃• Et ſanata eſt filia ei⁹ ex illa hora• Intende
autẽ q̃liter• Apoſtolis nõ impetrãtib⁹ impetrãt
ip̃a• tam magnũ quid• eſt inſtãcia oracionis• Ete
nim ꝑ noſtris noxis a nobis vult magis rogari q̃
ab alijs ꝑ nobis• Remi• Hijs eciã verbis datur
nobis exemplũ cathezizãdi et baptizãdi pueros
qm̃ hec nõ ait• ſalua filiam meam• aut adiuua eam
ſed miſerere mei ⁊ adiuua me • Hinc etenim deſcẽ
dit• cõſuetudo in eccleſia• vt fideles ꝑ ſuis puul'
fidem deo ꝑmittãt• qñ ipſi non ſunt tãte etatis et
racionis• vt p ſe fidem deo ꝑmittere valeãt• qu a
ten⁹ ſicut fide iſti⁹ mulieris ſanata eſt filia eius •
ita et fide viroꝝ catholicoꝝ peccata puulis re-
laxent̃ Allegorice autẽ hec mulier ſanctã eccliam
ſignificat de gentib⁹ ꝯgregatã Per hoc enim q̃
dñs• relictis ſcribis ⁊ phariſeis• venit in partes•
Tyri ⁊ Sydonis p̃figurabat̃• q: relicturus erat
iudeos• ⁊ trãſitur⁹ ad gẽtes• Eſt autẽ hec mulier
egreſſa a finib⁹ ſuis• qm̃ eccleſia ſancta receſſit a
priſtinis errorib⁹ ⁊ vicijs• Hiero• Filiã autem
eccleſie puto animas eſſe credẽciũ• q̃ male a demo
nio vexabant̃• ignorãtes creatorẽ• et adorantes
lapidẽ Remi• Filios aũt dñs appellat p̃riarchas
et ꝓphetas illi⁹ temporis • Per mẽſã deſignatur
ſacra ſcriptura Per micas vero minima precepta
vel interna miſteria quibus ſãcta ecclia paſcitur
Per cruſtas vero carnalia p̃cepta q̃ iudei obſer-
uant• Mice autem ſub menſa cõmedi dicunt̃ • quia
ecclia humiliter ſe ſubmittit ad implenda diuina
p̃cepta• Raba• Non aũt cruſtas• ſed micas d̃ pa
ne pueroꝝ edunt catelli • quia conuerſi ad fidem•
qui erant deſpecti in gentib⁹• non litterẽ ſupficiez
in ſcripturis• ʒ ſpiritualẽ ſenſum• quo in bonis acti
bus ꝑficere valeant inquirũt• Hiero• Mira aũt
rerũ cõuerſio iſrahel quõdam fili⁹ nos canes • ꝑ
diuerſitate fidei ordo noim cõmutat̃ • De illis po
ſtea dicit̃• Circũdederũt me canes multi •nos au-
dimus cuʒ muliere• fides tua te ſaluã fecit Ra•
Que merito magna dicit̃• quia cum gẽtes• nec le-
ge fuerint imbute• nec vocib⁹ ꝓphetaꝝ inſtructe
ad p̃dicacões mox apoſtoloꝝ in auditu auris obe
dierũt• Ideoq; ſalutẽ impetrare meruerũt • Veꝝ
ſi ad p̃mas eccleſie rogãtis lacrimas dñs ſalutem
anime differt dare• non eſt deſperãdum vel a pe-
tendo ceſſandũ • ʒ magis p̃cib⁹ inſiſtẽdũ • Aug
de queſti• euan • Quod et pueꝝ cẽturionis ⁊ filiã
chananee mulieris non veniẽs ad domos eoꝝ ſa-
nat• ſig̃ficat gẽtes ad quas non venit ſaluas fore
per verbum ſuum• q̃ rogantib⁹ filij ſanantur• Et
intelligẽda eſt pſona eccleſie • que ſibi ẽ et mater
et filij • Nam ſimul omnes q̃bus cõſtat eccleſia ma
ter dicit̃• Singuli autẽ idem ipſi filij appellantur•
Hilari⁹• Vel hec mulier ꝓſelitoꝝ formã p̃fert
fines ſuos egredit̃• ⁊ ex gentib⁹• ſcʒ in popl'i al-
teri⁹ nomen excedẽs• Que ꝓ filia videlicet gẽciũ
plebe dominatu inmundoꝝ ſpirituũ occupata orat

Et quia dominũ cognouit ex lege• Dauid filiũ nũ
cupat• Raba• Item ſiquis ꝯſcienciã habet alcu-
ius vicij ſorde pollutã filiaʒ habet male a demonio
vexatã • Item ſiquis bona que geſſit peccatorum
peſte fedauit• filiam habet immũdi ſpirit⁹ furijs
agitatam• Ideoq; neceſſe eſt vt ad p̃ces lacrimaſ-
q; ꝯfugiat• ſãctoꝝ q; interceſſiones ⁊ auxilia q̃rat

Et cũ trãſiſſet inde
Iheſus venit ſec⁹ ma
re galilee Et aſcẽdẽs
in montẽ ſedebat ibi•
Et acceſſerũt ad eum
turbe multe• hñtes ſe
cũ mutos et claudos•
cecos• debiles •et ali-
os multos• et piecerũt
eos ad pedes ei⁹• ⁊ cu
rauit eos• ita vt turbe
mirarent̃ videntes mu
tos loq̃ntes •claudos
ambulantes• et cecos
videntes• Et magnifi
cabant deum iſrahel•

Hiero• Sanata ca
nanee filia• reuertit̃
dñs ad iudeã Vñ di
cit̃• Et cum trãſiſſet
inde ih̃s• venit ſecus
mare galilee• Remi •
Hoc mare diuerſ vo
cabulis appelat̃• Di-
citur eniʒ mare gali-
lee• ꝓpter galileã ad
iacentem• Mare ty-
beriadis• ꝓpter tyra
riadem ciuitatẽ• Se
quitur• Et aſcẽdens
in mõtẽ ſedebat ibi
Chriſ• Cõſideran
dum autẽ q̃ aliquan
do dñs circuit• vt ſa-
net infirmos • Aliqñ
autẽ ſedet expectans
eos• Et ideo cõuenie
ter hic ſic ſubditur •
Et acceſſerunt ad eũ
turbe multe• haben-
tes ſecũ• mutos ⁊ claudos• ⁊ cecos• debiles et ali
os multos• Hiero In eo loco vbi latin⁹ interp̃s
trãſtulit debiles in greco ſcriptũ eſt mãcos • q̃d
non debilitatis generale• ſed vnius infirmitatis
nomen eſt• vt quõ claudus dicit̃ qui pede claudi-
cat vno• ſic mãcus appellet̃ • qui vnã manũ debilẽ
habet• Chriſ• Hij autẽ in duob⁹ fidẽ ſuã demõ
ſtrabãt• ⁊ in aſcẽdendo mõtem• Et in hoc q: eſti-
mabãt ſe nullo alio indigere• niſi vt ꝓicerent̃ ad
pedes ih̃u• Neq; eciam adhuc tãgunt fimbriã ve-
ſtimẽti• ʒ ad alciorẽ fidem aſcendũt •Vñ dicit̃• Et
ꝓiecerũt eos ad pedes eius• Et mulieris quidem
filiam cum multa tarditate curauit• vt ei⁹ v̓tutẽ
oñderet• Hijs autem nõ• quia meliores erãt• ʒ vt
infideliũ iudeoꝝ ora obſtrueret• ꝯfeſtim ſaluacõ
nẽ p̃bet• Vñ ſequitur• Et curauit omes • Multitu
do autẽ eoꝝ qui curabãtur• et facilitas ſanacõis
eos in ſtuporẽ mitebat• Vnde ſequit̃ Ita vt tur-
be mirarent̃ videntes multos loquẽtes• Hiero
De debilib⁹ tacuit• quia quod de contrario dicẽt
vno verbo nõ haberet• Raba• Miſtice autẽ cuʒ
filia chananee p̃figuraſſʒ ſalutẽ genciũ• venit in
iudeam• quia cuʒ plenitudo genciũ intrauerit• tũc
omis iſrahel ſalu⁹ erit• Glo• Mare autem iuxta
quod venit Ih̃us turbida hui⁹ ſeculi volumina ſig
nificat• quod eſt galilee• cum hoies a vicijs ad v̓
tutes trãſmigrãt• Hiero Aſcendit aũt• in mõtem
vt quaſi auis teneros fet⁹ ꝓuoc et ad volandum•
Raba• Vt ſcʒ auditores ſuos erigat ad ſuperna ⁊
celeſtia meditãda• Sedebatq; ibi• vt demõſtrarʒ
non niſi in celeſtib⁹ requiem eſſe querendam• Eo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

autem ſedente in monte· id eſt in celorum arce· accedunt turbe fidelium· deuota mēte illi appropinquātes· ducētes ſecum mutos et cecos· Eoſqꝫ ad pedes Jheſu ꝓiciūt quia peccata confitētes ipſi ſoli curādos ſubiciūt quos ita curat ·vt turbe mirentꝰ et magnificent deum iſrahel Quia fideles quū viderint eos qui ſpiritaliter egrotauerāt diuerſis opibus virtutū ditatos· laudē deo decantāt·Glo· Muti autē ſunt· qui non laudāt deum·Ceci q̄ non intelligūt viam vite· Surdi qui non obtēperant Claudi ꝑ deuia boni opis· non recte euntes· Debiles ſūt qui infirmi ſūt in bonis operibꝰ·

Jheſus aūt ꝯuocatis diſcipulis ſuis dixit· miſereor turbe ·q̄a triduo iam ꝑſeuerant mecum· ⁊ non habent qđ manducent· Et dimittē eos ieiunos nolo· ne deficiant in via Et dicūt ei diſcipuli· Vnde ergo nobis in deſerto panes tātos· vt ſaturemꝰ turbā tātam Et ait illis Jhūs Quot panes habetis At illi dixerūt· ſeptē· et paucos piſciculos· et p̄cepit turbe· vt diſcumberēt ſup terrā· et accipiēs ſeptē panes et piſces et grās agēs fregit ·et dedit diſcipulis ſuis· ⁊ diſcipuli dederūt populo· Et cōmederūt oīes· et ſaturati ſunt ·et qđ ſupfluit đ fragmētis tulerūt ſeptē ſportas plenas· Erāt aūt qui māducauerant q̄tuor milia hoim extra puulos et mulieres·

Hiero ·Prius xp̄s infirmorum debilitates abſtulerat ·poſtea vero ſanatis offert cibos· Conuocat q̄ꝫ diſciplos ſuos et quod facturus eſt loquit̄ ·Vñ dr̄ ·Jhūs aūt ꝯuocatis diſcipulꝭ ſuis ·dixit· Miſereor turbe· Hoc aūt facit vt mgr̄is exemplum tribuat cū minoribꝰ atqꝫ diſciplis cōmunicādi ſimilia· vel ex cōfabulacōe intelligant ſigni magnitudinē Cris ·Turbe eñ cum ad ſanacōem veniſſent· non audebant petere panes· Vnde ipe amator hominū et omniū curaꝫ gerens eciā nō petētibus dat ·ꝓpter qđ dicit Miſereor turbe Ne aūt dicat̄ quoniā venientes· viaticum portauerāt dic Quia triduo iā ꝑ ſe ·mecū et non habēt qđ māducent· Et ſi enim quū venerūt cibos habuerunt ·tñ conſumpti iam erant ·Et ꝓpter hoc non in p̄ma aut in ſecūda die hoc fecit ſed in tercia quando iam oīa erāt cōſūpta· vt p̄us ipi in neceſſitate ꝯſtituti cuꝫ āpliori deſiderio ſuſciperēt ·qđ fiebat· Mōſtrat autēꝫ ꝙ de longe venerāt· et nichil eis reliquū fuerat ·In hoc ꝙ dicit ·Et dimittere eos ieiunos nolo ·ne deficiant in via· Cum autē nolit eos ieiunos dimittere· Jdeo tñ non ſtatim ſignuꝫ facit· vt ex hac interrogacione et rñſione attencōres diſciplos faciat· et fidem ſuā oſtendant· dicentes fac panes· Et q̄uis xp̄s plurima fecerit· vt miraculi prius facti recordarent̄· quia fecit eos miniſtros· et ptiti ſunt cophinos· adhuc tñ imꝑfectiꝰ ·diſpoſiti erāt· quod patet ꝑ hoc qđ ſequit̄· Et dicūt ei diſcipli· Vnde ꝗ nob in deſerto panes tātos· vt ſatu·rur ·tantā Jpi quidē infirma cogitacōe· hoc dixerūt· Per hoc tñ miraculū futurū inſuſpicabile faciētes ·Ne aliqs eniꝫ ſuſpicaret̄ ·ꝙ ab aliquo ꝓpinquo caſtello accepti ſūt cibi· Propter hoc miraclm iſtud i ſolitudine fit multū a caſtellis diſtāte Jpe aūt xp̄s vt diſcipuloꝝ erigat mēteꝫ· eos interrogat ·vt ex modo interrogacōis eos ꝯmemoret illoꝝ· que prius facta ſunt· Vñ ſequitur· Et ait illis Jheſus Quot panes habetis· At illi dixerūt· ſeptē· et piſciculos paucos· Non autē addunt· Sed hec quid inter tātos· ſicut ante dixerant Jam eñ paulatiꝫ ꝓfecerāt· licet non totū app̄hendat̄ ab eis· Admirare autē in apoſtolis veritatis· amorem q̄liter ipſi ſcribentes non occultāt ſuos· eciā magnos defectus· Non eñ eſt quātalibet accuſacio· Paruꝫ ante tali ſigno facto ꝯfeſtim obliuiſci· Admirare autē et aliā ſapienciā eoꝝ q̄liter ventrē ſupabant non multā menſe curam faciētes· Jn heremo eñ exiſtētes et per tres dies ibi morātes ·ſolum ſeptē panes ibi habebāt ·Alia vero ſimiliter p̄oribꝰ fecit· Etenim recūbere eos fecit in terra· et in manibꝰ diſcipuloꝝ creſcere panes· Vñ ſequit̄· Et p̄cepit turbe vt diſcūberēt ſup terrā Hieroꝰ· De hoc aūt ſup̄ diximꝰ· ⁊ eadē repetere ocioſi eſt ·tamen in hiis que diſcrepāt immoremꝰ· Chriſ· Finis aūt vtriuſqꝫ miracli non ſimilis eſt· Sequit̄ eñ Et qđ ſupfuit de fragmētis tulerūt ·ſeptē ſportas plenas· Erant aūt qui māducabāt· q̄tuor milia hoim extra puulos et mulieres ·Quare aūt minores fuerint reliq̄e in hoc miraclo ꝙ in p̄mo· et ſi non tot fuerint qui comederūt· Aut igit̄ hoc eſt· qꝛ ſporte cophinis maiores erant· aut ex diuerſitate rememorent̄ illiꝰ et huiꝰ miraculi ·Et ꝓpter hoc tunc quidē fecit cophinos reliquiaꝝ numero eq̄les diſcipulis· Nunc aūt ſportas panibꝰ equales· Re· in hac aūt euāgelica lectione ꝯſiderāda eſt i xp̄o operacio diuinitatis· ⁊ humanitatis Per hoc eñ ꝙ turbis miſeret̄· oſtēdit ſe humane fragilitatis affectōeꝫ habē ·Jn eo vero ꝙ panes multiplicauit et turbas paſcit· oñdit̄ diuinitatis opacō· Deſtruitur ergo hic error ·Euthycetis qui in xp̄o dicebat vnam naturā Augꝰ de cō ·euā· Sane nō abre eſt admonē in hoc miraculo· ꝙ ſi aliq̄s euāgeliſtaꝝ hoc dixiſſet ·cōtrariꝰ ceteris putaret̄ · Sꝫ quia illi qui miraclm de ·vij· panibꝰ narrauerūt nec illud de quinqꝫ tacuerūt· neminē mouet et vtrūqꝫ factum hoies intelligūt· Hoc ideo diximus vt ſicubi ſimile repit̄ factum a dño qđ in aliq̄ altero euāgeliſte ita repugnare videat̄ ·vt omino ſolui non poſſit· nichil aliud intelligat̄ ·q̄ vtrumqꝫ factum eſſe· et aliud ab alio cōmemoratū· Glo Notandū aūt ꝙ p̄us dñs aufert debilitates ⁊ poſtea cibat· quia p̄us ſunt remouēda peccata· ⁊ poſtea aīa verbis dei nutriēda· Hylariꝰ· Sicut aūt illa turba quā priꝰ pauit iudaice credenciū cōuenit plebi· ita hec ꝓplo gencium compatur· ꝙ vero quatuor milia virorum cōgregantur· multitudo

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

innumerabiliū ex q̄tuor orbis partibꝰ intelligit̄ Hiero· Iſti eciam non ſūt quinqꝫ milia· ſꝫ q̄tuor milia· qui numerꝰ ſemꝑ in laudibꝰ ponit̄ Et quadrāgulꝰ lapis non fluctuat· nō eſt inſtabil' Et ob hanc cauſam eciā euāgelia in hoc numero ↄſecrata ſūt· In ſupiori ergo ſigno· quia ꝓpinqui erāt et vicini quinqꝫ ſenſuum· non ipſe dn̄s eoꝝ recordatur· ſꝫ diſcipuli· Hic autē ip̄e dn̄s miſereri ſe dicit eoꝝ· quia triduo iam perſeuerāt cuꝫ eo· quia ſcꝫ patri filio ſpirituiqꝫ ſancto credebāt Hila· Vel quia om̄e paſſionis dominice tempꝰ cum domino agūt· ſiue quia venturi ad baptiſmū cōfitent̄ ſe credere in paſſione ac reſurreccione eiꝰ· Siue q̇a toto paſſiōis dominice tempe ieiunijs dn̄o quadā cōpaſſionis ſocietate iungunt̄· Raba· Vel hoc dicit̄· quia in toto ſeculo terciū tempꝰ eſt q̄ ḡcia datur· Primū ante legem· Scd̄m ſub lege· Tercium ſub gracia·· Quartū eſt in celo· ad qd̄ tēdēs reficit̄ in via· Remi· Vel quia peccata commiſſa ꝑ penitenciā corrigētes· cogitacōe· locucōe conuertūtur ad dn̄m· Has turbas noluit dn̄s dimittē ieiunas· ne deficerēt in via· quia peccatores ꝑ penitenciā cōuerſi in curſu labētis ſeculi pereunt ſi abſqꝫ ſacre doctrine· paulo dimittant̄· Glo· Septem panes ſūt ſcriptura noui teſtamēti· in q̄ ḡcia ſancti ſpiritꝰ reuelat̄· et dat̄· neqꝫ ſunt hordeacei vt ſup̄· quia nō hic vt in lege vitale alimētum figuris q̄ſi tenaciſſima palea tegit̄· hic non duo piſces vt in lege duo iūgebāt̄· ſ· rex et ſacerdotes· ſꝫ pauci· ideſt ſancti noui teſtamēti· qui de fluctibꝰ ſeculi erepti et ſuſtinēt turbulētum mare· et exēplo ſuo nos reficiunt· ne in via deficiamꝰ· Hi· Turbe autē terra recūbūt· nullis enim legis opibꝰ fuerāt añ ſubſtare· ſꝫ peccatoꝝ et corpoꝝ ſuorum inherebāt· Glo· Vel ibi ſup fenū· vt deſideria carnis comprimantur· hic ſuper terrā· vbi et ip̄e mūdus reliqua precipit̄· Vel mons in quo dominus reficit· eſt altitudo xp̄i· ibi ergo fenum ſup terram· quia ibi eſt celſitudo xp̄i· ꝓpter carnales· carnali ſpe ⁊ deſiderio tegit̄ Hic remota om̄i cupiditate carnali cōuiuas noui teſtamēti ſpe permanentes ſolidatas ↄtinet· ibi quinqꝫ milia· qui carnales quinqꝫ ſenſibꝰ ſubditi hic q̄tuor ꝓpter q̄tuor ꝟtutes quibꝰ ſpiritaliter muniunt̄· tempanciam· prudenciā· fortitudinē et iuſticiā· Quaꝝ p̄ma eſt cognicio reꝝ appetendaꝝ et vitandarum Secunda refrenacō cupiditatis· ab hijs que temperaliter delectant· Tercia firmitas cōtra moleſta ſeculi· Quarta q̄ ꝑ oēs diffundit̄ dileccio dei ⁊ ꝓximi· et ibi et hic mulieres et puuli excepti ſunt Quia in veteri et nouo teſtamēto non admittūtur ad dn̄m· qui non ꝑdurant occurrere in viꝝ pfectum· vel firmitate viriū· vel leuitate mētis· vtraqꝫ refeccio in monte celebrata eſt· quia vtriuſqꝫ teſtamēti ſcriptura et altitudinē celeſtiū p̄ceptorum· mādat et p̄miū vtraqꝫ altitudinē xp̄i p̄dicat alciora miſteria que non capit omnis turba apl'i ſufferūt ⁊ implēt· ſcꝫ pfectoꝝ corda ſeptiformis ſp̄us gracia ad intelligendum illuſtrata· ſporte iunco et folijs palmaꝝ ſolent cōtexi· et ſignificant ſanctos· qui radicē cordis in ip̄o fonte vite collocant· ne areſcāt· vt iuncꝰ in aqua et palmā eterne retribucionis in corde retinet·

CAPITVL· ·XVI·

Et dimiſſa turba aſcēdit in nauiculā ⁊ venit in fines magedā· ⁊ acceſſerūt ad eum phariſei ⁊ ſaducei tēptantes et rogātes euꝫ vt ſignū de celo oñderꝫ eis At ille rn̄dēs ait illis· Facto veſpere· dicitis· ſerenū erit rubicundū enī eſt celum et mane· hodie tēpeſtas rutilat enī triſte celuꝫ faciem ergo celi diiudicare noſtis Signa aūt tp̄m non poteſtis ſcire gn̄acio autē mala et adultera ſignum querit· et ſignum non dabit̄ ei· niſi ſignū ione ꝓphete· Et relictis illis abijt

Criſ· Sicut poſt miraculū quinqꝫ panum dn̄s turbas dimiſit ita ⁊ nunc· Nec autē pedes recedit· ſed nauigio ne turba eum ſequat̄ Vnde dicit̄· Et dimiſſa turba aſcendit in nauiculaꝫ et venit in fines magedan Augꝰ de cō euā· Marcꝰ autē dic̄ ꝙ in damanica· nec eſt dubitandū eūdeꝫ locum eſſe ſub vtroqꝫ noie· Nam pleriqꝫ codices· non habent eciam ſcd̄m marcū· in magedan· Ra· Eſt autꝫ mageda regio cōtra geraſā· et interpretat̄ poma vl' nūcia· et ſignificat hortuꝫ de quo dicit̄ hortus cōcluſus· fōs ſignatꝰ· in quo creſcūt poma virtutū· ⁊ vbi nūciatur nomen dn̄i· Docet autē ꝙ p̄dicatores· miniſtrato vēbo turbe ip̄i intra cubiculū cordis ꝟtutū pomis debent refici Sequit̄ Et acceſſerūt ad eū phariſei et ſaducei tēp· ⁊ ro· eū· vt ſignū d celo oñdēt eis Re admirāda q̇ppe ē cecitas phariſeoꝝ ⁊ ſaduceoꝝ· ſic enī poſtulabāt ſignū de celo· q̄ſi ea non eſſent ſigna· q̄ facē videbat̄ Quod aūt ſignū poſtularēt Iohānes manifeſtat· Refert· n· poſt refectionem de quinqꝫ panibꝰ turbam acceſſiſſe ad dominum et dixiſſe quod ſignū facis· vt videamꝰ et credamus tibi· Patres noſtri in deſerto māna comederūt· ſicut ſcriptū eſt· panē de celo dedit eis māducare· Ideoqꝫ ⁊ hij dicunt· Oſtende nobis ſignū de celo· i· fac· vt vno vel duobꝰ diebꝰ māna pluat· vt totꝰ ꝓplus paſcat̄· ſicut multo tempe factū eſt in deſerto· Ipe vero inſpiciēs cogitacōes eorum vt deus· et videns ꝙ ſi eciā ſignū de celo eis oſtēderet· non crederēt· Noluit eis dare ſignū· qd̄ poſtulabāt· Vn̄ ſequit̄· At ille rn̄dēs ait illis· Facto veſpere· dicitis ſerenū erit· Hiero· Hoc apud grecos in pleriſqꝫ codicibus non habet̄· Senſus autem manifeſtꝰ eſt· ꝙ ex elementoꝝ ordinetur cōſonancia· poſſunt et ſereni ⁊ pluuioſi dies p̄noſci· Scribe autē et phariſei qui videbant̄ legis eſſe doctores ex ꝓphetarum vaticinio· nō poterant cognoſcere ſaluatoris aduentū· Augꝰ de q̄ſti· euā· Poteſt eciā intelligi quod dixit dn̄s· Facto veſpe· dicitis· ſerenū erit· ⁊· n· rubicūduꝫ eſt celū· i· ſanguine paſſiōis xp̄i Primo aduētu indulgencia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

peccatoꝝ datᷣ. Et mane hodie tempeſtas . rutilat
enī cum triſticia celū. Illud eſt ꝙ ſecūdo aduentu
igne ꝑcedēte vētur9 eſt. Gloſa Vel aliter. Ru
tilat triſte celū ideſt paciunᷣ apoſtoli poſt reſur
rectōez p9q̄s me iudicare in futuro ſcire poteſtis
quia cum non ꝑco meis bonis quin paciātur. non
parcam alijs in futuro. Faciem igitᷣ celi diiudica-
re noſtis. ſigna autē tempum non poteſtis. Sig-
na tempoꝝ dixit de aduentu ſuo vel paſſiōne cui
ſimile eſt roſeum celū veſpere et idem de tribula-
cione ante aduentū ſuū futura cui ſimile eſſe mane
roſeum cum triſticia celū Chriſ. Sicut ergo in
celo aliud quidē eſt ſignū ſerenitatis aliđ pluuie
ita et in me putare oportet nunc enim. ſcilicet in
ꝑmo aduentu hijs ſignis que in terra ſunt op9 ē.
que autem in celo ſūt cōſeruanᷣ. tempi ſecūdi ad
uentus. Nunc enī ſicut medic9 veni. tūc ſicut iudex
adero. ꝓpter hoc nūc ocult9 venit. tūc autē cum
multa diuulgacione. qn̄ virtutes celoꝝ mouebū-
tur. Sed nō ē nūc temp9 hoꝝ ſignoꝝ veni mori
et que abiecta ſunt. pati ⁊ ideo ſequitᷣ. Generacō
mala et adultera. ſignū q̄rit et ſignū non dabitur
ei. niſi ſignum Jone ꝓphete Aug9. de con. euā.
Hoc aūt et alibi iam dixit Matheus. Vn̄ retinen-
dum eſt. eadem dn̄m ſepe dixiſſe. vt quod exiſtēte
cōtrario ſolui non poterit. bis dictū intelligatᷣ.
Glo. Dicit autem generacio mala ⁊ adultera. i.
incredula. ꝓ ſpiritali carneū hn̄s intellectū. Ra.
Non ergo generacioni illi temꝑanciū dn̄m ſignū
celeſte datᷣ. quale q̄rebāt. quib9 multa ſigna de-
dit in terra. Sed generacōi querēciū dn̄m. ideſt.
apoſtolis. quib9 cernētib9 aſcēdit in celū et ſpm̄
ſāctum miſit. Hie. Quid aūt ſibi velit ſignū Jo
ne. iam ſuꝑ dictum eſt. Chriſ. Cum autem hoc
ſecūdo pharizei. audiſſent. oportebat interroga
re ⁊ dicere. Quid eſt. quod dicitᷣ. Sed ipi nō deſi
derio diſcēdi hoc a domino queſierūt. Et ideo do
minus eos reliquit. Vn̄ ſequitᷣ Et relictis illᷣ abijt
Raba. ideſt relicta gn̄acōe mala iudeoꝝ. abijt
trāſfretū et genciū ſecut9 eſt popul9 Nota ꝙ nō
ſicut in alijs legitᷣ locis. dimiſſis turbis abijt. Sz
quia infidelitatis error iſolenciū aios obtinebat
dicitur ꝙ eos reliquit. Glo. ſicut domin9
pharizeos reliq̄rat. ꝓpter eoꝝ infideli-
tatē. ita cōſequēter et doctrinam eorū a
diſci. cauēdū eſſe do cet. Vn̄ ſequitur. Et
cum veniſ. diſci. eius tranſfretū obliti ſūt
accipe panes. Re. Tāto. enī amore ma
giſtri detinebanᷣ vt nec eciā ad punctum
vellent ab eo recedē Aiaduertēdū eſt ꝙ
quātum alieni eſſent ab appetitu deliciaꝝ
cum tā ꝑuā haberēt de neceſſarijs curam
vt eciā obliti ſint pa

Et cū veniſſent di
ſcipuli eius trāſfretū
obliti ſunt panes acci
pere. qui dixit illᷣ. In
tuemini et cauete a fē
mento phariſeorū et
ſaduceoꝝ at illi cogi
tabant intra ſe dicen
tes. quia panes nō ac
cepim9. Sciēs autē
iħus. dixit eis. Quid
cogitatis intᷣ vos mo
dice fidei. quia panes
non habetis. Nōdum
intelligitis neq; recor
damini quinq; panū
et q̄nq; milia hoim. et
quot cophinos ſumſi-
ſtis. neq; ſeptē panū
et quatuor milia hoīz
et quot ſportas ſump
ſiſtis q̄re non intelligi
tis. q̄a nō đ pane dixi
vobis cauete a fermē
to phariſeoꝝ et ſadu
ceoꝝ. Tunc intellexe
runt. quia non dixerit
cauēdū. a fermēto pa
nū. ſed a doctrina pha-
riſeoꝝ ⁊ ſaduceorum.

nes recipe. ſine qui-
bus humana fragili
tas ſubſiſtere nō po
teſt. ſequitᷣ. Qui dix
it illis. Intuemini.
⁊ cauete a fermento
phariſeorum et ſadu
ceorum. Hyla. in
quo monentur apo-
ſtoli. non admiſceri
iudeorum doctrine
quia legis opera in
effectu fidei. et pre-
figuracōne reꝝ cō-
ſequenciū conſtituta
ſūt. et in quoꝝ tpa
atq; etatem veritas
cōtigiſſet nichil vlᷣ
in veritatis ſimilitu-
dinē poſitū arbitra-
rentur. ne doctrina
phariſeorū criſtum
neſciens. effectum euangelice veritatis rumperet
Hiero. Qui enim cauet a fermento pharizeo-
rum et ſaduceoꝝ. legis ac lr̄e ꝑcepta non ſeruat
tradiciones hominū negligit. vt faciat dei māda
ta. Hoc eſt fermētum de quo apl̄us loquitᷣ. mo-
dicum fermentū totā maſſam corrūpit. Iſtiuſmōi
fermentū eciam omni racione vitandū eſt. qđ ha
buit marceon valentin9 et om̄es heretici. Fermē
tum enī habet vim. vt ſi farine mixtum fuerit. qđ
parum videbatᷣ. creſcat in maius ⁊ dat ſaporē ſu
um vniuerſā conſperſionē trahat. Ita et doctrina
heretica ſi vel modicā ſcitillā iecerit in tuū pect9
in breui ingens flamma ꝯcreſcit. et totā hominis
paſſionem ad ſe trahit. Chriſ. Sed quare non
dixit. attēdite a doctrina phariſeoꝝ manifeſte.
quia vult cōmemorare ea que facta ſūt. ſcz. de mlᷣ
tiplicacōne panum. Etenim nouerat eos eſſe obli
tos. Simpliciter autem de hoc eos incuſare non
videtᷣ racionē habere. Occaſione autem ab eis re-
cepta increpare. ſuſceptibilē faciebat incuſacōez
Et ideo que cogitabāt diſc. Euāgeliſta in mediū
introducit dicēs. At illi cogitabāt intra dicētes.
Quia panes non accepim9. Hie. Quō autē pa-
nes non habebāt. Qui ſtatim impletis. vij. ſpor-
tis. aſcenderūt in nauiculā. et venerūt in fines ma
geda. ibi audiunt nauigātes ꝙ cauere debeant a
fermēto pharizeoꝝ ⁊ ſaduceoꝝ. ſꝫ ſcriptura teſta
tur. ꝙ obliti ſūt eos ſecū tollere. Chriſ. Quia
vero diſcipuli circa cōſeruacōnes iudaicas adhuc
repetebāt. Ideo dn̄s vehementer eos increpat ad
vtilitatē omniū. Vnde ſequitᷣ. Sciēs autē ihesus
dixit eis. Quid cogitatis inter vos modice fidei.
quia panes non habetis. Glo. Quaſi. d. Id cogi-
tatis. me dixiſſe. de terrenis panib9. de quib9 nō
eſt nobis diſputandū. cum de tam paucis tantas
feci habūdare reliquias Chriſ. Hoc autē facit
vt ſolicitudinē eſcaꝝ ab eis abijciat. Sed q̄re nō
arguit eos. cum dixerunt. Vn̄ nobis in ſolitudine
panes tanti. etenī opportuneus videbatᷣ hoc dici.
Sed ideo tūc nō reprehēdit eos. ne videretur ſe

ſingerē ad ſigna facienda. et nolebat ante turbas
eos increpare. Tunc eē rōnabilioꝛ hec accuſacio
fuit. quādo iam duplici miraculo de panibꝰ facto
tales erant vt adhuc de eſcis dubitarēt. Vide aūt
et increpacionē cum manſuetudine. Velud enī exs
cuſādo rñdet pro hijs quos increpauerat dicens.
Nondū intelligitis neqꝫ recoꝛ. Glo. q. d. Neqꝫ mi
ſteriuꝫ intelligitis neqꝫ virtutē in memoria hētis
Criſ. Per qꝫ in memoriā eos reducit ad ea que
ꝑterierunt. et ad futura attencioꝛes facit. Ihe
Per hoc autē qꝫ dicit. Quare nō intelligitis ꝛc.
per occaſionē docet eos quid ſignificēt quinqꝫ pa
nes et ſeptē quinqꝫ milia hominū. et quatuoꝛ milia
que paſta ſunt in heremo. Si enī fermentū phari
ſeoꝝ et ſaduceoꝝū non coꝛpalem panē. Sed tras
diciones pueꝛſas et heretica ſignificant dogmata
quare cibi quibꝫ nutritus eſt pplus dei non veram
doctrinā integramqꝫ ſignificeāt. Criſ. Vt aūt
diſcas quantū in diſcipulis potuit increpacio xpi
et qualiter eoꝝ mentem erexerit doꝛmientē. audi
quid euangeliſta dicat. Tunc intellexerūt qꝛ non
dixerit cauendū a fermēto panū. Sed a doctrina
phariſeoꝝ et ſaduceoꝝ. Quāuis eo hoc nō inter
pꝛetante. Interꝑtacio ergo dñi eos a iudaicis ob
ſeruacōibus abduxit deſi[illegible]s expītes attencōꝛes fe
cit. et a pua fide eos eripuit vt nō caueant ſi quan
do paucos panes habere videātur. neqꝫ pro pane
ſolliciti ſint. ſed hec reſpiciant vniuerſa. Glo.

Venit autem ihūs in
ptes ceſaree philippi
et iterrogabat diſci-
pulos ſuos dicens. qꝫ
dicūt hoīes eſſe filiū
hoīs. at illi dixerūt
Alij iohēm baptiſtaꝫ
alij autem heliam. alij
vero iheremiam. aut
vnū ex pphetis. Dicit
illis ihēſus. vos auteꝫ
quem me eſſe dicitis.
Reſpondēs ſymon pe-
trus dixit. Tu es xp̄c
filius dei viui. Reſpō
dens autē ihūs dixit
ei. Beatus es ſymon
bariona quia caro et
ſanguis nō reuelauit
tibi. Sed pater meꝰ
qui in celis ē. Et ego
dico tibi qꝛ tu es pe-
trus. et ſuper hāc pe-
tram edificabo eccle-
ſiam meā. Et poꝛte in-
feri non preualebunt
aduerſus eaꝫ. Et tibi
dabo claues regni ce
loꝛuꝫ. Et quodcunqꝫ
ligaueris ſup terram
erit ligatū et in celis
Et qdcumqꝫ ſolueris
ſup terraꝫ erit ſolutū
et in celis.

Poſtquam diſciplos
a phariſeoꝝ doctrīa
remouerat dñs cōue
nient euāgelice doc
trine altitudinem in
eis fundat. et vt ma-
ioꝛ ſolēnitas dſignet
locꝰ deſcribitur cum
dicit. Venit aūt ihs
in ptes ceſaree phi-
lippi. Criſ. Iō aūt
non ſimpliciter ceſare-
am nomiat. Sed ceſa
ream philippi. qꝛ eſt
et alia ceſarea. que ē
ſtratonis. Non aūt in
illa ſed in hac diſci-
pulos interrogauit
longe eos ab iudeis
abducens. vt ab omi
timoꝛe eruti libere di
cant que habebāt in
mente. philippꝰ aūt
iſte frater fuit hero
dis tetrarche ituree et
traconitidis regiōis
qui in honoꝛē tyberij
ceſaris ceſaream phi
lippi que nūc paneas
dꝛ appellauit. Glo.
Cōfirmaturꝰ in fide
diſciplos pꝛiꝰ opio-
nes et erroꝛes alioꝝ
a mētibꝫ eoꝝ voluit
remouē. Vñ ſequitꝛ.
Et interrogabat diſci
plos ſuos dicēs Quē
hoīes eſſe dicūt filiū
hoīs. Oꝛige. In
terrogat xp̄c diſcipu
los vt ex apoſtoloꝛū
reſponſionibꝫ nos di
ſcamus diuerſas opi
niones fuiſſe. tunc a-
pud iudeos de xp̄o et
vt nos ſp ſcrutemꝰ de
xp̄o q̄lis opinio ſit a
pud hoīes de nobis. vt ſi quid male dicitꝛ de nobis
occaſiones illius precidamus. Si quid autē boni
eius occaſiones augeamꝰ. Sed et diſcipuli epiſco-
poꝝ et aploꝛum inſtruuntur exemplo vt qualeſ-
cunqꝫ opiniōes habuerint foꝛis de epis ſuis. refe
rant eis. Hie. Pulchre autē interrogat. Quem
dicunt homies eſſe filiū hoīs. qꝛ qui de filio homi
nis loquuntꝛ hoīes ſunt. qui vero diuinitatē eius
intelligūt. non homies ſed dij appellantꝛ. Criſ.
Non aūt dicit. quē me dicūt ſcribe et phariſei eſſe
ſed quē me dicunt homines. plebis mentē. que ad
malū inflexa non erat. inueſtigās. Et ſi enī multo
humilioꝛ qꝫ opoꝛtebat. eoꝝ erat de xp̄o opinio.
ſed tamē a nequicia libera erat. phariſeoꝝ autem
opinio de xp̄o erat plena multa malicia. Hila.
Dicendo ergo. quē dicunt homies eſſe filiū hoīs
ſignificauit ꝑter id qd in ſe videbatꝛ eſſe aliud ſen
ciendū. Erat enī hoīs filius. Quod igitꝛ de ſe opi
nandi iudiciū deſiderabat nō illud arbitramur qd
ipē cōfeſſus eſt. ſed occultū erat de quo quereba
tur in qd ſe credenciū fides debeat extendere. Eſt
autē hec ɔfeſſionis tenenda racio vt ſicut dei filiū
ita et filiū hoīs meminerimus quia alteꝝ ſine al
tero nichil ſpei tribuit ad ſalutē. Et ideo ſignanē
dixit. Quē dicunt homies eſſe filiū hoīs. Hie.
Non eciā dixit Quem me eſſe dicūt homies. ſed quē
dicūt eſſe filiū hoīs. ne iactanter de ſe querere vi
deretur. Et nota vbicumqꝫ in veteri teſtamento
ſcriptū eſt filius hoīs. in hebreo poſitū eſt. filiꝰ
adam. Oꝛige. Diuerſas aūt iudeoꝝ opiniōes de
xp̄o diſcipuli referūt. Vnde dicitꝛ. At illi dixerunt
alij iohēm baptiſtā. eſtimacionē. ſ. ſecuti herodis
alij aūt heliam. vicꝫ. eſtimantes qꝫ aut ſcdam nati
uitatem ſuſcepit helias. aut ex eo tempoꝛe in coꝛ-
poꝛe viuēs in tpe apparuit illo. alij vero hieremiā
quem dñs in gentibꝫ pphetam ɔſtituit. nō intel-
ligentes qm̄ hieremias tipus fuerat xp̄i. aut vnū
ex pphetis. rōne ſimili ppter illa que deꝰ ad ipos
locutus eſt p pphetas. Non tñ in ipis. ſed in ipſo
ſunt impleta. Hiero. Sed tamē turbe ſic errare
potuerāt. in helia et iheremia. quomō herodes er
rauit in iohē. Vñ miroꝛ quoſdā interꝑtes cauſas
erroꝝ inquirere ſingulorum. Criſ. Quia vero
diſcipuli opinionē turbe recitauerāt. euocat eos
p ſcdam interrogacionē ad opinandū aliqd maiꝰ
de ipo. Et ideo ſequitꝛ. Dicit illis ihūs. vos autem
quē me eſſe dicitis. Vos aūt inqꝫ qui ſimul mecum
eſtis ſemp qꝛ maioꝛa ſigna vidiſtis qꝫ turbe. non
opoꝛtet vos in opinione cōuenire cum turbis. et

ꝓpter hoc non a principio ꝑdicationis·eos de
hoc interrogauit·ſed poſtq̃ multa ſigna fecit·et
multa locutꝰ eſt eis de ſua deitate· Hiero·At=
tende autem ꝙ ex hoc textu ſermonis apoſtoli ne
quaq̃ homines·ſed dij appellant̄·Cum em̄ dixiſſ3
quem dicũt hoīes eſſe filiũ hoīs ſubiecit·Vos aũt
quem me eſſe dicitis·Ac ſi dicat illis·quia homi=
nes ſũt humana opinantibꝰ·vos q̄ dij eſtis·que3
me eſſe exiſtimatis· Raba·Non autem q̄ſi neſci=
ens de ſe ſentenciam diſcipuloꝝ vel extraneorum
inquirit·Sed ideo diſciplõs quid de ſe ſenciant·
interrogat·vt confeſſionē recte fidei digna mer
cede remuneret Ideo quid alij de ſe ſenciãt inqui
rit vt expoſitis pͥmo ſentencijs extranciũ diſcipuli
ꝓbarent veritatem ſue cõfeſſionis·nõ de opinio
ne vulgata·ſed de ip̄o pcepiſſe dominice reuelaci
onis arcano· Chriſ·Quando vero dñs de ple=
bis opinione interrogat·omnes r̃ndent·ſed om=
nibus diſciplis interrogatis petrꝰ tanq̃ os apo
ſtoloꝝ et caput ꝓ omnibꝰ r̃ndet·Vnde ſequit̄·
Reſpondens ſymon petrꝰ dixit·tu es xp̄s filiꝰ di
viui· Orige·Denegat quidem petrꝰ aliq̄d eoꝝ
eſſe ih̄m qui arbitrabant̄ iudei·Confeſſus eſt aũt
tu es xp̄us·quod neſciebãt iudei·ſed et quod ma
ius eſt·filiꝰ dei viui·qui et ꝓphetas dixerat·Vi
uo ego dicit dñs Et ido dicebat̄ viuꝰ ſed ſcd̄m ſup
eminēciam·quia ſupeminet·om̄ibꝰ habentibꝰ vi
tam·qm̄ ſolus habet immortalitatē·et eſt fõs vi
te·quod ꝓprie dicit̄ deus pater·vita autē eſt q̄ſi
de fonte ꝓcedens·qui dixit·Ego ſum vita Hie·
Deum eciam viuum appellat ad compacionē eoꝝ
deoꝝ qui putant̄ dij·ſed mortui ſunt·Saturnum
dico Iouem·Venerē·et Hercolem·ꝛ cetera ꝓdīgi
loꝝ portẽta· Hila·Eſt autē hec vera et inuio=
labilis fides ex deo·deum filium ꝓfectum eſſe·cui
ſit ex eternitate patris eternitas·Huc igitur aſ=
ſumpſiſſe corpꝰ et hominē factum eſſe·ꝑfecta cõ
feſſio eſt·Cõplexus eſt itaq3 omnia qui ꝛ naturã
et nomen expſſit·In quo ſũma virtutũ eſt· Ra·
Mira autē diſtinctione factum eſt·vt dñs ip̄e hu
militatem aſſumpte hũanitatis ꝓfiteat̄·diſcipu
lus excellenciã diuine eternitatis oñdat Hila·
Dignũ autē cõfeſſio petri pͥmium conſecuta eſt·
quia dei filiũ in homine vidiſſet·Vñ ſequit̄·Re=
ſpõdens aũt ih̄us dixit ei·Beatꝰ es ſimõ bariona
q2 caro et ſanguis nõ reuelauit tibi·ſed pr̄ meꝰ
qui ē in celis· Hier·Reddit·n·xp̄s ap̄lo vicē
ꝓ teſtimonio·quod de ſe petrꝰ dixerat Tu es cri
ſtus filius dei viui·Dum autē dixit ei·Beatus es
ſimon bariona·Quare·quia non reuelauit tibi ca=
ro et ſanguis·ſed reuelauit pater·qđ caro ꝛ ſãg=
uis reuelare non potuit·ſpiritusſancti gr̄a reuela
tum eſt·Ergo ex cõfeſſione ſortitur vocabulũ ꝙ
reuelationē ex ſpiritusſãcto habeat·cuiꝰ ꝛ filiꝰ ap
pellandꝰ ſit·Siquidem bariona in lingua noſtra
ſonat filiꝰ colũbe· Hei·Alij ſimplicit̄ accipiũt
ꝙ ſimon·ſc3 petrus filiꝰ ſit iohãnis·iuxta alteriꝰ
loci interrogationē ſimon iohãnis·diligis me·et
volunt ſcriptoꝝ vitio deꝑuatum·vt ꝓbat·iohã
ne·i·filius iohãnis bariona ſcriptũ ſit vna detrac
ta ſillaba·Iohãna vero interp̄tat̄ dei gr̄a·Vtrũ
q3 autē nomē miſtice intelligi poteſt·ꝙ ꝛ colũba
ſpiritũſanctũ et gr̄a dei·donũ ſignificet ſpiritale
Criſ·Vanum eſt em̄ dicere·tu es filiꝰ Ione vł
iohãna·niſi vt oñdat·qm̄ ita naturaliter eſt xp̄s
filiꝰ di·ſicut petrꝰ filiꝰ ione·eiuſdē ſubſtãcie cũ
eo qui genuit Hiero·Illud autē ꝙ ait·quia ca
ro et ſanguis non reuelabit tibi·ap̄lice narracõi
compa·in qua ait·Cõtinuo non acquieui carni ꝛ
ſanguini·carnē ibi et ſanguinē iudeos ſignificãs
vt hic quoq3 ſub alio ſenſu demõſtret̄·qđ ei nõ ꝑ
doctrinam phariſeoꝝ·ſed ꝑ dei graciã xp̄s dei fi
liꝰ reuelatus ſit·Hila·Vel aliter·Beatꝰ hic vlt̄
humanos oculos et intendiſſe et vidiſſe laudatus
eſt·Non id quod ex carne et ſanguine otuens·ſed
dei filium celeſtis patris reuelacione ɔſpiciēs·vt
primꝰ agnoſceret·ꝙ diuinitas eſſet ĩ xp̄o Ori·
Eſt autē in hoc loco querendũ·vtrũ cum pͥus mit
terentur iam cognoſcebant diſcipli·qm̄ ip̄e erat
xp̄us·Hic enim ſmo demonſtrat·qm̄ tunc pͥmum
cõfeſſus fuerit eu3 petrꝰ xp̄m filiũ dei viui·Et vi
de ſi potes·quoniã credere ih̄m eſſe xp̄m minꝰ ē
q̃ cognoſcere·vt dicamꝰ ꝙ qñ mittebant̄ ad p̄di
candum credebãt quidē ih̄m eſſe xp̄m· Poſtea au
tem ꝓficientes ecia3 cognouerũt·Aut ita eſt r̃n=
dendũ·vt dicamus·quoniã tunc quidē ap̄li initia
cognicionis habebãt xp̄i·ꝛ exigua cognoſcebãt
de illo·poſtea autē ꝓfecerĩt in agnitione ip̄iꝰ vt
poſſent capere ſcienciã xp̄i reuelatã a patre·ſicut ꝛ
petrꝰ qui beatificat̄·non ſolũ in eo ꝙ dixit·tu es
xp̄s·ſ3 in eo magis ꝙ addidit filiꝰ dei viui Chꝛ
Nimirũ at ſi nõ ɔfeſſus eſſet petrꝰ xp̄m ꝓpͥe ex pa
tre natũ·nõ eſſ3 hic reuelacione opꝰ·neq3 eſtima
re xp̄m vnum ex multis·filijs adoptiuis btitudine
dignũ eſſ3·ꝗ̃ã ꝛ ante hoc illi qui erãt in naui dix
erũt·Vere filiꝰ dei eſt hic·S3 ꝛ nathanael dixit·
rabbi tu es filiꝰ dei·Non tñ bti dicti ſũt·quia non
talē cõfeſſi ſũt filiationē·qualē petrꝰ·ſ3 vnu3 ex
multis eũ eſtimabãt non vere filiũ·vł ꝛ ſi p̄cipu
um quidē p̄ multis·non autē ex ſubſtãcia patris·
Vides aũt qualit̄ ꝛ filiũ reuelet pater·ꝛ patrem
filius·Non·n·ab alio eſt dicē filiũ q̃ a pr̄e·nec ab
alio patrē q̃ a filio·quarea hinc manifeſtũ eſt ꝙ
filiꝰ eſt cõſubſtancialis ꝛ coadorãdus patri oſtē
dit aute3 xp̄s·ex hinc iam multos credituros·qđ
fuerat petrꝰ cõfeſſus·Vñ ſubdit·Et ego dico ti=
bi·quia tu es petrꝰ· Hie·Ac ſi·d·quia tu mihi
dixiſti·tu es xp̄s filiꝰ dei viui·Et ego dico tibi nõ
ſermone caſſo·et nullũ opꝰ habente·ſ3 dico tibi·
quia meũ dixiſſe feciſſe eſt·quia tu es petrꝰ·ſicut
enim ip̄e lumen apoſtolis donauit vt lumē mũdi
appellent̄·ꝛ cetera que a dño ſortiti vocabula ſũt
Ita ꝛ ſimoni·q̄ credebat in petrã xp̄m petri lar=
gitꝰ eſt nomē· Aug·de con·euan·Nullꝰ tamē
arbitret̄ ꝙ hic petrꝰ nomē accepit·Nõ eni3 acce
pit hoc nomē·niſi vbi iohãnes cõmemorat ei dic
tum eſſe·Tu vocaberis cephas·qđ interp̄tat̄ pe
trꝰ· Hiero·Scd̄m autē metaphorã petre recte
dicit̄ ei·Edificabo eccleſiã meã ſup te·Et hoc eſt
quod ſequit̄ Et ſup hanc petrã edificabo eccleſiã
meã· Chriſ·i·in hac fide ꝛ ɔfeſſione edificabo
eccliam mea3·Hic oñdit multos iam credituros·
qđ petrꝰ cõfeſſus fuerat·ꝛ erigit eiꝰ ſenſũ·ꝛ pa
ſtorem ip̄m facit· Augꝰ·in libro retractionum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Dixi in quodam loco de apoſtolo petro· ꝙ in illo
tanquā in petra edificata eſt eccleſia· ſed ſcio me
poſtea ſepiſſime ſic expoſuiſſe quod a dño dictū ē
Tu es petrꝰ et ſup hanc petrā edificabo eccliam
meā· vt ſup hunc intelligeret· quem ꝯfeſſus eſt
petrus· dicēs· tu es xp̄s filiꝰ dei viui· Ac ſi petrꝰ
ab hac petra appellatꝰ pſonam ecclie figuraret·
que ſup hanc petrā edificat̄· Non em̄ dictū eſt il
li· Tu es petra· ſ; tu es petrꝰ· petra aūt erat xp̄s
quem confeſſus ſimon ſicut et tota eccl̄ia cōfitet̄·
dictus eſt petrꝰ· Harū aūt duaꝝ ſentēciaꝝ· que
ſit ꝓbabilior eligat electoꝛ· Hila· Eſt aūt in nūcu
patione novi nominis felix eccleſie fundamētum·
dignaq; edificatione illiꝰ petra que infernas le-
ges et tartari portas ⁊ om̄ia mortis· clauſtra diſ
ſolueret· Vnde ad oſtendendā firmitatē ecclie ſu
pra petrā fūdate ſubdit̄· Et porte inferi· nō pre
ualebūt aduerſus eam· Glo· i· nō ſepabūt eā a
caritate mea et fide· Hiero· Ego portas inferi
vitia reoꝛ atq; peccata· vel certe hereticoꝝ doc-
trinas p quas illecti homines ducunt̄ ad tartarū
Ori· Sed et ſinguli ſpiritales nequicie in cele-
ſtibꝰ· porte ſūt inferoꝝ· quibꝰ contrariant̄ por
te iuſticie· Raba· Porte ꝗ; inferi ⁊ tormenta et
blandimēta ſūt pſecutoꝝ· ſed et p̄ua infidelium
opa· ineptaq; colloquia· porte ſūt inferi· q: iter
pditionis oñdunt· Chriſ· Nō aūt exp̄mit vtꝝ
petre nō p̄ualebūt· in qua edificat xp̄us eccleſiā·
aut eccleſie quā edificat ſup petrā· Tamē mani-
feſtum eſt· quia nec aduerſus petrā· nec aduerſus
eccleſiā· porte p̄ualēt inferoꝝ· Ciril· in li· the
ſau· Scd̄m autē hāc dñi ꝓmiſſionem eccl̄ia ap̄lica
petri ab om̄i ſeductōne hereticaq; cōuencōe ma
net immaculata· ſup omnes p̄poſitos et ep̄os ⁊ ſu
per om̄es p̄mates· eccliaꝝ et ap̄loꝝ in ſuis pōti-
ficibꝰ in fide pleniſſima ⁊ autoritate petri Et cū
alie ecclie quorundā errore ſunt verecūdate· ſta
bilita inꝗ̄ſibiliter ip̄a ſola regnat· ſilēcium impo
nens ⁊ omniū obturās oꝛa hereticoꝝ· et nos ne-
ceſſario ſalutis nō decepti ſupbia· neq; vino ſup-
bie debriati tipū veritatis et ſancte ap̄lice tradi-
tionis vna cum ip̄a ꝯfitem̄ ⁊ p̄dicamꝰ· Hiero·
Nemo autē putet hoc de morte dici· ꝙ ap̄li cōdi-
tioni mortis ſubiecti nō fuerint· quoꝝ martirʼ a vi
deat coruſcare· Orige· Si ergo et nos p̄re nob̄
reuelāte qui eſt in celis· qn̄ ſc; cōuerſatio noſtra
in celis eſt· cōfeſſi fuerimꝰ ih̄m xp̄m eſſe filiū dei
viui· ⁊ nobis dicet̄· tu es petrꝰ· petra em̄ eſt oīs
qui imitatoꝛ eſt xp̄i· aduerſus quē aūt porte p̄ua-
lent inferoꝝ· ille neq; petra dicendꝰ eſt· ſup̄ quā
edificat xp̄s eccleſiā· neq; eccleſia· neq; pars eccle
ſie quā xp̄s edificat ſup̄ petrā· Chriſ· Deinde
et aliū petri dicit honorē cum ſubdit̄· ⁊ tibi dabo
claues regni celoꝝ· quaſi diceret· Sicut pater ti
bi dedit me· cognoſcere· ita et ego tibi alq̄d dabo
ſc; claues regni celoꝝ· Raba· Qui· n· Regē ce-
loꝝ maiori p ceteris deuotōe ꝯfeſſus eſt· merito
p̄ ceteris ip̄e collatis· clauibꝰ regni celeſtis dona
tus eſt· vt ꝯſtaret oībꝰ· quia abſq; ea ꝯfeſſiōe ac
fide regnū celoꝝ nullꝰ poſſet intrare· Claues aūt
regni celoꝝ ip̄am diſcretōez et potenciā nomiat
potenciā qua liget et ſoluat diſcretōez· quia dig

nos vel indignos diſcernat· Glo· Vnde ſequit̄
et quen cūq; ligaueris· id eſt quodcūq; indignū
remiſſione iudicaueris· dum viuit indignus apud
deum iudicabit̄ Et quodcūq; ſolueris· id eſt quē
cunq; ſoluendū iudicaueris dum viuit· remiſſionē
peccatoꝝ cōſequet̄ a deo· Orige· Vide autem
quantā poteſtatē habet petra ſup quā edificat̄
eccleſia· vt eciā iuditia eiꝰ maneāt firma· quaſi d̄o
iudicāte per eam· Chriſ· Vide autem qualiter
xp̄us reducit petrum ad eccleſiaz de ip̄o intelligē
ciam· Hec· n· ei ſe promittit daturꝝ· que ſūnt pro
pria dei ſolius· ſcilicet peccata ſoluere· et eccle-
ſiā immutabilē facere inter tot pſecutionū ⁊ tēp
tationū ꝓcellas· Raba· Hec autem ligādi atq;
ſoluendi poteſtas· quāuis ſoli petro data videat̄
a dño· tamen et ceteris apoſtolis· datur· nec non
eciam nūc in epiſcopis ac p̄ſpiteris omni eccleſie
Sed ideo petrꝰ ſpecialiter claues regni celoꝝ·
et principatum iudiciarie poteſtatis accepit· vt
omnes p orbez credentes intelligāt· q: quecūq;
ab vnitate fidei vel ſocietatis illius ꝗlibet modo
ſemetipſos ſegregāt· tales nec vinculis peccato
ruz abſolui· nec ianuā poſſunt regni celeſtis ingre
di· Gloſa· Specialiter eciā eam petro cōceſſit vt
ad vnitatē nos inuitaret· Ideo enim euz principē
apoſtoloꝝ conſtituit· vt eccleſia vnum principa
lem criſti haberet vicarium· ad quem diuerſa mē-
bra eccleſie recurrerēt· Niſi forte inter ſe diſſen-
tirēt· Quod ſi diuerſa capita eſſent in eccleſia vni
tatis viculū rumperet̄· Quidā autē dicunt· ꝙ ideo
dicit ſup terram· Non em̄ data eſt poteſtas ligā
di vel ſoluēdi mortuos· ſed viuos· Qui autē mor-
tuos ſolueret· vel ligaret· non ſup terrā· ſ; poſt
terram· hoc faceret· Ex ſenten· Cōſtātinopol
conſilij· Quomodo autem preſumūt quidaz dicere
de viuis tantūmodo hec dicta eſſe· an ignorāt q:
iudicium anathematis nihil eſt aliud ꝗ̄ ſepatio·
Euitādi ſunt aūt illi· qui a peſſimis culpis detinē
tur· ſiue in viuis ſint· ſiue nō A nocēte em̄ ſemper
refugere neceſſariū eſt· Sed et auguſtini religio
ſe memorie qui inter africanos ep̄os ſplēduit· di
uerſe ep̄le recitate ſūt ſignificantes ꝙ oporteret
hereticos et poſt mortē anathematizare· Talē
autem eccleſiaſticā traditionē et alij africani epi-
ſcopi ſuauerūt· S; et ſācta romana eccleſia quoſ
dam epiſcopos poſt mortē anathematizauit· lic;
pro fide in vita ſua nō eſſent accuſati· Hiero·
Iſtum locū epiſcopi ⁊ p̄ſpiteri non intelligētes
aliq̄d ſibi de phariſeoꝝ aſſumūt ſupcilio· vt vel
dannēt innocētes· vel ſoluere ſe noxios arbitrent̄
cum apud dñm non ſentēcia ſacerdotū· ſed reoꝝ
vita querat̄· Legimꝰ in leuitico de leproſis· vbi
iubent̄ oñdere ſe ſacerdotibꝰ· ⁊ ſi leprā habuerīt
tūc a ſacerdote immūdi fiāt· non ꝙ ſacerdotes le-
proſos faciant ⁊ immūdos· ſed ꝙ habeāt noticiā
leproſi· et non leproſi· ⁊ poſſunt diſcernē ꝗ mun-
dus· qui ve immūdꝰ ſit· Quō ꝗ ibi leproſū ſacer-
dos imūdum facit· ⁊ hic alligat vel ſoluit ep̄s· vel
p̄ſpiter nō eos ꝗ inſōtes ſūt· vel noxij· ſ; p offitio
ſuo cū pctoꝝ audierit varietates· ſcit ꝗ ligādꝰ ſit
ꝗ ſoluēdꝰ Ori· ſit ꝗ irrep̄hēſibil ꝗ alteꝝ ligat
vel ſoluit· vt inueniat̄ dignꝰ ligaē vel ſolue in celo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Sed et ei qui potuerit virtutib9 portas obſtruere· inferoꝝ quaſi p̄mium danť claues regni celoꝝ· Omnes em̄ ſpēs virtutis· cū quis eam ceperit opari· q̄ſi ipe ſe adaperit añ eum· dño videlicꝫ aperiēte eam ꝑ graciā ſuam vt inueniať eadē virtus et porta eſſe et clauis porte· Forſitan autem et vnaqueqꝫ virtus eſt regnum celorum·

Tunc precepit diſcipul' ſuis· vt nemini dicerēt q̄ ipe eſt ihus xp̄s· Et inde cepit ihs oſtēdere diſcipulis ſuis· quia oporteret eū ire iheroſolimā· ⁊ multa pati a ſenioribus· ⁊ ſcribis et principibus ſacerdotum et occidi et tercia die reſurgere·

Ori· poſtq̄ petr9 confeſus eſt filiū dei viui· quia noluit hoc eos interim p̄dicare ſubdiť· Tunc p̄cepit diſcipulis ſuis vt nemini dicerēt· q2 ipſe eſt ihus xp̄s. Hie· Sed cum ſup̄ mittēs diſcipulos ad p̄dicādū viſerit eis· vt annūciarēt aduentū ſuum videť eſſe ɔtrarium quod hic p̄cipit· ne ſe dicāt eſſe iheſū xp̄m· mihi videť aliud eſſe xp̄m p̄dicare aliud iheſuꝫ xp̄m· Et xp̄s cōmune dignitatis eſt nomē ihus ꝓpriū vocabulum ſaluatoris· Orige· Vel tunc leuiter quidem de eo annūciabāt· quaſi de magno ⁊ mirabili viro· xp̄m autē eſſe eum nōdum ānūciabant· Qui autē vult eciā xp̄m eum p̄dicatum ab apl̄is· dicet· quoniā leuiter p̄mittere voluit eos mentionē nominis ſui· vt interim facto ſilencio p̄dicacōis huius hoc ip̄m qꝫ leuiter de xp̄o auditū fuerat· digeratur in ſenſib9 auditoꝝ· aut ita eſt ſoluēda queſtio· vt videanť ea que ſupius de ānunciādo xp̄o ſunt dicta· nō ad tempus ꝑtinere qđ fuit añ xp̄i reſurrectionē· ſꝫ ad tempa poſt futura· Hec autē que mandat· vt nemini dicāt· tunc apoſtolis ɔuenire· Inutile tm̄ eſt ip̄m quidē p̄dicare crucē aūt eius tacere· Propterea p̄cepit eis· vt nemini dicerent· quia ipe eſt xp̄s· et ꝑparabat eos· vt poſt modū dicāt· qm̄ ipe eſt xp̄us· qui crucixus eſt· et reſurrexit a mortuis· Hiero· Quod ne quis putet noſtre tantū eſſe intelligēcie quod ſequiť· cauſas tunc ꝓhibite p̄dicacōis exponit· Sequiť enim· Exinde cepit ihus oſtēdere diſcipl̄is ſuis· q2 oporteret eum ire hieroſolimam et multa pati a ſenioribus et ſcribis et p̄ncipib9 ſacerdotū· et occidi· et tercia die reſurgere· Eſt autē ſenſus· tūc me p̄dicate cum iſta paſſus fuero· quia non ꝓdeſt xp̄ꝫ publice p̄dicari· ⁊ ei9 vulgare in populꝰ maieſtatem quem poſt paululū flagellatū viſuri ſunt· et crucifixum· Chriſ· Quod em̄ ſemel radicatū ē et poſtea euulſum· ſi iterꝫ plāteť· difficile retinebiť· apud multos· qđ autē infixum ſemel eſt ⁊ mā ſit poſtea immobile facile ꝓuehiť ad augmentuꝫ ꝓpter hoc autē immorať triſtib9 p̄dicēdis et ſermonē multiplicat· vt apait diſcipuloꝝ mentes· Orige· Et vide quia non dixit cepit dicere vꝰ docere· ſed oſtendere· qm̄ ſicut corpalia oñdi dicuntur· ſic oſtendi dicunť a xp̄o ea que loquebať Nō autē ſic puto eis qui corpaliter eum multa paciētem viderūt· oſtēſa fuiſſe ea que videbātur· quō diſcipulis oñſtenſus eſt racionabilis ſermo de miſterio paſſionis et reſurrectionis xp̄i· Et tūc quidem cepit oſtendere· cōſequēter autē poſtea capaciorib9 factis pleni9 demōſtrauit· quia omne quod cepit ihus hoc ꝑfecit· Oportebat autē euꝫ ire in iheruſalē vt occidať· quidē in hieroſolimis que ſunt deorſū· regnet autē reſurgēs in hieruſalem celeſti· p9q̄ em̄ reſurrexit xp̄s· et alij cōſurrexerunt ei· iam non deorſū queriť hieruſalē· vel domus oracionis in ea· ſed ſurſū· patiť aūt multa a ſenioribus hieruſalem terrene· vt glorificeť ab his qui capiunt beneficia· eius celeſtib9 ſenioribus· Tercia autē die reſurrexit· a mortuis· vt eripiens a maligno acquirat eis qui liberati fuerant hoc donum· vt baptizenť ſpū et anima ⁊ corpore in nomine patris et filij ⁊ ſpūſſancti· qui ſūt tres dies ſimul ꝑpetuo inſtantes eis· qui per eos facti fuerunt filij lucis·

Et aſſumēs eum petrus cepit increpare illum· dicens· Abſit a te dñe non erit tibi h̄· qui dixit petro Vade poſt me ſathanas· ſcādalum michi es· quia non ſapis ea· que dei ſunt· ſed ea q̄ hominū

Orige· Adhuc miſcia eoꝝ que oſtendebanť dicens· xp̄s petrus indigna hec filio dei viui· arbitrabatur· et quaſi oblitus· qm̄ fili9 dei viui nihil dignū increpacione facit· aut agit· cepit increpare Et hoc eſt qđ diciť· Et aſſumēs eū petr9 cepit increpare illū· Hieť· ſepe diximus nimij ardoris amoriſqꝫ q̄ maximi fuiſſe petruꝫ in dominū ſaluatorem· Qui ergo poſt confeſſionem ſuā et p̄miū ſaluatoris quod audierat· non vult deſtrui ɔfeſſionē ſuā nec putat poſſe fieri· vt dei fili9 occidať· aſſumit eum in effectum ſuum· Vel ſepatū ducit· ne p̄ſentib9 ceteris ɔdiſcipulis videať magiſtꝝ arguere ⁊ cepit illū increpare amātis affectu· et obſtans dicere· Abſit a te domine· Vel ut melius habetur in greco· Propici9 ſis tibi dñe· non erit hoc· Quaſi neceſſariā haberet ꝓpiciacōeꝫ· Cui9 affectum quidē ſuſcipiēs xp̄s ignoranciā exprobrat Vnde ſequiť· Qui conuerſus dixit petro· Vade poſt me ſathanas ſcādalum mihi es Hyla· Sciens· n· domini9 dyabolice artis inſtructū· Petro ait· Vade retro poſt me· i· vt exemplo ſue paſſionis ſequať In eum vero per quē opinio hec ſuggerebatur conuerſus adiecit· Sathanas· ſcandalum michi es· Non em̄ cōuenit exiſtimare petro ſatane nomē et acuſacionē ſcādali deputari p9 indulta illa beatitudinis et poteſtatis tanta preconia Hiero· Sed mihi error apoſtolic9 de pietatis affectu veniens nūq̄ incentiuū videbiť dyaboli· Prudēs ergo lector ɔſideret petro illaꝫ beatitudinē ac poteſtatē in futuro ꝓmiſſam· non in p̄nti datam· q̄ ſi ſtatum dediſſet ei· nunq̄ in eo p̄ue confeſſionis error inueniſſet locum· Chriſo· Quid eciam mirabile eſt hec pati petrū qui de hijs reuelacionē non ſuſcepit· Vt em̄ diſcas· q̄ neqꝫ illa· que de xp̄o cōfeſſus fuerat· ex ſe locutus eſt· vide

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

qualiter in his que non reuelata ſūt ei · turba cōꝝ
paciat̄ · humana · eīn et terreſtri cogitacione · que
ſunt xp̄i ɔſiderās · eſtimabat turpe et indignū eſ-
ſe ei ꝙ pateret̄ · Et ideo dn̄s ſubiecit · Quia non ſa
pis ea que dei ſunt · ſed ea que hominū · Hiero ·
Quaſi diceret mee volūtatis eſt et patris vt pro
hominū ſalute moriar · tu tuam tantū ɔſiderās vo
lūtatem · non vis granū tritici cadere in terrā vt
multos afferat fruct9 · Et ideo quia contraria lo-
queris volūtati mee debes aduerſari9 appellari ·
ſathanas · n · interp̄tat̄ aduerſari9 ſiue cōtrarius
ſ̄ non tū vt plerīqꝫ putant eadeꝫ ſathanas ⁊ petr9
ſentēcia ɔdemnātur · Petro · n · dicit̄ · Vade retro
me ſathanas · ideſt ſequere me · qui cōtrari9 es vo
luntati mee · Ille audit Vade ſathanas ⁊ non ei di
citur retro · vt ſubaudiat̄ · vade in ignē eternum ·
Orige · Dixit ergo petro · Vade poſt me · quaſi
deſiſtenti · p ignorācia ire poſt xp̄m · Sathana au
tem dixit ei quaſi p ignorāciam aliquid habēti cō
trarium deo · Beat9 autē ad quem cōuertit̄ xp̄us
eciam ſi corripiendi cauſa conuertit̄ · Sed q̄re dix
it ad petrum · Scandalum mihi es cum in pſalmo
dicat̄ Pax multa diligentib9 legē tuam · ⁊ nō eſt
illis ſcandalū · Sed r̄ndendū · ē qm̄ non ſolum ih̄s
non ſcandalizat̄ · ſed nec om̄is homo qui in dilecti
one dei pfect9 eſt · Sed quāt um ad ſe qui tale ali
quid vel agit · vel loquit̄ ſcandalū eſt alteri · licꝫ
ille inſcandalizabilis ſit · Aut certe omnē diſcipu
lum peccantē ſcādalum ſibi appellat · ſicut et pau-
lus dicebat quis ſcādalizatur et ego non vror ·

Tunc ihesus dixit diſcipulis ſuis Si q̇s vult poſt me venire · abneget ſemetip̄m et tollat crucem ſuam · ⁊ ſequatur me · Qui eīn voluerit animā ſuam ſaluam facere · perdꝫ eam · Qui autē pdide rit animā ſuam ꝓpter me · inueniet eam ·

Chriſ · Poſtq̄ pe
trus dixerat · ꝓpici9
eſto tibi · nequaquaꝫ
erit tibi hoc · et audi
uit · vade retro me ſa
thanas non fuit dn̄s
hac ſolū increpacōe
cōtempt9 · ſed ex ſu-
pabundācia voluit
oſtendere inconue-
nienciā dictoꝝ a pe
tro et fructū ſue paſ
ſionis · Vnde ſubdit̄ ·
Tunc ih̄s dixit diſci
pulis ſuis · ſi q̇s vult
poſt me venire · ab-
neget ſemetip̄m et tollat crucem ſuam · et ſequat̄
me · quaſi · d · tu dicis mihi ꝓpici9 eſto tibi Ego aūt
dico tibi · qm̄ non ſolum me ꝓhibere a paſſiōne
nociuum tibi eſt · ſꝫ neqꝫ ſaluari poteris · niſi pacia
ris ⁊ moriaris et vite abrenūcies ſemp · et vide ꝙ
ſi coactiuū fac ſmonē · nō ei dixit · ſi nolueritis · op
tet vos hec pati · ſꝫ ſi quis vult · Hoc autē dicens
magis attrahebat · Qui eīn libertati auditorē di
mittit · magis attrahit · qui vero violēciā infert
multociens impedit · non auteꝫ ſolis diſcipulis · ſꝫ
cōmune hoc dogma orbi terraꝝ ꝓponit dicēs Si
quis vult · ideſt ſi mulier · ſi vir · rex · ſi liber · ſi ſer-
uus · Chriſ · Tria autē ſūt que dicunt̄ · abnegꝫ
ſemetip̄m tollat crucem ſuā · et ſequat̄ me · Gre
in ho · Quia niſi quis a ſemetip̄o deficiat · ad eū q̇
ſup ip̄m eſt · non appropinquat · Sed ⁊ ſi nos ip̄os
relinquimus · quo ibim9 extrā nos · vel quis eſt q̇
vadit · ſi ſe deſeruit · ſed aliud ſum9 per peccatum
lapſi · aliud p naturā cōditi · Tunc ergo noſmetip
ſos relinquim9 · et abnegam9 · cum vitam9 · quod
per vetuſtatem fuim9 · et ad hoc nitim̄ · q̄d p no-
uitatem · vocam̄ · Greg · Sup ezechiel · Semet-
ip̄m eciam abnegat · quicunqꝫ mutat̄ ad meliora ⁊
incipit eſſe quod non erat · Grego · xxiij · mora ·
Semetip̄m eciam abnegat · qui calcato tipo ſup-
bie ante dei oculos ſe eſſe a ſe alienū demonſtrat ·
Orige · Quānis autem videat̄ aliquis a pccato
abſtinere · tñ niſi in crucem xp̄i crediderit · nō pt
dici · xp̄o cōfixus ſiue cruci · Vnde ſequit̄ · Et tollat
crucem ſuam · Chriſ Vel aliter · qui negat aliū
vel fratrem · vel famulū · vel quēcunqꝫ · Et ſi fla-
gellatum viderit · et quodcūqꝫ pacientem non aſ
ſiſtit · non adiuuat · ita vult corpi noſtro nos non
ignoſcere · vt ſi flagellauerint · vel q̄dcunqꝫ aliud
fecerint · corpi non pcam9 · hoc eīn eſt parcere · ſi
cut patres tunc ignoſcūt filijs · cum magiſtris eo-
rum tradētes iuſſerint · vt non parcāt ſꝫ aūt eſti
mes · ꝙ vſqꝫ ad verba tanū et cōtumelias opor
tet abnegare ſeip̄m · oſtendit vſqꝫ ad mortem eci
am turpiſſimaꝫ · ſcꝫ crucis · q̄d ſignificat in hoc ꝙ
dicit · Et tollat crucem ſuam · et ſequat̄ me Hila
Sequend9 eīn eſt dn̄s cruce aſſumpta et paſſiōis
ſue · et ſi non ſorte tñ volūtate comitād9 ē Chri
Quia eciā latrōes multa ſuía paciunt̄ · vt nō eſti
mes · ꝙ paſſio maloꝝ ſufficiat adiūgit cāꝫ paciēdi
cum dicit · Et ſequat̄ me · vt ꝓpter eum oīa ſuſtine
as · et alias eius virtutes addiſcas · Hoc eſt eīn ſe
qui xp̄m · vt oportet diligēteꝫ eſſe circa virtutes
et pati omnia ꝓpter ip̄ſū Greg · Duob9 eciā mo
dis crux tollit̄ cum aut p abſtinēciam affligit̄ cor
p9 · aut per compaſſionem proximi affligitur ani
mus Sed quia ip̄ſis virtutib9 quedā vicia mixta
ſūt · dicendū nobis eſt · ꝙ abſtinenciā carnis · nōnū
q̄ vana gloria abſcidet · quia duꝫ tenuitas in cor
pore dum pallor in vultu reſpicit̄ virtus patefac
ta · laudat̄ · Cōpaſſionē vero animi plerūqꝫ laten
ter obſidet pietas falſa · vt hanc nōnūq̄ vſqꝫ ad
cōdeſcendēdū vicijs ptrahat Vnde ad hec ex-
cludenda ſubdit · et ſequat̄ me · Hie · Vel aliter
Tollit crucem ſuam qui mundo crucifigit̄ · Cui aūt
mundus crucifixus eſt · ſequitur dn̄m crucifixum ·
Chriſ · Deinde · quia graue videbat̄ · quod dic
tum eſt per ea que conſequunt̄ · id mitigat · p̄mia
ponens ſupeminēcia laboribus · et malicie penas ·
Vnde ſequit̄ · qui eīn voluerit animā ſuam ſaluaꝫ
facere perdet eam · Orige · Quod dupliciter pōt
intelligi · Primum ſic · Si quis amator vite pre-
ſentis parcit anime ſue timēs mori · et putās ani
mam ſuam per hanc mortem · perire · Iſte volens
hoc modo ſeruare animā ſuam · perdet eam · alie-
nam illam · faciens a vita eterna · Si quis ɔtemp
nens vitam preſentem vſqꝫ ad mortē ꝓ veritate
certauerit · perdet quidem animā ſuam quantum
ad vitam pſentē · Sed quoniā ꝓpter criſtū per
det eam · magis eam ſaluā faciet in vitā eternam ·
Alio modo ſic · Si quis intelligit que eſt vera ſa-
lus et acq̄rere vult eam ad ſalutem anime ſue · iſte
abnegans ſemetipſū pdit quantū ad voluptates

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

carnales animā ſuā ꝓpter xp̄m ·et ꝑdens animaꝫ ſuam hoc modo· ſaluat eam ꝑ opera pietatis· Dicendo em̄· qui voluerit p̄cedentē et ſequentē vnū ſenſum eſſe oſtendit· Si ergo quod ſupius dixit· abneget ſemetipſū ·de morte corporali dixit·cōſequenter hoc de ſola morte intelligere debemus dictum eſſe· Si autē abnegare ſeipſum eſt carnalem cōuerſacionē reicere ·et ꝑdere animā eſt deponere voluptates carnales

Quid em̄ ꝓdeſt homini ſi vniuerſum mūdum lucret̄· anime vero ſue detrimentū paciatur· aut quā dabit homo cōmutacionem pro anima ſua· Filius em̄ hominis venturus eſt in gloria patris ſui cū angelis ſuis· ⁊ tūc reddet vnicuiqꝫ ſecūdum opa ei⁹ · Amē dico vobis · Sunt quidam de hic ſtātibus · qui nō guſtabūt mortem donec videāt filium hominis veniētē in regno ſuo·

Chriſ· Quia dixerat qui vult ſaluare ꝑdet et qui ꝑdet ſaluabit· vtrobiqꝫ ſalutem et ꝑdicionē ponens· ne aliquis eſtimet equalē eſſe hinc inde ꝑdicionē ⁊ ſalutem ſubiungit· Quid em̄ ꝓdeſt homini· ſi vniuerſum mundum lucretur anime vero ſue detrimētum paciat̄· quaſi diceret· ne dicas· ꝙ qui ꝑicula que ꝓpter xp̄m imminent effugit· ſaluet animā ſuam· ideſt vitam tempalem· Sed pone eciam cū anima i· vita tempali totū orbeꝫ terraꝝ· quid ex his homini erit amplius· anima impꝑetuum peunte· Si em̄ famulos tuos videres in leticia· te autē in malis vltimis ꝯſtitutū· quid lucrareris ex eoꝝ dominio Hoc eciam in anima tua reputa· cum carne laſciuiente ipa futuram ꝑdicionem expectat·

Orige· Puto eciam ꝙ mundū lucrat̄· qui nō abnegat ſemetipm̄· nec ꝑdit animam ſuam· quantū ad voluptates carnales· et ipe facit anime ſue detrimentum· Ideo duob⁹ nobis ꝓpoſitis magis eſt eligendū vt mūdum ꝑdam⁹· et lucremur animas noſtras· Chriſ· Sed ſi regnaueris ſup vniuerſum orbem terraꝝ· non poteris animā tuā emere Vn̄ ſequitur· Aut quam dabit homo cōmutacōeꝫ pro aīa ſua· Ac ſi dicat· Diuicias ſi ꝑdideris· poteris dare diuicias alias ad eas redimēdas· animaꝫ aūt ꝑdens· nō poteris animam aliquā dare· ſꝫ neqꝫ aliquid aliud· Quid autē mirabile eſt· ſi in anima hoc cōtingit· Etem̄ in corpe hoc videt̄ ꝯtingē· Et ſi enim· x milia dyademata corpi inſanabiliter egroto circūpoſueris· non curat̄· Orige· Et ꝑma quidem facie cōmutacio anime eſt ſubſtancia· vt det ſubſtanciam ſuam homo paupib⁹· ⁊ ſaluet animā ſuam· Sed puto ꝙ non habet aliquid homo· quod dans· quaſi cōmutacionem anime ſue liberet eam de morte· Deus autē pro animab⁹ hominum dedit cōmutacionē p̄cioſuꝫ ſanguinē filij ſui· Greg· Vel aliter poteſt ꝯtinuari· quia ſācta eccleſia aliud habet temp⁹ ꝑſecucōnis· ⁊ aliud pacis redēptor noſter ipa ei⁹ tempa diſtinguit in p̄ceptis · Nam ꝑſecucionis tempe ponenda eſt anima · pacis autem tempe · ea que ampli⁹ dn̄ari poſſint · frāgenda ſunt deſideria terrena · vnde dicit̄· Quid· n· ꝓdeſt homini Hiero· Prouocatis autem diſcipulis · vt abnegarēt ſe · et tollerēt crucem ſuam · grandis fit terror audienciū· Ideirco triſtib⁹ leta ſuccedūt · et dicit · fili⁹ em̄ hominis ventur⁹ eſt in gloria patris ſui cum angelis ſuis Times mortem · audi gloriam triūphātis · Vereris crucem · auſculta angeloꝝ miſteria· Orige· Quaſi diceret · Nunc quidem fili⁹ hominis venit · ſed non in gloria · Non em̄ decebat eum in gloria cōſtitutum peccata noſtra portare· Sed tūc veniet in gloria · Cum ante ꝑparauerit diſcipulos ſuos factus ſicut illi vt illos faceret ſicut eſt ipe · cōformes glorie ſue· Chriſ· Non autē dixit in tālī gloria · in quali eſt · ne alteritatē glorie ſuſpiceris · ſed ait gloria patris · vt eadem gloria oſtendatur · Si autem gloria vna eſt · manifeſtū ꝙ ſubſtancia vna eſt · Quid ergo times petre mortē audiens · tunc me videbis in gloria · Si autē ego in gloria et vos · Sed tn̄ dicens gloriā terribilia immiſcuit in medium iudicium introducēs · Vn̄ ſequitur · Et tunc reddam vnicuiqꝫ ſecundū opera ei⁹

Hiero· Non eſt eniꝫ diſtinctio iudei et gentilis viri et mulieris · paupum et diuitum · vbi non pſone · ſed opa cōſiderant̄· Chriſ· Hoc aūt dixit non ſolum peccatorib⁹ penas cōmemorās · ſꝫ iuſtis brauia et coronas · Hiero· Poterat autem apoſtoloꝝ tacita cogitacio iſtiuſmodi ſcādalum ſuſtinere · Occiſionē et mortem nunc dicis eſſe futuram · ꝙ autem ꝓmittis te affuturū in gloria in tempa longa deffertur Preuidens ergo occultorum cognitor quid poſſent obicere · pn̄tem timorem pn̄ti cōpenſat p̄mio dicens · Sunt quidam de hic ſtantibus qui non guſtabāt mortem donec videant filiū hominis veniētē in regno ſuo Chr Volens ergo mōſtrare quid eſt illa gloria · i qua poſtea ventur⁹ eſt · eis in pn̄ti vita reuelauit ſicut poſſibile erat eos diſcere · vt neqꝫ in dn̄i morte iā doleant· Remi· Quod ergo hic dicit̄ · impletum eſt in tribus diſcipulis · quib⁹ domin⁹ trāſfiguratus in mōte gaudia eterne repromiſſionis oſ̄dit qui viderunt eum in regno ſuo venienteꝫ · i · in ea claritate fulgentē · in qua pacto iudicio videbit̄ ab omnibus ſanctis· Chriſ· Propter hoc autē non p̄dicit nomina eoꝝ qui aſcenſuri erant in mōtem · quia reliqui valde ꝯcupiſcerēt ſequi · exemplum illius glorie viſuri et grauiter tuliſſent velut deſpecti· Greg· Vel regnum dei pn̄s eccl̄ia vocatur · Et quia nonulli ex diſcipulis eius · vſqꝫ adeo in corpe victuri erāt vt eccleſiam dei cōſtructam ꝯſpicerent · et cōtra huiuſmodi gloriā erectam ꝯſolatoria ꝓmiſſione nunc dicit̄ · Sūt quidā de hic ſtantib⁹· Orige· Moraliter auteꝫ verbū dei his qui nouiter inducunt̄ ad fidem formā habet ſerui · Perfectis autem venit in gloria patris ſui · Angeli autem illi⁹ · ſunt ꝓphetaꝝ ſermones · quos non eſt poſſibile ante ſpiritaliter intelligē niſi cum ſpiritaliter intellectum fuerit verbū criſti · vt videant̄ ſimul apparere in maieſtate · Tūc autem dabit vnicuiqꝫ de gloria ſua ſcd̄m actū ei⁹

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

q᷑ quãto quis melioꝛ fuerit in actibꝰ ſuis·tanto
ſpiritaliꝰ intelligit xp̄m vel ꝓphetas ip̄ius·Stã
tes autem·vbi ſtat ih̄us·ſũt qui fũdatas habent
apud ih̄m anime baſes·Ex quibꝰ qui meliꝰ ſtant
dicunt̄ non guſtare moꝛtem·donec videant v̄bũ
dei·quod venit in regno ſuo videns eminēciã dei
quã vidē nõ poſſunt qui diuerſis inuoluti ſũt pec
catis·quod eſt moꝛtem guſtare· qua peccãs ani=
ma moꝛitur·Sicut eñ vita eſt et panis viuus qui
de celo deſcendit·Sic ⁊ inimica eiꝰ mors panis ē
moꝛtuꝰ·Ex iſtis autem panibꝰ quidã modicũ mã
ducant tantum guſtantes quidam habũdancius·
Qui eñ raro et modicum peccant·tantũmodo gu
ſtant moꝛtem· qui autem ꝑfectiꝰ ſuſceperit ſpiri
talem virtutē·non guſtãt eam· ſed viuo pane ſꝑ
veſcunt̄·Quod autem dicit·donec videant·nõ de
finit tempꝰ·vt poſtq̄ trãſierit illud·donec fiat·
quod ante non fuerat factum· ſ꜡ rē que neceſſaria
eſt·exponit·Qui eñ ſemel videt eũ in gloria eiꝰ
iam nequaq̄ guſtabit moꝛtem Raba·Sanctos
aũt moꝛtē guſtare teſtat̄·a quibꝰ mors coꝛpis q̄ſi
libando guſtat̄·vita vero aĩe poſſidendo tenet̄·

CAPITVLVM· XVII·

Et poſt di=
es ſex aſſũ=
pſit ih̄s pe=
truꝫ ⁊ iaco
bum ⁊ iohannē fratrē
eiꝰ ⁊ duxit illos in mõ
tem excelſum ſeoꝛſum
et transfiguratus eſt
ante eos· Et reſplen=
duit facies eius ſic̄ ſol
Veſtimenta autē eius
facta ſunt alba ſic̄ nix
et ecce apparuerunt il
lis moiſes et helias cũ
eo loquentes Reſpon
dens aũt petrus dixit
ad ihesum Domīe bo=
num eſt nos hic eſſe·
Si vis·faciamus hic
tria tabernacula tibi
vnum·moyſi vnum·et
helie vnum·

Remi·Claritatem
ſue viſiõis quã ꝓmi
ſerat dñs diſcipul' ſu
is in hac trãſfigura
cione habita in mon
te poſt ſex dies·com
pleuit·Vñ dicit̄·Et
poſt dies ſex aſſump
ſit petrum et iacobũ
⁊ iohannē frēm eius
Hiero Queritur aũt
quõ poſt dies ſex aſ
ſumpſit eos·cum lu
cas euan·octonari=
um numerũ ponat·ſ꜡
facilis eſt rñſio·quia
hic medij ponunt̄ di
es·ibi p̄mꝰ addit̄ et
extremꝰ· Chriſo·
Ideo aũt nõ cõfeſtim
facta ꝓmiſſione eos
ſurſum ducit·ſ꜡ poſt
dies ſex·vt reliq̄ di=
ſcipuli nihil paciant̄
humanũ·i·aliquem
inuidie motum·vl' vt
hoꝝ dieꝝ ſpacio ve
hemētioꝛi·ꝯcupiſcē
cia repleti·qui aſſu=
mendi erãt·ſollici ta
mente accederent·

Raba·Merito autē poſt ſex dies gloꝛiam illam
oſtendit·quia poſt ſex etates futura eſt reſurrec
tio· Origenes·Vel quia in ſex diebus totus fa=
ctus eſt viſibilis mundus·qui trãſcendit omnes
res mundi poteſt aſcendere ſuꝑ mõtem excelſum
et gloꝛiam aſpicere verbi dei Chriſ·Ideo aũt
hos tres aſſumpſit·qm̄ alij peccatoꝛes erant·In
tende autem qualiter matheus non occultat eos·

qui ſibi p̄poſiti ſũt ſ꜡ eciã iohãnes facit p̄cipuas
petri laudes cõmemoꝛãs·Ab emulacõe eñ et va
na gloꝛia mundꝰ fuit apoſtoloꝝ choꝛꝰ· Hila·
In tribꝰ autem aſſumptis de trium oꝛigine Sem
Cham et Japhet·futura electio populi oſtendi
tur Raba·Vel tres ſolũmodo diſcipulos ſecum
ducit·quia multi ſunt vocati·pauci vero electi Vl'
quia qui nunc fidem ſancte trinitatis incoꝛrupta
mente ſeruant·tunc eterna eius viſione letantur·
Remi·oſtenſurꝰ autem dñs gloꝛiam ſue clari=
tatis diſcipulis·duxit eos in mõtem·Vñ ſequit̄·
Et duxit illos in mõtem excelſũ ſeoꝛſũ·In quo do=
cet·quia neceſſe eſt oĩbus qui deum cõtemplari d̄
ſiderant· vt non in infimis voluptatibꝰ iaceant
ſed amoꝛe ſuꝑnoꝝ ſemꝑ ad celeſtia erigant̄·⁊ vt
oſtendat diſcipulis q̄tinꝰ gloꝛiam diuine clarita
tis·non in huiꝰ ſeculi ꝓfundo querãt·ſed in cele=
ſtis beatitudinis regno·Ducunt̄ autē ſeoꝛſũ·q̄a
ſancti viri toto animo ⁊ fidei intencione ſeperati
ſũt a malis funditusq̄ꝫ ſepabunt̄ in futuro·Vl' q᷑
multi vocati·pauci vero electi·Sequit̄·Et trãſ
figuratꝰ eſt ante eos· Hiero·Qualis eñ futu=
rus eſt tempe iudicãdi·talis aplis apparuit·Ne=
mo autem putet p̄ſtinam eum foꝛmã et faciem ꝑ=
didiſſe·vel amiſiſſe coꝛpis veritatē·et aſſumpſiſ=
ſe coꝛpus ſpiritale vel aereum·Sed quõ traſſigu
ratus ſit·Euangeliſta demõſtrãs·d·Et reſplen=
duit facies eius ſicut ſol veſtimēta autē eiꝰ facta
ſũt alba ſicut nix·Vbi ſplēdoꝛ faciei oſtendit̄ ⁊ cã
doꝛ deſcribit̄ veſtiũ·nõ ſubſtãcia tollit̄·ſ꜡ gloꝛia
cõmutat̄·Certe transfoꝛmatꝰ eſt dñs in eã gloꝛiam·qua venturꝰ eſt poſtea in regno ſuo·Trãſ
foꝛmacio·ſplendoꝛē addidit·faciem non ſubtrax
it·et ſi coꝛpus ſpiritale fuerit·vnde et veſtimen
ta mutata ſũt·que intantũ fuere candida·vt aliꝰ
euangeliſta dixerit·qualia fullo ſuꝑ terram non
poſſet facere ⁊ huiꝰ autē coꝛpale eſt ⁊ tactui ſub
iacet non ſpiritale ⁊ aereũ quod illudat ocul'·et
tm̄ in fantaſmate aſpiciat̄· Chriſ·Si aũt faci
es dñi reſplēduit ſicut ſol et ſancti ſicut ſol fulge
bunt nũquid erit equalis claritas dñi et ſeruoꝝ
nequaq̄·Sed quia nihil lucidiꝰ inuenit̄ ſole·Id=
circo ad manifeſtandũ exemplũ future reſurrectõ
nis ⁊ facies dñi reſplēdere ⁊ iuſti fulgere dicun
tur ſicut ſol· Orige·Miſtice autē cũ aliq̄s trã=
ſcenderit·ſex dies ſcd̄m q̄ dixīmꝰ videt transfigu
ratum ih̄m antē oculos coꝛdis ſui·Diuerſas enim
habet verbũ dei foꝛmas apparēs vnicuiq̄ꝫ ſecũdũ
q̄ videnti expedire cognouerit·et nemini ſuꝑ q̄d
capit·ſemetip̄m oſtendit·Vnde non dixit·ſimpli
citer transfiguratꝰ eſt·ſed coꝛam eis·In euange=
lijs·n·ih̄us·ſimpliciter intelligit̄ ab eis·qui nõ a
ſcendunt ꝑ exercitacionē verboꝝ ſpiritaliũ ſuꝑ
excelſum ſapiencie mõtem·Eis autē qui aſcēdunt
iam non ſcd̄m carnem cognoſcit̄·ſed deꝰ verbum
intelligit̄·Coꝛam his ergo transfigurat̄ ih̄us ⁊
nõ coꝛã ill' q̄ ſunt deoꝛſũ i cõuerſacione terrena vi
uentes·Hij autem coꝛam quibꝰ transfigurat̄·fac
ti ſunt filij dei·⁊ oñditur eis ſol eſſe iuſticie·⁊ ve
ſtamenta ip̄ius fiunt cãdida ſicut lumē que ſũt ſer
mones et littere euãgelioꝝ quibꝰ ih̄us eſt indu=
tus ſcd̄m illa que ab aplis dicunt̄ de eo· Gloſa·

Vel veſtimenta xp̄i ſanctos ſignificāt. de quibus
yſaias omnibus his velut veſtimēto veſtieris ⁊
viui operanť. quia candidi erunt virtutibꝰ. ⁊ om
nis viciorꝝ eſtus ab eis remotꝰ erit. Sequiť. Et
apparuerunt illis moyſes ⁊ helyas cum eo loquē
tes Chriſ. Hoc autē multas habꝫ racōnes. Et
prima quidem eſt hec. Quia .n. turbe dicebāt euꝫ
eſſe helyam. vel hieremiam aut vnuꝫ ex ꝓphetis
capita ꝓphetarꝝ ſecum ducit. vt ſaltē hinc vide
atur differēcia ſeruorꝝ ⁊ dn̄i. Alia racio eſt. Quia
eñ cōtinue ihm̄ accuſabāt iudei tanꝙ tranſgreſ/
ſorem legis. ⁊ blaſphemū patris ſibi gloriaꝫ v=
ſurpantē. vt oſtendať ab vtraqꝫ accuſacione in=
noxius eos qui in vtroqꝫ fulſerūt. in mediū ducit
Etenim moyſes legē dedit et helyas ꝓ gloria di
emulator fuit. Alia racio eſt vt diſcāt. qm̄ mor=
tis ⁊ vite poteſtatē habet. Propter hoc et moy
ſen qui morte defecerat. et helyā. qui nondū mor
tem paſſus fuerat in medium ducit. Aliam cauſaꝫ
et ipſe euangaliſta reuelat. ſcꝫ monſtrare crucis
gloriam. et mitigare petrū. et alios diſcipulos.
paſſionem timentes. Loquebanť eñ. vt aliꝰ euā=
geliſta dicit. de exceſſu quem cōpleturus erat in
hieruſalem. Vnde eos in mediū ducit. qui ſe mor
ti expoſuerūt. ꝓ his que deo placebāt ⁊ ꝓ plebe
credenciū. Etenī tyrannis vterqꝫ ſe libere p̄ſenta
uit. Moyſes quidem pharaoni helyas aūt achab
Ducit autem et ꝓpter hoc eos in mediū. Volebat
eñ. ꝙ diſcipuli illorꝝ p̄uilegia zelarēt. vt ſcꝫ fie/
rent māſueti ſicut moyſes. ⁊ zelātes ſicut helyas

Hila. quod eciam moyſes et helyas ex omī ſanc
torꝝ numero aſſiſtunt. medius inter legē et ꝓphe
tas xp̄s in regno eſt. Cum his .n. yſrahelē quibus
teſtibꝰ p̄dicatꝰ eſt iudicabit. Orige. ſiquis eci
am intelligit ſpiritalem legem cōuenientē ſmo=
nibus ihesu ⁊ in ꝓphetis abſcōditā xp̄i ſapienciā
Ille vidit moyſen et helyaꝫ in gloria. vna cū ihu

Hiero cōſiderandū eſt eciam. ꝙ ſcribis et ꝑ ha
riſeis de celo ſigna poſcentibꝰ dare noluit. hic ve
ro vt apoſtolorꝝ augeat fidem dat ſignū de celo
helya deſcēdēte. quod ꝯſcēderat ⁊ moyſe ab infe
ris reſurgente. quod et acham ꝑ yſayam p̄cipiť.
vt petat ſibi ſignum de inferno. vel de excelſo.

Ori. Quid autēꝫ feruidꝰ petrꝰ dixerit. ſubditur
Rn̄dens petrus dixit ad ihesum. Domine bonū eſt
nos hic eſſe. Quia eñ audiuit. ꝙ oportet eum hie
roſolimā ire. adhuc timet ꝓ xp̄o. ſed poſt increpa
cionē. non audet dicere rurſus. ꝓpicius eſto tibi.
ſꝫ idē occulte ꝑ alia ſigna inſinuat. Quia .n. vide=
bat multam quietem et ſolitudinē cogitauit con
uenientē ibi ſtacionē eſſe ex loci diſpoſicōe. quod
ſignificat dicens. bonum eſt nos hic eſſe. Vult eci
am ibi ſemꝑ eſſe. ideo tabernaculorꝝ meminit di=
cens. Si vis faciamꝰ hic tria tabernacula. Cogi=
tauit eñ. ꝙ ſi hoc fieret non aſcenderet hieroſoli
mam. et ſi non aſcēderet xp̄s non moreretť Ibi .n.
ſciebat ſcribas inſidiari ei. Cogitabat eciā. ꝙ he
lyas aderat qui in monte ignem deſcendere fecit
et moyſes qui intrauit nebulam. ⁊ deo locutꝰ eſt
Vnde occultari poterāt. vt nullus peccatorꝝ ſci=
ret vbi eſſent. Remi. Vel aliter. viſa dn̄i maie=
ſtate et duorꝝ ſeruorꝝ. Petrꝰ adeo delectatꝰ eſt.
vt cūcta temporalia obliuioni traderet. et ibi im
ꝑpetuum vellet manere. Si autem tunc petrꝰ. ſic
accenſus eſt. quāta erit ſuauitas et dulcedo vide=
re regem in decore ſuo. et intereſſe choris ange=
lorꝝ et omniuꝫ ſanctorꝝ. In eo ſane ꝙ ait petrus.
Domine ſi vis deuocionē ſibi ſubditi obediētis ſer
ui oſtendit. Hiero. Erras tamē petre. et ſicut
alius euangeliſta teſtať. neſcis quid dicas. Noli
tria tabernacula querere. cum vnū ſit tabernacu=
lum euāgelij. in quo lex et ꝓphete recapitulanda
ſunt. Si autem queris tria tabernacula nequaꝙ
ſeruos cum dn̄o ꝯferas. ſed fac tria tabernacula.
ymo vnum patri et filio ⁊ ſpiritui ſancto. vt quo
rum eſt vna diuinitas. vnum ſit in pectore tuo ta
bernaculū. Remi. Errauit eciam qui voluit. vt
regnum electorum conſtitueretť in terra. qđ dn̄s
ꝓmiſerat dare in celis. Errauit. quia oblitꝰ eſt ſe
et ſocios ſuos eſſe mortales. et abſqꝫ guſtu mor=
tis voluit ſubire eternam felicitatē. Raba. Et
in eo ꝙ celeſti ꝯuerſacōi tabernacula faciēda pu=
tauit. In qua domus neceſſario non erat. cū ſcrip=
tum ſit. Templum. non vidi in ea.

Adhuc eo loquen=
te. Ecce nubes lucida
obūbrauit eos. Et ec
ce vox de nube dicēs.
Hic eſt filiꝰ meus di=
lectꝰ In quo mihi cō
placui ip̄m audite. et
audiētes diſcipuli ce
ciderūt in faciem ſuā
et timuerūt valde et
acceſſit ih̄s et tetigit
eos. Dixitqꝫ eis. ſur=
gite et nolite timere.
Leuantes aūt oculos
ſuos neminē viderūt.
niſi ſolum ihesum. Et
deſcendētibꝰ illis de
monte p̄cepit ihesus.
dicēs. Nemini dixeri=
tis viſionēꝫ donec fili
us hominis a mortu=
is reſurgat.

Hiero. quia carna
le eſt frondibus. aut
tentorijs querebant
tabernaculum. nubis
lucide operiunť vm=
braculo. Vnde diciť
Adhuc eo loquente
ecce nubes lucida ob
umbrauit eos Chr.
cum dn̄s cōminatur
nubem tenebroſā o=
ſtendit. ſicut in ſina
hic autem. quia non
terrere volebat. ſed
docere nubes appa ru
it lucida. Origen.
Lucida aūt nubes ob
umbrās. ſanctos eſt
virtus paterna. vel
forte ſpiritus ſanctꝰ
dicam eciam. Salua
torem noſtrū eſſe lu
cidam nubem. ꝗ obū
brat euāgeliū. et le=
gē et ꝓphetas. ſicut
intelligunt. qui poſ
ſunt aſpicere lumen
ipſius in premiſſis.
Hiero. Quia ſtulto
imprudēter interro
gauerat petrꝰ ꝓpte
tera dn̄i rn̄ſionem non mereť. ſed pater rn̄det ꝓ
filio. vt verbum dn̄i cōpleretť. Qui me miſit. ipſe
de me teſtimoniū ꝑhibet. Chriſ. Neqꝫ autem
moyſes loquiť. neqꝫ helyas. ſꝫ pater omnibꝰ ma=
ior vocem emittit ex nube. vt diſcipuli credāt. ꝙ
a deo hec vox erat. Semꝑ enim et apparere ſolet
deus in nube. ſicut ſcriptum eſt. Nubes et caligo i
circuitu eius. Et hoc eſt quod diciť. Et ecce vox đ
nube. Hiero. Vox quidē patris đ celo loquētis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

auditur que teſtimoniū phibeat filio · et petrum
errore ſublato doceat veritatē · primo per petrū ce
teros aploſ · Vnde ſubdit̄ dicens · Hic eſt fili9 me
us dilectus · huic eſt fiendum tabernaculum · huic
obtemperandū · hic eſt filius · illi ſerui ſunt · debēt ꝛ
ipi i penet̄ lib9 vobiſcū cordis ſui dn̄o tabnaculū
pparare · Chriſ · Ne igit̄ timeas petre · Si enim
potens eſt deus · manifeſtum · quia ꝛ fili9 ſimiliter
potens eſt · Si em̄ diligitur ne timeas · null9 enī
quem diligit · pdit · nec tu equaliter eum diligis
genitori neqꝫ autē ſolum diligit eum · quia genu
it · ſed quia vnius voluntatis cum ipo · Sequitur
em̄ in quo mihi cōplacui · Ac ſi diceret · Ja quo
requieſco · quem accepto · quia om̄ia · que ſunt pa
tris · cum diligēcia exequit̄ · et eſt volūtas vna ip
ſius et patris · Quare et ſi crucifigi vult · nō cōtra
dicas · Hila · Hunc ergo eſſe filium hūc dilectū
hunc cōplacitū · ſed et hūc audiendum vox de nu
be ſignificat dicens · Ipm audite · vt ſcꝫ ydone9 ip
ſe pceptorum talium autor eſſet · qui ſeculi damnuꝫ
crucis volūtatem · obitū corpis · ꝛ poſt hec regni
celeſtis gloriam facti cōfirmaſſet exemplo · Re
dicit · ergo · Ipm audite · ac ſi aliis verbis diceret
Recedant vmbre legales ꝛ typi pphetarum ꝛ ſolū
coruſcū lumen euangelii ſequamini · Siue ideo ait
Ipm audite · vt illum eſſe oſtenderet · quem moy
ſes pdixerat dicens · tanq̄ me pphetam ſuſcitabit
vobis de9 de fratrib9 veſtris · audietis ipm · Sic
ergo dn̄s vndiqꝫ habuit teſtes · Ex celo vocē pa
tris · ex paradiſo helyā · ex inferis moyſen · Ex ho
minib9 apoſtolos · vt in nomine iheſu omne genu
flectat̄ · celeſtiū · terreſtriū · ꝛ infernorum · Orige ·
Vox autē de nube · aut ad moyſen et helyam loqui
tur · qui deſiderabant videre filium dei et audire
eum · aut diſcipulos docet · Glo · Notandū autē
q̄ bene cōuenit miſteriū ſecunde regeneracionis
que · ſcꝫ erit in reſurrectione · vbi caro reſuſcitabi
tur cum miſterio pme que eſt in baptiſmate · vbi
anima reſuſcitat̄ · In baptiſmate · n · xpi opacō to
cius trinitatis oſtenſa eſt · Fuit em̄ ibi fili9 incar
natus · Apparuit in colūbe ſpecie ſpiritusſanctus
et pater fuit ibi in voce declaratus · et ſimiliter i
trāſfiguracione · que eſt ſacramētum ſecunde re
generacionis tota trinitas apparuit · Pater in vo
ce · fili9 in homine · ſpiritusſanct9 in nube · Queri
tur autem q̄re ſpiritusſanct9 ibi in colūba · hic in
nube declarat9 eſt · Dona ſiquidem ſua per ſpeci
es declarare ſolet · Innocenciā autem in baptiſ
mate donat · que p auem ſimplicitatis deſignatur
Datur9 eſt aūt claritatē et refrigeriū in reſurre
ctione · Et ideo in nube refrigeriū · in fulgore nu
bis claritas reſurgenciū corporum deſignat̄ · Seq
tur · Et audientes diſcipuli ceciderūt in faciē ſuā
et timuerūt valde · Hiero · Triplicem autem ob
cauſam pauore terrent̄ · vel quia ſe erraſſe cogno
uerant · vel quia nubes lucida operuerat eos · aut
quia dei patris vocem loquētis audierāt · Huma
na em̄ fragilitas cōſpectum maioris glorie ferre
non ſuſtinet · ac toto animo et corpe · cōtremiſcēs
ad terrā cadit · Quāto em̄ quis ampliora q̄ſierit
tantomagis ad inferiora collabit̄ · ſi ignorauerit
menſurā ſuā · Remi · In eo vero q̄ ſancti apoſtoli
in faciem ceciderūt · fuit iudicium ſāctitatis · quie
ſancti in faciem cadere dicunt̄ · impii vero retror
ſum · Criſ · Sed cum ante in xpi baptiſmo · quā
do talis eciam vox de celo delata eſt · null9 ex tur
ba qui aderat · tale aliquid paſſus eſt · quō diſci
puli in monte ceciderūt · Quia ſcꝫ et ſolitudo ꝛ al
titudo et ſilenciū erat multum · et transfiguracio
ſtupore plena · et lumen purum et nubes extenſa
ex quibus oībus ſtupor in eis cōgregabat̄ · Hie ·
Quia vero illi iacebāt · et ſurgere non poterant ·
ipe clementer accedit · et tangit eos · vt tactu fu
get timorē · ꝛ debilitata membra ſolident̄ · ꝛ hoc
eſt quod dicit̄ · et acceſſit iheſus et tetigit eos q̄s
autē manu ſanauerat · eciam ſanauit imperio · Vnde
ſequitur · dixitqꝫ eis · Surgite · et nolite timere · p
mum timor expellit̄ · vt poſtea doctrina tribuat̄
ſequit̄ · Leuantes autem oculos ſuos · neminē vide
runt · niſi ſolum ihm · quod racionabiliter factū ē ·
ne ſi moyſes et helyas pſeueraſſent cum dn̄o pris
vox videret̄ incerta · cui potiſſimū daret teſtimo
nium · Vident eciā ihm ſtantē ablata nube · ꝛ moy
ſen et helyam euanuiſſe · quia poſtq̄ legis ꝛ pphe
tarum vmbra diſceſſerat · vtrumqꝫ in euangelio re
pitur · ſequitur · Et deſcendentibus illis de monte
pcepit eis iheſus dicēs · nemini dixeritis viſiōeꝫ
hanc donec fili9 hominis a mortuis reſurgat · nō
vult ergo in populis pdicari · ne et incredibile eſ
ſet p rei magnitudine et poſt tantā gloriā apud
rudes animos ſequens crux ſcādalū faceret · Re ·
Siue quia ſi maieſtas illi9 diuulgaret̄ in populo
ppli impediret diſpenſacōeꝫ paſſionis ei9 reſiſtē
do pncipib9 ſacerdotum · et ſic redemptō humani
generis retardaret̄ · Hila · Silenciū eciā rerum
geſtarum quas viderāt · impat vt cum eſſent ſpū
ſācto repleti · tūc geſtorum ſpiritaliū teſtes eſſent

Et interrogauerunt
eum diſcipuli ei9 dicē
tes · Quid ergo ſcribe
dicunt q̄ heliam opor
tet pmū venire At ille
reſpondens ait eis · He
lias quidem ventur9
eſt · et reſtituet omnia
Dico autem vobis q̄
helias iam venit et nō
cognouerūt eum · ſed
fecerūt in eo quecūqꝫ
voluerunt · ſic et filius
hominis paſſurus ē ab
eis Tunc intellexerūt
diſcipuli quia de Jo
hanne baptiſta dixiſ
ſet eis ·

Hiero · Tradicio
phariſeorum eſt iuxta
malachiam pphetam
q̄ helyas veniat an
ſaluatoris aduentuꝫ
ꝛ reducat cor patrum
ad filios · ꝛ filiorum ad
patres · et reſtituat
om̄ia in antiquū ſta
tum Eſtimāt ergo di
ſcipuli · transforma
cionem glorie hanc
eſſe · quā in mōte vi
derant Et ideo dicit̄
Et interrogauerunt
eum diſcipuli ei9 di
centes quid ḡ ſcribe
dicunt q̄ helyam op
tet pmum venire ac
ſi dicerent · Si iā ve
niſti in gloriam · quō
pcurſor tu9 nō appa
ret · maxime autē hoc
dicunt · quia helyam
viderant receſſiſſe ·

Criſo · Non autem aduentum helye diſcipuli · de
ſcripturis ſciebāt · ſed ſcribe eis manifeſtabāt · et

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ferebatᷣ hic ſermo in plebe indocta· ſicut ⁊ de xp̄o
ꝟon autem vt oportebat aduent⁹ xp̄i et helye a
ſcribis interp̄tabatᷣ· Scripture eñ duos dāt xp̄i
aduent⁹· eum· ſcꝫ· qui factus eſt· ⁊ eū qui futur⁹
eſt· Sed ſcribe plebem auertentes · ſcd̄m aduen-
tum ſolum cōmemorabāt plebi et dicebāt· qm̄ ſi
hic eſt xp̄s· oportebat helyam p̄uenire· Eſt igiᷣ
ſolucio quā xp̄us inducit· Sequiᷣ· At ille rn̄dens
ait· helyas quidem ventur⁹ eſt· et reſtituet oīa
Dico autem vobis· iam venit· ꝟe autē eſtimes eū
in ſermone erraſſe· ſi qn̄qꝫ dicit helyam venturꝝ·
et quandoqꝫ veniſſe· Cum eñ dicit· q̄ helyas vē
tur⁹ eſt· ⁊ reſtaurabit oīa· de ip̄o helya in ꝓp̄a
pſona loquitur· qui quidēꝫ reſtaurabit oīa· dū
corriget infidelitatē iudeoꝝ qui tunc inueniēᷣ
quod eſt cōuertere corda patrum· ad filios· ideſt
iudeoꝝ ad ap̄los· Aug⁹ de queſti· euāge· Vel
reſtituet oīa· ideſt eos quos antixp̄i pſecucō p
turbauerit· vel vt ipſe reſtituat moriendo q̄ debꝫ
Chriſ· Si autē tot bona erūt ex helye p̄ſencia
quare tunc nō eū miſit· Dicem⁹ quia et tunc xp̄m
eſtimātes helyam· non crediderunt ei Tunc autē
helye credent· qui cum poſt tantā expectacionem
venerit annūciās iheſum· facili⁹ ſuſcipiēt· que ab
eodem dicenᷣ· Cum vero dicit· q̄ helyas iā venit
Johannē helyam vocat· ꝓpter miſterij modū· Si
cut· n· helyas ſcd̄i aduent⁹ p̄curſor erit· ita iohā
nes p̄curſor factus eſt p̄mi· Propter hoc autē he
lyam nominat · vt oñdat p̄mū ſuū aduentū veteri
teſtamento et ꝓphecie ꝯuenire· Hiero· Ip̄e ḡ
qui ventur⁹ eſt in ſecūdo ſaluatoris aduentu· iuꝝ
corpis fidem· nunc per iohānēꝫ venit in virtute
et ſpiritu· Sequiᷣ · et non cognouerunt eum· ſed
fecerunt in eo quecūqꝫ voluerūt· hoc eſt ſpreue-
runt et decollauerūt eum · Hiero· Vt dn̄i aduen-
tum p̄nuncians paſſionem ꝙ̄ p̄curreret· ⁊ iniurie
et veracionis exemplo· Vn̄ ſequiᷣ· Sic et fili⁹ ho
minis paſſur⁹ eſt ab eis · Chriſ· in quo opor-
tune ſuam paſſionē cōmemorat ex paſſione iohā
nis· multam eis p̄bens ꝯſolacionē· Hiero· que-
riᷣ ergo cum herodes et herodias· iohannē inter
fecerint quō ip̄i quoqꝫ ih̄m crucifixiſſe dicanᷣ· cū
legamus eum a ſcribis et phariſeis interfectum ·
Et breuiter rn̄dendū · q̄ in iohānis nece phariſe
oꝝ factio cōſenſerit · et in occaſione dn̄i herodes
iūxerit voluntatē ſuam· qui iheſū atqꝫ deſpectum
remiſit ad pylatum vt eum crucifigeret· Raba
Ex iudicio autēꝫ paſſionis ſue · quā dn̄s eis ſepi⁹
p̄dixit· et p̄curſoris ſui quā iam cōpletam cerne-
bāt diſcipuli· cognoſcebāt iohānem ſibi in helye
vocabulo demōſtratū eſt· Vnde ſequiᷣ· Tunc in
tellexerūt diſcipuli· quia de iohāne baptiſta dix
iſſet eis· Orige· Quod autē dixit ꝓpter iohannē
helyas iam venit · non aīa helye eſt intelligenda ·
ne incidam⁹ in dogma tranſcorpacōis· q̄ alienū
eſt ab eccleſiaſtica veritate· ſꝫ ſicut angel⁹ p̄dix-
it· Venit in ſpiritu et virtute helye·

**Et cum veniſſet ad
turbaꝫ· acceſſit ad eū
homo genub⁹ ꝓuolu
tus ante eum dicens·
Dn̄e miſerē filio meo·
quia lunaticus eſt· et
male patiᷣ Nā ꝫ ſepe
cadit in ignem· ⁊ cre
bro in aquā · ⁊ obtuli
eum diſcipulis tuis· ⁊
non potuerūt curare
eum· Rn̄dens iheſus·
O generacō incredu
la et ꝑuerſa· quouſqꝫ
ero vobiſcū· vſqꝫ quo
patiar vos affēte huc
illum ad me· Et incre
pauit illum iheſus· et
exijt ab eo demonium
et curatus eſt puer ex
ex illa hora·**

Orige· ꝯcupiſcēs
petrus ſpectabilē il-
lam vitā · et ꝑponēs
vtilitatem ſuam vti
litatib⁹ plurimoruꝫ
dicebat· bonū ē nos
hic eſſe Sed qm̄ ca-
ritas non querit que
ſua ſunt· hoc q̄d vide
batᷣ bonū petro· non
fecit iheſus· ſed qua
ſi de monte excelſo
diuinitatis d̄ſcendit
ad turbam · vt q̄ non
poterāt aſcēdē ſur-
ſum ꝓpter infirmita
tem animaꝝ ſuarum
Illis ꝓficiat· Vnde
diciᷣ· Et cum veniſſꝫ
ad turbam· Niſi eñꝫ
cuꝫ diſcipul' ſuis ele
ctis veniſſet ad tur-
bam · non acceſſiſſet
ad eū ille de quo ſub
diᷣ · Acceſſit ad eū
homo gēub⁹ ꝓuolu
tus ante eum dicens
Dn̄e miſerē filio meo
Vbi cōſiderādum eſt
q̄ qn̄qꝫ qui paciunᷣ
credunt et dep̄canᷣ ꝓ ſua ſalute· qn̄qꝫ autē ꝓ eis
alij faciunt· ſicut nunc qui genubus voluiᷣ · ꝓ fi-
lio rogat· qn̄qꝫ vero a ſemetip̄o ſaluator eciam a
nullo rogat⁹ ſonat· Primo autē queramus quid
eſt quod ſequiᷣ· Quia lunatic⁹ eſt et male patiᷣ·
Medici ergo loquūtur que volunt· qui nec immū
dum ſpiritum arbitrātur· ſed corpalē aliquā paſ
ſionem· et dicūt humida moueri in capite ſcd̄m ali
quam compaſſionē ad lumē lunare quod humidā
habet naturā· Nos autē· qui euangelio credimus
dicemus· hanc paſſionē immundū ſpiritum in ho-
minibus opari· Obſeruat eñ quedam ſciſmata lu
ne et ſic opatur · vt ab obſeruacione lune pati ho
mines mencianᷣ· et p hoc culpabilē dei creaturaꝫ
oſtendat· Sic et alij demones ſcd̄m aliqua ſtella-
rum ſciſmata inſidianᷣ hominib⁹ · vt iniquitatem
in excelſo loquanᷣ · quaſdam ſtellas dicentes ma
leficas· quaſdam bn̄ficas· cum nulla ſtella· a deo
ſit facta vt male faciat· In hoc aūt q̄ ſubdiᷣ· Nā
ſepe cadit in ignem et crebro in aquā· Chriſo
Cōſiderandū eſt q̄ niſi ꝓuidencia hic homo eſſet
potit⁹· dudum periſſet· Demon eñ qui ip̄m in ig
nem ⁊ in aquā mittebat interfeciſſet euꝫ omnino
niſi deus eum refrenaſſet· Hiero· Quod autē di
cit· Et obtuli eum diſcipulis tuis· et non potuerᷣ
curare eū· Latenter accuſat ap̄los· cū impoſſibili
tas curādi interdum non ad imbecillitatē curāciū
ſed ad eoꝝ qui curādi ſūt· fidem referaᷣ· Chr·
Inſpice aūt et aliūde eius inſipienciā qualiter co
ram turba interpellat ad iheſū aduerſus diſcipu
los· ſed ip̄e eos liberat ab accuſacione defectū cu
racōis imputans illi· Ex multis eñ monſtraᷣ eum
infirmū in fide fuiſſe· Non tñ tm̄ in eius pſonā in
vehiᷣ· ne ip̄m conturbaret· ſed in omnes iudeos·
Probabile eñ eſt multos p̄ncium de diſcipul' cō-
ueniencia cogitaſſe· Et ideo ſequiᷣ· Rn̄dens ih̄s ·
ait O generacio incredula ⁊ ꝑuerſa· quouſqꝫ ero

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vobiſcū· vſqꝫ quo paciar vos· Per hoc aūt ꝙ dicit
vſqꝫ quo ero vobiſcum· oſtendit deſideratā ab eo
eſſe mortem et cōcupiſcibilē receſſum· Remig·
Sciendum ꝗꝫ quia dn̄s non tātū tunc ceperat pa-
ti improbitatem iudeoꝝ· ſed a lōgo pri⁹ tempe
Et ideo hic dicit· vſqꝫ quo paciar vos· ac ſi dicat
quia longo tempe cepi pati veſtras improbita-
tes· ideo indigni eſtis mea pn̄cia· Ori· Vel qm̄
non potuerant eum ſanare diſcipuli Quaſi adhuc
modice fidei cōſtituti· ꝓpterea dixit· o generacio
incredula et ꝙ ait peruerſa· oſtendit quoniam ex
puerſitate malicia eſt introducta extra naturam·
puto autem ꝙ ꝓpter puerſitatē toci⁹ humani ge
neris· quaſi grauat⁹ malicia eoꝝ· dixit vſqꝫ quo
ero vobiſcū Hiero· Non autem credendū eſt ꝙ
tedio ſupat⁹ ſit· et manſuet⁹· ac mitis in verba
furoris eruperit· Sed ꝙ in ſimilitudinē medici ſi
egrotum videat· cōtra ſua p̄cepta ſe gerere· di-
cat vſqꝫ quo aſcēdam in domū tuam· vſqꝫ quo ar
tis pdam induſtriā· me aliud iubente et te aliud p
petrāte· ꝙ autē non ſit irat⁹ homini· ſed vitio ac
per vnum hominem iudeos arguat infidelitatis·
patet ex hoc ꝙ infert· Afferte eum huc ad me·

Chriſ· Poſtꝗ̄ .n. diſciplos excuſauerat· ducit
patrem pueri ad ſpem benignā credendi· ꝙ ab iſ
malo eripiet̄· et vt in ducat̄ pater ad fidem futuri
miraculi videns demonem tumultū pati· ex hoc ſo
lum ꝙ vocabat̄· increpauit eum· Vnde ſequit̄ Et
increpauit eum ih̄us· Non ille qui paciebat̄· ſꝫ de
mon increpat̄· Remi· In quo facto reliquit exem
plum p̄dicatoribus· vt vitia pſequant̄· homines
vero ſubleuēt· Hiero· Siue increpauit pueꝝ
quia ꝓpter peccata ſua a demone fuerat oppreſſus
Sequitur· et Exijt ab eo demoniū et curat⁹ ē pu
er ex illa hora· Raba· quia nulla remanet ibi in
firmitas· vbi omnipotens ſalutem p̄ſtat poteſtas

Hiero· Mihi autem videt̄ iuxta tropologiā lu
natic⁹ eſſe· qui per horaꝝ momēta mutat̄· ad
vicia· et nunc quidē in ignē fert̄ quo adulterāciū
corda ſuccenſa ſunt· nunc in aquas· ſcꝫ voluptatū
vel cupiditatū· que non valent extinguere carita
tem Aug⁹ de queſti· euang· Vel ignis ad iram
ptinet· eo ꝙ alta petat· aqua ad voluptates car
nis Orige· De incōſtancia aūt peccatoris dicit̄
Stultus vt luna mutat̄· Et eſt videre in talibus
impetus quoſdam quaſi opeꝝ bonoꝝ ſubrepere
Aliquādo autē quaſi quedā abrepcōe ſpiritus· a
paſſionibus cōp̄hendunt̄· et cadūt a ſtatu bono· i
quo ſtare putabant̄· Forſitan ergo angel⁹· q̄ ſor
tit⁹ eſt hui⁹ lunatici cuſtodiam pater hui⁹ appel
latur· dep̄cans· quaſi ꝓ filio medicū animaꝝ· vt
liberet eū qui non poteſt ſanari a paſſione p ver-
bum humile diſcipuloꝝ xp̄i· quia non recipit eo
rum admonicionē velꝰ ſurdus· Et ideo op⁹ ē xp̄i
ſmo· vt iā de cetero ſine racione non agat·

Tunc acceſſerūt diſcipuli eius ad ihesum ſecreto· et dixerunt· Quare nos non potuimus eicere illū Dicit illis ih̄us· ꝓpter incredulitatē veſtrā· Amē quippe dico vobis· ſi habueritis fidē· ſicut granū ſynapis dicetis monti huic· tranſi hinc· et trāſibit· Hoc autē gen⁹ non eijcit̄· niſi p oracōꝫ et ieiuniū

Chriſ· Accepant
diſcipuli a dn̄o pote
ſtatē ſpirituū immū
doꝝ· Et quia obla-
tum demoniacū cura
non potuerāt· vide-
tur ꝙ in dubitacōeꝫ
deuenerint· ne forte
graciaꝫ que erat eis
tradita· pdidiſſet· et
ideo dicit· Tunc ac-
ceſſerunt ad ihesum
diſcipuli eius ſecreto
et dixerunt· Q̄re nos
non potuimus eicere
illū· Interrogāt q̄-
dem ſingulariter nō
ꝓpter verecundiā· ſꝫ
qꝛ de ineffabili et mag
na re erant euꝫ inter
rogaturi· ſequitur·
Dixit illis ih̄s· ꝓpter incredulitatē veſtrā Hila
Crediderāt quidem apoſtoli· nōdum tamē erant
pfecte fidei· Nam dn̄o in mōte demorāte· et ipſis
cum turbis reſidentib⁹ quidā tepor eoꝝ fidē re-
tardauerat· Chriſ· Vnde manifeſtū eſt hinc·
quoniam et diſcipuli in fine defirmati ſunt· ſꝫ non
omnes· Colūne em̄ ille non aderāt· ſcꝫ· petr⁹· ia
cob⁹ et iohānes· Hiero· Hoc eſt autē· quod in
alio loco dn̄s dicit· Quecūqꝫ in nomine meo petie
ritis· credentes accipietis· Ergo quociēs non ac-
cipim⁹· non p̄ſtantis eſt· impoſſibilitas· ſed po-
ſcenciū culpa Chriſ· Sciendū tn̄· ꝙ ſicut mul
tociens accedentis fides accipe ſufficit affectum·
miraculi· ita multociens faciencū miraclā ſufficit
virt⁹ eciā non credentib⁹ illis· Etenim qui circa
cornelium ex ꝓpria fide allexerūt graciā ſpiritus
ſancti· Ille autē mortu⁹· qui ꝓiect⁹ eſt in ſepul
chrum heliſei ſola ꝟtute corpis ſācti reſuſcitatus
eſt· cōtigit autē et tunc diſciplos infirmari in fide
impfecti⁹ .n. diſpoſiti erāt ante crucem· et ideo fi
dem dicit hic eſſe cauſam ſignoꝝ· Vnde ſubdit̄·
Amen quippe dico vobis· Si habueritis fidem ſi-
cut granū ſinapis· dicetis mōti huic· trāſi hinc et
trāſibit· Hiero· Putāt aliqui fidem grano ſina
pis compatam paruā dici· cum tn̄ apoſtol⁹ dicat
Et ſi habuero tantā fidem· vt montes trāſferam
Magna eſt ergo fides que grano ſinapis compa
tur Greg· x· mora· Granum quippe ſinapis· niſi
teratur· nequaꝗ̄ virt⁹ ei⁹ agnoſcit̄· ſic ſi virum
ſanctū tritura pſecucōis opprimat mox in feruo
rem ꝟtutis vertit̄· quicquid in illo antea deſpi-
cabile infirmūqꝫ videbat̄· Orige· Vel ideo oīs
fides grano ſinapis cōpatur· quoniā cōtemnitur
quidem fides ab hominib⁹· et modicū aliquid· et
vile apparet· Cum vero oſecutū fuerit· huiuſmōi
ſemen bonā animā quaſi terram fit arbor magna·
Sic autem magna eſt p̄dicta lunatici infirmitas·
et fortis ad curādum inter oīa mala vt mōti aſſi
miletur· nec expellat̄· niſi p omnē fidem ei⁹ q̄ paſ
ſiones huiuſmodi ſanare voluerit· Chri· Vnde
et de trāſlacione moncium mencionē facit· Et vlt̄
ꝓcedit dicens· Et nihil impoſſibile erit vobis·

Raba· Sic enim fides mentem noſtram capaceꝫ
donis celeſtib⁹ facit· vt quecunqꝫ volum⁹· facili
me a fideli dn̄o impetrare poſſum⁹ Chri· Si aūt
dixeris· vbi apl̄i montes tranſtulerint· illud dicaꝫ
quia multa maiora fecerūt mortuos plurimos ſu
ſcitantes· Dicuntur autem poſt apoſtolos ſancti

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

quidā apoſtolis minores·mōtes neceſſitate immi
nēte tranſtuliſſe Si aūt apoſtoloꝝ tempe montes
non ſunt tranſlati·hoc non fuit·quia non potue-
runt·ſed quia noluerunt·vtilitate non immīnēte
Nec dñs dixit·ꝙ hoc eſſent facturi·ſed ꝙ hoc fa
cere poſſent·ꝓbabiliter tū̄ factum eſt·ſed ſcrip-
tum non eſt·Neqꝫ enim omnia miracula que fece-
runt ſcripta ſunt· Hiero· Vel mōtis trāſlacio·
non eius ſignificaꝰ·quem oculis carnis aſpicim9
ſed illi9 qui a dño tranſlat9 fuerat·ex lunatico q̄
per ꝓphetaꝫ corrūpere diciꝰ·omnē terrā· Glo·
Vt ſit ſenſus·dicetis mōti huic·id eſt ſupbo dya-
bolo·tranſi hinc·id eſt obſeſſeſſo corpe in altum
maris·idest in ꝓfundū inferni·ꝛ trāſibit·ꝛ nihil
impoſſibile erit vobis·id eſt nulla incommoditas
inſanabilis·Aug9·de queſti·euan·Vel aliter·Ne
diſcipuli in miraculis faciēdis extollerenꝰ in ſup
biam·āmoniti ſunt pocius per humilitatē fidei·
quaſi ꝑ ſinapis granū elacionem terrenā que mō
tis nomine ſignificata eſt curare trāſferre· Ra
Dum autem docet apoſtolos·quō demō debeat
expelli·omnes inſtituit ad vitam·vt·ſ·nouerim9
grauiora queqꝫ vel immundoꝝ ſpirituū vel ho-
minū temptamenta ieiunijs et oracionib9 eſſe ſu-
peranda·ꝛ illud deum q̄ꝫ hoc remedio ſingulari
poſſe placari·Vñ ſubdit·Hoc autē gen9 nō eici
tur·niſi per oracionē et ieiuniū· Chriſ·ꝙ dic
non ſolum de genere lunaticoꝝ·ſed vniuerſo ge
nere demonū Jeiuniū eñ multā ſapienciā impōit
et hominē quaſi angelū de celo cōſtituit·et incor
porea poteſtates impugnat·Sed et oracione
opus eſt·quaſi pñcipaliori·Qui eñ orat vt opor
tet·et ieiunat non multis indiget et ita non fit a-
uarus ſꝫ ad elemoſinā ꝓmpt9 eſt·Qui eciā ieiunat
leuis eſt·et vigilāter orat et cōcupiſcencias pni
cioſas extinguit·et ꝓpicium deum facit·et animā
ſupbam humiliat·Qui ergo orat cum ieiunio·du-
plices habet alas eciam ipis ventis leuiores·Ne
qꝫ eñ oſcitat·et torpet·orans·quod et multi pa-
ciunꝰ·ſed ē igne vehemēcior·et terra fixior·Jdeo
qꝫ talis maxime demonijs aduerſaꝰ·Nihil enī eſt
homine decenter orante potencius· Si autem in
firmum eſt tibi corpus ad cōtinue ieiunandū·non
tū̄ ad orandum·Et ſi ieiunare nō potes·potes tū̄
non laſciuire·Non puum autē eſt hoc neqꝫ multū
a ieiunio diſtans· Orige·Si ergo aliqñ optue
rit nos circa curacionē tale aliquid paciencia ꝑ-
manere·nō adiurem9 neqꝫ interrogem9·neqꝫ lo-
quamur quaſi audiēti ſpūi immūdo·ſed abigam9
ieiunijs et oracionib9 noſtris ſpirit9 malignos·
Glo·Vel hoc gen9 demonij·id eſt iſta carnali
um voluptatum mutabilitas non vinciꝰ·niſi ſpi-
ritus oracione confirmeꝰ·et caro ꝑ ieiuniū mace-
retur· Remi·Vel ieiuniū hic intelligiꝰ genera-
le·quo non ſolum abſtinem9 a cibis·ſed ab oīb3
illecebris carnalib9 ꝛ peccatoꝝ paſſionib9·Si-
militer oracio intelligenda eſt generalis·q̄ in pi
is et bonis opib9 conſiſtit·De qua dicit apoſto·
Sine intermiſſione orate·

Cōuerſantib9 aūt
eis in galilea·dixit il-
lis ihesus·Fili9 homi
nis tradēd9 eſt in ma
nus hominum·et occi
dent eum·Et tercia
die reſurget·et cōtri
ſtati ſunt vehemēter

Remi·Sepe domi
nus miſteria ſue paſ-
ſionis diſcipulis pre
dixit·vt quando acci
derent tanto leuius
ea ferrent·quanto p̄
cognita haberent·
Et ideo hic dicitur·
Conuerſantibꝫ autē
eis in galilea·dixit il
lis ihesus·Filius ho-
minis tradendus eſt
in manus hominum·
et occident eum· Orige·Videnꝰ q̇dem hec
illis que ſupra dixerat ſimilia eſſe·vt facile quis
dicat dominum eadem ipa repetere qđ nō eſt ita
tradendū eñ ſuperius non eſt dictum·hic autē
nō ſolum tradendū·ſꝫ eciam in manus hominum·
tradendū audiuimus Traditum igiꝰ apoſtolus
filium narrat a deo patre·ſed eciā cōtrarie pote
ſtates eum in manus hominuꝫ tradideꝛt Hie·
Semp autem ꝓſperis miſcet triſtia·Si enim cō
triſtat eos quia occidendus eſt debet letificare
qđ ſubditur·Et die tercia reſurget· Chri·Ne
qꝫ ei multū tps dixit·q̄ ī morte manerē·ſꝫ tercia
die ſe dixit reſurrecturum· Origenes·Predicē
te autem hoc domino·triſtati ſunt diſcipuli·Vn-
de ſequitur Et contriſtati ſunt vehementer·non
attendentes ad illud ꝙ dixerat·et tercia die re-
ſurget·nec cōſiderātes quis eſſet cui ad deſtru-
endam mortem trium dierum tempus ſufficeret·
Hiero·Porro·ꝙ cō triſtabanꝰ vehemēter·nō
de infidelitate venit·ſꝫ ꝓ dilectione magiſtri·

Et cū̄ veniſſent ca
pharnaum·acceſſeꝛt
qui didrachma acci-
piebāt ad petrum·et
dixerūt ei·Magiſter
veſter non ſoluit di-
drachma·Ait eciam·
Et cum intraſſent in
domū ꝑuenit euꝫ ihs
dicens·Quid tibi vi-
detur ſymon·Reges
terre a quibus accipi
unt tributū·vel cēſuꝫ
a filijs ſuis·an ab alie
nis·At ille dixit·Ab
alienis Dixit illi ihus
ergo liberi ſunt filij·
Vt autē non ſcādali-
zemus eos·vade ad
mare·et mitte hamū·
et eum piſcē·qui ꝑmo
aſcēderit tolle ꝛ apto
ore ei9 inuenies ſtaterē

Glo·Quia diſcipli
audita domini paſſi-
one contriſtati erāt·
ne aliquis paſſioneꝫ
xp̄i neceſſitati aſcri-
beret·nō humilitati
ſubiungit factum·Jn
quo xp̄i libtas ꝛ hu-
litas demōſtraꝰ·vñ
diciꝰ·Et cum veniſ
ſent capharnaū·ac-
ceſſerūt qui didrach
ma accipiebāt ad pe
trum·et dixerunt ei·
Magiſter veſter nō
ſoluit didrachma·
Hyla·Dñs didrach
ma ſoluere poſtulaꝰ
id eſt denarios·Hoc
enī omni iſrahel lex
redempcōne corpis
et aīe cōſtituerat in
miniſterio tēpli ſer-
uiēcium· Chri·Cū
eñ ꝑmogenita egip
tioꝝ interfecit de9
tūc tribū leui ꝓ eis
accepit·Deinde·q̇a
ꝑmogenit9·q̄ erant
apud iudeos minor
hui9 numerus erat·
pro deficientibus in

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

illū ſumens da eis pro me et pro te·

numetum ſi dū iuſſit
inferri· Et ex tunc te
nuit ɔſuetudo vt pri
mogenita vectigal·
hoc inferent· Quia igitur ꝑmogenit⁹ erat xp̄us·
videbatur autē diſcipuloꝝ ꝑmus eſſe petrus·ad
eum accedunt· Et vt mihi videt̄· nō in vnaquaqꝫ
ciuitate hoc expetebant· Ideoqꝫ in capharnaum
adeunt xp̄m· quia eius ꝑma exiſtimabat̄· Hiero
Vel aliter· Poſt auguſtum ceſarem iudea facta ē
tributaria· oīnes cenſi capite ferebant̄· Vn̄ et io=
ſeph· cum maria cognata ſua ꝓfeſſus eſt in beth=
leem· Rurſus qm̄ dn̄s nutritus erat in nazareth·
quod eſt opidū galilee· ſubiacēs capharnaū vrbi
ibi depoſcitur tributa· et ꝓ ſignoꝝ magnitudine
hy qui exigebāt· non audebāt ip̄m repetere· ſed
diſcipulum cōueniunt· Chriſ· et neqꝫ hūc cum
multa vehemēcia· ſed māſuet:⁹neqꝫ em̄ incuſātes
ſed interrogātes· dixerunt· Magiſter veſter nō
ſoluit didrachma· Hiero· Siue malicioſe inter
rogāt vtrum reddat tributa· an contradicat ceſa
ris volūtati· Chriſ· Quid igit̄ petr⁹ ait· eciam
Et his quidem dixit· qm̄ ſoluit· Xp̄o autē nō dix
it· erubeſcens fortaſſis ꝓ his ei loqui· Gloſa·
Vel aliter· Et petr⁹ rn̄dit· eciam id eſt ita eſt· q
non ſoluit· Voluit autē petr⁹ dn̄o intimare· q he
rodiani peterēt cenſum· ſed dn̄s ꝑuenit eum· Vn=
de ſequitur· Et cum intraſſent in domū· preuenit
eum iheſus dicens· Reges terre a quib⁹ recipiūt
tributum vel cenſum· i· redditū de capite· a filijs
ſuis· an ab alienis· Hiero· An̄ quidem q̄ petr⁹
ſuggerat· dn̄s interrogat· ne ſcandalizent̄ diſci=
puli ad poſtulacionem tributi· cum videant eum
noſſe· que abſente ſe geſta ſunt· Sequit̄· At ille
dixit ab alienis· Dixit illi iheſus· Ergo liberi ſunt
filij· Orige· Sermo iſte duplicem habet ſenſum
Scd̄m vnū enīz filij regum terre liberi ſunt apud
reges terre extranei autē extra terram liberi ſūt
ꝑter eos autem qui deprimunt eos· ſicut egipcij fi
lios iſrahel ſerui· Scd̄m alterum autē ꝓpter hoc
ip̄m· q aliqui ſūt alieni a filijs regum terre ſꝫ ſūt
filij dei· liberi ſunt· qui manent in verbis iheſu· et
cognouerunt veritatē· et veritas liberauit eos a
ſeruitute peccati filij autē regum terre liberi nō
ſunt· qm̄ omnis· qui facit peccatū· ſu⁹ ē peccati
Hiero· Dn̄s autē noſter et ſecundū carnē· et ſcd̄m
ſpiritum fili⁹ erat regis· vel ex dauid ſtir pe ge=
neratus· vel omnipotentis patris verbum· ergo
tributa quaſi fili⁹ regum non debebat· Aug⁹·
de queſti euan· Dicit em̄ in omni regno liberos eſ
ſe filios· id eſt non eſſe vectigales· Multo g̃ ma=
gis liberi debent eſſe in quolibet regno terreno
filij regni ip̄ius· ſub quo ſunt omnia regna· ter=
rena Chriſ· Si autem non erat filius· maniter
hoc exemplum induxit· Sed dicit aliquis· fili⁹ eſt
ſed non ꝓprius· eſt ergo alienus· et ſic hoc exem=
plum non habet veritatē· Ip̄e enim de ꝓprijs filijs
diſputat· ad quoꝝ differenciā alienos vocat· qui
non ex parentib⁹ ſubſtancialiter nati ſunt· Inten
de autem qualiter et hinc xp̄us certificat eam cog
nicionem que petro reuelata eſt de eo· per quam
dixit· Tu es xp̄us fili⁹ dei viui· Hie· Quāuis g̃
liber eſſet· quia tamen humilitatē carnis aſſump
ſerat· debuit omnē iuſticiam adimplere· Vnde ſe
quitur· Vt autem non ſcandalizem⁹ eos· vade ad
mare Orige· Conſequēs ergo eſt intelligere· qm̄
quociens exurgunt quidam· qui ꝑ iniuſticiam tol
lāt noſtra terrena· Reges hui⁹ terre eos trāſmit
tunt· vt exigant a nobis que ſunt ipoꝝ· et ſuo ex
emplo· ꝓhibet dn̄s aliquod ſcādalū fieri eciā hu
iuſmodi hominib⁹· ſiue ne ampli⁹ peccent· ſiue vt
ſaluent̄· Filius enim dei· qui nullum op⁹ fecit ſer=
uile· quaſi hn̄s formā ſerui· quā ꝓpter hominē ſu
ſcepit· tributum et cenſum dedit Hiero· Quid
primum in hoc loco mirer neſcio· vtrū ꝑſcienciā
an magnitudinē ſaluatoris· Preſcienciā q noue=
rat habere piſcem in ore ſtaterē· et ꝑm⁹ ip̄e capi
endus eſſet· Magnitudinem atqꝫ virtutem· ſi ad
eius verbum ſtat̄ in ore piſcis creat⁹ eſt· et quod
futurum erat· ipſe loquēdo fecerit· Ip̄e ergo cri
ſtus ꝓpter eximiā caritatē et crucē ſuſtinuit· et tri
buta reddidit· Nos infelices qui xp̄i cenſem̄ noīe·
et nihil tanta dignum facim⁹ maieſtate· ꝓ illi⁹
honore et tributa non reddim⁹· et q̄ſi filij regis·
a vectigalib⁹ immunes ſumus· Hoc eciam ſimpli=
citer intellectū edificat auditorē dum audit dn̄m
tante fuiſſe paupertatis· vt vnde tributa pro ſe et
apoſtolo redderet· nō habuerit Quod ſi quis obi
cere voluerit· quō iudas in loculis portabat pe=
cuniam· rn̄debim⁹· rem pauperum in vſus ſuos cō
uertere nephas putauit· nobiſqꝫ idem tribuit ex
emplum· Chriſ· Vel ideo non expoſitis iubꝫ da
re· vt oſn̄dat· q maris et piſciū dn̄etur Orige· vl̄
qm̄ ihus non habuit ymaginē ceſaris· Princeps
em̄ huius ſeculi nihil habebat in eo· ꝓpterea non
ex ꝓprio· ſed ex mari ymaginē ceſaris accepit· Nō
autem ſuſcepit ip̄e ſtaterē· neqꝫ fecit eum ſibi poſ
ſeſſionē· ne ſit aliqn̄ imago ceſeris· apud imaginē
inuiſibilis dei Vide eciam xp̄i prudenciā qualiter
nec renuit tributum· nec ſimpliciter iubet dari· ſꝫ
prius oſtendit· ſe non eſſe obnoxiū· et tunc dat q̊
tum vnum fecit· ſcꝫ dare tributum· vt illi· ſcꝫ exac
tores nō ſcādalizent̄ ſꝫ et ſcꝫ vt oſn̄dat ſe liberꝫ vt
non ſcandalizent̄· diſcipuli alio vero loco cōtem/
nit phariſeoꝝ ſcandalū· qn̄ de eſcis diſputabat·
docens nos ſcire tempa ſecundū que oportet non
cōtemnere eos· qui ſcādalizant̄· et ſcd̄m que opor
tet cōtemnere· Greg· ſup ezechiel· Conſiderā
dum enim eſt· quia in quantum ſine peccato poſſu
mus vitare ꝓximoꝝ ſcandalū debemus· Si autē
de veritate ſcādalum ſumit̄· vtilius ꝑmittit̄ naſci
ſcandalum quam veritas relinquat̄· Chriſ· Si
cut autem ſtupeſcis de xp̄i virtute· ita admirare
petri fidē· quoniā regi tam difficili obediuit Ide
oqꝫ de fide eum remunerans· copulauit eum ſibi·
in tributi dacione· quod fuit abundātis honoris
Et hoc eſt quod dicit̄· Inuenies ſtaterem· illū ſu
mens· da eis ꝓ me et te· Gloſa· Cōſuetudo em̄
erat vt vnuquiſqꝫ ꝓ ſe didrachma redderꝫ· Sta
ter vero eſt pondus duoꝝ didrachmatū· Ori·
Miſtice autem in agro cōſolacōis· ſic enīz interp̄
tatur capharnaum· coſolat̄ omnem diſcipulū et
liberum filium eſſe pronunciat· et dat ei virtu=
tem piſcādi ꝑmū piſcem· vt aſcēdente eo ɔſolacio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

accipiat petrꝰ ſup eum quem piſcatus eſt· Hila· Cum autē pmū piſcem ammonetᷣ petrꝰ inquirere aſcenſuri oſtenduntᷣ et plures· Beatꝰ ille primus martir ſtephanus pmus aſcēdit et ſtaterē in ore cōtinuit· In quo didrachma noue pdicacōis tanꝗ duo denarij habebantᷣ· Dei em̄ gloriā· et dn̄m cri ſtum in paſſione cōtuens pdicabat ·Hiero· Vel iſte piſcis· qui primꝰ factꝰ eſt pmus adam· qui ꝑ ſecundū adam liberatᷣ· id quod in ore eiꝰ· hoc eſt in confeſſione fuit inuentū ꝓ petro et dn̄o redditᷣ

Orige· Cum eciam videris auaꝝ hominē ab ali quo petro correctū ꝙ abſtulit de ore eiꝰ verbum pecunie· dices eum aſcendiſſe de mari· i· de fluctibus ſollicitudinū auaricie· ad hamū racionabileꝫ et compꝛehenſū atqꝫ ſaluatum ab aliquo petro qui eum docuit veritatē· vt ꝓ ſtatere habeat imaginem dei· id eſt eloquia eius Hiero· Et pulchre illud ipm quidē datᷣ· pcium· ſed diuiſuꝫ eſt· quia ꝓ petro quaſi ꝓ peccatore pciū reddabatᷣ· Dominus autem noſter peccatū non fecit· Oſtenditᷣ autē ſimilitudo carnis dum eodem ⁊ dominꝰ ⁊ ſeruus pcio liberantᷣ·

CAPI· ·XVIII·

In illa hora acceſſerũt ad ihesum diſcipuli· dicentes· Quiſputas maior eſt in regno celoꝝ· Et aduocās ihs paruulū ·ſtatuit eum in medio eoꝝ et dixit Amen dico vobis· niſi conuerſi fueritis· et efficiamini ſicut paruuli nō intrabitis in regnum celoꝝ· Quicūqꝫ ergo humiliauerit ſe· ſicut paruulꝰ iſte· hic maior eſt in regno celoꝝ· Et qui ſuſcepit vnum paruulū talem in nomine meo· me ſuſcepit· Qui aūt ſcādaliſauerit vnū de puſillis iſtis ·qui in me credunt· expedit ei· vt ſuſpēdatᷣ mola aſinaria in collo eius· et demergatᷣ in ꝓfundū maris

Hiero· Quia diſcipuli viderāt pro petro ⁊ dn̄o idē tributum redditū· Ex equalitate pcij· arbitrati ſunt omnibꝰ apoſtolis petrum eſſe platum· Chriſ· Vnde paſſi ſunt aliqͩ d humanū· ꝙ euāgeliſta deſignat dicens· In illa hora acceſſerunt diſcipuli ad ihesum· dicentes· Quiſputas maior ē in regno celoꝝ· Verecūdati ſiquidē paſſionē cōfiteri quā paſſi ſunt· non dicūt manifeſte petrum cur phonoraſti nobis· ſed indeterminate interrogant quis maior eſt Quādo aūt tres prehonoratos viderūt ſcꝫ petrū iacobum ⁊ iohannē· in tranſfiguracione nihil tale paſſi ſunt· quādo vero in vnū ſolum ꝯtulit honorem· tūc doluerunt· Tu autē cōſidera pmum quideꝫ ꝙ nihil eoꝝ que ſūt in terris· querūt Deinde· ꝙ poſtea hanc paſſionē depoſuerūt· Nos autē neqꝫ ad defectus eoꝝ cōtingere poſſumꝰ· neqꝫ em̄ querimꝰ quis maior eſt in regno celoꝝ· ſed quis maior ē in regno terre· Orige· In his autē imitatores diſcipuloꝝ eſſe debemus· ſiquando aliquid in nobis dubium queritᷣ ⁊ non inuenitᷣ· vt cum omni cōſenſu accedamꝰ ad ihesum· qui potens eſt illuminare corda hominū ad intelligendā ſolucōeꝫ omnium qſtionū· Interrogemꝰ eciam aliqueꝫ doctoꝝ· qui ppoſiti habentᷣ in eccleſijs· Sciebāt aūt diſcipli hoc interrogātes· quia nō eſt equalitas ſanctoꝝ in regno celeſti· ſꝫ quomō maior ⁊ qualiter viuēs minimꝰ hoc diſcere cupiebāt· Vel ſciebat· quis eſſet minimꝰ· et quis magnꝰ· ex eo qͦd ſupͣ dominꝰ dixerat· ſed ex multis magnis· qs eſſꝫ maior hoc eis non erat manifeſtū· Hiero· Videns autem ihesus cogitacōes eoꝝ voluit deſiderio glorie humilitatis cōtencōeꝫ ſanare Vnde ſequitur· Et aduocās ihesus puulum ſtatuit euꝫ in medio eoꝝ· Chriſ· Mihi videtᷣ valde puulum in medio ſtatuere· oībꝰ paſſionibꝰ exutū· Hie· vt in eo et etatē quereret· ⁊ ſimilitudinē innocencie demonſtrarꝫ· vel certe puulum ſtatuit in medio eoꝝ· ſeipm· qui non venerat miniſtrari· ſꝫ miniſtrare· vt eis humilitatis tribueret exemplum Alij puulum interptantur ſpiritūſanctū que poſuerit in cordibꝰ diſcipuloꝝ ·vt ſupbiā in humilitatem mutaret· Sequitᷣ· Et dixit· Amen dico vobis· niſi conuerſi fueritis· et efficiamini ſicut paruuli· no intrabitis in regnū celoꝝ· Non precipit apl̄is· vt etatem habeant puuloꝝ· ſed innocenciā et quod illi p annos poſſident· hij poſſideāt p induſtriam· vt malicia non ſapiencia puuli ſint· Ac ſi dicat· Sicut iſte puulꝰ cuius vobis exemplū tribuo non pſeuerat in iracundia· leſus nō meminit videns pulchrā mulierem· non delectatᷣ· non aliud cogitat· et aliud loquitᷣ· Sic et vos niſi talem habueritis innocenciā· et animi puritatem regnum celoꝝ non poteritis intrare· Hila· Pueros eciam credentes omnes p audiēcie fidem nūcupauit hij em̄ patrem ſequuntᷣ· matrē amāt· velle maluꝫ neſciunt· curam opum negligūt· nō inſoleſcūt nō oderūt· non menciuntᷣ· dictis credūt· et quod audiunt verum habēt· Littera ergo ſic legitᷣ Glo Niſi conuerſi fueritis ab hac electione et indignacione in qua mō eſtis ⁊ efficiamini ita innocentes et humiles p virtutē· ſicut puuli ſūt p etatē· non intrabitis in regnum celoꝝ· et qn̄quid em aliter non intratᷣ· Quicūqꝫ ergo humiliauerit ſe· ſic paruulꝰ iſte ·hic maior eſt in regno celoꝝ· Quāto ei qs eit humilior· tāto maior efficitᷣ i regno celoꝝ

Rem· i· in cogͥtione grē vel eccleſiaſtica dignitate vel certe in eterna beatitudīe Hie· Vel aliter· Quicūqꝫ humiliauerit ſe· ſicut puulꝰ iſte· hic intrabit in regnū celoꝝ Sequitᷣ· Et qui ſuſcepit vnum puulum talem in nomine meo· me ſuſcepit

Chri· i· ac ſi· d· nō ſolū ſi tales efficiamini mercedem accipitis· ſed et ſi alios tales ꝓpter me honorabitis ·⁊ honoris· qui eſt ad illos retribucōꝫ vobis determino regnum· Magis autē quod maius eſt ponit· dicens· Me ſuſcipit· Hiero· Qui em̄ talis fuerit· vt xp̄i imitetᷣ humilitatem ⁊ innocenciā· in eo xp̄s ſuſcipitᷣ ·⁊ prudenter ne cū delatū fuerit apoſtolis· ſe putent honeratos adiecit· non ſuo illos merito· ſed magiſtri honore ſuſcipiēdos Criſ· Deinde facile ſuſceptibilē huc

ſermonem facit ·penam inducens· Vnde ſequitur
Qui aūt ſcandaliſat vnū de puſillis iſtis· Ac ſi·d·
Sicut qui hos honorāt ꝓpter me mercedem hñt·
ita et qui hos dehonorāt· vltimā ſuſtinebūt vin=
dictam· Si autē conuicium ſcandalū vocat· ne mi=
reris· Multi eñ puſillanimes ex eo ꝙ deſpiciunt̄
ſcandalizati ſunt Hiero· Nota ꝙ qui ſcandaliſa
tur puulus eſt Maiores eñ ſcādala non recipiūt
Et quanꝗ generalis poſſit eſſe ſentēcia ·aduerſꝰ
omēs· qui aliquem ſcādaliſant· tamen iuxta cōſe=
quenciā ſermonis eciam cōtra apoſtolos dictū in
telligi poteſt· qui interrogādo quis maior eſſet
in regno celoꝝ· videbant̄ inter ſe· de dignitate
cōtendere· Et ſi in hoc viciō ꝑmanſiſſent· poterāt
eos quos ad fidem vocabāt· ꝑ ſuum ſcādalū ꝑde
re duz apoſtolos viderēt inter ſe de honore pug
nare· Orige· Quō autē qui cōuerſus eſt· et fac=
tus quaſi puer· et minimꝰ eſt et potens ſcādaliza
ri· Hoc ſic poſſumꝰ explanare· Omnis qui filio di
credit et cōuerſat̄ ſcđm euāgelicos actus· conuer
ſus ambulat quaſi puer· Qui autem non conuerti=
tur· vt fiat ſicut puer· hunc impoſſibile eſt intra
re in regnum celoꝝ· In omni autē credenciū mul
titudine ſunt quidam nuper cōuerſi· vt fiant ſicut
puuli· nondū autem ſūt facti· hij puſilli habentur
in xp̄o· et ſunt ſcandali receptores· Hiero· Qđ
autem dicit̄· Expedit ei vt ſuſpendat̄· ſcđm ritum
ꝓuincie loquit̄ quo maioꝝ criminū iſta apud ve
teres iudeos pena fuerit· in ꝓfunduz ligato ſaxo
mergere· Expedit autez ei· quia multo meliꝰ ē ꝓ
culpa breuem recipe penaz· ꝗ̄ eternis ſeruari cru
ciatibꝰ· Chriſ· Conſequens autē erat ꝑoribus
dicere me non ſuſcepit· quod erat oīn pena ama=
rius· Sed quia groſſi erant· et predicta pena eos
non mouebat· cōparacionē exempli cogniti mani=
feſtat ꝑparatam penam· ꝓpter hoc enim dicit· ꝙ
expedit ei hoc ſuſtinere· qm̄ eos alia grauior pe
na exſpectat· Hila· Miſtice autē mole opus la
bor eſt cecitatis Nam clauſis iumentoꝝ oclis agū
tur in girum· et ſub aſini quidem nomine frequē
ter gentes cognominatas repimꝰ· que ceci labo
ris ignorācia cōtinent̄· Iudeis aūt ſciēcie iter ī lege
ꝑſtitum eſt· qui ſi xp̄i apoſtolos ſcādalizauerint·
rectiꝰ alligata collo mola aſinaria dimerſi in ma
ri fuiſſent· i· gentiū labor dep̄ſſi ignorancia ſeculi
demonſtrarent̄· quia illis tolerabilius fuerat ne
ſciſſe xp̄m ꝗ̄ ꝓphetaꝝ dn̄m non recepiſſe Gre·
vij· mora· Vel aliter· Quid ꝑ mare niſi ſeculū· qđ
per molam aſinariam niſi actio terrena ſignifica=
tur· que cuz colla mētis per ſtulta deſideria ſtrin
git hanc in laboris circuitum mittit· Sunt vtiqꝫ
nōnulli qui dum terrenas actiones deſerunt· et ad
cōtemplacionis ſtudia humilitate poſtpoſita vl
tra intelligencie vires ſurgunt non ſolū ſe in er=
rorem deiciunt· ſed infirmos qꝫ de gremio verita
tis diuidunt· Qui ergo vnū de minimis ſcādaliſat
melius ei fuerat· ligata collo mola aſinaria in ma
ri ꝓici· qr nimiꝝ ꝑuerſe menti· expedienciꝰ eſſe
potuiſſz· vt occupata mūdo terrena negocia age
ret· ꝗ̄ per cōtemplacionis ſtudia ad multoꝝ ꝑni
ciem vacaret· ·Augꝰ de que· euā· Vel aliter q̄ ſcā
dalizauerit vnum ex puſillis iſtis· i· ex humilibus

quales vult eſſe diſcipulos ſuos nō obtemparādo
vel eciam contradicendo· ſicut de alexandro apo=
ſtolus dicit· expedit ei vt mola aſinaria ſuſpenda
tur collo eius et ꝑcipitet̄ in ꝓfundum maris· i· cō
gruit ei· vt cupiditas reꝝ tempalium· cui ſtulti·
et ceci alligant̄ eum deuictū pōdere ſuo deducat
ad interitum·

**Veh mundo a ſcan
dalis neceſſe ē eñ vt
veniant ſcādala verū
tamē veh homi illi· ꝑ
quē ſcandalum venit
Si autē manꝰ tua vl̄
pes tuꝰ ſcādalizat te
abſcide eam· et ꝓice
abſ te· Bonuz eſt tibi
ad vitam īgredi de
bilē vel claudū ꝗ̄ du=
as manus vl̄ duos pe
des habentem· mitti
in ignē eternuz· Et ſi
oculꝰ tuꝰ ſcādalizat
te erue eū et ꝓice abſ
te· bonū ē tibi cū vno
oculo in vitaz intrare
q̄ duos oculos hñtez
mitti ī gehēnā ignis·**

Glo· Dixerat dn̄s
ꝙ expedit ei qui ſcā
dalizat· vt ſuſpenda
tur mola aſinaria in
collo eius· Cuiꝰ raci
onē aſſignās ſubdit·
veh mundo a ſcāda=
lis· id eſt ꝓpter ſcan
dala· Ori· Hoc nō
de elimentis mūdi in
telligamus· ſed hic
homines qui ſunt in
mūdo dicunt̄ mundꝰ
Non ſunt autē diſci=
puli xp̄i de hoc mun
do· Vnde non poteſt
eis eſſe a ſcādal̄ veh
naz et ſi multa ſūt ſcā
dala· non tangūt eū
qui nō eſt de hoc mū
do· Si aūt adhuc eſt
de hoc mūdo ꝓpterea
ꝙ diligit mundū· et
que ſunt in eo tantā
ſcādala comp̄hēdēt
eū quātis fuerat ob
ligatus in mundo· ſe
quit̄· Neceſſe eſt eñ
vt veniant ſcandala

Criſ· Cum autem dicit· neceſſe eſt nō deſtruit
libertatez arbitrij neqꝫ neceſſitati aliquaꝝ reꝝ
ſuppōnit· ſed quod omnino futuꝝ eſt· ꝑdicit ſcan
dala quidem ſunt ꝓhibicōes recte vie· non autē
ꝑdicacio xp̄i ſcādala inducit neqꝫ enim· quia pre
dixit ꝓpter hoc fit· ſed quia omnino futuꝝ erat ꝓ
ter hoc ꝑdixit· Sed dicet aliquis· ſi omnes corri
gant̄ et nullꝰ ſit qui ſcādala afferat· nōne menda
cij arguet̄· hic ſermo· nequaꝗ̄· quia enim ꝑuidit
inemēdatos futuros hoīes eſſe ꝓpter hoc dixit·
Neceſſe eſt vt veniant ſcandala· i· omīo venient·
ſi aūt corrigendi eſſent non dixiſſet Gloſa· Vel
neceſſe eſt vt veniant ſcandala· quia ſunt neceſ=
ſaria· i· vtilia· vt qui per hoc probati ſunt ma=
nifeſti fiant· Chriſ· Scandala eñ erigūt ho=
mines et acuciores eos faciunt· et eum qui cadit
velociter erigunt inquātum ſcꝫ ingerūt ſollicitu
dinem· Hila· Vel humilitas paſſionis ſcādalum
mundo eſt· qđ ſub deformitate crucis eterne glo
rie dn̄m voluit accipe· Et qđ mūdo tam ꝑiculoſū
ꝗ̄ non recepiſſe xp̄m· Ideo vere neceſſe ait veni/
re ſcādala quia ad ſacrum reddende nobis etern
tatis oīs in eo paſſionis humilitas eſſz explen
da Ori· Vel veniēcia ſcandala ſūt angeli ſathā
ne nec tn̄ putes ſcđm naturā vel ſubſtanciam eſſe
huiuſmodi ſcandala· ſed libertas arbitrij in qui=
buſdam genuit ſcandalū volens ſuſcipe ꝓ virtute

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

labozem · Non poteſt autē eſſe verum bonum niſi habeat impugnationē mali· Sic ergo neceſſe eſt venire ſcandala· ſicut neceſſe eſt ſuſtinere maliciā celeſtiū· que magis irritanē· quātomagis verbū xp̄i in hominibꝰ inualeſcēs· expellit ab eis malignas virtutes· Quorūt autē organa per que ſcādala opentur· quibꝰ eſt magis veh· Nam multo peius erit ei· q̄ ſcādaliſat· q̄ꝫ ei qui ſcandaliſatē Vnde ſequitē· Verūtamē ve homini illi ꝑ quē ſcādalum venit· Hiero· Ac ſi·d· veh homini illi qui vitio ſuo facit· vt ꝑ ſe fiat quod neceſſe eſt· vt in mundo fiat· Simulꝙ ꝑ generalē ſentenciā ꝑcutiē iudas· qui ꝓditōi animū ꝑparauerat· Hila· vel ſub hominis nūcupatione actorē ſcādali huiꝰ· qđ eſt extra paſſionē xp̄i· Judaicū ꝓplum deſignat· per quē omne huic mūdo periculū compatur· vt xp̄m in paſſione abnegent· quē lex et ꝓphete paſſibilem ꝑdicauerūt· Chriſ· Vt autem diſcas· q̄ non ſunt abſolute· neceſſitatis ſcādala· audi q̄ ſequūtē· Si autē manꝰ tua vel pes tuꝰ Non autem hoc de membris corꝑabilibꝰ dicit· ſꝫ de amicis q̄s in ordine neceſſarioꝝ membroꝝ habemus· Nihil eſt enī ita nociuū· vt cōuerſatio mala· Rabanꝰ Scandalum quippe ſermo grecꝰ eſt qđ nos offendiculū vel ruinam ꝛ impactionē pedis dicere poſſumꝰ· Ille ergo ſcādaliſat fratrē· qui ei dicto facto vel minꝰ recto occaſionē ruine dederit Hie Igitur omnis trūcatē· affectꝰ· ꝛ vniuerſa ꝓpinquitas amputatē· ne ꝑ occaſionē pietatis vnuſquiſꝙ credenciū ſcādalis pateat· Si inquid ita eſt tibi coniunctꝰ vt manꝰ· pes oculꝰ· et ē vtilis· atqꝫ ſolicitus ad perſpiciendum· ſcandalum autem tibi faciat· ꝛ ꝓpter morꝝ diſſonanciam te ꝑtrahat in gehennā· meliꝰ eſt· vt ꝓpinquitate eius careas· ꝛ emolumētis carnalibꝰ q̄ꝫ duꝫ vis lucrifacē cognatos et neceſſarios· cauſam habeas ruinaꝝ· Nouit· n· vnuſquiſꝙ credenciū quid ſibi noceat· vel in quo ſollicitetē animꝰ· ac ſepe temptetē· Melius eſt enī vitā ſolitariam ducere· q̄ꝫ ob vite ꝑſentis neceſſaria vitam eternā ꝑdere· Orige· Vel ſacerdotes rationabiliter poſſunt dici eſſe oculus· quoniā ſpeculatores habenē· Dyacom autē ceterꝙ manꝰ· quia ꝑ eos opa ſpiritalia geruntē· populus autē ſunt pedes corꝑis eccleſie· Quibꝰ omnibus parcere nō oportet· ſi ſcandalū eccleſie facti fuerint· vel actꝰ anime· peccans manꝰ intelligitur· ꝛ inceſſus anime peccans pes· Et viſus anime peccans oculus· quos oportet ꝑcidere· ſi ſcandalum ꝑbent frequenter enī ipa opa membroꝝ· pro membris in ſcriptura ponuntur·

Videte ne contemnatis vnū ex his puſillis· dico enī vobis· q̄ angeli eoꝝ i celis ſemper vident faciem patris mei qui in celis ē· Venit enī filiꝰ hominis ſaluare quod ꝑierat·

Hiero· Supra dixerat dominꝰ ꝑ manū et pedem· et oculum omes ꝓpinquitates ꝛ neceſſitudines que ſcandalū facere poterant amputandas auſteritatē itaqꝫ ſentencie· ſubiecto precepto tempauit dicens· Videte ne contemnatis vnū ex his puſillis· Ac ſi diceret Quantū in vobis eſt nolite cōtemnere· ſꝫ poſt veſtrā ſalutem etiam illoꝝ querite ſanitatem Si autē ꝑſeuerantes in peccatis videritis· melius eſt vos ſaluos fieri q̄ꝫ perire cum multis· Chriſ· Vl' aliter ſicut fugē malos ita honorare bonos magnū habet lucrū ſuꝑ ergo docuit ſcādalizanciū abſcindē amicicias· hic autem docet exhibē ſanctis honorē et ꝓcuratōnem Glo· Vel aliē quia tantū malum ꝓuenit ex ſcādalizatis fratribꝰ· videte· ne

Quid vobis videtur ſi fuerit alicui centum oues ꝛ errauerit vna ex eis nōne relinquet nonagintanouem in mōtibꝰ et vadit querere eam que errauit· Et ſi cōtingerit· vt inueniat eaꝫ Amē dico vobis quia gaudebit magis ſup eam· q̄ꝫ ſuper nonaginta noueꝫ que non errauerunt· Sic nō eſt voluntas ante patrē veſtrū qui in celis eſt· vt pereat vnus de puſillis iſtis·

contemnatis vnum ex his puſillis· Orige· Puſilli autē ſūt qui nuꝑ in xp̄o ſūt nati· aut tales ꝑmanent ſine ꝓfectu quaſi nuꝑ nati· Non autē habuit neceſſe mādare xp̄s de ꝑfectioribꝰ· fidelibꝰ nō cōtemnēdis· ſꝫ de puſillis· ſicut et ſuꝑ dixerat Si quis ſcādalizauerit vnū ex puſillis iſtis· Aliꝰ autē forte dicit puſillū hic dicit ꝑfectum ſcđm q̄ alibi ait· Qui minimꝰ erit in vobis· hic erit maior Chriſo· Vel quia ꝑfecti paruuli apud multos eſtimanē· ſcꝫ paupes et cōtemptibiles· Orig· Sed huic expoſitōi nō videē cōuenire qđ dicitē· Si quis ſcandaliſauerit vnū de puſillis iſtis· perfectus enī non ſcādaliſatē· nec perit· Sed qui hāc expoſitionē eſtimat veram· dicit q̄ iuſti hominis anima vertibilis eſt et ſcandaliſatē aliquādo· et ſi non facile· Glo· Ideo autem non ſunt cōtemnendi· quia adeo cari ſūt deo q̄ āgeli ſūt eis ad cuſtodiam deputati· Vnde ſequitē· Dico enī vobis· q̄a angeli eoꝝ in celis ſemp vident faciē patris mei qui in celis ē· Orige· Quidā volunt ex eo dare hominibus angelū· adiutorē ex quo per lauacrū regeneratōnis nati ſūt infātes in xp̄o dicentes· nō eſſe credibile incredulis et errantibus ꝑeſſe āgelum ſanctum· ſed tempe infidelitatis ꝛ peccatoꝝ eſt homo ſub angelis ſathane· alij aūt volūt· mox cum quis fuerit natꝰ eoꝝ qui ꝑcogniti ſūt a deo accipe ſibi prepoſitū· angelum· Hiero· Magna enī dignitas animaꝝ vt vnaqueꝙ habeat ab ortu natiuitatis in cuſtodiā ſui angelū delegatum· Chriſ· Hic autē non de quibuſcūꝙ angelis loquitē· ſed de ſupeminētibꝰ· Cum enī dicat· vidēt faciem patris mei· nihil aliud oſtendit· q̄ꝫ magis liberam ꝑſentiā ꝛ maiorē eoꝝ apud deū· Gre· in ho· Dyoniſꝰ autē dicit· q̄ ex minoribꝰ angelorum agminibꝰ· ad explendū miniſteriū· vel viſibiliter vel inuiſibiliter mittuntur Nam ſupiora illa agmina vſum exterioris miniſterij nequaq̄ꝫ hn̄t· Greg· ſcđo mora· Et faciē ergo patris angeli· ſemp vident· ꝛ tn̄ ad nos veniūt· quia et ad nos

ſpeciali preſentia foras exeūt. et tñ ibi ſe vnde re
ceſſerāt. p internā cōuerſatione ſuauit. Neqȝ eñ
ſic a diuina viſione foras exeunt. vt interne cōtem
platōnis gaudijs puenē. Hiero. Saluādorum
igitur p xp̄m orationes angeli deo quottidie offe
runt. ergo piculoſe ille contemnit. cui9 deſideria
ac poſtulatōnes ad eternū ꝛ inuiſibilē deum an-
geloꝝ famulatu ac miniſterio puehunt. Aug9.
de ver. do. Vel angeli noſtri dicunt qui ſunt ange
li dei. Dei ſunt. quia deum non relinquerunt. nr̄i
ſunt quia ſuos ciues nos habere ceperunt. Sicut
ergo nunc illi vident deum. ita et nos ſum9 viſuri
facie ad faciem. De qua viſione dicit iohānes. vi-
debimus eum ſicuti eſt. facies eñ dei manifeſtatio
ei9 intelligēda eſt. nō aliquod tale membꝛꝝ. qua
le nos habem9 in corpe atqȝ iſto nomie nūcupa-
m9 Chriſ. Rurſus aliā rationē ponit. q̄re pu-
ſilli nō ſunt cōtemnēdi p̄ore maiorē dicens Venit
eñ fili9 hominis ſaluare quod pierat. Remig.
Quaſi .d. Non contemnatis puſillos. quia ego pro
hominib9 homo fieri dignat9 ſum. Cum eñ dicit
quod perierat. ſubintelligēdum eſt gen9 huma-
num. Omnia eñ elementa ſuum ordinem ſeruant.
ſed homo errauit. quia ſuū ordinē pdidit Chri
deinde ad hanc rationē pabolā copulat. p quā
et patrem inducit ſalutē hominū volentē dicens
Quid vobis videtur ſi fuerint alicui centū oues.
Greg. in homo. Hoc ad xp̄m autorē hoīm pti-
net. quia .n. cētenari9 pfect9 eſt numer9. ip̄e cen
tum oues habuit. cum angeloꝝ et hominum ſub
ſtantiā creauit. Hila. Ouis autē vna homo in-
telligend9 eſt. et ſub homine vno vniuerſitas ſen
tienda eſt. In vn9 eñ ade errore omne hominuȝ
genus aberrauit. Igitur et q̄rens hoīm xp̄us eſt
et nonagintanouē relicte celeſtis glorie multitu-
do eſt. Greg. Dicit autem euāgeliſta eas relic
tas in montib9. vt ſignificet in excelſis. quia nim-
rum oues que non perierāt. in ſublimib9 ſtabant
Beda. Ouem ergo dn̄s inuenit. qū hominē re-
ſtaurauit. Et ſup eam inuentā maius gaudiū eſt
in celo q̄ ſup nonagintanouē quia maior materia
diuine laudis eſt in reſtauratōne hoīm q̄ in crea
tione angeloꝝ. Mirabiliter eniȝ angelos creauit
ſed mirabili9 reſtaurauit Raba. Nota q̄ vnum
deeſt a nouē. vt .x. ſint ad nonagintanouē vt cen-
tum ſint. Variari ergo p breuitatē ꝛ magnitudi
nem numeri poſſunt quib9 vnum deeſt vt pfician
tur. Ip̄m vero vnum ſine varietate in ſe manēs cū
acceſſerit. ceteros pficit. Et vt pfecta ſūma omni
um integraret in celo. homo pdit9 querebat in
terra. Hiero. Alij vero nonagintanouē ouibus
iuſtoꝝ putant numerꝝ intelligi. ꝛ in vna ouicula
peccatoꝝ ſui. quod in alio loco dixerat. nō veni
vocare iuſtos. ſed peccatores. Gre. in ho. Conſi
derandū autē nobis eſt. cur dn̄s plus de cōuerſis
peccatorib9 q̄ de ſtantib9 iuſtis gaudiū eſſe fate
atur. quia ſcȝ pleruq̄ȝ pigri remanent ad exercen
da bona p̄cipua. qui valde ſibi ſecuti ſūt. q̄ nulla
cōmiſerint mala grauiora. at cōtra nōnūq̄ hij q̄
ſe aliquid egiſſe illicite meminerūt. ex ip̄o ſuo do
lore cōpuncti inardeſcūt in amorē dei. Et q̄a ſe er
raſſe a deo conſiderāt. damna precedencia lucris
ſubſequentib9 recōpenſant. Sic et dux in prelio
plus eum militem diligit. qui poſt fugam cōuer
ſus hoſtem fortiter p̄mit q̄ illū qui nunq̄ terga
prebuit. ꝛ nunq̄ aliquid fortiter fecit. Sed ꝛ ſūt
quidam iuſti de quib9 tantū eſt gaudiū. vt eis nl
lus penitēs p̄poni poſſit. Nā et ſi non ſint ſibi ma
loꝝ conſcij. tñ illicita reſpuunt. in omnib9 ſe hu-
miliāt. Quantū ergo gaudiū eſt. ſi humiliter plā
gat iuſtus. cum gaudiū ſit. ſi q̄ male geſſit dānat
iniuſtus. Beda. Vel p nonagintanouē oues. quas
in mōtibus reliquit. ſupbos ſignificat. quib9 ad
pfectionē vnitas deeſt. Cum ergo inuenerit pec-
catorē magis ſup eum gaudet. i. ſuos gaudere fa
cit. q̄ ſup iuſtos falſos. Hiero. Quod autē ſub-
ditur. Sic non eſt voluntas. refert ad ſupius p-
poſitū. de quo dixerat. videte ne cōdemnatis vnū
de puſillis iſtis Et docet idcirco parabolā poſitā
vt puſilli non cōtemnant. In eo autē q̄ dicit. Nō
eſt voluntas ante prēm ꝛc. oñdit q̄ quocienſcun
qȝ perierit aliq̄s ex puſill' nō volūtate pr̄is perit

Si autē peccauerit in te frater tuus. vade et corripe eū inter te et ip̄m ſolū. Si te audierit lucratus eris fratrem tuū. Si autem te non audierit adhibe tecum vnū vel duos. vt in ore duorū vel trium teſtiū ſtet omne verbum. Quod ſi non audierit eos dic eccleſie Si autem et eccleſiam non audierit. ſit tibi ſicut ethnic9 et publican9

Chriſ. Quia ſupi
us vehementē ſmo-
nem aduerſus ſcāda
liſantes ꝓpoſuit vn-
diqȝ eos terrens. ne
rurſus hij. quib9 ſcā
dala inferunt. ſe ſu-
ant reſupini. totum
cōtemnētes. in aliō
vitium incidant. ſcȝ
negligencie ꝛ ſcāda
liſantes per oīa ſibi
parci volētes in cia
tionem incidant. hic
dn̄s eos comp̄mit. et
redarguit oēȝ fieri iu
bet dicens. Si autēȝ
peccauerit in te fra-
ter tu9. vade et cor
ripe eum inter te. et
ip̄m ſoluȝ. Aug9. de
ver. dom. Admonet
nos quidem domin9
noſter non negligere inuicem peccata noſtra. nō
querēdo quid rephendas. ſȝ videndo quid corri-
gas debem9. .n. amādo corripe non nocendi auidi
tate. ſed ſtudio corrigēdi Si neglexeris. peior eo
factus es. Ille iniuriā fecit. ꝛ iniuriam faciēdo ſe
ip̄m vulnere pcuſſit. tu vuln9 patris contem
nis peiores tacēdo q̄ illo dicēdo Aug9. p̄mo
de ciui. dei. Plerūqȝ eniȝ a malis docēdis admonē
dis. aliquando etiam obiurgandis et corripiēdis
male diſſimulat vel cū laboris piget vel cum coꝝ
inimicicias deuitam9. ne impediant et noceant in
iſtis tempalib9 reb9. ſiue q̄s adipiſci adhuc nr̄a
cupiditas appetit. ſiue quas emittere formidat in
firmitas. Si autē ꝓpterea quiſqȝ obiurgādis. et
corripiēdis male agentib9 pcit. quia oportun9
temp9 inquirit. vel eiſdem ip̄is metuit ne deterio
res ex hoc efficiātur. vel ad bonā vitā et piā eru
diendos impediant alios infirmos aut p̄māt atqȝ
auertāt a fide. non videt eſſe cupiditatis occaſio

ſed cōſilium caritatis· Longe autē grauiorē hn̄t
cauſam eccleſiarum ꝑpoſiti qui in eccleſijs cōſtitu
ti· vt non parcant obiurgando peccata· Nec ideo
tamen ob huiuſcemodi culpam penitꝰ alienus eſt
qui licet ꝑpoſitꝰ non ſit· In eis tn̄ quibꝰ vite hu
ius neceſſitate cōiungiť· multa monēda vł arguen
enda nouit· et negligit· deuitans· eoꝝ offenſiōes
ꝓpter illa quibꝰ in hac vita non indebitis vtiť· ſꝫ
plus q̄ꝫ debuit delectať Chriſ· Cōſiderandū aūt
ꝙ qn̄qꝫ dn̄s eū q̄ cōtriſtauit ad eū· qui cōtriſtatꝰ ē
ducit Siē cū dič Si recordatꝰ fueris· ꝙ frater tu
us habet aliquid aduerſū te· vade recōciliari fra
tri tuo Quādoqꝫ autem eum qui iniuſta paſſus ē·
iubet dimittere proximo· ſicut ibi· dimitte nobis
debita noſtra· ſicut et nos di· de· noſtris· Hic aūt
alium excogitat· modum· Eum· n· qui cōtriſtatꝰ
eſt ducit ad eum· qui cōtriſtauit· et ideo dicit· Si
peccauerit in te frater tuꝰ· Quia em̄ ille qui iniu
ſta fecit· non facile veniret ad excuſationē· vere
cūdatꝰ hunc qui paſſus eſt ad illū qui trahit· et
non ſimpliciter· ſed vt corrigat quod factum eſt
Vnde dicit· vade et corripe eum Raba· Nō paſ
ſim iubet peccāti dimittere· ſed audiēti· id eſt obe
dienti et penitenciā agenti· ne vel difficilis ſit ve
nia vel remiſſa indulgencia Chriſ· Non autem
dicit· accuſa· neqꝫ increpa· neqꝫ vindictas expete
ſed argue· i· rememora ſibi peccatū dic ei que ab
eo paſſus es· Ipe em̄ ira et verecūdia detinetur
ebrius factꝰ q̄ſi graui ſomno· Vn̄ oportet te qui
ſanus es· ad illū qui egrotat abire· Hiero· Sci
endūm tn̄· ꝙ ſi peccauerit in vos frater veſter· ⁊
in qualibet cauſa vos leſerit· dimittēdi habetis
poteſtatē ymo neceſitatē· q̄a ꝑcipiť· vt debita=
toribꝰ noſtris debita dimittamꝰ ꝓpter quod ⁊ h̄
diciť· Si peccauerit in te frater tuꝰ· ſi autē in de
um quis peccauerit· nō eſt nr̄i arbitrij· Nos econ=
trario in dei iniuria benigni ſumus· In noſtris con
tumelijs exercemꝰ odia· Chriſ· Ideo autē pre
cepit arguere ei qui paſſus eſt iniuriam et nō alij
quia ille qui fecit iniuriam ab eo māſuetꝰ ſuſtinꝫ
et maxime cum ſolꝰ eum corripiat· Cū em̄ qui vin
dictā expetē debebat· hic ſalutis videť diligen=
tiā habere maxime hoc eum poteſt ꝓpitiū facere
Augꝰ· de ver· do· Quando ergo in nos aliquis
peccat· habeamꝰ megnā curā· non ꝓ nobis· Nam
glorioſū eſt iniuriā obliuiſci· Sed obliuiſcere in=
iuriam tuam non vulnꝰ fratris tui· Ergo corripe
inter te ⁊ ip̄m ſolū· ſtudens correctioni parcens
pudori· Forte em̄ pre verecūdia incipit defendē
peccatū ſuum· et quē vis facere correctorē facis
peiorem· Hie· Corripiendꝰ eſt em̄ ſeorſum fra
ter ne ſi ſemel· pudorē ac verecundiā amiſerit· ꝑ=
maneat in peccato· Augꝰ de ver· do· Apoſtolꝰ
aūt dicit· Peccantē coram omnibꝰ argue· vt ⁊ ce
teri timorē habeāt· Aliquādo ergo ſcias corripi
endum eſſe fratrē inter te et fratrem ſolum· Ali=
quando aūt coraꝫ omnibꝰ· Quid aūt ante facē de
beamus· intendite et videte· ſi peccauerit inq̄d in
in te frater tuꝰ· corripe eū inter te et ip̄m ſolū·
quare· quia in te peccauit Tu ſcis· quia peccauit
Quia em̄ ſecretū fuit· quādo in te peccauit· ſecre
tum· quere cū corrigis que peccauit· Nam ſi ſolꝰ

noſti· quia peccauit in te· ⁊ eum vis corā omnibꝰ
arguere· nō es corrector· ſed ꝓditor· Peccauit ḡ
in te frater tuꝰ· ſed ſi tu ſolus noſti· tunc vere in
te ſolum peccauit· Nam ſi multis audiētibꝰ tibi fe
cit iniuriā· et in illos peccauit· quos teſtes ſue ini
quitatis effecit· ergo ip̄a corripiēda ſunt coram
omnibꝰ que peccanť coram om̄ibꝰ· Ip̄a corripi=
enda ſunt ſecretiꝰ· que peccātur ſecretiꝰ· Diſtri=
buite tempa· ⁊ cōcordate ſcripturas Quare aūt
proximum corrigis· quia tu doles ꝙ peccauerit i
te· abſit· Si autē amore tui id facis· nl facis· Si
amore illiꝰ facis· optime facis· Deniqꝫ in ip̄is ver
bis attēde· cuiꝰ amore id facere debeas· vtrꝝ tui
an illiꝰ· Sequiť em̄· Si te audierit· lucratꝰ eris
fratrē tuū· Ergo ꝓpter illū fac vt lucreris illum·
Agnoſce· quia in homineꝫ peccando periſti· nam
ſi nō perieras· quō te lucratꝰ eſt· Nemo ergo cō
temnat· qn̄ peccat· in fratrē· Chriſ· In quo eci
am demōſtrať· ꝙ inimicicia damnū eſt cōmune ⁊
ꝓpter hoc non dixit· ꝙ ille lucratꝰ eſt ſeip̄m· ſed
ꝙ tu lucratus es eum· ex quo oñdit· quoniā et tu
et ille· damnū paſſi eratis ex diſcordia· Hie· Per
ſalutē enim alteriꝰ nobis q̄ꝫ acquiriť ſalꝰ Chr
Quid autē facere debeas· ſi non ꝑſuadeať· ſubdiť
Si aūt te nō audierit· adhibe tecuꝫ vnū vł duos
Quāto· n· inuerecūdior fuerit et ꝑtinatior· tanto
magis nos ad medicinā ſtudere oportet· non ad
iram et odiū· Etenim medicus cū viderit morbum
nō remitti· nō deſiſtit· ſed tūc magis ꝑparať ad
curādum· Vide eūt qualiter non vindicte gracia
hec correptio fit· ſed emendatōis· et ꝓpter hoc
nō confeſtim iubet duos accipe· ſed qn̄ ip̄e corri=
gi nō voluerit· Neqꝫ tunc ad eum mittit multitudi
nem· ſed vnum vel duos· Et ad hoc legis teſtimo
niū inducit· dicens· Vt in ore duoꝝ teſtiū· vł tri
um ſtet omne verbū· q· d· Habes iam teſtimoniuꝫ
ꝙ totum feciſti· quod tuū erat· Hiero· Vel in
telligendū eſt hoc mō· Si te audire noluerit· ad
hibeať vnꝰ frater tantū· Quod ſi nec illum audie
rit adhibeať et terciꝰ· vel corrigendi ſtudio· vt
ſcꝫ· vel ammonitōne· aut pudori corrigať· vel cō
uenīedi ſub teſtibꝰ· Glo· Vel ſi dixerit non eſſe
peccatū· vt ꝓbent illud eſſe neceſſariū· Hiero·
Porro ſi nec illos audire voluerit· tūc multis dicē
dum eſt· vt deteſtacōni eum habeāt· vt qui non
potuit pudore ſaluari· ſalueť obprobrijs vnde ſe
quiť Qđ ſi nō audierit eos dic eccleſie· Chriſo
id eſt his qui eccl̄ie ꝑſident· Glo· Vel dic toti
eccleſie· vt maiorē erubeſcentiā patiať Poſt hec
omnia ſequať excōmunicatō que fieri debet p os
eccleſie· id eſt p ſacerdotē· quo excōmunicāte to
ta eccleſia cum eo opatur Vnde ſequiť· Si autem
eccleſiam nō audierit· ſit tibi ſicut ethnicꝰ et pub
licanꝰ· Augꝰ· de ver· do· i· noli illū iaꝫ deputa
re in numero fratrū tuoꝝ· nec ſic tn̄ ſalꝰ eiꝰ negli
genda eſt· nam et ip̄os ethnicos· id eſt gentiles·
et paganos in numero quidē fratrū non deputa=
mus· ſed tn̄ eoꝝ ſalutē ſemp inquirimꝰ· Chri·
Nihil tn̄ tale ꝑcipit dn̄s obſeruādum in his q̄ ex=
tra eccleſiā ſūt· quale ꝑcipit hic de fratribꝰ corri
piendis· Sed de exterioribꝰ dicit· Si quis ꝑcuſſe
rit te in vna maxilla· prebe ei et aliaꝫ· qđ ⁊ paulꝰ

dicit. Quid mihi eſt de his qui foris ſũt iudicare.
Hiero Fratres autem et arguere et auertere iubet. Quod autẽ dicit. Sicut ethnicus et publicanus oſtendit maioris eſſe deteſtacionis q̃ ſub nomine fidelis agit opa infideliũ. q̄ hij qui aperte gentiles ſũt. Publicani eñ vocant. qui ſeculi ſectãtur lucra. et exigunt vectigalia ꝑ negociacões et fraudes ac furta ſcelerata atqꝫ periuria. Orige Videamꝰ autem ne forte ſentencia hec. non de q̃cũqꝫ peccato poſita ſit. Quid. n. ſi aliquis peccauerit aliqᵈ peccatoꝝ q̃ ſũt ad mortẽ. puta maſculoꝝ cõcubitor factus. adulter. homicida. aut mollis. nunqd talem rõnis eſt arguere ſolus ad ſoluꝫ et ſi audierit ſtatim eũ dicere lucrifactũ. et nõ prius expulerit eũ de eccleſia. niſi poſtq̄ coram teſtibꝰ argutus et ab eccleſia. perſtiterit in actu priori Alius autẽ reſpiciens ad immenſam miſericordiã xp̄i. dicet qm̃ cum verba xp̄i nullam faciãt drãm peccatoꝝ. cõtra xp̄i miſericordiã faciũt. qui hec ad minima tm̃ peccata ptinere diſtinguunt. Aliꝰ ecõtra caute ipa verba cõſiderãs. nõ de omi peccato hec dicta defendet qm̃ q̃ grãdia illa peccat ẽ nõ frater. ſed nominat frater. Cũ q̃ ſm apoſtolum non oportet nec cibum ſũmere. Sicut autem negligẽtibus peccãdi occaſionẽ dãt. qui ad omne peccatũ hoc ptinere exponũt. Sic ecõtra q̃ docet in minimis et non mortiferis. peccatis peccantem poſt argucõez teſtiũ vel eccleſie fieri oportere. ſicut ethnicũ et publicanum aliquid crudelitatis videtur inducere. Vtrũ eñ omnino pereat pnũciare non poſſumꝰ. Primũ quia qui ter argutus nõ obediuit. poteſt in q̃rto obedire. Deinde quia aliqñ non ſcḋm opa hominis redditur ei ſed amplius q̄ peccauit quod expedit in hoc mũdo Denũ. qr non dixit ſolũ ſicut ethnicꝰ et publicanꝰ. ſꝫ ſit tibi Qui ergo in peccato leui correctus ter nõ ſe emẽdet. nos q̃dem debemꝰ eum habere ſicut ethnicũ et publicanũ. abſtinentes ab eo vt confũdatur an vt eciã a deo q̃ſi publicanꝰ et ethnicꝰ iudicetur. Non eſt noſtrũ pronunciare. ſed eſt in iudicio dei

Amẽ dico vobis. quecũqꝫ alligaueritis ſuper terram. erũt ligata et in celo et quecũqꝫ ſolueritis ſuper terrã erunt ſoluta et in celo. Iterꝫ dico vobis. q̃a ſi duo ex vobis cõſenſerint ſuper terrã de omi re quancũqꝫ petierint. fiet illis a pr̃e meo q̃ i celis eſt. Vbi eñ ſũt duo vl' tres cõgregati in noie meo. ibi ſum ego in medio eorum.

Hiero. Quia dixerat ſi eccleſiã non audierit ſit tibi ſicut ethnicus et publicanꝰ et poterat contemptoris fr̃is hec eſſe rñſio. vel tacita cogitacio. Si me dſpicis et ego te deſpicio ſi me condemnas et tu mea ſentẽcia condẽnaberis. ptatem tribuit apl̃is. vt ſciãt q̃ talibꝰ condẽnantur hũanã ſẽtenciã diuina ſentẽcia corroborari. Vñ dicit. Amẽ dico vobis. q̃cunqꝫ alli. ſu. ter. erũt li. et in celo. et quecũqꝫ ſol. ſu. terrã erũt ſoluta. et in celo. Ori.

Non dixit in celis. ſicut petro. ſꝫ in celo vno. quia non ſunt tãte pfectionis ſicut petrꝰ Hila. Per hoc tm̃ ad terrorẽ maximi metꝰ. quo ad pñs omes cõtinent immobile ſeueritatis apoſtolice iudiciũ demonſtrauit. vt quos in terris ligauerint. id eſt peccatoꝝ nodis innoxios reliquerint et q̃s ſoluerint. cõceſſionez. ſcꝫ venie acceperint in ſalutẽ. hij in celis ligati ſunt. vel ſoluti. Orige. Et notandũ. q' non dixit pmati eccleſie. liga talem. ſed ſi ligaueris. indiſſolubilia erunt ligamina. q̃ſi hoc eius iudicio dimittẽs Vide autẽ qualiter incorrigibilem. duplicibꝰ colligauit neceſſitatibꝰ. ſcꝫ et pena que eſt hic. ſcꝫ pjectione ab eccleſia. quã ſupra poſuit dicens. Sit tibi ſicut ethnicꝰ. et ſupplicio futuro quod eſt ligatũ eſſe in celo vt multitudine iudicioꝝ diſſoluat fratris irãm. Augꝰ de ver. do vel aliter. Cepiſti habere fratrem tuum. tanq̄ publicanũ ligans eum in terra. ſed vt iuſte alliges vide. Nam iniuſta vincula diſrumpit iuſticia. Cum autẽ correxeris et cõcordaberis cum fratre tuo. ſoluiſti illum in terra Cum ſolueris i terra. ſolutꝰ erit et in celo. Multuꝫ p̄ſtas non tibi. ſꝫ illi. quia multum nocuit. non tibi ſed ſibi. Gloſa Non ſolũ autẽ de excõmunicatõe. ſed etiã de omi petitõe que fit a cõſentiẽtibꝰ in vnitate eccleſie dat confirmatõez. cum ſubdit. Iterꝫ dico vobis. quia ſi duo ex vobis cõſenſerint ſup terrã. vel penitentẽ recipiẽdo. vel ſupbũ abiciẽdo. vel de alia re. quã petierit. que non eſt cõtraria eccleſie vnitati. Fiet illis a patre meo qui eſt in celis. per hoc autẽ q' dicit. Qui in celis eſt. eũ ſup omnia eſſe oñdit. et ꝑ hoc cõplere eum poſſe quod petitur. Vel i celis eſt. i. in ſanctis. quod valet ad pbandũ q' fiet illis quicquid petierint quod dignũ ſit. qr illũ apud ſe hñt. a quo petunt. Vnde rata eſt ſentencia cõſentientiũ. quia deus cũ eis habitat. Et ido ſequitur. vbi enim ſunt duo vel tres congregati. in nomine meo. ibi ſum in medio eoꝝ. Chriſ. vel q̃a dixerat. fiet illis a patre meo. vt oſtendat ſe etiaꝫ eſſe datorẽ ſimul cuꝫ patre. ſubdit. vbi enim ſunt duo vel tres. Orig. Non aũt dixit. in medio eoꝝ ero. ſed ſum. Mox eñ vt aliqui cõſenſerint xp̄s inuenitur in eis. Hila. Ipſe enim qui pax atqꝫ caritas eſt. ſedem atqꝫ habitatõez in bonis atqꝫ pacificis volũtatibꝰ collocabit. Hiero. Vel aliter omnis ſuperior ſermo ad ɔcordiã nos puocauerat. igitur et p̄mium pollicetur. vt ſollicitiꝰ feſtinemꝰ ad pacem. cum ſe dicat inter duos vel tres mediũ fore. Chriſ. Non autẽ dixit ſimpliciter vbi ɔgregati fuerint. ſed addit. In nomine meo. Quaſi. di. Si quis pter me pncipalẽ cauſam amicitie. ad proximum. habuerit. cuꝫ eo ero. ſi et in alijs virtuoſus erit. Quomõ ergo non ibi ɔſentiẽtes ɔſequuntur id quod petunt. Primo quidẽ. quia non expediẽtia petunt. Secũdo. quia indigni ſunt. qui petũt et ea que ſunt a ſeipſis non inferũt. vnde dicit Si duo ex vobis. qui euãgelicã oñditis ɔuerſatõez Tertio. quia aduerſus eos qui ɔtriſtauerũt. orãt vindictam querẽtes. Quarto. quia petũt miſericordiã peccantibꝰ. qui non penituerũt. Orige Et iſta eſt etiã cauſa pter quã non exaudimur orãtes. quia non cõſentimꝰ nobis ꝑ omnia ſup terrã

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

neqꝫ dogmate neqꝫ ꝯuerſatōe· Sic em̄ in muſicis niſi fuerit conuenencia vocum non delectat audi entē· ſic in eccleſia niſi cōſenſum habuerit non de lectaꝛ deus in ea· nec audit voces eoꝝ. Hiero· Poſſumꝰ aūt et hͦ ſpiritaliter intelligē· qꝛ niſi ſpiritꝰ et anima· corpuſqꝫ ꝯſenſerint· et non intra ſe bellum diuerſaꝝ habuerint voluntatū de om̄i re quā petierint impetrēt a patre· Nullum em̄ dubium eſt· quin bonaꝝ reꝝ poſtulatio ſit vbi corpꝰ vult habere ea que ſpiritus· Ori· Vel in quo duo teſtamēta ꝯſentiūt ſibi· eiꝰ inuenitꝛ oratō de om̄i re acceptabilis deo·

Tunc accedēs ad eum petrus dixit· Domine quociēs peccauerit in me frater meus· dimittā ei· vſqꝫ ſepties· dicit ei ihs· Nō dico tibi· vſqꝫ ſepties· ſed vſqꝫ ſeptuagies ſepties·

Hiero· Sup̄ dixerat dn̄s· Videte· ne cōtemnatis vnum de puſillis iſtis et adiecerat· Si peccauerit in te frater tuus· et primū ꝓmiſerat dicens· Si duo ex voƀ Vnde ꝓuocatꝰ apoſtolꝰ petrꝰ interrogat· et hoc eſt quod dicitꝛ· Tunc accedēs ad eum petrus dixit Dn̄e· qciēs peccauerit in me frater meꝰ dimittā ei et cum interrogatōe ꝓfert ſentenciam dicens vſqꝫ ſepties· Chriſ· Putauit quidē petrꝰ aliqd ſe magnū dicē· Sꝫ qd amator hoim rn̄dit· ſubditꝛ· Dic illi ihus· nō tibi dico vſqꝫ ſepties ſꝫ vſqꝫ ſeptuagies ſepties· Augꝰ· de ver· dn̄· Audeo dicē ꝗ ſi ſeptuagies octies· peccauerit ignoſcas· et ſi cēties· et omnino quotiēs peccauerit ignoſce· Si em̄ xp̄s milia peccatoꝝ inuenit et tn̄ omnia donauit· noli ſubducere miſericordiā· Ait enim apl̄s donātes vobiſmet ip̄is ſi quis aduerſꝰ aliquē habet querelaꝫ· ſicut deus in xp̄o donauit nobis· Chriſ· Cum ergo dicit· vſqꝫ ſeptuagies ſepties non numeꝝ determinatū ponit· vt numero ꝯcludat remiſſionē· ſed qd cōtinue et ſemper eſt ſignificauit· Augꝰ de ver· dn̄· Non tam ſine cauſa dn̄s ſeptuagies ſepties dixit· Nam lex in decem p̄ceptis cōmendaꝛ· Lex enim p decem peccatum· p xj· ſignificaꝛ· quia trāſgreſſio denarij ē Sep: em autē ſolet ꝓ toto cōputari· quia ſeptem diebꝰ voluitꝛ tempꝰ· Due aūt ſepties· xj· fiūt ſeptuagies ſepties· Omnia ergo peccata dimitti voluit· quia ea ſeptuageſimo ſeptimo numero p̄ſignauit· Orige· Vel quia numerus ſex videtꝛ eſſe operis et laboris ſeptimꝰ autē repauſatōis dicit remiſſionē fieri oportere fratribꝰ in hoc mundo· de gentibꝰ· et ſecundū res huiꝰ mūdi peccātibꝰ Si autem aliquis vltra ea peccata peccauerit· iā non habebit remiſſionē· Vel Hiero· Intelligēdum eſt ſeptuagies ſepties· id eſt quadringentis nonaginta vicibꝰ· vt totiēs peccanti fratri dimitteret· quotiens ille peccare poſſet· Augꝰ Aliter tamē daꝛ venia petēti fratri· vt nobis ſcilicꝫ ſotia caritate cōmunicet· ſicut Joſeph fratribus· Aliter inimico per ſequenti· vt bonum ei veliſmus· et ſi licet faciamꝰ· vt dauid lugens Saul·

Ideo aſſimilatum eſt regnum celoꝝ homini regi· qui voluit rationē ponere cū ſeruis ſuis· Et cum cepiſſet rationē ponere oblatꝰ eſt ei vnus qui debebat decē milia talēta· Cum aūt nō haberet vnde redderet iuſſit eum dn̄s eius venū dari· et vxorem eius ⁊ filios· et om̄ia que habebat reddi· Procidens autē ſeruus ille· rogabat eū dicens· patiētiam habe in me ⁊ omnia reddā tibi· miſertus aūt dn̄s ſerui illiꝰ dimiſit illū· ⁊ debitū dimiſit ei Egreſſus aūt ſeruꝰ ille· inuenit vnū de conſeruis ſuis· qui debebat ei centū denarios· Et tenēs ſuffocabat eū dicēs· Redde quod debes· Et procidens cōſeruus eius rogabat eum dicens Patienciā habe in me et omnia reddā tibi· Ille autē noluit· ſed abijt et miſit eū i carcerem· donec redderet debitū· Videntes autē cōſerui eius que fiebāt cōtriſtati ſunt valde et venerunt· et narrauerunt dn̄o ſuo oīa que facta fuerant Tunc vocauit eū dominus ſuus et ait illi· Serue neq̄ omne debitū dimiſi tibi quoniam rogaſti me· nonne ergo oportuit ⁊ te miſereri ꝯſerui tui· ſicut

Chriſ· Ne aliquis exiſtimaret magnum quid et graue dominum iniunxiſſe cū dicit dimittendū vſqꝫ ſeptuagies ſepties· adiecit parabolam· Hiero· Familiare enim eſt ſiris ⁊ maxime paleſtis· ad omnem ſermonem ſuum parabolam iungere vt quod p ſimplex p̄ceptum ab auditoribus teneri non pōt· per ſimilitudinē exēplum teneaꝛ· Vnde dicitꝛ· Ideo aſſimulatum eſt regnum celorū homini regi· qui voluit rationē ponē cū ſeruis ſuis Ori· Filius dei ſicut eſt ſapiencia iuſticia et veritas· ita ip̄e eſt regnum· Nō aūt alicuiꝰ eoꝝ que ſunt deorſū· ſed omnīū que ſunt ſurſum· in quoꝝ ſenſibꝰ iuſticia ⁊ cetere virtutes regnāt qui facti ſunt celi· p hͦ qꝛ portāt celeſtis imaginem hoc ḡ regnū celoꝝ· i· filiꝰ dei qn̄ factus eſt in ſimilitudinem carnis peccati· tunc ſimilis factꝰ eſt homini regi vniens hoiem ſibi Hiero· vel regnum celorum cōgrue ſancta eccl̄ia intelligitꝛ· in qua dominꝰ operatur hoc quod in iſta parabola loquitꝛ Nomīe aūt hominis aliqn̄ deſignatur pater· ſicut ibi Simile eſt regnū celoꝝ homini regi qui fecī nuptias filio ſuo Aliquādo vero deſignatur filiꝰ· hic autē vtrūqꝫ intelligi pōt pater et filiꝰ· q̄ ſunt vnus deus· Deꝰ aūt rex dicitꝛ cuncta· que creauit regēdo ⁊ gubernando· Orige· Serui autem hij ſoli ſūt quantū ad iſtas pabolas· q̄ diſpenſa

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

**et ego tui miſertꝰ ſuꝫ
Et iratus dominꝰ eiꝰ
tradidit eum tortori
bus· quoaduſqꝫ red-
deret vniuerſum debi
tum· Sic et pater me
us celeſtis faciet vo
bis· ſi non remiſeritis
vnuſquiſqꝫ ſr̄i ſuo de
cordibꝰ veſtris·**

tores verbi habentē
et quibus hoc eſt cō
miſſum· vt negotien
tur· Remi· Vel ꝑ ſer
uos huius hominis re
gis deſignātur oīs
hoīes q̄s ad laudan-
dum ſe creauit· legē
nature dedit· cū raci
onem ponit q̄n vitā
et mores et actus ſin
gulorꝫ diſcutit· vt
vniciuqꝫ ſcd̄m q̄ geſ
ſit tribuat· Vnde ſe-
quiť et cum cepiſſet ratiōnē ponere· oblatꝰ eſt ei
vnus· qui debebat· x· milia talenta· Orig· Omnis
autem vite noſtre ratio ponēda eſt a rege· quādo
oīes nos p̄ſentari oportuerit ante tribunal xp̄i·
Nec hoc dicimꝰ· vt ſuſpitio ſit· ne forte res ip̄a ne
ceſſarium habeat lōgū tempꝰ· Volēs eñ deꝰ vē
tilare omniū mētes· cito omnia ab omnibus omni
tempe geſta ſingulis quibuſcūqꝫ faciet in mentē
venire et ineffabili quadā virtute· dicit autē Et cū
cepiſſet rationeꝫ ponere· quia initiū iudicij eſt vt
incipiat a domo dei· In principio ergo ponēde ra
tionis oblatꝰ eſt debitor talentoꝝ multoꝝ· qui
ſcꝫ multa fecerat damna et magna ei erant iniunc
ta· et nullum attulit lucrū qui forſitā tot talenta
ꝑdidit· quātos ꝑdidit homines· Et ideo talentō
rum multoꝝ eſt factus debitor· quoniā ſecutꝰ eſt
mulierem ſup talētum plūbi ſedentem· cuiꝰ nomē
iniquitas· Hiero· Scio quoſdam iſtum qui debe-
bat· x· milia talēta dyabolū interp̄tari· Cuiꝰ vxo
rem et filios venūdādos pſeuerāte illo in malicia
inſipientiā et malas cogitatōes intelligi volunt
Sicut eñ vxor iuſti diciť ſapiēcia ſic vxor iniuſti
et peccatoris appellať ſtulticia· Sed quō ei dimit
tat dñs· x· milia talenta· et ille nobis ɔſeruis ſuis
x· denarios non dimiſerit· nec eccleſiaſtice interp̄
tatōis ē· nec a prudētibꝰ viris recipiēda Augꝰ
de ver· do· Ideo dicendū eſt q̄ quia lex in decēꝫ p̄-
ceptis cōmendať· ille debebat· x· milia talentoꝝ
per quod oīa peccata ſignificat· que ſecundum
legem fiunt· Remi· Homo autē ſua volūtate et
ſpōte peccans ſuo conatu nullo modo ſurgē valꝫ
et non habet vnde reddat· quia nihil in ſe inueniť
per quod ſe a peccatis ſoluat· Vnde ſequiť· Cum
autē non haberet vnde redderꝫ· iuſſit eum dñs ve
nūdari et vx· e· et fi· et oīa que habebat· et reddi·
Vxor quidē ſtulti eſt ſtultia· et carnis voluptas·
ſeu cupiditas· Augꝰ· de que· euā· per hoc ḡ ſig-
nificať trāſgreſſorē decalogi ꝓ cupiditate et p̄uis
opibꝰ· tanq̄ vxore et filijs penas ſoluere debuiſſe
qd̄ eſt p̄ciū eius· Pretiū eñ vendiri eſt ſuplicium
damnāti· Criſ· Hoc autē non ex crudelitate iuſſit
ſed ex ineffabili affectione· Vult eñ eū terrere ꝑ
has minas· vt ſupplicet et non vendať· Quod et
factum eſt· cū ſubdiť ꝓcidens autē ſer· ille roga
eum dicens· patientiam habe in me et oīa reddā
tibi· Remi· His autē verbis humiliatō et ſalua
tio peccatoris demōſtrať dum diciť· procidens·
In hoc vero q̄ dicit patientiam habe in me· vox
exprimitur peccatoris poſcentis tempꝰ viuēdi·
et ſpacium corrigēdi· Eſt autē larga benignitas
et clementia erga peccatores cōuerſos· quoniam
ip̄e ſemꝑ paratꝰ eſt ꝑ baptiſmū· aut penitenciā
peccata dimittere· Vnde ſequiť· Miſertꝰ autē do
minus ſerui illiꝰ· dimiſit eum· et debitū dimiſit ei
Criſ· Vide autem diuini amoris ſuphabundan
tiā· petit ſeruꝰ ſolius tempis dilationē· ip̄e autē
maius eo qd̄ pecijt· dedit dimiſſionē et ɔceſſioneꝫ
totiꝰ mutui· Volebat aūt et a p̄ncipio dare· ſed no
lebat ſolū ſuum eſſe donū· ſed et ſupplicatōis illi
us vt non incoronatꝰ abſcedat· Ideo autē anteq̄
rationē poneret· debitū nō dimiſit· quia docē vo
luit a quātis debitis eum liberat· vt ſaltē ita ad
conſeruos manſuetior fieret· Et quidē vſqꝫ ad iſ
que p̄miſſa ſunt acceptabilis fuit· etenīꝫ ɔſenſus
eſt et ꝓmiſit ſe reddere debitū· et ꝓcidens roga
uit· et debiti magnitudinē cognouit· Sed q̄ po-
ſtea fecit indigna fuere priorbꝰ ſequiť· Egreſſus
autem ſeruꝰ ille inuenit vnū de cōſeruis ſuis· qui
debebat ei centū denarios· Augꝰ· de ver· do·
Quod aūt diciť· q̄ debebat ei centū denarios· ab
eodem numero· ſcꝫ decem ſumiť· qui eſt numerus
legis· Nam et centū centies ſiūt deceꝫ milia· et de
cies deni ſunt centū· et illa· decem milia talentoꝝ
et illi decies deni· et a legittimo numero non rece
dunt· In quo vtroqꝫ inuenies peccata· vterqꝫ eſt
ergo debitor· vterqꝫ venie depcator· Omnis eñ
homo et debitor eſt dei· et debitorē habet fratrē
ſuum Chriſ· Tanta autē differētia eſt peccato
rum que cōmittūtur in hominē· et que cōmittun
tur in deuꝫ· quāta eſt differētia· x· miliū talētoꝝ
et centum denarioꝝ· Magis autē et multoplus·
quod patet· ex differentia pſonaꝝ· et a paucitate
peccantiū· Homine enim vidēte et deſiſtimꝰ· et pi
gritamur peccare· deo autē vidēte ſcd̄m vnūquē
qꝫ diē nō obſiſtimꝰ· ſed agimꝰ informidabiliter
omnia et loquimꝰ· Non hinc autē ſolum ḡuiora ap
perent peccata in deum· ſed etiā et bn̄ficio· quo
ſumus potiti ab eo· Fecit enim nos eſſe et omnia·
ꝓpter nos opatꝰ eſt· animā rationalem nobis in
ſpirauit· Filium ſuum miſit· Celum nobis aperuit
et nos filios ſuos fecit· Nunquid ergo ſi vnaqua-
qꝫ die moreremꝰ ꝓ illo· retribueremꝰ ei aliqd̄ dig
num· nequaq̄· Sed hoc rurſus ad vtilitatē nr̄am
ꝑtinet· Nos autē ecōtrario i legibꝰ eiꝰ offendimꝰ
Remi· Sic ergo ꝑ debitorem decem miliū talē
toꝝ deſignātur illi qui maiora crimina cōmictūt
Per debitorē autem centū denarioꝝ· qui minora
cōmittūt· Hiero· Quod vt manifeſtiꝰ fiat· dica-
mus ſub exemplo· Si quis veſtrū cōmiſerit adul
terium· homicidiū· ſacrilegiū· maiora crimina de
cem miliū talentoꝝ roganti dimittunť· ſed et ip̄e
dimittat minora peccātibꝰ· Augꝰ de ver· do·
Sed ille ſeruꝰ ingratꝰ· iniquꝰ noluit p̄ſtare· qd̄
illi indigno p̄ſtitū fuit· Sequiť enim· Et tenens·
ſuffocabat eum· dicēs· Redde qd̄ debes Remi·
id eſt acriter inſiſtebat vt vindictā ab eo exigerꝫ
Orige· Ideo vt arbitror· ſuffocabat· quoniam
a rege exierat· nō eñ ſuffocaret cōſeruum ſuū ſi
non exiſſꝫ a rege· Chriſ· Per hoc etiā q̄ diciť·
egreſſus· oſ̄ditur· q̄ non poſt multuꝫ tempꝰ· ſed

confeſtim adhuc q̄ in auribus habens beneficium
in malicıā abuſus ē ·liberatōne a xp̄o dn̄o ſibi da
ta ·Quid igiẽ ille fecerit· ſubditur· Et procidens
conſeruus eius· rogabat eum dicens ·pacienciam
habe in me ⁊ oīa reddā tibi· Orige ·Conſidera
ſubtilitatem ſcripture·qm̄ ſeruus multoꝝ debi=
tor talentoꝝ ꝓcidēs adorauit regem·Qui autem
centum debebat denarios ꝓcidens non adorabat
ſꝫ rogabat ꝯſeruū·dicēs·paciēciā habe Chriſ
Sed neqꝫ hec v̄ba ingr̄tus ſeruus reueritus ē q̄bꝫ
ſaluatus ē· Sequiẽ em·Jlle aūt noluit Augu·
de q̄ſt· euā·i·tenuit conẽ eū hūc animū vt ſupli=
cia illi vellet·ſꝫ abijt Re·i·magis ira exarſit vt
ab eo vindictā exigeret·⁊ miſit eū in carcerē do
nec redderet debitū· i· app̄henſo fratre vindictā
ab eo exegit Chriſ·Vide dn̄i caritatē ⁊ hui cru
delitatem· hic pro decem milibꝫ talētis hic autē
pro centum denarijs·hic conſeruū·hic autē dn̄m
rogabat· ⁊ hic q̄dē totalem abſolucoēm accepit
Jlle aūt ſolā dilacoēm petebat·Cōdoluerūt q̄ nō
debebāt ·Vnde ſequiẽ·Vidētes aūt conſerui ei9
q̄ fiebāt·ꝯtriſtati ſūt valde Orige·p cōſeruos
intelligiẽ eccl̄ia·q̄ illū ſoluit ⁊ ligat Remi·Vl
cōſerui forte angeli ſūt intelligendi aut p̄dicato
res ſancte eccleſie ſiue q̄cumqꝫ fideles q̄ vidētes
aliquē frēm·remiſſionem peccatoꝝ adeptum nō
velle miſereri cōſerui ſui cōtriſtāẽ de ei9 p̄dicōe·
ſequiẽ ·Et venerūt et narrauerẽt dn̄o q̄ facta fue
rant·Venūt q̄dē nō corpe ſꝫ corde Dn̄o aūt nar
rare ē dolores ⁊ cōtriſtatōes cordis in ſuo affec
tu demōſtrare·ſequiẽ· Tūc vocauit eū dn̄s ſuus
vocauit q̄dem p ſentētiam mortis·et ab hoc ſecu
lo migr̄e iuſſit·⁊ dixit ei· Serue nequā· oīe debitū
dimiſi tibi·qm̄ rogaſti me Chriſ·Et qn̄ q̄dē de
cem milia talēta debebat·nō vocauit eū nequam
neqꝫ eſt cōuiciatus·ſꝫ miſertus· Quādo aūt conẽ
conſeruū ingr̄tus eſt effect9 tūc dr̄· ſerue neq̄· ⁊
hoc ē qđ dr̄·Nōne ḡ oportuit ⁊ te Remi· ⁊ ſcie
dū q̄ ſeruus ille·nullum r̄nſum legiẽ dn̄o dediſſe
·Jn quo demōſtraẽ q̄ in die iudicij·et ſtatim poſt
hāc vitam·oīe argumentū excuſatōnis ceſſabit
Criſ Quia vero b̄n̄ficō non ē factus melior·re
linq̄ẽ vt pena corigaẽ· vn̄ ſequiẽ·Et iratus dn̄s
eius tradidit eum tortoribus q̄adusqꝫ redderet
vniuērſum debitū·Non aūt ſimpliciter dixit·tra
didit eū ſꝫ iratus qđ nō poſuit·qn̄ iuſſit eum vēdi
Non enī hoc erat ire· ſꝫ magis amoris ad correp
cionem·Nūc autē hec ſententia ē ſupplicij et pene
Remi ·Tūc enī dr̄·de9 iraſci qn̄ aduērſus pecca
tores vindicat·Tortores aūt dicūẽ demones·q̄
ſemper ad hoc pati ſunt vt p̄ditas aīas ſuſcipiāt
⁊ in pena eterne dānatōnis eas torqueāt· Nūq̄d
autem poſt q̄ aliq̄s demerſus fuerit in eternā dā
natōnem·poterit inuenire ſpatium corigēdi·aut
additū exeūdi Non· ſꝫ q̄uſqꝫ poniẽ ꝓ infinito ⁊ ē
ſenſus ſemper ſoluet· ſꝫ nunq̄ pſoluet et ſemp pe
nā luet· Criſ·Per h̄ ḡ oñdiẽ q̄ cōtinue·i·eter
nalitē puniẽ neqꝫ reddet aliqn̄ Quāuis aūt irre
uocabilia ſint charıſmata ⁊ deivocatōes tn̄ tātū
valuit malicia vt ⁊ hāc legē ſoluē videaẽ Aug
de ver·do· Dicit enī deus·dimittite ⁊ dimittetur
vobis· ſꝫ ego p̄or dimiſi·dimittite vel poſtea Nā
ſi nō dimiſeris·reuocabo te·⁊ q̄cq̄d tibi dimiſerā
replicabo tibi Nō enī fallit aut falliẽ xp̄us q̄ ſub=
iecit·dicēs· Sic ⁊ pr̄ meus celeſtis faciet vobis·
ſi nō remiſeritis vnuſquiſqꝫ fratri ſuo de cordibꝫ
vr̄is· Meli9 ē·n·vt clames ore ⁊ dimittas in cor
de q̄ ſis bland9 ore ⁊ crudelis i corde· Jdeo enim
dn̄s ſubdit de cordibus vr̄is·vt ſi per caritatem
imponitis diſciplinā·de corde lenitas nō recedat
Quid enī tam pium q̄ medicus ferēs ferramentū
Seuit i vuln9 vt hō cureẽ ·q̄ ſi vuln9 palpatur
hō p̄diẽ· Hie· ·Jdeo et dn̄s addidit·de cordib9
vr̄is·vt omēꝫ ſimulacionem ficte pacis auerteret
Precipit ḡ dn̄s petro·ſub conparacōe regis domi
ni et ſerui q̄ debitor·x·miliuꝫ talentoꝝ a domino
rogans veniam impetrauerat·vt ipſe q̄qꝫ dimit
tat cōſeruis ſuis minora peccātibꝫ Chriſ·vult
etiam docere faciles nos eſſe ad indulgēdū eis q̄
nocuerūt nobis Maxime ſi ſatiſfaciāt·⁊ dep̄cenẽ
ſibi veniā dari· Ra· Allegorice autē ſeruus hic
qui decem milia talentoꝝ debuit·Judaic9 eſt po
pulus decalogo legis aſtrictus·cui dn̄s ſepius di
miſit debita·quando i anguſtijs conſtituti illius
miſericordiam dep̄cabanẽ·Sed liberati omēs de
bitores atrociter repetebāt ⁊ a gentili populo
q̄ſi ſibi obnoxio·circumciſionē et cerimonias legis
expetūt· Sed ⁊ ꝓphetas ⁊ appoſtolos crudelitē
trucidarūt·Vnde tradidit eos dominus in man9
Romanoruꝫ vel malignorū ſpirituū·qui eternis
cruciatib9 eos puniret·

CAPITV·XIX·

ET factuꝫ ē
cum cōſum
maſſet ihe·
ſ9 ſermoēs
iſtos ·migıuit a gali=
lea·⁊ veit in fines·Ju
dee trans Jordanem
⁊ ſecute ſunt eū turbe
multe ·et curauit eos
ibi et acceſſerūt ad eū
phariſei temptantes
eum ⁊ dicentes· Si li
cet homini dimittere
vxorē ſuam quacūqꝫ
ex cauſa·Qui r̄ndens
ait eis·Nō legiſtis q̄
q̄d fecit ab īicio· maſ
culuꝫ ⁊ feminam fecit
eos·⁊ dixit· ꝓptē hoc
dimittet hō·patrem
⁊ matrē·⁊ adherebit
vxori ſue·⁊ erunt duo

Chri·in ome·dn̄s
prius·Judeam relin
quens ꝓpter illorum
emulationē· Nūc ibi
dē iā immoraẽ quia
paſſio i ꝓximo futu
ra erat·Nō tn̄ ad Ju
deā interim aſcēdit
ſed in termino iudee
Vnde diciẽ· et factū
eſt cum conſum·Jhe
ſus ſer·iſtos ·migra
uit a galilea Raba·
hic ēgo incipit nar
rare que in iudea fe
cit·docuit ſiue paſſ9
eſt· Et primo quidē
trans Jordanem ad
orientē· Deinde etiā
cis Jordanē quando
veit Jericho et Bet
phage ⁊ iheruſalem
Vnde ſequiẽ Et ve=
nit i fines iudee trās
iordanē Chriſ·q̄ſi
iuſtus dn̄s oīm ſic di
ligit alios ſeruos·vt
alios non contem nat
Remi· Sciendū eſt
aūt q̄ omnis illa iſra
helitaꝝ ꝓuincia·ge
neraliter iudea dice=
baẽ ad cōpatōꝫ alia
rū gentiū ·Veruntn̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in carne vna· Jtaq́ iā non ſunt duo ſed vna caro Quod ergo deꝰ cōiunxit· homo nō ſe-parꝫ· Dicūt illi Quid ergo moyſes manda-uit dari libellū repudij et dimittere· Ait illis Quoniam moyſes ad duritiā cordis veſtri· permiſit vobis dimit-tere vxores veſtras· ab iītio aūt ſic nō fuit·

meridiana eiꝰ plaga in qua habitabat tri bus iuda et tribꝰ be niamin ſpetialiter di cebat̄ iudea ad diſtic tionez aliaꝝ regio-num que in ipā ꝓuin tia cōtinebant̄ id eſt ſamaria· galilea ꝛ de capolis· et reliq̄ alie ſequit̄· Et ſecute ſūt eū t̄be multe Chri ſup math· Perduce bāt eum quaſi ꝓuuli filij patrē ꝑegre lō-ge ꝓficiſcentē· Jpſe aūt tanq̄ pater ꝓfi-ciſcens· pignora cari tatis filijs reliquit remedia ſanitatū· Vnde dicit̄ Et curauit eos ibi· Et q̄ neq́ doctrine verborum cōtinue dn̄s inſiſtit· nec ſignoꝝ ꝺpatōni· ſꝫ nunc quidem hoc· nūc autē illud facit· vt a ſignis cre-dibilis appareret in his que dicebat· Ex ſermonū aūt doctrina vtilitas que erat in ſignis oñderet̄

Orig· Sanabat autē dn̄s turbas trās iordanē vbi baptiſmꝰ dabat̄· Vere eīm om̄s a ſpiritalibꝰ infirmitatibꝰ ſaluant̄ etiā baptiſmo· ꝛ multi qui dem ſequunt̄ xp̄m ſicut turbe· tn̄ nō ſurgētes vt matheꝰ qui ſurgens ſecutꝰ eſt dn̄m· Hila· Cu rat etiam galileos in iudee finibꝰ· vt peccata gē tium in eaꝫ veniā que iudee parabat̄ admitteret

Chriſ· in ome· Curabat ſiquidē xp̄s homines et illis bn̄fatiēs· ꝛ ꝑ eos multis alijs· hoꝝ· n· ſa-natio alijs erat occaſio diuine cognitōis· ſed non phariſeis qui ex ſignis duriores fiebāt· Vn̄ ſequi tur· Et acceſſerūt ad eum phariſei temptātes eū et dicentes· Si licet homini dimittere vxorē ſuā quacūq́ ex cauſa· Hiero· Vt quaſi cornuto eū teneāt ſillogiſmo· ꝛ quodcūq́ rn̄deat pateat cap tioni· Si dixerit dimittēdam vxorē· qualibet ex cauſa et ducendā aliam· pudicitie ꝑdicator ſibi vi deat̄ dicere cōtraria· Si autē rn̄derit· nō omnez ob cauſā debere dimitti· quaſi ſacrilegij reꝰ tene-bit̄· ꝛ aduerſus doctrinā moyſi ꝛ dei facē· Chr in ome· Jntuere autē ex modo etiam interroga-tōnis malitiā· Dn̄s eīm ſuꝑ de lege hac diſputaue rat· Jpi aūt quaſi iam nullo dicto interrogāt· ſcꝫ opinantes· q̄ oblitꝰ eſſet eoꝝ q̄ dixerat Chri· ſup math· Sicut autē ſi videas hominem aſſidue amicitias medicoꝝ colētez· intelligis q̄ infirmꝰ eſt· Sic et cum videas viꝝ ſiue mulierē de dimit tēdis vxoribꝰ aut viris interrogātes· cognoſce quia vir ille laſciuus eſt· mulier illa meretrix eſt· Nam in matrimonio caſtitas delectat̄· Libido aūt quaſi vinculo cōiugij alligata torquet̄· Sciebāt aūt qm̄ nullā cauſam ydoneā habebāt circa dimit tendas vxores· ꝑter ſolā turpitudinē· ꝛ alias at q́ alias ſibi iūgebant Timuerūt autē interroga re ex quibꝰ cauſis· ne ſeipſos infra anguſtias· cer tarū cauſaꝝ aſtringerēt· ſed interrogauerunt ſi ex omnibꝰ cauſis licet· ſciētes· quia modū neſcit nec infra terminos vniꝰ cōiugij capit libido· ſed quanto magis exercetur· magis accendit̄· Ori· Temptato autē dn̄o nullꝰ diſcipuloꝝ eiꝰ qui po ſitus eſt ad docendū· grauiter ferat· ſi temptatꝰ fuerit· a quibuſdā tamē et temptatōibꝰ reſpon-det doctrina pietatis· Hiero· Sic autē rn̄ſionē temperat· vt diſciplinā trāſeat ſcripturā ſanctā adducēs in teſtimoniū ꝛ naturalē legē ꝓmāq́ di ſententiā ſcd̄o opponēs· Vnde ſequit̄· Qui reſpō dens ait eis Non legiſtis· quia quid fecit ab initō maſculū et feminā fecit eos· Hoc in exordio gene ſis ſcriptū eſt· Dicēdo autē maſculū et feminā oñ dit ſcd̄a vitāda cōiugia· nō eīm ait maſculum et fe minas· quod ex ꝑorum repudio querebat̄· ſed ma ſculū et feminā· vt vniꝰ ꝺiugij ꝺſortia necterent̄

Raba· Salubri autē cōſilio dei factū eſt· vt ſui corporis portionē vir amplecteret̄ in femina· nec a ſe putaret eſſe diuerſū· quod ẟ ſe cognoſceret fa bricatū· Chriſ· Si ergo ex hoc deꝰ marē ꝛ fe minā ex vno creauit· vt ſint vnū· quare ergo et de cetero vir et mulier non ex vno vtero naſcunt̄ ſicut volatilia quedā· quia deus maſculū quidem creauit et feminā ꝑpter neceſſitatē filioꝝ gene-randoꝝ· tamē ſp̄ fuit caſtitatis amator ꝛ ꝺtinen tie autor· Jdeo illum tipum nō ſuauit in omnibus vt ſiquidē vult homo nubere ſcd̄m ꝓmā diſpoſitō nem creatōnis humane intelligat· quid eſt vir ꝛ vxor· Si autē noluerit nubere nō habebit neceſ-ſitatē nubēdi ꝑpter ꝺiunctōez natiuitatis· ne for te videat̄ per ſuā cōtinentiā in alteꝝ ꝑdere· qui nolebat eſſe ꝺtinens· ſicut dn̄s poſt cōiunctū ma trimoniū iubet ne alter altero nolēte ſe ſeparet·

Chriſ· in ome Non ſolum autē ex modo creatō nis· ſed etiā ex modo legiſlatōnis mōſtrauit· qm̄ vnum oportet vni cōiungi· et nunq̄ reſcindi· Vn̄ ſequit̄· Et dixit ꝑpter hoc relinquet homo patrē et matrē et adherebit vxori ſue· Hiero· Simi-liter ait vxori nō vxoribꝰ· Et expreſſe ſubditur· Et erūt duo in carne vna· Premiū eīm eſt nuptia-rum ex duobꝰ vnā carnē· ſ· ꝓlis fieri· Glo· Vel in carne vna· i· in carnali copulā· Chriſ· Si ḡ quia ex viro eſt vxor et ex vna carne ſūt ambo· re linquet homo patrē ſuū et matrē· maior nūc ca-ritas debet eſſe inter fratres ꝛ ſorores· quia hij quidem ex eiſdē parētibꝰ exeunt· illi aūt ex diuer ſis· Sed hoc magnū eſt nimis· quia fortior eſt di cōſtitutio q̄ virtus nature· Nō eīm ꝑcepta dei na-ture ſubiecta ſunt· ſed natura dei ꝑceptis obtem pat· Deinde fr̄es ex vno naſcunt̄· vt diuēſas vias petāt· vir autē et vxor ex diuerſis naſcunt̄· vt in vnū cōueniāt· Ordo etiā nature dei ordinationez loquit̄· Qẟ eīm eſt in arboribꝰ humor· hoc eſt in hominibꝰ amor· humor aūt de radicibꝰ aſcendit in herbā· ꝛ ſurſū trāſmittit̄ in ſemē· Jdeo paren tes quidē diligūt· ſed non ſic diligunt̄ a filijs· hō eīm· nō ad parētes· ſed ad ꝓcreādos filios tranſ mittit affectum· et hoc eſt qẟ dicit̄· ꝑpter hoc re linquet homo patrē et matrē· ꝛ adherebit vxori ſue· Chriſ· in ome· Vide etiā ſapientiam docto ris· Jnterrogatꝰ eſt· ſed nō cōfeſtum dixit· nō licꝫ vt non turbarent̄· ſed ꝑ ꝓbatōez hoc conſtituit· Deus eīm a ꝓncipio maſculū et feminā fecit· ꝛ nō ſimpliciter eos cōiunxit· ſꝫ niꝰem iuſſit dimittere

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et patrem· et non ſimpliciter virum mulieri dixit
aduenire· ſed cōiungi· ex ip̄o modo locutōis indi
uiſibilitatē oñdens· Sꝫ ⁊ maiorē copulā adiūxit
cū dixit Et erūt duo in carne vna· Aug⁹· de cō·
euā· Hec tū verba cum p̄mi hominis fuiſſe ſcrip=
tura teſtet̄· dn̄s tū hic deum hoc dixiſſe declarat
vt hinc intelligerem⁹ ꝓpter extaſim q̄ p̄ceſſerat
in adam hoc diuinit⁹ tanq̄ ꝓphetā dice potuiſſe
Remi· Miſteriū em̄ hoc aplus in xp̄o ⁊ eccleſia
Dn̄s em̄ ihus xp̄us q̄ſi patrē deſeruit cū de celis
ad terrā deſcēdit· et matrē deſeruit· i· ſinagogā
ꝓpter infidelitatē ·et adheſit vxori ſue ſancte· ſ·
eccleſie· ⁊ ſunt duo in carne vna· id eſt xp̄s et ec=
cleſia in vno corpe· Chriſ· in ome· Poſtq̄ vo
veteris legis et verba ⁊ facta induxit cū poteſta
te iam et ip̄e interp̄tat̄ ⁊ legē inducit dicēs· ita
q̄ iam non ſunt duo· ſed vna caro· Sic em̄ qui ſpi
ritaliter ſe diligūt· vna anima eſſe dicunt̄· dicēte
ſcriptura· omniū credentiū erat cor vnū ⁊ anima
vna· ſic vir et vxor qui carnaliter ſe diligūt vna
caro eſſe dicunt̄· Queadmodū igit̄ carnē incidē
eſt ſordidū ita ⁊ mulierem diuidere eſt iniquum·
Aug⁹· xxiiij· de ciui· dei· Vnum etiā dicunt̄ vel
ꝓpter cōiunctionē· vel ꝓpter originē femine· que
de maſculi latere creata eſt· Chriſ· in ome· Vl=
teri⁹ autē et de⁹ induxit dicens· Quod ergo de⁹
cōiunxit homo non ſeparet· Demōſtrās q̄ ⁊ p̄ter
naturā ⁊ p̄ter legē eſt vxorē dimittere· Preter
naturā quidē· quia vna caro diuidit̄· Preter legē
autē quoniā deo copulāte ⁊ iubente nō diuidi vx
or dimittit̄· Hiero· Deus em̄ cōiunxit vnā faci
endo carnē viri ⁊ femine· hāc ergo homo nō pōt
ſepare· ſed ſolus de⁹· Non ſepat qñ ꝓpter deſide=
riū ſecunde vxoris p̄ma dimittit̄· Deus ſepat qui
cōiunxerat· qñ ex ɔſenſu ꝓpter ſeruitutem dei ſic
habem⁹ vxores quaſi non habētes· Aug⁹· cō
tra fauſtū· Ecce iudei ex libris moyſi cō uincunt̄
nō eſſe vxorē dimittendā· qui ſcd̄m voluntatē le=
gis moyſi arbitrabant̄ ſe facere cū dimitterent·
Simul et illud hic ipſo xp̄o atteſtāte ɔgnoſcim⁹
deum feciſſe et cōiunxiſſe maſculū et feminam· qd̄
manichei negādo dānant̄ xp̄i euāgelio reſiſtētes
Chriſ· ſup math· Grauis eſt autē fornicariȷs
interp̄tatio caſtitatis· ſed contra rationē rñdere
nō poſſunt· veritati tñ credere non acquieſcunt·
Conferūt ergo ſe ad patrocinium moyſi ſicut ho
mines malā cauſā habentes cōfugiunt ad poten
tes viros· vt ſi p iuſticiā non poſſunt vincāt per
pſonā· Vnde ſequit̄· Dicunt illi· Quid ergo moy=
ſes mandauit dari libellum repudiȷ et dimittere·
Hiero· Aperiūt calūniā quā parauerat licꝫ do
min⁹ nō ꝓpriam ſententiā ꝓtulerit· ſꝫ veteris hi
ſtorie et mādatoꝝ dei fuerit recordat⁹· Chri·
in ome· Si aūt dn̄s alien⁹ eſſet a veteri teſtamen
to nō decertaſſet ꝓ moyſe· neqꝫ que ſua ſūt mon
ſtraſſet veterib⁹ ɔuenire· Sed ineffabilis xp̄i ſa
pientia ⁊ ꝓ his excuſādo rñdit· Vnde ſequitur·
Et ait illis· Quoniā moyſes ad duriciā cordis vrī
ꝑmiſit vobis dimittē vxores veſtras· In q̄ libe=
rat moyſen ab accuſatōne totū in illoꝝ caput cō
uertit Aug⁹· cont̄ fauſtū· Quanta em̄ erat du
ritia· q̄ nec p libelli interp̄tationē vbi diſuadendi

locus iuſtis et prudentibus tribuebatur· ſolui et
flecti poſſet ad recipiendā vel reuocandā ɔiugiȷ
caritatē· Porro qua calliditate rep̄hendūt ma=
nichei moyſen tanq̄ cōiugia dirimentē· p libellū
repudiȷ et laudāt xp̄m tanq̄ ei⁹ vinculū cōfirmā
tem cuꝫ ſcd̄m ſuā ſacrilegā ſententiā· Moyſen lau
dare debuerūt ſepantē· quod cōiunxerat dyabo
lus· ⁊ xp̄m vitupare dyaboli ligamēta ſolidantē
Chriſ· in ome· Deniqꝫ quia graue erat ·quod
dictum erat· ſtatim reducit ſermonē ad antiq̄ le=
gem dicens· Ab initio aūt ſic nō fuit· Hie· Qd̄
dicit huiuſmōi eſt· Nū quid poteſt de⁹ ſibi eſſe cō
trari⁹· vt aliud ante iuſſerit· et ſententiā ſuam no
uo frāgit imperio· nō ita ſentiendū eſt· Sꝫ moy=
ſes cum videret ꝓpter deſideriū cōiugū ſecunda=
rum· que vel ditiores· vl̄ iuniores vel pulcriores
eſſent p̄mas vxores interfici· aut malā vitā ducē
maluit indulgere diſcidiū q̄ odiū ⁊ homicidia p
ſeuerare· Simulqꝫ cōſidera q̄ non dixit· ꝓpter du
ritiā cordis veſtri pmiſit vobis de⁹· ſed moyſes
vt iuxta aplum ɔſiliū eſſet hois non imperiū dei·
Chriſo· Propterea bn̄ dixit· quia moyſes hoc
pmiſit non p̄cepit· Qd̄ em̄ p̄cipim⁹ ſp volumus·
quod autē pmittim⁹· nolētes indulgem⁹· q̄r ma
lam volūtatē hominū ad plenū ꝓhibere nō poſ=
ſum⁹· Permiſit ergo nobis facere mala ne facere
m⁹ peiora· ſ3 hoc vob̄ pmittēdo nō vob̄ dei iuſti
tiā demōſtrauit ſꝫ a pc̄o abſtulit culpā peccādi·
vt quaſi ſcd̄m legē agentib⁹ vobis peccatū vr̄m
non videat̄ eſſe peccatū·

Dico aūt vobis· q̄r quicūqꝫ dimiſerit vxo rē ſuā· niſi ob fornica= tionē et aliā duxerit· mechat̄· et qui dimiſ= ſam duxerit mechat̄·

Chriſ· in omelia·
Quia os illoꝝ opila
uerat iam cum auto
ritate legē inducit
dicens Dico autē vo
bis· quia quicūqꝫ di
miſerit vxorē ſuā niſi
ob fornicatōē ⁊ ali
am duxerit mechat̄
Orig· Forte aūt di
cet aliquis· qm̄ ihus
dicēs· quicūqꝫ dimiſerit vxorē ſuā niſi ob fornica
tionē· pmiſit vxorē dimittē queadmodū moyſes
quē retulit ꝓpter duritiā cordis iudeoꝝ hoc p̄ce
piſſe Sed ad hoc rñdendū· qm̄ ſi ſm̄ legē adulte
ra lapidat̄· nō ſcd̄m hoc intelligit̄ res turpis ꝓp
ter quam moyſes pmittit libellū repudiȷ Nec em̄
in cauſa adulteriȷ oportebat libellū dare repudiȷ
Sed forſitā moyſes omnē culpā mulieris turpē
rem appellauit· que ſi inuēta fuerit in vxore ſcri=
bit̄ ei libell⁹ repudiȷ· Querendū eſt autē ſi ꝓpter
ſolam cauſā fornicatōis dimittere iubet vxorem
quid eſt ſi mulier non fuerit fornicata· ſed aliud
quid graui⁹ fecerit· puta venefica inueniat̄· aut
interfectrix filioꝝ· ſed dn̄s exponēs rē alibi dix
it· Qui dimiſerit excepta cauſa fornicatōis facit
eam mechari dans ei occaſionē ſecundaꝝ nuptia=
rum· Hiero· Sola ergo fornicatō eſt q̄ vxoris
vincit affectum· ymo cum illa vnā carnē in aliam
diuiſerit et ſe fornicatōe ſepauerit a marito non
dicit̄ teneri· ne virum q̄ꝫ ſub maledictōe faciat di
cente ſcriptura· Qui adulterā tenet ſtultus et im
pius eſt· Sicut em̄ crudelis eſt et iniqu⁹· q̄ caſtā

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dimittit. ſic fatuꝰ et iniquus qui retinet meretri
cem. Nam patronꝰ turpitudinis eſt qui crimē ce-
lat vxoris. Augꝰ. de adulterinis coniugijs. Non
tñ erit turpis. nec difficilis etiã poſt patrata et
purgata adulteria recõciliatõ ꝯiugij. vbi ꝑ cla-
ues regni celoꝝ nõ dubitat̃ fieri remiſſio pecca-
toꝝ. nõ vt poſt viri diuortiũ adultera reuocetur
ſꝫ vt poſt xp̃i ꝯſortiũ adultera nõ vocet̃. Chri.
Omnis aũt res ꝑ quas cauſas naſcit̃ ꝑ ipſas abſol
uitur. Matrimoniũ autē non facit coitꝰ. ſꝫ volun-
tas. et ideo nõ ſoluit illud ſepatio corpis. ſed ſep
atio voluntatis. Ideo qui dimittit ꝯiugem ſuam et
aliam nõ accipit. adhuc maritꝰ eſt. Nã ſi et corpe
iam ſepatꝰ eſt. tñ adhuc volũtate coniunctus eſt
Cum ergo aliam accipit. tunc plene dimittit. Et
ideo dñs non dicit. Qui dimittit mechat̃. ſꝫ qui al
terã ducit. Raba. Vna ergo ſolũmõ carnalis ē
cauſa. i. fornicatio. vna ſpiritalis. i. timor dei. vt
vxor dimittat̃. nulla aũt cauſa eſt vt viuente ea q̃
relicta eſt. alia ducat̃. Hiero. Poterat autem ac
cidē vt aliq̃s calũniã facerꝫ innocẽti vxori. ⁊ ob
ſcđam copłaꝫ nuptiaꝝ. veteri c̃mẽ impigerꝫ. Ideo
ſic p̃orē dimittē iubet̃ vxorē. vt ſcđam p̃ma viuen
te nõ habeat. nec nõ poterat euenire vt iuxta eã
dem legē vxor q̃ꝫ marito darꝫ repudiũ. Eadē cau
tela p̃cipit̃. ne ſcđm accipiat viꝝ. et quia meretrix
et que ſemel fuerat adultera obprobriũ nõ time-
bat. ſcđo non nubē p̃cipit̃ viro. ꝙ ſi talē duxerit.
ſub adulterij c̃mine ſit. Vñ ſequit̃ Et qui dimiſſaꝫ
duxerit mechat̃. Glo. Accipiente terret. quia
adultera nõ timꝫ obprobriũ

Dicunt ei diſcipuli
Si ita eſt cauſa hoĩs
cum vxore. non expe-
dit nubere. Qui dixit
eis Nõ omnes capiũt
verbũ iſtđ. ſed quibꝰ
datum eſt. Sunt eniꝫ
eunuchi. q̃ de matris
vtero ſic nati ſunt. et
ſunt eunuchi. qui ab
hominibꝰ facti ſunt.
et ſunt eunuchi qui ſe
ipſos caſtrauerunt ꝓp
ter regnũ celoꝝ. Qui
poteſt capere. capiat

Hie. Graue pon
dus vxor eſt. ſi excep
ta cauſa fornicacõis
eam dimittere nõ li-
cet. Quid eñ ſi temu
lenta fuerit. ſi iracũ
da. ſi malis moribus
tenenda erit. Viden
tes ergo apł̃i graue
vxorũ iugum. profe
runt motuꝫ aĩmi ſui.
Vnde dicit̃. dicũt ei
diſcipuli eiꝰ. ſi ita ē
cã homini cũ vxore.
non expedit nubere.
Chriſ. in ome. Le
uiꝰ eñ eſt cont̃ con-
cupiam p̃liari et con
tra ſeip̃m. q̃ꝫ ad muli
erem malã Chriſ.
ſup math. Nõ autẽ
dixit dñs. quia ex pe
dit. ſed magis cõſen
ſit ꝙ nõ expedit. ſꝫ infirmitatē carnis ꝯſiderauit
Vnde ſequit̃. Qui dixit eis. Non oẽs capiunt ver
bum iſtud. i. non oẽs hoc poſſunt. Hiero. Ne-
mo aũt putet ſub hoc verbo ꝙ addit. ſed q̃bus da
tum eſt. vel fatum. vel fortunam introduci. ꝙ hi
ſũt virgines. quos ad hoc caſus adduxit. Sed his
datũ eſt a deo. qui petierũt. qui voluerũt. qui vt
acciperẽt laborauerũt. Chriſ ſup math. Ideo
ergo non omnes cape poſſunt. qꝛ nõ oẽs volũt
palma ꝓpoſita eſt. qui concupiſcit gloriam nõ co
gitet de labore. Nemo vinceret. ſi oẽs p̃iculum
timerent. Ex eo ergo ꝙ quidã a ꝓpoſito ꝯtinentie
cadunt nõ debemꝰ circa v̓tutē caſtitatis fieri pig
ores. ſicut et qui in pugna cadũt nõ exanimãt ce
teros Quod ergo dicit. quibꝰ datũ eſt. illud oſtē
dit. quia niſi auxiliũ gr̃e acciperemus nihil nobis
valeret. Hoc autē auxiliũ gratie volẽtibꝰ nõ de-
negat̃. Dicit. n. dñs petite et inuenietis. Chr.
in ome. Deinde poſſibile hoc eſſe oñdẽs. ait. Sũt
eñ eunuchi. Quaſi. d. excogita ſi ab alijs exciſus eſ
ſes. quid vtiq̃ꝫ faceres. voluptate quidē priuatꝰ
mercedē autē non haberes. Chriſ. ſup mathe.
Sicut. n. peccatũ opꝰ ſine volũtate non facit ita
et iuſtitia ex ope nõ conſũmat̃. niſi ⁊ volũtas affu
erit. Illa eſt ergo glorioſa ꝯtinẽtia. nõ quã trãſ-
gredi nõ p̃ot neceſſitas debilitatis corpis. ſꝫ quã
cõplectit̃ volũtas ſancti ꝓpoſiti. Hier. Triplex
ergo genꝰ eunuchoꝝ poſuit. quoꝝ duo ſũt car
nales. et tercij ſpiritales. alij eñ ſunt qui de vte-
ro matris ſic naſcunt̃. Alij q̃s vel captiuitas facit
vel delitie matronales. Tertij ſunt. qui ſeip̃os ca
ſtrauerũt ꝓpter regnũ celoꝝ. ⁊ qui cũ poſſint eſ
ſe viri ꝓpter xp̃m eunuchi fiũt. Iſtis ꝓmittit̃ pre
mium. Supioribꝰ aũt quibꝰ neceſſitas caſtimoĩe
eſt nõ volũtas nihil omino debet̃. Hila. In vno
eñ eoꝝ poſuit naturã. ſcꝫ in eo qui naſcit̃. In al-
tero neceſſitatē. ſcꝫ in eo qui factꝰ eſt. In tertio
voluntatē qui. ſcꝫ ſpe regni celeſtis talis eſſe de-
creuit. Chriſ. ſup math. Qđ autē aliqui ſic na-
ſcunt̃ hac rõne fit ſicut et naſcunt̃ ſex digitos ha
bentes aut q̃tuor. Si. n. deꝰ ſicut ab initio conſti
tuit vnãquãq̃ꝫ naturã. ſic dimitteret illã immuta
biliter ſemp in ſuo ordine ꝑmanere. in obliuionē
deduceret̃ corã hominibꝰ opatõ dei Ideo g̃ inter-
dũ natura rerũ cõuertit̃ cõtra ſuã naturã. vt ſem
per deus nature opifex in memoriam reducatur.
Hiero. Poſſumꝰ ⁊ aliter dicere. Eunuchi ſũt ex
matris vtero. qui frigidioris nature ſũt. nec libi-
dinē appetẽtes. ⁊ alij qui ab hominibꝰ fiunt q̃s aut
phariſei faciunt. aut ꝓpter ydoloꝝ cultũ emolliũ
tur in feminas. vel p̃ſuaſione heretica ſimulãt ca
ſtitatē. vt mẽtiant̃ religionis veritatē. Sꝫ nullꝰ
eoꝝ cõſequit̃ regnũ celoꝝ. niſi qui ſe ꝓpter xp̃m
caſtrauerit. Vñ ſequit̃. Qui p̃ot cape capiat. vt
vnuſquiſq̃ꝫ cõſideret vires ſuas. vtꝝ poſſit vir-
ginalia ⁊ pudicitie implere p̃cepta. Per ſe. n. ca
ſtitas blãda eſt. et quelibet ad ſe alliciẽs. ſꝫ ꝯſide
rãde ſũt vires. vt qui poteſt capere capiat. Que
hortantis dñi vox eſt. ⁊ milites ſuos ad pudicitie
p̃miũ cõcitantis. qꝛ qui p̃t pugnare pugnet ⁊ ſu
peret ac triũphet. Chriſ. in ome Cũ aũt dicit
Qui ſe caſtrauerũt nõ mēbroꝝ dicit abſciſionem
ſed malaꝝ cogitõnum interp̃tationē. Maledictõi
eñ eſt obnoxiꝰ qui membrum abſcidit. et eñ que
homicidaꝝ ſũt talis p̃ſumit. Et manicheis q̃ det̃
hunt creaturis tribuit occaſionē. et eadē cũ gen-
tibꝰ mēbra detrũcantibꝰ de qua ait. Abſcide eñ
mēbra demoniace temptatõis. eſt. Cum his aũt
que dicta ſũt. neq̃ꝫ ꝯcupia mãſuetior ita fit. ſꝫ mo
leſtior. aliũde eñ habet fõtes ſperma. qđ in nob̃
eſt et precipue a propoſito in continenti et mẽte

negligēte et ſi ipſa ſobrietas fuerit· naturalium motuū nullū eſt nocumentum· nec ita abſciſio mēbri compmit tēptatīoes et trāquillitatē facit· vt cogitationes frenum·

Tūc oblati ſunt ei paruuli vt manus eis imponeret· et oraret· Diſcipuli autē increpabāt eos· Jhs autē ait eis Sinite puulos et nolite ꝓhibere eos venire ad me· Talium enī eſt regnū celorum Et cum impoſuiſſ; eis manum· abijt inde·

Chriſ· ſup math· Dn̄s de caſtitate ſermonē fecerat audientes aūt quidā obtulerūt ei infātes caſtitate mūdiſſimos Putabāt enī· quia dominus corpe mūdos tātum laudaret Et hoc eſt quod dicit· Tūc oblati ſūt ei puuli vt man⁹ eis imponeret et oraret· Orig· Jā enī ex ꝑcedentib⁹ virtutibus eius experti erant· qm̄ p impoſitionē manuū eius et orationē repellunt mala· Offerunt ergo ei pueros cōſiderātes· qm̄ impoſſibile eſt· vt poſtq̄ p tactum dn̄s dederit in eis diuinā virtutē· vt ruina aut demonium aliqd tangere eos poſſit· Remi· Cōſuetudo etiā fuit apud veteres vt puuli offerent ſenioribus quatinus eoꝝ manu· vel ore benedicerent· ⁊ iuxta hāc cōſuetudinē paruuli oblati ſūt dn̄o Chri· ſuper math· Caro aūt quia nō delectat in bonum facile obliuiſcit bonū· Malū aūt qd audierit retinet ſp· Ante modicū aūt temp⁹ xp̄s accipiēs pueꝝ dixit Niſi facti fueritis ſicut paruul⁹ iſte· nō intrabitis in regnū celoꝝ ⁊ ecce ſtatim oblati diſcipuli puerilis innocētie, vetabāt· pueros ad xp̄m· q̄ſi indignos accedere· Vn̄ ſequit· Diſcipli aūt increpabāt eos Hiero· Non quo nollēt eis ſaluatoris ⁊ manu et voce bendici· ſed q nondum habentes pleniſſimā fidem· putarēt eum in ſimilitudinē alioꝝ hoim offerētiū importunitate laſſari Chri· in ome· Vel diſcipli expellebāt pueros cauſa dignitatis xp̄i· Dn̄s autē dolēs eos moderata ſapere· et timorē cōculcare mūdanum accepit paruulos et in vlnis tenuit eos· et talib⁹ regnū celoꝝ promittit· Vn̄ ſequit· Jhs autē ait eis· Sinite paruulos venire ad me ⁊ no· ꝓ eos· Taliū eſt· n· regnum celoꝝ· Chriſo· ſup math· Quis enī mereatur aprorpinquare xp̄o ſi repellit ab eo ſimplex infantia· Ideo dixit· Nolite ꝓhibere eos· Nā ſi ſācti futuri ſunt quid negatis filios ad patrē venire· ſi autem peccatores futuri ſunt vt quid ſententiā cōdemnatōis profertis anteq̄ culpam videatis

Hiero· Signāter autē dixit· Taliū eſt regnum celoꝝ· nō iſtoꝝ vt oſtenderet· nō etatē regnare· ſed mores· Et his qui ſimilē haberēt innocentiā· et ſimplicitatē ꝑmiū repromitti· Sequit et cum impoſuiſſet eis man⁹· abijt inde· Chriſ· ſuper math· Preſens loc⁹ inſtruit oēs parētes· vt filios ſuos ſacerdotib⁹ offerāt· Nō enī ſacerdos manus imponit· ſed xp̄s· in cui⁹ noie man⁹ imponit· Si enī qui eſcas ſuas p orationē offert deo ſanctificatas eas mādūcat· Sanctificat enī p verbū dei et orationē· vt apoſtol⁹ dicit· quāto magis pueros offerri deo et ſanctificari neceſſe eſt· Cauſa aūt ſanctificandaꝝ eſcaꝝ hec eſt· qm̄ tot⁹ mund⁹ in maligno poſit⁹ eſt Vn̄ et res corpales que ſunt magna pars mundi in maligno poſite ſūt· Conſequenter infātes· qm̄ na cunt· et ipi quantū ad carnem in maligno poſiti ſunt· Orig· Pueros autē miſtice dicim⁹· qui in xp̄o adhuc carnales ſunt· et lacte opus hn̄tes· Qui autē ꝓfitent verbi doctrinam ſimplitiores quidē et q̄ſi puerilē ſermonē habentes· quo nutriūtur adhuc nouicij ſūt qui offerunt ſaluatori pueros et infātes· qui aūt vident eſſe ꝑfectiores et ideo ſunt diſcipuli ihū priuſq̄ diſcant rationē iuſtitie de pueris reꝑhendūt eos q̄ per ſimplicē doctrinā pueros ⁊ infantes· i· nim⁹ adhuc eruditos offerūt xp̄o· Dn̄s autē hortās diſcipulos ſuos iam viros conſtitutos odeſcendere vtilitatib⁹ pueoꝝ vt fiāt pueris q̄ſi pueri· vt pueros lucrent dicit Taliū ē regnū celoꝝ Nā ⁊ ipe cum in forma dei eſſet fact⁹ eſt puer Hoc ergo debemus attendē· ne eſtimatōne ſapiētie excellētioris et ꝑfect⁹ ſpiritalioris· cōtemnam⁹· q̄ſi magni puſillos eccleſie ꝓhibentes pueros venire ad ihm Quoniā aūt pueri nō oīa q̄ dicunt ſequi poſſunt impoſuit eis manum ihs· ⁊ virtutē relinquēs i eis per tactū· abijt ab eis· q̄ſi non potentibus ſequi xp̄m· ſicut ceteri diſcipuli ei⁹ ꝑfecti· Remi· Manibus etiā impoſitis bn̄dixit pueris ſignificās· q humiles ſpiritu ſūt digni ei⁹ gratia ⁊ bn̄dictione

Glo· Impoſuit etiam eis man⁹· vt viris cōtinētib⁹ gratiam ſui auxilij referendam ſignificaret·

Hila· Infātes etiam gentiū forma ſunt· quib⁹ per fidem ⁊ auditū ſal⁹ reddit· Verū ex affectu· primo ſaluādi iſrahel a diſcipul' inhibent accedē q̄s dn̄s ait non oportere ꝓhiberi· Mun⁹ enī ſpiritusſancti· et p impoſitionē man⁹ ⁊ ꝑcationē· teſtāte legis opere erat gentib⁹ largiēdum·

Et ecce vnus accedēs· ait illi· magiſter bone· quid boni faciā vt habeā vitā eternā Qui dicit ei· Quid me interrogas de bono· Vnus eſt bonus de⁹· ſi autē vis ad vitā ingredi· ſerua mādata dei Dic illi· Que· Jheſus aūt dixit ei· Nō homicidiū faties· nō adulterabis nō furtū facies· nō falſum teſtimoniū dices· honora patrē tuū et matrē tuā· ⁊ diliges ꝓximū tuum ſicut teipm· Dicit illi adoleſcēs· Omia hec

Raban⁹ Audierat forſā homo iſte a domino tm̄ eos qui vos ſunt puul' ſimiles eē dignos itroitu regni celeſtis ⁊ ideo certior cupiens eſſe nō p abolas· ſed aperte poſtulat expoi qui b⁹ meritis vitā eternam conſequi poſſit Et ideo dicit Et ecce vn⁹ accedēs· ait illi Magiſter bone· q̄d boni faciā vt habeā vitā eternā· Hie· Iſte qui interrogat et adoleſcēs et diues erat et ſupb⁹· et nō voto diſcētis· ſꝫ tēptantis interrogat· quod ex eo probare poſſumus q dicente ſibi domino· ſi vis ad vitam ingredi· ſerua mādata· turſum

cuſtodiui a iuuentute
mea· Quid adhuc mi
hi deeſt· Ait illi ihꝰs
ſi vis pfectus eſſe· va
de et vende om̄ia que
habes et da paupibꝰ
et habebis theſauruꝫ
in celo· ⁊ veni ſequere
me Cum audiſſet ado
leſcens verba h̄· abijt
triſtis· erat em̄ habēs
multas poſſeſſiones·

fraudulēter interro
gat· que ſūt illa mā
data· quaſi nō ⁊ ipe
legere aut dn̄s poſſꝫ
eidem hec iubere cō
traria· Chriſo· in
ome· Ego autēꝫ aua
rum quidē eum· ſꝫ pe
cuniaꝝ amatorē ne
quaq̄ recuſo dicere
quia ⁊ xp̄s talē eum
eſſe redarguit· ſimu
latorē autē nequaq̄
quia nō eſt ſecuꝝ de
incertis iudicare· et
maxime accuſando·

Marcus aūt hāc ſuſpitōēꝫ deſtruit· Dicit enim ꝙ
occurrēs et genu flectēs rogabat eum· et qm̄ in
ſpitiēs eum ihꝰs· amauit eum Si eū temptās acceſ
ſiſſet demōſtraſſꝫ nob̄ hic euāgeliſta ſicut in alijs
facit· Si autē et ipe ſiluiſſet· xp̄s eum nō pmiſiſ=
ſet latere· ſed redarguiſſet manifeſte· aut occulte
inſinuaſſet· Hoc aūt nō facit· Sequit̄ em̄· Qui dic̄
ei· Quid me interrogas de bono Augꝰ· Poteſt
autē videre diſtare aliquid qd̄ hic ſm̄ mah̄· dicit̄
Quid me interrogas de bono· ſcd̄m alios aūt qd̄ me
dicis bonū· Nam quid me interrogas de bono ad
illud magis referri poteſt· ꝙ ait ille querēs quid
boni faciam· Ibi em̄ et bonū nominauit et inter=
rogatō eſt Magiſter aūt bone nondū eſt interro
gatio· Cōmodiſſime ergo intelligit̄ vtrūqꝫ dictū
Quid me dicis ⁊ interrogas de bono· Hieroni·
Quia vero magiſtrū vocauerat bonū et nō deum
vel dei filiū ꝯfeſſus erat dixit q̄uis ſāctū hominē
compatione dei non eſſe bonū· de quo dicit̄· Con=
fitemini dn̄o· qm̄ bonꝰ· Et ideo dicit· Vnꝰ ē bonꝰ
deus· Ne quis autē putet in eo qd̄ bonꝰ deꝰ dicit̄
excludi a bonitate filium dei· Legimꝰ in alio loco
paſtor bonꝰ ponit aīam ſuā ꝓ ouibꝰ ſuis Augꝰ
primo de ciui· dei· Vel quia ille vitā eternā quere
bat· Vita aūt eterna eſt in illa cōtemplatōe· qua
non ad penā videt̄ deꝰ· ſed ad gaudiū ſempiter=
num· ⁊ non intelligebat· cum quo loquebat̄· qm̄
tantūmodo eum filiū hominis arbitrabat̄· Ideo
dicit· Quid me interrogas de bono et vocas me ſe
cundū ꝙ vides magiſtrū bonū Hec forma filij ho
minis apparebit in iuditio· nō tm̄ iuſtis· ſꝫ ⁊ impijs
Et ipa viſio malum eis erit· quia penalis erit· Eſt
autē viſio forme mee· in qua equalis ſum deo· Ille
ergo vnꝰ deus pater filiꝰ et ſpiritusſanctꝰ· ipe ē
ſolus bonꝰ· quia nemo videt eū ad luctū ⁊ plāctū
ſed tm̄ ad ſalutē et leticiā verā· Hiero· Salua=
tor noſter bonitatis teſtimoniū non renuit· ſꝫ ma
giſtri abſqꝫ deo excluſit errorem· Que autē vtili
tas eſt· vt ita reſponderet· Reducit em̄ eū paula
tim et erudit liberari ab om̄i adulatione· ⁊ ab his
que ſunt ſup terram eum adducens· deo adherere
ſuadet· et futura querere· ⁊ noſſe eum· qui vere ē
bonꝰ et radix et fons vniuerſoꝝ bonoꝝ· Orige·
Reſpōdet etiam ſic xp̄s ꝓpter eum qui dixit· Quid
boni faciā· qm̄ em̄ declinamꝰ a malo et facimꝰ bo=

num· quantū ad compationem ceteroꝝ hominū
dicitur bonū· quod facimꝰ· quātum aūt ad verita
tem ſm̄ ꝙ hic dicit̄· vnus eſt bonꝰ· Bonū noſtrū
non eſt bonū· Dicere aūt pōt quis· qm̄ ſciēs dn̄s
ꝓpoſitum interrogātis non eſſe vt faciat· vel hu=
manū bonū dixit· Quid me interrogas de bono·
Ac ſi diceret· Cum ſim paratꝰ ad ea que dicunt̄·
cur me interrogas de bono· Poſt hoc autēꝫ dicit·
Si vis ad vitā ingredi· ſerua mādata· vbi cōſide
ra· qm̄ adhuc q̄ſi extra vitā cōſtituto reſpondit·
Si vis ad vitā ingredi· ſm̄ em̄ vnum modū homo
eſt extra vitam· qui eſt extra eum qui dixit· Ego
ſum vita· Alias autē oīs qui ſup terram eſt· q̄uis
iuſtiſſimꝰ pōt quidē in vmbra eſſe vite nō autem
in ipa vita cum ſit corpe mortis circūdatꝰ· Intro
ibit autē quis in vitā abſtinēs ſe ab opibꝰ mortu
is appetens aūt opa viua· Sunt aūt et verba mor
tua et verba viua· Et cogitatōēs mortue ⁊ cogi=
tatōēs viue· Et ideo dicit· Si vis ad vitā ingre=
di· ſerua mādata Augꝰ· de ver· do· Nec eciā dixit
ſi vis venire ad vitā eternā· ſꝫ ſi vis venire ad vi
tam· eam diffiniens vitam que fuerit eterna vita·
Hinc ergo cōſiderādum eſt queādmodū amanda
ſit eterna vita· qm̄ ſic amat̄ miſera iſta· et quādo qꝫ
finiē a vita· Remi· Demonſtrat̄ autē his verbis
quia lex ſuis impletoribꝰ nō ſolū tempalia dabat
ſed ⁊ vitā eternā· Et quia hoc audierat ſollicitus
factus interrogauit· Vnde ſequit̄· Dicit illi· Que
Chriſ· in ome Hoc aūt nō temptās dixit· ſꝫ eſti
mās alia quedā p̄cepta eſſe p̄ter legalia que vite
cauſa fierēt ei Remi· Ihꝰs xp̄o q̄ſi infirmo cōdeſcē
dēs clemētiſſime legis p̄cepta expoſuit· vn̄ ſeq̄t̄
Ihꝰs aūt dixit· Non homicidiū facies· Quoꝝ p̄cep
toꝝ expoſitō eſt ſequēs ſententia· quia dicit̄· Et
diliges ꝓximū tuū ſicut teipm· Etem̄ apoſtolus
dicit· Qui diligit ꝓximū· legem impleuit· Querē
dum eſt aūt· q̄re dn̄s tātum ſecūde tabule p̄cepta
cōmemorauit· Idcirco· ſcꝫ· quia forte iſte ſtudio=
ſus erat in dilectione dei· ſiue quia dilectio proxi=
mi gradꝰ eſt aſcēdendi ad dilectionē dei Orig·
Forſitā aūt iſta p̄cepta ſuffitiūt· vt in p̄ncipiū vt
ita dicā· vite ingrediat̄ quis· Non autē ſuffitiunt
hec vel alia ſimilia iſtis· ad interiora vite intro=
ducere queq̄· Qui aūt p̄terierit vnū iſtoꝝ māda=
toꝝ nec in p̄ncipio vite intrabit Chriſ· in om·
Quia ergo dn̄s ea p̄cepta cōmemorauerat q̄ erāt
in lege· ideo ſequit̄· Dicit illi adoleſcēs Hec om̄ia
ſeruaui a iuuētute mea Et neqꝫ hic ſtetit· ſꝫ rurſꝰ
interrogat· Quid adhuc mihi deeſt· Qd̄ et ipſum
ſignum eſt vehemētis deſiderij· Remi· Illis aūt
qui in gratia pfecti eſſe volunt· oſtendit qualiter
ad pfectionē venire poſſunt· Vn̄ ſequit̄· Ait illi
ihꝰs· Si vis pfectꝰ eſſe· vade et vēde om̄ia que ha
bes· et da paupibꝰ· Notāda ſunt iſta verba· Non
em̄ ait· Vade ⁊ māduca om̄ia q̄ habes· ſed vade ⁊
vende· Et non ait aliqua· ſicut ananias ⁊ ſaphira·
ſed om̄ia· Et pulcre ſubiūgit· que habes Illa em̄
habemꝰ· q̄ iuſte poſſidemꝰ· Illa ergo q̄ iuſte poſſi
dent̄· vendēda ſunt· Que vero iniuſte· ſūt erogā=
da illis· quibꝰ fuerāt ablata· Nec ait da ꝓximis·
aut diuitibꝰ· a quibꝰ accipies ſimilia· ſꝫ da paupi
bus Augꝰ· de opibꝰ monachoꝝ Nec attēdēdū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in quibꝰ monaſterijs· vel in quo loco in digētibꝰ fratribꝰ· hoc quod habebat aliquis impenderit· Omniū eñ xp̄ianoꝝ vna res· p· eſt· Et ideo quiſ/quis xp̄ianꝰ neceſſaria vbilibet erogauerit vbicūqꝫ etiā ipe qd neceſſariū eſt ſibi· accipit· de eo qd eſt xp̄i accipit· Raba· Ecce duas vitas hominibꝰ ꝓpoſitas audimꝰ actiuam ad quā ptinet· Non occides· et cetera legis mādata· ⁊ cōtemplatiua ad quā ptinet· Si vis pfectꝰ eſſe· Actiua ad legē ptinet· Cōtemplatiua ad euāgelium· quia ſicut vetus nouū p̄ceſſit teſtamētum ita bona actio p̄cedit cōtemplatōez· Augꝰ· cōtra fauſtū· Nec tñ illi ſoli· qui vt ſint pfecti· vendūt· vl' dimittūt oīa ſua ptinēt ad regnū celoꝝ· ſed huic militie xp̄iane ꝓpter quoddā cōmertiū caritatis ſubiungitur et quedā ſtipendiaria multitudo· Cui dicet in fine· eſuriui ⁊ dediſtis michi manducare· quos abſit· vt ictos a mādatis euāgelicis alienos a vita eterna ſepandos iudicemꝰ· Hiero· cōtra vigilātium· Quod vigilātiꝰ aſſerit eos melios facē qui vtanē rebꝰ ſuis paulatim fructꝰ poſſeſſionū paupibꝰ diuidāt· q̄ illos qui poſſeſſionibꝰ venūdatis ſemel omnia largianē· nō a me ei· ſed a deo reſpōdebiē· Si vis eſſe pfectꝰ· Vade et vēde· Iſte quē tu laudas· ſcdus aut tertiꝰ gradꝰ eſt quem ⁊ nos recipimꝰ dūmodo ſciamꝰ p̄ma ſecundis et tercijs p̄ferēda Genadi· de eccliaſticis dogmatibꝰ Bonū eſt eñ facultates cum diſpēſatōne pauperibus erogare· Meliꝰ eſt ꝓ intentōe ſequēdi dñm in ſimul donare et abſolutū ſollicitudīe egere cū xp̄o Chriſ· in omē Et quia de pecunijs erat ſermo a quibꝰ denudari admonuit· oñdit· q amplio ra his retribuit· q̄nto terra maius eſt celum· Et ideo dicit· Et habes theſauꝝ in celo· In theſauro eñ copiā et ꝑmanentiā retributōis oſtendit·

Orig· Si autē oīe mādatum in hoc verbo impleē· Diliges ꝓximū tuū ſicut teipm· Perfectus aūt eſt· qui impleuerit omne mādatū· quō dñs dicenti adoleſcēti· Hec oīa ſeruaui a iuuētute mea quaſi nondū pfecto dicit· Si vis pfectꝰ eſſe· Forte autē qd ait· Diliges ꝓximū tuū· nō a dño poſitum eſt· ſed ab aliquo additū· quia nec marcꝰ nec lucas hūc locū exponētes addiderūt· Vel aliter· Scriptū in euāgelio ſm hebreos· q cū dñs dixiſſet ei· vade et vēde oīa que habes· cepit diues ſcalpere caput ſuum· et non placuit ei· Et dixit ad eū dñs· Quō dicis· feci legem ⁊ ꝓphetas· quoniā ſcriptū eſt in lege· Diliges ꝓximū tuū ſicut teipſū· et ecce multi fratres tui filij abrahe amicti ſūt ſtercore morientes pre fame et domꝰ tua plena eſt multis bonis· et non egrediē· oīno aliqd ex ea ad eos· Volens ergo dñs arguere diuitē illum dicit· Si vis pfectus eſſe· vade et vēde oīa q̄ habes et da paupibꝰ· ſic eñ apparebit ſi diligis ꝓximū tuum ſicut teipm· Sed ſi pfectꝰ eſt qui habꝫ oēs virtutes· quō fit pfectus· qui vendit omnia ſua· et paupibꝰ dat· Ponamus eñ aliquē hoc feciſſe· quō ſtatim erit· ſine ira· ſine cōcupiſcētia ſuſcipiens oēs virtutes· et deponēs malitiā vniuerſā· Sapienti ergo videbiē forſan dicere· qm qui pauperibꝰ tradidit bona ſua ipoꝝ orationibꝰ adiuuaē accipiens ad ſuā ſpiritalē inopiā illoꝝ ſpiritalē habundantiā· Et fit hoc modo pfectus· Quis aliquas humanas habuerit· paſſiones· Aut ita iſte qui mutauit pro diuicijs pauptatē· vt fiat pfectus credens ſermonibꝰ xp̄i· adiuuabiē vt ſapiens fiat in xp̄o iuſtus et caſtus· et abſqꝫ omni paſſiōe non tamen ſic· vt in ipo tempe quo tradidit bōa ſua paupibꝰ· fiat oīno pfectus· Sed ex illo die incipiet ſpeculatio dei adducere eum ad omnes virtutes· Aliter autē ad expoſitionē moralem tranſibit dicens ſubſtantiā eſſe vnumquēqꝫ actꝰ anime eius· Impat ergo xp̄s vendere omnē ſubſtantiam malam· et quaſi tradere eam virtutibꝰ operantibus eā· que ab omni bono paupes ſunt· Sicut· n· pax apoſtoloꝝ reuertiē ad ipos· niſi fuerit filiꝰ pacis· ſic vniuerſa peccata reuertunē ad actores eoꝝ· cum non fuerit quis vtens malis eoꝝ· et ſic neqꝫ dubitatō erit· quin ſtatim erit pfectus· qui ſic vendidit oēs ꝓprias facultates· Manifeſtum eſt aūt· q qui talia agit· non habet theſaurum in celo et ipe factꝰ celeſtis· In ſuo eñ celo habebit theſauꝝ glīe dei· et diuitias in oī ſapiētia dei· Talis aūt poterit ſequi xp̄m· quia nō diſtrahitur ab aliqua mala poſſeſſione· quo minꝰ xp̄m ſequatur

Hiero· Multi etiā diuitias relinquētes dñm nō ſequunē· nec ad pfectionem ſufficit· niſi poſt contemptas diuitias ſaluatorē ſequerenē· i· relictis malis faciāt bona· Faciliꝰ eñ ſacculꝰ cōtemniē q̄ voluntas· Et ideo ſequiē· Et veni ſequere me Sequiē eñ dñm qui imitator eſt eiꝰ· et p veſtigia illius gradiē· Sequiē· Cū audiſſet autē adoleſcēs verba hec· abijt triſtis Hec eſt triſtitia que ducit ad mortem· Cauſaqꝫ triſtitie redditē· Erat· n· hñs multas poſſeſſiones· i· ſpinas ⁊ tribulos qui ſemētem dominicā ſuffocauerūt· Chriſ· Nō· n· ſimiliter detinenē· qui pauca habent· et qui multis habūdant· quoniā abiectio diuitiaꝝ maiorē accēdit flāmā· et vigilētior fit cupido· Augꝰ· in ep̄la· ad paulū et therafiā· Neſcio aūt quō cum ſupflua terrena diligunē· artiꝰ adepta q̄ cōcupita cōſtringunt· Nā vnde iuuenis iſte triſtis diſceſſit· niſi q magnas habebat diuitias· Aliud eñ ē iam nolle incorpare que deſūt· aliud iam incorpata diuellere Illa ei velut extrnea repudianē· iſta velud mēbra precidunē· Scdm hyſtoriā at iſte adoleſcens laudabilis quidē eſt· quia nō occidit· nō adulteratꝰ eſt· vitupabilis aūt· quia cōtriſtatꝰ eſt in verbis xp̄i vocantibꝰ eum ad pfectōez· Adoleſcēs quippe erat ſm aīam· et ꝓpterea relinquēs xp̄m abijt·

Ihesus autē dixit diſcipulis ſuis· Amen dico vobis· q diues difficile itrabit in regnum celoꝝ· Et iterum dico vobis· Facilius eſt camelū p foramē acus tranſire· q̄ diuitem intrare in regnū celorū· Auditis autē

Gloſa· Occaſione huiꝰ auari de q̄ p̄dictū ē· habuit ſmonē dñs de auaro· Vnde dicitur· Ihs aūt dixit diſciplis ſuis· Amen dico vobis· Chri· qd quidem dixit non pecunijs quidē detēhens ſed eis qui detinenē ab ipis· Et diſcipłos paupes exñtes nō verecundari· ob inopiam· Hilar·

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

his diſcipuli mirabātur valde · d · q̇s ergo poterit ſalu9 eſſe Aſpiciens aūt iheſus · Dixit eis · apud homines hoc ipoſſibile ē Apd deum autem omnia poſſibilia ſunt

habere enim diuicias · criminis nō eſt · ſʒ modus in habēdo retinend9 eſt · ſtā quō cōmunicandū eſt neceſſitatib9 ſāctorum ſi cōmunicādi materia non relinquitur · Raba · Sed inter pecunias habere · et pecunias amare · nō nulla diſtātia ē Tutius autē eſt nec habere nec amare diuitias Re · Vnde dn̄s in marco exponēs hui9 loci ſenſū · difficile eſt cōfidentib9 in diuicijs intrare in regnū celoꝝ · Illi em̄ in diuicijs cofidūt · qui omnē ſuā ſpez in diuicijs collocāt Hiero · quia vero diuitie habite difficile contemnunē · non dixit ꝙ impoſſibile eſt diuitē intrare in regnū celoꝝ · ſʒ difficile · Vbi difficile ponit̄ · non impoſſibilitas ꝑtenditur · ſʒ raritas demonſtrat̄ Hila · Periculoſa · n · cura ē velle diteſcere et graue on9 innocētia ſubijt incremētis opum occupata · Rē · em̄ ſeculi famulat9 di nō fine ſeculi vicijs aſſequet̄ · hinc difficile eſt diuitē regnū celoꝝ adire · Chriſ · in ome · Quia vero dixerat difficile diuitē intrare in regnum · ꝓcedit ad oſtēdendū qoud eſt impoſſibile · Vnde ſequit̄ Et iterum dico vobis · Facili9 ē camelū p foramē acus trāſire · ꝙ̄ diuitē intrare in regnū celorum ·

Hiero · Secundū hoc null9 diuitū ſalu9 erit · Sʒ ſi legam9 eſaiā · quō cameli madiā et epha veniāt ad hieruſalē cum donis atqʒ munerib9 ⁊ q̇ quondam curui erant · ⁊ vitioꝝ grauitate diſtorti ingrediant̄ portas hieruſalē · videbim9 · quō et iſti cameli quib9 diuites compant̄ cum diſpoſuerint grauem ſarcinā peccatoꝝ ⁊ toti9 corpis prauitatem intrare poſſunt p anguſtā et artā viam · que ducit ad vitam · Chriſ · ſup math · Gentiū etiaz anime aſſimulate ſunt · tortuoſis camelis in quib9 erat gibb9 ydolatrie · qm̄ cognitō dei erectio eſt animarum · Acus aūt eſt filius dei · Cuius ꝑma ps ſubtilis eſt ſm diuinitatē · alia vero groſſior ſcd̄m incarnatōez ei9 · Tota autē recta eſt · et nullā habet deflectionē · p cui9 vuln9 paſſiōis gētes egreſſe ſunt in vitā eternā · Hac acu cōſuta eſt · immortalitatis tunica · Ipa eſt acus · que ſpiritui cōſuit carnē · Hec acus iudaicum ꝓplm̄ iūxit et gentiū · Hec acus amicitiam angeloꝝ et hoīm copulauit · Facilius eſt ergo gētiles trāſire p foramē ac9 · ꝙ̄ diuites iudeos intrare in regnū celoꝝ · Si enim gētes cū tātolabore diuellunt̄ ab irratōnabilib9 ydoloꝝ culturis · quātomagis iudei diuellunt̄ a rationabilib9 dei culturis Glo · Aliter dicit̄ · quia iheroſolimis quedā porta erat · que foramē acus dicebat̄ p quā camel9 niſi depoſito onere ⁊ flexis genib9 trāſire nō poterat Per quod ſignificatur diuites non poſſe trāſire viam artā que ducit ad vitam · niſi ſordib9 peccatoꝝ et diuitijs poſitis · ſaltem nō amādo · Greg · xxxv · mor a · Vel nomine diuitis quēlibet elatū cameli appellatōne ꝓpriam cōdeſcenſionē ſignificcat · Camelus ergo p foramen acus trāſit cum redemptor noſter vſqʒ ad ſuſceptionem mortis per anguſtias paſſionis intrauit · que paſſio velut acus extitit · quia dolore corpus pupugit · Facili9 aūt camel9 foramē acus ꝙ̄ diues regnum celoꝝ ingredit̄ · quia niſi ipe ꝑus p paſſionē ſuam formam nobis humilitatis oñderet nequaꝙ̄ ſe ad humilitatē ipi9 ſupba rigiditas inclinaret · · Chriſ · in ome · Diſcipuli autē mopes exiſtentes turbant̄ ꝓ ſalute alioꝝ dolentes · et doctoꝝ iam viſcera aſſumētes · Vnde ſequitur Audientes autē diſcipuli mirabant̄ dicētes · Quis ergo poterit ſaluus eſſe · Aug9 · de queſti · euā · Cum autē pauci ſint diuites in compatione multitudinis paupum intelligendū eſt · ꝙ omnes q̇ diuitias cupiunt in diuituz numero haberi diſcipuli animaduerterūt · Chriſ · in ome · Dei autē opus hoc eſſe conſequēter oſtendit · quoniā multa opus eſt gratia · vt homo in diuicijs dirigat̄ · Vn̄ ſequitur · Aſpitiens autē ih̄s dixit · eis · Apud homines hoc impoſſibile eſt · apud deum aūt oīa poſſibilia ſūt · Per hoc ꝙ dicit aſpitiēs · ſignificat euāgeliſta ꝙ māſueto oclo timidā coꝝ mētem mitigauit

Remi · Non aūt hoc ſic intelligēdum eſt ꝙ poſſibile ſit apud deum · ꝙ diues · cupid9 · auar9 · ⁊ ſupb9 intret in reg · ce · ſʒ vt cōuertat̄ ⁊ ſic intret

Chriſ · in ome · Neqʒ etiā hoc ideo dicit̄ · vt reſupinus iaceas · ⁊ ſicut ab impoſſibilib9 abſtineas · ſed magnitudinem iuſtitie ꝯſiderās inſilias deum rogans ·

Tunc reſpondens petrus dixit ei · Ecce nos relinquimus omnia et ſecuti ſumus te Quid ēgo erit nobis Iheſus aūt dixit illis Amen dico vobis ꝙ vos qui ſecuti eſtis me in regeneracione cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſue · ſedebitis et vos iudicātes · xij · trib9 iſrael · Et omnis q̇ reliquerit domū vel fratres vel ſorores aut patrē aut matrē aut vxorē aut filios aut agros ꝓpt nomen meū · centuplū accipiet et vitā etnā poſſidebit · Multi autē erūt primi nouiſſimi et nouiſſimi primi ·

Orige · Audiuerat petrus verbū xpi dicentis · Si vis pfectus eſſe · Vade ⁊ vende omnia que habes Deinde conſiderauit adoleſcētem cum triſtitia abeuntē ⁊ difficultatē diuitū ingrediendi in regnū celorum · Ideo quaſi qui non facilem rem conſūmauerat fiducialit̄ q̄ſiuit · Et ſi em̄ minima cuz fratre reliqd ſed non minima eſtimata ſūt apud deum cōſiderantē · qm̄ ex tanta plenitudine dilectionis illa minima reliquerūt · vt etiā ſi mltas humiliaſſ̄et poſſeſſiones oīa reliquiſſent · Et puto ꝙ magis petr9 cōfidens de affectu ſuo · ꝙ̄ de ipa quātitate rerum relictarū · fiducialit̄ interrogauit · Vnde dicit̄ · Tunc rn̄dens petrus dixit ei · ecce nos relinquim9 oīa ·

Chri · in ome · Qualia omnia o beate petre · arūdinē · rete nauigium · Omnia quidē hec dicis · nō ꝓpter munificētiam · ſʒ

vt ꝑ interrogationē hanc inopem inducat plebē
Quia eīn dñs dixerat · ſi vis ꝑfect⁹ eſſe · Ne dicat
aliquis inopum · Quid igiť ſi nō habuero · nō poſ=
ſum eſſe ꝑfectus · Interrogat petr⁹ · vt tu inops
diſcas · qm̄ in nullo hinc diminut⁹ es · Qui eñ cla
ues regni celoꝝ accepat · ꝓ his que ibi ſunt iam
confidit · et ꝓ orbe terraꝝ vniuerſa interrogat ·
Intuere autē et qualiter reſpondet diligenter ſi
cut xp̄us inquiſiuit · Etenī xp̄s duo a diuite expe=
ciit dare paupib⁹ ꝛ ſequi ſe · Propter hoc ipſe ad
dit · Et ſecuti ſum⁹ te · Orig · Poteſt dici ſecūdū
oīa que pater reuelauit petro eſſe filiū ſuū ſecu
ti ſumus te iuſticiā ſanctificationem et huiuſmodi
Propter hoc quaſi victor athleta interrogat q̄
ſint pmia certaminis Hiero · Quia ergo nō ſuffi
cit tm̄ relinquere iūgit qđ ꝑfectū eſt · et ſecuti ſu
mus te · Fecim⁹ quidem qđ iuſſiſti · quid ergo nob
dabis · pmij · Et hoc eſt quod diciť · Quid ergo erit
nobis · Sequiť Ihs autē dixit illis · Amē dico vo
bis quos qui ſecuti eſtis me · Hiero · Nō dixit ·
qui reliquiſtis omnia · hoc enim et ſocrates fecit
philoſophus · ꝛ multi alij diuitias cōtempſerūt · ſꝫ
qui ſecuti eſtis me · qđ ꝓprie apoſtolorum eſt atqꝫ
credentiū · Hila · Secuti ſunt quidem diſcipuli
xp̄m in regeneratione · ideſt in lauacro baptiſmi
in fidei ſāctificatōe hec · n · illa regeneratō ē quā
apoſtoli ſunt ſecuti · quā lex indulgere nō potuit

Hiero · Vel aliter debet conſtrui · Vos qui ſecu
ti eſtis me ſedebitis in regeneratōe · i · qn̄ mortui
ex corruptōne reſurgēt incorrupti · ſedebitis · et
vos in ſolijs iudicantiū cōdemnātes · xij · tb⁹ iſra
hel · quia vobis credentib⁹ illi credere noluerunt

Aug⁹ · xx · de ciui · dei · Sic eñ caro noſtra rege
nerabiť · per incorruptionē · quemadmodū anima
noſtra regenerabať per fidem · Chriſo · ſuper
math · Futuꝝ enim erat · vt in die iudicij rñderent
iudei · Dñe non te cognouim⁹ filium dei in corpe
cōſtituti · Quis hominū videre poterat · theſauꝝ
in terra obſcōditum · ſolē nube celatū · Rñdebūt
ergo diſcipli · Et nos homines fuim⁹ ruſtici et ob
ſcuri in plebe · vos ſacerdotes ꝛ ſcribe · ſꝫ in nobis
bona voluntas facta eſt · quaſi lucerna ruſticitatis
noſtre · In vobis autē malitia facta eſt · quaſi cali
gō ſciētie veſtre · Chriſ · in ome · Propter hoc
autē nō dixit et gentes ꝛ orbem terraꝝ · ſꝫ trib⁹
iſrahel · quia in eiſdem erāt educati et legib⁹ ꝛ cō
ſuetudinib⁹ apli et iudei · Cum ergo dixerint iudi
quoniā ꝓpter hoc nō potuim⁹ credere xp̄o · quia
lex ꝓhibuit · diſcipli in mediū inducerenť · qui eā=
dem ſuſceperūt legē · Sed dicet aliquis · qđ mag
num ꝓmiſit eis · ſi id quod minuite hñt · et regina
auſtri · hoc et ipſi habebūt · Maxima qdem alia p̄=
mia ante et poſt eis ꝓmittit · Sed et hic occulte
inſinuat aliquid plus illis · De illis eñ ſimpliciter
dixit · ꝙ ſurgent et cōdemnabūt generatōeꝫ hāc
De his aūt · Cum ſederit filius hois · ſedebitis et
vos · Manifeſtum eſt ergo ꝙ coregnabūt ꝛ cōmu
nicabunt in gloria illa · honorē eñ et gloriā inef
fabilē ſignificauit ꝑ thronos · Qualiter autē hec
ꝓmiſſio cōpleta eſt · numqđ eñ et iudas ſedebit ·
nequaq̄ · Lex eñ a dño poſita eſt · ꝑ hieremiā ꝓ=
phetā loquar ſup gentē et regnū · vt edificem et
plantē illud · ſed ſi fecerit malum in cōſpectu meo
penitebo · et ego de bonis que locut⁹ ſum vt face
rem eis · quaſi · d · Si indignos ſeipſos ꝓmiſſiōe fa
ciant · nō adhuc faciā quod ꝓmiſi · Indignū autem
ſeipm̄ ꝑincipatu iudas oſtendit · Et ꝓpter hoc tūc
loquēs diſcipulis non ſimpliciter eis ꝓmiſit · Neqꝫ
eñ dixit vos ſedebitis · ſed adiūxit · qui ſecuti eſtis
me · vt ꝛ hinc iudā excludat · et eos qui poſtea fu
turi erant attraheret · Non eñ ad illos ſolos dic=
tum eſt · neqꝫ ad iudam et iam indignū effectum ·

Hila · Sequela ergo xp̄i · Aplos ſuper xij · thro
nos iudicādis · xij · trib⁹ iſrahel in · xij · patriarch
arū gliam copulauit · Aug⁹ · xx · de ciui · dei · Ex
hoc eñ loco diſcim⁹ · cum ſuis diſcipulis iudicatuꝝ
ihm Vnde et alibi iudeis dicit · Ideo iudices veſtri
erunt · Nec qm̄ ſup · xij · ſedes ſeſſuros eſſe ait · xij ·
ſolos hoies cum ipo iudicaturos putare debem⁹ ·
Duodenario quippe numero vniuerſa quedā ſig=
nificata eſt iudicantiū multitudo ꝓpter duas par
tes numeri ſeptenarij quo ſignificať plerūqꝫ vni
uerſitas Que due partes · ideſt tres et quatuor al
tera ꝑ alterā multiplicate · xij · faciūt alioquin q̄=
niam in locū iude traditoris apłum mathiā legi
mus ordinatū · Apoſtolus paul⁹ qui plus illiſ om
nibus laborauit · vbi ad iudicandū ſedeat · nō ha=
bebit · qui ꝓfecto cum alijs ſanctis ad numeꝝ iudi
cum ſe ꝑtinere demōſtrat · cuꝫ dicit · Neſcitis quia
angelos iudicabim⁹ · Aug⁹ · in libro de penitē
tia · In hoc ergo numero iudicantiū omnes intel
liguntť · qui ꝓpter euangelium ſua omnia dimiſe=
runt · et ſecuti ſūt dñm · Greg · x · mora · Quiſquis
eñ ſtimolo diuini amoris excitat⁹ hic poſſeſſa re
liquerit illic ꝓculdubio culmē iudiciarie poteſta
tis obtinebit · vt ſimul tūc iudex cum iudice veiat ·
qui nūc cōſideratōne iudicij ſeſe ſpōtanea paup=
tate caſtigat · Aug⁹ · xx · de ciui · dei · De ipis q̄ꝫ
iudicandis in hoc numero duodenario ſimiliſ cauſa
ē · Nō eñ qꝛ dictū ē · Iudicātes · xij · trib⁹ iſrał tb⁹
leui que · xiij · eſt ab eis iudicāda nō erit · aut ſoluꝫ
illum populū · nō etiam gētes ceteras iudicabunt

Chriſ · ſup math · Vel ꝑ hoc ꝙ dicit in regene
ratione · pmittit xp̄s temp⁹ xp̄ianitatis futurum
poſt aſcēſionē ſuā · quādo ſcꝫ homies regeneranť
ꝑ baptiſmū · et illud eſt temp⁹ qn̄ xp̄s ſedet in ſe
de maieſtatis ſue · Et idem qꝛ nō de tempe futuri
iudicij dicit · ſꝫ deuocatione gentiuꝫ vniuerſarum
Non eñ dixit · cum venerit fili⁹ ſup ſedē maieſta
tis ſue · ſed cum ſederit in ſede maieſtatis ſue · qđ ꝛ
tūc fuit ex quo gētes credere ceperūt in xp̄ꝫ · ſm
illud pſalmi · Regnabit dñs ſup gētes deus ſedet
ſup ſedem ſanctā ſuam · Et ex tūc apli ſederūt · ſu=
per · xij · thronos · i · in omnib⁹ xp̄ianis · Omis eniꝫ
xp̄ian⁹ qui ſuſcipit verbū petri · thron⁹ fit petri
et ſic đ alijs aplis · ſedēt ergo apli in his thronis
in · xij · ꝑtes diſtinctis ſm differentias aiaꝝ et di=
uerſitates cordiū quas ſolus de⁹ cognoſcit · Sic
eñ iudeorum ꝑplis in xij · trib⁹ fuit diuiſus · et ſic
vniuerſus popul⁹ xp̄ian⁹ diuidiť in · xij · trib⁹ vt
quedā anime ſint de tribu ruben · et ſic de alijs ꝓp
ter diuerſas virtutes · Nō eñ omnes gr̄e in oibus
equaliter ſūt · ſed vn⁹ p̄cedit in iſta · alius in illa ·
Et ſic apli iudicabunt · xij · tribus iſrahel · i · oēs

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

iudeos ꝑ hoc ꝙ verbū apoſtoloꝝ eſt a gentibus receptū. Oīes aūt xp̄iani ſūt quidē .xij. ſedes apoſtoloꝝ ſed vna ſedes xp̄i. Xp̄i eñ omnes ꝟtutes ſūt q̄ſi vna ſedes. q: in oī ꝟtute ec̄liter ipe ſolus fact9 ē. Vnuſq̄ſq; aploꝝ in aliq̄ bono ſpeciali fit ꝑfectioꝛ. vt petr9 in fide. ⁊ iō petr9 req̄eſcit ī fide. Johānes in innocentia. ⁊ ſic de alijs. et ꝙ de retributōne aplis in hoc mūdo dāda xp̄s loquat̄ demonſtrat̄ qđ ſequit̄. Et oīs qui reliq. do. vł fra. Si eñ in hoc ſeculo centuplū recipiūt. ſine dubio et aploꝝ etiā in hoc ſeclō merces futura ꝓmittebat̄. Chriſ. in ome. Vel diſcipłis ꝓmittit futura. quia excelſioꝛes erāt iam ⁊ nihil p̄ntiū querebant. Alijs autem que ſūt hic repromittit. Ori. Vel aliter ſi quis reliq̄rit oīa. et ſecutus fuerit xp̄m que ꝓmiſſa ſunt petro ⁊ ipe recipiet. Si aūt non oīa reliquit. ſed q̄dam ſpecialiter referunt̄ hic multiplicia recipiet. ⁊ vitā poſſidebit eternā. Hiero. Ex occaſione autē hui9 ſentētie quidam introducunt mille annos poſt reſurrectionē dicētes tunc nobis centuplū omniū reꝝ quas dimiſim9. ⁊ vitā eternā eſſe reddendā. ꝙ ſi ī ceteris digna ſit ꝓmiſſio. in vxoꝛib9 appareat turpitudo. vt qui vnā ꝓ dn̄o dimiſerit. centū recipiat in futuro. Senſus igit̄ iſte eſt. Qui carnalia ꝓ ſaluatoꝛe dimiſerit ſpiritalia recipiet que cōperatione et merito ſui quaſi ꝑuo numero centenari9 cōpararet̄. Orig. Sed et in hoc ſeculo quia pro fratribus carnalib9 multos inueniet fratres ſcđm fidē. ſic ⁊ parentes omnes ep̄os et p̄ſpiteros. et filios oēs etatem filioꝝ hn̄tes. Sunt autē ⁊ angeli fratres et ſoꝛoꝛes oīes. que exhibuerunt ſe xp̄o ꝟgines caſtas tam iſte que nūc habent̄ in terris. ꝙ ille q̄ iam viuūt in celis. Agros autē et domos multiplices intellige in requie ꝑadiſi. et ciuitate dei. Super hec autē omnia poſſidebūt vitam eternam. Aug9. xx. de ciui. dei. hoc eciā qđ hic dicit̄ centuplum accipiet exponēs qđammō apoſtol9 ait. quaſi nihil habentes et oīa poſſidentes. Centum eñ ꝓ ipa vniuerſitate ponunt̄ aliq̄n. Hiero. ꝙ autē dicit. Et omnis qui reli. fra. congruit illi ſententie qua dixerat. veni ſepare hominē a p̄re ſuo. Qui eñ ꝓpter fidem xp̄i ad p̄dicacōez euangelij oīes affectus cōtēpſerint atq; diuitias ⁊ ſeculi voluptates. iſti centuplū accipiēt. et vitā eternam poſſidebūt. Chriſ. in ome. Cum autē dicit Qui reli. vxoꝛem non hoc ait. vt ſimpliciter nuptie diuellātur. ſed vt oīibus p̄feram9 fidei pietatem. Videt̄ autē mihi et ꝑſecutōis temp9 occulte inſinuare. quia enim multi futuri erāt filios ad impietatē trahētes. cum hoc acciderit. neq; pro patribus neq; ꝓ viris habeant̄. Raba. Verum quia multi virtutū ſtudia non eadē qua incipiūt intentōe pietatis cōſūmāt. ſed vel tepeſcunt vł accelerare labunt̄. Sequit̄. Multi autē erūt p̄mi no. et no. p̄mi. Orige. Per hoc exhortat̄ eos qui nuꝑ accedunt. ad verbū diuinū. vt feſtinēt ad ꝑfectum aſcendē ꝑ multis qui vident̄ ſenuiſſe in fide. Poteſt etiam hic ſenſus deſtruere eos qui gloriant̄ eo ꝙ xp̄ianis parentib9 ſūt enutriti in ipſa xp̄ianitate. neq; puſilanimes ſiāt. ꝙ xp̄ianitatis dogmata nouiſſime receperint. Habet eciā alium intellectū. vt ſint p̄mi iſrahelite qui facti ſunt nouiſſimi ꝓpter infidelitatē. gentes autē nouiſſimi p̄mi. Caute aūt dicit multi. nō enim oēs p̄mi erūt nouiſſimi. nec oēs nouiſſimi p̄mi. Adhuc aūt multi hominū qui natura nouiſſimi ſunt efficiunt̄. ꝑ vitaz angelicā quibuſdā angelis ſuꝑioꝛes et quidam angeli qui fuerūt p̄mi facti ſūt nouiſſimi ꝓpter culpā. Remi. Poteſt etiā ſpecialiter referri ad triſticiā diuitis. qui p̄mus videbat̄ legis p̄cepta implēdo. ſ; quia terrenā ſubſtātiā p̄tulit deo nouiſſimus factus eſt. Sancti apl̄i nouiſſimi videbātur. ſed relinquēdo oīa per humilitatis graciam facti ſūt p̄mi. Sunt etiaz plurimi. qui poſt ſtudia bonoꝝ opum a bonis opib9 deficiūt. et cum fuerint primi. fiunt nouiſſimi. Rem. quia dixerat dn̄s. Multi erūt primi nouiſſimi ⁊ nouiſſimi p̄mi. vt hanc ſententiam cōfirmaret ſubiunxit ſimilitudinem. dicens. Simile eſt reg. ce. ho. patrfami. Chriſo. ſuꝑ math. Homo paterfamilias xp̄s eſt. cui celi et terra. q̄ſi vna eſt domus. familia aūt celeſtiū et terreſtrium et inferioꝝ creaturaꝝ. vinea aūt eius iuſtitia eſt in qua diuerſe ſpecies iuſticiarum poſite ſūt quaſi vites. Puta māſuetudo caſtitas. patiētia ceteręq; ꝟtutes que oēs generaliter iuſticie appellātur. Homines autē vinee cultores ponunt̄. Vn̄ dicitur. Qui exijt primo mane cō. ope. in vi. ſuā. Deus ei iuſticiā ſuā dedit ī ſenſib9 noſtris. nō ꝓpter ſuam vtilitatē. ſ; ꝓpter noſtrā. Scitote ḡ quia mercēnarij ſum9 cōducti. Sicut ergo nemo ideo cōducit mercenariū. vt hoc ſolū faciat. qđ māducat. ſic et nos nō ideo vocati ſum9 a xp̄o vt ſ; ſolum opemur q̄ ad nr̄m ptinēt vſum ſed ad gl̄iam dei. ⁊ ſicut mercenari9 p̄us aſpicit opus ſuū. deinde quottidianū cibum. Sic et nos debemus aſpicere. q̄ ad gl̄iam

CAPITV. XX.

Simile eſt regnum celoꝛum homi patrifamilias. qui exijt primo mane conducere operarios in vineam ſuam Conuētione autem facta cum operarijs ex denario diurno miſit eos in vineaz ſuam. Et egreſſus circa horaz terciā vidit alios ſtantes in foꝛo ocioſos. Et illis dixit Ite et vos in vineam meā. et quod iuſtū fuerit dabo vobis. Illi autē abierūt. Iteruz autē exijt. circa ſextā et nonā horaz et fecit ſimiliter. Circa vndecimā vero exijt ⁊ inuenit alios ſtantes et dicit illis. Quid hic ſtatis tota die ocioſi. Dicunt ei. Quia nemo nos cōduxit. Dicit eis Ite et vos in vineam meam. Cum ſero aūt factū eſſet. Dicit dn̄s vinee ꝓcuratoꝛi ſuo. Voca oparios ⁊ red.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

de illis mercedē ſuaꝫ·
incipiens a nouiſſimis
vſqꝫ ad p̄mos·Cū ve
niſſent ergo qui circa
vndecimā horā vene
rāt·acceperūt ſingu
los denarios· Venien
tes autē et p̄mi· arbi
trati ſunt ꝙ plꝰ eſſent
accepturi· acceperūt
autem et ip̄i ſingulos
denarios · Et accipi
entes murmurabant
aduēſus patremfami
lias dicētes·hij nouiſ
ſimi vna hora fecerūt ⁊
pares illos nobis feci
ſti qui portauimꝰ pō
dus diei et eſtus· At
ille reſpōdēs vni eoꝝ
dixit·amice non facio
tibi iniuriam·Nonne
ex denario ꝯuenisti me
cū Tolle qd̄ tuū eſt ⁊
vade ·volo autē huic
nouiſſimo dare ſicut ⁊
tibi·Aut nō licꝫ mihi
ꝙ volo facē·Aut ocu
lꝰ tuꝰ nequā ē·qꝛ ego
bonus ſum ſic erūt pri
mi nouiſſimi et nouiſſi
mi p̄mi·multi eni ſunt
vocati pauci vēo electi

dei pertinēt· deinde
que ad noſtrā vtili
tatē·Et ſicut merce
narius totā diē circa
domini opus impen
dit·vnam autē horā
circa ſuum cibum·ſic
⁊ nos omne tempus
vite noſtre debemus
impendere circa glo
riam dei·modicā aūt
partē circa vſus no
ſtros terrenos·Et ſi
cut mercenariꝰ diei·
qui opus nō fecerit
erubeſcit intrare in
domū ⁊ petere panē
quō tu non cōfūde
ris intrare i eccliam
et ſtare añ ꝯſpectum
dei·qñ nihil bonū in
cōſpectu dei geſſiſti
Greg·in omē·Vt
paterfamilias·i·con
ditor noſter habꝫ vi
neam vniuerſam·ſcꝫ
eccleſiā·que ab abel
iuſto vſqꝫ ad vltimū
electū qui in fine mū
di naſciturus ē quot
ſanctos ꝓtulit·q̄ſi
tot palmites miſit·
Ad erudiendā autēꝫ
dn̄s plebē ſuā q̄ſi ad
excolēdā vineā ſuaꝫ
nullo tempe deſtitit
oparios mittere·qꝛ
et p̄ꝰ p̄ patres ⁊ pꝰ
modū per legis doc
tores·Deinde per ꝓ
phetas ad extremuꝫ
vero aplos·q̄ſi per
operarios in vinee
cultum laborauit·q̄
uis in quolibet modulo vel mēſura quiſquis cum
fide recta bone actionis extitit huiꝰ vinee opariꝰ
fuit· Orig·Totū aūt hoc ſeculū p̄ſens diē vnū
dicere poſſumꝰ·magnū quidē quātum ad nos modi
cum aūt·quantū ad dei vitā· Greg·in omelia·
Mane autē mūdi fuit ab adam vſqꝫ ad noe·Et iō
dicit̄ ꝙ exijt p̄mo mane cōducere oparios in vine
am ſuam·et modū ꝯductōis ſubiūgit dicens·Con
uentōne autē facta cuꝫ oparijs ex denario diurno
Orig·Salutis aūt arbitror nomē eſſe denariū
Remi·Denariꝰ em̄ dicit̄·qui antiquitꝰ ꝓ decē
nūmis imputabat̄·et figurā regis habet·Recte
ergo per denariū deſignificat̄ obſeruati decalo
gi p̄mium·Pulcre ergo dicit·Conuentōne facta
ex denarijs diurnis·quia vnuſqꝫ in agro ſancte ec
cleſie ꝓ ſpe future remuneratōis laborāt Gre
Tertia vero hora a noe fuit vſqꝫ ad abrahā ·de
qua dicitur·Et egreſſus circa horā tertiā· vidit
alios in foro ſtantes ocioſos· Orig·Forū autēꝫ
eſt quicq̄d eſt extra vineam·i·extra eccleſiā xp̄i·
Chri·ſuper math·In hoc em̄ mūdo vendēdo et
emēdo viuunt hoies· et inuicem ſibi fraudem faci
entes·vitam ſuā ſuſtentāt· Greg·Qui autē ſibi
viuit·q̄ carnis ſue voluptatibꝰ paſcit̄·recte otō
ſus arguit̄·quia fructū diuini opis non ſectatur·
Chriſo·ſup math ·Vel ocioſi ſunt peccatores·
Illi em̄ mortui dicunt̄ Ocioſus autē qui opus dei
non opatur·Vis ergo nō eſſe ocioſus ·non aliena
tollas·et de tuis des·⁊ opatꝰ es in vinea domini
miſericordie vitē colēs·Sequit̄·Et dixit illis·Ite
et vos in vineam meam·Nota ꝙ ſolis p̄mis cōue
nit ſpecialiter dare denariū ·alios autē ſubincer
to pacto cōduxit dicens·Quod iuſtū fuerit·dabo
vobis·Sciens em̄ dn̄s·quia p̄uaricaturus fuerat
adam·et omnes poſtmodū in diluuio erāt peritu
ri certū fecit pactū ad euꝫ·ne qñ dicat ſe neglexiſ
ſe iuſtitiam·quia neſciebat·que premia fuerat re
cepturꝰ·Iſtis autē nō fecit pactū·quia tm̄ para
tus eſt retribuere quātum mercenarij recipe non
ſperabāt· Orig·Vel oparios tertie hore nō in
uitauit ad totum opus Quicq̄d aūt potuerūt ope
rari·ſuo arbitrio reſeruauit·Poterant em̄ equale
opus facere in vinea eis qui ex mane ſunt operati
quicūqꝫ in tempe breui volebāt opantem virtu
tem ad opus extendere que ante nō fuerat opera
ta· Greg·Sexta qꝫ hora eſt ab abrahā vſqꝫ ad
moyſen Nona eſt a moyſe vſqꝫ ad aduentū domini
Vnde ſequit̄·Iterꝫ aūt exijt circa ſextam ⁊ nonā
horam et fecit ſimiliter· Chriſ·ſup math·Ideo
autē cōiungit ſextā et nonā·quia in ſexta et nona
generatōe vocauit iudeoꝝ·et frequētauit cū ho
minibꝰ diſponere teſtamēta ·q̄ſi definito ſalutis
omni tempe iam ꝓpinquāte· Greg·Vndecima
vero hora eſt ab aduētu dn̄i·vſqꝫ ad finē mundi·
Operator ergo mane hora tertia ſexta et nona·
antiquꝰ ille et hebraicus populꝰ·deſignificatur
qui in electis ſuis ab ip̄o mundi exordio·dū recta
fide deum ſtuduit colere quaſi nō deſtitit in vinee
cultura laborare·Ad vndecimā vero gētiles·vo
cant̄·Vn̄ ſequit̄·Circa vndecimā vero exijt ⁊ in
uenit alios ſtantes· et dixit illis · Quid hic ſtatis
tota die ocioſi·Qui em̄ tranſacto tam lōgo mūdi
tempe ꝓ vita ſua laborare neglexerant·q̄ſi tota
die ocioſi ſtabāt·Sed penſate quid inquiſite re
ſpondeāt·Sequit̄ em̄·Dicūt ei quia nemo nos cō
duxit·Nullus quippe ad eos patriarcha ·nullꝰ ꝓ
pheta ad eos venerat·Et q̄d eſt dicere nemo nos
ꝯduxit·niſi vite nobis nemo viā p̄dicauit Chri
ſup math·Que eſt em̄ ꝯductio noſtra ⁊ ꝯductōis
merces·ꝓmiſſio vite eterne·Gentes em̄ ſole ne
qꝫ deum ſciebāt neqꝫ dei ꝓmiſſa· Hila·Ubi igit̄
mittunt̄ ad vineam·Vnde ſequit̄·Dixit eis Ite ⁊
vos in vineam meā· Raba·Poſtq̄ autem opis
diurni ratio reddita eſt ad remuneratōis tēpus
oportunū dicit·Cum autē ſero factum eſſet·hoc
eſt cum dies totius mundi ad veſperam cōſūmati
onis inclinata eſſet· Chriſ·ſup math·Conſide
ra quia ſero non a lio mane reddit mercedeꝫ·ergo
adhuc ſtante ſeculo iſto iuditium eſt futurum·et
vnicuiqꝫ merces ſua reddenda·et hoc ꝓpter duas

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

rationes·Prima eſt·quia ipa beatitudo futura eſt
merces iuſticie·Ideo non in illo ſeculo fit iuditium
ſed ante illud·Deinde ante aduentū diei illiꝰ pre
mittiẗ iuditiū·ne videāt peccatores diei illiꝰ be
atitudinē·Sequiẗ·Dicit dñs ꝓcuratori ſuo ideſt
filiꝰ ſpirituiſancto Glo·Vel ſi voluerit dicit pa
ter filio·qui ſcꝫ pater opaẗ ꝑ filiū et filiꝰ ꝑ ſpm̄
ſanctum·non ꝓpter aliquā differētiam ſubſtantie
dignitatis· Orig·Vel dicit dñs ꝓcuratori ſuo
ideſt alicui angeloꝝ·qui ſup mercedes retribuē=
das eſt poſitus·Siue alicui ex multis ꝓcuratori=
bus ſm q̄ ſcriptum eſt·ſub curatoribꝰ et tutori
bus eſſe heredē in tempe quo puulus eſt· Remi
Vel dñs ihs xp̄s·ipe eſt prēfamilias et vinee ꝓcu
tor·ſicut et ipe eſt et hoſtiū ⁊ hoſtiariꝰ·Ipe·n·
eſt venturꝰ·ad iuditium·vt vnicuiqꝫ reddat ſm
q̄ geſſit·Vocat ergo oparios et reddit illis mer
cedem·quādo oēs ꝯgregabunẗ in iuditio·vt vnꝰ
quiſqꝫ accipiat ſcdm opa ſua· Orig·pmi autem
oparij teſtimoniū habētes ꝑ fidem nō acceperūt
dei ꝓmiſſionē ꝓ nobis aliquid meliꝰ ꝓſpiciente
prēfamilias·vt non ſine nobis pficianẗ·Et qr mi
ſericordiā ꝯſecuti ſumus pmi mercedē ſperamus
accipe qui ſumus xp̄i·Poſt nos autē qui ante nos
operati ſunt·Et ideo dicitur Voca oparios ⁊ red
de illis mercedē ſuā·incipiēs a nouiſſimis vſqꝫ ad
primos· Chriſ·ſup math·Semp eñ libentius
aliquid damꝰ illis quibꝰ gratis donamꝰ·quia ꝓ
ſolo noſtro honore donamꝰ·Ergo oīnibꝰ ſanctis
deus reddens mercedē iuſtus oſtendiẗ Gentibus
aūt dans miſericors·Dicēte aplō gentes aūt ſup
miſericordiā honorare deum·Et ideo diciẗ·Inci
piens·a nouiſſimis vſqꝫ ad pmos Aut certe vt oñ
dat deus ineſtimabilē miſericordiā ſuā pmū no=
uiſſimis et indigmoribus reddit mercedē·poſtea
pmis·Nimia eñ miſericordia ordinē non aſpexit·
Augꝰ·de ſpiritu et littera·Vel ideo velut po=
res reperiunẗ minores·quia minores dilati ſunt·
Sequiẗ·Cum veniſſent autē qui circa vndecimaꝫ
horam venerant·Greg·Eundē denariū accipiunt
qui laborauerūt ad vndecimā quē expectauerunt
toto deſiderio·qui laborauerūt ad pmā·quia eq=
lem vite retributōeꝫ ſortiti ſūt cum his qui ab ini
tio mūdi vocati fuerāt hi qui in fine mūdi ad deū
venerunt· Chriſ·ſup math·Non autē iniuſte·
nam et qui in pma parte ſeculi natꝰ eſt·et nō am=
pliꝰ vixit q̄ ſtatutū tempꝰ vite ⁊ quid illi nocu=
it ſi poſt illius exitum mundus ſtetit ⁊ qui circa fi
nem naſcuntur non minꝰ viuent q̄ dies qui nume
rati ſunt eis·et quid illis ꝓdeſt ad compendium
laboris ſi cito mundꝰ finiẗ compenſū vite ſue com
pleant ante mundū·Deinde non eſt in homine qñ
naſciẗ pus aut poſtea·ſed ꝑ tatis diuine·Nec ille
quidem ſibi porē debet locum defēdere qui priꝰ
natus eſt·nec ille contemptibilior debet eſſe qui
poſtea·Sequiẗ·Et accipiētes murmurauerūt ad
uerſus prēmfamilias dicentes·Si autē verū eſt
quod diximꝰ·quia pmi et poſteriores tempꝰ ſuū
vixerūt ⁊ non ampliꝰ·neqꝫ minꝰ ⁊ vnicuiqꝫ mors
ſua eſt cōſummatio ipiꝰ qd eſt quod dicunt· Por
tauimꝰ pondus diei et eſtus·quia ſcꝫ·magna ē no
bis virtus ad faciendā iuſticiā cognoſcere propo

eſſe finem mundi·Vnde et xp̄s nos animās dicebat
Appropinquabit regnū celoꝝ·Illis aūt infirma
tio erat ſcire mūdi ſpatia eſſe longinqua·Quāuis
ergo non per oīne ſeculū vixerint tamē cotiꝰ ſcñ
ꝯuamina ptuliſſe videnẗ Aut pōdꝰ tociꝰ diei diẗ
onerosa legis mādata·Eſtum aūt vrentē erroris
temptatōeꝫ quā cōflabāt ſpiritus maligni i eos
ad emulationē gentiū eos irritantes a quibꝰ oībꝰ
gentiles liberi extiterūt xp̄o credētes·et ꝑ cōpē
dium grē ad plenum ſaluari· Greg·Vel pōdus
diei et eſtus ferre eſt per lōgioris vite tempora
carnis ſue calore fatigari Sed poteſt queri quō
murmurare dicti ſunt·qui ad regnū vocanẗ·Ce=
loꝝ etiñ regnū nullus qui murmurat accipit·nul
lus q̄ accipit murmurare poteſt Chriſ·in om·
Non autem oportet ea que in parabolis ſūt ſcdm
totum qđ diciẗ inueſtigare·ſed intentōneꝫ ꝓpter
quam cōpoſita eſt intelligere·⁊ nihil vltra ſcru=
tari· Non ergo inducit h̄ vt oñdat aliqs eſſe inui
dia morſos·ſed vt oſtendat hos tanto potitos eſ
ſe honore q̄ et inuidiā alijs poterāt gñare Gre
Vel quia antiqui patres vſqꝫ ad aduentū domini
quātumlibet iuſte vixerāt·ducti ad regnū nō ſūt
eoꝝ hoc ipm murmuraſſe·Nos autē qui ad vndeci
maꝫ venimꝰ poſt laborē nō murmuramꝰ·qr poſt
mediatoris aduentuꝫ in hoc mundo venientes ad
regnū ducimꝰ mox·et de corpe eximꝰ· Glo·Vel
omnis retro vocatio gentilibꝰ inuidet ⁊ in euan=
gelij torqueẗ gracia Hila·Et ſecundū inſolenti
am populi iam ſub moyſe cōtumacis hoc murmur
operantiū eſt·Sequitur·At ille rñdens vni eoꝝ
dixit· Amice non facio tibi iniuriā· Remi·Per
hunc vnū poſſunt intelligi oīnes qui ex iudeis cre
diderūt quos amicos ꝓpter fidem noiat· Chriſ
ſup math·Nō aūt dolebāt q̄ſi defraudati de mer
cede ſua·ſed quia illi ampliꝰ q̄ merebanẗ accep
ant·Sic eñ dolēt inuidi quādo alteri aliquid ad=
ditur quaſi eis ſubſtrahaẗ·Ex quo patꝫ q̄ ex va=
na gloria naſciẗ inuidia·Ideo eñ doleꝫ eſſe ſecū
dus·quia deſiderat eſſe por·et ideo inuidie motū
remouet dicens·Nōne ex denario cōueniſti mecuꝫ
Hiero·Denariꝰ figurā regis habet·Recepiſti
ergo mercedē quā tibi ꝓmiſerā·hoc eſt ymaginē
et ſimilitudinē meā quid queris ampliꝰ·Et nō tā
ipe plꝰ accipe q̄ aliū nihil accipe deſideras Tol
le quod tuum eſt et vade· Remi·i·recipe merce
dem tuā et vade in gloriā·Volo autē et huic no=
uiſſimo·ideſt gentili populo dare·ſm meritū·ſicē
et tibi· Orig·Forſitā autē ade dicit·Amice non
facio tibi iniuriā·nōne ex denario cōueniſti mecū
tolle quod tuū eſt et vade·Tuū eſt ſalus quod ē
denariꝰ·Volo aūt et huic nouiſſimo dare·ſicut et
tibi·Nō incredibiliter poteſt quis arbitrari hūc
nouiſſimū eſſe apl̄m paulū·qui vna hora opatꝰ
eſt·Et ſimiliter oīnes qui ante eū fuerūt· Aug
de ſancta religiōe·quia vero ipa vita eterna pari
ter erit oīnibꝰ ſanctis equalis denariꝰ oīnibꝰ eſt
attributꝰ·qui eſt omniū merces·quia vero i ipa
vita eterna diſtincte fulgebūt lumina meritoꝝ·
multe māſiones ſūt apud prēm·ac in denario qui
dē nō impari nō viuꝫ aliꝰ alio ꝓlixiꝰ·In multis aẗ
māſionibꝰ honoraẗ alius alio clariꝰ· Greg·Et

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quia ipſa regni ꝑceptio eiꝰ eſt bonitas volūtatis
recte ſubiungitur. Aut non licet mihi quod volo
facere. Stulta enim eſt queſtio hominis ɔtra bo
nitatē dei murmurare. Cō querēdum quippe eſſet
non ſi dat qđ nō debet. ſed ſi non daret qđ debeꝛ
vnde aperte ſubdiť. Aut oculꝰ tuꝰ neq̃ eſt. quia
ego bonꝰ ſum. Remi. Per oculū eīn vult inten
tionē intelligi. Iudei nāqꝫ neq̃ habuerūt oculum
id eſt intentōeꝫ malā. quia de ſalute gentiū dole-
bāt. Ad quid autē ſenſus huiꝰ ꝑabole tēdat. ma-
nifeſtat cum ſubdiť. Sic erūt ꝑmi nouiſſimi. et no
uiſſimi ꝑmi. eo ſcꝫ. ꝙ iudei de capite vertantur in
caudam et nos de cauda mutamꝰ in caput. Chri.
ſup math. Aut ideo ꝑmos dicit nouiſſimos et no-
uiſſimos ꝑmos. non vt nouiſſimi digniores ſint q̃
primi. ſed vt coequenť et nulla ſit inter eos diffe
rētia temporis cauſa. Quod autē dicit. Multi ſūt
vocati pauci vero electi non ad ſuperiores per-
tinet. ſed ad gētes quoniā ex ipis gentibꝰ qui mľ
ti vocati ſūt pauci ſūt eligēdi. Greg. Ad fidem
eīn plures veniūt ꝛ ad celeſte regnum pauci ꝑdu
cunť. Pleriqꝫ eīn deum vocibus ſequunť moribus
fugiunt. Ex hoc ergo duo penſare debemꝰ. Pri-
mū eſt vt de ſe q̇ſqꝫ minime preſumat quia ꝛ ſi iaꝫ
ad fidem vocatus eſt. vtrum ad regnum eligendꝰ
ſit neſcit. Secundum vero eſt vt vnuſquiſqꝫ prox
imuꝫ ſuum quem iacere in vicijs cōſpicit. deſpera
re nō audeat. quia diuine miſericordie diuicias ig
norat. Vel aliter. mane noſtrū pueritia eſt. hora
tertia adoleſcentia intelligi poteſt. quia q̄ſi iam
ſol in altum ꝓficit dum calore etatis creſcit. Sex
ta autē iuuentꝰ eſt. quia velud in cētro ſol figiť
dum in ea plenitudo roboris ſolidatur. Nona au-
tem ſenectus intelligitur. in qua velut ſol ab alto
axe deſcēdit. quia etas a calore iuuētutis deficit.
Vndecima vero eſt ea etas. que decrepita vľ ve
terana vocať. Chriſ. in ome. ꝙ autē nō oīnes
ſimul cōduxit. ſed alios mane alios hora tertia et
ſic de alijs ex differētia mētis coꝝ proceſſit. Tūc
eīn eos vocauit. qñ erāt obituri. Nam et latronē
vocauit. qñ obiturꝰ erat. Si autem dicant. quia
nemo nos cōduxit. ſicut dictū eſt. non oportet oīa
ſcrutari que in parabolis ſunt. Item hoc nō dicit
dominꝰ. ſed operarij. ꝙ eīn ipſe oīnes quantū ad ſe
ꝑtinet a ꝑma etate vocet ſignificať cum dicitur.
Exijt ꝑmo mane operarios cōducere. Greg. Qui
ergo vſqꝫ ad vltimā etatē deo viuere neglexerīt.
vſqꝫ ad horā vndecimā ocioſi ſteterūt. Et tamen
tales paterfamilias vocat. ꝛ plerūqꝫ ante remu-
nerant. quia priꝰ ad regnum de corpe exeunt q̃
hi qui mō in puericia vocati eſſe videbanť. Ori.
Non autē diceť quid hic ſtatis tota die ocioſi his
qui ſpiritu inſipiētes carne conſumunť. ſi poſtea
regredi nō volūt. vt itez ſpiritu viuāt. qđ nō di
cimꝰ diſuadētes. ne ad domū paternā reuertanť
laſciui filij qui viuendo luxurioſe euāgelice doctri
ne ſubſtantiā cōſumpſerūt. Sed qm̄ non ſimiles
ſunt eis qui peccauerūt in iuuentute ſua dum non
adhuc didiciſſent que fidei erāt. Chriſ. in ome.
Quod autē dicit. Erunt ꝑmi nouiſſimi et nouiſſimi
primi. eos oculte inſinuat qui a pͥncipio clāruerīt
et poſtea ꝟtutē cōtemſerūt. Et rurſus eos qui a
malitia reducti ſunt. et multos ſuperexceſſerūt. Cō
poſita eſt ergo hec ꝑabola. vt eos audiiores face
ret qui in vltima ſenectute cōuertunť. ne eſtima-
rent ſe minꝰ aliquid habituros.

Et aſcendēs iheſus
hieroſolimam aſſump
ſit xij. diſcipulos ſecre
to. et ait illˀ Ecce aſcē
dimꝰ hieroſolimā. et
filius hominis tradeť
principibꝰ ſacerdotū
et ſcribis. ꝛ cōdemna
bunt eum morte ꝛ tra
dent eum gētibus ad
deludendū et flagel-
landū ꝛ crucifigendū
Et tertia die reſurgꝫ

Chriſ. in ome. do
minꝰ a galilea veni
ens nō repēte hiero
ſolimam aſcēdit. ſed
ꝑus miracula fecit.
Phariſeos confuta-
uit ꝛ diſcip̄los de vi
te ꝑfectione ꝛ remu
neratione inſtruxit.
Nunc aſcēſurꝰ hieru
ſalem. rurſus eis de
paſſione loquiť. Vñ
diciť. Et aſcendens
iħs hieroſolimā aſ-
ſumſit. xij. diſcip̄los
ſecreto. Orig. In
xij. adhuc erat et iu-
das. Adhuc eīn for-
ſitan dignꝰ erat cuꝫ
alijs ſeorſum audire que paſſurus erat magiſter.
Chriſ. ſup math. Oīnis autē ſalus hominū in
xp̄i morte poſita eſt. Nec eſt aliquid ꝓpter quod
magis deo gratias agere debeamꝰ. q̃ ꝓpter mor
tem ipſius. Ideo. xij. Apoſtolis in ſecreto mortis
ſue annūciauit miſteriū. quia ſemꝑ precioſior the
ſauris in melioribꝰ vaſis includiť. Si autē alij au
diſſent paſſionē xp̄i futurā viri forſitā turbarenť
ꝓpter infirmitatē fidei et mulieres ꝓpter mollici
em ſue nature ex qua in tali negotio ad lacrimas
excitāť. Chriſ. in ome. Dictū eſt quidē ꝛ ad mľ
tos. tm̄ occulte. ſicut ibi. Soluite templū. Et ſig-
num nō dabiť ei niſi ſignū ione ꝓphete. Diſcip̄lis
aūt manifeſte expoſuit dicens. Ecce aſcēdimꝰ hie
roſolimā. Chriſ. ſup math. ꝙ dicit. Ecce con-
ſtātie ſermo eſt vt memoriā ꝑtie huiꝰ in cordi-
bus recōdant. Dicit autē aſcēdimꝰ. ac ſi. d. Vide
te quia volūtate vado ad mortē. Cum ergo vide
ritis me in cruce pendentē ne eſtimetis me hoīem
eſſe tm̄. nam et ſi poſſe mori hominis eſt. velle tm̄
mori. hoīs nō eſt. Orig. Hoc igiť cōſiderātes
ſcire debemꝰ. qm̄ frequenter eciā cognoſcentes.
qm̄ ꝛ temptatōes aliquas ſubituri ſumꝰ nos ipſos
offerre debemꝰ. Sed ſup̄ dictū eſt. Si q̇s vos ꝑ-
ſecutꝰ fuerit in vna ciuitate fugite in aliā. ſapiē
tis in xp̄o eſt vt cognoſcat. quale tempꝰ exigit de
clinatōeꝫ quale obuiatōeꝫ periculoꝝ. Hieroni.
Crebro autē de paſſione ſua diſcipulis dixerat. ſꝫ
quia multis in medio diſputatis poterat labi de me
moria. quod audierāt iturꝰ hieroſolimā et ſecum
ducturꝰ ap̄los ad temptatōeꝫ eos parat ne cum
venerat ꝑſecutio et crucis ignominia ſcandalizenť.
Chriſ. ſup math. Tribulatio. n. cum ſup vene
rit. expectātibꝰ nobis leuior inueniť. q̃ eſſet futu
ra ſi repētina veniſſet. Chriſ. in ome. Predicit
etiā eis vt diſcāt. qm̄ ꝑſens ad paſſioneꝫ venit et
volēs. Sed a pͥncipio quidem mortē predixit eis
ſolam qñ autē exercitati ſunt adducit alia. ſcꝫ qm̄
tradidit eum gētibꝰ. Raba. Tradēt eīn iudas

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dominū iudeis· et ipi tradiderūt eum gentibus·i·
Pylato et poteſtate romanoꝝ· Ideo autē dñs in
mūdo· noluit ꝓſperari· ſed grauia pati ·vt oſten
deret nobis qui ꝑ delectacõez cecidimꝰ cum qua
amaritudine redire debeamꝰ· Vnđ ſequit̄· Ad de
ludendum et flagellādum ⁊ crucifigendū· Au·
xviij· de ciui· dei· Paſſione oñdit quid ſuſtinere
ꝓ veritate reſurrectione quid ſperare in trinitate
debeamus· Vnde dicit· Et ter· die re· Chriſ· in
ome· Que quidē huiꝰ gratia dixit vt cum triſticia
viderint reſurrectionē exſpectarēt· Vnde ſubdit
Et ter· die re· Augꝰ· iiij· de ciui· dei· Vna enim
mors· ſcꝫ ſaluatoris ſcđm corpus duobꝰ mortibꝰ
noſtris ſalute fuit· ſcꝫ anime et corporis Et vna eiꝰ
reſurrectio duas nobis reſurrectiones preſtitit·
Hec autē ratio ſimplici ad duplū orit̄ quidē a ter
nario numero vnū quippe et duo tria ſūt· Orig·
Hic autem nō referunt̄ diſcipli dixiſſe· aut feciſſe
aliquid cuꝫ dixiſſet triſtia hoc xp̄o futura recor
dantes que dñs dixit ad petrum ·ne audiant talia
vel peiora Et nunc quidē qui diuinas litteras ſci
re ſe arbitrant̄· Scribe cōdemnāt· Ieſū morte et
linguis ſuis flagellāt et crucifigūt eum per hoc ꝙ
tollere volūt doctrinā ipiꝰ Ille autē paululū de
ficiēs ſurgit apparēs his q̇ acceperāt poſſe vidē·

Tūc acceſſit ad eū
mater filioꝝ zebedei·
cum filijs ſuis adorās
et petens aliquid ab
eo· Qui dixit ei· Quid
vis· Ait illi· Dic vt ſe
deant hi duo filij mei·
vnus ad dextrā tuam
et alius ad ſiniſtrā in
regno tuo Reſpōdēs
autē ihesus dixit· Ne
ſcitis q̇d petatis· Po
teſtis bibē calicē quē
ego bibiturꝰ ſum· Di
cūt ei· Poſſumꝰ· Ait
illis· Calicē quidē me
um bibetis· ſedere aūt
ad dextrā meā vel ad
ſiniſtrā· nō eſt meū da
re vobis ·ſed quibus
paratū ē a patre meo

Hiero· Quia poſt
omnia dixerat dñs·
Et tertia die reſur-
get ·putauit mulier
poſt reſurrectionem
illico regnaturum et
auiditate feminea p̄
ſentia cupit· imme-
mor futuroꝝ· Vnde
dicit̄ ·Tunc acceſſit
ad eum mater filio-
rum zebedei cū filijs
ſuis· Chriſ· ſuper
math· Hec mater fi-
lioꝝ zebedei eſt ſa-
lome· cuius apud al-
terū euāgeliſtaꝫ po
nitur nomē vere pa
cifica· que vere fili-
os genuit pacis· Ma
gna autē laus mulie
ris ex hoc loco colli-
gitur quia nō ſolum
filij reliquerunt pa-
trem· ſꝫ ipa reliq̄rat
viꝝ ſuū ⁊ ſecuta fue
rat xp̄m· quia iſte ſi
ne illa viuē poterat
Iſta aūt ſine xp̄o ſal
ua eſſe nō poterat·
niſi forte quis dicat· qꝛ infra tempus vocatōnis
aploꝝ et paſſionis xp̄i· mortuꝰ eſt zebedeꝰ· et ſic
illa ſexu fragilis etate defecta xp̄i veſtigia ſeque
bat̄· quia fides nūquam ſeneſcit et religio fatiga
tionē non ſentit· Audacē autē fecerat eam ad pe
tendū nature affectꝰ Vnde dicit̄ adorās ⁊ petēs
aliq̄d ab eo· id eſt reuerētia exhibita petit· vt q̄d
petierit ſibi detur· Sequit̄· Qui dixit ei· quid vis
Non interrogat· quaſi neſciēs ·ſed vt illa exponē
te manifeſtū faceret irrationabilē eſſe petitõnē
Vnde ſubdit̄· Ait illi· Dic vt ſedeant hi duo filij·
Aug· de cō· euā ·quod autē hoc ꝑ matrē dictū
eſſe matheus expſſit· Marcus ipos filios zebedei
ꝓhibet dixiſſe· cum illa illoꝝ volūtatem attuliſſꝫ
ad dñm· Vñ magis ipos ꝙ illā dixiſſe q̄d dictum
eſt· Marcus breuiter intimauit Chriſ· in ome·
Videbāt eñ ſeipos honoratos p̄ alijs ⁊ audierāt
ꝙ ſup xij· thronos ſedebitis· Vnde p̄matuꝫ ipius
cathedre petebāt accipere· Et ꝙ quidē piꝰ alijs
honoris apud xp̄m habebāt· nouerāt· Timebāt
vero petrum ſibi p̄ferri· Vñ et aliꝰ euāgeliſta di
cit· ꝙ quia ꝓpe erāt hieruſalē· putabāt ꝙ regnū
dei eſſꝫ in ianuis· i· aliquid ſenſibile ·Vnde manife
ſtum eſt ꝙ nihil ſpiritale petebāt ·nec intelligē
tiam ſupioris regni habebāt Orig· Si eñ i reg
no mūdiali in honore eſſe vident̄ qui ſedēt cū re-
ge· nō fuit miꝝ ſi mulier muliebri ſimplicitate vł
impitia talia ſe debere petē eſtimauit· et ipi fra-
tres adhuc impfecti· ⁊ nihil altiꝰ cogitātes đ re
gno xp̄i talia arbitrati ſunt· de his qui ſedebunt
cum ieſu· Chriſ· ſuper math· Vel aliter nō di
cimꝰ ꝙ recte peteret hec mulier· ſed hoc dicimꝰ
q̇a nō t̄rena ·ſꝫ celeſtia filijs ſuis optabat ·Nō· n·
ſentit ſicut cetere matres· que corpa natoꝝ ſuoꝝ
amāt· animas autē cōtemnūt· Deſiderāt illos va
lere in ſeculo iſto· et nō curāt quid ſint paſſuri in
illo vt oſtendāt· quia corpum ſūt parētes nō ani
maꝝ· Eſtimo autem ꝙ hi fratres cū audiſſent do
minū de paſſione ac reſurrectione ſua ꝓphetantē
ceperūt dicere intra ſe cū eſſent fideles· Ecce rex
celeſtis deſcēdit ad regna tartarea· vt regē mor
tis deſtruat· Cum autē victoria fuerit cōſūmata
quid aliud reſtat· niſi vt regni gloria ſubſequat̄
Orig· Deſtructo eñ peccato quod regnabat i
corporibꝰ mortalibꝰ hominū ⁊ omni principatu
malignaꝝ virtutū· eminētiā xp̄i in hominibꝰ cri
ſtum recipit· quod eſt ipm ſedere in ſede glorie
ſue· Quod autē omnia deus facit ad dextrā et ſini
ſtram· hoc eſt vt iam nullū malum ſit añ eū ⁊ qui
quidē p̄cellūt pre ceteris appropinquātibꝰ xp̄o
ſunt ad dextris eiꝰ· Qui autē inferiores ſunt a ſi-
niſtris ſūt eiꝰ· Dextrā aūt xp̄i vide ſi poteſt intel
ligere inuiſibilē creaturā· ſiniſtrā autē viſibilē et
corporalem· Appropinquātiū eñ xp̄o quidē dex
tram ſortiūtur vt intelligibilia· alij ſiniſtraꝫ· vt
ſenſibilia· Chriſ· ſup math· Qui autē ſeipm do-
nauit hominibꝰ· quō regni ſui ſocietatē nō dona
bit· Petētis negligentia rep̄hendit̄ ·vbi de dan
tis miſericordia dubitat̄ · Si nos rogamus magi-
ſtrum· forſitan ceteroꝝ fratꝝ corda concutimus
Et ſi eñ vinci a carne nō poſſunt quaſi iam ſpiri-
tales· tñ pcuti poſſunt q̄ſi adhuc carnales ·Ergo
ſubmittamꝰ matrem noſtrā· vt ſuo nomine dep̄ce
tur ꝓ nobis· Si eñ rep̄henſibilis inuenta fuerit·
facile merebit̄ veniā Ipe eñ ſexus excuſat errorē
Si autem non fuerit importuna· faciliꝰ impetra-
bit mater pro filijs ſuis rogās ·Ipe eñ dominꝰ· q̇
maternos animos filioꝝ miſeratõe impleuit· faci
liꝰ exaudiet maternū affectū· Tūc dñs occultoꝝ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cognitoꝛ nō ad verba intercedētis mulieris reſpō
dit · ſed ad cōſilia ſuggerentiū filioꝝ · Bonū qui/
dem erat eoꝝ deſideriū · ſed incōſiderata peticio
Ideo et ſi impetrare nō debeāt · ſimplicitas tam
petionis eoꝝ cōfundi nō merebaẜ · quia de amo=
re domini talis petitio naſcebaẜ · Propterea ſolā
ignorātiā in eis dn̄s repꝛehendit · Vnde ſequiẜ Re
ſpondens autē ieſus dixit · Neſcitis quid petatis ·

Hiero · Nec mirum ſi iſta arguaẜ · cū et de petro
dicaẜ · neſciēs quid diceret · Chriſ · ſup math ·
Nam frequēter dn̄s patiẜ diſcipłos ſuos aliq̄d nō
recte aut dicere aut agere aut cogitare vt ex illo
rum culpa occaſionē inueniat exponēdi regulam
pietatis · ſciēs quia erroꝛ eoꝝ non nocet preſente
magiſtro · et non ſolum in p̄ſenti · ſed etiam in futu
ro doctrina eiꝰ edificat · Chriſ · in ome · Hoc aẜ
dicit oñdens · ꝙ vel nihil ſpiritale petebāt · vł ſi
nouiſſent que petebāt · non auſi fuiſſent tm̄ quid
petere quod ſuperexcedit ſupioꝛes ꝟtutes Hila ·
Neſciūt etiā quid petāt · quia nihil de gloria apo
ſtoloꝝ ambigendū erat · iudicaturos em̄ eos ſmo
ſupioꝛ expoſuit · Chriſ · ſup math Vel neſcitis
quid petatis · quaſi · d · Ego vos vocaui ad partez
dextrā de ſiniſtra et vos veſtro ꝯſilio curritis ad
ſiniſtrā · Ideo foꝛſitā ꝑ mulierē res agebaẜ · Con
tulit · n · ſe dyabolus ad ꝯſueta arma mulieꝝ vt ſicͤ
adam ꝑ mulierē ſpoliauit ita et iſtos ſeparet ꝑ ma
trē · Sed iā non poterat ꝑ mulierē ꝑitio introire
in ſanctos ex quo de muliere ſalus cūctoꝝ ꝓceſſit
Vel ideo dicit neſcitis quid petatis · Non em̄ ſolū
debemus cogitare qualē gloriā cōſequamꝰ · ſꝫ quō
euadamꝰ ruinā peccati · quia et in ſeculari bello q̄
ſemper de preda victoꝛie cogitat · difficile vincit
Ideo petendū erat · Da nobis auxiliū gratie tue ·
vt omne malū vincamꝰ · Raba · Neſciebāt etiam
quid peterēt · quia ſedem gloꝛie a dn̄o quā nōdū
merebanẜ inquirūt · Delectabat eos culmē hono
ris · ſed ꝑus habebāt exercere viam laboꝛis · Vnde
ſubdit · Poteſtis bibere calicem queꝫ ego bibitu
rus ſum · Hiez · Calicē in ſcripturis diuinis paſ
ſionē intelligimꝰ · vt in pſalmo · Calicē ſalutaris
accipiā · ſtatimqꝫ infert quis iſte ſit calix · ꝑcioſa ī
cōſpectu domini mors ſanctoꝝ eiꝰ · Chriſ · ſup
math · Sciebat autē dn̄s · quia paſſionē ipiꝰ pote
rāt imitari · ſꝫ ideo interrogat · vt om̄es audiamꝰ
quia nemo poteſt cum xp̄o regnare · niſi paſſionez
xp̄i fuerit imitatꝰ · Res em̄ ꝑcioſa niſi ꝑcio nō cō
peraẜ · Paſſionē aūt dn̄i dicimꝰ non ſolū ꝑſecutio
nem gētiliū ſed omnē violentiā quā patimꝰ cōtra
peccata certantes · Chriſ · in ome · Dicit ergo po=
teſtis bibere · Ac ſi · d · Vos mihi de honoꝛe et co=
ronis loquimini · Ego aūt de agonibꝰ vobis et ſu
doꝛibꝰ non em̄ hic eſt ꝑmioꝝ tempꝰ · Ex mō autē
interrogatōis eos attrahit · Non em̄ dixit · Pote
ſtis ſaguinē veſtrū effūdere · ſed poteſtis bibere
calicem · Deinde addit · quem ego bibiturus ſum ·

Remi · vt ex cōmunione ad ipm̄ audioꝛes fiant
At illi qui iam martirij libertatē cōſtantiāqꝫ reti
nebāt · bibituros ſe pollicenẜ · Vnde ſequiẜ Dicūt
ei poſſumꝰ · Chriſ · ſup math · Vel dicūt hoc nō
tam ex fiducia ſue foꝛtitudinis q̄ ignoꝛātia · In ex
pertis em̄ leuis videẜ eſſe temptatio paſſionis et
moꝛtis · Chriſ · in ome · Vel hoc ex deſiderio ꝓ=
mittūt · Neqꝫ enim hoc dixiſſent · niſi expectaſſent
audire quod petebāt · Dn̄s autē eis ꝓphetat mag
na bona · id eſt martirio dignos efficiēdos · Sequi
tur · Ait illis · Calicem quidē meū bibetis · Ori ·
Non itaqꝫ rn̄dit xp̄s · Calicez meū bibere poteſtis
ſed ad futuram eoꝝ ꝑfectionem reſpiciens · dixit ·
Calicem quidē meum bibetis · Hiero · Querẜ aẜ
quō calicem martirij filij zebedei iacob · videlicet
et iohes biberint · cum ſcriptura narret iacobū tm̄
apoſtolū · ab herode capite trūcatū · Johānes aẜ
ꝓpria moꝛte finierit · Sed ſi legimꝰ in eccleſiaſti=
ca hyſtoꝛia · ꝙ ipſe iohānes ꝓpter martiriū ſit miſ=
ſus in feruētis olei doliū et relegatꝰ in pathmos
inſulā ſit · videbimꝰ martirio animū non defuiſſe ·
et bibiſſe iohānē calicē cōfeſſionis quē et tres pu
eri in camino ignis biberūt · licet ꝑſecutoꝛ nō fu=
derit ſanguinē · Hila · Dn̄s ergo collaudās eoꝛum
fidem ait martirio · quidem eos cōparari poſſe · ſꝫ
leue eius ac dextre aſſidere alijs a deo patre fuiſſe
diſpoſitū · Vnde ſequiẜ · Sedere autē ad dextram
meam · Et quidem quantū arbitramur · ita honoꝛ
iſte alijs eſt reſeruatus · ꝙ tm̄ nec apł̄i ab eo erunt
alieni · qui in · xij · Patriarchaꝝ ſede conſidentes ·
Iſrahelem iudicabunt · Et quātum ſentire ex ipſis
euangelijs licet · in regno celoꝝ moyſes et helias
aſſidebunt · quibꝰ comitātibꝰ cum gloꝛie ſue ha
bitu in monte apparuit · Hiero · Sed mihi hꝫ ne=
quaq̄ videẜ · ſed ideo ſedentiū in regno celoꝝ vo
cabula non dicunẜ · ne paucis noīatis ceteri puta
renẜ excluſi · regnū em̄ celoꝝ nō ē tm̄ dātis ſꝫ acci
piētis · Non eſt ꝑſonaꝝ acceptio apud deū · ſꝫ qui
cūqꝫ talem ſe ꝓbuerit vt regno celoꝝ dignꝰ fiat
hic accipiet qđ nō ꝑſone · ſed vite paratū eſt · Si
itaqꝫ tales eſtis qui cōſequamini regnū celoꝝ qđ
pater meus victoꝛibꝰ ꝑparauit · vos qꝫ accipietis
illud · Ideo tamē nō dixit · neqꝫ non ſedebitis ne du
os cōfunderet · neqꝫ ſedebitis ne ceteros irritarꝫ

Chriſo · in ome · Vel aliter · Videẜ cōmunis om=
nibꝰ eſſe locꝰ ille · non ſolum hominibꝰ · ſed etiaꝫ
angelis · Sic em̄ precipuū vnigeniti ponit · id pau
lus dicens · Ad quē autē angeloꝝ dixit vnq̄ · ſede
a dextris meis · Dominꝰ ergo non quaſi exiſtenti=
bus quibuſdam qui aſſeſſuri ſunt · ſed condeſcen=
dens interrogātium ſuſpitioni reſpōdit · hoc em̄
vnum ſolum querebāt pre alijs ſtare apud ipſuꝫ
Sed dominus reſpondet · Moꝛiemini quidē ꝓpter
me · non tamē hoc ſufficit facē vos ꝑmum oꝛdinez
obtinere · Si em̄ aliquis alius venerit cum marti=
rio amplioꝛē ꝟtutē poſſidēs non qꝛ vos amo illū
expellā et vobis dabo ꝑmatū · Propter hoc autē
vt non infirmꝰ eſſe oſtēdaẜ · non dixit ſimpliciter
Non eſt meum dare ſed · Non eſt meum vobis dare
ſed quibꝰ paratū eſt his ſcꝫ qui ab operibꝰ poſ=
ſunt · fieri clari · Orig · vel aliter · Non eſt meum
dare vobis · i · ſupbis talibꝰ quales vos eſtis ſed
humilibꝰ coꝛde quibus paratum eſt a patre meo

Augꝰ ꝑmo de trinitate · vel aliter ſecundū foꝛ
mā ſerui diſcipłis dn̄s reſpondet Sedere autē ad
dextrā et cͤ · Quod aūt paratū eſt a patre eiꝰ et ab
et ab ipſo filio eſt paratum · quia et ipſe et pater
vnum ſunt ·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Et audientes decē
indignati ſunt de du=
obus fratrib9 Jeſus
autez vocauit eos ad
ſe et ait· Scitis quia
principes gētiū domi
nātur eoꝝ· et qui ma
iores ſunt· poteſtatez
exercēt in eos Nō ita
erit inter vos· ſed qui
cūqꝫ voluerit iter vos
maior fieri · ſit veſter
miniſter· ⁊ quicūqꝫ vo
luerit p̄mus eſſe· erit
veſter ſeru9 Sic fili9
hominis non venit mi
niſtrari· ſed miſtrare·
et dare animā ſuaz in
redemptōez ꝑ multis

Chriſ· in ome· Do
nec xp̄i ſententia in=
certa erat non triſta
banē alij diſcipuli · ſꝫ
tunc triſtati ſunt qn̄
eos increpauit ·Vn̄
dicit̄· Et audientes·
decem indignati ſūt
de duob9 fratribus
Hiero· Non ad mu
lieris audatiā refert
poſtulātis ſed ad fi=
lios · q̄ ignorantes
ꝑ mēſurā ſuā· nō mo
dica cupiditate · ex=
arſerūt· Chriſ in o·
Jntellexerūt eñ q̄
hec peticō diſcippu
loꝝ fuit qn̄ eos dn̄s
increpauit· Quando
autē eos a dn̄o p̄ho
noratos viderunt in
tranſfiguratione· et
ſi ſecundū mētem do
lebant· in mediū ef=
ferre nō audebāt ho
norātes doctorem· Chri· ſup math· Sicut aūt
duo carnaliter petierūt· ita et x· carnaliter contri
ſtati ſunt· Nam velle quidem eſſe ſup om̄es vitu=
perabile eſt· ſuſtinere aūt alium ſup ſe minus eſt
glorioſū· Hiero· Humilis autē magiſter et mi=
tis· nec cupiditatis duos arguit poſtulātes nec ·
x· reliquos indignatōis increpat et liuoris· Vn̄
ſequit̄ Jeſus at̄ vocauit eos ad ſe· Chriſ· in o·
Quia eñ turbati erāt· vocatōne eos conſolat̄· de
ꝓpinquo eis loquēdo· Etenī duo a ſotietate· x· ſe=
ipſos ſepantes· ꝓpius ſtabāt ſeorſum dn̄o loquen
tes· Non tn̄ ſicut p̄us pueros in mediū ducēs eos
cōſolat̄· ſed a cōtrario inſeruit dicens· Scitis q̄
p̄ncipes gentiū dominant̄ eoꝝ· Orig· i· nō cō=
tenti tantum regere ſuos ſubiectos· violenter eis
dominari nitunt̄· Jnter vos autē qui eſtis mei nō
erunt hec· Quoniā ſicut om̄ia carnalia in neceſſi=
tate ſunt poſita· ſpiritalia autē in volūtate· ſic et
qui principes ſūt· ſimiliter ſpiritales· p̄ncipatus
eoꝝ in dilectione ſubditoꝝ debet eſſe poſit9· nō
in timore corpali· Chriſ· in ome· Oſtendit autē
in hoc q̄ gentile eſt p̄mat9 cupere · et ſic gentiū
cōpatione eoꝝ animā eſtuātem cōuertit Chri·
ſup math· Et opus quidē deſiderare bonū · bonū
eſt· quia noſtre volūtatis eſt· ⁊ noſtra eſt merces
Primatū autē honoris ꝯcupiſcere · vanitas eſt ·
Hoc eñ cōſequi iuditiū dei eſt· Propter quod ex
primatu honoris neſcim9· ſi mercedē iuſtitie me=
reri̅ Neqꝫ eñ apoſtolus laudē habebit apud deū
quia apl̄us fuit · ſꝫ ſi op9 apoſtolat9 ſui bn̄ imple
uit· Nec apl̄us ꝑ merito ſuo antecedēti honorat9
eſt· vt eſſet apl̄us· ſꝫ ad hoc miniſteriū aptus eſt
iudicat9 ſc̄m motum anime ſue· Primat9 et fugien
tem ſe deſiderat· ⁊ deſiderātem ſe honorat · Con
uerſatō ergo melior deſiderāda eſt· non dignior
gradu9· Volēs ergo dn̄s duoꝝ fratrū zebedei et
alioꝝ indignationē extinguere· introducit drām
inter principes mundiales et eccleſiaſticos· oſtē
dens quia p̄mat9 in xp̄o · nec ab aliquo appetēd9
eſt non habente· nec alteri inuidend9 eſt habēti·
quia p̄ncipes mundi ideo ſūt· vt dominent̄ mino=
ribus ſuis · et eos ſeruituti ſubiciāt et expoliēt et
vſqꝫ ad mortē eis vtant̄ ad ſuam vtilitatē ⁊ glo=
riā· Principes autē eccleſie fiunt· vt ſuiāt mino=
ribus ſuis et miniſtrēt eis queqꝫ acceperunt a
xp̄o· vt ſuas vtilitates negligāt· ⁊ illoꝝ ꝓcurēt
et mori non recuſent ꝓ ſalute inferioꝝ· Primatū
ergo eccleſie cōcupiſcere neqꝫ iuſtuz eſt· neqꝫ vti
le· Quid eñ ſapiens vult vltro ſe obicere ſeruitu
ti et piculo tali · vt det rationē ꝓ om̄i eccleſia niſi
forte qui nō timet dei iuditiū abutens p̄matu ſuo
eccleſiaſtico ſeculariter· ita vt cōuertat illū in ſe
cularem· Hiero· Deniqꝫ ſui ponit exemplū· vt
ſi dicta paruipenderēt erubeſcerent ad opa · Vn̄
ſubdit · Sicut fili9 hois nō venit miniſtrari ſꝫ mi
niſtrare Orig· Nam et ſi angeli et martha mini
ſtrauerūt ei tamē nō ideo venit vt miniſtret̄· ſed
vt miniſtret· Et tantū creuit miniſtrās· vt imple
retur quod ſequit̄· Et daret animā ſuā redempti
onē pro multis· ſcꝫ qui crediderunt in eum· darꝫ
in quā in mortē· Sed quoniā ſolus erat int̄ mor=
tuos liber et fortior omni poteſtate mortis · oēs
ſequi ſe volētes liberauit a morte· Eccleſiaꝝ er=
go p̄ncipes imitari debēt· Xp̄m acceſſibilē· et mu
lierib9 loquētem et pueris man9 imponētem · et
diſciplis pedes lauantē vt ipi ſimilit̄ faciāt frib9
Nos autē tales ſum9 · vt etiā p̄ncipum mūdi exce
dere videamꝰ ſupbiā vel nō intelligētes· et ꝯtem
nentes mādatum xp̄i· ⁊ querim9 ſicut Reges aci
es p̄cedentes et terribiles nos et exceſſu diffici=
les maxime paupib9 exhibem9· nullā affabilitatē
habētes· vel habere ad nos pmittētes· Chri·
in ome· Quantūcunqꝫ ergo tu humiliatus factus·
nō poteris tantū deſcendere quantū dn̄s tu9.

Et egredientibus
illis ab hiericho· ſecu
ta eſt illū turba mul=
ta· Et ecce duo ceci ſe
dentes ſecus viā audi
erūt· quia ieſus tranſi
ret· Et clamauerūt di
centes · Domine mi=
ſerere noſtri fili dauid
Turba autē increpa=
bat eos· vt tacerent ·
At illi magis clama=
bāt· dicētes Domine
miſerere noſtri fili da
uid · Et ſtetit ieſus et
vocauit eos · et ait ·
Quid vultis· vt faciā
vobis· Dicūt illi· Do

Chriſ· ſup math
Sicut teſtimonium
ſtudioſi agricole eſt
meſſis fecūda· ita aſ
ſidui doctoris eſt p̄=
dicando eccleſia ple
na· Vnde ⁊ hic dicit̄
Et egrediētib9 illis
ab hiericho · ſecuta
eſt eum turba multa
Neminez labor itine
ris impediuit · quia
amor ſpiritales· fati
gationem non ſentit
Nemīnē poſſeſſionū
ſuaꝝ recordatio re·
traxit · quia ingredi
ebant̄ in poſſeſſionē
regni celeſtis · Vere
eñ nō habet ſup ter
ram quod amet· qui
bonum celeſte inve=
ritate guſtauerit·
Opportune at̄ oblati

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mine·vt periant̄ oculi noſtri·miſert⁹ autem eoꝝ ieſus·tetigit ocu los eoꝝ ⁊ cōſeſtim vi derūt·⁊ ſecuti ſunt eū·

ſunt ante faciem xp̄i duo ceci ·vt apertis oclis quaſi teſtes vir tutis aſcenderēt cū eo in ieruſalem· Vn̄ ſequit̄ · Et ecce duo ceci·hi currētiū ſtre pitum audiebant et perſonas non videbant· nihil ſolutum habentes de toto corpore ·niſi vocem·Et ideo quia pedi⸗ bus eum ſequi non poterant· voce ſequebant̄ Vn de dicitur·Audierūt quia ieſus tranſiret ⁊ clama uerūt dicētes·Domine·Miſerere noſtri fili dauid

Aug⁹· de cō·euā·Hoc aūt factū marc⁹ ↄmemo rat·ſꝫ de vno ceco factum ·Que ita ſoluit̄ queſtio ꝓ̄pam duoꝝ cecoꝝ quos mathe⁹ interpoſuit·vnū fuiſſe in illa ciuitate famoſiſſimū ex hoc ſatis appa ret·ꝙ ⁊ nomē ei⁹ et patris eius marcus cōmemo rauit Barthime⁹ em̄ Timei filius ex aliqua mag na felicitate deiectus notiſſime fuit qui nō ſolū ce cus·verum etiā mendicus ſedebat·Hinc eſt ergo ꝙ ip̄m ſolum voluit ↄmemorare marc⁹ ·cui⁹ illu minatio tam clarā famā huic miraculo cōparauit ꝙ erat illi⁹ nota calamitas ·Lucas vero ꝗuis omio eodem modo factū tam̄ in alio ceco intelligend⁹ eſt parꝝ cōmemorare miraculū · Ille quippe hoc factum dicit·Cum hiericho ·Alij cum egrederent̄ ab hiericho·Sequit̄ Turba autē increpauit eos vt tacerēt· Chriſ·ſup math·Videbāt em̄ ſor⸗ didas veſtes et non ↄſiderabant conſcientie clari tatem·Ecce fatua ſapiētia hominū·exiſtimāt em̄ iniuriā pati magnos ſi a paupib⁹ honorēt̄·Quis em̄ paup auſus eſt diuitē publice ſalutare Ori· Vel ſilentiū non cauſa honoris exigūt·ſed ꝙ acer be a cecis audiunt quod negabāt·ſcꝫ dominū eſſe dauid filium· Chri·Vel qui crediderant incre⸗ pabant eos· vt non appellarent cōtemptibili no⸗ mine filiū dauid·ſꝫ poci⁹ dicerent filij dei miſerere noſtri· Hila·Irritebant̄ aūt magis vetiti quaꝫ cōpeſcebant̄·fides em̄ quādo vetat̄ magis accen ditur·⁊ ideo in periculis ſecura eſt·et in ſecurita⸗ te periclitat̄·Vnde ſequit̄ ·At illi magis clama⸗ bant dicentes· Miſerere noſtri fili dauid· Primo em̄ clamabāt·quia ceci erāt·Secundo magis cla⸗ mabant·quia vetebant̄·ad lumē accedē· Chri· in ome·Xp̄s autē ꝑmittebat eos vetari· vt plus eoꝝ deſideriū appareret Hinc autē diſce·quoniā ſi abiecti fuerimus·cum ſtudio accedētes ad eum· Per noſip̄s aſſequemꝰ quod petimus·Sequit̄·Et ſtetit ieſus et vocauit eos·et ait·Quid vultis· vt faciam vobis· Hiero·Ideo autē ſtetit ieſus quia ceci quo pergerēt·ignorabāt·Multe fouee erāt i hiericho·multe rupes·⁊ ꝑrupta in ꝓfundū ver⸗ gentia·Idcirco dominus ſtat·vt venire poſſint·

Orig·Vel ieſus non ꝑtranſit·ſed ſtat·vt ſtāte eo·non tranſfluat benefitiū ·ſed quaſi de fōte ſtā te·miſericordia defluat vſqꝫ ad eos Hiero·Vo cari autē iubet ne turbe ꝓhibeant·et interrogat quid velint·vt ex reſpōſione eoꝝ manifeſta debi litas appareat·et virt⁹ ex remedio cognoſcatur·

Chriſ·ſup math·Vel interrogat ꝓpter fidem· vt dum ceci xp̄m filiū dei confitent̄·cōfundantur videntes qui eum tantū hominē putāt· Dominū quidem xp̄m vocauerāt·et verꝝ dixerāt·Sed di centes filium dauid·diſſipabāt quod bene cōfeſſi fūt·ꝓ̄pam abuſiue ⁊ homines domini dicunt̄·vere aūt nemo dn̄s·niſi deus·Cum ergo dicunt dn̄e fili dauid·abuſiue xp̄m ſm hominē honorāt·Si autē ſolummō dn̄m dicerēt·deitatē cōfiterent̄·Ideo in interrogat·Quid vultis·tunc illi iam non dixerūt Dn̄e fili dauid ·ſed tantū dn̄e·Sequit̄ em̄ dicūt il li domine· vt aperiant̄ oculi noſtri ·filius em̄ da⸗ uid cecos illuminare non poteſt ·Quādiu ḡ dixe⸗ runt·Domine fili dauid·ſuſpenſa eſt ſanitas Mox autē vt dixerūt dn̄e·infuſa eſt ſanitas Sequitur em̄ miſert⁹ autē eoꝝ ieſus tetigit oculos eorum et confeſtim viderūt· Tetigit autē vt homo car⸗ naliter·Sanauit vt deus· Preſtat em̄ artifex qđ natura non dederat·aut certe quod debilitas tu lerat miſericordia donat Chriſ·in ome·Hi aūt ſicut ante dationē fuerūt·ꝑſeuerātes·ita et poſt donationē non fuerūt ingrati · Chri·ſup math Bonū em̄ mun⁹ obtulerūt xp̄o ſanati Sequit̄·n· Et ſecute ſūt eum ·Hoc em̄ deus a te requirit ſm ꝓphetam·ſollicitū te ambulare cum domino deo tuo· Hiero·Qui ergo in hiericho cōtracti ſede bant et clamare tantū nouerāt·poſtea ſequuntur ieſum·nō tam pedib⁹·ꝙ̄ v̓tutib⁹· Raba·Hie⸗ richo autē que interp̄tat̄ luna·defectū noſtre mu⸗ tabilitatis ſignificat· Orig·Miſtice autē hieri cho intelligit̄ mūdus in quo xp̄s deſcēdit·Qui aūt ſunt in hiericho exire neſciūt de ſapiētia mūdi·niſi viderint non ſolum exeuntē de hiericho·ſed etiaꝫ diſcipulos eius hoc ergo videntes·ſecute ſunt eū turbe multe·mūdum et mūdana om̄ia cōtemnen⸗ tes·vt xp̄o duce aſcendant in ieruſalem celeſtem Duos cecos poſſum⁹ dicere iudā et iſrahel·q̇ an̄ xp̄i aduentū ceci fuerūt·quia non videbāt verbū verum quod erat in lege et ꝓphetis·tn̄ ſedentes ſecus viam legis et ꝓphetarū·et ſecundū carnē tā tum intelligētes·clamabāt tn̄ ad eum qui fact⁹ eſt ex ſemine· Dauid ſm carnē· Hiero·Vl̓ duos cecos pleriqꝫ phariſeos ⁊ ſaduceos intelligunt· Vel aliter· Duo ceci ſedentes iuxta viā·ſignificat de vtroqꝫ populo quoſdā iam coherētes ꝑ fideꝫ diſpenſationi tēporali·ſecundū quā xp̄s via eſt ⁊ deſideran es illuminari·i·aliquid de verbi eterni tate intelligere·qđ trāſeūte dn̄o impetrare cupi ebāt·i·ꝑ meritū fidei qua credit̄ fili⁹ dei et nat⁹ homo et paſſus ꝓpter nos·Per hanc em̄ diſpēſa tionē quaſi tranſit ieſus·quia actio tempalis eſt oportebat aūt vt tn̄ clamarēt·donec reſiſtentis ſibi turbe ſtrepitū vincerēt·id eſt tam ꝑſeueran do animū intenderēt orādo atqꝫ pulſando quouſ qꝫ cōſuetudinē deſiderioꝝ carnaliū ·que tanquā turba obſtrepet cognitōni lucē veritatis eterne vidē conāti·vel ip̄am hoim carnaliū turbā ſtudia ſpiritalia ipedietē fortiſſima intentōe ſuparent·

Aug⁹·de ver·do·Bonos em̄ xp̄ianos volētes facē p̄cepta dei·Criſtiani mali ⁊ tepidi ꝓhibent clamāt tn̄ illi nō deficiētes·Cū em̄ q̇ſqꝫ xp̄ian⁹ ce perit bn̄ viuere·mūdumqꝫ contemnere·in ip̄a ſui volūtate patit̄ rep̄henſore frigidos xp̄ianos Sꝫ ſi ꝑſeuerauerint·Ip̄i iā obſequent̄ q̇ an̄ ꝓhibebāt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Aug9· de con· euā· Itaq3 audiens ieſus · quia pulſanti aperiet̃ · ſtans eos tangit et illuminat · quia eñ fides incarnatōis tempalis ad eterna intelligenda nos ꝑparat · trāſeunte ieſu āmoniti ſunt · vt illuminarent̃ · et ab eo ſtante illuminati ſunt temporalia eñ trāſeunt · eterna ſtant · Chriſ· ſup math· Quidam interp̄tant̃ duos cecos gentiles · vnus ex Cam · ali9 ex Japhet · qui ſecus viam ſedebāt · id eſt iuxta veritatē couerſabant̃ · ſ3 veritatē inuenire non poterāt · vel ꝭm ratōe3 verbi conſiſtentes · quia noticiā verbi nondū acceꝑant

Raba· Agnita aūt fama nominis xp̄i p̄ticipes eius fieri querebant · contradicebant multi · Primo iudei vt in actib9 legim9 · Deinde etiā gentiles pſecutōe inſtabāt · nec tamē eos qui erant ad vitam ordinati · ſalute priuare valebāt Chriſ· ſup math· Conſequēter aūt gentiū oculos mētis tetigit ieſus · dans eis gratiā ſpiritusſancti · que illuminate ſecute ſūt eum opib9 bonis · Orig· Et nos ergo ſedentes iuxta ſcripturaꝝ viā · et intelligētes in quib9 ceci ſum9 · ſi ex affectu petierim9 tanget oculos animaꝝ noſtraꝝ · et recedet a mētib9 noſtris tenebra ignorātie · vt eum in ſciētie lumine ſequamur · qui dedit nobis poſſe videre · propter nihil aliud · niſi vt eum ſequamur ·

CAPITV· XXI·

ET cū appropinquaſſet hieroſolis et veniſſet betphage ad mōtem oliueti · tunc ieſus miſit duos diſcipulos dicens eis · Ite in caſtellum quod contra vos eſt · et ſtatim inuenietis aſinā alligatam ⁊ pullū cum ea · ſoluite · et adducite mihi · Et ſi q̇s vobis aliq̇d dixerit dicite · quia dn̄s his opus habet · et cōfeſtim dimittet eos · Hoc autem totū factū eſt · vt adimpleret̃ quod dictum eſt ꝑ ꝓphetā dicentē · Dicite filie ſyon · Ecce rex tu9 venit tibi māſuetus · ſedens ſup aſinā et pullū filiū ſubiugalis · Euntes autem diſcipuli fecerūt ſicut p̄cepat illiſ ieſus · ⁊ adduxerūt aſinā et pullū · et impoſuerunt ſup eos veſtimēta · et eum deſuper ſedere fecerūt · Plurima autē turba ſtrauerūt veſtimenta ſua in via · Alij aūt cedebāt ramos de arborib9 · et ſternebant in via · Turbe aūt que p̄cedebāt et que ſequebantur clamabant · dicētes · Oſanna filio dauid Benedict9 qui venit in nomīe domini oſanna in excelſis ·

Remi· Narrauit ſuperius euangeliſta · dominū egreſſum a galilea et cepiſſe aſcēdere hieroſolimā Poſtq̄ ergo narrauit quid in via geſſerit in incepta intentione pſeuerās dicit Et cū appropinq̄ſſet hieroſolimis · et veniſſ3 betphage · Betphage viculus fuit ſacerdotu3 ſit9 in latē mōtis oliueti diſtās vno miliario a hieruſalē · ſacerdotes eñ qui per certos dies in templo deſeruiebant cōpleto offitō vicis ſue · illic deuertebāt ad manendum ſimiliter et illi q̇ accipiebāt offitium illuc diuertebant · q2 preceptum fuit in lege vt nullus diebus ſabbatorum pluſq̄3 mille paſſus incederet · Orig· Vnde et interp̄tat̃ betphage · maxillaꝝ domus qm̄ maxilla propria erat pars ſacerdotū in lege · Sequit̃ · Tūc ieſus miſit duos diſcipulos Chriſ· ſup math· Non dixit diſcipulis dicatis dn̄s tuus his op9 habet vel dn̄s veſter vt intelligāt · q̇a ip̄e ſit ſolus dn̄s · nō ſolum animaliū · ſ3 omniu3 hominū · Nam ⁊ peccatores ꝯditōe quidem ſui ſunt · voluntate autem ſua dyaboli Chriſo· in o· Neq3 paruū eñ exiſtimes qd̄ factū eſt quis eñ ſuaſit dn̄is iumentoꝝ nō velle cōtradicere · vel volentes ſilere · ⁊ cōcedere · ⁊ in hoc diſcipulos erudit · quoniam poterat et iudeos ꝓhibere · ſed noluit · ſ3 et doc3 vt qd̄cunq3 petitū fuerit darent · ſi eñ qui ignorabāt xp̄m · ita conceſſerūt multomagis diſciplos cōuenit omnibus dare · quod autē dicit̃ · Et cōfeſtim dimittet eos ·

Chriſ· ſup math· Intelligendū eſt q̄ animal · poſtq̄ ingreſſum eſt in hieruſalē ad dominū ſuum remiſſum eſt a xp̄o · Glo· Vel domin9 iumētoꝝ cōfeſti3 dimittet eos in domini ſuitō mācipādos Adhibet̃ autē huic facto ꝓphete teſtimonium vt appareat dominū omnia que de ip̄o ſcripta erāt · impleſſe · Sed inuidia cecatos ſcribas et phariſeos ea que ip̄i legebāt · intelligere noluiſſe · Et iō ſequit̃ · Hoc aūt totū factū ē · vt adimpleret̃ quod dictum eſt per ꝓphatā · ſc3 zachariā · Chri· ſup math· Sciens eñ ꝓpheta malitiā iudeoꝝ · q2 contradicturi erāt xp̄o aſcēdēti in templū p̄monuit · vt per hoc ſignū cognoſcerēt regē ſuum · dicentem · dicite filie ſyon Raba· filia ſyon hyſtorialiter dicit̃ hieruſalē ciuitas · que ſita eſt in mōte ſyō Miſtice autē eſt eccleſia fidelium p̄tinēs ad ſuperna hieruſalem · Chri· ſup math· Ecce oſtēdētis verbum · id eſt nō carnali aſpectu ſ3 ſpiritali intellectu opera ꝯtutū ei9 aſpicite · Ante tempa quidem multi dicebāt · Ecce vt oſtenderet · quia ille de quo loquebat̃ · anteq̄ naſceret̃ iā erat · Rex tuus · Cum ergo videritis eum · nolite dicere · Nō habemus regem · niſi ceſarem · Venit tibi · ſi intellexeris vt ſaluet te · non · ſi intellexeris · venit contra te · Māſuet9 · nō vt ꝓpter potētiam timeret̃ ſ3 vt ꝓpter māſuetudinē amaret̃ · Vnde non ſedet in curru aureo · p̄cioſa purpura fulgēs nec aſcēdit ſup feruidum equū diſcordie amatorē et litis · ſed ſup aſinā trāquillitatis et pacis amicā · Vn̄ ſequitur · Sedens ſup aſinā et pullū filiū ſubiugalis ·

Aug9 de cō · euā · In h̄ aūt teſtimonio ꝓphetico aliqn̄ diuerſa eſt euāgeliſtaꝝ locutō · hoc eñ matheus ſic adhibet · vt aſinā dicat cōmemoraſſe ꝓphetam · Non autē ita ſe habet · vel qd̄ iohannes

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

interponit ·vel codices eccleſiaſtice interp̄tatio
nis·lxx· Cuius rei cauſa mihi videt̄·q mathe9 he
brea lingua phibet̄ euāgeliū cōſcripſiſſe ·Mani
feſtum eſt autē interp̄tatōe3 illā que dicit̄·lxx·in
nonnullis aliter ſe habere q̄ inueniūt in hebreo
qui eam linguā nouerunt·⁊ qui interp̄tati ſūt ſin
guli eoſdē libros hebreos·Hui9 autē diſtātie cau
ſa ſi queratur nihil ꝓbabili9 eſtimo q̄ eos·lxx·il
lo ſpiritu interp̄tatos ·quo et illa q̄ interp̄tabāt̄
dicta fuerāt·Quod ex ip̄a eoꝝ mirabili·que p̄di
catur cōſenſione firmatū eſt·Ergo et ip̄i nōnulla
in eloq̄o narrādo et a volūtate dei cui9 v̄ba erāt
nō recedēdo nihil aliud demōſtrare voluerūt· q̄
hoc ip̄m in euāgeliſtaꝝ concordia quadā diuerſi
tate narrat̄·qua nobis oſtendit̄ nō eſſe mendatiū
ſi quiſquā ita diuerſo modo aliquid narret vt
ab eius voluntate·cui conſenciendum ē nō recedat
quod noſcere et in morib9 vtile eſt ꝓpter cauēda mē
datia et ip̄i fidei ne putem9 q̄ſi conſecratis ſonis·
ita muniri veritatē tanq̄ de9 nobis quēadmodū
ip̄am rem· ſic verba que propter illum ſunt di-
cenda cōmendat·cum poti9 ita res ſ̄monib9 ꝓfe
ratur·vt iſtos omino q̄rere nō deberem9·ſi rem
ſine his noſſe poſſem9· ſicut illā nouit de9 ⁊ in eo
angeli eius·Sequit̄·Euntes autē diſcipuli fecer̄t
ſicut p̄cepat illis ieſus·et adduxerūt aſinā et pul
lum Ceteri autē euāgeliſte de aſina tacent q̄ñ de
beret autū ꝑmouere lectoꝛe3·nec ſi mathe9 d̄ pul
lo tacuiſſet ſicut illi de aſina tacuerūt q̄ſi mini9 mo
ueri oportet·quia vn9 ita cōmemorauit aſinā de
qua ceteri tacuerūt vt tñ pullū nō tacere3 de quo
illi dixerunt·Vbi em̄ vtrūq3 poteſt intelligi fac
tum nulla repugnātia eſt·nec ſi ali9 aliud cōme-
moraret·quātomini9 vbi vn9 vnū·alius vtrunq3
Sequit̄·Et impoſuerūt ſup eos veſtimēta ſua ⁊
eum deſup ſedere fecerūt· Hiero· Sed videtur
q ſup vtrunq3 animal in paruo itineris ſpatō do
min9 ſedere nequiuerit·Ergo cum hyſtoria ·aut
impoſſibilitatē habeat· aut turpitudinē·ad altō
ra traſmittimur·i·ad miſticum ſenſum·Raba·lic3
potuerit fieri·vt ſup vtrūq3 animal dn̄s ſederit·
Chriſ·in ome·Mihi autē videt̄· q non ꝓpter
miſteriū ſolu3 ſup aſinā ſedit·ſ3 et menſurā nobis
ſapiētie tribuēs demonſtrat·ſc3 q nō ſup equos
ferri neceſſe eſt ·ſ3 ſufficit aſino vti·et eo q neceſ
ſitatis eſt eſſe cōtentū ·Interroga aute3 iudeos
quis rex ſup aſinā delat9 intrauit hieroſolimā ·ſ3
non vtiq3 aliū habēt dicere·niſi iſtum ſolū Hie·
Turbe ergo que egreſſe fuerant de hiericho et
ſecute ſaluatorē·ſuppoſuerūt veſtimēta ſua ⁊ ſtra
uerūt viam ramis arboꝝ Et ideo ſequit̄·Plurima
autē turba ſtrauerūt veſtimēta ſua in via·pedib9
aſini nec vbi offendat in lapidē·nec calcet ſpinā·
nec labat̄ in foueā·Sequit̄· Alij aūt cedebāt ra-
mos de arborib9 et ſternebant in via d̄ arborib9
ſc3 fructiferis·quib9 mons oliueti ꝯſit9 eſt·Cūq3
opere cuncta feciſſent·vocis quoq3 tribuūt teſti-
moniū·Vnde ſequit̄ ·Turbe autē que p̄cedebāt
et que ſequebant̄·clamabant· dicentes· Oſanna
filio dauid·Quid aūt ſignificet oſanna nūc ꝑſtrin
gam breuiter·In cēteſimo·xvii·pſalmo qui ma-
niſeſte de aduētu dn̄i ſaluatoris ſcript9 ē inter ⁊

hoc quoq3 legimus·O domine· ſaluum me fac ·O
dn̄e bene ꝓſperare·Benedict9 qui ventur9 es in
nomine domini·Pro eo q in·lxx·habet̄ interp̄ti
bus·O domine·ſaluū me fac·in hebreo legimus·
Anna adonaij oſi anna·Quod manifeſti9 eſt inter
p̄tat9 Simach9·dicens·Obſecro dn̄e·ſaluum me
fac·Nemo ergo putet ex duob9 verbis greco ſc3
et hebreo ſermonē eſſe cōpoſitum·Sed totū he-
braicum eſt· Remi·et eſt cōpoſitu3 ex integro
et corrupto oſi em̄ latine dicit̄ ſalua ſiue ſaluifica
Anna vero apud illos interiectio eſt obſecrātis·
Nam ſicut apud illos ab obſecrāte dicitur oſanna
ſicut apud latinos dicit̄ heu· Hiero·Significa
uit em̄ q aduent9 xp̄i ſalus mūdi ſit Vnde ſequit̄
Benedictus qui venit in nomine dn̄i ·Saluatore
q̄3 idip̄m in euangelio cōprobāte·Ego inquit ve
ni in nomine patris mei· Remi·Quia ſc3 in om-
nibus bonis opib9 non ſuam·ſ3 patris gloriā que
ſiuit·Glo·Et eſt ſenſus·Benedictus ·id eſt glori
oſus ſit qui venit ·i·incarnatus eſt in nomine dn̄i
id eſt patris·cum glorificādo·Itez repetūt oſan
na·id eſt ſalua obſecro et determināt·vbi ſe vel-
lent ſaluari in altiſſimis·i·in celeſtib9·nō terreis
vel ꝑ hoc q iungit̄ oſanna id eſt ſalus in excelſis
ꝑſpicue oſtendit̄·q aduent9 criſti non tātum ho
minis ſalus ·ſed toci9 mūdi ſit·terrena iungēs ce
leſtib9· Orig·Vel humanā quidē xp̄i diſpenſa-
tōe3 laudant in eo q dicebāt oſanna filio dauid·
Benedictus qui venit in noīe dn̄i·Reſtitutionem
aūt ei9 in ſācta·in eo q dicebāt·Oſanna in excel-
ſis·Chriſ Oſanna etia3 quidā interp̄tant̄ gl̄iam
alij vero redemptōe3·Nam et gloria illi debet̄·
⁊ redemptio illi cōuenit·qui oēs redemit Hila
Laudationis em̄ verba redemptōis in eo exp̄mūt
poteſtatē ·filiū aūt dauid nuncupāt· In quo agno-
ſcerent eternū regni hereditatē Chriſ·Nunq̄
aūt ātea domin9 ſibi adhibuit miſteria iumētoꝝ
nec ramoꝝ virētia circa ſe ornamēta ꝯſtituit·niſi
modo·quādo hieruſalem·vt pateret̄ aſcēdit·Exci
tauit em̄ videntes·vt facerent quod p̄us volebāt
ergo poteſtas eis data eſt·non mutata voluntas
Hiero Miſtice autē appropinquat dn̄s hieroſo
limis egrediens de hiericho ·turbis inde eductis
quāplurimis· quia magn9 magnis ditat9 merci-
bus ſalute credentiū rediēs·ingredi cupit vrbe3
pacis et locum viſionis dei et venit betphage·i·
ad domum maxillaꝝ et confeſſionis portabat ti-
pum· et erat ſitus in mōte oliueti·vbi eſt lumen
ſcientie laboꝝ ⁊ doloꝝ requies· Per caſtellū em̄
quod cōtra ap̄los erat mund9 iſte deſignat̄·ꝯtra
apoſtolos em̄ erat· nec lumē doctrinaꝝ volebat
accipe·Remi ·De monte oliueti diſcipulos miſit·
q2 de p̄mitiua eccleſia p̄dicatores in mūdū direx
it· Duos quippe miſit ꝓpter duos ordines p̄dica
toꝝ quos manifeſtat apoſtol9 dicēs Qui opera
tus eſt petro in apoſtolatum circūciſionis opera
tus eſt et mihi inter gētes Siue quia duo ſunt p̄
cepta caritatis·ſiue ꝓpter duo teſtamenta·ſiue ꝓp
ter litterā ⁊ ſpiritū Hiero·Siue ꝓpter theori-
cam et practicā·id eſt ſciētiā et op̄a·Aſina aute3
iſta que ſubiugalis fuit ⁊ edomita ⁊ iugu3 legis
traxerit ſinagoga intelligit̄·Pull9 aſine laſciu9

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et liber gentiū populꝰ. Judea eñ ſecundū deum
mater eſt gentiū. Raba. Vnde matheū ſolꝰ qui
iudeis euangeliū ſcripſit aſinā domino refert ad-
ductam. vt eidem etiam genti hebree ſi peniteat
non deſperādam monſtret eſſe ſalutē. Chriſo.
ſup matheū. Propter quaſdaꝫ autē ſimilitudines
animalibꝰ aſſimilati ſunt homines dei filiū nō cō
gnoſcentes. Eſt eñ animal immundū ꝛ p̄ ceteris
pene iumētis magis irrationabile et ſtultū et in-
firmū et ignobile ꝛ oneriferū Sic fuerūt homīes
ante xp̄i aduentum paſſionibꝰ diuerſis immundi.
irrationabiles verbi ratōne carentes. Stulti ꝓp
ter dei ꝯtēptum. infirmi ſm̄ animā. ignobiles qꝛ
obliti gn̄atōnis celeſtis facti fuerāt ſerui paſſio-
num et demonum. oneriferi quia ſuſſerebāt ſarti
nam erroꝛis a demonibꝰ vel phariſeis impoſitā.
Ligata aūt erat aſina id eſt dyabolici erroꝛis vin
culo impedita. vt nō haberet libertatē eūdi quo
vellet. Nam anteꝗ̄ peccemꝰ. liberꝶ habemꝰ arbi
trium ſequi voluntatē dyaboli an nō Quod ſi ſemel
peccantes obligauerimꝰ nos operibꝰ eiꝰ. iam no
ſtra ꝟtute euadere non poſſumꝰ ꝫ ſicut nauis fra
cto gubernaculo illuc ducit̄. vbi tempeſtas volu
erit. Sic ꝛ homo diuine auxilio gratie ꝑdito per
peccatum nō qꝺ vult agit. ꝫ quod dyabolꝰ vult
Et niſi deꝰ valida manu miſericordie ſue ſolueri t
eum. vſqꝫ ad mortē in peccatoꝶ ſuoꝶ vinclis ꝑ-
manebit. Et ideo dicit diſcipulis ſoluite. ſcꝫ ꝑ doc
trinam veſtrā et ꝑ miracula veſtra. quia oīes iu
dei et gentes ꝑ apoſtolos ſunt liberati. Et addu
cite mihi. i. ad gloꝛiā meā illos ꝯuertite. Oꝛi.
Vnde et aſcēdens in celuꝫ iuſſit diſcipulis ſuis vt
ſoluerēt peccatoꝛes dans eis ſpiritū ſanctū Abſo
lute autē et ꝓficientes. Et nutriti verbi diuinita
te. digni habent̄ remitti in locū ex ꝙ erāt aſſump
ti. non iam ad opera p̄oꝛa. ſed vt p̄dicarēt eis fili
um dei. Et hoc eſt qꝺ ſigficat. dicens. Et ꝯfeſtim
di. eos Hila. Vel ꝑ aſinā ꝛ pullū duplex vocacō
ex gētibꝰ oñdit̄. Erāt eñ Samaritani ſub ꝗdā ob
ſeruantie ſue cōſuetudine ſm̄ mentes. quai ſcꝫ ſig
nificātur per aſinā. Erāt etiā indomite gentes ꝛ
feroces que ſcꝫ ſignificant̄ per pullum. Igit̄ duo
mittunt̄ vt ſoluāt ligatos erroꝛis vinculis ꝑ phi
lippū. n. Samaria credidit. Per petꝶ coꝛneliꝰ cri
ſto tanꝗ̄ p̄mitie gentiū adductꝰ eſt Remi. Sic
autē tūc dictum eſt apoſtolis. Si quis vobis ali-
quid dixerit. dicite. qꝛ dñs his opus habet. Sic
nunc p̄dicatoꝛibꝰ eſt p̄ceptū vt ſi aliquid aduer-
ſitatis obſtiterit a p̄dicādo non ceſſarēt. Hier.
Veſtis aūt apoſtolica que iumento ſupponit̄. vel
doctrina ꝟtutū vel diſcretio ſcripturaꝶ intelligi
poteſt. ſiue eccleſiaſticoꝶ dogmatū veritates ꝗ-
bus niſi anima inſtructa fuerit et oꝛnata. ſeſſoꝛē
habere dñm nō meret̄. Remi. Dominꝰ autē ſup
aſellum ſedens hieroſolimā tendit. quia ꝓ ſidens
ſancte eccleſie vel anime fideli et eam hoc ſeculo
regit et poſt hanc vitā ad viſionē celeſtis patrie
introducit. Apoſtoli autē et ceteri doctoꝛes ve-
ſtimenta poſuerūt ſup aſinā. qꝛ gloꝛiā quā acce
perūt a xp̄o gentibꝰ dederūt. Turba aūt veſti-
mēta ſternebāt in via. ꝗa credētes ex circūciſiōe
gloꝛiā quā habebāt ex lege cōtemnebāt. Ramos
autem de arboꝛibꝰ p̄cidebāt. quia ex ꝓphetis ac-
ceperūt exempla de xp̄o. quaſi de arboꝛibꝰ viren
tibus. Vel turba que veſtimēta ſtrauit in via ſig
nificat martires. qui veſtimēta ſua. i. coꝛpa que
tegumēta ſunt animaꝶ pro xp̄o ad martiriū tra-
diderūt. vel ſignificant̄ illi qui coꝛpa ſua ꝑ abſti
nentiā domāt. Illi autem ramos arboꝶ p̄cidunt
qui dicta et exempla ſanctoꝶ patrū querūt ad ſu
am vel filioꝶ ſalutē. Hiero. Quod autē ait tur-
be p̄cedebant. et que ſequebant̄. vtrūqꝫ populū
oſtendit. et qui ante euāgelium ꝛ qui poſt euāge
lium domino crediderūt. cōſona ihesum ꝯfeſſiōis
voce laudare. Chriſ. ſup math. Et illi quideꝫ
ꝓphetantes de xp̄o vēturo. clamauerūt Hi auteꝫ
clamātes laudant de aduētu criſti adimpleto.

Et cū intraſſet hie
roſolimā. ꝯmota ē vni
ūſa ciuitas. dicēs. ꝗs
eſt hic. Populi autē
dicebāt. Hic eſt ieſus
ꝓpheta a nazaret ga
lilee Et intrauit ieſus
in templū dei. et eicie
bat omnes vendētes
et ementes in templo
Et mēſas nummulari
oꝛū et cathedꝛas ven
dentiū colūbas euer-
tit. et dicit eis. ſcrip
tum eſt. Domus mea
domꝰ oꝛationis voca
bitur vos aūt feciſtis
illā ſpelūcam latronū
et acceſſerūt ad eum
ceci et claudi in tēplo
et ſanauit eos Viden
tes autē p̄incipes ſa
cerdotū ꝛ ſcribe mira
bilia ꝗ fecit. ꝛ pueros
clamantes in templo.
et dicentēs oſanna fi-
lio dauid Indignati
ſunt. et dixerūt ei. au
dis quid iſti dicūt Je
ſus autem dixit vtiqꝫ
Nūquam legiſtis. qꝛ
ex oꝛe infātium et lac
tantiū ꝑfeciſti laudē.

Hiero. Introeūte
ieſu cum turba. tota
hieroſolimoruꝫ ciui
tas cōmouet̄. mirās
frequentiā neſciens
veritatē. vnde dici-
tur. Et cum intraſſꝫ
hieroſolimam. cōmo
ta eſt vniuerſa ciui-
tas dicens Quis eſt
hic. Chriſ. ſuper
math. Merito auteꝫ
cōmouebant̄ viden-
tes rem mirabilē ho
mo laudabat̄. ꝗſi de
us ſed deus laudaba
tur in homine Puto
aūt ꝙ nec ipſi ꝗ lau-
daban: ſciebāt. quid
laudabāt. ꝫ ſpiritus
ſubito ingreſſus in
eos. veritatis verba
fūdebat Oꝛig. Sꝫ
et quādo intrauit ie
ſus hieroſolimā ve-
ram. admirātes vir
tutes celeſtes. dice-
bant Quis ē iſte rex
gloꝛie Hier. alijs
aūt vel ambigētibꝰ
vel interrogantibꝰ
niſi plebecula cōfite
tur. Vnde ſequitur.
Populi aūt dicebāt
Hic eſt ieſus ꝓpheta
a nazareth galilee.
A minoꝛibus incipi
unt. vt ad maioꝛa ꝑ
ueniant. ꝓphetā eñ
dicūt quē moiſes ſui
ſimilē dixerat eſſe vē
turū. A nazareth aūt
galilee quia ibi edu
catꝰ fuerat. vt flos
campi nutriretur in
floꝛe virtutū Ra.
Notandū autē ꝙ hic introitꝰ in hieruſalē fuit añ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quīqꝫ dies paſce· Narrat enim iohānes· ꝙ ante
ſex dies paſce venerit in bethaniā· et in craſtinū
aſino ſedens· venit ī hieruſalē· vbi notāda eſt cō
cordia non ſolum in rebus ·ſed etiā in temporibꝰ
veteris ⁊ noui teſtamenti· Decima em̄ die menſis
primi agnus qui in paſca immolaretˀ· domū intro
duci iuſſus eſt quia ⁊ dominꝰ decima die eiuſdem
menſis hoc eſt ante quīqꝫ dies paſce ciuitatē in
qua pateretˀ· erat ingreſſurꝰ· Sequitˀ· Et intra-
uit ieſus in templum dei· Chriſ· ſup math· hoc
erat ꝓprium boni filij· vt ad domū curreret patris
et illi honorē redderet· et tu imitator xp̄i factus
cum ingreſſus fueris in aliquā ciuitatem primo
ad eccleſiam curras· Hoc etiam erat boni medici·
vt ingreſſus ad infirmā ciuitatē ſaluādam ·p̄mū
ad originem paſſionis intenderꝫ· Nam ſicut de tē
plo omne bonuꝫ ingreditˀ· ita de templo om̄e ma
lum ꝓcedit· ſi em̄ ſacerdotiū integrū fuerit· tota
eccleſia floret· ſi autē corruptū fuerit· tota fides
marcida eſt· ſicut em̄ cum videris arborē pallenti
bus folijs intelligis· quia vitium habet in radi-
ce· ſic cum videris populū indiſciplinatū· ſine du
bio cognoſce· quia ſacerdotiū eiꝰ non eſt ſanum·
Sequitˀ et eiciebat oēs vēdētes ⁊ emētes Hie·
Sciendū quidē eſt ꝙ iuxta mādata legis· venera
bili in toto orbe templo dn̄i· ⁊ de cūctis pene rē
gionibꝰ iudeoꝝ illuc populo cōfluēte· innume-
rabiles immolabanˀ hoſtie· maxime feſtis diebꝰ
tauroꝝ arietū hircoꝝ· pauperibꝰ ne abſqꝫ ſacri
ficio eſſent pullos colūbaꝝ· et turtures offerēti
bꝰ · Accidebat autē vt qui de lōge venerāt victi
mas nō haberēt· Excogitauerūt igitˀ ſacerdotes
quomodo p̄dam de populo facerēt· et om̄ia ani-
malia quibꝰ opus erat ad ſacrificia vendebāt· et
vt venderent nō habentibꝰ· et vt ipi rurſus em-
pta ſuſciperēt· hanc ergo ſtrophā id eſt fraudē
ſe in diuerſa vertentē crebro venientium inopia
diſſipabat· qui indigebāt ſumptibꝰ et nō ſolum
hoſtias nō habebāt· ſed nec vnde emerēt· Poſu
erunt itaqꝫ nūmularios· qui mutuā ſub cautione
darent pecuniā · Sed quia erat lege p̄ceptū · vt
nemo vſuras acciperet· et ꝓdeſſe non poterat pe
cunia fenerata q̄ cōmodi nihil haberet et iterdū
p̄deret ſortē excogitauerūt et aliā technā id eſt
artem· vt ꝓ nūmularijs collibiſtas facerēt· Hu-
ius verbi ꝓprietatē latina lingua nō exp̄mit Col
liba dicunˀ apud illos que nos appellamꝰ tragema
ta vel vilia munuſcula· Verbi gratia· frixi ciceris
vuarūqꝫ paſſaꝝ· et poma diuerſi generis · Igitˀ
quia vſuras accipe nō poterāt ·collibiſte ꝓ vſu
ris accipiebāt varias ſpecies· vt que in nūmo non
licebāt· in his rebus exigerēt· que nūmis coemun
tur· q̄ſi nō ꝟ ipſum ezechiel p̄dicauerit dicēs Vſu
ram et ſupabundātiam nō accipietis· Iſtiuſmodi
dominus cernens in domo patris negotiationem·
ſeu latrocinium ·ardore ſpiritꝰ cōcitatus tantam
hominū multitudinē eiecit de templo· Orig· In q̄
nō debent vendere et emere ·ſed orationibꝰ tan
tum vacare· qui cōgregātur quaſi in domo orati
onis· Vnde ſequitˀ· Et dicit eis· Scriptū eſt· ſ· in
yſay· Domꝰ mea domꝰ oratōis vocabitˀ Augꝰ
Nemo ergo in oratorio aliquid agat· niſi ad qđ

factum eſt· vnde et nomen accepit· Sequitur· Et
vos feciſtis eam ſpeluncam latronū· Hieroni·
Latro em̄ eſt et templū dei in latronū conuertit
ſpeluncā· qui lucra de religione ſectatˀ· Mihi aūt
inter omnia ſigna que fecit dominꝰ· hoc videtur
eſſe mirabiliꝰ· ꝙ vnus homo et illo tempe cōtem
ptibilis intantū vt poſtea crucifigeretˀ· Scribis
et phariſeis· cōtra ſe ſeuiētibꝰ et videntibus lucˀ
ſua deſtrui potuerit· ad vniꝰ flagelli verbera tā
tam eicere multitudinē· Igneū em̄ quiddā atqꝫ ſi
derium radiabat ex oculis eius· et diuinitatis ma
ieſtas lucebat in facie Augꝰ· de concor· euan·
Manifeſtum autē eſt hoc nō ſemel· ſed iterū a do
mino eſſe factum· ſed p̄mū cōmemoratū eſt a iohā
ne· hoc autē vltimū a ceteris tribus· Chriſ· in
ome· In quo maior eſt accuſatio iudeoꝝ· quoniā
cum bis hoc idem feciſſet· morabātur tñ in ſua de
mētia Orig· Miſtice autē templū dei eſt eccl̄ia
xp̄i· Sunt autē multi in ea non ſicut decet viuen-
tes ſpiritaliter· ſꝫ ſcḋm carnē militāt· qui domū ora
tionis de lapidibꝰ viuis cōſtructā· faciūt ſpelun
cam eſſe latronū actibꝰ ſuis· Si autē oportꝫ tres
ſpecies electas a templo cautiꝰ exponē· poſſumꝰ
dicere · Quicunqꝫ in ꝑplo xp̄iano ad nihil aliud va
cant· niſi circa emptiones et venditiones· Rariꝰ
autē in omnibꝰ ꝑmanent· vel in alijs actibꝰ rec-
tis· ipi ſunt vendentes et ementes in templo dei·
Dyaconi qui nō bn̄ tractāt eccleſiaꝝ pecunias et
diuites fiunt de rebꝰ paupeꝝ ·ipi ſūt nūmularij
pecuniaꝝ menſas habentes· quas xp̄s euertit· ꝙ
autē menſis eccleſiaſticaꝝ pecuniaꝝ dyaconi p̄
ſunt docem̄ in actibꝰ apoſtoloꝝ· Epiſcopi autem
qui tradūt eccleſias quibꝰ non oportet· ipi ſunt
qui vēdunt colūbas· id eſt gratiā ſpiritusſancti·
quoꝝ cathedras xp̄s euertit· Hila· Iuxta ſim-
plicē· n· intelligētiā colūbe nō erāt in cathedris
ſed in caueis· niſi forte colūbaꝝ inſtitores ſede-
bant in cathedris· quod abſurdum eſt· quia in ca
thedris magiſtroꝝ magis dignitas indicatˀ que
ad nihilum redigitˀ· cum mixta fuerit lucris· Obſ
uata etiam ꝓpter auaritiā ſacerdotū altaria num
mularioꝝ mēſas appellari· Quod aūt de eccleſijs
diximꝰ· vnuſquiſqꝫ de ſe intelligat Dicit em̄ apo
ſtolus· Vos eſtis templū dei· Non ſit in domo pec
toris veſtri negotiatio· non donoꝝ cupiditas ne
ingrediatˀ ieſus iratꝰ et rigidus et nō aliter mun
det templū ſuuꝫ· niſi flagello adhibito· vt de ſpe
lunca latronū domū faciat orationū· Orige· Vel
in ſecundo aduentu eiciet· vel euertet quos inue-
nerit in templo dei indignos· Chriſ· ſup mat·
Ideo etiā nūmularioꝝ menſas euertit quod ſigni
ficat ꝙ in templo dei non debent eſſe nummi· niſi
ſpiritales qui dei habēt ymaginē· nō qui portāt
ymaginē terreni cathedras vēdentiū columbas
euertit· loquēs ipo facto quod faciūt in templo
multe colūbe venales· ex quo vna col ba gratui
ta deſcēdit in templum corpis mei· Nō aūt turbe
verbis clamauerūt· dominꝰ factis oſtendit· vnde
ſequitˀ · Et acceſſerunt ad eum ceci et claudi in tē
plo et ſanauit eos· Orig· In templo em̄ dei id ē
in eccleſia non ſunt omnes videntes neqꝫ recte am
bulātes · ſed qui ex eis intelligūt ·quia nulliꝰ eſt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

·pus niſi xp̄i vt ſanentur· accedentes ad verbum
dei ſanant̄· Remi· Quod autē in templo ſanantur
ſignificat ꝙ homines nō niſi i eccleſia ſanari poſ
ſunt ·cui data eſt poteſtas ligandi atqꝫ ſoluendi
Hieroni· Niſi autem menſas nummulariorꝝ ſub
uertiſſet ·cathedraſqꝫ columbas vendentium ce-
ci et claudi lucem priſtinam et concitum gradum
in templo nō meruiſſent accipere· Chriſoſto·
in omelia · Principes autem ſacerdotum ·neqꝫ ita
perſuadebantur ·ſed ex reliquis miraculis et pre
gonijs puerorum eum extollentibus indignaban-
tur· Vnde ſequitur· Videntes autem principes
ſacerdotum · Hieronim9· Cum enim manuꝫ nō
audeant in eum inicere ſacerdotes ·tantum opera
calumniantur· et teſtimonium populi atqꝫ pue-
rorum qui clamabant ·Oſanna filio dauid benedi
ctus qui venit in nomine domini · Quod videlicet
hoc non dicitur niſi ſoli filio dei· Videant ergo
epiſcopi· et quilibet ſancti homines cum quanto
periculo dici ſibi iſta patiantur · ſi vero domino
cui hoc dicebatur· quia nondum ſolida erat cre-
dentium fides pro crimine impingitur· Chriſ·
in omelia· Sicut autem columna ſi modicum obli
quata fuerit accepto pondere amplius vadit in
latus·ſic et cor hominis cum peruerſum fuerit· ſi
alicuius viri iuſti opera videat vel audiat nō con
firmatur·ſed magis ad inuidiam concitatur ·hoc
modo ſacerdotes concitati ſunt ·contra criſtum ·
dicentes· Audis quid iſti dicunt· Hieronim9 ·ſed
criſti reſponſio moderata fuit ·Non dixit ·quod
ſcribe audire cupiebāt· bene faciunt pueri ·vt mi
hi teſtimonium perhibeant· nec rurſum errant·
pueri ſunt · debetis etati ignoſcere ·ſed profert
exemplū de pſalmo ·vt tacente domino ·teſtimo
nium ſcripturarū puerorum dicta firmaret Vnde
ſequitur ·Jeſus autem dicit eis vtiqꝫ · Nunquam
legiſtis · Chriſoſtom9 ſuper matheum ·Tan
quam ſi dicat ·Ex quo mea culpa eſt·quia iſti cla
mant Nunquid mea culpa eſt quia ante tot milia
annorꝝ hoc futurum prophета predixit ·Infan
tes autem et lactantes nec intelligere aliquē nec
laudare poſſunt·Dicuntur ergo infantes non eta
te·ſed ſimplicitate cordis Lactantes autem quo-
niam quaſi lactis ſuauitate ·ita mirabilium delec
tatione excitati clamabant ·Lac enim dicit̄ opus
miraculorum ·quia miracula nullum laborem vi-
dentibus exponunt ·ſed videntes admiratione
delectant·et ad vitam molliter inuitant· Panis
autē ē doctrina perfecte iuſtitie·quā accipere nō
poſſunt ·niſi exercitati ſenſus circa res ſpiritales
Chriſoſtomus in omelia ·Hoc autem et typus
gentium erat et apoſtolis non parua conſolatio·
vt enim nō anguſtarent̄ ·qualiter ydiote exiſten
tes poſſent predicare·preuenientes pueri eorum
eiecerunt timorem ·quoniaꝫ ſcilicet dabit eis ſer
monem qui hos fecit laudem cantare ·Hoc etiam
miraculum ſignificat ꝙ criſtus conditor erat na-
ture· quia pueri ſignificatiua loquebantur et ꝓ
phetis conſona ·viri autem inſipientia et inſa-
nia plena·

Et relictis illis abi
it foras extra ciuita-
tem in bethaniam·ibi
qꝫ manſit et docebat
eos de regno dei·ma-
ne autem reuertens ·
in ciuitatem eſurijt ·
Et videns arborem
fici vnam ſecus viam
venit ad eam et nichil
invenit in ea niſi folia
tantum · Et ait illi ·
Nunquam ex te fruc-
tus naſcatur in ſempi
ternum · Et areſacta
eſt continuo ficulnea
Et videntes d ſcipu-
li mirati ſunt dicen-
tes · Quomodo con-
tinuo aruit · Reſpon
dens autem ieſ9 dixit
illis Amē dico vobis
ſi habueritis fidem et
non heſitaueritis non
ſolū de ficulnea facie-
tis · Sed et ſi monti
huic dixeritis tollere
et iacta te i mare fiet·
Et omnia quecunqꝫ
pecieritis in oracione
credentes accipietis

Chriſoſtom9· ſu-
per matheum · Mal
um hominem melius
locum dando poteſt
aliquis vincere ꝗ re
ſpōdendo quia ma-
litia non inſtruitur
ſermonibus· ſed exci
tatur · Et ideo do-
minus recedendo cō
peſcere ſtuduit· ꝗs
reſpondendo non cō
peſcuit · Vnde dici-
tur· Et relictis illis
exijt foras extra ciui
tatem in bethaniam
Hieronim9· Hinc
autem intelligendū
eſt ꝙ domin9 tante
fuerit paupertatis·
et ita nulli adulatus
fit· vt in vrbe maxi-
ma nullum hoſpitem
nullam inuenerit mā
ſionem · ſed in vico
paruulo apud laza-
rum· ſororeſqꝫ eius
habitaret · Eorum
quippe viculus be-
thania eſt · vnde ſe-
quitur ·ibiqꝫ manſit
Chriſoſtomus
ſuper matheum ·vt
ſcilicet· ibi maneret
corporaliter vbi et
ſpiritualiter repau-
ſabat· Nam ſancto-
rum virorꝝ eſt ꝙ nō
gaudent ·vbi epule
large ſunt· ſꝫ vbi ſāc
titas floret· Hie-
ronimus ·Diſcuſſis
autem noctis tene-
bris· cum in ciuitatem reuerteretur dominus eſu
rijt · Vnde ſequitur · Mane autem reuertit in ci-
uitatem eſurijt · veritatem ſcilicet humane car-
nis oſtendens· Chriſoſtomus ſuper matheū
Quando enim conceſſit carni quod propriū erat
pati· tunc demonſtrat eius paſſionem· Raba-
nus · Nota ergo maiorem ſtudioſi operatoris ef-
fectum dum dicitur mane reuertiſſe in ciuitatē
vt predicaret · et vt aliquos deo patri acquire-
ret· Hieronim9· Domin9 autem paſſurus in po
pulis et baiulatur9 ſcandalum crucis · voluit di
ſcipulorum animos ſigni anticipatione firmare·
Vnde ſequitur· et videns fici arborem vnam ve-
nit ad eam· et nihil inuenit in ea niſi folia tantum
Non propter hoc veniebat ·quia eſuriebat ·ſed ꝓp
ter diſcipulos· quia enī vbiqꝫ benefaciebat· nul-
lum autem puniebat ·oportebat et punitiuis ei9
virtutis demonſtrationem tribuere · Noluit au-
tem in hominibus hoc oſtendere · ſed in planta·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Hila. et in hoc quidē bonitatis dominice argu
mentū reperim⁹. Nam vbi afferre voluit ꝓcura
re per ſe ſalutis exemplū. virtutis ſue poteſtatē
in humanis corporib⁹ exercuit. ſpem futurorum
et anime ſalutē curis p̄ſentiū egritudinū cōmen
dans. Nūc vero vbi ꝯtumaces formā ſeuerita
tis cōſtituebat futuri ſpetiē damno arboris indi
cauit. Vnde ſequiť. et ait illi. Nū quam ex te fruc
tus naſceť in ſempiternū. Hiero. vel in ſeculū.
vtrūq; eñ eo modo grec⁹ ſmo ſignificat Chr.
in ome. Suſpitionis autē diſciploꝝ erat exiſtima
re ꝓpter h̄ eam eſſe maledictā. quia non habebat
fructum. Cur igiť maledicta eſt diſcipuloꝝ grā.
vt diſcāt quomā poterat ſiccare eos qui crucifix
erunt eum. Vnde ſequiť. et areſacta eſt continuo
ficulnea. Ideo autē non in alia planta. ſed in oīm
humidiſſima miraculū hoc fecit. vt et hinc maius
hoc miraculū appareat. Cum aūt in plantis vel in
brutis fit aliquid tale. non queras qualiter iuſte
ſiccata eſt ficus. ſi temp⁹ non erat. Hoc eñ ques
rere eſt vltime clemētie. quia ſcʒ in talib⁹ nō in
ueniť culpa ꝛ pena. ſed miraculū inſpice ꝛ ammi
rare miraculi factorem. Vnde ſequiť Et vidētes
diſcipuli mirati ſunt. dicentes. Quō ꝯtinuo aruit
Glo. nō facit creator iniuriā poſſidēti ſʒ creatura
ſuo arbitrio ad vtilitatē eoꝝ mutať Chriſ. in
om. et vt diſcas quomā ꝓpter eos factum eſt. ſcʒ.
vt ad ꝯfitēdū eos dirigat. audi quid deinceps di
catur. Sequiť eñ. Reſpōdens autē ieſus ait ill'
Amen dico vobis. Si habueritis fidem. Hiero.
Latrāt contra nos gentiliū canes aſſerētes apo
ſtolos non habuiſſe fidem quia mōtes transferre
non potuerunt. Quib⁹ reſpondem⁹ multa facta
eſſe ſigna a dño. que ſcripta non ſunt. igiť et hec
credim⁹ feciſſe apoſtolos. ſed ideo ſcripta nō eſſe
ne infidelibus cōtradicendi maior dareť occaſio.
alioquin interrogem⁹ eos vtrū credant his ſig
nis. que ſcripta narrātur an non. et cum incredu
los viderim⁹. cōſequēter ꝓbabimus. nec maiori
bus eos credituros fuiſſe. qm̄ minorib⁹ nō credi
derūt. Chriſ. in om. Hoc autē quod dñs dicit
orationi aſcribit et fidei. Vnde iteꝝ dicit. Oīa
quecunq; pecieritis in oratione credentes accipi
etis. diſcipuli eñ criſti nihil eoꝝ que non opor
tet petunt. et quaſi credentes magiſtro. nihil ali
ud petunt. niſi magna et celeſtia. Raba. Quocieſ
cunq; autē petentes non exaudim̄. ideo fit q2 vel
contra auxiliū noſtre ſalutis petim⁹. vel q2 eoꝝ
pro quib⁹ petim⁹ ꝑuerſitas ne impetrem⁹. obſi
ſtit. Vel in futurū petitōis noſtre differť effect⁹
vt deſideria creſcāt. et ꝑfecti⁹ capiāt gaudia. q̄
requirūt. Aug⁹. de con. euan. Cōſiderādum at
q͛ miratos eſſe diſcipulos d͛ hoc q͛ arbor aruerat
ꝛ eis dominū rñdiſſe qđ dictū eſt de fide. non ipo
ſecundo die quo maledixerit arbori. ſed tertio die
marcus dicit. Ipſo quippe die ſcđo cōmemorauit
marcus de templo eiectos vendentes. qđ primo
die factum p̄termiſerat. Ipō ergo ſcđo die dicit
facta veſpera egreſſum de ciuitate. et cum mane
tranſirent. vidiſſe diſcipulos mane factā ficū ari
dam. Matheus autē ſic loquiť. tanq̄ ſecundo die
hoc totum ſit factum. Vñ intelligitur. quod cum
matheus dixiſſet areſacta eſt continuo ficulnea.
Pretermiſſis ceteris ad ſecundū diē ꝑtinentib⁹.
adiunxit ſtatim. Et vidētes diſcipli ammirati ſūt
Ita tñ q͛ alio die viderit dñs ficulneā et alio die
diſcipuli mirati ſūt. intelligiť eñ non tūc aruiſſe
quando viderūt areſactā. ſʒ cōtinuo qñ maledicta
eſt. non eñ areſcētē ſʒ penit⁹ areſactā viderunt.
ac ſi eam cōtinuo in verbo dñi aruiſſe intellexeřt
Orig. Miſtice autē relinquens dñs p̄ncipes et
ſcribas. factus eſt extra. Hieruſalē terrenam que
ideo cecidit. Venit autem in bethaniā ad domum
obedientie. i. eccleſiam. vbi cum requieuiſſet poſt
p̄ncipiū ꝯſtituendi eccleſiā reuertiť in ciuitatem
q̄ paulo ante reliq̄rat. ꝛ reuertēs eſurijt Chri
in ome Si autē quaſi homo eſuriſſet cibum carna
lem. Nunq̄ mane eſuriſſet. ſed mane eſurit. qui ali
oꝝ eſurit ſalutē. Hiero. Arborē autū quam vi
dit in via intelligim⁹ ſynagogā que iuxta viam
erat. quia legem habebat. non tñ credebat in cri
ſtum. Hila. Que ficus arbori comparať quia
credentes p̄mi ex iſrahel apoſtoli. groſſoꝝ modo
ceteros reſurrectionis gloriā et tempe antei būt
Chriſ. ficus etiā ꝓpter multitudinē granorū
ſub vno cortice eſt. quaſi ꝯgregatio multoꝝ fide
lium. Nihil autē inuenit in ea. niſi folia tātum. i.
traditōes phariſaicas. iactatōeʒ legis abſq; fru
ctibus veritatis. Orige. Et quoniam arbor illa
erat figuraliter animā habens. q̄ſi audiēti dicit.
Nunq̄ ex te fructus naſcatur in ſempiternū Ideo
in fructuoſa eſt ſynagoga eoꝝ. et hoc erit vſq;
ad cōſummatōeʒ ſeculi. donec intrauerit gentiū
multitudo. et aruit ficulnea adhuc peregrinante
in hac vita xp̄o ꝛ videntes diſcipli oculis ſpirita
libus miſteriū fidei ſiccate mirati ſūt. Sed et di
ſcipuli xp̄i fideles et non heſitātes. relinquentes
eam ſiccam faciūt. cum vitalis virtus trāſierit ab
eis ad gentes. ſʒ et a ſingulis qui adducunť ad fi
dem tollitur. mons ille ſathanas ꝛ mittiť in mare
id eſt in abiſſum. Chriſ. ſup math. Vel in maē
id eſt in iſtum mūdum vbi ſūt aque ſalſe. i. populi
iniqui. Raba. excluſionē eñ ſuam ab electis am
plius ſeuiēdo vindicat in reprob. Aug⁹ de q.
euan. Vel hoc ſibi ſeru⁹ dei dicere debet de mōte
ſupbie. vt eam a ſe repellat. Vel quia ꝑ eos euā
gelium p̄dicatū eſt ipē domin⁹ qui mons appella
tus eſt a iudeis in gētes tanq̄ in mare iaciť Ori
Omnis etiam qui obedit verbo dei. bethania eſt.
et requieſcit xp̄s in eo malos quidē ꝛ peccatores
relinquit. Quādo autem fuerit apud iuſtos fit et
apud alios poſt illos et cum illis. Non eñ diciť.
q͛ relinquens bethaniā venit in ciuitatē. Eſurit
autem ſemp dñs in iuſtis. volēs mādu care fructū
ſpiritusſancti in eis. qui ſūt. caritas. gaudium. ꝛ
pax. Erat autem ſec⁹ viam hec fic⁹ que folia tñ
habuit ſine fructu Chriſ. ſup math. i. iuxta mū
dum. Si eñ homo iuxta mūdum vixerit non pōt
in ſe fructū iuſtitie tenere. Orig. Si autē vene
rit dñs in temptatōib⁹ fructū requirēs et inuen
tus fuerit aliquis nihil iuſticie habēs. niſi ꝓfeſſi
onem tantūmodo fidei. quod eſt folia ſine fructu
mox exſiccať hoc ipm etiā quod videť fidel' amit
tens. Sed et vnuſquiſq; diſcipuloꝝ ficum areſcē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

facit manifeſtum faciēs eum eſſe vacuum a criſto ſicut petrꝰ dixit ad Simonē cor tuū nō eſt rectū corā deo. Melius eſt enī vt fallacē ficuꝫ que viue re eſtimaꝫ non autē fructificat. ſiccari verbis di ſcipuloꝝ xp̄i. et fieri manifeſtam quā vt furenē per figmētum innocentiū corda. Eſt aūt ⁊ i vno quoqꝫ in fideli mōs ſm̄ menſurā infidelitatis ſue qui verbis diſcipulorum xp̄i tollitur.

Et cum veniſſet in templū. acceſſerūt ad eum docentē. Princi pes ſacerdotū et ſeni ores populi dicentes In q̄ poteſtate hec facis. et quis dedit ti bi hāc poteſtatē. Re ſpōdens ieſus dixit il lis. Interrogo vos ⁊ ego vnum ſermonem queꝫ ſi dixeritis mihi et ego vobis dicaꝫ in qua poteſtate hec fa tio. Baptiſmus iohā nis vnde erat. ex celo an ex hominibꝰ. At il li cogitabant inter ſe dicētes Si dicimꝰ ex celo dicet nobis qua re ergo non credidi ſtis ei Si autem dixeri mus ex hominibus. ti memꝰ turbā. Omnes enī habebāt iohānem ſicut ꝓphetā Et reſpō dentes ihesu dixerūt Neſcimꝰ. Ait illis et ipē Neqꝫ ego dico vo bis. in q̄ ptate h̄ fatō

Criſ. Quia vide rāt ſacerdotes xp̄m cū magna gloria in troeūtem in templo inuidia torquebanē Itaqꝫ non ſufferen tes in pectore ſuo in uidie ſtimulantis ar dorem ꝓrumpunt in vocem. Vnde dicit. Et cū veniſſꝫ in tem plum. acceſſerunt ad eum docen ē princi pes ſacerdotum ⁊ ſe niores populi dicen tes. In quā poteſta te hec facis. Chri. in ome. Quia enī ſig nis detrahē non ha bebāt. ex his q̄ inhi bebanē in templo vē dere. afferūt repͥhē ſionē. Ac ſi dicerent Nūquid magiſtralē ſuſcepiſti thronum. Sacerdos ꝯſecratꝰ es. qm̄ tantā demon ſtraſti poteſtatem.

Criſ. ſup math Per hoc aūt ꝙ ſub dūt. Aut quis dedit tibi hanc poteſtatē Oſtendūt multas eē pſonas. que dāt ho minibꝰ poteſtatem. ſiue etiā corporalē. ſiue ſpiritaleꝫ. Quaſi dicerent. De ſacerdo tali familia genitus non es. ſenatꝰ tibi h̄ non conceſſit. Ceſar nō donauit. Si aūt credidiſſent. qꝛ oīs poteſtas ex deo ē. nunq̄ iterrogaſſent. quis dedit tibi hāc poteſtatē. Oīs enī homo ſm̄ ſe eſtimat alteꝝ. fornicarꝰ neminē eſtimat caſtum. Caſtus nō fa cile de fornicario ſuſpicaꝫ. ſic qui nō ē ex deo ſa cerdos. nullꝰ ſacerdotiū putat ex deo. Hier. Vel his ꝟbis eandem q̄ ſup calumniā ſtruūt. qm̄ dixerūt. In belzebub pͥncipe demonoꝝ. eicit de monia. Quādo enī dicunt. In qua poteſtate hoc facis. dubitāt de dei ptate. et ſubintelligi volūt dyaboli eſſe quod faciat. Addens q̄. Quis tibi de dit hanc poteſtatē. manifeſtiſſime dī filiū negāt. quē putāt nō ſuis. ſed alienis viribꝰ ſigna facere.

Poterat autē dn̄s apta rn̄ſione temptatoꝝ calū niaꝫ cōfutare. ſed prudēter interrogauit vt ſuo ipi vel ſilētio vel ſcientia cōdemnarenē. Vn̄ ſeqꝛ tur. Rn̄dens ieſus dixit eis. Interrogo vos ⁊ ego vnum ſermonē. Criſ. ſup math. Non quidē vt reſpōdentes audiāt. ſed vt impediti. nō interro gent. qꝛ ipē p̄ceperat Nolite ſanctū dare canibꝰ Deinde etiā ſi dixiſſet. nihil ꝓficeret. quia nō pt̄ ſentire que lucis ſunt tenebroſa volūtas. Interro gantē. n. oportet docere. temtātem autē rationa bili pcuſſione confūdere. nō autē ei veritatē mi ſterij publicare. Dominus ergo ſimplici interro gationi laqueū ponit in ſua interrogatione ⁊ q̄a eum vitare nō poterant. ſubdit. Quē ſi dixeritis mihi ego. et vobis dicā. in qua poteſtate hec fa tio. Eſt autē interrogatio talis. Baptiſmꝰ iohā nis vnde erat ex celo. an ex hominibꝰ. Augꝰ. ſup iohānem. Accepit quidem iohānes vt baptizare poſſet ab eo quē poſtmodū baptizauit. baptiſ mus autē quē accepit. Baptiſmꝰ iohānis hic di citur. Solus tale donū accepit. Nullꝰ ante ipſum iuſtoꝝ. nullꝰ poſt ipm accepit baptiſmū q̄ bap tiſmꝰ diceretꝰ ipiꝰ. Venit ergo iohānes baptiza re in aqua penitentie viam dn̄o p̄parādo non inte rius mūdando. quod purꝰ homo nō pōt. Hie. Ipi autē ſacerdotes. quid in ſua malitia ptracta uerint. oſtendit. cum ſubdit. At illi cogitabāt in ter ſe. Si enī rn̄diſſent baptiſma iohānis eſſe de celo. cōſequens erat reſpōſio. quare nō eſtis bap tizati a iohāne. Si aūt dicere voluiſſent humana deceptione cōpoſituꝫ. et nihil habere diuinū ſedi tionem populi formidabāt. Oīs enī cōgregate multitudines iohānis receperāt baptiſma. et ſic habebāt eum vt ꝓphetā. Reſpōdit itaqꝫ impijſſi ma fictio et humilitatis verbo quo neſcire ſe dice ret verſa eſt ad inſidias cooperiendas. Vn̄ ſequit. Et reſpondens ieſu. dixerunt. neſcimus. In eo ꝙ neſcire ſe reſpondeant mentiti ſunt. Conſequens ergo erat iuxta reſponſionem eorum. dominum quoqꝫ dicere Nec ego ſcio Sed mētiri veritas nō poteſt. Sequit enī. Ait illis et ipē. Nec ego dico vobis. in qua poteſtate hec fatio. Ex quo oſten dit et illo ſcire. ſed reſpondiſſe nolle et ſe noſſe ⁊ ideo non dicere. quia illi quod ſciāt taceāt. Ori Sed dicet aliquis cōtra hoc quia ridiculum erat interrogare in qua poteſtate hoc faceret ieſus. Nec enī poterat fieri vt reſpōderit. quia in pote ſtate dyaboli faceret. Sed nec ipē reſponderet. quod erat veꝝ. quoniā in poteſtate ꝓpria facit. Si quis autē dicat. qm̄ interrogabāt principes vt illum terrerent. vtputa ſi facit aliquis. quod nobis nō placet in noſtris dicimꝰ ei quis te iuſſit hoc facere. eum terrētes. vt recedat ab actu. ſed quid ꝙ et xp̄s ita rn̄dit. Dicite michi vos hoc. et ego vobis dico. in qua poteſtate hoc fatio forte ergo ſic intelligit hic locus generaliter quidem ſunt due poteſtates diuerſe. vna ex pte dei. alte ra ex parte dyaboli Specialiter autē ſūt plures. Non enī vna poteſtas omnibꝰ ꝓphetis faciētibꝰ ſigna coopabaꝫ. ſed alia iſtis. alia illis. et ad res forſitan inferiores. Ad res autem eminentiores eminentior. Principes autē Sacerdotū videbāt.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Ieſum multa ꝓdigia faciẽtẽ. et ideo poteſtatis ſibi coopantis ſpetiem et ꝓprietatẽ volebãt audire a xp̄o. Alij quidem qui ſigna fecerũt. in pmis quidem in iſta poteſtate fecerunt. Profitientes autẽ in alia poteſtate. maiori tamẽ ſaluator vniuerſa fecit in vna poteſtate quam accepit a pr̄e. Quoniã autẽ nõ erãt digni talia audire miſteria ꝓpterea nõ dat eis reſpõſum. ſꝫ cõtra interrogat

Raba. Ob duas enĩ cauſas. ſcientia veritatis ẽ occultãda querẽtibꝰ. cũ ſcꝫ is qui querit aut minus capax ẽ ad intelligendũ. aut odio vel contẽptu veritatis indignꝰ eſt cui debeat apiri qd̄ q̄rit

Quid autez vobis videt̃. Homo quidaz habebat duos filios. et accedẽs ad pmum dixit fili. vade hodie opare in vineam meã. Ille aũt reſpõdẽs ait nolo. Poſtea autẽ penitentia motus abijt. Accedẽs aũt ad alterũ. dixit. ſimiliter. At ille reſpõdens ait. Eo dñe. et non iuit. Quis ex duobꝰ fecit voluntatẽ patris. Dicũt ei primꝰ Dicit illis ieſus Amẽ dico vobis. quia publicani et meretrices p̄cedũt vos i regno dei. venit enĩ iohãnes ad vos in via iuſticie. et non credidiſtis ei. Publicani autẽ et meretrices credider̃t ei. vos aũt vidẽtes nec penitentiã habuiſtis. poſtea vt c̃deritis ei.

Hiero. Poſt premiſſa infert dñs parabolaz. qua et illos impietatis arguat. et ad gentes regnũ dei doceat trãſferendum dicens Quid aũt vobis videt̃ Chr. ſup math. Quos reos proponit. i. cauſa ipos et iudices petit vt a nullo mereant̃ ſolui. qui ſeipſos cõdemnãt. Magna eſt fidutia iuſtitie. vbi aduerſario ipi cauſa cõmittit̃. In parabol̃ ergo figurat perſonas eoꝝ vt nõ intelligãt. quõ ipi aduerſus ſe ſẽtẽtiã dicerẽt. Sequitur enĩ Homo quidam habebat duos filios. q̄s ille niſi deꝰ qui oĩes hoĩes creauit. qui cũ ſit verus dñs. tñ vult magis diligi vt pater. q̃ timeri vt dominꝰ Maior filiꝰ gẽtium populꝰ erat. minor vero populus iudeorum. quoniã gentes quidem erãt ex tempore noe. Sequitur Et accedẽs ad pmũ. dixit. fili vade hodie. in vi. meaz. Hodie. i. tempore ſecli huius. Locutꝰ eſt aũt nõ in facie. vt homo. ſed in corde vt deus ſẽſibꝰ ingerẽs intellectum. Operari aũt in vinea eſt iuſtitiam facere. Neſcio autez ſi totã hominũ ſufficiat opari

Hiero. Primo ergo dicitur gentiliũ populo p naturaľ legis notitiã. vade et opare in vineã meã Hoc eſt quod tibi non vis fieri. alteri ne feceris. Qui ſuperbe reſpõdit. Vñ ſequit̃ Ille aũt reſpõdens ait. Nolo. Chriſ. ſup math. Gentes eniz a p̄ncipio relinquẽtes deum et iuſtitiã eiꝰ et trãſeutes ad ydola et peccata. in cogitationibꝰ ſuis reſpondere vident̃. Nolumꝰ facere dei iuſtitiam.

Hiero. Poſtea vero in aduentu ſaluatores. gẽtiũ ꝑplus acta penitentia opatus eſt in vinea dei et ſermonis cõtumaciã labore correxit. et hoc eſt quod dicit̃. Poſtea penitẽtia motꝰ. abijt. Sequitur. Accedens aũt ad alterũ dixit ſimiliter At ille reſpõdens ait. Eo dñe. Secundꝰ enĩ filiꝰ. populus iudeoꝝ eſt. qui reſpõdit moyſi. Oĩa quecũqꝫ dixerit nobis dñs faciemus Chriſ. ſup mat. Sed poſtea auerſi. mẽtiti ſunt deo. ſecundũ illud filij alieni mentiti ſũt mihi. Et hoc eſt q̄ dicitur. Et non iuit. Interrogat ergo dñs conſequẽter. Quis ex duobꝰ fecit volũtatẽ patris. dicũt ei Primꝰ. Vide quõ aduerſus ſe ꝓtulerũt ſententiã dicentes. priorem filiũ voluntatez patris feciſſe. i. populũ gentiũ. quia meliꝰ eſt non ꝓmittere deo iuſtitiam et facẽ q̃ ꝓmittere et mentiri. Ori. Vnde poteſt cõſiderari dominũ eſſe locutũ in parabola iſta ad eos qui modicũ aut nihil ꝓmittũt opibus autẽ oſtendũt. et cõtra eos qui magna ꝓmittũt. nihil aũt ſecũdũ ꝓmiſſionẽ ſuã agũt Hie Sciendũ eſt autem in veris exemplaribꝰ non haberi nouiſſimũ. ſed pmum. vt ꝓprio iuditio cõdemnentur. Si autẽ nouiſſimũ voluerimꝰ legere vt quidam habent manifeſta eſt interp̄tatio. vt diſcamus intelligere quidẽ veritatẽ iudeos. tergiuerſari. et nolle dicere quid ſentiũt. ſicut et baptiſmũ iohãnis ſcientes eſſe de celo dicere noluer̃t

Chriſ. ſup math. Eoꝝ autẽ iuditiũ dominus abũdanter cõfirmat. Vnde ſequit̃. Dixit ilľ ieſus Amen dico vobis. quia publicani et meretrices p̄cedunt vos in regno dei. Ac ſi dicat. Nõ ſolum populus gentiũ. melior eſt vobis. ſed etiã publicani et meretrices. Raba. Poteſt aũt regnũ dei euãgelium vel eccleſia p̄ſens intelligi. in quo gẽtes iudeos p̄cedunt. quia citiꝰ credere voluerũt

Orig. Per hoc autẽ nõ excludit̃ quin iudei aliquãdo intrent in regnum dei. ſed cum plenitudo gentium intrauerit. tũc oĩs iſrahel ſaluꝰ fiet.

Chri. ſup math. Puto autẽ q̄ ex pſona omniũ viroꝝ peccatoꝝ publicani ponũtur et ex pſona omniũ mulierum peccatricũ meretrices. qꝛ auaritia p̄cipue in viris abundat. fornicatio autem in mulieribꝰ. Mulier enĩ inquiete ſedet incluſa. fornicatio autẽ maxime ex ocio naſcit̃. Vir autẽ quoniam in actibꝰ rerum diuerſaꝝ eſt aſſidue auaritie peccatũ facile incurrit. In fornicatõez autez non facile. niſi multũ ſit laſciuus. Nam occupatio viriũ ſollicitudinũ. voluntatẽ plerũqꝫ excludit. Vnde ꝓpriũ eſt hoc adoleſcẽtiũ nihil agentium Conſequẽter exponit cauſam eius qd̄ dixerat. dicens. Venit enĩ iohãnes ad vos in via iuſtitie. et non credidiſtis ei. Raba. Viam iuſtitie iohãnes p̄dicans. venit quia xp̄m qui cõſumatio legis eſt digito mõſtrauit. Chriſ. ſup math. vel venit in via iuſtitie ſic manifeſte vt cõuerſatio eius eſt venerabilis peccatoꝝ corda concuteret. Vñ ſequitur. Publicani aũt et meretrices crediderunt ei. cõſidera quõ cõuerſatio bona p̄dicatoris p̄dicationi p̄ſtet virtutẽ. vt etiã indomita domet corda. ſequit̃. Vos aũt vidẽtes. nec penitentiam habuiſtis poſtea vt crederitis ei. ac ſi diceret. Illi fecerũt quod maius eſt credẽdo. Iſti autem neqꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

penitentiā fecerunt· quod minꝰ eſt· In hac autem expoſitionē quam ſecundū multoꝝ expoſitionem tractauimus aliquid mihi videt̄ eſſe contrarium· Si enī duo filij iudei et gentes intelligendi ſunt· poſtꝙ̄ ſacerdotes interrogati reſpōderunt poſterem filium patris volūtatē feciſſe· cōcludēs xp̄s parabolā· ſic debuit dicere· Amen dico vobis· q2 gentes p̄cedunt vos in regnū dei· Nunc autē dicit· quia publicani et meretrices p̄cedent vos in regnum dei· quod magis popularium hominum oſtendit ꝯditionē ꝙ̄ gentium· niſi forte intelligamus· vt p̄us dictum eſt· Inantū gentiū populus magis placet deo ꝙ̄ vos· vt etiā publicani et meretrices ſint acceptabiliores deo ꝙ̄ vos· Hier· Vnde alij putāt non gentiliū et iudeoꝝ eſſe parabolā· ſed ſimpliciter peccatoꝝ ⁊ iuſtoꝝ· eo ꝙ̄ illi quidem per mala opa deo ſeruire negauerāt· Poſtea penitentie baptiſmū accipiāt a iohanne· Pharifei autē qui iuſtitiā p̄ferebāt· et legem dei ſe facere iactabāt· Iohānis contēpto baptiſmate eius p̄cepta non fecerūt· Chriſ· ſup math· Hoc autē ideo introducit· q2 ſacerdotes nō diſcēdi cauſa· ſed temptādi interrogauerant· In qua poteſtate hoc facis· Multi autē ex populis crediderāt· Et ideo introducit pabolam duoꝝ filioꝝ oſtendēs eis p eam· quia meliores ſunt ſeculares q̄ a p̄ncipio ſecularē ꝓfitent̄ vitā quā ſacerdotes qui a p̄ncipio ꝓfitent̄ deo ſeruire· quoniā populares quidem aliqn̄ cōpuncti cōuertunt̄ ad deum Sacerdotes autē impenitibiles cōſtituti· nunꝙ̄ deſinunt peccare in deum· Prior enī filiꝰ· populus eſt· nō enim populus eſt propter ſacerdotes ſꝫ ſacerdotes ꝓpter ꝑplum·

Aliam parabolam audite· homo erat paterfamilias qui plātauit vineā et ſepem circūdedit ei· et fodit in ea torcular· et edificauit turrim· et locauit eam agricolis· et peregre ꝓfectꝰ eſt· Cum autē tempus fructuū appropinquaſſꝫ· miſit ſeruos ſuos ad agricolas· vt acciperent fructus eiꝰ· Et agricole app̄hēſis ſeruis eiꝰ Alium ceciderūt· aliū occiderunt· aliū vero lapidauerūt· Iterū miſit alios plures prioribus et fecerūt illis ſimiliter· Nouiſſime vero miſit ad eos filium ſuum· dicens Verebūtur filiū meū· Agricole autē videntes filiū dixerūt intra ſe· Hic eſt heres· venite occidamꝰ eum· et habebimus hereditatē eius· Et apprehenſum eum eiecerūt extra vineaꝫ et occiderūt· Cū ergo venerit dn̄s vinee· qd faciet agricolis ſuis· Aiunt illi· malos male perdet· ⁊ vineā ſuā locabit alijs agricol̄· qui reddant ei fructū temporibꝰ ſuis· Dicit illis ieſus· Nunꝙ̄ legiſtis in ſcripturis· lapidē quē repꝛobauerūt edificātes· hic factus eſt in caput anguli· A domino factū eſt iſtud et eſt mirabile in oculis noſtris· Ideo dico vobis· quia auferet̄ a vobis regnum dei· et dabitur genti facienti fructꝰ eius· ⁊ qui ceciderit ſup lapidē iſtuꝫ cōfringet̄· ſup quē vero ceciderit· cōteret eū·

Chriſo· in omelia· Poſt priorē pabolā aliam ponit· vt oſtēdat eoꝝ accuſatōeꝫ eſſe maiorē et venia indignā· Vnde dicit̄ Aliam pabolam au· Homo erat pa· qui plan· vineam· Ori· Homo paterfamilias deus eſt qui dicit̄ homo in quibuſdam parabolis· ſicut ſi pater cū paruulo filio ſuo loquat̄ infātilia vt deſcēdat ad v̄ba filij ſui· et īſtruat eū· Chriſ· ſup math· Homo autē dicit̄ nomine non natura· ſimilitudine non veritate· p̄ſcius enī filiꝰ quia ꝓpter appellatōnem humanam nouimꝰ quaſi homo purꝰ fuerit blaſꝑhemādꝰ etiam deum patrē nuiſibilē hominē appellauit· qui angeloꝝ et hoim natura dn̄s eſt beniuolentia pr̄· Hiero· Plantauit aꝫ vineam de q̄ yſaias loquit̄· Vinea domini Sabaoth domꝰ iſrahel eſt· Sequit̄· Et ſepem circūdedit ei· vel murum vrbis vl̄ angeloꝝ auxilia· Chriſ· vel p ſepē intellige cuſtodiam patrum iuſtoꝝ· qui tanꝙ̄ murꝰ facti ſūt populo iſrahel· Ori· vel cuſtodia dei fuit ſepes ipſius· Torcular autē locꝰ libationum· de quo ſequit̄· Et fodit in ea torcular· Hiero· Altare· ſ· aut torcularia illa q̄rum titulo tres pſalmi p̄notant̄· octauꝰ octogeſimꝰ· octogeſimus terciꝰ· ſcꝫ martires· Hila· Vel ꝓphetas q̄ſi quedam torcularia aptauit· in quos muſti modo quedam vbertas ſpiritus ſancti feruētis influeret· Chriſ· ſup math· vel torcular eſt verbū dei qd cruciat hominē contradicēte carnis natura· Sequit̄ Et edificauit turrim· Hie· id eſt templū de quo dicit̄ p micheam· Et tu turris nebuloſa filie ſyon· Hila· vel in turre eminentiam legis extruxit· que ⁊ in celū ex ſolo egreſſu ꝓueheret· ⁊ ex q̄ ſpeculari xp̄i poſſet aduētꝰ· Sequit̄ Et locauit eā agricol̄· Chriſ· ſup math· Quādo· ſ· per legem ꝯſtituti ſunt· Sacerdotes et leuite· ⁊ ꝓcurationē regēdi populum ſuſceperūt· Sicut autē colonꝰ ꝙuis de ſuo munē obtulerit domino non ſic eum placat ſicut ſi de vinea eiꝰ redditꝰ ei obtulerit· Sic et ſacdos nō tm̄ ꝓpter ſuā iuſtitiā placet deo· quō ſi populum dei in ſanctitate docuerit· qm̄ ipſius iuſtitia vna eſt· populi aūt multiplex· Sequit̄· Et peregre ꝓfectus eſt· Hiero· Non loci mutatōe· nec enī deus alicui abeſſe poteſt quo complentur omnia Sꝫ abire videt̄ a vinea· vt vinitoribꝰ liberū operandi arbitriū derelinq̄t· Chriſ· in ome· Vl̄ peregre ꝓfectus eſt· lōganimitatē habuit nō ſemper eoꝝ peccatis penā inducens· Orig· Vel q2 dominus qui fuerat cum illis in nube diei ⁊ in columna ignis p noctē· nequaꝙ̄ poſtea ſimilit̄ apparuit

illis in yſaia ergo iudaicꝰ populꝰ vinea nomina
tur. et comminatio patriſfamilias. cōtra vineā fit
In euāgelio aūt vinea nō culpaꝫ. Sꝫ eiꝰ coloni.
ſed forte in euāgelio vinea eſt regnum dei. id eſt
doctrina que ſcripturis inſerta ē ſciētie. vita aūt
irrepꝛehenſibilis hominū eſt vinee fructꝰ. Littera
autē ſcripture eſt vinee ſepes circūpoſita. vt nō
videanꝫ ab his qui foris ſūt fructus qui ſūt in ab
ſconſo. Profūditas autē eloquioꝝ dei eſt vinee
torcular. In quod qui ꝓfecerunt de eloquijs dei.
infundunt ſtudia ſua quaſi fructꝰ. Turris autem
edificata eſt verbū de ipſo deo. ꝛ de diſpēſatōni
bus xp̄i. hanc vineā tradidit colonis. id eſt pp̄lo.
ante nos. tam ſacerdotibꝰ. ꝙ laycis. Et pegre
profectus eſt ad ſuam ꝓſpectionē dans occaſio
nem colonis. appropinquat autē tempꝰ fructuū
et ſecundū vnumqueqꝫ et generaliter pp̄lo vni=
uerſo. Primū enī vite tempꝰ eſt ſecundū infanti
am. et tūc nihil vinea oſtendit. niſi tm̄ habēs in
ſe vitalem virtutē. Cum aūt incepit poſſe loqui
tempus eſt germinationis. Quantū autē ꝓficit
anima pueri tm̄ et vinea. i. verbum dei ꝛ poſt ꝓ
fectum vinea opatur fructum maturꝝ caritatis ꝛ
gaudij et pacis et huiuſmōi. Sed et pp̄lo qui acce
perunt legem per moyſen tempꝰ fructuū appro
pinquat aliquādo. Vnde ſequiꝫ. Cum autē tem=
pus fructuuꝫ appropinquaſſet. miſit ſeruos ſuos
ad agricolas vt acciperēt fructus eiꝰ. Raba.
Vnde tempꝰ fructuū poſuit non ꝓuētuū. Nullus
enī eſt fructꝰ populi cōtumacis. Chri. in ome.
Seruos dicit ꝓphetas q̄ offerūt q̄ſi ſacerdotes do
mini populi fructꝰ. et obedientie oſtenſionē per
opera. Hi autē nō ſolum malitia potiti ſunt. in
nō dando fructū. ſed etiā in indignando ad eos q̄
venerāt et ſanguine manꝰ impleuerūt Vn̄ ſeqtur
agricole aūt apprehēſis ſeruis eius. aliū ceciderūt
aliū occiderūt aliū vero lapidauerūt. Hier. Ceci
derunt quidem vt hieremiā occiderūt. Yſaiam vt
lapidauerūt vt Naboht et zechariā quem inter=
fecerūt. inter templum et altare Chri. ſup ma.
Per ſingulos aūt gradus malicie. dei miſericor=
dia addebaꝫ. et per ſinglos gradus diuine miſe=
ricordie malitia iudeoꝝ creſcebat. et ſic cōtra di
clemētiā malignitas humana certabat. Vn̄ ſequiꝫ.
Iterꝝ miſit alios ſeruos plu. prior. et fe. illis ſimi
liter Hila. Miſſi autem plures prioribus illud tē
pꝰ deſignat. quo poſt ſinguloꝝ ꝓphetaꝝ p̄dica
tionē plurimus ſimul numerꝰ ꝓphetantiū emiſſus
eſt. Raba. vel p̄mi ſerui qui miſſi ſunt. ipſe legi
fer moyſes intelligiꝫ. et aaron p̄mꝰ ſacerdos dei
quos ceſos flagello lingue vacuos emiſerūt. Ali
os autē ſuos ꝓphetaꝝ chorus intellige Hila.
In filio autē ad vltimū miſſo dn̄i noſtri aduentus
ſignificaꝫ. Sequiꝫ enī. Nouiſſime autem miſit ad
eos filium ſuum. Chriſ. in ome. Quare aūt nō
cōfeſtiꝫ miſit. vt ex his que ad alios fecerāt ſeip
ſos accuſārent. et furorē dimittētes verecūdarē
tur ꝓpter filiū aduenientē. Vnde ſequiꝫ. verebū
tur filiū meum. Chriſ. Hunc autē miſit. nō q̄ſi
ad obnoxios pene ſententiā baiulātem. ſed peni=
tentie veniā. Miſit enī eos cōfundere nō punire.
Hiero. Quod autē dicit. verebunꝫ filium meū
nō de ignorātia venit Quid enī neſciat paterfami
lias. qui hoc loco deꝰ intelligiꝫ. ſed ſep ambigere
deus diciꝫ. vt libera volūtas homini reſeruetur
Chriſ. in ome. Vel hoc dicit annūcians. q̄d fie
ri debebat. qm̄ oportebat eos verecundari. Per
hoc enī vult oſtēdere peccatū eoꝝ magnū ꝛ omī
excuſatione p̄uatum. Orig. Vel illud q̄d ait. vere
bunꝫ filium meū. videꝫ impletum. in illis iudeis.
qui intelligētes xp̄m. crediderūt in eum. Hoc aūt
quod ſequiꝫ. Agricole autē videntes filiū. dixe
runt inter ſe. hic eſt heres. venite occidamꝰ eum
in illis impletū eſt. qui videntes xp̄m. et cogno
ſcentes filium dei. nihilominus crucifixerūt eum.
Hiero. Interrogemꝰ. Arrium ꝛ eunomiū. Ecce
pater diciꝫ ignorare. quicquid ꝓ patre reſpon=
derint. hoc intelligāt de filio. qui ſe dicit ignora
re cōſummationis diem. Chriſ. ſup math. di=
cunt autem quidā. quia poſt incarnationē. dictꝰ
eſt xp̄us filius ex baptiſmo. ſicut ceteri ſancti. q̄s
ex hoc loco cōuincit dominus. vbi diciꝫ Mittam
filium meum. quādo ḡ adhuc cogitabat. ad trāſ
mittendum filium poſt ꝓphetas. iam filius erat.
deinde ſi eo modo diciꝫ filiꝰ ſicut omēs ſancti ad
quos factum eſt verbū dei. debuit et ꝓphetas di=
cere filios ſicut et xp̄m. aut ꝛ xp̄m ſeruū dicere ſi
cut et ceteros ꝓphetas. Hiero Per hoc aūt q̄d
dicunt. hic ē heres manifeſte dn̄s ꝓbat. Iudeoꝝ
principes. non per ignorantiā. ſed ꝑ inuidiā dei
filium crucifixiſſe. Intellexerūt enī eum eſſe illum
cui paꝫ ꝑ ꝓphetam dicit. Poſtula a me et dabo ti
bi gentes. Hereditatē tuā. Hereditas quippe fi=
lio ſancta eccleſia data eſt. Quā nō moriēs pater
illi reliquit. ſed ipſe ſua morte mirabiliter ac qui
ſiuit. Chri. ſuper math. Tamē poſtq̄ introiuit
in templū et vedentes animalia que ad ſacrificiū
ptinebāt foras eiecit. tunc p̄cipue cogitauerunt
eum occidere. Vnde dicūt venite occidamꝰ eum.
Dicebāt enī intra ſe. Neceſſe eſt vt populus per
iſtum dimitat cōſuetudinē hoſtiaꝝ. que ad no=
ſtrum ptinent lucrum. et acquieſcat offerre ſacri
ficiū iuſticie quod ad gloriā ptineat dei. et ſic iā
non erit populꝰ iſte poſſeſſio noſtra. ſed dei. Si
autē occiderimꝰ eum. duꝫ non eſt qui iuſtitie fruc
tum a populo querat. ſemp durabit conſuetudo
offerendaꝝ hoſtiaꝝ. et ſic populus iſte erit nr̄a
poſſeſſio. Et hoc eſt quod ſequiꝫ. Et noſtra erit
hereditas. Hec eſt cogitatio cōmunis omniū ſa=
cerdotū carnaliū. qui non ſunt ſolliciti. quomō
viuat populꝰ ſine peccato. ſed aſpitiant quid in
eccleſia offeraꝫ. Et hoc eſtimāt ſacerdotij ſui lu=
crum. Raba. Vel hereditatē occiſo eo p̄ripere
moliebanꝫ. iudei. cum fidem que ꝑ eum eſt extig
uere. ꝛ ſuam magis que ex lege eſt iuſticiam pre
ferre. ac gentibꝰ imbuendis conabanꝫ inſerere.
Sequiꝫ Et apprehēſum eum eiecerūt extra vineā
et occiderūt. Hila. Criſtus enī extra hieruſalē
tanq̄ extra vineaꝫ in ſententiā damnacōis abiec
tus eſt. Orig. Vel quod dicit. Eiecerūt extꝫ vi
neam tale mihi videꝫ. quantū ad ſe alienū eū eſſe
iudicauerūt a vinea et colonis. Sequiꝫ. Cum
ergo venerit dominus vinee quid faciet agricol
illis. Hiero. Interrogat quidē eos dominus.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

non ꝙ ignoꝛet quid reſponſuri ſint·ſed vt ꝓpria
reſponſione damnētur· Sequiť· Aiūt illi· Malos
male perdet·et vineam ſuam locabit alijs agcoľ
Chriſ·ſuper math·Quod autē veꝝ reſponde
runt·non eſt illoꝝ qui iuſte iudicauerūt·ſed ipiꝰ
cauſe·veritas eñi ipſis violētiā fecit Orig·Sic
eñi Cayphas ſic et iſti non ex ſe prophetauerunt
cōtra ſe·quoniā tollēda ab eis erant eloquia dei
et danda gentibus fructum in tempe daturis·vľ
dominus quē occiderunt·ſtatim venit reſurgens
a mortuis·et malos quidem colonos male ꝑdidit
alijs autē colonis·id eſt apoſtolis vineam ſuā cō
ſignauit·id eſt eis qui ex iudaico populo credide
runt ·Augꝰ·de con euā Marcus autē hoc ab ipſis
non reſponſum cōmemorat ·ſed dñm hoc ɔſequē
ter locutū poſt interrogationē ipm ſibi quodam
modo reſpōdiſſe·Sed facile poteſt intelligi·vel
illoꝝ vocem ita ſubiectam·vt nō interponereť·
illi reſponderūt·ſed tamē intelligereť Aut ideo
reſponſionē iſtam domino pociꝰ attributā·quia
cum verum dixerunt·etiam de illis hoc ipſe reſpō
det qui veritas eſt· Chriſ·in ome ·Vel non eſt
cōtradictionis·etenī vtraqꝫ facta ſunt·quia ſcꝫ ⁊
ipſi ꝑmo hoc rñderūt·et poſtea dominꝰ iterauit·
Augꝰ·de con·euā ·Sed illud magis mouet·ꝙ
Lucas non ſolum eos hoc rñdiſſe non dicit verum
etiā in cōtrariā retuliſſe reſpōſionē· Ita eñi nar
rat·Quo audito ſentētia ex oꝛe domini prolata·
dixerūt·Abſit Reſtat ergo vt intelligamꝰ in ple
be que audiebat quoſdam reſpōdiſſe qđ Matheꝰ
cōmemorat·quoſdam vero illud qđ lucas dicit·i·
abſit·Nec moueat quod Matheꝰ·Pn̄cipes ſacer
dotū et ſenioꝛes populi dixit acceſſiſſe ad dominū
et ſic ſine interpoſitione alicuiꝰ ſermo cōtexitur·
vſqꝫ ad hoc ꝙ de locata agricolis vinea comme
morať·Poteſt eñi putari oīa hec cum principi
bus ſacerdotū locutū fuiſſe·ſed matheꝰ breuita
tis cauſa tacuit quod lucas non tacuit ·parabo
lam·ſcꝫ iſtam non ad eos ſolos dictam qui de po
teſtate interrogauerāt·ſed ad plebem In q̄ erāt
qui dicerēt·ꝑdet illos·⁊ vineam ſuā dabit alijs·
Que vox recte etiā ipiꝰ domini fuiſſe intelligiť·
ſiue ꝓpter veritatē·ſiue ꝓpter membroꝝ eiꝰ cum
capite vnitatē·Erāt eciā qui talia rñdentibꝰ di
cerent·abſit·quia intelligebant cōtra ſeipſos pa
bolam eſſe dictā· Chriſ·ſup math ·Vel aliter
Lucas quidē ſcđm reſponſionē coꝝ narrauit·Ma
theus aūt ſm rñſionē cordis·Nā vere viſibiliter
quidem in facie cōtradixerūt dicētes abſit In cō
ſciētia autē ſuſceperūt dicentes Malos male per
det·Sic cū homo depꝑhenſus fuerit in malo·ver
bis quidem excuſat intus autē eiꝰ cōſciētia recog
noſcit· Chri·in ome ·Vel aliter ·dominus ꝓpter
hoc eis parabolā ꝓpoſuit·vt ipſi non intelligētes
cōtra ſe ſententiā ꝓferrēt·ſicut ⁊ ad dauid dictū
eſt ꝑ Nathan·rurſus autē intelligētes que dicta
ſunt cōtra ſe eſſe dixerūt·Abſit· Raba·Moꝛa
liter autem cuiqꝫ vinea locatur colēda·cum bap
tiſmi miſteriū dať·ꝙ operando exerceat·Mittiť
ſeruus vnus alter et terciꝰ cum lex pſalmꝰ ꝓphe
cia legiť ·quoꝝ monita bñ opereť ·Sed miſſus
cediť eiciť cum ſmo cōtempnitur ·vel quod peiꝰ

eſt blaſphemať·Heredem quantū ad ſe occidit·
qui filiū dei cōculcauerit·et ſpiritui gratie cōtu
meliam fecerit·Perdito malo cultoꝛe ·vinea alij
datur·cum donū gratie quod ſupbus ſpreuerit·
humilis accipit· Chriſo·ſup math·Deinde q̄ſi
nō acquieſcentibꝰ illis teſtimoniū ſcripture indu
cit·Sequiť eñi·Dicit illis iheſus·Nunq̄ legiſtis
in ſcripturis·Lapidem quē reprobauerūt ·id eſt
ſi ꝑabolā meam non intelligitis·vel iſtā ſcriptu
ram cognoſcatis· Hiero·Varijs autē paraboľ·
res eedem cōteruntť·quos eñi ſup oparios et ag
colas appellauit·nūc edificatoꝛes id eſt cementa
rios vocat· Chriſ·in ome·Lapidem autē xp̄m
vocat·edificatoꝛes autē doctoꝛes iudeoꝝ· q̄ cri
ſtū reprobauerūt·dicētes hic nō eſt a deo Ra·
Sed illis nolētibꝰ·idem lapis caput anguli fir
mauit·qꝛ de vtroqꝫ populo ·quotq̄t ipſe voluit
ſua fide cōiunxit·Vnde ſequiť·Hic factꝰ eſt in ca
put anguli· Hilariꝰ·eſt eñi caput anguli factꝰ
quia eſt inter legem et gentes lateris vtriuſqꝫ
coniunctio· Chriſo·in ome·Deinde vt diſcant·
qm̄ nihil coꝝ que fiebāt·deo cōtrariū erat ·ſub
dit·A domino factum eſt· Orig·i·iſte lapis do
num eſt donatum·a deo edifitio vniuerſo ⁊ ammi
rabile caput in oculis noſtris · qui poſſumꝰ eum
videre oculis noſtris· Chriſ·ſup math·Quaſi
diceret quare non intelligitis in cuius edificij an
gulo ꝓponendꝰ eſt ille lapis·nō in noſtro quādo
reprobatꝰ eſt·ſed in alio·Si autem aliud edifica
tum eſt futuruꝫ·ergo noſtra edificatio eſt ɔtem
nenda·Vnde ſubdit Ideo dico vobis·quia aufere
tur a vobis regnū dei· et dabiť gentibꝰ facienti
bus fructū eius· Orig·Regnum dei dicit miſte
ria regni dei· id eſt diuinas ſcripturas quas tra
didit dominꝰ·Primo quidem populo illi prioꝛi·
cui credita ſunt eloquia dei· Secūdo autē genti
bus facietibꝰ fructum·Nemini eñi datur verbum
dei·niſi fatienti fructū de eo· Et nemini in q̄ pec
catum regnat ·datur regnum dei·quomō ergo il
lis datum eſt·a quo et ablatū eſt ſed cōſidera qm̄
quod datur intelligiť gratis datū Quibus ergo
locauit non omnino quaſi electis ⁊ fidelibꝰ dedit
Quibꝰ autē donauit· cum iuditio electionis dona
uit· Chriſ·ſup math·Lapis autē diciť criſtus
non ſolum ꝓpter firmitatē·ſed etiam quia eſt in
micoꝝ magna ɔfractio Vnde ſequiť·et qui ceci
derit ſup lapidem iſtum· Hiero·Qui peccatoꝛ
eſt·et tñ in illum credit· cadit quidē ſup lapidē
et cōfringiť·ſed nō oīno cōteriť·Reſeruať eñi ꝑ
patientiam ad ſalutem · ſuper quem vero ille ce
ciderit hic eſt · cui lapis ille irruerit · et qui cri
ſtum penitus negauerit ſic conteret eum· vt nec
teſta quidem remaneat · in qua hauriatur aque
puſillum· Chriſ·ſup math·Aliud eſt eñi con
fringi·et aliud cōminui· De eo eñi quod cōfrin
gitur·aliquid remanet ·Quod autē comminuitur·
quaſi in puluerem cōuertiť· Quod autē cadit ad
lapidem non frāgiť ſm ꝙ eſt lapidis virtus·ſed
in quātum foꝛtiter cadit · aut ꝓpter pōdus ſuum
aut ꝓpter altitudinē caſus ·ſic et xp̄ianꝰ peccans
non tantū perit· quātum poteſt ꝑdere xp̄s ·ſed
quantū ipſe ſe ꝑdit·per opa ſua·aut ꝓpter magni

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tudinē peccati·aut ꝓpter altitudinē dignitatis·
Infideles autem pereunt tantum quantū poteſt
eos perdere xp̄s· Chriſ·in ome·Vel hic duas
perditōes eoꝝ oſtendit·vnam ab eo q̄ offende=
runt et ſcādalizati ſunt·quam deſignat· dicens·
Qui ceciderit ſup lapidem· Aliam in captiuitate
eis ſup ventura· quā manifeſtat ·dicens·ſup quē
vero ceciderit· Aug9·de queſtio·euan·Vel de
his dicit qui cadent ſuper eū· qui illū modo con=
demnūt·vel iniurijs affitiunt· Ideo nōdum peni=
tus intereunt·ſed tñ cōfringunē vt non recti am
bulent ſup quos cadet· cum veniat deſup in iudi
tio·cū pena pditionis ·Ideo dixit cōteret eos·vt
ſint impij tanq̄ puluis quē ꝓycit vēt9 a fatie t̄re

Et cū audiſſent pn̄cipes ſacerdotum·et phariſei· pabolas ei9 cognouerūt q̄ de ipis diceret Et querentes eum tenere·timuerūt turbas · quoniā ſicut prophetā eū habebāt

Hiero· quāuis du
ro corde iudei ꝓpter
incredulitatē eſſent
tñ intelligebāt con
tra ſe oēs dñi ſentē=
tias dirigi Vñ dicit̄
Et cum audiſſent pn̄
cipes ſacerdotum·et
phariſei parabolas
ei9·cognouerūt q̄ d̄
ipis diceret Chri·
ſup math·hec ē aūt
differētia bonoꝝ ho
minū et maloꝝ ·Bon9 eñ comp̄henſus in pecca=
to·gemit quia peccauit·Malus autem fremit nō
quia peccauit·ſed quia comp̄henſus eſt in pecca
to et non ſolum penitentiā nō agit·ſed magis ad
uerſus corrigētem iraſcit̄· Vnde et iſti ōprehēſi
magis ad malitiā ſūt excitati· Sequit̄ eñ·et que
rentes tenere eum·timuerūt turbas·quoniā ſicut
ꝓphetam eum habebāt· Orig· Sapiūt quidez
aliquid de eo quod verum eſt· Prophetam eum
eſtimātes· Non autē magnitudinē ei9 intelligūt
ſecundum q̄ erat fili9 dei· Turbas autē ſic ſapiē
tes de eo ꝗ parata ꝓ eo pugnare timēt pn̄cipes
neq̄ ad eoꝝ ſcientiā ptingere poſſunt·nihil dig
num ſentiētes de eo· Deinde ſciendū eſt·quoniam
volentiū ieſum tenere dr̄a eſt Aliter eñ pn̄cipes
et phariſei querebant eum tenere· Aliter ſponſa
que dicit· Tenui eum nec dimittā·adhuc eñ cen=
tura meli9 ſicut dīt· Aſcendam in palmā· et tene
bo altitudinē ei9· Oēs eñ nō recte ſapientes d̄
diuinitate·tenere volunt ieſum et perdere eū· Et
alia quidem verba·p̄ter verbum xp̄i·poſſibile ē·
cōprehendere et tenere· Verbū autem veritatis
nemo poteſt comp̄hendere·id eſt intelligere·ne
q̄ tenere·i·vincē· neq̄ ſeparare aſcenſu creden
tiū·neq̄ mortificare·id ē deſtruere Chri·ſup
math· Omnis etiā homo malus·quātum ad volū
tatem ſuam·et man9 mittit in deum et occidit eū
Qui eñ p̄cepta dei cōculcat· qui murmurat cōtra
deum·et turbato vultu aſpicit celū·nōne ſi fieri
potuiſſet·manus mitteret in deū·et occideret eū
vt iam licēter peccaret Raba· Sed tñ q̄ timēt
mittere manū in ieſum ꝓpter turbaz quottidie in
eccleſia gerit̄·cum quilibet ſolo nomine frater fi=
dei et pacis vnitatē quā nō diligit ·ꝓpter bonos
cohabitātes vel erubeſcit impugnare vel timet·:

CAPITV·XXII·

Et reſpondens ieſus dixit iterū in parabol' eis dicēs· Simile factum eſt regnū celorū homini regi·qui fecit nuptias filio ſuo · Et miſit ſeruos ſuos vocare inuitatos ad nuptias·et nolebāt venire· Iteruz miſit alios ſeruos·dicens· Dicite inuitatis· Ecce prādiū meū paui· Thauri mei ⁊ altilia occiſa· et oīa parata· venite ad nuptias· Illi autē neglexerūt et abierūt alius in villam ſuam alius vero ad negotiationē ſuam· Reliqui vero tenuerūt ſeruos eius·et cōtumelijs affectos occiderūt Rex autem cuz audiſſz iratus eſt · et miſſis exercitib9 ſuis·pdidit homicidas illos· et ciuitatez illoꝝ ſuccendit Tunc ait ſeruis ſuis· Nuptie quidē parate ſunt · ſed qui inuitati erāt·nō fuerūt digni Ite ergo ad exit9 viarum·⁊ quoſcūq̄ inuenerītis · vocate ad nuptias· Et egreſſi ſerui eius in vias cōgregauerūt omnes·quos inuenerunt malos et bonos · et implete ſunt nuptie diſcūbētiū In trauit autē rex·vt videret diſcūbentes·et

Quia dixerat·da=
bitur genti facienti
fructus eius hic oñ=
dit·cui gēti Vñ dici
tur·Et reſpondēs ie
ſus dixit iterū in pa
rabolis eis· dicens ·
Simile factū eſt reg
num celoꝝ· Gloſa
Dicit autē Rñdens·
id eſt obuiās praue
cogitationi eoꝝ de
morte ſua· Aug9·
de cōcor·euā· Para
bolam autē iſtam ſo
lus mathe9 narrat·
Simile quidē etiam
lucas cōmemorat·ſ;
non eſt hoc ·ſicut et
ipſe ordo indicat·
Greg·in ome·hic
per nuptias p̄ſēs
eccleſia Illic p cenā
eternū·et vltimū cō
uiuium deſignat̄·q̄
et in hanc nōnulli ex
ituri intrant· Ad ali
ud quiſquis ſemel in
trauerit ·vlteri9 nō
exibit· At ſi quis for
te cōtendat hāc ean
dem eſſe lectionē ·in
telligi forſitaz pōt
quia de ꝓiecto eo·q̄
nuptiali veſte nō in
trauerat ·qd̄ Lucas
tacuit·mathe9 dixit
Qd̄ vero per illū ce=
na· per hūc aūt prā
dium dicit̄· nequaq̄
obſiſtit ·quia cuz ad
horā nonā apud anti
quos prādium fierz
quotidie ipm̄ quoq̄
prādium cena voca=
bat̄· Orig· Regnū
autē celoꝝ ſimile eſt
ſm̄ eum quidem qui
regnat·homini regi·
ſecundum eum autē
qui conregnat filio
regis ſecundū ea ve
ro que ſūt in regno
regis ·ſeruis et inui
tatis ad nuptias· In
ter quos eſt et exer=
citus regis· Additū
eſt autē· homini re=
gi vt hominib9 qua
ſi homo loquatur·et
diſpēſet homies nō
cupiētes diſpēſaria

vidit ibi homīnē non
veſtitum veſte nupti
ali· et ait illi · Amice
quomō huc intraſti ·
nō habēs veſtē nup
tialem· At ille obmu
tuit· Tūc ait rex mini
ſtris· Ligatis pedibꝰ
eius et manibus mitti
te eum in tenebras ex
teriores· ibi erit fletꝰ
et ſtridor dentiū· mul
ti autem ſunt vocati·
pauci vero electi·

deo· Sed tunc ceſſa-
bit regnum celorum
eſſe ſiſe hominū· cum
ceſſante celo et con-
tentōe ⁊ ceteris paſ
ſionibꝰ et peccatis·
ceſſauerimꝰ ſecundū
hominē ambulare ⁊
videbimꝰ eum ſicuti
eſt· Nunc enī videmꝰ
eum non ſicuti eſt· ſꝫ
ſicuti ꝓpter noſtram
diſpēſationē factus
fuerit nobis· Gre·
in omē· Tunc autem
deꝰ pater · deo filio
nuptias fecit quādo
hunc in vtero virgi
nis humane nature
coniūxit· Sed qꝛ ex duabꝰ pſonis fieri ſolꝫ nupti
arum cōiunctio· Abſit hoc ab intellectibꝰ noſtris
vt pſonā redemptoris noſtri ex duabꝰ perſonis
credamꝰ eſſe vnitaꝫ· Ex duabꝰ quippe atqꝫ in du
abus hunc naturis exiſtere dicimꝰ· ſed ex duabꝰ
pſonis credere cōpoſitū· vt nephas vitamꝰ· Se
curius ergo dici poteſt· quia in hoc rex pater re
gi filio nuptias fecit quot ei per incarnatōis mi-
ſteriū ſanctam eccleſiā ſociauit· Vterus autē ge-
nitricis virginis huiꝰ ſpōſi thalamꝰ fuit· Chr
ſup matheum · Vel aliter cum reſurrectio fuerit
facta ſanctoꝝ· tunc ſuſcipiet hominē vita· q̄ eſt
xp̄s· mortalitatē eius ſua mortalitate abſorbens·
Nunc enī quaſi arras futuri cōiugiȷ ſpiritū ſāctuꝫ
accipimꝰ· tunc autē ip̄m xp̄m plenꝰ in nob̄ habe
bimꝰ· Oriḡ · Vel cōiunctionē ſponſi ad ſponſam·
id eſt xp̄i ad animā verbi ſuſceptionē intellige ·
partus autē opera bona· Hila Merito autem a
pr̄e iam ſunt he nuptie facte· quia eternitatis hu
ius ſocietas et noui corpis deſpōſata coniunctio
habet iam pfecta in xp̄o· Sequit̄· Et miſit ſuos
ſuos vocare inuitatos ad nuptias· et noluert ve-
nire· Chriſ· ſup math· Ergo qn̄ miſit ſuos ſu-
os iam inuitati p̄us erant · Inuitati ſunt enim ho
mines a tempe abrahe· cui xp̄i incarnatio ꝓmit-
tebat̄· Hiero· Miſit autē ſeruū ſuum· nec dubium
quin moyſen p quem legē inuitatis dedit Si aūt
ſeruos legerimꝰ· vt plura habent exemplaria ad
ꝓphetas referendum eſt· qui inuitati per eos ve
nire cōtemſerūt· Sequit̄ · Iterū miſit alios ſuos
dicens· Dicite inuitatis· Serui qui ſcd̄o miſſi ſūt·
melius eſt vt ꝓphete intelligant̄ q̄ ap̄li · Ita tn̄
ſi ſeruꝰ ſup̄ fuerit ſcriptꝰ· ſin autē ſuos ibidem le
gas· hic ſerui ſecūdi· Apoſtoli ſūt intelligendi·
Crbri· ſup math· Quos miſit cum eis dixit· In
viam gentiū ne abieritis · ſed potius ite ad oues
pditas domus iſrahel· Oriḡ· Vel qui p̄mi mit-
tunt̄ ſerui· vocare inuitatos ad nuptias · habent̄
ꝓphete· cōuertētes ex populo p ſuas ꝓphetias ⁊
reſtitutionē eccleſie ad xp̄m· Qui autem noluerūt
venire in p̄mis inuitati ſūt qui noluerunt audire
verba ꝓphetaꝝ · Iterum aliȷ tranſmiſſi· alia con
gregatio ꝓphetarum eſt Hila· Vel ſerui primo
miſſi· qui inuitatos vocarēt apoſtoli ſunt· Qui au
tem admonentur vt veniāt inuitati antea· popu-
lus iſrahel eſt· In gloriā enī eternitatis· p legē
eſt aduocatꝰ· Apoſtoloꝝ ergo erat ꝓp̄riū· cōmo
nefacere· eos quos inuitauerāt ꝓphete· Qui vero
iteꝝ cum p̄ceptoꝝ cōditione mittunt̄· ap̄lici viri
ſunt ſucceſſores eoꝝ· Greḡ· Sed quia hi qui p̄us
inuitati ſunt· ad nuptiaꝝ cōuiuiū venire noluert
in ſecunda inuitacōne iam dicit̄· Ecce prādiū me-
um paraui · Hiero· Prandiū· paratū et thauri
⁊ altilia occiſa· Vel p methaphorā opes regie de
ſcribunt̄· vt ex carnalibus intelligant̄ ſpiritalia·
vel certe dogmatū magnitudo et doctrina dei le
ge pleniſſima ſentire poteſt Chriſ· Cum ergo
dominꝰ ap̄lis dixit · Euntes p̄dicate dicentes· qꝛ
appropinquit regnuꝫ celoꝝ · hoc ſignificauit qd̄
hic dicit̄· prādium meū paraui· i· ex lege et ꝓphe
tis ſcripturaꝝ mēſas ornaui· Vnd ſequit̄· Tauri
mei et altilia occiſa ſunt Greḡ· in omē · Per tau
ros autem patres veteris teſtamēti ſignificant̄·
qui ex permiſſione legis· inimicos ſuos · virtutis
corpe cornu feriebāt· Altilia vero ſaginata dici-
mus ab eo enī quod eſt alere altilia vel quaſi ali
ta vocamꝰ· Per altilia ergo patres noui teſtamē
ti figurātur· qui duꝫ gratiam pinguedinis inter
ne dulcedinis pcipiūt a terrenis deſiderijs ad ſub
limia contemplatōis ſue pēna ſubleuant̄ Dicit ḡ
Tauri mei et altilia occiſa ſunt· ac ſi· d· Patꝝ p̄-
cedentiū mortes aſpicite· et remedia vite veſtre
cogitate· Chriſ· ſup math· Vel aliter Ideo di
cit· Et ſaginata et tauros nō quia et tauri nō fue
runt ſaginati· ſed quia non oēs ſaginati fuerunt
tauri· ergo ſaginata tātummō dicit ꝓphetas· q̄
fuerunt ſpiritu ſancto repleti· Tauros autē· qui
et ꝓphete fuerunt et ſacerdotes · ſicut hieremias
et ezechiel· vt enī tauri duces ſūt gregis· ita ⁊ ſa
cerdotes pn̄cipes ſūt populi· Hila· vel aliter·
Tauri glorioſa martiꝝ ſpecies eſt· qui cōfeſſioni
dei· tanq̄ hoſtia electa ſunt immolati· Saginata
vero ſunt homies ſpiritales tanq̄ celeſti pane ad
euolandum aues paſte· ceteros accepti cibi vber-
tate expleture· Greḡ· Notādum vero q̄ priori
inuitatione nil de tauris et altilibꝰ dicit̄· In ſcd̄a
autem iam tauri et altilia iā antea memorant̄ · q̄a
omnipotēs deus cum verba eius audire nolumus
adiungit exempla· vt omne qd̄ impoſſibile credi
mus· tanto nobis ad ſperādum fiat faciliꝰ· quāto
per hoc trāſiſſe et alios audimꝰ · Oriḡ· vel quia
prādium quod parat̄ eſt eloquiū dei· fortia quo-
qꝫ eloquioꝝ dei tauri intelligātur · ſuauia vero ⁊
delectabilia eoꝝ ſunt ſaginata· Si quis enim ꝓfe
rat quedā dicta modica et non firma et non mag
nam virtutē rationis habētia · vident̄ macra eſſe
que ꝓferunt̄· Saginata autē ſunt· cum ad vnam
quāqꝫ ꝓpoſitionē exempla multa rationis ꝓbatio
ne repleta inducunt̄· puta ſi aliquis de caſtitate
ſermonē loquit̄· recte intelligit̄ turtur· Sed cuꝫ
iſtum ſanctitatis ſermonē cum rationis ꝓbatione
de ſcripturis repletū ꝓtulerit· ita vt delectet ⁊
cōfirmet animū audiētis ꝓtulerit eum ſaginatū
Chriſ· ſup math· Qd̄ autē dicit̄ Et omnia ꝑpa
ta ſūt intelligit̄ · quia quicquid querit̄ ad ſalutē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

iam ad impletū eſt in ſcripturis Qui em̄ ignorās
eſt· inuenit ibi quod diſcat· Qui laborat· inuenit
ibi ꝓmiſſa· quibꝰ excitet̄ ad opus· Glo· vel om̄ia
parata ſunt· id eſt introitꝰ regni paratꝰ eſt per
fidem mee incarnationis· qui ante fuerat clauſus
Chriſ· ſup math· Vel om̄ia parata dicit q̄ ꝑti
nent ad miſteriū dn̄ice paſſionis ⁊ noſtre redēp=
tionis· Dicunt autē· Venite ad nuptias nō pedi=
bus· ſꝫ moribꝰ· Sequit̄· Illi autem neglexerunt·
Quare autē neglexerint· manifeſtat cum ſubdit̄·
Et abierūt· alius in villā ſuam· aliꝰ vero ad nego
ciationē ſuam Chriſ· in ome· Quāuis aūt vide
antur rationabiles occaſiones eſſe· ſed hinc diſci
mus etiam ſi neceſſaria ſint que detinēt· omnibus
tamē ꝓponere ſpiritalia oportet· Mihi autē vide
tur· ꝙ his occaſionibꝰ· vſi negligētie velamina
ꝓponebāt· Hila· Ambitione em̄ ſeculi tanꝗ vil
la homines occupant̄· pluresvero ꝓpter pecunie
cupiditatē negociatōne detinent̄· Chriſ· ſup
math· Vel aliter· Cum labore manuuꝫ noſtrarum
aliquid facimꝰ· puta exercentes agrum vel vine
am· aut opus ligni vel ferri· villā colerevidemur
Cum autē non labore manuū noſtraꝝ alia lucra·
Sequimur totū hoc negociatio appellatur· O mi
ſerrimꝰ mūdus ⁊ miſeri qui eum ſequunt̄ Semp
em̄ mūdialia opera homines excluſerunt a vita·
Greg· Qui ergo intētꝰ labori terreno· vel mū
di actionibꝰ deditꝰ· miſteriū incarnatōnis dn̄ice
penſare et ſm illud viuere· ſ· diſſimulat· quaſi ad
villā vel negotiū pergēs· venire ad regis nupti
as recuſat· Et plerūqꝫ quod eſt grauius nōnulli
vocati· graciā nō ſolum reſpuūt· ſed etiā pſequū
tur· Unde ſubdit̄· Reliqui vero tenuerunt ſeruos
eius· et cōtumelijs affectos occiderūt Chriſ·
ſup math· Vel per occupationē ville populares
iudeoꝝ ſignificat· quos mūdi dlectatō ſeparauit
a xp̄o· Per occupationē vero negotiatōis· ſacer
dotes ceteroſqꝫ miniſtros templi ſignificauit· q̄s
lucri obtentu venientes ad miniſteriū legis ⁊ tem
pli auaritia ſepauit a fide· De quibꝰ non dixit ꝙ
malignati ſunt· ſed neglexerūt· Qui em̄ odio aut
inuidia crucifixerūt xp̄m· illi malignati ſunt· Qui
autē negocijs impediti nō crediderūt· illi neglex
iſſe dicunt̄· nō malignati· De ſua tamē morte dn̄s
tacet· quia in ꝑori pabola dixerat· ſꝫ oſtēdit mor
tem diſcipuloꝝ ſuoꝝ· quos poſt aſcēſum ipſius
occiderūt iudei· Stephanū lapidātes· et iacobū
alphei· occidentes· Propter q̄ hieruſalē deſtruc
ta eſt a romanis· Et notandum ꝙ ira in deo non
ꝓprie· ſed tranſlatiue dicit̄· Tunc em̄ iraſci dicit̄
quādo vlciſcit̄· Unde et hic dicit̄· Rex autem cum
audiſſet· iratus eſt· Hiero· Quādo inuitabat ad
nuptias· et agebat opera clemētie hominis no=
men appoſitum eſt· Nunc autē quādo ad vltioneꝫ
venit· homo ſiletur· et rex tantū dicit̄· Orige·
Dicant autē qui peccant in deū legis et ꝓpheta=
tum et totiꝰ creatōis· vtrum iſte qui et homo di
citur et iratꝰ ꝓponitur· ipe ē pater xp̄i· Qd ſi dix
erint hunc ipm eſſe· cogēdi ſūt cōfiteri· quoniam
multa in eo ſecundū paſſibilē hominū naturā eſſe
dicunt̄· Non quia ipe paſſibilis eſt· ſꝫ quia morem
gerit paſſibilis nature hominū· Et ſecundū hanc
cōſequentiam ſuſcipe cōuenit et iram dei et peni
tentiā et cetera huiuiſmodi· in ꝓphetis· Sequit̄·
Et miſſis exerciti· Hiero· Per hoc exercitus ro
manos intelligimꝰ ſub duce veſpaſiano et tito· q̄
occiſis iudee popul' ꝑuaricatricē incenderūt ciui
tatem· Chriſ· ſup math· Romanus autē exer=
citꝰ dr̄ exercitꝰ dei Nec etiā veniſſent romani hie
ruſalem· niſi eos dn̄s excitaſſꝫ· Orig· Vel ange
loꝝ agmina ſūt exercitꝰ regis noſtri Miſſis ergo
exercitibꝰ extinxiſſe homicidas dicit̄· quia in ho=
minibꝰ omne iudicium ꝑ angelos exercet̄· Homi
cidas ergo ꝑdit· quia pſequētes interimit· Ciui
tatē eoꝝ igni ſuccēdit· quia illoꝝ nō ſolū anime
ſed caro quoqꝫ in qua habitauerāt eterna gehē
ne flamma crucient̄ Orig· Vel ciuitas impioꝝ
eſt ſm vnumquodqꝫ dogma ꝯgregatio eoꝝ· qui
cōueniunt in ſapientia pn̄cipū huiꝰ ſeculi· quam
ſuccēdit rex et exterminat· quaſi ex malis edifica
tionibꝰ cōſiſtentē Greg· Sed is qui inuitantē
ſe cōtemni cōſpicit· filij ſui nuptias vacuas nō ha
bebit· queqꝫ em̄ ſermo dei inuenturꝰ eſt vbi reqe
ſcat· Unde ſubdit̄· Tunc ait ſeruis ſuis· Orig·
id eſt aplis aut angelis· qui ꝓpoſiti erant in voca
tionem gentiū· Nuptie q̄dem parate ſunt Rem·
id eſt omne ſacramētū humane diſpēſatōnis iam
peractū atqꝫ cōpletū eſt· Sed qui inuitati erant
idem· Judei non fuerunt digni· quia dei iuſtitiam
ignorantes et ſuaꝫ ſtatuere· volētes indignos ſe
iudicauerūt eterne vite· Reprobato ergo iudai=
co ꝑplo ad has nuptias gentilis ꝑplus eſt ſuſcep=
tus· Unde ſequit̄· Ite ergo ad exitꝰ viaꝝ et quoſ
cūqꝫ inueneritis vocate ad nuptias· Hieroni·
Gentiliū em̄ ꝑplus nō erat in vijs· ſed exitibꝰ via
rum· Remi· Qui ſūt errores gentiliū Chriſ·
ſup math· vel vie ſūt om̄es ꝓfeſſiones huiꝰ mun
di vt puta philoſophie militie et huiuſmōi· Dicit
ergo· Ite ad exitꝰ viaꝝ· vt cuiuſlibꝫ cōditionis
homines vocent ad fidem· Adhuc ſic caſtitas via
eſt que ducit ad deum· ſic fornicatio via eſt· q̄ duc̄
ad dyabolū· et ſic de alijs virtutibꝰ et vitijs· Iu=
bet ergo· vt cuiuſcunqꝫ cōuerſatōis vel cōditōis
homines inuitent ad fidem· Hila· Per viā etiā
tempus ſeculi intelligendū eſt· atqꝫ ideo ad exi=
tus viaꝝ iubentur ire quia omnibꝰ retroacta do
nantur Greg· Vel aliter· In ſcriptura ſacra vi
as actiones accipimꝰ· exitus viaꝝ intelligimus
defectus actionū· quia illi plerūqꝫ facile ad deum
veniunt· quos in terrenis actionibꝰ ꝓſpera nul=
la cōmittātur· Orig· Vel aliter· Puto hāc pri
mam vocationē fuiſſe ad nuptias aliquaꝝ inge=
nuaꝝ animaꝝ Principaliter em̄ deus vult venire
ad epulationem diuini eloquij· eos qui ad intelli
gendū ſūt ingenioſiores Et quoniā qui huiuſmo
di ſūt· nolunt ad iſtam vocatōeꝫ venire· trāſmitū
tur alij ſerui ꝓuocātes eos et ꝓmittētes· ꝙ ſi ve
nerūt percipiēt prandium ꝑparatū a rege Sicut
em̄ incorꝑalibꝰ alia eſt que nubit ſpōſa· alij inui
tatores· alij qui inuitant̄ ad nuptias· ſic deꝰ ſcit
diuerſos ordines animaꝝ· earumqꝫ virtutes et
cauſas· ob quas hi quidem in cōſtitutōne ſponſe
accipiunt̄· alij in ordine ſeruoꝝ vocantiū· alij in
numero inuitatoꝝ ad nuptias· Sed q̄ pn̄cipalit̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quidem fuerant inuitati •primos inuitatores q̄ſi
paupes ſeſu neglexerīt et abierūt ſua ſequētes in
qb9 magis ſūt delectati• q̄ in his que rex p ſuos
ſuos pmittebat• Sed hi leuiores ſunt his q̄ ſer=
uis tranſmiſſis iniuriant̄• et interficiunt̄ •qui•ſ•p̄
paratione cōtentioſoꝝ verboꝝ• auſi ſunt temiſ
ſe ſeruos miſſos• qui non ſunt p̄parati ad ſolueīdas
queſtiones eoꝝ verſutas •et otumelijs afficiunt̄
vel interficiunt̄ ab eis• Sequit̄ •Et egreſſi ſerui
ei9 in vias cōgregauerūt omnes quos inuenerīt
malos et bonos• Orig̃•Egrediētes ſerui•ſiue de
iudea et hieruſalē• Apli xp̄i• ſiue ab interioribus
angeli ſancti •veniētes ad vias diuerſas diuerſo
rum moꝝ cōgregauerūt quoſcūq̄ʒ inuenerūt •et
non curāt• vtrū aliquādo ante vocationē mali fu
erint• aut boni• Bonos aūt intelligere hic ſimpli
citer cōuenit humiliores ⁊ rectiores ex eis qui ve
niebāt ad cultuʒ dei •quib9 cōueniebat qd̄ aplus
ait •Cum gētes que legē non habēt ea que legis
ſūt faciunt •ipi ſibi ſūt lex• Hiero• Inter ipos
em̄ gentiles infinita eſt diuerſitas• cum alios ſcia
mus eſſe pcliuiores ad vitia •alios ad honeſtatē
morum virtutib9 deditos • Greg̃ •Vel hoc dic̄
quia in hac eccleſia •nec mali ſine bonis •nec boni
ſine malis eſſe poſſunt• Bon9 autē non fuit q̄ ma=
los tolerare recuſauit • Sequit̄• Et implete ſunt
nuptie diſcūbentium Orig̃• Nuptie •ſcʒ xp̄i ⁊ ec
cleſie ſunt implete• dum reſtituti deo qui ab apo=
ſtolis ſunt inuēti recubuerūt ad epulāduʒ in nup
cijs• Sed q̄m bonos et malos oportuit quidē vo
cari• non autē vt mali pmanerent mali •ſed vt de
ponerēt veſtimēta otraria nuptijs• et induerent
nuptialia indumēta •ſcilicet viſcera miſericordie
benignitatis• Ideo rex egredit̄ vt videat diſcum
bentes p̄us q̄ apponatur eis prandiū• vt retineat
habentes nuptialia veſtimēta et delectet• cōdem
netq̄ʒ cōtrarios• Vnde ſequit̄• Intrauit autē rex
vt videret diſcūbentes• Chriſ• ſuper matheū•
Non quia alicubi ipe non eſt• ſed vbi vult p iudi=
cium aſpicere ibi dicit̄• p̄ſens• Vbi autē non vult •
abſens videt̄ • Dies aūt aſpectacōis eſt dies iudi
cij quādo viſitaturus eſt xp̄ianos• qui ſup mēſaʒ
ſcripturaꝝ recumbūt• Orig̃• Ingrediēs autem
inuenit quēdam qui non mutauerat pprios mores
Vnde ſequit̄• Et vidit ibi hominē nō veſtitū ve=
ſte nuptiali• Singulariter dixit •quia vnius ſunt
generis om̄es qui ſeruāt malitiam poſt fidē quaʒ
habuerant ante fidem • Gregori •Quid autem
debemus intelligere p nuptialem veſtem• niſi ca
ritatē• quia hāc in ſe dn̄s habuit• dum ad ſociādē
ſibi eccleſie nuptias veniret •Intrat ergo ad nup
tias •ſed ſine veſte nuptiali• q̄ in eccleſia fidem ha
bet• ſed caritatē non habet• Aug9• cōtra fau=
ſtum• Vel ſine veſte nuptiali nuptias adit q̄ q̄rit
ibi gloriā nō ſpōſi ſed ſuā Hila• vel veſtis nup
tialis eſt gratia ſpiritusſancti et cādor habit9 ce
leſtis• qui bone interrogatōnis ofeſſione ſuſcep=
tus• vſq̄ʒ in cetum regni celoꝝ immaculat9 ⁊ in
terger eſt reſeruādus• Hiero• Vel veſtis nup=
tialis p̄cepta ſunt dn̄i ⁊ opa que complent̄ ex le/
ge et euāgelio nouiq̄ʒ hominis efficiunt veſtimē
tum• quod qui in die iuditij inventus ſub nomine

criſtiano nō habet• ſtatim corripit̄ Vnde ſequit̄
Et ait illi Amice quomō huc intraſti non habens
veſtem nuptialem • Amicum vocat • quia eſt inui
tatus ad nuptias •quaſi ſit amicus per fidem• Ar
guit autē impudentie q̄ veſte ſordida munditias
polluerit nuptiales Orige• quoniā qui peccat
et non induit dominum ieſum xp̄m• nō habet excu
ſationē aliquā • Ideo ſequitur• At ille obmutuit•
Hiero• In tempe em̄ illo non erit loc9 impudē
tie• nec negādi facultas• cum om̄es angeli ⁊ mun
dus ipe teſtes ſint peccatoꝝ• Greg̃• Non autē
oʒlum electus eſt a nuptijs• qui iniuriā nuptijs fe
cit• Sed adhuc a miniſtris regis ſup vincula con
ſtitutis ligat9 inceſſione qua nō eſt vſus ad bo=
num• et apprehēſoria v̄tute qua nullum opus bo
num impleuit• cōdemnat9 eſt in loco ab om̄i lumie
alieno• qui vocatur tenebre exteriores• Vn̄ ſequi
tur • Tunc rex dixit miniſtris • Ligatis manibus
et pedibus mittite eum in tenebras exteriores•
Greg̃• Ligant̄ tunc pedes et man9 per diſtric
tionē ſententie que modo a p̄uis operibus ligari
noluerunt per melioratōeʒ vite• vel tūc ligat pe
na quos mō a bonis operib9 ligauit culpa Au•
xi• de t̄nitate• Prauaꝝ v̄o atq̄ʒ diſtortaꝝ voluta
tum implicatio • vinculū eſt quo alligat̄ qui h̄ ait
vt piciat̄ in tenebras exteriores• Greg̃• Inte=
riores autē tenebras dicim9 cecitatē cordis• exte
riores vero eternā noctē damnationis• Chriſ•
ſuper math̄• Vel per hoc deſignat̄ differētia tor
mentoꝝ in peccatoribus •Sunt em̄ p̄me tenebre
exteriores• Interiores autē minores• ⁊ nouiſſimi
loci• Sequitur• Ibi erit flet9 et ſtridor dentium•
Hiero• In fletu oculoꝝ et ſtridore dentiū per
methaphorā membroꝝ corpalium magnitudo o
ſtendit̄ tormentoꝝ• Manus quoq̄ʒ ligatas et pe
des fletum oculoꝝ et ſtridorē dentiū ad cōpro=
bandū reſurrectionis intellige veritatē Greg̃•
Vt illic dentes ſtrideāt qui de edacitate gaude=
bāt • Illi oculi defleāt• qui hic p illicitas cōcupi
ſcentias verſabant̄• quatin9 ſingula mēbra ſuppli
tio ſubiaceāt• que hic ſingulis quibuſq̄ʒ vicijs ſub
iecta ſeruiebāt• Hiero• Et quia in conuiuio nup
tiali non initiū• ſed finis querit̄• ſubdit̄ Multi em̄
ſūt vocati• pauci vero electi•. Hila• In inuitāte
em̄ ſine exceptōne publice bonitatis humanitas
eſt• In inuitatis vero vel vocatis de iuditio meri=
toꝝ pbitatis electio eſt• Greg̃• Nonulli enim
bona nec incipiūt Nōnulli vero in bonis que ince
perūt minime pſiſtūt• Tāto g̃ ſibi vnuſquiſq̄ʒ ſol
licite metuat quāto ignorat •que reſtant Chr
ſup math̄• vel aliter Quotiēs de9 temptat eccl̄i=
am ſuam ingredit̄• ad eam vt videat diſcūbentes
et ſi inuenerit aliquē non habentē veſtem nuptia
lem •interrogat eum• vt quod fact9 eſt criſtian9
ſi hec opa diligebas• Talem ergo xp̄s tradit mi
niſtris ſuis •i• aliquib9 miniſtris ſeductionis• et li
gant manus eius •i• opa ⁊ pedes •i• mot9 anime•
et mittunt eum in tenebras •i• in errores vel gen
tiuʒ• vel iudeoꝝ• vel hereſim ppinquiores em̄ ſūt
tenebre gentiliū• quia veritatē ſpernūt •quā nō
audierunt• Sed exteriores iudeoꝝ qui audierūt
ſed nō crediderūt• ſʒ magis exteriores hereticoꝝ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

qui audierūt et didicerūt·

Tūc abeūtes pha‑
riſei·cōſiliū inierūt vt
caperēt eum in ſermo
ne Et mittunt ei diſci
pulos ſuos cū herodi
ais·dicētes·magiſter
ſcim9· quia verax es·
et viam dei in verita‑
te doces·et non eſt ti
bi cura de aliquo ·nō
eī̄ reſpicis pſonā ho
minū Dic ergo nobis
Quid tibi videt̄ Licʒ
cenſum dari ceſari·an
non ·Cognita aūt ie‑
ſus nequitia eoꝝ ·ait
Quid me temptatis
hypocrite Oſtendite
mihi nūmiſma cenſus
At illi obtulerunt ei
denariū · Et ait illis
ieſus·cui9 eſt ymago
hec et ſupſcriptio Di
cunt ei Ceſaris·Tūc
ait ill̄· Reddite ergo
q̄ ſunt Ceſaris·ceſari
Et q̄ ſunt dei deo· Et
audiētes·mirati ſunt
ꝛ relicto eo abierunt·

Chriſ·ſup math·
Sicut ſi aliquis clau
dē voluerit aq̄ cur‑
rentis meatum·ſi ex
cluſa fuerit per ali‑
quā violentiā aliun
de ſibi ſemitā querit
ſic iudeoꝝ malignī‑
tas ex vna pte cōfu
ſa·aliū ſibi additum
adinueīnt ·Vnde di
cit̄· Tunc abeuntes
phariſei·cōſilium ini
erunt vt caperēt eū
in ſermone· abierūt
inq̄ ad herodianos·
Quale cōſiliū ·tales
et conſiliatores· Et
ideo ſequit̄· Et mit‑
tunt ei diſcipulos ſu
os cum herodianis·
Gloſa·tanq̄ igno
tis·vt facili9 decipe
rent·et p eos illū ca
perēt· cum timētes
turbā hoc p ſe nō p
ſumerent facē Hie‑
Super quidē ſub ce
ſare auguſto iudea·
ſubiecta romanis ·
quādo in toto orbe
ē celebrata deſcrip‑
tio ſtipendiaria fac‑
ta fuerat·Et erat in
populo magna ſedi‑
tio·dicentib9 alijs ·
pro ſecuritate et q̄e
te qua romani p om
nib9 militarēt debē
tributa pſolui ·pha
riſei vero qui ſibi ap
plaudebāt in iuſtitia·ecōtrario intentib9 nō de‑
bere populum dei qui decimas ſolueret ·et pmiti
as daret et cetera que in lege ſcripta ſunt huma
nis legib9 ſubiacere·Ceſar autē auguſtus hero
dem filium antipris alienigena et pſelitū regem
iudeis conſtituerat·qui tributis peſſet ꝛ romano
pareret imperio Mittunt igit̄ phariſei diſciplos
ſuos cum herodianis·id eſt militib9 herodis·ſeu
quos illudentes· phariſei · qui a romanis tributa
ſoluebāt·herodianos vocabāt·et non diuino cul
tui deditos· Chriſ·in ome·ppter hoc autē ſu
os diſcipulos et herodis milites ſimul mittūt·vt
quodcūqʒ dixerit·reprehendat̄·Cupiebāt enim
magis aduerſum herodianos eum aliquid dicere·
quia eū detinere timebāt ppter turbas·volue‑t
ei piculum immittere ex hoc q̄ eſſet publicis tri‑
butis obnoxi9· Chriſ·ſup math·Hec eſt autē
hypocritaꝝ pma ſimulatio·quia laudāt quos p‑
dere volunt·Et ideo in laudem prumpunt dicen
tes·Magiſter ſcim9·quia verax es· Magiſtrū eū
vocant·vt quaſi honorat9 et laudat9 miſterium

ſui cordis ſimpliciter eis aperiet ·tanq̄ volēs eos
habere diſcipulos· Glo·Tripliciter autē ɔtin
git aliquē veritatē nō docere Primo ex pte ipi9
docentis · quia ſcʒ veritatē vel nō nouit·vel non
amat·Et cōtra hoc dicunt·ſcimus·quia verax es·
Secundo ex pte dei·Cuius timor poſtpoſito qui
dam veritatē de deo quā nouerūt·nō pure annū
tiant·Et cōtra hoc dicunt·Et viam dei in verita
te doces·Tertio ex pte pximi ex cuius timore vel
amore aliquis veritatē tacet·Et ad hoc excludē
dum dicunt·Et non eſt tibi cura de aliquo ſcʒ ho‑
mine·Non eīm reſpicis pſonam hominū Chriſ·
in ome·hoc de herode et ceſare·occulte inſinua‑
bant· Hiero·Blanda quidem et fraudulēta in‑
terrogatio illic puocat reſpōdentem·vt magis
deum q̄ ceſarem timeat ·Vnde dicunt ·Dic ergo
nobis quid tibi videt̄·Licet cenſum dari ceſari an
nō·vt ſi dicat non debere tributa ſolui ·ſtatiʒ au‑
diētes herodiani ſeditōis reū oꝝ romanū pncipē
eū teneant· Chriſ·in ome·q2 eīm ſciebāt q̄ qui
dem hanc diſcordiā meditantes·occiſi erāt·vole
bant ꝛ ipm per ſermones hos in talem ſuſpitōeʒ
immittere ſequit̄·Cognita autem ieſus nequitia
eoꝝ ait·Quid me temptatis hypocrite· Chri·
ſup math·Nō ſecundū ſermones eoꝝ pacificos·
blande rn̄dit·ſed ſm conſcientiam eoꝝ crudelem
aſpera dixit·quia deus voluntatib9 reſpondet·
non verbis· Hiero·Prima ergo virtus eſt re‑
ſpōdentis interrogantiū mentes cognoſcere·et
nō diſcipulos·ſed temptatores vocare·hypocri
ta ergo vocat̄·q̄ aliud ē et aliud ſimulat Chri·
ſuper math·Dicit ergo eis hypocrite·vt cōſide‑
rantes eum humanoꝝ cordium cognitorē·quod
facere cogitabāt·pficere nō auderēt·Vide ergo
quod phariſei blādiebant̄·vt pderent·ſed ieſus
cōfundebat vt ſaluaret·quia vtilior eſt homi de9
iratus q̄ homo ppiti9· Hiero·Sapientia enim
ſemp ſapienter egit·vt ſuis potiſſimum tempta‑
tores ſermonib9 cōfutent̄·Et ideo ſequit̄·Oſten
dite mihi nummiſma cenſus·At illi obtulerunt ei
denarium·Hoc gen9 nummi eſt quod pro decem
nummis cōputabat̄ ·ꝛ habebat ymaginē ceſaris
Vnde ſequit̄·Et ait illis ieſus·Cui9 eſt ymago hȩ
et ſupſcriptio·q̄ putant interrogationē ſaluato
ris ignorātiam eſſe· et non diſpenſationē diſcāt
ex preſenti loco q̄ vtiq3 poterat ſcire ieſus·cui9
ymago eſſet in nummo ·Sequit̄·Dicūt ei ceſaris
ceſarem non putem9 auguſtū·ſed tiberiū·ſignifi
cari ſub quo et paſſus eſt dn̄s·Om̄es autē reges
romani a pmo caio ceſare·qui imperium arripue‑
rat·ceſares appellātur·Sequit̄·Reddite ergo q̄
ſunt ceſaris ceſari ·id eſt nummū tributum ꝛ pe‑
cuniā· Hila·Si enim nihil qd ceſaris eſt penes
nos reſederit·ɔditōne reddēdi ei q̄ ſua ſūt·nō te
nebimꝰ·Porro autē·ſi reb9 illi9 incūbam9·ſi iure
poteſtatis ſue vtimur·extra querelā iniurie eſt·
reddere ceſari quod ceſaris eſt· Chriſ·Tu aūt
cum audieris·reddite que ſunt ceſaris ceſari ·illa
ſcito eum dicere ſolum·que in nullo pietati nocēt
quia ſi aliquid tale fuerit non adhuc ceſaris eſt·
ſed dyaboli tributū·Deinde vt nō dicant·quoniā
hominib9 nos ſubicis·ſubdit·Et que ſūt dei deo·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Hiero·id eſt decimas primitias·oblationes·et victimas·ſicut et ipe dñs reddidit ceſari tributa pro ſe et petro·et deo reddidit que dei ſunt·patris faciẽs volũtatem· Hila·deo etiam que eiꝰ ſunt reddere nos oportet·id eſt corpus et animã ⁊ voluntatẽ· Nummiſma· eñ ceſaris in auro eſt in quo eſt eius ymago depicta·Dei nummiſma hõ eſt in quo eſt dei ymago figurata·Ideo diuitias veſtras date ceſari·Deo autem innocentie veſtre cõſciẽtiam ſeruate· Orig·Ex hoc loco diſcimus ſaluatoris exemplo·vt non his que a multis dicũtur ⁊ ꝓpterea glorioſa videnẽ occaſione pietatis attendamꝰ·ſed que cõueniẽter ſm ordinẽ rationis dicunẽ· Poſſumꝰ aũt et moraliter intelligere locum iſtũ·quoniã debemꝰ corpori quedã dare quaſi tributũ ceſari·et neceſſaria· quecũqꝫ aũt ſunt conuenientia animaꝝ nature·id eſt ea ꝙ ducunt ad virtutẽ·debemꝰ deo offerre Qui ergo ſupra modum docent legem dei et de rebus debitis corpori nihil curare ꝑcipiũt ſũt phariſei qui reddere ceſari tributũ vetebãt ꝓhibentes ſcꝫ nubere et abſtinere a cibis quos deꝰ creauit·qui vero ſupramodum eſtimat oportere corporibꝰ indulgẽ Ipi ſũt herodiani·Saluator aũt noſter vult·vt nec virtus minoreẽ dum ſup modũ carni ſeruimꝰ nec carnis natura grauetẽ·dum habundantiꝰ virtutibꝰ adheremꝰ· vel pñceps mũdi·ideſt dyabolus dicitẽ ceſar·non eñ poſſumꝰ reddere deo ꝙ dei ſunt·niſi prius reddiderimꝰ pñcipi que ſunt ſua·i· niſi depoſuerimꝰ malitiã vniuerſam·Hoc etiã diſcamꝰ ex loco preſenti·ꝙ contra temptantes nec omnino tacere debemꝰ·nec ſimpliciter reſpõdere ſed circũſpecte vt ꝑcidamꝰ occaſionẽ querentiũ in nobis occaſionẽ ⁊ doceamꝰ irrepꝛhenſibiliter·ꝙ poſſunt ſaluare volentes ſaluari· Hieroni·Qui autẽ credere debuerãt ad tantã ſapientiã·mirati ſũt ꝙ calliditas eoꝝ inſidiandi nõ inueniſſet locum·Vnde ſequitẽ·Et audiẽtes mirati ſũt et relicto eo abierũt·Infidelitatẽ pariter cum ad miratione reportantes·

In illa die acceſſerunt ad eum ſaducei·qui dicunt reſurrectionem non eſſe·⁊ interrogauerũt eum dicẽtes·magiſter·moyſes dixit·ſi quis mortuus fuerit·non habens filium ducat frater eiꝰ vxorem illiꝰ·et ſuſcitet ſemen fratri ſuo· Erant autẽ apud nos ſeptem fratres·et primus vxore ducta defunctꝰ·non habens ſemen·reliquit vxorem

Chriſ·in emelia Cõfutatis phariſeorum diſcipulis cum herodianis·ſaducei ſe immittũt cũ tamẽ ex cõfuſione priorum eos oporteret effici pigriores·ſed pñſumptio inuerecundũ qd eſt et ptinax et impoſſibilia temptans·ꝓpter hoc et euangeliſta ſtupens eoꝝ dementiam·hoc ipſum ſignificat dicens·In illa die acceſſe·ad eũ ſaducei· Chri·ſup math·qñ recedebãt phariſei·accedebãt ſaducei·forte tali cõſilio·qui decertabãt quis eum ante cõprehendere poſſet·vel

fratri ſuo·Similiter ſecũdꝰ ⁊ tercius vſqꝫ ad ſeptimũ nouiſſime autẽ omniũ et mulier defũcta eſt·In reſurrectione ergo de ſeptẽ·cuiꝰ erit vxor·omnes eñ habuerunt eã· reſpõdens ieſus·ait illis·erratis neſciẽtes ſcripturas neqꝫ virtutem dei·In reſurrectione eñ·neqꝫ nubẽt·neqꝫ nubenẽ·ſed ſunt ſicut angeli dei in celo·de reſurrectiõe autẽ mortuoꝝ non legiſtis qd dictum eſt a deo·dicẽte vobis Ego ſum deus abraam·Deus yſaac·et deꝰ iacob·non eſt deus mortuorum·ſed viuentiũ·et audientes turbe mirabantur in doctrina eius·

ſi ratõe eum nõ poſſent ſupare·ſaltem per ipſam frequẽtiã ſubuerterent ſenſuꝫ eius· Hiero·Due hereſes erãt i iudeis vna phariſeoꝝ ⁊ altera ſaduceoꝝ·pharizei traditionum·et obſeruationũ·iuſticiam ꝓferebant·vnde et diuiſi vocabantur a populo ſaducei aũt qui interꝑtanẽ iuſti ip̄i vendicabant ſibi quod non erãt operibus ⁊ corpis ⁊ aĩe reſurrectionẽ credẽtibꝰ cõfitentibuſqꝫ et angelos ⁊ ſpiritũ ſequẽtes iuxta actꝰ apoſtoloꝝ oĩa denegabãt·vnde ⁊ hic dicitẽ·qui dicunt reſurrectionẽ nõ eſſe· Orig·Non ſolũ aũt carnis reſurrectionẽ negabãt·ſꝫ etiaꝫ aĩe immortalitateꝫ tollebãt·· Chriſo·ſup math·videns eñ dyabolus·quia iuſtitiã dei omnino extiguẽ nõ potuit·introduxit hereſim ſaduceoꝝ qui dicerẽt non eſſe reſurrectionẽ mortuoꝝ·que res omnẽ ꝓpoſitum faciende iuſtitie frangit·quis eñ cõtemptꝰ erit aduerſus ſeip̄m quotidie luctamina exercere id eſt ad ſpẽ reſurrectionis aſpicere Greg·xiiij·mor·Sunt autem nõnulli cõſiderãtes ꝙ ſpiritꝰ a carne ſoluitur·ꝙ caro in putredinẽ vertitẽ·ꝙ putredo in puluerem reducitẽ·ꝙ puluis in elementa ſoluitur vt nequaꝙ ab humanis oculis videatẽ·reſurrectionẽ fieri poſſe deſperãt et dum arida oſſa inſpiciunt·hec veſtiri carnibꝰ·ruſumqꝫ ad vitam vireſcere poſſe fieri diffidunt· Augꝰ in euche·Non autem perit deo eterna materies·de qua mortalium creatur caro·Sed in quẽlibet puluerem cinerem ſoluatur·In quoſlibet habitus auraſqꝫ diffugiat·In quancũqꝫ alioꝝ corpum ſubſtãtiam vel in ip̄a elementa vertatẽ·In quorũcũqꝫ animalium aut etiam hominũ cibũ cedat·carnemqꝫ mutetur·anime illi humane in pũcto tempis redditẽ ꝙ eam pꝛimitus vt homo fieret·viueret·creſceret·animaret· Chriſ·ſup math·Ad defenſionẽ auteꝫ ſui erroris inueniſſe ſe argutiſſimã racionem ſaducei putabãt·Vnde ſequitẽ·Et interrogauerũt eũ dicentes·Magiſter moyſes dixit·Si quis mortuus fuerit·Chriſ·in eme·Nua eñ immitigabile malum mors erat apud iudeos·qui oĩa ꝓ pꝛſenti vita faciebãt·in legeꝫ deduxit moyſes defuncti ſine filijs·vxorem fratri dari oportẽ·vt defũcto filiꝰ

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

naſceretur ex fratre. ⁊ non exciderent nomē eiꝰ q̄d
erat quedam mortis mitigatio. Non aūt alius ꝙ̄
frater vel ꝓpinquꝰ videbatꝛ̄ accipe vxorē defūcti
quoniā non ita putaretur qui ex tali cōiunctione
erat naſciturꝰ. eſſe filiꝰ eius. qui obijt. et iterū ex
traneꝰ non ita haberet neceſſitatē ſtatuere domū
eius qui abierat ſicut fratres. cui etiam ex cogni
tione hoc facere iuſtum erat. Sequitꝛ̄ Erāt autem
apud nos ſeptem fratres Hiero. qui reſurrecti
onem corporum non credebāt. et animā putabant
interiri cum corporibꝰ. recte iſtiuſmōi fingūt fa
bulam. qui deliramēti arguat eos qui reſurrectō
nem aſſerant mortuoꝝ. Turpitudinem ergo fa
bule opponūt. vt reſurrectionis denegēt verita=
tem. Vnde cōcludunt in reſurrectione ergo cuius
erit. poteſt autē fieri. vt vere in gente eoꝝ hoc
aliquādo acciderit. Augꝰ. de queſt. euan. Per
hos autē ſeptē fratres miſtice intelliguntꝛ̄ homi
nes impij. qui fructum iuſticie non potuerūt af=
ferre in terra ꝑ omnes. vij. mundi etates. q̄bꝰ iſta
terra cōſiſtit poſtea. n. et ipā terra trāſiet ꝑ quā
omnes illi quaſi ſeptem ſteriliter. tranſierunt. ſe
quitur. Rn̄dēs aūt ieſus. ait illis Erratis neſcien
tes ſcripturas neq; virtutē dei. Chri. ſup mat.
Sapienter p̄mum arguit ſtultiā eoꝝ quia lege=
bāt. ſecūdo ignorantiā. quia non cognoſcebant
deum. Ex diligentia. n. lectionis naſcitꝛ̄ ſcientia d̄i
Ignorantia autē negligētie filia eſt Hieroni.
ꝓpterea ergo errāt. quia ſcripturas neſciūt. ⁊ qꝛ
ſcripturas neſciunt cōſequenter ignorāt virtutē
dei. Orig. Duas autē res dicit eos neſcire vnā
quidem ſcripturas. alterā autē virtutē dei ꝑ quā
reſurrectio fit et noua vita in ea. Vel dn̄s argu=
ens ſaduceos neſcire virtutē dei. ſe eos nō cogno
ſcere arguebat. Ipe enī erat virtus dei et nō cog
noſcebāt eū. quaſi neſcientes ſcripturas q̄ loquū
tur de eo. ꝓpterea nec reſurrectionem credebant
quā facturꝰ fuerat ipe. Mueritꝛ̄ autē cū ſaluator
dicat. Erratis neſciētes ſcripturas. quaſi d̄cat ꝙ
in quibuſdā ſcripturis poſitum eſt quod ſequitꝛ̄.
In reſurrectione neq; nubent. q̄d in veteri teſta
mento nō legitꝛ̄ ſcriptum. Nos autē dicimus. quia
ſcriptum eſt nō in ipis ſermonibus manifeſte iſta
dicentibꝰ ſed i miſterio indicantibꝰ ſm̄ intellectū
moralem. Nam cum ſit lex vmbra futuroꝝ bono/
rum. dicens q̄libet de viris et vxoribꝰ. de ſpiri
talibꝰ nuptijs p̄ncipaliter dicit. Sed nec hoc in=
uemo alicubi ſcripturā dicentē. ſanctos poſt exi=
tum fore ſicut angelos dei. niſi forte quis et hoc
moraliter intelligat ſm̄ illud quod dicitꝛ̄. Tu aūt
ibis ad patres tuos. Item appoſitus eſt ad po=
pulum ſuū. Dicet autē aliquis. ideo eos increpa=
bat. quia non legebāt ceteras que ſunt extra le
gem. Et ideo errabāt. Alius autem dicit ꝙ neſcie
bant moyſaice legis ſcripturas. ex eo ꝙ diuinū
ſenſum eaꝝ nō ſcrutabantꝛ̄. Chriſ. ſup mathe
vel ꝙ dicit. In reſurrectione neq; nubent retulit
ad hoc ꝙ dixerat. neſcitis virtutē dei. Quod autē
dixit. Ego ſum deus abraam ad illud ꝙ dixit. Ne=
ſcitis ſcripturas. Et quidem calūniatoribꝰ p̄mū
oportet in aliqua q̄ſtione autoritatem ſcripture
preferre. deinde rationē exponere. Interrogan

tibus per ignorantiam priꝰ rationem exponamꝰ
poſtea autoritate cōfirmemꝰ. qm̄ calūniatores
cōuincere oportet. Interrogatores autē docere
ideo his interrogantibꝰ ꝑ ignorantiā. p̄us ratio
nem expoſuit. dicens. In reſurrectione Hiero.
in hoc autē ꝙ dicit. Neq; nubent. neq; nubentur.
Latina cōſuetudo. Greco ydeomati nō reſpōdet.
Nubere enī apud latinos. ꝓprie dicuntꝛ̄ mulieres.
Sed nos ſimpliciter dictū intelligamꝰ ꝙ nubere
de viris. et nubi de mulieribꝰ dictum ſit. Chri.
ſuper math. in hoc quidem ſeculo. quia morimur
ideo vxores ducimꝰ. vt quod moriendo minuitur
naſcendo ſuppleatꝛ̄. ibi autem moriendi neceſſitas
tollitur. Vnde et naſcēdi cauſa ſoluta eſt Hila
Et quidē ſuffecerat aduerſus ſaduceos opinionē
illecebre corporee recidiſſe. et officijs ceſſantibꝰ
ina ma. hec corpum gaudia ſuſtuliſſe. ſed adiecit
Sed ſūt ſicut angeli dei in celo Chriſ. in ome. ꝑ
quod ad interrogatum cōuenienter reſpondet.
quia enī hec erat eis cauſa eſtimādi reſurrectōez
nō eſſe. quia credebāt eandē fore reſurgentium
cōditionē. Hanc cauſam remouit. oſtendens eos
alterius conditionis futuros. Notandum vero ꝙ
cum de ieiunijs et elemoſinis ceteriſq; virtutibus
ſpiritalibꝰ locutꝰ fuit. nunꝙ̄ angeloꝝ ſimilitudi
nem introduxit. niſi cū de abſolutione et coitu lo
queretur. qm̄ ſicut om̄es actus carnales opa ſunt
animalium. p̄cipue tn̄ actus libidinis. Sic omnes
virtutes ſunt res angelice. p̄cipue tamē caſtitas
ꝑ quā vincitur natura virtutibꝰ Hieroni. Nō
ergo infertur. ſed ſunt ſicut angeli dei in celo. ſpi
ritalis cōuerſatio repromittitꝛ̄. Dyoniſꝰ. Tunc
enī qn̄ incorruptibiles et immortales erimꝰ viſi=
bili quidem ipſius dei apparitōne in caſtiſſimis cō
templationibꝰ adimplebimꝰ. intelligibilis autē
luminis datione participabimꝰ. in impaſſibili et
in immateriali mente ſm̄ imitatōez ſupcceleſtium
mentium. ꝓp quod dicitꝛ̄. ꝙ erimus angelis eq̄les
Hila. Eandē autē calumniā quā ſaducei afferēt
de cōiugio. afferre plures ſolent. in quā formam
muliebris ſexus reſurgat. Sed qualis in ſcriptu
ris autoritas eſt de angelis. opinādo talē in re
ſurrectione ſpei noſtre ſenſum oportet eſſe de fe=
minis. Augꝰ. xxij. de ciui. dei. Sed mihi meliꝰ vi
dentur ſapere. qui vtrūq; ſexum reſurrecturum
non dubitant. Non enim libido ibi erit. que cōfu=
ſionis cauſa eſt. Nā priuſq̄ peccaſſent nudi erāt
natura aūt ſeruabitꝛ̄. q̄ tūc q̄ ē ⁊ a ꝯcubitu ⁊ a ꝑtu
immunis erit. Erunt tamē mēbra feminea nō acco
modata vſui veteri. ſed decori nouo. quo nō alli=
citur aſpitientis cōcupiſcētia. que nulla erit. ſed
dei laudetur ſapiētia atq; clemētia. qui et quod
non erat fecit. et liberauit a corruptōne. q̄d fecit
Hiero. nemo enī dicit de lapide et arbore ⁊ his
rebꝰ que nō habēt mēbra genitalia ꝙ nō nubēt
neq; nubentꝛ̄. ſed de his qui cum poſſunt nubere
tamen aliqua ratione nō nubunt. Raba. Hec aūt
que dicta ſunt de reſurrectionis ꝯditionibꝰ ꝓpoſi
te reddidit queſtioni. De ipā vero reſurrectione
cōtra eoꝝ infidelitatē ꝯuenienter loquitꝛ̄ Chri.
in ome Et quia illi interrogādo moyſē p̄miſerāt
per moyſē eos ꝯfutat. Vn̄ ſubdit. de reſurrectōe

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aũt mortuoꝝ non legiſtis· Hiero· Ad ꝓbã
dum reſurrectionis veritatem multis alijs exem=
plis manifeſtioribꝰ vti potuit ex quibꝰ eſt illud·
Reſuſcitabunt mortui et reſurgent qui in monu=
mentis ſũt ·Et in alio loco multi dormientium de
terre puluere reſurgent· Queritur ergo·quid ſibi
voluerit dominũ hoc ꝓferre teſtimoniũ qđ vide
tur ambiguum ·vel non ſatis ad reſurrectionis ꝑ
tinens veritatẽ· et quaſi hoc plato ꝓbauerit qđ
volebat ſtatim intulerit ·Non eſt deus mortuo=
rum·ſed viuentiũ· Sup dixīꝰ aũt·ſaduceos nec
angelum ·nec ſpiritũ· nec reſurrectionẽ corpoꝝ
confitentes· et animaꝝ q̄ꝫ interitũ predicaſſe·hi
quinqꝫ tãtũ libros moyſi recipiebãt ꝓphetarum
vaticinia reſpuẽtes Stultũ aũt erat inde ꝓferre
teſtimonia·cuius autoritatẽ non ſequantur· Porro
ad eternitatẽ animaꝝ ꝓbandam·de moyſe ponit
exemplum Ego ſum deus abraam·ſtatimqꝫ infert
Non eſt deꝰ mortuoꝝ·ſed viuentiũ·vt cum ꝓba
uerit aĩas ꝑmanere poſt mortẽ·Neqꝫ eñ poterat
fieri vt eoꝝ eſſꝫ deꝰ·qui nequaq̄ ſubſiſterẽt·con
uenienter introduceret et corpoꝝ reſurrectio·q̄
cum animabꝰ bona·mala ve geſſerunt Chri·in
ome· Sꝫ qualiter alibi ait·vt viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ
dominet ·ſed hoc nõ eſt ſimile ei quod hic dicitur
Mortuoꝝ eñ ibi dicit eſſe dominꝰ eoꝝ·ſcꝫ q̄ vic
turi ſũt·Non autẽ eoꝝ qui ſemel diſparuerunt·et
vltra non reſurgent· Hiero·Cõſiderãdũ etiã
ꝙ ſermo hic ad moyſen iã factꝰ fuerat ſãctis iſtis
patriarchis iam p̄dem quieſcentibꝰ· Erant ergo
quoꝝ deus erat·nihil·n·habere poterant·ſi nõ
erãt·q2 in natura rei eſt ·vt eſſe id neceſſe ſit cu=
ius ſit alteꝝ·atqꝫ ita habere deum viuẽtium eſt
cum deus eternitas ſit·et non ſit eoꝝ que mortua
ſunt·habere id quod eternum eſt·Et quõ eſſe illi
futuri ſemp negabunt·quoꝝ ſe eſſe ꝓfiteatur eter
nitas· Orig·Deus etiã eſt qui dicit Ego ſum q̄
ſum·Sic ergo impoſſibile eſt·vt dicatur eoꝝ deus
eſſe qui non ſunt·Et vide quia non dixit·Ego ſum
deus abraam iſaac·⁊ iacob·ſed deus abrahã·deꝰ
iſaac·et deus iacob· In alio autẽ loco ſic dixit·De
us hebreoꝝ miſit me ad te·Qui enim ꝑfectiſſime
ſũt circa deum·quantũ ad compationẽ ceterorũ
hominũ·totũ habẽt deum in ſe·ꝓpterea nõ com=
muniter·ſed ſingulariter dicit eoꝝ deus·vt puta
ſi dicamus·ager ille illoꝝ eſt·oſtendimꝰ ꝙ vnuſ
quiſqꝫ eoꝝ nõ habet eum in toto Si autẽ dicimꝰ
ꝙ ager ille illius eſt·demonſtramus·quia totum
agrum poſſidet ille·Vbi ergo dicit deus hebreo
rum imperfectio demonſtratur eoꝝ·quia vnuſquiſ
qꝫ eoꝝ aliquid modicum de deo habebat·dicitur
autem deus abraam·deus yſaac·et deus iacob·q̄a
ſinguli eoꝝ totum habebãt deum·Non autem ad
modicam laudem reſpicit patriarchaꝝ ꝙ deo vi
uebant· Augꝰ·contra fauſtum·Oportune ita=
qꝫ eadem voce nũc cõuincunt manichei· qua tũc
cõuincti ſũt ſaducei·Nam et ipam reſurrectionem
alio quidem modo·ſed tñ etiam ipi negãt· Aug·
ſup iohannẽ·Ideo autẽ ſpecialiter deus abraam
deus yſa ac· et deus iacob dicitur·quia in iſtis tribꝰ
omnes modi gñationis filioꝝ dei vocantur· Gene=
rat eñ deus multotiens de bono p̄dicatore bonum

filium· ⁊ de malo malũ quod ſignificatur ꝑ abraam
qui de libera vxore fidelem filiuꝫ habuit· ⁊ de an
cilla infidelem genuit· Aliquãdo vero generat ꝑ
p̄dicatorem bonum et malum filium· quod ſigni=
ficatur in yſaac qui de liberat vnum bonum et al=
teꝝ malum generauit· Aliquãdo generat bonos
per bonum et malum p̄dicatorem ·quod ſignifica
tur per iacob·qui bonos filios genuit et de libe=
ris et de ancillis· Chriſo ·ſuper math· Et vide
quõ ſit infirmioꝛ cõgreſſio iudeoꝝ contra xp̄m·
Prima fuit cum terroꝛe·dicendo· In qua poteſta
te hec facis cõtra quã neceſſaria fuit cõſtãtia cordis
Secunda fuit cum dolo·cõtra quã neceſſaria fuit
acuta ſapiẽtia ·Hec aũt fuit cuꝫ p̄ſumptõne igna
ra· que p̄cedentibꝰ facilioꝛ eſt ·Hominem eñ pu
tantem ſe aliquid ſcire cum neſciat·viro ſciẽti faci
le eſt cõuincere· Sic et opatio inimici in p̄mis g̃=
uis eſt·ſed ſi quis forti animo ſuſtinuerit·inueni=
et eum infirmiorem· Sequitur ·Et audiẽtes tur=
be mirabantur in doctrina eius· Remi·Non quidẽ
ſaducei·ſed turbe mirabantur·Hoc etiam quotidie
agitur in eccleſia Cum eñ diuina inſpiratione ad
uerſarij eccleſie ſuperantur turbe fideliũ letantur·

Phariſei aũt audi
entes · ꝙ ſilẽciũ impo
ſuiſſet ſaduceis ·cõue
nerũt in vnum·Et int=
rogauit eũ vnꝰ ex eis
legis doctoꝛ·tẽptans
eum·magiſter quod ẽ
mandatum magnum
in lege·ait illi iheſus·
Diliges dominũ deũ
tuũ ex toto corde tuo
et ex tota anima tua·
et in tota mente tua·
hoc ẽ maximũ et p̄mũ
mandatum · Secũdũ
aũt ſimile eſt huic ·Di
liges ꝓximũ tuũ ſicut
te ipſum· In hiis duo
bus mandatis vniuẽ
ſa lex pẽdet et ꝓphete

Hiero ·Quia ſub
phariſei i oñſiõe de=
narij fuerant cõfuta
ti· et aduerſe partis
viderãt factõez ſub
rutã debuerant ex h
moueri·ne vltra mo
lirẽtur inſidias ·ſed
maliuolentia ⁊ liuoꝛ
nutrit impudentiaz
vnde dicit·phariſei
aũt au· ꝙ ſilenti·im=
po·ſadu·cõ·in vnũ·
Orig· Silẽtiuz aũt
ſaduceis impoſuit ie
ſus volẽs oſtendere
q̄m mẽdacij vocẽ ob
muteſcere facit clari
tas veritatis·Sicut
eniꝫ ꝓpriũ eſt iuſti
tacere·cum ſit tẽpꝰ
tacendi· ⁊ loqui cum
ſit tẽpꝰ loquẽdi·nõ
tañ obmuteſcere·ſic
ꝓpriũ eſt omniũ q̄
mendatij ſunt docto
res ·obmuteſcẽ qui
dem quantũ ad rem·
non aũt tacẽ· Hie·Phariſei ergo ⁊ ſaducei qui
ſi inter ſe contrarij ſũt·ad temptandũ ieſuꝫ pari mẽ
te conſentiũt Chriſ·ſup math·Vel cõuenerũt
in vnum phariſei vt multitudine vincerẽt quem
rationibꝰ ſupare non poterãt·A veritate nudos
ſe ꝓfeſſi ſũt·q̄ multitudine ſe armauerũt ·Dicebãt
eñ apud ſe·vnus loquatur ꝓ omnibꝰ et omnes loq̄=
mur per vnum·vt ſi quidẽ vicerit omnes videant
viciſſe·Si autẽ victus fuerit·vel ſolus videatur
cõfuſus ·et ideo ſequitur ·Et interrogauit eũ vnꝰ
vnus ex eis legis doctoꝛ temptãs eum Ori·Oẽs

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ergo qui non diſcēdi· ſed temptandi cauſa ſit inter/
rogāt aliquem doctoꝝ· Eſtimare debemus illius
phariſei fratres ſcd̄m illud quod vni ex minimis
meis feciſtis mihi feciſtis· Augꝰ· de con· euan·
Non moueat aūt ꝙ matheus hic dicit tēptantem
fuiſſe a quo dn̄s interrogatꝰ eſt· marcꝰ autē hoc
tacet· Et in fine ita concludit· ꝙ ei dn̄s ſapienter
reſpōdenti dixerit· Non lōge es a regno dei· Fie/
ri em̄ poteſt vt ꝗuis temptans acceſſerit· domini
tn̄ reſponſione correctus ſit· Aut certe ip̄am tem
ptationē non accipiamꝰ malā tanꝗ̄ decipe volen
tis inimicū· ſed tantā potiꝰ tanꝗ̄ experiri ampli
us volentis ignotum· Neqꝫ fruſtra ſcriptum eſt·
qui facile credit· leuis eſt corde· quid aūt inter/
roget· ſubdit̄· magiſter quod eſt mādatum mag
num in lege· Orig̃· Temptans dicebat· magiſter
qm̄ non tanꝗ̄ diſcipulus xp̄i ꝓferebat hāc vocem
Si quis ergo non diſcit aliquid a verbo· nec r̄dit
ſe ei ex toto animo ſuo· dicit autē ei magiſter· fra
ter phariſei eſt· xp̄m temptantis· Cum ergo ante
ſaluatoris aduentū legeret̄ lex· forſitā quereba
tur· quod eſt mandatum magnum in ea· Neqꝫ em̄
interrogaſſet hoc phariſeus· niſi diu apud illos
de hoc queſitū fuiſſet et nō inuentum· donec veni
ens ieſus hoc doceret Chri· ſup math· De mag
no tn̄ mādato interrogat· qui nec minimū obſer/
uabat· ille debet interrogare de maiore iuſtitia·
qui iam minorem cōpleuit· Hiero· Vel non de
mandatis interrogat· ſed quod ſit p̄mū mandatū
magnumqꝫ· vt cū om̄ia que deꝰ mādauerit mag
na ſint· quicquid ille r̄ndeat· occaſionē habeat ca
lūniandi· Chri· ſup math· Dn̄s aūt ſic ei r̄ndit
vt interrogatōis eius fictam ꝯſcientiā ſtatim pri
mo r̄nſo ꝑcuteret· Vnde ſequitur· ait illi ieſus·
Diliges dn̄m deum tuū ex toto corde tuo· et ex to
ta anima tua· et in tota mēte tua· Diliges inquit
non timore· quia diligere magis eſt ꝙ̄ timere· Ti
mere em̄ ſeruoꝝ ē diligere filioꝝ· Timor ſub ne
ceſſitate eſt· Dilectio ī libertate Qui in timore ſer
uit deo penam quidem euadit· Mercedem vero iu
ſtitie non habet· quia iniuſtus fecit bonum ꝓpter
timorem· Non vult ergo deꝰ vt timeat̄ ſeruiliter
ab hominibꝰ quaſi dn̄s· ſed vt diligat̄ quaſi pa/
ter· qui adoptionis ſpiritū donauit hominibus·
Diligere autē deum ex toto corde· eſt vt cor tuū
non ſit inclinatū ad alicuius rei dilectionē magis
ꝙ̄ dei· Diligere aūt deum in tota anima eſt· cer/
tiſſimum animū habere in veritate· et firmū eſſe
in fide· Alius eſt em̄ amor cordis· et aliꝰ eſt amor
anime· amor cordis quodāmodo carnalis eſt· vt
etiā carnaliter diligamus deum quod facere non
poſſumus· niſi credamus ab amore mūdialiū reꝝ·
Cordis ergo amor ſentitur in corde· Amor vero
anime non ſentit̄· ſed intelligitur· quia in iuditō
anime ꝯſiſtit· Qui em̄ credit apud deum eſſe om̄e
bonū et nihil boni eſſe extra ip̄m hic diligit deū
in tota anima· Tota vero mēte diligere deū eſt
vt omnes ſenſus deo vacent· Cuiꝰ em̄ intellectꝰ
deo miniſtrat· Cuiꝰ ſapiētia circa deum eſt· cuius
cogitatio ea que dei ſūt· tractat· cuiꝰ memoria q̄
bona ſunt recordat̄· tota mēte diligit deū Au·
de doctrina xp̄iana· Vel aliter deum ex toto corde

diligere p̄ceperis· vt om̄es cogitatōnes tuas· ex
tota anima· vt omnē vitam tuam· ex tota mente
tua· et omnem intellectum tuum· in illum ꝯferas
Nullam ergo vite noſtre partem reliquit q̄ vaca
re debeat· et quaſi locū dare· vt alia re velit frui
Sed quicquid aliud diligendū venerit in animū
illuc rapiatur quo totus dilectionis impetus cur
rit· tunc em̄ eſt optimꝰ homo cum tota vita ſua
p̄git in incommutabile bonū· Glo· Vel ex toto
corde id eſt intellectu· anima· i· volūtate· mente·
id eſt memoria· vt nihil ei cōtrariū velis· ſentias
aut recordaris· Orig̃· Vel aliter· ex toto corde·
id eſt ſecundū totam recordationē et operationem
et cogitationē· ex tota anima id eſt parati ſint eā
ponere ꝓ pietate dei In tota mēte nihil aliud ꝓ/
ferētes niſi que dei ſūt· Et vide ſi potes cor q̄/
dem accipe ꝓ intellectu quo intelligibilia ſpecu
lantur· mentem autem ꝓferēdas res· Mente enim
ꝓferimus ſingulas res· Et ꝑ vnumquodqꝫ quod
ſignificatur quaſi mēte noſtra inambulamꝰ atqꝫ
ꝓferimꝰ· Si autem temptāti phariſeo dominus
non reſpondiſſet· eſtimare poſſemꝰ non eſſe vnū
mandatum maius altero· Sed dominꝰ reſpōdens
ſubdit· Hoc eſt maximum et p̄mum mandatū· vbi
diſcimus ſententiā de mandatis· qđ eſt magnū et
ſunt inferiora vſqꝫ ad minima· Reſpondet autem
dominus· non ſolum quod eſt magnum mandatū
ſed etiam p̄mum non ꝓ ordine ſcripture· ſed pro
dignitate virtutis· Ubi autem ſoli huius mādati
ſuſcipiunt magnitudinē et p̄matum qui nō ſolū
diligunt dominū deum ſuum ſed etiam illa tria ſu
ſceperint· Docuit autem ꝙ non ſolum eſt magnū
et p̄mum· ſed etiam ꝙ eſſet ſecundū ſimile priori
Vnde ſequit̄· Secundū autem ſimile eſt huic· Di/
liges ꝓximum tuum ſicut teip̄m· Si autē qui di/
ligit iniquitatē· odit animā ſuam· manifeſtum ꝙ
non diligit ꝓximū ſicut ſeip̄m· cum nec ſeip̄m dili
gat· Augꝰ· i· de doctrina xp̄iana· Manifeſtum
eſt aūt omnē hominē ꝓximū eſſe deputandū· q̄a
erga neminē operandū eſt malum· Iam vero ſi vel
cui p̄bendum· vel a quo p̄bendū eſt nobis officiū
miſericordie recte ꝓximꝰ dicit̄· manifeſtū eſt hoc
p̄cepto quo tenem̄ diligere ꝓximū etiā ſanctos
angelos cōtineri· a quibꝰ nobis tanta miſericor/
die impendunt̄ offitia· quāta nobis in ſcripturis
animaduertere facile eſt· ex quo et ipſe dominus
noſter ꝓximū ſe nobis dici voluit· qm̄ ſeip̄m dn̄s
ieſus ſignificat· opitulatū eſſe ſemiuiuo iacēti in
via· Augꝰ· viij· de trini· Qui aūt amat homines
aut quia iuſti ſunt· aut vt iuſti ſint· amare debet·
ſic em̄ et ſeip̄m amare debet· aut quia iuſtꝰ ē· aut
vt iuſtus ſit· ſic enim diligit ꝓximum ſicut ſeip̄m
ſine vllo periculo· Auguſtinus· i· de doctrina
xp̄iana· ſi autem teip̄m non ꝓpter te debes diligē
ſed ꝓpter illum vbi dilectionis tue rectiſſimus fi/
nis eſt· Non ſuccēſeat aliquis homo· ſi et ip̄m ꝓ
ter deū diligis· Quiſqꝫ ergo recte ꝓximū diligit
hoc cum eo debet agere· vt etiam ip̄e toto corde
diligat deum· Chriſ· ſup math· Qui aūt homi
nē amat· ſimile eſt ſicut qui deum amat· quia ymā
go dei eſt· homo· in quo deus diligit̄· ſicut rex in
ſua ymagine honorat̄· Et ꝓpter hoc dicitur· hoc

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mandatum ſimile eſſe primo· Orige· Vel aliter
q᷑ mandatū ſequēs pmo eſt ſimile· ſignificat idez
eſſe officij et mariti in vtroqꝫ· Neqꝫ em̄ aut dei ſi-
ne xp̄o· aut xp̄i ſine deo poteſt vtilis eſſe dilectio
ad ſalutem· Sequitur· in his duob9 mādatis to-
ta lex pendet et ꝓphete· Aug9· de queſt· euā·
pendet dixit· i· illo refert̄· vbi habet finē· Ra·
Ad duo em̄ hec p̄cepta pertinet tot9 decalogus
p̄cepta quidem pme tabule ad dilectionē dei· pre
cepta ſecunde ad dilectionē ꝓximi Orig· vel q̄a
qui om̄ia impleuit que ſcripta ſunt de dei dilectō
ne et ꝓximi· dignus eſt magnas gracias a deo p-
cipere vt intelligat omnem legem et prophetas
Aug9· vij· de trinitate Cum autē ſint duo pre
cepta· in quib9 pendet lex et ꝓphete· dilectio dei
et ꝓximi non immerito ſcriptura plerūqꝫ ꝓ vtro
qꝫ vnum ponit· ſiue dilectionem dei· ſicut eſt illud
ſcimus em̄ quoniā diligētib9 deum omnia coope
rant̄ in bonum· ſiue dilectionē ꝓximi· ſicut eſt illd
Omnis lex in vno implet̄· diliges proximū tuum
ſicut teipm̄ Sed hoc ideo quia qui ꝓximū diligit
conſequēs eſt vt deuz diligat· Ex vna em̄ eadem
qꝫ caritate deum ꝓximumqꝫ diligim9· ſed deū ꝓp
ter deum· nos autem et ꝓximū ꝓpter deū· Au· i·
de doctrina xp̄iana· Sed tn̄ quoniā excellentior ꝗ
ſup̄ noſtrā naturā eſt diuina ſubſtātia· p̄ceptum
quo diligimus deum· a ꝓximi dilectione diſtinctū
eſt· q᷑ ſi te totū intelligas· i· animā ꝗ corp9 ꝗ ꝓxi
mum tuum· i· animā et corp9· nullum diligenda-
rum rez genꝰ in his duob9 p̄ceptis p̄termiſſum
eſt· Cum eniz p̄currat dilectio dei ſequit̄ dilectio
ꝓximi eiuſqꝫ dilectionis modus p̄ſcriptus ſit· vt
eū ſicut teipm̄ diligas ſimul et tui abſ te dilectio
pretermiſſa non eſt·

Congregatis aūt
phariſeis interroga-
uit eos ieſus· dicens·
Quid vobis videtur
de xp̄o· cuius fili9 eſt
Dicunt ei dauid· ait
illis· Quomodo ergo
dauid vocat eū in ſpi
ritu dominū· dicens·
Dixit dn̄s dn̄o meo·
ſede a dextris meis·
donec ponā inimicos
tuos ſcabellum pedū
tuoꝝ Si ergo dauid
vocat eum dominum
quō filius eius eſt· Et
nemo poterat rn̄dere
ei verbum· neqꝫ auſus
fuit quiſq̄ ex illa die·
eū ap̄li9 interrogare

Chriſ· in omelia·
Iudei eſtimātes xp̄z
eſſe hominē puꝝ eū
temptabāt· nec eum
temptaſſent ſi filiuz
dei credidiſſent· Vo
lens ergo xp̄us oſtē
dere q᷑ cognoſcebat
fallaciā cordis eoꝝ
et quia de9 erat· nec
manifeſte voluit di-
cere veritatē· ne oc-
caſionez blaſphemie
inueniētes iudei· am
plius inſanirēt· Nec
omnino tacere· quia
ad hoc venerat· vt
veritatē annūtiaret·
ideo talem interro-
gationem eis ꝓpſuit
vt ip̄a interrogatio
eis oſtenderet· quis
eſſet· Vnde dicit̄ Cō
gregatis autē pha-
riſeis· interrogauit
eos ieſ9 dicēs· Quid
vobis videt̄ de xp̄o
cuius fili9 ē Chri·
in ome· Diſcipulos quidē primū interrogauit qd
alij dicerent de xp̄o· ꝗ tunc quid ip̄i dicerēt· Hos
aūt non ita· Profecto em̄ ſeductorem eū dixiſſent
et malum· exiſtimabāt autem quoniā xp̄s pur9 ho
mo erat· et ideo dixerunt eum eſſe filium dauid· et
hoc eſt q᷑ ſubdit̄· dicunt ei dauid· Ip̄e autem hoc
rep̄hendes inducit ꝓphetam dominationē eius et
ꝓprietatē filiationis et cohonorationē que eſt ad
patrem teſtantem Vnde ſubdit̄· ait illis· Quomō
ergo dauid in ſpiritu vocat eum dominū· dicens·
Dixit dn̄s dn̄o meo· ſede a dextris meis· donec ꝗc̄·
Hiero· Teſtimoniū hoc de· c· ix· pſalmo ſump-
tum eſt· Domin9 ergo fili9 dauid vocat̄· non ſm̄
id q᷑ de eo nat9 eſt· ſed ſm̄ id q᷑ nat9 eſt ex patre
ſemp fuit p̄ueniēs ip̄m carnis ſue patrē vocat aūt
eum dn̄m ſuum non erroris incerto· nec ꝓpria vo-
luntate ſed ſpirituſancto Remi· Quod aūt dicit
ſede a dextris meis nō intelligendū eſt q᷑ de9 cor
pore9 ſit· vt dextram vel ſiniſtrā habeat· ſꝫ a dex
tris dei ſedere eſt in honore et equaliter paterne
dignitatis manere· Chriſ· ſup math· Puto autē
hanc interrogatōez non ſolum cōtra phariſeos·
ſed etiam contra hereticos poſuit· Nam ſecunduz
carnem vere filius erat dauid· dn̄s autem ſm̄ diui
nitatem· Chriſ· in ome· Non autem in hoc ſtat
ſed vt timeant ſubdit· donec ponā inimicos tuos
ſcabellum pedum tuoꝝ vt ſaltem ita eos inducat
Orig· Deus etiam non ad p̄ditionē ſolum ponit
ſcabellum pedum xp̄i inimicos ip̄ius· ſꝫ ad eoꝝ ſa
lutē Remi· Donec aūt ꝓ infinito ponit̄ vt ſit ſēſus
ſede ſemp et inimici tui in ſempiternū ſubicientur
pedibus tuis Gloſa· Quod autē a patre inimici
ſubiciunt̄ filio· nō infirmitatē filij· ſed vnitatem
nature ſignificat· Nam et filius ſubicit inimicos
pr̄i q̄r p̄rem clarificat ſup terrā· Et ex hac auto-
ritate ꝯcludit· ſi ergo dauid vocat· eū dn̄m· quō
fili9 eius erit· Hie· Interrogatio hec nob ꝓfi-
cit vſqꝫ hodie ꝯtra iudeos Et hi em̄ qui ꝯfitent̄
xp̄m eſſe vētuꝝ· hominē ſimplicē ꝗ ſanctū vir aſ
ſerunt de genere dauid· Interrogemus ergo eos
docti a dn̄o· ſi ſimplex homo eſt ꝗ tn̄ fili9 dauid·
quō dauid vocat eū dn̄m ſuum iudei aūt ad deludē
dam interrogatōis veritatē· friuola multa con-
fingūt· vernaculū abrae aſſerētes· cui9 fili9 fuit
damaſc9 eliezer· ꝗ ex ip̄ius pſona ſcriptū pſalmū
q᷑ poſt cedē quinqꝫ regū dn̄s de9 dn̄o ſuo abra-
am dixerit· Sede ad dextram meā donec ponam·
q̄s interrogem9· quō dixerit abrahe ea q̄ ſequū
tur· ꝗ rn̄dere cogam9 quō abraam añ luciferū ge
nitus ſit· ꝗ quomō ſacerdos fuit ſecunduz ordinē
melchiſedech· pro q̄ melchiſedech obtulerit pa-
nem et vinum· et a quo decimas prede accepit·
Chriſ· in ome· Hoc tantū impoſuit finē ip̄oꝝ
q̄ſi magnum ꝗ ſufficiens p̄cludere eoꝝ ora· Vnde
ſequit̄· Et nemo poterat rn̄dere ei verbum· neqꝫ
auſus fuit quiſq̄ ex illa die eum ampli9 interro-
gare· Siluerūt em̄ ex tūc nō volētes· ſed nō ha-
bendo aliquid dicere· Orig· Si aūt interroga
tio eoꝝ fuiſſet ex voluntate diſcēdi· nunq̄ eis ta-
lia ꝓpoſuiſſꝫ· vt ampli9 nō eſſent auſi eū interro
gare· Raba· Ex hoc aūt intelligim9· venena in
uidie ſuperari poſſe· ſed difficile quieſcere·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ CAPITV·XXIII·

Tunc locutꝰ eſt ieſus ad turbas et ad diſcipulos ſuos·dicēs Super cathedram moyſi ſederūt ſcribe ⁊ phariſei· Om̄ia ergo quecūqꝫ dixerint vobis· ſeruate ⁊ facite·dicūt em̄ et non faciūt· Alligant em̄ onera ḡuia· et importabilia·et imponūt in humeros hominum digito autem ſuo nolūt ea mouere·

Chriſ· ſup math· Poſtq̄ dn̄s ſacerdotes rn̄ſione ꝯſtrauit ⁊ incorrigibilē eoꝝ conditionē oſtendit ſicut clerici ſi maleſecerint inemēdabiles ſunt · laici vero deſiquētes facile emēdantur·tunc cōuertit ſermones ad apoſtolos et ad populū· Vnde dicit· Tūc locutꝰ eſt ieſus ad turbas·et ad diſcipulos ſuos· Infructuoſum nanqꝫ eſt verbum in quo ſic alter confunditur · vt alter non erudiatur Orige· Sunt autē meliores diſcipuli xp̄i·reliq̄s turbis·et inueniis in eccleſijs quoſdam affectuoſius accedentes ad verbū dei eſſe diſcip̄los xp̄i ·ceteros autē populū eſſe ip̄ius·Et interdum quidam diſcipulis ſol' dicit ·quedam vero turbis· alia vero turbis ſimul atqꝫ diſcip̄lis ſicut ſunt hec Vnde ſequit̄·dicens· ſup cathedram moyſi·Qui legem moyſi ꝯfitent̄ et interp̄tari gloriant̄·hi ſedent ſup cathedram moy·Qui ergo nō recedunt a littera legis ·ſcribe dicunt̄ Qui autē maius aliquid ꝯfitentes ·diuidūt ſeip̄os quaſi meliores a multis·phariſei dicunt̄· quod interp̄tat̄ diuiſi·q̄ autem moyſen ſecundum ſpiritalem virtutē intelligunt ⁊ exponūt·ſedēt quidē ſup cathedrā moyſi·ſꝫ nō ſunt ſcribe et phariſei·ſed his meliores dilecti xp̄i diſcipuli· Poſt aduentū autem xp̄i ſedēt ſup cathedram eccleſie· que eſt cathedra criſti·

Chri·ſup math· Vidēdū ē tn̄ quō quis ſuper cathedraꝫ ſedeat · quia non cathedra facit ſacerdotem·non locus ſanctificat hominē·ſed hō locū ideoqꝫ malꝰ ſacerdos de ſacerdotio ſuo crimē acquirit nō dignitatē· Ne aūt aliquis dicat· qm̄ ꝓpter h̄ deſideor factꝰ ſū ad agēdū q̄ malꝰ ē doctor hanc deſtruit opinionē·cum ſubdit·Omnia ergo quecūqꝫ dixerint vobis·ſeruate et facite· Nō em̄ ſua dicunt·ſed que dei ſunt· que per moyſen deus in legem deduxit·Et intuere quāto circa moyſen vtit̄ honore·eam iteꝝ que ad vetus eſt teſtamētum cōcordiā oſ̄dens· Oriḡ · Si autē ſcribe et phariſei ſedentes ſup cathedram moyſi ſunt iudeoꝝ doctores· ſecundū litterā docentes legis mādata·quomō iubet nos dn̄s ſecundū om̄ia que dicunt illi· facere ·cum apoſtoli in actibus vetēt fideles viuere ſecundū litterā legis ſpiritalit̄ non intelligentes· Quecunqꝫ ergo dicunt nobis ex lege intelligentes ſenſum legis facimꝰ ⁊ ſeruamꝰ nequaq̄ facientes ſecundum opera eoꝝ· Non em̄ ſicut lex docet faciūt· nec intelligūt velamen eſſe ſuper litterā legis·Vel cum omnia audieris· non om̄ia intelligas p̄cepta legis puta multa que de eſcis ſunt et que de hoſtijs et ſimilia ·ſed ea q̄ corrigunt mores· Sed quare nō de lege gratie hoc mādauit ſed de doctrina moyſi·quia ſcilicet nōdū erat tempus p̄cepta noue legis ante tempꝰ paſſionis manifeſtare·mihi autē videt̄·q̄ et aliquid aliud p̄diſpēſans hoc dicit· Quia em̄ accuſaturus erat ſcribas et phariſeos in ſequētibꝰ ſermonibꝰ ne videret̄ apud ſtultos ex hoc eoꝝ p̄ncipatum capē vel ꝓpter inimiciciam hoc facere·p̄mū a ſe hanc ſuſpitionē remouet ·et tūc eos incipit reprehēdere ·vt turbe non in eadem vitia incidant· et ideo ne exiſtiment·q̄ quia debēt eos audire·ideo eos debeant in operibꝰ imitari ·ſubditur em̄· Secundum vero opera eoꝝ nolite facere · Quid eſt aūt doctore illo miſerabiliꝰ·cuiꝰ vitam diſcipuli cum nō ſequunt̄ ſaluant̄ ·cum imittant̄·perdunt̄

Chriſ·ſup math· Sicut autem auruꝫ de terra eligit̄ ⁊ t̄ra relinquit̄· ſic et auditores doctrinaꝫ accipiāt·et mores reliquāt· Frequēter em̄ de homine malo bona doctrina ꝓcedit· Sic at̄ ſacerdotes melius iudicant· ꝓpter bonos malos docere · q̄ ꝓpter malos bonos negligere·ſic et ſubditi ꝓpter bonos ſacerdotes etiam malos honorent ·ne ꝓpter malos boni etiā contemnantur· Melius eſt em̄ malis iniuſta p̄ſtare q̄ bonis iuſta ſubtrahē·

Chriſ·in ome·Cōſidera vero vnde incipit eos reprehendē· Nam ſequit̄· Dicunt em̄ et nō faciūt Maxime em̄ accuſatione dignus eſt · qui doctrine autoritatem habens· legem tranſgredit̄· Primo quidem quia p̄uaricat̄ qui alios corrigē debet · Deinde quia peccans maiore pena dignꝰ eſt ꝓpt̄ honorem · Tercio quia plus corrūpit velut in ordine doctoris peccās· Rurſus autē et aliam eoꝝ rep̄henſionē ponit·quoniā graues ſūt·ſibi ſubiectis· Vnde ſequit̄· Alligant enim onera ḡuia · In quo duplicem eoꝝ malitiā oſtendit · Vnā quidē q̄ ſine venia expetunt a ſubiectis ſūmam diligētiam vite· Aliam vero in hoc q̄ ſibiip̄is multā concedunt licentiam· Oportet autēꝫ bonum principem econtrario ſe habere· In his em̄ que ſecundū ſeipſum ſūt·grauem iudicem eſſe· In ſubiectis autem māſuetum· Intende aūt qualiter et eoꝝ rep̄henſionem aggrauat· Non em̄ dixit non poſſunt ·ſed nolunt neqꝫ dixit portare· ſed digito mouere·i· neqꝫ ꝓpe fieri neqꝫ tangere· Chr·ſuper math· Et quidem quātum ad phariſeos ⁊ ſcribas de quibus loquit̄·onera grauia et importabilia dicit legis mādata·de quibꝰ petrꝰ in actibus dicit ·Vt quid vultis imponē iugum ſup ceruices diſcipuloꝝ·quod neqꝫ nos ·neqꝫ patres noſtri portare potuimus ·Onera em̄ legis quibuſdā rationibus fabuloſis cōmendātes ·auditoribꝰ quaſi vincula ſup humeros cordis eoꝝ alligabāt ·vt velut rationis vinculo cōſtricti nō reicerēt ea a ſe· Ip̄i at̄ nec ex modica parte ea implebāt·id eſt vt non dicāt pleno ope·ſꝫ nec modico tactu·i·digito· Glo· vel alligāt onera·id eſt vndecūqꝫ traditōes colligūt q̄ conſcientiā non leuāt·ſed grauāt· Hie· Humeri autē et digitꝰ et onera ⁊ vincula quibꝰ alligant̄ onera ·ſpiritaliter ſūt intelligenda· Hic etiam generaliter dn̄s aduerſus om̄es magiſtros loquit̄ qui grandia iubent et minora nō faciunt·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Chri. ſuper math. Tales autē ſunt qui graue pondus venientibꝰ ad penitentiā imponūt. et ſic dum pena pñs fugitur. contemnīt pena futura. Si eñi faſcem ſuper humeros adoleſcētis quē nō pt baiulare poſueris. neceſſe habet vt aut faſcē reiciat aut ſub pondere cōſtringat. ſic et homini cui graue pondus penitentie ponis. neceſſe eſt vt aut penitentiam reiciat. aut ſuſcipiēs. dum ſufferre non poteſt. ſcandalizatꝰ amplius peccet. Deinde et ſi erramus modicam penitentiā imponētes. nonne melius eſt ꝓpter miſericordiā reddere rationem. q̄ ꝓpter crudelitatē. vbi paterfamilias largꝰ eſt diſpenſator nō debet eſſe tenax. Si deꝰ benignꝰ vt quid ſacerdos eius auſterus. Vis apparere ſanctus. circa vitam tuā eſto auſterus. circa aliorum benignꝰ. Audeant te homines parua mādantem et grauia faciētem. Talis eſt autē ſacerdos qui ſibi indulget et alios exigit. quēadmodū malꝰ deſcriptor tributi in ciuitate qui ſe releuat. et onerat tribuentes.

Omnia autem opa ſua faciunt vt videātur ab hominibꝰ. dilatant enim philateria ſua. et magnificāt fimbrias. Amant eñi primos accubitus in cenis et p̄mas cathedras in ſynagogis. et ſalutatōnes in foro. et vocari ab hominibꝰ rabbi. Vos aūt nolite vocari rabbi. Vnꝰ ē eñi magiſter veſter. oēs aūt vos fratres eſtis et patrē nolite vocare vobis ſup terram. Vnus eſt eñi pater veſter. q̄ in celis eſt. Nec vocemi magiſtri. q̄a magiſter veſter vnus eſt xp̄s. qui maior eſt veſtrum erit miniſter veſter. Qui aūt ſe exaltauerit. humiliabit̄ et qui ſe humiliauerit exaltabit̄.

Chriſ. in omelia Supra dñs arguerat. ſcribas et phariſeos crudelitatis. et negligētie. Conſequenter autē arguit eos inanis glorie. q̄ fecit eos a deo receſdere. Vñ dicit. oīa autem opera ſua fa. vt vide. ab homibꝰ.

Chriſ. in ome. In omni re naſcitur. qđ ipſam exterminat. ſicut ex ligno vermis et ex veſtimēto tinea. Vnde ſacerdotuz miniſterium. qui poſiti ſunt ad edificationē ſanctitatis corrūpē dyabolus nitit̄ vt ꝫ ipm bonum dum ꝑpt homines fit. fiat malum. Tolle hoc vitium de clero et ſine labore oīa reſecabis. Ex hoc eñi fit vt difficile clerici peccātes penitentiam agant. Vult autē dñs i hoc oſtendere cauſaz ꝓpter quaz nō poterāt credere xp̄o. hoc eſt quia oīa faciūt vt videant̄ ab hominibus impoſſibile enim eſt vt credat xp̄o celeſtia p̄dicanti. qui gloriā hominū cōcupiſcit terrenā Legi eñi aliquem interp̄tant ē hūc locum. ſup cathedrā id eſt in honore et gradu q̄ fuerat moyſes cōſtituti ſunt ſcribe et phariſei indigne qui legem ꝓhetant̄ de xp̄o venturo p̄edicabāt alijs. ipi autem non recipiebāt p̄ſentem. ꝓpter ꝫ hortat̄ populum audire legē. quā p̄dicabant. i. credere in xp̄m p̄dicatum a lege. et nō imitari ſcribas et phariſeos incredulos et reddit cauſam quare p̄dicabant ex lege xp̄m venturū. et nō credebant in eum. quia ſcilicet omnia opa ſua faciunt. vt ab hominibꝰ videant̄. id eſt quia nō p̄dicabāt xp̄m venturum deſiderio aduentꝰ eiꝰ ſed vt doctores legis eſſe ab hominibꝰ viderentur.

Orig. Ad hoc autem opa ſua faciunt. vt ab hominibꝰ videant̄. viſibilē ſuſcipientes circūciſionē et viſibilit̄ corꝑalia fermēta auferentes de domibus ſuis. et ſimiliter his ſimilia agentes. xp̄i vero diſcipuli legem in occultis implent. quaſi in occulto cōſtituti iudei. vt apoſtolus dicit. Chri. in ome. Vide autem hic quod cum quadā intentōne eos incuſāt. Non enim ſimpliciter ait. q̄ faciāt opa ſua. vt videantur ab hominibꝰ. ſed addidit. oīa. Deinde mōſtrat q̄ neq̄ i magnis vane gloriabant̄. ſed in quibuſdam vilibꝰ rebus. Vñ ſubdit. Dilatāt eñi philateria ſua et magnificāt fimbrias. Hierom. Dominus eñi cum dediſſet mandata legis ꝑ moyſen. ad extremum intulit. Ligabꝭ ea in manu tua. et erūt ſemp ante oculos tuos. et eſt ſenſus. Precepta mea ſūt in manu tua. vt opere cōpleantur. ſint ante oculos tuos. vt die ac nocte mediteris in eis. Hoc phariſei male interp̄tātes ſcribebant in mēbranis decalogū moyſi. i. decem legis verba. cōplicātes ea et ligātes in frōte. et quaſi coronā capitis facientes. vt ſemp ante oculos mouerent̄. Iuſſerat q̄ꝫ aliud moyſes. vt in q̄tuor angulis palliorꝫ iacinthinas fimbrias facerēt ad iſrahel populum diſcernendū. vt quomodo in corporibus circūciſio ſignum iudaice gētis daret ita veſtis haberet aliquā dr̄am Supſtitioſi vero magiſtri captantes auram popularē. atq̄ ex mulierculis captātes lucra. faciebāt grandes fimbrias. et acutiſſimas in eis ſpinas ligabāt. vt videlicet ambulātes et ſedentes interdum et quaſi hac cōmotione retraherent̄ ad miniſteria ſeruitutis dei. Pictatiola ergo illa decalogi. philateria vocabant. id eſt cōſeruatoria. eo q̄ quicunq̄ habuiſſent ea. quaſi ob cuſtodiam et munimētum ſui haberent. Non intelligentibꝰ phariſeis q̄ hec i corde portanda ſunt. non in corpore. alioquin et armaria et arce habēt libros et notitiā dei nō habēt.

Chriſo. Illorꝫ autē exemplo adhuc multi aliq̄ nomina hebraica angelorꝫ cōfingūt et ſcribunt. et alligant. que no intelligētibꝰ metuenda vidēt̄. Quidam vero aliquaz ꝑtem euāgelij ſcriptā circa collum portāt. Sed nonne quottidie euāgelium in eccleſia legit̄. et audit̄ ab omnibꝰ. Cui ergo in auribꝰ poſita euāgelia nihil ꝓſūt. quō eū poſſunt circa collum ſuſpenſa ſaluare. Deinde vbi ē virtꝰ euāgelij. in figuris litterarꝫ. an in intellectu ſenſuum. Si in figuris. bene circa collum ſuſpēdis. Si in intellectu. ergo melius in corde poſita proſūt. q̄ circa colluz ſuſpenſa. Alij vero ſic exponunt hunc locū. quia dilatabāt verba ſua de ꝓprijs obſeruantijs. quaſi philateria. id eſt oſeruatoria ſalutis ea populo aſſidue p̄dicantes. Fimbrias aūt veſtimentorꝫ magnificatas. dicit ſupeminentias

eorundē mandatoꝝ. Hiero. Cum autē ſupflue
philateria dilatent. et magnas faciant fimbrias.
gloriam cupientes ab hominibꝰ. ↄſequenť argu
untur in reliquis. Unde dicit. Amāt eñ primos
accubitus in cenis. et ꝑmas cathedras in ſynago-
gis. Raba. Notandū ꝙ non ſalutari in foro. nō
primo ſedere vel diſcūbere vetat eos. quibꝰ hoc
officij ordine ↄuenit. ſed eos qui hec. ſiue habita
ſiue nō habita indebite amāt a fidelibꝰ. quaſi im
probos. dicit eſſe cauēdos. Chriſ. Non eñ vi-
tuperat eos qui in ꝑmo loco recūbunt. ſed eos qui
amāt ꝑmos diſcubitꝰ. ad voluntatē vituperatiōeʒ
referens non ad factum. Sine cauſa eñ loco ſe hu
miliat. qui corde ſe ꝑfert. Aliqs eñ iactator au-
diens laudabile eſſe in vltimo loco diſcūbere. di-
ſcūbit poſt oīnes. et non ſolum iactantiam cordis
non dimittit. ſed adhuc aliam iactantiā humilita
tis acquirit. vt qui vult videri iuſtus. et humilis
videať. Multi eñ ſuꝑbi corpe quidem in nouiſ-
ſimo recumbētes. cordis autem elacione videnť
ſibi in capite recūbere. Et multi ſunt humiles in
capite recūbentes. et ↄſcientia ſe in vltimo eſſe ex
iſtimāt. Chriſo. in omelia. Intende aūt. vbi in
eis vana gl'ia dominabať in ſynagogis. ſcʒ in q̄s
intrabāt. alios directuri. In cenis hoc pati qua
liťcūqʒ tolerabile erat. quāuis doctorē in admi
ratione eſſe oporteat. Non in eccleſia ſolū. ſed vbi
qʒ. Si autē diligere talia eſt incuſatio q̄ malū eſt
ſtudere. vt his aliquis potiať. Chriſo. ſuper.
math. ꝑmas etiam ſalutatōes amāt. nō ſolum in
tempe. vt eos ꝑmū ſalutenꝰ ſed etiā in voce. vt
clamātes dicamꝰ. aue rabbi. Et in corpe vt flexis
capitibus eis incuruenť Et in loco. vt in publico
ſalutenť Unde dicit. Et ſalutatōes in foro. Ra.
Quāuis et hoc culpa non careat. ſi idem in foro.
litibus. intereſſe qui in cathedra moyſi magiſtri
ſynagoge cupiunt appellari. et vocari ab homini
bus rabbi. Chriſ. ſuper math. i. vocari volunt
et non eſſe. nomē appetunt et offitium negligunt

Orige. In eccleſia etiam xp̄i. inueniunť menſa-
tum ſuſcipientes ꝑmatum vt dyacones fiant Con
ſequenter autē ꝑmas cathedras eoꝝ qui dicunť
ꝑſpiteri ꝑripere ambiūt. Quidam aūt machinā-
tur. vt epiſcopi vocenť ab hominibꝰ. hoc eſt rab
bi xp̄i aūt diſcipulꝰ. diligit quedaʒ in ſpiritalibꝰ
cenis recubitꝰ ꝑmos vt meliora ſpiritaliū ciboꝝ
māducet. Diligit etiā cū apoſtolis ſedētibus ſuꝑ
xij. thronos ꝑmas cathedras. actibꝰ bonis dignū
ſe ꝑbere feſtināſ cathedris huiuſmodi. Sic autē
et ſalutatōes diligit. que fiunt in nūdinis celeſti
bus. id eſt celeſtibꝰ ꝑmitiuoꝝ ↄgregationibus
Uocari aūt rabbi. neqʒ ab hominibꝰ. neqʒ ab aliq̄
alio diligit iuſtus. quia vnus eſt magiſter omniū
Unde ſubdit. Uos aūt nolite vocari rabbi Chri.
in ome. Vel aliter ꝑmiſſoꝝ de quibus phariſeos
incuſauerat. alia quidem ſicut parua et vilia ꝑter
miſit. quaſi diſcipulis de his inſtrui nō indigenti
bus. ſʒ quod erat omniū maloꝝ cauſa. id eſt thro
num appetere magiſtralem hoc in mediū ducit ad
diſcip̄los inſtruendū. Unde ſubdit. Uos aūt noli
te vocari rabbi. vnus eſt enim magiſter veſter.

Chri. ſuper math. Quaſi diceret Nolite vocari
rabbi. ne quod deo debeť. vobis ꝑſumatis. Noli
te et alios vocare rabbi. ne diuinum honorē hom
inibus deferatis. Unus eſt eñ magiſter omnium.
qui omnes homines naturaliter docet. Si eñ ho
mo hominem eruditet. omnes homines diſcerent
quod habent doctores. Nunc autē. quia nō homo
docet. ſed deus. Multi quidem docenť. pauci vo
diſcunt. Nō eñ homo intellectū ꝑſtat homini do
cendo. ſed a deo ꝑſtitum ꝑ admonitionē exercet.

Hila. Et vt meminerint diſcip̄li ſe filios paren-
tis vnius. et ꝑ noue natiuitatis gn̄ationē terreni
ortus exceſſiſſe ꝑmordia. ſubdit. omnes autē vos
fratres eſtis. Hiero. contra heluidium. Omnes
autez homines affectu fratris dici poſſunt. quod
in duo diuiditur. in ſpetiale et cōmune. in ſpetia
le. quia omnes criſtiani fratres vocanť. porro in
cōmune. quia omnes homines ex vno patre nati.
pari inter nos germanitate ↄiunguñ. Sequitur
Et patrem nolite vocare etc. Chriſ. ſuꝑ math.
In mundo eñ q̄uis homo hominē generat. tamē
vnus eſt pater. qui omnes creauit. Non eñ initiū
vite hebemꝰ ex parentibꝰ. ſed trāſitū vite ꝑ eos
accipimꝰ. Orige. Sed quis non vocat patrem
in terris. qui ꝑ omnem actum ſecundū deū imple-
tum dicit. Pater noſter qui es in celis. Glo. qr
vero apparebat quis eſſet omniū pater. in hoc ꝙ
dixerat. qui es ī celis. vult exponere quis ſit oīm
magiſter. Unde ꝑceptum de magiſtro. iterum re
petit. dicens. ne vocemini magiſtri. qr magr̄ vr̄.
vnus eſt xp̄s. Chriſ. in omelia. Non tamē dum
diciť xp̄us magiſter. excludiť pater. ſicut neqʒ ex
hoc ꝙ deus pater noſter. dicitur hominum pater
excluditur xp̄s. Hiero. Queriť autem. quare ad
uerſum hoc ꝑceptum. ap̄l'os doctorem gentiū ſe
eſſe dixerit. aut quō in mōaſterijs vulgato ſermo
ne ſeinuicem patres vocant. quod ſic ſoluiť. Aliđ
eſt eſſe natura pr̄em vl' magiſtrꝝ. aliud īdulgētia
Nos ſi hominē patrē vocamꝰ. honorem etati def
erimꝰ. non auctorē noſtre oſtendimꝰ vite. mgr̄. n.
diciť ex ↄſortio veri magiſtri. et ne infinita repli
cem. quomō vnus ꝑ naturā deus. et vnus filiꝰ. nō
ꝑiudicat ceteris. ne per adoptōeʒ dij vocentur.
et filij. ita et vnꝰ pater et magiſter nō ꝑiudicat
alijs vt abuſiue vocenť. et pr̄es et mgr̄i. Chri.
in omelia. Non ſolum autē dn̄s ꝑmatꝰ cupe ꝓhi-
bet. ſed ad ↄtrarium auditorē inducit. Un̄ ſubdit
Qui maior eſt veſtrū. erit miniſter veſter. Ori.
Vel aliter. Et ſi miniſtrat quis verba diuina. ſci-
ens. quia criſtus in eo fructificat. nequaq̄ ſe ma-
giſtrum. ſed miniſtrum ꝓfiteť. vnde ſequiť. Qui
maior eſt veſtrum. erit miniſter veſter. quoniam
et ip̄e criſtus cuʒ eſſet vere magiſter. miniſtrum
ſe eſſe ꝓfeſſus eſt. dicens. Ego ſum in medio vr̄m.
quaſi qui miniſtrat. Bene autem poſt omnia qui
bus vane glorie vetauit cōcupiſcentiā. addidit.
dicens. Qui autē ſe exaltauerit. humiliabiť. et q̄
ſe humiliauerit. exaltabiť. Remi. Quod ſic itel
ligiť Omnis qui ſe de ſuis meritis extollit. apud
deum humiliabitur. Et qui ſe de benefactis humi
liat apud deum exaltabitur.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

**Ve autē vobis ſcribe
et phariſei hypocrite·
quia clauditis regnū
celorū ante homines·
vos enim non intratis
nec introeūtes ſinitis
intrare·**

Orige· xp̄s quaſi
vere filius dei illius
qui legē dedit · ſecū
dum ſimilitudinē be
nedictionū que ſunt
in lege· dixit· et ipſe
beatitudines eorum
qui ſaluanť· ſecundū
ſimilitudinē aūt ma
ledictionū poſitarū
in lege ponit · ve aduerſus peccatores· dicēs· ve
vobis ſcribe et phariſei hypocrite· qui fatenť bo
nitatis eſſe aduerſus peccatores iſta ꝓnuntiare
intelligant · quia ſimile eſt ꝓpoſitum ē ei in male=
dictionib⁹ legis· ſiue aūt illa maledictio ſiue iſtud
ve non ex ꝓnuntiante contingit peccanti · ſed ex
peccatis quibus dignum ſe p̄bet ad ſuſceptionem
iſtorum · que deus diſcipline cauſa pronuntiauit
vt conuertant homines ad bonum· ſic pater mere=
pās filium profert verba maledictionis· nec tam̄
vult illum dignum fieri maledictionibus illis· ſed
magis ab eis diuertere· Huius a itē ve cauſa ſub
ditur· quia clauditis regnum ceoꝝ ante homīes
vos autem non intratis· nec intro ſinitis intrare·
Hec duo precepta naturaliter inſeperabilia ſūt
qm̄ hoc ipm̄ ſufficit ad expulſionem ꝙ alios non
permittit intrare· Chriſ· ſuper matheū· Reg
num celorum dicuntur ſcripture· quia in illis inſi
tum eſt regnum celoꝝ· Janua eſt intellectus eo=
rum · Vel regnum celorum eſt beatitudo celeſtis
Janua autem eſt criſtus p quē introiť in eā Cla=
uicularij autem ſunt ſacerdotes· quib⁹ creditum ē
verbum docendi ꝛ interp̄tandi ſcripturas· clauis
autē ē verbum ſciencie ſcripturaꝝ· per quā ape=
ritur hominibus ianua veritatis· Apertio autem
eius eſt interpretatio vera· Vide autē· quia non
dixit · ve vobis qui aperitis · ſed qui clauditis ḡ
non ſunt ſcripture clauſe· licet ſint obſcure Ori=
genes· Phariſei ergo et ſcribe· nec intrabāt · nec
eum volebant audire · qui dixit · Si quis per me
introierit ſaluabiť · Et nec intrantes· id eſt eos q̄
credere poterant propter ea que a lege et pro=
phetis ante fuerāt declarata de criſto· Introire
ſinebant· cum omni terrore ianuā claudentes ad
hec derogabant doctrine eius· et ſubuertebant
omnem ꝓpheticam ſcipturam de eo· ꝛ blaſphema
bant omne opus ipius quaſi falſum· et a dyabolo
factum· Sed et omnes qui mala cōuerſatione ſua=
dent exemplum peccandi in populo· et qui faci=
unt iniuriam ſcandalizates puſillos· claudere vi=
dentur ante homines regnum celoꝝ· Et hoc pec
catum inuenitur quidem in popularibus maxime
autem in doctorib⁹ · qui docent quod decet ſecun
dum iuſtitiam euangelij homines· non autem faci
unt· quod docent · Bene autem viuentes· et bene
docentes· aperiunt hominib⁹ regnū celoꝝ· ꝛ dū
ipſi intrant· alios prouocant introire· Sed ꝛ mul
ti non pemittunt intrare in regnū celoꝝ intrare
volentes· quando et ſine ratione excommunicant
quoſdam propter aliquem zelū· qui meliores ſūt
q̄ ipſi· et ipſi quidem non permittunt eos introi
re · Jlli autem qui ſobrij ſunt mente · patientia
ſua tirannidem eorum vincentes· q̄uis vetiti· tn̄
intrāt· et hereditant regnū Sed et qui cū multa
temeritate ſeipſos dederunt ad profeſſionē docē
di priuſq̄ᷓ diſcerent · et iudaicas fabulas imittan
tes· detrahunt eis· qui ea que ſurſum ſūt· in ſcrip
turis requirunt · claudunt quantum ad ſe ante ho
mines regnum celoꝝ·

**Veh autē vobis ſcri
be ꝛ phariſei hypocri
te q̄ cōeditis domos
viduarum· lōgas ora
ciones orantes· ꝓpter
hoc amplius accipiēs
iudicium·**

Chriſ· in omelia·
De reliquo domin⁹
degula eos rep̄hen
dit· et quod deteri⁹
eſt· quoniā nō a diui
tibus· ſed a viduis ac
cipiebant vnde ven=
trem implerent· ꝛ il
loꝝ inopiam cōtere
bant· quam reuelare
oportebat· Vnde di
citur · ve vobis ſcri=
be et phariſei hypocrite· qui comeditis domos
viduarum· id eſt qui veſtra ſuperſtitione nihil in
tenditis· niſi vt predā de ſubiecta plebe faciatis
Chriſoſtom⁹· Sexus autem mulierum incaut⁹
eſt· quia non omnia que videt· aut audit· cum ra=
tione conſiderat. Mollis eē eſt quia facile flectitur
vel de malo ad bonum vł de bono ad malum· viri=
lis autem ſexus· et cautior et durior eſt· propte=
rea ſimulatores ſanctitatis· circa mulieres maxi=
me negotiantur · Quia nec intelligere eoꝝ ſimu
lationes poſſunt· et facile ad eorum dilectionem
inclinantur · religionis cauſa · Precipue tamen
circa viduas negociantur · Primo quidem · quia
mulier non facile decipitur · habens conſiliarium
virum· Deinde quia non facile de facultatibus ſu
is aliquid dant · cum ſint in poteſtate viri· Prop
terea ergo dominus· dum iudaicos ſacerdotes cō
fundit criſtianos monet · ne viduis mulierib⁹ am
plius commorentur quam ceteris · quia et ſi vo=
luntas mala non ſit· tamē ſuſpitio mala eſt· Chri
ſoſtomus in omelia · Deinde et hui⁹ rapine mod⁹
erat grauior · additur enī orationes longas oran
tes· Quicunq̄ᷓ enim facit malum · dignus eſt pe=
na· Sed quia religione cauſam accipit nequicie
grauiori eſt obnoxius pene Vnde ſequitur prop
ter hoc amplius accipietis iuditium · Chriſo=
ſtomus ſuper matheum· primum quidem pro eo
ꝙ eſtis iniqui· Alterum pro eo ꝙ ſigmētum ac=
cipitis ſanctitatis · Auaritiam enim veſtram reli=
gionis colore depingitis · et q̄ſi preſtatis dyabo
lo arma dei· vt ametur iniquitas dum pietas eſti=
matur· Hilar· vel quia hinc procedebat regni
celeſtis obſeratio · vt in obeundis viduarum do=
mibus retineatur ambitio · Ideo accipient ampli⁹
iuditium · quia penam proprij peccati et reatum
aliene ignorantie debebunt · Gloſa· Vel quia
ſeruus ſciens et non faciens vapulabit multis·

**Ve vobis ſcribe et phariſei hypocrite
qui circuitis mare ꝛ aridā· vt faciatis vnū
pſelitū · et cū fuerit fact⁹ · facitis eū filiū
gehenne duplo q̄ᷓ vos·** Chriſ· in omelia·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Poſt premiſſa ruͬſus eos domin⁹ aliter incuſat·
et quia inefficaces ſunt ad multoꝝ ſalutem ·cum
multo labore indigeant ·vt ad ſalutẽ vnū cōuer
tant·et quia non ſolum deſides ſunt circa eos ·q̄s
cōuertunt·ſed eoꝝ etiam deſtructores·dum eos
corrumpūt ꝑue vite exemplis·Vnde dicit̄·

Ve vobis ſcribe et pharisei hypocrite·q̄ circuitis mare ·et aridam vt faciatis vnū proſelitum·

Hila·Maris autẽ
et terre pagratione
ſignificat in toti⁹ or
bis finibus eius eos
eſſe xp̄i euāgelio ob
trectaturos et legis
iugo ↄtra iuſtificati
onē fidei aliq̄s ſubdi
turos·Proſeliti em̄
ſunt ex gentib⁹ in ſinagogā recepti·quoꝝ futu
roꝝ raritas in vno indicat̄·Neqꜫ em̄ poſt xp̄i p̄
dicationē·doctrine eoꝝ fides relicta eſt ·ſed q̄ſ
quis aquiſit⁹ fuerit ad fidem iudeoꝝ fili⁹ fit ge
henne· Orige·Quicūqꜫ em̄ poſt ſaluatorē iuda
izant·docent̄ imitari affectum eoꝝ·qui dixerunt
illo tempore·Crucifige·crucifige eū·Vn̄ ſequit̄·
Et cum factus fuerit·Facitis eū filium gehēne du
plo q̄ vos Hila·Ideo aūt pene duplicate erit
filius qui neqꜫ ſit remiſſionē peccatoꝝ gentiliū
cōſecut⁹·et ſocietatē eoꝝ·qui xp̄m ꝑſecuti ſunt
ſit ſecut⁹· Hiero·Vel aliter·Scribe ꝛ pharisei
totū luſtrātes orbem id ſtudij habebāt·de gen
tibus facere ꝓſelitum·i·aduenam incircūciſū mi
ſcere populo dei Chriſ·ſup·math·Non autem
ꝓpter miſericordiā volētes eum ſaluare quē do
cebāt·ſed aut ꝓpter auaritiā·vt additis i ſinago
ga iudeis ſacrifitioꝝ adderet̄ oblatio·aut ꝓpter
vanam gloriam·Qui em̄ ſeipſum mergit in gur
gitē peccatoꝝ quomō alteꝝ a peccatis velit eri
pere·Nū quid magis miſericors poteſt alteri ali
quis eſſe quā ſibi·Ex ipis ergo actib⁹ oſtenditur
qui ꝓpter deum aliquē vult cōuertere·aut ꝓpter
vanitatē· Greg·xxj·mora·Quia vero hypocri
te q̄uis ꝑuerſa ſemp operentur ·loqui tamen recta
non deſinunt·Bene loquēdo quidē in fide·vel cō
uerſatione filios pariunt·ſed eos bene viuēdo nu
trire non poſſunt·quāto em̄ ſe libenti⁹ terenis ac
tibus inſerunt·tāto negligēti⁹ eos q̄s generant
agere terrena pmittūt·Et quia obduratis cordi
bus viuunt·ipos etiā quos generant·filios nulla
pietate debiti amoris agnoſcūt Vnde ꝛ hic de hy
pocritis dicitur·

Et cum fuerit factus facitis eum filiū gehēne duplo q̄ vos·

Aug⁹·cōtra fau
ſtum·Hoc aūt nō q̄a
circūcidebatur dixit
ſed eoꝝ quia mores
imittant̄·a q̄b⁹ imi
tandis ſuos cohibue
rat dicens·Sup ca
thedram moyſi in quib⁹ verbis·vtrūqꜫ debet ad
uerti·et quātus honor delat⁹ ſit doctrine moyſi·
in cuius cathedra etiā mali ſedētes·bona docere·
cogebant̄·et inde fieret ꝓſelit⁹ fili⁹ gehēne·nō
quidē verba legis audiendo·ſed eoꝝ ſectā ſectā
do·Propterea aūt duplo q̄ illi·qꜫ hoc neglige
bat implere·quod ꝓpria voluntate ſuſceperat·nō
ex iudeis nat⁹·ſed ſpōte iude⁹ fact⁹· Hieroni·
Vel quia ante dum eſſet gentilis ſimpliciter erra
bat·ꝛ erat ſemel fili⁹ gehēne·Vidēs magiſtroꝝ
vitia et intelligens deſtruere eos ope·q̄d verbo
docebāt·reuertit̄ ad vomitū ſuum ꝛ gētilis fact⁹
quaſi ꝑuaricator·maiori pena dign⁹ erat Chri
ſup math·Vel quia forte ſub cultura ydoloꝝ cō
ſtitut⁹ vel ꝓpter homines iuſtitiam ſeruabat·fac
tus autē iudeus·maloꝝ magiſtroꝝ ꝓuocat⁹ exē
plo fiebat peior magiſtris· Chriſ·in ome·Cū
em̄ v̄tuoſus fuerit magiſter diſcipl⁹ imitat̄·Cū
aūt fuerit malus ſuperexcedit·fili⁹ autē vocat̄ ge
henne quomō fili⁹ ꝑditionis et fili⁹ hui⁹ ſeculi·
Vnuſquiſqꜫ·n·cui⁹ opa facit·huius fili⁹ appellat̄
Orig·Ex hoc aūt loco diſcimus·q̄m et eoꝝ qui
in gehennā futuri ſunt erit differentia tormento
rum·q̄n alter eſt ſimpliciter fili⁹ gehenne·alter
vero dupliciter·Sed et hic videre oportet·et ſi
generaliter eſt fieri aliquē filium gehēnne vt pu
ta iudeū aut gentilē·aut etiā ſpecialiter·vt p ſin
gulas ſpeties peccatoꝝ fiat quis fili⁹ gehenne·
vt iuſtus quidem ſm numeꝝ iuſtitiaꝝ ſuaꝝ au
geatur in gloria·peccator autē ſecundū numeꝝ
peccatoꝝ ſuorum multiplicetur in gehenna·

Ve vobis duces ceci qui dicitis·quicūqꜫ iurauerit p templum dei·nihil eſt·Qui aūt iurauerit in auro templi·debet·Stulti ꝛ ceci·Quid em̄ maius ē·aurum·an templum·quod ſanctificat aurū Et quicūqꜫ iurauerit in altari·nihil eſt·qui aūt iurauerit in dono quod ſup illud eſt debet Ceci quid em̄ maius eſt·donū an altare q̄d ſanctificat donū Qui ergo iurat i altari·iurat i eo·Et in omnib⁹ q̄ ſup illud ſunt·Et iurauerit i templo iurauit in illo·et in eo qui in ipō habitat Et qui iurat in celo iurat in throno dei·ꝛ in eo qui ſedet ſup ipm·

Hieroni·Sicut in
philaterijs ꝛ fimbri
is dilatatis ·opinio
ſanctitatis captabat
gloriā·et per occaſi
onem glorie q̄rebāt
lucra·ſic alia traditi
onis frade inuēta im
pietatis arguit trāſ
greſſores·Si q̄s em̄
in contentōne ſeu in
aliquo iurgio vel in
cauſe ambiguo iuraſ
ſet in templo·et po
ſtea cōuict⁹ eſſꝫ mē
dacij·nō tenebat̄ cri
minis reus ·Et hoc
eſt quod dicit Vevo
bis duces ceci·q̄ di
citis·Quicunqꜫ iura
uerit per templū ni
hil eſt·quaſi diceret
nihil debet Sin aūt
iuraſſet in auro ꝛ pe
cunia que in templo
ſacerdotib⁹ offere
bat̄·ſtatim id in quo
iurabat·cogebat̄ ex
oluere ·Vnde ſequi
tur·Qui aūt iuraue
rit i auro tēpli debꝫ
vel debitor ē Chri
ſup math·Templū
quidem ad gloriam
dei ꝑtinet et ad ho
minū ſpiritalē ſalutem·Aurum autē templi·et ſi
ad glori⁹ dei ꝑtineat·tamē magis ad delectatio
nem hominū ad vtilitatē ſacerdotū offert̄ Iudei
ergo aurū quo ipi delectabant̄·ꝛ dona quib⁹ ipi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝓſcebanẽ. ſanctiora dicebant eſſe ꝙ̃ ipm̄ templū
vt homines ꝓmptiores facerēt ad offerenda dona
ꝙ̃ ad p̄ces fundendas in templo. Vnde cōuenien
ter reprehendit cecos dn̄s. dicens. Stulti et ceci
Quid enī maius eſt. aurum an templum. quod ſāc
tificat aurum. Multi autē nunc criſtiam ſic inſipi
entes intelligunt. Ecce enī ſi aliqua cauſa fuerit.
modicum videẽ facere qui iurat per deū. Qui aūt
iurat per euāgelium. maius aliquid feciſſe videẽ
Quibus ſimiliter dicendum eſt. Sulti et ceci. Nam
ſcripture ꝓpter deum ſcripte ſunt. non de⁹ ꝓpter
ſcripturas. maior ergo eſt deus qui ſanctificatur
euāgelium. ꝙ̃ euāgelium qd̄ ſanctificatur ab eo.
Hieroni. Rurſus ſi quis iuraſſet in altari. periu
rij reum nemo retinebat. ſi autem iuraſſet in dono
vel in oblationib⁹. hoc eſt in hoſtia vel in victi-
mis. ī ſimilia ꝗ ceteris que offerūtur deo ſup alta
re. hoc ſtudioſiſſime repetebāt. Totum autē faci
ebant non ob dei timorē. ſ; ob diuitiaꝝ cupidita-
tē. Vnde ſequiẽ. Et q̄ iurauerit in altari nihil eſt
Qui autē iurauerit in dono quod ſup illud eſt. de-
bet. arguit enī eos dn̄s ſtultic et fraudulentie. ꝙ
multomai⁹ ſit altare ꝙ̃ hoſtie que ſanctificantur
ab altari. Vnde ſequiẽ. Ceci. quid enī maius eſt.
donum an altare. quod ſanctificat donū. Gloſa
Et ne forte in tantam inſaniam ꝓrumperent. vt
dicerent auꝝ ſancti⁹ eſſe templo. et donum altari
eos alia ratione ꝯuincit. quia videlicet in iuramē
to quod fit per templum et altare cōtineẽ iuramē
tum. quod fit per aurum vel donū. Et hoc eſt qd̄
ſubdit. Qui ergo iurat in altari. iurat in eo. et in
omnib⁹ que ſup illud ſūt. ꝗ qui iurauerit Ori.
Similiter quoniam iudei ꝯſuetudinē habebāt p
celum iurare ad reꝑhenſionē eoꝝ ſubdit. Qui iu-
rat in celo iurat in throno dei. et in eo. qui ſedet
ſuper ipm̄. Non ergo ſicut arbitrantur. euadunt
ꝑiculum in eo ꝙ non per deum iurāt. ſed p tronū
dei ſc; celum. Glo. Qui enī p ſubiectam creatu-
ram iurat. et per diuinitatē preſidentē creature
iurat. Orige. Eſt autem iuramētum ꝯfirmatio
verbi de quo iuratur. Iuramentum ergo intelli-
gendum eſt teſtimoniū ſcripturaꝝ quod ꝓfertur
ad confirmatōe; verbi. qd̄ loquimꝰ. vt ſit quidem
templum dei ſcriptura diuina aurum autē poſit⁹
ſenſus in ea. Sicut autē auꝝ quod fuerit extra tē
templum. nō eſt ſanctificatū. ſic omnis ſenſus qui
fuerit extra diuinā ſcripturā. ꝙ̃uis admirabil' vi-
deaẽ. non eſt ſanct⁹. Non ergo debem⁹ ad cōfir-
mandā doctrinā noſtros intellect⁹ aſſumē. niſi oſ̄
derim⁹ eos eſſe ſanctos ex eo ꝙ in ſcripturis con-
tineneẽ diuinis. Altare aūt eſt hominis cor quod
p̄ncipale habeẽ in homine. Vota autē ꝗ dona.
que ponunẽ ſup altare eſt omē quod ſuperponiẽ
cordi. vt orare. pſallere. elemoſinas facere. ieiu-
nare. Sanctum ergo facit omne votum hominis
cor eius. ex quo votū ei offerẽ. Ideo nō poteſt ho
norabili⁹ eſſe votum ꝙ̃ cor hominis. ex quo trāſ
mittiẽ votū. Si ergo cōſcientia hoīs non pugnat
fiduciam habet ad deum. non ꝓpter dona. ſed quia
vt ita dicam altare cordis ſui bene cōſtruxit. Ter
tium eſt vt dicam⁹. ꝙ ſuper templum id eſt ſup om
nem ſcripturā. ꝗ ſup altare. id eſt ſup omne cor ē

intellectus quidā qui diciẽ celum. thronus ipſi⁹
diciẽ dei. in quo eſt videre facie reuelata cū vene
rit. quod ꝑfectum eſt. facie; veritatis Hila. Ad
ueniēte etiam xp̄o. inutilem docet eſſe fiduciam le
gis. quia nō in lege xp̄s. ſed lex ſanctificaẽ ī xp̄o.
in quo veluti ſedes thronuſq; ſit poſit⁹. atq; ita
ſtulti cecīq; ſūt. qui ſanctificāte p̄termiſſo. ſancti
ficata veneranẽ Au. de q̄ſt. euā. Templū etia;
et altare ipm̄ xp̄m intelligim⁹ aurū et donum lau
des et ſacrifitia. que in eo et p eum offerim⁹. Nō
enī ille per hoc. ſed iſta per illum ſanctificātur.

Ve vobis ſcribe et pharifei hypocrite. q̄ decimatis mentam et anethū ⁊ ciminū ⁊ reli quiſtis. q̄ grauiora ſunt legis. iuditiū et miſe- ricordiā et fidē ⁊ hec oportuit facere. ⁊ illa non obmittere. duces ceci. excolātes culicē camelum au tē; digluttientes.

Chriſ in ome. Su
pra domin⁹ dixit. ꝙ
ligabant grauiorā
onera et alijs impo-
nebant. que ipſi. nec
tangere volebant.
Hic autem rur-
ſus oſtendit. ꝙ ī par
uis querētes diligē
tiam. magna contem
nebāt. Vnde dicitur
Ve vobis ſcribe et
pharifei hypocrite.
qui deci. mē. et ane.
et cimi. Hieroni.
Pharifei enim. quia
p̄ceperat dominus.
ꝓpter alimoniā ſacer
dotum et leuitarū. quoꝝ pars erat domin⁹. om-
nium reꝝ offerri in templo decimas. vt in tellec
tus miſticos dimittam⁹. hoc habebāt ſtudij. vt q̄
vilia fuerāt cōportarenẽ. cetera que erāt maio-
ra paruipendebāt Vnde ſequiẽ. et reliquiſtis q̄
grauiora ſunt legis. iuditium et miſericordiam. ꝗ
fidē. Ex h̄ capitlō arguit eos auaritie ꝙ ſtudioſe
etiā viliū oleꝝ decimas exigāt. ꝗ iuditiū ī diſcep
tatione negotioꝝ miſericordiamq; in paupes. ꝗ
fidem in deū. que magna ſunt p̄termittāt Chri
Vel quia ſacerdotes auaricia pleni ſi q̄s decimas
alicuius rei vel minime nō obtuliſſet. corripiebāt
eum quaſi magnū crimē feciſſet. Si quis autē al
terum ledebat aut in deum peccabat. nō curabāt
eū corripere. de lucro autē ſuo ſolliciti. et de glo
ria dei ac ſalute hominū negligētes Seruare enī
iuſtitiam et facere miſericordiā et habere fidem.
ꝓpter ſuam gloriam deus mādauit. Decimas autē
offerre ꝓpter vtilitatem ſacerdotū. vt ſacerdo-
tes quidē ꝑplō in ſpiritalib⁹ obſequanẽ. ꝑplī aūt
in carnalib⁹ ſacerdotib⁹ ſubminiſtrent ſic. et mō
fit. quia omnes de honore ſuo ſunt ſolliciti. De ho
nore aūt dei nulli portiones etiam ſuas vigilanter
defendunt. ſed circa obſequium eccleſie curam im
pendere non attendūt. Si populus decimas non
obtulerit. murmurāt omnes. ſi peccantē populū
viderint. nemo murmurat ꝯtra eos. Sed quia ſcri
barum et phariſeoꝝ ad quos loquebaẽ quidā po
pulares erant. non eſt incongruū. vt aliam expo
ſitionē faciam⁹ ꝓpter eos qui decimā dabāt. Nam
qui accipit decimas. recte decimare diciẽ. ꝗ q̄ dat
Scribe ergo et phariſei minimaꝝ quidem rerū
decimas offerebāt. oſtendēde religionis gratia.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

In iuditijs autē erant iniuſti. In fratrib⁹ ſine mi-
ſericordia. In veritate increduli. Orige. Sed
qm̄ cōtingēs erat. vt audientes quidā dominum
iſta loquentē cōtemnerēt. minimarum rerum deci-
mationem. ſapiēter addidit. et hec oportuit facē
hoc eſt iuditium. miſericordiā. et fidem. et illa non
obmittere id eſt decimationē mēte. anethi et ci-
mini. Remi. Oſtendit quippe dn̄s his verb. qm̄
om̄ia pcepta legis tam maxima q̄ minima ſūt im
plēda redarguitur aūt q elemoſinas de fructib⁹ ter
re facit putans ſe minime poſſe peccare. Quibus
nichil pſunt. elemoſine niſi a peccatis ſtudeāt ceſ
ſare Hila. Et qr minoris piculi eſſet. decimatio
nem oleris q̄ beniuolentie offitiū pterire irridet
eos conſequēter domin⁹. dicens. Duces ceci. exco
lantes culicem camelum autē deglutiētes Hie.
Camelum puto poſſe magnitudinē pceptorum iu-
ditium. miſericordiā et fidem. Culicem decimatō
nē mēte. anethi et cimini et reliquorum olerum viliū
Hec aūt pcepta dei que magna ſunt deuoramus.
atq negligim⁹. et opationē religionis in paruis
que lucrum hn̄t. cū diligētia demōſtram⁹ Ori.
Vel excolātes culicem id eſt expellētes a ſe mini-
ma delicta que culices nominauit. Camelū autem
glutiunt. id eſt cōmittētes maxima delicta. q nō-
minat camelos. animalia ſcz tortuoſa et grandia.
Scribe aūt moraliter ſunt. qui ampli⁹ nihil eſti
māt poſitum in ſcripturis q̄ ſimplex ſermo demō-
ſtrat. phariſei autē ſunt omnes qui iuſtificāt ſe-
metipos. et diuidunt ſe a ceteris. dicētes. Noli mi
hi appropinquare qm̄ mūdus ſum. Menta autē et
anethum et ciminū. ciborum cōditure ſunt. nō prin
cipales cibi. Si in cōuerſatōe noſtra quedam ſunt
neceſſaria ad iuſtificatōem. vt iuditium. miſericor
dia et fides. Alia ſunt quaſi cōdientia actus nr̄os
et ſuauiores eos fatientia ſicut ieiuniū. flectio ge
nuum et huiuſmōi. Quō aūt non eſtimantur ceci qui
non vident. qm̄ nihil pdeſt cautū eſſe diſpēſato-
rem in rebus minimis. cum pncipalia negligunt
Hos ergo ſermo pſens ofundit. non quidem leuia
phibens obſeruare. ſʒ pncipalia pcipiēs cautius
cuſtodire Greg. primo mora. Vel aliter. Culex
ſuſurrādo vulnerat. Camel⁹ aūt ſpōte ſe ad ſuſci-
pienda onera inclinat. Liquauerūt g culicem iudi
qui ſeditioſum latronē dimitti petierunt Camelū
vero glutierūt. quia eum qui ad ſuſcipiēda noſtre
mortalitatis onera ſponte deſcenderant exting-
uere. clamādo conati ſūt.

Ve vobis ſcribe et
phariſei hypocrite. q
mundatis. quod defo
ris eſt calicis et para
pſidis. Intus autem
pleni eſtis rapina et im
mūditia Phariſee ce
ce mūda pus. qd int⁹
eſt calicis et parap-
ſidis. vt fiat et id quod
deforis eſt mundum.

Hierom. Diuerſis
verbis. eodem ſenſu
quo ſup arguit pha
riſeos ſimulationis.
et mendatij. q aliud
oſtēdant homib⁹ fo
ris. aliud domi agāt
Vnde dicit. Ve vob
ſcribe et phariſei. hy
pocte qui mundatis
quod deforis eſt ca
licis. et barapſidis.
Non hoc dicit q i ca
lice et parapſide eo-
rum ſupſtitio mora-
rēt. ſʒ quod foris ho
minib⁹ oſtenderent
ſanctitatē q manife
ſtum eſt ex eo q ad-
didit. dicens Intus aūt pleni eſtis rapina et im-
munditia. Chriſ. ſup. math. Vel hoc dicit. qa
iudei quotiens ingreſſuri erant in templū aut ſa-
crifitia oblaturi. aut p dies feſtos ſeipos et veſti
menta ſua et vtenſilia lauāt. et a peccatis nemo ſe
ipm purgabat. Cum deus neq corporis mūditiam
laudet. neq ſordes cōdemnet Pone tn̄ quia deus
odit ſordes corpum et vaſorum que neceſſe eſt. vt
ipo vſu ſordidentur. quātomagis ſordes cōſcientie
horrʒ. q̄ ſi volum⁹ ſemp mundā ſeruam⁹ Hila
Arguit ergo eos qui iactantiam inutilis ſtudij ſe
quētes. vtilitatis pfecte miniſteriū derelinquūt
Calicis nanq vſus interior eſt. qui ſi obſorduerit
quid pficiet lotus exterius. Atq ideo interioris
cōſcientie nitor eſt obtinēdus. vt ea que corporis
ſūt. forinſecus obluantur. Et ideo ſubdit. Phariſei
cece. Munda pus quod intus eſt. ca. et pa. vt fiat
id quod deforis eſt mundū Chri. ſuper math.
Non autē ſup hoc dicit de ſenſibili calice aut pa-
rapſide. ſed de intelligibili. qui ſi nunq̄ tetigerit
aquam mūdus poteſt eſſe apud deum. Si aūt pec
cauerit et tota aqua pelagi et fluminū ſe lauerit
ſordidus eſt et miſer ante deum Chriſ. in ome.
Attende aūt q vbi de decimis loquebatur. cōueniē
ter dixit. hec oportuit facere et illa nō obmittere
Decima em̄ elemoſina quedā eſt. Quid aūt nocet
elemoſinā dare. Non tamē hoc dixit. ſicut legalem
obſeruationē inducēs. Hic autē vbi de purgatio
nib⁹ et immūditijs diſputat. non ad hoc addit. ſʒ
oſtendit. q de neceſſitate ad interiorē munditiam
exterior ſequitur. q quidē extra calicis et parapſi-
dis corpus vocans quod autē intus eſt. animam.
Orig. Hic ſermo nos inſtruit. vt feſtinem⁹ eſſe
iuſti non apparere. Qui em̄ ſtudet. vt appareat iu
ſtus. que a foris ſunt mūdat. et que videntur curat
Cor aūt et cōſcientiā negligit. Qui autē ſtudet.
ea que intus ſunt. id eſt cogitacōes mūdare. cōſe
quens eſt. vt etiam ea que a foris ſunt faciet mū
da. Sed omnes falſi dogmatis pfeſſores calices
ſunt a foris quaſi mūdati pter ſpetiē religionis
quā ſimulāt. ab intus autē pleni rapina et ſimula
tione. dum rapiūt homines ad errorem. Calix etiā
eſt vas ad potum. parapſis ad cibum. Om̄is ergo
ſermo per quem potamur ſpiritaliter. vel om̄is nar
ratio per quā nutrimur. vaſa ſunt pot⁹ et cibi. Qui
ergo ſtudent cōpoſitū pferre ſermonē. magis q̄
ſalutari ſenſu repletum. calix eius a foris mūdat⁹
eſt. ab intus aūt ſordib⁹ vanitatis implet⁹. Sʒ
et littere legis et pherarum calicis ſpiritalis po
tus et parapſides neceſſariarum eſcarū ſunt Scribe
quidem et phariſei ſtudent ſenſum exteriorē mun
dum demōſtrare. Diſcipuli autē xpi. ſenſum ſpiri
talem mundare feſtināt.

Ve vobis ſcribe et
phariſei hypocrite. q
ſimiles eſtis ſepulcris

Orige. Sicut ha-
betur ſuperi⁹. intus
pleni rapina et intē
perantia. ſimiliter ſʒ
pleni ſunt hypocri-
ſi et iniquitate. que

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dealbatis que apparēt a foꝛis hominibꝰ ſpe= cioſa·intꝰ vero plena ſunt oſſibus moꝛtuoꝝ ⁊ omni ſpurcicia Sic et vos quidem a foꝛis apparetis hominibus iuſti· Jntus aūt pleni eſtis hypocriſi et iniq tate·

companē oſſibꝰ moꝛ tuoꝝ et immunditie vniuerſe Vnde dicit Ve vobi ſcribe ⁊ pha riſei hypocrite·q ſi= miles eſtis ſepulcris dealbatis Chriſo· ſup math·Merito q dem iuſtoꝝ coꝛpoꝛa templa dicunē·quia anima in coꝛpe iuſti dñatur·ſicut deus in tēplo vel qꝛ ipē deꝰ in coꝛpibꝰ hītat iu= ſtis· Coꝛpa aūt pec catoꝝ ſepulcra dicunē moꝛtuoꝝ·quia aīma moꝛ tua eſt in coꝛpe peccatoꝝ·Nec eñ viuens putan da eſt·que nihil viuum aut ſpiritale agit in coꝛ= poꝛe· Hieron·Sepulcra autē foꝛinſecus leui= gata ſunt calce et oꝛnata marmoꝛibꝰ in auro colo ribuſqꝫ diſtinctis·Jntꝰ aūt plena ſunt oſſibꝰ moꝛ tuoꝝ·Vnde dicitē·Que apparēt hominibꝰ ſpecio ſa·intus autem plena ſunt oſſibꝰ moꝛtuoꝝ ⁊ oīni ſpurcicia·Sic aūt ⁊ pueri magiſtri·qui alia do= cent·et alia faciunt·munditiā habitu veſtis et ver boꝝ humilitate demōſtrāt·Jntus autē pleni ſūt omni ſpurcicia·et auaritia et libidine·Et h̄ mani= feſte exꝑmit·inferens· Sic et vos afoꝛis quidem appa·ho·iuſti Jntus aūt pleni eſtis hypocriſi et iniquitate· Oꝛige·Omnis eñ iuſtitia ſimulata· moꝛtua eſt·que ꝓpter deum non ſit·Magis autem neqꝫ iuſtitia eſt·ſic moꝛtuus homo non eſt homo· et ſicut mimi qui pſonas accipiūt alioꝝ·⁊ nō ſūt ipi quos ſimulant·Tanta ergo ſunt oſſa in eis et immūditie·quāta bona ſimulāt in malo affectu vi dentur autē afoꝛis iuſti coꝛā hominibꝰ·nō eis qs ſcripēa appellat deos·ſed coꝛā eis qui ſicut homi nes moꝛiunē· Greg·xxvj·moꝛa·Ante diſtrictū vero iudicem excuſatōez ideo de ignoꝛātia habē non poſſunt·quia dum ante oculos hominū omnē modum ſanctitatis oñdunt·ipi ſibi ſunt teſtimo= nio·quia bene viuē non ignoꝛāt Chriſo·ſuper math·Dic autē hypocrita·ſi bonum eſt eſſe malū· vt quid non vis apparere·quod vis eſſe·Nam qd turpe eſt apparere·turpiꝰ eſt eſſe·Quod aūt foꝛ moſum eſt apparere·foꝛmoſiꝰ eſt eſſe·Ergo aut eſto quod appares·aut appare quod es·

Ve vobis ſcribe et phariſei hypocrite·q edificatis ſepulcra ꝓphetarū·et oꝛnatis mōumēta iuſtoꝝ ⁊ di citis·Si fuiſſemus in diebꝰ patrum noſtro rum·non eſſemꝰ ſocij eoꝝ in ſanguine ꝓphe taꝝ·Jtaqꝫ teſtimonio eſtis vobiſmetipis·qꝛ filij eſtis eoꝝ·qui pro phetas occiderunt·

Hiero·Prudentiſ ſimo ſilogiſmo argu it·eos eſſe filios ho= micidarum·dum ipſi opinione bonitatis et glorie in ꝑplo edi ficant ſepulchra ꝓ= phetaꝝ·quos maio res eoꝝ interfecerāt Et hoc eſt qd dicit· Ve vobi ſcribe ⁊ pha riſei hypocrite·q edi ficatis ſepulcra ꝓphe taꝝ ⁊ oꝛnatis monu mēta iuſtoꝝ Oꝛi· Non ſatis rationabi liter cōminari videtē aduerſus eos q edifi cant ſepulcra ꝓphe= taꝝ·Quantū eñ ad hoc laudabile aliqd faciebāt·Quō ḡ erāt digni ſuſcipē ve·Chriſ in ome·Non ergo eos incuſat· quoniā ſepulcra edificāt·ſed intentioni eoꝝ debē bit·cum qua edificabāt·quoniā non ꝓpter hono rem eoꝝ·qui occiſi fuerāt·ſed ſicut pompam ſibi ſtatuentes in occiſionibꝰ illoꝝ·⁊ foꝛmidātes·ne foꝛte tpe ꝓcedēte ſepulcris deſtructis·tabeſcat tante audatie memoꝛia· Chriſo ſup math·Vel quia dicebāt apud ſe·Si bñfecerimꝰ pauperibꝰ non multi vident·et pro tempe vident·Nōne er= go melius edificia facimꝰ·que oīes aſpitiūt·nō ſolum in hoc tempe·ſed etiam in poſterum·O inſi piens homo·quid tibi ꝓdeſt poſt moꝛtē iſta me= moꝛia·ſi vbi es·toꝛqueris·et vbi non es laudaris Dum autem iudeos caſtigat dominꝰ·Criſtianos docet·Nam ſi ad illos ſolos dixiſſet hec dicta fuiſ ſent tm·non etiam ſcripta·nūc autem et dicta ſūt ꝓpter illos et ſcripta ꝓpter iſtos·Si ergo iuxta a lia bona fecerit homo edificia ſācta·additamētū ē bonis·Si aūt ſine alijs bōis opibꝰ·paſſio ē glīe ſecularis·Non eñ gaudēt martires quādo ex illis pecunijs honoꝛanē·in quibꝰ paupes ploꝛāt·Sē per etiā iudei ꝑteritoꝝ ſanctoꝝ cultoꝛes fuerūt et ꝑſentium cōtemptoꝛes·magis aūt ⁊ pſecutoꝛes Non eñ ſuſtinentes increpatōes ꝓphetaꝝ ſuoꝝ perſequebanē eos·et occidebāt·poſtea vero naſ= ſcentes filij intelligebāt culpas patrum ſuoꝛum et ideo quaſi de moꝛte innocentiū ꝓphetaꝝ dolē tes·edificabāt memoꝛias eoꝝ·Et ipi tamē ſimili ter pſequebanē et interficiebāt ſuos ꝓphetas·in crepantes eos ꝓpter peccata ſua·Et ideo ſubditē· Et dicitis Si fuiſſemꝰ in diebꝰ patrū noſtroꝛum non eſſemꝰ ſocij eoꝝ·in ſanguine ꝓphetaꝝ Hie Hoc autē et ſi ſermone non dicāt·ope loquuntur ex eo qꝛ ambitioſe et magnifice edificant memoꝛi as occiſoꝝ· Chriſ·ſup math·Qualia ergo co= gitabāt in coꝛde·talia loquebanē et factis·Natu ralem aūt ꝯſuetudinē omniū maloꝝ hominū hic xp̄s exponit·quia alter alteriꝰ culpā cito intelli= git·ſuam autē difficile·Homo eñ in cauſa alteriꝰ tranquillum habet coꝛ·Jn ſua vero turbatum·Jn cauſa ergo alteriꝰ de facili poſſumꝰ oīes iuſti iu dices eſſe·Jlle aūt vere iuſtus ⁊ ſapiēs eſt·qui ſi= bi ipi iudex fieri poteſt·Sequitē·itaqꝫ teſtimonio eſtis vobiſmetipis·quia filij eſtis eoꝛum qui ꝓphe tas occiderunt· Chriſ·in ome·Qualis autē eſt incuſatio filium eſſe homicide eum qui nō cōmuni cat mēti patris·patet·qꝛ nulla·Vnde manifeſtuꝫ eſt·qꝛ ꝓpter hoc dicit·qꝛ occulte inſinuat malicie ſimilitudinē Chriſ·ſup math·Teſtimonia eñ ſunt de filijs moꝛes parētū·Si enim pater fuerit bonꝰ et mater mala·aut ecōuerſo·filij interdū pa trem ſequunē·interdū matrē·Si aūt ambo fuerit equales·fit quidem aliquādo·vt de bonis paren tibꝰ mali exeāt filij·aut ecōuerſo·ſꝫ raro·Sic eniꝫ hoc eſt·ſicut cum extra reglām nature naſcitē hō· aut ſex digitos hñs·aut oculos non hñs Oꝛig·

Sed et in ꝓpheticis dictis narratio ſcḋm hyſtoria m eſt corpꝰ. ſpiritalis autẽ ſenſus eſt anima. Sepulcra ipẽ littere ſcripturaꝝ ⁊ libri. Qui ergo ſo lã hyſtoriã attendunt corpa ꝓphetarum colunt in litteris poſita quaſi in quibuſdã ſepulcris ⁊ dicũtur phariſei. id eſt preciſi. quaſi animã ꝓphetaruꝫ precedẽtes a corpore.

Et vos implete mẽſuram patrũ veſtroꝝ. ſerpẽtes genimina viperaꝝ. quõ fugietis a iuditio gehẽne. Ideo ecce ego mitto ad vos ꝓphetas et ſapientes. et ſcribas. ⁊ ex illis occidetis. et crucifigetis. et ex eis flagellabitis in ſynagogis veſtris et pſequimini de ciuitate in ciuitatẽ. vt veniat ſup vos omnis ſanguis iuſtus. qui effuſus eſt ſup terrã a ſanguine abel iuſti. vſqꝫ ad ſanguinem zacharie. filij barachie quẽ occidiſtis inter templum et altare Amen dico vobis veniẽt hec oĩa ſuper generationẽ iſtã.

Chriſ. in omelia. Quia dixerat contra phariſeos et ſcribas ꝙ filij eſſent eoꝝ. q̇ occiderũt ꝓphetas. Nunc manifeſtat. ꝙ in malitia eis ſimiles erãt. ⁊ ꝙ fictio erat hoc ꝙ dicebãt ꝙ nõ cõmunicaſſent opibꝰ eoꝝ ſi fuiſſent in tẽpore illo. Et ideo dicit. Et vos implete menſuram patrũ veſtroꝝ. Non quidẽ hoc dicit quaſi iniungẽs ſed quaſi ꝑdicẽs. qḋ futurũ erat. Chriſ. ſup math. Prophetiſat eñ vel futurũ eſſe. vt ſicut patres eoꝝ intfecerũt ꝓphas ſic ⁊ ipi interficerẽt xp̄m ⁊ aplós. et ceteros ſanctos. vt puta ſi cõtra aliquem litiges aduerſarium dicis illi. fac mihi. qḋ es facturꝰ. nõ iubes vt faciat. ſed oſtendis te itelligere qḋ cogitat facere. Et q̇dem quãtum ad veritatem exceſſerunt menſurã patrũ ſuorum. Illi enim homines occiderunt. Iſti deũ crucifixerunt. Sed quia voluntate ſua deſcendit in mortem. non imputat illꝭ ſue mortis peccatum. Imputat autẽ illis mortẽ aplóꝝ ceterorumqꝫ ſanctoꝝ. Et ideo dicit. Implete ⁊ non ſuperimplete Nam benigni et iuſti iudicis eſt ſuas iniurias contemnẽ. et alioꝝ iniurias vindicare. Orig. Impleuit etiam meſurã paterne iniquitatis per hoc ipm ꝙ nõ credunt i xp̄m. Cauſa autẽ incredulitatis fuit. qm̄ ſemp animum ſuum dederũt circa hyſtorias corpales. nihil ſpiritale in eis volẽtes intelligere. Hila. Quia ꝙ mẽſuram paterne volũtatis implebunt. ideo et ſerpẽtes ⁊ viperina generatio ſunt. Vnde ſequit̃. Serpentes genimina viperarum quõ fugietis a iuditio gehẽne Hie. Hoc ipm et iohãnes baptiſta dixerat. Sic ergo de viperis inquit naſcuntur vipere. ſic de homicidis patribꝰ vos nati eſtis homicide. Chriſ. ſuper math. Genimina autẽ viparum dicuntur. quoniã talis eſt viperaꝝ natura. vt filij rũpant vterum matris. et ſic ꝓcedant. Sic et iudei ſemp parentes cõdemnãt. reprehendẽtes eoꝝ facta. Dicit autem. quõ fugietis a iuditio gehẽne. Nũquid ſepulcra ſanctoꝝ edificãtes. Sed ꝑmus gradꝰ pietatis eſt ſanctitatẽ diligere. Deinde ſanctos. Sine cauſa eñ iuſtos honorat. qui iuſtitiã ſpernit. Non poſſunt ſancti amici eſſe illoꝝ quibꝰ deus eſt inimicꝰ. An forſitan nomẽ vacuum vos liberabit quia videmini eſſe in populo dei. puto aũt ꝙ melius eſt inimicus apertus q̄ amicꝰ falſus Sic apḋ deum odibilior eſt qui ſeruũ dei ſe dicit. et mãdata dyaboli facit. Apud deum quidem qui hominem occidere diſponit. anteq̄ occidat. homicida habetur. Voluntas eñ eſt. que aut remuneratur pro bono. aut cõdemnat̃ pro malo. Opera autem teſtimonia ſunt voluntatis. Non ergo querit deꝰ opera ꝓpter ſe. vt ſciat quomõ iudicet. ſed ꝓpter alios vt omnes intelligãt. quia iuſtus eſt deus. Prouidet autem deus occaſioni peccandi malis. non vt peccare faciat. ſed vt peccatorem oſtendat. et bonis prebet occaſionẽ. ꝑ quã oſtendant ꝓpoſitum voluntatis ſue. Sic ergo ſcribis ⁊ phariſeis dedit occaſionẽ oſtendendi voluntatẽ ſuam Vnde cõcludit. Ideo ecce mitto vobis ꝓphetas et ſapientes et ſcribas. Hila. id eſt aplós qui de futuroꝝ reuelatione ꝓphete ſunt. de xp̄i agnitione ſapiẽtes. de legis intelligẽtia ſcribe Hiero. Vel obſerua iuxta aplm ſcribentẽ ad corinthios varia dona eſſe diſcipuloꝝ xp̄i. alios ꝓphetas qui ventura ꝑdicant. alios ſapientes qui nouerũt qñ debent ꝓferre ſermonẽ. alios ſcribas in lege doctiſſimos. ex quibꝰ lapidatꝰ eſt ſtephanꝰ. Paulꝰ occiſus. Petrus crucifixꝰ. flagellati in actibꝰ apoſtoloꝝ diſcipuli. ⁊ pſecuti ſunt eos de ciuitate in ciuitatẽ. expellẽtes de iudea vt ad gẽtium populos tranſmigrarẽt Orige. Vel ſcribe qui mittũtur a xp̄o ſunt ſcḋm euãgeliũ quos et ſpiritꝰ viuificat et littera non occidit. ſicut littera legis. quaꝫ ſequẽtes. in vanas ſupſtitiones incurrunt. Simplex autem euãgelij narratio ſufficit ad ſalutem Scribe auteꝫ legis. Scribas noui teſtamẽti adhuc per detractionẽ flagellãt in ſynagogis ſuis. Sꝫ ⁊ heretici qui ſũt ſpũales phariſei. liguis ſuis xp̄ianos flagellant et pſequunt̃ de ciuitate in ciuitatẽ. Interdum corpaliter. aliqñ autem ſpiritaliter volentes eos expellere quaſi de ꝓpria ciuitate legis et ꝓphetaꝝ et euãgelij in aliud euangelium. Chriſ. ſuper. math. Deinde vt oſtendat qm̄ non impune hoc faciũt. ineffabilem eis ex his timorem incutit. Vnde ſubdit̃. Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis. Raba. id eſt omnis debita vltio pro effuſo ſanguine iuſtoꝝ. Hieronimꝰ De abel quidem nulla eſt ambiguitas quin is ſit quem chain frater occiderit. Iuſtus autẽ non ſolum ex dñi nunc ſententia. ſꝫ ex geneſis teſtimonio cõprobat̃. vbi accepta eius a deo narrãtur munera. Querimꝰ autẽ quis fuerit iſte zacharias filiꝰ barachie. quia multos legimꝰ zacharias. ⁊ ne libera nobis tribueret̃ erroris facultas. additum eſt. Queꝫ occidiſtis inter templum et altare. Alij zachariã filium barachie dicunt. qui in. xij. ꝓphetis vndecimꝰ eſt. patriſqꝫ in eo nomẽ conſentit. Sed vbi occiſus ſit inter templũ et altare. ſcriptũ

non loquiť ·maxime cum temporib9 eius vix fui-
ne templi fuerint· Alij zachariam patrem iohan
nis intelligi volunt· Orig̃· Venit em̃ ad nos q̃
dam traditio talis quaſi ſit aliquis locus in tem-
plo· vbi virginib9 quidem licet adorare deuz ex
parte aũ eaꝝ thorum virilẽ non pmittebãt in eo
conſiſtẽ· Maria aũt poſtq̃ genuit ſaluatorẽ igre
diens ad orandũ· ſterit in illo virginũ loco· Pro-
hibentib9 aũt eis· qui nouerãt eam iam filiũ ge-
nuiſſe Zacharias dixit· qm̃ digna eſt virginuz lo
co cum adhuc ſit virgo· Ergo quaſi manifeſtiſſi-
me aduerſus legem agentẽ occiderunt eum inter
templum et altare viri generatõis illi9· Hierõ·
Hoc tm̃· quia de ſcripturis nõ habet autoritatem
eadem facilitate cõtemniť· qua ꝓbatur· Alij iſtũ
volunt eſſe zachariã qui occiſus ſit a ioas rege iu
de inter templum et altare· id eſt in atrio templi
Sed obſeruãdum q̃ ille zacharias· non fuit filius
barachie· ſed ioiade ſacerdotis· Sed barachias ĩ
lingua noſtra benedicẽs deum diciť· et ſacerdotis
ioiade iuſtitia hebreo noie demonſtrať In euãge
lio vero quo vtunť nazareni· pro filio barachie·
filium ioiade ſcriptum repimus· Remi· Querẽ-
dum eſt aũt quõ vſq3 ad ſanguinem zacharie dixe
rit· cum plurimoꝝ ſanctoꝝ· ſanguis poſtea fuit
effuſus· Soluitur autẽ ſic· Abel· paſtor ouiũ fuit·
et in campo occiſus· zacharias fuit ſacerdos in a-
trio tẽpli interfectus Ideo ergo dñs hos duos
cõmemorat qm̃ p hos oẽs ſancti martires deſignã
tur laicalis ſcz et ſacerdotalis ordinis Chri· in
ome· Abel etiam cõmemorauit· oñdens qm̃ ex in-
uidia eſſent xp̃m et diſcipulos eius occiſuri· zacha
rie autem mentionẽ fecit· qm̃ duplex pſumptõ fu
it in eius occiſione· Non enim ſolum in ſanctũ ho
minẽ facta eſt· ſed et in loco ſancto· Orige· Zac
harias etiam interp̃tatur memoria dei· omis er-
go qui memoriã dei diſperdere feſtinat in eis· q̃s
ſcandalizat zacharie ſanguinẽ videť effundẽ filij
barachie· Per benedictionem em̃ dei· memores ſu
mus dei· Ab impijs etiam memoria interficiť dei·
quãdo et templũ dei a laſciuis corrumpiť· et alta
re eius p negligẽtiam orationũ ſordidaꝝ ſordi-
datur· Abel autẽ luctus interp̃tať· Qui ergo nõ
recipit quod ſcriptum eſt· Beati qui lugẽt· ſang
uinem effundit abel· hoc eſt veritatẽ luctus ſalu-
taris· Effundũt etiã aliqui veritatẽ ſcripturarũ
quaſi ſanguinẽ eaꝝ· quia omis ſcriptura· niſi ſm
veritatẽ intelligať· mortua eſt Chriſ· in ome·
Et vt omnẽ excuſationẽ illis adimeret· ne dicerẽt
qm̃ ad gẽtes eos miſiſti· ꝓpter hoc ſcãdalizati ſu
mus· p̃dixerat q̃ ad eos eſſent mittẽdi diſcipuli·
et ideo de vltione eoꝝ· ſubditur· Amẽ dico vo
bis· veniẽt hec omia ſup generationẽ iſtã Glo
Non hos tm̃ pñtes dicit· ſ3 omnẽ gñationẽ p̃cedẽ
tem et futurã· quia omes vna ciuitas ſunt· et vnuz
corpus dyaboli Hiero· Regula aũt ſcripturaꝝ
eſt· duas gñationes bonoꝝ et maloꝝ noſſe· de ge
neratione bonoꝝ diciť· Generatio iuſtoꝝ bñdi-
ceť· De malis vero in pñti loco· gñatio viperarũ
Ergo et iſti· quia ſimilia ſicut chain et ioas· cõtra
aplõs geſſerunt· de vna gñatõne eſſe referuntur
Chriſo· in ome· Vel aliter· quia gehẽne pena·
quã eis cõminat9 fuerat· tardabat· Cõminať etiã
eis pñtia mala cũ dicit· Venient hec oĩa ſup gña
tionem iſtam· Chriſo· ſuper math· Sicut enĩ
omia bona que in ſinglis gñationib9 a cõſtitutio
ne mũdi omes ſãcti merebanť· illis nouiſſimis ſũt
donata qui receperũt xp̃m· Sic oĩa mala que ĩ ſin-
gulis gñationib9 a cõſtitutõne mũdi pati merue-
runt omes iniqui· ſup nouiſſimos iudeos venerũt
quia xp̃m repulerũt· Aut ita· ſicut omis iuſtitia
precedentiũ ſanctoꝝ ymo omniũ ſanctoꝝ· tantũ
mereri non potuit· quantũ gratie datũ eſt hoib9
in xp̃o· ſic oim peccata ĩpioꝝ tm̃ mereri nõ potu
erunt· quãtum venit ſup iudeos· vt corpãlia pa-
tereť· qualia paſſi ſunt a romanis· et ſic poſtmo
dum omes gñationes eoꝝ· vſq3 in finẽ ſeculi ꝑi-
cereť· a deo et ludibriũ fierẽt gentib9 vniuerſ
Quid enĩ pei9 poteſt fieri q̃ filium cum miſericor
dia et pietate venientẽ non ſuſcipe· ſed tali modo
interficere· Vel ita· omis gens· vel ciuitas nõ ſtã
tim cum peccauerit· punit eam deus· ſed expectat
per multas gñationes· Quãdo autẽ placuerit dõ
perdere ciuitatẽ illam aut gentẽ· videť oim gña
tionum peccata reddere illis· qm̃ que omes mere
banť· hec ſola paſſa eſt· Sic et gñatio iudeorum
pro patrib9 ſuis videtur punita· Vere aũt non ꝑ
illis· ſed ꝑ ſe cõdemnati ſunt· Chriſ· in omelia·
Qui enĩ multos iam peccãtes vidit et incorrect9
pmanſit· eadem rurſus vel grauiora faciẽs· maio
ri eſt pene obnoxius·

Hierusalem hieru
ſalem que occidis ꝓ-
phetas et lapidas eos
q̇ ad te miſſi ſunt· quo
tiens volui cõgrega
re filios tuos· quẽad-
modum gallina cõgre
gat pullos ſuos ſub
alas· et noluiſti· Ecce
relinqueť vobis dom9
veſtra deſerta· Dico
aũt vobis· non me vi-
debitis ammodo do-
nec dicatis· Benedic
tus q̇ venit in noie dñi

Chriſ· in omelia·
Poſt p̃dicta ad ciui
tatem cõuertit domi
nus ſermonẽ· ex hoc
erudire volens audi
tores· Vnde diť hie
ruſalem hieruſalem
Hec aũt duplicatio
miſerentis eſt et val-
de diligentis· Hie
Hieruſalem aũt non
ſaxa et edificia ciui-
tatis· ſed habitato-
res vocat· quaz pr̃is
plãgit affectu Cri
ſup math Preuidẽs
ruinã ciuitatis illius
et plagam· que a ro
manis ſuperuẽtura
erat· recordabať q̇-
dem ſãguinis ſancto
rum ſuoꝝ qui effu-
ſus erat ab illˀ· et p9 modũ effũdend9· vñ addit·
Que occi· ꝓph· et lapi· eos q̇ ad te miſſi ſũt· miſſum
ad te yſayã occidiſti· et ſeruũ meũ hiremiã lapida
ſti· Ezechielez tractum per lapides excerebraſti·
quomõ ſaluaberis· que ad medicũ nõ venire pmit
tis· et non dixit· occidiſti· aut lapidaſti· ſ3 occidis
et lapidas· id eſt quaſi hoc ꝓprium et naturalem
conſuetudinẽ hñs· vt occidas et lapides ſanctos
Eadem fecit apoſtolis· que fecerat aliqñ ꝓphetis
Chriſ· in omelia· Deinde cum vocaſſet eam· et
aboĩnabiles ei9 occiſiões dixiſſ3 Quaſi ſe excuſãdo
dixit· Quotiẽs volui cõgregare filios tuos· Quaſi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

diceret·neq̄ ꝑdictis occiſionibus me a tua beni=
uolentia auertiſti·ſed volui te mihi adiūgere nō
ſemel aut bis·ſed multotiens·Magnitudinē autē
amoris ſub ſimilitudine galline oſtendit Aug·
de queſt·euā· Hoc em̄ genus animātis·magnum
affectum in filios habꝫ·ita vt eoꝝ infirmitate af
fecta·infirmeť et ipa·Et quod difficile in ceteris
animātibus inuenies alis ſuis filios ꝓtegēs con
tra miluum pugnat·Sic et mater noſtra dei ſapi
entia·per carnis ſuſceptōeꝫ infirmata quodāmō
ſecundum illud apoſtoli·Quod infirmum eſt dei·
forti⁹ eſt hominibus ꝓtegi infirmitatē noſtram
et reſiſtit dyabolo·ne nos rapiat Orige·Filios
aūt hieruſalem dicit ſm̄ quod dicim⁹·ſemp ciuiu
ſucceſſores precedentiū filios·Dicit aūt·Quoci=
ens volui·cum ſit manifeſtum ſemel eum docuiſſe
in corpe iudeos Semp em̄ xp̄s pn̄s fuit ⁊ in moy
ſe et in ꝓphetis et in angelis miniſtrantib⁹ ſaluti
humane p ſingulas generatōes·Si quis aūt non
fuerit congregat⁹ ab eo·iudicabiť quaſi noluerit
cōgregari· Raba·Ceſſent igitur heretici criſto
principiū ex virgine dare·omittāt alium legis·⁊
ꝓphetaꝝ deum ꝑdicare· Aug⁹ in euchiridion·
Vbi eſt autē illa omnipotētia·qua in celo et ī ter
ra om̄ia quecūq̄ voluit fecit·ſi colligē filios hie
ruſalem voluit et nō fecit·An non poti⁹ illa qui=
dem filios ſuos ab ipo colligi noluit·ſed ea q̄ꝫ no=
lente·filios eius colligit ipe·quos voluit Chr·
in ome·Deinde cōminať penā·quā ſemp formida
uerunt·ſcꝫ ciuitatis et templi euerſionē·dicens·
Ecce relinqueť vob̄ dom⁹ vr̄a deſerta·Chr·ſup
mat·Sicut em̄ corpus aīa recedēte ꝑus quidē fri
geſcit·deinde putreſcit·et ſoluiť·ſic et templum
noſtrum dei ſpiritu recedēte·ꝑus ſeditōībus et
indiſciplinatione replebiť·deinde veniet ad rui=
nam· Orige·Semp etiam eis qui n oluerunt cō
gregari ſub alis eius·cōminať xp̄s·Ecce relique
tur vobis dom⁹ veſtra deſerta·id eſt anima ⁊ cor
pus·Sed et ſi quis ex vobis noluerit cōgregari
ſub alis xp̄i·ex tēpore illo·ex quo cōgregationē
refugit·actu magis q̄ corpe·nō videbit pulchri
tudinē verbi·donec penitens a ꝓpoſito malo di=
cat·Benedictus qui venit in nomine domini Tūc
em̄ verbum dei benedictū venit ſuper cor hominis
quādo fuerit quis conuerſus ad deum Vn̄ ſequiť
Dico em̄ vobis·nō me videbitis ammodo·donec
dicatis·Benedictus qui venit in nomine domini·
Hiero·Quaſi diceret·Niſi penitentiā egeritis
et ꝯfeſſi fueritis ipm̄ eſſe me·de quo ꝓphete cecine
rūt filium omnipotētis patris·faciem meam non
videbitis Habent ḡ iudei datum ſibi tpe peniten
tie·Cōfiteanť benedictum qui venit in noīe dn̄i·
et xp̄i ora ꝯſpitient· Chriſo·in ome·Vel aliter
p hoc occulte ſm̄ aduentū ſignificauit·quoniam
tunc omnino eum adorabūt·Quod autē dicit·am
modo ad tempus crucis refertur·

CAPITV·XX·IIII·

Et egreſſus ieſus de tē plo ibat·et accesserūt ad eum diſcipuli eius vt oſtēderēt ei edificationes tēpli·Ipe aūt rn̄dens·dixit eis·Videtis hec oīa Amen dico vobis nō relinquetur hic lapis ſuper lapidem·q̄ non deſtruatur·

Greg·Poſtq̄ oīa
que ſuper hieruſalē
ventura erant·xp̄us
ꝑdixit·exigit de tē=
plo qui ꝯſeruauerat
templū ne caderet,·
donec fuit in eo·vn̄
diciť·Et egreſſus ie
ſus de templo ibat·
Sꝫ et vnuſquiſq̄ cū
ſit templuꝫ dei ꝓpter
ſpiritū dei inhabitā
tem in ſe·ipe ſit cau
ſa ſue deſertionis vt
agrediatur xp̄s·Se
quitur·Et acceſſerūt
ad eum diſcipuli ei⁹
vt oſtenderēt ei edi
ficatōes tēpli·dig=
num eſt videre·quō oſtendunt ei ſtructuras tem
pli·q̄ſi nunq̄ viderit templum·Ad quod reſpō
dendum eſt·q̄ cum xp̄s ꝓphetiſaſſet ſuperius rui
nam templi futurā·audiētes diſcipuli mirati ſunt
talem ac tantā tēpli ſtructurā ad nihilum redi=
gendam·ꝓpterea oſtendunt ei·vt flecteret eū ad
miſericordiā loci illi⁹·ne faceret·quod fuerat cō
minatus Sed et cum ſit humane nature admirabi
lis ꝯſtructio facta·videlicet templuꝫ dei diſcipli
ceteriq̄ ſancti etiam modo miranda opa dei·erga
figmētum humanū ꝯſitentes·an̄ ꝯſpectū xp̄i in=
tercedunt·ne deſerat genus humanū ꝓpter pecca
ta ipoꝝ·Sequitur·Ipe autē reſpōdens dixit eis
Videtis hec om̄ia Amen dico vobis nō relinqueť
hic lapis ſup lapidem·qui non deſtruať Raba·
Iuxta hyſtoriā manifeſtus eſt ſenſus·quia q̄dra=
geſimoſecundo anno poſt paſſionē domini ſub ve
ſpaſiono ⁊ Tyto romanis pn̄cipib⁹·ciuitas euer
ſa eſt cum templo· Remigi⁹·Diuinit⁹ aūt ꝓcu
ratum eſt·vt reuelata iam luce gratie·templum
cum ſuis cerimonijs tolleret·ne forte aliquis par
uul⁹ in fide dum videret oīa illa que a dn̄o fuerāt
inſtituta·et a ꝓphetis ſanctificata adhuc pmanē
paulatim recedēdo a ſinceritate fidei·ad carnalē
iudaiſmū tranſirent Chri·in ome·Sed qualiter
verum eſt·q̄ non māſit lapis ſup lapidē·Vel em̄
deſolationē ei⁹ oſtēdens omnimodā hoc dixit·vel
ſecundū illum locum vbi erat Sunt em̄ eius ptes
vſq̄ ad fūdamenta deſtructe Cum his et illud di
cam q̄m ex his que facta ſunt·⁊ de reliquis opor
tet credere·q̄ peribunt pfecte Hieroni·Miſti
ce autē recedente domino de templo·om̄ia legis
edificia ⁊ ꝯpoſitio mādatoꝝ ita deſtructa eſt·vt
nihil a iudeis poſſit impleri·⁊ capite ſublato vni
uerſa inter ſe membra ꝯpugnēt· Orig·Omnis
etiam homo qui ſuſcipiens in ſe verbū dei tēpluꝫ
eſt·ſi poſt pctm̄ adhuc ſuat ex pte veſtigia fidei
et religionis templū eſt ex pte deſtructum·et ex
pte cōſiſtens·Qui autē poſtq̄ peccauerit curam
ſui non habet·paulatim minuiť·donec ad plenuꝫ
recedat·a deo viuēte·et ſic nō relinqueť lapis ſu
per lapidem mādatoꝝ dei qui non deſtruatur·

Sedente auteꝫ eo ſuper mōtem oliueti·accesserūt ad eum diſcipuli ei⁹·ſecreto·di

Remi·Perſeuerās
dn̄s in itinere perue
nit ad mōtem oliueti
et quibuſdam diſci=
pulis in via oſtendē
tib⁹ et laudantibus
edificatōeꝫ templi·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

centes· Dic nobis· qñ
hec erūt Et quod ſig
num erit aduent9 tui
et ꝯſumationis ſeculi
Rñdens ieſus dixit il
lis· Videte ne q̇s vos
ſeducat· multi em̄ ve-
nient in nomine meo·
dicēt̄es· Ego ſuꝫ xp̄s
Et multos ſeducent·

ipſe palam p̄dixerat
oīa eſſe deſtruenda
idcirco cum p̄ueniſ-
ſent· ad montē oliue
ti· acceſſerūt ad eum
interrogātes· Vnde
dicit̄· Sedente autē
eo ſup mōtem oliue
ti· Chriſo· Prop-
ter hoc aūt ſecreto
acceſſerunt· quia de
magnis erant inter
rogaturi· Etem̄ cu-
piebāt diſcere diem
aduentus eius· quia
vehementer deſiderabāt gloriā eius vidē Hie·
Et interrogāt tria· Primo quo tempe hieruſaleꝫ
deſtruēda ſit· dicentes Dic nobis quādo hec erūt
Secundo quo tempe xp̄s venturus ſit Vñ dicunt
Et quod ſignū aduent9 tui· Tertio quo tempore
cōſumatio ſeculi ſit futura Vnde dicūt· Et ꝯſuma
tionis ſeculi Chriſo· Lucas aūt ait· vnā eſſe in
terrogacionē que eſt de hieroſolima· q̄ꝫ eſtimā-
tibus diſcip̄lis tunc futurū eſſe xp̄i aduētum· et fi
nem mundi quaſi hieroſolima deſtrueret̄· Marc9
autē non omnes eos de ꝯſumatione hieroſolime·
ſed petrum· iacobum· Johānem· et andreā· quaſi
liberius et ſecuri9 xp̄o loquētes· Orige· Puto
autē montē olíueti miſteriū eſſe eccleſie que ex gē
tibus eſt· Remi· Mons em̄ oliueti non habꝫ in-
fructuoſas arbores· ſed olueta quib9 lumē nutri
tur ad fugandas tenebras· ꝛ quibus feſſis reqes
infirmis ſalus p̄ſtatur· Sedens autem domin9 ſu
pra montem oliueti contra templum· de ruina ip
ſius et excidio iudaice gētis diſputat· vt etiā ipſo
ſitu corpis mōſtret· quia quiet9 manēs in eccl'ia·
impioꝝ ſupbiam ꝯdemnat· Orig· Agricola ei
reſidens in mōte oliueti· verbum dei eſt in eccl'ia
ꝯfirmatū xp̄s ſcꝫ qui ſemp oleaſtri ramos inſerit
in bonam oliuam patꝝ· Qui autē habēt fiduciam
ante xp̄m· diſcere volūt ſignū aduent9 xp̄i et con
ſumationis ſeculi· Eſt aūt duplex aduētus verbi
in anima· Primus quidē ſtulta p̄dicatio de criſto
quādo p̄dicam9 xp̄m natum et crucifixum· Sc̄ds
autē aduentus eſt in viris pfectis· de quib9 dicit̄
Sapientiā loquim̄ inter pfectos· Et huic ſecūdo
aduētui adiungit̄ ꝯſumatio ſeculi in viro pfecto
cui mūdus crucifixus eſt· Hila· Et quia tria a di
ſcipulis queſita ſunt· diſtinctis et temporibus et
intelligentie ſignificatōib9 ſeparant̄· Rñdet̄ er-
go p̄mo de ciuitatis occaſu· ꝛ qñ ꝯfirmat̄ verita
te doctrine· ne q̇s fallax ignorātib9 poſſit obrepe
Vñ ſequit̄ ꝛ rñdens ieſus dixit eis Videte nequis
vos ſeducat· Multi em̄ venient in nomine meo· di-
centes· Ego ſum xp̄s· Chriſ· Neqꝫ em̄ de hiero
ſolime· neqꝫ de ſc̄do aduētu reſpondit ſtatim· ſed
de malis quibus ſtatim obuianduꝫ erat Hiero·
Vnus autē eoꝝ de quib9 loquit̄· fuit ſymō ſama
ritan9· quē in actib9 apoſtoloꝝ legimus· qui ſe
magnā dicebat eſſe virtutē· hic q̄ꝫ inter cetera in
ſuis voluminib9 ſcripta dimittens· Ego ſum ſmo
dei· ego omnipotēs· ego om̄ia dei· Sed ꝛ iohes
apoſtol9 in epiſtola ſua loquitur· Audiſtis quia
antixp̄s ventur9 eſt· Nunc aūt antixp̄i multi ſunt
Ego reor om̄es hereſiarchas antixp̄os eſſe· ꝛ ſub
nomine xp̄i ea docere· que ꝯtraria xp̄o ſunt· Nec
mirum ſi aliquos ab his videam9 ſeduci· cuꝫ dñs
dixerit· Et multos ſeducent· Orige· Multi aūt
ſunt· qui ſeducunt̄· quia larga eſt porta· que duc̄
ad p̄ditionem et multi ſunt· qui intrant per eam·
Hoc aūt ſolum ſufficit ad cognoſcendū ſeditionē
antixp̄oꝝ· qui dicunt· Ego ſum xp̄s· q̄d nunq̄ le
git̄ xp̄s dixiſſe· Sufficiebāt em̄ ad credendum· q
ip̄e eſt xp̄s opera dei· et ſermo quē docebat· et v̄
tus ip̄ius· Om̄is etiam ſermo qui ꝓfitet̄ expoſiti
onem ſcripturaꝝ ſm̄ fidem eaꝝ et non habet ve
ritatem antixp̄s eſt· Sed ꝛ om̄es v̄tutes inue-
nimus eſſe criſtum· et omnes ſimulatas virtutes
anticriſtum· quoniam omnes ſpecies boni qual-
cunqꝫ habꝫ criſt9· in veritate ad edificatōeꝫ ho-
minū· omnes eas habet dyabol9 in ſpetie ad ſedu
ctiones ſanctoꝝ· Opus ergo eſt nobis deo auxilia
tore· nequis nos ſeducat· vel ſmo· vel virt9· ma
lum em̄ inuenire aliquem ſm̄ mores vite errantē
Multo aūt peı9 arbitror eſſe non ſecundū veriſſi
mā regulā ſcripturaꝝ ſētire Aug9· ad eſichiū

Audituri em̄ eſtis
prelia et opiniones p̄
liorum· Videte ne tur
bemini· oportet enim
hec fieri· ſed nondum
ſtatim finis· Conſur-
get enim gens in gen
tem et regnum in reg
num· et erunt peſtilen
cie ꝛ fames ꝛ terre mo
tus per loca· hec autē
omnia inicia ſunt do-
lorum·

Interrogātibus di
ſcipulis ea dominus
reſpōdit· que iam ex
illo tempe fuerāt ſe
cutura· ſiue de exci-
dio hieruſalē· vnde
orta eſt ip̄ius inter
rogationis occaſio·
ſiue de aduētu ſuo p
eccleſiam in quavſqꝫ
ad finē venire nō ceſ
ſat· In ſuis em̄ veni-
ens agnoſcitur· dum
eius quottidie mem-
bra naſcuntur· Siue
de ipſo fine in q̄ ap
parebit viuos iudi-
catur9 et mortuos·
Cum itaqꝫ ſigna di-
cat que ad iſta tria ptinēt· Quod eoꝝ trium ſig-
noꝝ ad aliquid hoꝝ referendū ſit· diligēter cō
ſiderandum eſt· Ne forte quod ptinet ad vnū· re-
ferendum putem9 ad alterū· Chri· Hic autem
loquit̄ de prelijs· que hieroſolimis erant futura·
cum dicit· Audituri em̄ eſtis prelia et opiniones
prelioꝝ Orige· Qui audit ipſas voces que fiūt
in prelijs· audit prelia· q̄ aūt de p̄lijs lōge geſtis
audit· opiniones vel rumores audit preliorum·
Chriſ· in omelia Quia vero p hoc turbari etiā
diſcipuli poterāt· Ideo ſubdit· Videte ne turbe-
mini· Deinde quia eſtimabāt poſt illud bellū quo
hieruſalem deſtrueret̄· ſtatim finem mūdi eſſe vē
turū· eos in vera opinione ſtabilit dicens· oportꝫ
em̄ hec fieri· ſed nondum ſtatim finis Hieroni·
id eſt non putem9 diem inſtare iudicii· ſed in tem
pus aliud reſeruare· cui9 ſignū p̄ſpicue in conſe
quentib9 ponit̄· Surget em̄ gēs cōtra gentem·
et regnum contra regnū Raba· Vel admonent̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

apli· ne his aduenientibꝰ terreant̃ vt hieroſolimã
iudeãqʒ deſerãt· quia non ſtatim finis· ſed in qua
dragesimũ annũ deſolatio ꝓuincie· vltimũqʒ vrb
et templi ſequet̃ excidium de quibꝰ ſubdit̃· Sur
get eñ gens in gentem · et regnum in regnum ·
Conſtat autem hic acerbiſſimos dolores· quibꝰ
omnis vaſtata eſt ꝓuitia ad litteram contigiſſe·
Chriſ· in omelia· deinde vt oſtendat· quoniã
et ipſe preliabitur contra iudeos· non ſolum bella
ꝓnuntiat· ſed et plagas diuinitus illatas · Vnde
ſubdit· Et erunt peſtilentie et fames et terremo
tus per loca· Raba· Notandum q̇ in hoc q̇ dic̃·
Coſurget gens cõtra gentem · oſtẽditur pturba
tio hominum erunt peſtilentie· ecce inequalitas
corporum · erit fames· ecce ſterilitas terremotꝰ
per loca· ecce reſpectus ire deſuper· Chriſo· in
omelia· Et non ſimpliciter hec fieri ſecundũ cõſue
tudinem antea in hominibus exiſtentem· ſed ex ira
que erit deſup· Et ꝓpter hoc nõ ſimpliciter dixit
ea eſſe ventura· neqʒ repente· ſed cum quadã ſig
nificatione· Vnde ſubdit · Hec autem omnia ſint
initia doloꝝ · id eſt iudaicoꝝ maloꝝ· Orige·
Vel aliter· Sicut egrotãt corpora ante mortem
ſic neceſſe eſt ante corruptionẽ mũdi· vt quaſi lã
guens terra frequentibꝰ terremotibus cõquaſſet̃
Aer eñ vim mortiferam ↄcipiens peſtilens fiat
et vitalis virtus terre deficiens · ſuffocet fructꝰ
Cõſequens autem eſt vt ꝓpter inopiam ciborum
in auaritiam et bella homines excitentur· Sed qʒ
inſurrectiones et lites interdum fiunt ꝓpter aua-
ritiam· Interdum autem ꝓpter ↄcupiſcentiam pñ
cipatus et gloriam vanã· adhuc ꝓfundiorem da
bit aliquis cauſam eoꝝ · que ante finẽ mundi ſunt
ventura· Sicut eñ aduentꝰ xp̃i in pluribꝰ genti
bus diuina virtute fecit pacem· ſic ↄſequens eſt·
vt ꝓpter abundantiã iniquitatis refriguerit cari-
tas multoꝝ· et ideo dereliquerit· illos deus ⁊ cri
ſtus eius · iterum fieri prelia · dum non ꝓhibent̃
a ſanctitate operationes ſeminatrices belloꝝ Sed
et aduerſarie virtutes dum non vetant̃ a ſanctis·
et a xp̃o abſqʒ ꝓhibitione operabuntur in cordibꝰ
hominũ vt excitent gentem aduerſus gentem· et
regnum aduerſus regnum· Si aũt ſicut quibuſdã
placet· et fames et peſtilentie ab angelis ſatha-
ne fiunt · hi etiã tunc inualeſcent ab aduerſis vir
tutibus· quãdo non fuerint ſales terre et lux mũ
di xp̃i diſcipuli· deſtruentes que ex demonum ma
litia ſeminãtur Et aliquãdo quideʒ in iſrahel fa
mes et peſtilẽtie fiebãt ꝓpter peccata· quas ora
tiones ſanctoꝝ ſoluebant Bene autem per loca·
non eñ in ſimul vult deus pdere humanũ genus
ſed iudicãs p ptes· dat penitentie locũ· Si auteʒ
incipientibꝰ huiuſmodi malis nõ fuerit facta cor
reptio· ꝓficient ad peius · Vnde ſequit̃· Hec aũt
omnia initia ſunt doloꝝ generalium ſcʒ in vniuer
ſo mũdo· et eoꝝ qui ſecuturi ſunt aduerſus ino-
pios· vt in doloribꝰ acutiſſimis cruciẽt̃· Hie·
Miſtice autem videtur regnum cõtra regnũ con
ſurgere et peſtilentia eoꝝ· quoꝝ ſermo ſerpit vt
cancer et fames audiẽdi verbi in dei · et cõmotio
vniuerſe terre· ⁊ a vera fide ſeperatio i hereticis
magis intelligi· qui contra ſemiucem dimicãtes.

Eccleſie victoriam faciunt Orige· Oportet aũt
hec fieri anteq̃ vi eniꝰ pfectionẽ ſapientie· que
eſt in xp̃o· ſed non ſtatim erit finis· quẽ querimꝰ
Pacificus eñ finis lõge eſt ab hominibus iſtis·
Hiero· Quod autem dixit· hec oĩa initia ſunt
doloꝝ· meliꝰ trãffertur parturitionũ · vt q̃ſi con
ceptus quidã aduentꝰ antixp̃i nõ ptꝰ intelligit̃

Tunc tradent vos in tribulationem et occi dẽt vos· ⁊ eritis odio omnibʒ gentibꝰ ꝓptẽ nomen meum · Et tũc ſcandalizabũtur mul ti et inuicem tradent et odio habebunt in- uicẽ · Et multi pſeudo prophete ſurgent et ſeducent multos · Et quoniam habũdabit iniquitas· refrigeſcet caritas multorũ· Qui autem pſeuerauerit vſ que in finem· hic ſaluꝰ erit · Et predicabitur hoc euangelium reg ni in vniuerſo orbe in teſtimonium omnibus gentibus· Et tunc ve niet conſumatio

Raban· Quo meri
to hieroſolimi · ac
prouincie iudeorum
vniuerſe tot irrogã
da fuerint aduerſa ·
dominꝰ manifeſtat·
ſubdens · Tunc tra-
dent vos· Chriſo·
in omelia· vel aliter
quia diſcipuli audiẽ
tes· ea que de hiero
ſolima dicebant̃ · ſic
diſpoſiti erãt vt ex-
tra turbatõeʒ eſſent
q̃ſi de alia pena audi
entes ſibi vero ꝓſpe
ra ſuperuẽtura ſpe
rabant· que aduenī-
re valde ꝺſiderabãt
Propter hoc eis g̃-
uia p̄nunciat in ſolli
citudineʒ eos ſtatu-
ens· Et p̄us quidem
iuſſerat eos vigilare
contra deceptiones
ſeductoꝝ· Nunc aũt
tyrannoꝝ violẽtiaʒ
eis predicit dicens ·
Tunc tradent vos i
tribulationẽ· et occi
dent vos· Oportune
eñ eoꝝ mala interpoſuit· mitigationem haben-
tia a cõmunibꝰ malis · Nec ſolum ita eos cõſolatus
eſt· ſed oſtendendo tribulationis cauſam · adiun-
gens· q̇ ꝓpter nomẽ eius hec eſſent paſſuri· vnde
ſequit̃· Et eritis odio oĩbꝰ hominibꝰ ꝓpter no-
men meum Orige· Sed quomõ etiaʒ in vltimis
partibꝰ terre cõmorantibꝰ gẽtibus odio habet̃
populus xp̃i · niſi forte ⁊ hic aliquis dicat ꝓpter
exagerationem poſitum omnibꝰ pro multis Sed
et hoc q̇ dicit· Tunc tradent vos habet queſtio
nem Nam a p̄uſq̃ hec fierẽt· traditi ſunt criſtiani
in tribulationes · Sed aliq̃s rñdebit · quoniã tũc
maxime tradent̃ criſtiani in tribulatõẽs quemad-
modum nunq̃ · Amãt eñ qui in calamitatibꝰ ſunt
cauſas eaꝝ diſcutiẽtes inuenire aliquid qꝺ loq̃n
tur · Conſequẽs ergo eſt· vt quaſi de relinquẽti-
bus hominibꝰ deoꝝ culturã propter multitudi-
nem xp̃ianoꝝ · dicant fieri bella fames et peſtilen
tias· ſʒ ⁊ terremotus cauſam dicerẽt xp̃ianos· ꝓpt̃
quod ⁊ pſecutiones paſſe ſunt eccleſie Chriſo·
in omelia· Poſtq̃ autẽ iam duplex preliũ poſuit
ſcʒ qꝺ ẽ a ſeductoribꝰ ⁊ qꝺ eſt ab inimicis· Conſe
quenter tertiũ p̄lium ponit · qoud eſt a falſ fra-
tribus· Vnde ſubdit· Et tunc ſcan· mul· et inuicem

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tra· et odio habebunt inuicem · vide aũt et paulũ hec plorãtem ꝛ dicentẽ· Foris pugne· intus timores· ꝛ alibi· pericula in falſis fratribꝰ · De quibus alibi dicit· Tales ſũt pſeudo apoſtoli operarij ſubdoli· Vnde et hic ſubditur· Et multi pſeudo ꝓphete ſurgent et ſeducẽt multos Remi· Jmminẽte enĩ captiuitate hieruſalem· multi inſurrexerũt criſtianos ſe eſſe dicentes· et multos ſeduxerunt · quos paulꝰ nominat falſos fratres · Johãnes vero antixpos· Hila · Vt nicolaꝰ vnus ex ſeptem dyaconibus fuit· qui multos mẽtita veritate peruertit·

Chri· in omelia · Deinde quod his difficiliꝰ eſt oſtendit · quia tales pſeudo ꝓphete nullã mitigationem a caritate accipient· vnde ſequitur · Et quoniam habundabit iniquitas refri· ca· multoꝝ.

Remigius · id eſt vera dilectio erga deũ et ꝓximum · nam quãtomagis ab vnoq̃ iniquitas ſuſcipitur · tantomagis in corde ipiꝰ ardor caritatis extinguitur· Hiero· Conſiderandũ autẽ ꝙ non negauit omniũ futurã eſſe caritatẽ · ſed multoꝝ· ſtã in apoſtolis et eorum ſimilibus· pmã ſira eſt caritas· de qua paulus dicit · Quis nos ſeparabit a caritate xpi· Propter qđ et hic ſubdiẽ Qui aũt pſeuerauerit vſq̃ in finẽ hic ſaluus erit· Remi· Vſq̃ in finẽ dicit · vſq̃ ad terminũ vite ſue in cõfeſſione nois xpi pſeuerauerit · et i caritate ſaluꝰ factus eſt. Chriſo · in ho · Deinde ne dicerent qualiter ergo inter tot mala viuemus· qđ plus ẽ promittit · ꝙ nõ ſolũ viuerẽt · ſʒ etiã vbiq̃ docerent · Vnde ſubditur · Et p̃dicabitur hoc euangelium regni in vniuerſo orbe · Remi · Quia enim nouerat dominꝰ corda diſcipuloꝝ contriſtanda eſſe de excidio hieruſalem et ꝑdicione ſue gentis· hec cõſolatio cõſolatur eos· Vel ꝙ multo plures credituri erant de gentibus q̃ꝫ de iudeis perirẽt

Chriſ in ho · Quod aũt et ante captionẽ hieroſolime· vbiq̃ p̃dicatum eſt euãgelium· audi ꝙ ait paulus· Jn omnẽ terrã exiuit ſonꝰ eoꝝ · Et vides eum a hieruſalem ad hiſpaniã currẽtem · Si autẽ vnus tantã portõnem accepit· excogita · reliqui quanta operati ſunt · Vnde et quibuſdam ſcribẽs de euãgelio dicit · ꝙ fructificat et creſcit in omni creatura que ſub celo eſt· Hoc aũt eſt maximũ ſignum virtutis chriſti· ꝙ in · xxx · annis vel paruʒ ã plius· Euangelij ſermo fines orbis terraꝝ impleuit · Quãuis aũt euãgeliũ vbiq̃ p̃dicatũ fuerit· Nõ tamen omnes crediderũt · Propter quod ſubdit· Jn teſtimoniũ omnibꝰ gẽtibus id eſt in accuſationẽ his qui nõ crediderũt · Qui enĩ crediderẽt teſtabũtur aduerſus eos qui nõ crediderunt · et cõdemnabũt eos · Conuenienter aũt poſtquam p̃dicatum eſt euãgeliũ ꝑ orbẽ terraꝝ tũc hieroſolima periit · Vnde ſequiẽ · Et tunc veniet conſũmacio id eſt finis hieroſolimoꝝ· Qui enim viderẽt chriſti virtutẽ vbiq̃ refulgẽtem · et in breui tempore orbem terraꝝ ſuper greſſam · quã veniam habere debuerũt · in ingratitudine ꝑmanentes

Remi· Poteſt aũt et totꝰ locꝰ iſte referri ad cõſũmationẽ ſeculi· Tunc enim plurimi ſcãdalizabũtur· recedẽtes a fide· videntes multitudinẽ et diuitias malorũ et miracula antixpi et conſortios ꝑſequentur · et antixp̃o mittet pſeudo ꝓphetas qui ſeducent multos· et abũdabit iniquitas· qñ numerꝰ maloꝝ augebiẽ· ꝛ refrigeſcʒ caritas· qñ numerus bonoꝝ minueẽ· Hiero· Signũ etiam dominici aduẽtꝰ eſt in toto orbe euãgeliũ p̃dicari· vt nullus ſit excuſabilis. Orige · Quod autẽ diciẽ· Eritis odio omnibꝰ hominibꝰ · ꝓpter nomẽ meum · ſic ſaluare quis poterit · quia non quidem in vnum ꝯſenſerũt oĩes gẽtes aduerſus xpianos Cum autẽ ꝯtigerint· que xp̃s p̃dixit · tunc fient ꝑſecutões iam non ex parte ſicut ante ſed generaliter vbiq̃ aduerſus ꝑplũm dei Augꝰ· Sʒ qui putant hoc quod diciẽ · p̃dicabiẽ euangeliũ regni ĩ vniuerſo orbe per ipſos aplõs factuʒ eſſe· nõ ita eſſe certis documẽtis ꝓbatũ eſt· Sunt enĩ in africa barbare· innumerabiles gentes· in quibꝰ nõdum p̃dicatum eſſe euangelium ex hijs qui ducũtur inde captiui addiſcere in ꝓmptu eſt· Neq̃ tñ vllo modo recte dici poteſt iſtos ad ꝓmiſſionẽ dei nõ ptinere· Non enĩ romanos ſolum· ſed oĩes gẽtes dominꝰ ſemini abrahe iurando ꝓmiſit · Jn quibus ergo gentibꝰ nondum eſt eccleſia oportet ꝙ ſit· vt omnes qui ibi fuerint· credant · Quomõ enĩ et illud implebiẽ· eritis odio oĩibꝰ gentibꝰ ꝓpter nomẽ meum · niſi in omnibus gentibꝰ ſint et q̃ oderint· et quos oderint · Non eſt igiẽ ab apoſtolis p̃dicatio iſta cõpleta· qñ adhuc ſũt gentes in quibus non dũ cepit impleri Quod aũt dixit apoſtolus· Jn omneʒ terrã exiuit ſonus eoꝝ · quãuis locutus ſit p̃teriti temporis verbis tamẽ qđ futurũ erat dixit· non qđ iam factum atq̃ cõpletuʒ Sicut et ip̃a ꝓpheta quo vſus eſt teſte fructificare et creſcere dixit· Euãgelium in vniuerſo mũdo vt ita ſignificaret vſqʒ quo creſcẽdo eſſet futuꝝ. Si ergo latʒ qñ euãgelio vniuerſus orbis implebitur ꝓculdubio latet quãdo finis erit aut quippe non erit Orige· Cum ergo omnis gens audierit· Euãgelij p̃dicatõeʒ tunc erit ſeculi finis Et hoc eſt quod ſequiẽ· Et tunc erit conſũmatio Multe enĩ non ſolum· barbaroꝝ · ſed atiã noſtroꝝ gẽtium nondũ audierũt xpianitatis verbum· Gloſa Vtrũq̃ aũt dictoꝝ tueri poteſt· ſi tñ diuerſo mõ diffuſio p̃dicatõis euãgelij intelligaẽ· Si enĩ intelligatur· quantũ ad fructũ p̃dicatõnis· qui eſt vt in ſingulis gentibꝰ fundeẽ eccleſia credentiuʒ in xp̃m· vt auguſtinꝰ exponit· eſt ſignũ qđ oportet p̃cedere ante finem mũdi · non tñ p̃ceſſit ante deſtructionẽ hieroſolime Si autẽ intelligaẽ quãtum ad famã p̃dicatõis· ſic ante finẽ hieroſolime fuit cõpletuʒ diſcipulis xpi ꝑ quatuor mũdi partes diſperſis· Vnde Hiero· dicit nõ puto aliquã remãſiſſe gentem que xpi nomẽ ignoret· Et quãq̃ꝫ non habuerit p̃dicatorẽ tñ ex vicinis gentibus opinionẽ fidei non poteſt ignorare. Origenes Moraliter aũt qui viſurus eſt ſm verbuʒ dei· aduentum glorioſum illum in animã ſuã· neceſſe eſt· vt ſecundũ menſurã ꝓfectus ſui inſidias a cõtrarijs operationibꝰ patiaẽ quaſi magnꝰ athleta ꝛ xp̃s in eo ab oibꝰ odiaẽ nõ tm̃ a gẽtibꝰ ſm carnẽ q̃ntũ a gẽtibꝰ · ſpiritaliũ neq̃tiaꝝ· ſꝫ ꝛ ĩ q̃ſtioibꝰ pauci eẽt veritatẽ pleniꝰ attigẽtes· pleſ aũt ſcãdalizabunẽ· ꝛ cadent ab eo ꝓditores ꝛ accuſatores alterutrum ꝓpter diſſenſionẽ dogmatũ veritatis

Que cauſa fiet vt odiant ſe inuicē. multi etiā erūt non ſane tradentes de futuris ſermonē. et quomō nō oportet interptantes ꝓphetas. quos pſeudo ꝓphetas dicit. ſeducentes multos et feruentē di lectionē. que prius fuerat in ſimplicitate fidei refri geſcere facient. Sed qui potuerit manere in apo ſtolice traditionis ꝓpoſito. ipe ſaluabitur Et ſic p̄di catum euāgeliuꝫ in animas omniū erit in teſtimo nium omnib9 gentib9. id eſt oīibus cogitationi bus incredulis animaꝝ. Chriſo. in omelia

Cum ergo videri tis abominationē de ſolationis que dicta ē a daniele ꝓpheta ſtan teꝫ in loco ſancto. qui legit intelligat. Tūc qui in iudea ſunt fugi ant ad montes. qui in tecto non deſcēdant tollere aliquid de do mo ſua. et qui in agro nō reuertatur tollere tu nicam ſuam. Ve autē pregnātib9 et nutriē tib9 i illis dieb9. Ora te aūt vt fiat fuga ve ſtra hyeme vl' ſabato erit eñi tūc tribulatio magna. qualis nunꝗ fuit ab initio mūdi vſ qꝫ mō neqꝫ fiet. et niſi breuiati fuiſſent dies illi. nō fieret ſalua om nis caro. Sed ꝓpter electos breuiabunt di es illi.

Quia ſup̄ occulte inſi nuauit. hieroſolime finem conſequentur idem manifeſte oſtē dit ꝓphetiā inducēs que deſtructiōeꝫ iu deoꝝ credere facit. Vñ dicit. Cum ergo vide. abo. deſo. que dicta eſt a daniele. ſtantem in loco ſanc to. qui legit intelli gat. Hierom. hoc aūt quod dictum eſt qui legit. intelligat poitur. vt ad intelli gentiā miſticā ꝓuo cem̄. Legim9 autem in daniele hoc modo Et in dimidio hebdo madis auferetur ſacri ficium et libamīa Et in templo deſolatio num abominatio erit vſqꝫ ad cōſummatio nem temporis. et cō ſumatio dabitur ſuper ſolitudinē. Aug9 Lucas quidē vt oſtē deret. Tunc factum fuiſſe abominationē deſolatōis. que a da niele p̄dicta eſt. quā do expugnata ē hie ruſalē eodē loco hec domini verba cōme morat. Cum videritis circūdari ab exercitu hieru ſalē tunc ſcitote. quia appropinquabit deſolatio eius. Chriſ. in ome. Vnde abominatōeꝫ deſo lationis videtur exercitum dicere quo ſcꝫ deſola ta eſt ciuitas ſancta hieruſalē. Hiero. Aut pōt intelligi de ymagine ceſaris. quā pylatus poſuit in templo. aut de adriani equeſtri ſtatua. que in ip̄o ſanctaſanctoꝝ loco ſtetit vſqꝫ in preſentē di em. Abominatio eñi ſm veterem ſcripturā ydolū nuncupatur. et idcirco addit deſolationis. q2 in de ſolato templo atqꝫ deſerto ydolum poſitum ſit.

Chriſo. in ome. Vel quia ille qui diſſoluit ciui tatem et templū. ſtatuam intus poſuit. Vt autē diſcant. quoniā viuentib9 quibuſdā eoꝝ hec erūt ꝓpter hoc dixit. Cum videritis Ex quo admirare xp̄i virtutem. et diſcipuloꝝ fortitudinem qui in talibus temporibus p̄dicabant. in quibus omnia iudaica impugnabantur. Apoſtoli autē ex iudeis ex iſtentes leges introduxerunt nouas aduerſus ro manos tunc dominātes. infinita milia iudeoꝝ ce perunt romani et duodecim viros nō ſuperauerunt nudos et inermes. Quia vero multociens. ori ge rat in grauib9 p̄lijs iudeos reſtauratos fuiſſe. ſi cut temporib9. Senacharib et Antiochi ne aliqs ſuſpicetur tale aliquid futurum. ſuis fugiendū eſſe p̄cepit cum ſubdit. Tunc qui in iudea ſunt fugiāt ad montes. Remi. Hec eñi omnia imminēte de ſolatione. Hieruſalē cōſtat fuiſſe impleta. Appro pinquante nāqꝫ Romano exercitu. oēs xp̄iani qui i prouincia erāt. ſicut hyſtoria eccleſiaſtica refert diuino miraculo moniti lōgius receſſerunt tranſe untes Jordanē venerunt in pellā ciuitatē. et ibi ſub tutela Agrippe regis. cui9 mentio in actib9 apo ſtoloꝝ fit. aliquāto tempe māſerunt. ipſe autem Agrippa cuꝫ parte iudeoꝝ. que ſibi obtemꝑabat Romano ſubditus erat imperio. Chri. in ome. Deinde oſtendēs euitabilia mala futura eſſe in iu deis et infinitaꝫ calamitatē. ſubdit. Et qui in tec to eſt. non deſcendet tollere aliquid de domo ſua Eligibili9 eñi erat nudo corpe ſaluari. ꝙ intrare domum. vt tolleret veſtimētum. Propter quod et de eo qui eſt in agro ſubdit. Et qui in agro eſt non reuertatur tollere tunicam ſuam. Si enim qui in ciuitate ſunt. fugiūt. multomagis qui foris ſūt non oportet ad ad ciuitatē refugere. Et quidem pecunias contemnere facile eſt. et ꝓuidere ſibi i ve ſtimētis non difficile Que autē a natura ſūt. qua liter aliquis fugiet. Qualiter eñi pregnās leuius fiet ad fugam. aut lactans poterit eum quē pepe rit deſerere. Propter quod ſubdit Ve autē preg nantibus et nutrientib9 in illis dieb9. His quidē quia pigriores ſunt et quia facile fugere nō poſ ſunt. onere conceptionis grauate. His aūt quia conti nētur vinculo cōpaſſionis filioꝝ et non poſſunt ſi mul ſaluare eos quos lactāt Orige. Vel quoniā non erit tunc tempus miſerendi. neqꝫ ſup pregnā tes. neqꝫ ſuper lactantes. neqꝫ ſup infātes earum. et quaſi ad iudeos loquēs. qui arbitrabantur in ſa bato non oportere ambulare viam amplius ꝙ ē ſabati iter. ſubdit. Orate aūt vt non fiat fuga ve ſtra hyeme vel ſabato. Hiero. quia ſcꝫ in alte ro duritia frigoris ꝓhibet ad ſolitudines pergē. et in montibus deſertiſqꝫ latitare. In altero. aut trāſgreſſio legis eſt. ſi fugē voluerint. aut mors imminens ſi remanſerint. Chriſo. in ome. Vide autem quoniā aduerſus iudeos eſt hic ſermo. non eñi apoſtoli. ſabatum erant obſeruaturi. neqꝫ ibi māſuri cum Veſpaſian9 hoc egit. et eñi plures eo rum iam p̄mortui erant Si aūt aliquis remāſerat in alijs ptib9 orbis terraꝝ tūc conuerſabatur. ꝓp ter quid aūt hoc orandū eſſe dixerit. ſubdit. Erit eñi tribulatio magna. qualis nō fuit ab initio mū di vſqꝫ modo. neqꝫ fiet Aug. ad eſichiū apud lucam ſic legitur. Erit aūt preſſura magna ſuper terram et ira populo huic. et cadent in ore gladij et captiui ducentur in omnes gentes. Iam et Joſe phus. qui iudaicam ſcripſit hyſtoriā talia mala. dicit illi populo tunc accidiſſe. vt vix credibilia

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

eſſent. Vñ nõ immerito dictũ eſt. talẽ tribulatõez
nec fuiſſe a creature initio nec futurã. Sed et ſi tẽ
pore antixp̄i talis aut maior forſitan erit. intelli
gendum eſt de illo populo dictum ꝙ eis talis am
plius futura non erit. Si eñ antixp̄m illi ꝑmitus
et ꝑcipue recepturi ſunt factur⁹ eſt tunc idẽ po=
pulus tribulatõez potius q̄ paſſur⁹. Chriſo.
in omelia. Interrogo autẽ iudeos vnde tam into
lerabilis ira diuinit⁹ venit ſup eos. oĩbus que
ante facte ſunt difficilior. Nam manifeſtũ eſt. qm̃
ꝓpter crucis manifeſtationẽ. Sed adhuc oſtendit
omnipotẽs grauiori pena fuiſſe dignos in hoc ꝙ di
citur. Et niſi breuiati fuiſſent dies illi. non fieret
ſalua omnis caro. ac ſi diceret. Si ampli⁹ duraſſz
prelium. Romanoꝝ aduerſus ciuitatẽ. vniuerſi ꝑ
iſſent iudei. Omnẽ eñ carnẽ iudaicam dicit. et qui
foris et qui intus erant. Non eñ ſolum eos qui in
iudea erant impugnabãt. Romani. Sed et eos q̄
vbiq̄ diſperſi erãt ꝑſequebanẽ. Aug⁹. ad euſi
bium. Quidam aũt cõuenienter mihi intellexiſſe
videẽ mala ip̄a ſignificata noĩe dieꝝ. ſicut ſunt
dicti dies mali in alijs ſcripture diuine locis. Neq̄
eñ dies ip̄i mali ſũt. ſed ea que fiunt in eis. Ipſa
enim dicta ſunt breuiari. vt deo tolerãtiam donan
te minus ſentirenẽ. ac ſic que magna eſſent. fierẽt
breuia. Chri. in omelia. Ne vero iudei dicerent
qm̃ ꝓpẽ ꝑdicatõez. et diſciplos xp̄i h̃ mala euene=
runt. oſtendit. ꝙ niſi illi eſſent. radicitus ꝑiſſent.
Vnde ſubditur. Sed ꝓpter electos breuiabuntur
dies illi. Augu⁹ ad euſebiũ. Non eñ debemus
ambigere qñ euerſa eſt hieruſalẽ. fuiſſe in illo po
pulo electos dei. qui ex circũciſione crediderant
ſiue fuerãt credituri. electi ante ↄſtitutõez mundi
ꝓpter quos breuiarenẽ dies illi. vt tolerabilia
mala fierẽt. Non aũt deſunt qui exiſtimãt ita bre
uiores dies il os futuros. ꝙ curſu ſolis celeriore
breuiẽtur. ſicut fuit longior dies orãte ieſu naue.

Herom. Nec recordanẽ illi⁹ ſcripti. Ordiatio
ne tua ꝑſeuerãt dies. ſed iuxta tẽpoꝝ qualitatẽ
id eſt abbreuiatos. non menſura ſed numero. ne tẽ
poꝝ mora ↄcuciaẽ. credendũ fides. Augu. ad
eſich. non tñ putem⁹. hebdomodas danielis. vel
ꝓpter dieꝝ breuiatõnes fuiſſe turbatas. vel illo
iam tempe non fuiſſe cõpletas. ſed in fine tempo
rum eſſe cõplendas. Aptiſſe eñ lucas teſtaẽ dani
elis ꝓphetiam tunc fuiſſe cõpletam quãdo euerſa
eſt hieruſalem. Chriſ in om. intellige aũt ſpi=
ritusſancti diſpẽſationẽ. qm̃ nihil hoꝝ ſcripſit io
hannes. vt non videreẽ ex ip̄a coꝝ que facta ſũt
hyſtoria ſcribere. etenĩ poſt captionẽ hieruſalez
vixit multo tempe. Sed qui ante mortui ſunt et ni
hil hoꝝ viderunt ip̄i ſcribunt. vt vndiq̄ fulgeat
ꝑnuntiatõis virtus. Hila. Vel aliter totũ iudi
tium aduent⁹ futuri dñs ponit dicens. Cum vide
ritis abominationẽ. De antixp̄i eñ temporib⁹ hec
locut⁹ eſt ꝓpheta abominatio ex eo dicta eſt. ꝙ ad
uerſus deum veniẽs honorẽ dei ſibi vendicet. De=
ſolationis aũt abominatõ. quia bellis et cedibus
terram deſolaturus ſit. atq̄ ob id a iudeis ſuſcep=
tus loco ſanctificatõis inſtituiẽ. vt vbi ſãctorum
ꝑcibus deus inuocabatur. ibi ab infidelib⁹ recep
tus dei honore venerabil̃ ſit. et q2 ꝑ⁹ iſte iudeoꝝ

error erit. vt qui veritatẽ reſpuerunt. ſuſcipiant
falſitatẽ. Iudeam deſeri monet. et trãſfugere in
montes. ne admixtionẽ plebis illi⁹ antixp̄o credi
ture vis aut cõtagio afferaẽ. Q̃d autẽ ait. Et qui
in tecto ſunt. non deſcẽdant. tollere aliquid d̃ do
mo ſua. ſic intelligiẽ. Tectum eſt domus veſtigiũ
et habitatõis totius excelſa ꝑfectio. Qui igiẽ cõ
ſummatione dom⁹ ſue. id eſt cordis ſue ꝑfectione
ↄſtiterit. regeneratione ſpiritus noui celſus non
deſcẽdere in humiliora reꝝ ſecularium cupiditate
debebit. Et qui in agro erit. non reuertaẽ tollere
tunicam ſuam. id eſt poſitus in opatione ꝑcepti.
non ad curas ꝑſtinas reuertaẽ. ob quas veterum
exinde peccaminũ quib⁹ antea ↄtegebaẽ. erit tu
nicam relaturus. Augu⁹ ad euſebiũ. in tribu=
lationib⁹ enim cauendum eſt. ne quiſq̄ deuictus
ad carnale vitam. de ſpiritali ſublimitate deſcen
dat. aut qui ꝓfecerat. in anteriora ſe extendens.
de ſciendo in poſteriora reſpitiat. Hila. q̃d aũt
dicitur. Ve ꝑgnantib⁹ et nutrientib⁹ in illis die
bus. non de fetaꝝ onere dominũ admonuiſſe cre
dendum eſt. ſed animaꝝ peccatis repletaꝝ oſtẽ
diſſe grauitatẽ. ꝙ neq̄ i tecto poſite. neq̄ i agro
manentes repoſite ire tempeſtatẽ vitare poſſint
Illis quoq̄ ve erit qui nutricẽt. Infirmitatẽ enim
animaꝝ que ad cognitionẽ dei tanq̄ lacte educã
tur in his oſtendit. et idcirco. ve ip̄is erit. quia ad
fugiendũ antixp̄z graues et ad ſuſtinẽdum impite
nec peccata effugerunt. nec cibum veri panis ac=
cepunt Augu⁹. de ver. do. Vel ꝑgnans eſt qui
res alienas ↄcupiſcit. Nutriens eſt. qui iam rapu
it. quod cõcupierat. Illis eñ ve erit i die iuditij.
Quod aũt dñs dixit. orate ne fiat fuga veſtra hy
eme. vel ſabato. Aug⁹ de queſt. euã. id eſt vel
in letitia vel triſtitia rerum tempalium quis inue
niatur in die illa. Hila. Aut vel in peccatorum
frigore. aut in otio bonoꝝ opum reperiamĩ. quia
grauis vexatio incũbet. niſi ꝙ cauſa electoꝝ dei
diebus illis ſit breuiatas afferẽda vt vim maloꝝ
coartatum temp⁹ exupet. Origenes. Miſtice aũt
in loco ſancto omniũ ſcripturaꝝ. tam veteris te=
ſtamenti q̄ noui. antixp̄s qui eſt falſum verbũ ſte
tit frequẽter Qui autem hoc vident ex iudea lit=
tere. fugianẽ ad ſublimes veritatis montes. Et ſi
quis inuentus fuerit aſcẽdiſſe ſup̄ tectum verbi et
ſtare ſup faſtigiũ eius. non deſcẽdat inde occaſi=
ne vt auferat aliquid de domo ſua. Et ſi fuerit in
agro in quo abſcondit⁹ eſt theſaurus et reuerſus
fuerit retro incurret in ſeditionẽ verbi mendacis
et maxime ſi ſpoliauerit ſe verbũ vetus. id eſt ve=
terem hominẽ. et iteꝝ ↄuerſus fuerit tollere ip̄m
tunc autẽ anima in vtero habens. que nec dũ fru
ctificauit ex v̾bo incurrit i ve. Proijcit eñ ↄceptũ
et euacuaẽ a ſpe que eſt in actib⁹ veritatis. ſimiẽ
aũt ſi videaẽ formatum. et fructificatũ verbuz nõ
autem fuerit enutritum ſufficiẽter. Orent autem
qui fugiunt in mõtes. ne fuga eoꝝ fiat hyeme vl̃
ſabato. qm̃ in trãquilitate anime cõſtituti. poſſũt
impetrare viam ſalutis. et in ſabato qñ homo bo
na opera non facit fuga veſtra non fiat. Nemo
eñ in periculo falſi dogmatis facile ſuperatur.
niſi qui nudus fuerit ab opibũs bonis. Que ẽ aũt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

maioꝛ tribulatio· ꝙ vidē fratres noſtros ſeduci· et ꝙ aliquis videat ſeipm̄ moueri ⁊ cõturbari· Dies autē intelligunt̃ ꝑcepta et dogmata veritatis Omnes autem intellectꝰ a ſcientia falſi nois venientes additamēta ſunt dieꝝ· que deꝰ abbreuiat per quos vult·

Tunc ſiquis vobis dixerit· Ecce hic eſt xp̄us· aut illic· nolite credere ſurgent enim pſeudo xp̄i et pſeudo ꝓphete· et dabunt ſigna magna et ꝓdigia· ita vt in erroꝛez inducant̃· ſi fieri poteſt· etiam electi· Ecce p̄dixi vobis· Si ergo dixerint vobis Ecce in deſerto eſt· nolite exire· Ecce in penetralibus nolite credē· Sicut eñ fulgur exit ab oriente· et apparet vſq; in occidentem· Ita erit aduentꝰ filij hois vbicũq; fuerit coꝛpꝰ· illic cõgregabuntur et aquile·

Chriſo· in omelia Cum cõpleſſet dñs ea que de hieroſolimis ſunt ad ſuum de cetero ꝑuenit aduētum et dicit eius ſigna non illis vtilia ſolum· ſed et nobis· et his qui poſt nos erīt omnibꝰ· vñ dic̃· tūc ſiquis vobis dixerit Ecce hic eſt xp̄s aut illic· nolite credere Sicut autē cum ſup̄ dixit euangeliſta· In diebus illis dixit Johānes baptiſta· nō tempꝰ quod immediate eſt ↄſequēs oſtēdit· cum· xxx· anni in medio eſſent· Ita et hic cum dicit· Tunc totum medium tempus p̄termiſit· quod futurū erat a captōne hieroſolime· vſq; ad initia cõſummationis mūdi· Dans aūt eis ſigna ſui ſc̄di aduentus· de loco eos certificat ⁊ de ſeductoribꝰ· non eñ ſicut in p̄ori aduentu· in bethleez apparuit ⁊ in puulo angulo oꝛbis terraꝝ· et nullo ſciente a p̄ncipio· ita et tunc erit· ſed manifeſte veniet· ita ꝙ non indigeat· ꝙ aliquis eius aduentū anūtiet· ꝓpter quod dicit· Si quis vobis dixerit· Ecce hic ē xp̄s aut illic· non credatis· Hiero· In quo oſtendit· q̇ᵈ ſecundus aduentꝰ nō in humilitate vt prius· ſed in gloria demōſtrandꝰ eſt· Stultum eſt itaq; eū in paruo loco vel in abſcōdito querere· qui totius mundi lumē eſt· Hila· Et tñ quia in magna vexatione poſiti erūt homines pſeudo ꝓphete tā ꝙ preſentē in xp̄o opeꝝ ſunt iudicaturi multis in locis xp̄m eſſe atq; haberi mētient̃· vt in antixp̄i famulatum depſſos vexatoſq; deducant· Et ideo ſubdit· Surgent eñ pſeudo xp̄i et pſeudo ꝓphete

Chriſo· in ome· Hic de antixp̄o loquit̃· et de q̇buſdam eius miniſtris· quos pſeudo xp̄os ⁊ pſeudo ꝓphetas appellat· quales ⁊ tempe apoſtoloꝝ multi fuerunt· ſed ante aduentuȝ xp̄i erunt multo prioꝛibꝰ amarioꝛes Vnde ſubdit· et dabūt ſigna magna et ꝓdigia· Auguꝰ· Admonet autē hic dñs· vt intelligamꝰ quedā miracula· etiā ſceleratos hoies facere· qualia ſancti facere nō poſſunt nec tñ ideo potioꝛis loci apud deuȝ arbitrādi ſūt Non eñ acceptioꝛes erāt deo· ꝙ populus iſrahel magi egiptioꝝ· quia non poterat ille populꝰ facere· quod illi faciebāt· ꝗuis moyſes in v̄tute dei maioꝛa potuerit· Sed ideo non omnibus ſanctis· iſta attribuunt̃· ne p̄nitioſiſſimo erroꝛe decipiantur infirmi· exiſtimantes in talibus factis maioꝛa dona ꝙ in opibꝰ iuſtitie· quibus vita eterna cõperat̃· Cum ergo talia faciunt magi· q̄lia nõnunꝙ faciunt querētes gloriā ſuam· et illi faciūt per quedam poteſtatibꝰ ↄceſſa in oꝛdine ſuo· q̄ſi p̄uata cõmertia· vel beneficia· illi autē publica adminiſtratione iuſſu eius· cui cuncta creatura ſubiecta eſt· Aliter eñ cogit̃ poſſeſſoꝛ equū dare militi· aliter t̄dit ēptoꝛi· vel cuilibet donat· aut ↄmodat Et queadmodum pleriq; mali milites· quos imperialis diſciplina cõdemnat· ſignis impatoꝛis ſui· nõnullos poſſeſſoꝛes territāt· et ab eis aliq̄d· q̇ᵈ publice nõ iubetur· extoꝛquent· Ita nõnunꝙ mali xp̄iani vel ſchiſmatici· vel heretici· per nomē xp̄i vel v̄ba vel ſacm̄ēta xp̄iana· exigūt aliq̄d a poteſtatibꝰ· Cum aūt malis iubētibꝰ volūtate cedūt ad ſeducendos homines cedunt· quoꝝ erroꝛe letantur· Quapropter aliter faciunt miracula magi aliter boni xp̄iani· aliter mali xp̄iani· Magi ꝑ ꝓuatos cõtractꝰ· Boni xp̄iani per publicā iuſtitiam Mali xp̄iani ꝑ ſigna publice iuſticie· nec hoc etiam opoꝛtet mirari· quia omnia que viſibiliter fiunt· etiam per inferioꝛes poteſtates aeris huiꝰ abſoꝛde fieri poſſe creduntur· Auguꝰ· tertio de tri· Nec ideo tñ putandū eſt trāſgreſſoꝛibꝰ angelis ad nutum ſeruire hanc viſibiliū reꝝ materiam ſed deo potius a quo eis poteſtas datur· Nec ſane creatoꝛes illi mali angeli dicēdi ſūt· ſed ꝓ ſubtilitate ſua· ſemina reꝝ iſtarum nobis occultioꝛa nouerunt· et ea per ↄgruas temptationes electorum latentur ſpargūt atq; ita et gignēdaꝝ reꝝ et accelerandoꝝ incrimentoꝝ prebēt occaſiones Nam et multi homines nouerūt ex quibus herbis aut carnibꝰ· aut ſuccis· aut humoꝛibꝰ ita obrutis vel ↄmixtis que animalia naſci ſoleāt· Sed hec ab hominibus tanto dificiliꝰ fiunt· q̄nto deſunt ſenſuū ſubtilitates ⁊ coꝛpum mobilitates in mēbris terrenis et pigris· Greg· xv· moꝛa· Cum ergo antixp̄s coraȝ carnalium oculis miranda ꝓdigia fecerit· poſt ſe tunc homines trahet· quia qui hois preſentibꝰ delectant̃· poteſtate illius ſe abſq; retractione abicient· Vnde ſequit̃· Ita vt in erroꝛem inducant̃· ſi fieri poteſt· etiam electi Orig· Exaggeratoꝛiꝰ ſermo eſt· dicens· ſi poſſibile eſt· Non eñ ꝓnūtiauit· neq; dixit· vt in erroꝛem mittant̃ electi· ſed oſtendere vult quoniā frequēter valde pſuaſoꝛij ſunt ſermones hereticoꝝ· et commouē potētes etiam eos q̇ ſapienter agūt· Gre· xxxiij· moꝛa· Vel quia electoꝝ coꝛ et trepida cogitatione cõcutit̃· et tñ eoꝝ conſtantia non mouet̃· vna ſentētia dñs vtrūq; ↄplexus eſt· q̄ſi eñ iam errare eſt· in cogitatione titubare· Sȝ ſi fieri poteſt ſubiungit̃· quia fieri non poteſt· vt in erroꝛem electi capiantur· Orige· Vel non ideo h̄ dicit ꝙ electio diuina fruſtret̃· ſed qui humano iuditio electi videbant̃ illi in erroꝛē mittent̃ Gre in ome· Minus aūt iacula feriūt· que p̄uident̃· et ꝓpter hoc ſubdit̃· Ecce predixi vobis· Dominus

eni noſter perituri mundi precurrẽtia mala denũ
tiat· vt eo minꝰ pturbent venientia· quo fuerint
preſcita· Propter quod ꝯſequenter cõcludit· Si
ergo dixerint vobis Ecce in deſerto eſt· nolite ex
ire· et ecce in penetrabilibꝰ· nolite credẽ Hila·
Iſtam pſeudo ꝓphete de quibus ſuꝑ dixerat· nũc in
deſertis xp̃m eſſe dicent· vt homines errore dep̃=
uent· nunc in penetrabilibꝰ aſſerent eum eſſe· vt
homines dominãtis antixp̃i poteſtate cõcludant
Sed dñs ſe nec loco occultãdũ· nec a ſingulis ſe=
orſum ꝯtuendum eſſe ꝓfitet̃· ſed vbiq̃ et in con/
ſpectu omniũ pñtem ſe futuꝝ eſſe denuntiat· Vñ
ſequitur Sicut eni fulgur exit ab oriẽte· et appa=
ret vſq̃ ad occidentẽ· ita erit aduentꝰ filij hoĩs·
Chri· in cãte· Sicut eni ſuꝑ p̃dixit· qualiter an
tixp̃s venturus eſt· ita et per hoc oſtendit· quali
ter ipſe ſit venturꝰ Sicut eni fulgur non indiget
anũtiante· aut p̃cone ſed in inſtanti momento tẽ=
poris monſtrat̃ ꝑ̃m vniuerſuz orbem terraꝝ etiã
his qui in thalamis ſedent· Ita et aduentꝰ criſti
ſimul apparebit vbiq̃ ꝓpter glorie fulgorẽ· Con
ſequenter autẽ dicit· et aliud ſignũ ſui aduentus
cum ſubdit· Vbicũq̃ fuerit corpus· ibi ꝯgrega
bunt̃ et aquile per aquilas multitudinẽ angeloꝝ
martirum et ſanctoꝝ omniũ deſignãs· Hiero·
De exẽplo eni naturali· qđ quotidie cernimꝰ xp̃i
inſtruimr ſacramẽto· Aquile eni et vultures etiaz
tranſmarina dicunt̃· ſentire cadauera· et ad eſcam
huiuſcemodi cõgregari· Si ergo irrationabiles
volucres naturali ſenſu· tantis terraꝝ ſpatijs ſe
parate· paꝝ cadauer ſentiãt· vbi iaceat· quanto=
magis omnis multudo credentiũ debet ad criſtuz
feſtinare· cuius fulgur exit ab oriẽte· et patet vſ
q̃ ad occidentem· Poſſumus autẽ per corpꝰ· id ẽ
Joathon (quod ſignificatiꝰ latine dicit̃ cadauer
ab eo ꝙ per mortẽ cadat) paſſionẽ xp̃i intelligẽ·
Hilari· Vnde vt nec loci in quo futurus eſſet·
eſſemus ignari· dicit· Vbicũq̃ fuerit corpus· ibi
cõgregabunt̃ et aquile· Sanctos de volatu· ſpi=
ritalis corporis aquilas nominauit· quoꝝ ꝯgregã
tibus angelis ꝯuentum futurum in loco paſſionis
oſtendit· et digne illic claritatis aduẽtꝰ expecta
bit̃· vbi nobis gloriaz eternitatis paſſiõe corpee
humilitatis ꝑpatus eſt Orige· Et vide quia nõ
dixit· vbicũq̃ fuerit corpus· ibi cõgregabuntur
vultures aut corui· ſed aquile Volẽs oñdere mag
nificos ⁊ regales omẽs· qui in paſſione dñi credi
derunt· Hieroni· Aquile eni appellantur· q̃bus
iuuentꝰ renouata eſt vt acquile· et qui aſſumunt
pẽnas· vt ad xp̃i veniãt paſſionẽ· Grego· xiiij·
mora· Poteſt etiam intelligi· vbicunq̃ fuerit cor
pus· ac ſi dicat· quia celeſti ſede incarnatꝰ pñideo
electoꝝ animas cum carne ſoluero ad celeſtia ſub
leuabo Hiero· Vel aliter quod hic de pſeudo ꝓ
phetis dicitur intelligi poteſt· Multi eni tempe
captiuitatis iudaice· p̃ncipes extitere· qui xp̃os
eſſe ſe dicerent· intantũ vt obſidentibꝰ romanis·
tres intus fuerint factiones· ſed melius de cõſum
matione mundi dicit̃· vt expoſitũ eſt· poteſt autẽ
et tertio de hereticoꝝ cõtra eccleſiam pugna in
telligi· Et de iſtiuſmodi· Antixp̃s· q̃ ſub opinione
falſe ſcientie ꝯtra xp̃m dimicãt· Orige· G̃nalis

eni vnus eſt antixp̃s· ſpecies aũt eius multe· tanq̃
ſi dicamus· Mendatium nihil differt a mendatio·
Sicut aũt veri xp̃i fuerunt ſancti ꝓphete· ſic intel
lige ſecundũ vnũquẽq̃ pſeudo xp̃m· multos eiꝰ
falſos ꝓphetas· qui antixp̃i alicuiꝰ falſos ſermões
p̃dicãt quaſi veros· Quoꝝ dicet aliquis· Ecce hic
eſt xp̃s· Ecce illic· quaſi non extra ſcripturã foris
aſpiciendum eſt· Ex lege eni et ꝓphetis ⁊ apoſtoł
ꝓferunt que vident̃ defendere mẽdatiũ· vel per
hoc ꝙ dicit· Ecce hic xp̃s· Ecce illic oſtendũt non
xp̃m· ſed aliquẽ fictum eiuſdem nomĩs· vt puta ſe
cundũ martionis doctrinã· aut valentini et baſili
dis· Hieroni· Si quis ergo ꝓmiſerit vob̃ ꝙ in
deſerto gentilium ⁊ philoſophoꝝ dogmate xp̃s
moretur· aut in hereticoꝝ penetralibus· qui dei
pollicent̃ arcana· nolite credere· ſed qđ ab orien
te vſq̃ in occidentẽ fides catholica in eccleſijs ful
get· Augꝰ· de queſt· euã· Orientis et occiden
tis nomine totũ orbem voluit ſignificare· ꝑ quẽ
futura erat eccleſia Secundũ aũt illũ ſenſum· quo
dixit amodo videbitis filium hoĩs veniẽtem in
nubibꝰ· cõuenienter etiam nunc fulgur nomina=
uit· quod maxime ſolet emicare de nubibꝰ· Cõſti
tuta ergo autoritate eccleſie ꝑ orbem terraꝝ cla
ra atq̃ manifeſta· ꝯuenienter diſciplos admonet
atq̃ omnes fideles· ne ſchiſmaticis· atq̃ hẽticis
credant· Vnũquodq̃ ſchiſma· aut vnaqueq̃ he=
reſis locum ſuum habet in orbe terraꝝ· aliquã te
nens partem· aut obſcuris atq̃ occultis· conuen
ticulis curioſitatẽ hoĩm decipit· quo ꝑtinet quod
ait· Siquis vobis dixerit· ecce hic eſt xp̃s· aut il=
lic· quod ſignificat terraꝝ partes aut ꝓuinciaꝝ
Aut in penetralibus aut in deſerto· quod ſignifi
cat occulta et obſcura ꝯuenticula hereticorum·
Hiero· Vel per hoc ꝙ dicit· in deſerto et ĩ pe
netralibus oſtendit̃· ꝙ ꝑſecutõis et anguſtiarum
tempore ſemꝑ pſeudo ꝓphete decipiẽdi inueniũt
locum· Orige· vel quãdo ſecretas et non vulga
tas ſcripturas ꝓferunt ad ꝯfirmatõnez mendacij
ſui videntur dicere· Ecce in ſolitudine verbum ẽ
veritatis· Quociens aũt canonicas ꝓferũt ſcrip
turas· in quibus oĩs xp̃ianus ꝯſentit vident̃ dicẽ·
Ecce in domibus eſt verbum veritatis· Sed nos
exire nõ debemꝰ a p̃ma eccl̃iaſtica traditõe vel eis
ſmones qui ſũt omni no extra ſcripturã oſtẽdere
volens dixit· Si dixerint vobis· Ecce in ſolitudĩe
eſt· nolite exire de regula fidei· Eos aũt qui ſimu
lãt diuinas ſcripturas oſtendere volens dixit· Si
dixerint vobis· ecce in penetralibꝰ eſt· nolite cre
dere Veritas eni ſimilis eſt fulguri egredienti ab
oriente et apparenti vſq̃ ad occidentem Vel hoc
dicit· qm̃ veritatis fulgur· ex omni ſcripturaruz
loco oſtendit̃· Exit ergo veritatis fulgur ab oriẽ
te· id eſt ab initijs xp̃i· ⁊ apparet vſq̃ ad paſſiõez
ipſius in qua eſt occaſus eius Vł a p̃mo initio crea
ture mũdi· vſq̃ ad nouiſſimã apłoꝝ ſcripturam·
Vel oriens quidem eſt lex· occidens autẽ finis le=
gis et ꝓphetie· ſola autez eccleſia neq̃ ſubtrahit
huius fulguris verbum et ſenſum· neq̃ addit· q̃ſi
ꝓphetiam aliquid aliud· vel hoc dicit· quia nõ de
bemus attendere eis qui dicunt· Ecce hic criſtus
Non aũt oſtendũt eũ in eccleſia· in qua tota totꝰ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſt aduentus Filij hoīs dicētis· Ecce ego vobiſcū
ſum omnibus diebus vſqꝫ ad conſūmatōeꝫ ſeculi·
Hiero· Prouocam̄ aūt ad paſſionē xp̄i· vt vbi-
cūqꝫ in ſcripturis legit̄ cōgregem̄ · vt per illam
venire poſſumꝰ ad verbū dei·

Statim autē poſt tribulationē dieꝝ illorum· ſol obſcurabitur et luna nō dabit lumē ſuum· Et ſtelle cadēt de celo· et virtutes celoꝝ cōmouebunt̄· Et tunc apparebit ſignū filij hoīs ī celo· Et tūc plangēt ſe omnes tribus terre·

Gloſa· Poſtq̄ do
minꝰ p̄muniuit fide
les cōtra ſeduct̄ ōeꝫ
antixp̄i et miniſtro-
rum eius· oſtendens
ſe manifeſte eſſe vē
turum ꝟnunc ordineꝫ
et modum ſui aduen
tꝰ demōſtrat dicēs
Statim aūt poſt tri
bulationē dieꝝ illo
rum ſol obſcurabit̄·
Chriſo· in omelia
Tribulationeꝫ dicit
dieꝝ antixp̄i ꝛ pſeu
do ꝓphetaꝝ· Tribu
latio enim tunc erit
magna· tot exiſtenti
bus deceptoribꝰ· ſꝫ non extendet̄ per tempis lon
gitudinem· Si em̄ iudaicum belluꝫ ꝓpter electos
decurtatū eſt· multomagis ꝓpter eos hec tribula
tio abbreuiabit̄· et ꝓpter hoc non ſimpliciter dix-
it· poſt tribulationē· ſed addit ſtatim Ip̄e em̄ cō
feſtim aderit· Hila· Gloriam aūt aduentus ſui
indicat obſcuritate ſolis· et defectione lune· et ca
ſu ſtellaꝝ· ꝟnam ſequit̄ · Et luna non dabit lumen
ſuum· et ſtelle cadent de celo· Orige· Dicet aūt
aliquis ſicut in magnis ignibꝰ ſuccendi incipien
tibus· tenebre ex fumo plurimo vident̄ extolli· ſic
in cōſūmatione mundi· ab igne qui ſuccendendus
eſt· obſcurabunt̄ etiam luminaria magna· marce-
ſcente ſtellaꝝ lumine· reliquum eaꝝ corpꝰ· cum
exaltari nō valeat· ſic p̄muꝫ cum a lumine ip̄o por
tatum extollebat̄· cadet de celo· His accidētibus
cōſequēs eſt celoꝝ rationabiles virtutes ſtupo-
rem et cōmotionē aliq̄ pati et ꝯturbari· remotas
ſcꝫ a p̄mis functionibꝰ ſuis· Vnde ſequit̄ et virtu
tes ce· cōmo· et tūc appa· ſignum fi· ho· in celo· in
quo ſcꝫ celeſtia facta ſunt· id eſt virtus quā opa-
tus eſt filius ſuſpenſus in ligno et in celo appare
bit maxime ſignum illius· vt homines de omnibꝰ
tribubus que prius non crediderūt xp̄ianitati an
nuntiate· tunc recognoſcentes per ſignū illud ma
nifeſtatum· plangent et lamentabūt ꝓpter igno-
rantiam ſuam atqꝫ peccata· vnde ſequit̄· Et tunc
plangent ſe omnes tribus terre· Alius aūt aliter
arbitrabit̄· quoniam ſicut lucerne paulatim defic̄
lumen· ſic celeſtium luminum deficiente nutrimē-
to ſol obſcurabit̄ et luna · et ſtellarum lumen de-
ficit· et quod remāſerit in eis· q̄ſi terrenum cadet
de celo· Sed quō poteſt dici de ſole· qm̄ obſcura
bitur lumen eius· cum yſaias ꝓpheta ꝑfectum ali
quem ſolis in cōſummatōe fore declarat· Similit̄
et de luna yſa· ꝓfert· qm̄ erit ſicut ſol · De ſtellis
autem quidam dicere temptant· aut oēs· aut plu
res eaꝝ maiores eſſe tota terra· Quomō ergo ca-
dent de celo cum magnitudini earum nō ſufficiat
terra Hier· Non ergo de minutione lumīs huiꝰ
mundi accidēt · alioquin ſolem legimus ſeptuplū
habituꝝ lumīs· Sed compatione vere lucis omnia
viſui apparebunt tenebroſa · Raba· Nihil tamē
ꝓhibet intelligi veraciter· tunc ſolem ꝛ lunam cū
ceteris ſideribus ad tempus ſuo lumīe priuari· ſic̄
de ſole factum cōſtat tempe dominice paſſionis·
Vnde et iohel dicit· Sol ꝯuertet̄ in tenebras ꝛ lu
na in ſanguinem anteq̄ veniat dies dn̄i· magnus
et manifeſtus· Ceterum pacto die iudicij et clare
ſcente future glorie vita · cum fuerit celum nouū
et terra noua tunc fiet· quod yſai· propheta dicit
Erit lux lune ſicut lux ſolis· et lux ſolis erit ſeptē-
pliciter· Quod autem de ſtellis dictū eſt · Et ſtel
le cadent de celo· in marco ita ſcriptum eſt· et ſtel
le celi erunt decidentes· id eſt ſuo lumine carētes
Hiero· Per virtutes autem celoꝝ· angelorum
multitudines intelligimus· Chriſ· in omelia·
Qui valde decenter ꝯmouebunt̄· vel ꝯcutientur·
videntes tantā tranſmutatōeꝫ fieri· et cōſeruos
puniri· et orbem terraꝝ terribili aſſiſtentē iudi-
tio· Orige· Sicut auteꝫ in diſpenſatione crucis
ſole deficiente tenebre facte ſunt ſuper terram ·
ſic ꝛ ſigno filij hominis apparente in celo deficiēt
lumina ſolis lune et ſtellaꝝ · quaſi conſumpta ex
multa virtute ſigni illiꝰ· Vnde ſequit̄ Tūc appa·
ſig· fi· ho· in celo· ſignum autem crucis hic intelli
gamus· vt videant iuxta zachariam et iohannem
iudei quem compūxerāt et ſignū victorie Chr·
in ome· Si autē ſol quidē obtenebrat̄· crux nō ap
paret· niſi multo ſolaribus radijs luculentior eēt·
Ne autem diſcipuli verecundent̄· et doleant ꝺ cru
ce· eam ſignum nominat· cum quadā claritate Ap
parebit autem ſignum crucis· vt iudeoꝝ inuere-
cundiam ꝯfutet· Adueniet em̄ xp̄s in iuditio· nō
vulnera ſolum· ſed mortē exprobratiſſimā oñdēs
Vnd ſequitur · Et tunc plangent ſe oīes tribus
terre· Viſa em̄ cruce ꝯſiderabūt· q̄ mortuo eo ni-
hil ꝓfecerūt· ꝛ quoniā crucifixerūt eum· quē ado
rari oportebat· Hiero· Recte autē dicit tribus
terre Ibi em̄ plangent · qui municipatū nō hn̄t in
celis· ſꝫ ſcripti ſunt in terra Orig· Moralit̄ aūt
dicet aliquis obſcurādum ſolem eſſe dyabolū qui
in cōſummatione eſt arguēdus· cum ſit tenebre ſi
mulat autem ſe ſolē· Luna aūt que videt̄ illuminari
ab huiuſmodi ſole eſt omnis eccl̄ia malignantium
que frequenter lumē ſe habere ꝛ dare promittit
Tunc aūt redarguta· cū rebrobatis dogmatibꝰ
ſuis claritatem ſuam· ſꝫ et quicūqꝫ ſiue in dogma-
tibus· ſiue in virtutibꝰ falſ̄ hominibꝰ quidē veri
tatem ꝓmittebāt· mēdatijs aūt ſeducebāt· hi cō
uementer dicendi ſunt ſtelle cadentes de celo · vt
ita dicam ſuo· vbi erant in altitudine cōſtitute· ex
tollēte ſe aduerſus ſcientiam dei Ad cōmēdatōeꝫ
aūt ſermonis huius vtem̄ exemplo ꝓuerbiorum
dicēte Lumen iuſtoꝝ ſemp inextinguibile ē Tūc
claritas dei apparebit in omni qui portauit yma-
ginem celeſtis· et celeſtes letabunt̄· terrem autē
plangēt· vel eccleſia eſt ſol ꝛ luna et ſtelle cui dic
tum eſt· Specioſa vt luna· electa vt ſol· Augꝰ
ad eſichiū· Tunc em̄ ſol obſcurabit̄ · ꝛ luna nō da
bit lumē ſuum· quia eccleſia non apparebit impijs
tunc pſecutoribꝰ vltra modū ſeuientibus· Tunc

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſtelle cadent de celo· ⁊ virtutes celoꝝ cõmouebũ
tur qm̃ multi qui gracia fulgere videbantur pſe
quẽtibus cedent· et cadent· ⁊ quidam fideles for
tiſſimi turbabunt̃· Hoc autem poſt tribulationem
dieꝝ illoꝝ dicitur eſſe futuꝝ· non quia tranſacta
tota illa pſecutione· accidant iſta· ſed quia pcedȝ
tribulatio vt ſequat̃ quorundaȝ defectio· et quia
per om̃es dies illos· ita fiet ꝓpterea poſt tribula
tionem dieꝝ illoꝝ· ſed tñ in eiſdẽ diebus fiet·
Chriſo· in omelia
Quia cruceꝫ audiue
rant· ne rurſus exiſti
marent aliquid tur=
pe eſſe futurũ ſubiũ
git Et videbũt fili=
um hoĩs ve·i nu·
ce· cum virtute mul=
ta et maieſtate· Augu⁹ Cuiuſquidem propor
ſenſus eſt· vt cum hoc quiſqȝ audierit vel legerit
ipſum eſſe aduentũ accipiat· qñ ventur⁹ eſt ad vi
uos ⁊ mortuos iudicandos in corpe ſuo· in q̃ ſedȝ
ad dexteram patris· in q̃ etiã mortu⁹ eſt· ⁊ reſur
rexit et aſcendit· in celum· Et ſicut in actionibus
aploꝝ legitur· nubes ſuſcepit eum ab oculis eoꝝ
Et quia illic dictum eſt ab angelis Sic veniet q̃=
modo vidiſtis eum euntẽ in celum· merito· creden
dus eſt non ſolum in eodem corpe verum etiam in
nube venturus· Orige· Videbũt ergo oclis cor
poralibus filium hominis in ſpetie humana ve=
nientem in nubib⁹ celi· id eſt ſuperi⁹· Sicut enĩ
quãdo transformat⁹ eſt· vox venit de nube· ſic cũ
veniet· iterum in ſpeitem transformatus glorio=
ſa· et non ſup vnam nubem· ſed ſup multas q̃ erũt
vehiculum eius. Et ſiquidem· vt ne tantũ calcarȝ
filius dei hieroſolimã aſcẽdens· diligẽtes eũ ſtra
uerunt veſtimẽta ſua in via· neqȝ aſellũ qui por=
tabat eum volentes terrã calcare· Quid mirum ſi
pater et deus omnium· nubes ſternat celeſtes ſub
corpe filij deſcendẽtis a ſi opus ↄſummationis· di
cet aũt aliquis· quoniã dicit in factione hominis
accepit deus limũ de terra et finxit homine̾ ſic·
vt appareat gloria xp̄i accipiens domin⁹ de celo
et de celeſti corpore corpauit primum quidem in
transfiguratione in nube lucida· id eſt in conſũma
tione in nubes lucidas· ꝓpter quod nubes Celi di
cunt̃· ſm̃ ꝙ et limus terre eſt dictus· Et decet pa
trem talia mirãda dare filio ſuo qui ſe humiliauit
Et ꝓpterea exaltauit illum· non ſolum ſecundũ ſpi
ritum· ſed etiam ſcd̃m corpus· vt ſup talib⁹ nubi=
bus veniret· et forſitan ſup nubib⁹ rationalibus
ne irrationabile eſſet vehiculũ filij hominis glo
rificati· Primum quidem venit ieſus cum virtute ex
qua faciebat ſigna et ꝓdigia in populo Om̃is aũt
illa virtus cõpatione illi⁹ virtutis multe· cũ qua
in fine venturus eſt· modica erat· virtus eñ erat
exinanientis ſeipm̃· cõſequens eſt etiaȝ· vt ad ma
iorem gloriã reformet̃ q̃ fuit trãſformat⁹ in mõ
te Tunc eñ ꝓpter tres tantũmodo transformatus
eſt In ↄſummatione autẽ mũdi toti⁹ apparebit in
gloria multa· vt videãt eũ oẽs in gloria Aug·
ad eſichium· Sed quoniã ſcripture ſcrutande ſũt
nec earum ſupficie debemus eſſe ↄtenti· diligent̃

ſunt inſpitienda ſequentia Poſt pauca eñ ſequit̃
cum videritis hec omnia fieri· ſcitote· quia ꝓpe eſt
iam in ianuis· Tunc eñ ſcimus ꝓpe eſſe· cũ aliqua
videmus eſſe pm̃iſſoꝝ· Sed hec omnia in quibus
et hoc eſt· ꝙ videbit filius hominis veniẽs in ſuis
membris· tanq̃ in nubib⁹ vel in tota ipa eccleſia
tanq̃ in nube magna· ſicut nunc venire non ceſſat
Sed ideo cũ poteſtate magna et maieſtate· quia
maior poteſtas et maieſtas illi⁹ apparebit ſãctis
quibus magnam virtutẽ dabit· ne tanta pſecutõ
ne vincant̃· Orige· Vel cum magna virtute ve
nit quotidie ad animã omnis credẽtis· in nubib⁹
a ꝓpheticis· id eſt in ſcripturis ꝓphetaꝝ et aploꝝ
rum· que verbum dei ſup humanã naturam intel=
lectib⁹ ſuis declarãt ſic etiã eis q̃ itelligũt dicim⁹
apparere gloriam multaȝ· que quidem videtur in
ſecundo verbi aduentu· quod eſt pfectoꝝ· Et ſic
forraſſe omnia que a trib⁹ euangeliſtis dicta ſũt
de xp̄i aduent⁹ diligenti⁹ inter ſe collata et bene
diſcuſſa inuenient̃ ad hoc ptinere ꝙ quotidie ve=
nit in corpe ſuo quod eſt eccleſia· De quo aduẽtu
ſuo alibi dixit· Amodo videbitis filiũ hominis
ſedentem a dextris virtutis dei· et venientẽ in nu
bibus celi· exceptis his locis· vbi ab eo ille aduẽ
tus vltimus in ſeipo ꝓmittit̃ Orig· q̃a de plãc
tu mentionẽ fecerat·

Et mittet angelos ſu
os cum tuba et voce
magna ↄgregabũt
electos eius a q̃tuor·
vẽtis a ſummis celoꝝ
vſqȝ ad t̃minos eorũ

qui ad hoc erit· vt
ſponte contra ſe ſen
tentiam ꝓferant· ⁊
ſeipos cõdemnẽt· ne
putet̃ ꝙ in iſto plãc
tu mala eoꝝ termi=
nent̃· ſubdit· Et mit
tet an·ſu· cum tuba
et voce magna Re
Hec aũt tuba nõ reuera corporea eſt intelligenda
ſed archãgelica vox· que adeo magna erit· vt ad
clamorem illius omnes mortui de terre puluere
reſurgant· Chriſ· Sonus autẽ tube ptinet ad
reſuſcitacõeȝ· gaudium ad repñſentandũ ſtuporẽ
qui tunc erit ad dolorem illoꝝ· qui relinquentur
et nubibus non rapientur· Orige· Scriptũ eſt
autem in numeris· ꝙ ex quatuor ventis cõgrega
bãt ſacerdotes tibicinãtes eos qui ſunt ex caſtris
iſrahel ſed quoꝝ compationẽ de angelis xp̄i cõ
ſequenter dicitur· Et cõgregabũt electos ei⁹ a q̃
tuor ventis· Remi· id eſt a quatuor climatibus
mundi· id eſt oriente· occidente· aquilone· et au=
ſtro Ori· Et ſimpliciores quidẽ opinant̃ eos tm̃
qui tunc inuenti fuerit in corpore aggregandos
ſed melius eſt dicere ↄgregãdos non ſolum ab an
gelis xp̄i eſſe omnes non ſolum ab aduentu xp̄i et
vſqȝ ad cõſũmationẽ vocatos atqȝ electos· ſȝ oẽs
qui a cõſtitutione fuerint mũdi· qui viderunt· ſic
abraam xp̄i diem et exultauerũt in illam· Quoniã
autem non tantũ illos qui in corpore fuerint· con
prehenſi dicit cõgregandos criſti electos· ſȝ etiã
illos q̃ de corporib⁹ ſunt egreſſi· manifeſtat ſer=
mo· dicens· cõgregatos electos· non ſolum a qua
tuor ventis· ſed etiam ſubdens a ſummis celorum
vſqȝ ad terminos eoꝝ· quod nemini ſup exterrã
exiſtẽti arbitror cõuenire Vel celi ſunt ſcripture

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

diuine· aut autoritates eorum in quibus habitat deus Sūma autem ſcripturarum ſunt initia illaꝝ Termini aūt cōſūmationis eaꝝ ·Congregantur ergo ſancti a ſūmis celoꝝ ·id eſt ab eis qui viuūt in initijs ſcripturaꝝ· vſqꝫ ad eos qui viuūt in cōſūmationibus eaꝝ· Cōgregabunt̄ enim tuba· et voce magna· vt qui audierint et aduerterint pa=rent ſe ad viam pfectionis· que ducit ad filiū dei

Remigius· Vel aliter ·Ne forte aliquis putarz ꝙ ſolūmodo a quatuor partibꝰ mūdi et non a mediterraneis regionibus et locis· ideo addit· a ſummis celoꝝ vſqꝫ ad terminos eoꝝ· per ſūmum em̄ celi· mediuz orbis intelligit̄ ·quia medio orbi ſummum celi p̄ſidet· Per terminos autē celoꝝ fines terre ſignificat · vbi lōge diſtantibus circul̄ celi terre inſidē vident̄· Chriſ· Quod aūt p angelos dn̄s electos vocat· ad electoꝝ honorē ptinet Nam ⁊ paulus dicit· ꝙ rapientur in nubibꝰ· quia eos quidem qui reſurrexerūt· cōgregabūt angeli· Congregatos autem recipient nubes·

Ab arbore aūt fici diſcite parabolā· Cū iam ramus eius tener fuerit· et folia nata ſcitis quia ꝓpe eſt eſtas· ita· ⁊ vos cū videritis hec omnia fieri ſcitote quia ꝓpe eſt in ianuis Amen dico vobis· qr nō preteribit generacio hec donec omnia fiant celū et terra trāſibūt verba autē mea non p̄teribunt

Chriſ· in omelia· Quia dixerat ꝙ ſtatim poſt tribulationem dierum illorum que p̄dicta ſunt contingerent· Ipi autē querere poterant· Poſt quantū tēpus Ideo exponit exemplum ponens de ficu dicens Ab arbore fici diſcite parabolaz cum iam ramus eius tener fuerit et folia nata· ſcitis quia ꝓpe eſt eſtas· Hiero· Quaſi diceret ·ſicut quādo teneri fuerit in arbore ficus cauliculi· ⁊ gemma erumpit in florez· corterqꝫ folia parturit· intelligitis eſtatis aduentū et fauonij ac veris introitum· ita cum omnia que ſcripta ſunt videritis· nolite putare iam adeſſe cōſummationē mundi· ſed quaſi p̄uia et p̄curſores quoſdam venire· vt oſtendāt ꝙ ꝓpe ſit et in ianuis· Vnde ſequitur ·ita et vos cū videritis hec omnia· ſcitote quia ꝓpe eſt et in ianuis Chri· Per quod oſtendit· ꝙ nō multū erit temporis medium· ſed ſtatim aduentus xp̄i occurret· Per hoc autem et aliud quiddā p̄nūciat eſtatem ſpiritalez et tranquillitatē iuſtis poſt hyemē eſſe futurā· Peccatoribus aūt econtrario hyemē poſt eſtatem· Orige· Sicut em̄ ficus in tempe quidem hyemis· vitalem virtutē habet ·in ſe abſconditam· Poſtmodum autē cum virtus ipa vitalis ꝓdire cepit ad manifeſtatōez p̄tereūte hyeme et ipa valitudine eius ramus efficitur tener· et folia ꝓducit· Sic ⁊ mundus ⁊ vnuſquiſqꝫ eoꝝ qui ſaluantur· Ante xp̄i aduentum· quaſi in hyeme in ſe abſconſam habent ·vitalē virtutē· Xp̄o autem inſpirante ſiunt teneri ·et non duri cordis rami· et que abſcondita erant in eis ꝓgrediuntur in folia et manifeſtos fructus oſtendūt· Talibus autem ꝓpe eſt eſtas· et aduētꝰ glorie dei Chr· in omelia· ꝓpter hoc etiam iſtud poſuit· vt credē faciat hunc ſermonē omnino ita eſſe venturū· vbicunqꝫ em̄ quod omnino euentuꝝ eſt dicit· naturales neceſſitates in exemplum inducit· Auguꝰ· ad eſicbium· Quod autē de ſignis euāgelicis et ꝓphecticis que fieri cernimus ꝓpinquū dn̄i aduētū ſperare debeamꝰ· quis negat quotidie quippe magis magiſqꝫ fit ꝓximus· Sed quāto interuallo ꝓpinquet· de hoc dictum eſt· Non eſt veſtrum ſcire tempa vel momēta· Vel quādo dixit apoſtolus · Nunc ꝓpior eſt noſtra ſalus· q̄ꝫ cum credidimꝰ· et ecce tot anni tranſierunt· nec tn̄ quod dixit falſuz eſt· quantomagis nūc dicendū eſt ꝓpinquare dn̄i aduentū· qn̄ tantꝰ factꝰ ē ad finē acceſſus Hila Miſtice autē ſynagoga· ficus arbori cōperatur· Ramus igit̄ ficus antixp̄s eſſe intelligit̄· dyaboli filius· peccati portio· legis aſſertor· qui cum ſeneſcere cepit et frōdeſcere· quadam peccatorum exultantiū viriditate· tunc ꝓxima eſt eſtas· id eſt dies iuditij ſentiet̄ Remi· Vel cum hec ficus rurſum germinabit· id eſt cum ſynagoga verbū ſancte p̄dicationis accipiet· p̄dicantibus enoch ⁊ helia· intelligere debemꝰ· quia ꝓpe eſt dies cōſummationis· Augꝰ· de queſt euan· Vel p arborez fici intellige genus humanum ꝓpter pruritū carnis ·Cum iam ramus eius tener fuerit· i· cum filij hominū per fidem xp̄i ad ſpiritales fructus ꝓfecerint ·et in eis honor adoptionis filioꝝ dei emicuerit· Hila· vt autem fides certa eſſet futurorum ſubiunxit· Amen dico vobis· quia non p̄teribit generatio hec· donec omnia fiant· Amē autē dicendo· ꝓfeſſionem veritatis adiūxit· Remig· et ſimplices quidem ad deſtructionē hieruſalem referunt verba· et de illa gn̄atione eſtimāt dicta· que paſſionē xp̄i aſpexit· ꝙ non eſſet tranſitura p̄uſqꝫ fieret deſtructio ciuitatis illius · Neſcio autē ſi verbum a verbo exponere poſſint· ab eo ꝙ ait · non relinquet̄ hic lapis ſup lapidem· vſqꝫ ad illud ꝙ ait· ꝓpe eſt in ianuis· Forſitan em̄ in quibuſdam potuerunt In alijs autem non potuerūt omnino· Chriſ· in ome· Hec ergo om̄ia que d̄ fine hieroſolimoꝝ dicta ſunt· et que de pſeudo ꝓphetis et pſeudo xp̄i· et alia omnia que diximus vſqꝫ ad xp̄i aduentum futura· Quod autem dixit generatio hec· non de ea que tunc erat dixit ·ſed de ea que eſt fidelium cōſueuit em̄ ſcriptura gn̄ationē non ſolum a tempe deſignare· ſed a loco· cultu et cōuerſatione· ſicut cum dicit̄· Hec eſt generatio querentium dn̄m· Ex hoc autem dicit ꝙ hieruſalē peribit· et amplior pars iudeoꝝ deſtruetur· gn̄ationem autem fidelium nulla ſupabit temptatio·

Orige· Generatio tn̄ eccl̄ie tranſibit aliqn̄ tam̄ totum hoc ſeculum · vt hereditet futuꝝ· tamen donec hec omnia fiant· non tranſibit Cum autem omnia hec facta fuerint· trāſibit non ſolum terra ſed etiam celum· Vnde ſequitur · celū et terra· id eſt nō ſolū homines· quoꝝ vita terrena eſt· et ꝓpterea terra dicuntur· ſed illi quoꝝ cōuerſatio eſt in celis· ⁊ ideo celum vocantur· Tranſibūt autez ad futura· vt veniant ad meliora· Verba aūt qua

a ſaluatore ſunt dicta · non tranſibūt · qm̄ que ſua
ꝓpria ſunt · operanť et ſemꝑ opabunť · pfecti aūt
et qui non recipiunt · vt iam meliores efficiantur ·
tranſeuntes quod ſunt · ad illud quod non ſūt · Et
hoc eſt · qđ ſubditur · Verba autē mea non ꝑteri-
bunt · et forte quidem verba moyſi et ꝓphetarum
tranſierūt · qm̄ que ꝓphetiſabanť ab illis impleta
ſunt · Verba autem xp̄i ſemꝑ ſunt plena et quoti-
die implenť · Et adhuc ſūt implēda in ſanctis · aut
forte neq₃ moyſi verba aut ꝓphetaꝝ dicere debe
mus · impleta omnia · Prope em̄ et illa verba filij
dei ſunt · et ſemꝑ implenť · Hierom · Vel hic ꝑ
gn̄atione omne hominū ſignificat genus · aut ſpe
cialiť iudeoꝝ. Deinde magis eos ad fidez ꝑmiſſoꝝ
inducit · cum ſubdit · Celū ꝛ terra tranſibunt · ver
ba autem mea non ꝑteribūt · Ac ſi dicat · facilius ē
fixa et immobilia deſtrui · q̄ꝫ ſermonē meoꝝ aliqđ
decidere Hila · Celum em̄ ꝛ terra ex conditō ne
ſue creationis nihil habēt i ſe neceſſitatis · vt nō
ſint · Verba autem xp̄i ex eternitate deducta id in
ſe cōtinent virtutis vt maneant · Hierom · Celū
autem et terra tranſibūt in mutatione · non aboli
tione ſui · Alioquin · quomō ſol obſcurabiť ꝛ luna
non dabit lumen ſuum · ſi celum in quo iſta ſūt · ter
raq₃ non fuerit Raba · Celum tn̄ quod trāſibit
non ſiderium · ſed aereum intelligē debem⁹ · quod
pri⁹ diluuio periјt · Chri · in ome · Elemēta autē
mundi in medium adducit · oſtēdens · qm̄ ꝑcioſior
celo et terra eſt eccleſia · ſimul etiā et hinc cōdito
rem ſe omniū oſtendit ·

De die aūt illa et
hora nēo ſcit · neq₃ an
geli celorū · niſi pater
ſolus Sicut autē fuit
in diebus noe · ita erit
et aduent⁹ filij homis
ſicut eni₃ erant in die
bus illis ante diluuiū
comedentes et biben
tes et nubentes vſq₃
ad eum diem · quo in-
trouit in arcam noe ·
Et nō cognouerunt ·
donec venit diluuiu₃
et tulit om̄es · ita erit
et aduēt⁹ filij homis ·
Tunc duo erunt in
agro · vnus aſſumeť ·
et vnus relinquetur ·
Duo erunt molentes
in mola · vna aſſumeť ·
et vna relinqueť · duo
in lecto · vnus aſſumeť
et vnus relinquetur ·

Chriſ · in omelia ·
Cum dixiſſ₃ domin⁹
omnia · que ꝑcedunt
xp̄i aduentū et ad ip
ſas ianuas narratō₃
duxiſſet · die₃ tacere
voluit · Vnde dicit ·
de die autē illa et ho
ra nemo ſcit · neq₃ an
geli celoꝝ · niſi ſol⁹
pater · Hiero · In
quibuſdā aŧ latinis
codicibus additū ē ·
Neq₃ filius cū i gre
cis ꝛ maxime adamā
tij et pierij exēpla-
rib⁹ hec non habeať
aſcriptum · ſed quia i
nōnullis legiť · diſ-
ſerendū videť Re ·
Marcus etiam euan
geliſta non ſolum di
cit angelos neſcire ·
ſed etiā filiū Hie ·
in quo gaudent · Ar
rius et eunomius · et
dicunt · Non pōt eq̄
lis eſſe qui nouit · et
qui ignorat · Cōtra
q̄s breuiter iſta di-
cenda ſūt cum oia tē
pora fecerit ieſus ·
hoc eſt verbum dei ·

omnia em̄ per ipſum facta ſunt · et ſine ipō factum
eſt nihil · In omnib⁹ aūt temporib⁹ · cum dies iu-
dicij ſit · qua ꝯſequentia poteſt eius ignorare par
tem · cuius totum nouit · Hoc quoq₃ dicendum eſt
Quid eſt magis · notia patris an notia iudicij · Si
maius nouit · quomō ignorat quod minus eſt ·
Hila · Nunquid etiam deus pater cognitionem
illius diei filio denegauit · cum dictu₃ ab eo ſit om
nia mihi tradita ſunt a patre meo · ergo nō omnia
ſunt tradita · ſi eſt aliquid · quod negať Hiero ·
Igiť quia ꝓbauim⁹ nō ignorare filium dei cōſū
mationis diem · cauſa reddenda eſt · cur ignorare
dicatur · Poſt reſurrectionē quidem interrogat⁹
ab apoſtolis de hac die · manifeſti⁹ reſpōdit · Nō
eſt veſtrum ſcire tempora et momēta · que pater
poſuit in ſua poteſtate · In quo oſtendit · ꝙ ipē ſci
at · ſed nō expediat noſſe apoſtolis · vt ſemꝑ incer
ti de aduentu iudicis · ſic quotidie viuant · q̄ſi die
alia iudicandi ſint · Aug⁹ · ꝑmo de tri · Quod ḡ
dicit · neſcit intelligēdum eſt neſcientes facit · id ē
ꝙ non ita ſciebat · vt tunc diſcipulis indicaret · ſi-
cut dictū ē ad abraam · Nunc cognoui · quoniam ti
mes deum id eſt nunc feci vt cognoſceres · quia et
ipē ſibi in illa temptatione innotuit · Augu⁹
de ver · do · Quod autē dixit patrē ſcire · ideo dixit
quia in patre ꝛ filius ſcit · Quid em̄ ē in die quod
non in verbo factum ſit · per quod factus eſt dies
Augu⁹ · Bene autem accipiť · quod dictum eſt ·
ſolum patrem ſcire ſm̄ ꝑdictu₃ modū ſciēdi · quia
facit filium ſcire · Filius autē neſcire diciť · quia nō
facit homines ſcire Augu⁹ · in libro · lxxxiij q̄ſt ·
Vel aliter · donec eccleſia · que eſt corpus xp̄i · ne-
ſcit diem illum et horam · Tamdiu nec ipē fili⁹ di
citur diem illum et horam ſcire · Dicitur aūt ſcire ·
ſm̄ ꝓpriam ſignificatōe₃ · ſicut eſt in cōſuetudine
ſcripturarū Apoſtolus em̄ ſaluatorem dicit neſci
entem peccatū · quia non peccauit Preparat aūt
filius ſcientiam diei illius · et horam coheredibus
ſue ꝓmiſſionis · vt om̄s ſimul ſciant · id eſt re ipā
experiantur in illa hora et die que ꝑparauit deus
diligentibus ſe · Raba · Legi quoq₃ in cuiuſdam
libro · filium hunc non vnigenitum · ſed adopti-
uum debere intelligi · Non em̄ vnigenito filio an-
gelos ꝑpoſuiſſet · Sic em̄ ait · Neq₃ angeli celoru₃
neq₃ filius · Augu⁹ · ad eſichium Sic ergo euan
gelium dicit · De die illa et hora nemo ſcit · Tu aŧ
dicis · Ego autem dico · neq₃ menſem · neq₃ annum
aduentus ipīus · ſcire poſſe · Ita em̄ hoc videtur
ſonare tanq̄ non poſſit ſciri quo anno ventur⁹ ſit
ſed poſſit ſciri qua hebdomada annoꝝ vel qua de
cade tanq̄ dici poſſit atq₃ diffiniri iť illos ſeptē
ānos aut · x · aut centū vel q̄libet · ſeu maioris nu
meri · ſeu minoris Si autē hoc te non ꝯprehendiſ
ſe ꝑſumis · hoc ſentis quod ego · Chriſ · in om ·
Vt aūt addiſcas · ꝙ nō ignorātie ſue eſt ꝙ de die
et hora iudicij tacet · aliud ſignum inducit · cū ſub
dit · Sicut aūt fuit in dieb⁹ noe · ita fiet aduentus
filij hominis · Hoc autem dixit oſtendens ꝙ repē
te venit et inopinate et pluribus laſciuientibus ·
Hoc em̄ et paulus dicit · Cum dixerint pax et ſecu
ritas · tunc repētin⁹ eis ſuperueniet interit⁹ · vnde
et hic ſubdiť · Sicut em̄ erant in diebus illis ante

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

diluuiũ comedentes et bibentes. Raba. nõ igitꝰ
iuxta marcionis et manichei errorem. cõiugia vel
alimenta damnanꝰ. cum in his ſucceſſionis. et illꝰ
nature ſint poſita ſubſidia. ſed immoderatꝰ lici=
toꝝ vſus arguitur. Hiero. Queritur autẽ. quõ
ſupſcriptum ſit Surget gẽs cõtra gẽtem. et reg
num contra regnum. Et erũt peſtilẽtie et fames.
et terremotus. et nunc ea futura memorẽt. que
pacis inditia ſunt. Sed eſtimãdum qꝫ poſt pug=
nas et cetera. quibꝰ vaſtatꝰ genus humanũ. bre=
uis ſubſecutura pax ſit. que quieta omnia repro=
mittat. vt fides credẽtiũ ꝓprobetur. Chriſ.
in ome. Vel laſciuia erit. et pax his qui inſenſibilitꝰ
diſpoſiti ſunt. Propter hꝫ nõ dixit apl̃s. Cũ fue
rit pax. ſed cum dixerint pax et ſecuritas. inſenſi=
bilitatem eoꝝ oſtendens. ſicut illoꝝ qui fuerunt
in diebus noe. qm̃ mali laſciuiebãt. non autẽ iuſti
ſed in tribulatione et triſtitia ptranſibãt. Hinc atꝰ
oſtendit. qm̃ cũ antixp̃s venerit. indecẽtes volu
ptates aſſumenꝰ apd̃ eos qui iniq̃ erũt. et de ꝓpria
deſperabunt ſalute. Et ideo exemplũ ponit huic
rei ꝯueniẽs. Cũ eñ arca fabricaretꝰ. p̃dicabat q̃=
dem in medio futura p̃dicẽs mala. Mali atꝰ nõ cre
dẽtes. ac ſi nullũ fuiſſet futuꝝ malũ. laſciuiebãt
Et quia futura apud multos nõ creduntꝰ. ex p̃te=
ritis credibilia facꝰ. q̃ p̃dicit. Deinde aliud ſignũ
ponit. p qd̃ oñdit. et qꝫ inopinabilitꝰ dies ille ve=
niet. et qꝫ ipſe diẽ illũ nõ ignoret dicens. Tũc duo
erũt in agro. vnꝰ aſſumetꝰ. et altꝰ relinquetꝰ. Ex q̃
bus ꝟbis oñditꝰ. qꝫ aſſumunꝰ et relinquunꝰ et ſer
ui et dñi. et q̃ in otio et labore. Hila. Vel duos i
agro. duos populos fideliũ et infideliũ i ſeclo. tã
q̃ in vita huiꝰ ope dies dñi dep̃hendꝫ. Sepabũ
tur tñ relicto alio et alio aſſumpto. In quo fideliũ
et infideliũ deſtructio docetꝰ Dei eñ ira inğueſcẽ
te. ſancti in prõptuario recõdenꝰ. pfidi vero ad
celeſtis ignis materiẽ relinquenꝰ. De molẽtibꝰ ei
par ratio eſt. Vñ ſequitꝰ. Due erunt molẽtes i mo
la. vna aſſumetꝰ et altera relinquetꝰ. Mola eñ opꝰ
legis eſt. ſꝫ qꝛ pars iudeoꝝ vt per apl̃os credi=
dit. ita p heliam eſt creditura iuſtificanda p fidẽ.
Ideo vna per eandẽ boni opis. apprehenditꝰ. alia
vero infructuoſa legis ope relinquetꝰ. molens in
caſſum. et nõ factura celeſtis cibi. panẽ. Hiero.
Vel duo in agro paritꝰ inueniẽtꝰ eundẽ habentes
laborẽ. et q̃ſi parẽ ſementẽ. ſꝫ fructꝰ laboris nõ eq̃
reſpiciẽtes. In duabꝰ etiã q̃ pariter molũt. vel ſi
nagogã intelligẽ debemꝰ vel eccl̃iaꝫ. qꝫ ſimiꝰ mo
lere videanꝰ i lege. et de eiſdẽ ſcripturis ſanctis
farinã terẽ. p̃ceptoꝝ dei. vel ceteras hereſes q̃
de vtroqꝫ teſto aut altero videnꝰ molẽ farinã do
ctrina ſuaꝝ. ſequitꝰ. Duo i lecto. vnus aſſumetur
alter relinquetꝰ. Hila. Duo atꝰ in lecto ſũt. eandẽ
paſſiõis dñice requiẽ p̃dicãtes. circa quã hẽticoꝝ
et catholicoꝝ eadẽ ꝯfeſſio ẽ. Sꝫ qꝛ vnitatẽ diui
nitatis prĩs et filij catholicoꝝ fides p̃dicabit. et
hẽticoꝝ falſitas impugnabit. fideꝫ ꝯfeſſiõis vẽ
uſqꝫ diuini arbitrij iudiciũ ꝓprobabit. vnũ aſſu=
mendo et alium relinquẽdo. Remigi. Vel his
verbis. tres ordines eccl̃ie demõſtranꝰ. Per du=
os in agro. ordo p̃dicatoꝝ quibꝰ ꝯmiſſus eſt a=
ger eccl̃ie. Per duos i mola. ordo ꝯiugatoꝝ qui

dum per diuerſas curas nunc ad hec. nunc ad illa
flectunꝰ. quaſi molas in circuitu ꝟhũt. Per duos
in lecto. ordo ꝯtinentiũ. quoꝝ requies noĩe lecti
deſignatꝰ. In his atꝰ ordinibꝰ ſũt. boni et mali. iu
ſti et iniuſti. Et ideo ex eis q̃dã relinquenꝰ. et q̃dã
aſſumenꝰ. Orige. vel aliter Corpꝰ quidẽ q̃ſi in
firmũ in lecto ẽ carnaliũ paſſionũ. Aĩa atꝰ molit i
ğui mola mũdi. vl̃ corpis ſẽſus i agro mũdi opãtꝰ

Vigilate ergo. q̃a neſcitis qua hora dñs veſter vẽturꝰ ſit. illd̃ autẽ ſcitote. qm̃ ſi ſcirꝫ paterfamilias qua hora fur vẽturꝰ eſſet vigilaret vtiqꝫ et non fineret pfodi domũ ſuam. Ideo et vos eſtote parati. q̃a neſcitis qua hora filiꝰ homi=nis vẽturus eſt.

Hiero. Perſpicue
oñdit dñs. qꝛ ſupra
dixit. De die atꝰ illa.
nemo nouit. niſi patꝰ
ſolus qꝛ ſcꝫ nõ expe
diebat apl̃is ſcire vt
pẽdule expectatõis
incerti ſemp credãt
eum eſſe ventuꝝ. q̃ꝫ
ignorãt q̃ñ vẽturꝰ
ſit. et ideo q̃ſi ex ſup
ioribꝰ ꝯcludẽs dicꝰ.
Vigilate ğ. qꝛ neſci
tis qua hora dñs vẽ
venturꝰ ſit. Et nõ di
cit. qꝛ neſcimꝰ. ſꝫ ne
ſcitis ſcꝫ vt oñdat ſe
diem iuditij nõ igno
rare. Chri. in ome. Vult atꝰ eos ſp i ſollicitudine
eſſe. propter hoc dicit. Vigilate. Gre. vigilat
q̃ ad aſpectũ veri luminis oclõs aptos tenꝫ. vigilat
q̃ ſuat opando qd̃ credit. vigilat q̃ a ſe corpis et
negligẽtie tẽebras repellit. Orig. Dicꝰ atꝰ. q̃ ſim
plicior ẽ. qm̃ de ſcd̃o aduẽtu i q̃ vẽturus fuerat.
hũc dicebat ſmonẽ. Aliꝰ atꝰ qꝫ itelligibilẽ et futu
rum in ſenſũ diſcipl̃oꝝ ꝟbi dicebat aduentũ quia
nondũ erat in ſenſu eoꝝ. quẽadmodũ erat futurꝰ
Aug. ad eſich. Nõ ſolũ atꝰ illꝰ dixit. vigilate q̃=
bus tũc audiẽtibꝰ et loq̃batꝰ. ſꝫ etiã illꝰ q̃ fuerũt pꝰ il
los ãnos. et ad nos ipos et qui erũt pꝰ nos vſqꝫ
ad nouiſſimũ eiꝰ aduẽtum. qꝛ ad oẽs ptinꝫ q̃dam
mõ. Tũc eñ vnicuiqꝫ veiet dies ille. cuꝫ venerit
eius dies. vt talis hic exeat. q̃lis iudicãdꝰ eſt illa
die. Ac p hꝫ vigilare debꝫ oĩs xp̃ianꝰ ne impatuꝫ
eũ inueniat dñi aduẽtꝰ. Impatuꝫ ei iueniet ille di
es. q̃ꝫ impatũ inuenerit ſue vite vltimꝰ dies. Or.
vam atꝰ ſũt oẽs. ſiue qm̃ ꝯſũmatõꝫ mũdi ſcire ſe p
fitenꝰ. q̃ñ erit. ſiue q̃ vite ꝓpe finẽ ſcire ſe gl̃ianꝰ.
quẽ nemo ꝯgnoſcẽ pt. niſi ſpũ ſcõ illuiatꝰ. Hie
Premiſſo atꝰ prĩſfamilias exẽplo cur reticeat ꝯſũ
matõis diẽ. manifeſtiꝰ docet. cũ ſubdit. illd̃ atꝰ ſci=
tote. qm̃ ſi ſcirꝫ prĩfamilias. q̃ hora vẽturꝰ eſſet
vigilarꝫ vtiqꝫ. et nõ finereꝫ pfodi domũ ſuã. Or.
Prĩfamilias domꝰ. ẽ ſcẽ ius hoĩs. Domꝰ atꝰ eiꝰ ẽ aĩa
fur atꝰ dyabolꝰ. Eſt atꝰ oĩs ſmo ꝯtrariꝰ. qui nõ p
naturalẽ itroitũ intꝰ ad aĩam negligẽtis. ſꝫ q̃ſi q̃
foderit domũ. p̃mũ deſtruẽs quedã naturalꝰ edifi
tia aĩe. i. naturalꝰ itellectꝰ. et p ipaꝫ dirutõꝫ igreſ
ſus ſpoliat aĩam. Aliq̃ciẽs inuenit q̃s furẽ in ipa
pfoſſione et ꝯprehendẽs. cũ pcuſſorẽ ſmonẽ imi
tens interficit ipm. Nõ atꝰ in die fur venit q̃ñ illu=
minata ẽ a ſole iuſtitie aĩa hoĩs ſtudioſi ſꝫ i nocte
id ẽ in tpe adhuc malitie pmanẽtis. In q̃ cũ fuerit
aliq̃s poſſibile ẽ. et ſi nõ habuerit ꝟtutẽ ſolꝰ. qꝫ tñ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

illuſtreẽ ex aliquo ſplēdore verbi· qđ eſt lucerna
adhuc quidem manēs in malicia· ſ; tñ hñs ꝓpoſitū
meliorū et vigilanciam ne pfodiat̃ ꝉ eiꝰ ꝓpoſitū
Vel in tpe tēptationū vel in ꝗrumcūq; calamita
tū· maxime fur ſolet venire· volēs pfodē aīe domū
Greg· vel neſciēte prefamilias fur domū pfo⸗
dit· q2 dum a ſui cuſtodia ſpūs dormierit· īprouiſa
mors veniēs· carnis nře hitaculū irrūpit· et eum
quē dñm domus dormientē īuenerit necat· quia
dū ventura dāna ſpūs minime pūidet· hūc mors ad
ſuppliciū neſciētē rapit· Furi aũt reſiſterẽ ſi vigilarẽ
q2 aduentū iudicis· q̄ occulte aīas rapit pcauens
ei penitēdo occurrerẽ· ne impenitētes piret· Horā
ꝟo vltimā ideo dñs voluit eſſe incognitā· vt ſp
poſſit eſſe ſuſpecta· vt dū illā pūidē minime poſſu⸗
mꝰ ad illā ſine intermiſſiōe pparem̄ ꝓpter qđ ſequit̃
Ideoq; eſtote parati· q2 neſcitis q̄ hora filiꝰ hoīs
venturꝰ ē· Chri· i ome· Hic videt̃ cōfundē eos·
q̄ nō tm̄ ſtudiū· faciūt aīe ſue· q̄ntū ſtudēt ēca pe
cunias· qui furē expectant·

Quiſputas eſt fide
lis ſeruus et prudens
quem cōſtituit domi⸗
nus ſuper familiā ſuā
vt det illis cibū in tē
pore· Beatus ille ſer⸗
uus quē cum venerit
dominus eius inuene⸗
rit ſic facientē· Amē
dico vobis· quoniā ſu
per omnia bona cōſti
tuet eum Si aūt dixe
rit malus ſeruꝰ in cor
de ſuo· morā facit do
minus meus venire et
ceperit pcutere cōſer
uos ſuos· māducet au
tem· et bibat cū ebri
oſis· veniet dñs ſerui
illiꝰ in die· qua nō ſpe
rat· et hora qua igno
rat· et diuidet eū· par
temq; eius ponet cū
hypocritis· Illic erit
fletꝰ ⁊ ſtridor dentiū

Hilar· Quis dñs
ſup in omni nos ad
indeffeſſā vigilan⸗
tie curā ſreit adhor
tatꝰ· ſpetialē tñ ꝑlī
pncipibꝰ· i· epīs i ex
pectatōe aduentuq;
ſuo ſolicitudinē mā
dat· Hūc eñ ſuū fi
delē atq; prudentē·
ꝓpoſitū familie ſigfi
cat· comoda atq; v⸗
tilitates ꝑlī ſibi cō
miſſi curantē· vñ dic̃
Quiſputas ē fidelis
ſuꝰ ⁊ prudēs quem
cōſtituit· dñs ſup fa
miliā ſuā vt det illꝭ ci
bū i tpe Chr· i om
Nđ aũt dicit· Quiſpu
tas nō eſt ignorātis
Inuenit̃ eñ ⁊ pater
interrogādo loqñs
vt cū dicit· adā vbi
es· Remi· Nec eñ;
ſignat hec interroga
tio impoſſibilitatem
pficiēde ꝟtutis· ſed
difficultatē· Glo· ra
rus eñ ē fidel' ſuus
dño ꝓpter dñm ſui⸗
ens· oues xpī nō ad
lucꝝ· ſ; ꝓ amore xpī
paſcēs prudēs q̄ ſb
ditoꝝ capacitatem·
vitā et mores diſcu⸗
ciat· q̄; ꝯſtituat dñs· qui ſc; ſit vocatꝰ a deo ⁊ nō
ſe ingeſſerit· Chriſ· in ome· Duo aūt expetit ab
huiuſmōi ſuo· ſc; prudentiā et fidē· fidelē eñ eū
dicit· qm̄ nihil quod dñi ſui eſt· ſibi ꝓprium fecit
Nihil etiā de rebꝰ ſui dñi vane et inaniter ꝯſump
ſit· Prudentē aūt eum vocat· quoniam cognouit
id· q͛ oportet diſpenſare que data ſunt· Orig·

Vel qui in fide pficit· et ſi nōdum in ea pfectꝰ eſt
cōmuniter fidelis vocat̃· et qui naturalem habet
mentis velocitatē· dicit̃ prudēs· Siquis aūt cōſi
deret· inueniet fideles multos et ſtudiū fide exer
centes· non autē et prudētes· qm̄ que ſtulta ſunt
mundi elegit deus· Et iteꝝ videbit alios veloces
quidem eſſe et prudentes· modice aūt fidei· Con⸗
uenire autē in vnum fidelē· atq; prudentē· rariſſi
mum eſt· Vt autē in tempe det cibum· neceſſariam
habẽ q̄s prudentiā· vt aūt non adimet cibos in⸗
digentium· opus eſt fides· qm̄ et ſm̄ ſimplicē in
tellectū opꝰ habemꝰ· vt fideles ſimꝰ ad diſpen⸗
ſandum eccleſie redditꝰ· et vt non deuoremꝰ que
ſūt viduarū· et vt memores ſimꝰ paupeꝝ· ⁊ ne oc
caſionē accipiētes ex eo q͛ ſcriptū ē· dñs ꝯſtituit
his q̄ euangeliū pdicant· de euāgelio viuē· āpli
us queramꝰ q̄ꝫ cibū ſimplicē et neceſſaria veſtimē
ta· et vt nec amplius teneamꝰ nobis q̄ꝫ his· qui
neceſſitatatē paciunt̃· Prudētes aūt· vt pruden
ter intelligamus indigentiū cauſas ꝓpter quas
ſunt indigētes· ⁊ vniuſcuiuſq; dignitatē· q̄ edu
catꝰ eſt· et quantū neceſſariū hẽ· Multa eñ ſapi⸗
entia opꝰ ē ei q̄ bñ vult diſpēſare eccliaſticos red
ditꝰ Sic ⁊ fidelis ſeruꝰ et prudēs· vt nō effūdat
rationabilē et ſpiritalē; cibū quibꝰ nō oportet·
Volēs oñdere ſe eſſe prudentē· illis ſc; qui magis
neceſſariū hñt verbū; qđ mores eoꝝ edificet· et
vitā ꝯponat· q̄ꝫ qđ illuminat ſciētie lucē;· Aut vt
ne eis qui poſſunt acuciꝰ audire· piget exponē al
tiora· ne exponētes vilia cōtemnant̃ ab his· q̄ na
turaliter ſunt ingenioſi· aut p exercitatōeꝫ ſecula
ris ſapiētie acuti Chri· in ome· Adaptat̃ etiam
et ad pncipes ſeclāres ꝉ parabola· vnūquēq; enim
his que hẽ ad cōmunē vtilitatē vti oportet· non
ad nocumentū ꝯſeruoꝝ· neq; ad pditionē ſui ip⸗
ſiꝰ· ſiue habet ſapientiā· ſiue pncipatū· ſiue aliud·
qđcunq;· Raba· dñs aūt xp̄s ē· familia autem
ſup quā ꝯſtituit· ē ecclia catholica· Difficile eſt g̃
inuenire in vno et vt prudēs ſit et fidel'· nō aũt im
poſſibile· nec eñ beatificaret eū q̄ nō pt̃ eſſe· cum
ſubdit· Beatꝰ ille ſuꝰ q̄; cū venerit dñs eiꝰ inue
nerit ſic facientē· Hila· i· pcepto dñi ſui obediē
tē· vt doctrine opportunitate ꝟbū vite eťnitatis
cibū alēde familie· diſpēſē;· Remi· Notandū aūt
q͛ ſicͣ magna diſtātia eſt meritoꝝ int̃ bonos pdica
tores ⁊ bonos auditores· ita magna diſtātia ē p⸗
mioꝝ· Bonos aũt auditores ſi vigilātes inuenerit
faciet diſcūbē· vt lucas dic̃ Bonos aũt pdicatores
ſup oīa bona ſua ꝯſtituet· vñ ſequit̃ Amē dico vo
bis· qm̄ ſup oīa bona ſua ꝯſtituet eū Orige· vt
ſc; ꝯregnet cū xp̄o· cui oīa ſua tradidit pr̄· Sicut
boni prīs filiꝰ ſup omnē prīs ſubſtātiā ꝯſtitutus
participat huiꝰ dignitatē ⁊ gl̃iaꝫ fidelibꝰ ⁊ pru
dentibꝰ diſpenſatoribꝰ ſuis· vt ſint et ipī ſup om
nē creaturā· Raba· Nō vt ſoli· ſ; vt p ceteris et
na pmia habeāt· tum ꝓ ſua vita· tū ꝓ gregis cu
ſtodia· Hila· vel ſup oīa bona ꝯſtituet̃· i· in dei
gl̃ia collocabit̃· q2 nihil ē vlt̃· qđ meliꝰ ſit Chr
Deide ñ ſolū ab honore q̄ iminꝫ bois ſ; a pēa quā
minat̃ mal' erudit auditorē cū ſubdit· ſi aũt dixerit
malꝰ ſerꝰ ille in corde ſuo morā facit dñs meꝰ ve
nire· et ceperit pcutere· Auguꝰ ad eſichiū· Ex

Moribus huius ſerui apperuit animus eius. quos
mores. licet breuiter magiſter bonus curauit ex
primere. id eſt ſupbiam. cum dicit. Et ceperit p̄
cutere cōſeruos ſuos. atq̄ꝫ luxuriā. cum dicit. mā
ducet autem et bibat cum ebrioſis. ne qꝫ dicebat.
Moraꝫ facit dominus meus. deſiderio ſui domini
dicere crederet. Quomodo enim ardebat ille. qui
dixit. Sitiuit anima mea ad deum viuum. quando
veniam. Dicendo enim quando v etiam. moras ſe
perpeti moleſte ferebat. quia etiam q̄d tempore
acceleratur. deſiderio tardum videt. Orige.
Peccat autem in deum quicūq̄ꝫ epiſcopꝰ. qui nō
quaſi cōſeruuꝰ miniſtrat. ſed quaſi dominꝰ. et fre
quenter vt amarus dn̄s ꝑ vim dominat. et nō eſu
rientes ſuſcipit. ſed epulat cum ebrioſis. et ſemp
ſomniat. quia poſt multum temporis. venturus
eſt dominus Raba. Typice etiam poteſt intel
ligi conſeruos ꝑcutere ɔſciētias infirmoꝝ verbo
vel exēplo vitiare Hiero. Quod autē dicit. Ve
niet dominus ſerui illiꝰ in die qua non ſperat. et
hora q̄ ignorat. ad hoc dicit. vt ſciat qn̄ nō pu
tatur dominus tunc eum eſſe venturꝝ et vigilan
tie ac ſollicitudīs diſpenſatores admonet. Por
ro qꝫ dicit. Diuidꝫ eum non eſt intelligendum. qꝫ
gladio eum diſſecet. ſed a ſanctoꝝ ɔſortio eum ſe
paret. Orig. Vel diuidet. quando ſpiritꝰ eius
id eſt ſpiritale donuꝫ reuertetur ad deum. qui de
dit eum. Anima autē cum corpe ſuo vadit in ge
hennā. Juſtus autem non diuidit. ſed anima eius
vadit cū ſpiritu. id ē ſpiritali dono ad regna cele
ſtia. Qui autem diuidunt. non habent poſtmodū
in ſe partem ſpiritalis doni. que erat a deo. ſꝫ re
linquetur pars que erat ipoꝝ. id eſt anima. que
cum corpore punietur. Vnde ſequit. Et partẽꝫ eiꝰ
ponet cum hypocritis. Hiero. Cum his videli
cet. qui erant in agro. et qui molebāt. et nihilo
minus derelicti ſunt. Sepe em̄ diximus hypocri
tam. aliud eſſe. et aliud oſtendere. ſicut et in agro
et in mola idem facere videbant. ſed exitꝰ diuer
ſe volūtatis apperuit Raba. vel cum hypocri
tis ſuſcipi partem ſuam ſcilicet. duplicem gehēne
penam. id eſt ignis et frigoris. vnde ſequit. Ibi
erit fletus et ſtridor dentiū. Ad ignem enim per
tinet fletꝰ oculoꝝ. ad frigꝰ ſtridor dētiū Ori.
Vel fletus erit eis. qui male in hoc mundo riden
tes fuerunt. et his qui requieuerint. rationabili
terit dentium ſtridor nolētes em̄ dolores materia
liter ſufferre. cōpulſi tormētes dentibꝰ ſtrident.
illi ſcꝫ qui mādūcauert acerbitatē malitie ex his
autem cognoſcere eſt. quoniā nō ſolum qui fide
les ſūt et prudentes cōſtituit dominꝰ ſup familiā
ſuam. ſed etiam malos. et qꝫ nō ſoluat eos de hoc
qꝫ conſtituti ſunt a dn̄o ſup familiam eius. ſꝫ illud
vt dent in tempe cibos. et vt abſtineāt a ꝑcutiō
nibus et cōmeſſationibꝰ. Auguꝰ. ad eſichium.
Hoc autē ſeruo malo remoto quo ꝓculdubio dn̄i
ſui odit aduentū. ɔſtituamꝰ. ante oculos tres ſer
uos bonos aduentum dn̄i deſiderātes. Si vnꝰ eo
rum citius. alter tardius dn̄m ſuum dicit venturꝝ
Tertius de hac re ſuam ignorantiam confitetur
Videmus tn̄ quis magis euāgelio cōſonet. vnus
dicit. vigilemus et oremꝰ. quia citiꝰ venturus eſt
dominus. Alter dicit. vigilemꝰ. quia breuis et in
certa eſt vita iſta. quāuis tardius venturꝰ ſit do
minus. Tercius dicit. vigilemꝰ. quia breuis et in
certa eſt vita iſta. et neſcimus. quādo venturꝰ eſt
dominus. Quid autem aliud hic dicit. q̄ quod cuꝫ
audimꝰ euangeliū dicere. Vigilate. quia neſcitis
qua hora vēturꝰ ſit dn̄s. Omes quidem ꝓ deſide
ſiderio regni dei hoc volunt eſſe veruꝫ. quod pu
tat ꝑmus. Deinde ſi factum fuerit. gaudebit cum
illo ſecundꝰ et tertiꝰ Si aūt factum nō fuerit. me
tuenduꝫ eſt. ne inter ipas moras ꝑturbentur. qui
crediderāt. quod dixerat ꝑmus. et incipiāt domi
aduentum. non tardum putare. ſed nullū Qui aūt
credit quod dicit ſecundꝰ. tardius dn̄m eſſe vētu
rum ſi falſum fuerit. nulli turbabunt in fide. ſꝫ in
opinato gaudio perfruent. Qui autem q̄d horum
verum ſit. ignorare ſe ɔfitet. illud optat. hoc to
lerat In nullo eoꝝ erat. qꝫ nil eoꝝ. aut affirmat.
aut negat.

CAPITV. XXV.

Nunc ſimile
erit regnū
celoruꝫ de
cem virgi
nibus. que accipiētes
lampades ſuas. exie
runt obuiam ſpōſo et
ſponſe. Quinq̄ꝫ autē
ex eis erant fatue. et
quinq̄ꝫ prudētes. ſed
quiq̄ꝫ fatue acceptis
lampadibꝰ. nō ſump
ſerunt oleum ſecum.
Prudentes vero ac
ceperūt oleuꝫ in vaſis
ſuis cum lāpadibus.
morā autem faciente
ſpōſo. dormitauerūt
omnes et dormierunt
media autē nocte cla
mor factus eſt. Ecce
ſpōſus venit. exite ob
uiam ei. Tunc ſurrex
erunt om̄es virgines
virgines ille. et orna
uerunt lāpadas ſuas
Fatue autē ſapienti
bus dixerūt Date no
bis de oleo veſtro. q̄a
lāpades noſtre extig

Chri. In ſupiori
parabola dn̄s penaꝫ
oſtendit eius qui ꝑ
cuciebat inebriabat
et bōa dn̄i ſui diſper
gebat. In hac autē
parabola punitionē
inducit etiam ei. qui
vtilitatem nō affert
neq̄ꝫ copioſe hec q̄
bus indiget ſibi ꝑpa
rat. habebāt em̄ fa
tue virgines oleum
ſed non copioſe. Vn̄
dicitur. Tunc ſimile
erit regnum celoꝝ.
x. vir. Hila. Ideo
autem dicit tunc. qꝛ
de magno die domi
de q̄ ſup̄ agebat oīs
hic ſermo ē Chri.
Regnum autem celo
rum p̄ſentis tempis
Eccl̄ia dr. ſicut et ibi
Mittet filius homi
nis angelos ſuos. et
colligent de regno
eius omnia ſcādala.
Hiero. Similitu
dinem autem. x. vir
ginum fatuaruꝫ atq̄ꝫ
prudentum quidam
ſimpliciter interpre
tantur in virginibꝰ
quaꝝ alie iuxta apo
ſtolorum corpore et
mente ſūt virgines.
alie virginitatē tā
tum corporuꝫ reſer
uantes. vel cetera
opera non habent.
vel parentum cuſto
dia reſuāte. nihilo
minꝰ mente nupſerꝫ

uunt̄. Rn̄derunt pru
dentes. dicentes. Ne
forte non ſufficiat no
bis et vobis. ite poti
us ad vendētes ⁊ emi
te vobis. Dum autē
irēt emē veit ſpōſus
et que parate erāt in=
trauerunt cum eo ad
nuptias. et clauſa eſt
ianua Nouiſſime aūt
veniūt et reliq̄ue vir=
gines dicentes Dn̄e.
dn̄e aperi nobis At il
le rn̄dens ait Amē di
co vobis. neſcio vos
Vigilate itaqꝫ. q2 ne
ſcitis diē neqꝫ horam

Sed mihi videtur et
ſupiorib9 alius eſſe
ſenſus qui dicit̄. et
nō ad v̄ginalia cor
pora. ſed ad om̄e ho
minum gen9 habeat
per compatiōnē pti
nere Greg. in om.
In quiqꝫ em̄ corpo=
ris ſenſib9 vnuſquiſ
qꝫ ſubſiſtit geminā=
tus. Geminat9 autē
quinarius denarium
ꝑficit. Et quia ex v=
troqꝫ ſexu fidelium
multitudo colligit̄.
ſancta eccl'ia decem
virginibus ſimil' de
nuntiat̄. mali cū bo
nis. reprobi cū elec
tis admixti ſunt. rec
te ſimile virginib9
prudentib9 et fatu=
is ꝓhibet̄. Chri.
in om̄e. Ideo autem
ponit parabolam hanc in virginū ꝑ'onā. vt oſtē
dat ꝙ licet virginitas magnum quid ſit. tn̄ ſi ab
operib9 miſericordie ſit deſerta. cum adulteris.
foras eiciet̄. Orige. Vel ſenſus omniū qui rece
perunt verbum dei. virgines ſunt. Tale em̄ ē ver
bum dei. vt de ſua mūditia accōmodet omnibus.
qui per ſuam doctrinā receſſerunt ab ydoloꝝ cul
tura. acceſſerunt autem per criſtū ad dei culturā
Vnde ſequit̄. Que accipientes lampades ſuas. exi
erunt obuiam ſponſo et ſpōſe. Accipiūt em̄ lam=
pades ſuas. id eſt organa ſua naturalia. ⁊ egredi
unt̄ de mundo et de errorib9 et veniunt obuiā ſal
uatori. qui ſemper paratus eſt venire. vt ingre=
diatur ſimul cum dignis ad beatam ſpōſam eccleſi
am Hila. Vel ſponſus atqꝫ ſpōſa domin9 noſter
eſt in corpore deus. Nāqꝫ ſpiritui caro ſpōſa ē.
Lampades autem quas acceperūt. animaꝝ ſplē=
dentium lumen eſt. que ſacramēto baptiſmi ſplen
duerunt Augu9 de ver. do. Vel lampades que
manibus geſtant̄. opera ſunt. Dictum eſt em̄. Lu
ceant opera veſtra corā hominib9. Greg. Qui
autem recte credunt. et iuſte viuunt. aſſimulātur
quinqꝫ prudentib9. Qui aūt ꝯfitent̄ quidē fidē
ieſu. non autem preparāt ſe bonis operib9 ad ſa=
lutem. reliquis quinqꝫ virginibus fatuis. Vnde
ſubditur. Quinqꝫ autē ex eis erant fatue et quiqꝫ
prudentes. Hiero. Sunt em̄ quinqꝫ ſenſus. qui
feſtinant ad celeſtia et ſupna deſiderant. De viſu
autem et auditu et tactu ſpecialiter dictū eſt. qđ
vidimus quod audiuim9 quod oculis noſtris per
ſpeximus. et manus noſtre palpauerūt. de guſtu
guſtate. et videte. quoniam ſuauis eſt dominus.
De odoratu. In odore vnguētoꝝ tuoꝝ currim9
Alij autem ſunt quinqꝫ ſenſus terrenis fecib9 in=
hiantes. Augu9. de ver. do. vel ꝑ quinqꝫ vir
gines ſignificatur. quinqꝫ partita continentia a
carnis illecebris cōtinendus eſt em̄ aīmi appetit9
a voluptate oculoꝝ. aurium. olfaciendi. guſtandi
et tangendi Sed quia iſta cōtinentia ꝑtim coram
deo fit vt illi placeatur interiori gaudio ꝯſciētie
partim coram hominib9 tm̄. vt gl'ia humana ca=
piatur. quinqꝫ dicunt̄ ſapientes ⁊ quinqꝫ ſtulte
vtreqꝫ tn̄ virgines. quia vtraqꝫ cōtinentia eſt.
q̄uis diuerſo fomite gaudeat. Orige. Sicut aūt
ſequunt̄ ſeipſas inuicem virtutes. vt qui vnā ha=
buerit. omnes habeat. ſic et ſenſus omnes alteru
trum ſe ſubſequunt̄. ꝓpterea neceſſe eſt vt aut om
nes quinqꝫ ſenſus ſint prudētes aut omnes fatui
Hila. vel abſolute in quinqꝫ prudentib9 et qn̄
qꝫ fatuis. fidelium atqꝫ infidelium eſt conſtituta
diuiſio. Grego. Notandum vero eſt. ꝙ omnes
lampades habent. ſed non omnes oleum habent.
Sequit̄ em̄. Sed quinqꝫ fatue acceptis lampadi
bus non ſumpſerunt oleum ſecum. Prudentes ve
ro acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lāpadibus
Hila. Oleum boni opis fructus eſt. vaſa huma
na ſunt corpa. intra quoꝝ viſcera theſaurus bo=
ne cōſcientie recōdendus eſt. Hiero. Oleum ḡ
habent virgines que iuxta fidem operibus ador=
nantur. Non habent oleum que videntur ſimili q̄=
dem fide confiteri. ſed virtutum opera negligūt
Augu9 de ver. do. vel per oleum ip̄am letitiam.
ſignificari arbitror. ſcđm illud. vnxit te deus tuus
oleo exultatōis. Qui ergo non ꝓpterea gaudet.
quia deo intrinſecus placet. non habet oleū ſecū
Gaudium em̄ non habent dum cōtinenter viuunt
niſi in laudibus hominū. Prudentes autem acce=
perunt oleum cum lāpadib9. id eſt leticiam bono
rum operum in vaſis ſuis. id eſt in corde atqꝫ con
ſcientia poſuerunt. ſicut apoſtolus monet. Probꝫ
autē ſeip̄m homo. et tunc gloriaꝫ habebit in ſeipo
nō in altero. Chri. in om̄e. vel oleum hic vocat
caritatem et elemoſinā. ⁊ quodcūqꝫ circa indigē
tes auxilium. Lampades autē vocat virginitatis
chariſma ꝓpter hoc et ſtultas eas vocat. qm̄ ma=
iorem ſuſtinētes laborem ꝓpter minorem. omnia
perdiderunt. Maiori em̄ labore vincit̄ carnis cu=
pido q̄ꝫ pecuniaꝝ Orige. vel oleum eſt verbū
doctrine. quo vaſa animaꝝ implentur. Nihil emꝫ
ſic cōfortat. ſicut moralis ſermo. qui oleum lumi
nis appellatur Prudentes ergo acceperūt huiuſ
modi oleum. quod ſatis ſit eis etiam tardante exi
tu et morante verbo venire. ad ꝯſummatiōnē eo
rum. Fatue autem accepunt lampades. In primis
quidem accenſas. ſed tantum oleum nō accepunt
vt eis ſufficeret vſqꝫ ad finem. negligentes circa
ſuſceptiōnē doctrine que ꝯfortat fidē. et bonoꝝ
actuū lumē illuminat. vnde ſequit̄. morā aūt fa.
ſpon. dor. oēs et dormierūt Aug9 de ver. do.
Ex vtroqꝫ em̄ genē hoīm moriunt̄ hoc interuallo
temporis. donec ſub aduētu domini fiat reſurrec
tio mortuoꝝ Gre. Dormire etem̄ mori ē. Ante
ſomnum vero dormitare eſt ante mortem a ſaluta
langueſcere. quia per pōd9 egritudinis ꝑueniē
ad ſomnum mortis Vel dormitauerūt. id eſt mor
tue ſunt Cōſequenter autem dicit̄. dormierūt. q̄a
poſtea ſuſcitande ſunt. Per hoc aūt ꝙ dicit. Morā
autem faciēte ſponſo. oſtendit ꝙ non parum tem
poris int' pōrē. et ſcđm dn̄i aduentū ꝑtergredit̄

Oriġ. vel ſponſo tardante. et non cito veniēte
verbo ad cōſummationē vite patiuntur aliquid
ſenſus dormitantes. et quaſi in nocte mundi agē-
tes et dormierunt. vtputa remiſſiꝰ agētes a ſēſu
illo vitali. non tamē lampades perdiderūt. neqꝫ
deſperauerunt de ꝯſeruatione olei ille prudētes.
Vnde ſequit̄. Media autē nocte clamor factꝰ eſt
Ecce ſpōſus venit. exite obuiam ei. Hiero. Tra
ditio iudeoꝝ eſt. xp̄m media nocte venturū in ſi-
militudinem egipti temporis. qn̄ paſca celebra
tum eſt. et exterminator venit. et dn̄s ſup taber
nacula tranſit. et ſanguineꝫ agni poſtes noſtroꝝ
frontium cōſecrate ſunt. vnde reor et traditionē
apoſtolicam ꝑmanſiſſe. vt die vigiliarum paſce.
an̄ noctis dimidiū. populū dimittere nō liceat ex
ſpectantes xp̄i aduentuꝫ. poſtq̄ illud tempꝰ trā
ſiret ſecuritate p̄ſumpta feſtum cuncti agāt dieꝫ
Vnde pſalmiſta dicebat. Media nocte ſurgebam
ad cōfitendum tibi. Auguꝰ. de ver. do. vel me
dia. nocte, id eſt nullo ſciente aut ſperante Hie.
ſubito ergo quaſi intempeſta nocte et ſecuris om
nibus. qn̄ grauiſſimus ſopor eſt. per angelorum
clamorem. et tubas p̄cedentium fortitudinū. xp̄i
reſonabit aduentus. Quod ſignificatur cum dicit̄
Ecce ſponſus venit. exite obuiam ei. Hila tuba
em̄ excitante ſponſo tm̄ obuiam proceditur Erūt
em̄ iam ambo vnum. id eſt caro et deus. quia i glo
riam ſpiritalem humilitas carnis transformata ē
Auguꝰ. de ver. do. vel q̄ dicit ſponſo tm̄ obuiā
venire virgines. ſic intelligendū puto. vt ex ip
ſis virginibꝰ conſtet. ea que dicit̄ ſponſa. tanq̄ ſi
omnibus xp̄ianis in eccleſia ꝯcurrentibus filii ad
matrem currere dicantur. cum ex ip̄is filiis ꝯgre
gatis. cōſtet ea que dicitur. mater nūc em̄ deſpō
ſata eſt eccl̄ia. et virgo eſt ad nuptias ꝑducenda
illo tempe quo vniuerſa mortalitate in ea p̄tere
unte. immortali cōiunctione habeatur. Orige.
vel media nocte. id eſt in altitudine remiſſionis.
factus eſt clamor omnes ſuſcitare volentium ſicut
exiſtimo angeloꝝ. qui ſunt adminiſtratorii ſpiritꝰ
intus. clamātes in ſenſibus omniū dormientium.
Ecce ſpōſus venit. exite obuiam ei. et ſugeſtionē
quidem hanc omnes audierunt. et ſurrexerūt. nō
autem omnes decenter impoſuerunt lampadibus
ſuis ornatum. Vnde ſequitur. Tunc ſurrexerunt
omnes virgines ille et ornauerunt lampades ſu-
as. Ornant̄ at̄ lampades ſenſuum euangelicis vſi
bus. Qui autem male vtunt̄ ſenſibus. ornamentuꝫ
nullum habent in ſenſibus. Greg. vel tunc qui
dem omnes virgines ſurgunt. quia et electi et re
probi. a ſomno ſui mortis excitant̄. Lampades or
nant. quia ſua ſecum opera numerant. pro quibꝰ
eternam recipere beatitudinem expectāt. Augꝰ
de ver. do. Aptauerunt em̄ lampades ſuas. i. ra-
tiones reddendas operum ſuoꝝ Hila. Vel lam
padaꝝ aſſumptio animarū ē reditus in corpora
eorum. quia lux eſt cōſcietia boni operis elucens
que vaſculis corpoꝝ ꝯtinetur. Oriġ. Sed lā-
pades fatuaꝝ virginum. extinguunt̄. quia earuꝫ
opera que clara hominibꝰ foris apparuerunt. in
aduētu iudicis intus obſcurant̄. Vnde ſequitur.
Fatue autem prudentibꝰ dixerunt. date nobis de
oleo veſtro. quia lampades noſtre extinguuntur.
Quid eſt autem q̄ tunc a prudentibꝰ oleuꝫ petūt
niſi q̄ in aduentu iudicis. cum ſe intus vacuas in-
uenerint. Teſtimoniū foris querunt. ac ſi a ſua fi-
ducia decepte ꝓximis dicant. quia nos quaſi ſine
opere repelli ꝯſpicitis. dicite de noſtris operibꝰ
q̄d vidiſtis Augꝰ de ver. do. De ꝯſuetudine em̄
id ſemper inquirit vnde gaudē animus ſolet. ita
qꝫ hominum qui corda non vident teſtimoniū vo
lunt habere apud deum. qui cordis aſpector eſt.
Sed quorum facta aliena laude fulciunt̄. eadem
ſubtracta deficiunt. Vn̄ et earum lampades extin-
guuntur. vel virgines que lampades ſuas querū
tur extingui oſtendunt eas ex parte lucere et tm̄
non habent lumen indeficiens. nec opera ꝑpetua.
Si quis igitur habet. animum virginalē et ama
tor eſt pudicitie. non debet mediocriter eſſe ꝯten
tus his que cito exareſcunt. et orto caumate are
ſiunt. ſed pfectas virtutes ſequat̄. vt lumen ha-
beat ſempiternum. Chriſ. in om. Non ſolum hee
virgines ſtulte erant qm̄ hinc receſſerunt miſeri-
cordia carētes. ſꝫ q̄r eſtimabāt ibi ſe accepturas
vbi importune queſierunt Quāuis autem illis vir
ginibꝰ prudentibꝰ nil miſericodiꝰ ſit. que ꝓpter
miſericordiam maxime fuerunt approbate. non tm̄
ſtulte virgines ſua peticōe potite ſūt. Sequitur
Reſponderunt prudentes dicentes Ne forte non
ſufficiat nobis et vobis. Hinc autē diſcimꝰ q̄ nul
lus noſtrum audire poterit. niſi operibus cū qui-
bus inuēti erimꝰ. Hiero. Non em̄ hoc virgines
prudentes de auaritia. ſed de timore reſpondēt.
vnde quiſqꝫ pro ſuis operibꝰ mercedem accipiet
neqꝫ poſſunt in die iudicii alioꝝ v̄tutes aliorum
vitia ſubleuare. Dant autem prudētes cōſilium.
vt non debeant ſine oleo lampadarum ſponſo oc
currē. et hͦ ē q̄d ſeq̄t̄. ite potiꝰ ad vēdētes et emi
te vob̄ Hila. vēdētes hi ſūt q̄ mia fideliū indigē
tes. reddunt ex ſe petita cōmertia indigentie ſue
ſacietate boni operis noſtri. cōſcientiā venundan
tes Hec eſt em̄ indefeſſi luminis copioſa materia
que miſericordie fluctibꝰ et emēdanda eſt et recō
denda Chr. in ome. Vides ergo quāta nob̄ ſit.
a pauperibus negotiatio. paupes autē non ſunt
ibi. ſed hic. Ideoqꝫ hic oleum cōgregare oportꝫ
vt illic vtile ſit cum tempus nos vocet. Hiero.
Venditur etiam hoc oleū et multo emit̄ p̄tio ac dif
ficili labore cōquiritur. quod non ſolum in elemo-
ſinis. ſꝫ in cunctis virtutibꝰ et ꝯſiliis intelligimꝰ
magiſtroꝝ Oriġ. vel aliter. Et ſi fatue erāt. tm̄
hoc intelligebant. quoniā cum lumine debebant
obuiā ire ſponſo. oēs lāpades ſenſuum hn̄tes illu
minantes. videbant autē et illud. quoniam ex eo.
q̄ minus habebant oleum rationabile. iam ꝓpin-
quantibus tenebris. lampades eaꝝ fuerāt ob-
ſcurāde Sed ſapiētes tranſmittūt fatuas ad olei
venditores videntes. qm̄ non tm̄ oleum. id ē ver
bum doctrine cōgregauerant. vt ſufficeret ipſis
ad vitam et illos docerent vnde dicit̄. Ite potiꝰ
ad ven. id eſt ad doctores et emite vobis. id eſt ab
eis accipite. et p̄tium eſt pſeuerantia et amor di-
ſcendi et diligentia. et labor cupientium diſcere.
Au. de ver. do. vl̄ nō ſūt putāde dediſſe ꝯſiliū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſed crimen earũ ex obliquo ↄmemoraſſe. Vendũt
eñ adulatores oleũ. qui ſiue falſa. ſiue ignorata
laudando animas in errores mittunt. et eis vana
gaudia tanq̄ fatuis cõſiliãdo. aliquã de his mer
cedem cõmodi temporalis accipiunt. Dicitur ḡ
Ite ad vendentes et emite vobis id eſt videam⁹
nunc quid vos adiuuẽt. qui vobis laudes vendẽ
cõſueuerunt. Dicunt autem Ne forte nõ ſufficiat
nobis et vobis. quia alieno teſtimonio nõ iuuatur
quiſq̄ apud deum. cui ſecreta cordis apparent. et
vix quiſq̄ ſibi ſufficit. cui teſtimoniũ phibebat
cõſciẽtia ſua Hier. Verum quia iam emendi tẽ-
pus exceſſerat. et adueniẽte iuditij die locus non
erat penitentie. non noua patrare opera. ſed p̄te
ritorũ rationem coguntᷣ exoluere. Vnde ſequitur
Cum autem irent emere venit ſponſus. et que pa
rate erãt intrauerũt cũ eo ad nuptias Hilarius.
Nuptie autem immortalitatis aſſumptio ẽ. et iter
corruptionẽ atq̄ incorruptionẽ ex noua ſocieta-
te cõiunctio. Chriſ. in omẽ. Per hoc autem q̄
dicit. Dum irent emere. oſtendit. quia et ſi miſeri
cordes efficiamĩ poſt mortẽ. nihil lucrabimĩ ad ef
fugiendũ. ſicut nec diuiti pfuit. q̄ fact⁹ eſt miſe
ricors. et ſollicitus circa eos. qui ſibi attinebant.
Orige. Vel dicit. dum irent emere. eſt eñ inue-
nire quoſdam. qui quãdo debuerunt. neglexerũt
aliquid diſcere. In ipo autem exitu vite ſue. dum
diſponũt diſcere ↄprehenduntᷣ a morte Aug
de ver. do. Vel aliter. Euntibus illis emere. id eſt
inclinãtibus ſe in ea que foris ſunt et ſolitis gau
dere querentib⁹. quia gaudia interna non noue-
rant. venit ille qui iudicat. Et que parate erãt id
eſt quib⁹ corã deo cõſciẽtia teſtimoniũ phibebat
Intrauerunt cum eo ad nuptias. id eſt mũda aĩa.
puro ac perfecto dei verbo fecunda copulatur.
Hiero. Poſt iuditij autem diem. bonorũ operũ
et iuſticie occaſio non relinquitur. vnde ſequitur
Et clauſa eſt ianua. Augu⁹. de ver. do. Recep-
tis eñ illis qui ſunt. in angelicam vitam cõmuta
ti. clauditur adit⁹ ad regna celorũ. Non eñ poſt
iuditium patet p̄cum ac meritorũ locus. Hila.
Et tamen cum iam penitentie nullum eſt tempus.
fatue occurrũt Apiri ſibi aditum rogã. vñ ſequitᷣ
Nouiſſime autem veniunt et relique virgines di-
centes. Dñe dñe aperi nobis. Hiero. Egregia.
in dñi appellatione cõfeſſio indicium fidei eſt. Sʒ
quid eſt voce inuocare. quẽ opib⁹ neges Glo.
Dolore autem repulſionis cõpulſe. appellationeʒ
ingeminãt dñationis inuocando patrem. cui⁹ in
vita ſua miſericordiã cõtempſerũt. Augu⁹. de
verbo. domini. Nõ autẽ dictum eſt. q̄ emerũt ole
uʒ. et ideo intelligende ſunt nullo iam remanente
de alienis laudib⁹ gaudio. in anguſtijs et magnis
afflictionib⁹ redire ad imploratõeʒ dei Sed mag
na eius eſt ſeueritas poſt iuditiũ. cuius ante iudi-
tium ineffabilis miſericordia p̄rogata eſt. Prop-
ter quod ſequitur. At ille reſpondens ait. Amen
dico vobis. neſcio vos. ex illa ſcʒ regula quia non
habet ars dei. i. eius ſapientia vt intrent in gau-
dium eius. qui non corã deo. ſed vt placerẽt ho-
minibus conati ſunt aliquid ſm p̄cepta eius ope-
rari. Hierom⁹. Nouit eñ dominus eos qui ſunt

eius. et qui ignorat ignorabitᷣ. et licet virgines
ſint. vel corporis puritate vel vere fidei ↄfeſſione.
tamen. quia oleum non habent. ignorantᷣ a ſpon-
ſo. Ex hoc autem q̄ infert. vigilate itaq̄. quia
neſcitis diem neq̄ horam. intelligitur vniuerſa q̄
dicta ſunt. eſſe p̄miſſa. vt quia ignoramus iuditij
diem ſolicite nobis lumen bonorũ operum p̄pare-
mus Aug⁹ de ver. do. Non autẽ ſolum illius fu
turi temporis. quo venturus eſt ſponſus. ſed ſue
quiſq̄ dormitionis diem et horam neſcit. ad quã
quiſq̄ paratus eſt. etiam parat⁹ inuenitᷣ cuʒ illa
vox ſonuerit qua oĩes euigilaturi ſunt Augu⁹
ad eſichium. Non defuerũt autem qui docere volu
erunt has quinq̄ et quinq̄ virgines ad hũc eius
aduentum. qui nunc fit p eccleſiã pertinẽ. ſed hec
non ſunt temere pollicenda. ne aliquid occurrat.
qd̄ valide ↄtradicat.

Sicut eñ homo p
egre pficiſcens voca
uit ſeruos ſuos et tra
didit illis bona ſua. et
vni dedit quinq̄ talẽ
ta. Alij autẽ duo. alij
vero. vnum vnicuiq̄
ſecundum ppriam vir
tutem et pfect⁹ eſt ſta
tim Abijt aũt qui quĩ
q̄ talenta acceperat
et operatus eſt in eis.
et lucrat⁹ eſt alia quĩ
q̄. Similiter et q̄ duo
accepat lucr̃tus ẽ alia
duo. Qui aũt vnũ ac-
ceperat. abiẽs fodit.
in terram. et abſcõdit
pecuniaʒ dñi ſui. poſt
multum eñ temporis
venit dominus ſeruo
rum illorũ. et poſuit
rationem cum eis. Et
accedens. qui quinq̄
talẽta acceperat. ob-
tulit alia quinq̄ talẽ-
ta dicẽs. Dñe quinq̄
talenta tradidiſti mi
hi. ecce alia quinq̄ ſu
plucratus ſum. Ait il
li dominus. euge ſerue
bone et fidelis. q2 ſup
pauca fuiſti fidel'. ſup

Gloſa. In p̄ceden
ti parabola demon-
ſtrata eſt eorũ cõdẽ
natio q̄ oleũ ſibi ſuf
ficienter nõ p̄parauer
tant. ſiue per oleum
intus opũ. ſiue gau
dium cõſcientie. ſiue
elemoſina. que eſt p
pecuniaʒ intelligatᷣ
Hec autem parabo-
la inducitᷣ cõtra eos
qui non ſolum pecu-
nijs. ſed nec verbo.
nec alio mõ pdeſſe
pximis volunt. ſed
omnia occultant. vñ
dicit. Sicut eñ ho-
pere. p. vo. ſer. ſu.
et tradidit illis bona
ſua Grego. Homo
autem iſte. qui pere
gre pficiſcitur. re-
demptor noſter eſt.
qui in ea carne quaʒ
aſſumpſerat. abijt
in celum Carnis eñ
locus proprius ter-
ra eſt. que quaſi ad
pegrinãdum ducitᷣ.
cum per redempto-
rem noſtrum in celo
collocatᷣ Ori. Se-
cundum eñ diuinita
tis ſue naturam non
pegrinatᷣ. ſed ſecun-
dum diſpenſationeʒ
corporis quod ſuſce
pit. Qui eñ dicit. di
ſcipulis ſuis. Ecce e-
go vobiſcum ſum. vſ
q̄ ad ↄſũmationẽ ſe
culi. vnigenitus dei
eſt. qui nõ eſt corpo
reo habitu circũclu
ſus Hoc aũt dicẽtes

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

multa te conſtituam·
intra in gaudium dñi
tui· Acceſſit aũt ⁊ qui
duo talẽta acceperat
et ait· Dñe· duo talen
ta tradidiſti michi· ecce
alia duo lucratꝰ ſum
Ait illi dominꝰ eius·
Euge ſerue bone et fi
delis· quia ſup pauca
fuiſti fidelis· ſup̃ mul=
ta te cõſtituã intra in
gaudium domini tui
Acceſſit autem et qui
vnum talentum acce
perat· et ait Dñe ſcio
quia homo durus es
metis vbi non ſemina
ſti et congregas vbi
non ſparſiſti· et timẽs
abij· et abſcõdi talen
tum tuuz in terra· Ec
ce habes qđ tuum eſt
Rñdens aũt dominꝰ
eius· dixit ei· Serue
male et piger· Scie=
bas· q̃a meto vbi non
ſemino et congrego·
vbi non ſparſi· Oppoꝛ
tuit ergo te pecuniã
meã cõmittẽ nũmula
rijs· et veniẽs ego re=
cepiſſez vtiqꝫ qđ meũ
eſt· cum vſuris· Tolli
te itaqꝫ ab eo talentũ
et date illi· qui habet
decem talenta Omni
eñi habenti dabitur·
et abũdabit ei autem
qui non habꝫ· ⁊ qđ vi
detur habere auffere
tur ab eo· Et inutilez
ſeruuz mittite in tene
bras exterioꝛes· Illic
erit fletus et ſtridoꝛ
dentium·

non ſoluimꝰ ieſum· ſꝫ
vnicuiqꝫ ſubſtantie
ꝓprietatem eius ſal=
uamus· Poſſumus et
talia dicere· ꝙ pere
grinaẽ dñs ꝑ fidem
ambulãtibꝰ et nõ ꝑ
ſpem· Si aũt pereg
nantes a coꝛpe cum
dño fuerimꝰ· tunc et
ip̃e erit nobiſcuz Si
mul etiam conſidera
ꝙ non videtur red=
ditio ſermonis itacõ
ſcripta ſicut hõ per
egrinãs· Ita ego aut
filius hominis· qm̃
ip̃e eſt· qui in pabo=
la ꝓponiẽ pegrinãs
quaſi homo nõ ſicut
filius dei· Hiero·
Vocatis aũt apoſto
lis· doctrinã eis euã
gelioꝝ tradidit· nõ
ꝓ largitate et par=
citate· alteri plus et
alteri minus tribu=
ens· ſed ꝓ accipienci
um viribus· quomõ
et apoſtolꝰ eos qui
ſolidum cibum capẽ
nõ poterãt lacte po
taſſe ſe dicit· vnde ſe
quiẽ· Et vni dedit
quinqꝫ talenta· alij
autez duo· alij vero
vnum vnicuiqꝫ ſecũ
dum ꝓpriam virtutẽ
Chriſ· In quinqꝫ
et duobꝰ· et vno ta
lento diuerſas gra
cias intelligimus· q̃
vnicuiqꝫ tradite ſũt
Orige· Si quãdo
eñi videris eoꝝ qui
acceperũt a xp̃o di=
ſpenſationẽ eloquio
rum dei· alios quidẽ
habere ãplius· alios
aũt minus· et vt ita
dicam· neqꝫ in dimi=
dio intelligentes re
rum regotia compa
tione melioꝝ· alios
aũt adhuc minꝰ ha=
bere· videbis diffe=
rentias eoꝝ qui elo
quia dñi ſuſceperũt
a xp̃o· qm̃ alia fuit
virtus eoꝝ quibus
data ſunt quinqꝫ ta=
lenta· alia q̃bꝰ duo·

alia quibꝰ vnum· et alter alteriꝰ· nõ capiebat mẽ
ſuram· et qui accepit talentũ vnum· accepit qui=
dem datum non cõtemptibile· Multum eſt eñi et
vnum talentum talis dñi· tñ tres ſunt ꝓ tri ſerui
ſicut tria ſunt genera eoꝝ qui fructum faciunt·
et quinqꝫ quidem accepit talẽta· qui omnia ſenſi
bilia ſcripturaꝝ põt adducere· ad ſenſus diuinio=
res· Duo autẽ· qui eſt coꝛpoꝛalem doctrinã edo
ctus· Duo eñi videẽ carnalis numerꝰ eſſe· Sed ad
huc minus potenti vnum talentum paterfamili=
as dedit· Greg· vel aliter· quinqꝫ talẽtis· dona
quinqꝫ ſenſuum· id eſt exterioꝝ ſciẽtia exp̃mitur
duobus vero· intellectus et operatio deſignatur
Vniꝰ aũt talenti nomine intellectus tm̃ deſignaẽ
Sequiẽ· Et ꝓfectus eſt ſtatim· Glo· Non locuz
mutans· ſed liberam eis opandi poteſtatẽ pmit=
tẽs· et ſuo arbitrio relinquẽs· Sequiẽ· abijt aẽ· q̃
qñqꝫ talenta acceperat· et operatus eſt in eis· et
lucratus eſt alia quinqꝫ· Hiero· Acceptis enim
terrenis ſenſibus· celeſtium ſibi noticiã duplica=
uit· ex creaturis intelligens creatorem· ex coꝛpa
libus incoꝛpalia· ex breuibus ſempiterna· Greg·
Sunt etiã nõnulli· qui et ſi interna ac miſtica pe=
trare neſciunt· ꝑ intentionẽ tamen ſupne patrie·
docẽt recta· que poſſunt de ip̃is exterioribꝰ que
acceperũt· duz qui ſe a carnis petulãtia· a terrena
rum rerũ ambitu· atqꝫ a viſibilium voluptate cu=
ſtodiunt· ab his etiam alios admonẽdo opeſcunt
Orige· Vel qui habent ſenſus exercitatos con=
uerſati ſalutariter ⁊ ad maiorẽ ſcientiã ſeip̃os eri
gentes· et ſtudioſe docentes· lucrati ſunt alia qñ
qꝫ· quia nemo facile additamentũ accipit ꝟtutis
alterius· niſi eius quam habet et quãta ip̃e ſcit·
tanta alterum docet· et non amplꝰ· Hila· Vel
ſeruꝰ ille qui qñqꝫ talenta accepit· ꝓplꝰ ex lege
credentiũ eſt· ex qua ꝓfectus meritum ip̃iꝰ recte
implete euãgelice fidei opatione duplicauit· Se
quitur· Similiter et qui duo accepat· lucratꝰ eſt
alia duo· Greg· Sunt eñi nõnulli qui dum itel=
ligendo et opando alijs p̃dicant· quaſi duplicatũ
de negotio lucrũ repoꝛtant Quia dũ vtriqꝫ ſerui
p̃dicatio impendiẽ· quaſi accepta talẽta geminan
tur Orige· Vel lucrati ſunt alia duo· id eſt coꝛ
poꝛalem editionem· et aliam paulo ſublimioꝛem·
Hila· vel ille ſeruus cui duo talenta cõmiſſa ſũt
gentium populus eſt· fide atqꝫ cõfeſſione· et filij
iuſtificatus ⁊ patris· dñm nr̃m ieſũ xp̃m deũ atqꝫ
hominem ex ſpiritu et carne confeſſus eſt· Hec er=
go ſunt duo talenta cõmiſſa· Sed ut ꝓplus iudeo=
rum omne ſacramentũ quod in quinqꝫ talentis·
id eſt in lege cognouerat· idip̃m fide euãgelij du
plicauit· Ita iſte meremẽto duoꝝ talentoꝝ in=
tellectum atqꝫ operationẽ ꝓmeruit· Sequiẽ qui
autem vnum acceperat· abiẽs fodit in terram· et
abſcõdit pecuniam domini ſui· Grego· Talen=
tum quippe in terra abſcõdere· eſt acceptũ inge=
nium in terrenis actibꝰ implicare· Ori· vel ali=
ter· Si quãdo videris aliquẽ qui ꝟtutẽ habꝫ do
cendi· et animabꝰ ꝓficiẽdi· ⁊ hanc virtutẽ occul
tat· q̃uis habeat quãdam relgionem conuerſatõ
nis· non dubites dicẽ talem eſſe qui accepit vnuz
talentũ· ⁊ abſcõdit ip̃m in terra· Hila· vel iſte

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Teruus qui vnum talentū accepit et in terra recō
didit ꝑplus eſt in lege ꝑſiſtens. qui ꝓpter inuidiā
ſaluandarum gentiū. in terra acceptū talentū ab
ſcondit. In terra enī talentū abſcōdere. eſt noue
p̄dicationis gl̄iam ſub obtractione corporee paſ-
ſionis occultare. Sequit̄. Poſt multum vero tem
poris. venit dn̄s ſeruoꝝ illoꝝ. et poſuit rationē
cum eis. In ratiōe aūt ponēda iudicij examen eſt.
Orige. Et obſerua in hoc loco qm̄ non ſerui ad
dominum vadūt. vt iudicentur. ſed dn̄s venit ad
eos. cum tempus fuerit impletū. de quo dic̄. Poſt
multum vero temporis. id eſt poſtq̄ dimiſit ap-
tos ad negociandū animaꝝ ſalutē. et ideo nō fa
cile inuenit̄ quis ex eis qui apti fuerint ad huiuſ-
modi. opus vt cito trāſeat de hac vita. ſicut ē ma-
nifeſtum ex eo ꝙ et apoſtoli ſenuerūt. Ex quibus
dicitur ad petrū. Cum ſenueris. extendes manum
tuam. de paulo autē dictum eſt ad philomonem.
Nunc autem vt paulus ſenex Chri. in om. Vide
et dominū vbiqꝫ non cōfeſtim expetentē rationē
vt diſcas eius lōganimitatē. Mihi autē videtur.
ꝙ reſurrectionē occulte inſinuans hoc dixit Hie
Ideo ergo dicit. Poſt multum tēpis. q: grāde
tempus eſt inter aſcēſionē ſaluatoris et ſecunduꝫ
eius aduentum. Greg. Hec aūt lectio huiꝰ euā
gelij oſiderare nos āmonet. ne qui plus ceteris in
hoc mundo accepiſſe aliquid cernūtur. ab autore
mundi grauiꝰ iudicēt̄ Cum enī augent̄ dona. ra-
tiones etiam creſcunt donoꝝ. Tanto ergo humi-
lior quiſquis debꝫ eſſe ex munere. quāto ſe obliga
tiorem. eſſe cōſpicit in reddenda ratione Orig.
Fiducia autēꝫ fecit eum. qui qnqꝫ talenta accepat
audere. vt ad dominū p̄us accederet. Sequit̄ enī
Et accedens qui quinqꝫ talēta acceperat. obtulit
alia quinqꝫ dicens. Dn̄e quinqꝫ talenta tradidiſti
mihi. ecce alia quinqꝫ ſuplucratus ſum. Greg.
ſeruus ergo qui geminata talēta retulit. laudat̄.
a domino. et ad eternā remuneratōēꝫ ꝑducitur.
Vnde ſubditur. Ait illi dn̄s. Euge. Raba. euge
interiectio eſt letantis. ꝑ quod gaudium ſuum do
minus inſinuat Qui bene laborātem ſeruū ad gau
dium eternum inuitat. de quo ꝓpheta ait. letifica
bis nos in gaudio. cum vultu tuo. Chri. in om.
Serue bone qui de bono loquit̄. quod eſt ad ꝓpri-
mum. et fidelis. quia nihil eoꝝ que ſunt domini.
ſibi appropriauit. Hiero. Dicit autem. Super
pauca fuiſti fidelis. quia omnia que in p̄n̄ti habe
mus. licet magna videant̄ et plurima. tn̄ compa-
tione futuroꝝ parua et pauca ſunt. Greg. Sꝫ
tunc fidelis ſeruꝰ ſupra multa conſtituit̄. qn̄ deui
cta omnis corruptionis moleſtia. de eternis gau-
dijs in illa celeſti ſede gloriat̄. Tunc etiam ad do
mini ſui gaudiū ꝑfecte intromittit̄. qn̄ in eterna
illa patria aſſumptꝰ. atqꝫ angeloꝝ cetibꝰ admix
tus. ſic interius gaudet de munere. vt non ſit. qd̄
exteriꝰ doleat iam de corruptione. Hie. Quid
autēꝫ poteſt maius dari fideli ſeruo q̄ eſſe cū dn̄o
et videre gaudium domini ſui. Chriſ. in omel.
Per hoc enī verbum omnem beatitudinē oſtēdit.
Auguꝰ. p̄mo de tri. Hoc enī erit plenum gau-
dium noſtrum. quo amplius non eſt frui deo. tri-
nitate. ad cuius ymmaginē facti ſumꝰ Hierom.
Vtriqꝫ autem ſeruo et qui de quinqꝫ talentis. x.
fecerat. et qui de duobus. iiij. idem patriſfamilias
ſermo blanditur. Vtrūqꝫ etiam ſimili recipit. gau
dio. Non oſiderans lucri magnitudinē. ſed ſtudij
voluntatem. vnde ſequit̄ acceſſit aūt. et qui duo
talenta acceperat. Orige. Quod autē dicit. vl
in eo qui quinqꝫ talenta acceperat. vel in iſto. q̄
duo accedens. intellige. acceſſum tranſitū de hoc
mundo ad illum. et vide qm̄ eadem dicta ſunt am-
bobus. ne forte et qui minorem habuit virtutem.
et totam illam quā habuit. ſecundū ꝙ oportebat
exercuit. nihil minus habiturꝰ ſit apud deum. q̄
ille qui fuerit in maiori ꝟtute. hoc enī ſolum que
ritur vt quicquid habuerit homo ex deo. toto eo
vtatur ad gloriam dei. Greg. Seruꝰ autēꝫ qui
operari de talēto noluit. ad dn̄m cum verbis excu
ſationis redit. vnde ſequit̄. Acceſſit aūt et q̄ vnuꝫ
talentū accepat. et ait. Dn̄e ſcio quia hō durus es
Hie. Vere enī hoc quod ſcriptū eſt. Ad excuſan
das excuſatōes in peccatis etiam huic ſeruo conti
git. vt ad pigriciam et negligentiā. ſupbie q̄ꝫ cri
men accederet. Qui enī debuit ſimpliciter inertiā
cōfiteri et orare patrēfamilias ecōuerſo calumni
atur. et dicit ſe prudēti feciſſe cōſilio. ne dum lucꝫ
pecunie quereret. etiā de ſorte periclitaret̄ Ori.
Videtur enī mihi iſte ſeruꝰ fuiſſe inter credentes
quidem. non aūt fiducialiter agentes. ſed latē vo
lentes et omnia facientes. vt non cognoſcant̄. q̄ſi
xp̄iani. adhuc vident̄ mihi. qui huiuſmodi ſunt.
timorem dei habere. et ſapere de eo quaſi de aliq̄
auſtero. et implacabili. hoc enī ſignat cum dicit.
Domine ſcio. quia homo durus es. Intelligimus
autem ꝙ vere dominꝰ noſter metit. vbi non ſemi
nauit. qm̄ iuſtus ſeminat in ſpiritu ex quo metet
vitam eternam. Metit etiam vbi non ſeminat. et
cōgregat vbi non ſpargit. quia ſibi oputat eſſe
collata quecūqꝫ in pauperibꝰ fuerint ſeminata.
Hiero. ex eo etiā ꝙ hic ſeruꝰ auſus eſt dicē. me
tis. vbi non ſeminaſti intelligimꝰ. etiam et genti
lium philoſophoꝝ bonam vitam recipe dominū
Grego. ſunt autē pleriqꝫ intra eccleſiā. quorū
iſte ſeruus ymmaginē tenet. qui melioris vite vi-
as. aggredi metuunt. et tn̄ iacere in ſui corpis ig-
nauia non ꝑtimeſcunt. Cunqꝫ ſe peccatores cōſi-
derant. ſāctitatis vias accipe trepidant. et rema
nere in ſuis iniquitatibꝰ. non formidāt. Hilar.
vel per hunc ſeruum intelligit̄ populꝰ iudeorum
in lege perſiſtens qui dicit. Timui te. tanq̄ metu
veterū p̄ceptoꝝ ab vſu euangelice libertatis ab
ſtineat. dicatqꝫ. Ecce quod tuuꝫ eſt. velut in his
que a dn̄o p̄cepta ſunt fuerit immoratꝰ. cuꝫ tamē
ſciuerit metendos illi iuſtitie fructus. vbi lex ſata
non ſit. et colligendos ex gentibꝰ. qui nō ex abra
he ſint ſtirpe diſperſi. Hiero. Sed qd̄ putaue-
rat ꝓ excuſacōe dixiſſe in culpam ꝓpriam vertit̄.
vnde ſequit̄ Reſpondens autem dominꝰ eiꝰ dixit
ei. Serue male et piger. ſciebas quia meto. vbi
non ſemino. Seruus autē malꝰ appellat̄. quia ca-
lumniā dn̄o fecit Piger quia talentū noluit dupli
care vt i altero ſupbie. in altero negligentie cōdē
net̄. Si inquit duꝝ et crudelem me noueras. et
aliena ſectari. tu ſcires me mea diligentiꝰ q̄ſituꝝ

et dares peccuniā meam· ſiue argentū nūmularijs
Vtrūqȝ em̄ argiſion grecus ſermo ſignificat· Elo
quia inquit domini eloquia caſta· argentuȝ igne
examinatuȝ· peccunia ḡ et argentū· p̄dicatio euā
gelij et ſ̄mo diuin9 eſt· qui dari debuit nūmula=
rijs· id eſt vel ceteris doctorib9· qd̄ fecerūt apl̄i p
ſingulas prouincias· preſpiteros et epiſcopos
ordināntes· vel cūctis credentib9 qui poſſunt pe
cuniam duplicare· et cum vſuris reddere· vt quic
quid ſermone didicerāt opere explerent Gre·
Sicut ergo piculum doctoꝝ aſpicit̄· ſi dn̄icam pe
cuniā teneāt· ita et auditoꝝ· qꝛ cuȝ vſuris ab eis
exigit̄ quod audierīt vt· ſ· ex eo ꝙ audiūt· etiā ſtu
deant intelligere non audita· Orige· nō autem
cōfeſſus eſt dn̄s ſe eſſe durum· ſicut ille arbitra=
batur· ceteris autē eius ſermonibus cōceſſit· Sȝ
vere durus eſt his· qui miſericordia dei abutunt̄
ad negligentiā ſuam· non ad conuerſionē· Gre·
Pigrum vero ſeruū qua ſententia dn̄s feriat· au=
diamus· Tollite itaqȝ ab eo talentum et date ei·
qui habet decem talenta· Ori· Poteſt quidem
domin9 ſue diuinitatis virtute auferre ſufficien=
tiam ab eo qui pigrius eſt eā vſus et dare ei q̄ eaȝ
multiplicauit· Greḡ· Oportunum autem vide=
bat̄· vt ei potius qui duo· ꝙ̄ qui qn̄qȝ talēta ac=
ceperat daret̄· Illi em̄ dari debuit· qui min9 ha=
bebat· ſed cū p quinqȝ talenta exterioꝝ ſcientia
deſignet̄· Per duo autē intellectus et opatio pl9
habuit· qui duo ꝙ̄ qui qn̄qȝ talēta accepit· quia
qui per talenta qn̄qȝ exterioꝝ adminiſtrationē
meruit ab intellectu eternoꝝ adhuc vacu9 fuit·
Vnum ergo talentū per qd̄ intellectum ſignificari
diximus· illi dari· debuit· qui bene exteriora q̄ ac
ceperat miniſtrauit· qd̄ quottidie in ſancta eccle=
ſia cernim9· vt etiā de interna intelligentia pol=
leant· qui exteriora fideliter adminiſtrāt Hiero·
Vel datur ei qui decem talenta fecerat· vt intelli
gamus· licet equale ſit dn̄i gaudium· in vtriuſqȝ
labore eius· ſcȝ qui quinqȝ et qui duo duplicauit
tn̄ maius deberi p̄mium ei qui pl9 in dn̄i pecunia
laborauit· Greḡ· Gn̄alis etiā mox ſentēcia ſub
ditur· qua dicitur· Omni em̄ habenti dabit̄ ⁊ abū
dabit· ei aūt qui non habet· qd̄ videtur habere·
auferetur ab eo· Quiſquis em̄ caritatē habȝ· alia
etiaȝ dona pcipit· Quiſquis aūt caritatē nō habȝ
etiam dona que pcepiſſe videbat̄ amittit Chr·
in ome· Qui etiā gratiam ſ̄monis et doctrine· ad
pficiendū habet non vtens ea gratiaȝ pdit· Qui
autem ſtudium adhibet· amplius attrahit donū·
Hiero· Multi em̄ cum ſint ſapiētes naturaliter
et habeant acumen ingenij et fuerint negligētes
et deſidia bonum nature corrūpint ad comparōȝ
eius qui paululū tardior labore et induſtria com
penſauit· quod min9 habuit· perdunt bonū natu
re· et p̄mium qd̄ eis fuerat repromiſſum· vident
tranſire ad alios· Poteſt etiam ſic intelligi· ei
qui fidem habet et bonā in dn̄o volūtatem· etiaȝ
ſiquid min9 vt homo in opere habuerit· dabitur
a bono iudice· Qui autem fidem nō habuerit· etiā
ceteras virtutes quas videbat̄ naturaliter poſſi
dere· pdet elegāter inquit Quod videt̄ habere·
auferet̄ ab eo· Quicqd̄ em̄ ſine fide xp̄i eſt· non ei
debet imputari qui male eo vſus eſt· ſȝ illi q̄ etiaȝ
malo ſeruo nature bonum tribuit· Grego· vel
quiquis caritatē non habet· etiā ea que pcepiſſe
videbat̄ amittit· Hila· Habentib9 etiā vſu euā
gelioꝝ et legis honor redditur· non habentibus
autem fidem xp̄i· etiam qd̄ ex lege ſibi eſſe videba
tur honoris· auferet̄· Chriſ· in om· Seru9 aūt
malus non ſolum damno punit̄· ſȝ etiam intolera
bili pena· et cum pena accuſabili denūtiatione· vn̄
ſequitur· Et inutilē ſeruum eicite in tenebras exte
riores· Orige· vbi ſcȝ nulla illuminatio eſt forſi
tā· nec corpalis· nec eſt reſpectio dei illic· ſȝ quaſi
indignis ſpeculatione dei qui talia peccauerunt·
cōdemnant̄ in his que exteriores tenebre appellā
tur· Legimus etiam aliquē ante nos exponētē de
tenebris abiſſi que eſt extra mundum· et quaſi in
digni toto mūdo in abiſſum illam foras eiciantur
in qua ſunt tenebre nemine eas illuminante Gre·
Et ſic per penam in tenebras exteriores cadet· q̄
per ſuam culpaȝ ſponte in interiores tenebras de
cidit Hiero· Quid ſit aūt fletus et ſtridor den=
tium ſup̄ dixim9· Chri· in ome· vide autem quia
non ſolum qui rapit aliena· aut qui mala opatur·
punitur vltima pena· ſed etiam qui bona nō facit
Greg· Habens igitur intellectum· curet omnino
ne taceat habēs rerū affluentiā a miſericordia nō
torpeſcat· habens artem qua regitur· vſum illi9
cum pximo partiat̄· Habens loquēdi locum apd̄
diuitem· p pauperib9 intercedat· Talēti em̄ no=
mine cuilibet reputabit̄· qd̄ vel minimū accipiet
Orige· Si aūt diſplicȝ tibi· qd̄ dicit̄ ſi ppter qd̄
non docuit· quis iudicat̄ recordare illud apoſtoli
ve mihi eſt· ſi non euangelizauero·

Cum autē venerit
fili9 hominis in maie=
ſtate ſua· ⁊ omnes an
geli eius cuȝ eo· tunc
ſedebit ſup ſedem ma
ieſtatis ſue· et cōgre=
gabunt̄ ante euȝ oēs
gentes ⁊ ſepabit eos
ab inuicē· ſicut paſtor
ſegregat oues ab he
dis· Et ſtatuet oues
quidem a dextris· he
dos autem a ſiniſtris
Tunc dicet rex his q̄
a dextris eius erunt·
Venite benedicti pa=
tris mei· poſſidete pa
ratum vobis regnuȝ
a cōſtitutione mundi
Eſuriui em̄ ⁊ dediſtis
mihi mādūcare· ſitiui

Raba· Poſt para=
bolas de fine mundi
exequit̄ dn̄s modum
futuri iuditij Chr·
in ome· Eſt autē hec
pars delectabiliſſi=
ma· quā otinue i ani
mo vertētes cuȝ ſtu
dio audiam9 ⁊ omni
cōpūctione· Nam et
ipe xp̄s terribili9 et
lucidius hūc ptrac=
tat ſermonē Idcirco
non dicit de cetero·
ſimile factuȝ eſt reg
num celoꝝ· ſȝ reuela
te ſeip ſum oſtendit·
dicens· Cum autem
venerit filius homi=
nis in maieſtate ſua
Hiero· poſt bidu
um quideȝ paſca fac
turus et tradendus
cruci et illudendus·
ab hoibus· recte p
mittit gloriam triun
phātis· vt ſecutura
ſcandala pollicitatō
nis p̄mio cōpenſaret

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et dediſtis mihi bibē Hoſpes eram· ⁊ colle giſtis me· Nudus et operuiſtis me infirmꝰ et viſitaſtis me· in car cere eram· et veniſtis ad me· tunc rn̄debūt ei iuſti· dicentes· Do mine qn̄ te vidimus eſurientē et pauimus ſitientem et dedimus tibi potum· qn̄ autem te vidimus hoſpitem et collegimus te· aut nudum cooperuimus te Aut quādo te vidi mus infirmum· aut in carcere et venimꝰ ad te· Et respondēs rex dicet illis· Amē dico vobis· q̄mdiu feciſtis vni de his fratribus meis minimis· mihi fe ciſtis· Tūc dicet ⁊ his qui a ſiniſtris erūt Di ſcedite a me· maledic ti in ignē eternū· qui p̄paratus eſt dyabo lo· ⁊ angelis ſuis· Eſu riui enī et nō dediſtis michi mādu care· Si tiui et nō dediſtis mi hi potū· Hoſpes erā· et non collegiſtis me nudꝰ ⁊ n̄ coopuiſtiſ me Infirmꝰ ⁊ in carcere et non viſitaſtis me· Tunc reſpōdebūt ei· et ipi dicentes· Dn̄e· quādo te vidimꝰ eſuri entem· aut ſicientem aut hoſpitem· aut nu dum aut infirmū· vel in carcere· et non mi niſtrauimꝰ tibi· Tūc reſpōdebit ill' dicēs· amē dico vobis q̄ diu

Et notandum ꝙ q̄ſi in maieſtate credendus eſt· filius hominis ſit· Auguꝰ. ſuper iohannem In forma enī humana videbūt eum impij· videbūt· et ad dexterā poſiti In iuditio enī app arebit· in forma· q̄ ex nobis accepit· ſꝫ po ſtea futurū eſt vt vi deatur in forma dei q̄ ſciūt oēs fideles· Re· deſtruit̄ at his verbis illoꝝ error· qui dixerūt dominū non in eadem forma ſerui manē· maieſta tem autē appellat di uinitatem· qua eq̄lis eſt pr̄i ⁊ ſpiritui ſcō Orige· vel quia cū gloria huc reuertet̄ vt corpus eius ſit· q̄ le fuit cū transfigu ratus fuit in mōte· ſedes autem eius aut quidē pfectiores ſā ctoꝝ dicunt̄· de qui bus ſcriptuꝫ ē· Quo niam illic ſederūt ſe des in iuditio· Aut quedam virtutes an gelice de quibus di citur· ſiue throni· ſi ue dñationes· Au· xx· de ci· dei· Deſcen dit enī cum angelis quos aduocauit· de ſupmis locis ad faci endum iuditium· vn̄ dicitur· Et omnes an geli eiꝰ cū eo Chr in ome· Omnes enim angeli cum ipo ade runt· teſtantes ⁊ ipi quātum admiſtraue runt miſſi a domino ad hominū ſalutem· Augꝰ de penitē tia· Vel angelorum nomine ſignificauit homines qui cum cri ſto iudicabūt· Ange li enī ſunt nuntij· ſtū tios autem rectiſſime accipimus omnes q̄ ſalutem celeſtem ho minibꝰ nūtiauerunt Sequit̄ Et congre· gante eū oēs· gentes

n̄ feciſtis vni d' minoribꝰ his nec mihi feciſtis·

Remi· his verbis vera hois futura de mōſtrat̄ reſurrectio Augꝰ· xx· de ciui· dei· Hec autem cōgregatio per miniſteriū ageli cum fiet· quibꝰ in pſalmo dicit̄· Congregate illi ſanctos eius Orige· Vel non localiter intelliga mus· ꝙ cōgregabunt̄ ante eum omnes gentes· ſꝫ quia iam non erunt diſperſe in dogmatibꝰ falſis· et multis de eo· Manifeſta enī fiet diuinitas xp̄i· vt no ſolū nullꝰ iuſtoꝝ· ſꝫ nec aliquis peccatoꝝ ignoret· Non enī in aliquo loco apparebit filiꝰ di et in altero nō apparebit ſicut ipe ſecundū compa tionē fulguris voluit demōſtrare· q̄diu ergo in qui nec ſe cognoſcunt· nec xp̄m vel iuſti per ſpecu lum in enigmate vident· tādiu non ſunt ſegrega ti boni a malis· Cum autem ꝓpter manifeſtationē filij dei omnes ad intellectum venerint ſuum· tunc ſaluator ſegregabit bonos a malis· Vnde ſequit̄ Et ſeparabit eos ab inuicem· ſicut paſtor ſegre gat oues ab hedis· Et peccatores cognoſcēt ſua delicta· ⁊ iuſti manifeſte videbunt ſemina iuſtitie ſue ad qualeꝫ eos perduxerint finem· Oues auteꝫ dicti ſūt qui ſaluant̄ ꝓpter māſuetudinē quā didi cerunt ab eo· qui dicit· Diſcite a me quia mitis ſū et ꝓpter quod vſq3 ad occiſionem parati fuerunt venire imitantes xp̄m· qui ſicut ouis ad occiſiōeꝫ ductꝰ eſt· Hedi autem dicuntur mali· qui aſpera ⁊ dura ſaxa aſcendunt· et p̄ p̄cipitia eoꝝ incedunt· Chri· in om· vel hos vocat hedos· illos autem oues· vt hoꝝ infructuoſitatē oſtendat· nullꝰ enī fit ab hedis fructus· Hoꝝ autem vtilitateꝫ· Mul tus enim eſt ouium fructꝰ et a lana et a lacte· et a fetibus qui parturiunt̄· nomie auteꝫ ouis in ſcrip turis diuinis ſimplicitas et innocentia ſolet deſi gnari Pulchre ergo in hoc loco oues electi deſig nantur· Hierom· Hedus autem laſciuum eſt ani mal et feruens ſemp ad coitum· et ſemp ꝓ pecca tis offert̄ in lege· nec dicit capris que poſſunt ha bere fetus· et tonſe egrediunt̄ de lauacro Chr in ome· Deinde ſegregat eos etiam ſitu· Nam ſeq tur· Et ſtatuet oues quidem a dextris· hedos aūt a ſiniſtris· Orige· Sancti enī qui dextera opa operati ſūt· accepērūt ꝓ mercede ſuoꝝ dextero rum dexteram regis· in qua requies et glīa eſt· Mali vero ꝓpter opera ſua peſſima et ſiniſtra· ce ciderunt· in ſiniſtrā· i· in triſticiam tormentorum· Sequitur· Tūc dicet rex eis· qui a dextris eiꝰ erūt Venite vt quicquid minus fuerit eis· cuꝫ pfectiꝰ vniti fuerunt xp̄o· cōſequātur Addit autē· Bene dicti patris mei· vt eminentia benedictionis eoꝝ manifeſtet̄· quia p̄us benedicti ſunt a dn̄o q̄ fecit celum et terrā· Raba· vel vocant̄ benedicti· qui bus ꝓ bonis meritis debet̄ eterna benedictō· pr̄is autem ſui dicit eſſe regnum· quia ad eū refert po teſtatē· regni a quo ipe rex eſt genitus· Vn̄ per autoritatem regiaꝫ qua ipe ſolus exaltabit̄ in die illa ꝓferet iudicij ſententiā· vn̄ ſignāter dicitur· Tunc dicet rex· Chriſ· in ome· Nota autem ꝙ non dixit accipite· ſed poſſidete· ſiue hereditate· ſicut familiaria bona ſiue paterna ſicut noſtra no bis antiquitꝰ debita· vn̄ dicitur· Paratum vobis

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

regnum a cōſtitutione mūdi· Hiero· Hec autem
iuxta pſciētiam dei accipienda ſunt· apud quē fu
tura iam facta ſunt· Augꝰ· xx· de ci· dei· Excep
to aūt illo regno de quo in fine dicturus eſt· Poſ
ſidete paratum vobis regnuꝫ· licet longe impari
modi· etiam preſens eccleſia dicitur regnū eius·
in quo adhuc cum hoſte ↄfligiť· donec veniatur
ad illud pacatiſſimū regnum· vbi ſine hoſte reg
nabitur· Augꝰ de penitentia· Sed dicet aliq̄s
regnare nolo· ſufficit mihi ſaluū eſſe· In quo pri
muꝫ eos fallit· quia eoꝝ nec ſalus eſt vlla· quoꝝ
iniquitas pſeuerat· Deinde ſi eſt aliqua differen
tia inter regnātes et non regnātes· oportet tam
vt in vno regno ſint omnes· ne in hoſtiū aut alio
rum numero deputenť· et ceteris regnantibꝰ ipſi
pereāt· Oēs eñ romani· Romani regnū poſſidēt
q̄uis non omnes in eo regnēt· Chri· in omelia
Pro quibus ergo ſancti celeſtis regni bona acci
piāt manifeſtat cum ſubditur· Eſuriui et dediſtis
michi māducare· Remi· Et notandū q̄ in h̄ loco
ſex opa miſericordie a dño cōmemoranť· quicūq;
implere ſtuduerit· regnuꝫ a ↄſtitutione mundi p
paratum electis pcipere merebiť Raba· Miſtice
auteꝫ qui eſurientē et ſitientē iuſtitiā pane verbi
reficit· vel potu ſapientie refrigerat· et qui errā
tem per hereſim vel peccatum in domum matris
eccleſie recipit· Et qui infirmū in fide aſſumit ve
dilectionis obſeruat iura· Greg· xxv· mora· Ibi
autem quibꝰ iudex veniēs in dexteram cōſiſtenti
um dicit· Eſuriui ⁊c· ſunt qui ex parte electorum
iudicanť· et regnāt· qui vite maculas lacrimis ter
gunt· qui mala p̄cedentia factis ſequentibꝰ redi
mentes quicquid illicitū aliq̄ñ fecerint ab oculis
iudicis elemoſinarum ſuppductione cooperiunt· Alij
vero ſunt qui non iudicanť et regnāt· qui etiaꝫ p̄
cepta legis pfectionis virtute trāſcendūt Ori·
Humilitatis autem cauſa laude bñfitioꝝ ſuoruꝫ
indignos ſe ꝓclamāt· non obliti eoꝝ que fecerūt
Ipſe autem eis oſtendit ſuam compaſſionē in ſuis
Vnde ſequiť· Tunc rñdebunt ei iuſti di cētes· Do
mine q̄ñ te vidimus· Raba· Hoc quidē dicunt·
non diffidētes de verbis domini· ſed ſtupet de tā
ta ſublimatione et de maieſtatis ſue magnitudie
Vel quia videbitur eis paruum eſſe bonum· quod
egerint· ſm illud apli· Non autem condigne paſ
ſiones huius temporis ad futurā gloriā que reue
labitur in nobis· Sequitur· Et rñdens rex· dicet
eis Amen dico vobis· q̄diu fe· vni· de his fra· me
mi· feciſtis· Hiero· Libera quidem nobis erit in
telligentia· q̄ in omni paupere criſtꝰ paſceretur
ſitiens potaretur et ſic de alijs· ſꝫ ex hoc q̄ ſequiť
q̄diu feciſ· vni ⁊c· nō mihi videtur gñaliter dix
iſſe de pauperibꝰ· ſed de his· qui paupes ſpiritu
ſunt ad quos extendens manum dixerat· Fratres
mei ſunt qui faciunt voluntatē patris mei Ra·
Sed ſi fratres eiꝰ ſunt· quare eos minimos vocat
ꝓpter hoc· quia ſunt humiles· quia paupes· quia
abiecti· Non autem per hos monachos ſolū intel
ligit· qui ad mōtes ſeceſſerunt· ſed vnū quēq; fi
delem· etiā ſi fuerit ſecularis et fuerit eſuriēs· aut
aliud huiuſmodi vult miſericordie ꝓcuratione po
tiri· Fratrem enim baptiſma facit· et miſteriorum
cōmunicatio· Sequitur· Tūc di· et his qui a ſini
ſtris erunt· Diſcedite a me· maled· in ig· eter· qui ꝑpa
ratus eſt dya· et angelis eius· Orige· Sicut iu
ſtis dixerat venite· ita et iniuſtis diſcedite· Nam
ꝓpinqui ſunt verbo qui ſeruāt dei mādatū· et vo
cant· vt adhuc ꝓpinquiores efficiantur· Lōge au
tem ab eo ſunt· et ſi videanť ei aſſiſtere· qui nō fa
ciunt mandata ipſius· ꝓpter hoc audiunt· Diſcedi
te· vt qui modo vel vidētur eſſe ante eum· poſtea
nec videanť· Conſiderandum eſt autem· quoniaꝫ
in ſanctis dictum eſt· benedicti patris mei· nō aūt
nunc dicitur· maledicti patris mei· Nam bñdictio
nis quidem miniſtrator eſt pater· maledictionis
autem vnuſquiſq; ſibi eſt autor· qui maledictione
digna eſt operatus· Qui autē recedunt a ieſu· de
cidunt in ignem eternum· qui alterꝰ eſt generis
ab hoc igne quem habemꝰ in vſu· Nullus eñ ig
nis inter homines eſt eternꝰ· ſed nec multi tempo
ris· Et cōſidera q̄m regnum quidē non angelis p̄
paratum dicit· ignem autem eternum dyabolo et
angelis eius· quia quantum ad ſe homines non ad
perditionē creauit· peccantes cōiungūt· ſe dya
bolo· vt ſicut qui ſaluanť ſanctis angelis coequan
tur· ſic qui pereunt dyaboli angelis compantur·
Augꝰ· xxj· de ciui· dei· Ex hoc autē patet q̄ idē
ignis erit hominū ſupplitio attributꝰ et demonū
Si autem erit corporalis tactu noxius· vt eo poſ
ſint copora cruciari· quomō in eo erit pena ſpiri
tuum malignoꝝ· niſi quia ſunt quedam demoibꝰ
corpora· ſicut quibuſdā viſum eſt ex iſto aere craſ
ſo atq; humido· Si autem aliquis nulla habē de
mones corpora aſſerat· non eſt de hac re ↄtentio
ſa diſputatione certandū· Cur eñ non dicamus
q̄uis miris tñ veris modis· etiā ſpiritus incorpo
reos poſſe pena corporalis ignis affligi· Si ſpi
ritus hominū etiam ipſi ꝓfecto incorporei· et nūc
potuerūt ↄcludi corporalibꝰ membris· et tūc po
terunt corporꝫ ſuoꝝ vinculis inſolubiliter alliga
ri· Adherebūt ergo demones· licꝫ incorporei cor
poralibus ignibus cruciandi· accipientes ex ig
nibus penam· non dantes ignibꝰ vitā· Ignis at
ille corporeꝰ· erit et cruciabit huiuſmodi corpo
ra cum ſpiritibꝰ demones autē ſpiritꝰ ſine corpo
ribus· Orige· Vel forſitan ignis ille tal' ſubſtā
tia eſt vt inuiſibilia cōburat· ipſe inuiſibilis cōſti
tutus ſm q̄ ait apoſtolꝰ· Que videnť tēporalia
ſunt· Que autē non videnť eterna· Ne aūt mireris
audiens eſſe inuiſibilem ignem et punientē· cū vi
deris interius calorem hominibꝰ accidentem· et
non mediocriter cruciantē· Sequiť· Eſuriui enim
et non dediſtis· mihi māducare· ſcriptum eſt ad fi
deles· Vos eſtis corpꝰ xp̄i· ſicut ergo aīma habi
tans in corpe cum non eſuriat· quantū ad ſuā ſub
ſtantiam ſpiritalē· eſurit tamē corporis cibū quia
copulata eſt corpori ſuo· ſic et ſaluator patitur q̄
patiť corpꝰ eius eccleſia· cum ipſe ſit impaſſibilis·
Et hoc cōſidera· q: loquēs ad iuſtos p ſingulas
ſpeties eoꝝ benefitia dinumerat· ad iniuſtos aūt
p̄ſcindens narrationē· adunauit vtrūq; dicēs· in
firmus fui et incarceratꝰ ⁊ non viſitaſtis me· q̄m
miſericordis iudicis erat bñfacta quidem hominū
largius p̄dicare et ampliare· melefacta autē eoꝝ

tranſitorie memorari et abbreuiare. Chriſo. in ome. Intuere aūt quia non in vno tm̄. vel duobꝰ ſed in omnibꝰ miſericordiā deſeruerūt. nō em̄ eſurientem ſolū non cibauerūt. ſʒ neqꝫ q̄ leuius erat infirmum viſitauerūt. Et vide qualiter leuia miūgit. Non em̄ dixit. in carcere eram. ⁊ nō eripuiſtis me infirmꝰ eram. et non curaſtis me. ſed non viſitaſtis. et non veniſtis ad me. in eſuriendo eciā nō p̄cioſam petit menſam. ſed neceſſarium cibū. Oīa ergo ſufficientia ſunt ad penam. Primo quidē facilitas petitōis. panis em̄ erat. Secundo miſeria eius qui petebat. paup em̄ erat Tertio cōpaſſio nature. homo em̄ erat. Quarto deſideriū ꝓmiſſionis regnum em̄ ꝓmiſit. Quinto dignitas eius qui accipiebat. deus em̄ erat quia pauperes accipiebat. Sexto ſupabundātia honoris. qm̄ dignatus eſt ab hominibꝰ accipe. Septimo iuſticia dationis. ex ſuis em̄ a nobis accipit. Sed contra vniuerſa hec. homines ꝑ auaritiā excecant̄. Gregori. xxv. mora. Iſti autē quibꝰ hoc dicit̄. ſunt mali fideles. qui iudicant̄ et pereūt. Nō em̄ eoꝝ tūc cauſa diſcutit̄. qui ad cōſpectum diſtricti iudicis iam cum damnatione ſue infidelitatis accedunt. ꝓfeſſionē vero fidei retinentes. ſed ꝓfeſſionis opera non habentes. redarguunt̄. vt pereant. Iſti enim ſaltem verba iudicis audiunt. quia eiꝰ fidei ſaltē verba tenuerunt. Illi damnatione ſua eterni iudicis. nec verba ſuſcipiunt. quia eiꝰ reuerentiā. nec verbo tenus ſeruare voluerunt. Nam et princeps terrenam rempub. regens. aliter punit ciuē interius delinquentē. atqꝫ aliter hoſtem exteriꝰ rebellantē. In illo em̄ iura ſua cōſulit. Cōtra hoſtē vero bellum mouet. et de pena eius quid lex habeat. non requirit Chriſ. in ome. Verbis aūt iudicis redarguti. cum māſuetudine loquunt̄. Sequitur em̄. Tunc rn̄debūt ei et ipi dicentes. Domine quādo te vidimꝰ. Orige. Cōſidera q̄ iuſti immorant̄ in vnoquoqꝫ v̄bo. Iniuſti aūt nō ita ꝑ ſingula. ſʒ curſim dicunt. quoniā ꝓprium eſt iuſtorū. benefacta ſua relata. ſibi in facie diligenter. et ꝑ ſingula refutare cauſa humilitatis. Moꝝ aūt hominum eſt culpas ſuas excuſationis cauſa. aut nullas velle oſtendere. aut leues et paucas. Sed et reſponſio xp̄i hoc ipm ſignat. Vnde ſequit̄ Tunc rn̄debit illis dicens. Amen dico vobis. Volēs em̄ iuſtoꝝ bn̄facta oſtendē grādia. peccatoꝝ autē culpas. non grandes ad iuſtos quidē dicit. ex eo quod feciſtis vni ex minimis meis fratribꝰ. Ad iniuſtos autem non adiecit fratribus. Reuera enim fratres eius ſunt qui perfecti ſunt. Gratius eſt autem apud deum opus bonū. qd̄ fit a ſāctioribꝰ q̄ in minus ſanctis. et leuior culpa eſt negligere minus ſanctos q̄ ſanctiores. Augꝰ. xx. de ci. dei Nunc autē de nouiſſimo iuditio agitur. qn̄ xp̄s de celo venturus eſt. viuos et mortuos iudicaturus. hoc diuini iuditij. vltimū dicimꝰ. id eſt nouiſſimū tempus. nam per quod dies iſtud iuditium ꝓtēdatur. incertuʒ eſt. ſed ſcripturaꝝ ſanctaꝝ more dies poni ſolet. pro tempe ideo autem dicimus vltimum iuditium vel nouiſſimum. quia et nunc iudicat et ab humani generis initio iudicauit. a ligno vite ſeparans p̄mos hoies et angelis peccātibꝰ nō parcens. In illo aūt finali iuditio ſimul et hoies et angeli iudicabunt̄. Fiat enim virtute diuina vt cuiqꝫ opera ſua vel bona vel mala cūcta in memoriam reuocent̄. et mentis intuitu mira celeritate cernant̄. vt accuſet vel excuſet ſcientia ꝯſcientiā.

Et ibunt hi in ſupplicium eternum. Iuſti vero in vitā eternam

Auguſtiꝰ. de fide et operibꝰ. Nonnulli ſeipos ſeducūt. dicētes ignem eternum. nō dicuʒ ipam penā eternā. Hoc ꝓuidēs dn̄s ſententiaʒ ſuam. ita cōcluſit dicēs. Et ibūt hi in ſupplicium eternum. Iuſti vero in vitam eternā

Orige. Attende. qm̄ cum priꝰ dixiſſe. Venite benedicti. deinde. Diſcedite maledicti. ꝓpterea q̄ ꝓpium boni dei eſt p̄mum recordari bn̄facta bonoꝝ. q̄ malefacta maloꝝ. hic p̄us nominat penā. deinde vitam bonoꝝ vt p̄mum que timoris ſunt euitemus mala poſtea que honoris ſunt. appetamꝰ bona. Grego. xxv. mora. Si ergo tanta pena mulctatur. qui non dediſſe cōuincit̄ qua pena feriendus eſt qui redarguit̄ abſtuliſſe aliena Auguꝰ xix. de ciui. dei. Eſt autē vita eterna ſummū bonū noſtrum et finis ciuitatis dei. de quo fine dicit apoſtolus. Finem vero vitam eternam. Sed ruſus quia vita eterna ab his qui familiaritatē non habent cum ſcripturis ſanctis. poteſt accipi etiaʒ in vita maloꝝ ꝓpter anime immortalitatē. vel ꝓpt interminabiles penas ipoꝝ. ꝑfecto finis ciuitatis huius in quo ſummū habebit bonum vel pax in vita eterna. vel vita eterna in pace dicendꝰ eſt. vt ab omnibꝰ poſſit intelligi. Augꝰ. j. de trini. Quod em̄ dixit dominꝰ famulo ſuo moyſi. Ego ſuʒ qui ſum. hoc ꝯtemplabimr̄ cum viuemꝰ in eternuʒ Ita em̄ dominus ait. Hec eſt vita eterna. vt cognoſcant te verum deum. Hec em̄ nobis cōtemplatio ꝓmittitur actionū omniū finis. atqꝫ eterna ꝑfectio gaudioꝝ. de qua dicit Iohannes. videbimꝰ eum ſicuti eſt Hiero. Prudens autem lector intende q̄ et ſupplitia eterna ſunt. ⁊ vita ꝑpetua metū deinceps non habeat ruinaꝝ. Greg. xxxiij. mora. At inquiunt ideo peccantibꝰ minatus eſt. vt eos a peccatis cōpeſceret. Quibꝰ reſpondemꝰ ſi falſa minatus eſt vt iniuſtitiā corrigeret. etiam falſa ꝓmiſerat. vt ad iuſtitiam ꝓuocaret. et ſic dum ſatagunt deum ꝓhibere miſericordem. non verentur p̄dicare fallacem At inquiunt ſine fine puniri nō debet culpa cum fine. Quibus reſpondemꝰ q̄ recte dicerent. ſi iudex iuſtus non corda hominuʒ. ſed facta penſaret. Ad diſtricti ergo iudicis iuſtitiā pertinet. vt nunq̄ careant ſupplitio. quoꝝ mens in hac vita nunq̄ voluit carere peccato. Augꝰ Nullius etiam legis iuſtitia attendit. vt tāta mora temporis quiſqꝫ puniat̄. quāta vnde puniret̄ admiſit. Nullus em̄ extitit. qui cēſeret taʒ cito nocentium finienda eſſe tormēta. q̄ cito factū eſt homicidium vel adulterium. Qui vero ꝓ aliq̄ grādi crimine morte mulctant̄. nunquid moram qua occiditur eius ſupplicium leges exiſtimant. et non q̄ eum in ſempiternū auferāt a ſocietate viuentium Iam vero damnū. ignominia. exiliū ſeruitus cum plerūqꝫ ſic infligunt̄. vt nulla venia relaxentur.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

nonne pro huiꝰ vite modo ſimilia penis videtur
eternis. Jdeo quippe eterna eſſe nō poſſunt. quia
nec ipſa vita q̃ his plectit̃. porrigitur in eternū
Sed inquiunt Quomō ergo verum eſt ꝗ ait xp̄s
Jn qua menſura menſi fueritis. remetiet̃ vobis. ſi
temporale peccatū ſupplitio punitur eterno. Nec
attendunt vt ꝓpter equale temporis ſpatium. ſed
ꝓpter viciſſitudinem mali. id eſt vt qui mala fece
rit. mala paciatur. eandem dictam menſuram fuiſ
ſe. factꝰ eſt at hō malo dignus eterno. qui hoc in
ſe peremit bonū. quod eſſe poſſet ineternū Gre.
xxv. mora. at inquiūt nullꝰ iuſtus crudelitatibꝰ
paſcitur. et delinquens ſeruus a iuſto domino. id
circo cedi ꝑcipitur. vt a nequitia corrigatur. Jni
qui autem gehēne ignibus traditi. quo fine ſem
per ardebūt. Quibus rñdemus. ꝗ omnipotēs de
us. quia pius eſt miſerorꝫ cruciatu non paſcitur
quia autem iuſtus eſt ab iniquorꝫ vltione nō ſe
datur. et tñ ad aliquid iniqui ſemp cōcremantur
vt ſcꝫ iuſti tanto ineternum magis diuine gratie
debitores ſe eſſe cognoſcant. quāto ineternū ma
la puniri cōſpiciunt. que eius adiutorio vitare po
tuerant. Augꝰ. xxi. libro de ciui. dei. Sed nul
lum eſt inquiūt corpus quod dolere poſſit Neceſ
ſe eſt autem. vt viuat dolens. non eſt neceſſe. vt
occidat dolor. quia nec corpora iſta mortalia oīs
dolor occidit. Et vt dolor aliquis poſſit occidere
illa cauſa eſt. qm̄ ſic connexa eſt aīa huic corpori
vt ſūmis doloribus cedat. atqꝫ diſcedat. Tūc at
tali corpori anima et eo connectit̃ mūdo vt illud
vinculū nullo dolore vincatur. Non ergo tunc nl
la. ſed ſempiterna mors erit. quando nec viuē aīa
poterit. deum non habendo. nec doloribꝰ corpis
carere moriendo. Jnter huiuſmodi autē eternita
tem ſupplicij negantes. miſericordior fuit orige
nes. qui et ipm̄ dyabolū ⁊ angelos eius poſt gra
uiora ꝓ meritis et diuturna ſupplitia ex illis cru
ciatibus eruēdos et ſociandos ſanctis angel̃ cre
didit. Sed illum ꝓpter hoc et ꝓpter alia nōnul
la non immerito reprobauit eccleſia. quia et hoc
ꝗ miſericors videbat̃. amiſit. faciendo veras mi
ſerias quibus penas luerent. et falſas beatitudines.
in quibus securꝫ et ſempiternū gaudiū nō habe
rent Longe autem aliter aliorum miſericordia ab
humano erat affectu. qui hominū illo iuditio dam
natorꝫ. miſerias temporales oīm. non ꝗ vel citius
vel tardius liberant̃ eternam felicitatē putant.
Cur autem hec miſericordia ad vniuerſaꝫ naturā
manat humanam. et cum ad angelicam ventū fue
rit. mox areſcit. Grego. xxxi. mora. At inquiūt
Vbi eſt ꝗ ſancti ſunt. ſi pro inimicis ſuis. q̃s tunc
ardere viderint. non orabunt. Orāt quidem pro
inimicis ſuis. eo tempore quo poſſunt ad fructu
oſaꝫ penitentiā eorꝫ corda cōuertere. quomodo
ergo tunc orabitur ꝓ illis qui iam nullatenꝰ poſ
ſunt ab iniquitate cōmutari. Augꝰ. xxi de ciui.
de. Jtem ſunt alij ab eterno ſupplitio liberatōeꝫ
non omnibꝰ hominibꝰ ꝓmittentes. ſed tantūmō
xp̄i baptiſmate ablutis. qui participes ſunt cor
poris eiꝰ. quomōlibet vixerint. ꝓpter illud quod
ait dominus. Si quis manducauerit ex hoc pane.
non moriet̃ in eternum. Jtem ſunt qui nō omnibꝰ

habentibꝰ xp̄i ſacramentum non ſoluꝫ catholicis
ꝗuis male viuentibꝰ. hoc pollicent̃. qui nō ſolū
ſacramento. ſed reip̄a mādUcauerunt corpus xp̄i
in corpore eius. quod eſt eccleſia cōſtituti. etiam ſi
poſtea in aliquā hereſim. vel in gentilium ydola
triam fuerint lapſi. Sunt autem qui ꝓpter id. qđ
ſcriptum eſt Qui pſeuerauerit vſqꝫ in finē. hic ſal
uus erit nō niſi in catholica eccleſia pſeuerantibus
hoc ꝓmittunt quod merito fundamēti. id eſt fidi
per ignem ſaluentur. quo igne in vltimo iuditio
punientur mali Sed omnibꝰ his contradicit apo
ſtolus. dicens Manifeſta ſunt opera carnis q̃ ſūt
inmūditia. fornicatio ⁊ his ſimilia. que p̄dico vo
bis. quomā qui talia agunt. regnuꝫ dei non poſſi
debunt. Si quis autē temporalia in corde ſuo p̄
ponit xp̄o. et ſi videat̃ habere fidem xp̄i. Non eſt
tamen in eo fundamētum xp̄s. cui alia ſuꝑponuntur
quātomagis ſi cōmittat illicita. non ſuꝑpoſuiſſe ſed
poſt poſuiſſe xp̄m conuincit̃. Comperi etiā quoſ
dam putare eos ſoluꝫ arſuros illius eternitate ſu
plicij. qui pro peccatis dignas elemoſinas facere
negligunt ideo iudicē ipm̄ noluiſſe exiſtimāt aliđ
cōmemorare ſe eſſe dicturum. niſi elemoſinas ſiue
factas ſiue non factas. Sed qui digne pro pecca
tis ſuis elemoſinas facit. prius eas facere incipit a
ſeipſo. Jndignum eſt eniꝫ vt ip̄e ſibi non faciat. q̃
facit in ꝓximum. cum audiat dicentem deum. Dili
ges ꝓximū tuum ſicut teip̄m. Jtemqꝫ audiat. Mi
ſerere anime tue placens deo. Hanc elemoſinā. id
eſt vt deo placeat non faciens anime ſue. quomō
dignas ꝓ peccatis ſuis facē elemoſinas dicendus
eſt. Propter hoc ergo elemoſine faciēde ſunt. vt
cū d̃ p̄teritis peccatis dep̄cemur exaudiam̄. nō vt
in eis pſeuerantes licentiam malefaciēdi nos per
elemoſinas cōperare credamus. Jdeo autem dn̄s a
dextris elemoſinas ab eis factas. in ſiniſtris non
factas ſe imputaturꝫ eſſe p̄dixit. vt hinc oſtende
ret. quantum valent elemoſine ad p̄cta delenda.
non ad ꝑpetua impune cōmittēda peccata. Ori.
Vel non vnius tantum iuſtitie ſpeties remunerat̃
ſicut eſtimāt multi. Jn qualibuſcūqꝫ em̄ cauſis man
datum xp̄i quis fecerit. xp̄m cibat et potat. qui
fidelium iuſticiā et veritatē māducat et bibit Jtē
xp̄o algenti texmiꝰ veſtimentū accipiētes ſapi
entie texturā. a deo vt p doctrinā aliquos docea
mus ⁊ induamꝰ eos viſcera miſericordie. Quādo
et ꝑparamꝰ cor noſtrū diuerſ virtutibꝰ ad recep
taculū eius. vel illorum que ſunt ip̄ius. Jp̄m per
egrinantem ſuſcipimus in domum peccatoris no
ſtri. Jtem cum fratrem infirmum ſiue in fide ſiue in
bono opere viſitauerimꝰ. aut per doctrinā. aut in
crepationem. aut per cōſolationem ip̄m xp̄m viſi
tamus Deinde omne quod hic eſt. carcer eſt criſti
et eorꝫ qui ſunt eius qui ſunt in hoc mūdo degen
tes. quaſi etiam in carcere nature neceſſitate con
ſtricti. cum g̃ bonū opus in eis fecerimꝰ viſitamꝰ
eos in carcere et criſtum in eis.

CAPITV. XXVI.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Et factum eſt cum cōſummaſſet ieſꝰ ſermones hos omnes· dixit diſcipulis ſuis· Scitis quia poſt biduum paſca fiet· et filiꝰ hominis tradet̄ vt crucifigat̄

Hila· Poſt ſermonem quo venturū ſe dominꝰ i reditu claritatis oſtenderat· nunc paſſuruꝫ eſſe ſe admonet· vt ſacramentum crucis admixtuꝫ eſſe glorie eternitatis cognoſcerēt· Vn̄ dicit̄· Et factum eſt cum cōſūmaſſet ieſꝰ ſmones hos omnes Raba· De cōſūmatione ſeculi ⁊ de die iudicij Vel quia ab initio euāgelij vſqꝫ ad paſſionē· omnia faciendo et p̄dicando cōpleuerat· Orige· non ſimpliciter aūt dixit· omnes· ſed hos omnes· Adhuc em̄ oportebat eū etiam alios loqui ſmones priuſqꝫ traderet̄· Dixit diſcipulis ſuis· Scitis· quia poſt biduuꝫ paſca fiet Raba· Sicut ex iohannis narratione colligitur· ante ſex dies paſce venit ieſus in bethaniā inde venit hieruſalem· ſedens ſup aſellum· poſtea geruntur ea que narrant̄ hieroſolimis geſta· Ex illo ergo die quo venit in bethaniaꝫ· intelligimꝰ cōſummatū quatriduum vt occurreret dies ante biduum paſce· Hoc autem inter paſca et azima diſtat· ꝙ paſca ipſe ſolꝰ dies appellat̄ in q̄ agnꝰ dei occidebatur ad veſperam· hoc eſt· xiiij· luna primi menſis· xv· autē luna quādo egreſſus eſt populꝰ de egipto· ſuccedebat feſtiuitas azimoꝝ· verum euangeliſte vnum pro altero ponere ſolēt Hie· Paſca autem quod hebraice dicitur phaſe· non a paſſione vt pleriqꝫ arbitrant̄· ſed a tranſitu nominatur· eo ꝙ exterminator· videns ſanguinē in foribus iſrahelitarum ptranſierit· nec pcuſſerit eos· Vel ipſe dn̄s p̄bens auxiliuꝫ populo ſuo· deſuper ambulauerit· Remi· Siue quia auxiliante dn̄o· populus iſraheliticꝰ liberatꝰ ab egiptiaca ſeruitute· tranſiuit ad libertatem· Orige· Non autē dixit· Poſt biduum paſca erit· aut veniet ne oſtēderet· illud paſca futuꝝ quod fieri ſolebat ſcd̄m legeꝫ· ſꝫ paſca fiet· hoc eſt quale nunqꝫ fuerat factum· Remi· Miſtice em̄ paſca dicitur· ſiue quia ea die xp̄s tranſiuit de mundo ad patrem· de corruptione ad incorruptionē· de morte ad vitā· Siue quia ſalubri tranſitu a demoniaca ſuitute mūdum redemit· Hiero· Poſt duos etiam dies clariſſimi luminis veteris et noui teſtamēti· verū ꝓ mundo celebrat̄ paſca· trāſitus etiam noſter id eſt phaſe ita celebrat̄· ſi terrena dimittentes ad celeſtia feſtinemꝰ· Orige· Predicit autē diſcipulis ſe tradendū· cum ſubdit· Et filiꝰ hominis tradet̄ vt crucifigat̄· Premuniēs eos· ne p̄uſqꝫ audiant· q̄ fuerāt ventura· ſubito videntes tradi magiſtrū ad crucem· obſtupeſcāt· ideo autem impſonaliter poſuit tradet̄· quia deus tradidit eum ꝓpter miſericordiam circa genꝰ humanū· Iudas ꝓpter auariciam· Sacerdotes ꝓpter inuidiam· Dyabolꝰ ꝓpter timorem· ne auelleret̄ de manu eius genus humanum p doctrinam ipius non aduertēs· qm̄ magis fuerat eripiendū genꝰ humanū per mortem ipiꝰ q̄ ereptum fuerat· p doctrinā et miracula·

Tunc cōgregati ſunt pn̄cipes ſacerdotum et ſeniores populi in atrium pn̄cipis ſacerdotuꝫ· qui diceba tur· cayphas· et cōſilium fecerunt· vt ieſuꝫ dolo tenerēt· et occiderent· Dicebant autem· Non in die feſto· ne forte tumultus fieret in populo·

Glo· Oſtēdit euāgeliſta apparatum ⁊ machinationē dominice paſſionis· quaꝫ xp̄us p̄nuntiauerat· Vnde dicit Tunc cōgregati ſunt princ̄· ſacer· Remi· Quod autem dicit· tunc ſuperiobꝰ verbis coniungit̄ id eſt anteqꝫ paſca celebraretur· Orige Non autem veri ſacerdotes et ſeniores illius qui videbatur populꝰ dei vere autem erāt populus gomorre· nō intelligentes ſūmum ſacerdotem dei inſidiati ſunt ei et non cognoſcentes p̄mogenitum vniuerſe creature etiam ſeniorē omnibꝰ cōſiliati ſunt contra eum Chri· in omelia Iniq̄ vero negotia temptātes ad pn̄cipem ſacerdotuꝫ veniunt· inde volentes poteſtatem accipere· vn̄ ꝓhibere oportebat· Multi autem erant tunc pn̄cipes ſacerdotum· lex vero vnuꝫ eſſe volebat· vn̄ manifeſtuꝫ eſt ꝙ iudaica diſſolutio accipiebat pn̄cipiū· Moyſes em̄ vnū pn̄cipem ſacerdotū eſſe iuſſit· et eo mortuo alterum fieri· poſtea vero annui facti ſunt· Eos igitur ait hic pn̄cipes ſacerdotū· qui de pn̄cipibus ſecerdotū erāt· Remi· Cōdemnantur autem iſti· ⁊ q2 condemnati ſunt· et q2 pn̄cipes et ſacerdotes fuerunt· Quo em̄ plures ad pagendum· aliquod malum cōueniūt· et quo ſublimiores et nobiliores fuerint· eo deteriꝰ habetur malum quod cōmittit̄· et eo maior pena illiꝰ ꝑparatur· Ad oſtendendā autē dn̄i ſimplicitatē ⁊ innocentiā· addit euangeliſta· Vt ieſum dolo tenerent et occiderēt· In quo em̄ nullā mortis cauſā inuenire poterant· cōſilium fecerunt· vt dolo tenerent et occiderent· Chriſo· in omelia· Cōſiliati ſunt ergo· vt tenerent eum occulte et interimerēt· formidabant aūt populuꝫ· ideoqꝫ feſtiuitatē expectabant p̄terire· Propter quod ſequit̄ Dicebāt autem· non in die feſto Dyabolus em̄ nolebat in paſca xp̄m pati· vt non manifeſtam eius cōſtitueret paſſionem· Principes autem ſacerdotuꝫ non ea que dei ſunt· timuerunt ne ſcꝫ peccato in ꝭ tpe peracto· maior eiꝰ inquinacio fieret· ſed vbiqꝫ q̄ humana ſūt· cogitabāt· vn̄ ſequit̄· Ne forte tumultus fieret in pp̄lo Ori· Propter diuſa ſtudia pp̄li diligētis· xp̄m et odientis· credentes et nō credētis Leo papa in ſermone de paſſione· ꝓuidentibus· ergo p̄cipibꝰ ne in ſancto die tumultꝰ oriretur· non feſtiuitati· ſꝫ facinori ſtudebāt· ſeditōes em̄ turbaꝝ fieri ī p̄cipua ſolēnitate metuebāt· nō vt populus non peccaret· ſed ne xp̄us euaderet· Chriſ· in ome· Sꝫ tn̄ furore feruētes· immutati ſunt a ſuo cōſilio· qui em̄ traditorē inuenerunt· in ipa feſtiuitate xp̄m occiderunt· Leo papa in ſermone de paſſione Diuino aūt intelligimꝰ diſpoſitum fuiſſe cōſilio· vt iudeoꝝ pn̄cipes qui ſeuiendi in xp̄m occaſiones ſepe queſierant· non niſi in

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ſollẽnitate paſcali exercẽdi furoris ſui acciperent poteſtatem Oportebat enĩ vt manifeſto implerẽtur effectu. que diu figurato fuerãt ꝓmiſſa miſterio. vt ouẽ ſignificatiuã. vera remoueret ouis. et vno cõpleretur ſacrificio variaꝝ differẽtia victimaꝝ. Vt ergo vmbre cederent corpori. et ceſſarẽt imagines ſub pñtia veritatis. hoſtia in hoſtiam tranſijt ſanguine ſanguis aufertur. et legalis feſtiuitas dum mutatur impletur.

Cũ autẽ eſſet ieſus in bethania in domo ſimõis leproſi acceſſit ad eum mulier habẽs alabaſtrum vnguẽti p̃cioſi. et effudit ſuper caput ipſius recũbentis. Videntes aũt diſcipuli indignati ſunt dicẽtes. vt q̃d pditio hec. potuit enĩ iſtud venũdari multo et dari pauperibus. Sciẽs autem ieſus. ait illis. Quid moleſti eſtis huic mulieri. opus bonũ operata eſt in me. nã paupes ſemp habetiſ vobiſcum. me aũt nõ ſemp habebitis. mittens enĩ hec vnguẽtũ hoc in corpus meum. ad ſepeliẽdũ me fecit Amen dico vobis. vbicunqꝫ p̃dicatum fuerit hoc euãgelium in toto mundo dicetur. ꝙ hec feci i memoriã ei9.

Glo. Oſtenſo cõſilio p̃ncipum de xp̃i occiſiõe vult exequi euãgeliſta cõpletionem eius. oſtendẽs. qualiter iudas habuit cõuẽtõꝫ cũ iudeis. vt xp̃m traderet ſed pri9 cauſã ꝓdicionis ꝓmittit. Doluit enĩ quia nõ erat venũ datum vnguẽtum. quod mulier ſuper caput xp̃i. effudit vt de p̃tio aliq̃d tolleret Vnde voluit hoc dãnũ ꝓditione magiſtri recompenſare. dicit ergo. Cum autem eſſet ieſus in bethania i domo Si. leproſi Hie Non ꝙ leproſus illo tempore pmaneret. ſed q2 antea leproſus poſtea a ſaluatore mundat9 eſt. noie p̃ſtino pmanẽte. vt virtus curãtis appareat Sequitur acceſſit ad eũ mulier habẽs ala. vnguẽ. precioſi Raba. Eſt autem alabaſtrum genus marmoris cãdidi varijs coloribus intincti. quod ad vaſa vnguẽtaria cauare ſolẽt eo ꝙ optime ſeruare ea incorrupta dicatur. Hier. Alius autem euãgeliſta pro alabaſtro vnguenti p̃cioſi. nardum piſticum poſuit hoc eſt verum et abſqꝫ dolo. Raba. Piſtis enĩ grece latine dicitur fides vnde piſticũ id eſt fidele. Erat enĩ illud vnguẽtum fidele. id ẽ purum et non adulteratũ. Sequitur et effudit ſuper caput ipſius recũbentis. Orige. Forſitã q̃s diceret quatuor fuiſſe mulieres. de quib9 ſcripſerũt euãgeliſte. Ego autem magis conſentio tres fuiſſe et vnã quidem. de qua ſcripſerũt mathe9 et marcus. Alteram autem de qua ſcripſit lucas. aliam de qua ſcripſit iohãnes. Hieronimo enĩ putet eandem eſſe que ſup caput vnguentum et que ſup pedes effudit. Illa enim lacrimis lauit et cõterſit. et manifeſte meretrix appellatur. De hac autem nihil tale ſcriptum eſt nec enĩ poterat ſtatim capite domini meretrix digna fieri Ambro ſuper lucã. poteſt ergo non eadem eſſe. ne ſibi cõtraria dixiſſe euãgeliſte videantur. poteſt etiã queſtio meriti et temporis diuerſitate diſſolui vt adhuc illa peccatrix ſit. iam iſta perfectior Chriſo in omelia. Et ſecundũ hoc apud tres euãgeliſtas ſcꝫ matheum marcum et lucam vna et eadẽ eſſe videtur Non autem abſqꝫ ratione lepre ſimonis meminit euangeliſta. ſed vt oſtendat. vnde fiduciaꝫ ſumẽs hec mulier acceſſit ad xp̃m. quia enim lep̃ immunda paſſio eſſe videbatur videns ꝙ ieſus illum hominem curauerat. apud quem manebat. cõfidit ꝙ et anime eius immũdiciam facile expurgabit. et alijs mulierib9 ꝓ curatione corporis ad criſtum accedentib9 ſola ip̃a honoris gratia ad xp̃m acceſſit. et ꝓpter anime curationẽ. cum nihil i corpore infirmum haberet. Quapropter maxime aliquis eandem admirari debet. Apud iohannẽ aũt non eſt eadem mulier. ſed altera quedã mirabilis lazari ſoror Orige. quoniã matheus quidem et marcus in domo ſimonis leproſi hoc factum exponunt. Iohannes autẽ ꝙ venit ieſus. vbi erat lazarus. et non ſimon. ſed maria et marta miniſtrabat Adhuc ſecundũ iohãnem ante ſex dies paſce venit in bethaniam. quãdo fecerũt ei cenã maria et martha. hic autꝫ quãdo recumbit in domo ſimonis. poſt biduum paſca erat futurum. Et apud matheum et marcuꝫ. diſcipuli indignantur ex bono ꝓpoſito. apud iohannẽ autem ſolus iudas furandi affectu. apud lucam autẽ murmurat nemo. Gre. in omel. vel dicendũ ꝙ hanc eãdem quã lucas peccatricem mulierem. Iohannes mariam nominat.

Aug9. de cõ. euã. Lucas autem q̃uis ſimile factum cõmemoret. eiqꝫ quod hic dicitur nomẽqꝫ cõueniat eius. apud quem cõuiuabatur domin9. Nã et ip̃m ſimonem dicit. tamẽ. quia non eſt contra naturam vel morem vnum nomẽ habere duos hoines. potius credibile eſt fuiſſe alium hominẽ ſimonem non leproſum. in cui9 domo hec in bethania gerebãtur. nihil igitur aliud arbitror. niſi ꝙ nõ quidem aliam fuiſſe mulierem. que peccatrix tunc acceſſit ad pedes ieſu. ſed eandẽ mariã bis hoc feciſſe. ſemel ſcꝫ quod lucas narrauit. Nam et iohannes mariam cõmendans. cõmemorauit anteq̃ veniret in bethaniã erat inquit lãguens lazar9 in bethania de caſtello marie et marthe ſororis ei9. Maria autem erat. que vnxit dñm vnguento et extersit pedes ei9 capillis ſuis. iam itaqꝫ hoc maria fecerat. Quod autem in bethania rurſus fecit. aliud eſt quod ad luce narrationẽ non pertinet. ſꝫ paritẽ narratur a trib9 Iohanne ſcꝫ. Matheo et merco. ꝙ aũt matheus et marcus caput domini vnguento illo perfuſum dicunt. Iohannes autẽ pedes oſtẽditur non eſſe cõtrariũ. ſi accipiamus non ſolũ caput. ſed etiam pedes domini pfudiſſe mulierem niſi forte. quoniã marcus fracto alabaſtro pfuſuꝫ caput cõmemorat. tam quiſq̃ꝫ calumnioſus eſt. vt aliquid in vaſe fracto neget remanere potuiſſe. vnde etiam pedes domini pfunderet. Ille autem qui ſic calũniatur. pus accipiat pfuſos pedes ãteq̃

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

illud fractuʒ eſſet· vt in integro remaneret vnde
etiam caput pfunderet̃· vbi fractura il la totū ef
fuderat· Aug9· de doctrina xp̄iana· Neqʒ vllo
modo quiſq̄ʒ fieri crediderit· dn̄i pedes ita vng=
uēto p̄cioſo a muliē pfuſos· vt luxurioſoꝝ ꝟ neq̄
hoīm ſolent· In omnib9 em̄ talib9 non vſus reꝝ
ſed libido vtentis in culpa eſt· Quiſquis em̄ reb9
ſic vtit̃· vt metas ɔſuetudinis bonoꝝ inter quos
verſatur excedat· aut aliquid ſignificat· aut fla=
gitioſus eſt itaqʒ quod in alijs perſonis plerunqʒ
flagitium in diuina vel ꝓphetica pſona magnū cu
iuſdaʒ rei ſignum eſt· Odor em̄ bonus fama bona
eſt· q̄ quiſqʒ bone vite operibus habuerit· dum
veſtigia xp̄i ſequit̃· quaſi pedes eius p̄cioſiſſimo
odore pfundit· Aug9· de con· euā· Sed hoc vi
deri poteſt eſſe cōtrariū· q̄d mathe9 et marc9 po
ſtea q̄ dixerunt paſca poſt biduuʒ futuꝝ· deinde
cōmemorauerūt· q̄ erat ieſus in bethania· vbi de
vnguento eadem narraturus iohannes dicit· ante
ſex dies paſce Sʒ qui ita mouent̃· non intelligūt
matheum et marcum illud quod in bethania de
vnguento factum erat recapitulādo poſuiſſe· nō
em̄ quiſq̄ʒ eoꝝ cum dixiſſet poſt biduum paſca fu
tuꝝ ſic adiunxit· vt diceret· poſt hec cum eſſʒ be
thanie· Chriſ· in ome· Sed quia diſcipuli aud
erant magiſtrum dicentē· miſericordiā volo ꝗ nō
ſacrificiuʒ· apud ſe cogitabant· Si olocauſta non
acceptat· multominꝰ olei huiuſmōi vſum· Vñ ſeq
tur· Videntes aūt diſcipuli indignati ſūt dicētes
Vt quid pditio hec· potuit em̄ iſtud venūdari mł
to et dari pauperib9 Hiero· Scio quoſdā hūc
locum calūniari· quare iohānes iudam ſolum dix
erit ɔtriſtatū· eo q̄ loculos tenuerit et fur ab ini
tio fuerit· et mathe9 ſcribat omnes diſcipulos in
dignatos· neſciētes tropum· qui vocat̃ ſinodoche
q̄ et ꝓ multis vnus· et pro vno multi ſoleant ap
pellari· Nam et paulus in epiſtola ad hebreos dic̃
Secti ſunt cum vnum tantummō· ſcʒ yſayam ſec=
tum autumet· Aug9· de con· euā· Poteſt etiam
intelligi q̄ et alij diſcipuli aut ſenſerunt hoc· aut
dixerunt· aut eis iuda dicēte pſuaſum ſit atqʒ om
nium voluntateʒ mathe9 et marcus· etiā verb̄ ex
p̄ſſerint· Sʒ iudas ꝓpterea dixerat· quia fur erat
ceteri vero ꝓpter paupum curam· Johannes autē
de ſolo illo id ɔmemorare voluit· cui9 ex hac occa
ſione furandi· cōſuetudinē credidit intimandam·
Chri· in omelia· Diſcipuli ergo ita exiſtimabāt
ſed dn̄s mentē mulieris videns pmittit· Multa em̄
erat eius religio et ineffabile ſtudium· Jdcirco cō
deſcendens conceſſit ſup caput ſuum vnguentum
effundi· Sicut em̄ pater eius odorem victime· et
fumum paciebat̃· ita et xp̄s mulierē deuote vng=
uentem· eius diſcipuli mentē neſciebant querelaʒ
facientes· vñ ſequit̃ Sciens aūt ieſus ait ilł· Quid
moleſti eſtis huic mł́eri Re· Per q̄d a pte oſten
dit q̄ apoſtoli qui moleſte locuti fuerāt aduerſus
eam· Pulchre aūt ſubdit· Opus bonū opata eſt ī
me· ac ſi di· Nō ē pditio vnguenti· ſicut vos dicitis
ſʒ op9 bonū· i· pietatis et deuotionis obſequium·
Chriſ· in ome· Jdeo aūt nō ſimplicit̃ dixit bonū
op9 opata eſt in me· ſed p9 poſuit· Quid moleſti
eſtis huic mł́eri· erudiēs nos· q̄dcūqʒ gerit̃ bonū

ā q̄cūqʒ ꝗ ſi nō valde diligent̃ factū fueit ſuſcipē
et augere et fouere· et non ex principio omnē dili
gentiam expetē· Quiſquis em̄ eum interrogaſſet·
anteq̄ feciſſet hoc mulier· nō mādaſſet hoc fieri
ſed poſt effuſum vnguētum· non habebat locū di
ſcipłoꝝ increpatio· et ideo ip̄e vt non obtūderet
deſiderium mulieris· om̄ia hec in ɔſolationē muli
eris dixit· Sequit̃ nam paupes ſemp habetis vo=
biſcum· Remi· Oſtendit em̄ dn̄s his verbis· q̄ſi
ex quadā ratione· q̄m̄ non erant illi culpandi qui
ſibi adhuc immortali corpe ɔuerſati· aliquid de ſu
is facultatib9 miſtrarent· cum paupes ſemp ha=
bēdi eſſent in eccleſia· quib9 fideles· cum vellent
benefacē poſſent· ip̄e vero breui tempe corpalit̃
manſurus erat cum eis· vnde ſequit̃· Me autē nō
ſemp habebitis Hiero· Orit̃ aūt hic q̄ſtio· q̄re
dominus poſt reſurrectionē dixerit ad diſcipulos
Ecce ego vobiſcum ſum vſqʒ ad ɔſumationē mun
di· et nunc loquit̃· me auteʒ non ſemp habebitis
ſed mihi videt̃ in hoc loco d̄ p̄ntia dicere corpali
q̄ nequaq̄ cum eis ita futur9 ſit· poſt reſurrectio
nem quomō nunc in omni familiaritate· Remi·
Vel ſoluitur ita· vt intelligat̃· q̄ ſoli iude dictuʒ
ſit· ſed ideo non dixit· habebis· ſed habebitis· q2
in pſona iude omnib9 imitatorib9 illi9 dictum eſt
ideo autem dicit· non ſemp cum nec ad tēp9 hab
ant· quia mali vident̃ habere xp̄m in p̄nti ſeculo·
quādo miſcent ſe mēbris xp̄i· et accedūt ad menſā
eius· ſed nō ſemp ſic habebūt· q̄m̄ ſolis electis dic
turus eſt· Venite bn̄dicti patris mei· Sequit̃· mit
tens em̄ hec vnguentū hoc in corp9 meum· ad ſe=
peliendū me fecit· Cōſuetudo erat illius populi·
vt corpa mortuoꝝ diuerſis aromatib9 cōdirent̃
quatenus diuci9 illeſa ɔſeruarent̃· Et quia futu=
rum erat· vt hec mulier corpus dn̄i mortuum vel
let pvngere· et tn̄ non poſſet· quia reſurrectione
anticiparet̃· idcirco diuina ꝓuidencia actum eſt·
vt viuum domini corpus pungeret· hoc eſt q̄ q̄d
dicit· Mittens hec· id eſt cum hec mulier corp9 me
um viuū pungit· me morituꝝ et ſepeliendū oſten
dit Chriſ· in ome· Quia ergo ſepulchrū ꝗ mor=
tem ɔmemorauerat· vt non videat̃ in triſticiā mit
tere mulierē· ruſus eam ɔſolatur· per ea que cō=
ſequuntur· Amen dico vobis· vbicūqʒ p̄dicatum
fuerit· Raba· id eſt in quocūqʒ loco dilatabit̃
eccleſia· per totum mundum dicet̃· et q̄ hoc fecit
iſtud et appoſitum notat q̄ ſicut iudas ɔtradicēs
adeptus eſt pfidie infamiā· ſic et iſta pie deuotio
nis gloriam· Hiero· Attende noticiam futuro
rum q̄ paſſurus poſt biduū et moritur9· ſciat euā
gelium ſuum in toto orbe celebrandū· Chriſo·
in ome· Ecce autem q̄ dixit factum eſt· et vbicun
qʒ terrarum abieris· videbis hanc mulieręʒ famo
ſam effectam· q̄d virtus p̄dicentis effecit· Et reg
num quidem multoꝝ et ducum victorie ſilentur·
et multi qui ciuitates ɔſtruxerunt et gentes mul
tas ſeruituti ſubegerunt· neqʒ ex auditu neqʒ ex
nomine ſunt cogniti· q̄m̄ autem hec mulier oleuʒ
effudit in domo leproſi cuiuſdaʒ· xij· viris p̄ntib9
hoc om̄es cōcinunt p orbem terraꝝ et temp9 tn̄
ptranſijt· et memoria eius quod factum eſt· non ē
tabefacta· Sed quare nihil ſpeciale ꝓmiſit mł́eri

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſed ſempiternā memoriam· quia ex his que dixit
intelligi potuit ·Si eñ opus bonum fecit manife
ſtum· ꝙ et mercedem dignam accipiet· Hiero·
Miſtice autem paſſurus ꝓ omni mundo moratur
in bethania in domo obedientie· que quondā fuit
ſimonis leproſi· Simon quoqꝫ ipſe obediens dicit̃·
qui iuxta aliam intelligentiam mūdus interꝑtari
poteſt· in cuius domo curata ē eccleſia· Orige·
Oleum autem vbiqꝫ in ſcripturis· aut opꝰ miſeri=
cordie intelligitur· quo lucerna verbi enutrita
clareſcit· aut doctrina· cuiꝰ auditu verbum fidei·
quod eſt accenſum nutrit̃· Generaliter ergo om̃e
quo quis vngitur· oleum appellat̃· olei autē alid
eſt vngueentū Item vnguenti alid eſt p̃cioſum·
Sic omnis actus iuſtus opus bonum dicit̃· Opis
autem boni· aliud quod facimus ꝓpter homines·
aliud quod ꝓpter deum et ſ͛m deum· Item hoc ip=
ſum quod facimus ꝓpter deū· aliud ꝓficit ad vſū
hominū· aliud tm̃ ad gloriam dei· vtputa aliquis
benefacit homini naturali iuſtitia motus· nō ꝓpt̃
deum· qm̃ faciebant interdū et gentes· opꝰ illud
oleum eſt vulgare non magni odoris· et ipm̃ tam̃
acceptabile apud deū· qm̃ vt dicit petrꝰ apł
clementē· opa bona que fiunt ab infidelibꝰ i hoc
ſeculo eis ꝓſunt· non in illo ad ꝯſequendum vitā
eternam· Qui autem ꝓpter deum faciunt· magis ill̃
in illo ſeculo ꝓficit· hoc eſt vnguentum boni odo
ris· Sed aliud fit ad vtilitatem hoim· vtputa ele
moſina et cetera huiuſmōi· Hoc qui facit in xp̄ia
nos· pedes domini vngit· quia ipi ſūt dñi pedes
quod p̃cipue ſolent facere penitentes ꝓ remiſſio
ne peccatoꝝ ſuoꝝ· Qui autem caſtitati ſtudet et
in ieiunijs et orationibꝰ ꝑmanet et ceteris· q̄ tm̃
ad gloriā dei ꝓficiunt· h̓ eſt vnguentū qđ vngit
domini caput Et hoc eſt vnguentū p̃cioſū ex cuiꝰ
odore tota repletur eccleſia· et hoc eſt opꝰ ꝓpri=
um non penitētiū· ſed ꝑfectoꝝ· aut doctrina que
neceſſaria eſt hominibꝰ· hoc eſt vnguentum· quo
pedes domini vngunt̃· Agnitio autem fidei· que
ad ſolum ꝑtinet deū eſt vnguentū· quo vngitur
caput xp̄i· quo ſepelimꝰ xp̄o per baptiſmū et mor
tem· Hilari· Mulier autem hec in p̄figuratione
plebis gentium eſt· que in paſſione xp̄i gloriā do
reddidit· Caput eñ eius punxit· Caput autē xp̄i
deus eſt· Nam vnguentum boni opis eſt fructus·
ſed diſcipuli fauore ſaluandi iſrahelis· vendi hoc i
vſum pauperū dicunt debuiſſe· paupes autē iude
os fide indigentes· inſtinctu ꝓphetico nuncupant·
quibus dominꝰ ait plurimum eſſe temporis· quo
habere curam paupum poſſent· Ceteꝝ nō niſi ex
p̃cepto ſuo ſalutem gentibꝰ poſſe p̄ſtari· que ſe=
cum infuſo mulieris huius vnguēto ſunt ꝯſepul=
te· quia regn̄atio non niſi eum mortuis in baptiſ=
mi ꝓfeſſione reddetur· et idcirco vbi p̄dicabitur
hoc euangelium· narrabitur opus eius· quia ceſ/
ſāte iſrahel· Euāgelij gloria fide gētiū p̄dicabit̃

Tunc abijt vnꝰ de xij· qui dicebat̃ iudas ſcharioth ad p̄ncipes ſacerdotū· ⁊ ait illis·

Glo· Poſita occa=
ſione ꝓditionis cōſe
quēter de ꝓditione
iude agit euangeli=
ſta vn̄ dic̃· Tūc abijt
vnus de ·xij· Chriſ·

Quid vultis michi da=re· et ego vobis eū tra=dam· At illi cōſtitu=erūt ei ·xxx· argēteos Et exide q̄rebat oppor=tunitatē vt eū t̃deret·

in ome· tunc ſcꝫ· quā
do hoc audiuit· quo
mā ꝑdicabitur hoc
euā· vbiqꝫ timuit eū
nam virtutis in ſta/
bilis erat· ꝙ dictum
eſt· Augꝰ· de cō·
euan· Ita eñ ſermo
dirigit̃· dicēte domi
no ſcitis· q꞉ poſt biduū paſca fiet· tūc ꝯgregati
ſunt p̄ncipes ſacerdotum· Tunc abijt vnꝰ de ·xij·
Int̃ illud eñ quod dictum eſt· Ne tumultꝰ fieret
in populo et h̓ qđ dicit̃· Tunc abijt vnus de ·xij·
interpoſitum eſt illud de bethania· qđ recapitu=
lando dictum eſt· Orige· Abijt autem aduerſus
vnum p̄ncipem ſacerdotum qui factus fuerat ſa=
cerdos ineternū ad multos p̄ncipes ſacerdotū vt
venderet p̃cio volentē redimē totū mundū Ra·
Abijt autem dicit· quia non coactus· non inuitatꝰ
ſed ſponte ſceleratum· inijt conſilium· Chriſo·
in ome· Addit autem vnus de ·xij· ac ſi di· de p̄mo
choro eoꝝ qui ſublimiter electi ſūt· ⁊ ad deſignati
onem eiꝰ adiungit· qui dicitur iudas ſcarioth erat
eñ et alius iudas Remi· Scariotha nanqꝫ fuit
villa vn̄ ortus eſt ille iudas· Leo papa in ſ͛mo
ne de paſſione· qui non timoris ꝑturbatione xp̄m
deſeruit· ſed pecunie cupiditate diſtraxit amore
eñ pecunie vilis eſt omnis affectio et anima lucri
cupida etiam ꝓ exiguo perire nō metuit· nullūqꝫ
eſt iuſtitie in illo corde veſtigium In quo ſibi aua
ritia facit habitaculū· Hic ꝑfidꝰ iudas inebriatꝰ
veneno dum ſitit lucrum· tam ſtulte impiꝰ fit· vt
⁊ dñm venderet· et magiſtrū· Vnde dixit p̄ncipi
bus ſacerdotum· Quid vultis mihi dare et ego vo
bis eum tradā Hiero· Infelix iudas damnū qđ
ex effuſione vnguenti ſe feciſſe credebat· vult ma
giſtri p̃cio ꝯpenſare· Nec certam tñ poſtulat ſum
mam· vt ſaltem lucroſa videret̃ proditio Sed q̄ſi
vile tradens mancipium in poteſtate emētiū po
ſuit quantū vellent dare· Orige· Hoc autē faci
unt om̃es qui accipiūt aliquid corpalium aut mū
dialium rerum vt tradant· et eiciāt ab anima ſua·
ſaluatorem· ⁊ verbum veritatis quod erat in eis
Sequit̃· At illi ꝯſtituerunt ei ·xxx· ar· tantā mer=
cedem ꝯſtituentes· quātos annos ſaluator ꝯuer=
ſatus fuerat in hoc mundo Hiero· Ioſeph autē
non vt multi putant iuxta ·lxx· interp̄tes ·xxx· au=
reis venditꝰ eſt· ſed iuxta hebraicā veritatē ·xxx·
ar· neqꝫ eñ poterat ſuꝰ p̃cioſior eſſe q̄ dominus
Augꝰ· de con· euā· ꝙ aūt dñs ·xxx· argen· vendi
tus eſt· ſignificauit per iudā iudeos iniquoſqꝫ· q̄ ꝑ
ſeq̄ntes carnalia ⁊ tpalia q̄ ad q̄nqꝫ ꝑtinēt ſenſꝰ
corporis xp̄m habere noluerūt· et quia ſexta mū
di etate fecerunt ſexies quinqꝫ eos q̄ſi p̄tium ven
diti dñi accepiſſe ſignatum eſt· et quia eloquiū do
mini argentū eſt· illi autem ipam legem etiā car=
naliter intellexerūt· tanq̄ in argēto impreſſerāt
ſecularis p̄ncipatꝰ ymaginē· quā amiſſo domino
tenuerunt· Sequit̃· Et exinde querebat oportu=
nitatem vt eum traderet· Orig· Qualem autē
oportunitatē querebat iudas· Lucas manifeſtiꝰ
explanat· dicens· Et querebat oportunitatē· vt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

traderet eū ſine turba. id eſt quādo pplus nō erat circa eum. Sed ſecret9 erat cum diſcipulis. quod et fecit. tradens eum poſt cenā cum ſecret9 eēt in pdio gethſemani et inde vſq3 nunc opportunitas iſta videt̄ his qui volunt pdere dei verbū in tempore pſecutionis. quando multitudo credentium non eſt circa verbū veritatis. Glo. pſecut9 fuerat euāgeliſta de his que erant pambula ad xpi paſſionē ſc3 de pnuntiatione paſſionis. de ꝯſilio principū et de tractatu pdicionis. Nūc aūt tempus et ſeriem paſſionis incipit. dicens. Prima autē die azi.

Prima aūt die azimorum. acceſſerūt diſcipuli ad ieſu3 dicentes. vbi vis paremus tibi ꝯmedere paſcha At ihus dixit. Ite in ciuitatem ad quendā et dicite ei. mgr̄ dicit Temp9 meum ppe eſt apud te facio paſcha cum diſcipul' meis. Et fecerūt diſcipuli ſicut cōſtituit illis ihēſus. et parauerūt paſcha.

Hiero9. Prima dies azimoꝝ. xiiij. dies mēſis pmi eſt. qn̄ agnus immolatur et luna pleniſſima eſt et fermentum abicitur Remi. Et notādū q apud iudeos. primo die paſcha celebratur. reliqui vero vij. ſequentes dies azimoꝝ vocant̄. ſed nunc dies azimoꝝ dicit̄ pro die paſce Chri. in ꝯme. Vel hanc pmam diē azimoꝝ dicit quia vij. dies azimoꝝ erāt. Aſſueuerāt eīm iudei a veſpera ſemp numerare diem. vn̄ hui9 diei facit mētionem ſcd̄m q̄m in veſpera paſca erat immolandū. quod quinta feria fuit. Remigius Sed forte dicet aliquis. Si ille typicus agnus figura3 huius veri agni geſtabat. quare nō ea nocte paſſus eſt criſtus. quādo ſolebat agn9 immolari. Sed ſciendum. quia eadem nocte miſteria ſanguinis et corpis ſui diſcipl'is celebranda tradidit. et ſic tentus a iudeis et ſue immolationis. id ē paſſionis ſacrauit exordium ſequit̄. Acceſſerūt ad ieſum diſcipuli. dicentes. Vbi vis parem9 tibi comedere paſca. Inter eos autē diſcipulos qui acceſſerunt ad ieſum interrogātes et iudam fuiſſe eſtimo pditorem. Chriſ. in ꝯme. Ex hoc autē manifeſtum eſt. q̄m non erat ei dom9 neq3 tugurīū. Ego aūt eſtimo neq3 diſcipulos habuiſſe. pfecto eīm eū illuc rogaſſent venire. Sequitur. At ieſus dixit. Ite in ciuitatē ad quendam Aug9. de. con. euā Eum ſc3 quē marc9 et lucas dicūt prēmfamilias. ve dominū domus. q ergo interpoſuit matheus ad quenda3. tanq̄ ex pſona ſua ſtudio breuitatis illud cōpendio voluit inſinuare. Nam nemine3 ſic loqui vt dicat. ite ad quenda3. quis neſciat. At p hoc cum matheus verba dn̄i poſuiſſet dicētis. Ite in ciuitatē. interpoſuit ipe ad quendā non q2 ipe domin9 hoc dixerit. ſed vt ipe nobis inſinuaret tanto nomine fuiſſe quendā in ciuitate ad quā domini diſcipuli mittebant̄. vt pararent paſca. manifeſtum eīm diſcipulos a domino nō ad quēlibet. ſed ad quendā hoīem. id ē ad certū aliquē miſſos eſſe Chri. in ꝯme. Vel dicendum. q hoc q dicit. ad quendum oſtendit. q ad ignotū hominem mittit Mōſtrās hinc. quoniā poterat non pati. Qui eīm menti huius pſuaſit vt eos ſuſciperet. qd̄ nō vtiq3 operat9 eſſet in his qui eum crucifigebāt. ego autem non hoc admiror ſolū. q̄m eum ſuſcepit ignot9 exiſtēs. ſ3 q̄m ſuſcipiendo xpm multorū odiū contempſit. Hila. Vel ideo hominē cu3 quo paſca celebratur9 eſſet. nō nominat. non eīm xpian9 honor credentib9 erat pſcitus Raba. vel nomē ptermittit. vt omnib9 veꝝ. paſca celebrare volentib9 xpmq3 hoſpitio ſue mentis ſuſcipere danda facultas deſignet̄. Hiero. In hoc etiā more3 veteris teſtamēti noua ſcriptura ꝯſeruat. frequēter eīm legimus. dixit. ille illi. et in loco illo et illo et tn̄ nomen pſonaꝝ locoꝝq3 non ponit̄. Sequitur. et dicite ei. Magiſter dicit. temp9 meū ppe ē. Chriſ. in ꝯme. Hoc aūt dixit diſcipulis paſſionem ꝯmemorās. vt ex multiplici paſſionis enūciatione exercitati. meditarent̄ qd̄ futuꝝ erat. ſimul autem demōſtrās. q volens ad paſſionem venit. Sequit̄. Apud te facio paſca In quo demōſtrat. quoniā vſq3 ad vltimū diem non erat ꝯtrari9 legi. Addidit aūt cum diſcipl'is meis. vt ſufficiens fieret pparatio. et vt ille ad quē mittebat nō exiſtimaret eum occultari velle. Sequit̄. Et fece. diſci. ſicut ꝯſti. illis ieſus et paraue. paſca. Origenes Forſitan autem aliquis requiret. ex eo q ieſus celebrauit more iudaico paſca. quia conuenit et nos imitatores xpi ſimiliter facere. non conſiderans q ieſus factus eſt ſub lege. non vt eos qui ſub lege erant. ſub lege relinqueret. ſed vt ex lege educeret. quāto ergo magis nō ꝯuenit illos introire in lege qui p9 fuerāt extra legē. ſed ſpiritaliter celebrantes que in lege corpaliter celebrāda mādant̄. vt in azimis ſinceritatis et celebrātes paſca ſm volūtatē agni dicētis. Niſi mādūcaueritis carnem meā. et biberitis ſanguinē meū. nō habebitis vitam in vobis.

Veſpere autem facto diſcūbebat cu3 xij. diſcipulis ſuis. Et edentibus illis dixit. Amē dico vobis. quia vn9 veſtrū me traditurus eſt. Et contriſtati valde. ceperūt ſinguli dicere. Nunq̇d ego ſum domine. At ipe rn̄dens ait. Qui intigit mecū manu3 in parapſide hic me tradet. Fili9 quidē hominis vadit. ſicut ſcptum ē de illo. ve autē homini illi per quē filius hominis tradetur

Hiero. quia ſupra domin9 de paſca ſua pdixerat. Nunc etiā de pditore predicit dans ei penitētie locum. vt cum intelligeret ſciri cogitationes ſuas et occulta cordis ꝯſilia penitret. eum facti ſui. vn̄ dicitur. veſpere aūt fac. diſcū. cū. xij. diſ. ſuis Remig. Cum xij. dicit. quia iudas adhuc erat in numero. qui ia3 receſſerat merito. Hieron. Omnia enim ſic agit iudas vt tollatur ſuſpitio pditoris Remig. Et notandū q2 pulchre veſpe facto diſcubuiſſe dicitur. q̄m ad veſperam agn9 immolari ſolebat

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

bonū erat ei ſi nat9 nō fuiſſ3 homo ille. reſpō dens autē iudas qui tradidit eū dixit. Nū quid ego ſū rabi. Ait illi tu dixiſti.

Raba. Ideō etiam veſpere diſcubuit cū diſcipſis. quia in paſ ſione xp̄i. quando ve tus ſol ad occaſum properauit refectio eterna. omnib9 fide lib9 preparata fuit

Chriſo. in omelia deſignat autē euāl geſta ꝙ comedētib9 ilſ diſpu tat ieſus de t̄ditione iude. vt et de tp̄e et a menſā oñdat malitiā ꝓditoris. Et ideo ſequit̄. et edenti b9 ilſ. d. amē. di. vo. q: vn9 veſ. me tra. ē. Leo pa. i ſ. de paſ. In q̄ notā ſibi eē ꝓditoris ſui ɔſciē tiā demōſtrauit nō aſpa ac apta ipiū increpatōe ɔfundēs. ſ3 leui et tacita admonitione ɔuenies vt facili9 corrigēt penitēdo. quē nulla deformaſſet abiectio. Ori. vel dixit gn̄alit̄. vt teſtio ꝑcuſſi cordis ſinglo͛ꝫ q̄litas ꝓbaret̄. aut iude oñdet ma litiā. q̄ nec cognitori ɔſilioꝫ ſuoꝫ credebat eſto. q: in p̄mis putauit latere q̄ſi hoīem. q̄ poſtq̄ vi dit ɔſciētiā ſuā poſitā i v̄bis ipſi9. quoꝫ p̄mū in fidelitatis erat. t̄m ipudētie ⁊ vt etiā diſciploꝫ oñdēt. bōitatē. q: pl9 credebāt verb̄ xp̄i q̄ ɔſci entie ſue. vñ ſequit̄. Et cō. ſūt val. ⁊ ce. ſin. di. Nū quid ego ſu3 dñe. Vnuſquiſq3 em̄ diſcipuloꝫ ſcie bat ex his q̄ docuerat ieſus. qm̄ ad malū v̄tibilis eſt humana natura. ⁊ in colluctat ōe aduerſus rec tores huius mundi tenebraꝫ. Et ꝑpter hāc cauſā vnuſquiſq3 eoꝫ timēs int̄rogauit. vñ et de oibus futuris timendū ē nob̄ infirmis. Vidēs aūt dñs de ſeipſis timētes diſciplos. demōſtrauit ꝓditorē in ditio ꝑphetie vocis dicētis. Qui mādūcauit panē mecū. āpliauit aduerſu3 me ſupplātatōe3. vñ ſeq̄ tur. At ip̄e r̄ndens ait. Qui intigit mecū manū in pap. h me t̄det. Hie. O mira dñi patiētia. p̄us dixerat. vnus v̄m me t̄det pſeuerat ꝓditor in ma lo. maifeſti9 arguit. ⁊ tñ nomē ꝑpriū nō deſignat Iudas em̄ ceteris ɔtriſtatis ⁊ ret̄hētib9 manū ⁊ interdicētib9 cibos ori ſuo temeritate ⁊ impudē cia q̄ ꝓditur9 erat. etiā manū cum mgr̄o mitti t in parapſidē. vt audatia bonā ɔſcientiā mentiretur

Chri. in ome. Mihi at̄ videt̄. et hec xp̄m feciſ ſe. ꝙ ſc3 iudas cū eo in parapſide intingēt. magis eū ɔfundēs et in amorē ſuū atr̄hens Raba. Qd aūt dicit hic mathe9 in parapſide. marc9 dicit in catino. Parapſis em̄ eſt vas eſcaꝫ q̄drangulatū a paribus aſſib9. i. eq̄s laterib9 dictū. Catinum vero vas fictile apertū ad immittendū liquorem ⁊ potuit fieri vt in menſa vas fictile q̄drangulu3 ɔtineret̄. Orig. hec eſt aūt ꝑpria ɔſuetudo homi num nimis maloꝫ. vt p9 ſalē et panē inſidientur hoib9 maxie nihil inimicitie ab eis hn̄tib9. Si at̄ et poſt ſpiritalē mēſam abundātı9 videb̄ multitu dinē malitie ei9 nō recordat9. nec in copalib9 ho mis mgr̄i dilectōe3. nec in ſpiritalib9 doctrinā. ta les ſūt oēs in eccleſia q̄ inſidiant̄ fr̄ib9 ſuis. cū qui bus ad eandē mēſam corpis xp̄i frequenter ſimul fiert̄ Hie. Iudas at̄ nec p̄mo nec ſc̄do correct9 a ꝓditione retr̄hit pedē. ſ3 pacia dñi nutrit impu dentiā ſuā. et ideo pena p̄dicit̄. vt quē pudor non vinceat. corrigāt denūtiata ſupplicia. Vñ ſequitur

Filius quidē hoīs vadit ſicut ſcriptum eſt de illo

Remi. Humanitatis nāq3 eſt ire ⁊ redire. diuini tatis ſp̄ manēꝫ eſſe. ⁊ quia hūanitas pati potuit et mori. ideo pulcre dr̄ fili9 hoīs abire. Aperte etiā dicit. ſic ſcriptū eſt. de eo. qm̄ q̄cunq3 paſſus eſt. Prius a ꝑphetis p̄dicta ſunt. Chri. in ome. Hoc aūt dixit ad ɔſolandū diſciplos vt nō exiſti marent infirmitatis. i. qd̄ paſſurus erat. et vtinā etiā corrigere3 ꝓditorē Quāuis at̄ ſcriptū fuerit paſſurū eſſe xp̄m nihilomin9 tñ incuſat̄ iudas. nō em̄ t̄ditio iude ſalutem nr̄am opata eſt. ſ3 ſapiētia xp̄i q̄ alioꝫ nequicijs. ad id qd̄ nobis expediebat vtebat̄. vñ ſequit̄. Ve at̄ homi illi. p quē fili9 ho mis t̄detur Orig. Nō dixit ve homini illi a quo tradit̄. ſ3 p quē tradet̄ oñdens alteꝫ a q̄ t̄debat̄ id eſt dyabolo. ip̄m at̄ iudā miniſtrū eſſe t̄ditōis Ve etiā oib9 ꝓditorib9 xp̄i. Quicūq3 em̄ diſcipu los xp̄i t̄dit. ip̄m xp̄m t̄dit. Remi. Ve etiā erit oib9 qui maligna ɔſcientia ⁊ polluta ad menſam xp̄i accedūt Quāuis em̄ xp̄m nō t̄dāt iudeis cruci figēdū. tradūt tñ ſuis iniq̄s mēbris ſumēdū Et ad maiorē ex agg̃uatōe3 ſubdit. Bonū erat illi ſi nat9 nō fuiſſet hō ille. Hiero. Non at̄ ideo putād9 ē añ fuiſſe q̄ naſceret̄. q: nlli poſſit eſſe bñ. niſi ei qui fuerit. ſ3 ſimplicit̄ dictū eſt. multo meli9 eſſe n̄ ſubſiſtē. q̄ male ſubſiſtē. Aug9. de q̄ſt. euā. Et ſi quiſpiā oſtendi aliquā vitā eſſe añ iſtā. nō iude tñ vt nō naſceret̄. ſ3 nlli expedire ɔuincit̄. an dia bolo dic̄ nō expedire naſci. ſc3 ad p̄ctm añ etiā bo num erat illi vt xp̄o non naſceret̄ p vocatōe3 nec eſſ3 apoſtota. Ori. Iudas at̄ p9 oīm aploꝫ int̄ro gationes. et p9 xp̄i narratōe3 de ip̄o vix aliqñ ⁊ ip̄e interrogauit verſuto ɔſilio vt ſimilia ceteris int̄rogando celar3 ꝓditōis ɔſiliū. Nam vera t̄ſti tia non ſuſtinet morā. vñ ſequit̄. R̄ndens aūt Iu das qui t̄didit eū dixit. Nunq̄d ego ſū rabi Hie. In quo blāditiēs fingit affectū. ſiue incredulita tis ſignū. Ceteri em̄ qui nō erāt ꝓdituri dicūt. nū quid ego ſum dñe. Iſte qui ꝓditur9 erat nō dñm ſ3 mgr̄m vocat. q̄ſi excuſationē habeat. ſi dño de negato ſaltē magiſtrū ꝓdiderit Orig. vel hoc ip̄m q̄ſi ſubſannēs dicit. q: vocabat̄ mgr̄. cū non eſſ3 hoc vocabulo dign9 Chriſ. in ome. Quam uis autē dñs poterat dixiſſe. argentū es pact9 ac cipere. et adhuc audes interrogare. ſ3 nihil hoꝫ dixit mitiſſim9 ieſus. nobis terminos et regulas p figens. Sequit̄ em̄. Et ait illi. tu dixiſti. Remi. Qd ſic pōt intelligi. Tu dicis. ſiue tu dixiſti. ⁊ nō ego. vt adhuc locus penitētie accederet̄ dum nō ap̄ci9 ei9 p̄ūſitas manifeſtat̄ Raba. potuit etiā hoc ſic dici a iuda. et a dño r̄nderi. vt nō om̄es ad verterent qd̄ dictum erat.

Cenantibus aūt illis accepit iħus panē et bn̄dixit ac fregit de ditq3 diſcipul' ſuis et ait. Accipite ⁊ come dite hoc ē corp9 meū

Hiero. Poſtq̄ ti picum. paſca fuerat impletū. ⁊ agni car nes cum aplis come derat. ad verum pa ſce tranſgreditur ſa cramentū vt quādo enī prefiguratione ei9 melchiſedech ſū mi dei ſacerdos pa nem vinum offerens

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

fecerat·ipe quoq; in veritate ſui corporis ⁊ ſan-
guinis repñtaret·Vnde dicit̃ Cenantibꝰ autẽ illis
Augꝰ·Ad ianuarium·In quo liquido apparet·
qm̃ pmo acceperũt diſcipuli corpꝰ et ſanguinẽ do-
mini·nõ eos accepiſſe ieiunos·Nunquid tñ ꝓpterea
calũniãdum eſt vniuerſe eccl̃ie·ꝙ a ieiunis ſemp
accipit̃·Placuit eñ ſpũiſancto·vt in honorẽ tan-
ti ſacramẽti in os xp̃iani pus dñicuꝫ corpꝰ intra-
ret ꝙ ceteri cibi·Saluator nanq; ꝗ vehemẽciꝰ
cõmẽdaret miſterij huiꝰ altitudinẽ·vltimi in hoc
voluit infigi cordibꝰ et memorie diſcipulorũ a
quibꝰ ad paſſionẽ digreſſus erat·⁊ ideo nõ pce-
pit quo deinceps ordine ſumeret̃·vt apl̃is·p quos
eccleſiã diſpoſiturꝰ erat·ſeruaꝛ hũc locũ Glo·
Sub alia tñ ſpetie carnẽ ⁊ ſanguinẽ ſuũ tdidit cri-
ſtus·deinceps ſumendũ inſtituit·vt fides haberꝫ
meritũ que de his eſt·q̃ non vident̃ Ambro·de
ſacmẽtis Et vt nullꝰ horror cruoris ſit·et pcium
tñ operetur redemptõis· Augꝰ·ſup iohã·Com-
mẽdauit·aũt dñs corpꝰ et ſãguinẽ ſuũ in eis rebꝰ
q̃ ad vnũ aliqd redigunt̃ ex multis·Panis nãq; in
vnum ex multis granis ɔficit̃·vinũ vero in vnum
ex multis acinis ɔfluit·Ita dñs ieſus xp̃s nos ſig-
nauit·et miſteriũ pacis ac vnitatis nr̃e i ſua mẽſa
cõſecrauit· Remi·Apte etiã fructũ terre obtu-
lit·vt p hoc demõſtraꝛ·qꝛ ad hoc venerat·vt illã
maledictionẽ aufferret·qua maledicta eſt terra ꝓp-
ter pctm̃ pmi hoĩs·Cõgruẽter etiã iuſſit offerri·
que de terra naſcunt̃·⁊ ꝓ quibꝰ hoĩes maxime la-
borant vt nõ eſſet difficultas in acqrẽdo et hoĩes
de labore manuũ ſuarum ſacrifitium deo offerrẽt·
Ambro de ſacmentis Ex hoc autẽ accipe ante-
riora·eſſe miſteria·xp̃ianoꝝ ꝙ iudeoꝝ·Obtulit
eñ melchiſedech panẽ ⁊ vinũ ſimilr̃·p oĩa filio dĩ
cui dicit̃·Tu es ſacerdos in eternũ ſm ordinẽ mel-
chiſedech·de q̃ et hic dicit̃·Accepit ieſus panem
Glo·ꝙ de pane frumẽti intelligi debet·Grano
eñ frumẽti ſe ɔpauit dñs dicens·Niſi granũ fru-
menti cadens in terrã·Talis etiã panis competit
ſacramento·quia eius vſus eſt ɔmunior·Nam alij
panes ꝓpter eiꝰ defectum fiunt·Quia vero xp̃us
vſq; ad vltimũ diẽ demõſtrauit ſe nõ eſſe ɔtrariũ
legi·vt ſupra ex vbis criſoſtomi habitũ eſt·In veſpa
vero qñ paſca immolabat̃·ſm legis pceptum azi-
ma ɔmedendũ erat·et oĩe fermentatũ abiciendũ
manifeſtũ eſt·ꝙ panis iſte quẽ dñs accepit·vt di-
ſcipulis traderet azimꝰ fuit· Greg·in regiſtro
Solet aũt nõnullos mouere·ꝙ in eccleſia alij offe-
runt panes azimos·alij fermẽtatos·Eccleſia nãq;
romana offert azimos panes ꝓpterea ꝙ dñs ſine
vlla ɔmixtione ſuſcepit carnẽ·alie vero eccleſie of-
ferunt fermentatũ ꝓ eo ꝙ verbũ patris indutũ eſt
carne·et eſt verus deꝰ et verus hõ·Nã et fermẽ-
tũ ɔmiſcet̃ farine·ſꝫ tam azimã ꝙ fermentatũ duꝫ
ſumimꝰ vnũ corpꝰ dñi noſtri ſaluatoris efficimur
Ambro·de ſacramẽtis·Iſte autem panis·ante
verba ſacmentoꝝ panis eſt vſitatꝰ·vbi acceſſerit
conſecratio·de pane fit caro xp̃i·Cõſecratio aũt
quibꝰ verbis eſt et quibꝰ ſmonibꝰ·niſi dñi ieſu·
Si eñ tanta vis eſt in eius ſmone·vt inciperent
eſſe que non erãt·Quãto magis opatoriꝰ eſt·vt
ſint que erant·⁊ in aliud ɔmutent̃·Si eñ operatus

eſt ſermo celeſtis in alijs rebꝰ·non opatur in cele-
ſtibus ſacramẽtis·Ergo ex pane corpus fit xp̃i·et
vinuꝫ fit ſanguis ɔſecratione verbi celeſtis·Mo-
dum requiris accipe Cõſuetudo eſt vt nõ gñetur
hõ·niſi ex viro ⁊ muliere·ſꝫ quia voluit dñs de ſpi-
ritu ſancto et vgine natꝰ eſt xp̃s Augꝰ·de ver-
bo·Sicut ergo p ſpiritũſanctũ vera caro·ſine co-
itu creat̃·ita et p eundem ſubſtãtia panis et vini
idem corpꝰ xp̃i et ſanguis ɔſecrat̃·Et ideo quia
verbo dñi fit pdicta ɔſecratio ſubdit̃·Benedixit·
Remi·per hoc etiam monſtrauit·quia humanã
naturam vna cum pr̃e et ſpirituſancto gr̃a diuine
vtutis impleuit·et eterne imortalitatis munere
ditauit·ſed vt mõſtraꝛ·quia corpꝰ eiꝰ nõ abſq;
ſua volũtate ſubiectũ erat paſſioni·ſubdit̃ Ac fre-
git· Auguꝰ·in li·ſen·ꝓſpi·Cum eñ frangitur
hoſtia·duꝫ ſanguis de calice in ora fideliũ fundit̃
quid aliud ꝙ dñici corpis immolatio in cruce eiꝰ
quia ſanguinis effuſio de latẽ deſignat̃ Dyoni·
in eccl̃iaſtica hierarchia·In hoc etiã oñdit̃ ꝙ vnũ
et ſimplum dei verbũ p humanatõeꝫ ɔpoſitum et
viſibile ad nos puenit·et ad ſe noſtrã ſocietatem
benigne pagens ſpiritaliũ bonoꝝ diſtributorum
nos participes fecit·Vñ ſequit̃·deditq; diſcipu-
lis ſuis Leo papa in ſ·de paſ·Nec ab hoc quidẽ
miſterio tditore ſubmoto vt oñderet̃ iudas nulla
iniuria exaſperatꝰ·qui impietate volũtaria erat
preſcitꝰ· Auguꝰ·ſup iohãnem·De vno eñ pa-
ne et petrus accepit ⁊ iudas·Sed petrꝰ accepit
ad vitam·iudas ad mortẽ Criſ·in omẽ·Et hoc
iohannes oñdit·dicens·qm̃ poſt hoc intrauit in
eum ſathanas·Etenĩ maius peccatũ eſt factũ·Et
quoniã cum tali mente ad miſteria acceſſit·⁊ quo-
niam cuꝫ acceſſiſſet·non factus eſt melior·neq; ti-
more·neq; benefitio·neq; honore· Xp̃s autẽ nõ
ꝓhibuit eum·ꝙuis omnia nouerit·vt diſcas·qm̃
nihil dereliquit eoꝝ·que in correptionẽ ɔueniũt
Remig·In hoc etiam facto reliquit exemplum
eccl̃ie·vt neminẽ a ſocietate ſui·neq; a ɔmunione
corpis et ſanguinis domini ſegreget·niſi ꝓ aliq̃
manifeſto et publico crimine· Hila·vel ſine iu-
da paſca accepto calice et fracto pane ɔficit̃·dig-
nus eñ eternoꝝ ſacramentoꝝ ɔmunione nõ fue-
erat Diſceſſiſſe autem eum hinc intelligit̃·ꝙ cum
turbis reuerſus oñdit̃·ſequitur·et ait·accipite ⁊
cõmedite· Auguꝰ·de·ver·do·Inuitat dñs ſer-
uos vt ꝑparet eis cibũ ſeipm̃· Sꝫ q̃s audeat mãdu-
care dñm ſuũ·⁊ q̃dẽ qñ mãducat̃·reficit·ſꝫ nõ defi-
cit·viuit mãducatꝰ·qꝛ ſurrexit occiſꝰ·nec qñ mã-
ducat̃ ptes de illo·facimꝰ ⁊ q̃dẽ i ſacmẽto ſic fit
norunt fideles queadmodũ manducẽt carnẽ xp̃i·
Vnuſquiſq; ptẽ ſuã accepit·p ptes mãducat̃ i ſa-
cramẽto ⁊ integer manet·Totꝰ i celo·totꝰ i corde
tuo·Ideo at iſta dicunt̃ ſacmẽta·qꝛ in eis aliud vide-
tur·⁊ aliud itelligit̃·qd videt̃ ht̃ ſpeciẽ corpalẽ
qd intelligit̃·fructũ ht̃ ſpiritalẽ· Augꝰ·ſuper
iohannẽ·Carnẽ aũt xp̃i nõ edamꝰ tantũ in ſacra-
mẽto qd et multi mali faciũt·ſꝫ vſq; ad ſpũs parti-
cipatõeꝫ mãducemꝰ·vt in dñi corpe tanꝙ mẽbra
maneamꝰ·vt eiꝰ ſpiritu vegetemꝰ· Amb·de ſa-
cramẽtis·añ eñ ꝙ ɔſecret̃ panis eſt·vbi at vba
xp̃i acceſſerit dicẽtis·hoc ẽ corpꝰ meũ corpꝰ xp̃i eſt

Et accipiēs calicē
grcias egit·et dedit
illis dicens Bibite ex
hoc oēs·hic ē ſang
uis me⁹ noui teſtamē
ti·qui pro multis effū
det in remiſſionē pec·
catoꝝ· Dico aūt vo
bis·non bibaȝ ammō
de hoc genimine vitiſ
vſqȝ in illum diē·quo
illud bibam vobiſcuȝ
nouū i regno pr̄is mei

Remig·Quia cor
pus ſuum ſub ſpetie
panis dn̄s diſcipuli
dederat·pulcre etiā
caliceȝ ſui ſanguinis
tradit eiſdē·Vn̄ dici
tur·Et accipiēs cali
cē·gracias egit· In
quo demōſtrat quā
tum de noſtra ſalute
gratulet̄·ꝓ quib⁹
etiam ſanguinē ſuuȝ
funderet Chriſo·
in ome· Ideo etiam
gratias egit vt nos
doceret·qualit̄ opor
teret nos hoc miſte=
rium pficere ⁊ etiaȝ
monſtrauit·quomā ad paſſionem nō venit nolēs
Erudiuit em̄ nos·qd̄cūqȝ patim̄ cū gratiaꝝ actio
ne ferre·Et etiam ex hoc bonaȝ ſpem nobis dedit
Si em̄ figura huius ſacrificij· ſcȝ immolatio agni
paſcalis·facta eſt liberatio populi ab Egipciaca
ſeruitute·multomagis veritas liberabit orbē ter
rarum·Sequit̄·Et dedit illis·dicēs·Bibite ex h̄
omnes·Ne autem hec audiētes turbarent̄·pmum
ip̄e ſanguinem ſuum bibit·inducens eos ſine tur=
batiōe ad cōmunionē miſterioꝝ Hiero·contra
heluidium·Sic igitur dn̄s ieſus fuit ꝯuiua et con
uiuium·ip̄e comedens·⁊ qui comedit̄·Sequitur·
Hic eſt ſanguis meus noui teſtamēti· Chriſ·in
omelia· hoc eſt anūtiationis legis noue·hoc em̄
ꝓmittebat vetus teſtamentū·qd̄ ꝯtinet nouum·
Sicut em̄ vetus teſtamentū habuit ſanguinē vi=
tuloꝝ et ouium·ita nouum habet ſanguinē domi
nicum· Remi·Sicut em̄ legit̄·quia accepit mo
yſes ſanguinem et miſit in craterā·et intincto va
ſciculo hiſopi aſperſit ꝓpl̄m dicens·hic eſt ſang=
uis teſtamenti qd̄ mandauit ad nos deus Chri·
in ome·Sanguinē autem nominans·et paſſionem
ſuam ꝓnuntiat·dicens·Qui ꝓ multis effundetur·
Et ruſus dicit mortis cauſam·cū ſubdit·In remiſ
ſionē peccatoꝝ vniuerſi orbis terraꝝ· Remi·
Et notandum quia nō ait ꝓ paucis aut ꝓ oīb⁹
ſed ꝓ multis·quia non venerat vnam tantū gen=
tem redimē·ſed multos de oīb⁹ gentib⁹ Chri·
in ome·hoc autem dicens oſtendit·ꝙ paſſio eius
miſterium eſt ſalutis humane·per quod etiam di/
ſcipulos cōſolatur·Etiam ſicut moyſes ait·h̄ erit
vobis memoriale ſempiternū·Ita et ip̄e dixit vt
lucas refert·hoc facite in meam ꝯmemorationem·

Rem·Non ſolum autem panem· ſȝ etiam vinum
offerendū docuit·vt eſurientes et ſitiētes·iuſtiti=
am his miſterijs doceret eſſe recreādos· Gloſa·
Sicut em̄ corpalis refectio fit per cibum et potū
Ita ſub ſpetie cibi et potus nobis ſpiritalē ꝯfec
tionem dn̄s ꝑparauit·Cōueniens etiam fuit ad ſig
nandum dominicā paſſionē·vt ſub duplici ſpetie
hoc ſacramentum inſtitueret̄·In paſſione em̄ ſang
uinem ſuum effudit·et ſic ſanguis eius fuit a cor=
pore ſeparat⁹·Oportuit ergo ad dominicā paſſi
onem repſentandā·ſeorſum ꝓponi panē et vinum
que ſunt corporis et ſanguinis ſacramenta· Sciē
dum tamen eſt·ꝙ ſub vtraqȝ ſpetie tot⁹ xp̄s ꝯti
netur·Sub ſpetie quidem panis ſimul ſanguis cū
corpore· ⁊ ſub ſpetie vini ſimul corpus cū ſangui
ne· Ambroſi⁹ in epiſtola ad corin·Ideo etiam
in duab⁹ ſpecieb⁹ celebrat̄·valet em̄ ad tuitionē
corporis et anime·quod p̄cipimus· Cipanus ad
concilium·Calix vere domini non eſt aqua ſola et
vinū·ſolū niſi vtrūqȝ miſceat̄·Nec corp⁹ dn̄i pōt
eſſe farina ſola aut aq̄ ſola·niſi vtrūqȝ fuerit adu=
natum· Ambro·de ſacramentis·Si autem mel/
chiſedech panē et vinum obtulit· quid ſibi vult
aque mixtio·Accipe rationē· Tetigit moyſes pe
tram·et petra vndam maximā fudit·petra autem
erat xp̄s·et vnus de militib⁹ lancea tetigit latus
xp̄i·et de latere eius aqua fluxit et ſanguis·aq̄ vt
mundaret·ſanguis vt redimeret· Remi·Scien
dum eſt etiam·ꝙ vt iohānes dicit·aque multi po
puli ſunt·Et quia nos oportet ſemper manere in
xp̄o·et xp̄m in nobis· vinum aque mixtum offert̄
vt oſtendatur·quia caput ⁊ mēbra·id eſt criſtus
et eccleſia vnum ſunt corpus·vel vt demonſtret̄·
qꝛ nec xp̄s paſſus eſt abſqȝ amore noſtre redemp
tionis·nec nos ſaluari poſſum⁹ abſqȝ illi⁹ paſſio=
ne· Chriſ·in ome·Quia vero de paſſione ⁊ cru
ce eis locut⁹ erat·ꝯſequēter eū qui de reſurrectio
ne eſt ſermonē inducit dicens·Dico autem vobis·
Non bibā ammodo de hoc genimine vitis vſqȝ i di
em illum·cum illud bibam vobiſcum nouū in reg
no patris mei Regnum autem reſurrectionē ſuam
nominat·Ideo autem hoc de reſurrectione dixit·ꝙ
ſcȝ cum aplīs eſſet bibitur⁹·ne aliqui exiſtimarēt
fantaſiam eſſe reſurrectionē Et ideo pſuadentes
hominib⁹ de xp̄i reſurrectione dixerūt Simul co
medim⁹ et bibimus cū eo·poſtq̄ reſurrexit a mor
tuis·per hoc ergo oſtendit·quod videbūt eū cla=
re ſuſcitatum·et cum ip̄is ruſus erit· Quod autē
dicit nouum·intelligendū eſt noue·i·nouo modo·
non quaſi corpus paſſibile habens et indigēs ci=
bo·Non em̄ poſt reſurrectionē comedit et bibit·
quia cibo indigeret·ſed ꝓpter reſurrectionis certi
tudinē·Quia vero ſunt quidam heretici in ſacris·
miſterijs aqua vtētes nō vino·demōſtrat ꝑ hec
verba·quomā et cū ſacra miſteria tradidit vinū
dedit quod et reſuſcitat⁹ bibit·Propter h̄ dicit·
Ex hoc genimine vitis· Vitis em̄ vinum nō aq̄m
gn̄at· Hiero·Vel aliter de carnalib⁹ dn̄s tran
ſit ad ſpiritalia·ꝙ vinea de egipto tranſplantata
populus ſit iſrahel·Sacra ſcriptura teſtat̄·Dicit
ergo dn̄s ſe de hac vinea nequaq̄ eſſe bibituꝝ ni
ſi in regno patris· Regnum patris fidē puto eſſe
credentium·Ergo cum iudei regnū receperint pa
tris·tunc de vino eoꝝ dn̄s bibet·Attende auteȝ
ꝙ dicat patris et non dei·Oīs·n·pater nomē eſt
filij·ac ſi diceret·cum crediderint in deum patreȝ
et adduxerit eos pater ad filium· Remi·Vel ali
ter·Non bibam de genimine vitis hui⁹·i·nō vlt̄
ſynagoge carnalib⁹ oblationib⁹ delectabor·In
quibus illa paſchalis agni immolatio p̄cipuuȝ lo
cum tenere ſolebat· Aderit autem temp⁹ mee re
ſurrectionis et dies·in quo regno patris conſtitu
tus id eſt gloria eterne imortalitatis ſublimatus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vobiſcũ illud bibam nouum· hoc eſt de aluatione illius populi iam renouati per aquã baptiſmatis· quaſi nouo gaudio letabor Aug9· de queſ· euã· Vel aliter· Cum dicit· Bibam illud nouũ ·vult intelligi hoc vet9 eſſe· Quia ergo de ꝓpagine adam qui vetus homo appellat̃· corp9 ſuſcepit· quod ĩ paſſione morti tradit̃ erat· Vñ etiam ꝑ vim ſacramentum cõmendauit ſanguinem ſuum· quid aliud nouuꝫ vinum ꝙ immortalitatem renouandoꝝ corporum intelligẽ debem9· Quod autem dicit· vobiſcum bibam· in ipſis reſurrectionem corporum ad videndã immortalitatẽ ꝓmittit· vobiſcum eñ nõ ad idem temp9· ſed ad eandẽ innouationẽ eſſe dictum accipienduꝫ eſt· Nam ⁊ nos dicit aplĩs reſurrexiſſe cum xp̃o· vt ſpes rei future iam letitiã pñtem afferat Quod aũt de hoc genimine vitis etiã illud nouum eſſe dicit· ſignificat vtiqꝫ eadem corpora reſurrectura· ſm innouationẽ celeſtem· que nunc ſm terrenã vetuſtatẽ ſunt moritura Hila Videtur aũt ex hoc ꝙ iudas cum eo non biberit· quia non erat bibiturus in regno· cum vniuerſos tunc bibentes ex vitis iſti9 fructu bibituros ſecũ poſtea polliceretur· Gloſa· Sed ſuſtinendo aliorum ſanctoꝝ ſententiã ·ꝙ ſcꝫ iudas ſacramẽta receperit a xp̃o dicendũ eſt· ꝙ hic dicit vobiſcũ ad plures eorum non ad omnes referendum eſt·

Et hymno dicto exierunt in montem oliueti· Tunc dicit illis ieſus· Oĩes ſcãdalũ patiemini in me ĩ iſta nocte Scriptũ eſt eñ percuciam paſtorem ⁊ diſpergentur oues gregis· poſtꝗ aũt reſurrexero· p̃cedã vos in galileam· Rñdens autem petrus· ait illi Et ſi oĩes ſcãdalizati fuerint in te· ego nunquã ſcandalizabor· Ait illi ieſus· Amẽ dico tibi· quia ĩ hac nocte anteꝗ gall9 cãtet ter me negabis· Ait illi petr9 Etiã ſi oportuerit me mori tecum nõ te negabo· ſimilit̃ ⁊ oẽs diſcipuli dixer̃t

Orige· Diſcipl̃os qui acceperant benedictionis panẽ· et biberant calicem gratiaꝝ actionis· docebat dñs ꝓ his omnibus himnum dicẽ patri· Vnde dicitur· et himno dicto· exierũt in monteꝫ oliueti· vt de alto trãſiret ad altum· quia fidelis nõ poteſt aliquid agẽ· in conualle Chri· in ome· Audiant quicũqꝫ velut porci ſimpliciter mãducãtes cũ ebrietate ſurgũt cuꝫ deceret gratias agere et in himnum menſam definẽ Audiant quicũqꝫ vltimã orationem in ſacris miſterijs non expectant· vltima eñ oratio illius hymni· eſt ſignũ Gratias ergo egit anteꝗ ſacramiſteria diſcipl̃is daꝛꝫ vt et nos gracias agеremus · Hymnum dixit poſtꝗ dedit· vt nos hoc ip̃m faciamus· Hieronim9· Iuxta hꝫ exemplũ ſaluatoris ·qui pane xp̃i et calice ſaturatus ⁊ inebriat9 fuerit· poteſt laudare deũ· et conſcẽdẽ montẽ oliueti· vbi laboꝝ refectio· doloriſqꝫ

ſolatium· et veri luminis notitia eſt· Hilari· per hoc etiam oſtenditur· ꝙ homines ↄſumati in vniuerſis diuinoꝝ miſterioꝝ virtutib9· gaudio exultationeqꝫ omnium· in celeſtem gloriam efferuntur

Orige· Apte etiam mons miſericordie elect9 ẽ vbi p̃nuntiatur9 fuit ſcandalum infirmitatis diſcipuloꝝ· iam tunc parat9· vt non repelleret diſcipulos diſcedentes· ſed vt reciperet reuertentes· Vnde ſequit̃· Tunc dixit illis ieſus· Omnes vos ſcãdalum patiemini in me in iſta nocte· Hiero· Predicit quidem quod paſſuri ſunt· vt cum paſſi fuerint· non deſperẽt ſalutẽ· ſed agentes penitentiam liberent̃· Chriſ· in ome· In quo etiã docet nos quales ante crucem fuerunt diſcipuli et quales poſt crucem· Etenĩ qui neqꝫ cum xp̃o· dum crucifigebat̃ ſtare poterant· poſt mortẽ xp̃i adamãte fuerũt latiores· Fuga eñ diſcipuloꝝ et timor demonſtratio eſt mortis xp̃i· vt confũdant̃ q̃ hereſi martionis egrotãt Si eñ neqꝫ ligat9 eſt neqꝫ crucifix9· vnde petro et reliquis apl̃is incuſſ9 eſt tant9 timor· Hiero· Et ſignanter addit· In iſta nocte· quia quõ qui inebriãt̃· ſic et qui ſcãdalũ patiunt̃· in nocte ⁊ in tenebris ſuſtinẽt Hila· Huius etiam p̃dictionis fides autoritate ꝓphetie veteris ↄtinebat̃· Vñ ſequitur· ſcriptum eſt enim percutiam paſtorem ⁊ diſpergẽtur oues gregis

Hiero· hoc alijs verbis ĩ zacharia ꝓpheta ſcriptum eſt· Et ex pſona ꝓphete ad deum dicit̃· pcute paſtorem· et diſpergent̃ oues· percutit̃ autem paſtor bonus· vt ponat animã ſuam ꝓ ouib9 ſuis et de multis gregib9 erroꝝ· fiat vn9 grex ⁊ vn9 paſtor· Chriſ· in ome· Hanc autẽ ꝓpheticã induit· ſimul quidẽ ſuadens eis attendere ſemp que ſcripta ſunt· Simul autem oſtendẽs quomã ſecuntum dei cõſilium crucifigebat̃· ⁊ vndiqꝫ mõſtrãs non alienũ ſe eſſe a veteri teſtamento qui in eo p̃nuntiabat̃· Non autem ꝑmiſit eos in triſtib9 ꝑmanere· ſed et leta p̃nuntiat· dicens· poſtꝗ auteꝫ reſurrexero· p̃cedaꝫ vos in galileã· Non eñ ↄfeſtiꝫ poſt reſurrectionẽ in ecclo eis apparuit· Neqꝫ in lõgam quandã regionẽ vt eis appareat· vadit· ſed in ip̃a gẽte et in ip̃is fere regionib9· vt et hinc crederent· qm̃ qui crucifix9 eſt· ip̃e eſt qui reſurrexit Propter hoc etiam ſe in galileam abire dicit vt· a timore iudeoꝝ liberati· crederent ei quod dicebatur Origenes· Predicit etiam· hoc eis vt qui ad modicũ diſpergunt̃ ſcãdalũ paſſi· poſt cõgregentur a reſurgẽte xp̃o ⁊ p̃cedente eos in galileam gentiũ· Hila· Sed petrus in tantũ et effectu ⁊ caritate xp̃i efferebat̃· vt ⁊ imbecillitatẽ carnis ſue et fidem verboꝝ domini non cõtuetur· ꝗſi dicta eius efficienda non eſſent Vnde ſequit̃ reſpõdens petrus ait illi· Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te· ego nunꝗ ſcandalizabor· Chri· in ome· Quid ais o petre· ꝓpheta dixit· diſpergent̃ oues· et xp̃s cõfirmauit quod dictum eſt· et tu dicis· nequaꝗ Quando dixit vnus ex vobis me tradet· Timebas ne tu eſſes traditor· ꝗuis nihil tibi tale cõſcius eras· Nunc autem manifeſte eo dicente· qm̃ omnes ſcãdalizabimini· ſed quia exut9 erat ab anxietate quã de ꝓditione habuerat· ↄfidens de reliquo dicebat· Ego nunꝗ ſcãdalizabor Hierom·

Non tamen eſt temeritas. nec mendatiū. ſed fides
eſt apoſtoli petri. et ardens affectꝰ erga dominū
ſaluatorem Remig. Quod ergo ille dicit ꝓuidē
do. iſte denegat amādo. vbi moraliter inſtruimꝰ.
vt quātum ꝯfidimꝰ de ardore fidei. tātum timea
mus de carnis fragilitate. Videt̄ tn̄ accuſabilis
petrus. et qm̄ ꝯtradixit. et quomā alijs ſeipſum
ꝑpoſuit et tercium. quomā totum ſibi attribuit. q
ſcꝫ fortiter eſſet ꝑſeueraturꝰ. vt hoc igit̄ in eo ſa
naret. permiſit eius caſum. non impellens eum ad
negandum. ſꝫ eum ſibi deſerens et naturā humanā
de fragilitate ꝯuincens. Orig. Vnde alij diſci
puli ſcandalizati ſunt in ieſu. Petrꝰ autem nō ſo
lū ſcādaliſat̄. ſed abundātius relinquit̄ vt ter de
negaret. vn̄ ſequit̄. Ait illi ieſus Amen dico tibi
quia in hac nocte anteq̄ȝ gallus cantet. ter me ne
gabis. Augꝰ. de con. euan. Poteſt autē mouē.
q tam diuerſa non tātū verba. ſꝫ etiam ſententias
euāgeliſte ꝑmittūt. quibus ꝑmonitꝰ petrꝰ illam
ꝑſumptionem ꝓferret. vel cum domino. vel pro
domino moriendi. Ita vt cogant intelligibiliter
eum expſſe ꝑſumptionē ſuam diuerſis locis ſermo
nis xp̄i. et ter illi a domino reſpōſum. q cum eſſet
ante galli cantum ter negaturus. ſicut etiam poſt
reſurrectionē ter illū interrogat vtrum illū amet
et mandatū de paſcendis ouibꝰ ter p̄cepit. Quid
enim habent hec verba mathei vel ſententie ſimi-
le illis. quibus ſm̄ iohannē vel quibus ſm̄ lucam
petrus ꝓtulit ꝑſumptionem ſuam. Marcꝰ autem
pene ipis verbis hoc cōmemorat. quibꝰ et mat.
niſi q diſtinctius queadmodum futurū eſſet expſ
ſit dictum eſſe a domino. Amen dico tibi. quia tu
hodie in nocte hac p̄uſq̄ȝ bis gallus vocem dede-
rit ter me es negaturꝰ. Vnde nōnullis. qui parꝫ
attendunt. Marcus videt̄ non congruere ceteris
Tota enī negatio petri trina eſt que ſi poſt p̄mū
galli cantū inciperet. falſum dixiſſe viderent̄ tres
euāgeliſte. qui dicunt dixiſſe dominū. q anq̄ȝ gal
lus cantaret eum petrꝰ eſſet negaturus. rurſus ſi
totam trinam negationē ante peregiſſet. q̄ȝ cāta
re gallus inciperet. ſupfluo dixiſſe marcus depre
henderet̄. ex pſona dn̄i. Priuſq̄ȝ gallus bis vocē
dederit. ter me es negaturꝰ. Sed quia ante p̄mū
gallicantū. cepta eſt illa trina negatio attenderūt
tres euangeliſte. non quādo eam ꝯpleturus eſſet
petrus. ſed quādo futura eſſꝫ et qn̄ inceptura. i.
ante galli cantum tota poſſit intelligi. qm̄ an̄ gal
licantum tantꝰ timor obſederat mentem qui eam
poſſet vſqꝫ ad tertiam negationem ꝑducere. Mul
tominus igitur mouere debet. quia trina negatio
etiā trinis negātis vocibꝰ ante galli cantū cepta
et ſi non ante p̄mum galli cantum peracta eſt. tan
q̄ȝ ſi alicui diceret̄ Anteq̄ȝ gallꝰ cantet ad me ſcri
bes epiſtolam. In qua mihi ter ꝯuiciaberis. Non
vtiqꝫ ſi etiam ante omnē gallicātum ſcribere inci
peret. et poſt p̄mum galli cantum finiret Ideo di
cendum erat falſum fuiſſe ꝑdictum. Ori. Quere
res autem ſi poſſibile erat. vt non ſcādalizaretur
petrus. ſemel ſaluatore dicente. quomā oms vos
ſcandalū paciemini in me Ad qd aliquis rn̄debat
qm̄ neceſſe erat fieri. quod predictum erat a ieſu
Alius autem dicet. qm̄ qui exoratꝰ a ninuitis. q
ꝑdixerat per ionam nō fecit. poſſibile fuit. vt re-
pelleret etiam ſcandalum a petro depcante. Nunc
autem ꝓmiſſio eius audax in affectu quidē ꝓmp
to. non ſine prudenti. facta eſt ei cauſa vt non ſolū
ſcandalizet̄. verꝫ etiā ter denegaret. poſtq̄ȝ autē
cum affirmatione iuramēti ꝓnuntiauit. dicet aliqs
q non erat poſſibile. vt non denegaret. Si enim
iuramentum erat xp̄i. amen. mentiꝰ fuiſſet. Amē
dico tibi. Si verum dixiſſet petrꝰ. quia nō te ne-
gabo. Videntur autem mihi ceteri. diſcipuli cogi
tantes quod p̄mꝫ fuerat dictum. omnes vos ſcā
dalū paciemini Ad hoc autem q dictuꝫ eſt petro
Amen dico tibi. ꝓmiſerunt ſimiliter petro. quia
non erant ꝯprehēſi in illa ꝓphetia. Vnde ſequit̄.
Ait illi petrus Etiam ſi oportuerit me mori tecū
non te negabo. Similiter et oēs diſcipli dixert.
hic etiam petrus neſcit quid loquat̄. Cum ieſu eī
mori ꝓ omnibꝰ moriente hominū non erat. quo-
niam omnes fuerant in peccatis et oēs opꝰ ha-
bebāt. vt ꝓ eis alius moreret̄. non ipi pro alijs.
Raba. Sed quia intellexerat petrꝰ dominuꝫ ꝑ
timore mortis eum ſe ꝑdixiſſe negaturū. ob hoc di
cebat. q licet periclm̄ immineret. nullo modo ab
eius fide poſſet auelli. et ſimiliter alij apoſtoli ꝑ
ardorem mētis non timuerunt damnuꝫ mortis. Sꝫ
vana fuit ꝑſumptio ſine protectione diuina. Hinc
ergo manum diſcimꝰ dogma quod non ſufficit de
ſiderium hmīs. niſi diuino aliquis pociat̄ auxilio.

Tunc venit ieſus
cum illis in villaꝫ que
dicitur Gethſemani.
et dixit diſcipul' ſuis.
Sedete h. donec va-
dam illuc et orem. Et
aſſumpto petro et du
obꝰ filijs Zebedei ce
pit cōtriſtari et meſtꝰ
eſſe. Tūc ait illis. tri
ſtis eſt anima mea.
vſqꝫ ad mortem. Su
ſtinete hic. et vigila
te mecum.

Remi. paulo ſupe
rius euangeliſta dix
erat. quia hymno iā
dicto. exijt cum diſci
pulis in montē oli-
ueti. Et vt oſtēderꝫ
ad quem locū ipſius
montis diuerterit.
cōſequēter adiunxit
Tunc venit ieſus cū
illis in villā. que di-
citur gethſemani.
Raba. Lucas dicit
In montem oliueti.
Iohānes tranſtorren
tenꝫ cedron. quod
idem eſt qd gethſe-
mani Et ē locus in q̄
orauit ad radicē mō
tis oliueti vbi ortus
eſt. vbi etiam eccl̄ia
eſt edificata Hie. gethſemani interp̄tat̄ vallis
pinguiſſima. In qua iuſſit diſcipulos ſedere pau-
liſper et expectare redeuntē. donec ꝓ cunctis do-
minus ſolus oraret. Orig. Nō enī ꝯueniebat vt
ibi caperetur. vbi cum diſcipl̄is māducauerat pa-
ſca. ꝯueniebat autem et p̄uſq̄ȝ ꝓderetur. orare et
eligere locum mundū ad oratione. Vnd ſequitur
Et dixit diſcipulis ſuis ſe. hic do. va. il. et orem.
Chriſ. in om. Hoc autē dicit. quia diſcipli indi
uiſibiliter ſequebātur xp̄m. Cōſuetudo enī ei erat
ſine diſcipulis orare. hoc autꝫ faciebat erudiens
nos in orationibꝰ quietē nobis ꝯſtituere et ſolici
tudinem querere. Dama. in libro tercio. Sꝫ cuꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

oꝛatio ſit aſcenſus intellectꝰ ad deum· vel peticio decẽtiũ a deo· qualiter dñs oꝛabat· Neq; em̃ aſcẽſione· que ad deum eſt· indigebat intellectus eius ſemel ſm̃ pſonã deo verbo vnitus· Neq; ea que a deo eſt petione· vnus em̃ deus et homo criſtꝰ eſt· Sed foꝛmãs in ſeipo quod noſtrũ eſt· docuit nos a deo patre petere et ad ipm̃ extẽdi· ſicut em̃ paſſiones ſuſtinuit· vt triũphãs nobis aduerſus eas victoꝛiam tribueret· ita oꝛat nobis viam faciens ad eam que ad deum eſt aſcẽſione ⁊ pro nobis omnem iuſticiam implens· et recõcilians nobis prẽz ſuũ· et vt pꝛĩcipiũ ipſum honoꝛãs et monſtrãs ꝙ non eſt deo otrarius Remig· Cum autẽ dominꝰ in monte oꝛauit· docuit nos in oꝛatione ꝓ celeſtibus dñm ſupplicare· Cũ vero in villa oꝛauit· nos inſtruxit· vt in oꝛatione ſemp humilitatẽ ſeruare ſtudeamus Raba· Pulchre aũt appꝛoxinquans paſſioni in valle pinguedinis oꝛaſſe dicitur· vt ꝯ monſtraret· ꝙ per vallem humilitatis ⁊ pinguedinem caritatis moꝛtem ꝓ nobis ſuſceperit· Moraliter etiam nos inſtruxit· vt nõ geſtemꝰ coꝛ aridum a pinguedine caritatis Remi· Appropinquans moꝛti dñs in valle pinguedinis oꝛauit· q̃a per vallem humilitatis et pinguedinem caritatis pro nobis moꝛtem ſubijt· Quia vero fidez diſcipuloꝝ et ↄſtantiã deuote ſibi voluntatis acceperat ſed turbandos illos· et diſpergendos preſciebat Ideo iuſſit eos in loco ſedere· nam ſedere requieſcentis eſt· laboraturi em̃ erant eũ negaturi· Qualiter autem ꝓgreſſus ſit· manifeſtat· cum ſubiungit· et aſſumpto petro et duobꝰ filijs zebedei· cepit ↄtriſtari· et meſtꝰ eſſe Illos videlicet aſſumpſit· quibus in monte claritatẽ· ſue maieſtatis· oſtẽderat· Hila· ſed quia dicit· Cepit cõtriſtari et meſtus eſſe hereticoꝝ· omnis hic ſenſus vt opinenẽ metum moꝛtis in dei filium incidiſſe· quia aſſerunt non de et̃nitate ꝓlatum· neq; de infinitate paẽne ſubſtantie extitiſſe Sz ex nihilo ꝑ eũ qui omnia creauit effectum· et ideo in eo doloꝛis anxietas· ideo metus moꝛtis· vt qui moꝛtem timẽ potuit et moꝛi poſſit· Qui vero moꝛi potuit· licet in futuꝝ erit· Non tamẽ per eum qui ſe genuit ex p̃terito ſit eternus· ꝙ ſi per fidem capaces euangelioꝝ eſſent· ſcirent verbum in pꝛĩcipio deũ ⁊ hoc in pꝛĩcipio apud deũ· et eandem eſſe eternitatem gignentis et geniti· Sed ſi virtutem illam incoꝛrupte ſubſtãtie imbecillitatis ſue ſoꝛte aſſumptio carnis infecerit vt ſit ad doloꝛem infirma· ad moꝛtem trepida iam et coꝛruptioni ſubdita erit· ac ſic eternitate demutata in metum· hoc qđ in ea eſt· poterit aliqñ non eſſe· Deus autem ſine menſura tempoꝝ ſemp eſt et qualis eſt· talis ſemp eternꝰ eſt Moꝛi igitur nihil in dõ potuit· nec ex ſe metus deo vllus eſt· Hieronꝰ· Nos autem ita dicimus hominẽ paſſibilem a dei filio ſuſceptum· vt deitas impaſſibilꝭ ꝑmaneret· Paſſus ẽ em̃ dei filiꝰ non putatiue· ſed vere omnia que ſcripẗa teſtaẗ· ſm̃ illud qđ pati poterat· ſm̃ ſcz ſubſtantiam aſſumptam· Hila· x· de tri· Puto autem non alia hꝫ ad timendũ ꝙ̃ paſſionis et moꝛtis cauſa a quibuſdam p̃tenditur· Interrogo autem eos qui hꝫ ita exiſtimãt· an ratiõe ſubſiſtat vt moꝛi timuerit· q̃ oĩa

ab apoſtolis timoꝛem moꝛtis expellẽs ad gloꝛiã eos ſit martirij adhoꝛtatꝰ· quid em̃ ipe in moꝛtis ſacramento doluiſſe exiſtimandꝰ eſt· qui ꝓ ſe moꝛientibꝰ vitam rependit· Deinde quem doloꝛem moꝛtis timeret· poteſtatis ſue libertate moꝛiturus· Si etiã paſſio honoꝛificatura eũ erat quomodo triſtẽ eũ metus paſſionis effecerat· Hila· Quia ergo meſtum dominum fuiſſe legimꝰ· cauſas meſtitie reperiamꝰ· admonuerat ſuperius omnes ſcandalizãdos· Petrum etiam dominꝰ ter negaturum eſſe reſpondit· aſſumptiſq; eo· et iacobo ⁊ iohanne cepit triſtis eſſe· ergo non ante triſtis eſt· quã aſſumit· ſed oĩs metꝰ illis eſſe cepit· aſſumptis· Atq; ita non de ſe oꝛta eſt· ſꝫ de eis q̃s aſſumpſerat meſtitudo· Hiero· Cõtriſtabaẗ ergo dñs nõ timoꝛe patiendi· qui ad hoc venerat· vt pateretur· ⁊ petrum temeritatis arguerat· ſꝫ ꝓpter infeliſſimũ iudam· et ſcãdalum omniũ apoſtoloꝛum et reiectionem populi iudeoꝝ· ⁊ euerſionẽ miſere hiruſalẽ· Dama· in libro tertio· Vel aliter· Oĩa que de non ente ad eſſe deducta ſunt· a ↄditoꝛe exiſtẽdi naturaliter deſiderium habent et non exiſtẽ naturaliter fugiunt· et deꝰ igitur verbum homo factus eſt· Habuit hoc deſiderium quod deſiderauit eſcam et potum ⁊ ſomnũ· quibꝰ ſcz conſeruaẗ vita deſiderans· et naturaliter in expientia hoꝝ factus· et ecõtrario coꝛruptiuoꝝ amotionẽ· vnde et tempoꝛe paſſionis quã voluntarie ſuſtinuit· habuit moꝛtis timoꝛem naturalẽ et triſtitiã· eſt em̃ timoꝛ naturalis anima volens diuidi· a coꝛpoꝛe· Propter eã que ex pꝛĩcipio a cõditoꝛe impoſita ẽ naturalem familiaritatẽ· Hiero· Dominꝰ ergo noſter vt veritatem aſſumpti ꝓbaret hominis· vere quidem contriſtatꝰ eſt· Sed ne paſſio in aĩo illius dñaretur· per paſſionẽ cepit ↄtriſtari· aliđ eſt em̃ ↄtriſtari· et aliud incipere ↄtriſtari Re· Deſtruunẗ autem in hoc loco manichei· qui dixerẽ illum fantaſticum coꝛpus aſſumpſiſſe· nihilominꝰ et illi qui dixerunt eum veram animã non habuiſſe· ſed loco anime diuinitatem· Auguꝰ· in libro lxxxiij· queſtionũ· Huiuſmõi em̃ euãgeliſtaꝝ narrationes· per quas xp̃m et natum de beata ꝟgine maria cognouimꝰ· et ↄpꝛehenſum a iudeis· ⁊ flagellatum et crucifixum· atq; interfectum et ſepultum in monumento que omnia intelligere ſine coꝛpoꝛe nemo poteſt facta· nec figurate accipienda quiſq̃· vel clementiſſimus dixerit· Cum dicta ſint ab eis· q̃ res geſtas vt meminerãt narrauerũt· Sic ꝙ̃ iſti coꝛpꝰ eũ habuiſſe teſtanẗ· Sic et eũ habuiſſe indicant animã· affectiones ille· que non poſſunt eſſe· niſi in anima· quas nihilominꝰ eiſdẽ euãgeliſtis narrantibꝰ legimꝰ· Et miratꝰ eſt ieſus· et iratꝰ et ↄtriſtatꝰ Ambꝛo· ſup lucã· Cũ ergo in euãgelio iſta referunẗ· nõ falſo vtiq; referunẗ verũ ille hos motꝰ certiſſime diſpenſationis gratia· ita cum voluit ſuſcepit· aĩo humano· vt cum voluit factꝰ eſt homo· Habemꝰ quidẽ et nos huiuſmodi affectus ex humane ↄditionis infirmitate Non autẽ ita dominꝰ ieſus· cuius infirmitas fuit ex poteſtate· Damaſc· in ter· li· Quapropter naturales noſtre paſſiones ſecundum naturam· et ſupnaturam fuerũt in xp̃o· Secundũ naturaz em̃

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

quia ꝑmittebat carni pati que ꝓpria ſup naturã
autem· quia non ꝑcedebant in eo volũtatem natu
ralia· Nihil enĩ coactum in xp̃o ꝯſiderat̃· ſ; omnia
voluntaria· Volẽs enĩ eſuriuit· volẽs timuit ⁊ cõ
triſtatꝰ ẽ· Et ideo ð manifeſtatione triſticie ſubdi
tur· Tunc ait illis triſtis eſt aĩa mea vſq; ad mor
tem· Ambro· ſuper lucam· Triſtis autez eſt· nõ
ip̃e· ſ; anima· Non enĩ triſtis ſapientia· non diuina
ſubſtantia· ſed anima· Suſcepit enĩ animã meam
ſuſcepit corpus meum· Hiero· Non autẽ ꝓpter
mortem· ſ; vſq; ad mortẽ dicitur ꝯtriſtatꝰ· donec
apoſtolos ſua liberet paſſione· Dicant qui irrati
ꝯnabilem ieſum ſumpſiſſe animam ſuſpicant̃· quõ
cõtriſtetur et nouerit tempꝰ triſticie· Quãuis enĩ
⁊ bruta mereant animalia· tamẽ non nouerũt· nec
cauſas neq; tempꝰ vſq; ad qð debeant ꝯtriſtari·
Orige· Vel aliter· Triſtis eſt anima mea vſq;
ad mortẽ· q̃ſi diceret· Triſtis cepta eſt in me· nõ
ſemp· ſ; vſq; ad tempus mortis· vt cum mortuus
fuero peccato· moriar et vniuerſe triſticie· cuius
ꝑncipium tantum fuit in me· Sequitur· Suſtine
te hic et vigilate mecum· ac ſi dicat· Ceteros qui
dẽ iuſſi ſedere ibi quaſi infirmiores ab agone iſto
ſeruans eos ſecuros; Vos autem· quaſi firmiores
adduxi· vt collaboretis mecum in vigilijs et orati
onibus· Tamen et vos manete hic· vt vnuſquiſq;
in gradu ſue vocacionis ꝯſiſtat· q̃m omis gratia
q̃uis fuerit magna habet ſuperiorẽ· Hieroni·
Vel non a ſomno ꝓhibet· cuius tempꝰ nõ erat im
minente diſcrimine· ſed a ſomno infidelitatis et
corpore mentis·

Et egreſſus puſillũ
procidit in faciẽ ſuaz
orans et dicens· Mi
pater ſi poſſibile ẽ trã
ſeat a me calix iſte· ve
rũtamen nõ ſicut ego
volo· ſed ſicut tu· Et
venit ad diſcipulos ſu
os· et inuenit eos dor
mientes· Et dicit pe
tro· ſic non potuiſtis
vna hora vigilare me
cum· Vigilate et ora
te· vt nõ intretis i tẽp
tationẽ· Spiritꝰ qui
dem promptꝰ eſt· ca
ro autez infirma· Ite
rum ſecundo abijt· et
orauit· dicẽs· Pater
mi· ſi nõ poteſt hic ca
lix tranſire a me· niſi
bibam illuz· fiat volũ
tas tua· Et venit ite
rũ et inuenit eos dor
mientes· Erant enim
oculi eorum grauati
Et relictis illis· iterũ
abijt· et orauit tercio
eundẽ ſermonẽ dicẽs

Orige· Petrũ ma
gis de ſe confidentẽ
et alios adduxit· vt
videat cadentem in
faciem· et diſcat nõ
magna· ſed humilia
de ſe ſapere· nec ve
loces eſſe ad promit
tendum· ſed ſolliciti
ad orandum· et ideo
dicitur· Et ꝓgreſſꝰ
puſillũ· Nolebat enĩ
longe fieri ab eis· ſ;
iuxta eos cõſtitutus
orare· et qui dixerat
Diſcite a me quia mi
tis ſum et humilis cor
de· laudabiliť ſe hu
milians cadit in faci
em· Vnde ſequitur·
Procidit in faciẽ ſu
am orans et dicens·
Mi pater· ſi poſſibi
le eſt· tranſeat a me
calix iſte· Manifeſtꝰ
autẽ in oratione ſua
deuotionem q̃ſi dilec
tus ⁊ placens diſpo
ſitionibus patris ad
didit· veruntamẽ nõ
ſicut ego volo· ſed ſi
cut tu docens vt nõ
oremus fieri noſtrã
voluntatem· ſed dei·
Secundũ autẽ q̃ ce
pit pauere ⁊ triſtari
ſm hoc orat calicem
paſſionis tranſire et
non ſicut ip̃e vult· ſ;
ſic pater· hoc eſt· nõ
ſm ſubſtantiã eiꝰ di
uinam et impaſſibilem· ſ; ſecundum naturã huma
nam et infirmam· ſuſcipiens enĩ naturã carnis hu
mane omes ꝓprietates impleuit· vt nõ in fantaſia
habuiſſe carnem eſtimaret̃· ſ; in veritate· Propuz
eſt autẽ hominis fidelis· ꝑmum quidem nolle pa
ti aliquid doloris maxie quod ducit vſq; ad mor
tem· quia homo carnalis eſt· Si autem ſic volue
rit deus acquieſcere· quia fidelis eſt· Nam ſic mul
tum ꝯfidere non debemus· ne noſtram virtutẽ vi
deamur ꝓfiteri· ſic diffidere nõ debemꝰ· ne dei ad
iutoris noſtri impotentiã videamꝰ ꝓnũtiare· Notan
dum eſt autem· q̃m marcus quidem ⁊ lucas ſ;
ip̃m ſcripſerunt· Johannes autẽ orantẽ ieſum· vt
tranſiret ab eo calix non introducit· q̃m hi magis
ſm humanaz naturam eius exponũt de eo q̃ ſcðm
diuinam· Johannes autẽ magis ſcðm diuinã· Ali
ter autem ieſus videns· q̃lia erãt iudei paſſuri pe
tentes eum ad mortem· dicebat· pater· ſi poſſibile
eſt· tranſeat a me calix iſte· Hiero· Vnde ſignan
ter dicit calix iſte· hoc eſt populi iudeoꝝ· qui ex
cuſationem ignorantie habere non poſſunt· ſi me
occiderint· habentes legẽ et ꝓphetas· qui me va
ticinantur Orig· Rurſus vides quanta vtilitas
totius mundi eſſet futura· per paſſionem ipiꝰ di
cebat· Sed non ſicut ego volo· ſ; ſicut tu· id eſt ſi
poſſibile eſt vt ſine paſſione mea omnia iſta bona
ꝓueniãt que ꝑ paſſionem meam ſunt ꝓuentura·
tranſeat paſſio hec a me· vt et mundꝰ ſaluetur· ⁊
iudei in paſſione mea non pereant· Si autem ſine
ꝑditione quorundã multoꝝ ſalus non poteſt in
troduci· quantũ ad iuſtitiam tuam tranſeat· Cali
cem autez hunc qui bibit̃ in multis locis nominat
ſcriptura· Bibit autem calicem totũ· qui patitur
pro teſtimonio quicquid fuerit ei illatum· Effun
dit autem accipiẽs qui denegat· ne aliquid patia
tur· Augꝰ· et ne quis eum putaret patris minu
iſſe poteſtatem· non dixit· Si facere poteſt· ſed ſi
fieri poteſt· vel ſi poſſibile eſt· ac ſi diceret̃· ſi vis
fieri enĩ poteſt· quod ille voluerit· Vnde et lucas
hoc ip̃m planꝰ intimauit· Non enĩ ait ſi fieri põt·
ſ; ſi vis· Hila· Vel aliter· non ait· tranſeat a me
calix iſte hec enĩ eſſet ꝓ ſe timẽtis oratio· Quod aĩt
vt a ſe tranſeat· rogat non vt ip̃e ꝑtereat̃· orat ſ;
vt in alterum illud· quod ad ſe tranſit accedat·
Totus igitur ſup̃ eos qui paſſuri erant metus eſt
atq; ideo ꝓ his orat· qui paſſuri poſt ſe erant di
cens· tranſeat calix a me· id eſt quomõ a me bibit̃·
ita ab his bibatur· ſine ſpei diffidentia· ſine ſenſu
doloris· ſine metu mortis· Ideo autem ait· ſi poſſi
bile eſt· quia carni et ſanguini horum terror eſt·
et difficile eſt eoꝝ acerbitate corpora non vinci
humana· Quod autem ait· Non ſicut ego volo· ſed
ſicut tu· vellet quidem eos non pati· ne forte in

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

paſſiōe diffidant ſi coheredītatis ſue glo'iā ſine
paſſionis ſue difficultate mereātur· Non ergo vt
non paciant· rogat dicens· Non vt ego volo· ſʒ
vt tu· ait eo ꝙ pater vult· vt bibēdi calicis in eos
ex ip̄o tranſeat fortitudo· quia ex volūtate patris
non tam per criſtū vinci dyabolum q̄ꝫ etiam per
eius diſcipulos oportebat· Augꝰ· Sic igitur
xp̄s hominē gerens oſtendit ꝓuatam quandā ho
minis voluntatem· In qua et ſuam ꝛ noſtrā figu=
rauit· qui caput noſtrum eſt· cum dicit· Tranſeat
a me· Hec em̄ erat humana voluntas ꝓprium ali=
quid tanq̄ꝫ ꝓuatum volens· ſed quia rectum vult
eſſe hominem et ad deum dirigi ſubdit· Verūtamē
non ſicut ego volo ſed ſicut tu· Ac ſi diceret· Vi=
dete in me· quia potes aliquid ꝓprium velle· et ſi
deus aliud velit ꝯceditur hoc humane fragilitati
Hec vox capitis· ſalus eſt totiꝰ corporis· Leo pa
pa· Hec vox omnes fideles inſtruxit· omnes ꝯfeſ
ſores accendit· omnes martires coronauit· ſ ā q̇s
mūdi odia· quis temptacionū turbines· quis poſ
ſet pſecutoꝝ ſuperare terrores· niſi xp̄s in oībꝰ
et ꝓ omnibꝰ patri diceret· fiat voluntas tua· Di=
ſcant igitur hanc vocem omnes ecclēe filij vt cum
aduerſitas violenter aliciꝰ temptatōis incūbit
ſeparo timore formidinis· accipiat tolerantiam
paſſionis Orige· Puſillum aūt ꝓgrediente ieſu
ab eis· nec vna hora potuerunt vigilare eo abſen
te· Propter quod oremus· vt nec modicum aliq̄n
ieſus ꝓgrediatur· Sequit̄· Et venit ad diſcipłos
ſuos· et inuenit eos dormiētes· Chri· Quia tem
pus intempeſte noctis erat· et oculi eoꝝ a triſti=
tia erant grauati Hila· Poſtq̄ꝫ ergo ad diſcipu
los redit· et dormiētes dephendit· Petrū arguit
Vnd ſequit̄· Et dicit petro· ſic non potuiſtis vna
hora vigilare mecum· petrum ideo ex tribꝰ argu
it· q2 p̄ ceteris nō ſe ſcandalizandum fuerat glori
atus· Chriſ· in om· Sed quia et alij idem dixerāt
omnium etiam infirmitatē arguit· Qui em̄ mori
ſiml' cum xp̄o elegerant· neqʒ ſimul cum eo potue
runt vigilare· Orige· Inueniens autem eos dor
miētes ſuſcitat verbo ad audiendum· et precepit
vigilare dicēs Vigilate et orate ne intretis i tēp
tionem· vt p̄mum vigilemꝰ ꝛ ſic vigilantes· ore=
mus· Vigilat qui facit opera bona et qui ſollicite
agit ne in aliquod tenebroſum dogma incurrat·
ſic em̄ vigilantis exauditur oratio Hier· Impoſ
ſibile eſt humanā animā non temptari· Ergo non
ait Vigilate ꝛ orate ne temptemini· ſʒ ne intretis
in temptatōez· hoc eſt ne vos temptatio ſuperet
Hilari· Cur autem ne in temptationē venirent
admonere eos voluiſſet orare· oñdit dicens· Spi=
ritus quidem promptus eſt· caro autem infirma·
Non em̄ de ſe hoc dicit· ad eos em̄ hic ſermo ouer
ſus eſt· Hiero· hoc autem eſt aduerſus temera
rios· qui quod crediderint· putant ſe poſſe ꝯſeq̄·
Itaqʒ quantum de ardore mentis· ꝯfidimꝰ· tantū
de fragilitate carnis timeamꝰ· Orige· Hic con
ſiderandum eſt Vtrum ſicut omniū caro infirma ē
ſic omniū ſpiritus ꝓmptus eſt An omniū quidem
caro infirma eſt· non autem et omnium hominum
ſpiritus ꝓmptus eſt· ſed tantū ſanctoꝝ infidelīū
autem ꝛ ſpiritus ſegnis eſt caro infirma· eſt autē

et alio modo caro infirma eoꝝ ſolum quoꝝ ſpūs
promptus eſt· quicum ſpiritu prompto opa car=
nis mortificant· Hos ergo vult vigilare et orare
vt non intrent in temptationeʒ· quoniā qui ſpiri
talior eſt· ſollicitior debet eſſe· ne magnum bonū
ip̄iꝰ grauem habeat lapſum· Remi· vel aliter·
his verbis oñdit ſe veram carnem ex v̇gine ſūp=
ſiſſe et veram animā habuiſſe· vnde et nunc dicit·
ſpiritū ſuum ꝓmptum eſſe ad patiendum· carneʒ
vero infirmā timere dolorem paſſionis· Sequit̄·
Iterum ſecundo abijt et orauit dicens· pater mi·
ſi non pōt calix iſte tranſire· niſi bibam illum· fiat
voluntas tua· Orige· Eſtimo ꝙ calix iſte paſſiōis
omnino a ieſu fuerat tranſiturꝰ· ſʒ cum differētia·
vt ſiquidem biberet eum· ꝛ ab ip̄o tranſiret· poſt
modum ab vniuerſo gñe hominū· Si aūt nō bibe
ret eum· ab ip̄o quidem forſitan trāſiret ab homi
nibus autem non tranſiret Hunc ergo calicem paſ
ſionis volebat quidem a ſe tranſire· ſic vt omnino
neqʒ guſtaret amaritudinē eius ſi tamē poſſibile
eſſet· q̄tum ad iuſtitiam dei· Si autem non pote=
rat fieri magis volebat· vt ſumeret eum· ꝛ ſic trā
ſiret ab eo· et ab vniuerſo hominū gñe· q̄ꝫ vt contā
voluntatem paternā bibitionem eius effugeret·
Chriſo· in ome· Nō quidem ſecundo vel tertio·
orat· ex affectu· ſcʒ humane infirmitatis· quo mor
tem timebat· certificat· ꝙ vere factus eſt homo·
Secūdo em̄ vel tertio aliquid fieri eſt maxime de
monſtratiuum in ſcripturis· vñ ioſeph dixit pha/
raoni· ꝙ vidiſtis ſcd̄o ad eandem rem pertinens·
ſomnij firmitatis iuditium eſt· Hiero· Vel alit̄
Secundo orat· vt ſi niniue· id ē gentilitas· aliter
ſaluari non poteſt· niſi aruerit cucurbita· id eſt iu
dea· fiat voluntas patris· que non eſt ꝯtraria filij
voluntati dicente ip̄o per ꝓphetam· vt facerem
voluntatē tuam deus meus volui· Hila· vel ali
ter paſſuris diſcipulis omnē in ſe corpis nr̄i infir
mitatem aſſumpſit· crucique ſecum vniuerſa quibus
infirmanī affixit· ꝛ ideo tranſire ab eo calix nō po
teſt· niſi illum bibat· quia pati niſi ex eius paſſiōe
non poſſumus· Hiero· Xp̄s ſolus orat ꝓ oībus·
ſicut et ſolus patit̄ ꝓ vniuerſ· Sequit̄ em̄· Et ve
nit iteꝝ et inuenit eos dormiētes Erant autē ocli
eoꝝ ḡuati· Langueſcebant em̄ et opprimebantur
apłoꝝ oculi negatione vicina· Orig· puto em̄
non tantū corpoꝝ oculi· q̄ꝫ animaꝝ ḡuati erant·
Nondum erat eis ſpiritus datus· vnde non eos re
ꝓhendit· ſʒ vadens iterum orauit· docens vt non
deficiamus· ſed ꝑmaneamꝰ in oratione· donec im=
petremꝰ ea que poſtulare iam cepimꝰ Vñ ſequit̄
Et relictis illis iterū abijt· et orauit tertio eundē
ſermonem dicens Hier· Tertio autem orauit vt
in ore duoꝝ vel trium teſtium ſtaret omne verbū·
Raba· vel ideo tribus vicibꝰ dominꝰ orauit· vt
nos a peccatis p̄teritis veniā· et p̄ntibꝰ mali tu=
telam et futuris ꝑiculis cautelā oremꝰ· ꝛ vt om
nem orationē ad patrem et ad filium et ad ſpiritū
ſanctum dirigamꝰ· et vt integer ſpiritꝰ noſter ꝛ
anima et corpus ſeruetur Augꝰ· de queſt· euā·
Non abſurde etiam intelligit̄ ꝓpter trinā tempta
tionē paſſionis ter dominū oraſſe· Sicut em̄ tēp=
tatio cupiditatis trina eſt· ita temptatio timoris

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

trina eſt· Cupiditati que in curioſitate eſt · oppo= nitur timor mortis· ſicut enim in illa cognoſcen= daꝝ reꝝ eſt auiditas· ita et in iſta metus amittẽ de talis noticie· Cupiditati vero honoris vel lau dis opponitur timor ignominie et ↄtumeliaꝝ· Cupi ditati aũt voluptatis opponitur timor doloris Re· Vel ter orat ꝑ apl̃is ⁊ maxime pro petro· qui ter erat eum negaturꝰ·

Tunc venit ad diſcipulos ſuos et ait illis· Dormite iam ⁊ requieſcite· Ecce appropinquauit hora et filius hominis tradetur in manus peccatoruꝫ ſurgite eamꝰ· ecce appropinquauit qui me tradet·

Hila· Poſt oratio nem frequentẽ poſt diſcurſus recurſuſqꝫ multiplices metũ de mit· ſecuritatem red dit· In requiem ad= hortatur· Vnde dicitur· Tũc veit ad diſcipu los ſuos ⁊ ait ill' dor· iam ⁊ requi· Chr· in ome· et quidẽ tũc vigilare oportebat ſed hoc dixit· vt oñ= deret· qm̃ neqꝫ viſũ poſſent ferre futu= roꝝ maloruꝫ et qm̃ coꝝ non indiget auxilio· et qm̃ omnino tradi euꝫ oportebat Hila· Vel hoc dicit· quia voluntatẽ patris de diſcipulis· iam ſecurꝰ expectabat· ſ qua dixerat fiat voluntas tua· qua ſcꝫ tranſituꝝ ĩ nos calicem bibẽs infirmitatẽ corpis noſtri ⁊ timoris ſollicitudinem et ip̃m dolorem mortis abſorbuit·

Ori· Vel nõ ẽ ille ip̃e ſõnus· quẽ iubet nũc diſci pulos ſuos dormire· et ille qui eis ſuperiꝰ ſcribitur ↄtigiſſe· Illic em̃ dormientes inuenit· non requie ſcentes· ſꝫ grauatos oculos habẽtes· Nunc autem precepit eis non ſimpliciter dormire· ſed cũ requie vt ordo ſeruetur· vt p̃mum quidem vigilemꝰ orãn= tes vt non intremꝰ in temptatõeꝫ· vt poſtea dor miamus· et requieſcamꝰ· vt cum aliquis inuenerit locuꝫ domino· tabernaculũ deo iacob· aſcendat ſꝫ lectum ſtratꝰ ſui· ⁊ det ſomnũ oculis ſuis· Forſitã autem et anima nõ potens ſemp ſufferre labores quaſi incarnata remiſſiones aliquas ſine rep̃henſi one ↄſequitur· que moraliter dormitiones dicuntur vt vſqꝫ aliquãtum temporis habens remiſſionem renouata reſuſcitetur· Hila· Quod autẽ ad eos re uertẽs· dormienteſqꝫ repeꝛiens p̃mũ reuerſus ob iurgat· ſecundo ſilet· tertio quieſcere iubet· ratio iſta eſt· ꝙ p̃mũ poſt reſurrectioneꝫ diſperſos eos et diffidentes ac trepidos rep̃hendit· Scd̃o ob= miſſo ſpiritu paraclito grauatis ad ↄtuendã euã= gelij libertatẽ oculis viſitauit· Nam aliquãdiu le gis amore detenti· quodam fidei ſomno occupati ſunt· Tertio vero· id eſt claritatis ſue reditu ſecu ritati eos quietiqꝫ reſtituet· Orig· Poſtq̃ autẽ reſuſcitauit eos a ſomno· videns in ſpiritu appro pinquãtem iudam traditorẽ· qui non dũ videbatur a diſcipulis eius· dicit· ecce appropinquauit hora et filiꝰ hominis tradetur in manꝰ peccatoꝝ Chr· in ome· Per hoc autẽ ꝙ dicit· Appropinquit hora oſtendit· quoniã diuine diſpoſitionis erat qđ ge rebatur· Per hoc autem ꝙ dicit· In manus peccato rum demõſtrat· quoniã illoꝝ nequitie hoc opus erat· non ꝙ ip̃e delicto eſſet obnoxiꝰ Origenes Sed et nunc in manus peccatoꝝ traditur iheſus qñ hi qui videntur ieſum credere habent eum in mani= bus ſuis cum ſint peccatores· Sed et quotienſcũ qꝫ iuſtus habens in ſe ieſum in poteſtate factꝰ fu erit peccatoꝝ· Iheſus eſt traditꝰ in manus pec catoꝝ· Hiero· Poſtq̃ ergo tertio orauerat· et apoſtoloꝝ timorẽ ſequẽtem penitentia impetra uerat corrigendũ· ſecurꝰ de paſſione ſua pgit ad pſecutores· et vltro ſe ad interficiendũ p̃bet· vñ ſequitur Surgite eamus· q̃ſi dice· Nõ vos inueniãt quaſi timentes· vltro pgamꝰ ad mortẽ· vt ↄfidẽ tiam et gaudiũ paſſuri videant· Sequitur em̃ Ec ce appropinquauit· qui me tradet· Orig· nõ dic appropinquauit mihi· nec em̃ ip̃i appropinquabat tradito: eius· qui ſe elongauerat peccatis ſuis ab eo Augꝰ· de cõ· euã· Videtur aũt hic ſmo ſm mat· ſibiip̃i eſſe ↄtrariꝰ· Quomõ em̃ dixit· Dormite iaꝫ et requieſcite· cum connectat Surgite eamꝰ· qua velut repugnãtia quidem cõmoti conãtur· ita ꝓ nuntiare· quod dictũ eſt· Dormite iam ⁊ requieſci te tanq̃ ab exprobrãte· non a pmittẽte ſit dictũ· qđ recte fieret ſi eſſet neceſſe Cum vero marcꝰ ita cõmemorauerit· vt cum dixiſſet· Dormite iam ⁊ re quieſcite· adiungens ſufficit· Et deinde inferret· Veit hora· Ecce traditur filiꝰ hominis· vtiqꝫ intel ligitur poſt illud· ꝙ eis dictum eſt· Dormite iam et requieſcite· ſiluiſſe dñm aliquantũ· vt hoc fieret quod pmiſerat· Et tunc intuliſſe· Ecce approxin= quauit hora· Propter qđ ſecundum marcum poſi tum eſt· Sufficit· id eſt ꝙ iam requieſcitis·

Adhuc eo loquente· Ecce iudas vnus de duodecim venit· ⁊ cuꝫ eo turba multa· cũ gladijs ⁊ fuſtibus· miſſi a p̃ncipibꝰ ſacerdotuꝫ et ſenioribus populi· Qui aũt tradidit euꝫ dedit eis ſignũ· dicẽs· Quẽcumqꝫ oſculatus fuero· ipſe ẽ· tenete eũ Et cõfeſtim accedens ad ieſuꝫ Dixit· aue rabi· Et oſculatꝰ eſt eũ· dixitqꝫ illi ieſus· Amice ad q̃d veniſti· Tũc acceſſerunt· ⁊ manus iniecerunt in ieſum et tenuerunt eum·

Glo· Quia ſuperiꝰ dictũ eſt ꝙ dominꝰ vltro ſe perſecutori bus exhibebat· Con ſequẽter euãgeliſta oſtendit· quomõ ſit a pſecutoribꝰ· detẽ tus· Vnde dicit· Ad huc eo loquẽte· ecce iudas vnꝰ de duode cim venit· Remi· Vnꝰ videlicet nume ro non merito· Hoc autem dixit· ad oſtẽ dendũ· inane facinꝰ illius qui de ap̃lica dignitate factꝰ fue rat ꝓditor· Sequitur Et cum eo turba mul ta· cum gladijs ⁊ fu ſtibꝰ· Vt aũt oſten= deret euãgeliſta in= uidentie cauſa illum deprehenſũ· ſubiun= git· Miſſi a p̃ncipi= bus ſacerdotũ ⁊ ſeni oribꝰ populi Ori· Poteſt dicẽ aliquis· qm̃ ꝓpter multitudinẽ coruꝫ qui iam crediderãt multi venerunt aduerſus eum timentes· ne multitudo credentiũ de manibꝰ eoꝝ tollerent eum· Ego autem eſtimo etiam alteram cauſam· qm̃ qui putabãt in beelzebub eicere ſolẽ

demonia·arbitrabant̃ eum ex quibuſdā maleficijs
poſſe effugē de medio volentiū eum tenere·Multi
etiam nunc ſpiritalib9 gladijs militāt ↄtra ieſum
varijs ſcȝ et diuerſis de deo dogmatib9·Sequit̃·
Qui aūt t̃didit eum dedit eis ſignum·dicēs·Quē
cūqȝ oſculat9 fuero·ipē eſt tenete eum·Dignū eſt
autem quare·cum ſm faciē not9 eſſet omīb9 ha
bitantib9 in iudea·q̄rere q̄ſi non cognoſcentibus
effigiem eius·dedit eis ſignum·Venit aūt t̃ditio
talis de eo ad nos·qm̄ non ſolum due forme in eo
fuerunt vna ſm quā eū omēs videbāt·altera ſm
quā trāſfigurat9 eſt coram diſcipliſ in mōte·ſed
etiam vnicuiqȝ apparebat ſcðm q̄ fuerat dignus
ſicut et de manna ſcriptū eſt·q̄ habet ſaporem ad
omnē vſum ↄuenientē·et verbum dei nō ſimiliter
cunctis apparet·Propter huiuſmōi ergo tranſfi
gurationes ei9 ſigno indigebāt· Chriſo·in om·
Vel ideo ſignum eis dedit·quia multotiēs deten/
tus ab ipīs ptrāſijt·neſcientib9 eis·Qð et tūc fac
tum eſſet·ſi ipē voluiſſet·Sequit̃·Et ↄfeſtim ac/
cedens ad ieſum·dixit·Aue rabbi·et oſculatus eſt
eū Raba·Suſcipit dñs oſculū traditoris·nō q̄
ſimulare nos doceat·ſed ne ꝓditionē fugere vide
atur· Orige·Si aūt aliquis querat·Cur oſculo
iudas t̃didit ieſum·ſm quoſdā quidē voluit reue
rentiā ad magiſtrū ſeruare·nō audens manifeſte
in eum irruere·Scðm alios aūt hoc fecit·timens
ne ſi forte ſe manifeſtū aduerſariū ꝓbuiſſet·ipē ei
fieret cauſa euaſionis·cum poſſet ſcðm opinionē
eius effugere et facē ſe imperuium Ego aūt puto
q̄ omēs ꝓditores veritatis amare veritatē fingē
tes·oſculo ſigno vtunt̃·Omēs etiā heretici ſicut
et iudas ieſu dicunt rabbi·Jeſus autē placabilia
reſpondet·Vnde ſequit̃·Dixitqȝ illi ieſus·amice·
ad quid veniſti·Dicit aūt amice improperās ſimu
lationē·hoc eñ noie neminē bonorū in ſcripturis
cognoſcim9 appellatū·ad malum eñ dicit̃·Amice
quomō huc intraſti·Amice non facio tibi iniuriā·
Aug9·in ſer·ð paſ·Dicit aūt·Ad quid veniſti
tanq̄ diceret·oſcularis et inſidiaris·noui q̄re ve
neris·amicum fingis cum ꝓditor ſis Remi·Siue
amice·Ad q̄d veniſti·hoc fac ſubintelligit̃·Seq̄
tur·Tunc acceſſerūt ⁊ man9 iniecerūt in ieſū·et
tenuerunt eum·Tunc ſcȝ qñ ipē pmiſit·Frequent̃
eñ voluerūt·ſȝ nō potuerūt·Exulta xp̄iane in cō
mertio inimicoꝝ tuoꝝ viciſti·quod iudas vendi/
dit·et quod iudeus emit·tu acquiſiſti·

**Et ecce vn9 ex his
qui erāt cum ieſu·ex
tendens manum·exe
mit gladiū ſuū·⁊ per
cutiens ſeruū pñcipis
ſacerdotuȝ·āputauit
auriculā eius·tūc ait
illi ieſus·cōuerte gla
dium tuuȝ in locū ſuū
Omnes eñ qui acce
perint gladiū gladio
peribūt·an putas q̄a
nō poſſunt rogare pa
trem meum·⁊ exhibe
bit mihi modo pluſq̄
xij·legiones angelo
rum Quomō ergo im
plebunt̃ ſcripture·q̄
ſic oportuit fieri·**

Chri·in one·Sic
lucas refert·dñs in
cena diſcipulis dixe
rat Qui hȝ ſaculum
tollat·ſimiliter ⁊ pe
ram·et qui nō habȝ
vendat tunicā ſuam
et emat gladium·et
diſcipuli reſponde
rūt·Ecce gladij duo
hic·Cōueniens aūt
erat illic gladios eē
ꝓpter agnum ſcȝ pa
ſcalem·quem ↄmede
rant·Audientes ergo
qm̄ venirēt pſecuto
res ad xp̄m capien
dum·a cena exeūtes
gladium ſumpſerūt
in auxiliū aduerſus
pſecutores·q̄ſi pro
magiſtro preliaturi
Vnde hic dicit̃·Et
ecce vn9 ex his·qui
erant cum ieſu exten
dens manum exemit
gladiū ſuum Hie·
In alio euangelio
ſcriptum eſt q̄ petr9 hoc fecerit eodem ardore·q̄
et cetera fecit·Vnde ſequit̃·Et pcuciens ſeruum
pncipis ſacerdotū·amputauit auriclām eius Ser
uus pñcipis ſacerdotū malch9 appellat̃·auricula
quoqȝ que amputat̃ dextera eſt·trāſitorie dicen
dum eſt q̄ malch9·id eſt rex quōdaȝ pp̄li iudeoꝝ
ſeruus fact9 eſt impietatis et deuorationis ſacer
dotum·Dextramqȝ pdidit auriculā·vt littere ve
ritatē audiat in ſiniſtrā· Orige·Nam ſi videnẗ
legem audire modo cum ſiniſtro auditu·audiunt
vmbram traditionis de lege non veritatē·Popu
lus aūt ex gētib9 ſignificat9 p petrū·p hoc ipſum
quod crediderūt in xp̄m·facti ſunt cauſa vt pde
rent̃ iudeoꝝ auditio dextera· Raba·Vel petrus
non tollit audiētib9 intelligēdi ſenſum·ſȝ diuino
ablato iuditio negligentib9 pādit·verum eadem
dextera auris in his qui ex eodeȝ pp̄lo crediderūt
diuina pietate p̄ſtino reſtituta eſt offitio Hila·
Vel aliter·Seruo pncipis ſacerdotū auricula ab
ap̄lo deſecat̃·pp̄lo ſcȝ ſacerdotio ſeruiēti p xp̄i di
ſcipulum inobediēs audit9 excidit̃·et ad capaci
tatem veritatis hoc qð erat nō audiens·amputat̃
Leo papa in ſer·de paſ·Dñs autē zelantis ap̄li
pium motum ꝓgredi vltra non patit̃·Vñ ſequit̃
Tūc ait illi ieſus Cōuerte gladiū tuū in locū ſuū
Cōtra ſacramentū erit religionis noſtre·vt q̄ mo
ri ꝓ omnibus venerat·capi nollet·Dat ergo in ſe
furentib9 licentiā ſeuiendi·ne dilato glorioſe cru
cis triūpho et dñatio dyabolica fieret longior·et
captiuitas humana diuturnior· Raba·Oportuit
etiam vt actor gratie fideles patientiā ſuo exem/
plo doceret·et potius ad ſuſtinendū fortiter adū
ſa inſtrueret·q̄ ad vindicandū ꝓuocaret Chri·
in one·Ad hoc autē vt populo pſuaderet̃·commina
tionem addit·dicens Omēs eñ qui acceperit gla
diuȝ gladio peribūt Aug9·cōtra fauſtū·id eſt
omīs qui vſus fuerit gladio·Ille aūt vtit̃ gladio
qui nulla ſuperioritate·aut legittima poteſtate vel
iubente·vel ↄcedente in ſanguinē alicui9 armat̃
Nam vtiqȝ dñs iuſſerat·vt ferrū diſcipli eius fer
rent·ſȝ non iuſſerat vt ferirent·Quid ergo indig
num·ſi petrus poſt hoc peccatū factus eſt paſtor
eccleſie·ſicut moyſes poſt pcuſſum egiptiū fact9
eſt rector ſynagoge·vterqȝ eñ nō deteſtabili im
manitate·ſȝ emēdabili animoſitate regulā exceſſit
vterqȝ odio improbitatis alıene·ſȝ ille fraterno·
iſte dominico licet adhuc carnali tñ amore peccauit
Hila·Sed non omnib9 gladio vtentibus mors
ſolet eſſe per gladiū·nam plures·aut febris·aut

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

alius accidens caſus abſumit· ꝙ gladio· aut iudicij offitio· aut reſiſtendi latronib⁹ neceſſitate ſūt vſi Et ſi ſm ſententiā eius oīs gladio vtens· gladio perimeret̄· recte ad necem eoꝝ gladi⁹ eximebat̄· qui eodem vtebant̄ ad facin⁹· Hieroni· Quo gͣ gladio peribit· quicunqȝ gladium ſumpſerit Jllo nempe qui igne⁹ vertit̄ an̄ paradiſum· et gladio ſpiritus qui in dei deſcribit̄ armatura· Hilarius Recōdi ergo gladium p̄cipit dn̄s· quia eos nō hu mano· ſȝ oris ſui gladio eſſet pempturꝰ· Remi· vel aliter· Qui gladio vtit̄ ad occidendū hoīem· ip̄e ſue p̄us malitie morit̄ gladio· Chri· in om· Non ſolum autē mitigauit diſcip̄los p̄ominat ōeȝ pene· ſȝ etiam oñdendo· q̄ voluntarie hoc ſuſtine bat· vnde ſequitur· An putas · quia non poſſuȝ ro gare patrem meum· et exhibebit mihi mō pluſq̄ȝ xij· legiones angeloꝝ· quia multa humane infir mitatis oñderat· non videret̄ credibilia dicere· ſi dixiſſet· q̄ eos perdere poſſet· Et ideo dicit· An putas quia non poſſum· Hiero· Quaſi dice· Nō indigio· xij· ap̄loꝝ auxilio · etiā ſi omnes me defen derent· qui poſſum habere xij· legiones angeloꝝ· Vna legio apud veteres ſex milib⁹ hominū cōple bat̄· De· xij· gͣ legionib⁹· lxxij· milia angeloꝝ ſiūt Jn quot gentes hominū lingua· diuiſa eſt Ori· Ex hoc autē demōſtrat̄· q̄m ſm ſimilitudinē legio num militie mundialis· ſunt et angeloꝝ legiones militie celeſtis· militantiū cōtra legiones demo nuȝ· Militia em̄ hominis oīs ꝓpter aduerſarios intelligitur ꝯſtituta· Non autem quaſi indigens auxilio angeloꝝ hoc dicebat· ſȝ ſm eſtimationem petri volentis ei auxiliū ferre· Magis em̄ angeli opus habent auxilio vnigeniti filij dei· q̄ ip̄e illo rum· Remi· Poſſum⁹ etiā intelligē p̄ angelos romanoꝝ exercitū· cum tito em̄ et veſpaſiano om nes lingue aduerſus iudeā ſurrexerūt et impletu eſt· quia pugnabat pro eo orbis terraꝝ· contra inſenſatos· Chri· in ome· Non ſolum aūt p̄ hoc timorem diſcipuloꝝ euacuat· ſȝ etiā p̄ hoc q̄ ſcrip turas in mediuȝ introducit· dicens· Quomō ergo implebunt̄ ſcripture· q̄ ſic oportet fieri· Hie· Hec ſententia ꝓmptum ad paciendū demonſtrat animū· q̄ fruſtra ꝓphete cecinerint· niſi dominus eos vera dixiſſe ſua paſſione aſſeueret·

In illa hora dixit ieſus turbis· tanq̄ ad latronē exiſtis cum gladijs et fuſtibus comp̄hendere me· Quottidie apud vos ſedebā in templo docēs· ⁊ nō me tenuiſtis· Hoc aūt totum factum eſt· vt adimplerent̄ ſcripture ꝓphetaꝝ· Tunc diſcipuli omnes relicto eo fugierūt· At illi tenētes ieſum duxerūt ad cayphā p̄ncipē ſacerdotū· vbi ſcribe ⁊ ſeniores cōuenerant· Petr⁹ aūt ſequebat̄ eū a lōge vſq̄ȝ in atrium p̄ncipis ſacerdotum· et ingreſſus intro ſedebat cuȝ miniſtris vt videret finem·

Orig· Poſtq̄ dixit petro· recōde gladium tuum qδ eſt patientie· poſtq̄ etiā auriculam reſtituit amputatam· ſicut alter dicit euāgeliſta· qδ ſumme benignitatis initium fuerat· et diuine virtutis· ſubditur· In illa hora dixit ieſus turbis· vt ſi p̄terita bn̄ficia n̄ recordant̄· vel p̄ntia recognoſcāt· Tanq̄ ad latronem exiſtis cum gladijs et fuſtibus comp̄hendē me Remi· Ac ſi dice· Latronis officiū eſt nocē ⁊ latitare· ego vero neminem nocui ſȝ plures ſanaui· et in ſynagogis ſemp docui· Et hoc eſt quod ſubditur· Quottidie apud vos ſedebaȝ in templo docens ⁊ nō me tenuiſtis Hie· Quaſi diceret· ſtultum eſt eum cum gladijs et fuſtibus q̄rē qui vltro ſe veſtris tradet manib⁹· ⁊ in nocte quaſi latitantē p̄ ꝓditorem inueſtigare· qui cottidie in templo doceat Chriſ· in ome· Ideo autem eum in templo nō tenuerunt· quia non auſi erāt ꝓpter turbā· ꝓpter quod et domin⁹ foras exiuit· vt ex loco et ex tempore daret eis aptitudinē ſe capiēdi· Ex hoc ergo docet· q̄m niſi voluntari⁹ p̄miſiſſet· nequaq̄ eum capere voluiſſent· Deinde euāgeliſta queſtioneȝ ſoluit· ꝓpter quid dn̄s capi voluit· cū ſubdit· hoc autem totum factum eſt · vt adimplerent̄ ſcriptu re ꝓphetaꝝ· Hiero· Foderūt man⁹ meas et pedes meos· Et alibi· Sicut ouis ad victimā ductus eſt· Et in alio loco· Ab iniquitatibus populi mei duct⁹ eſt ad mortem· Remig· Quia em̄ omnes ꝓphete p̄dixerunt xp̄i paſſionē· Ideo non poſuit fixum teſtimoniū · ſȝ gn̄aliter dicit impleri vaticinia omniū ꝓphetaꝝ· Criſo· in ome· Diſcipli aūt qui q̄n detent⁹ eſt dn̄s p̄manſerūt · q̄n locut⁹ eſt hec ad turbas· fugierūt· Vnde ſequit̄· Tunc diſcipuli omnes relicto eo fugierūt· ſciebāt em̄ · quoniā iam nō erat poſſibile effugere eo ſe volūtarie illis tradēte· Remi· In hoc tn̄ facto demōſtrat̄ fragilitas ap̄loꝝ· ꝙ em̄ de ardore fidei ꝓmiſerāt ſe mori cum eo nunc timore fugiunt immemores ſue ꝓmiſſionis· quod etiaȝ videm⁹ impleri in his qui pro amore di magna ſe ꝓmittūt facturos· ⁊ poſt modum non implent· Non tn̄ deſperare debent ſȝ cum ap̄lis reſurgē· et per penitentiā reſipiſcere Rabā· Miſtice aūt ſicut petr⁹ qui culpam negationis penitentie lacrimis abluit· recupationem eoꝝ oſtendit· qui a martirio labunt̄· ita ceteri diſcipuli fugiētes cautelaȝ fugiēdi docent eos· qui ſe nim⁹ ydoneos ad toleranda ſupplicia ſentiūt· ſequit̄· At illi tenētes ieſum duxerūt ad chayphaȝ p̄ncipē ſacerdotū· Aug⁹· de queſt· euā· Sed tn̄ p̄mo ad annam duct⁹ eſt ſocerū chayphe· ſicut iohānes dicit· Ductus eſt aūt ligat⁹ cuȝ adeſſent in illa turba tribun⁹ et cohors· vt iohānes comemorat· Hiero· Refert aūt ioſeph⁹ iſtū cayphā vnius tantuȝ anni pontificatū p̄tio redemiſſe Cū tamen moyſes deo iubente p̄ceperit · vt pōtifices patrib⁹ ſuccederēt · et gn̄tionis in ſacerdotibus ſeries texeret̄· Non ergo mirum eſt· ſi iniqu⁹ pontifex iniq̄ iudicet· Raba· Cōuenit etiā nomē actioni caypha· i· inueſtigator · vel ſagax ad implēdā ſua nequitiā· vl̄ vomēs ore· quia impudēs fuit ad ꝓferendū mendatiuȝ · et ad ꝑpetrandū homicidiū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Ideo aūt illuc eum adduxerūt. vt cū ꝯſilio omnia facerent. Vnde ſequitꝰ. Vbi ſcribe et ſeniores conuenerant. Orig. Vbi cayphas eſt p̄nceps ſacerdotum. illic ꝯgregant̄ ſcribe. id eſt litterati. qui preſunt littere occidēti. ⁊ ſeniores nō in veritate ſed in vetuſtate littere. Sequit̄ Petrus aūt ſeq̄batur eum a lōge Non em̄ poterat de ꝓximo eū ſeq̄. ſed de longinquo. nec tamē omnino recedens ab eo Chriſ. in ome. Multus em̄ erat feruor petri qui cum alios fugientes vidiſſet. non fugit. ſʒ ſtetit ⁊ intrauit. Si aūt ⁊ iohānes intrauit. tū notꝰ erat p̄ncipi ſacerdotū. Longe autem ſequebatur. quia erat dn̄m negaturꝰ. Remig. Neqʒ enim negare potuiſſet. ſi dn̄o ꝓximus adheſiſſet. Per hoc etiam ſignificat̄. ꝙ petrꝰ dn̄m ad paſſionē euntē. erat ſecuturꝰ. i. imitaturꝰ. Augꝰ. de con. euā. Significat̄ etiam eccleſiā ſecuturā quidē hoc eſt imitaturā paſſiones dn̄i. ſed lōge differenter. Eccleſia em̄ ꝓ ſe patit̄. at illi ꝓ eccleſia. Sequit̄. Et ingreſſus intro ſedebat cum miniſtris vt videret finem. Hiero. Vel amore diſcipuli. vel humana curioſitate ſcire cupiebat. quid iudicaret de domino pōtifex. vtrum eum neci addiceret. an flagellis ceſum dimitteret.

Principes autē ſacerdotū. et omne cōſilium q̄rebāt falſum teſtimoniū ꝯtra ieſum vt eū morti traderēt. et non inuenerūt cum multi falſi teſtes acceſſiſſent. Nouiſſime aūt venerunt duo falſi teſtes. et dixerunt. hic dixit. Poſſum deſtruere templū dei. ⁊ poſt triduum reedificare illud. Et ſurgēs princeps ſacerdotū. ait illi. Nihil reſpōdes ad ea que iſti aduerſū te teſtificant̄. ieſus autē tacebat. Et princeps ſacerdotū. ait illi. adiuro te. per deuʒ viuū vt dicas nobis. ſi tu es xp̄s filiꝰ dei. Dixit illi ieſus. Tu dixiſti. Veruntamē dico vobis. Ammodo videbitis filium hominis ſedentem a dextris vir-

Criſ. in ome. Cōgregatis p̄ncipibꝰ ſacerdotū. ⁊ tota peſtilentie cōuenticula volebāt ſuis inſidijs iuditij formam imponere. Vnde dicitur. Princeps aūt ſacerdotum et omne ꝯſilium querebāt falſum teſtimoniuʒ cōtra ieſum. vt eū morti traderēt. Sed quod fictū erat iuditiū ⁊ oia tumultꝰ et turbationis plena manifeſtatur ꝑ hoc ꝙ ſubdit̄. Et non inuenerunt. cuʒ multi falſi teſtes acceſſiſſent Orig. Falſa em̄ teſtimonia tunc locum habent. quando cum colore aliquo ꝓferuntur. Sed nec color inueniebatur qui poſſet contra ieſum adiuuare mendatia. Q̄uis eſſent multi gratiaʒ tribuē. volētes p̄ncipibus ſacerdotum Quod maximā laudē exhibet ieſu. qui ſic oīa irrep̄henſibiliter dixit. et fecit. vt nullam veriſimilitudinem inuenirēt i eo rep̄henſionis ⁊ mali et multi aſtuti. Seq-

tutis dei. et venientem in nubibus. Tunc p̄nceps ſacerdotū ſcidit veſtimēta ſua. dicens Blaſphemauit. Quid adhuc egemꝰ teſtibꝰ Ecce. nunc audiſtis blaſphemiā Quid vobis videtur At illi reſpondētes dixerunt. Reꝰ eſt mortis. Tūc expuerūt in faciē eiꝰ. et colaphis eum ceciderunt. Alij autē palmas in faciē ei dederūt dicentes. ꝓphetiza nobis xp̄e. quis eſt. qui te percuſſit.

tur. Nouiſſime autem venerūt duo falſi teſtes et dixerunt. hic dixit. Poſſuʒ. deſtr. tem. dei. et poſt tri. ree. illud Hieron. Quomodo autem falſi teſtes ſūt ſi ea dicūt que dominuʒ dixiſſe legimꝰ. Sed falſus teſtis eſt. q̄ nō eodē ſēſu dicta intelligit quo dicunt̄ Dominꝰ enim dixerat de templo corporis ſui. ſʒ in ip̄is verbis calūniant̄. vt paucis additis. vel mutatis. q̄ſi iuſtam calumniam faciāt Saluator dixerat. Soluite tēplū hoc iſti cōmutant et aiūt. Poſſum dſtruē templū dei. Vos inquit ſoluite. nō ego quia illicitum eſt. vt nobis ip̄is inferamus manus Deinde illi vertunt. ⁊ poſt triduū edificare illud vt ꝓprie de templo iudaico dixiſſe videret̄. Dominus autem vt oñderet animale et ſpirans tēplum dixerat Et ego in triduo reſuſcitabo illud. aliud ē edificare. aliud reſuſcitare Chriſ. in ome. Sed quare non attulerūt in medium accuſationē de ſolutione ſabbati. quia multotiens eos ſup hoc confutauerat. Hiero. Ira autem p̄ceps et impatiens non inueniēs calūnie locum. Excutit de ſolio pontificē. vt veſaniam mētis motu corꝑis demōſtraret. Vnde ſequit̄ Et ſurgens p̄nceps ſacerdotum. ait illi Nihil r̄ndes ad ea que iſti aduerſuʒ te teſtificant̄ Chri. i ome. Hoc aūt dixit volēs ab eo inexcuſabilem r̄ſionem elicere. vt ex ip̄a eū caperet. Inutilis autem erat excuſationis reſpōſio. nullo eam exaudiēte. et ideo ſequit̄. Ieſus aūt tacebat. etem̄ ſolū figura iuditij ibi erat. In veritate autem latronum erat incurſus. ſicut in ſpelūca Et ideo ſilet. Orige. Ex hoc autem loco diſcimꝰ ꝯtemnere calūniantium. et falſorum teſtiū voces vt nec reſponſione dignos eos habeamꝰ. qui nō ꝯuenientia dicūt aduerſus nos. maxime vbi maiꝰ eſt. libere. ⁊ fortiter ſilere ꝙ defendē ſine vllo ꝓfectu. Hieroni. Sciebat em̄ q̄ſi deus. quicquid dixiſſet torquēdum ad calūniam Quāto ergo ieſꝰ magis tacebat. ad indignos. r̄ſione ſua falſos teſtes ⁊ ſacerdotes impios. tantomagis pontifex furore ſuperatꝰ eum ad r̄ndendum ꝓuocat. vt ex q̄libet occaſione ſermonis locuʒ inueniat accuſandi Vnde ſequit̄. et princeps ſacerdotum. ait illi. Adiuro te per deum viuū. vt dicas nobis. ſi tu es xp̄s filiꝰ dei. Orig. In lege quidem adiurandi vſuʒ aliquotiēs inuenimꝰ Eſtimo aūt quoniā nō oportet vt vir qui vult ſcd̄m euāgeliū. viuere adiuret alterum. Si em̄ iurare non licet. nec adiurare Sʒ et qui reſpicit ieſum imperantem demonibus. et

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

poteſtatē dantez diſcipulis ſup demonia. dicet ꝙ
ſecundū ꝑtatem datā a ſaluatore non eſt adiurare
demonia. Princeps autē ſacerdotū peccatū facie
bat inſidians ieſu. et ideo imitabat̄ ꝓprium partē
qui bis dubie interrogauit ſaluatorē. Si tu es cri
ſtus filiꝰ dei. Vnde quis recte dicere poteſt. qm̄
dubitare de filio dei. vtrū ipſe ſit xp̄s opus dyabo
li eſt. Non decebat aūt dn̄m ad adiuratōez pn̄ci-
pis rn̄dere ſacerdotū. quaſi vim paſſum Propter
quod nec denegauit ſe filium dei eſſe. nec manife-
ſte ꝯfeſſus eſt. Vn̄ ſequit̄. Dicit illi ieſus. tu dixi-
ſti. Non em̄ erat dignꝰ xp̄i doctrina. ꝓpterea non
eum docet. ſ; verbū oris eius accipiens. in redar-
gutionē ipſius ꝯuertit. Sequit̄. Verūtamen dico
vobis. āmodo videbitis filiū hominis ſedentem a
dextris virtutis dei. Videt̄ mihi. qm̄ firmitatem
quādam regalem ſignificat ſeſſio filij hoīs Iuxta
virtutem ergo dei. qui ſolus eſt virtꝰ fundatꝰ ē.
qui accepit omnē poteſtatez a patre. ſicut in celo
et in terra. Erit autē quādo hanc fundationē vi-
debunt etiam aduerſarij. q: a tempe diſpenſatōis
incepit ipleri Viderūt em̄ eiꝰ diſcipli eum reſurgē
tem a mortuis. et ꝑ hoc viderunt eum fundatū ad
dextram ꝟtutis. Vel quia ſm̄ lōgitudinē ſempit
nam. que eſt apud deum a ꝯſtitutōe mūdi vſq; ad
finem eſt vnꝰ dies. Nihil ergo mirum ꝙ hic dicit
ſaluator. āmodo ſpatium eſſe breuiſſimuz vſq; ad
finem oſtendens. Et non ſolum ſedentē eū ad dex-
trā ꝟtutis viſuros ꝓphetabat. ſed etiā venientez
in nubibꝰ celi. Vnde ſequit̄. Et venientē in nubi-
bus celi. Hee nubes ſūt ꝓphete et apl̄i xp̄i. quibus
mandat pluere cum oportet. et ſunt nubes celi nō
tranſeuntes. quaſi portantes ymaginē celeſtis et
digne ſunt. vt ſint ſedes dei. q̄ſi heredes dei. et co
heredes xp̄i. Hiero. Pōtificem autē de ſolio ſacer
dotali furor excuſſerat. eadem rabies ad ſcinden-
dum veſtes ꝓuocat. vnde ſequit̄ Tunc pn̄ceps ſa
cerdotum ſcidit veſtimenta ſua dicēs. blaſphema
uit. Cōſuetudinis em̄ iudaice eſt. ꝙ cum aliquid
blaſphemium. et quaſi cōtra deum audierit. ſcin-
dant veſtimēta ſua. Criſo. in ome. Hoc igit̄ fec
vt accuſationē redderet grauiorem. et quod verbis
dicebat. factis extolleret. Hiero. Per hoc autē
ꝙ ſcidit veſtimēta ſua. oſtendit iudeos ſacerdota
lem gloriam ꝑdidiſſe et vacuam ſedem habē pon
tificis. Dum em̄ veſtez ſibi deſcidit. ipm̄ quo tege
babat̄ velamentū legis abrupit. Chriſ in ome.
Cum ergo ſcidiſſet veſtimēta ſua. non fecit ſentē
tiam a ſeipō. ſ; ab alijs eam exquirit dicens. Quid
vobis videtur. Sicut in ꝯfeſſis peccatis et blaſ-
phemia manifeſta fieri ſolet. et quaſi cogens et vi
olentiā inferēs ad ſententiā ꝓferendā ꝓuenit au
ditorem. dicens. Quid adhuc egemꝰ teſtibꝰ. Ec-
ce nūc audiſtis blaſphemiā Que aūt fuit blaſphe
mia. Etem̄ ante eis ꝯgregatis dixerat. Dixit dn̄s
dn̄o meo. ſede a dextris meis. et interp̄tatꝰ eſt eis
et ſiluerunt. nec decetero ꝯtradixerunt. qualiter
ergo nunc quod dictum eſt blaſphemiā vocant. ſe
quitur. At illi rn̄dentes dixerunt. Reꝰ eſt mortis
Ipi accuſantes. ipi diſcutiētes. ipi ſentētiā ꝓfe-
rētes. Orige. Quātum putas fuit erroris. ipaz
pn̄cipalem omniū vitam. ream mortis ꝓnuntiare

et ꝑ tantorū reſurgentiū teſtimonia. non reſpicē
fontem vite. de quo in omnes reſurgētes vita flu
ebat. Chri. in ome. vt aūt venationē inuenien
tes. ita ſuam demonſtrabāt ebrietatez. et inſania
ferebant̄. Sequit̄ em̄. Tunc expuerunt in faciem
eius et colaphis eum ceciderūt Hiero. vt com
pleret̄ quod dictum eſt. Dedi maxillā meā alapis
et faciem meam non auerti a ꝯfuſione ſputorū. Se
quit̄. Alij autem palmas in faciem eius dederūt.
dicentes. Prophetiza nobis xp̄e quis eſt qui te ꝑ
cuſſit. Gio. in cōtumeliam enim hoc dicit̄. qui ſe
ꝓphetam haberi voluit a populis. Hiero. Stul
tum aūt erat verberantibus rn̄dere. et ꝓphetare
cedentē. cum palam ꝑcutientis inſania videret̄.
Chri. in ome. Attēde aūt ꝙ euāgeliſta cuz ſum
ma diligētia. que vident̄ eſſe exprobratiſſima ex-
ponit. nihil occultans aut verecūdans. ſ; gloriam
exiſtimās maximā. dn̄atorē orbis terrarū pro nob
talia ſuſtinere. Hoc aūt legamꝰ ꝯtinue. hoc noſtre
menti inſcribamꝰ. et in his gloriem̄. Augꝰ. de
queſti. euā. Quod aūt dictum eſt. Expuerūt in fa
ciem eiꝰ. ſignificauit eos qui p̄n̄tiam gratie eiꝰ re
ſpuūt. Item tanq̄ colaphis eum cedunt. qui ei ho
nores ſuos p̄ferunt. Palmas in faciem eius dant.
qui ꝑfidia cecati eum non veniſſe affirmāt. tanq̄
p̄n̄tiam eius exterminantes et repellentes.

Petrus vero ſede
bat foris in atrio. Et
acceſſit ad eū vna an
cilla. dicens. Et tu cū
ieſu galileo eras. At
ille negauit corā om
nibus. dicens. Neſcio
quid dicis. Exeunte
autem illo ianuam. vi
dit eum alia ancilla. ⁊
ait his qui erāt ibi. et
hic erat cuz ieſu naza
reno. Et iteruz nega
uit cum iuramēto. q̄a
non noui hominē. Et
poſt puſillum acceſſe-
runt qui ſtabāt. ⁊ dix
erūt petro. Vere ⁊ tu
ex illis es Nam loque
la tua manifeſtū te fa
cit. Tunc cepit dete
ſtari ⁊ iurare. quia nō
nouiſſet hominez. Et
ꝯtinuo gallꝰ cātauit
et recordatꝰ ē petrꝰ
verbi ieſu. quod dixe

Augꝰ. de cō. euā.
Inter p̄dictas criſti
ꝯtumelias. trina pe
tri negatio facta eſt
quā non om̄s euāge
liſte eodē ordie nar
rāt. Lucas em̄ expli
cat p̄us temptatōez
petri. tunc demū cō
tumelias domini Sz
math. et marcꝰ. eas
p̄mo ꝯmemorant. et
deinde petri temp-
tatōez. Sic eniz hic
ſequit̄. Petrꝰ vero
ſedebat foris in atrio
Hiero. Foris ſede
bat. vt viderz exitū
rei. et non appropin
q̄bat ieſu. ne miniſtris
aliq̄ ſuſpitō naſcere
tur. Chri. in ome.
Et qui q̄n detentum
magiſtrū vidit ſolū
ita efferbuit. vt gla
dium euaginauerit.
⁊ auriculā abſcideit
q̄n ꝯtumelias criſti
audiuit. negator ef
ficit̄. ⁊ vilis puelle
minas non ſuſtinet.
Sequit̄ em̄. et acceſ
ſit ad eum vna ācilla
dicens. Et tu cum ie
ſu galileo eras Ra
Quid ſibi vult. quia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

rat· Priuſq̄ gallꝰ cā
tet · ter me negabis ·
Et egreſſus foras fle
uit amare ·

p̄ma cum ꝓdit ancil
la ·cū viri magis eū
potuerint recogno=
ſcere·niſi q̄ iſte ſexꝰ
peccare in nece dñi
videret· vt eius paſ
ſione redimeret · Sequit· At ille negauit coram
omnibꝰ·dicēs· neſcio quid dicis· Palam corā om/
nibus·negauit· quia ſe maīfeſtare expauit· Quod
dicebat ſe neſcire·rñdit· quia ꝓ ſaluatore adhuc
mori noluit· Leo papa in ſermone de paſſione·
Ob hoc autem ſicut apparet heſitare pmiſſus eſt·
vt in eccleſie p̄ncipe remediū penitentie condere
tur·et nemo auderet de ſua v̄tute ꝯfidere· quādo
mutabilitatis piclin· nec beatꝰ petrꝰ potuiſſz eua
dere· Chriſ· in ome·Non ſolum at̄ ſemel·ſʒ et ſe/
cundo et tertio negat in breui tempe· vñ ſequit ·
Exeunte aūt eo ianuā·vidit eum alia ancilla· ⁊ ait
his qui erant ibi · Et hic erat cum ieſu nazareno·
Augꝰ·de con·euā·Intelligit autem· q̄ poſtq̄
exijt foras·cum iam ſemel negaſſet· gallꝰ cātauit
primū quod marcꝰ dicit· Chri·in ome· vt oſtē
dat · q̄ neq̄ vox galli eum a negatione detinuit ·
neq̄ in memoriā ſue ꝓmiſſionis reduxit Augꝰ·
de cō·euā·Non aūt foris an̄ ianuā iteruʒ negauit
ſed cum rediſſet ad focum·neq̄ eñi iam exierat·et
foris eum vidit altera ancilla·ſʒ cum exiret eū vi=
dit·id eſt cum ſurgeret et exiret animaduertit·et
dixit his qui erant ibi·id eſt qui ſimul aderant ad
ignem in atrio· et hic erat cum ieſu nazareno·Ille
autem qui foras exierat· hoc audito regreſſus eſt
vt ſe q̄ſi purgaret negando Vel qđ eſt credibiliꝰ
non audiuit quod de eo dictum fuerat cū foras ex
iret·et poſtq̄ redijt· q̄ dictum eſt ei qđ lucas cō=
memorat· Sequitur·Et iterꝫ negauit cum iuram̄
ꝯ quia nō noui hoīem Hiero· Scio quoſdaʒ pio
affectu erga ap̄lm petrum locum hūc· ita inter/
p̄tatos vt dicerent Petrū hominē negaſſe·nō de
um· et eſſe ſenſum ·Neſcio hominē·quia ſcio deum
Hoc q̄ friuolum ſit ·prudens lector intelligit· ſi
eñi iſte non negauit ·ergo mentitꝰ eſt dñs· q̄ dixe
rat·ter me negabis· Raba· In hac aūt negatio
ne petri dicimꝰ non ſolū abnegare xp̄m· qui dicit
eum non eſſe xp̄m· ſed qui euʒ ſcit· negat ſe eſſe cri
ſtianū Augꝰ·de cō·euā·Nunc iam de tertia ne
gatione inſpiciamꝰ· Sequit eñi ·Et poſt puſillū
acceſſerunt qui ſtabāt et dixerunt petro· Vere et
tu ex illis es·Lucas autem dixit Interuallo facto
quaſi hore vniꝰ· vt eum cōuincant · ꝯſequent ad
iungunt·Nam et loquela tua manifeſtum te facit·
Hiero ·Non quo alterꝰ ſermonis eſſet petrus
aut gentis externe· Omnes quippe hebrei erant et
qui arguebant ·et qui arguebat· ſʒ quo vnaque/
q̄ ꝓuintia habet ꝓprietates ſuas et vernaculū lo
quendi ſonū vitare non poſſit Remig· Vide at̄
q̄ ſint noxia p̄uorꝫ hoīm colloquia· ipa quippe co
egerunt petrū negare dñm· quē priꝰ ꝯfeſſus fue/
rat eſſe dei filium· Sequit eñi· Tūc cepit deteſta
ri et iurare· quia non nouiſſet hoīem· Raba· no
ta quia p̄mum ait· Neſcio quid dicis· Scđo cum iu
rameto negat· Tertio cepit deteſtari et iurare ·
quia non nouit hominem · Perſeuerare quippe in
peccato dat incrementū ſcelerum· et quia minima
ſpernit· cadit in maiora Remigiꝰ· Spiritaliter
autem per hoc· q̄ petrꝰ ante p̄mum gallicantum
negauit· illi deſignant· qui an̄ xp̄i reſurrectioneʒ
non credebāt eum eſſe deum eius morte turbati p
hoc autem q̄ poſt galli cantum negauit· illi deſig
nant· qui in vtranq̄ dñi naturā· et ſcđm deum et
ſm hominē errant· Per p̄maʒ aūt ancillā deſigna
tur cupiditas· per ſcđam carnalis delectatio Per
illos qui aſtabant demones intelligunt· his enim
trahunt homines ad xp̄i negatōeʒ· Orige· Vel
per p̄mam ancillā intelligit ſynagoga iudeorum
qui frequēter ꝯpulerunt· denegare fideles· Per
ſecundā ꝯgregatio gentiū· qui etiā pſecuti ſunt
xp̄ianos · per tertios ſtantes in atrio · miniſtri he
reſum diuerſarū· Augꝰ de queſ·euan Ter etiā
petrꝰ negauit· nā et herror hereticorꝫ de criſto·
tribus generibꝰ terminat·aut eñi ex diuinitate ·
aut humanitate· aut de vtroq̄ fallunt· Raba·
Poſt tertiam aūt negationē ſequit galli cantus·
et hoc eſt quod ſubdit Et ꝯtinuo gallus cantauit
Per quem doctor eccleſie intelligit · qui ſomno ſe
tos increpans ait · Euigilate iuſti et nolite pecca
re Solet autē ſacra ſcriptura ſepe meritū cauſarꝫ
p ſtatū deſignare temporꝫ· Vñ petrꝰ qui media
nocte peccauit· ad galli cantū penituit· vñ ſequi
tur Et recordatꝰ eſt petrꝰ verbi ieſu qđ dixerat
Priuſq̄ gallus cātet· ter me negabis Hieron·
In alio euāgelio legimꝰ· q̄ poſt negatōeʒ petri·
et galli cantum· reſpexit ſaluator petrꝫ · et intui=
tu ſuo eū ad amaras lacrimas ꝓuocauit· nō eñi fieri
poterat· vt in negationis tenebris pmaneret· q̄ʒ
lux reſpexerat mūdi· vñ et et hic ſequit· Et egreſ
ſus foras fleuit amare· In atrio eñi cayphe ſedēs
non poterat agere penitentiā· vnde foras egre=
ditur de impiorꝫ ꝯſilio· vt pauide negationis ſor
des amaris fletibus lauet· Leo papa ·Felices·o
apoſtole ſancte lacrime tue ·que ad diluēdā culpā
negationis· virtutē ſacri habuē baptiſmatis ·Af
fuit eñi dextra dñi ieſu xp̄i· qui labentē te priuſq̄
deciperetis· et firmitatē ſtādi in ipo cadēdi peri
culo recepiſti· Cito itaq̄ ad ſoliditatē redijt peē
tanq̄ recipiens fortitudinē· vt qui tunc in xp̄i ex
pauerat paſſione· in ſuo poſt ſupplitio nō timeret
ſed conſtans pmaneret· Augꝰ·de cō·euā·
Cōtexuerat ſuperiꝰ
euangeliſta narrati
onem in his que cuʒ
domino acta ſūt· vſ=
q̄ ad māe· ſʒ poſtea
redijt ad narrandaʒ
petri negationeʒ · q̄
terminata · redijt ad
mane vt inde cetera
ꝯtexeret· et hoc eſt·
quod dicitur· Mane
autem facto ꝯſilium
inierunt oīes prin
cipes ſacerdotū ⁊ ſe
niores popli ·aduer
ſus ieſum· vt eū mor
ti traderent· Ori·

CAPITV· XXVII ·

MAne autē
facto·cōſi=
liū inierūt
oīes prin
cipes ſacerdotū et ſe=
niores populi aduer=
ſus ihesum· vt eū mor
ti traderent· Et vinc
tum adduxerūt eum·
et tradiderūt pontio

pylato preſidi. Tunc videns iudas qui eū tdidit q dānatꝰ eſſʒ penitentia ductus retulit triginta argenteos pncipibus ſacerdotum et ſenioribus populi dicēs. Peccaui tdens ſanguinē iuſtum. At illi dixert Quid ad nos tu videris et proiectis argēteis in tēplo receſſit. et laqueo ſe ſuſpēdit.

Putantes p mortez extinguere eius doctrinam et fidē apud eos qui crediderunt in eum quaſi in filiū dei. Talia autē oſiliantes. alligauerunt ieſum ſoluentē a vinculis. Vn̄ ſequitur. Et vinctum adduxerunt eum et tdidert pontio pylato pſidi

Hiero. Vide ſollicitudinē ſacerdotuʒ in maluʒ. tota nocte vigilarunt vt homicidiū facerent. et victum tradiderūt pylato. Habebāt enim hunc morē. vt queʒ adiudicaſſent morti ligatū iudici traderēt Ra. Attamen notandū q non tunc pmū ligauerūt ſʒ mox oprehenſum in orto vt iohannes declarat.

Chri. in ome. Ideo autē eum non occulte interfecerunt quia non habebāt eius glorie detrahē Multi em̄ eum admirabant et ppter hoc ſtuduert publice et corā hominibꝰ eum occidere. et ideo ad preſidē eum duxerūt. Hiero. Videns aūt iudas dn̄m adiudicaſſe morti. ptium retulit ſacerdotibꝰ quaſi in pteſtate ſua eſſet pſecutoꝝ immutare ſententiā. Vnde ſequit. Tūc vidēs iudas qui eū tradidit q dānatꝰ eſſet. penitētia ductꝰ retulit triginta argenteos principibꝰ ſacerdotū et ſenioribus populi dicens. Peccaui tradens ſanguinē iuſtum Orige. Reſpondeant mihi qui de naturis quaſdā fabulas introducūt. vnde eſt q iudas cognoſcens peccatū ſuum dixit Peccaui tradēs ſāguinem iuſtū. niſi ex bona plātatione mētis et ſeminatione vtutis que ſeminata ē in qlibʒ rationali anima quam non coluit iudas. et ideo cecidit in tale peccatū Si aūt nature parētis ē aliqs hominis magis huiꝰ nature fuit iudas Et ſiquidē poſt reſurrectionē xp̄i hoc dixiſſet iudas. forſitan erat dicendū. qm̄ opulit eū penitē de peccato ipa vtꝰ reſurrectionis. Nūc aūt videns eū traditū eſſe pylato. penituit. forſitan recordatꝰ. q frequēter ieſus dixerat. de ſua reſurrectione futura. forſitā et ſathanas qui ingreſſus in eū fuerat. pſto fuit ei. donec ieſꝰ tderet pylato. Poſtq̄ aūt fecit quod voluit receſſit ab eo. quo recedēte penitentiā capere potuit. Sʒ quomō vidit iudas. qm̄ odemnatus eſt. Non duʒ em̄ a pylato fuerat interrogatꝰ forſitan dicet aliquis. qm̄ oſideratione mētis ſue vidit exitū rei ex eo q traditū aſpexit. Aliꝰ auteʒ dicet. qm̄ qd ſcriptū. vidēs iudas quia odemnatus eſt ad iudaʒ refferet. Tūc em̄ ſenſit malū ſuū et intellexit ſe condemnatū Leo papa. Dicendo tn̄. Peccaui tradens ſanguinē iuſtū in impietatis ſue pfidia pſtitit. qui ieſum non dei filiū. ſʒ noſtre tantūmodo oditionis hoiem. etiam inter extrema mortis ſue picula credidit. cuiꝰ fleuiſſet miſericordiam. ſi eius omipotentiā non negaſſet. Chri. in omel. Vide aūt qm̄ penitentiā agit. qn̄ opletū ē. et finem accepit peccatū. Non em̄ pmittit dyabolus eos q nō vigilāt videre malum anteq pficiāt Sequit. At illi dixerūt. Quid ad nos tu videris. Ac ſi dicant. Quid ad nos ptinet. ſi iuſtꝰ eſt. tu videris. id eſt opus tuum quale ſit. manifeſtabitur Quidā aūt oiunctim voluerūt legē hec verba. vt ſit ſenſus. cuiꝰ eſtimatōis deputaris apud nos qui eum quē tradidiſti iuſtū ofiteris. Orig. Recedēte aūt ab aliquo dyabolo. obſeruat tempꝰ iterum et poſtq cognouerit et ad ſm peccatū induxerit. obſeruat etiā tertie deceptōis locum. Sic ille qui pmo vxorē patris habuit. de hoc malo poſtea penituit. Sʒ poſtea dyabolꝰ voluit hāc ipam triſtitiā exaggerare. vt ipa triſtitia abūdantior facta abſorberet triſtantē. Simile aliquid factū eſt in iuda. Poſtq em̄ penituit. nō ſuauit cor ſuuʒ. ſʒ ſuſcepit abundātiorē triſtitiā a dyabolo ſibi ſubmiſſam. qꝛ voluit eum abſorbē. vn̄ ſequit. Et abiens laqo ſe ſuſpēdit. ſi aūt locū penitētie reqſiſſʒ et tempꝰ penitentie obſeruaſſʒ. forſitā inueniſſʒ eū qui dixit. Nolo mortē peccatoris. vel forte exiſtimauit pueniře mgrm morituꝝ et occurrē ei cū aīa nuda vt ofitens et depcans miſericordiā mererēt nec vidit. quia non ouenit verbū dei ſeipm expellere de hac vita. ſʒ expectare dei iuditiū Raba. Suſpēdit autē ſe laqo. vt ſe oſtēderet celo. terreqʒ poſitum. Augꝰ. de queſ. no. et ve. teſt. Sʒ occupatis pncipibꝰ ſacerdotū ad necem dn̄i a mane vſqʒ ad horā nonaʒ quomō iudeis retuliſſe ptium ſāguinis qd accepat. an crucē dn̄i pbaē et dixiſſe illis in tēplo. peccaui q tradiderim ſanguinē iuſtum. cū oſtet omēs pncipes et ſeniores an̄ paſſionem dn̄i non fuiſſe in tēplo. Quippe cum in cruce poſito inſultarent ei. Nec em̄ fide pt pbari. quia ante paſſionē domini relatū eſt. cū ſint multa que ante facta pbanē. et nouiſſima ordinanē. Sed ne forte poſt horā nonā factū ſit. vt vidēs iudas occiſum ſaluatorē. et ob hoc velū templi ſciſſum. terraʒ tremuiſſe ſaxa fiſſa elemēta oterita. ipo metu correptꝰ voluerit. Sed poſt horā nonā occupati erant. vt exiſtimo ſeniores et pncipes ſacerdotuʒ ad celebrationē paſce. Sabbato aūt ſm legē non licet nūmos portare. accipē hoc non eſt pbabile apud me q die pmo tempe laqo vitā finieit iudas

Principes ſacerdotum acceptis argenteis dixerunt Non licet eos in corbonan. quia pcium ſanguinis eſt. Conſilio autez inito emerūt ex illꝰ agrū figuli in ſepulturam pegrinoꝝ. ppter hoc vocatus eſt ager ille acheldemach. hoc ē

Chri. in om. Quia pncipes ſacerdotuʒ nouerāt q occiſiōeʒ emerant. a ppria cōſcietia odemnati fuerunt. et ad hoc oſtendendū ſubdit euāgeliſta. Principes aūt ſacerdotuʒ acceptis argenteis dixerunt Non licet mittē eos in corbonan. qꝛ pretium ſanguinis eſt. Hiero. vere culicē liquētes et cameluʒ glutientes. Si enim

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ager ſanguinis· vſq̃
in hodiernã diẽ· Tũc
impletuz eſt qđ dictũ
eſt p hieremiaz ꝓphe
tam dicentẽ· Et acce
perunt triginta argẽ
teos p̃ciuz appreciati
quẽ appretiauerunt a
filijs iſrahel· et dede
runt eos in agrum fi=
guli· ſicut conſtituit
mihi dominus·

ideo non mittunt pe
cuniã in corbonã· id
eſt in gazophilatiũ
et dona dei· q2 p̃ciũ
ſanguis eſt· Cur ipẽ
ſanguis effunditur·
Orige· Videbant
aũt qm̃ circa mortu
os magis eam pecu=
niã ↄueniebat expẽ
di q̃ p̃ciũ ſanguinis
erat· Sed quia ⁊ in/
ter loca mortuorum
ſunt differentie· vñ
ſunt p̃tio ſanguinis
ieſu ad comptionem
agri figuli alicuius
vt in eo pegrini ſepeliant̃· non ſcđm votum ſuum
in monumẽtis paternis· Vñ ſequit̃· Cõſilio aũt ini
to emerũt ex illis agrum figuli in ſepulturã peg
noꝝ. Aug9· de ſ· do· Prouidentia aũt dei factũ
puto· vt p̃tiũ ſaluatoris nõ peccatorib9 ſumptũ
p̃beat· ſꝫ pegrinis requiẽ ſubminiſtret· vt iã exinde
xp̃s ⁊ viuos ſanguinis ſui paſſione rediat· ⁊ mor
tuos p̃cioſo paſſione ſuſcipiat· Precio ergo dñici
ſanguinis ager figuli comparatur· Legim9 in ſcrip
turis ꝙ toti9 gñeris humani ſal9 redẽpta ſit ſãg
uine ſaluatoris· Ager ergo iſte mũdus hic tot9 ẽ
Figulus aũt qui mundi poſſit hr̃e dñatum· ipẽ eſt
qui vaſcula corpis noſtri fecit de limo· Iſti9 ita=
q̃ꝫ figuli ager xp̃i ſanguine empt9 eſt peregrinis·
in q̃ qui ſine domo patria· et toto orbe exules iac
tabant̃· requies xp̃i ſanguine ꝓuidet̃· Iſtos autez
peregrinos eſſe dicim9 deuotiſſimos xp̃ianos· q̃
renuntiãtes ſeculo nihil poſſidentes in mundo· in
xp̃i ſanguine requieſcũt· Sepultura eñi xp̃i nihil
aliud eſt q̃ꝫ requies xp̃iani· Conſepulti eñi ſumus
ſicut ait apl̃us cum illo p baptiſmũ in morte· Nos
ergo pegrini in hoc mũdo ſumus· et tanq̃ꝫ hoſpi=
tes in hac luce verſan̄ı· Hie· Nui etiã pegrini
eramus a lege et ꝓphetis· p̃ua iudeoꝝ ſtudia ſu
ſcepim9 in ſalutẽ· Orige· Vel pegrinos dicim9
qui vſq̃ꝫ ad finem extrñei ſunt a deo· Nã iuſti conſe
pulti ſunt xp̃o in monumẽto nouo qđ exciſũ ẽ pe=
tra· Qui autem alieni ſunt a deo· vſq̃ꝫ in finem ſe/
pulti ſũt in agro figuli opãtis lutũ qui p̃tio ſãg
uinis eſt compat9· et ager ſanguinis nominatur
Vnde ſequit̃ Propter hoc vocat9 eſt ager ille ac
heldemach· hoc eſt ager ſanguinis vſq̃ꝫ in hodi=
ernam diem· Glo· Nđ referendũ eſt ad tempus
quo euangeliſta hoc ſcripſit· deinde ↄfirmat idẽ
ꝓphetico teſtimonio· dicens· Tũc impletũ eſt qđ
dictũ eſt p ieremiã ꝓphetã dicentẽ· Et acceperũt
triginta argenteos p̃tium appretiati quẽ· appreti
auerũt a filijs iſrahel· ⁊ dederunt eos in agruz fi
guli· ſicut ↄſtituit mihi dñs Hiero· Hoc in hie
remia penit9 non inuenit̃· ſꝫ in zacharia· qui penl̃
timus eſt· xij· ꝓphetaꝝ· quedã ſimilitudo refert̃·
et quamq̃ꝫ ſenſus non multũ diſcrepet· tñ ordo ⁊
verba diuerſa ſunt· Aug9· de con· euã· Si quis
ergo putat ideo fidei euangeliſte aliquid dero/
gandum· p̃mo nouerit· nõ oẽs codices euãgelioꝝ
habere· quod p hieremiã dictũ ſit· ſed tantũmođo
per ꝓphetã· Mihi autẽ hec nõ placet defẽſio· q2
et plures codices hñt hieremie nomen et antiq̃o
res et nulli fuit cauſa cur adderet̃ hoc nomen· et
mendoſitas fieret· Cur aũt tolleret̃ fuit itaq̃ꝫ cau
ſa vt hoc audax imperitia faceret· p̃dicta q̃ſtione
turbata· Potuit aũt fieri vt aĩo mathei euangeli/
um ſcribẽtis· ꝓ zacharia hieremias occurrerꝫ· vt
fieri ſolet· qđ tñ ſine vlla dubitatione emẽdaret·
ſaltem ab his admonitus· qui ipõ adhuc in carne
viuẽte hec legẽ potuerũt· niſi cogitaret· recorda
tionis ſueq̃ꝫ ſp̃ũſãcto regebat̃· nõ occurriſſe aliđ
pro alio nomẽ ꝓphete· niſi q2 dñs hoc ita ſcribi cõ
ſtituit· Cur autẽ ↄſtituerit Prima cauſa eſt· quia
ſic inſinuat̃· ita oẽs ꝓphetas vno ſpiritu locutos
mirabili iter ſe ↄſenſione ↄſtare· vt hoc multo am
plius ſit· q̃ꝫ ſi omniũ verba ꝓphetaꝝ· vno vni9 ho
minis ore demõſtrent̃· et ideo indubitãter accipi
dñt quecũq̃ꝫ p eos ſpiritusſanct9 dixit· et ſingula
eſſe omniũ· et oĩa ſinguloꝝ. Si eñi hodie quiſq̃ꝫ
volens alicui9 verba iudicare· dicat nomẽ alteri/
us· in quo dicta ſũt· qui tñ ſit amiciſſim9 illi9 cu=
ius verba dicẽ voluit· et ↄtinuo recordat9 alium
pro alio ſe dixiſſe· ita ſe corrigat· vt tamen dicat·
bene dixi nihil aliud intuens· niſi inter ambos eſſe
ↄcordiam· q̃ntomagis de ꝓphetis ſanctis hoc cõ/
mendandũ fuit· Eſt alia cauſa cur hoc nomẽ hiere
mie in teſtimonio zacharie ſit manere pmiſſum vl̃
poti9 ſanctiſpirit9 autoritate p̃ceptũ ſit· eſt apđ
hieremiam ꝙ emerit agrum a filio fratris ſui· et
dederit ei argentũ· nõ quidem ſub hoc noĩe p̃cij·
quod poſitum eſt apđ zachariã t̃ginta argẽteis·
Nđ aũt ꝓphetiã de t̃ginta argẽteis ad id iterp̃tat9
ſit euãgeliſta· qđ mõ de dño ↄpletũ ẽ maĩfeſtũ ẽ
ſꝫ ad id ptinẽ etiam illud de agro empto· qđ hiere
mias dicit· hinc pt̃ miſtice ſignificari· vt non hic
zacharie nomẽ poneret̃ qui dixit t̃ginta argente
is· ſed hieremie qui dixit de agro empto· vt lecto
euãgelio· atq̃ꝫ inuento noĩe hieremie· Lecto autẽ
hieremia et nõ inuẽto teſtimonio de t̃ginta argẽ
teis· inuento tñ agro ẽpto· admoneat̃ lector vtrũ
q̃ꝫ ↄferre et inde ſenſum enucleare ꝓphetie· quo=
modo ptineat ad hoc qđ in dño cõpletũ eſt· Nam
illud quod ſubiecit huic teſtimonio· Mathe9· cũ
ait· quẽ appretiauerũt a filijs yſrahel· et dederũt
eos in agrũ figuli· ſicut ↄſtituit mihi domi9· Nec
apud zachariã· nec apud hieremiã repitur· vnde
magis ex pſona euãgeliſte accipiendũ eſt· ⁊ miſti
ce inſertũ· quia hoc ex dñi reuelatõe cognouerit
ad hanc rez q̃ de xp̃i p̃tio facta eſt· huiuſmõi pti
nere ꝓpheciam· Hie· de optimo gñe interp̃tan/
di· Abſit q̃ꝫ de pediſſequo xp̃i· ꝙ poſſit argui de
falſo· cui cura fuit· non v̉ba et ſillabas aucupari·
ſed ſentẽtias dogmatũ ponẽ· Chriſ· in omelia
Legi nup in quodã hebraico volumĩe· qđ nazaree
ſecte mihi hebre9 ↄtulit hieremie apocriphum·
in quo hec ad verbũ ſcriptũ repi· ſꝫ tñ mihi vide
tur magis de zacharia ſumptũ teſtimoniũ euãge
liſtaruꝫ et aploꝝ· more vulgato q̃ verboꝝ ordie
p̃termiſſio· ſenſus tñ de veteri teſtamento proſe
runt exemplum·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Jeſus autez ſtetit ante preſidē · et inter rogauit eum preſes · dicens · Tu es rex iu-deoꝝ · Dicit ei ieſus · Tu dicis · Et cum ac-cuſaretꝰ a principibus ſacerdotum et ſenio-ribus nihil reſpondit Tunc dicit ei pylatꝰ Non audis quāta ad uerſum te dicūt teſti monia · ⁊ non rn̄dit ei ad vllum verbuz · ita vt miraretur preſes vehementer ·

Augꝰ · de cō · euā · Finitis his que ma-theꝰ de iuda ꝓdito re interpoſuit ad or dinē narratōis reu̅ titꝰ dicens · Jeſus aꝰ ſtetit ante pſidem · Orige · Judex to-cius creature oſtitu tus a pr̄e · vide quan tuz ſe humiliauit · vt acquieſceret ſtare an̄ iudicē · tunc terre iu dee · et interrogatꝰ eſt interrogationez quā forſitā deridēs aut dubitās pylatꝰ interrogat · vn̄ ſeq̄ꝰ Et interrogauit euz preſes dicēs · Tu es rex iudeoꝝ Chri-in eme · Jd pylatus intērogat q̄d adūſarij ɔtra ip̄z ɔtīue reuoluebāt Quia em̄ ſciebāt pylatū nullā curā facientē lega liū ad publicas accuſatōes rem ducunt · Orig · Vel ꝓnuntiatiue hoc dixit pylatus · Vnde et alibi ſcripſit in titulo · Rex iudeoꝝ · Principi aūt ſacer dotum rn̄dens tu dixiſti · oblique arguit eiꝰ dubi-tatōez · Pylati vero ſententiā ɔfirmat ꝓnuncian tis · vn̄ ſequitꝰ · Dicit ei ieſus · Tu dicis · Chriſ · in ome · Confeſſus eſt ſe eſſe regem · ſʒ celeſtē · vt in alio euāgelio manifeſtiꝰ legitꝰ · Regnuz inquit meum non eſt de hoc mūdo · vt neqʒ iudei · neqʒ pi latꝰ accuſatōez habeāt · huic accuſatōi inſiſten tes Hilar · Vel interrogāti pontifici · an ip̄e eſſʒ Jeſus xp̄s dixerat · Tu dixiſti · qꝛ ſp̄ futuꝝ xp̄ʒ ex lege ip̄e dixiſſet · huic vero legis ignaro interro gāti an ip̄e eſſet rex iudeoꝝ · dicitꝰ Tu dicis · quia ꝑ fidem pn̄tis ɔfeſſiōis · ſalus gentiū eſt · Hier · Attēde autē q̄ pylato · q̄ inuitꝰ ꝓmebat ſenten tiā aliq̄ ex pte rn̄dit · ſacdotibꝰ aꝰ ⁊ pn̄cipibꝰ ſa-cerdotum rn̄dere noluit · indignos eos ſuo ſmone iudicās · vn̄ ſequitꝰ · Et cū accuſaretꝰ a pn̄cipibꝰ ſa cerdotū et ſeniorībꝰ nihil rn̄dit · Augꝰ · de cō · euā · Lucas aꝰ ipa crimina q̄ accuſantes obiecerunt apuit · Di · n · Cepert illū accuſare dicētes hūc in uenimꝰ ſubūtentē gentē nr̄am · et ꝓhibentē tribu ta dari ceſari · et dicentē ſe xp̄m regē eſſe · Nihil aꝰ intēſt ad veritatē q̄ ordine iſta retulerint · ſic ni-hil intereſt · ſi aliꝰ aliud tacet q̄d aliꝰ ɔmemorat Ori · Accuſatꝰ aꝰ ieſus ſicut tunc illꝰ nihil rn̄dit · ſic nec et mō · nō ſit em̄ verbū dei · ſic aliq̄n fuerat ad ꝓphetas · ſʒ neqʒ dignū erat · vt pylato interro gāti rn̄deret · q̄ nō habebat pmanēs et firmuz de xp̄o iuditiū · ſʒ ad ɔtraria ferebatꝰ · vn̄ ſequitꝰ Tūc dicit ei pylatꝰ · Nō audis q̄nta aduerſū te dicūt te ſtimonia · Hie · Gentilꝰ quidē eſt qui ɔtēpnit ie-ſuz · ſʒ cauſā refert in ꝑplm iudeoꝝ Chr · i om · Hoc aūt hoc dicebat · quia volebat eū liberare · duz ſe excuſando rn̄deret · Sequitꝰ · Et nō rn̄dit ei vllum verbū · ita vt miraretꝰ pſes vehemēter Quia em̄ multas hn̄tes demōſtratōes · et ipis rebꝰ ꝟtutis et māſuetudinis · eius ⁊ hūilitatis · tn̄ in ip̄m indig nabantꝰ · et ꝑuerſo iuditio agebantꝰ cōtra ip̄m ꝓp ter h̄ nihil rn̄det · ⁊ ſi aliq̄n rn̄det breuia quidem dicit · ne ɔtinua taciturnitate · ꝑtinatie opīo d̄ ip̄o accipitꝰ Hie · Vel ideo ieſus nihil rn̄dere voluit ne crimen diluēs dimitteretꝰ a pſide et crucis vtili-tas differretꝰ · Ori · Miratꝰ eſt aūt pſes ɔſtātiā eius ſciens q̄ ydoneꝰ eſſet ꝓnuntiare crimen · et tn̄ videbat eum in tranquilla · et quieta ſapientia · et grauitate non turbabile ſtare · ſed ⁊ vehemēter mi-ratꝰ · dignū em̄ ei videbatꝰ magno miraclo vt exhi bitꝰ xp̄s ad criminale iuditium · imperturbabilis ſta ret an̄ mortē · q̄ apud oēs hoies terribilis eſtimatꝰ

Per diem autē ſo lemnē cōſueuerat pre ſes dimittere populo vinctum vnum · quem voluiſſent · Habebat autem tunc vnū vinc tum inſignē · qui dice batur barrabas · Cō gregatis ergo illis · dixit pylatꝰ · Quē vul tis dimittam vobis · Barrabā · an Jeſum · qui dicitꝰ Criſtꝰ Scie bat em̄ q̄ per inuidiā tdidiſſent euz · Sedē te aūt eo ꝓ tribunali · miſit ad eum vxor eiꝰ dicens · Nihil tibi · et iuſto illi · multa enim paſſa ſum hodie ꝑ vi ſum ꝓpter eum · Prin ceps aūt ſacerdotuz et ſeniores pſuaſerūt populis · vt peterent barrabā · Jeſum autē pderēt · Rn̄dens aūt pſes · ait illis · Quē vꝰ tis vobis de duobus dimitti · At illi dixe runt · Barrabā Dicit illis pylatꝰ Quid igi tur faciā de ieſu · qui dicitꝰ xp̄s · Dicūt om nes crucifigatꝰ · Ait il lis pſes · q̄d · n · mali fe cit · At illi magis cla

Chriſ · in omelia · Quia xp̄s ad accuſa-tiones iudeoꝝ nihil rn̄derat ꝑ q̄d poſſet eum pylatꝰ ab accu ſationibꝰ iudeorum excuſatuz hr̄e · aliud machinatꝰ ꝑ q̄d eum liberare poſſit · Vn̄ dicitꝰ · Per diē aꝰ ſo/ lēnem ɔſueuerat pſ-ſes dimittē ꝑplo vin ctum vnū quē voluiſ ſent · Ori · Sic enīz q̄ſdam grās pſtant gētes eis q̄s ſubi ci-unt ſibi · donec cōfir metꝰ ſuꝑ eos iugū ip ſorum Tn̄ ɔſuetudo hec aliq̄n fuit apud iudeos · Saul em̄ nō interfecit ionathan omi ꝑplo petēte euz ad vitā Chriſo · in ome · Per hāc aꝰ cō ſuetudinem xp̄m eri pere tēptauit · vt et neqʒ vmbrā excuſa-tōis iudei ſibi dereli quāt · manifeſtꝰ ho micida in compatōe xp̄i adducitꝰ · de quo ſequitꝰ · Habebat aꝰ tunc vnū vinctū in-ſignem · q̄ dicebatur barrabas · Nō ſimpli citer dicit latronem ſʒ inſignē h̄ eſt in ma litia diffamatū Hie Jſte barrabas i euā gelio · q̄d inſcribitꝰ iuxta hebreos · filiꝰ magiſtri eoꝝ inter/ pretatꝰ · qui ꝓpter ſe ditionē ⁊ homicidiū fuerat ɔdempnatꝰ · Offert aꝰ optōez eis pylatꝰ dimittēdi q̄ʒ vellēt · latronem an

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mabāt dicētes· Cru
cifigatꝛ· Videns pyla
tus q̄ꝛ nihil pficeret·
ſed magis tumultus
fierꝫ accepta aqua la
uit manꝰ corā popu
lo dicēs· innocēs ego
ſum a ſanguine iuſti
huius· Vos videritis
Et rñdens vniuerſus
populꝰ dixit· Sang
uis eius ſup nos et ſu
per filios nr̄os Tunc
dimiſit illis barrabā·
ieſum aūt flagellatuꝫ
tradidit eis· vt cruci
figeretur·

ieſum· non dubitans
ieſum potiꝰ eligen=
dum· Vñ ſequitꝛ· Cō
gregatis autēꝫ illis
dixit pylatꝰ · Quem
vultis dimitti vobis
barraban an ieſuꝫ· q̄
vocatꝛ xp̄s· Chri·
in ome· q ·di· Si nō
vultis ſicut innocen
tem dimittē ſaltē cō
demnatū feſtiuitati
dimittatis · Si enim
oportebat in pecca
tis manifeſtis exiſtē
tem dimittere multo
magis in dubijs Vi/
de aūt ordinem con
uerſum· Petitio pro
ꝯdemnatis ſolet eſſe
plebis · ꝯceſſio autē
pn̄cipis ꝯ̄tunc aūt con
trariū geſtū ē Prin
ceps· n· petit a plebe
et plebs ferotior reddiꝛ Glo· quare aūt pylatꝰ
ad liberationē xp̄i laborauit manifeſtat euāgeli=
ſta cū ſubdit· Sciebat eīn q̄ p inuidiā tradidiſſent
eum· Remi· Que aūt inuidia fuerit · Johannes
manifeſtat· Qui narrat eos dixiſſe· Ecce mundus
totꝰ poſt eum vadit· et ſi dimmittimꝰ eum ſic· om
nes credēt in eum· Notandū etiā· quia loco eiꝰ q̄d
math· dicit· An ieſum· qui diciꝛ xp̄s· Marcꝰ dicit
vultis· dimittā vobis regē iudeoꝝ · Soli nāq̄ꝫ re
ges iudeoꝝ vngebanꝛ · et ab ip̄a vntione xp̄i vo
cabanꝛ· Chriſ· in ome· Deinde ſubdiꝛ aliud q̄d
ſufficiens erat oēs a paſſione reuocare· Sequiꝛ
eīn· Sedente aūt eo pro tribunali miſit ad eum vx=
or eius di· Nihil tibi et iuſto illi· Cum demōſtrati
one eīn que erat a rebꝰ· ſomnꝰ non paruum quid
erat Raba· Notandū vero· quia tribunal ſedes
eſt iudicis· ſoliū regū· cathedre magiſtroꝝ in vi/
ſionibꝰ autem et ſomnijs gentilis viri vxor hoc in
tellexit· q̄d iudei vigilātes· nec credere· nec intel
ligere voluerūt· Hiero· Nota etiam q̄ gentili/
bus ſepe a deo ſomnia reuelenꝛ· Et q̄ in pylato ꝛ
vxore eius iuſtū dominū ꝯfitentibꝰ· gentilis po/
puli teſtimoniū ſit· Chriſ· in ome· Sꝫ cuiꝰ grā
non ip̄e pylatꝰ· ſomniū videbat· quia illa magis
digna erat· vel quia ſi pylatꝰ vidiſſet non equali
ter ſibi creditū eſſet· vel forte neq̄ꝫ dixiſſet ꝓpē h̄
diſpenſatꝛ a deo q̄ mulier vidit· vt manifeſtū oīn
bus fieret· Et non ſimpliciter videt· ſed et patiꝛ
multa · Sequiꝛ eīn· Multa eīn paſſa ſum hodie p
viſum ꝓpter eum· vt ſcꝫ a paſſione que erat ad vx
orem· deſidior fieret vir circa occiſionē· Sed ꝛ tē
pus non paꝝ ꝯferebat et eīn eadem nocte vidit ·
Augꝰ· in ſer· de paſ· Sic ergo iudex terreꝛ i cō
iuge· et vt crimini iudeoꝝ non p̄beat i iuditio cō
ſenſum· ptulit in vxoris afflictione iuditiū· iudica
tur ip̄e qui iudicat· et torqueꝛ anteq̄ꝫ torqueat ·
Raba· vel aliter · Nūc demū dyabolꝰ intelligēs
per xp̄m· ſe ſpolia ſua amiſſurum· ſicut p̄mum· per
mulierem mortē intulerat· ita per mulierem vulꝛ
xp̄m de manibꝰ iudeoꝝ liberare· ne per eius mor
tem· mortis amittat imperiū· Chri· in omelia·
Nihil autem p̄miſſoꝝ xp̄i aduerſarios nouit· quia
eos omnino inuidia excecauerat· vnde ex ꝓpria ma
licia plebem corrumpunt · et hoc eſt quod ſequiꝛ
Principes autem et ſeniores perſuaſerunt popu
lo vt peterēt barrabā· Jeſum vero pderēt Ori·
Et eſt vidē nūc quomō ꝓplus iudeoꝝ a ſenioribꝰ
ſuis· et iudaice culture doctoribus ſuadetur ꝛ ex=
citatꝛ aduerſus ieſum· vt perdant eum· Sequitur·
Reſpondens autem preſes· ait illis· Quem vultis
vobis de duobꝰ dimittā· Glo· Reſpondiſſe aūt
dicitur pylatꝰ hec dicens· ſiue ad ea que vxor nū
ciauerat· ſiue ad petitionem populi· qui iuxta cō/
ſuetudinē aliquē in die feſto ſibi dimitti petebāt
Orige· Turbe autē quaſi fere que ſpatioſaꝫ am
bulant viam voluerūt ſibi barraban habere ſolutū
Vnde ſubditur· At illi dixerunt· Barraban Ideo
gens illa habet ſeditiones· ꝛ homicidia et latroci
nia ſecundum quoſdā gentis ſue in rebus que fo=
ris habentur· ſecundū autem oēs intꝰ in anima
Vbi enim non eſt ieſus· illic lites et prelia ſūt Vbi
autem eſt· ibi ſunt omnia bona et pax· omnes etiā
qui iudeis ſunt ſimiles· vel in dogmate· vel in vi/
ta· Barraban ſibi ſolui deſiderāt· Quicūq̄ꝫ eīn ma/
la agit· ſolutꝰ eſt in corpe eius barrabas· Criſtꝰ
autem vinctꝰ· Qui autem bona agit Criſtū habꝫ
ſolutum· barraban vinctum· voluit autem pylatꝰ
pudorem tante iniquitatis eis incutere· Vnde ſe=
quitur· Dicit illis pylatꝰ· Quid igiꝛ faciam de ie
ſu· qui dicitur criſtus· Non ſolum autem hoc· ſed ꝛ
menſuram colligere volens impietatis eorum· Illi
aūt nec hoc erubeſcunt · q̄ pylatus ieſum criſtum
eſſe confitebatur· nec modum impietatis ſeruant·
Vnde ſequitur · Dicunt· omnes crucifigatur · In
quo multiplicauerūt impietatis ſue menſuram· nō
ſolum homicidam poſtulantes ad vitam · ſed etiā
iuſtum ad mortem· et ad mortem turpiſſimam cru
cis· Rabanꝰ· Pendentes ſiquidem in ligno cru
cifixi clauibus · ad lignum pedibus manibuſq̄ꝫ cō
fixi producta morte necabantur· et diu viuebant
in cruce· nō quia longior vita eligebatꝛ· ſed quia
mors ipſa protendebatur· ne dolor cicius finire=
tur · Verum iudei de morte peſſima cogitabant ·
ſed a domino non intelligentibus eis electa erat ·
Ipſam enim crucem dyabolo ſuperato erat tanq̄
tropheum in frontibꝰ fidelium poſiturꝰ· Hie·
Cum autem hoc reſponderent · non ſtatim acquie=
uit· ſed iuxta ſuggeſtionem vxoris· que mandaue
rat · Nihil tibi et iuſto illi· ipſe quoq̄ꝫ reſpondit ·
Vnde ſequitur· Ait illis preſes · Quid enim mali
fecit · Hoc dicendo· pylatꝰ abſoluit ieſum· Sequi
tur· At illi magis clamabant· dicentes· Crucifiga
tur· Vt impleretur quod in pſalmo dicitur· Cir/
cundederunt me canes multi· congregatio malig
nantium obſedit me · Et illud hieremie· Facta eſt
mihi hēditas mea· ſicut leo in ſilua dederunt ſu=
per me vocem ſuam· Auguſtinꝰ de concordan=
tia euangeliſtarum · Sepius autem pylatus cum
iudeis egit· volens · vt dimitteretur ieſus · quod
pauciſſimis verbis teſtatꝛ Matheus cum ſubdit·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Videns pylatꝰ· quia nihil ꝓficeret· ſed magis tu
multus fieret· qđ non diceret· niſi multū ille cona
tus fuiſſet· q̄uis tacuerit quotiēs hoc temptauit
vt erueret· Jeſum furori eoꝝ· Sequit̄ · Accepta
aqua lauit manus corā ꝓplo · dicēs· Innocēs ego
ſum a ſanguine iuſti huius Remi· Mos em̄ erat
apud antiq̄s· vt cum vellet q̇s ſe oſtendē immunē
ab aliquo c̄rimine· accepta aqua lauaret manus ſu
as coraꝫ ꝓplo Hiero· Pylatꝰ ergo accepit aquā
iuxta illud ꝓpheticū· Lauabo inter innocētes ma-
nus meas· q̇dammō in hoc ꝯteſtās et dicēs· Ego
quidē innocētē volui liberare · Sꝫ qm̄ ſeditio ori
tur· et rebellionis mihi cōtra ceſarē crimē impin
git̄· innocēs ſum a ſanguine iuſti huiꝰ · Judex er-
go qui cogit̄ ꝯtra dn̄m ferre ſentētiā· nō damnat
oblatū· ſꝫ arguit offerētes· iuſtū eſſe ꝓnuntians
qui crucifigendꝰ eſt· Sequit̄ · Vos videritis· q̄ſi
diceret· Ego miniſter legum ſum· vox veſtra ſang
uinem fundit · Sequit̄· et rn̄dens vniuerſus ꝓplus
dixit· Sanguis eius ſup nos et ſup filios noſtros
Perſeuerat· vſqꝫ in pn̄tem dieꝫ hec impꝛ̄catio ſup
iudeos· et ſanguis dn̄i nō aufert̄ ab eis· Chri·
in ome· intuere aūt et hic iudeoꝝ multā inſaniam·
Eoꝝ em̄ impetꝰ et ꝑnicioſa ꝯcupiſcētia· nō ꝑmit
tit eos que oportet inſpicere · et ſibi maledi cunt
dicētes· Sanguis eius ſup nos· qđ ad filios male
ditionē attrahūt di· et filios noſtros· ſꝫ tn̄ miſeri
cors deus eoꝝ ſententiā non firmauit · ſꝫ ex eis et
eoꝝ filijs ſuſcepit· qui penitentiā egerunt· Etem̄
et paulus ex ip̄is fuit· et multa milia eoꝝ· qui in
hieroſolimis crediderunt· Leo papa· Exceſſit ꝗ
pylati culpam facinꝰ iudeoꝝ· Sed nec ip̄e euaſit
reatū qui reliq̇t ꝓpꝛium iuditium· et in crimē tran
ſiuit alienū· Sequit̄ em̄ · Tūc dimiſit ill' barrabā
Jeſum aūt flagellatū tradidit eis· vt crucifigere
tur Hiero· Sciendū eſt aūt pylatū romanis le-
gibꝰ miniſtraſſe quibꝰ ſancitū eſt· vt qui crucifi
git̄ ꝑus flagellis verberet̄· Tradit̄ igit̄ Jeſus
militibꝰ verberandꝰ· et illud ſanctiſſimū corpus
pectus dei capax· flagellis ſecuerunt Auguꝰ·
in ſer· de paſ· Ecce dn̄s aptat̄ ad verbera· ecce iaꝫ
cedit̄ rupit ſāctā cutē violētia flagelloꝝ· repeti
tis ictibꝰ crudelia verbera ſcapulaꝝ terga cōci
dunt· Prochdolor iacet extenſus· aū hominē deꝰ
ei ſupplitiū· patit̄ rei· in quo nullū peccati veſtigi
um potuit inueniri· Hiero· Hoc aūt factum eſt
vt quia ſcriptū erat· Multa flagella peccatoꝝ·
illo flagello nos a verberibꝰ liberem̄ In lauacro
etiam manuū pylati· gentiliū om̄ia opa purgant̄
et ab impietate iudeoꝝ nos alieni efficim̄ Hila
Hortantibꝰ autē ſacerdotibꝰ ꝓplus barraban ele
git· qui interp̄tat̄ patris filiꝰ· in quo archanum
future infidelitatis oñdit̄ xp̄o antixp̄m peccati fi
lium preferēdo· Raba· Barrabas etiā qui ſedi
tiones faciebat in turbis · dimiſſus eſt populo iu
deoꝝ· id eſt dyabolꝰ qui vſqꝫ hodie regnat ī eis
et idcirco pacem habere non poſſunt·

Tunc milites p̄ſidis· ſuſcipientes Jeſum i
pretorio· cōgregaue
runt ad euꝫ vniuerſaꝫ
cohortē· Et exuētes
eum· clamidē coccine
am circūdederūt ei· ⁊
plectentes coronā de
ſpinis poſuerūt ſuper
caput eius· et arundi
nem in dexteraꝫ eius
et genu flexo ante eū
illudbāt dicētes · aue
rex iudeoꝝ· Et expu-
entes in eum· accepe-
runt arundinē· et ꝑcu
ciebāt caput eius·

Augꝰ· de cō euā·
Poſt accuſatōes xp̄i
cōſequens eſt · vt ip
ſam dn̄i paſſionē vi-
deamus· quā math·
ſic incipit· Tunc mi/
lites p̄ſidis ſuſcipiē
tes Jeſum in preto
rio cōgregauerūt ad
eū vniuerſam cohor
tem Hie· Quia em̄
rex iudeoruꝫ fuerat
appellatus· et hoc ei
ſcribe et ſacerdotes
crimē obiecerāt · ꝙ
ſibi in populo iſra-
hel vſurparet impe
rium· illudentes hoc
faciunt vt nudatum
p̄ſtinis veſtibꝰ indu
ant clamidem cocci-
neam ꝓ rufo limbo·
q̇ reges veteres vte
bant̄ · et ꝓ diadema
te imponant ei coro
nam ſpineā· pro ceptro regali dent calamū· ⁊ ado
rent q̄ſi regem· Et hoc eſt qđ ſubdit̄ Et exeuntes
eum clamidem coccineā c̄ūdedert ei· et plecten-
tes coronā de ſpinis Augꝰ· de con euā· Per hꝫ
aūt intelligit̄ marcū dixiſſe indutuꝫ pupura· Pro
regia em̄ purpura· clamis illa coccinea ab illuden
tibus adhibita erat· et eſt rubra quedā purpura
coco ſimilima · Poteſt etiā fieri · vt purpurā eti
am marcꝰ ꝯmemorauerit· ꝙ clamis habebat· q̄-
uis coccinea Chri· in ome · Que igit̄ erit nob cu
ra de reliquo ſi ꝯtumelias ab aliquo patiam̄ · pꝰ
ꝙ xp̄s hoc paſſus eſt· Etem̄ qđ fiebat in xp̄m vlte
rius terminꝰ ꝯtumelie erat· nec vna particlā tm̄
ſꝫ vniuerſuꝫ corpꝰ paciebat̄ iniurias· Caput per
coronā et arundinē et colophos · Facies quia iſpu
ebatur· Gene quia alapis cedebant̄· Corpꝰ totuꝫ
per flagella· Et quia denudatū eſt ꝑ c̄ūdatōeꝫ
clamidis et ꝑ fictā adoratōeꝫ· Manꝰ per arūdinē
quā dederunt ei ꝓ ſceptro· ac ſi timerēt· ne aliq̇d
pretermitterēt· ꝯtuiſſime ꝑſumtōis· Augꝰ· de
con· euā · Apparet aūt matheū recapitulando iſta
cōmemoraſſe· non q̇ tūc factū ſit· cum eū pylatus
crucifigendū tradidiſſet Johānes em̄ anteq̄ diceret
ꝙ eum pylatꝰ crucifigendū tradiderit iſta ꝯme-
morauit Hiero· Nos autē oīa hec intelligamus
miſtice· Quomō em̄ cayphas dixit· Oportet vnū
hominē mori pro om̄ibꝰ· neſciēs quid diceret· ſic
et iſti qđcunqꝫ fecerunt· licet alia mente fecerint·
tn̄ nobis qui credimꝰ ſacramēta tribuebāt · In cla
mide coccinea· opa gentiū cruēta ſuſtētat· In co-
rona ſpinea maledictū ſoluit antiquuꝫ · In calamo
venenata occidit animalia · ſiue calamum tenebat
in manu· vt ſacrilegiū ſcriberet iudeoꝝ· Hier·
Vel aliter· Suſceptis oībꝰ corpis nr̄i infirmitati
bus a dn̄o· om̄e deinde noſtrū quibꝰ regnū ſecuꝫ
erat debitū· ſagume cocci colore ꝑfundit̄ Spinis
qꝫ· id eſt ꝯpungentiū quōdam peccatis gentium
coronat̄· Eſt em̄ aculeus in ſpinis · ex quibus xp̄o
victorie corona ꝯtexitur · In calamo vero earun-
dem gentiū infirmitas atqꝫ inanitas manu ꝯpre-
henſa firmat̄· quin etiā capiti eius illudit̄· vt ifir/
mitas gentiū· manu criſti ꝯprehēſa· etiā in deum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝑtem qui caput ei⁹ ē ꝯquieſcat Ori· vel calam⁹
miſteriū fuit· qđ priuſquā crederem⁹ ꝯſidebam⁹
in virga arūdinea egipti· vel cuiuſcūqȝ regni cō
trarij deo· quē accepit· vt triūphet euȝ in ligno
crucis Percutiūt aūt eum hoc calamo caput criſti
ieſu· qm̄ ſemp regnū illud verberat deū patrem
caput ſaluatoris Remigi⁹· vel aliter· per clami
dem coccineā caro dn̄i deſignatꝰ· que rubra dicitꝰ·
ꝓpter ſanguinis effuſionē Per ſpineā coronam ſu
ſceptio pctoꝝ noſtroꝝ· q: in ſimilitudine carnis
peccati apparuit Ra· Calamo igitꝰ xp̄i caput ꝑ
cuciunt· qui diuinitati eius ꝯtradicentes· erroreȝ
ſuū autoritate ſācte ſcripture que calamo ſcribitꝰ
cōfirmare conantꝰ· Spuūt in faciē eius· qui p̄nti/
am gratie illi⁹ verbis execrandis reſpuūt et ieſū
in carne veniſſe denegāt· Falſo autē illū adorant
qui eū credūt· ſꝫ peruerſis actib⁹ deſpiciūt· Hie-
de con· euā· Qđ aūt dn̄m in paſſione exuerūt veſtē
ꝓpriam et induerūt fucatam· ſignati ſunt heretici·
qui eū dicūt verū corp⁹ nō habuiſſe· ſꝫ fictum·

Et poſtꝗ illuſerūt
ei· exuerunt euȝ clami
dem· et induerūt euȝ
veſtimētis ſuis· ⁊ dux
erūt euȝ· vt crucifige
retꝰ· Exeūtes aūt inue
nerunt hominē cirene
um nomine ſimonem·
Hunc angariauerūt
vt tolleret cruceȝ ei⁹
Et venerūt in locū· q̄
dicitur golgatha qđ
eſt caluarie loc⁹· ⁊ de
derunt ei bibere vinū
cum velle mixtum· et
cum guſtaſſet· noluit
bibere·

Glo· Poſtꝗ euan
geliſta ꝯmemorauit
na que ad illuſioneȝ
xp̄i ptinent· nūc nar
rare incipit ꝓceſſuȝ
crucixionis ip̄i⁹· Vn̄
dicitꝰ· Et poſtꝗ illu
ſerunt ei exuerūt eū
clamidem· et indue-
runt eum veſtimētis
ſuis· et duxerūt eum vt
crucifigerētꝰ Aug· de
con· euan· Hoc autē
in fine factum eſſe in
telligitur· cum iam
ducerētꝰ ad crucifi-
gendum· Poſtꝗ ſcȝ
pylat⁹ tradidit euȝ
iudeis· Hiero· Non
tandū autē· ꝙ quan
do flagellatꝰ ieſus et
conſpuitꝰ non habet
ꝓpria veſtimēta· ſed
ea que ꝓpt pcta nr̄a
ſumpſerat Cum aūt
crucifigitꝰ et illuſionis pompā p̄terierit· tunc p̄ſti
nas veſtes recipit· et ꝓprium aſſumit ornatū· ſta/
timqȝ elementa turbantꝰ· et creatori dat teſtimo-
niū creatura· Orige· Et de clamide quidē ſcrip
tum eſt· qm̄ denuo expoliauerūt eum· De corona
autem ſpinea nihil tale· Euāgeliſte ſcripſerūt vt
iam nō ſint ſpine noſtre antique poſtꝗ ſemel eas
a nobis abſtulit ieſus ſup venerabile caput ſuū·
Chriſ· in ſer· de paſſione· Non aūt voluit domi
nus pati ſub tecto· non in templo iudaico· ne pu-
tares ꝓ illa tantū plebe oblatū· et ideo foras ci-
uitatē foras muros· vt ſcias ſacrificiū eſſe om̄ne·
quod totius terre eſt oblatio· qđ communis eſt pu
rificatio· et hoc ſignatꝰ cuȝ dicitꝰ Exeuntes aūt inue
nerūt hoīem cireneū noīe Symonē hunc angaria
uerunt vt tolleret crucem eius· Hiero· Ne quis
autē putet huic loco euangeliſte iohannis hyſto

riam eſſe ꝯtrāriā· Ille em̄ dicit exiuntē dn̄m de p̄to
rio portaſſe crucē ſuam· Matheus autem refert· ꝙ
inuenerunt hoīem cireneū cui impoſuerūt crucem
ieſu· Sȝ hoc intelligendū ē ꝙ egrediēs de preto
rio ieſus ip̄e portauerit crucē ſuā· Poſtea obuiāȝ
habuerunt ſimoneȝ· cui portandā cruceȝ impoſu
erunt· Orige· Aut egreſſi quidem angariauerūt
ſimonē· Appropinqn̄tes autē ad locum· in quo eū
fuerant ſuſpēſuri· impoſuerūt crucē et ip̄i· vt ip̄e
eam portaret· Non fortuito aūt angariat⁹ eſt ſi/
mon· ſꝫ ſcđm diſpoſitōeȝ dei ductus eſt ad hoc vt
euāgelica ſcriptura dign⁹ inueniretꝰ· et miniſte-
rio crucis xp̄i· Non ſolum aūt ſaluatorē ꝯueniebat
accipe crucem ſuam· ſꝫ et nos ꝯueniebat· eam por
tare· ſalutarē nobis angariā adimplētes· Nec tn̄
ſic ꝓfeciſſet nobis eam accipe· ſicut cum ip̄e acce
pit· Hiero· Miſtice xp̄m ſuſcipiunt nationes· et
peregīnus obediēs portat ignominiā ſaluatoris·
Hila· Inding⁹ em̄ iudeus erat xp̄i crucem fer-
re· quia fidei gentiū erat in reliquū· et crucē acci
pere et ꝯpati· Remi· Iſte em̄ ſimon nō erat hie
roſolimita· ſꝫ pegrin⁹ et aduena· ſcȝ cirene⁹· Cire
ne em̄ ciuitas eſt Libie· Interp̄tatꝰ aūt ſimon obe-
diēs· Cyrene⁹ heres· Vn̄ pulchre per eum deſig/
natꝰ popul⁹ gentiū· qui pegrin⁹ erat teſtamēto/
rum dei· ſꝫ credēdo fact⁹ eſt ciuis ſanctoruȝ et do
meſtic⁹ et heres dei· Greg· in om̄e· Vel aliter
per ſimonē· qui cruceȝ dn̄icam in angariā portat
deſignātur abſtinētes et arrogātes· quia per ab
ſtinentiā quidē carnem afficiūt· ſꝫ fructū abſtinen
tie interi⁹ non requirunt· Vn̄ idem ſimon crucem
portat· ſꝫ non moritꝰ· quia abſtinentes et arrogā
tes ꝑ abſtinentiā quidē corp⁹ affitiūt· ſed ꝑ deſi
deriū quidē glīe mūdo viuūt· Sequitꝰ· Et venerūt
in locuȝ· qui dicitꝰ golgatha· qđ eſt caluarie loc⁹
Raba· Golgatha em̄ ſyruȝ nomē eſt· et interp̄
tatur caluaria· Hiero· Audiui quendā expoſuiſ
ſe caluarie locum· in quo ſepult⁹ eſt· Adam· et ideo
ſic appellatuȝ· quia ibi antiqui hominis ſit ꝯdituȝ
caput· Fauorabilis interp̄tatio· et mulcens aureȝ
populi· nec tamē vera· Extra vrbem eniȝ et foris
portam loca ſunt· in quib⁹ truncantꝰ capita dam-
natoꝝ· et caluarie· id eſt collatoꝝ ſumpſere nom̄
Propterea aūt ibi crucifi⁹ eſt ieſus· vt vbi prius
erat area damnatoꝝ· ibi erigerentꝰ vexilla marti
rij· Adā vero ſepultū iuxta· Ebron et Arbee i ieſu
filij Naue volumine legim⁹· Hila· Loc⁹ autem
crucis talis eſt· vt poſit⁹ in medio terre ad cape-
ſcendā dei cognitionē vniuerſ gentib⁹ eſſȝ equa
lis· Sequitꝰ· Et dederūt ei bibere vinum cū felle
mixtum· Aug⁹· de con· euā· Hoc marc⁹ ita nar
rat· Et dabāt ei bibere mirratuȝ vinum· Fel ꝗppe
pro amaritudine math· poſuit· Mirratū em̄ vinū
amariſſimū eſt· quanꝗ fieri poſſit· vt fel et mirra
vinum amariſſimū redderētꝰ· Hiero· Amara vi-
tis amaꝝ vinum facit· quo potāt dominū iheſum·
vt impleatꝰ qđ ſcriptū eſt· Dederunt in cibum me-
um fel· et deus loquitꝰ ad hieruſalē Ego te planta
ui vineā verā· quō facta es in amaritudine vitis
aliene· et cum guſtaſſet noluit bibere· Augu⁹· de
con· euā· Quod autem marcus ait· et non accepit·
intelligitꝰ· Non accepit vt biberet· Guſtauit autē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſicut mathe⁹ teſtis eſt. Et quod idem mathe⁹ ait.
Noluit bibere. hoc marc⁹ dixit. Non accepit. Ta-
cuit etiā ꝙ guſtauit. Nos autem cum guſtaſſet. no
luit bibere. hoc indicat ꝙ guſtauerit quidē ꝓ no
bis mortis amaritudinē. ſed tertia die reſurrexit
Hila. Vel ideo oblatum vinū felle admixtū bi-
bere recuſauit. Non em̄ eterne glīe in corruptiōꝫ
peccatoꝝ amaritudo miſcet̄

**Poſtq̄ autem cru
cifixerūt eū. diuiſerūt
veſtimenta eius. ſor-
tēꝫ mittētes. vt adim
pleret̄ qđ dictū eſt ꝑ
ꝓphetā dicentē Diui
ſerunt ſibi veſtimēta
mea. et ſuper veſtem
meam miſerūt ſortēꝫ.
Et ſedentes ſeruabāt
eam. Et impoſuerunt
ſup caput ei⁹ cauſam
ipſius ſcriptam. Hic
eſt ieſus rex iudeoꝝ.
Tūc crucifixi ſunt cū
eo duo latrōes. vn⁹ a
dextris ali⁹ a ſiniſtris**

Gloſa. Premiſſo
quomodo. Criſtus
ad locuꝫ paſſionis ē
ductus. Hic euāge-
liſta ipſam paſſionēꝫ
ꝓſequit̄. gen⁹ mor-
tis exponēs. cuꝫ dic̄
Poſtq̄ aūt crucifix
erunt eum. Aug⁹.
in libro. lxxxiij. que
ſtionū. Sapientia q̄
dem dei hominēꝫ ad
exempluꝫ. quo recte
viueret em⁹. ſuſcepit.
Pertinet autē ad vi
tam rectam. ea q̄ nō
ſunt metuēda nō me
tuere. Sunt aūt ho
mines. q̄ q̄uis mor-
tem ipām nō timeāt
genus tamē mortis
horreſcunt. vt ergo
nullum mortis gen⁹
recte viuēti homini
metuendū eſſet. illi⁹
hominis cruce oñdē
dum fuit. Nihil eniꝫ erat inter oīa gnā mortis. il
lo execrabili⁹ et formidabili⁹. Aug⁹. in ſer. de
paſſione. Quātum autē valeat virt⁹ crucis. adū-
tat ſanctitas vr̄a Cōtēpſit Adā ꝑceptū accipiēs
ex arbore pomū. Sed quicq̄d adam ꝑdidit. xp̄s
in cruce inuenit. De diluuio aquaꝝ humanum ge
nus arca lignea liberauit. de egipto dei ꝑplo re-
cedente. Moyſes mare ꝟga diuiſit. Pharaonem
ꝓſtrauit. et populū dei redemit. Idē moyſes lig
num in aquā miſit. et amarā aquā in dulcedinem
ꝯmutauit. Ex lignea virga de ſpirit ali petra ſalu
taris vnda ꝓfert̄. et vt Amelech viceret̄ ēca vir
gam Moyſes expāſis manib⁹ extendit̄. et lex dei
arce teſtamēti credit̄ lignee. vt his omnibus ad
lignū crucis. q̄ſi ꝑ grad⁹ quoſdā veniat̄ Chr.
in ſer. de paſſione. Ideo et in excelſo ligno nō ſub
tecto paſſus eſt. vt etiā ip̄ius aeris natura mūde
tur. Sed et terra ſimile bn̄ficium ſentiebat decur
rentis de lattere ſanguinis ſtillatione mundata.

Glo. Lignū etiā crucis ſignificare videt̄ eccle
ſiam. in q̄tuor mundi partib⁹ diffuſam. Raba.
Vel ſm moralē ſenſum crux ꝑ ſuam latitudinē ſig
nificat hylaritatē opantis. quia triſtitia anguſti
as facit. Latitudo em̄ crucis eſt in tranſuerſo lig-
no. vbi figunt̄ manus Per man⁹ aūt opa intelli-
gimus. Per latitudinē aūt cui caput adiungitur
ſignificat̄ expectatio retributōis de ſublimi iuſti
tia dei. Longitudo aūt qua totū corpus extendit̄
tolerantiā deſignat. vn̄ lōganimes dicuntur. qui
tolerant. Profundū aūt quod terre infixum eſt.
ſecretū ſacramēti ꝑfigurat. Hilari. Sic ergo in
ligno vite cunctoꝝ ſalus et vita ſuſpendit̄. Vnde
dicit̄. Poſtq̄ aūt crucifixerūt eum. diuiſerunt ve-
ſtimenta eius. ſortem mittētes. Augu. de con.
euan. Hoc breuiter a matheo dictū eſt. Johānes
aūt diſtincti⁹ explicat. quēadmodū geſtū ſit. Mi
lites inquit cum crucifixiſſent eum. acceperūt ve
ſtimēta eius. et fecerūt q̄tuor ꝑtes. vnicuiqꝫ mili
ti partem et tunicā. Erat aūt tunica incōſutilis.

Criſ. in ome. Notandū ergo. ꝙ non ꝑua hec ad
iectio xp̄i erat. quaſi em̄ circa dehonoratū. et om-
nium viliſſimū in xp̄o hoc agebāt. In latronib⁹
aūt nihil tale operati ſunt. Diuidē em̄ veſtimēta
in condēpnatis valde vilib⁹ ⁊ obiectis fit ⁊ nihil
aliud hn̄tib⁹. Hie. Hoc autem qđ ēca xp̄m ge
ſtum eſt. in pſalmo fuerat ꝓphetaꝝ. Et ideo ſeqt̄
Vt adimpleret̄ qđ dictū eſt ꝑ ꝓphetā dicentem.
diuiſerūt ſibi veſtimēta mea. et ſup veſtem meam
miſerunt ſortē. Sequit̄. Et ſedētes ſeruabāt eum
ſcꝫ milites. Diligentia militū. et ſacerdotū nobis
ꝓfuit. vt maior et aptior reſurgētis ꝟt⁹ appare
at. Sequit̄. Et impoſuerūt ſup caput eius cauſaꝫ
ipſius ſcriptā. Hic eſt ieſus rex iudeoꝝ. Non poſ
ſum autem digne admirari ꝓ rei magnitudine. ꝙ
emptis falſis teſtib⁹ et ad ſeditionē. clamoremqꝫ
infelici ꝑplo concitato. nullā aliā inuenerunt cau
ſam interfectionis eius. niſi ꝙ rex iudeorum eſſet.
Et illi forſitan illudētes ridenteſqꝫ hoc fecerunt.

Raba. Diuinit⁹ autem ꝓcuratum fuit. vt tal' ti
tulus ſuper caput ei⁹ poneret̄. vt ꝑ hoc iudei ag
noſcerent. q̄m nec etiā occidendo facere potuert.
vt eum regem non haberent Per mortis em̄ pati
bulum. non amiſit imperiū. ſed poti⁹ corrobora-
uit. Orige. Et ꝑnceps quidē ſacerdotum ſm lit
teram legis portabat in capite ſuo ſanctificatōꝫ
domini ſcriptā. Ver⁹ autem ꝑnceps ſacerdotum.
et rex Jeſus in cruce quidē habet ſcriptū Hic eſt
rex iudeoꝝ. Aſcendēs at ad ꝑrem ꝓ litteris. et ꝓ
noīe quo noīatur. hꝫ ip̄m patrem. Raba. Quia
em̄ rex ſimul et ſacerdos eſt. cum ſue carnis hoſti
am in altari crucis offerꝫ. regi qꝫ dignitatē titu-
lus ꝑtendit. qui non infra. ſꝫ ſup crucēꝫ ponit̄. q:
licet in cruce ꝓ nob̄ hoīs infirmitate dolebat ſup
crucem tn̄ regis maieſtas fulgebat. quā ꝑ crucēꝫ
nō ꝑdidit. ſꝫ poti⁹ ꝯfirmauit. Sequit̄. Tunc cru
cifixi ſūt cuꝫ eo duo lattrones. vn⁹ a dextris ⁊ ali⁹
a ſiniſtris. Hiero. Sicut em̄ ꝓ nobis maledictū
crucis factus eſt xp̄s. ſic ꝓ omniū ſalute inī noxi-
os quaſi noxius crucifigit̄. Leo papa in ſer. de
paſ. do. Duo etiā lattrones. vn⁹ ad dexterā. ⁊ ali⁹
ad ſiniſtraꝫ crucifigunt̄. vt in ip̄a patibuli ſpecie
mōſtaret̄ illa. que in iuditio ip̄i⁹ oīm hoīm eſt fa
cienda diſcretio. Paſſio igit̄ xp̄i. ſalutis noſtre cō
tinet ſacramentū. et de inſtrumēto qđ iniq̄tas iu-
deoꝝ parauit ad penā potētia redemptoris gra
dum fecit ad gloriā. Hila. vel aliter. Duo latro
nes leue ac dextre affigūt̄. omnē humani generis
vniūſitatem vocari ad ſacramentuꝫ paſſionis dn̄i
oñdentes. Sed qꝛ ꝑ diuerſitatem fidelium. ac infi
delium fit omniū ſm dextrā ſiniſtrāqꝫ diuiſio vn⁹
ex duob⁹ ad dexterā ei⁹ ſitus. fidei iuſtificatione

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſaluať· Remi·Vel p̄ iſtos duos latrones deſig
nanť omnes qui artioris vite ↄtinentiã apprehen
dunt· Quicũq3 eñ ſola intentõe placendi deo hoc
faciunt deſignanť p̄ illũ ·qui a dexteris dei cruci
fixus eſt·Qui vero ꝓ appetitu humane laudis·vł
aliqua min9 digna intentõne·deſignãtur p̄ illum
qui a ſiniſtris crucifix9 eſt·

Pretereuntes aũt
blaſphemabãt eũ·mo
uentes capita ſua ·et
dicentes · Vach·qui
deſtruis templũ dei ·
et in triduo illud ree
dificas·ſalua temet=
ip̄m· Si fili9 dei es de
ſcende de cruce · Si=
militer et p̄ncipes ſa=
cerdotũ illudẽtes eũ
cum ſcribis et ſeniori
bus· dicebant·Alios
ſaluos fecit · ſeipſum
non poteſt ſaluũ facẽ
Si rex iſrł eſt ·deſcẽ=
dat nũc ď cruce·⁊ cre
dim9 ei· cõfidit in dõ
liberet eũ·ſi vult Dix
it enim· quia fili9 dei
ſum ·Idip̄m et latro=
nes qui crucifixerant
cũ eo iproperabãt ei·

Chri·in ome·Cũ
xp̄m denudaſſent·et
crucifixiſſent ·vltra
ꝓcedunt·⁊ in cruce
videntes affixum ex=
probrant ei·Vñ di=
ciť·Pretereũtes ať
blaſphemabãt eum
mouẽtes capita ſua
Hiero·Blaſphe=
mabant quidẽ ·quia
p̄tergrediebanť viã
⁊ in vero itinẽ ſcrip
turã ambulare nole/
bãt· Mouebãt capi
ta aũt ſua·quia iam
ante mouerãt pedes
et non ſtabãt ſup̄ pe
trã· Ad ip̄m aũt iſul
tans· dicit fatu9 po
pul9·qď falſi teſtes
cõfinxerãt· Vñ ſeq̄ť
Et dicentes·Vach q̄
deſtruis templũ dei
et in triduo illud re
edificas · Remigi
Vach interiectio eſt
inſultantis·ſiue irri=
dentis· Hila·quid
ergo venie erit·cum
poſt triduum reedi/
ficatum templu3 dei
in corporis reſurre
ctõe cerneret Chri·in ome·Vt q̄ſi p̄oribus ſig
nis incipiẽtes detrahere ſubiũgunt Salua temet
ip̄m ·ſi fili9 ďi es·deſcende de cruce· Chriſo·in
ſer·de paſ·S3 ecõtrario· quia fili9 dei eſt·idõ nõ
deſcendit de cruce·Nam ideo venit·vt crufigere
tur ꝓ nobis· Sequiť· Similiter et p̄ncipes ſacer
dotũ illudentes cum ſcribis ⁊ ſenioribʒ·dicebãt
Alios ſaluos fecit· ſeipſum non poteſt ſaluũ facẽ
Hiero·Etiã nolẽtes ſcribe et phariſei ↄfitenť·
ꝙ alios ſaluos fecerit·itaq3 veſtra vos cõdemnat
ſententia·Qui eñ alios ſaluos fecit·vtiq3 ſi vell3
et ſeip̄m ſaluare poterat·Sequiť·Si rex iſrahel
eſt deſcendat nunc de cruce·et credim9 ei Chr·
in ſer·de paſſione ·Cõſidera autem nunc vocẽ fi=
lioꝝ dyaboli quomõ imitanť vocem paternã dya
bolus eñ dicebat·Mitte te deorſum ſi fili9 dei es·
et iudei dicunt·ſi filius dei es deſcende de cruce·
Leo papa· De quo erroris fonte iudei· talium
blaſphemiaꝝ venena potaſtis·Quis vobis magi
ſter tradidit·que doctrina p̄ſuaſit·ꝙ illũ regem
iſrahel·illum dei filiũ credere deberetis·qui ſe ať
crucifigi nõ ſineret·aut a ↄfixione clauoꝝ liberũ
corpus excuteret·Non hoc vobis legis miſteria·

aut ꝓphetarum ora cecinerunt·Sed illud vere le=
giſtis Faciem meam non auerti a ↄfuſione ſputoꝝ
Et iteꝝ ·Foderũt manus meas·et pedes meos·di
numerauerũt om̄ia oſſa mea·Nũquid legiſtis·Do
minus deſcẽdit de cruce· Sed dñs regnauit a lig
no Raba·Si autẽ tunc de cruce ſurgeret inſul=
tantib9 cedens·v̄tutem nobis patientie nõ dmõ
ſtraret ſed expectauit paululũ·irriſionẽ ſuſtinuit
qui ď cruce ſurgere noluit·de ſepulcro reſurrexit
Hiero·Fraudulẽta autem eſt ꝑmiſſio·cũ addit
Et credimus ei·Quid eñ plus de cruce adhuc vi=
uentẽ deſcẽdere ·an ď ſepulcro mortuum reſurgẽ
Reſurrexit ·et non crediſtis· ergo etiã ſi de cru
ce deſcenderet·non crederetis Sed mihi videtur
hoc demones immiſẽ·Statim eñ vt crucifixus eſt
dñs·ſenſerunt v̄tutẽ crucis·et intellexẽt fractas
vires ſuas eſſe·⁊ hoc agũt·vt de cruce deſcendat
Sed dñs ſciẽs vniuerſarioꝝ inſidias p̄manet ĩ pa
tibulo·vt dyabolum deſtruat ·Sequiť· Confidit
in deo liberet eum ſi vult· Chriſ·in ome·O iniq
nati valde·Nunquid ꝓphete ⁊ iuſti nõ erant·quia
eos non eripuit a periclis deus·Si aute3 illorum
gl'ie non obfuit·ꝙ eis p̄icula induxiſtis· multoma
gis in iſto non oportebat vos ſcãdalizari per ea
que patiť·quia ſemp̄ p̄ ea que dixit·hanc veſtra3
remouit ſuſpitionẽ·Sequiť·Dixit eñ ·quia fili9
dei ſum·Per qď oñdere volebãt·eũ pati ob ſeduc
toris ⁊ erronei cauſã· et ſicut ſup̄bu3 et vaneglo
riantẽ in his que dicebat·Sic ergo iudei et mili=
tes deſubt9 eum deridebãt ·ſed et deſup̄ latrões
cum eo crucifixi·Vñ ſequiť·Idip̄m aũt ⁊ latrones
qui crucifixi erant cũ eo·improperabãt ei· Au·
de con·euã· Poteſt aute3 putari lucas repugnare
ei·quod hic diciť·qui dicit·ꝙ vn9 de latronibus
blaſphemabat eum·quem alter increpabat·Vbi
intelligam9 matheũ breuiter reſtringentẽ hunc
locum pluralẽ numeꝝ ꝓ ſingulari poſuiſſe·ſicut ĩ
ep̄ſã ad hebreos legim9 pluraliter dictũ·Clauſe
runt ora leonũ·cum ſolus daniel ſig̃ficari intelli=
gitur·Quid aute3 vſitati9 q̄ꝫ vt aliquis dicat·En
ruſtici mihi inſultãt·etiã ſi vn9 inſultet Eſſet aũt
ↄtrariũ ſi mathe9 dixiſſet ambos latrones cõuici
atos domino ·Cum vero dictum eſt latrones nec
additum eſt ambo·potuit vſitato locutõis modo
per pluralẽ numeꝝ ſignificari Hiero·Vel põt
dici·ꝙ p̄mum vterq3 ſc3 blaſphemauerit· deinde
ſole fugiente ·terra cõmota·ſaxiſq3 diruptis· et
ingruẽtib9 tenebris vnus crediderit in ieſum ·et
p̄orem negationẽ ſequẽti ↄfeſſione emẽdauerit·
Chriſ·in ome·Vt eñ non exiſtimes ex quadam
cõuenientia id geſtum fuiſſe·neq3 latronẽ fuiſſe·
qui latro videbaťa cõtumelia·oſtendit tibi·q̃m
etiã in cruce poſit9 latro erat et inimic9 et repen
te tranſmutat9 eſt· Hila·Qď autẽ latrones am
bo conditionẽ ei paſſionis exprobrant· vniuerſis
etiã fidelib9 ſcãdalũ crucis futuꝝ eſſe ſignificat
Hiero·Vel in duob9 latronib9 vterq3 popul9
gentiliũ ⁊ iudeoꝝ p̄mo dñm blaſphemauit·p9ea
ſignoꝝ multitudine alter exterrit9 egit peniten
tiã·⁊ vſq3 hodie iudeos increpat· blaſphemãtes
Ori·S3 et latro qui ſaluat9 eſt·p̄t eſſe miſteriũ
eoꝝ·q̃ poſt multas iniquitates crediderũt ĩ xp̄m·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

A ſexta autē hora tenebre facte ſunt per vniuerſam terrā vſqꝫ ad horam nonam. Et circa horam nonaꝫ exclamauit ieſus voce magna dicens. Heli heli lamazabathani. hoc eſt. Deus meus. deus meꝰ. vt quid dereliquiſti me. Quidā autem illic ſtantes et audientes. dixerunt. Helyam vocat iſte. et ꝯtinuo occurrēs vnꝰ ex eis. acceptam ſpongiam impleuit aceto et impoſuit arundini ⁊ dabat ei bibere. Ceteri vero dicebāt. Sine. Videamus an veniat helias liberās eū ieſus autem clamans voce magna. emiſit ſpiritum.

Chriſo. in ſermo. de paſ. Non poterat ferre creatura iniuriam creatoris. vnde ſol retraxit radios ſuos. ne videret impiorum facinora. Et ideo dicitur A ſexta autem hora tenebre facte ſunt ſup vniū/ſaꝫ terrā. vſqꝫ ad horam nonā. Orige. Ab hoc textu q̄dam calumniant̄ euāgelicam veritatē. Defectio eñ ſolis a ſeculo ſemp fuit in ſuo tempore facta. Sed defectio ſolis que ſecūduꝫ ꝯſuetudinē temporuꝫ ita currentiū fieri ſolet. nō in alio tempe fit niſi in ꝯuētu ſolis et lune. quādo luna ſubtꝰ currēs ſol' impedit radios. occurens ei. In tempore aūt quo paſſus eſt criſtꝰ. manifeſtū eſt. qm̄ ꝯuentꝰ non erat lune ad ſolem. qm̄ tempꝰ erat paſcale quod ꝯſueti diꝫ nis eſt agere quādo luna plena eſt. Quidam aūt credentium volentes defenſiōeꝫ aliquam inducere contra hoc dixerūt. qm̄ illa defectio ſolis ꝯuenienter ſecundum cetera ꝓdigia noua. ꝯtra ꝯſuetudinē facta eſt. Dio. in eplā ad policarpū. Inopinabiliter enim ſoli lunam incidentē videbamꝰ. Non eñ erat ꝯuentꝰ tēporis. et rurſus ipām a nona hora vſqꝫ ad veſperā ad dyametrū ſolis ſupnaturalit̄ reſtitutā. Eclipſim etiā ipām ex oriēte vidimꝰ inchoatā. et vſqꝫ ad ſolarem terminū venientē poſtea regredientem. et rurſus non ex eodem et defectū et repugnationem. ſed econtrario ſ̄m dyametrum factam.

Chriſ. in ome. Tribus etiā horis tenebre permanſerunt. cum eclipſis in momento tranſeat. nō enim habet morā. vt ſciunt illi. qui ꝯſiderauerūt.

Orig. Sed aduerſus hoc filij huiꝰ ſeculi dicunt quomō hoc factum tam mirabile nemo grecorum aut barbaroꝝ ſcripſit eoꝝ qui notauerunt. ſi q̄d tale nouū factū ē aliqñ. Et phlegon quidē in cronicis ſuis ſcripſit in principatu tyberij ceſaris factū. ſ; non ſignauit in luna plena. Arbitror ergo ſicut cetera ſigna que facta ſunt in paſſione ipſius ſcꝫ velum ſciſſum et terra tremuit ⁊ cetera in hieruſalem tantummodo facta ſunt. Aut ſi latiꝰ voluerit quis extendē ad terrā iudeā Sicut in tertō libro regum dixit abdias ad helyā Viuit deꝰ tuꝰ ſi eſt gens aut regnū. vbi nō miſit dominꝰ meus querē te. oſ̄dens quoniam ſatis eum in gentibꝰ que fierat circa iudeā. Eſt aūt ꝯſequens intelligē quaſdā tenebroſiſſimas nubes et multas ⁊ magnas ꝯcurriſſe ſup hieruſalē et terrā iudee. ⁊ ideo facte ſunt tenebre ꝓfūde a ſexta hora vſqꝫ ad nonam. Due eñ creature in ſexta die facte fuiſſe itelligunt̄. Ante ſextam quidē aīalia In ſexta autem homo. et ideo ꝯueniebat ꝓ ſalute hoīs morientē in hora ſexta ſuſpendi. et a ſexta hora ꝓpt̄ h̄ tenebras fuiſſe factas ſup omnē terram vſqꝫ ad nonā Et ſicut moyſe manus extēdente in celum facte ſūt tenebre ſup egiptios. ſuos dei tenētes in ſeruitute ſimiliter et xp̄o in ſexta hora manꝰ extendente in cruce ad celū ſup populū qui clamauerat. Crucifige eum. facte ſunt tenebre. et ab omni lumine ſunt p̄uati. in ſignū futuraꝝ tenebraꝝ. que comprehenſure erant gentē iudeā. Iteꝫ ſub moyſe facte ſūt tenebre ſuper omnē terrā egipti tribꝰ diebus. Omnibꝰ autem filijs iſrahel erat lumē. Sub xp̄o autem facte ſunt tenebre ſup omnem iudeam tribus horis. Quoniam ꝓpter peccata ſua priuati ſūt a lumine dei patris. et a ſplēdore xp̄i. et ab illuminatione ſpiritusſancti. Lumē autem fuit ſuper omnem reliquā terrā. q̄ vbiqꝫ illuminat omnem eccleſiam dei in xp̄o. Et ſi vſqꝫ ad horam nonā tenebre facte fuerūt ſup iudeam. manifeſtū eſt. qm̄ iterum eis lumen refulſit quia cum plenitudo gentium intrauerit. tunc omnis iſrahel ſaluus fiet.

Chri. in ome. Vel aliter. Hoc admirandū erat. q̄ in omnē terrā tenebre facte ſunt. q̄d nunq̄ p̄us cōtigerat. In egipto eñ ſolum tenebre facte ſūt quādo paſca pficiendū erat. Que eñ tunc agebātur. horum tipus erant. Et intuere q̄ ſiunt tenebre in media die. qñ vbiqꝫ terrarum dies erat. vt omnes qui habitabant terram hoc miraculū cognoſcerēt. Hoc autem eſt ſignum quod petentibus ꝓmittebat dare. dicens. Gens p̄ua et adultera. ſignū q̄rit. et ſignum non dabit̄ ei. niſi ſignū ione ꝓphete crucē ſignās et reſurrectiōeꝫ Etenī multo mirabilius eſt in eo qui crucifixꝰ erat. hoc fieri q̄ ambulāt eo ſup terram. Hoc autem ſufficiēs erat eos ꝯuertere. non ſolum magnitudine miraculi. ſ; quia hoc geſtuꝫ eſt. poſtq̄ omnia locuti fuerāt que voluerāt. ⁊ ſacietatē acceperāt ꝯtumeliaruꝫ Qualiter autem non admirati ſunt vniuerſi. neqꝫ eſtimauerunt eum eſſe deum. quia ſcꝫ hominum genus tunc multa malitia et deſidia detinebatur. et hoc miraculum factum ꝯfeſtim tranſijt. et nō nouerant que eſſet cauſa eius. q̄d gerebat̄. Et ꝓpter hoc ip̄e poſtea loquit̄. vt oſtendat ſe viuere ⁊ q̄ ip̄e hoc miraculum fecit. Vnde ſequit̄ Et circa horam nonā clamauit ieſus voce magna. dicēs. Heli heli lamazabathani. Hoc eſt. Deꝰ meus deꝰ meꝰ vt quid dereliquiſti me. Hiero. Principio. xxi. primi pſalmi vſus eſt. Illud vero q̄d in medio verſiculi reſpice in me ſupfluū eſt. legit̄ eñ in hebreo. Deus meꝰ. deꝰ meꝰ. q̄re me dereliquiſti. Ergo impij ſunt qui pſalmum ex pſona dauid ſiue heſter ⁊ mardochei dictum putāt. cum etiam euangeliſte teſtimonia ex eo ſūpta ſup ſaluatore intelligāt. vt eſt illud. Diuiſerunt ſibi veſtimēta mea. et foderūt manus meas. Chriſ. in ome. Ideo autem emiſit ꝓpheticam vocem. vt vſqꝫ ad vltimā horam

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

teſtimoniũ ꝓhibeat veteri teſtamẽto et vt vidẽ
ant· qm̃ honorat patrem et non eſt deo contrariꝰ
et ideo hebraicã vocem emiſit· vt eis fieret cogni
ta et manifeſta· Orige· Requirendũ eſt autem
quid eſt· ꝙ a deo derelictꝰ eſt xp̃s· Et quidã quia
nõ poſſunt exponere· dereliqui xp̃m a deo dicunt
ꝙ per humilitatẽ dictum eſt· Sꝫ manifeſte intel
ligere poteris· quid ſit qđ dicit· Faciẽs compatio
nem glorie illiꝰ quã habuit apud patrẽ ad cõfuſi
onem ꝗ cõtempnens ſuſtinuit crucem· Hilariꝰ
Per hec autem verba· ingenia cõtendunt hereti
ca· ꝙ aut defeciſſe omnino deum verbum in aĩam
corpis volunt· dum corpꝰ offitio anime viuificat
aut omnino· nec fuerit xp̃s homo natꝰ· quia in eo
dei verbum modo ſpiritꝰ habitauerit ꝓphetalis·
quaſi ieſus xp̃s anime ſolum et corpis homo omu
nis· Hoc habet ſui exordiũ· quo eſſe cepit homo
qui nũc a dei verbo cõtracta rurſum ꝓtectione de
ſertus clamet· Deus meus· quare me dereliquiſti
Vel certe in anima verbi natura mutata· paterno
xp̃s in omnibꝰ vſus auxilio· nunc inops eius mor
tiqꝫ ꝓmiſſus ſolitudinẽ ſuam ꝯqueratᷣ· relinquen
temqꝫ ſe arguat· Sed inter has impias infirmaſ
qꝫ ſententias eccleſie· fides imbuta apl̃icis doctri
nis· non partitᷣ ieſum xp̃m· ne filiꝰ dei non et filiꝰ
hominis intelligatᷣ· Nam querela delicti morien
tis infirmitas eſt· Promiſſio aũt paradiſi viuẽtis
dei regnum eſt. Habes in conquerent ad mortem
relictum ſe eſſe· quia homo eſt· Hab es eũ qui mo
ritᷣ ꝓfitentẽ ſe in paradiſo regnare· quia deꝰ eſt·
Non ergo mireris verboꝝ humilitatẽ et q̃rimo
nias derelicti· cum formã ſerui ſciẽs· ſcandalũ cru
cis videas· Gloſa· Dicitur aũt deꝰ eum deſeruiſſe
in morte· quia poteſtati pſequentiũ eũ expoſuit·
ſubtraxit em̃ ꝓtectionẽ· ſed non ſoluit vnionem·
Ori· Poſtꝙ aũt vidit ſup omnẽ terrã iudeam
tenebras· hoc dixit· oñdere volens· Dereliquiſti
me pater· et talibꝰ exinanitum calamitatibꝰ tradi
diſti· vt populus qui fuerat apud te honoratus·
recipiat que in me auſus eſt· vt priuetur a lumine
tue ꝓſpectionis· ſed et ꝓ ſalute gentium dereliq
ſti me· Quid autem tam bonum fecerunt· qui ex gẽ
tibus crediderunt· vt p̃cioſo ſanguine ſup terraꝫ
effuſo ꝓ eis· emerẽ eos a maligno· aut quid tale
dignum facturi ſunt homines· pro quibus patior
iſta· Forſitan autẽ et videns peccata hominũ pro
quibus paciebatᷣ· dixit· quare me dereliquiſti· vt
fierem quaſi qui colligit ſtipulam in meſſe· et ra
cemos in vindemia· Non autẽ eſtimes humano mo
re ſaluatorem iſta dixiſſe· ꝓpter calamitatẽ q̃ com
prehenderat eum in cruce· Si em̃ ita accepis· non
audies magnã vocem eius que oſtendit aliq̃d eſſe
magnum abſcõditũ Raba· Vel ſaluator hoc dix
it· noſtros circũferens motus· qui in p̃iculis poſi
ti a deo deſeri nos putamꝰ· Humana enim natura
ꝓpter peccatũ a deo fuerat derelicta· Sed qꝛ filiꝰ
dei factus eſt noſter aduocatus· quorum ſuſce
pit culpam deplorat miſeriã· in quo oſtendit q̃n
tum flere debeant· qui peccant· quando ſic fleuit
qui nunꝗ peccauit· Sequitᷣ· Quidã autẽ illic ſtã
tes et audiẽtes dicebãt· Helyã vocat iſte Hie·
Non omnes· ſꝫ quidã· quos arbitror milites fuiſſe
romanos· non intelligentes hebraici ſmonis ꝓpri
etatem· ſꝫ ex eo quod dixit· Hely hely· putabant
helyam ab eo inuocatũ· Si autẽ iudeos qui hoc
dixerint intelligere voluerimꝰ· hoc more ſibi ſoli
to feciſſe vt dñm ĩbecillitatis infament· qui helye
auxiliũ dep̃cetur· Sequitᷣ· Et ꝯtinuo currẽs vnꝰ
ex eis acceptam ſpongiã impleuit aceto et impo
ſuit arundini· et dabat ei bibere· Augu· in ſer·
de paſ· Sic ergo ꝓpinator fontiũ· potatur aceto
mellis dator· cibatur felle· Flagellatᷣ remiſſio· cõ
demnatur venia· Illuditᷣ maieſtas· ridetᷣ virtꝰ· ꝑ
funditur largitor hymbriũ ſputis· Hila· Eſt aũt
acetum vinum quod ꝑ vitium· aut incurie· aut vã
ſis aceſcit· Vinum aũt eſt honor mortalitatis· aut
virtus· Cum igitᷣ in adam coacuiſſet· ipſe accepit·
et potauit ex gentibꝰ· In calamo em̃ et ſpõgia vt
potaret offertur ex corporibꝰ gentiũ in ſe ad cõ
munionẽ immortalitatis ea que in nobis erant vi
ciata· tranſfudit Remig· Vel aliter iudei acetũ
erant deg̃nantes a vino patriarchaꝝ et ꝓphetaꝝ
habebãt fraudulẽta corda quaſi ſpõgiã caverno
ſis atqꝫ tortuoſis latibulis· Per arundinẽ deſigna
tur ſacra ſcriptura· que in hoc facto implebatur·
Sicut enim lingua hebrea vel greca dicitur lo
quela· que fit per linguã· ſic et arũdo dici poſſet
littera vel ſcriptura· que in hoc facto implebatᷣ·
que fit per arundinẽ· Orige· Et forſitan quicũ
qꝫ ſm doctrinã eccleſiaſticã ſapiũt· viuunt autem
male· dant ei vinũ bibere felle permixtũ· Qui aũt
alienas a veritate ſentẽtias applicãt xp̃o· q̃ſi eas
dicenti· hi ſpongiaꝫ implẽtes aceto· imponũt ca
lamo ſcripture· et offerũt ori eius Sequitᷣ Ceteri
vero dicebant Sine videamꝰ an veniat helyas li
berans eum· Raba· Quia em̃ milites p̃ue ſonuꝫ
vocis dñice intelligebãt· ideo inaniter aduentũ
helye expectabant· Deum ergo quem ſaluator he
braico ſermone inuocabat· inſepabiliter ſemp ſe
cum habebat· Augꝰ· in ſer· de paſſi· Cum ergo
nil iam xp̃o reſtaret ex penis· mors moratᷣ· qꝛ ſuũ
eſſe ibi nil ſentit· Suſpecta eſt vetuſtati nouitas·
Hunc p̃mum hunc ſolum vidit hominẽ peccati ne
ſciũ· noxa liberũ· iuris ſui legibꝰ nil debentẽ Acce
dit tñ ꝯfederata iudaico mors furori et deſperata
vite inuadit autorem· Vñ ſequitᷣ· Ieſus aũt iteruꝫ
clamãs· voce magna· emiſit ſpiritũ· Quare autem
diſplicet ſi xp̃s de ſinu patris ad noſtrã ſeruituteꝫ
venit vt nos ſue redderet libertati· noſtrã mortẽ
ſuſcepit· vt nos eiꝰ morte liberem̃· qñ nos deſpec
tu mortis mortales iudeos retulit terrenos cele
ſtibus eſtimauit· Quantũ em̃ diuina virtꝰ opeꝝ
ꝯtemplatõe lucebat· tantũ pati ꝓ ſubiectis ꝑ ſer
uis mori· inſigne eſt caritatis immẽſe Ergo hec p̃
ma cauſa eſt dñice paſſionis· quia ſciri voluit quã
tum amaret hominẽ deus· qui plus amari voluit·
ꝗ timeri· Secũda cauſa eſt· vt ſententiã mortis·
quã iuſte declarat· iuſtius aboleret Quia nãqꝫ p̃
mus hõ adiudicante deo· de reatu incurreret mor
tem· et eam tranſmiſit ad poſteros· Venit de celo
ſecundꝰ homo peccati neſciꝰ vt mors damnaretᷣ·
que rapere iuſſa reos innocẽtie ip̃m inuadere p̃
ſumpſit autorem· Nec mirãdum eſt ſi pro nob̃ po
ſuit quod ſuſcepit a nobis· ſcꝫ aĩam qui ꝓpter nos

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Fecit tanta et talia largitꝰ eſt nobis. Aug. ꝯ tra
felicianum. Abſit eñ a fidelibus iſta ſuſpitio. vt
ſic xp̃s ſenſerit mortem noſtram. vt quantũ in ſe ẽ
vita perdat vitam ſ᷑am ſi hoc ita eſſet. quomodo
illo triduo potuiſſe dicimus aliquid viuere. ſi vite
fons dicitur aruiſſe. ſenſit igitur mortẽ deitas cri
ſti praticipatione humana. ſiue humani affectus.
quum ſponte ſuſceperat. non nature ſue potentiam
perdidit. per quã cuncta viuificat. In morte eñ
noſtra ſine dubio deſtitutũ corpus vita animã no/
ſtram non perimit. dum diſcedens anima non vim
ſuam perdit. ſed quod viuificauerat hoc dimit=
tit. et quantum in ſe eſt. alterıꝰ mortem facit ip̃a
nõ recipit. De ſaluatoris nunc anima dicemꝰ que
vt non dicam ꝓpter inhabitantẽ diuinitatẽ ⁊ ꝓpt
iuſtitiam ſingularem. certe ꝓpter cõmunem mori
endi ſortem. corpꝰ illo triduo ſic potuit deſerere
vt ip̃a non poſſet penitꝰ interire. Credo eñ dei
filium mortuum eſſe. non ſecundum penam iniuſti
cie quam ex toto non habuit. ſecundum legem na
ture. quã pro humani generis redemptione ſu=
ſcepit. Dama. Et ſi tamẽ mortuus eſt vt homo.
et ſancta eıꝰ anima ab incõtaminato diuiſa eſt cor
pore. Sed tamen deitas inſepabilis ab vtriſqꝫ ꝑ
manſit. ab anima dico ⁊ corpore. Et neqꝫ vna ita
hypoſtaſis in duas diuiſa eſt. corpꝰ eñ et anima
ſicut a principio in verbi hypoſtaſi habuerũt exi
ſtentiam. etiam in morte. Neqꝫ enim anima. neqꝫ
corpus ꝓpriam habuerunt hypoſtaſim. p̃ter hy=
poſtaſim verbi Hie. Diuine aũt poteſtatis iudi
tium eſt emittere ſpiritum. et vt ip̃e quoqꝫ dixe
rat. Nemo poteſt tollere animam meam a me. ſed
ego ponam eam et iterum ſumo eam. Spiritũ eñ
in hoc loco ꝓ anima intelligamꝰ. Sed quid vita
le aut ſpiritale corpus faciat. ſeu ꝙ ipſius anime
ſubſtantia ſpiritꝰ ſit. iuxta id quod ſcriptum eſt.
Auferes ſpiritum eoꝝ et deficient. Chriſo. in
ome. Propter hoc autẽ et voce magna clamauit.
vt oſtendatur. quoniã ſecundũ eius poteſtatem.
id gerit̃. Per hoc eñ ꝙ moriens vocẽ emiſit mag
nam. apertiſſime ſe veꝝ deum eſſe oſtendit. quo=
niam homines cum moriunt̃. vix tenuẽ vocẽ emit
tere poſſunt. Augꝰ. de con. euã. Quid autẽ vo
ce magna dixerit. Lucas declarauit. dixit eñ. Et
clamans ieſus voce magna ait. pater in manꝰ tu=
as cõmendo ſpiritum meum. Hila. Vel ſpirituꝫ
cum clamore magne vocis emiſit. dolẽs. nõ ſe om
nia peccata portare.

Et ecce velum tem
pli ſciſſum eſt in duas
partes. a ſummo vſqꝫ
deorſum. et terra mo
ta eſt. et petre ſciſſe
ſunt et monumenta
aperta ſunt et multa
corpa ſanctorum. qui
dormierãt ſurrexert.
et exeuntes de monu
mẽtis poſt reſurrecti
onem eius venerũt in
ſanctam ciuitatem. et
apparuerunt multis.
Centurio autem. et ꝙ
cum eo erant. cuſtodi
entes ieſum. viſo ter=
remotu et his que fie
bant. timuerũt valde
dicentes. Vere filius
dei erat iſte. Erãt au=
tem ibi mulieres mul
te a longe. que ſecu=
te fuerant ieſum a ga
lilea miniſtrantes ei.
Inter quas erat ma
ria magdalene et ma
ria iacobi. et ioſeph.
mater. ⁊ mater filioꝝ
ſebedei.

Origenes. Magna
facta fuit ex eo ꝙ ma
gna voce clamauit
ieſus. Vnde ſequit̃.
Et ecce velum tem=
pli ſciſſuꝫ eſt in duas
partes a ſummo vſqꝫ
deorſum. Auguꝰ.
de concor. euangeli.
In quo ſatis oſtẽdit
tunc eſſe ſciſſum cum
emiſit ſpiritum. Si
autem non addidiſſꝫ
Et ecce. ſimpliciter
dixiſſet. Et velum tẽ
pli ſciſſum eſt. incer
tum eſſet. vtruꝫ ip̃e
et marcus hoc reca/
pitulando cõmemo=
raſſent. Lucas auteꝫ
ordinem tenuiſſet. ꝗ
cũ dixiſſet. ſol obſcu
ratus eſt. continuo
ſubiungendũ eſtima
uit. Et velum templi
ſciſſum eſt. An lucas
recapitulaſſꝫ. quod
illi ordine poſuiſſent
Orige. Duo auteꝫ
fuiſſe vela intelligũ
tur. vnum quod ve/
lat. ſanctaſanctoruꝫ
aliud exterius ſiue ta
bernaculi ſiue tẽpli.
In paſſione ergo do
mini ſaluatoris velũ
quod erat a foris cõ
ſciſſum eſt. a ſurſum.
vſqꝫ deorſuꝫ. Ab ini
tio mũdi vſqꝫ ad fi=
nem conſciſſo velami
ne. miſteria publicãt̃
que vſqꝫ ad aduetũ domini rõnabilit̃ fuerẽt occul
tata. Cum autem venerit quod ꝑfectum eſt. tunc
auferetur etiã ſcd̃m velum. vt videamus etiã que
interius ſũt occultata. ſcꝫ veram arcam teſtamẽti
et ſicut ip̃a ſe habet natura videamꝰ cherubin et
alia Hila. Vel ideo. velũ tẽpli ſcindit̃. qꝛ exin
de populus eſt diuiſus in partes. et veli honor.
cum cuſtodia angeli ꝓtegentis aufert̃. Leo pa
pa in ſermone de paſſio. Eſt autem teſtimonium
venerande paſſionis ſufficiens ſignum elemento=
rum inordinata turbatio Vnde ſequitur Et terra
mota eſt. et petre ſciſſe ſunt. et monumẽta aperta
ſunt. Hiero. Nulli eñ dubium eſt quid ſignificꝫ
iuxta litterã magnitudo ſignoꝝ vt crucifixum do
minũ ſuum et celum et terra et omnia demõſtarẽt
Hila. Mouetur terra quia capax huius mortui
eſſe non poterat. petre ſciſſe ſũt. Omnia eñ vali
da et fortia penetrãs dei verbũ et poteſtas eter
ne virtutis irruperat. Et monumẽta aperta ſunt.
Erant eñ mortis clauſtra reſerata ſequit̃. Et mul
ta corpa ſanctoꝝ qui dormierãt ſurrexerũt. Illu
minans eñ mortis tenebras et infernoꝝ obſcura
colluſtrãs. mortis ſpolia dattrahebat. Chriſo.
in ome. Ip̃o quidem in cruce manẽte eum irriden
tes dicebãt. Alios ſaluos fecit. ſeip̃m non poteſt
ſaluum facere. et quod in ſe facere noluit. in ſeruo
rum corporibꝰ cum multa ſupabundantia demon
ſtrauit. Si eñ quadriduanũ laſaꝝ exurgere mag
num fuit. multo magis eos repente. qui olim dor
mierant. apparere viuẽtes. quod future reſurrecti
onis erat inditium. Vt autem non putaretur eſſe
phanthaſma quod factum eſt. euãgeliſta ſubiun=
git. Et exeuntes de monumẽtis poſt reſurrectõeꝫ
eius. venerunt in ſanctã ciuitateꝫ et apparuerunt
multis. Hiero. quomodo autem laſarꝰ mortuus

reſurrexit· et ſic multa corpa ſanctoꝝ reſurrexerēt
vt dominū oſtenderent reſurgentē· et tamē cum
monumēta aperta ſunt· non ante reſurrexerūt· q̄
reſurgeret dominꝰ · vt eſſet pmogenitꝰ reſurrec
tionis ex mortuis ſanctam autē ciuitatē· in qua vi
ſi ſunt reſurgētes· aut hieruſalem celeſtem intelli
gamꝰ· aut hāc terrenā· que ante ſancta fuerat· ſā
cta eñ appellabat̄ · ciuitas hieruſalē ꝓpter tēplū
⁊ ſacta ſanctoꝝ· et ob diſtinctionē aliaꝝ vrbium in
quibus ydola colebant̄· Qm̄ vo dicit̄· apparuerūt
multis· oſtenditur nō generalis fuiſſe reſurrectō
que omnibꝰ appareret· ſed ſpetialis ad plurimos
vt hi viderent· qui cernere merebant̄ Remigiꝰ
queret autē aliquis· quid de illis factum ſit· qui
reſurgente domino reſurrexerūt · credendū quip
pe eſt· qm̄ ideo ſurrexerunt · vt teſtes eſſent do=
minice reſurrectionis· Quidam autem dixerūt · q̄
iterū mortui ſunt· et in cinerem conuerſi· ſicut ⁊ la
zarus et ceteri· quos dominꝰ reſuſcitauit Sꝫ iſto
rum dictis nullo modo eſt fides accomodāda· qm̄
maius illis eſſet tormentum qui ſurrexerūt · ſi ite
rū morituri eſſent · q̄ ſi nō reſurgerēt· Incūtanter
ergo credere debemus · quia qui reſurgēte dño a
mortuis ſurrexerunt aſcendente eo ad celos et ipi
pariter aſcenderunt Semp autū hec eadē magna
quottidie fiunt · Velum eñ templi ad reuelādum
que intus habent̄ ſcinditur ſanctis· terra etiā mo
uetur· id eſt omnis caro nouo verbo· ⁊ nouis rebꝰ
ſecundum nouū teſtamētum· Petre autem ſcindū
tur · que miſterium fuerunt ꝓphetaꝝ· vt in ꝓfun
dis eorum· poſita ſpiritalia miſteria videamꝰ· Mo
numēta aūt dicunt̄ corpora peccatricū animaruꝫ
id eſt mortuaruꝫ deo· cum autem per gratiam dei
anime huiuſmodi fuerint ſuſcitate · Corpa eoꝝ·
que priꝰ fuerunt monumenta· fiunt corpa ſancto
rum· et videntur a ſeipſis exire· et ſequunt̄ euꝫ qui
reſurrexit · ⁊ in nouitate vite ambulāt cum eo Et
qui digni ſūt habere ꝯuerſationē in celis· ingre=
diuntur in ſanctā ciuitatem per ſingula tempora
et apparent multis videntibꝰ opera bona ipſoꝝ·
ſequit̄· Centurio autē· et qui cum eo erant cuſ· ie·
ui· terremo· et his que fie· ti· va di · ve· fil· d· er ·
iſte Augꝰ· de con· euan· Non eſt ꝯtrariū· q̄ ma
theus viſo terremotu · dicit admiratū centurionē
et eos cum eo erant· Cum lucas dicat hoc admira
tum · q̄ emiſſa magna voce expiraſſet In eo enim
q̄ mathęꝰ non ſolum dixit· viſo terremotu· ſed et
addidit his que fiebāt· integrū locū fuiſſe demō
ſtrauit luce · vt diceret cēturionem ipam domini
mortem fuiſſe miratum· quia et hoc inter illa eſt·
que tunc mirabiliter facta erant· Hiero· Ex hoc
ꝯſiderandū q̄ centurio in ipo ſcādalo paſſionis·
vere dei filiū ꝯfiteatur· et arrius in eccleſia pdi=
cet creaturam· Raba· Vnde merito p centurionē
fides eccleſie deſignat̄· que vero miſterioꝝ cele=
ſtium per mortē domini reſerato ꝯtinuo ieſum· et
vere iuſtum hominē· et vere dei filium ſynagoga
tacente confirmat · Leo in ſermone de paſſione
Exemplo igit̄ centurionis ꝯtremiſcat in redēp/
toris ſui ſupplitio terrena ſubſtantia· Rumpantur
infidelium mentiū petre· et qui mortalitatis gra
uabant̄ ſepulcris· diſcuſſa obſtaculoꝝ mora pro
ſileant· appareant nunc quoqꝫ in ciuitate ſancta id
eſt eccleſia dei future reſurrectionis inditia· ⁊ q̄d
credendū eſt in corporibꝰ· fiat in cordibꝰ· ſequi
tur· Erant autem ibi mulieres multe a longe· que
ſecute erant ieſum a galilea miniſtrātes ei Hie·
Cōſuetudinis eñ iudaice fuit· nec ducebat̄ in cul
pam more gentis antique· vt mulieres de ſubſtā
tia ſuā victum atqꝫ veſtitum pceptoribꝰ miniſtra
rent· hoc quia ſcandalū facere poterat in gētibꝰ
paulus abieciſſe ſe memorat· Miniſtrabāt autem
domino de ſubſtantia ſua· vt meteret illaꝝ carna
lia cuius ille metebāt ſpiritalia· Non quia indige
bat cibis dñs creaturaꝝ· ſed vt tipum oſtenderꝫ
magiſtroꝝ· quia victu atqꝫ veſtitu· ex diſcipulis
deberēt eſſe contenti· Sed videamꝰ· quales comi
tes habuerint· Sequitur eñ· Inter quas erat ma
ria magdalene et maria iacobi et ioſeph mater· et
mater filioꝝ ſebedei· Orige· Apud marcū autē
tertia illa ſalome appellatur· Chriſ· in ome· He
autem mulieres ꝯſiderabāt· que gerebantur· que
maxime erant ꝯpaſſibiles· et que ſequebant̄ mini
ſtrantes · vſqꝫ ad picula affuerunt· maximā forti=
tudinem oſtendentes· quia cum diſcipuli fugerūt
ipe affuerunt · Hiero· contra heluidiū· Ecce in/
quit heluidius· iacobꝰ et ioſeph· et ſūt filij marie
matris domini· quos iudei appellauerunt fratres
criſti· Dicit autem iacobi minoris ad diſtictionem
iacobi maioris· qui erat filiꝰ ſebedei Impium eñ
dicit eſſe heluidiꝰ · hoc ſentire de maria vt cū alie
femine ibi fuerint · matrem eius abeſſe dicamus ·
aut alteram eſſe mariam neſcio quam ꝯfingamꝰ·
preſertim cum euangelium iohānis teſtetur eam
illic fuiſſe preſentē O furor cecus et in proprium
exitum mēs veſana· audi quid iohānes euāgeliſta
dicat ſtabant iuxta crucē ieſu mater eius· et ſoror
matris eius maria cleophe· et maria magdalene·
Nulli dubium eſt· duos fuiſſe aplōs iacobi nuncu/
patos vocabulo· iacobum ſebedei et iacobum al=
phei· Iſte autem neſcio quis minor iacobꝰ· quem
marie filium ſcriptura cōmemorat· Si apoſtolus
eſt· alphei filius erit· ſi non eſt apoſtolus · ſed ter
tius neſcio quis iacobus quomō putandꝰ eſt fra=
ter domini· et quō tertius ad diſtictionē maioris
minor appellabit̄· cum maior et minor · non inter
tres· ſꝫ inter duos ſolent prebere diſtantiā· et fra
ter domini apoſtolus ſit paulo dicente· aliū apo/
ſtoloꝝ vidi neminē· niſi iacobum fratrem domini
Ne autem hunc iacobum putes filium ſebedei lege
actus apoſtoloꝝ· iam ab herode fuerat interēp
tus· Reſtat concluſio· vt maria· iſta que iacobi mi
noris ſcribitur mater · fuerit vxor alphei et ſoror
marie matris domini quā mariā cleophe· iohānes
euangeliſta cōmemorat· Si autem inde tibi alia·
atqꝫ alia videtur· q̄ alibi dicat̄ · maria iacobi mi /
noris mater· ⁊ alibi maria cleophe· diſces ſcriptu
re conſuetudinē· eundem hominem diuerſis nomi
minibus appellari· ſicut raguel ſocer moyſi · ietro
dicitur· Et dicit̄ maria cleophe vxor alphei· Hec
eadem dicta eſt maria· mater iacobi minoris· que
ſi mater eſſet domini magis eam vt in omnibꝰ lo=
cis matrem alterius voluiſſet intelligi· veruꝫ et ſi
alia fuerit maria cleophe· et alia maria iacobi · et

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ioſeph mater· hoc tam̄ conſtat· nō eandem mariā
iacobi et ioſeph eſſe quā matrē domini Augꝰ·
de concor· euange· Poſſemus aūt dicere alias mu
lieres a longe vt tres euangeliſte dicunt et alias
iuxta crucem fuiſſe· vt iohānes dicit· niſi matheꝰ
et marcus mariam magdalene nominaſſent· inter
ſtantes longe· quaꝫ ſcꝫ iohānes nominauit inter
ſtantes iuxta crucem· Nuomō autem hoc intelli=
gitur· niſi quia eo interuallo erant· vt et iuxta di
ci poſſent· quia in conſpectu eius ꝓſto aderant· et
a longe in compatione turbe ꝓpinquius circūſtā
tis cum centurione et militibꝰ· poſſumꝰ etiā intel
ligere· ꝙ ille que ſimul aderant cuꝫ matre domini
poſtq̄ eam diſcipulo ꝯmendauit abire iam cepe=
rant· vt a denſitate turbe ſe exuerent· et cetera q̄
facta ſunt longiꝰ intuerentꝰ· vt euāgeliſte qui pꝰ
mortē domini eas comemorauerūt a longe ſtātes
commemorarent·

Cum ſero autē fac
tuꝫ eſſet· venit quidē
homo diues ab aria
thia nomine ioſeph·
qui et ipſe erat diſci
pulꝰ ieſu· hic acceſſit
ad pylatum· et petijt
corpus ieſu· tūc pyla
tus iuſſit reddi corpꝰ
Et accepto corpore·
ioſeph inuoluit illud in
ſindone mūda ⁊ poſu
it illud in monumēto
ſuo nouo· quod exci
derat in petra et ad
uoluit ſaxum magnū
ad hoſtiuꝫ monumen
ti· et abijt· Erant aūt
ibi maria magdalena
et altera maria ſeden
tes contra ſepulcrū·

Glo· Poſtq̄ euan·
retulerat ordinē do=
mi ce paſſiōis et mor
tem· Nunc agit d̄ eiꝰ
ſepultura· dicēs· cū
ſero auteꝫ factū eſſꝫ
venit quidem homo
diues ab arimathia
nomine ioſeph· qui
et ip̄e diſci· erat ieſu
Remi· Arimathia
ip̄a eſt ⁊ ramatha ci
uitas helcane· et ſa/
muel· que ſita eſt in
regiōe chananitica
iuxta dioſpolim· Iſte
autem ioſeph ſecun
duꝫ ſeculi ſtatū mag
ne fuit dignitatis· ſꝫ
multo maioris meriti
apud deuꝫ fuiſſe lau
datur· Siquidem iu
ſtus fuiſſe deſcribitꝰ·
Decebat quippe eum
talem exiſtere q̄ cor=
pus domini ſepeliret
quatinꝰ per iuſtitiā
meritorum dignꝰ eſ
ſet tāli offitio Hie·
Diues autem refertꝰ
non de iactātia ſcrip
toris quo virꝝ nobilem atqꝫ ditiſſimū referat ieſu
fuiſſe diſcipulum· Sed vt oñdat cauſam· quare a
pylato corpus criſti potuerit impetrare Sequitꝰ
hic acceſſit ad pylatū et petijt corpus ieſu· Pau=
peres eñ et ignoti non eſſent auſi ad pylatuꝫ pre
ſidem romane poteſtatis accedere· ⁊ crucifixi cor
pus impetrare· In alio autem euangelio ioſeph
iſte bulites appellatur· id eſt conſiliariꝰ et de ip̄o
quidam putant primum pſalmum fuiſſe compoſi
tum· Beatus vir qui nō abijt in conſilio impiorꝝ

Chriſo· in omelia· Inſpice auteꝫ huiꝰ viri for
titudinē· in mortis eñ piculū ſe tradidit· inimici
ciaꝫ ad omnes aſſumens· ꝓpter beniuolentiā criſti
Et non ſolū audet corpꝰ xp̄i petere· ſꝫ et ſepelire

Vnde ſequitur Et accepit corpus ieſu· ⁊ inuoluit
illud in ſindone mūda Hiero· Ex ſimplici ſepul=
tura domini ambitio diuitum condemnatꝰ· qui nec
in tumulis quidem poſſunt carere diuitijs· Poſſu
mus autem iuxta intelligentiā ſpiritalē· et hoc ſē
tire ꝙ corpꝰ domini· non auro· nō gemmis· nō ſe
rico· ſed linteamine puro obuoluendū ſit· quamq̄
et hoc ſignificet· ꝙ ille in ſindone mūda inuoluit
ieſum· qui pura mente eum ſuſceperit· Remigi·
Vel aliter quia ſindon lineus pannꝰ eſt· linū aūt
ex terra ꝓcreatꝰ· et cum magno labore ad cando
rem producitur· deſignatur· quia corpus illiꝰ qđ
ex terra· id eſt ex virgine ſumptum eſt per laborē
paſſionis peruenit ad candorem immortalitatis·

Raba· Hinc etiā eccleſie mos obtinuit· vt ſacri
ficium altaris non in ſerico· neqꝫ in panno tincto·
ſed i lino terreno celebretꝰ· vt a beato papa ſilue
ſtro legimus eſſe ſtatutum· Sequitꝰ· Et po· illud
in mo· ſuo no· quod exciderat in petra· Augꝰ·
in ſer· de ſabbato ſancto· Ideo autem ſaluator in
aliena ſepultura ponitur· quia ꝓ aliorꝝ moriebā
tur ſalute· vt quid ergo in propria ſepultura qui
in ſe mortem ꝓpriam non habebat· vt quid illi tu=
mulus in terris cuiꝰ ſedes manebat in celis vt q̇d
illi ſepultura ꝓpria qui tridui tm̄ tēporis ſpatio
ſepulcro non tam mortuꝰ iacuit· q̄ velut in lectu
lo conquieuit· Sepulcrum autem mortis eſt habi
taculum· neceſſarium ergo non erat mortis habi=
taculum xp̄o· quia vita eſt· nec opus habebat ſem
per viuens· habitaculo defunctorum Hieroni·
In nouo aūt ponitur monumēto· ne poſt reſurrec
tionem ceteris corporibꝰ remanētibꝰ· ſurrexiſſe
alius fingeretur· Poteſt autem et nouū ſepulcrū
marie virginalem vterꝝ demonſtrare· In monumē
to autem exciſo in petra cōditꝰ eſt· ne ſi ex multis
lapidibus edificatuꝫ fuiſſet· ſuffoſſis tumuli fūda
mentis ablatus furto diceretur· Augꝰ· in ſer·
de ſabbato ſancto· Si etiam ſepulcrum fuiſſꝫ i ter
ra· dicere poterant ſuffoderunt terram· et furati
ſunt eum· Si fuiſſet lapis ꝑuulus ſuperpoſitꝰ· di
cere poterant· Dormientibꝰ nobis tulerunt eum·
Vnde ſequitꝰ· Et aduo· ſax· ma· ad hoſti· monu· et
abijt· Hiero· Saxum eñ magnum appoſitum oñ
dit· non abſqꝫ auxilio plurimorꝝ ſepulcruꝫ potuiſ
ſe reſerari· Hila· Miſtice autem ioſeph apoſto=
lorꝝ habet ſpetiem· hic in mūda ſindone corpꝰ in
uoluit· et quidem in hoc eodem linteo reperimus
de celo ad petrum vniuerſorꝝ animātium genera
ſubmiſſa Ex quo intelligitꝰ ſub lintei illius nomīe
conſepeliri xp̄o eccleſiam· Domini ergo corpꝰ in
fertur in vacuam et nouam requiem lapidis exciſi
quia per apoſtolorꝝ doctrinā inpetus duritie gē
tilis quodam doctrine opere exciſum xp̄s infertꝰ·
rude ſcꝫ ac nouum· et nullo antea ingreſſu timore
dei puium· et quia nil ꝑter euꝫ oporteat in pecto
ra noſtra penetrare· lapis hoſtio aduoluitꝰ· vt qr
nullus antea in nos diuine cognitionis autor fue
rat illatus· nullus abſqꝫ eo poſtea inferatꝰ Ori·
Non autem fortuito ſcriptū eſt· quoniaꝫ inuoluit
corpus in ſyndone munda· ⁊ poſuit in monumēto
nouo· et ꝙ aduoluit lapidem magnū· quoniā oīa
que ſunt circa corpus ieſu mūda ſunt et noua ⁊ oīa

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

magna valde· Remi·Poſtq̄ autē corp⁹ domini ſepultum eſt·ceteris ad propria remeantib⁹·ſole mulieres·que eum artius amauerūt pſeuerauerūt et diligenti cura notauerūt· locum in quo corp⁹ domini poneret·q̄tinus congruo tempore mun⁹ ſue deuotionis ei offerrent·et ideo ſequit̄·Erant autem ibi maria magda·ꝛ alia maria ſe·con·ſepulcrum· Orige·Mater autem filioꝝ ſebedei non ſcribitur ſedere cōtra ſepulcrū·Forſitan enī vſqꝫ ad crucem puenire potuit Iſte autem quaſi maiores in caritate·neqꝫ his que poſtea geſta ſunt defuerūt· Hie·Vel ceteris relinquentib⁹ dn̄m mulieres in officiō pſeuerāt expectātes qđ pmiſerat ieſus Et ideo meruerunt pme videre reſurrectōez quia qui pſeuerauerit vſqꝫ in finem hic ſalu⁹ erit

Remi·Quod vſqꝫ hodie ſancte mulieres·id eſt humiles anime ſanctoꝝ·i hoc ſeculo faciūt ꝛ pia curioſitate attendūt queādmodum paſſio xp̄i cōpleta ſit·

Altera autem die que eſt poſt paraſceuen conuenerūt pn̄cipes ſacerdotū ꝛ phariſei ad pylatum dicētes Domine·recordati ſum⁹·q̄a ſeductor ille dixit adhuc viuēs poſt tres dies reſurgā Iube ergo cuſtodiri ſepulcrum·vſqꝫ i diem tertiū·ne forte veniant diſcipuli ei⁹·et furent̄ eum·ꝛ dicāt plebi·ſurrexit a mortuis·et erit nouiſſim⁹ error peior priore·ait illis pylat⁹·Habetis cuſtodiam·ite cuſtodite ſicut ſcitis·Illi autem abenutes munierunt ſepulcrū·ſignantes lapidem cum cuſtodibus·

Hiero·in cōme·Non ſuffecerat pn̄cipib⁹ ſacerdotum crucifixiſſe dominū ſaluatorem·niſi ſepulcrum cuſtodirent·et quantum in illis eſt·manu imponerēt reſurgenti·Vn̄ dicit̄·Altera autem die que ē poſt paraſceuē Ra·Paraſceue dicit̄ pparatio·hoc noīe vocatur ſexta ſabbati·i q̄ pparabant neceſſaria ſabbato·vt de māna dictū eſt·Sexta die colligetis duplū·q̄a enī ſexta die factus eſt homo·in ſeptima requieuit deus·Ideo ſexto die ieſus p homine moritur ꝛ i ſabbato quieuit in ſepulcro Hie·principes autē ſacerdotū licet immēſum facinus in nece domini ppetrauerint·tamen nō ſufficit eis·niſi etiā p⁹ mortem eius ↄcepte nequitie virus exerceant·famam eius lacerantes·et quem innocentem ſciebāt·ſeductorem vocāt·Vn̄ dicunt·Domine recor·ſum⁹ quia ſe ille dixit·ſicut autem caiphas ignorans ante pphetauerat dicens·Expedit vnum hominē mori pro populo·et non tota gens pereat·ſic et modo ſeductor enī erat xp̄s·non a veritate in errorem mittens·ſed a falſitate in veritatem·a vitijs ad virtutes·a morte ad vitā ducens Remi·Ex hoc autem dicunt eum dixiſſe·q poſt tres dies reſurgā·q̄a dixerat·ſicut fuit ionas tribus dieb⁹ ꝛ trib⁹ noctibus in ventre ceti·Sed videndū quomodo poſt tres dies reſurrexerit·Nō nulli voluerunt tres horas tenebraꝝ vnā intelligi noctem·et lucem que ſecuta eſt tenebras diem·ſed hi vi figurate locutōis ignorauerūt·Figurate enī ſexta feria qua paſſus eſt cōprehendit noctē precedentem·ſequitur autem·nox ſabbati cum ſuo die·nox vero dominici diei compꝛhendit ſuum diē·ac p hoc verū eſt q poſt triduum reſurrexit· Au·in ſer·de paſ·Ideo autem poſt tres dies reſurrexit vt i paſſione filij totius trinitatis mōſtraretur aſſenſus·Triduum enī legit̄ in figura quia trinitas que in pn̄cipio fecerat hominē ipā in fine hominē per xp̄i repat paſſionē·Sequit̄·Iube ergo cuſtodire ſepulcrū·vſqꝫ in ter·diem· Raba·Diſcipuli enī xp̄i fures ſpiritaliter erant·quia ab ingratis iudeis ſcripta noui et veteris teſtamēti ablata in vſum eccleſie ↄferebant et ſaluatorem·qui eis pmiſſus fuerat·illis nocte dormientib⁹·hoc ē infidelitate torpentib⁹ abſtulerunt·gentib⁹ credendum tradentes Hila·Metus furandi corporis et ſepulcri cuſtodia atqꝫ obſignatō ſtulticie atqꝫ infidelitatis teſtimoniū eſt Quod ſignare ſepulcrum eius voluerūt·cui⁹ precepto ↄſpexiſſent de ſepulcro mortuum ſuſcitatum· Raba·In hoc aūt q dicunt Et erit nouiſſim⁹ error peior priore·ignoranter verum dicunt·Peior enim fuit contempt⁹ penitentie in iudeis q̄ error ignorantie· Chriſoſtome·Vides etiam qualiter nolētes concertant·ad demonſtrandā veritatē Irrefregabilis enī demonſtratio reſurrectionis facta eſt per ea que pretenderunt·Quia enim cuſtoditum eſt ſepulcrum·nulla fraus facta eſt·Si aūt fraus facta nō eſt·manifeſte et irrefragabiliter dn̄s ſurrexit Quid aūt pylat⁹ reſpondeat ſubiungitur·ait illis pylatus·habetis cuſtodiā·ite cuſtodite·ſicut ſcitis· Ra·quaſi diceret·Sufficiat vobis q conſenſi in necē innocentis·de cetero veſter error vobiſcū pmaneat·Sequitur·Illi autem abeuntes munierunt ſepulchrum ſignātes lapidē cum cuſtodib⁹ Criſoſtome Nō aūt pmittit pylat⁹ ſolos milites ſigillare Si enī ſoli milites ſigillaſſent poſſent dicere·qm̄ milites pmiſerunt·q diſcipuli corp⁹ domini furarentur·ꝛ ita reſurrectōis infrigere fidem·Nūc aūt dicere nō poſſunt cū ipſimet ſepulcrū ſigillaſſent

CAPITV·XXVIII·

VEſpere aūt ſabbati·q̄ luceſcit in prima ſabbati·venit maria magdalene·et altera maria videre ſepulcrum Et ecce terremotus factus eſt magn⁹ Angelus enī dn̄i deſcen=

Aug⁹·in ſermone de reſurrectōe Poſt illuſiones et verbera·poſt aceti et fellis pocula mixta·p⁹ ſupplicia crucis ꝛ vulnera ꝛ poſtremo p⁹ ipām mortem et inferos·ſurrexit·de ſuo funere caro noua·redit ab occiduo latēs vita·ꝛ in morte ſal⁹ reſuata reſurgit pulcrior redita p⁹ fun⁹ Aug⁹·de cō·euā·De hora vero q̄ mulieres venerūt ad mo

uit de celo· Et acce=
dens reuoluit lapidē
et ſedebat ſuper euꝫ·
Erat aūt aſpectꝰ eius
ſicut fulgur· ⁊ veſtimē
ta eius ſicut nix · Pre
timore autē eius exter
riti ſunt cuſtodes · et
facti ſunt velut mor=
tui Rn̄dens aūt ange
lus · dixit mulieribus·
nolite timē vos· Scio
enim ꝙ ihm̄ qui cruci
fixus eſt · queritis · nō
eſt hic· ſurrexit enim ſi
cut dixit· Venite ⁊ vi
dete locū vbi poſitus
erat dn̄s · Et cito eun
tes dicite diſcipul' eiꝰ
quia ſurrexit· Et ecce
p̄cedet vos in galileā
ibi euꝫ videbitis ecce
predixi vobis

numentū non conce
nēda exoriē queſtio
Cum em̄ mathꝰ hic
dicat veſpere autem
ſabbati· que luceſcit
in p̄ma ſabbati· q̄d
eſt quod dicit mar
cꝰ et valde mane vna
ſabbatoꝝ venit ma
ria magda· et altera
maria vidē ſepulcrū
A parte quippe pri=
ma noctis qđ eſt ve=
ſpere ipam noctē vo
luit ſignificare math·
cuius noctis fine ve=
nerunt ad monumen
tum· ergo qm̄ ſabba
to impediebanē · vt
non ante facerēt· ab
eo tempe nominauit
noctē ex quo eis licē
cepit · vt facerent
quodcūqꝫ vellēt tē=
pore eiuſdem noctis
Sic itaqꝫ dictū ē ve
ſpere ſabbati acſi di
ceretur· nocte ſabba
ti· id eſt nocte que ſe
quiē diem ſabbati ·
quod ipa verba eiꝰ
ſatis indicant · Sic em̄ ait · que luceſcit in p̄ma
ſabbati· quod fieri non poteſt· niſi tantūmodo p̄/
mā noctis particulā id eſt ſolum initium noctis in
tellexerimꝰ dicto veſpere ſignificatū · Neqꝫ enim
ipſum initium noctis luceſcit in p̄ma ſabbati· ſꝫ ip
ſa nox in luce incipit terminari · Et vſitatꝰ modꝰ
loquēdi eſt diuine ſcripture a parte totum ſigni=
ficare Veſpere ergo noctem ſignificauit · cuius
extremum eſt diluculum diluculo enim venerunt
ad monumentum· Beda· Vel aliter quod dictū
eſt quia ſancte mulieres veſpere ſabbati· que luce
ſcit in prima ſabbati· venerunt videre ſepulcrum
ita intelligendū · quia veſpere quidem venire ce
perint· ſed luceſcente mane in prima ſabbati ad ſe
pulcrum puenerunt · id eſt veſpere aromata para
uerunt· quibus corpus dn̄i vngere deſiderabant·
ſed aromata veſpere p̄parata· mane ad ſepulcrum
detulerunt· Quod matheus quidē breuitatis cau
ſa obſcurius poſuit · ſed euāgeliſte alij quo ordie
factum ſit euidentiꝰ oſtendūt · Sepulto nanqꝫ ſex
ta feria domino· reuerſe a monumēto mulieres· p̄
parauerunt aromata et vnguenta· q̄diu operari
licebat· et ſabbato quidem ſiluerūt· ſecundū legis
mandatum· ſicut lucas aperte deſignat· Cum aūt
tranſiſſet ſabbatum· veſperaqꝫ adueniente tēpus
operandi rediſſet prompte ad deuotionem eme
runt· que minus p̄parauerāt aromata· ſicut marcꝰ
cōmemorat· vt venientes vngerent ieſum · ⁊ val
de mane veniunt ad monumentū· Hieroni · Vel
aliter· ꝙ diuerſa tempa iſtarum mulierū in euan=
gelijs deſcribunē· nō mendatij ſignū eſt· vt impij

obijciunt· ſed ſedule viſitacōis offitij· duꝫ crebro
abeunt et redeunt· et non patiunē a ſepulcro dn̄i·
diu abeſſe· vel longiꝰ· Remi· Sciendum autem
quia matheus miſtice loquēs ſtuduit nobis inſinu
are illa ſacratiſſima nox quantam dignitatē ex ho
nore deuicte mortis et dominice reſurrectionis ac
cepit· ideo dixit· veſpere ſabbati que luceſcit in p̄
ma ſabbati· cum conſuetꝰ ordo temporꝫ habeat ·
vt veſpere non luceſcat in diem· ſꝫ potius obtene
breſcat· in noctem· oſtenditur his verbis ꝙ domi
nus totam hanc noctem luce ſue reſurrectionis fe
ſtiuam et choruſcam reddidit· Beda in omelia·
Ab exordio etiam mūdane creationis vſqꝫ huc ·
ita tempus diſtinguebaē vt dies noctem p̄cederꝫ
qꝛ homo a luce paradiſi peccādo lapſus in huius
ſeculi tenebras erūnaſqꝫ decidit· Aptiſſime autꝫ
nunc dies ſequitur noctem· quando per fidem re=
ſurrectionis a peccati tenebris et vmbra mortis
ad lucem vite· xp̄o largiēte reducim̄ Seueri· in
ſer· paſche· Eſt autem veſpera ſabbati· que luce=
ſcit· quia illuminaē per xp̄m ſabbatum nō deleē ·
Non inquit veni ſoluere legem· ſed adimplere Il
luminatur· vt in diem dominicaꝫ· luceat· clareſcat
in eccleſia quod in ſynagoga iudeis obſcurātibꝰ
fuſcabatur· Sequitur· Venit maria magda· et al=
tera maria videre ſepulchrum · Sero quidem mu
lier currit ad veniam· que mature cucurrit ad cul
paꝫ· que de paradiſo perfidiā ſumpſerat· Feſtiat
fidem ſūmere de ſepulcro Cōtendit rapere d̄ mor
te vitam· que de vita rapuerat mortem· non autē
dixit · venerunt· ſꝫ venit ſub vno nomine· veniunt
due miſterio non caſu· Venit ipa· ſed altera vt mu
taretur mulier virtute non ſexu· Precedunē autē
apoſtolos femine· que eccleſiaꝝ typum ad domi/
nicum deferunt ſepulcrū maria· ſ· et maria· mater
num xp̄i vnum nomen in duas geminaē feminas ·
quia hic eccleſia ex duobus populis veniēs· id eſt
ex gentibus et iudeis· vna eſſe figuraē · venit autē
maria ad ſepulcrum· ſicut ad reſurrectionis vteꝝ
vt iterum criſtꝰ ex ſepulcro naſcereē fidei· q̄ car/
ni fuerat generatꝰ ex ventre· et eum queꝫ clauſa
virginitas ad p̄ntem tulerat vitam redderet ſem
piternam· Diuinitatis inſigne eſt clauſā virginē
reliquiſſe poſt partū· et de ſepulcro clauſo exiſſe
cuꝫ corpe Sequiē · et ecce terremotꝰ factꝰ ē mag
nus· Hiero· Dominus noſter vnus atqꝫ idem fi
lius dei et hominis· iuxta vtrāqꝫ naturam diuini/
tatis et carnis· nunc magnitudinis ſue· nunc humi
litatis ſigna demōſtrat· Vnde ⁊ in p̄nti loco quā
q̄ homo ſit· qui crucifixus eſt · qui ſepultꝰ · tamen
que foris aguniē· oſtendunt filium dei· Hilar·
Motus enim terre reſurrectionis eſt virtus · cum
concuſſo mortis aculeo · et illuminatis illius tene
bris reſurgente virtutum celeſtiuꝫ domino· infer
norum trepidatio cōmouetur· Chriſo· in ome·
Vel ideo terremotꝰ factus ē· vt exurgāt · ⁊ euigi
lent mulieres· et em̄ acceſſerant vt vnguētum mit
terent· et quia in nocte hec gerebanē · probabile
eſt quaſdam obdormiſſe· Beda· in ome· Nō etiā
terremotus reſurgente domino de ſepulcro ſicut
etiam moriente in cruce· factus eſt magnꝰ· ſigni=
ficat terrena quidem corda p fidem paſſiōis priꝰ

ac reſurrectionis eius ad penitentiā concucienda
ſalubri pauore permota· Seuerianꝰ in ſermõe
paſce· Si autem ſic terra tremuit· cum dominꝰ ad
veniam ſanctoꝝ reſurgeret· quomõ contremiſcet
cum noxioꝝ omniū ſurget ad penam· dicente ꝓphe
ta terra tremuit ·cum reſurgeret in iuditio deus·
Et quomodo dñi p̄ſentiam ſuſtinebit ·que angeli
p̄ſentiam ſuſtinere non valuit· Nam ſequit̄ Ange-
lus domini deſcendit de celo· Surgente ſiquidem
xp̄o morte pereūte terrenis redditur celeſte cõ
mertium· et mulieri cui fuerat cum dyabolo letale
cõſilium cum angelo colloquiū fit vitale Hila·
Miſericodie eñ dei patris· inſigne eſt reſurgente
filio ab inferis virtutum celeſtium miſteria mittē
atq3 ideo p̄or reſurrectionis ipe eſt iudex· vt quo
dam famulatu· paterne voluntatis reſurrectio nū
ciaret̄· Beda in ome· Quia eñ xp̄s deꝰ ⁊ homo
eſt· inter acta humanitatis ſemp ei angeloꝝ mini
ſteria deo debita non deſunt· Sequit̄ Et accedēs
reuoluit lapidē3· Non vt egreſſuro domino ianuā
pandat· ſed vt egreſſus eius iam facti hominibus
preſtet iudituꝫ· Qui eñ mortalis clauſo virginis
vtero potuit naſcendo ingredi mundum· ipe fac/
tus immortalis· clauſo ſepulcro potuit reſurgen
do· exire de mundo Remigius· Significat autē
reuolutio lapidis reſeratõe3 ſacramentoꝝ xp̄i·
que littera legis tegebantur Lex namq3 in lapide
ſcripta fuit et ideo per lapidem deſignat̄· Se-
uerianꝰ· Non autem dixit voluit· ſed reuoluit lapi
dem· q: lapis aduolutus probauit mortē· ⁊ reuo
lutꝰ extitit reſurrectionis aſſertor ·Mutat̄ hic or
do rerum ſepulcrum mortem non mortuū deuorat
Domus mortis manſio fit vitalis Vteri nouo for/
ma mortuum recipit· reddit viuum· Sequit̄ Et ſe-
debat ſup eum· Sedebat inq̄ cui nulla inerat ·laſ
ſitudo· vt fidei doctor· vt reſurrectõis magiſter·
ſedebat ſupra petram· vt ſoliditas ſedentis dar3
credentibus firmitatē· ponebat angelus ſup pe-
tram fundamenta fidei· ſuper quā xp̄s erat eccle
ſiam fundaturꝰ· Vel per lapidem monumēti pōt
deſignari mors qua om̄es p̄mebant̄ per hoc ergo
ꝙ angelus ſuper lapidem ſedit ſignificat̄ ·ꝙ xp̄s
mortem ſua virtute ſubiecit Beda in omelia· Et
recte ſtans apparuit angelꝰ qui aduentū domini
in mundo p̄dicebat· vt ſtando deſignaret ·q: do-
minus ad debellandū mundi p̄ncipem veniret pre
co autem reſurrectionis ſediſſe memorat̄· vt ſedē/
do ſignificaret eum ſupato mortis autore ·ſede3
regni iam conſcendiſſe ꝑpetui· ſedebat autem ſu/
per lapidem reuolutum quo hoſtium monumenti
claudebat̄· vt clauſtra inferoꝝ ſua ipm virtute
deieciſſe doceret· Augꝰ· de con· euan· Pōt autē
mouere quomõ ſcd̄m matheum angelus ſup lapi
dem ſedebat reuolutum a monumento· cum marcꝰ
dicat mulieres introeuntes in monumentū vidiſ-
ſe iuuenem ſedentē in dextris· niſi intelligamus·
aut matheum tacuiſſe de angelo quē intrantes vi
derunt ·marcum autem de illo quē viderunt ſedē
tem ſuper lapidem· vt duos viderint· et a duobꝰ
ſigillatim audierint· que dixerunt· angeli de ieſu·
aut certe· ꝙ dicit· intrantes in monumentū· in ali
qua ſepta macerie debemꝰ accipere qua cõmunitū

locum tunc fuiſſe credibile eſt· id eſt in aliquo ſpa
cio ante petram in qua exciſa locus factus fuerat
ſepulture ·vt ipm viderint in eodem ſpatio ſeden
tem a dextris ·quem dicit matheus ·ſedentem ſu
per lapidem· Sequit̄· Erat autē aſpectus eius ſic
fulgur· et veſti· eiꝰ ſicut nix Seue· Vultus cla
ritas a veſtimentorum candore ſeperatur· et facies ful
guri· niui veſtis angeli comptur· quia fulgur de
celo· nix de terra ·Vnde ꝓpheta ·laudate dominū
de terra· ignis grando nix· In facie ergo angeli·
claritas celeſtis ſeruat̄ nature· in veſte ſignificat̄
gracia ꝯmunionis humane· et ſic tempatur ſpeci
es angeli colloquentis· vt carnales oculi et veſti
um ferant placitam claritatem ·et ex fulgure vul
tꝰ· nuntiū ſui tremerēt et reuererēt̄ autoris· Idē
in alio ſer· quid autem facit indumentū vbi tegen
di neceſſitas non habet̄· ſed angelus noſtrū habi
tum noſtram formā in reſurrectione prefigurat·
vbi homo ipa corpis ſui claritate veſtitur· Hie·
in candido etiam veſtitu angelus ſignificat glo/
riam triūphantis· Gre· in ome· de paſ· vel alit̄
in fulgure terror timoris eſt· in niue aūt blandimē
tum candoris ·quia vero omni potens deus ⁊ ter
ribilis eſt peccatoribꝰ et blandus iuſtis· recte te
ſtis reſurrectionis eius angelus et in fulgure vul
tus et in candore habitus demonſtrat̄· vt de ipſa
ſua ſpetie et terret reprobos et mulcet pios ·Vñ
ſequitur· pre timore autem eius exter· ſunt cuſto·
et facti ſunt velut mortui· Raba Timoris anxie
tate ſunt exterriti· quia amoris fiduciam non ha-
bebant et facti ſunt velut mortui· qui reſurrectio
nis veritatē credere noluerunt Seue· in ſermo·
paſce· Cuſtodiebāt eñ crudelitatis ſtudio ·nõ pi
etatis obſequio· ſtare eñ non poteſt· quem conſci
entia deſtituit· impellit reatus· hinc eſt ꝙ angelꝰ
percellit impyos· pyos alloquit̄· et ſolatur· ſequi
tur· Rñ· autē an· dix· mul Hiero· Cuſtodes qui
dem timore ꝑterriti ad inſtar mortuoꝝ ſtupefac
ti iacent ·et angelus tñ non illos· ſed mulieres cõ
ſolatur· dicens ·nolite timere vos· quaſi diceret·
Illi timeant in quibus remanet incredulitas cete
rum vos quia ieſum queritis crucifixū· audite ꝙ
ſurrexerit· ⁊ ꝓmiſſa pfecerit· vnde ſequitur· ſcio
eñ ꝙ ieſuꝫ· qui crucifiꝰ eſt· queritis Seue· adhuc
eñ crucifixū et mortuum requirebāt· quaꝝ fidem
ſeua paſſionis ꝓcella turbauerat· et temptatõis
ita eas pondus incuruauerat· vt celi dominū que
rerent in ſepulcro· Non eſt hic· Raba· per p̄nti
am carnis· qui tamē nuſq̄3 deeſt per preſentiā ma
ieſtatis Sequit̄ Surrexit eñ ſicut dixit· Chri·
in ome· quaſi d· et ſi mihi non creditis· illiꝰ memē
tote verboꝝ· deinde et alia ſequit̄ demonſtratio
cum ſubditur ·ve et vi· lo ·vbi poſi· erat dominꝰ
Hiero· vt ſi meis verbis non creditis vacuo cre
datis ſepulcro· Seue· Angelus ergo p̄dicit no
men· crucem dicit· loquitur paſſionē· ſ3 mox reſur/
rectionē· mox dominum cõfitetur ·et angelꝰ poſt
tanta ſupplitia· poſt ſepulcꝝ agnoſcit dominū ſu
um· Cur homo aut innoratū deū in carne iudicat
aut in paſſione exiſtimat defeciſſe virtutem· Dicit
autem crucifixum· et oñdit locum· vbi poſitꝰ erat
dominꝰ· ne alter et nõ idem reſurrexiſſe crederet̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ex mortuis. Et ſi domin⁹ in eadem redit carne. et
ſue reſurrectionis facit inditia. quare hō in alia
putat ſe carne rediturū. aut carnē forte ſeru⁹ de
dignat̄ ſuā. cum noſtram dn̄s non mutauit Ra.
Non autem ſolis vobis hoc gaudium magnū cōceſ
ſum eſt occulto corde tenere. ſed ſimiliter amātī-
bus debetis illud pandere. Vnde ſequit̄. Et cito
euntes dicite diſcipulis eius. quia ſur. Seuerian.
quaſi diceret. reuertē ad virum mulier iam ſanā-
ta et ſuade fidem. que perfidiam añ ſuaſiſti. Re-
fer homini reſurrectionis inditium. cui ante conſi
lium ruine dediſti. Sequit̄. Et ecce p̄cedet vos in
galileam. Chriſo. in omel. Hoc aūt dicit eripiēs
eos a periculis ne timor fidem impediret. Hie.
Miſtice autem p̄cedet vos in galileam. hoc eſt in
volutabꝛꝫ gentilium. vbi ante error erat et lubri
cum. et firmo ac ſtabili pede veſtigiū nō tenebat
Sequitur. Ibi eū videbitis. ecce p̄dixi vob̄. Be
da in omel. Bene autem domin⁹ in galilea videtur
a diſcipulis. qui iam de morte ad vitam iam de cor
ruptione ad incorruptionē trāſierat Galilea quip
pe tranſmigratio interpretatur. Felices femine
que triumphū reſurrectionis mūdo annūtiare me
ruerūt. Feliciores anime que in die iuditij pcuſſis
pauore reprobis gaudiū beate reſurrectionis in
trare meruerint.

Et exierunt cito de monumēto cum timore et gaudio magno currētes nūciare diſcipulis eius. Et ecce ieſus occurrit illis dicens. auete. Ille autē acceſſerunt. et tenuerūt pedes eius. ⁊ adorauerunt eum. Tunc ait illis ieſus. Nolite timere. Ite nuntiate fratrib⁹ meis. vt eāt in galileam. ibi me videbunt.

Hierom. Mulieri
bus per angelum ad
hortatis cōfeſtim do
min⁹ occurrit. vt nū
tiature expectantib⁹
diſcipulis. non ange
li potius q̄ x̄pi ore
loq̄rent̄. vñ dr̄. et ex
ierūt d mōumēto cito
cū timore et gaudio
magno. Aug⁹. de
cō. euā. egreſſe autē
dicunt̄ a monumēto
hoc eſt ab illo loco.
vbi erat orti ſpatiū
ante lapidem. effoſ-
ſum. Hiero. Duplex
autem mētes mulie-
rum tenebat affect⁹
timoris et gaudij. et
altera de miraculi ma
gnitudine altera ex
deſiderio reſurgētis
et tū vtraqꝫ femineū concitabat gradū. Vñ ſeq̄-
tur Currētes nuntiare diſcipl̄is eius. pgebāt em̄
ad apl̄os. vt p illos fidei ſemiariū ſpargeret̄. q̄
at̄ ſic q̄rebāt. q̄ ita currebāt merebant̄ obuiā hr̄e
dn̄m reſurgentē vñ ſequit̄ Et ecce ieſus occurrit
ill̄. dicens. Auete. Raba. Per hoc oñdit ſe om
nibus iter v̄tutū inchoantib⁹. vt ad ſalutē ꝑpetu
am puenire q̄ant adiuuādo occurrere Hierom.
Prime mulieres merent̄ audire. auete. vt maledic
tum eue mulieris. in mulierib⁹ ſolueret̄. Seue.
In iſtis vero rebus eccl̄ie figurā manē euidenter
creditur. qꝛ diſcipl̄os ſuos criſt⁹ de reſurrectione
arguit trepidātes Occurrēs aūt iſtis nō poteſta
te terret. ſed p̄uenit caritatis ardore x̄p̄s enim in
eccleſia ſe ſalutat. quam ſuum recepit in corpus.
Aug⁹. de con. euā. Colligim⁹ et angelorꝫ allo
cutōeꝫ. bis numero eas habuiſſe. venientes ad mo
numentū. ſcꝫ cum viderāt vnum angelū de q̄ nar-
rat mathe⁹ et marc⁹. Et cum poſtea viderēt duos
vt narrant lucas et iohānes. Et ſimiliter ip̄i⁹ dn̄i
bis. ſemel ſcꝫ illic qñ maria ortulanum putauit. et
nūc iterum cum eis occurrit in via. vt eas ip̄a re-
petitione firmaret. atqꝫ a timore recrearet Se
uerian⁹. Sed ibi marie. nec tangēdi dat̄ facultas
hic non ſolum tāgēdi. ſed tenendi copia tota con
cedit̄. Vñ ſequit̄. Ille aūt acceſſerūt et tenuerunt
pedes eius. et adorauerūt eum Raba. Superi⁹
quidem dictum eſt. qꝛ clauſo ſurrexit monumēto
vt immortale iam factum docerꝫ eſſe corp⁹. quod
in monumēto clauſū fuerat mortuū. tenēdos aūt
mulierib⁹ nūc p̄buit pedes. vt intimaret verā ſe
carnem hr̄e. que a mortalib⁹ tangi poſſet. Se
uerian. Iſte quidē tenent pedes x̄pi. que in eccleſie
typo euāgelice p̄dicatōis tenēt et merent̄ excur
ſum. ac ſic fide aſtringūt ſui veſtigia ſaluatoris.
vt totius deitatis puenīāt ad honorē. Illa aūt me
rito audit. noli me tangē. q̄ in t̄ris deflet dominū
et ſic in ſepulcro querit mortuū. vt in celis eū ne
ſciat regnare cum p̄re Quod ergo eadē maria nūc
in fidei vertice ꝯſtituta tāgit x̄p̄m. ac tenet toto
ſanctitatis affectu. nūc imbecillitate carnis ⁊ femi
nea infirmitate deiecta dubitat. et tactum ſui non
meret̄ autoris. non facit q̄ſtionē. Siquidē illd de
figura eſt. hoc de ſexu. Illud eſt de diuina gratia.
hoc de humana natura. qꝛ nos ip̄i cum diuina ſci-
mus. deo viuim⁹. cum humana ſapim⁹ cecamur ex
nobis. Tenuerunt aūt pedes eius. vt ſcirēt in ca
pite x̄pi virū eſſe. Se at̄ eē in pedib⁹ x̄pi. ⁊ darū
ſibi virꝫ ſeq̄. nō p̄ire ip̄m. Qd at̄ dixerat angelus
dicit et dn̄s. vt q̄s firmauerat angel⁹. x̄p̄s redde
ret firmiores. Sequit̄. Tūc ait illis ieſus. Nolite
timere. Hiero. Et in veteri et in nouo teſtamen
to hoc ſemp obſeruādum eſt. q̄ qñ aliq̄ āguſtior
apparuerit viſio. p̄muꝫ timor pellat̄. vt ſic mente
placata poſſint. que dicunt̄ audiri Hila. In con
trariū aūt ordo cauſe p̄ncipal̄ē. redit⁹. vt quia a
ſexu mulie bri cepta mors eſſet. ip̄i p̄mū reſurrec-
tionis glie. et viſus et nunti⁹ redderet̄. vñ domi
nus ſubdit. Ite nūtiate frīb⁹ meis vt eāt in gali/
leā. ibi me videbūt. Seueri. Vocat fr̄es q̄s cor
poris ſui fecit eſſe germāos. vocat fr̄es. q̄s benig
nus heres ſibi ꝯſtituit cohēdes. vocat fr̄es. quos
p̄ris ſui adoptauit filios. Aug⁹. de con. euāge.
Qd at̄ dn̄s ñ vbi p̄mū ſe mōſtratur⁹ erat. ſꝫ i gali
lea. vbi poſtea viſus eſt. ſe videndum mandauit
et p angelū. ⁊ p ſe ip̄m. q̄uis fidelē facit intentū
ad q̄rēdū i q̄ miſterio dictū intelligit̄. Galilea nā
qꝫ interp̄tat̄. vel trāſmigratio. vl̄ reuelatio Pri⁹
itaqꝫ ſm trāſmiḡtionis ſignificatōeꝫ. q̄d aliud oc
currit intelligendū. niſi qꝛ x̄pi gr̄a de p̄p̄lo iſrahel
trāſmiḡtura erat ad gētes q̄b⁹ apl̄i p̄dicātes euā
geliū. nullo mō crederēt. niſi eis ip̄e dn̄s viam in
cordib⁹ hoim ꝑpararꝫ. Et h̄ intelligit̄. p̄cedꝫ vos
in galileā. Qd at̄ ſubdit̄. Ibi eū videbitis ſic intel
ligit̄. i. ibi mēbra eius inuenietis. ibi viuū corpus
eius in his. qui vos ſuſcepint. agnoſcetis. Scd̄m

at ꝙ galilea interp̄tat̄ reuelatio· nō iā᷒ in forma
ſerui intelligendū eſt · ſ᷒ in illa in qua equalis eſt
patri · Illa erit reuelatio tanꝗ̄ vera galilea· cum
ſimiles ei erimus· et videbimus eum ſicuti eſt · ipſa
etiam erit beatior tranſmigratio ex iſto ſeculo in
illam eternitatem·

Que cum abiiſſent
Ecce quidā de cuſto-
dibus venerūt in ciui
tatē· ⁊ nūciauerūt pn̄
cipib⁹ ſacerdotū oīa
que facta fuerant· Et
congregati cum ſeni
oribus ɔſilio accepto
pecuniā copioſam de
derunt militib⁹· dicē
tes· Dicite· quia diſci
puli ei⁹ nocte venerūt
et furati ſunt eum no-
bis dormientibus Et
ſi hoc auditum fuerit
a p̄ſide · nos ſuadebi-
mus ei· ⁊ ſecuros vos
faciem⁹ At illi accep
ta pecunia fecerūt ſic
erāt edocti · Et diuul
gatū eſt verbū apud
iudeos· vſq᷒ i hodier
nam diem·

Chriſoſto· in ome·
Signoꝝ · que circa
xp̄m apparuer̄t · que
dam fuerūt orbi ter
raꝝ cōmunia· puta
tenebre · quedā ꝓpa
militib⁹ cuſtodienti
bus· ſicut mira āgeli
apparitio ⁊ terremo
tus· que ꝓpter mili-
tes facta ſunt vt ſtu
peſierent· et ab ip̄is
fiat teſtimoniū veri
tatis · Veritas eñ a
contrariis diuulga-
ta magis refulget ·
q̄d et contigit Vnde
dicit̄· Que cum abiiſ
ſent· ſc᷒ mulieres· ec
ce quidā de cuſtodi
bus venerūt in ciui-
tatē nunciauerūt pn̄
cipib⁹ ſacerdotu᷒ ⁊
oīa· que facta fuerāt
Raba· Simplex q̄
dem animi qualitas
et idocta hoim ruſti
citas · ſepe veritatē
rei vt ē · ſine fraude
manifeſtat· at cōtra
verſuta malignitas
falſitatem vere ſimi
lib⁹ verbis· ꝓ vero
cōmendare decertat· Hie· Principes ergo ſa-
cerdotum· qui debuerāt conuerti ad penitentiam
et ieſum querere reſurgentē· pſeuerār in malitia
et pecuniā que ad vſus templi data fuerat· ver-
tunt in redemptionē mendatii· ſicut et ante· xxx ·
argenteos iude dederant ꝓditori· Vnde ſequitur
Et congregati cu᷒ ſenioꝛib⁹· cōſilio accepto· pe
cuniam copioſam dederūt militib⁹· dicentes Dici
te· q꞉ diſcipuli eius nocte venerunt· ⁊ furati ſunt
eum nobis dormientib⁹· Seueri· Non eñ ɔten
ti ſunt interfeciſſe magiſtrū Quomodo diſcipulos
perdere poſſint moliunt̄ · diſcipuloꝝ crimen eſſe
faciunt virtutem magiſtri· plane amiſerūt milites
perdiderunt iudei· Sed diſcipuli magiſtrū ſuum
non furto· ſed fide virtute · non fraude· ſanctita-
te non crimine· viuum non mortuum ſuſtulerunt ·
Chriſ· in omelia· Qualiter enim furarent̄ diſci
puli homīes pauperes et ydyote · et neq᷒ apparē
audentes· Si eñ adhuc xp̄m viuum vidētes fuge
runt· qualiter mortuo eo non timuiſſent · tot mili
tū multitudinē· Nunq̄d hoſtiū ſepulchri poterāt
euertere · lapis eñ imminebat magnus· multis in
digens manib⁹· Nūquid etiā nō erat ſigillū ſup/
impoſitum· Propter quid aūt nō furati ſunt p̄ma
nocte· quādo nullus ſepulcro affuit Sabbato eñ
petierunt a pylato cuſtodiam· Quid at̄ ſibi volūt
hec ſudaria· que petrus vidit iacētia· Si eñ vel/
lēt furari· nō eſſent nudū corp⁹ furati nō ſolū ne
iniuriarent̄ ſ᷒ ne etiā iexuēdo tardarēt· ⁊ tribuerēt
militib⁹ ſe detinēdi facultatē maxie q꞉ mirra erat
corpi ⁊ veſtimētis affixa ita glutinoſa· vt nō faci
le eſſ᷒ a corpe auellē veſtimēta· q̄re ñ pſnaſibilia
ſūt que de furto dicta ſunt· Vnde ꝑ que reſurrec
tionē obūbrare conant̄ · per hec eā faciūt clarere
Dicētes eñ ꝙ diſcipuli furati ſunt· ɔſitent̄ nō eē
corp⁹ in ſepulcro · furtum aūt oñdit eſſe mēdax ·
cuſtodia militum · et diſcipuloꝝ pauor · Remi·
Sed ſi cuſtodes dormierunt· quomō furtū vide-
runt · et ſi non viderūt· quomō teſtes fuerūt· et iō
quod voluerunt facere non potuerunt· Gloſa·
Ne autē timore pn̄cipis a timore reuocarent̄· timē
tes ꝓpter negligētiam puniri· ſubdūt Et ſi hoc au
ditum fuerit a p̄ſide· nos ſuadebim⁹ ei· et ſecuros
vos faciem⁹· Chri· in ome · Vide oñes corrup
tos· Pylat⁹ eñ ipe pſuaſus eſt · plebs iudaica cō
mota eſt· milites corrupti ſunt· vñ ſequit̄ · At illi
accepta pecunia fecerūt· ſicut erāt edocti· Si pe
apud diſcipulū tantam habuit virtutē· vt eum fa
ceret magiſtri ꝓditorem· non mireris · ſi pecunia
milites ſupant̄· Hila· Emitur ergo reſurrectōis
ſilentium et mendatiū furti argēto· quia honore
ſcilicet ſeculi· qui in pecunia eſt et in cupiditate·
criſti gloria denegat̄ · Raba· Sicut autem ſāg
uinis reat⁹· quē ſibi et poſteris ſuis ipi impreca
bantur· grauis peccatoru᷒ ſarcina illos p̄mit· ita
emptio mēdatii· per quod reſurrectōis denegāt
veritatem· reatu eos cōſtringit ꝑꝑtuo · Vnde ſeq̄/
tur · Et diuulgatum eſt verbū iſtud apud iudeos
vſq᷒ in hodiernū diem· Seueria· Apud iudeos
quidem diuulgatū eſt · non apud xp̄ianos · Quod
eñ in iudea iude⁹ obſcurabat· auro· fide toto cla
ruit in mūdo· Hie· Oñes at̄ q̄ ſtipe tēpli· ⁊ his
q̄ oferunt̄ ad vſus ecclie· abutunt̄ i aliis reb⁹ qui
bus ſuā expleant voluntatē· ſimiles ſūt ſcribaꝝ ⁊
ſacdotū redimētiū mēdatiū et ſaluatoris ſāguinē

XI· at̄ diſcipli abier̄t
i galileā i mōtē vbi cō
ſtituerat ill' ihs ⁊ vidē
tes eū adorauer̄t q̄dā
at̄ dubitauer̄t ⁊ acce
dēs ihs locut⁹ ē eis· d·
data ē mihi oīs p̄tas i
celo ⁊ t̄ra · eūtes ēgo
docete oēs gētes bap
tizātes eos i noīe p̄ris
⁊ filii ⁊ ſpūſſcti docētes
eos ſeruare oīa q̄ man
daui vob̄ · ⁊ ecce ego
uobiſcū ſū oīb⁹ dieb⁹
vſq᷒ ad ɔſūacō᷒ ſecli

Beda in om· Poſt
ꝙ dominicam reſur-
rectione᷒ ab angelo
nuntiatā beatus ma
theus aſſeruit · viſio
nem domini etiā a di
ſcipulis impletā re-
fert· dicēs· vndecim
aute᷒ diſcipuli abie
runt in galileam · in
mōtē vbi ɔſtituerat
illis ieſus· Nam per/
gens dominus ad
paſſionem · ait diſci-
pulis· Poſtquam re
ſurrexero preceda᷒
vos in galileam An
gelus quoq᷒ mulieri
bus ait · Dicite diſci
pulis eius· quia pre
cedet vos in galileā

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Quapropter viſioni magiſtri· obedientia diſcipuloꝝ· Obſequiẽ· recte autem vndecim diſcipuli ad adorandum pergunt· Jam enim vnus perierat· q̃ dominũ ac magiſtrũ ſuum tradiderat· Hieroni· Poſt reſurrectionẽ ergo ieſus in galilee mõte cõſpicitur· ibiqꝫ adoratꝰ· licet quidẽ dubitent· et dubitatio eoꝝ noſtram augeat fidem· Sequitur· Et videntes eum adorauerũt· quidam autem dubitauerunt· Remig· Hoc autem lucas euangeliſta plenius manifeſtat· Refert enĩ· quia cum dominꝰ reſurgens a mortuis ipe apparuiſſet diſciplis· ipi cõturbati et exterriti· exiſtimabãt ſe ſpiritũ videre

Raba· In monte quidem apparuit eis dominus vt ſignificarꝫ· quoniã corpꝰ quod de cõmuni generis humani terra naſcẽdo ſuſceperat· reſurgẽdo iaꝫ ſuper terrena oĩa ſubleuauerat· et vt admoneret fideles· ſi illic celſitudinem reſurrectõis eius cupiunt videre· hic ab infimis voluptatibꝰ ad ſuperna ſtudeãt deſideria tranſire· Jeſus autẽ diſcipulos in galileam precedit· quia xp̃s reſurrexit a mortuis primitie dormientiũ· Sequuntur autẽ hij qui ſũt xp̃i· et ſuo ordine ad vitã de morte tranſmigrãt in ſua ſpetie diuinitatẽ cõtemplãtes· et huic ↄgruit· q̄ galilea reuelatio interpretatur· Augꝰ· de concor· euange· Sed conſiderandũ eſt· quomõ corporaliter in galilea dominus videri potuerit· Quia enĩ non ipo die quo reſurrexit viſus eſt· manifeſtũ ẽ· Nam in hieruſalẽ viſus eſt eo die in initio noctis· vt lucas et iohannes apertiſſime conſonãt· Neqꝫ etiam in ſequentibus octo diebus· poſt quos dicit iohannes diſcipulis apparuiſſe dominum· vbi primo eum vidit thomas· qui eum non viderat die reſurrectionis eius· niſi quis dicat nõ illos vndecim· qui iam tũc apoſtoli vocabantur· ſed diſcipuloꝝ illic vndecim fuiſſe ex multo numero diſcipulorum· Sed occurrit aliud quod obſiſtit· Johannes enĩ quando commemorauit· non in monte ab vndecim· ſed ad mare tyberiadis a ſeptẽ piſcantibꝰ viſum eſſe dominum· hoc iam tertio inquit· manifeſtauit ſe ieſus diſcipulis ſuis· qđ intelligendũ eſt ad numerum dierum retuliſſe· non ad numerum manifeſtationum· Si autem acceperimꝰ intra illos octo dies anteq̃ enim thomas vidiſſet ab vndecim diſcipulis quibuſqꝫ dominum viſum non erit ad mare tyberiadis tertio manifeſtatũ eſſe· ſed quarto Ac per hoc cogimur intelligere poſt omnia factũ eſſe· q̄ cum in monte galilee diſcipuli vndecim viderunt Inuenimus itaqꝫ apud quatuor euangeliſtas· decies cõmemoratũ· dominum viſum ab hominibus eſſe poſt reſurrectionem· Semel ad monumentũ mulieribꝰ· Iteꝝ eiſdẽ egrediẽtibꝰ a monumento in itinere· Tertio petro· Quarto duobꝰ euntibꝰ in caſtellum· quinto pluribus in ieruſalem· vbi nõ erat thomas Sexto· vbi vidit eũ thomas Septimo ad mare thyberiadis· Octauo in monte galilee ſecundum matheum· Nono q̄ dicit marcus· nouiſſime recumbentibꝰ· quia iam non erant in terra cũ illo cõuiuaturi· Decimo in ipo die non iam in terra· ſed eleuatum in nube· cum in celum aſcenderet quod marcus et lucas cõmemorãt· Sed nõ omnia ſcripta ſunt ſic iohes fateẽ crebra enĩ erat eiꝰ cũ illis conuerſatõ per dies xl· priuſq̃ aſcendiſſet in celum Remig· Videntes ergo diſcipuli dominũ cognouerũt· et idcirco dimiſſis in terrã vultibꝰ adorabant· et ideo pius et clemens magiſter· vt oẽꝫ dubietatẽ aufferꝫ a cordibꝰ eoꝝ accedẽs· a eos corroborauit in fide· vnde ſequitur· Et accedens ieſus locutꝰ eſt eis· dicens· data eſt omnis poteſtas in celo et in terra Hieronimꝰ· Illi aũt p̃tas data eſt· qui paulo ante crucifixus ſepultꝰ in tumulo qui poſtea reſurrexit· Raba· Non enim hoc de coeterna patri diuinitate· ſed de aſſumpta humanitate ſecundũ quam minoratꝰ eſt paulominus ab angelis· Seuerianꝰ· Filius quippe dei· virginis filio· deus homini· Diuinitas carni cõtulit quod ſemper ipe cum patre poſſedit Hieroni· In celo autem ⁊ in terra poteſtas data eſt vt qui ante regnabat in celo· Per fidem credentiũ regnet in terris· Remig· Quod ergo pſalmiſta de reſurgente domino dicit· Conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuaꝝ· hoc nunc dominus dicit· data eſt mihi omnis poteſtas in celo et in terra· et hic ſciendũ· quia anteq̃ dominꝰ ſurrexiſſet a mortuis nouerant angeli ſe ſubiectos homini criſto· Volens ergo criſtus etiam hominibꝰ notum fieri q̄ data eſſet ſibi omnis poteſtas in celo et in terra· predicatores miſit· qui verbum vite cunctis nationibus predicarent· Vnde ſequitur· Euntes ergo docete oĩes gentes Beda in omelia· Qui enĩ ante paſſionem ſuam dixerat· In viam gentiuꝫ ne abieritis· ſurgens a mortuis· dicit Ite docete omnes gentes· Quapropter confundãẽ iudei· qui dicunt xp̃m tantũmodo ad ſuam ſalutẽ eſſe venturum· Erubeſcant et donatiſte· qui localiter criſtum cõcludere cupiẽtes· Dixerunt eum tantũmodo in affrica eſſe· non in alijs regionibus· Hieronim· Primum ergo docent omnes gẽtes· Deinde doctas intingunt in aqua· Non enim poteſt fieri vt corpus baptiſmi recipiat ſacramentum· niſi añ omnia fidei ſuſceperit veritatẽ· Baptizantes eos in nomine patris ⁊ filij et ſpiritusſancti· vt quoꝝ eſt vna diuinitas· ſit vna largitio· nomenqꝫ trinitatis vnus deus· Seuerianꝰ· Omnes ergo gentes poteſtas vna eademqꝫ recreat ad ſaluteꝫ que creauit ad vitam· Didimus in libro de ſpiritu ſancto· Licet autem quis poſſit exiſtere mentis aliene· qui ita baptizare conetur· vt vnum de predictis nominibꝰ pretermittat· videlicet contrarius criſto legis datori· tamen ſine perfectione baptizabit· ymo penitꝰ a peccatis liberare non poterit quos a ſe exiſtimauerit baptizatos· Ex his autem colligitur q̃ indiuiſa ſit ſubſtantia trinitatis· et patrem vere filij eſſe patrem· et filium vẽ patris filium et ſpiritumſanctũ vere patris et dei filij eſſe ſpiritum· et inſuper ſapientie ⁊ veritatis· id eſt filij dei· Hec eſt ſalus credentiũ· ⁊ diſpẽſatio eccleſiaſtice diſcipline in hac trinitate pficitur· Hila· Quid enĩ in hoc ſacramẽto ſalutis humane non continetur· plena ſunt omnia· vt a pleno et pfecto prolata· Habet enim nature ſue nomen in patre· ſed pater tantum eſt· non enĩ humano modo habꝫ aliunde q̄ pater eſt· Ipe ingenitꝰ eternus· habens in ſe ſemper· vt ſemper ſit ſoli·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Filio notus. Filius autem eſt progenies ingeniti.
vnꝰ ex vno. verꝰ a vero. viuꝰ a viuo. pfc̄us a pfc̄o
virtutis virtꝰ. ſapie ſapiā. glīe glīa. ymago inuiſibi
lis dei. forma pr̄is vnigeiti. Spūs aūt ſanctꝰ n̄ pt̄
a ꝯfeſſiōe pr̄is ⁊ filij ſepari. ⁊ quidē vbiqꝫ nō deē
h̄ expectatōis nr̄e ſolatiū. h̄ in donoꝝ opatōibꝰ
future ſpei p gnꝰē. h̄ mētiū lum̄. h̄ ſplēdor aioꝝ
eſt. Hec igiē lʒ mutare non poſſint hētici. afferēt
tn̄ hūana ꝯmēta. vt ſabelliꝰ pr̄eʒ ex q̄ tēdat i filiū
idqꝫ noibꝰ ꝯfitēdū putat eē poci9 q̄ rebꝰ. cū ipis
filiū ꝑponat ⁊ pr̄em vt ebiō oīne initiū ex maria cō
cedēs. n̄ ex deo hoiem. ſʒ ex hoīe deū ꝓferat. vt ar
riani q̄ ex nihilo atqꝫ ex tp̄e formā et ſapiam ⁊ v
tutē dei ꝓducūt. qd aūt mirū ē. vt d̄ ſpūſācto diuſa
ſentiāt. qui i filio largitore eiꝰ. tā temerarij ſunt
autores. Hie. Cōſideraē aūt h̄ ordo p̄cipuꝰ. iuſſit
aplōs. vt p̄mū docerēt vniūſas gētes. Deide fidi
tingerēt ſacm̄ēto. ⁊ pꝰ fidē ac baptiſma q̄ eſſent
obſuāda p̄ciperēt. vn̄ ſequiē. Docētes eos ſuare
oīa quecūqꝫ mādaui vob̄. Rab. qꝛ ſicut corpꝰ ſine
ſpū mortuū eſt. ita et fides ſine opibꝰ mortua eſt.
Chri. i ome. Quia vo eis magna iniūxerat. eri/
gēs eoꝝ ſenſus dic̄. ⁊ ego vobiſcū ſū oibꝰ diebꝰ.
vſqꝫ ad ꝯſūmatōeʒ ſecl̄i. q̄ſi d. ne dicatis difficile
eſſe iniūctū negotiū. ego ſū vobiſcū. q̄ oīa facō le
uia. Nō aūt cū illꝭ ſolū dixit ſe futuꝝ eſſe. ſʒ ⁊ cū oi/
bus. qui poſt illos credūt. nō em̄ vſqꝫ ad ꝯſūmati
onē ſecl̄i apl̄i māſuri erāt. ſʒ ſic vni corpi fidelibꝰ
loquiē. Raba. Ex h̄ aūt intelligiē. q̄ vſqꝫ ad finē
ſecl̄i nō ſunt defuturi i mūdo qui dīna māſiōe ⁊ in
hitatōe ſunt digni. Chr. Rememorat aūt eis ⁊ cō
ſūmatōeʒ. vt eos magis atr̄hat. ⁊ ne p̄ntia ſolum
aſpitiāt. ſʒ et futura bona et ſine ſine māſura. q̄ſi
d. t̄ſtitia q̄ ſuſtinebitis ſimlꝭ cum p̄nti vita ꝯſumeē
⁊ totū ſeclm̄ in ꝯſumatōeʒ deueniet Bona aūt qbꝰ
potiemi ſūt in et̄nū pmāſura. Beda. in om. que
riē aūt q̄re hic dicat. Ecce ego vobiſcū ſuʒ. cū alibi
dixiſſe legaē. Vado ad eū q̄ me miſit. ſʒ alia ſunt q̄
hūanitati aſcribunē ⁊ alia q̄ diuinitati. Ibit ad pa
trē p hūanitatē. manet aūt cū diſciplis in forma q̄
eſt pr̄i eq̄lis. qd aūt dic̄ vſqꝫ ad ꝯſūmatōeʒ ſecl̄i fi
nitū ꝓ infinito poniē. Nā q̄ in p̄nti ſeclō manet cū
elc̄tis eos ꝓtegendo. ipe pꝰ finē cū eis manebit.
eos remunerādo. Hie. Qui ḡ vſqꝫ ad ꝯſumatōeʒ
ſecl̄i cum diſcipulꝭ ſe eſſe ꝓmittit ⁊ illos oñdit ſēp
eſſe victuros. et ſe nunq̄ a credētibꝰ receſſurum.
Leo papa i ſ. de paſ. Qui em̄ aſcēdit in celos nō
deſerit adoptatos. ⁊ ipe deorſū ꝯfortat ad patiē
tiā. q̄ ſurſū iuitat ad glīaʒ. cuiꝰ glīe pticipes nos
faciat ipe. xp̄s rex glīe q̄ ē deꝰ bn̄dctꝰ i ſeclā amē

Incipiūt capitula euāgelij mathei p ordinem.
Primum natiuitas domini noſtri ieſu xp̄i.
ij. magoꝝ mūera Occiſ̄tatō ieſu. Infātes inficiūē
iij. Regreſſus ieſus ex egypto in nazereth. a iobā
ne in iordane baptizatur.
iiij. Ieſus in deſerto temptatꝰ a dyabolo. vicit pe
trum et andream. iacobum et iohānnē piſcatores
cōuocat ⁊ circuiēs. varios lāguores hoīm curat.
v. De beatitudine et ceteris mandatis.
vj. Orationē docet et inter cetera mādata nō eſſe
cogitandum de victu et veſtitu predicit.
vij. Nō eſſe ꝓpe iudicandū De margaritis ante
porcos n̄ mittēdis. Petēdū. q̄rendū ⁊ pulſādū A
pſeudo ꝓphetis cauendū Quia n̄ oēs q̄ dicūt mihi
domine dn̄e. intrabūt in regnum celoꝝ. De domo
edificata ſupra petrā vel harenam.
viij. Leproſuʒ mūdat. pueꝝ cēturiōis paliticū cu
rat. Socꝝ petri a febribꝰ liberat. De p̄imis cu
ris. Et vt mortui mortuos ſuos ſepeliāt cuidā dic̄
Nauigās tempeſtatē ſedat. in t̄ra hieraſenoꝝ de
monia eiecit.
ix. Paraliticꝰ curatꝰ lectū ſuū baiulat matheū uo
cat Dic̄ phariſeis n̄ eē opꝰ medico validis pabolā
pāni. ⁊ ſciſſure ⁊ vtuʒ ⁊ vini poit. Mulierē a pflu
uio liberat. et filiā p̄ncipis cuiuſdā mortuā ſuſci
tat Cecis oclis apit Surdū ⁊ mutū demoniū ep̄c.
x. Duodeciʒ aplōs p̄mittit. cū omi doctrina ac dic̄
q̄ non venerit pacē mittē ſup terrā. ſʒ gladium.
xj. Teſtimoniū dic̄ ieſus d̄ iohe. atqꝫ i crepat ciui
tates q̄ credē noluerēt. Confeſſio domini ad pr̄em
et iugum domini ſeue eſt.
xij. Diſcipl̄i ſpicas vellūt Manū aridā hn̄teʒ ſanat
Hoiem a demonio cecū et mutū liberat Et in p̄nci
pe demonioꝝ facere opinātes. deſtruit Jone ⁊ ni
niuitaꝝ ſignū phariſeis ēdidit. mr̄eʒ ⁊ fr̄es ſpnit
xiij. De nauicula turbis parabolas exponit. Pro
phetam in patria ſua ſine honore eſſe dicit.
xiiij. De iohis capite in diſco. De quinqꝫ panibꝰ
et duobꝰ piſcibꝰ in q̄nqꝫ milia viros Jeſus ſupra
mare ambulās petrū mergentē releuat.
xv. Quod ea magis que de corde exeunt. coīnqui
nant hominem. Filiam mulieris ſyrophenīſſe a de
monio liberat. et multos alios ſanat.
xvj. de vij. panibꝰ i. iiij. miliaviros A fermēto pha
riſeoꝝ cauendū xp̄m dei viui filiū eē petrꝰ ꝯfiteē
Queqꝫ pꝰ paululū dure increpat.
xvij in monte tranſfiguratur. Puerum lunaticum
curat. De ſtatere in ore piſcis.
xviij. Humilitatē docet ſicut pueri. ⁊ nec minimū
fidelium ſcādalizandū. quoꝝ angeli faciē patris
ſemp vident. Corripiēdos fr̄es ⁊ ſepiꝰ idulgēdū
xix. Similitudo. de illo. q̄ ꝯſeruū ſuū ꝓpt̄ centū de
narios ſuffocat. De eunuchis infātes nō eē arcen
dos a bn̄dictōe Difficile diuitē intr̄re in regnū ce.
xx. De p̄mis nouiſſimis futuros. parabolā operario
rū in vinea ꝯductoꝝ. De petione filioꝝ zebedei.
et de p̄mis accubitibꝰ cene. De duobꝰ cecis ſecus
viam curatis.
xxj. De aſino et pullo eiꝰ. de ficu arefacta. Inter
rogatꝰ in q̄ ptate h̄ facereʒ. Interogat d̄ iohis bap
tiſmate. ſubiūgēs pabolā duoꝝ filioꝝ i vineā miſ
ſoꝝ. pabolā d̄ vinee colōis q̄ interficiūt ad ſe miſſos
xxij. Parabolā de his. qui inuitati ad nuptias. ve
nire ꝯtēnunt. De denario ceſaris. De muliere que
vij. viros habuit Jeſus tēptatꝰ a phariſeis inter
rogat. cuius filiꝰ eſt xp̄s.
xxiij. Increpās ſcribas dicit. Ve vob̄ ſcribe ⁊ pha
riſei. Increpatio ciuitatis hieruſalē de occiſione ꝓ
phetaꝝ et lapidatione.
xxiiij. De ſignis nouiſſimoꝝ dieꝝ. de aduētu ſalua.
xxv. De. x. virginibꝰ. De talentis De ouibꝰ a dex
tris et hedis a ſiniſtris.
xxvj. Judeoꝝ cōſilium de comp̄hendēdo ieſu. ⁊c.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

que in cena domini geſta ſunt.
xxvij. Petro predicit q tertio eum abnegaturus
eſſet oratio ieſu ad patrem. et cetera. ci. detrade
retur Paſſio domini et ſepultura.
xxviij. Reſurrectio eius. Item mãdata. et doctri
na eius de baptiſmo.
Dominica ſecunda in aduentu.
Cum audiſſet iohãnes in vinculis. xj.
In feſto ſancti ſtephani marti.
Ecce ego mitto ad vos. xxiij.
In feſto innocentium.
Angelus domini apparuit. ij.
In epiphania domini.
Cum natus eſſet ieſus in beth. ij.
Dominica ſecunda poſt octauam epipha.
Cum deſcendiſſet ieſus de. viij.
Dominica tertia.
Aſcendente ieſu in naui. viij.
Dominica quarta.
Simile eſt factum regnum celorum. xiij.
In ſeptuageſima.
Simile eſt regnum celorum. xx.
Feria quarta in capite ieiunij.
Cum ieiunatis nolite fieri ſicut hy. vj.
Feria quinta.
Cum introiſſet ieſus capharnaum. viij.
Feria ſexta.
Audiſtis. quia dictum eſt antiquis. v.
Dominica prima in. xl.
Ductus eſt ieſus in deſertum. iiij.
Feria ſecunda. Cũ venerit filiꝰ ho. xxv.
Feria tertia.
Cum intraſſet ieſus hieroſolimam. xxj.
Feria quarta.
Acceſſerunt ad ieſum ſcri. et phari. xij.
Feria quinta.
Egreſſus ieſus. ſeceſſit in partes. xv.
Dominica ſecunda in xl.
Aſſumpſit ieſus pe. ia. et iohan. xvij.
Feria tertia.
Locutus eſt ieſus ad turbas. et ad. xxiij.
Feria quarta.
Aſcendens ieſus hieroſoli. xx.
Feria ſexta.
Homo quidam erat paterfamilias. xxj.
Feria ter. poſt tertiã dñicã in xl.
Reſpiciens ieſus diſcipulos ſuos. xviij.
Feria quarta.
Acceſſerunt ad ieſum ſcribe et phari. xv.
Dominica in ramis palmarum.
Cum appropinquaſſet ieſus hieroſo. xxj.
Scitis quia poſt biduum paſca fiet. xxvj.
Sabbato.
Veſpere autem ſabbati. xxviij.
Feria ſexta poſt dñicam in paſca.
Vndecim deſcipuli. xxviij.
Dominica quinta poſt pethecoſten.
Niſi abundauerit iuſtitia. v.
Dominica ſeptima.
Attendite a falſis prophetis. vij.
Dominica. xij.
Nemo poteſt duobꝰ dominis ſeruire. vj.
Dñica. xvij. Acceſſerũt ad ieſum. xxij.
Dominica xviij.
Aſcendens ieſus in nauiculam. ix.
Dominica. xix.
Simile eſt regnum celoꝝ homini regi. xxij.
Dñica. xxij. Abeuntes phariſei. xxij.
Dominica. xxiij.
Loquente ieſu ad turbas. ix.
Dominica xxiiij.
Cum videritis abomina. xxiiij.
In feſto ſancti andree.
Ambulans ieſus iuxta mare. iiij.
In feſto ſancte agnetis.
Simile eſt regnum celoꝝ theſauro. xiij.
In conuſione ſancti pauli apoſtoli.
Ecce nos relinquimꝰ omnia. xix
In cathedra ſancti petri.
Venit ieſus in partes. xvj.
In feſto ſancti mathei apoſtoli.
Confitebor tibi pater. xj.
In feſto ſancti petri apoſtoli.
Venit ieſus in partes. xvj.
In feſto ſancti pauli apoſtoli.
Ecce nos relinquimꝰ omnia. xix
In feſto ſanctoꝝ. vij. fratrum.
Ecce mater. xij.
In feſto ſancti iacobi apoſtoli.
Acceſſit ad ieſum mater. xx.
In natiuitate ſancte marie virgi.
Liber generationis ieſu criſti. j.
In octaua apoſtoloꝝ petri et pauli.
Iuſſit ieſus diſci. ſu. aſcen. in nauiculã. xiiij.
In ſancti mathei apoſtoli.
Vidit ieſus hominẽ ſedentẽ in the. ix.
In dedicatione ſancti michaelis.
Acceſſerũt diſci. ad ieſuz di. quis putas. xviij.
In vigilia plurimoꝝ apoſtolorum.
Ecce ego mitto vos ſicut oues x.
Ecce nos reliquimus omnia. xix.
In natali vnius martiris.
Nolite arbitrari. quia venerim mit. x.
Si quis vult poſt me venire. xvij.
Nihil opertum quod non reueletꝰ. x.
In natali plurimoꝝ martirum.
Confitebor tibi pater celi et terre. xj.
Sedente ieſu ſuper montẽ oliueti. xxiiij.
Videns ieſus turbas aſcen. in montem. v.
In vigilia nati. dñi noſtri ieſu criſti.
Cum eſſet deſponſata mater ieſu. j.
In natali confeſſorum pontificum.
Vos eſtis ſal terre. quod ſi eua. v.
Vigilate. quia neſcitis qua hora xxv.
Homo quidem peregre proficiſcens. xxv.
In natali virginum.
Simile eſt regnum celoꝝ. x. virginibꝰ. xxv.
Simile eſt regnum ce. theſauro abſcõ. xiij.
In honore ſancte crucis.
Aſſumpſit ieſus. xij. diſcipu. ſecre. xx.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf